

Lombard Co. in the State

Chicago, Ill. Co. 1882

883

NOVVM TESTAMENTVM

GRAECE ET LATINE

CAROLVS LACHMANNVS RECENSUIT

PHILIPPVS BUTTMANNVS PH. F. GRAECAE
LECTIONIS AVCTORITATES APPOSUIT

TOMVS ALTER

BEROLINI

IN AEDIBVS GEORGII REIMERI.

A. MDCCCL

THE JOURNAL OF THE

ROYAL ANTHROPOLOGICAL INSTITUTE

OF GREAT BRITAIN AND IRELAND

1901

PRAEFATIO CAROLI LACHMANNI.

Postquam prioris tomi praefatione de recensendi arte satis dixi, tempus erat agere de emendatione. eius finis est veri similia cognoscere, a veri similibus progredi ad vera. sunt autem veri similia, quorum contraria aut testes nullos habent aut produnt corrigendi consilium: vera sunt aut haec ipsa veri similia, cum scriptoris ingenio et consilio adcommodata sunt, aut alia his proxima ob sententiam auctoris recte repraesentandam per coniecturam quaerenda sive arte sive divinatione. itaque neque verum quid sit intellegi potest neque coniecturae locus est, nisi prius quid veri simile sit perceperis: veri autem simile esse potest omne quod a recensente aut in ambiguo relictum est aut spreum. neque vero aut id quod verum est aut veri simile cognoscitur nisi iudicio iis quae testes tamquam vera protulerunt adhibito; cui iudicio quoniam ratio certa ac demonstratio subesse debet ab eruditione et ab observatione repetenda, perspicuum est emendationi perfectae et absolutae non sufficere naturae humanae inbecillitatem: nam testium singulorum fidem explorare licet, singula eorum testimonia examinare infinitum est, item scriptoris et voluntas et ingenium in multis cognosci potest, in omnibus et singulis non potest.

Haec quam brevissime significata spero aliquando non inutilia visum iri, siquis tandem theologorum in emendatione novi testamenti ex arte et cum ratione elaborabit: contineantur tamquam operosa et nimium modesta ab iis quibus divina providentia ideo variantes lectiones in novi testamenti libros videtur admisisse, ut ipsi scilicet adolescentulis industriam ac scientiam suam ostentare possent. philologo quidem nulli auctor sim ut theologis ea monstrare velit quae ipsi a nobis nolint discere. equidem ego cum ita institutus essem, servi fidelis esse in talento quod acceperisset operari, amicis hortantibus ante hos viginti tres annos eam artem quam me accurate cognovisse scirem ad libros sacros adhibere coepi, nullo cum fastu, nullaque vanitate ductus,

sed ut quantum possem ecclesiae prodessem. neque enim despicebam theologos, cum viderem eos in arte aliena multa molitos parum promovere, in grammatica rudes, in testibus examinandis modo incautos modo superstitiosos, veri similibus quae vera non essent contemptores, emendationi studentes ante recensionem, denique non tam artem agitantes quam canones quosdam admoventes, eosque maximam partem pueriles: sed putabam eis gratum futurum, si eis ab ea parte qua laborarent subvenirem, modo ne usquam in ea quae theologiae propria sunt irrumperem. quocirca omnibus quae ab eis recte et ex arte gesta intellegerem fideliter usus totum recensendi negotium quomodo administrandum esset simpliciter et sine cuiusquam iniuria exposui anno 1830, emendationem ad officium meum nihil pertinere et tum professus et eadem temperantia in ipso novi testamenti recensendi labore usus; quo cum perfunctus essem, exemplaria venum exposita sunt anni 1831 mense Februario. ibi tum pauci quidam ex theologis, artis ratione intellecta, qua in Paulinis epistulis aliquantum praestitum neque adeo multum emendationi reliquum factum viderent, rem sibi novam laudibus extulerunt: iidem mox, cum in euangeliiis multo minus ad veritatem effectum sensissent, in rei causas inquirere et auxilia ab emendatione, quae erat eorum propria, petere noluerunt, sed potius, in aduetam canonum mobilitatem relapsi, quae mente intenta vera esse intellexerant, eadem remissa mente pro fictis et commenticiis reiecerunt. sed plerique eorum qui de huius modi rebus in publico dixerunt, eas leges quas mihi praescripsissem non curantes, nihil a me nisi quod ipsi iamdudum scivissent actum, relicta falsa et inania esse indicarunt. in quorum vocibus, praesertim cum viderem quosdam mea, quae reprehenderent, clam et furtim imitari, consolabar me paucorum amicorum adsensu, quorum exemplo et praeceptis iuniores deposito fastu atque odio ad sanam rationem deductum iri spero. unum hoc, quod De Wettius, quem virum ego, cum viveret, omnium et verissimum et iustissimum esse iudicavi, omnem operam meam quasi inutilem atque praefestinatam non sine contemptu et opprobriis reiecit, mihi vehementer doluit meque ita depressit, ut mihi totius operae fastidium surreperet et moras hactere inciperem. dolorem vicit tandem officii suscepti gravitas, quae me commovit ut ea dum taxat quae olim parata essent conscriberem; quae tam etsi nunc plerisque displicerent, fortasse tamen post haec tempora aliquem ad veram rationem cognoscendam ducere eiusque studia adjuvare possent.

Itaque primo loco ponam aliquot exempla emendationum, non generatim descripta, sed secundum ordinem librorum. harum emendationum maior pars quia coniectura quaesita est, iam mihi audire videor strepitus superstitiosorum, qui coniectura in his libris sacris emendandis usquam opus esse negant. qui si tandem in sese descenderint, scient se hoc dicere, multa in his libris verissima coniectura restituta esse auctoribus nobis incognitis ante annum 1514 sive 1516, ex illo autem tempore fontes coniectandi exaruisse. quod nisi rationibus expositis docebunt, nemo erit qui iis credat. Origenis tres verissimae emendationes nobis innotuerunt, in Matthaei 19, 19, ubi delenda iudicabat illa, καὶ ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου, tum Γεργισαίων sive Γεργισιωνῶν Matth. 8, 28 Marci 5, 1 Luc. 8, 26. 37, ἐν Βηθαβουρά Ioh. 1, 28; quae si nobis sine auctoris nomine traditae essent, maiorem fidem haberent apud plerosque.

In euangelio Matthaei 21, 31 τίς ἐκ τῶν δύο ἐποίησεν τὸ θέλημα τοῦ πατρὸς; ΑΕΓΟΥΣΙΝ Ο ΥΣΤΕΡΟΣ. ΑΕΓΕΙ ΑΥΤΟΙΣ Ο ΙΗΣΟΥΣ Ἀμὴν λέγω ὑμῖν etc. debebam scribere, si mihi de regio codice constitisset, λέγουσιν αὐτῷ Ὁ ὕστερος et in margine Ὁ πρῶτος. nihilo minus id quod nunc solum edidi, Ὁ ὕστερος (nam de αὐτῷ non disputabo), veri similis est altero, quod facile aliquis correctori adscribat, illud non item. quid vero si id quod veri similis esse dixi ne intellegi quidem potest? corrigetur, si modo necesse erit. atqui De Wettius ita sentit, qui in isagoge p. 77 sic dicit satis acerbè, 'Was soll der exeget mit dem bloßen lachmannschen text anfangen in stellen wo er sinnlos ist, wie Matth. XXI, 28—31?' ego exegeten tam stultum non curo, qui se omnia interpretari posse dicat: hic autem eum id quod ipse capere non possit ab Hieronymo discere iubebo, cuius verba subieci. 7, 168e 'Si autem novissimum voluerimus legere, manifesta est interpretatio, ut dicamus intellegere quidem veritatem Iudaeos, sed tergiversari et nolle dicere quod sentiunt, sicut et baptismum Iohannis scientes esse de caelo dicere noluerunt.' ita ille memoriter ad ea quae modo praecesserant versiculo 27 respicit. atque ego eum qui haec scripsit eodem respexisse puto; qui cum pollet iterum dicere Οὐκ οἶδαμεν, hic Iudaeos praeter probabilitatem respondentes inducere maluerit Ὁ ὕστερος. neque ego haec huius euangelii scriptore indigna ducere (quamquam fateor aptius ad eum modum qui est in versiculo 41 responderi potuisse), nisi et Origenes, qui non solet difficilia praeterire, haec omnia quae litteris maioribus scripsi ignoraret, ut diximus p. 126, et Schleiermacher de

priore ad Timotheum epistula p. 51 observasset ὕστιρον adiectivum in libris novi testamenti non legi nisi in illa epistula cap. 4, 1. quare non dubito dicere Origenem exemplaria tractasse in hac parte integriora nostris.

Matthaei 27, 28 καὶ ΕΝΔΥΣΑΝΤΕΣ αὐτὸν χλαμύδα κοκκίνην περιέθηκαν αὐτῷ. hic iste De Wettii interpres per se intellegit scribendum esse ΕΚΔΥΣΑΝΤΕΣ, neque id multos olim vidisse mirandum est. sed recensio ab emendatione, quantum per testes fieri potest, seiuncta hoc nobis commodi praebet, ut ex ea appareat, mendae antiquissimae quam tutae in possessione permanserint. huius rei exemplum sinillimum extat in sec. ad Corinthios 3, 3, ubi eadem constantia scriptum est οὐκ ἐν πλεξίν λιθίναις ἀλλ' ἐν ΠΛΑΞΙΝ ΚΑΡΔΙΑΙΣ σαρκίναῖς, nisi quod hic dubitari potest, sitne scribendum ἀλλ' ἐν ΚΑΡΔΙΑΙΣ σαρκίναῖς, an quod plerisque placuit ἀλλ' ἐν πλεξίν ΚΑΡΔΙΑΣ σαρκίναῖς. simile vitium ex secunda Petri 2, 18 facillime demi potest scribendo ἐν ΕΠΙΘΥΜΙΑΣ σαρκὸς ἀσιγγείαις, ubi libri habent ἐπιθυμίαις, interpres Latinus non bene ἐν ἐπιθυμίαις σαρκὸς ἀσιγγείαις.

Marci 1, 1. 4 Ἀρχὴ τοῦ εὐαγγελίου Ἰησοῦ χριστοῦ υἱοῦ Θεοῦ ἐγένετο Ἰωάννης βαπτίζων ἐν τῇ ἐρήμῳ. haec inter se coniungit Origenes 4, 15c, πῶς γὰρ δύναται ἀρχὴ εἶναι τοῦ εὐαγγελίου... ὁ Ἰωάννης; neque sane possunt haec a prioribus seorsum ullo modo intellegi, ἐγένετο Ἰωάννης βαπτίζων ἐν τῇ ἐρήμῳ, nisi rem repente et ex improvise factam narrare velis, 'ortus est Iohannes baptizans in deserto'; cuius modi est illud Marci 9, 7, καὶ ἐγένετο νεφέλη ἐπισκιάζουσα αὐτοῖς, quod Lucas 9, 34 ita dixit, ἐγένετο νεφέλη καὶ ἐπισκίαζεν sive ἐπισκίασεν αὐτούς. recte ita in evangelio Iohannis 1, 3. 6 πάντα δι' αὐτοῦ ἐγένετο... ἐγένετο ἄνθρωπος, ἀπισταλμένος παρὰ Θεοῦ, ὄνομα αὐτῷ Ἰωάννης. sed in Marci principio veram interpretationem subvertunt quae interiecta sunt, a piis lectoribus, nisi fallor, adscripta praeter consuetudinem huius evangelistae, qui veteris testamenti auctorum vocibus non utitur nisi ex ore eorum quos facit loquentes. itaque horum lectorum alter cum ea quae huc referri solita essent adiecisset, ὡς γέγραπται ἐν τῷ Ἠσαΐα τῷ προφήτῃ Φωνὴ βοῶντος ἐν τῇ ἐρήμῳ, ἐτοιμάσατε τὴν ὁδὸν κυρίου, εὐθείας ποιεῖτε τὰς τρίβους αὐτοῦ, successit alter, cui quae Lucas et Matthaeus alio loco posuissent hic inserenda viderentur, Ἰδοὺ ἀποστέλλω τὸν ἄγγελόν μου πρὸ προσώπου σου, ὃς κατασκευάσει τὴν ὁδόν σου. quibus cum Esaiæ nomen non conveniret, scribendum fuit, quod habent alii, ἐν τοῖς προφήταις. eidem consuetudini

Marci, quam dixi ab eo in referendis sacrae scripturae testimoniis servatam esse, repugnant quae leguntur in cap. 15, 28 a multis iisque optimis praetermissa, καὶ ἐπληρώθη ἡ γραφή ἡ λέγουσα Καὶ μετὰ ἀνόμων ἐλογίσθη· quae Lucas habet longe alio loco in oratione Christi 22, 37.

Marci 9, 23 ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ Τὸ εἰ δύνῃ ΠΙΣΤΕΥΣΑΙ πάντα δυνατὰ τῷ πιστεύοντι. hic quod scribit De Wettius πιστεῦσαι a Vaticani et regii librariis praetermissum me non animadvertisse ('nicht bemerkt'), id unde rescierit ignoro, ego verum non esse scio: habebam enim notatum in margine exemplaris. quod si ego id vocabulum delevissem, cum esset in tertio dignationis gradu positum, praetermissio in sexto, recensentis innere parum perite functus essem. neque dubitandum est quin qui ita de coniectura scripserint hoc voluerint, 'Quod dicis 'si potes', scito omnia possibilia esse credenti.' paulo probabilius est quod habet Vercellensis, Τί τὸ εἶ τι δύνῃ; si modo his subiecisset πιστεύσαν, non, quod fecit, εἰ δύνῃ πιστεῦσαι. mihi quid verum videretur, olim dixi; quod De Wettius aut non animadvertit aut sprexit. id erat Τὸ εἰ δύνῃ ΠΙΣΤΩΣΑΙ. πάντα δυνατὰ τῷ πιστεύοντι. hoc est Istud 'si potes', in quo dubitatio est, facito ut certum et confirmatum des, ut fiat 'potes'. πιστώσασθαι eo modo dici e thesauro Stephaniano disci potest: neque tamen hoc tam vulgare est, ut librarios antiquissimos, quibus πιστεῦσαι notius esset, non potuerit fallere.

Lucae 14, 5 τίνος ἑμῶν ὙΣ (sive potius ΟΥΣ) ἢ βοῦς εἰς φρέαρ πεσῖται; nullius artis est ea facere quae placuerunt correctoribus antiquissimis, ὄνος et πρόβατον. verissime Millius ΟΥΣ. malo enim ὄς scribi quam ὄς, quod fortasse et nimis Atticum sit neque ab antiquissimis librariis scriptum ὄς.

Iohannis 8, 44 ΟΤΑΝ λαλήῃ τὸ ψεῦδος, ἐκ τῶν λόγων λαλεῖ, ὅτι ψεύσεως ἐστὶν καὶ ὁ πατὴρ αὐτοῦ. operam perdunt qui negant haec absurda esse: apertum est enim sic nihil aliud dici nisi patrem diaboli esse ipsum mendacem. quare non dubito quin verissimum habendum sit quod Luciferum exhibere diximus, sive paucorum exemplarium fide traditum sive ab homine aliquo acutissimo de coniectura restitutum, ΟΣ ΑΝ λαλήῃ τὸ ψεῦδος, 'qui loquitur mendacium, ex propriis loquitur, quia patrem quoque mendacem habet.' Lückius in commentarii tomo secundo p. 829 hoc non probat, sed nescio quo casu perperam interpretatus.

Actuum 4, 25 ὁ τοῦ πατρὸς ἡμῶν διὰ ΠΝΕΥΜΑΤΟΣ ἁγίου στόματος Δαυιδ παιδός σου εἰπών. ex his sublato πνεύματος νο-

cabulo cetera optime coibunt, nam nimia illa genetivorum copia, quamvis testatissima, ferri non potest. sed receptae lectionis auctores sanissima impudenter reciderunt.

Actuum 7, 46 ὃς εὗρεν χάριν ἐνὼπιον τοῦ Θεοῦ καὶ ἡγήσατο εὗρεῖν σκήνωμα τῷ ΟΙΚΩΙ Ἰακώβ. bene sane correctores τῷ Θεῷ Ἰακώβ, ut est in psalmo 131, 5 ἕως οὗ εὗρω τόπον τῷ κυρίῳ, σκήνωμα τῷ Θεῷ Ἰακώβ. nec tamen quisquam probabile ducet hoc in eum modum corrumpi potuisse, ut populus Iacob scriberetur pro deo Iacob. itaque malo suspicari hic aliquot litteras excidisse, hoc modo, εὗρεῖν σκήνωμα τῷ οἴκῳ ΤΟΥ ΘΕΟΥ Ἰακώβ.

Actuum 8, 7 ΠΟΛΛΟΙ γάρ τῶν ἐχόντων πνεύματα ἀκάθαρτα βοῶντα φωνῇ μεγάλῃ ἐξήρχοντο. ne hic quidem male auctores receptae lectionis ΠΟΛΛΩΝ γάρ. sed possumus eodem iure nec minore cum specie ΠΟΛΛΑ γάρ.

Actuum 13, 19 κατεκληρονόμησιν αὐτοῖς τὴν γῆν αὐτῶν ΩΣ ΕΤΕΣΙ ΤΕΤΡΑΚΟΣΙΟΙΣ ΚΑΙ ΗΕΝΤΗΚΟΝΤΑ, καὶ μετὰ ταῦτα ἔδωκεν κριτὰς ἕως Συμουήλ τοῦ προφήτου. haec absurda esse nemo non intellegit, eoque minus simile veri est quod De Wettins suo more opinatur, haec ab auctoribus optimis tradita correctori deberi, immo a correctoribus sunt quae Cantabrigiensis habet quaeque cum libris vulgaribus Laudianus. quod si quis haec ex arte tractabit, facile perspiciet hic duo versus ordinem suum permutasse, quem restituet hoc modo. κατεκληρονόμησιν αὐτοῖς τὴν γῆν αὐτῶν ΚΑΙ ΜΕΤΑ ΤΑΥΤΑ ΕΔΩΚΕΝ ΚΡΙΤΑΣ ὥς ἔτισι τετρακοσίοις καὶ πεντήκοντα ἕως Συμουήλ τοῦ προφήτου.

Actuum 13, 27 οἱ γάρ κατοικοῦντες ἐν Ἱερουσαλὴμ τοῦτον ἀγνοήσαντες ΚΑΙ τὰς φωνὰς τῶν προφητῶν τὰς κατὰ πᾶν σάββατον ἀναγινωσκομένας ΚΡΙΝΑΝΤΕΣ ἐπλήρωσαν. misere se torquent interpretes neque quicquam promovent, praesertim cum a libris vulgaribus non adiuventur. est autem hic quoque manifesta traiectio neque remedium obscurum. τοῦτον ἀγνοήσαντες καὶ ΚΡΙΝΑΝΤΕΣ ΕΠΙΛΗΡΩΣΑΝ τὰς φωνὰς τῶν προφητῶν τὰς κατὰ πᾶν σάββατον ἀναγινωσκομένας.

Actuum 13, 32 καὶ ἡμεῖς ὑμᾶς εὐαγγελιζόμεθα τὴν πρὸς τοὺς πατέρας ἐπαγγελίαν γενομένην, ὅτι ταύτην ὁ Θεὸς ἐκπεπλήρωκεν τοῖς τέκνοις ΗΜΩΝ, ἀναστήσας Ἰησοῦν, ὡς καὶ ἐν τῷ ψαλμῷ γέγραπται τῷ πρῶτῳ Υἱός μου εἰ σὺ, ἐγὼ σήμερον γεγέννηκά σε. summus testium consensus non efficit ut illud ἡμῶν verum sit, sed ut proximum vero. hoc qui aut omittunt aut cum libris vulgaribus faciunt αὐτῶν ἡμῖν, cicatrices et linamenta malunt quam vulnera.

verum hoc esse existimo, ΕΡ' ΗΜΩΝ ἀναστήσας Ἰησοῦν, 'nostro tempore'. nunc, inquit, illud certum tempus atque ille hodiernus dies adest, quo deus se filium genuisse dixit.

Actuum 20, 4.5 de interpunctione dubitari non debuit; sed Pauli comitum patriae rectissime discriminabuntur, si traiciamus illud καὶ quod est ante nomen Timothei: eam coniunctionem alii minus suaviter fecerunt δέ. sunt igitur haec ita scribenda. συνείπετο δὲ αὐτῷ ἄχρι τῆς Ἀσίας Σώπαιρος Πύρρον Βεροιαῖος, Θεσσαλονικίων δὲ Ἀρίσταρχος καὶ Σεκοῦνδος καὶ Γάιος, ΚΑΙ Δερβανός Τιμόθεος. Ἀσιανοὶ ΔΕ Τυχικός καὶ Τρόφιμος, οὗτοι ΔΕ προελθόντες ἕμεινον ἡμᾶς ἐν Τρωάδι. nam illud δὲ iteratum reprehendi non debet. sic Andocides de mysteriis in fine καὶ μὴ βούλεισθε Θεταλούς καὶ Ἀνδρόνους πολίτας ποιῆσθαι δι' ἀπορίαν ἀνδρῶν, τοὺς ΔΕ ὄντας πολίτας ὁμολογουμένως, οἷς προσήκει ἀνδράσιν ἀγαθοῖς εἶναι καὶ βουλόμενοι δυνήσονται, τούτους ΔΕ ἀπόλλυτε. neque dissimilia sunt illa Pauli ad Romanos 15, 13.25, διὸ καὶ ἐνεκοπτόμην πολλάκις τοῦ ἐλθεῖν πρὸς ὑμᾶς, νυνὶ ΔΕ μηχανέται τόπον ἔχων ἐν τοῖς κλίμασι τούτοις, ἐπιποθίαν δὲ ἔχων [τοῦ] ἐλθεῖν πρὸς ὑμᾶς ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν ὥς ἂν πορεύωμαι εἰς τὴν Σουρίαν, — νυνὶ ΔΕ πορεύομαι εἰς Ἱερουσαλὴμ διακονῶν τοῖς ἁγίοις. quae ita scripta testantur libri veteres, quamvis De Wettio a me ridicule ('sonderbar') constituta esse videantur.

Actuum 21, 5 καὶ θέντις τὰ γόνατα ἐπὶ τὸν αἰγιαλὸν ΑΠΗ-ΣΗΑΣΑΜΕΘΑ ἀλλήλους, καὶ ἐνέβημεν εἰς τὸ πλοῖον, ἐκείνοι δὲ ἐπέστρεψαν εἰς τὰ ἴδια. monstruosa haec dicit De Wettius. malo unum vocabulum inauditum neque explicabile, quod vero investigando con-ducatur, quam temeritatem correctorum vulgarium, qui fecerunt sine arte καὶ ἀσπασύμενοι ἀλλήλους ἐπέβημεν εἰς τὸ πλοῖον, quo efficitur ut una proficiscentes se invicem salutaverint. nostrum illud una litterula peccat: est enim scribendum ΑΝΘΗΣΗΑΣΑΜΕΘΑ ἀλλή-λους. mox in versiculo. 26 De Wettius, cum intellexeret scribendum esse διαγγέλλων τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν ἡμερῶν τοῦ ἀγνισμοῦ, ἕως οὗ ΠΡΟΣΕΝΕΧΘΗ ὑπὲρ ἑνὸς ἑκάστου αἰτῶν ἢ προσφορά, nihilo minus nescio qua superstitione motus indicativum inodum, quo libri utuntur, non dixit monstruosum, sed rarum et de thesauro grammatices ('grammatische seltenheit').

Actuum 26, 28 Ἐν ὀλίγῳ με πείθεις χριστιανὸν ΠΟΙΗΣΑΙ. hic quoque absurda ('sinnloses') intulisse arguor. quasi vero illud γενέσθαι, quod habent libri vulgares, sententiam efficiat. contemneret enim prophetas Agrippa, si diceret 'paucis vel brevi temptas me Chris-

tianum facere.' dehuīt dicere 'paucis vel brevi efficere poteris', *πέσεις*. sed unice verum est quod Alexandrinus exhibet, 'Ἐν ὀλίγω με ΠΕΙΘΗΙ χριστιανὸν ποιῆσαι, Parva opera speras fore ut me Christianum facias.

Iacobi 3, 3 *ΕΙ ΔΕ τῶν ἱππῶν τοὺς χαλινούς εἰς τὰ στόματα βάλλομεν εἰς τὸ πείθισθαι αὐτοὺς ἡμῖν, καὶ ὅλον τὸ σῶμα αὐτῶν μεταγομεν*. hic protasis in se continet partem apodoseos, quae debet esse *πείθονται ἡμῖν καὶ ὅλον τὸ σῶμα αὐτῶν μεταγομεν*. vulgo olim scribebant *ἰδοῦ*, quod nullam habet speciem veritatis, cum in proximo orationis membro incoluine remanserit. simplicissimum est per interrogationem *ΟΥΔΕ τῶν ἱππῶν τοὺς χαλινούς εἰς τὰ στόματα βάλλομεν* — καὶ ὅλον τὸ σῶμα αὐτῶν μεταγομεν;

Ad Romanos 5, 6 *ΕΤΙ γὰρ χριστὸς ὄντων ἡμῶν ἀσθενῶν ΕΤΙ κατὰ καιρὸν ὑπὲρ ἁσιβῶν ἀπέθανεν*. neque ἔτι repetitum ferri potest, neque boni artificis est alterum delere cum libris vulgaribus. Vaticanus *εἴγε χριστός*, hanc sententiam male iungens cum praecedentibus. pars occidentalium *εἰς τί* sive *ἰνατί γάρ*, quod debebat potius esse *διὰ τί* vel *ὅ τι*. unice verum est quod et Fuldensem prima manu exhibere notavi et ex Augustino Sabatarius protulit, *ΕΙ γὰρ χριστός* —, cum quibus apte cohaerent ea quae secuntur (v. 9), *πολλῷ ὢν μᾶλλον δικαιωθέντες νῦν σωθησόμεθα*. neque in his ullius momenti est ὢν coniunctio, quae est in quarto probabilitatis gradu posita eodemque iure legitur et non legitur.

Ad Romanos 6, 16 *οὐκ οἴδατε ὅτι ΩΙ παριστάνετε ἑαυτοὺς δούλους εἰς ὑπακοήν, δοῦλοι ἐστε ΩΙ ὑπακούετε, ἥτοι ἁμαρτίας εἰς θάνατον ἢ ὑπακοῆς εἰς δικαιοσύνην*; in his *ὃ ὑπακούετε* si nihil aliud est quam quod praecessit, non modo sine causa sed absurde adiectum est: contra si proprie intellegendum est, obsequium in horum alterum non cadit, quoniam is qui domino suo servus peccati est, non obsequitur domino sed peccat. itaque hoc ut utrique membro conveniat, scribendum puto sic, *ὃ παριστάνετε ἑαυτοὺς δούλους εἰς ὑπακοήν, δοῦλοι ἐστε ΩΣ ὑπακούετε, ἥτοι ἁμαρτίας εἰς θάνατον ἢ ὑπακοῆς εἰς δικαιοσύνην*. 'cui domino vos obsecuturos profitemini, ei, pro ut obsequimini, aut peccantes servi estis et morte digni, aut obsequentes et iusti.'

Ad Romanos 7, 22—25 mihi perspicuum videtur ordinem sententiarum perversum esse, quem hoc modo restituendum existimo. *συν-ῆδομαι γὰρ τῷ νόμῳ τοῦ Θεοῦ κατὰ τὸν ἴσω ἄνθρωπον, βλέπω δὲ ἕτερον νόμον ἐν τοῖς μέλεσιν μου ἀντιστρατευόμενον τῷ νόμῳ τοῦ νοός μου καὶ αἰχμαλωτίζοντά με τῷ νόμῳ τῆς ἁμαρτίας τῷ*

ὄντι ἐν τοῖς μέλεσίν μου. ΑΡΑ ΟΥΝ ΑΥΤΟΣ ΕΓΩ ΤΩΙ ΜΕΝ ΝΟΙ ΛΟΥΛΕΥΩ ΝΟΜΩΙ ΘΕΟΥ, ΤΗΙ ΔΕ ΣΑΡΚΙ ΝΟΜΩΙ ΑΜΑΡΤΙΑΣ: ταλαιπώρος ἐγὼ ἄνθρωπος· τίς με ῥύσεται ἐκ τοῦ σώματος τοῦ θανάτου τούτου; χάρις τῷ Θεῷ διὰ Ἰησοῦ χριστοῦ τοῦ κυρίου ἡμῶν.

Ad Romanos 10, 16 Ἡσαΐας γὰρ λέγει Κύριε, τίς ἐπίστιναι τῇ ἀκοῇ ἡμῶν; ἄρα ἡ πίστις ἐξ ἀκοῆς, ἡ δὲ ἀκοή διὰ ῥήματος ΧΡΙΣΤΟΥ. ἀλλὰ λέγω, μὴ οὐκ ἤκουσαν; μενοῦν γε Εἰς πᾶσαν τὴν γῆν ἐξηλθεν ὁ φθόγγος αὐτῶν, καὶ εἰς τὰ πέρατα τῆς οἰκουμένης τὰ ῥήματα ΑΥΤΩΝ. Christi nomen a pio lectore adscriptum repugnat ceteris, neque verius est vulgatum Θεοῦ. neutrum agnoscunt Hilarius et Børnerianus, rectissime.

Ad Romanos 16, 25 τῷ δὲ δυναμένῳ ὑμᾶς στηρεῖν . . . μόνῳ σοφῷ Θεῷ ΧΑΡΙΣ διὰ Ἰησοῦ χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. nisi eo loco quo posui χάρις addetur, nihil erit quo illa referri possint, διὰ Ἰησοῦ χριστοῦ· nisi quis forte malet cum interpretatione Hieronymiana, praetermisso τέ, γνωρισθῆναι μόνῳ σοφῷ Θεῷ διὰ Ἰησοῦ χριστοῦ, quo admissio superest ut Vaticanum codicem imitemur delendo ᾧ, quo apostolus orationem perturbare non potuit, cum modo ex longo intervallo memoriter redisset ad eum casum a quo orationem exorsus erat, μόνῳ σοφῷ Θεῷ. nam Vaticanum sequi Hieronymo spreto vix licebit: certe τῷ Θεῷ διὰ Ἰησοῦ χριστοῦ ἡ δόξα hand scio an scriptorum sanctorum consuetudini non satis conveniat, nec facile quisquam in epistula Iudae 25 haec ita distinguenda dicet, τῷ δὲ δυναμένῳ φυλάξαι ὑμᾶς . . . μόνῳ Θεῷ, σωτηρι ἡμῶν, διὰ Ἰησοῦ χριστοῦ τοῦ κυρίου ἡμῶν δόξα μεγαλοσύνη κράτος καὶ ἐξουσία πρὸ παντὸς τοῦ αἰῶνος καὶ τῶν καὶ εἰς πάντας τοὺς αἰῶνας. iam vero si veri similia quaerimus, facilius credetur ei qui nomen vocabulum addet, quam qui immutabit alterum, alterum eiciet; praesertim cum illud pronomen quod est ᾧ confirmet et ad Hebraeos epistula 13, 21 et prima Petri 3, 11. accedit quod in eadem hac ad Romanos epistula apostolus his idem dixit quod eum hic scripsisse conieci, 7, 25 χάρις τῷ Θεῷ διὰ Ἰησοῦ χριστοῦ τοῦ κυρίου ἡμῶν, 1, 8 εὐχαριστῶ τῷ Θεῷ μου διὰ Ἰησοῦ χριστοῦ.

Prima ad Corinthios 8, 1 περὶ δὲ ἰδωλοθύτων οἴδαμεν ὅτι ΠΑΝΤΕΣ γινώσκιν ἔχομεν. frustra negant interpretes haec repugnare iis quae sequuntur v. 7, ἀλλ' οὐκ ἐν πᾶσιν ἡ γνώσις· neque perverse ac ridicule orationem distinguendo quicquam efficiunt. apostolus dictavit leniter et rei convenienter οἴδαμεν ὅτι ΟΥ πάντες γινώσκιν ἔχομεν.

Prima ad Corinthios 9, 15 οὐκ ἔγραψα δὲ ταῦτα, ἵνα οὕτως γένηται ἐν ἱμοί· καλὸν γάρ μοι μᾶλλον ἀποθανεῖν *II*. τὸ καύχημά μου· ΟΥΔΕΙΣ κινώσει. haec, qui testes examinaverit, veris proxima inveniet, vera nemo serio existimabit. itaque, ut olim dixi, uno npice, quo *N* littera notari solet, addito scribendam puto καλὸν γάρ μοι μᾶλλον ΑΠΟΘΑΝΕΙ, *NH* τὸ καύχημά μου· οὐδεὶς κινώσει. neque aliter in cap. 15, 31 Alexandrinum pro νῆ habere ἢ indicavi p. 383, ubi haec sunt nostris simillima, καθ' ἡμέραν ἀποθνήσκω, νῆ τὴν ὑμετέραν καύχησιν.

Prima ad Corinthios 14, 33 ὡς ἐν πάσαις ταῖς ἐκκλησίαις, τῶν ἁγίων αἱ γυναῖκες ἐν ταῖς ἐκκλησίαις σιγάτωσαν. 'sicut in omni contione, ita sanctorum mulier in contione taceat.' nulla in his, ut a me distincta sunt, difficultas est, neque ego ea nunc quasi emendanda profero, sed quia video plerosque mentem meam non percepisse.

Secunda ad Corinthios 7, 8 εἰ καὶ μετεμελόμην, ΒΛΕΠΩ ΓΑΡ ὅτι ἡ ἐπιστολὴ ἐκείνη εἰ καὶ πρὸς ὧραν ἐλύπησεν ὑμᾶς, νῦν χαίρω. a malis correctoribus est illud γάρ, qui debebant scribere ἔβλεπον γάρ. sed multo simplicius est apice addito ΒΛΕΠΩΝ ὅτι ... ἐλύπησεν ὑμᾶς, idque habet interpres Hieronymianus, et quidem, quippe sibi parum intellectum, ex fonte puriore nostris.

Ad Galatas 2, 12 πρὸ τοῦ γὰρ ἔλθειν ΤΙΝΑΣ ἀπὸ Ἰακώβου μετὰ τῶν ἐθνῶν συνήσθιεν· ὅτι δὲ ΗΛΘΟΝ, ἐπέστειλεν καὶ ἀφώριζεν ἐναντίον, φοβοῦμενος τοὺς ἐκ περιτομῆς. haec Origenes et Godofredus Hermannus ita intellexerunt ut existimarent Iacobum ipsum inter eos fuisse qui ab eo venisse dicerentur; quod concederem, si in proximis ulla fieret de apostolo primario mentio. nunc horum verborum, quae Origenem corrupta legisse constat, anceps est emendatio: nam aut scribendum est τινάς et ΗΛΘΟΝ, aut ΤΙΝΑ et ἦλθεν· quorum utrum probari debeat, hodie, nisi fallor, dicere potest nemo. non est igitur ferenda levis eorum interpretum temeritas, qui nulla arbitrii ratione indicata illud ἦλθεν librariorum errore invecum pronuntiant.

Ad Ephesios 1, 15 ἀκούσας τὴν καθ' ὑμᾶς πίστιν ἐν τῷ κυρίῳ Ἰησοῦ καὶ τὴν εἰς πάντας τοὺς ἁγίους. manifestum est ex his excidisse ΑΓΑΠΗΝ· sed hocine solum an plura cum eo coniuncta perierint dici non potest, praesertim cum ne satis quidem constet quid apostolus ad Colossenses 1, 4 scripserit, in qua epistula ea quae utriusque communia sunt solent esse breviora. ibi plerique habent ἀκούσαντες τὴν πίστιν ὑμῶν ἐν κυρίῳ Ἰησοῦ καὶ τὴν ΑΓΑΠΗΝ

*HN EXETE εἰς πάντας τοὺς αἰῶνας** sed a Vaticano absunt illa
 ἢ ἔχει.

Sed haec sufficiant: nam ne eis qui me haec tractare nolunt molestus essem, ne ea quidem omnia quae olim, cum de his rebus primum dicerem, significavi, rursus ingerere volui. omnia autem modesto et dubitandi rationibus adiectis proposui, ut artis terminos ex aliqua parte definirem, non ut ingenii vires ostenderem, quibus exserendis quam exiguum in his libris spatium pateat, ii demum qui artem probe didicerint intellegere poterunt. id tamen non ignoro, me in quibusdam emendationem non intra eos fines qui eius proprii sunt coercuisse, neque substitisse in eruendo auctoris cuiusque consilio, sed ad ea quae de singulorum librorum origine per coniecturam quaerenda sint respexisse. verum eo modo coniungi aliquando tertiam critici studii partem cum secunda necesse esse in ipsa prima superioris praefationis pagina dixi: neque me ab huius modi rebus tractandis abhorreere olim ostendi, quo tempore trium priorum evangeliorum capitula cur partim simili alia diverso ordine collocata sint disputavi. quam disputationem ego speciminis causa nunc iterum exhibendam esse putavi, quoniam dixi tunc illam a me ideo editam esse, 'ut et pignus extaret illius maioris editionis, quam suo tempore effecturus essem, et praefationis iam tum quidam gustus daretur iis qui eam paene convicio a me flagitassent.'

Quaesitum est a multis qui fieret ut ex receptis ecclesiae iudicio evangeliiis tria cum tota forma inter sese simillima essent, tum in partibus pari omnia modo et consentirent et discreparent, ordine, addendo, omittendo, rebus ac verbis ipsis. sunt qui se huic quaestioni aliquando responsuros esse confidunt, si non haec modo, sed quodcumque superest evangelicae traditionis, etiam apocryphae, in unum conferre et singula secum componere licuerit; laudabili quidem illi utentes diligentia, sed cui lumen unde accedere debeat non intellegas. alii autem sibi primam rei causam dicere atque ipsa horum librorum incunabula reperire posse visi sunt: neque hos nihil recte vidisse dicam, sed minus quam promiserint praestitisse; ut quae dilataverint illi, coangustare oporteat, et egregie observatis alia adinvenienda restent, sine quibus ad summa potius volatum quam gradibus ascensum esse videatur. itaque media eaque recta via procedere

cupienti quoniam, siquid video, aut ab uno ex illis tribus euangelis, aut ab una earum rerum quibus eorum et consensus et differentia constat, adgredienda disputatio est, placet mihi nunc nihil nisi ordinem considerare: quod cum et omnium maxime simplex sit et a nemine, quod sciam, tentatum, videndum est quo usque ab hoc initio profectum penetrare liceat.

Sed narrationum euangelicarum ordinis non tanta est quanta plerisque videtur diversitas; maxima sane, si aut hos scriptores eadem complexione omnes aut Lucan cum Matthaeo composueris, exigua si Marcum cum utroque seorsum. iam vides quid acturus sim: primum mihi cum Marco Matthaeus coibit, postea Lucae et Marci ordo considerabitur.

Itaque ea in quibus a Matthaeo Marcus dissidet, omnia una conligatione cohaerent (Marc. 1, 21—6, 13. Math. 4, 24—13, 58), ut differentiam facillime possim in tabula describere, cuius formam subieci.

Secundum Marcum.

Simon Andreas Iacobus Iohannes vocantur.

Stupebant super doctrina eius.

I. (II. Matth.)

socrus Simonis. [Eamus in proximos vicos et civitates.]

II. (I. Matth.)

leprosus: Si vis, potes me munda-

III. (IV. Matth.)

paralyticus. Levi. Quare cum publicanis et peccatoribus manducat et bibit? Quare tui discipuli non ieiunant?

Secundum Matthaeum.

Simon Andreas Iacobus Iohannes vocantur. [*turbae multae sequuntur.* oratio montana.] Admirabantur super doctrina eius.

I. (II. Marc.)

leprosus: Si vis, potes me munda-

II. (I. Marc.)

[centurio.] socrus Petri.

III. (V. Marc.)

iubet ire trans fretum. [Filius hominis non habet ubi caput reclinet. Dimitte mortuos sepelire mortuos suos.] imperat ventis et mari. Geraseni.

IV. (III. Marc.)

paralyticus. Matthaeus. Quare cum publicanis et peccatoribus manducat? Quare discipuli tui non ieiunant?

V. (VI. Marc.)

principis filia, et mulier quae sanguinis fluxum patiebatur. [duo caeci. mutus.]

IV. (VII. Matth.)

spicas vellunt sabbato. manus arida curatur. [multae turbae sequuntur. apostolorum nomina.] Beelzebul habet et in principe daemoniorum eicit daemonia. oratio. mater et fratres. parabola seminantis. [lucerna sub modio. In qua mensura mensi fueritis. Si homo iaciat sementem in terram.] granum sinapis. Sine parabola non loquebatur.

V. (III. Matth.)

Transeamus contra. comminatur vento et dicit mari Tace. Gerasenus.

VI. (V. Matth.)

Iairi filia, et mulier quae erat in profluvio sanguinis.

VII. (VIII. Matth.)

Nonne hic est faber?

VIII. (VI. Matth.)

convocantur duodecim et dimittuntur.

IX.

Et audivit Herodes rex.

VI. (VIII. Marc.)

[Messis quidem multa.] apostoli convocantur. [eorum nomina.] dimittuntur. [oratio ad eos continuata. nuntii ab Iohanne missi. oratio de Iohanne.]

VII. (IV. Marc.)

spicas vellunt sabbato. manus arida curatur.

[caecus et mutus.] Eicit daemones in Beelzebul. oratio. [eadem continuata.] mater et fratres. parabola seminantis. [zizania.]

granum sinapis. [fermentum.] Sine parabolis non loquebatur. [expositio parabolae zizaniorum. parabolae aliae.]

VIII. (VII. Marc.)

Nonne hic est fabri filius?

IX.

Audivit Herodes tetrarcha samam Iesu.

Habes discrepantiam qualem praeter hanc in his euangeliiis deprehendas nullam; quam, si eius causas investigare potuero, ad consensum revocavero. manifestum est autem non omnia temere inter se pernixta esse. nam cum ad octo capita differentia omnis pertineat, horum duo ita traiecta sunt ut quod alteri secundum est alter primo loco posuerit. cetera autem si in duas partes segregaveris, in

neutra scriptores diversum ordinem fecisse intelleges: quae enim apud Marcum sunt tertium quartum septimum, ea Matthaeo quartum septimum octavum; item Marci quintum sextum octavum, Matthaei tertium quintum sextum. ut adpareat idem utrumque secutum esse, nec nisi necessitate aliqua adactum ab eo ordine quem alter tenet recessisse. utrum igitur eorum? et quam necessitate? fuere qui Matthaeum ea quibus interfuisset necessario ad verum temporis ordinem revocasse dicerent. sed illi, nisi fallor, fuerunt: vix enim superesse puto qui post doctissimas disputationes illud evangelium quod Matthaeo ascribitur aut tempora ceteris accuratius exprimere aut ab apostolo conscriptum esse existiment. multo autem minus probandi sunt, quia illam quam dixi necessitatem minus intellegunt, quibus placet Marcum esse ineptissimum desultorem, qui nunc taedio, modo cupiditate, tum neglegentia, denique vecordi studio, inter evangelia Matthaei et Lucae incertus feratur atque oberret. neque his quaedam Griesbachii disputatio sedulae subtilitatis specie inludit, cum tamen minime ingeniosa sit, sed frigida tota et ieiuna. equidem causam idoneam, qua ductus hic Marcus ordinem Matthaei pervertisse putandus sit, nego reperiri posse, praesertim cum Lucas quoque hic paene in omnibus cum Marco consentiat: hoc vero videor mihi demonstraturus esse, ordo Marci et Lucae cur in evangelio Matthaei locum habere non potuerit; ut in hoc potius quam in illis fuerit artibus quibusdam infringendus. Matthaei autem evangelium illud intellego quod Schleiermacherus dixit (et satis fuit dixisse, vel sine argumentis: ita veritas rei primo aspectu patet; ut si Papiæ testimonium aliter atque ille fecit accipias, tamen debeat concedi), illud inquam ex collectis et quasi contextis domini Iesu Christi orationibus compositum primo, cui postmodo alii narrationes infererunt. iam in hoc evangelio eam de qua loquimur capitum comprehensionem oratio in monte Galilaeae habita praecedat: sexto capiti (dico ad eum modum quo modo supra numeros posui) inest oratio de officiis apostolorum (Matth. 9, 37. 38. 10, 5—42), item alia de Iohanne baptista (11, 7—19 vel 30): capite septimo exhibetur oratio de Satana, aliis quibusdam admixtis, quae utrum a Matthaeo apostolo sint nunc non definitio (12, 25—45); in eodem magnus numerus parabolarum (13, 3—52). Marcus autem capite quarto habet partem orationis de Satana, item aliquot parabolas, et in octavo orationis ad apostolos particulam. his consideratis quis negabit sibi perspectum esse cur in evangelio Matthaei primum caput Marci post secundum conlocari debuerit, et octavum ante quartum? nam cum vix dubitari possit

quia Matthaeus apostolus eam orationem quae in monte habita esse dicitur in ipso libri sui principio posuerit, aptius videri debuit si Iesu, cum a monte descendisset, leprosus occurrisset diceretur ante quam intraret oppidum Capharnaum, in quo et centurionis servum secundum euangelium Matthaei et Petri socrum utroque euangelista teste sanavit. item orationem de officiis apostolorum, eamque quae est de Iohanne, si Matthaeus apostolus, ut est sane probabile neque caret ratione, ante orationem de Satana et ante parabolas posuit, non est admirandum quod euangelii secundum Matthaeum conditores, huic ordinem inmutare veriti, maluerunt narrationes alia quam qua ipsis traditae erant ratione disponere. itaque cum iam maior pars capitum Marci qua ratione in euangelio Matthaei ordinari deberet dubitari non posset (is autem ordo erat huius modi, caput secundum primum tertium octavum quartum septimum Marci: nam tertium quartum septimum suis locis reliquerunt, de primo secundo octavo modo diximus), restabat ut quinto et sexto locus conveniens adsignaretur. in qua re exploranda quamquam ne forte nimiae curiositatis poenas deinceps cavendum est, audebo tamen dicere caput Marci sextum, in quo inest principis filia suscitata, eo consilio eos, additis duobus caecis et muto, capiti octavo (quod est Matthaei sextum) praemisisse, ne in hoc frustra, hoc est sine exemplis, Iohanni renuntiatum esse videretur (Matth. 11, 5) *τυφλοὶ ἀναβλέπουσιν καὶ κωφοὶ ἀκούουσιν καὶ νεκροὶ ἐγείρονται*. sed quintum Marci caput cur noluerint sexto praeponere, sed potius ante tertium traiecerint, non ita apertum est; nisi quod, cum iam bis dictum fuisset (Matth. 4, 24. 8, 16) daemoniis quoque Iesum opem attulisse, fortasse magis convenire duxerunt si nobile in hoc genere Gerasenorum exemplum statim curatae Petri socrus febris subiceretur, seposito interim paralytico, quia hoc eodem morbo laborans centurionis servus paulo ante, capite Matthaei secundo (8, 6), praecesserat. sed de hoc ita quisque ut voluerit existinabit: satis est enim si hic in quibusdam ordinis inmutandi necessitatem fuisse agnoscas, cui mirandum non est aliquando etiam adiunctum fuisse euangelistarum arbitrium. utrumque videbis in eo quod dicturus sum. Marcus ante primam orationem, capite quarto, (3, 7—19) multos Iesum secutos esse dicit ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας καὶ ἀπὸ τῆς Ἰουδαίας καὶ ἀπὸ Ἱεροσολύμων καὶ ἀπὸ τῆς Ἰδουμαίας καὶ πέραν τοῦ Ἰορδάνου καὶ περὶ Τύρον καὶ Σιδῶνα, deinde autem apostolorum nomina enumerat; quorum utrumque Lucas quoque habet eodem loco (6, 14—19). at in euangelio secundum Matthaeum nomina apostolorum necessario

7, 49 τίς ἐστιν ὁδὸς ἧς καὶ ἀμαρτίως ἀφίησιν; quod vix locum habere potuisset postea quam quaerentes 20, 2 *Ἐπεὶ ἡμῖν ἐν πόλει ἔξουσία ταῦτα ποιεῖς* iam retusi essent): itaque hanc rem, si coniecturae indulgere licet, fortasse non incommode se eo loco (7, 38—50) enarraturum esse iudicavit in quo auctorem quendam suum sequenti mulieres Iesu ministrantes enumerandae essent (8, 1—3).

Quid iam videtur? si haec omnia ita se habent ut dixi, si et Matthaeo et Lucae cum ordine euangelii secundum Marcum per omnia tam exacte convenit ut illi vel minimas traiectiones suo quodam censendi sint fecisse consilio, si in hoc summo consensu tamen illos Marci exemplum quod imitarentur propositum non habuisse manifestum est, quid superest nisi ut illum quem omnes velut sibi praescriptum sequuntur ordinem, prius quam ipsi scriberent, auctoritate ac traditione quadam evangelica constitutum et confirmatum fuisse dicamus? is autem ordo utrum scripto evangelistis monstratus fuerit, an docendi et audiendi quadam iam certa consuetudine comparatus, ne aliena causa tractanda meae officiam, nunc quidem non definire satius duco. mihi enim sufficiet si in historia Iesu ad certa tempora revocanda, quid prius aut posterius factum esse existimandum sit, non exploratius trium testimoniis evangelistarum cognosci posse intellegetur, quam si unus et quidem ignotus auctor testificatus esset. praeterea harmoniarum, quas hodie synopsis dicere malunt, conditores, quibus ordinis et consecutionis diversitas maxima adferre solet incommoda, in negotio suo faciendo ne Marci auctoritatem nimis contemnere velint, fortasse non inutiliter commonuero. ad extremum eos qui in singulorum euangeliorum fontes studiosius inquirent, videor mihi recte hortari posse ut ubique, quid a primis auctoribus venerit et quid ordo praefinitus in coagmentandis narrationibus effecerit, quam maxima mentis intentione distinguant; in quo genere vereor ne Schleiermacherus quoque nimis subtili ratione auctoribus Lucae non numquam diversarum historiarum coniunctionem ascripserit, quae tantum casu coisse et praescripta ordinis necessitate in eundem locum conlatae esse rectius iudicentur.

Breviter dixi quae cautio quaestionibus evangelicis adhibenda esset, si quis ea quae exposui, quantula cumque sunt, non neglegere sed in alios usus recte vellet convertere. itaque, quoniam exemplis apud eruditos lectores opus non est, nihil quod adicerem habiturus essem, nisi pungeret animum et ad ultra progrediendum suscitaret illud quod supra dixi, fuisse iam ante quam euangelia nostra conscriberentur illum ordinem, ad cuius normam adornanda essent, cons-

titutum. mihi enim non tam quis eius primus auctor extiterit, quam ipsa ordinis ratio et historiarum dispositio qualis fuerit et quibus artibus comparata, dignum in primis quadam intentiore pervestigatione videtur.

Itaque ut hinc repetam, neminem fere futurum esse existimo qui simul atque singulae historiae in haec satis certa verba conformatae sint, totum hoc, quod tribus exemplis ad nos transmissum est, historiae euangelicae corpus uno quasi partu editum et singulis sui partibus plenum atque absolutum prodisse opinetur: nec desunt argumenta quibus ductus facile minora quaedam historiarum corpora agnoscas, quorum singulae cuiusque particulae, quamvis diversis (ut credibile est) auctoribus traditae, communi quodam inter se vinculo aptae atque conexae sint, ita quidem ut etiam certis quibusdam et expressis formularum indiciis ab eis quae aut praecedunt aut secuntur distingui possint. haec igitur historiae euangelicae quasi corpuscula, quibus nostri scriptores uti sunt, quot numero et qua singula circumscriptione fuerint, videor mihi satis accurate demonstrare posse: ceterum utrum illos libellos quosdam fuisse an historiarum narratores ista loquendo ac docendo coniungere solitos existimaveris, ad hanc rem meam, ut supra dixi, nihil refert; quamquam si historiae euangelicae doctores una complexione plures narrationes protulisse fatendum erit, quid quaeso obstabat quo minus illae eodem modo coniunctae et iisdem verbis expressae etiam scriberentur, ante quam qui maiora auderent totis euangeliiis condendis animum adiecissent?

Ac primum quidem omnium euangelicarum narrationum principium dubitari non potest quin fuerit ab Iohanne baptista ductum: nam quae Matthaeus et Lucas de Iesu pueritia referunt, ea satis adparet paucis narratoribus propria fuisse nec vulgo cognita. temptatio diaboli utrum primo historiarum corpusculo semper et iam a primis narrandi initiis infuerit, dubitari potest: nam et Lucas hic alium quam Matthaeus auctorem habuit, et Marcus sui prorsus dissimilis est. insunt autem quicumque primo tempore divinum Iesu virtutem agnoverunt, Iohannes, Simon cum fratre et filii Zebedaei, denique daemonium cuius ista vox est, *Οἰδύ σε τίς ἐγώ, ὁ ἄγιος τοῦ Θεοῦ*. post haec Marcus (1, 28) et Lucas (4, 37) iisdem verbis uti rem videntur absolvere, *καὶ ἐξῆλθεν ἡ ἀκοή αὐτοῦ εὐθὺς εἰς ὅλην τὴν περίχωρον τῆς Γαλιλαίας*. nihilo ininus his corollarii loco adiungunt conexam cum prioribus per illa verba *εὐθὺς ἐκ τῆς συναγωγῆς* historiam de socru Simonis, in qua ipsa commemoraverunt daemonia quae Iesum novissent (Marc. 1, 34. Luc. 4, 41). tum haec

euangelicarum narrationum complexio ita concluditur, καὶ ἔν κηρύσσων ἐν ταῖς συναγωγαῖς τῆς Γαλιλαίας. ita et Marcus et Lucas primae partis finem indicant: Matthaei, qui hic omnia traiecit, minor auctoritas est.

Hinc secunda pars sequitur (Marc. 1, 40. Luc. 5, 12), qua per aliquot brevissimas historias ostenditur quomodo lege non sublata Iesus iuani caerioniarum fastui occurrerit. itaque leprosum iubet sacerdotibus offerre quod Moyses iusserit, docet sese peccata posse dimittere, Levin a telonio vocat, cum peccatoribus et publicanis manducat et bibit, discipuli sui cur non ieiunent declarat, sese sabbati quoque dominum esse docet, sabbato aridam manum curat. in his post primam narrationem habes ista, (Luc. 5, 15. 16. Marc. 1, 45) διήρχετο δὲ μᾶλλον ὁ λόγος περὶ αὐτοῦ, αὐτὸς δὲ ἦν ὑποχωρῶν ἐν ταῖς ἐρήμοις: quae quamquam possunt videri finem indicare, tamen in tanta omnium quae secuntur similitudine negligenda duco. sed ubi omnia absoluta sunt, tum vero euangelistae quasi uno ore succinunt Phariseos deliberasse quid de Iesu facerent (Luc. 6, 11. Marc. 3, 6. Matth. 12, 14).

Ea quae secuntur, quamquam cum superioribus nihil commune habent, tamen Marcus (3, 7—19) et ex aliqua parte Matthaeus (12, 15. 16) cum illis copulavit; quod indicio est hanc tertiam euangelicae traditionis partem, cum ipsi eam in euangelia sua transferrent, cum secunda iam fuisse coniunctam. qua re factum esse puto ut omnes hanc partem post illam conlocarent: in rebus ipsis enim nihil inest unde utra prior esse debeat intellegas, nisi forte Marco et Lucae pariter ut Matthaeo constitit publicanum illum quem Levi dicunt ex duodecim apostolorum numero fuisse. nam in hoc tertio sive libello sive traditionis euangelicae corpore ante omnia electio apostolorum traditur. sed huic, ut mihi videtur, rectius ceteris, quamquam ordine orationis paululum inmutato, Lucas illud adiunxit, magnam populi turbam, quae sanari cuperet, ad Iesum confluisse (6, 12—16). hoc enim olim, et prius quam euangelia nostra conderentur, ante eam orationem quae a μακαρισμοῖς incipit positum fuisse, praeter Lucanum Matthaeus confirmat, qui eadem habet aute orationem montanum (4, 24. 25). Marcus autem vix dubitari potest quin hic aut multo pauciora tradita acceperit aut quae habuerit miro prorsus consilio praeterierit. nam huius tertiae partis auctorem, qui omnem fere, qua Iesus usus esset, docendi artem ostendere voluit, a nobilissima oratione exorsum esse admodum probabile est. hanc excepit, nisi fallor, sanatus ab Iesu absente centurionis servus, tum nuntii ab Iohanne

baptista missi, et oratio de Iohanne: haec enim Lucas hoc loco habet (7, 1—10. 18—35), quae Matthaeum in summa illa perturbatione alio ordine rettulisse mirandum non est. exinde Marcus (3, 19—6, 6) cum Luca (8, 4—56) fere consensit, si ea de quibus supra diximus exceperis. orationi de Satana huius tertiae partis auctor adiunxit illud, Ecce mater mea et fratres mei, tum parabolam seminantis cum quibusdam aliis; quamquam haec Lucas (8, 1) expressa incipiendi formula a superioribus segregavit. post haec tempestas coercetur, daemoniacus Gerasenus sanatur, sequitur Iairi filia et mulier profluvio sanguinis laborans, ad extremum Nazarenorum incredulitas: quae omnia ut tempore et re coniuncta fuisse intellegamus, interposita sunt illa, *Διέλθωμεν εἰς τὸ πέραν, καὶ ἤλθεν εἰς τὸ πέραν τῆς θαλάσσης, καὶ διαπεράσαντος τοῦ Ἰησοῦ πάλιν εἰς τὸ πέραν, καὶ ἐξῆλθεν ἐκεῖθεν καὶ ἤλθεν εἰς τὴν πατρίδα αὐτοῦ.*

His rite conclusis (Marc. 6, 5. 6. Matth. 13, 58) Marcus eius modi verba ponit quae libri initio conveniunt, *καὶ περιῆγεν τὰς κόμους κύκλῳ διδάσκων*, iisdemque verbis Matthaeus utitur, alio quidem loco (9, 35), sed cum ad eandem orationem transit, quam eo loco in quo versamur et Marcus et Lucas habent. hinc igitur quartam historiae euangelicae partem initium sumere conicio; quamquam apud Lucan hic (9, 1) illa incipiendi formula non extat, quam ipse paulo prius (8, 1) posuit. sed Lucas hunc quartum commentarium videtur non perinde sive integrum sive interpolatum ut ceteri habuisse. postquam enim cum Marco consentiens apostolos ab Iesu dimissos esse rettulit, tum autem (quod Matthaeus quoque, qui iam (14, 1) cum Marco pari per omnia gressu incedit, eodem loco habet) Herodis de Iesu sententiam exposuit, his insertam de Iohannis baptistae caede historiam omisit. post haec scriptores omnes quinque hominum milia quinque panibus et duobus piscibus satiata referunt. sed quae proxime secuntur, Lucas non habet. primum quomodo in aquis ambulaverit; quod tamen hic suo et proprio loco enarratum esse Iohannes (6, 19) fidem facit; deinde orationem de lavatione manuum, filiam mulieris Chananaeae sanatam, quattuor hominum milia septem panibus satiata, postremo quae Iesus de signo ex caelo non expetendo et de cavendo Pharisaeorum fermento dixit. haec autem omnia inter sese cohaerere extrema illa docent, (Matth. 16, 9. Marc. 8, 19) *οὐπω νοεῖτε, οὐδὲ μνημονεύετε τοὺς πέντε ἄρτους τῶν πεντακισχιλίων οὐδὲ τοὺς ἑπτὰ ἄρτους τῶν τετρακισχιλίων;* quod autem Marcus solus his historiam surdi et muti sanati inseruit (7, 32—37) et aliam quae est de homine caeco subiunxit (8, 22—26), earum vel utraque

vel certe ea quae extremo in loco posita est (cum priore enim Matthaeo aliquatenus convenit — Marc. 7, 37 = Matth. 15, 31) mihi ab illo genere quod hoc euangelicarum historiarum quarto corpore continetur multum videtur discrepare, quod puto in illis quae antea enumeravi desinere.

Iam vero Lucas (9, 18) rursus cum ceteris (Matth. 16, 13. Marc. 8, 27) consentire incipit: nec facile quisquam, siquid sentio, negabit hinc quintam traditionis euangelicae partem iotinum capere, qua Iesus ab extremis Galilaeae partibus ex ordine locorum Hierosolyma deducitur. haec ut a praedicenda eius passione morte et resurrectione incipit (Matth. 16, 21. Marc. 8, 31. Luc. 9, 22), ita mihi una eademque continuitate extrema Christi tempora complecti videtur. scriptores hic, ut solent, vel diversos auctores secuti vel suo quisque usus iudicio, nunc aliquid addunt, nunc omittunt. Marcus quidem non multa omisisse videtur, nisi quod liber eius prius quam absolutus est deficit (16, 8), quamquam nec Lucae ultra (24, 10) cum Matthaeo (28, 8) convenit. Lucas cum huic libro alium, quem sextum dicere licet, commentarium de itinere Hierosolymitano interponeret (9, 51—18, 14), non nulla iis locis quibus Marcus vel Matthaeus habet praeteriit. in hoc genere illa, Filius hominis non habet ubi caput reclinet, et Dimitte mortuos sepelire mortuos suos (Matth. 8, 19. Luc. 10, 57), non facile aliquis dicat quo loco vulgaris traditio euangelica rettulerit: haec enim Marcus non habet, Matthaeus autem in ista perturbata et undecunque coacta parte posuit, de qua supra dixi. neque negaverim Matthaeum non nulla in amplificatas suas et auctas orationes relata ex proprio loco sumnovisse. sed parabola illa de pecunia a domino peregre eunte servis commissa, quam Matthaeus (25, 14—30) in oratione de extremo iudicio posuit, Lucas autem Hierichunte apud Zacchaeum pronuntiata refert (19, 11—27), adeo discrepantibus exemplis scripta est ut eam non ex illa vulgari traditione sed ab utroque euangelista a diversis auctoribus repetitam esse existimem. nec praeterendum est Lucan hic (19, 8) Iesum 'dominum' dicere: id autem non facit nisi in iis quae ipse seorsum a communi traditione habet (7, 13. 10, 1. 39. 41. 11, 39. 13, 15. 17, 5. 6. 18, 6. 22, 31. 61. 24, 3); unde adparet in legatione Iohannis baptistae, si eam recte supra statuimus in vulgari traditione euangelica fuisse, apud Lucan (7, 19 = Matth. 11, 3) legendum esse *ἐπέμψεν πρὸς τὸν Ἰησοῦν*, neque ibi alios testes quantumvis bonos audiendos esse, qui exhibent *πρὸς τὸν κύριον*.

Sed haec ego et quae his similia sunt praeteribo, et aliis, qui

ad talia tractanda paratiores accedent, commendabo. neque enim id ago ut aut primos historiae euangelicae fontes aperiarn aut omnem trium euangelistarum artem demonstrem: sed mihi quidem hoc tempore satis fecero, si medium quendam artis euangelicae gradum, et a primis narrandi initiis satis remotum et nostris euangelis priorum, lectoribus perspicacibus et huius modi rerum gnaris ostendisse visus fuero. quos cum cupiam intellegere me non leviter et incuriose, sed ut alios ad similia studia excitarem, non nulla vel omisisse vel obscurius significasse, uno loco, quem iam aliquotiens attigi, accuratius tractando demonstrabo quantam interdum perturbationem coniuncta diversorum testimonia auctorum effecerint. Lucas cum in locum orationis de Beelzebul (Marc. 3, 19—30) sermonem cum Simone Pharisaeo habitum substituisset (7, 36—50), noluit huic, ne locum incertum definire videretur, subicere (Marc. 3, 31—35) matrem Iesu et fratres extra, scilicet ante domum Simonis, stetisse. itaque, ut supra dixi, illud (8, 1) καὶ αὐτὸς διῶδεν κατὰ πόλιν καὶ κώμην ex alio loco (Marc. 6, 6. 7. Matth. 9, 35. 10, 1 = Luc. 9, 1) huc retraxit; cui adiunxit, inverso ordine, sed suae rei conveniente, parabolam seminantis et ceteras, ac tum demum illud posuit, Mater mea et fratres mei hi sunt. sed illo loco διῶδεν κατὰ πόλιν καὶ κώμην, ut solent fere prima narrationum verba mutabilia esse, Lucas nomina mulierum videtur ascripta legisse, quae ceteri longe alio loco habent (Matth. 27, 55. 56. Marc. 15, 40. 41), quo loco ipse iis, ut pote quae iam praecepisset, supersedendum esse existimavit (23, 49). haec autem ipsa mulierum nomina Lucae videri mulieris peccatricis historiae hic reponendae occasionem praebuisse supra dictum est: certe si nomina mulierum historiae peccatricis subiuncta fuisse putes, cur eam Lucas in hunc potissimum locum rettulerit non intellego.

Haec et horum similia ego tum anno huius saeculi trigesimo quarto commentabar; quae mihi etiam nunc videntur non modo vera esse, sed etiam rectissima ratione quaesita ac demonstrata. et video hanc singularum scriptionum auctoritatis investigandae rationem, quam nobis optimi magistri tradiderunt, ab eis quibus maxime placere cupio adhuc retineri et probari, cum interim alii viam diversam ingressi sint, qui, dum scientifici esse volunt, mihi omne sciendi et opinandi discrimen tollere et ex ipsa luce vel fumum vel tenebras facere videntur. itaque horum ego motus turbulentos, sicut alios iis peiores, mox repressum iri spero, neque aut mihi aut amicis meis turpe fu-

turum iudico, si nos ii, qui omnem criticam artem subvertere conantur vetera et praeterita more senili tueri existimabunt.

Rem unam, quam in priore praefatione p. xxviii me praestitutum dixi, a me non effectam confiteor. promiseram enim me illam euangeliorum harmoniam a Victore Capuensi editam, quo exemplo ea in membranis antiquis Fuldensibus et Sangallensibus scripta esset, totam propositurum esse. nunc quoniam, ut ibidem dixi p. xxix, Fuldensis libri singula verba aut extra semicirculos et uncas aut cum notis, quae sunt *F* et *V*, accuratissime consignavi, rem iis qui Ammonium Schmelleri cum mea Hieronymianae interpretationis editione conferent non prorsus necessariam omittere quam nolentibus obtrudere malui, praesertim cum operam a me in vulgata interpretatione restituenda positam sibi gratam esse nemo unus professus sit. mihi quidem sperare licet fore ut consilia nostra, alacriter et cum opis divinae fiducia suscepta et pro viribus nostris ad finem perducta, utilitate cognita a posteris magis quam ab hoc saeculo probentur; qui si nos operam pie ac modeste collocasse iudicabunt, tantum nobis quantum a mortalibus expectari possit nacti esse videbimur.

Scriebam Berolini d. xxvii Martii a. 1850.

1. L'infinitif en grec est un Verbe. L'infinitif en latin est un Verbe. L'infinitif en grec est un Verbe. L'infinitif en latin est un Verbe.
2. Le verbe en grec est un Verbe. Le verbe en latin est un Verbe. Le verbe en grec est un Verbe. Le verbe en latin est un Verbe.
3. Le verbe en grec est un Verbe. Le verbe en latin est un Verbe. Le verbe en grec est un Verbe. Le verbe en latin est un Verbe.
4. Le verbe en grec est un Verbe. Le verbe en latin est un Verbe. Le verbe en grec est un Verbe. Le verbe en latin est un Verbe.
5. Le verbe en grec est un Verbe. Le verbe en latin est un Verbe. Le verbe en grec est un Verbe. Le verbe en latin est un Verbe.
6. Le verbe en grec est un Verbe. Le verbe en latin est un Verbe. Le verbe en grec est un Verbe. Le verbe en latin est un Verbe.

ΠΡΑΞΕΙΣ ΑΠΟΣΤΟΛΩΝ.

Τὸν μὲν πρῶτον λόγον ἐποιησάμην περὶ πάντων, ὡ Θεοφιλε, ὡς ἤρξατο Ἰησοῦς ποιεῖν τε καὶ διδάσκειν ἕως ἡμέρας ἐντεταμένος τοῖς ἀποστόλοις διὰ πνεύματος ἁγίου, οὓς ἐξελέξατο, ἀνελήμφθῃ. τοῖς καὶ παρίστησιν ἑαυτὸν ζῶντι μετὰ τὸ παθεῖν αὐτὸν ἐν πολλοῖς τεκμηρίοις διὰ ἡμερῶν τεσσαράκοντα ὀπιτανόμενος αὐτοῖς καὶ λέγων τὰ περὶ τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ. καὶ συναλιζόμενος

πραξεις (-ξίς D) αποστολων BD, πράξεις τῶν ἁγίων ἀποστόλων ε, epistulae iohannis iii explicit incipit actus apostolorum d 1. ὡ Θεοφιλε ABDEεὺς, om Orig 4, 6^d 2. coepit ev, incoavit d ιησους BD, ο ιησους AEξ τε ABDEξ, om Orig αχρι ης ημερας ABDEξ, usque in diem ev, usque in eum diem d, add ἀνελήμφθῃ quem susceptus est Dd 2. ἐντεταμένος ABDEξ, quo (qua v) praecipiens ev, quo praecepit d 3. ἀνελήμφθῃ (-λήμφθῃ ε) ABCEεὺς, καὶ ἐκκλινεῖ κηρυττεῖν τὸ εὐαγγέλιον Dd 4. οἷς] οἷς i. e. ο ιησους C παρίστησιν ABCEεὺς, praesentian pr d, praesentavit corr d post passionem suam ev, postquam passus est d 5. δι (post d) ημερων τεσσαρεκοντα (τεσσαρ. Εξ Orig) ABCEεὺς Orig 1, 434^d et corr D, τεσσαρεκοντα ημερων pr D ὀπιτανόμενος E, ὀπιτανόμενοις pr D 6. λεγων ABCEεξ, loquens v, narrans d. κατήγγελλε Orig τα (τας pr D) περὶ ABCEξ Orig, ea quae sunt de d, de ev συναλιζόμενος ABCEξ, cum conversaretur vescens cum illis e, συναλισκομενος (συναλισγ. pr D, simul convivens) μετ αυτων Dd

ACTVS APOSTOLORVM.

Primum quidem sermonem feci de omnibus, o Theophile, quae coepit Iesus facere et docere, ²usque in diem qua praecipiens apostolis per spiritum sanctum, quos elegit, adsumptus (ass.) est. ³quibus et praeiit se ipsum vivum post passionem suam in multis argumentis per dies quadraginta (xl F) apparens eis et loquens de regno dei. (1) ⁴Et convalescens praecepit eis, ab Hierosolymis (Hierus.) ne

Nov. Test. II.

1

Ο — ας — — — — —
 — — — — —
 — — — — —

4 (1, 13—17) ΠΡΑΞΕΙΣ ΑΠΟΣΤΟΛΩΝ.

Ἰάκωβος Ἀλφαιῶν καὶ Σίμων ὁ ζηλωτὴς καὶ Ἰούδας Ἰακώβου.
 14 οὗτοι πάντες ἦσαν προσκαρτεροῦντες ὁμοθυμαδὸν τῇ προσευχῇ
 σὺν γυναιξὶ καὶ Μαρίᾳ τῇ μητρὶ τοῦ Ἰησοῦ καὶ τοῖς ἀδελφοῖς
 αὐτοῦ.

5 15 Καὶ ἐν ταῖς ἡμέραις ταύταις ἀναστὰς Πέτρος ἐν μέσῳ τῶν
 ἀδελφῶν εἶπεν (ἦν τε ὄχλος ὀνομαζόμενων ἐπὶ τὸ αὐτὸ ὡς ἑκατὸν εἴ-
 κοσι) 16 Ἄνδρες ἀδελφοί, ἴδετε πληρωθῆναι τὴν γραφὴν ἣν προεῖπε
 τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον διὰ στόματος Δαυιδ περὶ Ἰούδα τοῦ γινο-
 μένου ὁδηγοῦ τοῖς συλλαβοῦσιν Ἰησοῦν, 17 ὅτι κατηριθμημένος ἦν

1. αλφαιου ABCEς, του αλφαιου D και prius ABCEς, om Dd ζηλωτης C 2. et (om 206) erant perseverantes omnes Cyp 203. 206 ὁμοθυμαδον ABCEς, unanimiter de Cyp 203. 206 τῇ προσευχῇ ABCDE, orationi e, in oratione de Cyp, τῇ προσευχῇ καὶ τῇ δεήσει ε. σχολάζει τῇ δεήσει καὶ τῇ προσευχῇ Orig 1,759^c 3. γυναιξὶ (-ξιν CE) ABCEς Cyp, τὰς γυναιξιν καὶ τέκνους (li- liis) Dd μαρια ACDς, μαριαμ BE τῇ μητρὶ ABCEς et corr D, τητρὶ pr D, quae fuit (fuerat Cyp) mater e Cyp 203. 206 του ACDEς, om B τοις ACDd Cyp, συν τοις BEς 5. και εν ABCς, εν δε DE et corr d, in v et pr d ταυταις ABCEδς, illis e cum surrexisset d, surgens e. surrexit Cyp 118 ο πε- τρος D εμμεσω ACE 6. ἀδελφῶν ABC, μαθητῶν DEδς Cyp εἶπεν om Cyp 7. ην τε ABEς, erat praeterea d, ην (fuit Cyp, erant e) δε Cev Cyp 118, ην γαρ D turba e Cyp, multi- tudo d ὀνομαζόμενων ABCDς, non omnium d, ἀνδρῶν Ee, homi- num v Cyp ἐπὶ το αὐτο ABCEς, om d Cyp ως BDEς, ὡσει AC ἑκατον εικοσι (-σει E, -σιν ε) ABCEς, ῥα D 7. εἶδε ABCEς Orig 4,457^{ab} et corr D, δει Dd Iren 193 ην ABCv Orig, ταυτην ην DEδς Iren προεῖπεν CDE 8. δια στοματος ABCEδς Orig, ore Iren 8. 9. qui factus est dux hiis qui d Iren, qui fuit dux eorum qui e 9. συνλαβουσιν E, συλαβουσιν C ιησουν ABC, τον ιησουν DEς οτι ABCD Eς Iren 193, qui d κατηριθμητος C, adnumeratus d Iren, connum. e erat dev, fuit Iren

L al) [et om L] Simon zelotes (zelotis) et ludas Iacobi. 14 hi (hii) omnes erant perseverantes unanimiter in oratione cum mulieribus et Maria matre Iesu et fratribus eius. (2) 15 Et (om L al) in diebus illis exsurgens Petrus in medio fratrum dixit: erat autem turba nominum (sic F: hominum LV al) simul fere centum viginti: 16 Viri fratres, oportet impleri (impl.) scripturam (scribura F) quam praedixit spi- ritus sanctus per os David de Iuda, qui fuit dux eorum qui com- praehenderunt (conpr. pr F) Iesum; 17 quia (qui pr L al) conu-

ἐν ἡμῖν καὶ ἐλάχεν τὸν κλῆρον τῆς διακονίας ταύτης. ¹⁸οὗτος μὲν λαὸς οὐκ ἐκτήσατο χωρίον ἐκ μισθοῦ τῆς ἀδικίας, καὶ πρηνὴς γενόμενος ἐλάκησεν μέσος, καὶ ἐξεχύθη πάντα τὰ σπλάγχνα αὐτοῦ, ¹⁹καὶ γνωστὸν ἐγένετο πᾶσιν τοῖς κατοικοῦσιν Ἱερουσαλὴμ, ὥστε κληθῆναι τὸ χωρίον ἐκείνο τῇ ἰδίᾳ διαλέκτῳ αὐτῶν Ἀκελδαμάχ, τούτῃστιν χωρίον αἵματος. ²⁰γέγραπται γὰρ ἐν βίβλῳ ψαλμῶν Γενηθήτω ἡ ἔπαυλις αὐτοῦ ἔρημος, καὶ μὴ ἔστω ὁ κατοικῶν ἐν αὐτῇ, καὶ τὴν ἐπισκοπὴν αὐτοῦ λαβέτω ἕτερος. ²¹δεῖ οὖν τῶν συνελθόντων ἡμῖν ἀνδρῶν ἐν παντὶ χρόνῳ ὧς εἰσῆλθεν καὶ ἐξῆλθεν ἐφ' ἡ-

1. ἐν (inter) ABCDEde Iren, σὺν ε και ἐλάχεν ABCDEdes, ος (?) ἐλάχε pr D ministerium huius pr d 1. 2. μὲν οὖν] ergo d, igitur e 2. possedit dv, adquisivit e μισθοῦ ABCDE, τοῦ μισθοῦ ε ἀδικίας ABCEEvs, add αὐτοῦ Dd πρηνὴς AC 3. παντα BCDEdevs, om A σπλάγχνα C, σπλανγνα D και A BCDEdevs, ο και D 4. πασι C ita ut vocaretur e, ita ut vocetur d 5. τῇ ἰδίᾳ (om D) διαλέκτῳ αὐτῶν ABCDς, τῇ ἰδίᾳ αὐτῶν διαλέκτῳ E, lingua ipsorum d, ipsorum lingua e ἀκελδαμαχ B, ἀκελδαμιαχ A, ἀκελδαμιακ E, ἀκελδαμα Cς, ἀκελδαμιαχ D, aceldemach d, aceldamas e 6. χωρίον αἵματος corr C 7. ἡ] γ pr D ἔπαυλις] habitatio d Iren 193, domus Hilar 2, ager e αὐτοῦ ABCDEEvs Iren Hil et corr d, eorum v et pr d και μὴ... αὐτῇ om Hilar ἔστω om pr D qui inhabitet dv Iren, qui iniabitet e 8. λαβέτω ABCD, λαβοι Eς, accipiat ev Iren 144 193 Hil 2, sumat d alter e Iren 193 Hil, alius dv Iren 144 δεῖ ABCς, δε DE 8. 9. τῶν (ex his qui) συνελθόντων ἡμῖν ἀνδρῶν ABCDEes, eorum (ex his viris corr) qui venerunt (conven. corr) nobiscum viroꝝ (om corr) d 9. iu d, cum iu e χρόνῳ ABCEς, τῷ χρόνῳ D ω ABC et corr D, ως pr D, ἐν ω Ees, quoniam d introibit d, intrauit e ad nos d, inter nos e

meratus erat in nobis et sortitus est sortem ministerii huius. ¹⁸et hic quidem possedit agrum de mercede iniquitatis, et suspensus crepuit medius, et diffusa sunt omnia viscera eius, ¹⁹et notum factum est omnibus habitantibus Hierusalem, ita ut appellaretur ager ille lingua eorum Acheldamach (Acheldama L, Acheldemac F, Acheldemach al), hoc est ager sanguinis. ²⁰scriptum (-pt.) est enim in libro psalmorum Fiat (fiat) conmemoratio (conmemor. F) eorum (habitatio eius L al) deserta, et non sit qui inhabitet (hab.) in ea, et Episcopatum eius accipiat alius. ²¹oportet ergo ex his (hiis) uiris qui nobiscum sunt congregati (c. s. L al) iu omni tempore quo intravit et exiit inter

μᾶς ὁ κύριος Ἰησοῦς, ²²ἀρξάμενος ἀπὸ τοῦ βαπτίσματος Ἰωάννου
 ἕως τῆς ἡμέρας ἧς ἀνελήμφθη ἀφ' ἡμῶν, μάρτυρα τῆς ἀνμαρ-
 τίας αὐτοῦ σὺν ἡμῖν γενέσθαι ἕνα τούτων.» ²³καὶ ἔστησαν δύο,
 Ἰωσήφ τὸν καλούμενον Βαρσαββᾶν, ὃς ἐπεκλήθη Ἰούσιος, καὶ
 5 Ματθίαν. ²⁴καὶ προσευξάμενοι εἶπαν Σὺ κύριε καρδιογνώστη πάν-
 των, ἀνάδειξον ὃν ἐξελέξω ἐκ τούτων τῶν δύο ἕνα ²⁵λαβεῖν τὸν
 τόπον τῆς διακονίας ταύτης καὶ ἀποστολῆς, ἀφ' ἧς παρέβη Ἰούδας
 πορευθῆναι εἰς τὸν τόπον τὸν ἴδιον. ²⁶καὶ ἔδωκαν κλήρους αὐτοῖς,
 καὶ ἔπεισεν ὁ κληρὸς ἐπὶ Ματθίαν, καὶ συγκυρωθεὶς μετὰ τῶν
 10 ἑνδεκα ἀποστόλων.

1. ἰησους ABCEes, add χριστος Dd incipiens de ιωαννου pr
 D, iohannens pr d 2. ἕως BCDEes, αχρι A ανελημφθη ADE,
 ανεληφθη Cε, adsumptus e 3. σὺν ἡμιν γενεσθαι ABCDdu,
 γενεσθαι σὺν ἡμιν Ees istorum d, ex his e καὶ ABCDdε, add
 τούτων λεχθεντων Ee ἐστησαν ABCEes, ἐστήσεν statuit Dd
 4. qui vocabatur eu, qui cognominatur d βαρσαββαν ABCE, βαρ-
 σαβαν Cε, βαρναβαν D, barnabas d cognominatus est eu, voca-
 tur d 5. ματθίαν ABCEes, matthias d, μαθθίαν D orantes
 deu εἶπαν ABCD, εἶπον Eε σὺ ABCEes, σοι C, om Dd
 6. ostende eu, designa d ὃν ἐξελέξω ἐκ τούτων τῶν δύο ἕνα
 (ana pr D) ABCDEdeu, ἐκ τούτων τῶν δύο ἕνα ὃν ἐξελέξω ε
 6. 7. τὸν τόπον (add τὸν D) ABCDdu, τὸν κληρον Ees 7. ἀφ
 ABCDd, ἐξ Ees praevaricatus est eu, transgressus d 8. ire e,
 abire d τόπον τὸν ἴδιον BDEε, locum suum deu, τόπον τὸν
 δικαίον A, ἴδιον τόπον C αυτοῖς ABCu et corr D, αὐτῶν DEdes
 9. o om pr D ματθίαν ABCEdes, μαθθίαν D συγκυρωθη-
 φισθη (συνκ. ACE) ABCEes, dinumeratus est d, συψηφισθη D,
 συψηφισθηγι pr D 10. ιβ' D, xii d

nos dominus Iesus, ²²incipiens a baptismo Iohannis usque in diem
 (die F) qua adsumptus (ass.) est a nobis, testem resurrectionis eius
 nobiscum fieri unum ex istis. ²³et statuerunt duos, Ioseph qui uoca-
 tur (uocabatur F al) Barsabas (Barsabban F, Barsabba L), qui
 cognominatus est Iustus, et Matthian (Matthiam, Mathiam). ²⁴et oran-
 tes dixerunt Tu domine qui corda nosti omnium, ostende quem ele-
 geris ex his (hiis) duobus unum ²⁵accipere locum ministerii huius et
 apostolatus, de quo praevaricatus est Iudas ut abiret in locum suum.
²⁶et dederunt sortes eis, et cecidit sors super Matthiam (Math. pr L),
 et adnumeratus (ann.) est cum undecim apostolis. (3) ¹Et cum comple-

1Καὶ ἐν τῷ συμπληροῦσθαι τὴν ἡμέραν τῆς πεντηκοστῆς ἦσαν πάντες ὁμοῦ ἐπὶ τὸ αὐτό. 2καὶ ἐγένετο ἄφνω ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἤχος ὥσπερ φερομένης πνοῆς βιαίας καὶ ἐπλήρωσεν ὅλον τὸν οἶκον οὗ ἦσαν καθεζόμενοι, 3καὶ ὤφθησαν αὐτοῖς διαμεριζόμεναι γλώσσαι ὥς ὥσει πυρός, καὶ ἐκάθισεν ἐφ' ἓνα ἕκαστον αὐτῶν, 4καὶ ἐπλήσθησαν πάντες πνεύματος ἁγίου καὶ ἤρξαντο λαλεῖν ἑτέραις γλώσσαις καθὼς τὸ πνεῦμα ἐδίδου ἀποφθέγγεσθαι αὐτοῖς. 5ἦσαν δὲ ἐν Ἱερουσαλὴμ κατοικοῦντες Ἰουδαῖοι, ἄνδρες εἰλαβεῖς ἀπὸ παντὸς

1. καὶ ABCEevs, καὶ ἐγένετο ἐν ταῖς ἡμεραῖς ἐκεῖναις Dd ἐν τῷ συμπληροῦσθαι (συνπλ. ACE) ABCEs, cum complerentur ev, του συμπληροῦσθαι D, et cum inplerentur d τὴν ἡμέραν ABCDEs, dies dev τῆς] τη C ἦσαν ABCEdes, οντων αυτων D 2. παντες ομου ἐπὶ το αὐτο ABC, ομοθυμαδον (ἅπαντες ὁμ. s) ἐπὶ το αὐτο Es, simul omnes in unum d, παντων ἐπὶ το αὐτο D, in id ipsum simul e καὶ ABCEdes Cypr 327, add ειδου D ἐκ του ABCDEs Cypr, εἰς Orig 1,759^c, ἀπο E, ομι d sonus ev Cypr, echo d 3. φερομένης πνοῆς βιαίας ABCEevs Orig 1,759^c, ferretur flatus vehemens Cypr, φερομένης βιαίας πνοῆς D, ferretur violentus spiritus d ὅλον ABCEs, παντα D, totam dv, totum Cypr, omnem e domum ubi dev, illum locum in quo Cypr 4. καθεζόμενοι CD, καθημένοι ABEs αὐτοῖς] eius d διαμεριζόμεναι γλώσσαι ABCEevs Orig 3,256^a (1,759^c), dividi linguae d, linguae divisae Cypr 327 5. καὶ ἐκάθισεν Bd, ἐκάθισεν τε (δε Ce) ACEevs, καὶ ἐκάθισαν τε D, qui et insedit Cypr super unum de, in unum Cypr καὶ ἐπλήσθησαν bis Ee 6. παντες AB DE, απαντες Cs, omnes ev Cypr, universi d ἤρξατο pr D ιτερες C 7. πνεῦμα ABCDdς, add το ἅγιον Eev ἀποφθεγγεσθαι αυτοις ABCDdv, αυτοις ἀποφθεγγεσθαι (nuntiare) Ees 7. 8. ἦσαν δε ἐν (εἰς A) ἱερουσαλημ κατοικουντες ιουδαιοι ανδρες ευλαβεις (timentes dominum Hil) ABvs Hil 30, ἦσαν δε ἐν ιερ. ιουδ. κατοικ. ανδρες ευλαβεις (timorati dev) Ee, ἦσαν δε κατοικ. ἐν ιερ. ανδρες ιουδ. ευλ. C, ἐν ιερ. ἦσαν κατοικ. ιουδ. ευλαβ. ανδρες Dd 8. ἀπο ABCDEdς Hil, ex e

rentur (compl.) dies pentecostes (-sten L), erant omnes pariter in eodem loco. 2et factus est repente de caelo sonus tamquam aduenientis spiritus vehementis et repleuit totam domum ubi erant sedentes, 3et apparuerunt illis dispertitae (-te) linguae tanquam ignis, seditque supra singulos eorum, 4et repleti sunt omnes spiritu (-tus) sancto et cooperunt loqui uariis (aliis F) linguis prout spiritus sanctus dabat eloqui illis. 5erant autem in Hierusalem habitantes Iudaei,

ἔθνους τῶν ὑπὸ τὸν οὐρανόν· ἑγενομένης δὲ τῆς φωνῆς ταύτης
 συνῆλθε τὸ πλῆθος καὶ συνεχύθη, ὅτι ἤκουον εἰς ἕκαστος τῇ ἰδίᾳ^{α,β}
 διαλέκτῳ λαλούντων αὐτῶν. ἠξίσταντο δὲ καὶ ἐθαύμαζον λέγοντες
 Οὐχ ἰδοὺ ἅπαντες οὗτοί εἰσιν οἱ λαλοῦντες Γαλιλαῖοι; ⁸καὶ πῶς
 ἡμεῖς ἀκούομεν ἕκαστος τῇ ἰδίᾳ διαλέκτῳ ἡμῶν ἐν ᾗ ἐγεννήθη-
 μεν, ⁹Πάρθοι καὶ Μηδοὶ καὶ Ἑλαμίται, καὶ οἱ κατοικοῦντες τὴν
 Μεσοποταμίαν, Ἰουδαίαν τε καὶ Καππαδοκίαν, Πόντον καὶ τὴν
 Ἀσίαν, ¹⁰Φρυγίαν τε καὶ Παμφυλίαν, Αἴγυπτον καὶ τὰ μέρη τῆς
 Λιβύης τῆς κατὰ Κυρήνην, καὶ οἱ ἐπιδημοῦντες Ῥωμαῖοι, Ἰου-
 10 δαῖοι τε καὶ προσήλυτοι, ¹¹Κρήτες καὶ Ἀραβες, ἀκούομεν λαλούν-

1. τῶν] quae sunt de, quae est v Hil cumquāe facta esset d
 2. συνῆλθε (-θεν CE) ABCDEdu, congregata est e confu-
 saesunt d quia e, qui pr d ἤκουον ADEdes, ἤκουεν C, audiebat
 v, ἤκουσεν B εἰς ABCDdeus, om E 2. 3. τῇ ἰδίᾳ (sua) δια-
 λεκτῳ (lingua) λαλούντων αὐτῶν ABCEes, λαλούντας ταις γλωσ-
 σαις αὐτῶν D, loquentes eos lingua sua d 3. δε BDd, add παν-
 τες ACEous λέγοντες ABC, add πρὸς ἀλλήλους DEdes 4. οὐχ
 DE, οὐχι B, οὐκ Ας. οὐκ ἰδίου C ἅπαντες ACD, πάντες BEs,
 universi d, omnes eu εἰσιν οἱ λαλοῦντες ABDEdes, οἱ λαλοῦντες
 εἰσιν C 5. ἀκούομεν ἕκαστος (unus quisque de) ABCDdς, ἕκα-
 στος ἀκούομεν Ee τῇ ἰδίᾳ (propria) διαλεκτῳ ἡμῶν ABCdς et
 corr D, τῇ ἰδίᾳ (propria) ἡμῶν διαλεκτῳ Ee, τὴν διαλεκτῳ ἡμῶν
 pr D ἐγεννήθημεν BCDς et corr E, ἐγεννήθημεν A et pr E
 6. ἐλαμίται Es, ἐλαμείται AD, ἐλαμείται Bd, haelamitae e, ἐμα-
 λείται C καὶ οἱ ABCDEdeus, οἱ pr D 7. τε ABCEes et corr
 D, om Dd καππαδοκίαν A, παππαδοκίαν C 8. τε ABCEes,
 om Dd πανφυλίαν C αἰγυπτιον ABCEdeus, add τε D
 9. λιβύης ABCEs et corr D, lybiae d, λιβουτῆς pr D, libvae e
 τῆς] quae e, qui est d cyrenen e peregrinantes e, qui
 hic demorantur d 10. τε om d proselyti d, advenae e
 κρητῆς ABCEes, κρηταῖς corr D, κρητῆς pr D, cretenses d
 ἀραβοὶ pr D, arabi d audivimus du

uiri (uiris) religiosi ex omni natione quae sub caelo est: ⁶facta au-
 tem hac uoce conuenit multitudo et mente confusa est, quoniam
 audiebat unus quisque lingua sua illos loquentes. ⁷stuebant autem
 omnes et mirabantur [ad inuicem] dicentes Nonne ecce omnes (omn.
 ecce L) isti qui loquuntur Galilaei sunt? ⁸et quomodo nos audiui-
 mus unus quisque lingua nostra (sic F: linguam nostram L al) in
 qua nati sumus, ⁹Parthi et Medi et Elamitae, et qui habitant Me-
 sopotamiam [et FL] Iudaeam et Cappadociam, Pontum et Asiam,
¹⁰Phrygiam (Frig.) et Pamphiliam, Aegyptum et partes Lybiae (Li-
 bie) quae est circa Cyrenen, et aduenae Romani, Iudaei quoque et
 proselyti (proseliti), ¹¹Cretes et Arabes, audiuiamus loquentes eos (e.

των αὐτῶν ταῖς ἡμετέραις γλώσσαις τὰ μεγαλεῖα τοῦ Θεοῦ; ¹²ἐξίσταντο δὲ πάντες καὶ διηπόρουν ἄλλος πρὸς ἄλλον λέγοντες Τί θέλει τοῦτο εἶναι; ¹³ἕτεροι δὲ διαχλευάζοντες ἔλεγον ὅτι γλεύκους μεμειστωμένοι εἰσίν. ¹⁴Ἰσταθείς δὲ ὁ Πέτρος σὺν τοῖς ἑνδεκά ἐπῆρεν τὴν φωνὴν αὐτοῦ καὶ ἀπεφθέγγετο αὐτοῖς ἄνδρες Ἰουδαῖοι καὶ οἱ κατοικοῦντες Ἱερουσαλὴμ πάντες, τοῦτο ἔμιν γνωστὸν ἔστω, καὶ ἐνωτίσασθε τὰ ῥήματά μου. ¹⁵οὐ γὰρ ὡς ὑμεῖς ὑπολαμβάνετε οὕτοι μεθύουσιν (ἔστιν γὰρ ὥρα τρίτη τῆς ἡμέρας), ¹⁶ἀλλὰ τοῦτο ἔστιν τὸ εἰρημένον διὰ τοῦ προφήτου Ἰωήλ, ¹⁷καὶ ἔσται ἐν ταῖς ἰσχύταις ἡμέραις, λέγει ὁ Θεός, ἐκχεῶ ἀπὸ τοῦ πνεύματός μου ¹⁸

2. δε ABCDEευς, om d διηπορουν ACDEς, διηπορουντο B
 αλλον ABCEEυς, add επι τω γεγονοτι και D, add quod factum est
 et d 2. 3. τι θελει τουτο ειναι (esse hoc) BCDd, τι τουτο
 θελει ειναι A, τι αν θελοι (quidnam vult) τουτο ειναι Ees
 3. διαχλευαζοντες (χλευαζ. Eς) ελεγον ABCEEυς et corr D, διε-
 χλευαζον λεγοντες Dd γλευκους ABCEς, add ουτοι Dd
 4. σταθεις ABCEευς, τοτε σταθεις pr D, cum stetisset d o
 ABD, om CEς ενδεκα ABCEευς, ενδεκα (δεκα pr) αποστο-
 λους Dd επηρεν ABCEευς, et elebabit d, add πρωτος d et
 pr D 5. αυτου ABCDDυς, add προτερον prior Ee απε-
 φθεγγετο ABCEς, locutus est eu, ειπεν Dd αυτοις ABEEυς, add
 λεγων C, om Dd 6. οἱ om C παντες (omnes) ABCE et ante
 οι κατοικ. Dd, απαντες Eυς ημειν pr D και om Dd
 7. ausilate d 8. μεθυουσιν C εστιν γαρ ωρα ABCEδς et corr
 D, ουσης ωρας D, cum sit hora eu Iren 193 τριτη της ημερας
 ABCEδς Iren et corr D, της ημερας γ' Du 9. ιωηλ και AB
 CEευς, om Dd Iren Hil 962 εσται ADEδς Iren Hil, add μετα
 ταυτα BC 9. 10. εν ταις ισχυταις (-τες C) ημεραις ACDEδς
 Iren Hil, om B 10. ο θεος ABCς, κυριος DEδς Iren 193 Hil
 962 εκχαιω C, effundam deu Iren Hil απο (de) του πνευματος
 ABCEδς Orig 1,465^e Iren Hil, spiritum d

1. F) nostris linguis magnalia dei? ¹²stuebant autem omnes et mira-
 bantur ad inuicem dicentes Quidnam hoc uult esse? ¹³alii autem in-
 ridentes dicebant quia musto pleni sunt isti. (4) ¹⁴Stans autem Petrus
 cum undecim eleuauit (lex. L?) uocem suam et locutus (loquutus)
 est eis Viri iudaei et qui habitatis Hierusalem uniuersi, hoc uobis
 notum sit, et auribus percipite uerba mea. ¹⁵non enim sicut uos aesti-
 matis (est.) hi (hii) ebrii sunt, cum sit hora diei (die pr F) tertia
 (tercia), ¹⁶sed hoc est quod dictum est per prophetam iohel, ¹⁷Et
 erit in nouissimis diebus, dicit dominus, effundam de spiritu meo

0-157 ημ

ἐπὶ πᾶσαν σάρκα, καὶ προφητεύσουσιν οἱ υἱοὶ ἡμῶν καὶ αἱ θυγα-
τέρες ὑμῶν, καὶ οἱ νεανίσκοι ἡμῶν ὁράσεις ὄψονται, καὶ οἱ πρεσ-
βύτεροι ὑμῶν ἐνυπνίους ἐνυπνιασθήσονται. ¹⁸καὶ γὰρ ἐπὶ τοὺς δού-
λους μου καὶ ἐπὶ τὰς δούλῃς μου ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις ἐκχεῖ-
⁵ ἀπὸ τοῦ πνεύματός μου, καὶ προφητεύσουσιν. ¹⁹καὶ δώσω τέρατα
ἐν τῷ οὐρανῷ ἄνω καὶ σημεῖα ἐπὶ τῆς γῆς κάτω, αἷμα καὶ πῦρ
καὶ ἀτμίδια καπνοῦ. ²⁰ὁ ἥλιος μεταστραφῆσεται εἰς σκότος καὶ ἡ
σελήνη εἰς αἷμα, πρὶν ἔλθεῖν ἡμέραν κυρίου τὴν μεγάλην καὶ ἐπι-
φανῆ. ²¹καὶ ἔσται, πᾶς ὃς ἂν ἐπικαλέσῃται τὸ ὄνομα κυρίου σω-
¹⁰θήσεται. ²²ἄνδρες Ἰσραηλῖται, ἀκούσατε τοὺς λόγους τούτους.
¹Ἰησοῦν τὸν Ναζωραῖον, ἄνδρα ἀπὸ τοῦ θεοῦ ἀποδεδειγμένον

11. ἀποδεδειγμένον ἀπὸ τοῦ θεοῦ

1. ἐπὶ (in Iren Hil) πᾶσαν σάρκα ABCEdevs Orig Iren Hil et corr
D, ἐπὶ πᾶσας σαρκας pr D ὑμῶν ABCEdevs, αὐτῶν Dd Hil
καὶ αἱ θυγατεῖς corr C αἱ om D filias pr d 2. ὑμῶν
ABEdevs, αὐτῶν Dd Hil, om C ὑμῶν alterum ABCEdevs, om Dd
ορασεῖ pr D 3. ὑμῶν ABvs, om DEde et pr C? ἐνυπνίους
ABC et corr D, ἐνυπνια Eς, somnia dev, om pr D γὰρ ABCEdevs,
ἐγὼ d et pr D 4. ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις ABCEdevs, om Dd
ἐκχεῖως A 5. ἀπὸ (de) τοῦ πνεύματος ABCEdevs, spiritum d
καὶ προφητεύσουσιν om Dd δώσω E 6. ἄνω BCDEdevs, om A
super terram e, in terra dv 6. 7. αἷμα . . . καπνὸν ABCEdevs,
om Dd 7. μεταστραφῆσεται ABCEdevs, μεταστρεφεται pr D,
μεταστρεφεται corr D σκότος D, in tenebris d 8. in san-
guine d πρὶν ACDE, πρὶν η Bς ἡμέραν BD, τὴν ημ.
ACEς καὶ ἐπιφανῆ ABCEdevs, om Dd 9. ἂν ACDς, ἐὰν BE
τὸν κυρίου D 10. Ἰσραηλῖται Ede τούτους ABCEdevs,
meos Iren 193 11. ναζωραῖον pr D, nazarenum v Iren ἀπὸ
τοῦ θεοῦ ἀποδεδειγμένον (δοκιμασμένον D, probatum d, designatum
e) AEdevs et pr D, ἀποδεδειγμένον ἀπὸ τοῦ θεοῦ BCv Iren et corr D

super omnem carnem, et prophetabunt filii uestri et filiae uestrae, et
iuvenes uestri uisiones uidebunt, et seniores uestri somnia somnia-
bunt. ¹⁸et quidem super seruos meos et [super L al] ancillas meas
in diebus illis effundam de spiritu meo, et prophetabunt. ¹⁹et dabo
prodigia in caelo sursum et signa in terra deorsum, sanguinem et
(om al) ignem et uaporem fumi. ²⁰sol conuertetur in tenebras et luna
in sanguinem, ante quam ueniat dies domini magnus et manifestus.
²¹et erit (om al), omnis quicumque inuocauerit nomen domini saluus
erit. (5) ²²Viri Israhelitae, audite uerba haec. Iesum Nazarenum, ui-
rum adprobatum a deo in uobis uirtutibus et prodigiis et signis quae

εἰς ὑμῶν δυνάμεισι καὶ τέρασιν καὶ σημείοις οἷς ἐποίησεν δι' αὐτοῦ
ὁ Θεὸς ἐν μέσῳ ὑμῶν, καθὼς αὐτοὶ οἶδατε, ²³ἵτοῦτον τῇ ὀρίσμένῃ
βουλῇ καὶ προγνώσει τοῦ Θεοῦ ἔκδοτον διὰ χειρὸς ἀνόμων προσ-
πήξαντες ἀνελαιτε, ²⁴ὃν ὁ Θεὸς ἀνέστησεν λύσας τὰς ἀδύνας τοῦ
θανάτου, καθότι οὐκ ἦν δυνατόν κρατεῖσθαι αὐτὸν ὑπ' αὐτοῦ. ⁵
²⁵Δαυὶδ γὰρ λέγει εἰς αὐτόν Προορώμην τὸν κύριον ἐνώπιόν μου
διὰ πάντος, ὅτι ἐκ δεξιῶν μου ἐστίν, ἵνα μὴ σαλευθῶ. ²⁶διὰ τοῦτο
ὑψώσανθ' ἡ καρδία μου καὶ ἡγαλλιάσατο ἡ γλῶσσά μου, ἔτι δὲ
καὶ ἡ σάρξ μου κατασκηνώσει ἐφ' ἐλπίδι, ²⁷ὅτι οὐκ ἐγκαταλείψεις
τὴν ψυχὴν μου εἰς Αἴδην οὐδὲ δώσεις τὸν ὅσιόν σου ἰδεῖν διαφθο-

1. εἰς υμῶν (ημῶν pr D) ABCDEς, in vobis deo Iren δύνα-
μεισι (-σει D) καὶ τερασιν AD, δυναμεισιν καὶ τερασιν CE
οἰς ABCEdeus Iren, οσα pr D 1. 2. δι' αὐτοῦ ο (om C) Θεὸς
ABCDdeus Iren, ο Θεὸς δι' αὐτοῦ Ee 2. ἐμμεσῶ ACE αὐτοὶ
ABCDd Iren, καὶ αὐτῶν ε, υμῖν πάντες Ee 3. ἐκδοτον ABCD
Eus Iren, ceditum e, auditum pr d, editum corr d, add λαβόντες
(accipientes e, accepistis d) DEdes χειρὸς ABCD, χειρῶν Edeus
Iren adfixum d, adfigentes eu Iren 4. ἀνελαιτε (-ται E) AB
CDE, ἀνελίτε ε λύσας ABCDς, solutis du Iren, λύσας (solvens)
δι' αὐτοῦ Ee gemitibus corr d, amitibus pr d 4. 5. τοῦ θανα-
του ABCEς, τοῦ αἰῶνος D, inferni eu, inferorum Iren 193, infe-
riorum d 5. καθότι ABCDEς, propter quod e, quoniam d Iren
193 possibile non esset d αὐτοῦ ABCEdeus, eis Iren
6. γὰρ ABCDς, μὲν γὰρ E, enim deu Iren εἰς (ε pr D) αὐτοῦ
BCDEdeus Iren, εἰς αὐτὴν A προορώμην ACDE, προωρώμην
Bς κύριον ABCEeus Iren, add μου Dd 7. a dextris Iren, a
dextra d, in dextris e 8. ὑψώσανθ' ABCDE, ἐψφ. ε ἡ καρ-
δία μου ACDEdeus Iren, μου ἡ καρδία B 8. 9. adhuc autem et
d, insuper et eu Iren 9. requiescet Iren, inhabitavit de ἐφ' ἐλ-
πίδι CD, ἐπ' ἐλπ. ABEς, in spe eu Iren, in spein d ἐγκαταλει-
ψεις (-λιψις E) DE 10. εἰς αἴδην ABCD, εἰς αἰῶνος Eς, in in-
ferno eu Iren, aput inferos d

fecit per illum deus in medio uestri, sicut uos scitis, ²³hunc definito
consilio et (om L) praescientia dei traditum per inanus iniquorum
adfigentes (afflig.) interemistis; ²⁴quem deus suscitavit solutis dolori-
bus inferni, iuxta quod impossibile erat teneri illum ab eo. ²⁵Dauid
enim dicit in eum Prouidebam dominum coram me (in conspectu
meo) semper, quoniam a dextris meis est (d. est mihi L al), ne com-
mouear. ²⁶propter hoc laetatum (laetatus F, delectatum L al) est
cor meum et exultauit lingua mea, insuper et caro mea requiescit
(-cet) in spe, ²⁷quoniam non derelinques (-quis) animam meam in
(om al) inferno nec (neque F) dabis sanctum tuum uidere corruptio-

ράν. ²⁸ἐγνώρισάς μοι ὁδοὺς ζωῆς, πληρώσεις με εὐφροσύνης μετὰ τοῦ προσώπου σου. ²⁹ἄνδρες ἀδελφοί, ἔξον εἰπεῖν μετὰ πυρρησίας πρὸς ὑμᾶς περὶ τοῦ πατριάρχου Δαυεὶδ, ὅτι καὶ ἐτελεύτησεν καὶ ἐτάφη, καὶ τὸ μνημα αὐτοῦ ἔστιν ἐν ἡμῖν ἄχρι τῆς ἡμέρας ταύτης. ³⁰προφήτης οὖν ὑπάρχων καὶ εἰδὼς ὅτι ὕμῳ ὤμοσεν αὐτῷ ὁ θεὸς ἐκ καρποῦ τῆς ὀσφύος αὐτοῦ καθίσαι ἐπὶ τὸν θρόνον αὐτοῦ, ³¹προϊδὼν ἐλάλησεν περὶ τῆς ἀναστάσεως τοῦ χριστοῦ, ὅτι οὕτε ἐγκτελείφθη εἰς Αἶδον οὕτε ἡ σὰρξ αὐτοῦ εἶδεν διαφθοράν.)

1. γνωρισας pr D, demonstranti e ευφροσυνης BCDEς et rec A, iucunditate d, ευφροσυνην pr A, laetitia pr e 2. εξον ABCD Eς, licet (-cent e) mihi de πυρησιας C 3. patriarcha d davit e οτι και ABCDEς, quia d 4. μνημα ABCE, μνημιον D εν ABCEς, παρ Dden usque in hunc diem d 5. προφητης ουν (autem Iren) υπαρχων ABCDEς Iren 193, cum esset autem propheta d ειδως ABCDEς Iren et corr D, sciens e, ειδων pr D ωμοσεν (ωμασεν D) αυτω ABCDEδενς, ei iuravit Iren 6. καρπου της οσφυος ABCEς, fructu ventris Iren, καρπου της καρδιας D, fructum de praecordia d αυτου ABCν Iren, αυτου αναστησαι (suscitare) τον χριστον και Eς, αυτου κατα σαρκαν αναστησαι (suscitare) τον χριστον και (om d) Dd, αυτου το κατα σαρκα αναστησειν τον χριστον, ε καθεισαι AE, collocare d επι τον θρονον ABCD, επι του θρονου Eς, super thronum de, in throno Iren 7. προειδων (-δως D) ελαλησεν περι της (om B) ABCDEς Iren, om d et pr D resurrectione den Iren 7. 8. ου γαρ η ψυχη αυτου εις ηδου κατεληφθη και η σαρξ αυτου ουκ οιδε διαφθοραν. Orig 2,622^a 7. οτι D 8. ουτε εγκτελειφθη (ενκαταλ. pr D, ενκατελ. corr D, ενκατελημφθη C) ABCDden Iren, ουκ ενκατελειφθη E, ου κατελειφθη ε, add η ψυχη αυτου Eς εις αδου ACDEς, εις αδην B, in inferno en, aput inferos d Iren ουτε ACD, ουδε BEς ειδειν pr D

nein. ²⁸notas fecisti mihi (m. f. L al) vias vitae, replebis me iucunditate (-tem F, ioc. al) cum facie tua. ²⁹viri fratres, liceat audenter dicere ad vos de patriarcha David, quoniam [et L al] defunctus est et sepultus est, et sepulchrum (sepulcr. al) eius est apud vos usque in hodiernum diem. ³⁰propheta igitur cum esset et sciret quia iure iurando iurasset illi deus de fructu lumbi (ventris L) eius sedere super sedem eius, ³¹prouidens locutus (loqu.) est de resurrectione Christi, quia neque derelictus est in inferno neque caro eius uidit

32 τοῦτον τὸν Ἰησοῦν ἀνίστησεν ὁ θεός, οὗ πάντες ἡμεῖς ἰσμεν
μάρτυρες. 33 τῇ δεξιᾷ οὖν τοῦ θεοῦ ἕψωθίς τὴν τε ἐπαγγελίαν τοῦ
πνεύματος τοῦ ἁγίου λαβὼν παρὰ τοῦ πατρὸς ἔξερχεν τοῦτο ὃ
ὑμεῖς βλέπετε καὶ ἀκούετε. 34 οὗ γὰρ Δαυιδ ἀνέβη εἰς τοὺς οὐρα-
νοὺς, λέγει δὲ αὐτός· Εἶπεν ὁ κύριος τῷ κυρίῳ μου Κάθου ἐκ
δεξιῶν μου 35 ἕως ἄν θῶ τοὺς ἐχθρούς σου ὑποπόδιον τῶν ποδῶν
σου. 36 ἀσφυλῶς οὖν γινωσκέτω πᾶς ὁ οἶκος Ἰσραὴλ ὅτι καὶ κύ-
ριον αὐτὸν καὶ χριστὸν ὁ θεὸς ἐποίησεν, τοῦτον τὸν Ἰησοῦν ὃν
ἡμεῖς ἑσταυρώσαμεν. 37 ἀκούσαντες δὲ κατενύγησαν τὴν καρδίαν,

1. τοῦτον ABCDus Iren, add οὖν Ede 1. 2. πάντες ἡμεῖς ἰσμεν
μάρτυρες ABCEes, πάντες ἡμεῖς μάρτυρες ἰσμεν D, nos omnes
sumus testes (t. s. d) d Iren 2. τῇ δεξιᾷ οὖν ABCDEdeus, qui
dextera Iren τὴν τε ἐπαγγελίαν ABCEs, καὶ τὴν ἐπαγγελίαν D,
et pollicitationem d, et repromissionem e, repromissionem Iren
2. 3. τοῦ πνεύματος τοῦ ἁγίου ABCEdeu, τοῦ ἁγίου πνεύματος Ds
Iren 193 3. accepta d, accipiens e Iren ἔξερχεν ABCEes
Iren, effundit e 3. 4. τοῦτο ὁ ὑμῖς ABC et corr D, τοῦτο το
δωρον (donum e, om s) ὁ νῦν ὑμῖς Ees, donationem hanc quam
vos nunc Iren, ὑμῖν ὁ d et pr D, add καὶ BDd 4. βλέπεται καὶ
ἀκούεται E, vidistis et audistis d 5. λέγει δὲ ABCEes Iren,
μὴκειν γὰρ Dd εἶπεν ὁ ABCEdes Iren 193, λέγει D a (ad e)
dextris e Iren, ad dexteram d 6. ἀν om pr D ponam deu
Iren τοὺς ἐχθρούς E, τοὺς (τοῦ pr) ἐχθρούς D scabillum
e, scamillum d, suppedaneum Iren 7. certissime v Iren, diligenter
e, pro certo d πᾶς ὁ CD, πᾶς ABEs, omnis d Iren istrachel
de καὶ ABCEdeu Iren, om s 8. αὐτὸν καὶ χριστὸν
ABCv Iren et corr D, καὶ χριστὸν αὐτὸν Ees, καὶ χριστὸν Dd
ὁ θεὸς ἐποίησεν (ἐποίησεν C) ACDEdeus Iren, ἐποίησεν ὁ θεὸς B
τον om pr D 9. ἀκουσαντες (audientes) δὲ ABCEs, ἀκουσαντες
οὖν E, τότε πάντες οἱ συνελθόντες (qui convenerant) ἀκουσαντες
(exaudientes) Dd κατενύγησαν E τὴν καρδίαν ABC, τῇ
καρδίᾳ DEs, corde deu

corruptionem. 32 hunc Iesum resuscitavit deus, cuius (cui F al) omnes
nos (om al) testes sumus. 33 dextera igitur dei exaltatus et promissionem
spiritus sancti accepta a patre effudit hunc quem (hoc donum
quod) vos uidetis et auditis (audistis F). 34 non enim David ascendit
in caelos (-lum): dicit autem ipse Dixit (Dicit L) dominus domino
meo Sede a dextris meis 35 donec ponam inimicos tuos scabillum
(scabell.) pedum tuorum. 36 certissime ergo sciat omnis domus Israhel
quia et dominum eum et Christum deus fecit, hunc Iesum quem nos
cruci fixistis. 37 his [autem L al] auditis compuncti (comp.) sunt corde

εἰπόν τε πρὸς τὸν Πέτρον καὶ τοὺς λοιποὺς ἀποστόλους τί ποιή-
σομεν, ἄνδρες ἀδελφοί; ³⁸Πέτρος δὲ πρὸς αὐτοὺς ἀμεινανόσαιτε,
καὶ βαπτισθήτω ἕκαστος ὑμῶν ἐν τῷ ὀνόματι Ἰησοῦ χριστοῦ εἰς
ἄφεσιν τῶν ἁμαρτιῶν ὑμῶν, καὶ λήμψισθε τὴν δωρεὰν τοῦ ἁγίου
5 πνεύματος· ³⁹ὑμῖν γάρ ἐστιν ἡ ἐπαγγελία, καὶ τοῖς τέκνοις ὑμῶν
καὶ πᾶσι τοῖς εἰς μακράν, οὓς ἂν προσκαλέσῃται κύριος ὁ θεὸς
ὑμῶν. » ⁴⁰ἑτέροις τε λόγους πλείοσι διημαρτύρητο, καὶ παρεκάλει

1. εἶπον τε ABC⁵, καὶ εἶπον E, et dixerunt e, καὶ τινες ἐξ αὐτῶν
εἶπαν (εἰποντες corr D, dixerunt) Dd καὶ ABCDE⁵, et ad deū
λοιποὺς om Dd τι ABCEE⁵, add οὖν Dd Iren 193 ποιησο-
μεν BDdeus Iren, ποιησωμεν ACE 2. ἀδελφοὶ ABC⁵, add υπο-
διᾶται ἡμῖν DEde petrus autrus autem d πρὸς αὐτοὺς ABC,
εἰη (ait e) πρὸς αὐτοὺς Ee⁵, πρὸς αὐτοὺς φησιν (ait) Dd
μεινανόσαιτε BDEde Iren 193 Cypr 134 Lucif 20, add φησιν AC
3. ἐν BCD, ἐπὶ AE⁵, in deo Iren Cypr Lucif ὀνόματι ABC⁵
Iren, add τοῦ κυρίου DEde Cypr et add nostri Lucif 3. 4. in re-
missa Iren, in remissione d 4. τῶν ABC, om DE⁵ ὑμῶν ABu,
ἡμῶν C, om DEde Iren Cypr Lucif λήμψισθε (λήψ. 5) ABC
DEe⁵ Iren Cypr Lucif, accipite d donum eo Iren 193 Cypr 134
Lucif 20, gratiam d 4. 5. τοῦ ἁγίου πνεύματος ABCDEe⁵,
sanctum spiritum d, spiritus sancti Iren Cypr Lucif 5. vobis eo
Cypr Lucif, nobis d haec promissio (repr. d) d Cypr Lucif
ὑμῶν ABCEE⁵ Cypr Lucif, ἡμῶν Dd 6. πᾶσι ACD⁵, πᾶσιν E
τοῖς (τοι pr D) εἰς μακράν ABCDE⁵, qui longe sunt eo Lucif, qui
in longinquo d, deinceps Cypr οὓς αν AC, οσοὺς αν BDE⁵,
quoscumque eo Cypr Lucif, quos d 7. noster deo Cypr 134, vester
Lucif τι ABCEEde⁵ Lucif 20, δε D πλείοσι (-σιν CDE)
ABCDEde⁵, plurimis eo Lucif διημαρτύρητο ABCDE, testificatus
est eo, διημαρτύρητο 5, contestabatur d Lucif

et dixerunt (om al) ad Petrum [dixerunt al] et ad reliquos aposto-
los Quid faciemus, viri fratres? (6) ³⁸Petrus uero ad illos Paeni-
tentiam, inquit (inquit pr F al, om al), agite, et baptizetur unus
quisque [uestrum om F al] in nomine [domini L] Iesu Christi in re-
missione[m] peccatorum uestrorum, et accipietis donum sancti spiritus
(spir. sancti): ³⁹vobis enim est (est enim) repromissio, et filiis uestris
et omnibus qui longe sunt, quoscumque aduocauerit dominus deus
noster. ⁴⁰aliis etiam uerbis pluribus (plurimis L al) testificatus est,

αὐτοὺς λέγων **Σώθητε** ἀπὸ τῆς γενιᾶς τῆς σκολιᾶς ταύτης. ⁴¹οἱ μὲν οὖν ἀποδεξάμενοι τὸν λόγον αὐτοῦ ἐβαπτίσθησαν, καὶ προσετέθησαν ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ψυχαὶ ὡσεὶ τρισχίλιαι· ⁴²ἦσαν δὲ προσκαρτεροῦντες [ἐν] τῇ διδαχῇ τῶν ἀποστόλων καὶ τῇ κοινωνίᾳ, τῇ κλάσει τοῦ ἄρτου καὶ ταῖς προσευχαῖς. ⁴³ἐγένετο δὲ πάσῃ ψυχῇ ⁵ φόβος, πολλά τε τέρατα καὶ σημεῖα διὰ τῶν ἀποστόλων ἐγένετο. ⁴⁴πάντες δὲ οἱ πιστεύοντες ἦσαν ἐπὶ τὸ αὐτὸ καὶ ἔχον ἅπαντα κοινά, ⁴⁵καὶ τὰ κτήματα καὶ τὰς ὑπάρξεις ἐπίπρασκον καὶ διμερίζον

1. αὐτοὺς ABCDdu Lucif, om Ees salvamini ev, salvi estote d, eripite vos Lucif a ev Lucif, ex d της σκολιας (κολιας C) ταυτης ABCEes, ταυτης της σκολιας Ddu Lucif 1. 2. οι μιν ουν ABCDEs, hi ergo d, illi quidem e, add ασμινως Ees 2. αποδεξαμενοι ABCEs, recipientes e, πιστευσαντες credentes Dd sermoni d 3. εν τη ημερα εκεινη ABC, εν εκεινη τη ημερα Dd, τη ημερα εκινη Ees τρισχειλιαι D ησαν δε ABCEes, και ησαν Dd perseverantes dv, adstantes e 4. εν Adv, om BC DEes αποστολων ABCEes, add εν ιερουσαλημ Dd και AB CEes, et in d 4. 5. τη κλασει ABCD, και (καη E) τη κλασει Ees et corr D, fractionis dv γινετο ABCDv, nascebatur d, γινετο Ees autem ev, quoque d 6. τε ACEdes et corr D, δε B, om pr D σημεια ABCDdvs, σημια ου μικρα (minima) Ee δια των αποστολων γινετο BDdvs, γινετο δια των αποστολων AC, δια των χειρων των αποστολων ετινοντο E, per manibus ap. fiebant e, add εν ιερουσαλημ Ee et add φοβος τε την μεγας επι παντας ACv 7. παντες δε BEes Orig 2,673^a, και παντες δε AC, παντες τε Ddu πιστινοντες ACDEdes, πιστευσαντες B Orig ησαν επι το αυτο (in unum de) και ACDEdes, επι το αυτο B Orig ἅπαντα ABCEs Orig, παντα D, omnia dev 8. τα κτηματα και τας ABCEes, οσοι κτηματα εχον η D, qui possessiones habebant et d vendebant ev, distrahebant d διμεριζον BCD Es, εμεριζον A, dispartiebantur d, dividebant ev

et exhortabatur (exort.) eos dicens Salvamini a generatione ista prava. (7) ⁴¹Qui ergo receperunt (recip.) sermonem eius, baptizati sunt, et adpositae (app.) sunt in die illa (illa d. L al) animae circiter tria milia: ⁴²erant autem (enim F) perseverantes in doctrina apostolorum et communicatione fractionis (fracciones) panis et orationibus. ⁴³fiebat autem omni animae timor, multa quoque prodigia et signa per apostolos fiebant in Hierusalem, et metus erat magnus in universis. ⁴⁴omnes etiam qui credebant erant pariter et habebant omnia communia, ⁴⁵possessiones et substantias vendebant, [et dividebant om al]

αὐτὰ πᾶσιν καθότι ἄν τις χρεῖαν εἶχεν, ⁴⁶καθ' ἡμέραν τε προσκαρτεροῦντες ὁμοθυμαδὸν ἐν τῷ ἱερῷ, κλῶντές τε κατ' οἶκον ἄρτον, μετελάμβανον τροφῆς ἐν ἀγαλλιάσει καὶ ἀφελότητι καρδίας, ⁴⁷αἰνοῦντες τὸν θεὸν καὶ ἔχοντες χάριν πρὸς ὅλον τὸν λαόν. ὁ δὲ κύριος προσετίθει τοῖς σωζομένοις καθ' ἡμέραν ἐπὶ τὸ αὐτό. ~~Α~~

Πέτρος δὲ καὶ Ἰωάννης ἀνέβαινον εἰς τὸ ἱερὸν ἐπὶ τὴν ὥραν τῆς προσευχῆς τὴν ἐνάτην. ²καὶ τις ἀνὴρ χωλὸς ἐκ κοιτίας μητροῦς αὐτοῦ ὑπάρχων ἐβαστάζεται, ὃν ἐτίθουν καθ' ἡμέραν πρὸς τὴν θύραν τοῦ ἱεροῦ τὴν λεγομένην ὀρθαίαν, τοῦ αἰτεῖν ἐλεημοσύ-

1. πᾶσιν ABCEevs, καθ' ἡμέραν πασι Dd καθοτι (τοῖς pr D) αν τις (cui e) χρεῖαν εἶχεν ABCEevs, secundum quod qui opus erat d καθ' ἡμέραν ABCEevs, παντες Dd, καθ' ἡμέραν παντες corr D προσκαρτεροῦντες ABCEdvs, προσεκαρτερον D, perseverabant d 2. ὁμοθυμαδον (unanimis e) εν τω ιερω ABE evs, εν τω ιερω ὁμοθυμαδον C, εν τω ιερω και κατ οίκους (add αν pr) επι το αυτο (in id ipsum) Dd κλῶντες τε κατ οίκον (circa domos, om D) αρτον ABCEevs, capiebant panes d 3. accipientes cibum d in d, cum ev 4. ἐνοῦντες C, laudem dicentes d ὅλον (universum e) τον λαον ABCEevs Orig 2,673^b, ὅλον (totum) τον κοσμον Dd autem autem d 5. επι το αυτο AB Cv, επι το αυτο (in unum) εν τη εκκλησια Dd, τη εκκλησια Ees 6. πετρος δε ABCv Lucif 199, επι (in) το αυτο δε πετρος Ees, εν δε ταις ημεραις ταυταις (ipsis) πετρος Dd ιωαννης Dd ανεβεντον C, αναβεντον A ιερων ABCEevs Lucif, add το διαινον (ad vesperum) Dd ad horam dev Lucif 7. της προσευχης την ενατην (ἐν. 5) ABCEevs Lucif, ενατητη (την ενατην της corr D et d) προσευχης Dd και ABCEevs Lucif, add ιδου d et pr D 8. υπαρχων ABCEv, constitutus e, om Dd Lucif quotidie ponebant Lucif πρὸς] ad dev Lucif, ante Iren 194 9. θυραν ABCD, πυλην E, ianuam de Lucif, portam v

illa omnibus prout cuique opus erat, ⁴⁶cotidie quoque perdurantes unanimiter (unian.) in templo, et frangentes circa domos (domus L) panem, sumebant cibum cum exultatione et simplicitate cordis, ⁴⁷conlaudantes deum et habentes gratiam ad omnem plebem. dominus autem augebat qui salui fierent cotidie (cotidie F) in id ipsum. (8) ¹Petrus autem et Iohannes ascendebant in templum ad horam orationis nonam. ²et quidam uir qui erat claudus (cludus) ex utero matris suae, baiulabatur (baiol.); quem ponebant cotidie (cotid. F) ad portam templi quae dicitur speciosa, ut peteret elemosynam ab

νην παρὰ τῶν εἰσπορευομένων εἰς τὸ ἱερόν· ³ὃς ἰδὼν Πέτρον καὶ Ἰωάννην μέλλοντας εἰσιέναι εἰς τὸ ἱερόν ἤρῳτα ἐλεημοσύνην λαβῆν. ⁴ἀτενίσας δὲ Πέτρος εἰς αὐτὸν σὺν τῷ Ἰωάννῃ εἶπεν Βλέψον εἰς ἡμᾶς. ⁵ὁ δὲ ἐπεῖχεν αὐτοῖς προσδοκῶν τι παρ' αὐτῶν λαβῆν. ⁶εἶπεν δὲ Πέτρος Ἀργύριον καὶ χρυσίον οὐχ ὑπάρχει μοι· ὃ δὲ ἔχω, τοῦτό σοι δίδωμι. ἐν τῷ ὀνόματι Ἰησοῦ χριστοῦ τοῦ Ναζωραίου ἔγειρε καὶ περιπάτει. ⁷καὶ πιάσας αὐτὸν τῆς δεξιᾶς χειρὸς

1. παρὰ τῶν εἰσπορευομένων *ABCE*ευς *Lucif* et corr *D*, παρ αὐτῶν εἰσπορευομένων αὐτῶν *pr D*, ab his qui ingrediebantur d ος *ABCE*ς, hic *Lucif*, ουτος ατενισας (respiciens) τοις οφθαλμοις αὐτου καὶ (et) *Dd* ἰδων *ABDE*υς *Lucif*, ἰδων *CE* et corr *D*, vidit d 2. ἰωαννην *D* μέλλοντας εἰσιέναι (εἶναι *pr D*) *ABCD* *Edeus*, intro euntes *Lucif* ἡρώτα (ερ. *C*) *ABCE*υς *Lucif*, add αὐτοὺς *Dd* λαβεῖν *ABC*ς et add παρ αὐτῶν *Ee*, om *Dd* *Lucif* 199 3. ατενισας *ABCE*ς, intendens *Lucif*, ἐμβλεψας *D*, intuitus d, intuens ev ο πετρος *D*, πετρος *C* σὺν ἰωαννῇ corr *D*, σὺν ἰωαννῇ καὶ *pr D*, cum iohannem et d βλέψον *ABCE*ς, aspice d *Lucif*, respice ev, ατενίσσον *D* 4. in nos *Lucif*, in nobis α, ad nos d ad ille dv *Lucif*, qui e ἐπεῖχεν *ABCE*ς, adtendebat d, respexit e *Lucif*, ατενισας *D* eos de, in eos *Lucif* τι παρ αὐτῶν (αὐτου *C*) λαβεῖν *ABC*ς, λαβεῖν (se accepturum) τι παρ αὐτῶν *Ee*, τι λαβεῖν ἀπ αὐτῶν *Dd*, se aliquid accepturum ab eis o *Lucif* 5. εἶπεν δε (add o *D*) πετρος *BDEde*ς et add ad eum *Cypr* 323, ait autem illi petrus *Lucif* 199, πετρος δε εἶπεν *ACv* αργυρίον *ABCDEdeus* *Iren* 194 *Hil* 287 *Lucif*, add quidem *Cypr* αυx *C* est mihi dev *Iren* *Cypr* *Hilar*, habeo *Lucif* 5. 6. ο δε *ABCDE*υς *Iren* *Cypr* *Hil* 287 bis, quod d, sed quod *Lucif* 6. ὀνόματι *ABCDEdeus* *Iren* *Cypr* *Lucif*, add domini nostri *Hilar* 287 6. 7. τοῦ ναζωρουίου *CD*, om *Hilar* 7. ἐγειρε (-ραι *C*ς) καὶ *ACE*υς *Iren* *Cypr* *Hilar* *Lucif*, om *BDD* 7 seq. καὶ πιάσας... ἤγειρεν αὐτόν om *Iren* 194 7. adpraehensum d, adprehendens e, apprehensa *Cypr* *Lucif* αὐτον τῆς δεξιᾶς χειρὸς *ABCDEde*ς, dextra manu eius *Lucif*, manu eius dextra *Cypr*

intro euntibus in templum. ³is (his *pr F*) cum uidisset Petrum et Iohannem incipientes intro ire in templum (templo *L*), rogabat ut elemosynam (-sinam) acciperet. ⁴intuens autem [in *L al*] eum Petrus cum Iohanne dixit Respice in nos. ⁵at (ad *pr F*) ille intendebat in eos, sperans se aliquid accepturum ab eis. ⁶Petrus autem dixit Argentum et aurum non est mihi: quod autem habeo, hoc tibi do (do tibi *F*, tibi dabo *L*). in nomine Iesu Christi Nazareni surge et ambula. ⁷et adpraehensa (appreh.) eius (ei *L al*) manu (m. eius

ἤγειρεν αὐτόν· παραχρῆμα δὲ ἐστειρώθησαν αἱ βάσεις αὐτοῦ
καὶ τὰ σφυρά, ⁸καὶ ἐξαλλόμενος ἔστη, καὶ περιπατεῖ, καὶ εἰς-
ῆλθεν σὺν αὐτοῖς εἰς τὸ ἱερὸν περιπατῶν καὶ ἀλλόμενος [καὶ]
αἰνῶν τὸν Θεόν. ⁹καὶ εἶδεν πᾶς ὁ λαὸς αὐτὸν περιπατοῦντα καὶ
⁵αἰνοῦντα τὸν Θεόν ¹⁰(ἐπεγίνωσκον δὲ αὐτόν, ὅτι αὐτὸς ἦν ὁ πρὸς
τὴν ἐλεημοσύνην καθήμενος ἐπὶ τῇ ὥρῳ αἱ πύλῃ τοῦ ἱεροῦ), καὶ
ἐπλήσθησαν θαμβοὺς καὶ ἐκστάσεως ἐπὶ τῷ συμβεβηκότι αὐτῷ.
¹¹κρατοῦντος δὲ αὐτοῦ τὸν Πέτρον καὶ τὸν Ἰωάννην συνέδραμεν

1. αὐτον ABCv Cypr Lucif, om DEdes παραχρημα δε ABCEes,
confestunque Lucif 199, et statim Iren, καὶ παραχρημα ἐστειρω
καὶ Dd ἐστειρωθησαν αἱ βάσεις (pedes) αὐτου ABC Lucif,
ἐστειρωθησαν (ἐστειρω. D) αὐτον αἱ βάσεις (bases d, gressi e) DE
des, eins confirmati sunt gressus Iren 2. σφυρά A, σφύρα C,
crura d et exiliens (cum exsilisset d) stetit deo Lucif, om Iren
περιπατεῖ ABCes Iren Lucif, add χαιρών (χαίρομενος D) DEde
3. cum dv Iren Lucif, una cum e περιπατῶν καὶ ἀλλομινος
ABCEes Iren Lucif, om Dd καὶ alterum BCEes Iren, om
ADd Lucif 4. ἐων τον θ. C, glorificans deum Iren εἶδε B,
ιδεν C πᾶς ὁ λαὸς αὐτον ABCDdv, αὐτον πᾶς ὁ λαὸς Es Lu-
cif 199 5. Θεον ABDEdes Lucif, κυριον C ἐπεγινωσκον δε
ABCEv, ἐπεγινωσκον (-σκων E) τε (ται D) DEdes, et cognoscebant
Lucif αὐτόν om Lucif αὐτος ACv Lucif, οὗτος BDEdes
6. καθήμενος ABCEs, καθεζόμενος D ad speciosam portam ex
Lucif, in porta illa pulchra d 7. θαμβον C terroris et stu-
pefactionis d, stupore (pavore Lucif) et admiratione e Lucif
ἐκτασεως D ἐπὶ in deo Lucif συμβεβηκοτι (συνβ. E) AB
CEs, contegerat dv, attigit e, acciderat Lucif, γεγεννημεν D
8. κρατοῦντος . . . Ἰωάννην] ἐκπορευομένου δε του πετρου καὶ
ἰωαννου (iohannē) Dd tenentem . . . eo e δε BCEes, τε A
αὐτου ABCev, τοῦ ἰαθέντος χωλοῦ s τον alterum AB, om CE
^{8 seq.} συνέδραμεν . . . αὐτοῦς] συνεξεπορευετο (cum eis ibat) κρα-
των αὐτους οἱ δε θαμβηθεντις ἐστήσαν (stabant) Dd

F) dextera adleuavit (all.) eum, et protinus consolidatae sunt bases
eius et plantae, ⁸et exiliens stetit, et ambulabat, et intrauit cum illis
in (om al) templum ambulans et exiliens et laudans deum (domi-
num). ⁹et uidit omnis populus eum ambulantem et laudantem deum
(dominum): ¹⁰cognoscebant autem illum, quoniam ipse erat qui ad
elemosynam (ael. F) sedebat ad speciosam portam templi: et inpleti
(impl.) sunt stupore et extasi (extas pr F) in eo quod contigerat
illi. ¹¹cum teneret (tenērent L al et pr F) autem Petrum et Iohan-

πᾶς ὁ λαὸς πρὸς αὐτοὺς ἐπὶ τῇ στοᾷ τῇ καλουμένῃ Σολομῶντος ἐκθαμβοί. ¹²ἰδὼν δὲ ὁ Πέτρος ἀπεκρίνατο πρὸς τὸν λαόν· «Ἄνδρες Ἰσραηλῖται, τί θαυμάζετε ἐπὶ τούτῳ, ἢ ἡμῖν τί ἀτεινίζετε ὡς ἰδίᾳ δυνάμει ἢ εὐσιβείᾳ πεποιηκόσιν τοῦ περιπατεῖν αὐτόν; ¹³ὁ Θεὸς Ἀβραάμ καὶ Θεὸς Ἰσαὰκ καὶ Θεὸς Ἰακώβ, ὁ Θεὸς τῶν πατέρων ἡμῶν, ἐδόξασεν τὸν παῖδα αὐτοῦ Ἰησοῦν, ὃν ἡμεῖς μὲν παρεδώκατε καὶ ἠρνήσασθε κατὰ πρόσωπον Πιλάτου, κρίναντος ἐκείνου ἀπολύειν. ¹⁴ἡμεῖς δὲ τὸν ἅγιον καὶ δίκαιον ἠρνήσασθε, καὶ

1. πᾶς ὁ λαὸς πρὸς αὐτοὺς ABCv, πρὸς αὐτοὺς πᾶς ὁ λαὸς Ees ἐπὶ (ἐν D) τῇ στοᾷ ABCDEuv, in porticum de τῇ ABCEz et corr D, ἡ πρ D, qui de σολομῶντος (σαλ. A) ABCz, σολομῶντος DE, solomonis de 2. ἐκθαμβοί ABCDEuv, cum admiratione e, stubeant d ἰδὼν ABCev, εἰδὼν E, ἀποκριθεὶς Dd ὁ AB CD, ὁ Ez ἀπεκρίνατο πρὸς τὸν λαόν ABCEuv, εἶπεν πρὸς αὐτοὺς Dd 3. Ἰσραηλῖται Ed θαυμάζεται CDE super hoc (isto e) de, in hoc Iren 194 ἡ ABCDEuv, et Iren ἀτεινίζεται CE, intuemini de Iren, intenditis e ἰδίᾳ ABCEz, nostra ex Iren, τῶν ἐν ἰδίᾳ D, nos nostra propria d 4. ἡ εὐσιβεία (-βία AE) ABCDEuv, ὁ Iren πεποιηκόσιν (-σιν E) ABC Ez, fecerimus v Iren, fecerimus e, τοῦτο πεποιηκότων D, hoc fecerimus d του (τουτο D) περιπατεῖν αὐτόν (τουτο D) ABCEz, ut ambulet hic d, ambulare hunc e, hunc ambulare v Iren 5. καὶ ὁ Iren 194 Θεὸς ADdv Iren, ὁ Θεὸς C, ὁ Ees Ἰσαὰκ Dd Θεὸς medium ADdv Iren, ὁ Θεὸς C, ὁ Ees 6. ἠσούν ABCEuv, ἠσούν χριστόν Dd, ὁ Iren ὑμεῖς μὲν ABCEuv Iren, ἡμεῖς z, ἡμεῖς D, ὁ d παρεδώκατε ABCv, add εἰς κρίτηριον (κρίσιν E, iudicium) DEe Iren, add in iudicio d 7. ἠρνήσασθε AB Ez, ἠρνήσασθαι C, ἀπῆρνήσασθαι D, negastis de Iren, abnegastis e, add αὐτόν DEde 7. 8. κρίναντος (κρινόντος C, cum iudicaret) ἐκείνου ἀπολύειν ABCEz, cum remittere enim vellet Iren, τοῦ κρίναντος ἐκείνου ἀπολύειν αὐτόν θεῖοντος D, cum iudicasset ille dismittere eum voluit d 8. ipsum sanctum d ἠρνήσασθε ABCEuv, ἐβαρύνετε D, grabastis d, aggravastis Iren

nem, concurrat (cuc. al) omnis populus ad eos ad porticum (portam F al) quae (qui L) appellatur Salomonis, stupentes. ¹²videns autem Petrus respondit ad populum Viri Israelitae, quid miramini (amm. L) in hoc, aut nos quid intuemini, quasi nostra virtute aut pietate fecerimus hunc ambulare? ¹³deus Abraham et (om L al) deus Isaac et deus Iacob, deus patrum nostrorum, glorificavit filium suum Iesum, quem nos quidem tradidistis et negastis ante faciem Pilati, iudicante [autem al] illo dimitti: ¹⁴uos autem sanctum et iustum negastis, et

ἡτήσασθε ἄνδρα φονέα χαρισθῆναι ὑμῖν, ¹⁵τὸν δὲ ἀρχηγὸν τῆς ζωῆς ἀπεκτείνετε· ὃν ὁ Θεὸς ἡγείρεν ἐκ νεκρῶν, οὗ ἡμεῖς μάρτυρές ἐσμεν. ¹⁶καὶ ἐπὶ τῇ πίστει τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ τοῦτον, ὃν θεωρεῖτε καὶ οἴδατε, ἐστερέωσεν· τὸ ὄνομα αὐτοῦ καὶ ἡ πίστις ἡ δὲ αὐτοῦ ἔδωκεν αὐτῷ τὴν ὁλοκληρίαν ταύτην ἀπέναντι πάντων ὑμῶν. ¹⁷καὶ νῦν, ἀδελφοί, οἶδα ὅτι κατὰ ἄγνοιαν ἐπράξατε, ὥσπερ καὶ οἱ ἄρχοντες ὑμῶν. ¹⁸ὁ δὲ Θεὸς ἃ προκατήγγειλεν διὰ στόματος πάντων τῶν προφητῶν παθεῖν τὸν χριστὸν αὐτοῦ ἐπλήρωσεν ὀφ-
¹⁹τως. ¹⁹μετανοήσατε οὖν καὶ ἐπιστρέψατε εἰς τὸ ἐξαλειφθῆναι ὑμῶν τὰς ἁμαρτίας, ὅπως ἂν ἐλθῶσιν καιροὶ ἀναψύξεως ἀπὸ προσώπου

1. ἡτήσασθε (-σατε D) ABCDδvs Iren, μαλλον ἡτήσασθαι Ee
 φονεα pr D χαρισθῆναι ABCDδvs Iren, ζην και χαρισθῆναι Ee
 2. a mortuis deu Iren ου ὑμεις pr D, quibus nos d
 3. ἐπὶ ACDEς, in deu Iren, om B ον (om pr D) θεωρεῖτε (-ται CE) ABCDEevs Iren, quem vidistis de
 4. οἰδαται C, add οτι pr D ἐσταίρωσεν C
 5. ταυτην ABCDEδevs, om Iren 194
 coram vobis omnibus Iren
 6. ἀδελφοι ABCvs Iren, ανδρις αδ. DEde
 οἶδα οτι ABCEevs Iren, ἐπισταμεθα οτι ὑμεις μεν Dd
 ἐπραξατε ABCDEς, egistis de, fecistis v Iren, add το (om pr) πο-
 νηρον D, add iniquitatem d, add nequam Iren
 6. 7. ὥσπερ καὶ οἱ ἄρχ. ὑμῶν om Iren
 7. u ABCEdes Iren, o D per os deu, ore Iren
 8. παθεῖν τον χριστον αυτου BCDEδev Iren, αυτου A, αὐτοῦ παθεῖν τὸν χριστὸν ε ουτως ABCDEδev, οὕτω ε, om Iren
 9. ἐπιτρεψατε pr C, revertimini e εἰς (προς B) το ἐξαλειφθῆναι (ἐξαλειφθῆναι E) ABCDEς, ut (ad hoc ut d) deleantur deu Iren
 9. 10. υμων τας αμαρτίας ABCEevs, τας αμ. υμων Dd Iren
 10. οπως αν ἐλθωσιν (ἐπελθ. D) ABCDEς, ut cum venerint (-runt pr e) ev, ut veniant d, et veniant vobis Iren 194
 απο ABCDδvs Iren, υμιν απο Ee προσωπου C

petistis uirum homicidam donari (-re al) uobis, ¹⁵auctorem uero uitae interfecistis; quem deus suscitauit a mortuis, cuius nos testes sumus. ¹⁶et in fide nominis eius hunc, quem uidetis (uidistis) et nostis, confirmauit nomen eius, et fides quae per eum est dedit integram sanitatem istam in conspectu omnium uestrum. ¹⁷et nunc, fratres, scio quia per ignorantiam fecistis, sicut et principes uestri: ¹⁸deus autem quae (qui al) praenuntiavit per os omnium prophetarum (propet.) pati Christum suum, impleuit sic. ¹⁹paenitemini (pen.) igitur et conuertimini, ut deleantur uestra peccata; ut cum uenerint tempora re-

τοῦ κυρίου ²⁰καὶ ἀποστείλῃ τὸν προκειχρισμένον ὑμῖν χριστὸν Ἰησοῦν, ²¹ὃν δεῖ οὐρανὸν μὲν δέξασθαι ἄχρι χρόνων ἀποκαταστάσεως πάντων ὧν ἐλάλησεν ὁ θεὸς διὰ στόματος τῶν ἁγίων ἀπ' αἰῶνος αὐτοῦ προφητῶν. ²²Μωυσῆς μὲν εἶπεν ὅτι προφήτην ὑμῖν ἀναστήσει κείριος ὁ θεὸς ὑμῶν ἐκ τῶν ἀδελφῶν ὑμῶν ὡς ἐμέ· ²³αὐτοῦ ἀκούσεσθε κατὰ πάντα ὅσα ἂν λαλήσῃ πρὸς ὑμᾶς. ²³ἔσται δέ, πᾶσα ψυχὴ ἥτις ἂν μὴ ἀκούσῃ τοῦ προφήτου ἐκείνου ἐξολεθρευθήσεται ἐκ τοῦ λαοῦ. ²⁴καὶ πάντες δὲ οἱ προφῆται ἀπὸ Σα-

1. Ἰησοῦν χριστόν,

1. του ABD⁵, om E miserit eum, mittat d Iren τον προκειχρισμένον BCDE, τον προκειχρησμένον A, praedestinatum d, qui praedestinatus est e, praeparatum Iren, τὸν προκεκηρυγμένον ε (Orig 3,143^c) χριστον ιησουν BDEe, ιησουν χριστον ACdvs Iren
2. quidem caelum Iren χρόνον pr D. temporum restitutionem e
3. 4. στοματος των αγιων απ αιωνος αυτου προφητων ABC, στ. τῶν ἁγ. αὐτοῦ ἀπ' αἰῶνος προφ. v Orig 3,221^d, στ. πάντων των αγιων των απ αιωνος αυτου προφητων Ee, στ. πάντων ἁγ. αὐτοῦ προφ. ἀπ' αἰῶνος ε, στ. των αγιων αυτου τῶν προφητων Dd, sanctos prophetas suos Iren 4. μωυσης ABCDd Iren, μωυσης Ees μεν ABCDEdeu Iren, μὲν γὰρ ε εἶπεν ABCv, εἶπεν (dicit Iren) πρὸς τοὺς πατέρας ἡμῶν (τῶν Ee) DEde Iren, πρὸς τοὺς πατέρας εἶπεν ε 4. 5. vobis suscitavit deum, excitabit vobis Iren 5. υμων ACDdvs Iren, ἡμων Ee, om B ἀδελφων ἡμων D ως εμου pr D 6. secundum omnia de, in omnibus Iren λαλήσῃ ABD Edevs Iren, λαλήσει C 7. αν BDE⁵, ιαν AC ἐξολεθρευθήσεται ACD, ἐξολοθρ. BE⁵, exterminabitur eum, disperibit d, peribit Iren 194 8. δε οι προφηται ABCE⁵, οι προφηται Ddu, om Iren

frigerii a conspectu domini, ²⁰et miserit eum qui praedicatus est vobis, Iesum Christum, ²¹quem oportet caelum quidem suscipere usque in tempora restitutionis (restituc.) omnium quae locutus est deus (om F) per os sanctorum suorum a saeculo prophetarum. ²²Moses (Moses FL) quidem dixit quoniam (quia L al) prophetam vobis suscitavit dominus deus vester de fratribus vestris tanquam me: ipsum audietis iuxta omnia quaecumque locutus fuerit vobis. ²³erit autem, omnis anima quaecumque (quae L al) non audierit prophetam illum, exterminabitur de plebe. ²⁴et omnes prophetae a Samue-

μουηλ καὶ τῶν καθεξῆς ὅσοι ἐλάλησαν καὶ κατήγγειλαν τὰς ἡμέρας ταύτας. ²⁵ὅμις ἐστὶ οἱ υἱοὶ τῶν προφητῶν καὶ τῆς διαθήκης ἧς ὁ Θεὸς διεθετο πρὸς τοὺς πατέρας ἡμῶν, λέγων πρὸς Ἀβραάμ· Καὶ ἐν τῷ σπέρματί σου ἐνευλογηθήσονται πᾶσαι αἱ πατριαὶ τῆς γῆς. ²⁶ὅμιν πρῶτον ὁ Θεὸς ἀναστήσας τὸν παῖδα αὐτοῦ, ἀπέστειλεν αὐτὸν ἐβλογόοντα ἡμᾶς ἐν τῷ ἀποστρίφειν ἕκαστον ἀπὸ τῶν πονηριῶν αὐτῶν. ¹Μαλούντων δὲ αὐτῶν πρὸς τὸν λαόν, ἐπέστησαν αὐτοῖς οἱ ἱερεῖς καὶ ὁ στρατηγὸς τοῦ ἱεροῦ καὶ οἱ Σαδδουκαῖοι,

1. τῶν κατεξῆς D, eorum qui ordiue fuerunt d, pro ordinem e, deinceps v Iren ὅσοι ABEdes Iren et pr C?, οἱ v et corr CD, ο pr D ἐλάλησαν ABEdes Iren et pr C? et corr D, ἐλάλησεν pr D, ἐπροφητεύσαν corr C κατήγγειλαν ABE et corr C, κατηγγείλαν D, aduantiaverunt deo Iren, προκατήγγειλαν corr C, προκατήγγειλαν ε
2. ἐστὶ ACD οἱ ABCE, om Ds e testamenti e, et eius dispositionis d
3. ἦν pr D ὁ Θεὸς διεθετο BD Iren, deus disputavit d, διεθετο ὁ Θεὸς ACEes ἡμῶν BCDdes Iren, υμῶν AEe
4. ἐν ABCDEde Iren, om es ἐνευλογησονται pr A?, ἐπνευλογηθησονται C patriae de, tribus Iren
5. ὁ Θεὸς ἀναστήσας (resuscitans e, excitans Iren, suscitavit d) AD Edeus Iren 194, ἀναστήσας ὁ Θεὸς BC αὐτοῦ BCDEdeu Iren, add ἰησοῦν As ἐξαπείστειλεν D
6. αὐτὸν ABCEeus, om Dd Iren ἐβλογόοντας D ἐν τῷ (τ D) ἀποστρίφειν ABCDEs, in avertendo e, in eo cum abertatur d, ut convertat se v Iren ἕκαστον ABCEes et corr D, ἕκαστος pr D, unus quisque de Iren ἀπο ABCEdeus Iren, ex D
7. αὐτῶν prius Cdv Iren, υμῶν AE es, om B λαόν ABCes, add ταῦτα τα ρήματα Ee Lucif 199, add τα ρήματα ταῦτα Dd adstiterunt e, adsisterunt d, insurrexerunt Lucif
8. αὐτοῖς ABCEes, om Ddv Lucif ἱερεῖς ADEdeus Lucif, αρχιερεῖς BC καὶ ὁ στρατηγὸς (praepositus e, pontifex Lucif) τοῦ ἱεροῦ ABCEeus Lucif, om Dd

(Samuel) et deinceps qui locuti sunt, et (om al) aduantiaverunt (anu.) dies istos. ²⁵uos estis filii prophetarum et testamenti quod posuit deus (om al) ad patres nostros, dicens ad Abraham [Et L al] in semine (-ni al) tuo bene dicentur omnes familiae terrae. ²⁶uobis primum deus suscitans filium suum, misit eum bene dicentem vobis, ut conuertat se unus quisque a nequitia sua. (9) ¹Loquentibus autem illis ad populum, supervenerunt sacerdotes et inagistratus templi et

²διαπονούμενοι διὰ τὸ διδάσκειν αὐτοὺς τὸν λαὸν καὶ καταγγέλλειν ἐν τῷ Ἰησοῦ τὴν ἀνάστασιν τὴν ἐκ νεκρῶν, ³καὶ ἐπιβαλον αὐτοῖς τὰς χεῖρας καὶ ἔθεντο εἰς τήρησιν εἰς τὴν αὔριον· ἦν γὰρ ἑσπέρα ἡδὴ. ⁴πολλοὶ δὲ τῶν ἀκουσάντων τὸν λόγον ἐπίστευσαν, καὶ ἐγενήθη ἀριθμὸς τῶν ἀνδρῶν [ὥς] χιλιάδες πέντε. ⁵Ἐγένετο δὲ ἐπὶ τὴν αὔριον συναχθῆναι αὐτῶν τοὺς ἄρχοντας καὶ τοὺς πρεσβυτέρους καὶ τοὺς γραμματεῖς ἐν Ἱερουσαλὴμ, ⁶καὶ Ἄννας ὁ ἀρχιερεὺς καὶ Καϊάφας καὶ Ἰωάννης καὶ Ἀλεξάνδρος καὶ ὅσοι ἦσαν ἐκ γένους ἀρχιερατικοῦ, ⁷καὶ στήσαντες αὐτοὺς ἐν τῷ μέσῳ

1. διαπονουμένοι ABEζ, . . . διαπονουμένοι C, dolentes v Lucif, indignantes e, dolore percussi d, καιαπονουμένοι D quod docerent v Lucif, eo (propter e) quod docerent ipsi (eis e) de λαον] sic corr A αναγγέλλειν D, praedicarent e 2. ἐν τῷ ἰησοῦ (in iesum) τὴν ἀνάστασιν ABCEζ Lucif, τον ἰησουν ἐν τῇ ἀναστάσει Dd τὴν ἐκ ABCEζ, των Dde Lucif ἐπιβαλον ABCEζ Lucif, inniserunt d, iniciabant e, επιβαλοντες D 3. καὶ om corr D ἔθεντο BDdζ Lucif, add αὐτους ACEυ εἰς τὴν τήρησιν G, in custodiam (-dia Luc) ἐν Lucif, in adseruationem d τὴν ἐπαύριον D 4. τον λογον BDEdevς, om A 5. ἐγενήθη (uid o AEζ) ἀριθμος ABEddevς, ἀριθμος τῇ ἐγενήθη D ὡς BD, ὡσει Eζ, quasi e, ad d, om Av Hil 682 χιλιάδες πέντε (i D) ABDEζ, quinque milia dev Hilar factum est ev, contigit d 6. ἐπὶ τὴν αὔριον (add ἡμέραν D) ABDEζ, in crastinum (add diem d) dev 6. 7. συναχθῆναι (convenire) αὐτῶν τοὺς ἀρχοντας καὶ τοὺς (om Eζ) πρεσβυτέρους ABEdζ, συνήχθησαν οἱ ἀρχοντες καὶ οἱ πρεσβύτεροι Dd 7. τοὺς γραμματεῖς AB, γραμμ. DEζ, scribae dev ἐν ABDE, εἰς ζ 7. 8. ἀννας ὁ ἀρχιερεὺς ABDd, ανναν τον ἀρχιερεα (principes sac.) Eζ 8. καιαφας AB, καϊφας Dd, καϊαφας Eζ ἰωαννης AB, ἰωναθας D, ioathas d, ἰωαννην Eζ αλεξανδρος ABDd, αλεξανδρον Eζ 9. pontificali d, sacerdotali ev καὶ om d statuantes e, cum statuisset pr d τῷ ABζ, om DE

Sadducei (Saducei), ²dolentes quod docerent populum et adnuntiarent (ann.) in Iesum (Iesu al) resurrectionem ex mortuis, ³et iniecerunt in eis manus, et posuerunt eos in custodiam in crastinum: erat enim iam (om al) vespera. ⁴multi autem eorum qui audierant uerbum crediderunt, et factus (factum) est numerus uirorum quinque (v F) milia. ⁵factum est autem in crastinum ut congregarentur principes eorum et seniores et scribae in Hierusalem, ⁶et Annas princeps sacerdotum et Caiphas (Caif. F) et Iohannes et Alexander et quotquot (quodquod pr F) erant de genere sacerdotali, ⁷et sta-

ἐπυνθάνοντο Ἐν ποίᾳ δυνάμει ἢ ἐν ποίᾳ ὀνόματι ἐποιήσατε τοῦτο ὑμεῖς; ⁸τότε Πέτρος πλησθεὶς πνεύματος ἁγίου εἶπεν πρὸς αὐτοὺς ᾠ Ἀρχόντες τοῦ λαοῦ καὶ πρεσβύτεροι, ⁹εἰ ὑμεῖς σήμερον ἀνακρινόμεθα ἐπὶ εὐεργεσίᾳ ἀνθρώπου ἀσθενοῦς, ἐν τίνι οὗτος σέσωσται, ¹⁰ἠγνωστὸν ἔστω πᾶσιν ὑμῖν καὶ παντὶ τῷ λαῷ Ἰσραὴλ ὅτι ἐν τῷ ὀνόματι Ἰησοῦ χριστοῦ τοῦ Ναζωραίου, ὃν ὑμεῖς ἐστιαυρώσατε, ὃν ὁ Θεὸς ἤγειρεν ἐκ νεκρῶν, ἐν τούτῳ οὗτος παρέστηκεν ἐνώπιον ὑμῶν ὑγιής. ¹¹οὐτός ἐστιν ὁ λίθος ὁ ἔξουθενήθη ἐφ' ὑμῶν τῶν οἰκοδόμων, ὁ γενόμενος εἰς κεφαλὴν γωνίας. ¹²καὶ οὐκ ἔστιν ἐν ἄλλῳ λῶ οὐδενὶ ἢ σωτηρίῳ· οὐδὲ γὰρ ὀνομαζέσθαι ἕτερον ὑπὸ τὸν οὐρα-

1. ἐν alterum om d ἐποιήσατε τοῦτο ABDdvs, τοῦτο ἐποιήσεται Ee 3. populi ex Iren 194 Cypr 292, huius populi d πρεσβύτεροι ABv, add του ισραηλ DEs Cypr, add istrahel de, add israelitae Iren εἰ ABDdvs Iren, ηκουσατε εἰ Ee, audite ecce Cypr ανακρινόμεθα ABDEs, iudicamur ex, interrogamur d Cypr, redarguimur Iren, add αφ υμων DEde Iren Cypr 4. ἐπὶ ABEs, ἐν D, super d Cypr, in ex Iren σέσωστε E, σισσωται A 5. sit vobis omnibus notum Cypr 292 istrahel de 6. ονοματι ABDdvs Iren Cypr, add του κυριου Ee christi iesu d nazareni Iren Cypr 7. a mortuis dev Iren Cypr 7. 8. in illo iste in conspectu vestro sanus astat, in alio autem nullo Cypr 7. adsistit d 8. υγιης ABDdvs Iren, σημερον υγιης και εν αλλω ουδενι Ee ὁ ἔξουθενήθη Orig 4,25^d, qui reprobatus (contemptus Cypr, praeiectus d) est de Cypr, spretus Iren ημων D 9. οἰκοδομων ABD Orig, aedificatoribus d, οἰκοδομουντων Eevs Iren Cypr 9. 10. και ουκ εστιν εν αλλω ουδενι (quoidam d) η σωτηρια ABEevs et om η σωτηρια Dd, om Iren 194 Cyprian 292 10. ουδε γαρ AB, ουτε γαρ Es, nec enim ex, ου γαρ D, non est enim Cypr, nequae d, et non Iren ονομα εστιν ειτερον Bs, ονομα ειτερον εστιν AEe, nomen aliud Cypr, εστιν ειτερον ονομα D Iren, aliud est nomen d

tuentes (-erunt F) eos in medio interrogabant In qua virtute aut in quo nomine fecistis hoc vobis? ⁸tunc Petrus repletus spiritu sancto (sancto spir.) dixit ad eos Principes populi et seniores, ⁹si nos hodie iudicamur (diuid. L al) in benefacto hominis infirmi, in quo iste saluus factus est, ¹⁰notum sit omnibus nobis et omni plebi Israhel quia in nomine [domini nostri al] Iesu Christi Nazareni, quem vos cruci fixistis, quem deus suscitavit a mortuis, in hoc iste adestat coram vobis sanus. ¹¹hic est lapis qui reprobatus est a nobis aedificantibus (-tis), qui factus est in caput anguli. ¹²et non est in alio aliquo (aliquo alio L) salus: nec enim nomen est aliud (aliud est F al) sub caelo datum hominibus, in quo oportet (oporteat L al)

τὸν τὸ δεδομένον ἐν ἀνθρώποις, ἐν ᾧ δεῖ σωθῆναι ἡμᾶς.» ¹³Θεωροῦντες δὲ τὴν τοῦ Πέτρου παρησίαν καὶ Ἰωάννου, καὶ καταλαβόμενοι ὅτι ἄνθρωποι ἀγράμματοί εἰσιν καὶ ἰδιῶται, ἐθυμάζον (ἐπεγίνωσκόν τε αὐτοὺς ὅτι σὺν τῷ Ἰησοῦ ἦσαν), ¹⁴τόν τε ἄνθρωπον βλέποντες σὺν αὐτοῖς ἐστώτα τὸν τεθεραπευμένον, οὐδὲν εἶχον ἀντιπεῖν· ¹⁵κελεύσαντες δὲ αὐτοὺς ἔξω τοῦ συνεδρίου ἀπελθεῖν, συνέβαλλον πρὸς ἀλλήλους ¹⁶λέγοντες Τί ποιήσομεν τοῖς ἀνθρώποις τούτοις; ὅτι μὲν γὰρ γνωστὸν σημεῖον γέγονεν δι' αὐτῶν, πᾶσιν τοῖς κατοικοῦσιν Ἱερουσαλὴμ φανερόν, καὶ οὐ δυνάμεθα ἀρνεῖσθαι· ¹⁷ἀλλ' ἵνα μὴ ἐπὶ πλεῖον διανηθῇ εἰς τὸν λαόν, 10

1. ο δεδομενον pr D, quod datum est (sit Iren) d Iren, datum ex Cypr εν prius ABEes, om du Iren Cypr ημας ADEes Iren Cypr, υμας B 2. δε ABDEes Orig 3,458^a, om Lucif 199 του ABDEs, om Orig ιωαννον D καταλαβόμενοι ABDEs, καταλαβόντες Orig, conperto v Lucif, conparti e, adsecuti d 3. αγραμματοι εισιν και ιδιωται (privati e) ABEes Orig, imperiti sint et sine litteris Lucif 199, αγραμματοι εισιν Dd 4. επεγινωσκον ABDEes Orig, cognoscentes Lucif τε ABEs Orig Lucif, δε Dde τε alterum ABDEes Lucif et corr D, δε s, om pr D 5. συν αυτων pr D illumque curatum d habebant de, poterant v Lucif 6. αντιπειν A, ποιησαι η αντιπειν D καιλευσαντες D, cum iussissent d Lucif, iubentes e δε ABDEes Lucif, om D extra d, foras e, foras extra v Lucif απελθειν ABDEes, discedere Lucif, απαχθηναι D 7. συνεβαλλον AEes Lucif, συνεβαλον BDs ποιησομεν BDEes Lucif, ποιησωμεν AEd 8. quoniam quidem deu, nam quia Lucif σημειον γεγοεν (-εται pr D) ABDEes, factum est signum Lucif per ipsos d Lucif, per os e 9. φανερον ABEes, add εισιν Dd Lucif 10. αρνεισθαι B, αρνισθαι AD, αρνησασθαι Es αλλ ABDEes Lucif, om D ινα E, ινα δε (corr?) A επι πλιον ABEs et add τι D, amplius ex Lucif, amplius quid d serpat e, serpiat d, innotescant Lucif λαον ABDiles, add τα ρηματα ταυτα Ec Lucif

nos saluos fieri. (10) ¹³Videntes autem Petri constantiam et Iohannis, conperto quod homines essent sine litteris et idiotae, admirabantur (anim.): et cognoscebant eos, quoniam cum Iesu fuerant (fuissent L al): ¹⁴hominem quoque (homineinque L) nidentes stantem cum eis qui curatus fuerat, nihil poterant contra dicere. ¹⁵Iusserunt autem eos foras extra concilium secedere (sedere F, cedere al), et conferebant ad inuicem ¹⁶dicentes Quid faciemus hominibus istis? quoniam quidem notum signum factum est per eos, omnibus habitantibus [in F] Hierusalem manifestum [est L al], et non possumus negare: ¹⁷sed (set) ne amplius diuulgetur (deu.) in populum, conmineatur

ἀπειλησώμεθα αὐτοῖς μηκέτι λαλεῖν ἐπὶ τῷ ὀνόματι τοῦτῳ μηδενὶ ἀνθρώπων. ¹⁸καὶ καλέσαντες αὐτοὺς παρήγγειλαν καθόλου μὴ φθέγγεσθαι μηδὲ διδάσκειν ἐπὶ τῷ ὀνόματι τοῦ Ἰησοῦ. ¹⁹ὁ δὲ Πέτρος καὶ Ἰωάννης ἀποκριθέντες εἶπον πρὸς αὐτούς· Εἰ δίκαιόν ἐστιν ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ ἑμῶν ἀκούειν μᾶλλον ἢ τοῦ Θεοῦ, κρίνατε. ²⁰οὐ δύναμεθα γὰρ ἡμεῖς ἂν εἶδαμεν καὶ ἡκούσαμεν μὴ λαλεῖν. ²¹οἱ δὲ προσυπειλησάμενοι ἀπέλυσαν αὐτούς, μηδὲν εἰρόσκοπτες τὸ πῶς κολλάσονται αὐτούς, διὰ τὸν λαόν, ὅτι πάντες ἐδόξαζον τὸν Θεὸν ἐπὶ

1. ἀπειλησώμεθα (add ergo d) αυτοῖς ABdν Lucif, ἀπειλη (minis) ἀπειλησώμεθα αυτοῖς Eεζ, ἐπιλησώμεθα οὖν αυτοῖς D μηκέτι BDEδεζ Lucif, μὴ A in nomine deu Lucif 2. καὶ καλέσαντες (arcesciantes e) ABEEυς, συνκατατιθεμένων δὲ αὐτῶν τῇ γνώμῃ φωνησάντες D, consentientibus autem omnibus notitiam vocantes d, consentientibus autem omnibus accersientes Lucif παρήγγειλαν το (αὐτοῖς τὸ ε, οἱ B) καθόλου μὴ ABΕζ, praeceperunt omnino ut non e, praeceperunt illis ne omnino d Lucif, παρήγγειλαντο κατα το μὴ D 3. in nomine deu Lucif 3. 4. ο δὲ πέτρος καὶ (add o A) ἰωάννης ἀποκριθέντες ABEEυς, ἀποκριθῆς (respondentes Lucif) δὲ πέτρος καὶ ἰωάννης (iohannes) Dd Lucif 4. εἶπον (εἶπαν B) πρὸς αὐτοὺς ABDEδεν, πρὸς αὐτοὺς εἶπον ε, dixerunt Lucif δίκαιον ἐστὶν ABDδνς Lucif 199, τοῦτο ὑμῖν δίκαιον φαίνεται Eε 5. ἀκούειν μᾶλλον ABDδς Lucif, μᾶλλον ἀκούειν (obaudire e) Eε 6. δύναμεθα γὰρ ABDEδεζ, enim possumus v Lucif nos e Lucif, vos d quae dv Luc, ea quae e εἶδαμεν ABD, εἶδομεν Eε audimus e μὴ ABEEυς Lucif, οἱ Dd 6. 7. at illi comminantes v Lucif, ad illi autem adminitantes e, ad illi etiam comminat d 7. μηδὲν ABEEδεζ, μὴ Dv Lucif το πῶς ABζ, πῶς E, quo modo v Lucif, αἰτιῶν ὅπως (qua) Dd 8. διὰ ABDδνς Lucif, φοβούμενοι Eε ὅτι πάντες ABDδνς, πάντες γὰρ Eε Lucif 8 seq. super quod factum est d, in facto Lucif et add isto e

(commun.) eis ne ultra loquantur in nomine hoc ulli hominum. ¹⁸et vocantes eos denuntiaverunt ne omnino loquerentur neque docerent in nomine Iesu. ¹⁹Petrus uero et Iohannes respondentes dixerunt ad eos Si iustum est in conspectu dei nos potius audire quam deum, iudicate: ²⁰non enim possumus [nos corr L] quae uidimus et audiuius non loqui. ²¹at (ad pr F) illi comminantes dimiserunt (dein. F) eos, non inuenientes quomodo punirent eos, propter populum, quia omnes clarificabant id quod factum erat (fuerat L?) in eo quod

τῷ γεγονότι· ²²ἐκὼν γὰρ ἦν πλειόνων τεσσαράκονται ὁ ἄνθρωπος ἐφ' ὃν γέγονε τὸ σημεῖον τοῦτο τῆς ἰάσεως. ²³ἀπολυθέντες δὲ ἦλθον πρὸς τοὺς ἰδίους καὶ ἀπήγγειλαν ὅσα πρὸς αὐτοὺς οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ πρεσβύτεροι εἶπαν. ²⁴οἱ δὲ ἀκούσαντες ὁμοθυμαδὸν ἤραν φωνὴν πρὸς τὸν Θεὸν καὶ εἶπαν «Δέσποτα, σὺ ὁ ποιήσας τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν καὶ τὴν θάλασσαν καὶ πάντα τὰ ἐν αὐτοῖς, ²⁵ὁ τοῦ πατρὸς ἡμῶν διὰ πνεύματος ἁγίου στόματος Δαυιδ παιδὸς σου εἰπὼν Ἰνα τί ἐφρέαζαν ἔθνη καὶ λαοὶ ἐμελέτησαν κενά;

1. γὰρ ABDEυς Iren 194, autem dv, om Lucif 199 τὴν πλειονων (plurimum d) τεσσαρακοντα (τεσσερ. A, ᾿μ· D) ο (ην ο pr D, his d) ανθρωπος ABDδς Lucif, ην ο ανθρωπος πλειονων τεσσαρακοντα Eσ, plus quam quadraginta erat homo Iren 2. super quem d, in quo ev Iren Lucif γεγονει BD, εγεγονει AEς, factum erat dv, f. est e Iren Lucif το σημειον τουτο ABEυς, hoc signum d, το σημειον D Iren Lucif απολυθεντες δε ABDδς Iren Lucif, εκινοι δε απολυθεντες Eσ 3. απηγγειλαν ABDEδς Lucif, add eis v Iren 3. 4. οι πρεσβυτεροι και οι αρχιερεις Eε 4. ειπαν BD, ειπον AEς οι δε ακουσαντες ABDEδς Lucif, audientes tota ecclesia Iren 195, add και επιγοντις την του Θεου ενεργειαν (virtutem) Dd 5. ηραν φωνην ABDυς Iren Lucif, ηραν την φωνην αυτων Eε, autem vocem levaverunt d ad dominum Lucif ειπαν ABD, ειπον Eς. ipsis dicentibus Hilar 29 συ ABυ, tu es Hil, συ ο Θεος EDEς Lucif 199, tu es deus d Iren qui fecisti dv Iren Hil Lucif, fecisti ev 7. ο του πατρος ημων δια πνευματος (δ. π. pr corr A) αγιου στοματος δαυιδ (δαδ AE) παιδος σου ειπων ABE, qui patris nostri per spiritum sanctum os david pueri tui dicens e, qui per spiritum sanctum ore david patris nostri pueri tui dixisti Iren, qui per spiritum s. et os patris n. d. pueri tui dixisti Lucif, ος δια πνευματος αγιου δια του στοματος λαλησας (locutus est) δαυιδ παιδος (puero) σου Dd, Ὁ διὰ στόματος (add patris nostri) Δαβιδ τοῦ παιδὸς (sancti pueri) σου εἰπὼν s Hilar ut quid e, quare dv Iren 195 Lucif 199 Hilar 29 8. εφρευαν D καινι AD

acciderat: ²²annorum enim (autem F) erat amplius quadraginta (xl F) homo in quo factum fuerat (erat al) signum istud sanitatis. (11) ²³Dimissi autem venerunt ad suos et aduantiaverunt eis quanta ad eos principes (princeps F) sacerdotum et seniores dixissent. ²⁴qui cum audissent, unanimiter (unian.) levaverunt vocem ad dominum (deum L al) et dixerunt Domine, tu qui (om al) fecisti caelum et terram et (om L al) mare et omnia quae in eis sunt; ²⁵qui spiritu sancto per os patris nostri David pueri tui dixisti Quare fremuerunt

²⁶παρέστησαν οἱ βασιλεῖς τῆς γῆς καὶ οἱ ἄρχοντες συνήχθησαν ἐπὶ τὸ αὐτὸ κατὰ τοῦ κυρίου καὶ κατὰ τοῦ χριστοῦ αὐτοῦ. ²⁷συνήχθησαν γὰρ ἐπ' ἀληθείας ἐν τῇ πόλει ταύτῃ ἐπὶ τὸν ἅγιον παῖδά σου Ἰησοῦν, ὃν ἔχρισας, Ἡρώδης τε καὶ Πόντιος Πιλάτος σὺν ⁵ ἔθνεσιν καὶ λαοῖς Ἰσραὴλ, ²⁸ποιῆσαι ὅσα ἡ χεὶρ σου καὶ ἡ βουλή προῦρῃσεν γενέσθαι. ²⁹καὶ τὰ νῦν, κύριε, ἔφιδε ἐπὶ τὰς ἀπειλὰς αὐτῶν, καὶ δὸς τοῖς δούλοις σου μετὰ παρρησίας πάσης λαλεῖν τὸν λόγον σου ³⁰ἐν τῇ τῇν χεῖρα ἐκτείνειν σε εἰς ἴασιν καὶ σημεῖα καὶ τέρατα γίνεσθαι διὰ τοῦ ὀνόματος τοῦ ἁγίου παιδός σου Ἰη-
¹⁰σοῦ. ³¹καὶ δεηθέντων αὐτῶν ἰσαλεύθη ὁ τόπος ἐν ᾧ ἦσαν σινηγ-
μενοί, καὶ ἐπλήσθησαν ἅπαντες τοῦ ἁγίου πνεύματος, καὶ ἰλάλουν

1. συν.] congregati sunt d *Iren*, convenerunt *ev Hilar Lucif* 2. collecti sunt d, convenerunt *ev Iren* 195 *Hil* 29 1093 *Lucif* 199 3. in veritate *Hil*, re vera d, vere *ev Iren Lucif* ἐν τῇ πόλει (add σου *A*) ταυτῇ *ABDEcdv Hilar*, in hac civitate *Iren Lucif*, om ε super de, adversus v *Iren Hil Lucif* 3. 4. παιδα σου *ABEdcv Iren Lucif*, σου παιδα *D Hilar* 29 1093 4. 5. *Orig* 2,538^d 4. τε *ABDEcs*, vero d, om v *Iren Hil* 29 *Lucif* 4. 5. συν ἐθνεσιν καὶ λαος *E*, et populus *Hilar* 5. *istrahel de* quanta v *Hil*, quaecumque d *Iren*, quae v *Lucif* βουλή (voluntas d *Irenaeus*) *ABe Hilar Lucif*, add σου *DEdcs Iren* et rec *A* 6. γενέσθαι om *Lucif* et nunc *ev Hilar* 29 *Lucif* 199, et nunc sunt d ἐφιδε *D*, ἐφιδε *AE*, ἐπιδε *B?* ἐπὶ (in v *Hil Lucif*) τας ἀπειλας *ABEdv Hilar Lucif*, ἐπὶ τας ἀγίας *D* 7. παρρησίας πάσης *ABHcs*, πάσης παρρησίας *DEev Hilar Lucif* 8. in eo cum (quod e) de, dum *Lucif* τὴν χεῖρα (add σου ε) ἐκτείνειν σε *Bcs*, manum extendas d, τὴν χεῖρα σε ἐκτείνειν *A*, τὴν χεῖρα σου ἐκτείνειν (extendes) *DEe*, extendis manus *Lucif* ις pr *D* 9. γένεσθαι pr *D*, fieri *ev*, fiant d, facienda *Lucif* 10. congregati *ev Lucif*, collecti d *Iren* 195 11. τοῦ ἁγίου πνεύματος *ABDd*, πνεύματος ἁγίου *Eevs Iren Lucif*

gentes et populi meditati sunt inania? ²⁶astiterunt (adst. pr *F*, adsteterunt *L*, astet. al) reges terrae et principes convenerunt in unum aduersus dominum et aduersus Christum eius. ²⁷convenerunt enim vere (u. e. *F*, e. uiri al) in ciuitate ista (-em -am *F*) aduersus sanctum puerum tuum Iesum, quem unxisti, Herodes et Pontius Pilatus cum gentibus et populis Israhel, ²⁸facere quae manus tua et consilium [tuum om pr *L*] decreuerunt fieri. ²⁹et nunc, domine, respice in minas eorum, et da seruis tuis cum omni fiducia loqui verbum tuum, ³⁰in eo cum (quod *L* al) manum tuam (-nn tua al) extendas [ad *L* al] sanitates, et signa et prodigia fieri per nomen sancti filii tui Iesu. ³¹et cum orassent, motus est locus in quo erant con-

τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ μετὰ παρησίας. ³²Τοῦ δὲ πλήθους τῶν πιστευσάντων ἦν καρδία καὶ ψυχὴ μία, καὶ οὐδὲ εἷς τι τῶν ὑπαρχόντων αὐτῷ ἔλεγεν ἴδιον εἶναι, ἀλλ' ἦν αὐτοῖς πάντα κοινά.

³³Καὶ δυνάμει μεγάλῃ ἀπεδίδουν τὸ μαρτύριον οἱ ἀπόστολοι τοῦ κυρίου Ἰησοῦ [χριστοῦ] τῆς ἀναστάσεως, χάρις τε μεγάλη ἦν 5

1. μετὰ παρησίας AB^{vs}, add παντι τῷ θελοντι πιστεuein DEde Iren, cum omni fiducia v Lucif 199 1. 2. του δε (om Orig) πληθους των πιστευσαντων (πιστευόντων Orig, credentium e Cypr) ην (add η Ες et corr D) καρδια (cor unum Cypr) και (add η Β? Ες) ψυχη μια ABDEde^{vs} Orig 3,673^b Cypr 305, multitudinis autem credentium erat anima et cor unum Hilar 780 950, ἦν δὲ πάντων τῶν πιστευσάντων (qui credebant) ἡ καρδία καὶ ἡ ψυχὴ μία (unum) Orig 1,750^e Hilar 386, ὅτε ἦν πάντων τῶν πιστευόντων καρδία καὶ ψυχὴ μία Orig 2,34^c, ἦν ἡ ψυχὴ καὶ ἡ καρδία πάντων τῶν πιστευόντων μία Orig 3,616^b, erat credentium anima et cor unum Hilar 180 194, turba eorum qui crediderunt (credebant 305) anima ac mente una agebant Cypr 14 203 246 305, add και ουκ ην χωρισμος (διακρισις D, accusatio d) εν αυτοις τις (ουδεμια D, ulla de) DEde, add nec fuit inter illos discrimen ullum Cypr 246 305 2. 3. και (om E) ουδε εις τι των υπαρχοντων αυτω ελεγεν ιδιον ειναι ABE^s, nec quisquam aliquid ex nobis suis dicebat suum esse e, και ουδεις των υπαρχοντων αυτου ελεγεν ιδιον ειναι D, et nemo quicquam ex eo quod possidebant dicebant suum esse d, nec quisquam eorum quae possidebat aliquid suum esse dicebat v Cypr 305, nec quicquam suum indicabant ex bonis quae eis erant Cypr 246 305 3. αλλ ABE^s, αλλα D erat e, erant d Cypr 305, fuerunt Cypr 246 305 παντα BD, απαντα AE^s 4. δυναμει μεγαλη ABD du Iren 195, μεγαλη δυν. Ees το μαρτυριον (testim d) οι αποστολοι BDd^s Iren, οι αποστολοι το μαρτ. AE^{vs} 5. του κυριου ιησου της αναστασεως B, της αναστασεως (de resurrectione e, resurrectionem d) του κυριου ιησου χριστου (om s Iren) DEdes Iren, της αναστασεως ιησου χριστου του κυριου Av τε ABDEes, om d

gregati, et repleti sunt omnes spiritu sancto (sancto spir. L), et loquebantur uerbum dei cum [omni al] fiducia. (12) ³²Multitudinis autem credentium erat cor [unum al] et anima una, nec quisquam eorum quae possidebat (possed. al, -bant L al) aliquid suum esse dicebat (-bant L al), [sed (set) erant illis omnia communia om al]. ³³et uirtute magna reddebant apostoli testimonium resurrectionis Iesu Christi domini [nostri al], et gratia magna erat in omnibus illis.

ἐπὶ πάντας αὐτοὺς. ³⁴οὐδὲ γὰρ ἐνδεεῖς τις ἦν ἐν αὐτοῖς· ὅσοι γὰρ κτήτορες χωρίων ἢ οἰκιῶν ἐπῆρχον, πωλοῦντες ἔφερον τὰς τιμὰς τῶν πιπρασκομένων ³⁵καὶ ἐτίθουν παρὰ τοῖς πόδαυς τῶν ἀποστόλων, διεδίδετο δὲ ἑκάστῳ καθότι ἂν τις χρεῖαν εἶχεν. ³⁶Ἰωσήφ δὲ ὁ ἐπικληθεὶς Βαρνάβας ἀπὸ τῶν ἀποστόλων, ὃ ἐστὶν μεθιερμηνόμενον νιδὸς παρακλήσεως, Λευΐτης, Κύπριος τῷ γένει, ³⁷ἐπάρχοντος αὐτῷ ἀγροῦ πωλίσας ἤνεγκεν τὸ χρηῖμα καὶ ἔθηκεν παρὰ τοῖς πόδαυς τῶν ἀποστόλων. ¹Ἄνθρωπος δὲ τις ὀνόματι Ἀνανίας σὺν Σαπφείρᾳ τῇ γυναικὶ αὐτοῦ ἐπώλησεν κτῆμα, ²καὶ ἰνοσφίσατο

1. super eos omnes d τις τῶν (υπηρχεν DEs, erat) ADEdes, τῶν τις B γὰρ alterum ABDEevs, om d 2. κητορις ABEes, add τσαν Dd οικειων υπηρχον (om corr D) ABDEevs, domum d εφειρον τας τιμας ABEevs et corr D, και φειροντες τιμιαις D, et adferrebant praetia d 3. των πιπρασκομενων ABEs, των πιπρασκοντων D, venaliu e, quae veniebant d ante (ad d) pedes dev 4. διειδιδετο ADE, διειδοτο Bs, distribuebantur d εκαστω AB Es, ενι εκαστω D, uniuersis e, singulis dv ιωσηφ ABDEev, Ἰωσηφ s 5. επικληθεις E απο ABE, υπο Ds μεθιερμηνομενον ADEs, ιερμην. B, interpraetatum dev 6. λευιτης κυπριος ABEevs, κ. λευιτης Dd [ἐπάρχοντος] constituto e, cum esset d 7. αγρον ABEs, χωριον pr D, χωριον corr D, praedio e, ager d vendens e, venundato eo d ηνεγκε pr D, ἔγαγε Orig 2,673^b hanc pecuniam d παρη ABDs Orig, iuxta d, προς E, ad e 8. ποδας των αποστολων ABDEevs, αποστολους Orig ανθρω δε τις ABDvs, quidam autem vir d, εν αυτω δε τω καιρω ανθρω τις Ee ονοματι ανανιας Addv, ανανιας ονοματι BEes 9. σαπφειρα (-ρη As) ABds (Orig 2,117^b 3,673^b), σαφφειρη E, σαφφειρα pr D, σαφφειρα corr D, sappira e επωληθεν E

³⁴neque enim quisquam egens erat inter illos (erat i. i. egens): quotquot (quodquod pr F) enim possessores agrorum aut domorum erant, uendentes afferbant (adf. pr F) praetia (praetium F) eorum quae uendebant ³⁵et ponebant ante pedes apostolorum, diuidebantur (diuidebatur L al) autem singulis prout cuique opus erat. ³⁶Ioseph autem qui cognominatus est Barnabas (Barsabas al) ab apostolis, quod est interpretatum (-praet. F) filius consolationis, Leuites, Cyprius genere, ³⁷cum haberet agrum, uendidit illum, et adtulit (att.) praetium (pret.) et posuit ante pedes apostolorum. (13) ¹Vir autem quidam nomine Ananias (Annan. L al) cum Saffira (Saphira L al) uxore sua uendidit agrum, ²et fraudauit de praetio (pret.) agri, cons-

ἀπὸ τῆς τιμῆς, συνιδεύης καὶ τῆς γυναικός, καὶ ἐνέγκας μέρος τι παρὰ τοὺς πόδας τῶν ἀποστόλων ἔθηκεν. ἔειπεν δὲ ὁ Πέτρος Ἀνανία, διὰ τί ἐπλήρωσεν ὁ σατανᾶς τὴν καρδίαν σου, ψεύσασθαί σε τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον καὶ νοσφίσασθαι ἀπὸ τῆς τιμῆς τοῦ χωρίου; οὐχὶ μένον σοι ἵμενεν καὶ πρᾶθ' ἐν τῇ σῇ ἔξουσίᾳ ὑπῆρ-
χεν; τί οὗτις ἔθου ἐν τῇ καρδίᾳ σου τὸ πρᾶγμα τοῦτο; οὐκ ἐψεύσω ἀνθρώποις, ἀλλὰ τῷ Θεῷ. ἀκούων δὲ ὁ Ἀνανίας τοὺς λόγους τούτους πεισὼν ἐξέψυξεν. καὶ ἐγένετο φόβος μέγας ἐπὶ πάντα

1. ἀπο *ABE* Orig 3,673^b, ex *D*dev συνιδεύης (συνιδυνίας *D*ς) καὶ τῆς γυναικός *ABDE*ς, consciente et uxoris *e*, conscia uxore *dv*, add αὐτον *E*devς adferens *e*, cum addulissent *d* 1. 2. μέρος ἀποθήμενοι παρὰ τοῖς τῶν ἀποστόλων ποσὶ Orig 3,673^b 2. ἐθη-
κεν *ABE*ς, εἶπετο *D* 2. 3. ο (om *ς*) πειτρος ανανια *AB*ς, προς αυτον ο πειτρος ανανια *Ee*, πειτρος προς ανανιαν *Dd* 3. δια τι *ABDE*ς Orig 3,673^d, quare *e*, cur *v* *Cypr* 315, ut quid *d* *Lucif* 126 127 3. 4. ψευσασθαι σε *ABDE*devς *Cypr*, mentiri *Lucif* 126, ut fuisses mentitus *Lucif* 127 4. το αγιον πνευμα *D* 4-6. καὶ νοσφίσασθαι . . . πρᾶγμα τοῦτο] cum esset fundus in tua potestate *Cypr* 315 4. καὶ νοσφίσασθαι (-σθε *A*) *ABE*ς, add σε *D*, et intercipere te *d*, et usurpare *e*, ut subtraheres *Lucif* 126 ἀπο *ABDE*ς, de *e* *Lucif*, ex *d* praedii *d* *Lucif*, possessionis *e* 5. με-
σον pr *D* venditum *e* *Lucif*, destructum *d* σῇ om *D* erat potestate *v* *Lucif* 6. quid est quod *Lucif*, quid utique *de* το πρᾶγμα τουτο *ABE*ς *Lucif*, facere dolose rem istam *d*, ποιησαι (add το corr) ποιησον τουτο *D* ἐψεύσω (-σου pr *D*, est mentitus *e*) ἀνθρώποις *ABDE*devς *Lucif* (Orig 2,117^b), hominibus es mentitus *Cypr* 315 7. τῷ κυρίῳ Orig 2,117^b ακουων δε (om *v* Orig) *AB*ς Orig 3,673^c *Lucif* 126, audies (audies) *de* *Dd*, καὶ εὐθὺς (statimque) ακουων *Ee* ο *ABE*, om *D*ς Orig 7. 8. τοις λογους τουτους *ABE*ς Orig, add παραχρημ *Dd*, hos sermones *Lucif* 8. ἐξεψυξεν *ARDE*ς, ἀπέψυξεν Orig

cia uxore sua, et afferens (adf. pr *F al*) partem quandam ad pedes apostolorum posuit. Dixit autem Petrus Ananias (ad Ananiam), cur temptavit satanas cor tuum, mentire (mentiri *al*) te spiritui sancto et fraudare (fraudares *L*, fraudari *al*) de practio (pret.) agri? ⁴nonne manens tibi manebat et uenditum in tua erat potestate? quare posuisti in corde tuo haec rem? non es mentitus hominibus, sed deo. ⁵audiens [autem *L al*] Ananias (Anan. *L al*) haec verba cecidit et expiravit. et factus est timor magnus in omnes qui audie-

τοὺς ἀκούοντας· ἡ ἀναστάσις δὲ οἱ νεώτεροι συνέστειλαν αὐτὸν καὶ ἔξενέγκαντες ἔθαψαν. Ἐγένετο δὲ ὡς ὥρων τριῶν διαστήματα, καὶ ἡ γυνὴ αὐτοῦ μὴ εἰδὼσα τὸ γεγονός ἐσῆλθεν. Ἀπεκρίθη δὲ πρὸς αὐτὴν Πέτρος Ἐλπὶ μοι, εἰ τοσούτου τὸ χωρίον ἀπέδοσθε; ἡ δὲ εἶπεν Ναὶ τοσούτου. ὁ δὲ Πέτρος πρὸς αὐτήν Τί ὅτι συνεφωνήθη ὑμῖν πειράσαι τὸ πνεῦμα κυρίου; ἰδοὺ οἱ πόδες τῶν θαψάντων τὸν ἄνδρα σου ἐπὶ τῇ θύρᾳ, καὶ ἔξοίσουσίν σε. ἔπεισεν δὲ παραχρῆμα πρὸς τοὺς πόδας αὐτοῦ καὶ ἔξελψυσεν· εἰσελθόντες δὲ

1. ἀκουοντας *ABDd Orig 3,673^d Lucif, add ταυτα Ee* cum surrexissent d, surgentes ex *Lucif* δι *ABDdvs Lucif, add παραχρημα Ee* collexerunt e, sustulerunt *Lucif, involverunt d*
 2. cum extulissent d, euntes *Lucif, traduentes e* δὲ om d ὡς ὥρων ᾧ διαστημα *D, intervallum horarum fere trium Lucif 126*
 3. 4. ἀπεκρίθη δὲ (om *B*) πρὸς αὐτὴν *AB, καὶ ἀπεκρ. πρὸς αὐτήν Orig, 3,674^a, ἀπεκρ. δὲ αὐτῇς, εἶπεν δὲ (dixitque Lucif) πρὸς αὐτὴν Dd Lucif, πρὸς τὴν Ee* 4. πειρος *AB, ο πειρος DEz Orig, add εφη Ee* εἶπε μοι εἰ *ABEdes Lucif, ἐπερωτησω σε εἰ αρα D, λέγων εἰ Orig* τοσούτου το χωρίον *ABEdes Orig Lucif, το χωρίον τοσούτου D* vendidisti *Lucif* 5. ἡ δὲ] τηθη *pr D* dixit *dev, ait Lucif* ναὶ *ABDEdes, om Orig Lucif* ο δὲ πειρος (add εἶπεν *As*) πρὸς (om *pr D*) αὐτὴν *ABDdvs (Orig), εἶπεν δὲ πειρος πρὸς αὐτὴν Ee, om Lucif* ὅτι] utique *dev, om Lucif* συνεφωνήθη *ABEs Orig, convenit dev Lucif, συνεφωνήσεν D* 6. vobis *dev, inter vos Lucif 126* κυρίου *ABEs Orig, του κυρίου D* ποδαῖς *A* 7. ἐπὶ τῇ θύρᾳ *BDz Orig 3,674^a, ἐπὶ τὴν θύραν Orig cod, ad ostium d, ἐπὶ ταῖς θύραις A, εἰστανταὶ ἐπὶ τῇ θύρᾳ Ee, in ostio sunt Lucif* 7. 8. ἐπείσεν δὲ (γὰρ *Orig*) παραχρημα *ABEs et add καὶ αὐτῇ Orig, καὶ ἐπείσεν (ceciditque) παρ. Dd, et protinus cecidit Lucif 126* 8. πρὸς (ad) *AB Dd Orig 3,674^a, παρὰ (ante) Ees Lucif* ingressi autem e, cumque intro issent d

rant: ⁶surgentes autem iuvenes amoverunt eum et efferentes sepelierunt [eum *L*]. ⁷factum est [autem *L al*] quasi horarum trium spatium, et uxor ipsius (eius *L al*) nesciens quod factum fuerat (erat *al*) intro iit. ⁸respondit (-dens *L*) autem (om *al*) ei Petrus Dic mihi, [mulier, om *L al*] si tanti agrum vendidistis? at (ad *pr F*) illa dixit Etiam tanti. ⁹Petrus autem ad eam Quid utique convenit nobis temptare spiritum domini? ecce pedes eorum qui sepelierunt virum tuum ad ostium, et efferent (off.) [et] te. ¹⁰confestim cecidit ante (ad) pedes eius et expiravit: intrantes autem iuvenes inuene-

οἱ νεανίσκοι εὐρον αὐτὴν νεκρὰν καὶ ἐξενέγκαντες ἔθαψαν πρὸς τὸν ἄνδρα αὐτῆς. ¹¹καὶ ἐγένετο φόβος μέγας ἐφ' ὅλην τὴν ἐκκλησίαν καὶ ἐπὶ πάντας τοὺς ἀκούοντας ταῦτα.

¹²Διὰ δὲ τῶν χειρῶν τῶν ἀποστόλων ἐγένετο σημεῖα καὶ τέρατα πολλὰ ἐν τῷ λαῷ. καὶ ἦσαν ὁμοθυμαδὸν πάντες ἐν τῇ ⁵συντροφῇ Σολομῶντος· ¹³τιῶν δὲ λοιπῶν οὐδεὶς ἐτόλμα κολλᾶσθαι αὐτοῖς, ἀλλ' ἐμειγλυνεν αὐτοὺς ὁ λαός ¹⁴(μᾶλλον δὲ προσετίθεντο πιστεύοντες τῷ κυρίῳ, πλήθῃ ἀνδρῶν τε καὶ γυναικῶν), ¹⁵ὥστε καὶ εἰς τὰς πλατείας ἐκφέρειν τοὺς ἀσθενεῖς καὶ τιθέναι ἐπὶ κλινῶν καὶ κραββάτιων, ἵνα ἐρχομένου Πέτρου κἂν ἡ σκιά ἐπισκιάσῃ ¹⁰

1. εὑρον BD⁵, εὑραν A, ηὑραν E ἐξενέγκαντες ABED⁵, efferentes e, συνστειλάντες ἐξηνέγκαν καὶ D 2. super totam d, in omnem e 3. ἐπὶ BDED⁵, in eu, omi A τοὺς ἀκούοντας D, qui audierunt d 4. δε ADEdeu⁵, τε B, omi Lucif 201 5. πολλὰ ἐν τῷ λαῷ ABDEdeu Lucif, ἐν τῷ λαῷ πολλὰ e uno animo Lucif, pariter d πάντες ABE, ἅπαντες D, omnes eu Lucif, universi d, add ἐν τῷ ἱερῷ (tem d) Dd, add ἐν τῷ ναῷ συνηγμένοι Ee in porticum d 6. σολομῶντος AB⁵, σολομώντος B⁷E, τῇ σολομώντος D των δε λοιπων ουδεις (ουθεις B) ABEeu⁵ Lucif, καὶ ουδεις των (ex) λοιπων Dd audebat eu Lucif, curabat d κολλασθαι αυτοις ABDEdeu⁵, ad illos accedere Lucif 7. pleps e, populos d δε ABDEeu⁵, -que d Lucif 8. πιστευοντες BD E⁵, οι π. A πληθῇ ABE⁵ et corr D, πληθι pr D, multitudo deu Lucif τε omi v Lucif 9. καὶ prius ABE et corr D, omi Ddeu⁵ Lucif 201 εἰς τὰς πλατείας AB et corr D, ἐν ταῖς πλατείαις Ede Lucif, κατὰ (add τὰς e) πλατείας pr D et e eicerent eu Lucif, inferrent d ἀσθενεις ABEeu⁵ Lucif, add αὐτῶν Dd τιθέναι ABDde⁵ Lucif, add ἐνπροσθεν αυτων Ee ἐπὶ (add των A) κλινῶν ABD, in lectulis deu Lucif, ἐπὶ κλινῶν E⁵ 10. κραββατιων (gr. d) ABDde, κραββατιων E⁵ κἂν] vel de Lucif σκία ABDde⁵ Lucif, add αυτου Ee επισκιασει B

runt illam mortuam et extulerunt et sepelierunt ad uirum suum. ¹¹et factus est timor magnus in uniuersa ecclesia et in omnes qui audierunt (-rant L) haec. (14) ¹²Per manus autem apostolorum fiebant signa et prodigia multa in plebe. et erant unanimiter (unian.) omnes in porticu Salomonis: ¹³ceterorum autem nemo audebat se coniungere (c. se F) illis, sed (set) magnificabat eos populus: ¹⁴magis autem augebatur credentium in domino multitudo, uirorum ac mulierum; ¹⁵ita ut in plateas (plateis L) eicerent infirmos et ponerent in lectulis et grabattis, ut ueniente Petro saltem (saltim L al) umbra illius obumbraret quemquam eorum. [et liberabantur [omnes]

τοὶ αὐτῶν. ¹⁶συνήρχετο δὲ καὶ τὸ πλῆθος τῶν περὶ πόλεων Ἱε-
ρουσαλήμ, φέροντες ἀσθενεῖς καὶ ὀχλουμένους ὑπὸ πνευμάτων
ἀκαθάρτων, οἵτινες ἐθεραπεύοντο ἅπαντες. ¹⁷ἀναστὰς δὲ ὁ ἀρχι-
εὺς καὶ πάντες οἱ σὺν αὐτῷ, ἡ οὖσα αἵρεσις τῶν Σαδδουκαίων,
⁶ ἐπλήσθησαν ζήλου ¹⁸καὶ ἐπέβαλον τὰς χεῖρας ἐπὶ τοὺς ἀποστό-
λους καὶ ἔθεντο αὐτοὺς ἐν τηρήσει δημοσίᾳ. ¹⁹ἄγγελος δὲ κυρίου
διὰ νυκτὸς ἤνοιξεν τὰς θύρας τῆς φυλακῆς, ἔξαγαγὼν τε αὐτούς

1. alicui e, aliquem *Lucif*, quemcumque d αὐτῶν *AB*ς, add και
ρυσθῶσιν ἀπο πάσης ἀσθενείας ἧς εἶχον *Ee*, add ἀπηλλυσσόντο γὰρ
ἀπο πάσης ἀσθενείας ὡς εἶχεν ἰκαστος αὐτῶν *D*, add et liberaban-
tur ab omni valetudinem quam habebant unus quisque eorum d,
add et liberabantur ab infirmitate sua *Lucif* 201 σὺνήρχετο δὲ
*ABD*δς *Lucif*, διο σὺνήρχετο *Ee* και *ABE*ς et corr *D*, om
Dd *Lucif* τὸ om *D* τῶν περὶ (περὶ pr *D*, coniunctivum e)
πόλεων *ABDE*ς *Lucif*, finium undique d Ἱερουσαλήμ (Ἱῆλ
pr *A*?) *ABv* *Lucif*, εἰς ιερ. *DE*δς 2. φέροντες *ABD*δς *Lucif*
201, add μεθ' αὐτῶν *Ee* et eos qui a spiritibus immundis vexa-
bantur *Lucif* ὑπὸ *ABE*ς, ἀπὸ *D* 3. οἵτινες *ABE*δς, και *D*
Lucif ἐθεραπεύοντο ἅπαντες (universi de) *ABE*δς, εἰώοντο παν-
τες *D*, omnes sanabantur *Lucif* ἀναστὰς (exurgens *Lucif*) δὲ
*ABD*δς *Lucif*, και ταῦτα βλέπων ἀναστὰς *Ee* ὁ om *B* 4. ἡ
οὖσα (est) *ABDE*δς, constituta e, om *Lucif* αἵρεσις *A*
5. invidia *Lucif*, aepulationem d ἐπιβαλλον *BDE*ς *Lucif*, mise-
runt d, ἐπιβαλλον *A* χεῖρας *ABD*δς *Lucif*, add αὐτῶν *Ee*
in apostolos deu, apostolis *Lucif* 201 6. ἐθέντο pr *D* ἐν τη-
ρήσει (adseruatione d) *ABD*δς, εἰς τηρήσειν *E* *Lucif* δημοσία
*ABDE*δς, om *Lucif*, add και ἐπορεύθη (abierunt) εἰς ἰκαστος εἰς
τα ἴδια (domicilia) *Dd* 6. 7. ἄγγελος δὲ κυρίου δια (add τῆς
*E*ς) νυκτὸς *ABE*ς et om διὰ νυκτὸς *Lucif*, τότε δια νυκτὸς ἄγ-
γελος κυρίου *D*, per nocte vero angelus domini d 7. ἠνοιξεν *B*
*E*δς *Lucif*, ἀνέωξεν corr *D*, ἀνέωξαν pr *D*, ἀνοιξας *Av* ἔξαγα-
γων τε (δε *B*) *ABD*ς, cumque eduxisset (duxisset d) de, και ἔξαγα-
γων *E*, et eduxit *Lucif* 201

ab infirmitate [sua]. *L* al ¹⁶concurrerat (-bant al) autem et multi-
tudo vicinarum (om al) civitatum Hierusalem, adferentes egros et
vexatos ab (a) spiritibus immundis; qui curabantur omnes. (15) ¹⁷Ex-
urgens (Exurg.) autem princeps sacerdotum et omnes qui cum illo
erant, quae est heresis (haereses) Sadduceorum (Saduceor.), repleti
sunt zelo ¹⁸et iniecerunt manus in apostolos et posuerunt eos (illos)
in custodia publica. ¹⁹angelus autem domini per noctem aperiens

εἶπεν ²⁰Πορεύεσθε καὶ σταθέντες λαλεῖτε ἐν τῷ ἱερῷ τῷ λαῷ πάντα τὰ ῥήματα τῆς ζωῆς ταύτης. ²¹ἀκούσαντες δὲ εἰσῆλθον ὑπὸ τὸν ὕθρον εἰς τὸ ἱερόν, καὶ ἐδίδασκον. παραγενόμενος δὲ ὁ ἀρχιερεὺς καὶ οἱ σὺν αὐτῷ συνεικάρισαν τὸ συνέδριον καὶ πᾶσαν τὴν γερουσίαν τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ, καὶ ἀπέστειλαν εἰς τὸ δεσμωτήριον, ἀχθῆναι αὐτούς. ²²οἱ δὲ παραγενόμενοι ὑπηρετοῦν οὐχ εὔρον αὐτοὺς ἐν τῇ φυλακῇ, ἀνυστρέψαντες δὲ ἀπήγγειλαν ²³λέγοντες ὅτι τὸ δεσμωτήριον εὔρομεν κεκλεισμένον ἐν πάσῃ ἀσφαλείᾳ καὶ τοὺς φύλακας

1. εἶπεν ABDEdovs, dicens Lucif ite docete in templo Lucif 203. ὑπὸ τοῦ ἀγγέλου κλειθόνται πορευθέντες εἶναι καὶ λαλεῖν Orig 4,195^c λαλεῖτε (-ται DE) ἐν τῷ ἱερῷ ABDEdovs, in templo loquimini Lucif 201 τῷ λαῷ ABDEdovs Orig 4,195^c, om Lucif 201 203 παντα ABDEdovs Orig Lucif 201, om Lucif 203 2. ταυτης ABDEdovs Orig Lucif, eius d ακουσαντες δε ABDd vs, cum haec itaque audissent Lucif 201, ἐξελθοντες (exeuntes) δε εκ της φυλακης Eo sub antelucem d, deluculo e, sub luce Lucif 3. in templo e adveniens autem ev Lucif, cumque venisset d principes sacerdotum e 4. συνεικαρισαν ABEvs Lucif, convocaverant e, ἔγερθεντες το πρωι και συνκαλισαμενοι D, exurgentes ante lucem et convocaverunt d πασαν την γερουσίαν (congregationem Lucif) ABDEdvs Lucif, omnes seniores ev 5. ισραηλ du in e Lucif, ad d 5. 6. adduci (-cere e) eos de, ut eos adducerent Lucif 6. οι δε παραγενομενοι υπηρεται ABv, venerunt autem ministri et Lucif 201, οι δε υπηρεται παραγενομενοι (cum venissent d, advenientes e) Eos et add και ανευξαντες (aperuissent) την φυλακην Dd ονχ D ητρον E 6. 7. ἐν τη φυλακη ABEvs Lucif, in carcerem e, εσω Dd 7. αναστρεψαντες δε (και pr D) ABDE vs, reversi sunt et d, et regressi Lucif οτι ABDdvs Lucif, om Eo το ABDde, το μεν Evs Lucif 201 clausum invenimus Lucif 8. ηυρομεν E .. κλεισμενον D in d Lucif, cum ev φυλακας ABDEdov Lucif, add ἔξω ε

ianuas carceris et educens eos dixit ²⁰Ite et stantes loquimini in templo plebi omnia verba vitae huius. ²¹qui cum audissent, intraverunt diluculo (-colo) in templum, et docebant. adveniens (audiens F al) autem princeps sacerdotum et qui cum eo erant convocaverunt concilium et omnes seniores filiorum Israhel, et miserunt ad (in L) carcerem, ut adducerentur. ²²cum venissent autem ministri et aperto carcere non invenissent illos, reuersi nuntiauerunt (nunciau.) ²³dicentes Carcerem quidem invenimus clausum cum omni diligentia et custodes stantes ad (ante) ianuas, aperientes (adper. pr F) autem ne-

ἑστιῶτας ἐπὶ τῶν θυρῶν, ἀνοίξαντες δὲ ἴσω οὐδένα εὔρομεν. ²⁴ὧς δὲ ἤκουσαν τοὺς λόγους τούτους ὃ τε στρατηγὸς τοῦ ἱεροῦ καὶ οἱ ἀρχιερεῖς, διηπόρουν περὶ αὐτῶν, τί ἂν γένοιτο τοῦτο. ²⁵παρουγενόμενος δὲ τις ἀπήγγειλεν αὐτοῖς ὅτι ἰδοὺ οἱ ἄνδρες οὓς ἔθρεψε ἐν ⁵τῇ φυλακῇ, εἰσὶν ἐν τῷ ἱερῷ ἑστιῶτες καὶ διδάσκοντες τὸν λαόν. ²⁶τότε ἀπελθὼν ὁ στρατηγὸς σὺν τοῖς ὑπηρεταῖς ἤγαγεν αὐτοὺς οὐ μετὰ βίας (ἐφοβοῦντο γὰρ τὸν λαόν, μὴ λιθασθῶσιν), ²⁷ἀγαγόντες δὲ αὐτοὺς ἔστησαν ἐν τῷ συνεδρίῳ. καὶ ἐπηρώτησιν αὐτοὺς ὁ ἀρχιερεὺς ²⁸λέγων Παρουγγεῖλμα παρηγγεῖλαμεν ὑμῖν μὴ δι-
¹⁰δάσκειν ἐπὶ τῷ ὀνόματι τούτῳ, καὶ ἰδοὺ πεπληρώκατε τὴν Ἱερου-

1. ἐπι (προ Ες) των θυρων ABDEς, ad ostium de, in ianua Lucif cum aperuissemus Lucif, aperientes de δὲ om d neminem intus Lucif ἤραμεν E 2. τους λογους τούτους ABDEdes, hos sermones v Lucif ο τε στρατηγος ABD, praetorque d, οι ἱερις και ο στρατηγος (magistratus) Es, ὃ, τε Ἱερὸς καὶ ὁ στρατηγὸς s, principes Lucif τοῦ ἱεροῦ om Lucif 2. 3. ipsi pontifices d, pontifex sacerdotum Lucif 3. διηπορουν ABDς Lucif 201, εθανμαζον mente και διηπορουν E, mirari coeperunt et confundebantur e quidnam de, quinam e, quid Lucif γενοιτο (γενηται pr D) τουτο ABDς, fieret de hoc d, illud esset Lucif, θηλοι (vult) ειναι τουτο Es cum venisset d, adveniens e Lucif 4. οτι ABDEden, dicens Lucif, λέγων Ὅτι s in carcerem d 5. in templo sunt Lucif 6. ἀπελθων ABDEdes Lucif, abiit e ο (ipse d) στρατηγος ABDος Lucif 201, add εν τω ἱερο Es ηγαγεν AEs Lucif et pr D, ηγεν B et corr D, deducebant d 7. ου ABEes Lucif et corr D, om d et pr D εφοβουντο ABDEdes Lucif, φοβουμενοι D μη BDE, ινα μη As 7. 8. cumque adduxissent d 8. in concilio den, eos in concilium Lucif 9. ο αρχιερευσ ABEdes, principes sacerdotum e, ο ἱερις D Lucif λεγων ABdo Lucif, add ου DEes denuntiatione praecepimus (denuntiavimus Luc) d Lucif διδασκειν BDEden Lucif, λαλειν A 10. in nomine hoc de, in hoc nomine Lucif και ABEes Lucif et corr D, om d et pr D πεπληρωκατε BDEς, επληρωσατε A

minem intus imminimus. ²⁴ut autem audierunt (aud. ant. L al) hos sermones magistratus templi et principes sacerdotum, ambigebant (ambiebant) de illis quidnam fieret. ²⁵adueniens autem quidam nuntiauit eis quia ecce viri quos posuistis in carcerem (carcere LV al), sunt in templo stantes et docentes populum. ²⁶tunc abiit (habuit) magistratus cum ministris et adduxit illos sine vi: timebant enim populum, ne lapidarentur: ²⁷et cum adduxissent illos, statuerunt in concilio (concilium). et interrogavit eos princeps sacerdotum ²⁸dicens Praecipiendo praecepimus (praecip. L al) vobis ne doceretis in no-

σαλῆμ τῆς διδασκῆς ὑμῶν καὶ βούλισθε ἐπαγαγεῖν ἐφ' ἡμᾶς τὸ αἷμα τοῦ ἀνθρώπου τούτου. ²⁹ἀποκριθεὶς δὲ Πέτρος καὶ οἱ ἀποστολοὶ εἶπαν «Πειθαρχεῖν δεῖ θεῷ μᾶλλον ἢ ἀνθρώποις. ³⁰ὁ θεὸς τῶν πατέρων ἡμῶν ἡγίρειν Ἰησοῦν, ὃν ὑμεῖς διεχειρίσασθε κρεμάσαντες ἐπὶ ξύλου. ³¹τούτον ὁ θεὸς ἀρχηγὸν καὶ σωτῆρα ἔνθρω-
σεν τῇ δεξιᾷ αὐτοῦ, δοῦναι μετάνοιαν τῷ Ἰσραὴλ καὶ ἄφεσιν ἁμαρ-
τιῶν. ³²καὶ ἡμεῖς ἐν αὐτῷ μάρτυρές ἐσμεν τῶν ῥημάτων τούτων, καὶ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ὃ ἔδωκεν ὁ θεὸς τοῖς πειθαρχοῦσιν αὐτῷ.»
³³οἱ δὲ ἀκούσαντες διεπρίοντο καὶ ἐβούλοντο ἀνελεῖν αὐτούς. ³⁴ἀνα-

1. ἐπαγαγεῖν *D*, adducere *d*, ind. *e* *Lucif* 201, intro *d*. *Luc* 203
1. 2. το αἷμα bis *A* 2. τουτου *ABEdeus*, εκεινου *D Lucif* 201, 203 2. 3. ἀποκριθεὶς . . . εἶπαν] *Orig* 4,195^d, om *Dd* 2. πε-
τρος *ABE*, ὁ *Π. ε* 3. ειπαν (ειπον *ς*) *ABEeus*, dicentes utrum *Lucif* 201
πειθαρχιν *E*, add γὰρ *Orig* 1,761^c δεῖ (δε *pr D*)
θεῷ μᾶλλον (μ. θ. *Orig*) ἢ (an *e*) *ABDEeus*, *Orig* 1,761^c (4,195^d),
deo oportet magis quam *d*, oportet deo an *Lucif* ἀνθρώποις]
add ο δε πετρος ειπεν (respondit) προς αυτους *Dd* ο *BDEdeus*
Orig 4,195^d *Iren* 195, ο δε *A* 4. ιησουν *ADς Orig*, τον ιησουν
B, iesum *dv Iren*, τον παιδα αυτου ιησουν *Ee* διεχειρισσθαι
ADE, apprehendistis et interfecistis *Iren* suspensum *d*, sus-
pendentes *ev Iren* 5. επι *ABDEς Orig*, in *dev Iren* 6. δεξια
ABEeus et corr *D*, δοξη *Iren* et *pr D*, caritate *d* δουναι *ADE*
des Iren, του δουναι *Bv* istrahel *d*, histr. *e* ἁμαρτιων *AB*
Eeus Iren, add ἐν αὐτῷ (in ipso) *Dd* 7. εν αυτω μαρτυρις ἐσμεν
(om *B*) *B Iren* 195, μαρτυρις εσμεν *Av*, ipsi testes sumus *d*, εσμεν
(add αυτου *Ees*) μαρτυρις *DEeus*, add παντων *d* et *pr D*
8. πνευμα *ABDdv Iren*, add δε *Ees* et corr *D* ο prius *As* et
corr *D*, on *E* et *pr D*, quem *dev Iren*, om *B* hiis qui obtemperat
d, credentibus *Iren* 9. οι δε ακουσαντες (audientes) *ABDdς et*
add ταυτα *Ee*, audientes autem haec *Lucif* 202 discruciabantur
d, fremebant *Lucif* εβουλοντο *ABE*, εβουλευοντο *Ddeus Lucif*
eos occidere *Lucif* surgens *e*

mine isto, et ecce repletis (replestis) Hierusalem doctrina uestra et
uultis inducere (intro *d*. *F al*) super nos sanguinem hominis istius.
²⁹respondens autem Petrus et apostoli dixerunt Oboedire oportet deo
magis quam hominibus. ³⁰deus patrum nostrorum suscitavit Iesum,
quem uos interemistis suspendentes in ligno. ³¹hunc deus principem
et salutorem exaltavit dextera sua ad dandam paenitentiam Israhel
et remissionem peccatorum. ³²et nos sumus testes (l. s. *L*) horum
uerborum (u. l.), et spiritus sanctus quem dedit deus omnibus oboe-
dientibus sibi. ³³haec cum audissent, dissecabantur (desec. *al*, dis-
sicab. *F*) et cogitabant interficere illos. ³⁴surgens autem quidam in

στὰς δὲ τις ἐν τῷ συνεδρίῳ Φαρισαῖος ὀνόματι Γαμαλιήλ, νομο-
 διδάσκαλος τίμιος παντὶ τῷ λαῷ, ἐκέλευσιν ἔξω βραχὺ τοὺς ἀν-
 θρώπους ποιῆσαι, ³⁵εἰπὲν τε πρὸς αὐτούς ἄνδρες Ἰσραηλῖται,
 προσέχετε ἑαυτοῖς ἐπὶ τοῖς ἀνθρώποις τούτοις, τί μέλλειτε πράσ-
 σιν. ³⁶πρὸ γὰρ τούτων τῶν ἡμερῶν ἀνέστη Θεοδῶς λέγων ἰδοὺ
 τινα ἑαυτόν, ᾧ προσεκλήθη ἀνδρῶν ἀριθμὸς ὡς τετρακοσίων· ὃς
 ἀνῆρέθη, καὶ πάντες ὅσοι ἐπείθοντο αὐτῷ διελύθησαν καὶ ἐγέ-
 νοντο εἰς οὐδέν. ³⁷μετὰ τοῦτον ἀνέστη Ἰούδας ὁ Γαλιλαῖος ἐν ταῖς

1. ἐν τῷ συνεδρίῳ *ABdς*, ἐκ τοῦ συνεδρίου *D* et add αὐτῶν *Eε*
2. παντὶ (universae) τῷ λαῷ *ABDEεὺς*, apud omnem populum *d*
2. 3. ἔξω βραχὺ τοὺς ἀνθρώπους ποιῆσαι (fieri) *Av* et ἔξω post ποιῆσαι posito *B*, ἔξω βραχὺ (add τι *ς*) τοὺς ἀποστόλους ποιῆσαι (fieri) *Eεὺς*, τοὺς ἀποστόλους ἔξω βραχὺ ποιῆσαι *Dd* 3. τι *ABDEεὺς*, δε *Cε* αὐτοὺς *ABCEεὺς*, τοὺς ἀρχοντας καὶ τοὺς συνεδρίους (concilium) *Dd* Ἰσραηλῖται *ABDες*, Ἰσραηλῖται *Ed* 4. προσεχεται *DE* ἑαυτοῖς *ABCEς* et corr *D*, ἑαυτοὺς *pr D*, vobis *dv*, se ipsis *e* ἐπὶ τοῖς ἀνθρώποις τούτοις *ABCDες*, super istis hominibus *d*, ἀπο (de) τῶν ἀνθρώπων τούτων *Eε* quid estis acturi *e*, quidnam incipiat agere *d* 6. τινα ἑαυτόν *ABCς*, τινα ἑαυτόν μέγαν *Eε* et corr *A*, τινα μέγαν ἑαυτόν (ipsorum) *Dd*, μέγαν τινὰ ἑαυτόν *Orig* 1,372^b ὡ *ABCEεὺς*, ὡ καὶ *D* προσεκληθῇ *AB*, προσεκληθῇ (add... *C*) *CE* et corr *D*, προσεκληθῆσαν *pr D*, προσεκολλήθῃ *ς*, consensit *ev*, adsensum est *d* ἀνδρῶν ἀριθμὸς *ABCEεὺς*, ἀριθμὸς (numeri) ἀνδρῶν *Ddς* ὡς *ABCDE*, ὥσπερ *ς* 7. ἀνῆρέθη *ABCEεὺς* et corr *D* (*Orig* 1,638^c), διελύθη *pr D*, add αὐτοὺς δι' αὐτοῦ *D* quodquod obtemperabant *d*, qui consenserant *e* διελύθησαν *ABCEεὺς*, διεσκέδασθησαν *Orig* 1,372^b 638^c, om *Dd* καὶ alterum om *d* facti sunt *d*, macti sunt *e* 8. εἰς om *d* οὐθεν *D* *Orig* 1,372^c 638^c 3,805^a

concilio Pharisaeus (-seus) nomine Gamalihel (-liel), legis doctor honorabilis universae plebi, iussit foras ad breue (brehem *V*) homines (apostolos *L*) fieri, ³⁵dixitque ad illos Viri Israelitae, attendite nobis super hominibus istis, quid acturi sitis. ³⁶ante hos enim (en. hos *L*) dies extitit Theodas (Theonas *F*) dicens esse se (se esse *F al*) aliquem [magnum], cui consensit virorum numerus circiter quadringentorum; qui occisus est, et omnes qui [cumque *F al*] credebant ei dissipati sunt, et reductus est ad nihilum. ³⁷post hunc extitit Iudas Galilaeus (-leus) in diebus professionis et auertit popu-

ἡμέραις τῆς ἀπογραφῆς καὶ ἀπέστησεν λαὸν ὀπίσω αὐτοῦ· κακέϊ-
νος ἀπώλειτο, καὶ πάντες ὅσοι ἐπέιθοντο αὐτῷ διεσκορπίσθησαν.
³⁸καὶ τὰ νῦν λέγω ὑμῖν, ἀπόσθητε ἀπὸ τῶν ἀνθρώπων τούτων καὶ
ἄφετε αὐτούς (οὔτι ἐὰν ᾗ ἐξ ἀνθρώπων ἡ βουλή αὕτη ἢ τὸ ἔργον
τοῦτο, καταλυθήσεται· ³⁹εἰ δὲ ἐκ θεοῦ ἐστίν, οὐ δύνησθε κατα-
λῦσαι αὐτούς), μή ποτε καὶ θεομάχοι εὗρεθῇτε.) ⁴⁰ἐπέισθησαν δὲ
αὐτῷ, καὶ προσκαλισάμενοι τοὺς ἀποστόλους δειφραντες παρήγγει-
λαν μὴ λαλεῖν ἐπὶ τῷ ὀνόματι τοῦ Ἰησοῦ, καὶ ἀπέλυσαν αὐτούς.

1. ἡμεραις τῆς ἀπογραφῆς ABCDEdevs, τῆς ἀπογραφῆς ἡμέραις
Orig 1,372^c 4,111^d απεστησέ A λαον Bdu et pr A, λαον
ικανον ε et corr A, ἱκανον (multam) λαον Ee, λαον πολυν (πολυ C)
CD 2. παντες οἱ Dd ὅσοι ABDEvs et corr C, οἱ (qui) de
et pr C? credebant d, obaudierant e 3. τα ABCDz, quae d,
om Ee νυν ABCEes, add εἰσιν (om d et corr D) ἀδελφοὶ Dd
istis dv, is e 4. αφετε ABC, dismissite d, εαπατε DEz, siuite ev
αυτους ABCvs, add μη μολυνοντες (μιαναντες D, coinquinatas d)
τας χειρας υμων (om Dd) DEde εαν η εξ ABCEdevs Orig 1,372^d,
sic erit ab d 4. 5. η το εργον τουτο ABCEdevs, καὶ ὁ λόγος
οὗτος Orig 5. ε ABCDz, εαν E Orig 1,372^c εκ (a d) θιον
εστιν ABCEdevs, ᾗ ἐκ θεοῦ Orig δυνησισθε BCDEdev Orig,
δυνασθε Avz 6. αυτους ABCEdev et corr C, αυτο ε et pr C?
(τὴν τούτου διδασκαλίαν Orig), add ουτε ὑμεῖς ουτε οἱ αρχοντες
υμων Ee, add ουτε ὑμεῖς ουτε βασιλεις (imperatores) ουτε τυραν-
νοι (reges) απεχισθαι (discedite) ουν απο των ανθρωπων τουτων
Dd και ABCEdevs Orig, om d et pr D επιισθησαν (sic corr
D) δε ABCEdevs, consenserunt itaque d, qui consentientes e
7. vocantes Lucif 208, vocaverunt e, cum vocasset d δειφραντες
ABCDvs, add αυτους Ede et add dimiserunt Lucif παρηγγειλαν
ABCEdevs, praecipiebant e, praecipientes Lucif 8. μη λαλειν A
BCDEd, ne loquerentur ev Lucif, add αυτους A, add τιτι Ee
και απελυσαν αυτους (om AC) ABCEdevs, ulli hominum Lucif
Hil 328 apostolos gratulatos, cum exeuntes de consensu persecutorum
lactati sunt propter dei nomen dignos se iniuriis indicatos.

lum post se: et ipse periit, et omnes quotquot (quodquod pr F)
consenserunt ei dispersi sunt. ³⁸et nunc itaque dico vobis, discedite
ab hominibus istis et siuite illos; quoniam si est ex hominibus con-
siliium hoc aut opus, dissolvetur (-niture): ³⁹si uero ex deo est, non
poteritis (potestis F) [et L] dissolvere eos; ne forte et deo repug-
nare inveniamini. (16) ⁴⁰Conseuserunt autem illi, et conuocantes
apostolos caesis denuntiauerunt ne loquerentur in nomine Iesu, et

⁴¹οὶ μὲν οὖν ἐπορεύοντο χαίροντες ἀπὸ προσώπου τοῦ συνιδρύου, ὅτι κατηξιώθησαν ὑπὲρ τοῦ ὀνόματος ἀτιμασθῆναι, ⁴²πᾶσάν τε ἡμέραν ἐν τῷ ἱερῷ καὶ κατ' οἶκον οὐκ ἐπαύοντο διδάσκοντες καὶ εὐαγγελιζόμενοι τὸν χριστὸν Ἰησοῦν.

⁵ Ἐν δὲ ταῖς ἡμέραις ταύταις πληθυνόντων τῶν μαθητῶν ἐγένετο γογγυσμὸς τῶν Ἑλληνιστῶν πρὸς τοὺς Ἑβραίους, ὅτι παρθειωροῦντο ἐν τῇ διακονίᾳ τῇ καθ' ἡμέρην αἱ χῆραι αὐτῶν. ²προσκαλεσάμενοι δὲ οἱ δώδεκα τὸ πλῆθος τῶν μαθητῶν εἶπαν «Οὐκ ἄριστόν ἐστιν ἡμῶς καταλείψαντας τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ διακονεῖν τραπεζίταις. ³ἐπισκέψασθε δὴ ἄνδρας ἐξ ἡμῶν μαρτυρουμένους ἐπὶ τὰ

1. οἱ μὲν οὖν *ABCE* et add *αποστολοι D*, illi igitur (ergo *Luc*) et *Lucif*, apostoli vero *d* 2. κατηξιώθησαν *ABCv* (*Orig* 1,276^c 421^b), ante ἀτιμασθῆναι *DEdes Lucif* ονόματος *ABCDd Lucif*, add αὐτοῦ *ς* (*Orig*), add τὸν κυρίου Ἰησοῦ *Es* τε *ABCE* *Iren* 195, δε *Ddev* 3. ἐν . . . οἶκον *om Iren* circa domos *ev*, domi *d Lucif* 4. τὸν χριστὸν ἰησοῦν *ABv*, ἰησοῦν (add τὸν *ς*) χριστὸν *Ees*, τὸν κυρίον ἰησοῦν *C*, τὸν κυρίον (add nostrum *Lucif*) ἰησοῦν χριστὸν *Dd Lucif* 208, christum iesum filium dei *Iren* 5. ταῖς ἡμέραις ταύταις *ABCEdes*, ταύταις ταῖς ἡμέραις *D* 6. *græcorum ev*, quæ ex grecis erant *d* despicerentur *ev*, dispiciuntur *d* 7. τῇ alterum *om pr D* αὐτῶν *ABCEevs*, add ἐν τῇ διακονίᾳ τῶν ἑβραίων *Dd* 7. 8. προσκαλεσάμενοι (vocantes) δε (*om pr D*) *ABCDE*, convocantes itaque *d*, et convocaverunt illi *Cypr* 119 8. ἅβ· *D* totam plebem *Cypr* εἶπαν *ABC*, εἶπον *E*, dixerunt *ev*, εἶπον πρὸς αὐτοὺς *Dd*, et dixerunt eis *Cypr* 8. 9. non placitum est *e*, non enim placet *d* 9. ἡμῶς (ἡμῖν *Dd*) καταλείψαντας *ABD*, ἡμῖν καταλείψαντες *C*, καταλιπόντας ἡμῶς *E* 10. τραπεζίταις *ABCEevs*, add τι οὖν ἐστὶν ἀδελφοὶ *Dd* ἐπισκέψασθε (-σθαι *AD*) *ACDEdes*, ἐπισκεψάμεθα *B* δὴ *A*, δὴ ἀδελφοὶ *B*, itaque *d*, οὖν ἀδελφοὶ *CEevs*, *om D* ἄνδρας ἐξ ὑμῶν *ABCEevs*, ἐξ ὑμῶν αὐτῶν (*om d*) ἄνδρας *Dd* testimonio bono *d*, testificationem habentes *e* ··̅· *D*

dimiserunt eos. ⁴¹et illi quidem ibant gaudentes a conspectu concilii, quoniam digni habiti sunt pro nomine Iesu (Christi *F al*) contumeliam pati: ⁴²omni autem die in templo et circa domos non cessabant docentes et evangelizantes Christum Iesum (*om al*). (17) ¹In diebus autem illis crescente numero discipulorum factum (factus *pr F al*) est murmur Græcorum (Grec.) aduersus Hebræos (Hebreos), eo quod (*om eo F*, quoniam *al*) despicerentur (*disp. L al*) in ministerio cotidiano uiduæ eorum. ²conuocantes autem duodecim multitudinem discipulorum dixerunt Non est æquum nos derelinquere verbum dei et ministrare mensis. ³considerate ergo, fratres, uiros ex

πλήρεις πνεύματος καὶ σοφίας, οὓς καταστήσομεν ἐπὶ τῆς χρείας ταύτης· ἡμεῖς δὲ τῇ προσευχῇ καὶ τῇ διακονίᾳ τοῦ λόγου προσκαρτερήσομεν.» ⁵καὶ ἤρξεν ὁ λόγος ἐνώπιον παντὸς τοῦ πλήθους, καὶ ἐξιλέξαντο Στέφανον, ἄνδρα πλήρης πίστεως καὶ πνεύματος ἁγίου, καὶ Φίλιππον καὶ Πρόχορον καὶ Νικάνορα καὶ Τίμωνα καὶ Παρμενῆν καὶ Νικόλαον προσήλυτον Ἀντιοχείᾳ, οὓς ἔστησαν ἐνώπιον τῶν ἀποστόλων, καὶ προσευξάμενοι ἐπέθηκαν αὐτοῖς τὰς χεῖρας.

⁷Καὶ ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ ἤρξαντο, καὶ ἐπληθύνετο ὁ ὄμιθος τῶν μαθητῶν ἐν Ἱερουσαλὴμ σφόδρα, πολὺς τε ὄχλος τῶν ἱερέων ὑπήκουον τῇ πίστει.

10

⁸Στέφανος δὲ πλήρης χάριτος καὶ δυνάμειος ἐποίει τέρατα καὶ σημεῖα μεγάλα ἐν τῷ λαῷ. ⁹ἀνέστησαν δὲ τινες τῶν ἐκ τῆς συνα-

1. πληρεις BCD^s, πληρης AE πνευματος BD^{du}, add αγιου AC Eeus . καταστησομεν ACDE, καταστησωμεν Bdeus in negotio d, in usum e 3. αυτης pr D δε ABCEeus, add εσομεθα sumus Dd προσκαρτερησομεν ABCeus, προσκαρτερησωμεν E, perseveramus d, προσκαρτερουντις D 3. ο λογος ουτος Dd ενωπιον ABDE^s, εναντιον C πληθους ABCEeus, add των μαθητων Dd 4. πληρης ACDE, πληρη B^s, plenum deu 5. προχωρον E νικανορα (-νωρα BE) ABCEd^{eu}s, νικορα D 6. permenan d nicholaum d αντιοχειαν C, αντιοχεια E ους εστησαν ABCEd^{eu}s, ουτοι εσταθησαν D 7. και ABCEeus, cumque d, οιτινες D προσευξαμενοι E, orassent d, orantes eu 8. Θεου ABC^us, κυριου DEdeu ηρξαντο A^s, ηρξανεν CDE 9. μαθητων ABCD^{du}s, μανθανοντιων Ee τε] vero e 10. υπηκουον (add αν pr D) BD^{du}s, υπηκουειν AEeu 11. χαριτος ABD^{du}, χαρ. και πιστειws Ee, πιστειws e 11. 12. τερατα και σημεια ABD^{du}s, σημ. και τηρ. Ee 12. λαω AB^us, add εν τω ονοματι του κυριου ιησου χριστου Ee, add δια του ονοματος κυριου ιησου χριστου Dd ανεστησαν δε ABD^{du}s, καθ ο (quem) ανεστησαν Ee τῶν] qui erant d, non exprimit e

uobis boni testimonii septem plenos spiritu [sancto] et sapientia, quos constituamus super hoc opus: ⁴nos uero orationi (-one) et ministerio uerbi instantes erimus. ⁵et placuit sermo coram omni multitudine, et elegerunt Stephanum (Stefanum F), uirum plenum fide et spiritu sancto, et Philippum et Procorum et (Pr. et om pr F) Nicanorem et Timonem (Th. al, Timotheum F al) et Parmenem et Nicolaum aduenam Antiochenum (Anthiocenum F, Antiocheum al). ⁶hos statuerunt ante conspectum apostolorum, et orantes inposuerunt (imp.) eis manus. ⁷et uerbum domini (dei L) crescebat, et multiplicabatur numerus discipulorum in Hierusalem ualde: multa etiam turba sacerdotum oboediebat fidei. (18) ⁸Stephanus autem plenus gratia et fortitudine faciebat prodigia et signa magna in populo. ⁹surrexerunt

γωγῆς τῆς λεγομένης λιβερτίνων καὶ Κυρηναίων καὶ Ἀλεξανδρέων καὶ τῶν ἀπὸ Κιλικίας συνζητοῦντες τῷ Στεφάνῳ, ¹⁰καὶ οὐκ ἴσχυον ἀντιστιῆναι τῇ σοφίᾳ καὶ τῷ πνεύματι ᾧ ἐλάλει. ¹¹τότε ὑπέβαλον ἄνδρας λέγοντας ὅτι ἀκηκόαμεν αὐτοῦ λαλοῦντος ῥήματα βλάσφημια εἰς Μωυσῆν καὶ τὸν Θεόν, ¹²συνεκίνησάν τε τὸν λαὸν καὶ τοὺς πρεσβυτέρους καὶ τοὺς γραμματεῖς, καὶ ἐπιστάντες συνήρπασαν αὐτὸν καὶ ἤγαγον εἰς τὸ συνέδριον, ¹³ἔστησάν τε μάρτυρας ψευδεῖς λέγοντας Ὁ ἄνθρωπος οὗτος οὐ παύεται ῥήματα λαλῶν κατὰ τοῦ τόπου τοῦ ἁγίου καὶ τοῦ νόμου· ¹⁴ἀκηκόαμεν γὰρ αὐτοῦ λέγοντος ὅτι Ἰησοῦς ὁ Ναζωραῖος οὗτος καταλύσει τὸν τόπον τοῦ-

1. τῆς λεγομένης BCDEδευς, τῶν λεγομένων A λειβερτινῶν D κυρηναίων A 2. τῶν] eorum qui sunt d, non exprimit e κηλικίας A. add καὶ ασίας BCEευς et corr D, sed om Ad et pr D συνζητούντες ACDE, συζητ. ε καὶ ABCEευς, οἱτινες Dd poterat e 3. σοφία ABCυς, add τῇ οὐσῃ ἐν αὐτῷ DEδε πνεύματι ABCυς, add τῷ ἁγίῳ DEδε in quo d ἐλάλει ABCυς, add διοτι ἡλεγχοντο ἐπ αὐτοῦ μετὰ πωσῆς παρρησίας ἐπιδῆ (cum ergo) οὐκ ἠδύναντο ἀντιλεγειν τῇ ἀληθείᾳ Ee, add δια το ἐλεγχέσθαι αὐτοὺς (quoniam probatur illis) ἐπ (ἐπ pr D) αὐτοῦ μετὰ παρρησίας μὴ δυνάμενοι οὐ (οὐν corr D, autem) ἀντοφθαλμειν (resistere) τῇ ἀληθείᾳ Dd 4. λέγοντας BCDEς, λέγοντες A λαλοῦντας pr E βλασφημία ABCEδες, βλασφημίας Dv 5. μωυσῆν ABCDd, inoisen e, μωσῆν Eς καὶ ABCEευς, et in deo Θεόν ABCDδης, add καὶ ταῦτα εἰποντες Ee 6. τοὺς alterum om C ἐπιστάντες C, adgressi d, concurrentes ev 7. ἤγαγον BCDEδευς, add αὐτὸν A in concilio e ἔστησαν τε (autem) ABCEες, καὶ ἔστησαν Ddo 8. ψευδεῖς ABCEευς, add κατὰ αὐτοῦ Dd ὁ ἄνθρωπος οὗτος ABDEδευς, οὗτος ὁ ἀνθρ. C cessabit d ῥήματα (add βλασφημία Eeς) λαλῶν ADEδες, λαλῶν ῥήματα BCv 9. ἁγίου ABDEδευς, add τοῦτου Cς 10. ναζοραῖος pr D

autem quidam de synagoga (sin.) quae appellatur libertinorum et Cyrenensium (Cir.) et Alexandrinorum et eorum qui erant a Cilicia et Asia, disputantes cum Stephano, ¹⁰et non poterant resistere sapientiae et spiritui qui (quo) loquebatur. [quod redargue // L] ¹¹tunc summisserunt (subin.) viros qui dicerent se audisse (audiuisse) eum dicentem uerba blasphemiae in Moysen (Mosen L) et [in] deum. ¹²[et pr F] commouerunt itaque plebem et seniores et scribas, et concurrentes rapuerunt eum et adduxerunt in concilium, ¹³et statuerunt testes falsos (f. t.) dicentes (qui dicerent L ad) Homo iste non cessat loqui uerba aduersus locum sanctum et legem: ¹⁴audiuimus eum eum dicentem quoniam Iesus Nazareus hic destruet (-it) locum

τον καὶ ἀλλάξει τὰ ἔθνη ἃ παρέδωκεν ἡμῖν Μωυσῆς. ¹⁵καὶ ἀτε-
νίσαντες εἰς αὐτὸν πάντες οἱ καθιζόμενοι ἐν τῷ συνεδρίῳ εἶδον
τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ὥσπερ πρόσωπον ἀγγέλου. ¹εἶπεν δὲ ὁ ἀρχιε-
ρεὺς Εἰ ταῦτα οὕτως ἔχει; ²ὁ δὲ ἔφη Ἄνδρες ἀδελφοὶ καὶ πα-
τέρες, ἀκούσατε. ὁ θεὸς τῆς δόξης ὡφθῇ τῷ πατρὶ ἡμῶν Ἀβραάμ·
ὄντι ἐν τῇ Μεσοποταμίᾳ πρὶν ἢ κατοικῆσαι αὐτὸν ἐν Χαρράν, ³καὶ
εἶπεν πρὸς αὐτόν Ἐξέλθε ἐκ τῆς γῆς σου καὶ [ἐκ] τῆς συγγενείας
σου, καὶ δεῦρο εἰς τὴν γῆν ἣν ἄν σοι δείξω. ⁴τότε ἐξελθὼν ἐκ
γῆς Χαλδαίων κατέκτισεν ἐν Χαρράν. καὶ κεῖθεν μετὰ τὸ ἀποθα-

1. mutavit de consuetudines quas e, iterum quos d μωϋσῆς CD
Ede, μωσῆς Aς 1. 2. καὶ ατενίσαντες (intuiti d, intendentes e) εἰς
αὐτὸν ABCEdeus, καὶ ἠτενίζον δε (add εἰς corr) αὐτῷ D 2. παν-
τες ABCE et pr D, απαντες ε καθιζόμενοι ACς, καθεζόμενοι E,
καθιζόμενοι B, καθημένοι D εἶδον BCEus, εἶδαν A, καὶ εἶδον Dd
3. ὥσει ABCDς, ὡς E ἀγγέλου ABCEeus, add ἐστῶτος (stans)
ἐν μεσῷ αὐτῶν Dd dixit eu, ait d ἀρχιερεὺς ABCus, add τῷ
στεφανῷ DEde 4. εἰ ABCu, sic d, εἰ ἀρα (enim) DEus ταῦτα
ABCEdeus, τοῦτο D ait eu, dixit d ἀδελφῇ pr D 6. ὄντι...
χαρράν] Orig 4,286^d, om Iren 197 πρὶν ἢ κατοικῆσαι (οἰκῆσαι
Orig) αὐτὸν ABCEus Orig, posteaquam mortuus esset d χαρ-
ραν ABCς Orig, χαρραν D, χαρρα Ee, charris d 7. ἐκ prius AB
CDEdeus Orig Iren, ἀπο pr D ἐκ alterum ACEus Orig Iren, a
d, om BDu συγγενείας CD 8. σου om e καὶ ABC
Ddus Iren 197, καὶ ἐκ τοῦ οἴκου τοῦ πατρὸς σου καὶ Ee εἰς]
εἰ εἰς pr D. in terra d τὴν ABCE, om ε quancunque d,
quam eu Iren, ἣν om C δέξω E, moustravero du, demonstravo e
Iren 8 ss. τότε... πατέρα αὐτοῦ om Iren 8. τότε ABCEus,
add ἀβραάμ Dd exhibit d, exiens e 9. χαλδαίων] add καὶ et
Dd χαρραν ABCDς, χαρρα Ede κακεῖθεν ABCEus, κακεῖ ἡν
d et pr D 9 seq. post mortem patris sui d 9. το BCDEς, om A

istum et mutabit traditiones quas tradidit nobis Moyses (Moses FL).
¹⁵et intuentes eum omnes qui sedebant in concilio uiderunt faciem eius
tanquam faciem (om L) angeli. ¹dixit autem princeps sacerdotum si
haec ita se haberent (habeant L, habent ul). ²qui ait (19) Viri fratres
et patres, audite. deus gloriae apparuit patri nostro Abraham, cum esset
in Mesopotamia prius quam moraretur in Charran, ³et dixit ad illum
Exi de terra tua et [de om F] cognatione tua, et ueni (nade) in
terram quam tibi monsttraero. ⁴tunc exiit de terra Chaldaeorum et
habitavit in Charran (Carran). et inde, postquam mortuus est pater

νεῖν τὸν πατέρα αὐτοῦ μετῴκισεν αὐτὸν εἰς τὴν γῆν ταύτην εἰς ἣν ἡμεῖς νῦν κατοικεῖτε, ⁵καὶ οὐκ ἔδωκεν αὐτῷ κληρονομίαν ἐν αὐτῇ οὐδὲ βῆμα ποδός, καὶ ἐπηγγέλματο δοῦναι αὐτῷ εἰς κατάσχισιν αὐτὴν καὶ τῷ σπέρματι αὐτοῦ μετ' αὐτόν, οὐκ ὄντος αὐτῷ τέκνου. ⁶ἐλάλησεν δὲ οὕτως ὁ Θεός, ὅτι ἔσται τὸ σπέρμα αὐτοῦ πάροικον ἐν γῇ ἀλλοτρίᾳ, καὶ δουλώσουσιν αὐτὸ καὶ κακώσουσιν ἔτη τετρακόσια· ⁷καὶ τὸ ἔθνος ᾧ ἂν δουλεύσωσιν κρίνω ἐγώ, ὁ Θεὸς εἶπεν, καὶ μετὰ ταῦτα ἐξελεύσονται καὶ λατρεύσουσίν μοι ἐν τῷ τόπῳ τούτῳ. ⁸καὶ ἔδωκεν αὐτῷ διαθήκην περιτομῆς· καὶ οὕτως ἐγέννη-

1. μετωκισεν ABCς, μετωκησεν E, καὶ μετωκεισεν (-κησεν pr) D, transtulit eū, et transtulit Iren, et in trans migravit d̄ αὐτον ABC Dδvs Iren, add ο Θεος Ee εἰς τὴν ABCDEς, in qua dv, quam Iren 2. vos nunc de, nunc et vos Iren 197 κατοικεῖτε ABCD devς, inhabitatis Iren, κατοικεῖται E, add καὶ οἱ πατερες υμῶν Ee, add καὶ οἱ πατερες ἡμῶν οἱ προ ἡμῶν Dd κληρονομίαν (possessionem hereditatis d) ἐν αὐτῇ ABCDδvs Iren, ἐν αὐτῇ κληρονομίαν Ee 3. βῆμα ABCDEevς Iren, quantum tenet gradus d̄ καὶ AB CEevς, ἀλλ Ddv Iren δοῦναι αὐτῷ (om Iren) εἰς κατάσχισιν αὐτὴν BCD Iren, αὐτῷ d̄. εἰς x. αὐτὴν s, ei dare eam in possessionem d, δοῦναι αὐτὴν εἰς κατάσχισιν αὐτῷ AEe 4. οὐκ ὄντος (constituto) αὐτῷ (αὐτοῦ C) τέκνου ABCDEς, quando non esset ei filium d, om Iren 5. Θεος ABCEevς, add πρὸς αὐτὸν Dd Iren 197 6. δουλώσουσιν αὐτὸ (αὐτοὺς Ddv) ABCDδvs, in servitutem redigentur Iren, κακώσουσιν (adfligent) αὐτὸ Ee κακώσουσιν ABDς et add αὐτὸ C, vexabuntur Iren, δουλώσουσιν E, inservitutere e annis dv Iren, per annos e ὡς D 7. καὶ τὸ ABDEdevς Iren, το δὲ C ὡς αν BD, ὡς εαν ACEς, cuicumque e, cui dv Iren δουλεύσωσιν BEς, servierint dev Iren, δουλεύσουσιν ACD ο Θεος εἶπεν ABC, εἶπεν ο Θεος DEς, dicit dominus d Iren 8. ἐξελεύσονται ABCDδvs Iren, add ἐκίθεν Ee λατρεύσωσιν CE 8. 9. in isto loco Iren 197 9. testamentum ev Iren, dispositionem d

eius, transtulit illum in terram istam in qua nunc vos (om al) habitatis, ⁵et non dedit illi hereditatem in ea nec passum (passus) pedis, et (sed L al) repromisit dare illi eam in possessionem (-ne) et semini eius post ipsum, cum non haberet filium. ⁶locutus est autem [ei] deus quia erit semen eius accola (advena) in terra aliena, et servituti eos subicient, et male tractabunt eos annis quadringentis [et septem F al]: ⁷et gentem cui servierint (-runt) iudicabo ego (e. i. L al), dixit (dicit) dominus (dens), et post haec exhibuit et servient (deserv. L al) mihi in loco isto. ⁸et dedit illi testamentum circum-

σεν τὸν Ἰσαὰκ καὶ περιέειπεν αὐτὸν τῇ ἡμέρᾳ τῇ ὀγδόῃ, καὶ Ἰσαὰκ τὸν Ἰακώβ, καὶ Ἰακώβ τοὺς δώδεκα πατριάρχας. ⁹καὶ οἱ πατριάρχαι ζηλώσαντες τὸν Ἰωσήφ ἀπέδοντο εἰς Αἴγυπτον, καὶ ἦν ὁ Θεὸς μετ' αὐτοῦ ¹⁰καὶ ἐξείλατο αὐτὸν ἐκ πασῶν τῶν θλίψεων αὐτοῦ, καὶ ἔδωκεν αὐτῷ χάριν καὶ σοφίαν ἐναντίον Φαραὼ βασι- ⁵λέως Αἰγύπτου, καὶ κατέστησεν αὐτὸν ἡγούμενον ἐπ' Αἴγυπτον καὶ ὅλον τὸν οἶκον αὐτοῦ. ¹¹ἦλθεν δὲ λιμὸς ἐφ' ὅλην τὴν Αἴγυπτον καὶ Χαναὰν καὶ θλίψις μεγάλη, καὶ οὐχ εὗρισκον χορτιάσματα οἱ πατέρες ἡμῶν. ¹²ἀκούσας δὲ Ἰακώβ ὄντα σιτία εἰς Αἴγυπτον ἐξαπέστειλεν τοὺς πατέρας ἡμῶν πρῶτον, ¹³καὶ ἐν τῷ δευτέρῳ ¹⁰ἀνεγνωρίσθη Ἰωσήφ τοῖς ἀδελφοῖς αὐτοῦ, καὶ φανερὸν ἐγένετο τῷ Φαραὼ τὸ γένος Ἰωσήφ. ¹⁴ἀποστείλας δὲ Ἰωσήφ μετεκλήσατο

1. ισακ Dd 2. ισαακ ABCEευ, ο ισακ (Ἰσαὰκ ς) Ddς, add γεν-
νησεν Ee τὸν] ipsum d καὶ ιακωβ ACDE, καὶ ο ιακωβ Bς
et corr D τους ἰβ' D 3. heinulati d, aemulantes e vendi-
derunt ευ, distraxerunt d 4. ἐξείλατο ABCDE, ἐξείλετο ς
5. αὐτῷ χάριν BCEdevς, χάριν αὐτῷ D, χάριν A regae pr d
6. ἡγουμενον ABCEdevς, om d super ευ, in d 7. καὶ BDdes,
καὶ εφ ACEυ totam e, omnem dv ὅλην τὴν αἰγυπτιον ABCυ,
ὁλην τὴν γην αἰγυπτου Edes, ὁλης της (add γης corr) αἰγυπτου D
8. chanaam d θλειψις D ευρισκον ACDς, ευρισκον BE
frumentum e, utensilia d 9. cum audissent e δε ABCEdevς,
ονν D σιτια ABCDE, σῖτα ς, frumenta de εἰς αἰγυπτιον AB
CEe, ἐν αἰγυπτῳ Ddvς 10. καὶ ἐπὶ τῷ D 11. ἀνεγνωρίσθη
CDEς, ἐγνωρίσθη ABυ, recognitus est d, agnitus est e a fratribus
dv ἐγένετο ABCEς, ἐγενήθη D τῷ] ipsi d 12. ἰωσηφ BC,
του ἰωσηφ Dς, ioseph d, αὐτου AEυ cum misisset d, mittens ευ

cisionis: et sic genuit Isaac et circumcidit eum die octava (octaba, octauo), et Isaac [et pr F] Iacob, et Iacob duodecim patriarchas. ⁹et patriarchae aemulantes (em.) Ioseph uendiderunt in Aegyptum, et erat deus cum eo ¹⁰et eripuit eum ex omnibus tribulationibus eius, et dedit ei gratiam et sapientiam in conspectu Pharaonis regis Aegypti (-tiorum L al), et constituit eum praepositum super Aegyptum et super omnem domum suam. ¹¹uenit autem fames (famis) in uniuersam Aegyptum et Chanaan (-aam F) et tribulatio (-tia) magna, et non inueniebant cibos patres (patris pr F) nostri. ¹²cum audisset autem Iacob esse frumentum in Aegypto, misit patres nostros (uestr.) primum, ¹³et in secundo cognitus est (om al) Ioseph a fratribus suis, et manifestatum est Pharaoni genus eius. ¹⁴mittens autem Ioseph

Ἰακώβ τὸν πατέρα αὐτοῦ καὶ πᾶσαν τὴν συγγένειαν ἐν ψυχαῖς ἐβδομήκοντα πέντε. ¹⁵καὶ κατέβη Ἰακώβ εἰς Αἴγυπτον, καὶ ἐτελεύτησεν αὐτὸς καὶ οἱ πατέρις ἡμῶν, ¹⁶καὶ μετετέθησαν εἰς Συχέμ καὶ ἐτέθησαν ἐν τῷ μνήματι ᾧ ὤνῃσατο Ἀβραάμ τιμῆς ἀργυρίου παρὰ τῶν νύτων Ἐμμώρ τοῦ ἐν Συχέμ. ¹⁷καθὼς δὲ ἤγγιζεν ὁ χρόνος τῆς ἐπαγγελίας ἧς ὡμολόγησεν ὁ Θεὸς τῷ Ἀβραάμ, ἠῤῥησεν ὁ λαὸς καὶ ἐπληθύνθη ἐν Αἰγύπτῳ, ¹⁸ἄχρι οὗ ἀνέστη βασιλεὺς ἔτιρος ἐπ' Αἴγυπτον, ὃς οὐκ ᾔδει τὸν Ἰωσήφ. ¹⁹οὗτος κατασοφισάμενος τὸ γένος ἡμῶν ἐκάκωσεν τοὺς πατέρας, τοῦ ποιῆναι τὰ βρέφη ἐκθετα αὐτῶν εἰς τὸ μὴ ζῶσθαι. ²⁰ἐν ᾧ καιρῷ

1. *ιακωβ ABCDde*, post αὐτοῦ *ς* συγγενειαν (συνγ. *D*) *ABC*, add αυτου *DEdes* 1. 2. ἐν ᾧ· καὶ ἔ· ψυχαις *Dd* 2. καὶ κατέβη *ACEev*, κατέβη δὲ *Bς*, κατέβη *Dd* εἰς αἴγυπτον *om B* 2. 3. ἐτελεύτησεν (add ἐκεῖ *Ee*) αὐτος *ACDEdevς*, αὐτος ἐτελ. *B* 3. καὶ prius *ABCEevς*, τε καὶ *Dd* μετετέθησαν *ABCEdevς*, μετετέθησαν *D* συχεν *D* 4. in monumentum *e* ω *ABCDE*, ὃ *ς* αβρααμ *ABCDdνς*, add ο πατηρ ἡμῶν *Ee* 5. ἐμμώρ *ABCD*, ἐμμου *Eς* του (qui fuit *e*) ἐν *AEe*, ἐν *BC*, του *Dνς*, et *d* καθως *BCDEς*, ως *A*, cum *ev*, ut *d* ἤγγιζεν *ADEς*, ἐγγιζεν *C*, adpropinquaret *ev*, ἤγγισεν *Bd* 6. χρόνος *BCDEς*, καιρος *A* ὡμολογησεν *ABCv*, ἐπηγγέλματο *DE*, pollicitus est (erat *e*) *de*, ὡμολογῶσεν *ς* τῷ] ipsi *d* auctus est *d*, crescit *e* 7. ἐγύπτῳ *D* ἀχρι *CD*, ἀχρις *ABEς* 7. 8. alius exurrexerit rex *d* 8. ἐπ' αἰγυπτον *ABCv*, *om DEdes* ᾔδει τον *ABCvς*, ἐμνησθη τον (ip-sius *d*) *DEde* οὗτος *ABCEevς*, καὶ *D*, *om d* 8. 9. circumveniens genus nostrum *ev*, cum iustitias coepisset cum genus nostrum *d* πατερας *BDdv*, add ἡμῶν *ACEevς* ut faceret (-rent *e*) *de* 10. τα βρέφη ἐκθετα *ABC*, ἐκθετα (exponi *d*) τα βρέφη *DEdes* ζῶσθαι (-σθαι *AD*) *ABCEevς*, educarentur *d*, add τα ἀρ-γεῖνα *Ee*

accessiuit (arcessiit *L*, accessiuit *al*) Iacob patrem suum (*om F*) (p. s. I.) et omnem cognationem [suam] in annibus septuaginta quinque (*Lxxv F*). ¹⁵et descendit (disc.) Iacob in Aegyptum, et defunctus est ipse et patres nostri, ¹⁶et translati sunt in Sychem et positi sunt (*om al*) in sepulchro quod emit Abraham prætio argenti a filiis Em-mor (Emor *F*, Hemor *L?*) filii (fili) Sychem. ¹⁷cum adpropinquaret (app.) autem tempus repromissionis quam confessus erat (est *F al*) deus Abrahæ, crevit populus et multiplicatus est in Aegypto, ¹⁸quo-nd usque surrexit rex alius (*al. rex*) in Aegypto, qui non sciebat Ioseph. ¹⁹hic circum ueniens genus nostrum afflixit (*adfl.*) patres [nostros *L al*], ut exponerent infantes suos, ne iniuificarentur. ²⁰eodem

ἐγεννήθη Μωυσῆς καὶ ἦν ἄσπετος τῷ θεῷ. ὃς ἀντιράφη μῆνας
 τρεῖς ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ πατρὸς· ²¹ἐκτεθέντος δὲ αὐτοῦ, ἀνέλατο
 αὐτὸν ἡ θυγάτηρ Φαραὼ καὶ ἀνεθρέψατο αὐτὸν ἑαυτῇ εἰς υἱόν.
²²καὶ ἐπαιδεύθη Μωυσῆς πάσῃ σοφίᾳ Αἰγυπτίων, ἦν δὲ δυνατὸς
 ἐν λόγοις καὶ ἔργοις αὐτοῦ. ὥς δὲ ἐπληροῦτο αὐτῷ τεσσαρακον-
 ταίτης χρόνος, ἀνέβη ἐπὶ τὴν καρδίαν αὐτοῦ ἐπισκέψασθαι τοὺς
 ἀδελφοὺς αὐτοῦ, τοὺς υἱοὺς Ἰσραὴλ. ²⁴καὶ ἰδὼν τινα ἀδικούμενον
 ἡμύνατο καὶ ἐποίησιν ἐκδίκησιν τῷ καταπονομένῳ, πατάξας τὸν
 Αἰγύπτιον. ²⁶ἐτόμизεν δὲ συνιέναι τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ ὅτι ὁ θεὸς

1. ἐγεννήθη BCDEς, ἐγενήθη A μωυσης BCDde, μωσης AEς
 eligans d, acceptus e 1. 2. ἀντιράφη μῆνας τρεῖς ABCDEes,
 mensibus tribus educatus est d 2. πατρός ABC, add αὐτοῦ DE
 deus ἐκτεθέντος δὲ αὐτοῦ ABCDv, cum vero expositus esset d,
 ἐκτεθέντα δὲ αὐτοῦ Ees, add εἰς (παρὰ Dd) τὸν ποταμὸν DEde
 ἀνέλατο ABCDE, ἀνέλειτο ε 3. καὶ ἀνεθρέψατο αὐτὸν ἑαυτῇ
 εἰς (om B) υἱὸν ABCEes et corr D, ἀνεθρέψατο αὐτῇ εἰς υἱὸν pr
 D, et vice fili educavit sibi d 4. ἐπιδεύθη CD μωυσης BCDde
 Orig 1,478^a, μωυσης AEς πάσῃ σοφίᾳ deus et corr D et Orig
 4,369^b cod, πωσης σοφίας B, πωσαν τὴν σοφίαν pr D, ἐν πωσῇ σο-
 φίᾳ ACEe Orig 1,478^a 4,369^b δὲ ABCes, τε DEd 5. λόγοις
 καὶ (add ἐν Ees) ἔργοις ACDEdeus, ἔργοις καὶ λόγοις B αὐτοῦ
 ABCDEdeu, om ε cum autem eu, ad ubi d ἐπληροῦτο ABCD
 Ees, impletur de αὐτῷ τεσσαρακονταίτης (τεσσαρ. AC, τεσσαρα-
 κονταίτης ε) ABCDEes, ᾧ· εἰς αὐτῷ D 6. ἐπὶ ABCDEς, in
 deu ἐπισκέψασθαι ABCDdeς, τὸν ἐπισκεψ. Eu 7. τοὺς ACDEς,
 om B istrahel d τὴν C ἀδικούμενον ABCEes, iniuriari
 d, contumeliam pati e, add ἐκ τοῦ γένους D et add αὐτοῦ Ede
 8. ἡμύνατο pr D percusso dv, percutiens e 9. αἰγύπτιον AB
 CEes, add καὶ ἐκρύνεν αὐτοῦ ἐν τῇ ἀμμῷ Dd ἐνομιζόν D
 αὐτοῦ ADEdeus, om BCv

tempore natus est Moyses (Moses FL) et fuit gratus deo. qui nutri-
 tus est tribus mensibus in domo patris sui: ²¹exposito autem illo sus-
 tulit eum filia Pharaonis et nutriuit (et enutr. L) eum sibi in filium.
²²et eruditus est Moyses (Mos. FL) omni sapientia Aegyptiorum, et
 erat potens in verbis et in operibus suis. ²³cum autem impleretur
 (impl., -rentur) ei quadraginta annorum tempus, ascendit in cor eius
 ut uisitaret fratres suos, filios Israhel. ²⁴et cum uidisset quendam in-
 iuriam patientem, iudicavit illum et fecit ultionem ei qui iniuriam
 sustinebat, percusso Aegypto. ²⁶existimabat (-uit F) autem intelle-
 gere fratres [suos] quoniam deus per manum ipsius daret salutem

διὰ χειρὸς αὐτοῦ διδῶσι σωτηρίαν αὐτοῖς· οἱ δὲ οὐ συνῆκαν. ²⁶τῇ
 τε ἐπιούσῃ ἡμέρᾳ ὤφθη αὐτοῖς μαχομένοις, καὶ συνήλλασεν αὐ-
 τοὺς εἰς εἰρήνην εἰπὼν Ἄνδρες, ἀδελφοί ἐστε· ἵνα τί ἀδικεῖτε ἀλ-
 λήλους; ²⁷ὁ δὲ ἀδικῶν τὸν πλησίον ἀπώσατο αὐτὸν εἰπὼν Τίς σε
⁵κατέστησεν ἄρχοντα καὶ δικαστὴν ἐφ' ἡμῶν; ²⁸μὴ ἀνελθεῖν με σὺ
 θάλλεις ὃν τρόπον ἀνέλιες ἐχθρὸς τὸν Αἰγύπτιον; ²⁹ἔφυγεν δὲ Μωυ-
 σῆς ἐν τῷ λόγῳ τούτῳ, καὶ ἐγένετο πάροικος ἐν γῇ Μαδιάμ, οὗ
 ἐγέννησεν υἱοὺς δύο. ³⁰καὶ πληρωθέντων ἐτῶν τεσσαράκοντα ὤφθη
 αὐτῷ ἐν τῇ ἐρήμῳ τοῦ ὄρους Σινᾶ ἄγγελος ἐν φλογὶ πυρὸς βάτον.
¹⁰³¹ὁ δὲ Μωυσῆς ἰδὼν ἐθαύμασεν τὸ ὄραμα· προσερχομένου δὲ

1. per manu e, per manus d διδῶσι B, διδῶσι D, διδωσιν ACEz
 σωτηρίαν αυτοῖς ABCDdu, αυτοῖς σωτηρίαν Eez ου om pr D
 1. 2. τη τε ACD, τη δε BEevs, τότε d et pr D 2. μαχομένοις
 (-ος pr D) ABCEevs, add καὶ εἶδεν αὐτοὺς ἀδικούντας Dd
 συνήλλασεν BCDev, reconciliavit d, συνήλασεν AEz αυτοῖς
 C 3. ἐστε ABCE, ἐστε ἡμεῖς z, τι ποιεῖτε ante ἀνδρες Dd
 ἀδικεῖται CD, add εἰς pr D 4. ἡπας D 5. καὶ ABCDduz, η
 Ee ἡμῶν ABC, ἡμας DEz numquid dev συ ABCEDevs,
 om do 6. ἐχθρὸς (αιχθρὸς D, χθρὸς BEz, externa die d) τὸν αι-
 γυπτίον BCDEdevs, τὸν αιγ. χθρὸς A ἐφυγεν δε ABCvs, ἐφυγα-
 δευσεν (effugavit) δε Ee, καὶ ἐφυγαδευσεν D, adque ita pro-
 fugit d μωνσῆς BCDDu, μωσῆς Az, μωϋσῆν Ee 7. in ter-
 ram d 8. δυο pr D καὶ ABCEevs, καὶ μετὰ ταῦτα (add et
 d) Dd πληρωθέντων ἐτῶν ABCEDevs, πλησθέντων αὐτῷ εἰη
 pr D τεσσαράκοντα A, ᾠ· D, σιρακοντα C 9. τὸν ὄρον pr
 D, in monte d ἄγγελος ABCv, add κυρίου DEdes φλογὶ πυ-
 ρος BDDz, πυρὶ φλογος ACEev 10. δέ] enim d μωνσῆς BC
 DEde, μωσῆς Az ἐθαύμασεν ABCvs, ἐθαύμαζεν DEde τὸ
 ὄραμα om A 10 seq. προσερχομένου δε αὐτοῦ κατανοῆσαι ABC
 Ez, cum accederent autem considerare e, καὶ προσερχομένου αὐτοῦ
 (add καὶ pr) κατανοῆσαι D, cumque ipse accederet et consideraret d

illis: at illi non intellexerunt. ²⁶sequenti uero die apparuit illis liti-
 gantibus, et reconciliabat eos in pacem (pace), dicens Viri, fratres
 estis: ut quid nocetis (noceatis F) alterutrum? ²⁷qui autem iniuriam
 faciebat proximo [suo L], repulit (repulit) eum dicens Quis te cons-
 tituit principem et iudicem super nos? ²⁸numquid interficere me tu
 (om al) nis, quem admodum (que ammodum F) interfecisti heri
 Aegyptium? ²⁹fugit (fugit F) autem Moyses (Mos. FL) in uerbo
 isto, et factus est aduena in terra Madiam (sic F: Madian al), ubi
 generauit filios duos. ³⁰et expletis annis quadraginta (xl F) appa-
 ruit illi in deserto montis Sina angelus in igne flammae rubi. ³¹Moy-
 ses (Mos. FL) autem uidens admiratus (amin.) est uisum, et acce-

αὐτοῖ κατανόησαι, ἐγένετο φωνὴ κυρίου, ³²Ἐγὼ ὁ Θεὸς τῶν πατέρων σου, ὁ Θεὸς Ἀβραάμ καὶ Ἰσαὰκ καὶ Ἰακώβ. ἔντρομος δὲ γενόμενος Μωυσῆς οὐκ ἐτόλμα κατανόησαι. ³³ἔπειν δὲ αὐτῷ ὁ κίριος Αὖσον τὸ ὑπόδημα τῶν ποδῶν σου· ὁ γὰρ τόπος ἐφ' ᾧ ἔστηκας γῆ ἁγία ἐστίν. ³⁴ἰδὼν εἶδον τὴν κάκωσιν τοῦ λαοῦ μου τοῦ ἐν Αἰ-
γύπτῳ, καὶ τοῦ στεναγμοῦ αὐτοῦ ἤκουσα, καὶ κατέβην ἐξελεῖσθαι αὐτούς· καὶ νῦν δεῦρο ἀποστείλω σε εἰς Αἴγυπτον. ³⁵τοῦτον τὸν Μωυσῆν, ὃν ἠρνήσαντο εἰπόντες Τίς σε κατέστησεν ἄρχοντα καὶ δικαστήν; τοῦτον ὁ Θεὸς καὶ ἄρχοντα καὶ λυτρωτὴν ἀπέστιαλκεν σὺν χειρὶ ἀγγέλου τοῦ ὁφθέντος αὐτῷ ἐν τῇ βάτῳ. ³⁶οὗτος ἐξή-
γαγεν αὐτοὺς ποιήσας τέρατα καὶ σημεῖα ἐν τῇ Αἰγύπτῳ καὶ ἐν

1. ἐγένετο φωνὴ κυρίου AB et add πρὸς αὐτὸν C₅, ἐγένετο φωνὴ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ λεγούσα πρὸς αὐτὸν Ee, ο κύριος εἶπεν αὐτῷ (ait ad eum) λεγὼν Dd ἐγὼ ABD₅, add ἐμὴ (sum) Ede ὁ om C
2. ἰσαὰκ (ἰσακ C) καὶ ABC, ο (om D) Θεὸς ἰσαὰκ (ἰσακ Dd) καὶ ο (om D) Θεὸς DEde₅ ακωβ C δέ] que d 3. μωυσης BCDEde, μωσης A₅ audiebat d εἶπεν δὲ αὐτῷ ο (om A) κύριος (Θεὸς Ee) ABCEe₅, καὶ ἐγένετο φωνὴ πρὸς αὐτὸν Dd
4. λυσαὶ corr D τῶν ποδῶν σου ADd₅, ἐκ τῶν ποδῶν σου (suis pr e) Ee, σου (...ἐκ C) τῶν ποδῶν BC τοπο...ς C ἐφ ω ABC et corr D, ἐν ω Ede₅, ου pr D συ.ἰστηκας C 5. ἰδὼν ABCEe₅, εἰδὼν C, καὶ ἰδὼν γὰρ pr D, intuitus enim d μου om d et pr D ἐγυπτῳ pr D 6. gemitum eu, gemitus d αὐτοῦ BDd, αὐτῶν ACEe₅ ακηκοῦ D 7. νυν] sic pr C?, νυνι corr C ἀποστείλω ABCD, ἀποστείλω E, ἀποστείλω₅ hunc ipsum d 8. μωϋσῆν CDEde, μωσῆν A₅ 9. δικαστὴν AB₅, add ἐφ ἡμῶν (ἡμῶς E) CDEde καὶ prius BDEde, om AC₅ ἀρχοντα BCDEde₅, ἀρχηγὸν A ἀπεστιαλκεν ABDE, ἀπεστίλεν C₅ 10. σὺν ABCDEe₅, ἐν d₅ χεῖρι C, χαιρι pr E 11. ποιήσας ABCEe₅, cum fecisset d, ο ποιήσας D τῇ αἰγυπτῳ BCd, γῇ αἰγυπτῳ AEe, γῇ αἰγυπτου D₅

dente illo ut consideraret, [et F] facta est vox domini (ad eum al), ³²Ego deus (dominus L?) patrum tuorum, deus Abraham et (deus al, et deus L) Isaac et [deus L al] Iacob. tremefactus autem Moyses (Moses FL) non audebat considerare. ³³dixit autem illi dominus Solue calciamentum pedum tuorum: locus enim in quo stas terra sancta est. ³⁴uidens uidi afflictionem (affl.) populi mei qui est in Aegypto, et gemitum eorum audiui, et descendi [ut F] liberare (-rem V) eos: et nunc ueni [et L al] mittam te in Aegyptum. ³⁵hunc Moysen (Mos. FL), quem negauerunt dicentes Quis te constituit principem et iudicem? hunc deus principem et redemptorem misit cum manu angeli qui apparuit illi in rubo. ³⁶hic eduxit illos faciens prodigia et signa in terra Aegypti et in rubro mari et in deserto an-

ἐρυσθρῇ θαλάσῃ καὶ ἐν τῇ ἐρήμῳ ἔτη τεσσαράκοντα. ³⁷οὗτός ἐστιν ὁ Μωυσῆς ὁ εἰπας τοῖς υἱοῖς Ἰσραὴλ Προφήτην ὑμῖν ἀναστήσει ὁ Θεὸς ἐκ τῶν ἀδελφῶν ὑμῶν ὡς ἐμέ. ³⁸οὗτός ἐστιν ὁ γενόμενος ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ἐν τῇ ἐρήμῳ μετὰ τοῦ ἀγγέλου τοῦ λαλοῦντος αὐτῷ ἐν τῷ ὄρει Σινᾶ καὶ τῶν πατέρων ἡμῶν, ὅς ἐδέξατο λόγια ζῶντα δοῦναι ἡμῖν, ³⁹ὃς οὐκ ἠθέλησαν ὑπάρχοσι γενέσθαι οἱ πατέρες ἡμῶν, ἀλλὰ ἀπώσαντο καὶ ἐστράφησαν ἐν ταῖς καρδίαις αὐτῶν εἰς Αἴγυπτον, ⁴⁰εἰπόντες τῷ Αἰσῶν Ποίησον ἡμῖν Θεοὺς ὡς προπορεύουσιν ἡμῶν· ὁ γὰρ Μωυσῆς οὗτος, ὅς ἐξήγαγεν ἡμᾶς ἐκ γῆς Αἰγύπτου, οὐκ οἶδαμεν τί ἐγένετο αὐτῷ. ⁴¹καὶ ἐμοσχοποίησαν ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις καὶ ἀνήγαγον θυσίαν τῷ εἰδῶλῳ

1. ἐρυσθρῃ D per annos d τεσσαράκοντα AC, ᾠ· D 2. ο prius om D μοῦσης E, μωσῆς Aς εἰπας ABCD, εἰπων Eς istrahel d suscitavit de 3. ο Θεος ABDdσ, κυριος ο Θεος ημων (ἡμῶν om C) CEες ωσει pr D εμε ABσ, add αυτου ακουσεσθε (-σθαι E, ακουεσθε pr D) CDEdσς, add quem audistis e 5. ος (ille quidem Iren) εδεξατο ACDEεσς Iren 245, qui accipit d, ος εξελεξατο B eloquia de, praecepta Iren 6. viva e, viventium d, dei vivi Iren dare vobis Iren oboedientes (oband. e) esse de, oboedire v Iren 6. 7. patres vestri Iren 7. αλλα AB CDE, αλλ' ε ιστραφησαν ABCEς, conversi sunt de Iren, απεστραφησαν Dσ εν ABC, om DEdες Iren corde Iren αυτων om Dd 8. ειπαντις D ad aaron dev Iren deus e 9. προπορευουσιν ημων ABCDEς, praecedant nos dev, nos antecedant Iren μωσῆς Aς οὗτος om Iren 245 ος εξηγαγεν ABCDς, ο εξαγαγων E, qui eduxit (duxit e) dev Iren 10. quid ei contigerit ignoramus Iren εγενετο ABC, γεγονεν DEς, factum sit ev, contegerit d 11. ανηγαγον ABCEς et corr D, obtulerunt dev Iren, υπηγοντο pr D sacrificia Iren

nis quadraginta (xl. F). ³⁷hic est (om F) Moyses (Mos. FL) qui dixit filiis Israhel Prophetam vobis suscitabit (-uit L) (suscitavit vob.) deus de fratribus uestris tamquam me [: ipsum audietis L al]. ³⁸hic est qui fuit in ecclesia in solitudine cum angelo qui loquebatur ei in monte Sina et cum patribus nostris, qui accepit verba vitae dare vobis, ³⁹cui noluerunt oboedire patres nostri, sed reppulerunt (repul.) et auersi sunt cordibus suis in Aegyptum (-pto), ⁴⁰dicentes ad Aaron Fac nobis deos qui praecedant nos: Moyses (Mos. FL) enim hic qui eduxit nos de terra Aegypti, nescimus quid factum sit ei. ⁴¹et vitulum fecerunt in illis diebus et obtulerunt (opt.) hostiam simula-

καὶ εὐφραίνοντο ἐν τοῖς ἔργοις τῶν χειρῶν αὐτῶν. ⁴²ἔστρεψεν δὲ ὁ θεὸς καὶ παρέδωκεν αὐτοὺς λατρεύειν τῇ στρατιᾷ τοῦ οὐρανοῦ, καθὼς γέγραπται ἐν βίβλῳ τῶν προφητῶν Μὴ σφάγια καὶ θυσίας προσηγέκατέ μοι ἔτη τισσαράκοντα ἐν τῇ ἐρήμῳ, οἶκος Ἰσραήλ, ⁴³καὶ ἀνελύβετε τὴν σκηνὴν τοῦ Μολὸχ καὶ τὸ ἄστρον τοῦ ⁵θεοῦ Ῥεφάν, τοὺς τύπους οὓς ἐποιήσατε προσκυνεῖν αὐτοῖς; καὶ μετοικιῶ ἑμᾶς ἐπὶ κεινα Βαβυλῶνος. ⁴⁴ἡ σκηνὴ τοῦ μαρτυρίου ἦν τοῖς πατέρεσιν ἡμῶν ἐν τῇ ἐρήμῳ, καθὼς διετάξατο ὁ λαλῶν τῷ Μωϋσῇ ποιῆσαι αὐτὴν κατὰ τὸν τύπον ὃν ἰωράκει, ⁴⁵ἦν καὶ εἰσήγαγον διαδεξάμενοι οἱ πατέρες ἡμῶν μετὰ Ἰησοῦ ἐν τῇ κατασχέσει ¹⁰

1. τυφραίνοντο D avertit e δε ABDEdevs Orig 1,582^c 4,227^a Iren, add αυτους C 2. στρατια CEz Orig 1,583^a, στρατια ABD Orig 4,227^a, exercitui de, exercitibus Iren 3. τῶν om D numquid dev Iren victimas et hostias ev, hostias et sacrificia d, sacrificia et oblationes Iren 4. προσηγεκατε ABCDevz Orig 1,583^a Iren, προσιν. E, obtulistis d ιτη τισσαρακοντα (τισσιρ. AC, ἡ· D) BCDEdevs Iren, post ισραηλ A, τισσαράκοντα ιτη post ἐρήμῳ Orig istrachel de 5. καὶ ABDBdevs Orig Iren, λιγυ κυριος καὶ C ipsius moloch d 6. θεου BDD Orig Iren 245, add νμων ACEevs ριθαν CE, ραιθαν A, refam e, ριμφαμ Dd Iren, ριμφάν z Orig, ρομφα B οὓς] ου C 7. επεικεινα ABCEz et corr D, επι τα μιση pr D, in partem e, in illas partes d η σκηνη A BCDEdevs, in tabernaculum e ην ABCDEz, erat d, quod e 8. τοις ABCe et corr D, εν τοις Ez et pr D, penes d πατριεσιν pr D τμων BCDEdevs, νμων A qui loquebatur d, loquens ev 9. μωση Az, μωνσι pr D, μωῦσει corr D τον (το C) τυπον ABCDEdevs et corr D, τονον pr D ιωρακει ABCdevs, ιωρακεν E, ιωρακεν D et v, etiam d, etiam et e 10. suscipientes ev, om d μετα ιησουν D, cum iesum d εν τη κατασχέσει (-σι E) ABCDEz, in possessionem dv, in possessiones e

cro, et laetabantur in operibus manuum (manum pr F) suarum. ⁴²conuertit autem deus et tradidit (tradedit) eos servire militiae caeli, sicut scriptum (scribitum F) est in libro prophetarum (prophaet.) Numquid nictimas aut (et L) hostias obtulistis mihi annis quadraginta (XL F) in deserto, domus Israhel, ⁴³et suscepistis tabernaculum Moloch et sidus dei uestri Rempham (Riphan F, Rempha al), figuras quas fecistis adorare eas? et (om L) transferam uos trans Babylonem. ⁴⁴tabernaculum testimonii (quod) fuit [cum L al] patribus nostris in deserto, sicut disposuit loquens ad Moysen (Mos. FL), ut faceret illud secundum formam quam niderat; ⁴⁵quod et induxerunt suscipientes patres nostri cum Iesu (Hesu F, Hiesu al) in (om F)

τῶν ἐθνῶν ὡς ἐξῴσεν ὁ θεὸς ἀπὸ προσώπου τῶν πατέρων ἡμῶν, ἕως τῶν ἡμερῶν Λουκῆ, ⁴⁶ὅς εὑρεν χάριν ἐνώπιον τοῦ θεοῦ καὶ ἡγήσατο εὐρεῖν σκῆνωμα τῷ οἴκῳ Ἰακώβ. ⁴⁷Σολομῶν δὲ ᾠκοδομήσεν αὐτῷ οἶκον. ⁴⁸ἀλλ' οὐχ ὁ ὑψιστος ἐν χειροποιήτοις κατοικεῖ, κα-
⁵θὼς ὁ προφήτης λέγει ⁴⁹Ὁ οὐρανός μοι θρόνος, ἡ δὲ γῆ ὑποπόδιον τῶν ποδῶν μου· ποῖον οἶκον οἰκοδομήσετέ μοι; λέγει κύριος, ἡ τίς τόπος τῆς καταπαύσεώς μου; ⁵⁰οὐχὶ ἡ χεὶρ μου ἐποίησεν ταῦτα πάντα; ⁵¹σκληροτερεύηλοι καὶ ἀπερίμητοι καρδίαις καὶ τοῖς ὠσίν, ὑμεῖς ἀεὶ τῷ πνεύματι τῷ ἁγίῳ ἀντιπίπτετε, καθὼς οἱ πατέ-
¹⁰ρες ὑμῶν καὶ ὑμεῖς. ⁵²τίνα τῶν προφητῶν οὐκ ἐδίωξαν οἱ πατέρες

1. generationum e ἐξῴσεν ABCD, ἔξωσεν ζ, ἐξεῴσεν E 2. ευρε pr D, ηὔρεν E, referit d 3. petiit dñ, petit e ευρεῖν σκηνωμα ABCEες, σκηνωμα ευρεῖν Dd τω (sedes) οικω Bdd, τω θεω ACEες σολομων BDEδες, σαλωμων AC οικοδομησεν D
 4. εαυτω C ἀλλ ουχ (ipse d) ο υψιστος ABCEδευς, ο δε υψιστος ου D εν χειροποιητοις (add νουῖς ζ) κατοικει ABCEες, κατοικει (inhabitavit) εν χειροποιητοις Dd 5. καθως ABCEς, ως D, sicut dñ, add και E dixit d μοι ABCEς, μοι (μου pr D) εστιν Dñ, est meus d η δε ACDEδευς, και η B 6. οικοδομησεται (-τέ ζ) ACDEες, aedificatis d, οικοδομησατε B 7. τις ABCEδευς, ποιος D τῆς (est e) καταπαυσεως ABCDEες, requiens d μου ABCEες, μου (mea) εστιν Dd 8. ταυτα παντα Bδς, παντα ταυτα ACDE dura cervice (-cae e) e Lucif 208, durae cervices d καρδιαις ACDDñ, καρδιαν (an καρδιας?) B, τη καρδια Eος Lucif 9. αντιπιπτετε ABCEδες, restitis e, restitistis Lucif, obstitistis d καθως AD, ως BCEς, sicut dñ Lucif, sicut et e 10. υμων και υμεις ABCEδες Lucif, και υμων D τίνα] Orig 1,22^a 3,133^c 4,268^d, τίνα γὰρ Orig 3,464^c 10 seq. οι (ως οι E) πατερες υμων ABCEες Orig Lucif, εκεινοι Dd

possessionem gentium quas expulit deus a facie patrum nostrorum, usque in diebus David, ⁴⁶qui inuenit gratiam ante deum et petiit ut inueniret tabernaculum deo Iacob: ⁴⁷Salomon autem aedificauit illi domum. ⁴⁸sed (set) non excelsus in manu factis inhabitat (-tabat F), sicut propheta (-tam) dicit ⁴⁹Caelum mihi sedis (sedes F) est, terra autem scabillum (scabell.) pedum meorum (tuor.): quam domum aedificabitis mihi? dicit dominus, aut quis locus requietionis meae est? ⁵⁰nonne manus mea fecit haec omnia? ⁵¹dura (duri pr L) ceruice et incircumcisi (-sis F) cordibus et auribus, uos semper spiritui sancto resistitis (restitistis L al), sicut patres uestri et uos. ⁵²quem prophetarum non sunt persecuti patres uestri? et occiderunt eos qui

ὑμῶν; καὶ ἀπέκτειναν τοὺς προκαταγγελλαντας περὶ τῆς ἐλεύσεως τοῦ δικαίου οὗ νῦν ὑμεῖς προδότες καὶ θοοὶ ἐγένεσθε, ⁵³οἵτινες ἐλάβετε τὸν νόμον εἰς διαταγὰς ἀγγέλων καὶ οὐκ ἐφυλάξατε.» ⁵⁴Ἀκούοντες δὲ ταῦτα διεπρόντο ταῖς καρδίαις αὐτῶν καὶ ἔβρουχον τοὺς ὁδόντας ἐπ' αὐτόν. ⁵⁵ὑπάρχων δὲ πλήρης πνεύματος ἁγίου, ⁵⁶ἀτεινόμενος εἰς τὸν οὐρανὸν εἶδεν δόξαν Θεοῦ καὶ Ἰησοῦν ἐστῶτα ἐκ δεξιῶν τοῦ Θεοῦ, ⁵⁶καὶ εἶπεν Ἰδοὺ θεωρῶ τοὺς οὐρανοὺς διηνογμένους καὶ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου ἐκ δεξιῶν ἐστῶτα τοῦ Θεοῦ. ⁵⁷κράζοντες δὲ φωνῇ μεγάλῃ συνέσχον τὰ ὦτα αὐτῶν καὶ ὤρμησαν ὁμοθυμιδὸν ἐπ' αὐτόν, ⁵⁸καὶ ἐκβαλόντες ἔξω τῆς πόλεως 10

1. τοὺς *ABCE*ς *Orig* 1,22^a 464^c 4,268^d, αὐτοὺς τοὺς *D*, eos qui dev *Lucif* προκαταγγελλαντας *ABCE*δς *Orig*, προκαταγγελλοντας *Dv*, adnuntiabant e *Lucif* 208 τῆς om pr *D* 2. νυν *AB CDE*δς *Orig* 1,22^a *Lucif*, om e ἐγενεσθε *ABCDE* *Orig*, γένησθε *ς*, effecti estis *d*, fuistis v *Lucif*, estis e 3. in dispositiones *d*, in praeceptis *e*, in ordinationem *Lucif* ἐφυλάξατε (-ται *E*) *BCDE*ς *Lucif*, custoditis *dv*, ἐφυλάξασθε *A* 4. ακουόντες δε ταῦτα *ABCE*ς, ακουσαντες (audientes) δε αὐτοῦ *Dd*, cum autem haec audissent *Lucif* 208 discruciabantur *d*, fremebant e *Lucif* in cordibus *Lucif* ἐβρουχοντὶ *D*, fremebant e 5. ὁδόντας *ABCD*δς *Lucif*, add αὐτῶν *E* in eum v *Lucif* cum esset autem *e*, cumque esset *d* 6. intuito *d*, intendens *ev* εἶδε pr *D* ἰησοῦν *ABCE*ς, add τὸν κυρίον *Dd* ἐστῶτα *ABCE*ς, post Θεοῦ *Dd* 7. τοῦ Θεοῦ *ABCDE*ς, αὐτοῦ *C* διηγοιγμένους *ABC*, ηνωγμένους pr *D*, ανιγωμίνους *E*ς et corr *D* 8. ἐκ δεξιῶν ἐστῶτα τοῦ Θεοῦ *BD*ς *Iren* 198, ἐστῶτα ἐκ δεξιῶν τοῦ Θεοῦ *ACE*ς, ad dexteram dei stantem *d* 9. clamantes autem e *Lucif* 209, et cum exclamasset *d* συνεσχον *D*, continuerunt *ev*, conpresserunt *d* *Lucif* ὤρμησαν] impetum e 10. ὁμοθυμαμον *C*, unanimes e in eum dev *Lucif* ἐκβαλοντες *BCDE*ς *Lucif* et add αὐτὸν *Av*, expulerunt e

praenuntiabant de aduentu (-tum pr *F*) iusti cuius uos nunc (n. u.) proditores et homicidae fuistis; ⁵³qui accepistis legem in dispositione (-nem *L al* et pr *F*) angelorum, et non custodistis (-ditis). (20) ⁵⁴Audientes autem haec dissecabantur cordibus suis et stridebant dentibus in eum. ⁵⁵cum autem esset plenus (pl. e.) spiritu sancto, intendens (intuens *L*) in caelum uidit gloriam dei et Iesum stantem a dextris dei, ⁵⁶et ait Ecce uideo caelos apertos et filium hominis a dextris stantem (st. a d.) dei (dei stantem). ⁵⁷exclamantes autem uoce magna continuerunt aures suas et impetum fecerunt unanimiter (unian.) in eum, ⁵⁸et eicientes eum extra ciuitatem lapidabant. et

ἐλιθοβολούν. καὶ οἱ μάρτυρες ἀπέθεντο τὰ ἱμάτια αὐτῶν παρὰ τοὺς πόδας νεανίου καλουμένου Σαύλου, ⁵⁰καὶ ἐλιθοβολούν τὸν Στέφανον ἐπικαλούμενον καὶ λέγοντα Κύριε Ἰησοῦ, δέξαι τὸ πνεῦμά μου. ⁵¹Θεοὶ δὲ τὰ γόνατα ἔκραζεν φωνῇ μεγάλῃ Κύριε, μὴ στή-
 5 σης αὐτοῖς ταύτην τὴν ἁμαρτίαν. καὶ τοῦτο εἰπὼν ἐκοιμήθη. ¹Σαῦλος δὲ ἦν συνευδοκῶν τῇ ἀναιρέσει αὐτοῦ. ἐγένετο δὲ ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ διωγμὸς μέγας ἐπὶ τὴν ἐκκλησίαν τὴν ἐν Ἱεροσολύμοις· πάντες δὲ διεσπάρθησαν κατὰ τὰς χώρας τῆς Ἰουδαίας καὶ Σαμαρείας πλην τῶν ἀποστόλων. ²συνεκορίσαν δὲ τὸν Στέφανον
 10 ἄνδρες εὐλαβεῖς καὶ ἐποίησαν κοπετὸν μέγαν ἐπ' αὐτῷ. ³Σαῦλος δὲ ἐλυμαίνεται τὴν ἐκκλησίαν, κατὰ τοὺς οἴκους εἰσπορευόμενος, σύρων τε ἄνδρας καὶ γυναῖκας παρεδίδου εἰς φυλακὴν.

1. ἐλιθοβολούν *ABCE*ως *Lucif*, add αὐτον *Dd* adque ipsi testes *d* αὐτων *ACDE*ς, ταυτων *B* ante (ad *d*) pedes *de* 2. νεανίου (add τινος *Dd*) καλουμένου (nomine *d*) *ABCDE*ως, adolescens vocante *e* 3. ἰησουν *ABDE*ως, add χριστε *C* δέξε *DE* 3, 4. scriptum meum *e* 4. θεῖς (ponens *e*) δε (om pr *D*) *ABCDE*ως, cumque posuisset *d* etclamavit *d* φωνῇ (φωνην *C*) μεγάλῃ *ABCDE*ως, φωνην μεγάλην pr *D*, add λεγων *Dd* σιτησας *C*, σιτησεις pr *D* 5. ταυτην τὴν ἁμαρτιαν *ABCD*ν *Iren* 198 *Cypr* 252, τὴν ἁμαρτιαν ταυτην *Edes* *Orig* 1,222^b 6. ανειρεσει *CE*, ανειρασει *D*, interfecti *d* δε *ABCDE*ως, itaque *d* 7. μεγας *BCE*ως, μεγαν *A*, μεγας καὶ θλειψεις *Dd* ἡλημσολυμοις *E* 8. δε *BCDE*ς, τε *A*ς, enim *d* τῆς om pr *D* 9. υποστολων *ABCE*ως, add οἱ εμειναν ἐν (om *d*) ἱεροσολημ *Dd* συνεκομισαν δε *ABC*ως, συνεκομισαν τε *Ed* et corr *D*, συνκομισαντες pr *D* 10. εποιησαν *ABCD*, εποιησαντο *E*ς 10. 11. σαυλος δε *ABCE*ς, ο δε σαυλος *D* 11. ἐλυμαίνεται *ABCD*ως, ἐλυμνητατο *E* *ecclesias* *d* per domos *eu*, per singulasque domos *it* 12. trahensque *d*, extrahens autem *e* παρειδιδου pr *D*

testes deposuerunt uestimenta sua secus pedes adolescentis (adol., adulsc.) qui uocabatur Saulus, ⁵⁰et lapidabant Stephanum inuocantem et dicentem Domine Iesu, suscipe spiritum meum. ⁶⁰positis autem genibus clamuit (-bat *F*) uoce magna [dicens *L al*] Domine, ne statuas illis hoc peccatum. et cum hoc dixisset, obdormiuit (oddorm.). ¹Saulus autem erat consentiens neci eius. (21) Facta est autem in illa die persecutio magna in ecclesia quae erat Hierosolymis (Hierusalem.), et omnes dispersi sunt per regiones Iudaeae (Iudeae) et Samariae praeter apostolos. ²curauerunt (portauerunt) autem Stephanum (Stef. *F*) uiri timorati et fecerunt planctum magnum super illum. ³Saulus uero deuastabat ecclesiam, per domos intrans, et trahens uiros ac mulieres tradebat in custodiam. ⁴igitur qui dispersi

⁴Οἱ μὲν οὖν διασπαρέντες διηλθον εὐαγγελιζόμενοι τὸν λόγον· ⁵Φίλιππος δὲ κατελθὼν εἰς τὴν πόλιν τῆς Σαμαρείας ἐκήρυσσεν αὐτοῖς τὸν Χριστόν. ⁶προσεῖχον δὲ οἱ ὄχλοι τοῖς λεγομένοις ὑπὸ τοῦ Φιλίππου ὁμοθυμαδόν, ἐν τῷ ἀκούειν αὐτοὺς καὶ βλέπειν τὰ σημεῖα ἃ ἐποίει· ⁷πολλοὶ γὰρ τῶν ἐχόντων πνεύματα ἀκάθαρτα βοῶντα φωνῇ μεγάλῃ ἐξήρχοντο, πολλοὶ δὲ παραλελυμένοι καὶ χωλοὶ ἐθεραπεύθησαν· ⁸εἰγένετο δὲ πολλὴ χαρὰ ἐν τῇ πόλει ἐκείνῃ. ⁹ἄνθρωπος δὲ τις ὀνόματι Σίμων προὔπῃρχεν ἐν τῇ πόλει μαγεύων καὶ ἐξιστάνων τὸ ἔθνος τῆς Σαμαρείας, λέγων

1. οἱ μὲν οὖν διασπαρέντες (διασπερέντες C) διηλθον ABCDEς, ad illi quidem qui dispersi erant adnuntiabant d, hi igitur dispersi erant ibant e λόγον ABCDdovς, add του Θεου Eev 2. κατελθων ABCDEς, descens e, cum venisset d, και ελθων pr D? την AB, om CDEς. in civitate d 3. χριστον ABCEdevς, add ως δε ηκουον παν οι οχλοι D intendebant dv, adtendebat e δε οι (omnis d) οχλοι ABCdev et corr D, τε οι οχλοι Eς, om pr D 4. του om pr D παυλου pr A ὁμοθυμαδον] sic corr D, οντο pr D in audiendo ipsos et videntes e, in eo quod audierint ipsi et videbant d 5. ἃ om A πολλοι γαρ των εχοντων (habentes) bis pr Ee πολλοι ABCEEv, πολλῶν ς, a multis d, απο (pr incerta) πολλοις pr et corr D eorum (om d) qui habebant dv, habentes e 5. 6. spiritum immundum clamantes d 6. φωνη μεγαλη εξηρχοντο ABCEdev, μεγάλῃ φωνῇ ἐξήρχετο ς δε ABCEEvς, enim dv, add και Ee 7. και om d et pr D ἐθεραπευθησαν ABCEevς, ἐθεραπευοντο Dd εγενετο δε πολλη χαρα ABC, και εγενετο χαρα μεγαλη Ees, χαρα τε (om d) μεγαλη εγενετο Dd 8. δε om Iren 99 iam pridem erat in ipsa civitate d, ante fuerant in civitate e, qui ante erat in civ. Iren 9. και om pr D εξιστανων ABC, εξιστων DEς, seducens v Iren, mentem auferens d, suadens e. ὥστε ἀποπλανᾶν Orig 3,151^a το (om E) ἐθνος ABCEEvς Orig Iren, gentibus d samaritanorum Iren

erant pertransiebant (-ibant) evangelizantes uerbum [dei L al]: ⁵Philippus (Philippus) autem (om al) descendens in civitatem Samariae praedicabat illis Christum. ⁶intendebant autem turbae his quae a Philippo dicebantur unanimiter, audientes et videntes signa quae faciebat: ⁷multi enim eorum qui habebant spiritus immundos, clamantes uoce magna exiebant, multi autem (enim F al) paralytici et claudi curati sunt. ⁸factum est ergo magnum gaudium in illa ciuitate. (22) ⁹Vir autem quidam nomine Simon, qui ante fuerat in ciuitate magus, seducens gentem Samariae, dicens se esse (esse se L)

εἶναι τινα ἐαυτὸν μέγαν, ¹⁰ᾧ προσεῖχον πάντες ἀπὸ μικροῦ ἔως
 μεγάλου λέγοντες Οὗτός ἐστιν ἡ δύναμις τοῦ Θεοῦ ἡ καλουμένη
 μεγάλη· ¹¹προσεῖχον δὲ αὐτῷ διὰ τὸ ἱκανῶ χρόνῳ ταῖς μαγείαις
 ἐξιστακίναί αὐτούς. ¹²ὅτε δὲ ἐπίστεισαν τῷ Φιλίππῳ εὐαγγελιζο-
⁵μένῳ περὶ τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ ὀνόματος Ἰησοῦ χρι-
 στοῦ, ἐβαπτίζοντο ἄνδρες τε καὶ γυναῖκες. ¹³ὁ δὲ Σίμων καὶ αὐ-
 τὸς ἐπίστεισεν, καὶ βαπτισθεὶς ἦν προσκαρτερῶν τῷ Φιλίππῳ,
 θεωρῶν τε σημεῖα καὶ δυνάμεις μεγάλας γινομένας ἐξίστατο. ¹⁴ἀκού-
 σαντες δὲ οἱ ἐν Ἱεροσολύμοις ἀπόστολοι ὅτι δίδεκται ἡ Σαμάρεια
¹⁰τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ, ἀπέστειλαν πρὸς αὐτοὺς Πέτρον καὶ Ἰωάννην.
¹⁵οἵτινες καταβάντες προσηύξαντο περὶ αὐτῶν ὅπως λάβωσιν πνεῦμα

1. εἶναι τινα ταυτον (om d) ABCDEdes, se esse aliquem Iren
 μέγαν om Irenaci optimi codices πάντες ABCDEdes, om Iren
 1. 2. usque ad magnum d Iren, usque ad maiorem e 2. κα-
 λουμένη ABCDEdes Orig 1,638^a 4,39^d Iren 99, om ε 3. intue-
 bantur Iren ταῖς μαγείαις ABCDEs, magicis rebus d, magicis
 (magis e) suis ev Iren 4. ἐξιστακίναί BEs, ἐξιστακίναί (-κίναί
 pr A) ACE 5. περὶ (τὰ περὶ ε) τῆς βασιλείας ABCDEes, reg-
 num d de nomine de ιησου ABCDE, τοῦ Ἰησοῦ ε 6. τε
 BCDEs, om A, non exprimunt dev γυναῖκες C ο δε σιμων
 ABCDEes, sinon quoque (δ τε σίμ.) d, tunc (τότε) sinon v
 7. ἡν (add και pr D) προσκαρτερων ABCDEs, adherebat dev
 8. τε ACDEes, autem e, om d, τα B σημεῖα καὶ δυνά-
 μεις μεγάλας γινομένας (om C) ABCDdes, δυνάμεις καὶ σημεῖα με-
 γάλα γινομένα Ee ἐξίσταντο pr CD 9. ἱεροσολῆμ Dd
 10. αὐτοὺς ABCDdes, αὐτον Ee πέτρον ABCDE, τὸν Π. ε
 ιωαννην C, ιωανην D 11. καταβατὶς C προσεύξαντο B
 pro eis e, super eos d

aliquem magnum; ¹⁰cui auscultabant omnes a minimo usque ad maxi-
 mum dicentes Hic est uirtus dei quae (qui) uocatur magna: ¹¹attende-
 bant (adt.) autem eum propter quod multo tempore magicis suis de-
 mentasset eos. ¹²cum uero (ergo L) credidissent Philippo euangelizanti
 de regno dei et [in F al] nomine Iesu Christi, baptizabantur uiri ac
 mulieres. ¹³tunc Simon et ipse credidit, et cum baptizatus esset,
 adherebat Philippo (Philipo), uidens etiam signa et uirtutes maximas
 fieri stupens admirabatur (amir.). ¹⁴cum autem audissent apostoli
 qui erant Hierosolymis (qui in Iherusolymis erant), quia recepit (rece-
 pisset) Samaria uerbum dei, miserunt ad eos (illos L al) Petrum et
 Iohannem. ¹⁵qui cum uenissent, orauerunt pro ipsis, ut acciperent

ἅγιον· ¹⁶οὐδέπω γὰρ ἦν ἐπ' οὐδενὶ αὐτῶν ἐπιπεπωκός, μόνον δὲ
βεβαπτισμένοι ὑπῆρχον εἰς τὸ ὄνομα τοῦ κυρίου Ἰησοῦ. ¹⁷τότε
ἐπετίθεισαν τὰς χεῖρας ἐπ' αὐτούς, καὶ ἐλάβουν πνεῦμα ἅγιον.
¹⁸ἰδὼν δὲ ὁ Σίμων ὅτι διὰ τῆς ἐπιθέσεως τῶν χειρῶν τῶν ἀπο-
στόλων δίδεται τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, προσήνεγκεν αὐτοῖς χρήματα, ¹⁹
λέγων Ἄντι καμοὶ τὴν ἔξουσίαν ταύτην, ἵνα ὥς ἐὰν ἐπιθῶ τὰς
χεῖρας λαμβάνῃ πνεῦμα ἅγιον. ²⁰Πέτρος δὲ εἶπεν πρὸς αὐτόν Τὸ
ἄργυρίον σου σὺν σοὶ εἶη εἰς ἀπώλειαν, ὅτι τὴν δωρεάν τοῦ Θεοῦ
ἐνόμισας διὰ χρημάτων κτᾶσθαι. ²¹οὐκ ἔστιν σοι μερὶς οὐδὲ κλη-
ρος ἐν τῷ λόγῳ τούτῳ· ἡ γὰρ καρδία σου οὐκ ἔστιν ἐνθεῖα ἔναντι
τοῦ Θεοῦ. ²²μετανόησον οὖν ἀπὸ τῆς κακίας σου ταύτης, καὶ δεήθητι
τοῦ κυρίου, εἰ ἄρα ἀφεθήσεται σοι ἡ ἐπίνοια τῆς καρδίας σου·

1. οὐδέπω *ABCDE*ν, οὐπω (*nondum*) *dev*ς ἐπ οὐδενι *ABCD*ς, ἐπι
οὐδετα *pr D*, *super quemquam d*, ἐν οὐδενι *E*, *in quemquam ev*
inlapsus d, *deciderat e* 2. βεβαπτισμῇ *C* *in nomine dev*
*ισου ABCE*νς, *add χριστου Ddv* 3. ἐπετίθεισαν *A* *et corr D*,
ἐπετίθοσαν B?, *ἐπετίθεισαν C*, *ἐπετίθουν E*ς *et pr D* 4. ἰδὼν
ABCDE, *θεασάμενος ε* δὲ *om d* 5. το ἅγιον *ACDE*νς,
om B *προσηνεγκαν pr D* *χρήματα (pecuniam ev) ABCE*νς,
add παρακαλῶν (rogando) και Dd 6. ἐπιθῶ *ABCE*νς, *add καγω*
Dd 7. λαμβανῇ *ABCD*ς, *λαμβάνει E* *πρὸ αὐτῶν C* *Orig*
4,39^d *το ABCE*ς, *om D* 8. σου *ABCE*νς *Iren 99 Cyp 327*,
om D *in perditione Cyp* 8. 9. τὴν δωρεάν τοῦ Θεοῦ *ενομισας*
*ABCDE*νς *Iren*, *existimasti gratiam dei Cyp* 9. *per pecuniam o*
Cyp, *pecunia v Iren* 10. γὰρ *ABCE*νς *Iren 99*, *om pr D*
ἐναντι ABD, *ἐναντίον C*, *ἐνώπιον E*ς 11. 12. μετανόησον . . .
καρδίας σου om Iren 11. τῆς κακίας σου *C* 12. κυρίου *ABC*
DE, *Θεοῦ v*ς *remittitur e*, *remittitur corr e*

spiritum sanctum: ¹⁶*nondum* (*necdum L al*) enim in quemquam illo-
rum venerat (*superuen.*), sed (*set*) baptizati tantum erant (*om al*) in
nomine domini Iesu [Christi]. ¹⁷tunc inponebant (*imp.*) manus super
illos, et accipiebant spiritum sanctum. (23) ¹⁸Cum uidisset autem
Simon quia per inpositionem (*imp.*) manus apostolorum daretur spi-
ritus sanctus, obtulit (*opt. I*) eis pecuniam, ¹⁹dicens Date et (*om F*)
mibi hanc potestatem, ut cuicunque inposuero (*imp.*) manus accipiat
(*-ant*) spiritum sanctum. ²⁰Petrus autem dixit ad eum Pecunia tua
tecum sit in perditionem (*-one*), quoniam donum dei existimasti pec-
cunia possideri. ²¹non est [enim] tibi pars neque sors in sermone
isto (*hoc L*): cor enim tuum non est rectum coram deo (*domino*).
²²paenitentiam itaque age ab hac nequitia tua, et roga deum, si forte
remittatur (*remitatur*) tibi haec cogitatio cordis tui: ²³in felle enim

²³εις γὰρ χολὴν πικρίας καὶ σύνδεσμον ἀδικίας ὁρῶ σε ὄντα. ²⁴ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Σίμων εἶπεν Διήθητι ὑμῖς ὑπὲρ ἑμοῦ πρὸς τὸν κύριον, ὅπως μηδὲν ἐπέλθῃ ἐπ' ἡμὲ ὧν εἰρήκατε.

²⁵Οἱ μὲν οὖν διαμαρτυρούμενοι καὶ λαλήσαντες τὸν λόγον τοῦ κυρίου ὑπέστρεψον εἰς Ἱερουσόλυμα, πολλὰς τε κώμας τῶν Σαμαριτῶν εὐηγγελίζοντο. ²⁶ἄγγελος δὲ κυρίου ἐλάλησεν πρὸς Φίλιππον λέγων Ἀνάστηθι καὶ πορεύθητι κατὰ μισημβρίαν ἐπὶ τὴν ὁδὸν τὴν καταβαίνουσαν ἀπὸ Ἱερουσαλὴμ εἰς Γάζαν· αὕτη ἐστὶν ἔρημος. ²⁷καὶ ἀναστὰς ἐπορεύθη. καὶ ἰδὼν ἄνθρωπος Αἰθίοψ ἐννοῦχος ¹⁰δυνάστης Κανδάκης βασιλείσσης Αἰθιοπῶν, ὃς ἦν ἐπὶ πάσης τῆς γάζης αὐτῆς, ἐληλύθει προσκυνήσων εἰς Ἱερουσαλὴμ, ²⁸ἦν τε

1. εις γὰρ χολὴν πικρίας (πικρίαν χολῆς D) καὶ σύνδεσμον ABCE
ς et corr D, in felle (felle pr e) enim amaritudinis et obligatione
eu Iren, ἡν γὰρ πικρίας χολὴ καὶ σύνδεσμῳ pr D iustitiae e
ορω ABCς, θειρω DE 2. ο ABCDς, om E εἶπεν ABCEυς,
add πρὸς αὐτοὺς D πρὶ ἑμοῦ pr D κυρίον ABCEυς, θιον
Du 3. ἐπ ἡμὲ ABEς, in me e, ἡμὲ C, μοι D ὧν εἰρηκατε
ABCυς et add κακῶν Ee, τουτῶν τῶν κακῶν ὧν (ον pr) εἰρηκατε
μοι ος πολλὰ κλαίων ου διελιμπανεν (διελυμπ. pr) D 4. illi igitur e
5. κυρίου BCDEυς, θιον Au υπεστρεψον ABDυ, υπεστρεψαν CEες
ιερουσουμα ABCDEυς, Ἱερουσαλὴμ ζ τε AB
CEες, δε D 6. ευηγγελιζοντο ABCDEυς, ευηγγελισαντο ες
7. αναστηθι ABCEς, αναστας D καὶ ABCEες, om D et pr e
πορευθητι CD, πορευου ABEς, om pr e κατὰ ABCDς, contra
eu, πρὸς E 7. 8. ad viam eu 10. βασιλίσσης ABCDEυς, τῆς β.
ς, add τινος D 10. 11. super omnes gazas eu 11. αὐτου pr D
εληλυθει Au et pr D et pr C?, ος εληλυθει BEες et corr C
προσκυνησων ABCDς et pr E, προσκυνησαι eu et corr E εις
ABCEς, εν corr D, in eu, om pr D τε ADEς, δε BCe

amaritudinis et obligatione iniquitatis uideo te esse. ²⁴respondens (-dit) autem Simon dixit Precamini (Praec.) uos pro me ad dominum (deum F al), ut nihil ueniat super me horum quae dixistis. ²⁵et illi quidem testificati et locuti uerbum domini (dei) rediebant (redih.) Hierosolymam (-ma L, Hierusolymam al), et multis regionibus Samaritanorum euangelizabant. (24) ²⁶Angelus autem domini locutus est ad Philippum dicens Surge et (om al) uade contra meridianum ad uiam quae descendit (disc.) ab Hierusalem in Gazam: haec est deserta. ²⁷et surgens abiit. et (om al) ecce uir Aethiops (Aetiops F, Eth. al) eunuchus (-cus pr F) potens Candacis reginae Aethiopum (Eth.), qui erat super omnes gazas eius, uenerat adorare in Hierusalem, ²⁸et reuertebatur sedens super currum suum

ὑποσιρέφων καὶ καθήμενος ἐπὶ τοῦ ἄρματος αὐτοῦ, ἀνεγίνωσκέν τε τὸν προφήτην Ἡσαΐαν. ²⁹εἶπεν δὲ τὸ πνεῦμα τῷ Φιλίππῳ Πρόσ-
ελθε καὶ κολληθήσῃ τῷ ἄρματι τούτῳ. ³⁰προσδραμὼν δὲ ὁ Φί-
λιππος ἤκουσεν αὐτοῦ ἀναγινώσκοντος Ἡσαΐαν τὸν προφήτην, καὶ
εἶπεν Ἀρά γε γινώσκεις αὐτὸ ἀναγινώσκεις; ³¹ὁ δὲ εἶπεν Πῶς γὰρ ἂν
δυναίμην, ἐὰν μὴ τις ὁδηγήσῃ με; παρεκάλεσέν τε τὸν Φίλιππον
ἀναβάντα καθίσαι σὺν αὐτῷ. ³²ἡ δὲ περιοχὴ τῆς γραφῆς ἣν ἀνε-
γίνωσκεν ἦν αὕτη. Ὡς πρόβατον ἐπὶ σφαγὴν ἤχθη, καὶ ὥς ἀμνὸς
ἐναντίον τοῦ κείροντος αὐτὸν ἄφρωνος, οὕτως οὐκ ἀνοίγει τὸ στόμα
αὐτοῦ. ³³ἐν τῇ ταπεινώσει ἡ κρίσις αὐτοῦ ἤρθη. τὴν γενεὰν αὐ-
τοῦ τίς διηγῆσεται; ὅτι αἴρεται ἀπὸ τῆς γῆς ἡ ζωὴ αὐτοῦ. ³⁴ἀπο-
κριθεὶς δὲ ὁ εὐνοῦχος τῷ Φιλίππῳ εἶπεν Δέομαί σου, περὶ τίνος

1. και om pr D του ABDEς, om C αυτου om pr D 1. 2. ανε-
γινωσκεν τε A, και ανεγινωσκεν BCEς, αναγεινωσκαν D 2. τον
προφητην ησαιαν (ισαϊαν D) ADEevς, ησαιαν τον προφητην BC
3. τω αρματι τουτω ABCEς, ad currum istum (eius e) eu ad-
currans eu 4. ησαιαν τον προφητην ABCv, τον pr. τσ. Eς
5. itane e πως γαρ αν BCς, πως γαρ A, πως αν E, quomodo e
6. potero e οδηγηση (-σει E, instruat e) με ABEevς, με οδη-
γησει C τε ABCvς, δε Ee 7. ut ascenderet eu ordo e,
locus v 8. σφαγὴν] Orig 4,16^c, occisionem eu, victimam Iren 196
260 και ABCEevς Orig Iren 260, om v Iren 196 9. εναντιον
ABCEς, ἐνώπιον Orig κειροντος Bς Orig, κειραντος ACE
αυτον ABEevς Iren 196, om Orig Iren 260 aperuit eu Iren
10. αυτου ABEevς Iren 260, om Iren 196 ἐν τῇ . . . ἤρθη om
Iren 196 ταπεινωσει ABv Iren 260, add αυτου CEevς την AB
Cv, add δε Eevς Iren 196 11. αιρεται ABCvς, ιρεται E, tollitur
eu Iren 12. δαιομε σου A

legensque prophetam Esaiam. ²⁹dixit autem spiritus Philippo Accede et adiunge te ad currum istum. ³⁰adcurrans (occ.) autem Philippus audiuit eum (illum L al) legentem Esaiam prophetam, et dixit Putasne intellegis quae legis? ³¹qui ait Et quomodo possum, si non aliquis ostenderit mihi? rogavitque Philippum ut ascenderet et sederet secum. ³²locus autem scripturae (scribt. F) quam (quem L) legebat erat hic. Tamquam ovis ad occisionem ductus est, et (om F al) sicut agnus coram tondente se sine uoce, sic non aperuit os suum. ³³in humilitate iudicii eius sublatum est. generationem illius (eius) quis enarrabit (-uit pr F al)? quoniam tollitur (tolletur L al) de (a L) terra uita eius. ³⁴respondens autem eunuchus Philippo

ὁ προφήτης λέγει τοῦτο; περὶ ἑαυτοῦ, ἢ περὶ ἑτέρου τινός; ³⁵ἀνοί-
 ξας δὲ ὁ Φίλιππος τὸ στόμα αὐτοῦ καὶ ἀρξάμενος ἀπὸ τῆς γρα-
 φῆς ταύτης εὐηγγελίσσατο αὐτῷ τὸν Ἰησοῦν. ³⁶ὥς δὲ ἐπορεύοντο
 κατὰ τὴν ὁδόν, ἦλθον ἐπὶ τι ὕδωρ, καὶ ᾗσιν ὁ εὐνοῦχος Ἰδοὺ
 5 ὕδωρ· τί κωλύει με βαπτισθῆναι; ³⁸καὶ ἐκέλευσεν στήναι τὸ ἄρμα,
 καὶ κατέβησαν ἀμφότεροι εἰς τὸ ὕδωρ, ὃ τε Φίλιππος καὶ ὁ εὐ-
 νοῦχος, καὶ ἐβάπτισεν αὐτόν. ³⁹ὅτε δὲ ἀνέβησαν ἐκ τοῦ ὕδατος,
 πνεῦμα κυρίου ῥηρᾶσιν τὸν Φίλιππον, καὶ οὐκ εἶδεν αὐτὸν οὐκέτι
 ὁ εὐνοῦχος· ἐπορεύετο γὰρ τὴν ὁδὸν αὐτοῦ χαίρων. ⁴⁰Φίλιππος
 10 δὲ ἐνρέθη εἰς Ἀζωτον, καὶ διερχόμενος εὐηγγελίζετο τὰς πόλεις
 πάσας, ἕως τοῦ ἐλθεῖν αὐτὸν εἰς Καισάρειαν.

1. εἰρου τινος *ABC*ς, τινος εἰρου *E* *aperiens eu* 2. ο *AB*
*C*ς, om *E* *incipiens e.* *Orig* 4,16^c 3. τὸν κέριον Ἰησοῦν *Orig*
 4. αὐτ *eu* 5. τι *ABCE*ς, *quid est quod Cyp* 318, *quis v Hilar*
 2 11 *κωλυει με ABCE*ς *Hilar*, *me impedit Cyp* *βαπτι-*
σθηναι ABC, *add* ³⁷*ειπεν δε αυτω (om ε) ο φιλιππος ιαν (Eι ε)*
πιστεινεις εξ ολης της καρδιας σου (om ες) σωθησει (suscepit e,
ἔξεστιν ε) αποκριθεις δε ειπεν πιστινω εις τον χριστον τον υιον
του θιου (Πιστιεύω τὸν υἱὸν τοῦ θιου εἶναι τὸν Ἰησοῦν Χριστὸν
ς) Ees, *add tunc dixit philippus Si credis ex toto corde tuo licet*
Cyprian 318, *et affert ex hoc loco credo filium dei esse iesum Iren*
 196 6. ἀμφοτεροι (uterque *eu*) *ABC*ς, *post* ὕδωρ *E* *phil.*
quoque et eun. e 7. ἀνέβησαν *C* *ex ABC*ς, *apo E* 8. πνεῦμα
 κυριου *BCE*ς, *αγγελος κυριου ηρπασεν τον φιλιππον αγγελος δε*
κυριου pr A, *πνευμα αγιον επεπισεν επι τον ευνουχον αγγελος δε*
κυριου pr corr A *ηρπασει C* 9. την οδον αυτου *ACE*ς, *αυ-*
του την οδον B 10. ηῤρεθη *E* *in azoto eu* *ευηγγελιζετο*
*(-ζητο E) BCE*ς, *post* πιας *A*

dixit Obsecro te, de quo propheta dicit hoc? de se, an de alio ali-
 quo? ³⁵*aperiens autem Philippus os suum et incipiens ab (a) scrip-*
tura (scribit. F) ista evangelizavit illi Iesum. ³⁶*et dum irent per*
viam, venerunt ad quandam aquam, et ait eunuchus Ecce aqua (aquam
pr F): quid (quis F al) prohibet me baptizari? 37[dixit Philippus
Si credis ex toto corde, licet. et respondens ait Credo dei filium
esse Iesum Christum. L solus] 38et iussit stare currum, et descen-
derunt uterque in aquam, Philippus et eunuchus, et baptizavit eum.
³⁹*cum autem ascendissent (desc.) de aqua, spiritus domini rapuit*
Philippum, et amplius non vidit eum eunuchus: ibat enim (autem)
per viam suam gaudens. 40Philippus autem inuentus est in Azoto,
et pertransiens evangelizabat civitatibus cunctis, donec veniret Cae-

ἮΟ δὲ Σαῦλος ἔτι ἐμπνέων ἀπειλῆς καὶ φόβου εἰς τοὺς μα-
θητάς τοῦ κυρίου, προσελθὼν τῷ ἀρχιερεὶ ᾗτήσατο παρ' αὐτοῦ
ἐπιστολὰς εἰς Δαμασκὸν πρὸς τοὺς συναγωγάς, ὅπως εἰάν τινας
εὔρη τῆς ὁδοῦ ὄντας, ἄνδρας τε καὶ γυναῖκας, δεδμεμένους ἀγάγῃ
εἰς Ἱερουσαλήμ. Ἐν δὲ τῷ πορεύεσθαι ἐγένετο αὐτὸν ἐγγίζειν τῇ
Δαμασκῷ, ἔξαιφνης τε αὐτὸν περιέστραψεν φῶς ἐκ τοῦ οὐρανοῦ,
καὶ πεισὼν ἐπὶ τὴν γῆν ἤκουσεν φωνὴν λέγουσαν αὐτῷ Σαοὺλ
Σαοὺλ, τί με διώκεις; ἔειπεν δὲ Τίς εἰ, κύριε; ὁ δὲ Ἐγὼ εἰμι
Ἰησοῦς [ὁ Ναζωραῖος,] ὃν σὺ διώκεις. Ἀλλὰ ἀνάστηθι καὶ εἰς-
ελθε εἰς τὴν πόλιν, καὶ λαληθήσεται σοι ὃ τι σε δεῖ ποιεῖν. τοῖ 10

1. ἐμπνέων AE minas et caedes e 2. accedens e 3. in da-
masco e 4. εἰαν (αν E) τινας ABCEυς, quoscumque e 5. της
οδοῦ ὄντας BCEς, ὄντας της οδοῦ A, viae huius e 6. γυνυναικας C
7. εν δε το E 8. ἐξαιφνης (ἐξεφν. C) τε ABC, και ἐξεφνης
Eυς 9. αυτον περιεστραψεν (περιστρ. C) φως BC, αυτον φως
περιηστραψεν (περιεστρ. αν περιεστρ. pr) A, περιηστραψεν (πε-
ριεστρ. ε) αυτον φως Eυς εκ ABCεν, απο Eς 10. procedens in
terram e 11. 12. σαουλε σαουλε corr E. Orig 4,14^c 328^d Iren 203
Hilar 37 13. διωκεις ABCς Iren, add σκληρον σοι προς κεντρα
(stimulum) λακτιζιν Ee 14. ειπεν δε . . . ὁ δε om Iren 15. ει ABEe
υς Hilar 37, ει συ C 16. ο δε ABCυ, add κυριος προς αυτον Ee,
add Κύριος ειπεν ε 17. ιησους Bυς Orig 4,14^c, add ο ναζωραιος
ACEe Hil, add christus Iren 18. διώκεις] add σκληρόν σοι πρὸς
κέντρα λακτιζειν. 19. ὁρῶν τε καὶ θαμβῶν ειπε· Κύριε, τί με θέ-
λεις ποιῆσαι; καὶ ὁ Κύριος πρὸς αὐτόν ε, quae om ABCEe,
prima verba om Hilar, sed habet tremens et pavens dixit Domine
quid me vis facere 20. αλλα ACEς, αλλ B, sed e, om ε 21. εισελθε
ACEς, εισιθι B 22. ο τι ABC, τι Eς 23. σε δει ABCενς, δει σε E

saream. (25) ¹Saulus autem adhuc spirans (ispirans F, aspir. L)
minarum et caedis (cedes F al) in discipulos domini accessit ad
principem sacerdotum ²et petiit ab eo epistulas (-stolas) [ad pr L]
in Damascus ad synagogas, ut si quos inuenisset (-ssent pr F) huius
viae, uiros ac mulieres, uinctos perduceret [iu om F] Hierusalem.
³et cum iter faceret, contigit (contingit pr F) ut adpropinquaret Da-
masco, et subito circum fulsit eum lux de caelo, ⁴et cadens in ter-
ram (terra V) audiuit uocem dicentem sibi Saule Saule, quid me
persequeris? ⁵[durum tibi est (e. t.) contra stimulum calcitrare. L al]
qui dixit Quis (Qui F) es, domine? et ille Ego sum Iesus quem tu
persequeris. [durum est tibi contra stimulum calcitrare. ⁶et tremens
ad (om al) stupens dixit Domine, quid me uis facere? et dominus
ad eum om L al, qui add Sed] Surge et ingredere [in] ciuitatem, et
[ibi] dicetur tibi quid te oporteat (-tet L) facere. ⁷uiri autem illi qui

δὲ ἄνδρες οἱ συνοδεύοντες αὐτῷ εἰστήκεισαν ἐντοί, ἀκούοντες μὲν τῆς φωνῆς, μηδένα δὲ θεωροῦντες. ⁸ἠγέρθη δὲ Σαῦλος ἀπὸ τῆς γῆς, ἠγειρωμένων δὲ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ οὐδὲν ἔβλεπεν· χειραγωγοῦντες δὲ αὐτὸν εἰσήγαγον εἰς Δαμασκόν. ⁹καὶ ἦν ἡμέρας τρεῖς μὴ βλέπων, καὶ οὐκ ἔφαγεν οὐδὲ ἔπιεν. ¹⁰Ἦν δὲ τις μαθητῆς ἐν Δαμασκῷ ὀνόματι Ἀνανίας. καὶ εἶπεν πρὸς αὐτὸν ἐν ὁράματι ὁ κύριος Ἀνανία. ὁ δὲ εἶπεν Ἰδοὺ ἐγώ, κύριε. ¹¹ὁ δὲ κύριος πρὸς αὐτόν Ἀνάστα πορεύθητι ἐπὶ τὴν ῥύμην τὴν καλουμένην εὐθείαν, καὶ ζήτησον ἐν οἰκίᾳ Ἰούδα Σαῦλον ὀνόματι Ταρσέα· ἰδοὺ γὰρ ¹⁰προσέχεται, ¹²καὶ εἶδεν ἄνδρα Ἀνανίαν ὀνόματι εἰσελθόντα καὶ ἐπιθέντι αὐτῷ τὰς χεῖρας, ὥπως ἀναβλέψῃ. ¹³ἀπεκρίθη δὲ Ἀνανίας Κύριε, ἤκουσα ἀπὸ πολλῶν περὶ τοῦ ἀνδρὸς τούτου, ὅσα κακὰ τοῖς ἁγίοις σου ἐποίησεν ἐν Ἱερουσαλὴμ· ¹⁴καὶ ὧδε ἔχει

1. ἐντοί ABCE, ἐντοί ε 2. σαυλος ABCE, ὁ Σ. ε de terra εν· 3. ηγειρωμενων CE, ανεγωμενων Bε, ηνοιγωμενων A ουδεν Bεν et pr A, ουδενα CEε et pr? corr A 3. 4. χειραγωγουντες δε αυτον ABCEε, manumque ei dantes sum e 4. την ABCEεν, om e 5. και ουκ ABCEεν, non e ουδε ABEε, και ουκ C 6. εν οραματι ABCEεν, post Κύριος ε 7. ὁ δὲ prius] et ille e 8. ἀναστα Bν, ἀναστας ACEεν in vicin εν 9. in domum e 10. εἶδεν ἀνδρα Av, εἶδεν ἀνδρα (an ἀνδρα εἶδεν B?) εν οραματι BC, εἶδεν εν οραματι (in visum) ἀνδρα Eεε ἀνανιαν ονοματι A BCEεν, ὀνόματι Ἀνανίαν ε 10. 11. intro euntem et inponentem εν 11. τας (om AC) χεῖρας ABCEεν, χεῖρα ε ἀνανιας ABCν et add και εἶπεν Eε, ὁ Ἀνανίας ε 12. ἤκουσα ABCE, ἀκίκου ε de multis e 13. ἐποίησεν BCEεν, post ιερουσαλημ A, ante τοῖς ἁγίοις ε

comitabantur cum eo, stabant stupefacti, audientes quidem vocem, neminem autem videntes. ⁸surrexit autem Saulus de terra, apertisque oculis nihil videbat: ad manus autem illum trahentes intro duxerunt Damascus. ⁹et erat tribus diebus non videns, et non manducavit neque bibit. ¹⁰erat autem quidam discipulus Damasci nomine Ananias (Annan.). et dixit ad illum in visu (visum) dominus Anania (Annan.). at ille ait Ecce ego, domine. ¹¹et dominus ad illum Surge [et] (Surgens L) vade in vicum qui vocatur rectus, et quaere (quere) in domo iudae Sanlum nomine Tarsensem (Thars. pr F al): ecce enim orat, ¹²et vidit (videt F) virum Ananiam (Annan.) nomine intro euntem et inponentem (imp., ponentem F) sibi manus, ut visum recipiat. ¹³respondit autem Ananias (Ann.) Domine, audiui a multis de viro hoc, quanta mala sanctis tuis fecerit in Hierusalem: ¹⁴et hic

ἐξουσίαν παρὰ τῶν ἀρχιερέων δῆσαι πάντας τοὺς ἐπικαλουμένους τὸ ὄνομά σου. ¹⁵εἶπεν δὲ πρὸς αὐτὸν ὁ κύριος Ποριεύον, ὅτι σκευὸς ἐκλογῆς ἐστίν μοι οὗτος τοῦ βουσιᾶσαι τὸ ὄνομά μου ἐνώπιον τῶν ἔθνων τε καὶ βασιλέων, υἱῶν τε Ἰσραὴλ. ¹⁶ἐγὼ γὰρ ὑποδείξω αὐτῷ ὅσα δεῖ αὐτὸν ὑπὲρ τοῦ ὀνόματός μου παθεῖν. ¹⁷ἀπῆλθεν δὲ Ἀνανίας καὶ εἰσῆλθιν εἰς τὴν οἰκίαν, καὶ ἐπιθίς ἐπ' αὐτὸν τὰς χεῖρας εἶπεν Σαυὺλ ἀδελφέ, ὁ κύριος ἀπέσταλκέν με, Ἰησοῦς ὁ ὁφθαλμοὶ σοι ἐν τῇ ὁδῷ ἧ ἤρχον, ὅπως ἀναβλέψῃς καὶ πλησθῇς πνεύματος ἁγίου. ¹⁸καὶ εὐθέως ἀπέπισαν αὐτοῦ ἀπὸ τῶν ὁφθαλμῶν ὡς λεπίδες, ἀνέβλεψέν τε καὶ ἀνυστὺς ἐβαπτίσθη ¹⁹καὶ λαβὼν ¹⁰τροφὴν ἐνίσχυσιν. ἐγένετο δὲ μετὰ τῶν ἐν Δαμασκῷ μαθητῶν ἡμέρας τινάς, ²⁰καὶ εὐθέως ἐν ταῖς συναγωγαῖς ἐκήρυσσεν τὸν Ἰησοῦν, ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ. ²¹ἐξίσταντο δὲ πάντες οἱ

1. 2. τοὺς ἐπικαλουμένους (vocat pr, invocant corr e) το ὄνομα σου bis pr Ee 2. vas electionis eu Iren 203 Lucif 228 3. ἐστίν μοι ABCv, μοι ἐστίν Ee3 Iren 3. 4. ἐνώπιον (-πιων C) τῶν (om AE3) ἐθνῶν ABCEevs, in gentibus Iren 4. τε prius ABCEe, om vs Iren regibus filiis quoque e, regibus et filiis Iren 5. αὐτῷ] ei ex ipso Iren ὑπὲρ] propter e Iren παθεῖν ABCEevs, pati post oporteat eum v Iren 6. δε BCEes, τε A inponens eu 6. 7. ἐπ αὐτον τας χεῖρας ABEEs, τας χεῖρας ἐπ αὐτον C 7. σαυλι E 8. veniebat pr e 9. ἀπέπισαν ABCE, ἀπέπισον e αὐτου AB, post οφθαλμων CEevs 10. ὡς AB, ὡσι CE3 ἀναβλεψεν A τε ABv, add παραχρημα Ees, δε παραχρημα corr C surgens eu accipiens e 11. ἐνίσχυθη B?C? δε ABCEev, add ὁ Σαῦλος e 12. ἐκήρυσσιν ABCvs, ἐκήρυξε αυτοῖς Ee, in damasco praedicabat cum omni fiducia Iren 197 ἰησουν ABCEev Iren, Χριστὸν e 13. ἐστίν ABCEevs, est christus Iren

habet potestatem a principibus sacerdotum alligandi omnes qui inuocant nomen tuum. ¹⁵dixit autem ad eum dominus Vade, quoniam vas electionis est mihi iste, ut portet nomen meum coram gentibus et regibus et filiis Israel: ¹⁶ego enim ostendam illi quanta oporteat eum pro nomine meo pati (pati pro n. meo F al). ¹⁷et abiit Ananias (Annan.) et intro iuit [iu om F al] domum, et inponens (imp.) ei manus dixit Saule frater, dominus misit me, Iesus (d. Iesus misit me L) qui apparuit tibi in via qua ueniebas, ut uideas et implearis spiritu sancto. ¹⁸et confestim ceciderunt ab oculis eius tanquam squamae, et uisum recepit et surgens baptizatus est, ¹⁹et cum accepisset cibum, confortatus est. fuit autem cum discipulis qui erant Damasci per dies aliquot (-quod pr F, -quos L), ²⁰et continuo [ingressus Paulus] in synagogis praedicabat Iesum, quoniam hic est filius dei. ²¹stupabant autem omnes qui audiebant, et dicebant Nomen

ἀκούοντες καὶ ἔλεγον Οὐχ οὗτός ἐστιν ὁ πορθησας ἐν Ἱερουσαλὴμ τοὺς ἐπικαλουμένους τὸ ὄνομα τοῦτο; καὶ ὧδε εἰς τοῦτο ἐληλύθει, ἵνα δεδομένους αὐτοὺς ἀγάγῃ ἐπὶ τοὺς ἀρχιερεῖς. ²²Σαῦλος δὲ μᾶλλον ἐνεδυναμιεῖτο καὶ συνέχυνε τοὺς Ἰουδαίους τοὺς κατοικοῦντας ἐν Λαμασκῷ, συμβιβάζων ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ χριστός. ²³ὥς δὲ ἐπληροῦντο ἡμέραι ἱκαναί, συνεβουλεύσαντο οἱ Ἰουδαῖοι ἀνελθεῖν αὐτόν. ²⁴ἐγνώσθη δὲ τῷ Σαύλῳ ἡ ἐπιβουλὴ αὐτῶν. παρετηροῦντο δὲ καὶ τὰς πύλας ἡμέρας τε καὶ νυκτός, ὅπως αὐτὸν ἀνέλωσιν. ²⁵λαβόντες δὲ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ νυκτὸς διὰ τοῦ τείχους καθῆκαν αὐτὸν χαλάσαντες ἐν σπυρίδι. ²⁶παραγενόμενος δὲ ἐν Ἱερουσαλὴμ ἐπείραζεν κολλᾶσθαι τοῖς μαθηταῖς· καὶ πάντες ἐφοβοῦντο αὐτόν, μὴ πιστεύοντες ὅτι ἔστιν μαθητῆς. ²⁷Βαρνάβας δὲ ἐπιλαβόμενος αὐτὸν ἤγαγεν πρὸς τοὺς ἀποστόλους, καὶ διηγῆσατο αὐτοῖς πῶς ἐν τῇ ὁδῷ εἶδεν τὸν κύριον, καὶ ὅτι ἐλάλησεν αὐτῷ, καὶ πῶς ἐν

1, ο πορθησας *ABCE*; qui expugnabat *eu* ἐν *BCE*, εἰς *A*
2. *καὶ ὧδε *C* ad hoc *v*, ideo *e* ἐληλυθει *ABCE*, ἐληλυθεν *Eu* 4. ἐνεδυναμιεῖτο *ABv*, add τῷ λογῷ *C*, add ἐν τῷ λογῷ *Es* συνέχυνε *AB*, συνέχυνεν *C*, συνεχίεν *E*, confundebat *eu* τοὺς prius *om B* 5. συμβιβαζων *ABv*, συμβιβαζων (*instruens*) *C* et add καὶ λεγων *Es* 6. ἀναιλεῖν *A*, ἀνελίεν *CE* 7. innotuerunt — insidiae *e* 7. 8. παρετηροῦντο δὲ καὶ *ABCEv* *Orig* 2,394^d, παρετήρουν τε *ς* 8. ἡμερας τε (*om v Orig*) καὶ νυκτος ὅπως (*ὁπω E*) αὐτον ἀνέλωσιν *BCEv* *Orig*, ὅπως πιασῶσιν αὐτον ἡμερας καὶ νυκτος *A* 9. οἱ μαθηταὶ αὐτου (*an αὐτον B?*) *AB C Orig*, αὐτον οἱ μαθηταὶ *Es* 9. 10. διὰ (*om Orig*) του τειχους καθῆκαν αὐτον (*om Es*) *ABCEv Orig*, καθῆκαν διὰ τοῦ τείχους *ς* 10. laxantes *e* σπυρίδι *C* δὲ *ABCv*, add ο παῦλος (Σαῦλ. *ς*) *Es* ἐν *BE*, εἰς *AC* 11. ἐπείραζεν *ABC*, ἐπείρατο *Es* 12. adsumens *e*

hic est qui expugnabat in Hierusalem eos qui innocabant (-cant) nomen istud? et huc ad hoc venit, ut uinctos illos duceret ad principes sacerdotum. (26) ²²Saulus autem [multo *L al*] magis conualescebat et confundebat (-dabat) Iudaeos qui habitabant (-tabat *pr F*, -tant *al*) Damasci, adfirmans (aff.) quoniam hic est Christus. ²³cum impleverentur autem dies multi, consilium fecerunt Iudaei ut eum interficerent: ²⁴notae autem factae sunt Saulo insidiae eorum. custodiebant autem et portas die ac nocte, ut eum interficerent: ²⁵accipientes autem [eum] discipuli eius nocte per murum dimiserunt eum submittentes (summ.) in sporta. ²⁶cum autem venisset in Hierusalem, temptabat iungere se discipulis: et omnes timebant eum, non credentes quia esset discipulus. ²⁷Barnabas autem adpraehensum (appreh.) illum duxit ad apostolos, et narrauit illis quomodo in uia uidisset dominum, et quia locutus (loquu.) est ei, et quomodo in

Διμασκή παρησιασάτο ἐν τῷ ὀνόματι Ἰησοῦ. ²⁸καὶ ἦν μετ' αὐ-
τῶν εἰσπορευόμενος καὶ ἐκπορευόμενος εἰς Ἱερουσαλὴμ, παρησια-
ζόμενος ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ κυρίου, ²⁹ἐλάλει τε καὶ συνεζήτει πρὸς
τοὺς Ἑλληνιστάς. οἱ δὲ ἐπεχείρουν ἀνελθεῖν αὐτόν. ³⁰ἐπιγόντις δὲ
οἱ ἀδελφοὶ κατήγαγον αὐτὸν εἰς Καισάρειαν καὶ ἐξαπέστειλαν εἰς
Ταρσόν.

³¹Ἡ μὲν οὖν ἐκκλησία καθ' ὅλης τῆς Ἰουδαίας καὶ Γαλιλαίας
καὶ Σαμαρείας εἶχεν εἰρήνην, οἰκοδομουμένη καὶ πορευομένη τῷ
φύλῳ τοῦ κυρίου, καὶ τῇ παρακλήσει τοῦ ἁγίου πνεύματος ἐπλη-
θύνετο. ³²ἐγένετο δὲ Πέτρον διερχόμενον διὰ πάντων κατελθεῖν ¹⁰
καὶ πρὸς τοὺς ἁγίους τοὺς κατοικοῦντας Λύδδα. ³³ἔβρεν δὲ ἐκτ'
ἄνθρωπὸν τινα ὀνόματι Αἰνέαν ἐξ ἐτῶν ὀκτὼ κατακείμενον ἐπὶ
κραβάτιου, ὃς ἦν παραλυμένος. ³⁴καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ Πέτρος Αἰ-

1. ἰησου BC, του ἰησου Eς, iesu eu, κυριου A 2. εις ABCE,
ἐν εἰς ἱεροσολημ ABCv, add και ευως 3. του κυριου ABEEu
et add Ἰησοῦ εἰς, ἰησου C 4. ἐλληνιστας BCEς, ἐλλήνας A, grae-
cos e ἀνελθῖν αὐτον ABCEeu, αὐτὸν ἀνελθῖν εἰς 5. καισαρειαν
BCvς et add δια νυκτος Ee, ἱεροσολυμα A ἐξαπεστειλαν AEeu,
ἐξαπεστειλαν (-λῆ C) αὐτον BCς 7. η μιν ουν ἐκκλησια ABCv,
αι μιν ουν ἐκκλησαι πιασαι (om εἰς) Eς, ecclesiae quidem univer-
sae e per omnem e 8. εἶχεν ABCv, εἶχον Ees οἰκοδομου-
μενη και πορευομενη ABC, οἰκοδομουμῖνοι (-ναι εἰς) και πορευομι-
νοι (-ναι εἰς) Eς, cum aedificabantur et ingrediebantur e 8. 9. in
timore eu 9. του BCEς, om A πνεύματος om pr e ἐπλη-
θύνετο ABCv, ἐπληθύνοντο Ees 11. πρὸς om e λυδδα AB,
λυδδαν CEς, lyddae eu ἔβρεν E 12. ὀνοματι αινιαν (αιναιαν
C) ABCEeu, Αἰνέαν ὀνόματι εἰς ab annis eu 13. κραβατιου
AC, κραββατου B?, κραβατιω E, κραββάτω εἰς paralvtikoys e

(om L) Damasco fiducialiter egerit (ageret L) in nomine Iesu. ²⁸et
erat (erat autem L al) cum illis intrans et exiens in Hierusalem, [et
L al] fiducialiter agens in nomine domini: ²⁹loquebatur quoque gen-
tibus (om al) et disputabat cum Graecis (Grec.). illi autem quaere-
bant occidere eum (illum L): ³⁰quod cum cognouissent fratres, de-
duxerunt eum Caesaream et dimiserunt Tarsum (Tharsum F). ³¹eccle-
sia quidem per totam Iudaeam et Galilaeam et Samariam habebat
pacem, et aedificabatur ambulans in timore domini, et consolatione
sancti spiritus replebatur (-bantur pr F). (27) ³²Factum est autem
[ut L] Petrus dum (dum P.) pertransiret (transiret) universos, deue-
niret (devenire) ad sanctos qui habitabant (-tabat pr F, -tant al)
Lyddae (Lidde). ³³invenit autem ibi hominem quendam nomine Ae-
nean ab annis octo (viii F) iacentem in grabatto, qui erat paralyti-
cus. ³⁴et ait illi Petrus Aeneas, sanat (Aenea sanat) te [dominus L

νά, *lūtai* σε Ἰησοῦς χριστός· ἀνάστηθι καὶ στρώσον σεαυτῷ.
καὶ εὐθέως ἀνίστη, ³⁵καὶ εἶδαν αὐτὸν πάντες οἱ κατοικοῦντες
Λύδδα καὶ τὸν Σαρῶνα, οἵτινες ἐπέστρεψαν ἐπὶ τὸν κύριον. ³⁶Ἐν
Ἰόππῃ δέ τις ἦν μαθήτρις ὀνόματι Ταβιθά, ἣ διερχομένη
³⁷λέγεται Δορκάς· αὕτη ἦν πλήρης ἔργων ἀγαθῶν καὶ ἐλεημοσν-
ῶν ὧν ἐποίει. ³⁸Ἐγένετο δὲ ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις ἀσθενήσασαν
αὐτὴν ἀποθανεῖν· λούσαντες δὲ αὐτὴν ἔθηκαν ἐν τῷ ὑπερῷῳ.
³⁹Ἐγγὺς δὲ οὖσης Λύδδης τῇ Ἰόππῃ οἱ μαθηταὶ ἀκούσαντες ὅτι
Πέτρος ἐστὶν ἐν αὐτῇ, ἀπέστειλαν δύο ἄνδρας πρὸς αὐτόν, παρα-
⁴⁰καλοῦντες Μὴ ἀκνήσῃς διελθεῖν ἕως ἡμῶν. ⁴¹Ἀναστὰς δὲ Πέτρος
συνῆλθεν αὐτοῖς· ὃν περιγεγόμενον ἀνγγαγον εἰς τὸ ὑπερῷον, καὶ
παρέστησαν αὐτῷ πᾶσαι αἱ χῆραι καὶ κλαίονσαι καὶ ἐπιδεικνύμεναι
χιτῶνας καὶ ἱμάτια ὅσα ἐποίει μετ' αὐτῶν οὕσα ἡ Δορκάς. ⁴²Ἐμβα-

1. ιησους BCEev, ο κυριος ιησους Av χριστος BC, ο χριστος
AEz 2. ειδαν AB, ειδον Eς, ειδα C 3. λυδδα AB, λυδδαν
CEz, lyddae e σαρωνα BCEz, σαρωνα A 4. την ACEes,
om B tabithas e ἥτις ἐρχομένη Orig 3,256^b 5. εργων
αγαθων BCEv, αγαθων εργων Az 7. αυτην ACEz, eum e,
om B? αυτην (om B?) εθηκαν BCEz, εθηκαν αυτην Av
τω ACE Orig 3,256^b, om Bz 8. ουσης corr A λυδδης BEz,
λυδδας C, λυδδα A audientes ev 10. οκνησης ABCEv, οκνη-
σαι z, pigeret e ημων ABCEv, αυτων z surgens e ο πε-
τρος C 11. quem advenientein ascenderunt in superioribus et cir-
cumsteterunt ei universae e 12. επιδιγνυμαι A, επιδικνυμαι
corr E, επικνυμαι pr E 13. μετ αυτων ουσα ABCEz, cum
esset cum eis e eiciens e

al] Iesus Christus: surge et sterne tibi. et continuo surrexit, ³⁵et uiderunt illum omnes (homines) qui habitabant Lyddae (Lydda, Lidde) et Sarone (sic F: -nae al), qui conversi sunt ad dominum. ³⁶in Ioppe autem fuit quaedam discipula nomine Tabitha (-thas), quae (qui pr F) interpreta-ta (-pret.) dicitur Dorcas (Dorca L): haec erat plena (plena V) operibus bonis et elemosynis (clin., aelem.) quas faciebat. ³⁷factum est autem (om F al) in diebus illis (ill. d.) ut infirmata moreretur (morir.): quam cum laissent, posuerunt eam in cenaculo (caen.). ³⁸cum autem prope esset (essent) Lydda ab Ioppe, discipuli audientes quia Petrus esset in ea, miserunt duos viros ad eum, rogantes Ne pigriteris venire usque (om L) ad nos. ³⁹exsurgens (exurg.) autem Petrus venit cum illis: et cum advenisset, duxerunt illum in cenaculum (caen.), et circumsteterunt illum omnes uiduae fientes et ostendentes [ei] tunicas et uestes quas faciebat illis Dorcas (Dorca L). ⁴⁰eiectis autem omnibus (omnes) foras Petrus po-

λὼν δὲ ἔξω πάντας ὁ Πέτρος καὶ θεὸς τὰ γόνατα προσκύβητο, καὶ ἐπιστρέψας πρὸς τὸ σῶμα εἶπεν Ταβιθά, ἀνάστηθι. ἡ δὲ ἤνοιξεν τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτῆς καὶ ἰδοῦσα τὸν Πέτρον ἀνεκάθισεν. ⁴¹δοὺς δὲ αὐτῇ χεῖρα ἀνέστησεν αὐτήν, φωνήσας δὲ τοὺς ἄγλους καὶ τὰς χήρας παρέστησεν αὐτὴν ζῶσαν. ⁴²γνωστὸν δὲ ἐγένετο καθ' ὅλης τῆς Ἰόππης, καὶ ἐπίστευσαν πολλοὶ ἐπὶ τὸν κύριον. ⁴³ἐγένετο δὲ αὐτὸν ἡμέρας ἱκανὰς μῆναι ἐν Ἰόππῃ παρὰ τινι Σίμωνι βερσέ. ⁴⁴Ἄνθρωπος δὲ τις ἐν Καισαρείᾳ ὀνόματι Κορνήλιος, ἑκατοντάρχης ἐκ σπειρῆς τῆς καλουμένης Ἰταλικῆς, ⁴⁵εὐσεβὴς καὶ φοβούμενος τὸν θεὸν σὺν παντὶ τῷ οἴκῳ αὐτοῦ, ποιῶν ἐλεημοσύνας πολλὰς τῷ λαῷ καὶ δεόμενος τοῦ θεοῦ διὰ παντός, ⁴⁶εἶδεν ἐν ὁράματι φανερώς, ὥσει περὶ ὧραν ἐνάτην τῆς ἡμέρας, ἄγγελον

1. ἐξω πάντας *ABEες*, πάντας ἐξω *Cv* καὶ *ABCEες*, om *ς*
ponens *ev* 2. αἰτ *ε* ἀναστήθι *ABCEες*, exsurge in nomine
iesu christi *Cypr* 239 δε *ABCες*, add παραχρημα *Eε* 3. vi-
dens *e* 4. dans *ev* δε *BCEες*, τε *A* vocans *e* 5. ad-
signavit *ev* 6. τῆς *AEς*, om *BC* ἐπίστευσαν πολλοὶ *ABCEες*,
πολλοὶ ἐπίστευσαν *ς* in dominum *e* 7. αὐτον (om *B*) ἡμερας
ικανὰς μῆναι *ABEες*, ἡμερας τινὰς (ικανὰς *ς*) μῆναι αὐτον *Cς*
8. 9. erat autem Cornelius hic religiosus *Iren* 196 8. ἐν *ABCEες*,
ἦν ἐν *vs* 9. σπειρῆς *E*, σπειρας *A* quae dicitur *ev* 10. omni
ev, tota *Iren* ποιῶν *ABCEες* *Iren*, add τε *ς* 11. in populo
Iren 11. 12. vidit ergo circa horam nonam diei *Iren* 12. ἐν ὁρα-
ματι *ABCEες*, visum *e* περὶ *ABCE*, om *evς* hora nona *ev*
ἐνάτην *ACE*, ἐννάτην *ς*

nens genua oravit, et conversus ad corpus dixit Tabitha (-ta *F al*), surge. at illa aperuit oculos suos et viso Petro resedit. ⁴¹dans autem illi manum crexit eam, et cum vocasset sanctos et viduas, adsignavit eam vivam. ⁴²notum autem factum est per universam (-sum *pr F*) Ioppen (Ioppem *F*), et crediderunt multi in domino. ⁴³factum est autem ut dies multos moraretur in Ioppe (-ppen) apud quendam Simonem (S. q.) coriarium (corarium *F*). (28) ⁴⁴Vir autem quidam erat in Caesarea (-ream *pr F*) nomine Cornelius, centurio cohortis quae dicitur Italica (-lia), ⁴⁵religiosus (releg.) et timens deum (dominum *F*) cum omni domo sua, faciens eleemosynas (aelemos. *pr F*, elym. *al*) multas plebi et deprecans deum semper, ⁴⁶vidit (dedit *pr F*) in visu (-sum *pr F al*) manifeste, quasi hora nona diei (n. h. d. *F*

τοῦ θεοῦ ἐσελθόντα πρὸς αὐτὸν καὶ εἰπόντα αὐτῷ Κορνήλιε. ⁴ὁ δὲ ἀτινίσας αὐτῷ καὶ ἱεροσφοτος γενόμενος εἶπεν Τί ἐστιν, κύριε; εἶπεν δὲ αὐτῷ Αἰ προσευχαί σου καὶ αἱ ἐλεημοσύναι σου ἀνέβησαν εἰς μνημόσυνον ἱμνηροσθῆν τοῦ θεοῦ. ⁵καὶ νῦν πέμψον ἄνδρας ⁶εἰς Ἰόππην καὶ μετὰπεμψαι Σίμωνά τινα ὃς ἐπικαλεῖται Πέτρος· οὗτος ξενίζεται παρὰ τινι Σίμωνι βυρρεῖ, ὃ ἐστὶν οἰκία παρὰ θαλάσσαν. ὥς δὲ ἀπῆλθεν ὁ ἄγγελος ὁ λαλῶν αὐτῷ, φωνήσας δύο τῶν οἰκειῶν καὶ σιρατιώτην εὐσεβῆ τῶν προσκαρτερούντων αὐτῷ, ⁸καὶ ἐξηγησάμενος ἅπαντα αὐτοῖς, ἀπέστειλεν αὐτοὺς εἰς τὴν Ἰόπ-

1. intro euntem ev Iren dicentem ev Iren 1-3. αὐτῷ... σου καὶ om Iren 1. κορνιλιε C 2. intendens e ενθοφοτος γεν. E, trepidus factus d, timore repletus e τι εσ...τιν C 3. αι προσευχαι ABCEδewς, Corneli orationes Cypr 214 αι alterum om C σου alterum ABCEewς Iren 196 Cypr, om d 4. ad memoriam Cypr, in recordatione d ιμνηροσθεν AB, ενωπιον CEς και νυν ABEdewς, propter quod Iren 4. 5. πέμψον... Σίμονα] mitte ad simonem Iren. πέμψαι εἰς Ἰόππην ἐπὶ Σίμονα Orig 1,386^a ανδρας εις ιοππην (ιοπ. C) ABCEδew, εἰς Ἰόππην ἄνδρας ε 5. μετὰπεμψι E τινα ABCv, om Edew Orig Iren ος επικαλεται πετρος ABCς, τον επικαλουμιτον πετρον E, qui cognominatur petrus dew, τον καλούμετον (vocatur) Πέτρον Orig Iren 6. ospitatur e, est ospitans d τινι σιμωνι ABEdewς, σιμωνι τινι C, simonem d ω ABCEς, cuius de οικια ABEdewς, η οικια C θαλασσαν ABCEde, add οὗτος λυλῆσαι σοι τί σε δεῖ ποιῆν ε 7. desessisset e, dissit d αυτω ABCEδew, cum eo e, τῷ Κορνηλίῳ ε vocatis d, vocavit ev 8. των (ex e) οικειων ABCEdew, add αὐτοῦ dς pium e, fidelem d των προσκαρτερονντων αυτω ABCEς, qui adherebat sibi e, ex his qui praesto erant d 9. et cum exposuisset e, enarravit d ἅπαντα αυτοις ABEdew, αυτοις ἅπαντα (visum et) Cδς

al), angelum dei (ang. dei om al) intro euntem ad se et dicentem sibi Corneli. ⁴at ille intuens [in] eum timore correptus dixit Quid est (Qui es L), domine? dixit autem illi Orationes tuae et elemosynae tuae ascenderunt in memoriam (-ia F al) in conspectu dei. ⁵et nunc mitte viros in Ioppen, et accersi (arcessi L al) Simonem quandam qui cognominatur Petrus: ⁶hic hospitatur apud (apud pr F) Simonem quandam coriarium (corar. F), cuius est domus iuxta mare. [hic dicet tibi quid te oporteat facere.] ⁷et cum discessisset angelus qui loquebatur illi, uocavit duos domesticos suos et militem metuentem dominum ex his qui illi parebant; ⁸quibus cum narrasset omnia, misit il-

πην. ⁹Τῇ δὲ ἐκυύριον ὁδοιπορούντων ἐκείνων καὶ τῇ πόλει ἐγγι-
ζόντων ἀνέβη Πέτρος ἐπὶ τὸ δῶμα προσεύξασθαι περὶ ὧραν ἑκ-
την. ¹⁰Ἐγένετο δὲ πρόσπεινος, καὶ ἤθελεν γεύσασθαι. παρυσκευ-
ζόντων δὲ αὐτῶν ἐγένετο ἐπ' αὐτὸν ἑκστασις, ¹¹καὶ θεωρεῖ τὸν οὐ-
ρανὸν ἀνεωγμένον καὶ καταβαῖνον σκεῦός τε ὡς ὁ θόνην μεγάλην, ⁵
τίσσωσιν ἀρχαῖς καθεύμενον ἐπὶ τῆς γῆς. ¹²ὃ ὑπῆρχεν πάντα
τὰ τετράποδα καὶ ἑρπετὰ τῆς γῆς καὶ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ. ¹³καὶ
ἐγένετο φωνὴ πρὸς αὐτόν, Ἀναστὰς Πέτρε θύσον καὶ φάγε.

1. οδοιπορούντων ἐκείνων (αὐτῶν *AE*, *illis*) *ABCEes*, iter illis fa-
cientibus *de* τῇ πόλει ἐγγιζόντων *ABCEes*, adpropinquantibus (*ad-*
propinq. v) civitati *de* 2. ἐπὶ (εἰς *Orig*) το δῶμα *ABCEs Orig*
1,216^a 3,256^a, εἰς τὸ ὑπέρῳον *Orig* 1,386^b, in cenaculum *d*, in su-
periora *eu* adorare *e*, et horabit *d* περὶ ὧραν ἑκτην *BCEes*
Orig 1,386^b et add τῆς ἡμέρας *A*, circa hora sexta *d*, τὴν ἑκτην
Orig 1,216^a 3. esuriens *d*, ut esuriret *e* ἠθελεν *ABCEds Orig*
1,386^b, voluit *eu* 4. αὐτῶν *ABCEdeu Orig*, ἐκείνων *ς* ἐγένετο
ABC Orig, ἐπέτισεν *Edeus* ἐπ αὐτὸν ἑκστασις *ABEdeus*, ἑκστα-
σις ἐπ αὐτὸν *C Orig* θεωρεῖ *E*, vidit *deu* 5. ἀνεωγμένον *AB*
Cs Orig, ἠνεωγμ. *E* 5-7. καὶ καταβαῖνον ... τετράποδα] ex
quattuor principiis ligatum vas quodam et linteum splendidum quod
differebatur de caelo in terram et erant omnia quadrupedia *d*. in lin-
teo de caelo ad Petrum universorum animantium genera summissa
Hil 750 5. καταβαῖνον *ABEeu* et corr *C Orig* 1,386^b 3,256^a, add
ἐπ' αὐτόν *ς* μεγάλην] sic pr *C?*, ἣν corr *C* 6. τισσώσιν
A, τετρασιν *E Orig* 1,216^a ἀρχαῖς *ABEe Orig* 1,216^a 249^a 386^b
3,256^a, add διδιδόμενον καὶ *ς* καθεύμενον *ABCEes Orig* 1,386^b,
add ἐκ τοῦ οὐρανοῦ *v Orig* 3,256^a (1,216^a 249^a) in terram *eu*
7. καὶ (add τὰ *C?*) ἑρπετὰ τῆς γῆς *ABCv Orig* 1,386^b 388^b, et ser-
pentia *d*, καὶ ἑρπετὰ τῆς γῆς καὶ τὰ θηρία *Ee*, καὶ ἑρπετὰ καὶ
θηρία τῆς γῆς *Orig* 1,249^a, τῆς γῆς καὶ τὰ θηρία καὶ τὰ ἑρπετὰ *ς*
πετεινὰ *AB Orig* 1,386^b 388^b, τὰ πετεινὰ *CEs* 8. ἀναστὰς (*sur-*
gens) πετρε *ABCEes Orig* 1,386^b 388^b (249^a), petre surge *d*

los in Ioppen. ⁹postera autem die iter illis facientibus et adpro-
pinquantibus (*appr.*) ciuitati (*-te*), ascendit Petrus in superiora, ut
oraret, circa horam sextam (*vi F*): ¹⁰et cum esuriret, noluit gustare.
parantibus autem eis (*ei*) cecidit super eum mentis excessus, ¹¹et
uidit caelum apertum et descendens uas quoddam uelut (uelud) lin-
teum magnum quattuor initiis submitti de caelo in terram, ¹²in quo
(qua *F*) erant omnia quadrupedia et serpentina terrae et uolatilia
caeli. ¹³et facta est nox ad eum, Surge, Petre, [*et pr F*] occide et

¹⁴ὁ δὲ Πέτρος εἶπεν Μηδαμῶς, κύριε, ὅτι οὐδέποτε ἔφαγον ⁽¹⁾πάν
κοινὸν καὶ ἀκάθαρτον. ¹⁵καὶ φωνῇ πάλιν ἐκ δευτέρου πρὸς αὐτόν,
Ἄ ὁ Θεὸς ἐκαθάρισεν σὺ μὴ κοῖνον. ¹⁶τοῦτο δὲ ἐγένετο ἐπὶ τρεῖς,
καὶ εὐθὺς ἀνελήμφθη τὸ σκεῦος εἰς τὸν οὐρανόν. ¹⁷ὥς δὲ ἐν
⁵ἑαυτῷ διηπόρει ὁ Πέτρος, τί ἂν εἴη τὸ ὄραμα ὃ εἶδεν, ἰδοὺ οἱ
ἄνδρες οἱ ἀπεσταλμένοι ἀπὸ τοῦ Κορνηλίου διερωτήσαντες τὴν οἰ-
κίαν τοῦ Σίμωνος ἐπέστησαν ἐπὶ τὸν πυλῶνα, ¹⁸καὶ φωνήσαντες
ἐπυνθάνοντο εἰ Σίμων ὁ ἐπικαλούμενος Πέτρος ἐνθάδε ξενίζεται.
¹⁹Τοῦ δὲ Πέτρου διενθυμονμένου περὶ τοῦ ὁράματος, εἶπεν τὸ
¹⁰πνεῦμα αὐτῷ Ἴδου ἄνδρες τρεῖς ζητοῦσίν σε· ²⁰ἀλλὰ ἀναστὰς κα-

1. ο δε πειτρος ABCEεξ Orig 1,386^b, ad illi d μηδαμως ABCE
εξ Orig 1,386^b 388^c, non d 2. και prius ABdv Orig, η CDEεξ
και φωνη ABCEδευξ Orig 1,386^b, φωνησας δε D παλιν ABCD
Eδευξ, om Orig 3. εκαθαρισεν BDEξ Orig 1,249^b 386^b 388^c 615^d,
εκαθερισεν (-σε pr A) AC, ἐκάθηρει Orig 1,386^b codd συ AB
CEδευξ Orig Iren 196, σοι D μη κοινον ABCDς, μη κυνου E,
noli communicare d, ne commune (om pr e) dixeris (feceris e) e
Iren δε ABCDEευξ, enim d 4. ευθυς ABCEν, πάλιν ες, om
Dd ανελημφθη ADE, ἀνελήφθη ε το ABCEευξ, παλιν το
D, ipsum d ως δε ABCDEεξ, et dum dv 5. ευνω ACDEξ,
αυτω B, se deu, add εγενετο Dd quidnam eu, quae d εἴη] ει
pr D visum e, visio dv ιδου ABν, και ιδου CDEεδευξ οἱ
om E 6. απο του (om D) ACDς, υπο του BE διερωτησαν-
τες ABCEξ, επιρωτησαντες D, inquirentes deu 7. του ABCD,
om Eξ cum clamassent d, vocantes e 8. επυνθανοντο ADEεδευξ,
επυθοντο BC 9. διενθυμουμενου ABCDE, ενθυμ. ε, cogitante
dv, haesitante e ειπε B 9. 10. τον πνευμα C 10. αυτω
ACν, ante το πνευμα DEδεξ, om B τρεις ζητουσιν (quaerent pr
e) ACEευξ, ζητουσιν Dd, δυο ζητουντες B αναστας ABCDEξ,
surgens e, αναστα pr D, surge et d

manduca. ¹⁴ait autem Petrus Absit, domine, quia nunquam manducaui omne (om F) commune et imundum (iun.). ¹⁵et uox iterum secundo ad eum [dixit], Quae deus purificauit ne tu commune dixeris. ¹⁶hoc autem factum est per ter (pertertio al, tertio F), et statim receptum est uas in caelum (-lo). ¹⁷et dum intra se haesitaret (hes.) Petrus, quidnam esset uisio quam nidisset, [et] ecce uiri qui missi erant a Cornelio inquirentes domum Simonis adstiterunt (adstet. al, astit. V) ad ianuam, ¹⁸et cum uocassent, interrogabant si Simon (int. Simonem) qui cognominatur Petrus illic haberet hospitium. ¹⁹Petro autem cogitante de uisione, dixit spiritus ei Ecce uiri tres quaerunt te: ²⁰surgere itaque et descende (disc. L), et uade cum

τάβηθι, καὶ πορεύου σὺν αὐτοῖς μηδὲν διακρινόμενος, ὅτι ἐγὼ ἀπέσταλκα αὐτούς. ²¹καταβὰς δὲ Πέτρος πρὸς τοὺς ἄνδρας εἶπεν Ἰδοὺ ἐγὼ εἰμι ὃν ζητεῖτε· τίς ἡ αἰτία δι' ἣν πύρεσται; ²²οἱ δὲ εἶπαν Κορνήλιος ἑκατοντάρχης, ἀνὴρ δίκαιος καὶ φοβούμενος τὸν Θεὸν μαρτυρούμενός τε ὑπὸ ὅλων τοῦ ἔθνους τῶν Ἰουδαίων, ἐχρη-
ματίσθη ὑπὸ ἀγγέλου ἁγίου μεταπέμψασθαι σε εἰς τὸν οἶκον αὐ-
τοῦ καὶ ἀκοῦσαι ῥήματα παρὰ σοῦ. ²³εἰσκαλεσάμενος οὖν αὐτοὺς ἐξένισεν, τῇ δὲ ἐπαύριον ἀναστὰς ἐξῆλθεν σὺν αὐτοῖς, καὶ τινες τῶν ἀδελφῶν τῶν ἀπὸ Ἰόππης συνῆλθον αὐτῷ. ²⁴τῇ δὲ ἐπαύριον εἰσῆλθεν εἰς τὴν Καισάρειαν· ὁ δὲ Κορνήλιος ἦν προσδοκῶν αὐ-
τούς, συγκαλεσάμενος τοὺς συγγενεῖς αὐτοῦ καὶ τοὺς ἀναγκαίους

1. καὶ π. σὺν αὐτοῖς] cum eis nihil pr e, vade cum illis corr e διακρινόμενος C, dubitans ev, dubitant d ὅτι ABCDE, διότι ε
2. καταβὰς δε ABCvs, τότε καταβὰς (descendens) o DEde τους (ipsos d) ἀνδρας ABDEdevs, αυτους C, add τοὺς ἀπεσταλμένους ἀπὸ τοῦ Κορνηλίου πρὸς αὐτόν ε 3. ζητεῖτε ABCEevs, add τι θελεται η (om d) Dd η (om B) αιτια ABCDEds, causa est ev venistis dev 4. εἶπαν ABCE, εἶπον Ds, dixerunt dev, add προς αυτον Dd κορνηλιος ABCEdevs, add τις D 5. μαρτυρουμε- νος (testimonio) τε ABCDEds, testimonium autem habens e υπο ολους pr A, vφ ολου D 7. εἰσκαλεσάμενος ουν ABCs, τότε προσκαλεσάμενος (introducens) Ee, τότε εισαγωγῶν (ergo ingressus) o πετρος Dd 7. 8. αὐτοὺς ἐξένισεν ABCEevs, ἐξένισεν αυτους Dd 8. ac postera die d ἀναστας ABCDEd, surgens ev, om ε ἐξῆλθεν ABDdv, o πετρος ἐξῆλθεν CEos 9. de fratribus e των alterum ABCEdevs, om D απο ABCDE, ἀπὸ τῆς ε συν- νηλθον D, denerunt e τη δε επαυριον ABCEv, in crastinum autem e, postero quoque die d, καὶ τῇ ἐπαύριον ε 10. εἰσηλ- θεν BDdv, εἰσηλθον AEes, εἰσηλθον D τὴν om D καισαριαν ACDE, caesaream dev προσδοκων BCEs, προσδ....A, προσ- δεχομενος D, expectans de αυτους ABCEevs, add και Dd 11. συγκαλεσάμενος CDE συγγενεις D

eis (illis F) nihil dubitans, quia ego misi illos. ²¹descendens autem Petrus ad viros dixit Ecce ego sum quem quaeritis: quae causa est propter quam venistis? ²²qui dixerunt Cornelius centurio, vir iustus et timeans deum et testimonium habens ab universa gente Iudaeorum (Iudeor.), responsum accepit ab angelo sancto, accersire (arcessire L) te in domum suam et audire verba (verbum) abs te. ²³intro ducens igitur eos recepit hospitio, sequenti (-te) autem die surgens profectus est cum eis, et quidam ex fratribus ab (a F) Ioppe comitati sunt cum [eo]. ²⁴altera autem die intro iit Caesaream. (29) Cornelius vero expectabat illos convocatis cognatis suis et necessariis amicis. ²⁵et

φίλους. ²⁵Ὡς δὲ ἐγένετο τοῦ εἰσελθεῖν τὸν Πέτρον, συναντήσας αὐτῷ ὁ Κορνήλιος πεισὼν ἐπὶ τοὺς πόδας προσεκύνησιν. ²⁶ὁ δὲ Πέτρος ἤγειρεν αὐτὸν λέγων Ἀνάστηθι· καὶ γὰρ αὐτὸς ἄνθρωπος εἰμι. ²⁷καὶ συνομιλῶν αὐτῷ εἰσῆλθεν, καὶ εὗρίσκει συνελλυθότας πολλούς, ²⁸εἶπη τε πρὸς αὐτούς Ὑμεῖς ἐπίστασθε ὡς ἀθέμιτόν ἐστιν ἀνδρὶ Ἰουδαίῳ κολλᾶσθαι ἢ προσέρχεσθαι ἄλλοφυλῶ· καί μοι ὁ Θεὸς ἔδειξεν μηδὲνα κοινὸν ἢ ἀκάθαρτον λέγειν ἄνθρωπον, ²⁹διὸ καὶ ἀναντιρρήτως ἦλθον μεταπεμφθεῖς. πυνθάνομαι οὖν, τίτι λόγῳ

1. φίλους *ABCE*ευς, add περιεμμενεν *Dd* 1. 2. ὡς δὲ... Κορνήλιος] προσεγγιζόντος δε του πετρου εις την καισαριαν (-raeam) προδραμιων (praecurrens) εις των (ex) δουλων διεσαφησεν (nuntiauit) παραγεγονεναι αυτον ο δε κορνηλιος εκπηδησας (exiliens) και συναντησας (obuius factus est) αυτω *Dd* 1. του (ut) *ABCE*ε, om ε τον πετρος *A* obuians ε 2. cadens ε, procidens dv επι *ABCE*ς, προς *D*, ad dv, ante ε ποδας *ABCDE*ς, add eius de προσεκυνησεν *ABCE*ευς, add αυτον (αυτω corr) *Dd* 3. ηγειρεν αυτον *ABCDE*ευς, αὐτὸν ἤγειρεν ε αναστηθι *ABCE*ευς, τι ποιεις *Dd* καγω (και εγω *B*) αυτος *AB*υς, και αυτος εγω *C*, καγω *Dd*, και γαρ εγω *Ee* 4. εμι *ABC*ος, add ως και (om ε) συ *DEde* συνομιλων (cum loqueretur cum) αυτω εισηλθεν και ευρισκει *ABCE*ες et corr *D*, εισελθων τε (intro ibit) και ευρειν d et pr *D* convenisse d, convenientes ε 5. atque d, dixit autem ε υμεις *ABCE*ευς et add βελτιον *Dd*, ipsi *Iren* 199 επιστασθαι pr *D* αθεμιστον pr *D*. quoniam non est fas *Iren* 6. adherere d, iugere ε, adiungi *Iren* accedere dev, convenire *Iren* αλλοφυλω *ABCE*ες, ad allophyllum d, cum allophylo *Iren*, ανδρι αλλοφυλω *D* 6. 7. καμοι (και εμοι ε, mihi autem *Iren*) ο θεος εδειξεν *BCDd*ς *Iren*, καμοι εδειξεν ο θεος *AE*ευ, dominus mihi dixit *Cypr* 99 μηδενα (μηνα pr *D*) κοινον η ακαθαρτον λεγειν ανθρωπον *ABCDE*ευς *Orig* 1,249^a *Iren* 199, neminem hominem communem dicendum et immundum *Cypr* 8. και *ABCDE*ες, om v *Iren* αναντιρητως *D* μεταπεμφθεις (-πεφθ. *C*) *AB*υς, add υφ υμων *DEde* τιτι *ABCD*ς, τιτι τω *E*

factum est cum intro isset Petrus, obuius ei [uenit] Cornelius et procidens ad pedes [eius *L al*] adoravit. ²⁶Petrus uero leuauit eum dicens Surge: et ego ipse homo sum. ²⁷et loquens cum illo intrauit, et inuenit multos qui conuenerant, ²⁸dixitque ad illos Vos scitis quomodo abominatum sit uiro Iudaeo coniungi aut accedere (accid. pr *F*) ad alienigenam: et (sed) mihi ostendit deus neminem communem aut immundum dicere hominem; ²⁹propter quod sine dubitatione ueni accersitus (arcessitus *L*). interrogo ergo, quam ob causam

μετεπέμψασθέ με; ³⁰καὶ ὁ Κορνήλιος ἔφη Ἀπὸ τετάρτης ἡμέρας
μέχρι ταύτης τῆς ὥρας ἤμην τὴν ἐνάτην προσευχόμενος ἐν τῷ
οἴκῳ μου, καὶ ἰδοὺ ἀνὴρ ἕστη ἐνώπιόν μου ἐν ἱσθῇτι λαμπρᾷ,
³¹καὶ φησιν Κορνήλιε, εἰσηκούσθη σου ἡ προσευχή καὶ αἱ ἐλεημο-
σύναι σου ἐμνήσθησαν ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ. ³²πέμψον οὖν εἰς Ἰόπ-
πην καὶ μετακάλεσαι Σίμωνα ὃς ἐπικαλεῖται Πέτρος· οὗτος ξενί-
ζεται ἐν οἰκίᾳ Σίμωνος βυρσέως παρὰ θάλασσαν. ³³ἔξαιτῆς οὖν
ἐπεμψα πρὸς σε, σὺ τε καλῶς ἐποίησας παραγινόμενος. νῦν οὖν
πάντες ἡμεῖς ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ πάρισμεν ἀκοῦσαι πάντα τὰ προσ-
τεταγμένα σοι ἀπὸ τοῦ κυρίου. ³⁴ἀνοίξας δὲ Πέτρος τὸ στόμα

(1) μετεπέμψασθε (-σθαι AD) ABCDEευς, accersisti dñ ait dñ,
respondit e τεταρτης ABCEυς et corr D, της τριτης pr D, nus-
tertiana d 2. ταυτης της ωρας ABCEευς, της αρτι ωρας D,
hunc diem d ημην ABC, add νηστευων και Edeυ et corr A, add
νηστευων D την ενατην (add τε pr D, ἐννάτην ὥραν ε) προσ-
ευχομενος ABCDε, nona oravam d, προσευχομενος απο εκτης ωρας
εως ενατης Ee 4. φησι A, ait dñ εισηκουσθην C? σου η
προσευχη ABCDε, η προσευχη σου Edeυ 5. ιοππην ABCDδευς,
add ανδρας Ee 7. εν οικια (in domum d) σιμωνος βυρσειωσ ABD
Edeυς, παρα τινι σιμωνι βυρσει C, add ος παραγινόμενος λαλησει
(loquatur d) σοι CDEdeυς, quae om ABν οὖν] ου pr D 8. σε
ABCEευς, add παρακαλων (rogando) ελθειν (add σε d et corr D) προς
ημασ Dd τε BCEε, γε A, δε Dde παραγινόμενος ABCEε,
adveniens e, εν ταχει παραγινόμενος (advenire) Dd ουν ABCE
deυς et corr D, ἴδου pr D 9. αντες ημεις C, nos omnes d
του θεου ABCEε et corr D, του κυριου B?, σου dñ et pr D πα-
ρισμεν ακουσαι ABCEευς et corr D, ακουσαι βουλομενοι (volumus)
pr D παντα BCEευς, παρα σου Dd, om A 10. σοι BCDEdeυς,
σοι παντα A, om e απο ACD, υπο Bε, παρα E κυριου AB
CEευ, θεου Ddeυς aperiens dñ πετρος το στομα (add αυτου
ACEe) ABCEευς, το στομα πετρος Ddñ

accersistis (arcess. L, accersisti F al) me? (30) ³⁰Et Cornelius ait
A nudius (nudus F al) quarta (quartana L al) die usque ad (in L)
hanc horam orans eram hora nona (h. n. om al) in domo mea, et ecce
uir stetit ante me in ueste candida, ³¹et ait Corneli, exaudita est
oratio tua et elemosynae (ael. F) tuae commemoratae sunt in con-
spectu dei. ³²mitte ergo in Ioppen et accersi (arcessi L) Simonem
qui cognominatur Petrus: hic hospitatur in domo Simonis coriarii
(coriari F) iuxta mare. ³³confestim igitur misi ad te, et tu bene
fecisti ueniendo. nunc ergo omnes nos in conspectu tuo adsumus
audire omnia quaecumque tibi praecepta sunt a domino. ³⁴aperiens

ἔπιν α' Ἐπ' ἀληθείας καταλαμβάνομαι ὅτι οὐκ ἔστιν προσωπολήμ-
πτῆς ὁ θεός, ³⁵ἀλλ' ἐν παντί ἔθνη ὁ φοβούμενος αὐτὸν καὶ ἐργα-
ζόμενος δικαιοσύνην δεκτὸς αὐτῷ ἐστίν. ³⁶τὸν λόγον ἀπέστειλεν
τοῖς υἱοῖς Ἰσραὴλ εὐαγγελιζόμενος εἰρήνην διὰ Ἰησοῦ χριστοῦ.
³⁷οὗτός ἐστιν πάντων κύριος. ³⁸ὑμεῖς οἴδατε τὸ γινόμενον ῥῆμα
καθ' ὅλης τῆς Ἰουδαίας, ἀρξάμενον [γὰρ] ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας,
μετὰ τὸ βάπτισμα ὃ ἐκήρυξεν Ἰωάννης, ³⁹Ἰησοῦν τὸν ἀπὸ Να-
ζαρέθ, ὡς ἔχρισεν αὐτὸν ὁ θεός πνεύματι ἁγίῳ καὶ δυνάμει, ὅς
διῆλθεν εὐεργειῶν καὶ ἰώμενος πάντας τοὺς καταδυναστευομένους ⁴⁰
¹⁰ὑπὸ τοῦ διαβόλου, ὅτι ὁ θεὸς ἦν μετ' αὐτοῦ ⁴⁰(καὶ ἡμεῖς μάρτυ-

6. ἀρξάμενος

1. καταλαμβανομαι (-με CE) ABCE^z et corr D, expediō d, con-
prehendo e, comperi v Iren 196, καταλαμβανόμενος pr D προσ-
ωπολήπτῆς ACDE, προσωπολήπτῆς ε 2. ἀλλ BCDE^z, ἀλλὰ A
3. αὐτῷ ἐστίν (ἐστὶν A) ABCDE^z Iren, est ei d^o τον λογον
ABC^o et add on E^z, verbum suum d, τον γαρ λογον on D
destinavit e 4. israhel d εὐαγγελιζόμενος ABCDE^z, evan-
gelizare d 5. υμεις ACDE^z Iren 196 Hilar 1093, om B το
γινόμενον (γενεαμ. E) ABDE^z, το γεγονός C, quod (quid d, quoniam
Iren) factum est de Iren Hilar ῥῆμα om Dd 6. τῆς om pr D
ἀρξάμενος ACDE, cum coepisset d, ἀρξάμενον B^z, incipiens ev Iren
Hilar γαρ AD^zev Iren, om BCE^z Hilar 7. ναζαρεθ D τὸν
non expriment d^o Iren Hilar ἀπο ναζαρεθ BCDE^z Iren, a
nazareth e, ἀπο ναζαρεθ A, nazaraeum Hilar 8. ὡς ABCDE^z Iren
Hilar, on Dd αὐτον om d et pr D πνεύματι (εν πν. E^o) αἰῶ
ABCDE^z Iren Hil, αἰῶ πνεύματι Dd ὡς ABCDE^z, οὗτος Dd,
ipse Iren 196 9. εἰώμενος D, sanus e τους καταδυναστευο-
μένους ABCE^z Orig 1,782^c 790^a, qui obtenebantur d, τους καταδυν-
αστευθέντας D, oppressos e, qui oppressi erant Iren 10. διαβο-
λου ABCD^zevs Orig Iren, σατανα E ημεις BCE^zevs Iren, υμεις
AD μαρτυρες ABCDE^z, testes sumus v Iren, ἔσμεν μάρτυρες ε

autem Petrus os (os Petr. L) dixit In ueritate comperi (conp. pr F
al) quoniam non est personarum acceptor deus, ³⁵sed in omni gente
qui timet eum et operatur iustitiam acceptus (-ptor) est illi. ³⁶uer-
bum misit filiis Israhel adiutians (ann.) pacem per Iesum Christum.
hic est omnium dominus. ³⁷uos scitis quod factum est (om al) uer-
bum per uniuersam Iudaeam, incipiens enim a Galilaea, post bap-
tismum quod praedicauit Iohannes, ³⁸Iesum a Nazareth, quomodo
unxit eum deus (dominus) spiritu sancto et uirtute, qui pertransiuit
bene faciendo et sanando omnes (om L) oppressos a diabolo (dia-
bulo), quoniam deus erat cum illo; ³⁹et nos testes sumus omnium

ρεις πάντων ὧν ἐποίησεν ἐν τῇ χώρᾳ τῶν Ἰουδαίων καὶ [ἐν] Ἱερουσαλὴμ), ὃν καὶ ἀνείλαν κρεμάσαντες ἐπὶ ξύλῳ, ⁴⁰τοῦτον ὁ θεὸς ἤγειρεν τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ καὶ ἔδωκεν αὐτὸν ἐμφανῆ γενέσθαι ⁴¹οὐ παντὶ τῷ λαῷ, ἀλλὰ μάρτυσι τοῖς προκειχειροτονημένοις ὑπὸ τοῦ θεοῦ ἡμῖν, οἵτινες συνιφάγομεν καὶ συνεπίομεν αὐτῷ μετὰ τὸ ἀναστῆναι αὐτὸν ἐκ νεκρῶν. ⁴²καὶ παρήγγειλεν ἡμῖν κηρῦξαι τῷ λαῷ καὶ διαμαρτύρασθαι ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ ὠρισμένος ὑπὸ τοῦ θεοῦ κριτὴς ζώντων καὶ νεκρῶν. ⁴³τούτῳ πάντες οἱ προφῆται μαρτυροῦσιν, ἅφθισιν ἁμαρτιῶν λαβεῖν διὰ τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ πάντα τὸν πιστεύοντα εἰς αὐτόν. ⁴⁴ἔτι λαλοῦντος τοῦ Πέτρου τὰ ῥήματα ταῦτα, ἔπεσε τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐπὶ πάντας τοὺς ἀκούοντας τὸν λόγον. ⁴⁵καὶ ἐξέστησαν οἱ ἐκ περιτομῆς πιστοὶ οἱ

7. ὅτι αὐτός ἐστι

1. παντων ABCEυς Iren, αυτου Dd et in regione Iren, in regione deu εν ACEυς Iren, om BDdu 2. και ABCDEde, om ε Iren ανειλαν ABCDE, ανεϊλον ε suspensum (suspendentes εν Iren) in ligno deu Iren 196 3. τη (εν τη C) τριτη ημερα AB CEυς Iren et corr D, μετα την τριτην ημεραν d et pr D αυτον ABCEυς Iren et corr D, αυτω d et pr D ενφανη ADE
4. μαρτυσι ADε, μαρτυσιν CE 5. ημιν (ημιμ E) ABDEdeυς, ante υπο του C, ante praedestinati Iren συνιφαγομεν ABDEde, add αυτω C, cum eo et manducavimus Iren αυτω ABCDEde, om Iren, add και συνιστραφημιν (συνανιστρ. corr D, conversi sumus) Dd 6. αυτον ABCEε, om D εκ (a) νεκρων ABCε Iren, add δι ημερων τισσαρακοντα Ee, add ημερας 70 D παρηγγειλεν ABCEε, praecepit de Iren 196, ενετιλατο D 7. ουτος BCDE, αυτος Aε de Iren qui praestitus est d 11. επεσε (σιν D) AD, επεπεσεν BEε, cecidit de 12. ακουοντας ABDEde, audierunt e οι alterum Bdu, οσοι ADEεε

quae fecit in regione Iudaeorum et [in L] Hierusalem: quem [et L] occiderunt suspendentes in ligno. ⁴⁰Hunc deus suscitavit tertia die et dedit eum manifestum fieri ⁴¹non (in F) omni populo, sed testibus praeordinatis a deo nobis, qui manducamus et bibimus (et b. om al) cum illo, postquam resurrexit a mortuis: ⁴²et praecepit nobis praedicare populo et testificari quia ipse est qui constitutus est a deo iudex vivorum (uiror. pr F) et mortuorum. ⁴³haec omnes prophetae testimonium perhibent, remissionem [omnium L] peccatorum accipere per nomen eius omnes qui credunt in (om al) eum. ⁴⁴adhuc loquente Petro verba haec, cecidit spiritus sanctus super omnes qui audiebant verbum. ⁴⁵et obstupuerunt ex circumcisione fideles qui ve-

συνῆλθον τῷ Πέτρῳ, ὅτι καὶ ἐπὶ τὰ ἔθνη ἡ δωρεὰ τοῦ πνεύματος τοῦ ἁγίου ἐκκίχεται· ⁴⁶ἤκουον γὰρ αὐτῶν λαλούντων γλώσσαις καὶ μεγαλυνόντων τὸν Θεόν. τότε ἀπεκρίθη Πέτρος ⁴⁷Μή τι ⁽¹⁾τὸ ὕδωρ δύναται κωλύσαι τις τοῦ μὴ βαπτισθῆναι τούτους, οἵτινες τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἔλαβον ὡς καὶ ἡμεῖς; ⁴⁸προσέταξεν τε αὐτοὺς ἐν τῷ ὀνόματι Ἰησοῦ χριστοῦ βαπτισθῆναι. τότε ἡρώτησαν αὐτὸν ἐπιμεῖναι ἡμέρας τινάς. ¹Ἦκουσαν δὲ οἱ ἀποστολοὶ καὶ οἱ ἀδελφοὶ οἱ ὄντες κατὰ τὴν Ἰουδαίαν ὅτι καὶ τὰ ἔθνη ἐδέξαντο

1. συνῆλθον B super gentes d, in gentibus e δωρεα E
 1. 2. του πνευματος του (om B? et pr D) αγιου BDd, του αγιου πνευματος AEEs 2. 3. γλωσσαις και μεγαλυνοντων corr D, pr incertus, praevanaricatis linguis et magnificantes d 3. τοτε απεκριθη ABEes, ειπεν δε Dd πετρος AB, ο πετρος DEs
 3. 4. το υδωρ δυναται κωλυσαι τις AB, το υδωρ δυναται τις κωλυσαι (om pr Ee) Ee, το υδωρ κωλαι (κωλυσαι s) δυναται τις (τις δυν. pr D) Ds, aliquis aquam prohibere (vetare Iren) potest d Iren 199 4. ne (ut d) baptizentur de, ad baptizandum Iren τουτους ABEδs Iren, αυτους De qui d Iren, hi qui e
 5. ως AB, καθως Eς, ωσπερ D προσεταξεν τε (δε BEe) ABE es, τοτε προσει. Dd αυτους BDEdes, αυτοις A 6. ιησου (του B?) χριστου ABEe, του κυριου ιησου χριστου Dd, του Κυριου s βαπτισθηναι AB, ante εν τω ονοματι DEdes ηρωτησαν ABEs, παρεκαλειςαν D, rogaverunt de αυτον ABEs, add προς αυτους Dd 7. διαιμεναι pr D 7. 8. ηκουσαν (audito d) δε οι αποστολοι και οι αδελφοι οι οντες ABEdes, ακουστον δε εγενετο τοις αποστολοις και τοις αδελφοις οι (τοις corr) D
 8. κατα την ιουδαιαν ABEs, εν τη ιουδαια De, in iudaeam d εδεξαντο ABEs, εδεξατο D

nerant (-runt L) cum Petro, quia et in nationes gratia spiritus sancti effusa (diff. F) est: ⁴⁶audiebant enim illos loquentes linguis et magnificantes deum. tunc respondi Petrus ⁴⁷Numquid aquam quis prohibere potest ut non baptizentur hi qui spiritum sanctum acceperunt (accip. pr F) sicut et nos? ⁴⁸et iussit eos [baptizare] in nomine [domini om L] Iesu Christi baptizari (om al). tunc rogauerunt eum ut maneret (-rent L) [apud eos] aliquot (aliquod pr F) diebus. (31) ¹Audierunt autem apostoli et fratres qui erant in Iudaea quo-

τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ. ²ὅτε δὲ ἀνέβη Πέτρος εἰς Ἱερουσαλήμ, διεκρίνοντο πρὸς αὐτὸν οἱ ἐκ περιτομῆς, ³λέγοντες ὅτι εἰσῆλθες πρὸς ἄνδρας ἀκροβυστίαν ἔχοντας καὶ συνέφαγες αὐτοῖς. ⁴ἄρξάμενος δὲ Πέτρος ἔξετίθεται αὐτοῖς καθέξης λέγων ⁵Ἄ'Εγὼ ἤμην ἐν πόλει Ἰόππῃ προσευχόμενος, καὶ εἶδον ἐν ἐκστάσει ὄραμα, καταβαῖνον σκιῶς τι ὡς ὁ θόρον μεγάλην τέσσαρσιν ἀρχαῖς καθιεμένην ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ ἦλθεν ἄχρις ἐμοῦ. ⁶εἷς ᾗν ἀνένιστος κατενόουν καὶ εἶδον τὰ τετράποδα τῆς γῆς καὶ τὰ θηρία καὶ τὰ ἔρπετά καὶ τὰ πετεινά τοῦ οὐρανοῦ. ⁷ἤκουσα δὲ καὶ φωνῆς λεγούσης μοι Ἀναστὰς Πέτρε θύσον καὶ φάγε. ⁸εἶπον δὲ Μηδαμῶς, κύριε, ὅτι 10

1.2. ὅτε δὲ . . . περιτομῆς] ο μιν ουν (Quidem ergo) πετρος δια καινου χρονου ηθελησεν (-λησαι pr D) πορευθῆναι εἰς ιεροσολυμα και προσφωνησας (convocavit) τους αδελφους και επιστηριξας (confirmavit) αυτους πολυν λογον ποιουμενος δια των χωρων (civitates) διδασκων αυτους ος (quia) και κατηντησεν αυτοις και απηγγιλειν αυτοις την χαριν του Θεου οἱ δὲ (quia erant) ἐκ περιτομῆς ἀδελφοὶ διεκρίνοντο (indicantes) πρὸς αὐτον Dd 1. οτε δὲ ABEe, καὶ ὅτε εἰς ιερουσαλημ AB, ιεροσολυμα Ee 2. εἰσῆλθες (-θῆ B) ABDd, post εχοντας Ee 3. praeputia d συνεφαγες ADEdes, συνεφαγιν B συν αυτοις pr D incipiens de 4. πετρος AB DE, ὁ Πέτρος εἰ καθέξης ABEe, per ordinem de, τα κατέξης D ημην] sic corr A 4. 5. πολει ιοππη (ioppem e) ABEes, ιοππη (ioppen) πολει Dd 5. ἐν om pr D καταβαινων A, descendere d 6. τέσσαρσιν ABEe, τετρασιν D καθιεμένην ABDs, καθιεμένην E, summittum e, diimittebatur d 7. ἀχρις BEs, ἀχρι A, εως D ἀθίνιστος pr D, intuitus d, intuens e considerabat d 8. τα om pr D τα tertium om pr D 9. τὰ om D ηκουσα δε και (om εἰ) ABEes, και ηκουσα Dd φωνην λεγουσαν D 10. αναστας ABEdes, αναστα D ειπον ABEe, ειπα D, dixit de nequaquam e, absit d

niam et gentes receperunt (recip.) uerbum dei. ²cum ascendisset autem (aut. asc.) Petrus [in FL] Hierosolimam (-rusolim.), disceptabant aduersus (-sum) illum qui erant ex circumcisione, ³dicentes Quare intro isti (istis pr F) ad viros praeputium habentes et manducasti cum illis? ⁴incipiens autem Petrus exponebat illis ordinem, dicens ⁵Ego eram in ciuitate Ioppe (Ioppen L) orans, et uidi in excessu mentis uisionem, [descendens uas quoddam uel L al] ut (et) linteam magnum quattuor initiis submitti (summ.) de caelo, et uenit usque ad me; ⁶in quo (quod F) intuens considerabam, et uidi quadrupedia terrae et bestias et reptilia et uolatilia caeli. ⁷audiui autem et uocem dicentem mihi Surge, Petre, occide et manduca. ⁸dixi au-

κοινὸν ἢ ἀκάθαρτον οὐδέποτε εἰσῆλθεν εἰς τὸ στόμα μου. ⁹ἀπε-
 κρίθη δὲ φωνὴ ἐκ δευτέρου ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ὅτι ὁ θεὸς ἐκαθάρισεν
 σὺ μὴ κοῖνον. ¹⁰τοῦτο δὲ ἐγένετο ἐπὶ τρεῖς, καὶ ἀνеспάσθη πάλιν
 ἅπαντα εἰς τὸν οὐρανόν. ¹¹καὶ ἰδοὺ ἑξαυτῆς τρεῖς ἄνδρες ἐπέστη-
 5 σαν ἐπὶ τὴν οἰκίαν ἐν ᾗ ἤμεν, ἀπεσταλμένοι ἀπὸ Καισαρείας πρὸς
 με. ¹²εἶπεν δὲ τὸ πνεῦμά μοι συνελθεῖν αὐτοῖς μηδὲν διακρίναντα.
 ἦλθον δὲ σὺν ἐμοὶ καὶ οἱ ἑξ ἄδελφοί οὗτοι, καὶ εἰσῆλθομεν εἰς
 τὸν οἶκον τοῦ ἀνδρός. ¹³ἀπήγγειλεν δὲ ἡμῖν πῶς εἶδεν τὸν ἄγγε-
 λον ἐν τῷ οἴκῳ αὐτοῦ σταθέντα καὶ εἰπόντα Ἀποστείλον εἰς Ἰόπ-
 10 πην καὶ μετάπεμψαι Σίμωνα τὸν ἐπικαλούμενον Πέτρον, ¹⁴ὅς λα-
 λήσει ῥήματα πρὸς σε ἐν οἷς σωθήσῃ σὺ καὶ πᾶς ὁ οἶκός σου.

1. σὺ οἶδας ὅτι οὐδέποτε κοινὸν ἢ ἀκάθαρτον εἰσῆλθεν εἰς τὸ
 στόμα μου Orig 1,249^a κοινον ABDEde, πᾶν κοινὸν ε, οὐδὲν
 κοινὸν Orig 1,615^d ἢ ABDEes Orig, et d οὐδέποτε om Orig
 intro ibit d 1. 2. ἀπεκρίθη δε ABd et add μοι Ees, γιγνέτο (add
 δε corr) D 2. φωνὴ ἐκ δευτέρου Avs, ἐκ δευτέρου φωνὴ BEs,
 φωνὴ Dd ουρανοῦ ABEes, add πρὸς με Dd ἐκαθαρίσει BD
 Es, ἐκαθαρίσει A 3. non communicabis e τρεῖς A ἀνеспασθῇ
 πάλιν ABDd, πάλιν ἀνеспασθῇ (recepta) Ees 4. in caelo d
 τρεῖς E, γ' D 4. 5. adstiterunt ad e, supervenerunt ad d 5. ἡμεῖν
 ABD, erant d, ἡμεῖν Ees καισαρίας AE, καισαρείας D, caesarea
 de 6. εἶπεν δε ABDEes, et dixit d το πνεῦμα μοι ABDd,
 μοι το πνεῦμα Ees simul venire cum d, ut irem cum e μηδὲν
 διακρίναντα (-ροντα E, -νόμενον ε, dubitantes e) ABEes, om Dd
 7. δε ABEes, -que d, om D 8. ipsius viri d ἀπήγγειλεν ADEs,
 ἀνήγγειλε B δε ABDd, τε Ees τὸν om D 9. in domum e
 stetit et dixit de, add αὐτῷ DEdes ἀποστείλον ADEs, πέμ-
 ψον B ἰοππην ABDd, add ἀνδρας Ees 10. λαλήσει BDEes,
 λαλήσῃ A, loquebatur d 11. σωθήσῃ ABDs, σωθήσῃ E, salvus
 eris e, salvus fias d σὺ ABDEes, om d

tem Nequaquam, domine, quia commune aut immundum (imm.) num-
 quam intro iuit (iit L) in (om F) os meum. ⁹respondit autem vox
 secundo de caelo Quae deus mundavit tu ne commune dixeris. ¹⁰hoc
 autem factum est per ter, et recepta sunt rursum omnia (o. r.) in
 caelum. ¹¹et ecce confestim tres viri astiterunt (adst., astet.) in domo
 in qua eram, missi a Caesarea ad me. ¹²dixit autem spiritus mihi ut
 irem cum illis nihil haesitans (hes.). uenerunt autem mecum (om al)
 et (om F) sex fratres isti, et ingressi sumus in domum viri: ¹³nar-
 ravit autem nobis quomodo uidisset angelum in domo (domum F,
 domu V) sua (suam pr F) stantem et dicentem sibi Mitte in Ioppen
 et accersi (arcessi L al) Simonem qui cognominatur Petrus, ¹⁴qui
 loquetur (loquitur) tibi verba in quibus saluus eris tu et universa

¹⁵ἐν δὲ τῷ ἄρξασθαι με λαλεῖν ἐπέτισεν τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐπ' αὐ-
τούς, ὥσπερ καὶ ἐφ' ἡμᾶς ἐν ἀρχῇ. ¹⁶ἐμνήσθην δὲ τοῦ ῥήματος
τοῦ κυρίου, ὡς ἔλεγεν Ἰωάννης μὲν ἐβάπτισεν ὕδατι, ὑμεῖς δὲ
βαπτισθήσεσθε ἐν πνεύματι ἁγίῳ. ¹⁷εἰ οὖν τὴν ἴσῃν δωρεὰν ἔδω-
κεν αὐτοῖς ὁ θεὸς ὡς καὶ ἡμῖν, πιστεύουσιν ἐπὶ τὸν κύριον Ἰησοῦν ¹⁸καὶ
χριστόν, ἐγὼ τίς ἤμην δυνατὸς κωλύσαι τὸν θεόν; ¹⁹ἀκούσαντες
δὲ ταῦτα ἡσύχασαν καὶ ἐδόξασαν τὸν θεὸν λέγοντες Ἄρα καὶ τοῖς
ἔθνεσιν ὁ θεὸς τὴν μετάνοιαν εἰς ζωὴν ἔδωκεν.

¹⁹Οἱ μὲν οὖν διασπαρέντες ἀπὸ τῆς θλίψεως τῆς γινομένης
ἐπὶ Στεφάνου διῆλθον ἕως Φοινίκης καὶ Κύπρου καὶ Ἀντιοχείας, ²⁰ἦσαν δὲ
μηδενὶ λαλοῦντες τὸν λόγον εἰ μὴ μόνον Ἰουδαίους. ²⁰ἦσαν δὲ
τινες ἐξ αὐτῶν ἄνδρες Κύπριοι καὶ Κυρηναῖοι, οἵτινες ἐλθόντες

1. cum autem coepissem e, et dum coepisset d λαλεῖν ABEes,
add αυτοις Dd ἐπετισεν ABEs, ἐπισεν Dde ἐπ αυτοις pr D
2. ὥσπερ ABEs, ὡς D καὶ om d in principium d ἐμνησθην
BDEdes, ἐμνησθημιν A δὲ om d 3. του κυριου ADE, κυ-
ριου Bz 4. βαπτισθησεσθε (-σθαι ADE) ABDEs, baptizamini
de in e, om d. εν πνευμα pr D ουν ABDEes, autem d
5. ο θεος ABEes, om Dd καὶ om d credentibus in de
6. ἐγω ABDd, add δε Ees potens e, qui possim d θεον AB
Ees, add του μη δουναι αυτοις πνευμα ἅγιον πιστευουσιν εν αυτω
(in eum) Dd audientes d 7. εδοξασαν Bde et corr D, εδοξαν
pr D, εδοξαζον AEz αρα ABD, αρα γε Ez 8. τὴν om D
εις ζωην εδωκεν ABDd, εδωκεν εις ζωην Ees 9. illi quidem (igi-
tur e) de 10. επι στεφανου (-νω Bz) ABEs, sub stephano de,
απο του στεφανου D 11. λαλουντες (loquerentes e) τον λογον
ABEes, τον λογον λαλουντες Dd μονον ABEes, μονοις Dd
12. cyrenenses d ἐλθοντες ADEdes, εισελθοντες B?z

domus tua. ¹⁵cum autem coepissem loqui, decidit spiritus sanctus
super eos, sicut et in (super) nos in initio. ¹⁶recordatus sum (om F
al) autem verbi domini, sicut dicebat Iohannes quidem baptizavit
aqua (-am pr F), vos autem baptizamini (-zabim. L) spiritu sancto
(sancto sp. baptizabimini). ¹⁷si ergo eandem gratiam dedit illis (illi
pr F) deus sicut et nobis (nos) qui credidimus in dominum Iesum
Christum, ego quis eram qui possem (possim) prohibere deum? ¹⁸his
auditis tacuerunt et glorificaverunt deum, dicentes Ergo et (om F al)
gentibus deus paenitentiam ad vitam dedit. ¹⁹et illi quidem qui
dispersi fuerant a tribulatione quae facta fuerat sub Stephano, per-
ambulaverunt usque Phoenicem (Foen. L, Fen. al) et Cyprum et
Antiochiam (Anthiociam L), nemini loquentes verbum nisi solis Iu-
daeis. ²⁰erant autem (om al) quidam ex eis viri (viris F) Cyprii
et Cyrenaei (Cyrinei F), qui cum intro issent Antiochiam (Anthioc.

εἰς Ἀντιόχειαν ἐλάλουν καὶ πρὸς τοὺς Ἑλληνας εὐαγγελιζόμενοι
τὸν κύριον Ἰησοῦν. ²¹καὶ ἦν χεὶρ κυρίου μετ' αὐτῶν, πολὺς τε
ἀριθμὸς ὁ πιστεύσας ἐπέστρεψεν ἐπὶ τὸν κύριον. ²²ἤκούσθη δὲ ὁ
λόγος εἰς τὰ ὦτα τῆς ἐκκλησίας τῆς ἐν Ἱερουσαλὴμ περὶ αὐτῶν,
⁶ καὶ ἐξαπέστειλαν Βαρνάβαν ἕως Ἀντιοχείας· ²³ὅς παραγινόμενος
καὶ ἰδὼν τὴν χάριν τὴν τοῦ Θεοῦ ἐχάρη, καὶ παρεκάλει πάντας τῇ
προθέσει τῆς καρδίας προσμένειν τῷ κυρίῳ, ²⁴οὗτος ἦν ἀνὴρ ἀγαθὸς
καὶ πλήρης πνεύματος ἁγίου καὶ πίστεως. καὶ προσετέθη ὄχλος
ἱκανὸς τῷ κυρίῳ. ²⁵ἔξηλθεν δὲ εἰς Ταρσὸν ἀναζητῆσαι Σαῦλον,
¹⁰ καὶ εὗρών ἤγαγεν εἰς Ἀντιόχειαν. ²⁶ἐγένετο δὲ αὐτοῖς καὶ ἐνιαυ-

1. καὶ AB, om DEdes πρὸς τοὺς ἑλληνας (-νιστας BEs et corr D) ABDEs, ad graecos e, cum graecos d evangelizare d
2. ἰησοῦν ABEEs, χριστὸν Dd καὶ τὴν ABEEdes, τὴν δὲ D
2. 3. πολὺς τε ἀριθμὸς ὁ (om DEs) πιστεύσας (credens e) ἐπέστρεψεν ABDEes, multisque numeris cum credidissent reversi sunt d
3. ad d, in e κύριον ABDdς, add ἰησοῦν Ee 3. 4. hic sermo in auribus d 4. τῆς ἐν ADς, τῆς οὐσης ἐν BE, quae erat in de ἱερουσαλὴμ ABDd, ἱεροσολυμοῖς Ees περὶ ABDς, τα περὶ E, de de 5. ἕως ἀντιοχείας (add διελθεῖν B?) ABv, διελθεῖν (ut iret d) ἕως (add τῆς D) ἀντιοχείας DEdes ος ABEEdes, ος καὶ D
6. τὴν τοῦ AB, τοῦ DEς 6. 7. hortabatur omnes pproposito e, adorabantur omnes ipso proposito d 7. τῷ κυρίῳ ADEς, ἐν τῷ κυρίῳ Be, a dominum d 9. τῷ κυρίῳ ABDEes, ad dominum d, om pr B 9. 10. ἐξηλθεν δὲ εἰς ταρσὸν (add ὁ βαρναβας Ees) ἀναζητῆσαι σαῦλον καὶ εὐρῶν (veniens pr e, add αὐτὸνς) ἡγαγεν (add αὐτὸν Ees) ABEEs, ἀκουσας (audiens) δὲ οὗτο σαῦλος ἐστὶν εἰς ταρσὸν (εἰς ταρσὸν corr D, tharso) ἐξηλθεν ἀναζητῶν (requirere) αὐτὸν καὶ ὡς συντυχῶν (cum invenissent) παρεκάλεισιν (depraecabantur) εἰσεῖν Dd 10. in e, om d ἐγένετο δὲ αὐτοῖς (αὐτοῦςς) ABEEdes, οἵτινες παραγινόμενοι D καὶ AB, om DEdes

L), loquebantur et (om F al) ad Graecos adnuntiantes (ann.) dominum Iesum. ²¹et erat manus domini cum eis, multusque (multus quidem L) numerus credentium conuersus est ad dominum. ²²peruenit autem sermo ad aures ecclesiae quae (qui) erat Hierosolymis (Hierus.) super istis, et miserunt Barnaban usque [ad] Antiochiam (Anthiociam L); ²³qui cum peruenisset et uidisset gratiam dei, gaudius est, et hortabatur omnes proposito cordis permanere in domino, ²⁴quia (qui F) erat uir bonus et plenus spiritu sancto et fide, et adposita (app.) est turba multa domino (ad dominum). ²⁵profectus est autem Tarsum (Th. F al), ut quaereret Saulum; quem cum inuenisset, perduxit Antiochiam, ²⁶et annum totum conuersati sunt in

τὸν ὅλον συναχθῆναι ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ καὶ διδάξαι ὅχλον ἱκανόν, χρηματίσαι τε πρῶτον ἐν Ἀντιοχείᾳ τοὺς μαθητὰς Χριστιανούς.

²⁷Ἐν ταύταις δὲ ταῖς ἡμέραις κατήλθον ἀπὸ Ἱεροσολύμων προφητῆται εἰς Ἀντιόχειαν· ²⁸ἀναστὰς δὲ εἰς εἷς αὐτῶν ὀνόματι Ἀγαβὸς ἐσφίμαινεν διὰ τοῦ πνεύματος λιμὸν μεγάλην μέλλειν ἔσεσθαι ἐφ' ὅλην τὴν οἰκουμένην, ἣτις ἐγένετο ἐπὶ Κλαυδίου. ²⁹τῶν δὲ μαθητῶν καθὼς εὐπορεῖτό τις, ὥρισαν ἕκαστος αὐτῶν εἰς διακονίαν πέμψαι τοῖς κατοικοῦσιν ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ ἀδελφοῖς, ³⁰ὃ καὶ ἐποίησαν ἀποσιτίλαντες πρὸς τοὺς πρεσβυτέρους διὰ χειρὸς Βαρνάβου καὶ Σαύλου.

10

¹Καὶ ἐκείνον δὲ τὸν καιρὸν ἐπέβηκεν Ἡρώδης ὁ βασιλεὺς

1. ὅλον *ABDdς, om Ee* συναχθῆναι *ABEς, convenire e, commiscere d, συνεχυσθησαν D* ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ καὶ διδάξαι ὅχλον ἱκανόν *ABEς, ὅχλον ἱκανον D, ecclesiam d* 2. χρηματίσαι τε πρῶτον (πρωτῶς *B*) *ABEς, καὶ τότε πρῶτον ἐχρηματίσεν (nuncupati sunt) Dd* ἐν ἀντιοχείᾳ *BDEς, εἰς ἀντιοχείαν Ad* τοὺς μαθητὰς χριστιανούς *ABEδς, οἱ μαθηταὶ χριστιανοὶ D* 3. ταύταις *ADEδς, αὐταῖς B* *descenderunt e, advenerunt d* 4. ἀναστὰς (*surgens*) δὲ *ABEς, τὴν (erant) δὲ πολλή (magna) ἀγαλλιασις συνειστρομμένων (revertentibus) δὲ τῶν ἐφῇ Dd* 5. ἐσημαίνει *Bd, ἐσημάνει AEς, σημειῶν D* μεγάλην *AB et corr D, μέγαν DEς* 6. *in omnem orbem terrarum e, in toto orbe terrae d* ἣτις *ABDE, ὅστις e* ἐγένετο (*fuit d*) *ABDd, καὶ ἐγένετο Ees* κλαυδίου *ABDd, add καισαρος Ees* 6. 7. τῶν δὲ μαθητῶν *AB Eς, οἱ δὲ μαθηταὶ Dde* 7. *prout e, sicut prout d* εὐπορεῖτο (ἡὺν. *e*) *τις ABEς, habebat aliquis e, εὐποροῦντο D, copiam d* ὥρισαν (*-σιν A, posuerunt e*) ἕκαστος *ABDEς, singuli autem d* 9. *cum misissent d, mittentes e* *per manus e* 11. καὶ ἐκεῖνον δὲ τὸν καιρὸν *ABDEς, eodem autem (in Lucif) tempore e Lucif 135, per illum vero temporis d* 11 *seq.* Ἡρώδης ὁ βασιλεὺς τὰς χεῖρας *ABEς Lucif, τὰς χεῖρας (add suas) Ἡρώδης ο βασιλεὺς Dd*

ecclesia et docuerunt turbam multam, ita ut cognominarentur (-retur *pr F*) primum Antiochiae discipuli Christiani. (32) ²⁷In his autem diebus supernenerunt ab Hierosolymis (-rusolin.) prophetae Antiochiam (Anthioch.): ²⁸et surgens (*exurg. autem*) unus ex eis nomine Agabus significabat per spiritum famem magnam futuram in universo orbe terrarum, quae facta est sub Claudio. ²⁹discipuli autem, prout quis habebat, proposuerunt in ministerium mittere habitantibus in Iudaea (-am) fratribus; ³⁰quod et fecerunt, mittentes ad seniores per manus Barnabae et Sauli. (33) ¹Eodem autem tempore inisit

τὰς χεῖρας κακῶσαι τινας τῶν ἀπὸ τῆς ἐκκλησίας. ²ἀνείλιν δὲ Ἰάκωβον τὸν ἀδελφὸν Ἰωάννου μαχαίρα· ³ἰδὼν δὲ ὅτι ἀριστὸν ἔστιν τοῖς Ἰουδαίοις, προσέθιτο συλλαβεῖν καὶ Πέτρον (ἦσαν δὲ αἱ ἡμέραι τῶν ἀζύμων), ⁴ὃν καὶ πιάσας ἔθιτο εἰς φυλακὴν, πα-
 ραδὸνς τέσσαρσιν τετραδίοις στρατιωτῶν φυλάσσειν αὐτόν, βου-
 λόμενος μετὰ τὸ πάσχα ἀναγαγεῖν αὐτὸν τῷ λαῷ. ⁵ὁ μὲν οὖν Πέ-
 τρος ἐτηρεῖτο ἐν τῇ φυλακῇ· προσευχὴ δὲ ἦν ἐκτενῶς γινομένη
 ὑπὸ τῆς ἐκκλησίας πρὸς τὸν Θεὸν περὶ αὐτοῦ. ⁶ὅτε δὲ ἐμελλεν

1. male tractare d, ut adfligeret e, ut noceret Lucif των (qui erant) ἀπο ABDEdς, de e Lucif ἐκκλησίας ABEeς Lucif, add ἐν τῇ ἰουδαίᾳ Dd ἀνείλιν δὲ ABEeς Lucif, καὶ ἀνείλιν Dd
2. ἀδελφὸν] Orig 1,421^b, om idem 3,719^d ἰωαννου D μαχαίρα BDEς Orig, μαχαίρη A et corr D ἰδων (videns e) δὲ ABEe, καὶ ἰδων Ddς Lucif 2. 3. ἀριστον ἔστιν ABDEeς, placeret hoc d Lucif 3. ἰουδαίοις ABEeς Lucif, add ἡ ἐπιχειρησις (conpraehensio) ἐπὶ τοὺς πιστοὺς Dd adiecit d, adposuit e, addit Lucif συλλαβεῖν (συνλ. D) ABDdς, του (ut) συνλαβεῖν E Lucif καὶ om Lucif 4. αἱ ADE, om Bς. dies dies e ον καὶ ABEeς, τουτον Dd Lucif 135 εἰς φυλακὴν ABDdς Lucif, ἐν φυλακῇ E παραδὸς BDEdς Lucif, παραδιδὸς Ae 5. φυλάσσειν αὐ-
 τον ABEdeς, φυλάσσειν D, custodiendum Lucif 6. ἀναγαγεῖν B DEdeς Lucif, ἀγαγεῖν A petrus quidem e, p. vero Lucif, vero petrus d 7. προσευχὴ δὲ (ergo Lucif) ABEeς Lucif, πολλὴ δὲ προσευχὴ Dd ἦν ἐκτενῶς (-της Eς et corr A) γινομένη AB Eς, erat incessanter fiebat e, instantissime fiebat Lucif, ἦν ἐν ἐκ-
 τενείᾳ περὶ ἀντιοῦ D, erat instantissime pro eo d 8. ὑπο AB Eς, ἀπο D. ab ecclesia post pro eo Lucif πρὸς τὸν Θεὸν ADE deς Lucif 135, om B περὶ BD et corr A, ἐπ vel ὑπ pr A, ὑπερ Eς, pro e Lucif, super d cum autem e, ad vero cum d, et cum Lucif ἐμελλεν ADς, ἡμελλε (-λεν E) BE

Herodes rex manus ut adfligeret (affl.) quosdam de ecclesia. ²occi-
 dit autem Iacobum fratrem Iohannis gladio: ³uidens autem quia placet Iudaeis, adposuit (appos.) adpraehendere (ut apprehenderet L?)
 et Petrum: erant autem dies azymorum (azimor. F al): ⁴quem cum
 adpraehendisset (adprehend.), misit in carcerem, tradens[que om pr L
 al] quattuor quaternionibus militum custodire eum (custodiendum),
 uolens post pascha producere eum populo. ⁵et Petrus quidem ser-
 uabatur in carcere: oratio autem fiebat sine intermissione ab ecclesia
 ad deum pro eo. ⁶cum autem producturus eum esset Herodes, [in

προαγαγεῖν αὐτὸν ὁ Ἑρώδης, τῇ νυκτὶ ἐκείνῃ ἣν ὁ Πέτρος κοι-
μώμενος μεταξὺ δύο στρατιωτῶν δεδεμένος ἀλύσεισι θυσί, φυλακίς
τε πρὸ τῆς θύρας ἐτήρουν τὴν φυλακὴν. καὶ ἰδοὺ ἄγγελος κυρίου
ἐπέστη, καὶ φῶς ἔλαμψεν ἐν τῷ οἰκήματι· πατάξας δὲ τὴν πλε-
ρὰν τοῦ Πέτρου, ἤγειρεν αὐτὸν λέγων Ἀνάστα ἐν τάχει. καὶ ἐξέ-
πεναν αὐτοῦ αἱ ἀλύσεις ἐκ τῶν χειρῶν. ἔειπεν δὲ ὁ ἄγγελος πρὸς
αὐτόν Ζῶσαι καὶ ἐπόδῃσαι τὰ σανδάλιά σου. ἐποίησεν δὲ οὕτως.
καὶ λέγει αὐτῷ Περιβαλοῦ τὸ ἱμάτιόν σου, καὶ ἀκολούθει μοι.
καὶ ἐξεληθὼν ἠκολούθει, καὶ οὐκ ᾔδει ὅτι ἀληθὴς ἐστιν τὸ γινό-
μενον διὰ τοῦ ἀγγέλου, ἐδόκει δὲ ὄραμα βλέπειν. διελθόντες δὲ 10

1. προαγαγεῖν (προαγαγεῖν B, προαγειν DE) αὐτον ο ηρωδης AB
DEde, αὐτὸν προάγειν ὁ Ἑρ. ε, ut eum herodes produceret Lucif
illa nocte Lucif κοιμουμινος pr D. petrus dormiebat Lucif
2. δύο om Lucif πέτρος δεδεμένος ἐν φυλακῇ ἀγγέλου λύσαντος
τοὺς δεσμοὺς ἐξῆλθε Orig 1,414^d αλυσεισι ADε, αλυσεισιν E
δυσι Aε, δυσιν DE 2. 3. φυλακίς τε ABEε, et custodes Lucif,
φυλ. δε Dde 3. πρὸ της θυρας (add et Lucif) BDEdeε Lucif,
πρὸς τη θυρα A 4. ἐπέστη ABEεε Lucif, add τω πετρω Dd
ἐλαμψεν ABEεε, ἐπὶ ἐλαμψεν D, refulgens d, ab eo refulsit Lucif
ἐν (om D) τῷ οἰκήματι ABDEεε, in illo loco d Lucif παταξας
ABEε, νύξας D, pungens d, compungens Lucif, percussit e 5. ἐν
ταχει ABDEε, celerius d, velociter e et add et surrexit Lucif
ἐξεπεναν ABDE, ἐξέπεισον ε 6. αὐτου ABEdeε, post χειρων D
Lucif δε BDEde, τε Aε 7. ζῶσαι ABD, περιζῶσαι Eε, prae-
cinge te de υποδῃσαι E δε ABDdeε, τε E οὕτως ABDE,
οὕτω ε 8. dicit d, dixit e 9. exiens e ἠκολούθει ABDd,
add αὐτω Eεε est d, erat e 10. δια BDEdeε, υπο A δε
ABEεε, γαρ Dd διελθόντες (transeuntes e) δε ABDEεε, cum
praeterissent d, et cum transisset Lucif 136

I

om F] ipsa nocte erat Petrus dormiens inter duos milites uinctus
catenis duabus, et custodes ante ostium custodiebant carcerem. ⁷et
ecce angelus domini adstitit (astetit), et lumen refulsit in habitaculo,
percussoque latere Petri excitauit (susc. L al) eum dicens Surge
uelociter. et ceciderunt catenae de manibus eius. ⁸dixit autem an-
gelus ad eum Praecingere et calcia (calcea) te caligas (gallicas F,
galliculas L) tuas. et fecit sic. et dixit illi Circum da tibi uestimen-
tum tuum, et sequere me. ⁹et exiens sequebatur [eum L al], et
nesciebat quia uerum est quod fiebat per angelum, aestimabat autem
se uisum uidere. ¹⁰transeuntes autem primam et secundam custo-

πρώτην φυλακὴν καὶ δευτέραν ἦλθαν ἐπὶ τὴν πύλην τὴν σιδηρᾶν
τὴν κλείουσιν εἰς τὴν πόλιν, ἣτις αὐτομάτῃ κινεῖται αὐτοῖς, καὶ
ἐξελεύσονται προῆλθον ῥύμην μίαν, καὶ εὐθέως ἀπέστη ὁ ἄγγελος
ἀπ' αὐτοῦ. ¹¹καὶ ὁ Πέτρος ἐν ἑαυτῷ γενόμενος εἶπεν Νῦν ὁρᾷ
⁵ ἄλληθ' ὅς ἐτι ἐξυπέσπειλεν κύριος τὸν ἄγγελον αὐτοῦ καὶ ἐξέλιτό
με ἐκ χειρὸς Ἡρώδου καὶ πάσης τῆς προσδοκίας τοῦ λαοῦ τῶν
Ἰουδαίων. ¹²συνιδὼν τε ἦλθεν ἐπὶ τὴν οἰκίαν τῆς Μαρίας τῆς
μητρὸς Ἰωάννου τοῦ ἐπικυλουμένου Μάρκου, οὗ ἦσαν ἱκανοὶ συν-
θροισμένοι καὶ προσερχόμενοι. ¹³κρουσάντος δὲ αὐτοῦ τὴν θύ-
¹⁰ραν τοῦ πυλῶνος προσῆλθεν παιδίσκη ὑπακούσαι, ὀνόματι Ῥόδη,
¹⁴καὶ ἐπαιγνοῦσα τὴν φωνὴν τοῦ Πέτρου ἀπὸ τῆς χαρᾶς οὐκ ἔνοι-

1. πρώτην φυλακὴν καὶ δευτέραν AB^Ees, πρώτην καὶ δευτέραν
φυλακὴν Dd, primos et secundos carceres Lucif ἦλθαν (-θον
DEs) ABDEdes, venit Lucif 2. κινεῖται AB, κινεῖται D, κινεῖται
Ez 3. ἐξελεύσονται ABDEdes Lucif, exeuntes e, add κατεβήσαν
τους ἑβδόμους (grados) καὶ Dd προσῆλθον AB^Es, processe-
runt d Lucif, transierunt e, προσῆλθον D vicum Lucif, visum e,
gradum d ἀπέστη BDEs, discessit de Lucif 136, ἀπῆλθεν A
3. 4. ab eo angelus Lucif 4. ἐν ἑαυτῷ (αὐτῷ B) γενόμενος (con-
versus) ABDd Lucif, γινόμενος (reversus) ἐν ἑαυτῷ Es dixit de,
ait Lucif 5. ἀληθ' ὅς ἐτι AB^Es, ὅτι ἀληθ' DEde Lucif κυ-
ριος ADEs, ὁ κύριος B ἐξέλιτό s 6. χεὶρος ABDEes, mani-
bus d Lucif πασης ABDd, ex πασης Es Lucif τοῦ λαοῦ
BDEdes Lucif, om A 7-p. 85, 8. συνιδὼν usque ad εἰς ἕτερον
τόπον om Lucif 136 7. συνιδὼν τε BEs, συνιδὼν (considerans)
δε Ae, καὶ συνιδὼν Dd τῆς prius ABD, om Es 8. ἰωάννου D
συνιθροισμένοι A 9 seqq. Orig 3, 608^d 9. κρουσάντος (-τες
D) δε αὐτοῦ (τοῦ πέτρου Es) ABDEes, cumque ipse pulsasset d
9. 10. ostium ianuae e, ianuam foris d 10. τοῦ] τὴν pr E πυλῶ-
νος] sic rec D, pr incertus ὑπακούσαι (ad audiendum e) ὀνομα-
ζομένη AB^Ees, or. p. ὑπακούσαι (respondere) Dd 11. a gaudio
d, de g. e ἡνύξε D, ἡνύξεν αὐτῷ Ec

diam uenerunt ad portam ferream, quae ducit ad ciuitatem; quae
ultra (ultra) aperta est eis, et exeuntes processerunt vicum unum,
et continuo discessit angelus ab eo. ¹¹et Petrus ad se reuersus dixit
Nunc scio uere quia misit dominus angelum suum et eripuit me de
manu Herodis et de omni expectatione plebis Iudaeorum. ¹²consi-
deransque uenit ad domum Mariae, matris Iohannis qui cognomina-
tus est Marcus, ubi erant multi congregati et orantes. ¹³pulsante
autem eo (Petro) ostium ianuae, processit puella ad audiendum (ui-
dendum F), nomine Rhode (Rode, Hrodæ), ¹⁴et ut cognouit uocem

ξεν τὸν πυλῶνα, εισδραμούσῃ δὲ ἀπήγγειλεν ἐστάναι τὸν Πέτρον
 πρὸ τοῦ πυλῶνος. ¹⁵οἱ δὲ πρὸς αὐτὴν εἶπαν Μαίνη. ἡ δὲ δισχυ-
 ρίζεται οὕτως ἔχειν. οἱ δὲ εἶπαν Ὁ ἄγγελός ἐστιν αὐτοῦ. ¹⁶ὁ δὲ
 Πέτρος ἐπέμεινεν κρούων· ἀνοίξαντες δὲ εἶδαν αὐτὸν καὶ ἐξέστη-
 σαν. ¹⁷κατασείσας δὲ αὐτοῖς τῇ χειρὶ σιγᾶν, διηγήσατο αὐτοῖς ⁵
 πῶς ὁ κύριος αὐτὸν ἐξήγαγεν ἐκ τῆς φυλακῆς, εἰπὲν τε Ἀπυγγεί-
 λαιτε Ἰακώβῳ καὶ τοῖς ἀδελφοῖς ταῦτα. καὶ ἐξελθὼν ἐπορεύθη
 εἰς ἕτερον τόπον. ¹⁸Γενομένης δὲ ἡμέρας ἦν τάραχος οὐκ ὀλίγος
 ἐν τοῖς σιρατιώταις, τί ἄρα ὁ Πέτρος ἐγένετο. ¹⁹Ἡρώδης δὲ ἐπι-
 ζητήσας αὐτὸν καὶ μὴ εὗρὼν ἀνακρίνας τοὺς φύλακας ἐκέλευσεν ¹⁰

1. τον πυλωνα ABD⁵, την θυραν E, ianuam de, add και d et pr D
 intro currens e, adcurrrens d τον ABE⁵ Orig 3,608^d, om D
2. πυλῶνος ABDE⁵ Orig, ianuam de oi δε προς αυτην ειπαν
 (ειπον E⁵) ABEde⁵, ο δε ελεγον αυτη D μενη E ad illa vero d
 δισχυριζεται pr D 3. ita esse de ειπαν Bd, ελεγον ADE⁵
 Orig 3,608^d, add προς αυτην τιχον Dd, add οτι Orig εστιν αυ-
 του AB, αυτου εστιν DEde⁵ Orig 3.4. ο δε πετρος ABE⁵, ο
 (ipse) δε Dd 4. ανοιξαντες (εξανοιξ. pr D, aperientes e) δε ABDE
 e⁵, et cum aperuissent d ειδαν (-δον E⁵) ABEde⁵, και ιδον-
 τες D και om corr D 5. κατασεισας (adnuens e) δε αυτοις
 BDE⁵, cunque significasset eis d, κατασεισαντος δε αυτου A
 manu e, de manu d σιγαν ABE⁵ et corr D, ινα σιωγωσιν de et
 pr D, add εισηλθεν (introiens) και D euarravit e, errabit d
 αυτοις BDEde⁵, om A 6. ο κυριος αυτον BDEde⁵, αυτον ο x. A
 eduxerit e, liveravit d τε ABE, δε Dde⁵ απυγγειλαι D
8. τόπον om d ην ταραχος ABDEde⁵, turbatio erat Lucif 136
 ουκ (ουχ A) ολιγος (minima e) ABE⁵, om Dd Lucif 9. quid-
 nam e Lucif, quid d δε BDEde⁵ Lucif, τε A 9.10. requirens
 eum et non inueniens disquirens e

Petri, prae gaudio non aperuit ianuam, sed intro currens nuntiauit
 stare Petrum (P. st.) ante ianuam. ¹⁵at (ad pr F) illi dixerunt ad
 eum Insanis. illa autem affirmabat sic se (om al) habere. illi autem
 (vero L) dicebant Angelus eius est. ¹⁶Petrus autem perseuerabat
 pulsans: cum autem aperuissent [ostium], uiderunt eum et obstipue-
 runt. ¹⁷adnuens (adnuat F) autem eis manu ut tacerent, euarravit
 (narr. L al) quomodo dominus eduxisset eum de carcere, dixitque
 Nuntiate Iacobo et fratribus haec. et egressus abiit in (om F) alium
 locum. (34) ¹⁸Facta autem die erat non parua turbatio inter mili-
 tes, quidnam de Petro factum esset. ¹⁹Herodes autem cum requi-
 sisset eum et non inuenisset, inquisitione facta de custodibus iussit

ἀπαχθῆναι, καὶ κατελθὼν ἀπὸ τῆς Ἰουδαίας εἰς Καισάρειαν διέ-
τριβεν. ²⁰ἦν δὲ θυμομαχῶν Τυρίοις καὶ Σιδωνίοις. ὁμοθυμαδὸν
δὲ παρήσαν πρὸς αὐτὸν καὶ πείσαντες Βλάστον τὸν ἐπὶ τοῦ κοι-
τῶνος τοῦ βασιλέως ἤτιούντο εἰρήνην διὰ τὸ τρέφεισθαι αὐτῶν τὴν
⁵χώραν ἀπὸ τῆς βασιλικῆς. ²¹τακτῇ δὲ ἡμέρᾳ ὁ Ἡρώδης ἐνδυσά-
μενος ἐσθῆτα βασιλικὴν [καὶ] καθίσας ἐπὶ τοῦ βήματος ἐδημηγόρει
πρὸς αὐτούς. ²²ὁ δὲ ὄχλος ἐπιφώνει Θεοῦ φωνὴ καὶ οὐκ ἀνθρώ-
που. ²³παρὰχρημα δὲ ἐπάταξιν αὐτὸν ἄγγελος κυρίου ἀνθ' ὧν

1. ἀπαχθῆναι ABE^s et corr D, obduci d, duci e Lucif, αποκταν-
θῆναι pr D καὶ κατελθων (descendens e) ABDEdes, descendit
Lucif 136 εἰς (add τὴν e) καισαρειαν ABDEdes, caesarea Lucif
διετριβεν BDEdes, διετριψεν A, ibique mansit Lucif 2. δι ABE^s
Lucif, γὰρ Dd, add ὁ (om E) ηρωδης Ees θυμομαχων E. aninus
inpugnans tyrios etc d σιδωνιοις ADE^s, σιδονιοις B 2. 3. ὁμο-
μαδον (unanimis e) δι ABEdes, et unanimes Lucif, οἱ δι ὁμοθυ-
θυμαδον D 3. παρησαν (venerunt) πρὸς αὐτον ABE^s Lucif, ἐξ
ἀμφοτερων των πολιων παρησαν πρὸς τον βασιλεα D, ab invice
civitates venerunt ad regem d super cubi e, a cubiculo d Lucif
4. του βασιλειως ABE^s Lucif 136, αυτον D, om d ητιουντο B
DEdes Lucif, ητησαντο A 4. 5. δια το τρεφεισθαι αυτων την
χωραν (αυτων την πολιν Ee, τας χωρας αυτων D) απο (ex De)
της βασιλικης ABDE^s, eo quod regiones eorum de regia alerentur
Lucif, propter ne alienarentur regiones eorum de regno d ὁ
om B haerodes e 6. αισθητα AD βασιλικην B Lucif, add
και ADEdes καθισας ABDE^s, sedi d, sedit Lucif pro tri-
bunali de et add et Lucif 136 ἐδημηγορει AB^s, ἐδημγ. E, ἐδη-
μγ. D, contentionabatur d 7. αυτους ABE^s Lucif, add καταλ-
λαγειντος δι αυτου τοις τυριοις D, add cum ingratiasset cum ty-
rios d succlamabat e, clamabat Lucif, adclamabant d φωνη
ABE^s et corr D, φωναι Dd Lucif 8. et confestim d ἐπατα-
ξιν αυτον ABE^s Lucif, αυτον επατ. Dd pro (om e) eo quod
de, quia Lucif

eos duci, descendensque a Iudaea (d-que Iudeam) in Caesaream ibi
commoratus est. ²⁰erat autem iratus Tyriis et Sidoniis. at illi una-
nimes (unian.) venerunt ad eum, et persuaso Blasto, qui erat super
cubiculum regis, postulabant pacem eo quod alerentur regiones eorum
ab illo. ²¹statuto [autem] die Herodes uestitus [est L] ueste regali
(regia L al) sedit[que L al] pro tribunali, et contionabatur ad eos:
²²populus autem adclamabat (clam. L) Dei voces et non hominis.
²³confestim autem percussit eum angelus domini eo quod non de-

οὐκ ἴδωκεν δόξαν τῷ Θεῷ, καὶ γενόμενος σκωληκόβρωτος ἐξέψυξεν.

²⁴Ὁ δὲ λόγος τοῦ Θεοῦ ἤρξαντο καὶ ἐπληθύνετο. ²⁵Βαρνάβας δὲ καὶ Σαῦλος ἐπίστρεψαν ἐξ Ἱερουσαλὴμ, πληρώσαντες τὴν διακονίαν, συμπαραλαβόντες Ἰωάννην τὸν ἐπικληθέντα Μάρκον.

¹Ἦσαν δὲ ἐν Ἀντιοχείᾳ κατὰ τὴν οὖσαν ἐκκλησίαν προφῆται καὶ διδάσκαλοι ὃ τε Βαρνάβας καὶ Συμεὼν ὃ καλούμενος Νίγερ καὶ Λούκιος ὃ Κυρηναῖος, Μαναὴν τε Ἡρώδου τοῦ τετραρχοῦ σύντροφος καὶ Σαῦλος. ²Λειτουργούντων δὲ αὐτῶν τῷ κυρίῳ καὶ νηστευόντων εἶπεν τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον Ἀφορίσατε δὴ μοι τὸν Βαρνάβαν καὶ Σαῦλον εἰς τὸ ἔργον ὃ προσκέκλημαι αὐτούς. ³τότε

1. δόξαν BDE, την δ. Aς καὶ ABEEς Lucif, καὶ καταβας απο (de) του βηματος Dd γινομενος σκωληκοβρωτος (κωλ. pr D) ABDEς, consumptus vernibus e, vernibus scatens Lucif, sedet a hermibus comestus d, add ετι ζων καὶ ουτως Dd 3. Θεου ADE des, κυριου B ηρξαντο (-νεν E) BEς, ευξαντο (-νεν corr) D, ηρξαντο A 4. υπεστρεψαν ABEdes, απεστρεψεν D εξ Aς, εις B?, απο DEde ιερουσαλημ ABDdς, add εις αντιοχιαν Ee 5. συν- παραλαβοντες ADE ιωαννην ABd, τον ιωαννην D, καὶ ιωαννην Ees επικληθεντα BDEς, επικαλουμενον (cognominatur) Ade 6. δε ABDd, add τινες Ees aput quem erat ecclesiam d, quae erat et ecclesia e 7. ο τε ABEEς, in quo d, εν οις D, add ην καὶ corr D σιμεων B vocatur d, cognominatur e νιγερ A 8. et manen e του ABCEes, καὶ Dd 9. λειτουργούντων C τω κυριω ABCDEdes, post ieiunantibus Lucif 209 10. ειπεν ABCDdς Lucif, add αυτοις Ee αφωρισατε E δη ABCDEς, vero e, om d Lucif τον ABCDEde Lucif, τον τε s 11. καὶ ABCDE, καὶ τον s in opus e Lucif, ad opus d quod e, ad quod Lucif, om d advocavi e, vocavi d Lucif

disset honorem deo, et consumptus [a L al] uermibus expiravit. ²⁴uerbum autem (om F) domini crescebat et multiplicabatur. ²⁵Barnabas autem et Saulus reuersi sunt ab Hierosolymis (Hierusol.) expleto ministerio, adsumpto (assumpto) Iohanne qui cognominatus est Marcus. (35) Erant autem in ecclesia quae erat Antiochiae prophetae et doctores, in quibus Barnabas et Symeon (Simeon L al, Simon) qui uocabatur Niger, et Lucius (Lycius F) Cyrenensis, et Manahen (Manahen al, Manes F) qui erat Herodis tetrarchae (tetharcae F, tetrarchae al) conlactaneus, et Saulus. ²ministrantibus autem illis domino et ieiunantibus dixit spiritus sanctus Segregate (Separate) mihi Barnaban et Saulum in opus [ad L al] quod adsumpsi (ass.) eos. ³tunc

νηστεύσαντες καὶ προσευξάμενοι καὶ ἐπιθέντες τὰς χεῖρας αὐτοῖς ἀπέλυσαν. αὐτοὶ μὲν οὖν ἐκπεμφθέντες ὑπὸ τοῦ ἁγίου πνεύματος κατήλθον εἰς Σελεύκειαν, ἐκεῖθεν τε ἀπέπλευσαν εἰς Κύπρον, καὶ γινόμενοι ἐν Σαλαμῖνι κατήγγελλον τὸν λόγον τοῦ θεοῦ ἐν ταῖς συναγωγαῖς τῶν Ἰουδαίων· ἔχον δὲ καὶ Ἰωάννην ὑπηρέτην. διελθόντες δὲ ὅλην τὴν νῆσον ἄχρι Πάφου εἶδον ἄνδρα τινὰ μάγον ψευδοπροφήτην Ἰουδαῖον, ᾧ ὄνομα Βαριησοῦς, ὃς ἦν σὺν τῷ ἀνθυπαίῳ Σεργίῳ Παύλῳ, ἀνδρὶ συνετιῷ. οὗτος προσκαλεσόμενος

1 - 5. νηστευσαντες . . . ιουδαιων] haec omnia recentiori manu scripta C
1. ieunantes et orantes e Lucif, add παντες Dd καὶ ἐπιθέντες (inponentes e) ABCDEdes, inposuerunt Lucif τὰς χεῖρας αὐτοῖς A BCDdς et add et Lucif, αὐτοῖς τὰς χεῖρας Ee 2. ἀπέλυσαν AB Cς, add αὐτοὺς Ee Lucif, om Dd αὐτοὶ ABde, οὗτοι Eς, . . . τοὶ C, et illi Lucif quidem e Lucif, vero d ἐκπεμφθέντες ACDE es, dismissi e Lucif, ἐκπεμψαντες B ἁγίου πνεύματος ABC Lucif et corr D, πνεύματος τὸν (om D) ἁγίου DEdes 3. κατήλθον BCEdes Lucif, ἀπῆλθον A, καταβαντες διε D in e, om d Lucif σελεύκειαν ABCD, τὴν σηλεύκειαν (Σελεύκειαν ε) Eς ἐκεῖθεν τε (om D) ABCDEς, et inde (illie Lucif) e Lucif, inde vero d in de, om Lucif κυπρον ABCD, τὴν κ. Eς 3. 4. καὶ γινόμενοι (fuisent d, venissent e Lucif) ABCDEdes Lucif 209, γινόμενοι διε D 4. ἐν σαλαμῖνι BCς, ἐν τῇ σαλαμῖνι D, ἐν σαλαμῖνι AE, in (om d Luc) salamina de Lucif κατήγγελλον ABCDEdes Lucif, κατήγγειλαν D θεοῦ ABCDEdes, κυρίου D Lucif 5. ἔχον διε ABC Ddς Lucif, ἔχοντες μεθ' αὐτῶν Ee καὶ καὶ C, om Lucif ὑπηρέτην ABCς Lucif, ὑπηρέτοιντα αὐτοῖς Dd, εἰς διακονίαν Ee 5. 6. διελθόντες διε ABCEes, et cum perambulassent Lucif, διαπέρμιελθόντων διε αὐτῶν D, cum pergressi fuissent d 6. ὅλην ABC DEde Lucif, om ες εὐρὸν BCDς, ἤντρον E, εὐρὸν A; add ἐκὶ C ἀνδρα τινὰ ABCDd, τινὰ ἀνδρα Ee Lucif, τινὰ ες μάγον om Lucif 7. ὦ (ων C) ὄνομα ABCEes Lucif, ὀνοματι κυλουμενον Dd βαριησοῦς BCEes, βαριησοῦν A et corr D, βαριησοῦσαν Dd, bariesuban Lucif 209 210 211, add ο μεθιερμηνευεται ἰλνμας Ee Orig 2,117^c 8. συγκαλεσάμενος D

ieunantes et orantes inponentesque eis manus dimiserunt illos. ⁴et ipsi quidem missi ab (a) spiritu sancto abierunt Seleuciam (Selenchiam, Selencium) et inde nauigauerunt Cyprum, ⁶et cum venissent Salamina (-nam L?), praedicabant uerbum dei in synagogis (sin.) Iudaeorum: habebant autem et Iohannem in ministerio (-rium). ⁶et cum perambulassent uniuersam insulam usque Paphum, inuenerunt quendam uirum (u. q. L al) magnum pseudopropheta[m] Iudaeum, cui nomen erat Bariesu (Barieu), ⁷qui erat cum proconsule Sergio Paulo, uiro prudente. hic accitis (accersitis) Barnaba (-ban) et Paulo de-

Βαρνάβαν καὶ Σαῦλον ἐπιζητήσεν ἀκοῦσαι τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ·
ἐκείνους δὲ αὐτοῖς Ἐλύμας ὁ μάγος (οὕτως γὰρ μεθερμηνεύεται
τὸ ὄνομα αὐτοῦ), ζητῶν διαστρέφει τὸν ἀνθρώπου ἀπὸ τῆς πί-
στιως. ⁹Σαῦλος δὲ ὁ καὶ Παῦλος, πλησθεὶς πνεύματος ἁγίου,
μεινίσας εἰς αὐτὸν ᾤκησεν ὧς πλήρης παντὸς δόλου καὶ πάσης ῥα-
διοφροσύνης, εἰς διαβόλον, ἐχθρὸς πάσης δικαιοσύνης, οὗ πᾶσι δια-
στρέφων τὰς ὁδοὺς κυρίου τὰς εὐθείας· ¹¹καὶ εὖν ἰδοὺ χεὶρ κυρίου
ἐπὶ σέ, καὶ ἔσῃ τεφλὸς μὴ βλέπων τὸν ἥλιον ἄχρι καιροῦ. πυρα-
χρῆμα δὲ ἔπεσεν ἐπ' αὐτὸν ἀγλὸς καὶ σκότος, καὶ περιώγων ἐζητεῖ

1. ἐπιζητήσεν ABEς, ἐπιζητήσαν C, καὶ ἐζητήσεν D, et quaesire voluit d, requirebat e, quaerebat Lucif 209
2. αὐτοῖς ABCDEd ες, illi Lucif ἑλγίμας ABCEς et corr D, ετομίας Dd, etoemus Lucif magnus Lucif οὕτως ABCDE, οὕτω ε μεθερμη- νεύεται (εσμ. E) ABCEd Lucif, interpraetabatur d
3. quae-rens de, qui quaerebat Lucif avertere e Lucif, vertere d a d Lucif, de e πιστιως ABCς Lucif, add ου ηθως αυτων ηκουεν Ee, add επιδη ηθισια (liventer) ηκουεν αυτων Dd
4. καὶ ουι Lucif πληθεις D αγίου ABC Lucif, add και DEdes
5. intuens e, intendens Lucif dixit de, alt Lucif o plene de Lucif 209, plenus Lucif 211 πασης ABCEς Orig 2,117^d et corr Dd, om Dd Lucif 209 211 fallacia e Lucif, falsi d
6. fili (filius Luc) diaboli e Lucif, fili diabole d ἐχθρε BCEς Orig Lu- cif 209, ἐχθρε D, ἐχρε A, inimicae d, inimicus Lucif 211 δια- καιοσυνης C ου πανση διαστρεφων ABCEd Orig 2,117^d, non (qui non 211) desinis (cessas d) pervertere (ev. d) d Lucif 209 211, τῶν τι διαστρέφετε Orig 4,119^c
7. κυρίου prius ACDEς Orig 2,117^d 4,119^c, του κυρίου B τας ABCEς Orig Lucif 209 211, τας οὐσῶς D, quas sunt d
7. 8. ἰδοὺ... καὶ om Orig 2,117^d
7. ἡ χεὶρ D κυρίου alterum ABCEd, τοῦ Κυρίου ε
8. super te de, adversum te Lucif 209 ἄχρι ABCEς Orig, εως D
8. 9. πυραχρῆμα δε (τε C) ABCEς, και ευθως Dd Lucif
9. ἐπεσεν BD, ἐπαισεν A, ἐπεπισεν CEς, cecidit e Lucif, caecidit d ἐπ αυτον ACDEdes Lucif, om B

siderabat audire verbum dei (domini L): ⁸resistebat autem illis Elymas (Elin.) magus, sic enim interpraetatur (-pret.) nomen eius, quaerens auertere proconsulem (-le pr F) a fide. ⁹Saulus autem, qui et Paulus, repletus spiritu sancto, intuens in eum ¹⁰dixit O plene omni dolo et omni fallacia, fili (filius L al) diaboli (diabuli), ini- mice omnis (omni F) institutiae, non desinis subvertere vias domini rectas? ¹¹et nunc ecce manus domini super te, et eris caecus non uidens solem usque ad tempus. et confestum cecidit (caec. F) in eum (eo F al) caligo et tenebrae, et circumiens quaerebat qui ei

χειραγωγούς. ¹²τότε ἰδὼν ὁ ἀνθύπατος τὸ γεγονὸς ἐπίστευσεν ἐκ-
πλησσομένους ἐπὶ τῇ διδουχῇ τοῦ κυρίου.

¹³Ἀναχθέντες δὲ ἀπὸ τῆς Πάφου οἱ περὶ Παῦλον ἦλθον εἰς
Πέργην τῆς Παμφυλίας· Ἰωάννης δὲ ἀποχωρήσας ἀπ' αὐτῶν ὑπέ-
στρεψεν εἰς Ἱεροσόλυμα. ¹⁴αὐτοὶ δὲ διελθόντες ἀπὸ τῆς Πέργης
παριγένοντο εἰς Ἀντιόχειαν τὴν Πισιδίαν, καὶ ἐσελθόντες εἰς τὴν
συναγωγὴν τῇ ἡμέρᾳ τῶν σαββάτων ἐκάθισαν. ¹⁵μετὰ δὲ τὴν ἀνά-
γνωσιν τοῦ νόμου καὶ τῶν προφητῶν ἀπέστειλαν οἱ ἀρχισυνάγω-
γοι πρὸς αὐτοὺς λέγοντες ἄνδρες ἀδελφοί, εἴ τίς ἐστιν ἐν ὑμῖν
¹⁶λόγος παρακλήσεως πρὸς τὸν λαόν, λέγεται. ¹⁶ἀναστὰς δὲ Παῦλος
καὶ κατασείσας τῇ χειρὶ εἶπεν ἄνδρες Ἰσραηλῖται καὶ οἱ φοβού-

1. qui se ad manum deduceret *Lucif* τότε ἰδὼν (*videns e*) *ABCE*
des, ἰδὼν (*videns*) δε *D Lucif* ἐπίστευσεν ἐκπληττομένος (ἐκ-
πλησσ. *e*, cum admiratione stupens) *BCς Lucif* 209, ἐκπλησσομένος
ἐπίστευσεν *A*, ἐθαυμασεν καὶ ἐπίστευσεν (*add τω θεῷ in deo Dd*) ἐκ-
πλησσομένος (*stupens d*, *stupefactus e*) *DEdes* 2. super (*in Lucif*)
doctrina *de Lucif* κυρίου *ABDEdes Lucif*, θεῖον *C* 3. αναχθίν-
τες (*navigantes e*) δε *ABCDEes*, supervenientes *d* circa *d*, cum *e*
παῦλον *ABCDE*, τὸν *Π. ς* 4. πανφυλίας *e* ἰωαννης *D* ἀπο-
χωρήσας *ABCDς*, ἀναχωρ. *E*, cum discedisset *d*, *descedens e*
5. in hierosolyma *e*, hierosolymis *d* αὐτοὶ (*isti d*) δε *ABCDdes*,
παῦλος δε καὶ βαρναβας *Ee* pertranseuntes *e* 6. παριγενοντο
BCDEς, *devenerunt e*, *venerunt d*, *εγενοντο A* in *e*, *om d* τὴν
πισιδίαν *ABC*, τῆς πισιδίας *DEdes* καὶ ἐσελθόντες *ADdes et bis*
quidem Ee, καὶ ἐλθόντες *BC* 7. τῇ ἡμερᾷ τῶν σαββάτων *ABEdes*
et C?, τὴν ἡμετέρα τῷ σαββάτῳ *D* 9. τις *ABCDd*, *om Ees et*
corr D 9. 10. ἐν ὑμῖν λόγος *ABC*, λόγος (*add σοφίας D*, *add*
et intellectus d) ἐν ὑμῖν *DEdes* 10. λέγεται *DE* *surgens*
autem e, cum surrexisset *d* ο παῦλος *D* 11. *adnuens manu*
e, *silentium manu postulasset d* ἰσραηλῖται *DEde*

manum daret. ¹²tunc proconsul cum vidisset factum, credidit admi-
rans (amm.) super doctrinam (-na) domini (dei *F*). (36) ¹³Et cum a
Papho nauigassent (-sset) Paulus et qui cum (*om pr F*) eo [erant],
nenerunt Pergen (-em) Pamphyliæ (Pamphil. *F al*): Iohannes autem
discedens ab eis reuersus est Hierosolymam (-rusolan.). ¹⁴illi nero
(Paulus et Barnabas) pertranseuntes Pergen (per gentes *F*, per *al*)
nenerunt Antiochiam Pisidiæ (Pisidæ *F*, Phisidiæ *al*), et ingressi syn-
agogam die sabbatorum sederunt. ¹⁵post lectionem autem legis et
prophetarum miserunt principes synagogæ ad eos dicentes Viri fra-
tres, si quis est in uobis (in u. e.) sermo exhortationis ad plebem,
dicite. ¹⁶surgens autem Paulus et manu silentium indicens ait Viri

μενοι τὸν Θεόν, ἀκούσατε. ¹⁷ὁ Θεὸς τοῦ λαοῦ τούτου Ἰσραὴλ ἐξε-
λέξατο τοὺς πατέρας ἡμῶν, καὶ τὸν λαὸν ὑψωσεν ἐν τῇ παροικίᾳ
ἐν γῇ Αἰγύπτου, καὶ μετὰ βραχίονος ὑψηλοῦ ἐξήγαγεν αὐτοὺς ἐξ
αὐτῆς, ¹⁸καὶ ὡς τισσαρακονταεὶτη χρόνον ἐτροφοφόρησεν αὐτοὺς ἐν
τῇ ἐρήμῳ, ¹⁹καὶ καθελὼν ἔθνη ἑπτὰ ἐν γῇ Χαναὰν κατεκληρονό-
μησεν αὐτοῖς τὴν γῆν αὐτῶν ²⁰ὥς ἔτεσι τετρακοσίοις καὶ πεντή-
κοντα, καὶ μετὰ ταῦτα ἔδωκεν κριτὰς ἕως Σαμουὴλ τοῦ προφή-
του. ²¹καὶ ἐγένετο ἡτῆσαντο βασιλεῖα, καὶ ἔδωκεν αὐτοῖς ὁ Θεὸς τὸν
Σαουλ υἱὸν Κεὶς, ἄνδρα ἐκ φυλῆς Βενιαμὴν, ἔτη τισσαράκοντα,
²²καὶ μετισταῆς αὐτὸν ἡγείρεν τὸν Δαυεὶδ αὐτοῖς εἰς βασιλεῖα, καὶ

1. τουτου ACDEdes, om B ἰσραηλ ACs, του ἰσραηλ BD, istra-
hel d, om Ee 2. καὶ ABCEes, δια propter Dd ὑψωσεν ABC
DEes, exaltatum d ἐν τῇ γῇ D 3. αἰγυπτου ABde, αἰγυπτῷ
CDEs 4. ὡς ABs, per e, om DEd τισσαρακονταεὶτη (τισσερ.
Α, τισσερακονταεὶτη C, τισσαρακονταεὶτη s) χρόνον ABEEs, εἰη
·μ· Dd ἐτροφοφορήσιν ACÉ, ἐτροφοφ. BDs, nutrit e, ac si
nutrix aluit d 5. καὶ ACDEdes, om B destruens e, sublati-
que d ἑπτὰ ABCDDs, post χανααν Ee χανααν Dd 5. 6. κα-
τεκληρονομήσιν (-σε B) αὐτοῖς (om B et pr D) ABCDE, κατεκλη-
ροδότησιν αὐτοῖς s, sorte distribuit eis e, possidere eos fecit d
6. αὐτῶν ABCEes, τῶν (αὐτῶν corr) ἀλλοφυλῶν D, allophoe-
rum d ὡς (om AC) ἔτεσι (-σιν C) τετρακοσίοις καὶ πεντήκοντα
καὶ μετὰ ταῦτα ABC, καὶ μετὰ ταῦτα ὡς ἔτεσιν τετρακοσίοις καὶ
πεντήκοντα Ees, καὶ ἕως (quasi) ἔτεσι ·ψ· καὶ ·ϛ· Dd 7. ἔδωκεν
ABCDDs, add αὐτοῖς Ee του CDEs, om B, A incertus
προφῆτου E 8. κακεῖθεν ABCDDs, κακεῖθεν (exinde) ἡτῆσαντο
βασιλεῖα καὶ ἔδωκεν αὐτοῖς κριτὰς ἕως σαμουὴλ του προφήτου
κακεῖθεν (exinde) Ee 9. κεὶς ABCD, κίς Es βενιαμὴν ABC,
βενιαμὴν DEs τισσερακοντα AC, ·μ· D 10. ἡγείρε B τον
(om D) δαυεὶδ (davit d) αὐτοῖς ABDd, αὐτοῖς τον δαδ (Δαβὶδ s)
CEes

Israelitae et qui tūnetis deum, audite. ¹⁷deus plebis (plebi pr F)
Israel elegit patres nostros, et plebem exaltavit, cum essent incolae
in terra Aegypti (Eg.), et in brachio excelso (extento L) eduxit eos
ex ea, ¹⁸et per quadriaginta (xl F) annorum tempus mores eorum
sustinuit in deserto, ¹⁹et destruens gentes septem (vii F) in terra Cha-
naan sorte distribuit eis terram eorum ²⁰quasi post quadringentos
(cccc F) et quinquaginta (l F, triginta al) annos, et post haec dedit iu-
dices usque ad Samuhel (Samuel) prophetam. ²¹et exinde postulare-
runt regem, et dedit illis deus Saul filium Cis (Chis), virum de tribu
Beniamin, annis quadraginta (xl F), ²²et amoto illo suscitavit illis

ὃ καὶ εἶπεν μαρτυρήσας Εὐρον Δαυεὶδ τὸν τοῦ Ἰεσσαί, ἄνδρα κατὰ τὴν καρδίαν μου, ὃς ποιήσει πάντα τὰ θελήματά μου. ²³τοῦτον ὁ Θεὸς ἀπὸ τοῦ σπέρματος κατ' ἐπαγγελίαν ἤγαγεν τῷ Ἰσραὴλ σωτῆρα Ἰησοῦν, ²⁴προκηρῦξάντος Ἰωάννου πρὸ προσώπου τῆς εἰσόδου αὐτοῦ βάπτισμα μετανοίας παντὶ τῷ λαῷ Ἰσραὴλ. ²⁵ὥς δὲ ἐπλήρου Ἰωάννης τὸν δρόμον, ἔλεγεν Τί ἐμὲ ἐπρονοεῖτε εἶναι, οὐκ εἰμὶ ἐγώ· ἀλλ' ἰδοὺ ἔρχεται μετ' ἐμὲ οὗ οὐκ εἰμὶ ἄξιος τὸ ὑπόδημα τῶν ποδῶν λῦσαι. ²⁶ἄνδρες ἀδελφοί, υἱοὶ γένους Ἀβραάμ καὶ οἱ ἐν ὑμῖν φοβούμενοι τὸν Θεόν, ὑμῖν ὁ λόγος τῆς σωτηρίας ¹⁰ταύτης ἐξαπεστάλη. ²⁷οἱ γὰρ κατοικοῦντες ἐν Ἱερουσαλὴμ καὶ οἱ ἄρχοντες αὐτῶν τοῦτον ἀγνοήσαντες καὶ τὰς φωνὰς τῶν προφη-

1. testimonium perhibens e, testimonio d εὐρον ABCD^ς Orig 2,598^α 3,263^α, ηὔρον E τον του ABCE^ς Orig 2,598^α, τον ὕιον D, υἱὸν Orig 3,263^α, filium de Hilar 117, qui filius est Hilar 94 iessae d, iesse e 1. 2. ἀνδρα (om B) κατὰ τὴν καρδίαν μου ABCD^ς Orig 2,598^α Hilar 117, ante δαυίδ Orig 3,263^α Hilar 94, om Ee 2. ος ABCD^ς Orig 2,598^α, om Ee 2. 3. τουτου ο θεος ABCE^ς, ο θεος ονν (autem) Dd 3. a d, ex e σπέρματος ABCE^ς, add αυτου huius Dd ηγαγεν ABE^ς, ηγειρεν CD^ς, resurrexit d ipsi (om e) istrahel de 4. τον ιησουν D propaedicante e ιωαννου D 5. λαω BCDE^ς, om A istrahel de 5. 6. cum autem e, et dum d 6. επληρουν pr D ιωαννης (ιωαννης pr D, ο ιωαννης B^ς) τον δρομον ABCDE^ς, cursum iohannes d τι με AB, τινα με CDE^ς, quem d υποροειται CDE me esse d 7. εγω ABCD^ς, add ο χριστος Ee αλλα D venit e, veniet d μεθ D 9. και ACDE^ς, om B υμιν BCDE^ς, ημιν Ad Θεον ABCD^ς, add ακουσατε Ee υμιν BCE^ς, ημιν Add ο λογος αυτος C 10. ταύτης om C εξαπεσταλη ABCD, απεσταλη E^ς, missum est de εν ABD^ς, om CE 11. αυτων AB CE^ς, αυτης Dd τουτον αγνοησαντες και ABCE^ς, αγνοησανταις Dd φωνας ABC^ς, γραφας DE^ς

Dauid regem, cui et testimonium perhibens dixit Inueni Dauid filium Iesse, uirum secundum cor meum, qui faciet (faciat *F al*) omnes uoluntates meas. ²³huius deus ex semine secundum promissionem eduxit Israhel saluatorem Iesum, ²⁴praedicante Iohanne ante faciem aduentus eius baptismum poenitentiae omni populo Israhel. ²⁵cum impleret (impl.) autem Iohannes cursum [suum *L al*], dicebat Quem me arbitramini esse, non sum ego (om *F*), sed ecce uenit post me cuius non sum dignus calciamenta pedum soluere. (37) ²⁶Viri fratres, filii generis Abraham et qui in uobis timent deum, uobis uerbum salutis huius missum est. ²⁷qui enim habitabant Hierusalem et principes eius, hunc ignorantes [Iesum] et uoces prophetarum quae

τῶν τὰς κατὰ πᾶν σάββατον ἀναγινωσκομένους κρίναντις ἐπλήρωσαν, ²⁸καὶ μηδεμίαν αἰτίαν θανάτου εὑρόντες ᾤκνησαντο Πιλάτον ἀναιρεθῆναι αὐτόν· ²⁹ὥς δὲ ἐτέλεισαν πάντα τὰ περὶ αὐτοῦ γεγραμμένα, καθελόντες ὑπὸ τοῦ ξύλου ἔθηκαν εἰς μνημεῖον. ³⁰ὁ δὲ θεὸς ἤγειρεν αὐτὸν ἐκ νεκρῶν, ³¹ὥς ὥσθ' ἡ ἐπὶ ἡμέρας πλείους τοῖς ³συναναβῶσιν αὐτῷ ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας εἰς Ἱερουσαλήμ, ὅτινις νῦν εἰσὶν μάρτυρες αὐτοῦ πρὸς τὸν λαόν. ³²καὶ ἡμεῖς ὑμᾶς εὐαγγελιζόμεθα τὴν πρὸς τοὺς πατέρας ἐπαγγελίαν γενομένην, ὅτι ταύτην ὁ θεὸς ἐκπεπλήρωκεν τοῖς τέκνοις ἡμῶν, ἀναστήσας Ἰησοῦν,

1. ἀναγινωσκομένους C κρίναντις ABCEς, iudicantes e, και κριναντις Dd 2. invenientes e, inventa est d 2. 3. ᾤκνησαντο (-το. C) πιλατον ἀναιρεθῆναι (ἀναιρηθ. C, interficere e) αὐτον ABCEς, εν αυτω κριναντις (iudicantes autem) αὐτον παρδδοκαν πιλατω ἵνα εἰς ἀναιρεσιν (ut interficeretur) Dd 3. ὡς δε ABCEς, et d ετελεισαν ABCEς, ετελουν pr D, ετελεισιν pr corr D παντα ABCE, ἅπαντα ε τι περι αυτου γεγραμμενα ACDEς, και (an om?) γεγραμμενα περι αυτου B, add εἰσιν (om corr D) ητοιουντο (petierunt) τον πιλατον τουτον μεν (om d) στανρωσαι (cruci figi) και επιτηχοντις (inpetrauerunt) παλιν και Dd 4. καθελοντις ABCEς, deponentes e, deposuerunt d de de ξυλου ABCDς, στανρου Ee, add και d et pr D in monumento de 4. 5. ο δε θεος ABCEς, ον ο θεος (add vero) Dd 5. ηγειρεν αυτον (αντ. ηγ. Ee) εκ (a e) νεκρων ABCEς, ηγειρεν Dd ος ABEς, ουτος De, hic qui d επι (per e) ημερας πλειους ABCEς, εφ ημερας (in diebus) πλειονας post ιερουσαλημ Dd 6. συναναβιϋουσιν D νυν AC, αχρι νυν Dd, ομι BEς 7. nosque Hilar 27 42 8. πρὸς om d πατερας ABCς Hilar, add ημων DEde επαγγελιαν γενομενην ABCEς, γιν. επ. Dd Hil ὅτι om Hilar 9. ημων ABCDd Hilar, αυτων ημιν Ees resuscitans e, suscitans Hil, suscitavit d ιησουν ABCEς, dominum nostrum iesum Hilar, τον κυριον ιησουν (iesus) χριστον Dd, αυτον εκ νεκρων corr A

per omne (omnem L) sabbatum leguntur iudicantes impleuerunt (impl. F), ²⁸et nullam causam mortis invenientes in eum (eo) petierunt a Pilato ut interficerent eum: ²⁹cumque consummassent omnia quae de eo scripta (scribta F) erant (om L), deponentes eum de ligno posuerunt in monumento. ³⁰deus uero suscitavit eum a mortuis [tertia die L al], ³¹qui visus est per dies multos his qui simul ascenderant cum eo de Galilaea in Hierusalem, qui usque nunc sunt testes eius ad plebem. ³²et nos vobis adnuntiamus (adv.) eam (ea F al) quae ad patres nostros repromissio facta est, quoniam hanc deus adimplevit (adiimpl. F) filiis nostris, resuscitans iesum, ³³sicut

ἵνα ὡς καὶ ἐν τῷ ψαλμῷ γέγραπται τῷ πρώτῳ Υἱός μου εἰ σύ, ἐγὼ
 σήμερον γεγέννηκά σε. ³⁴ὅτι δὲ ἀνέστησεν αὐτὸν ἐκ νεκρῶν μηκέτι
 μέλλοντα ὑποστρέφειν εἰς διαφθοράν, οὕτως εἶρηκεν, ὅτι δώσω
 ὑμῖν τὰ ὅσια Δαυεὶδ τὰ πιστά. ³⁵διότι καὶ ἐν ἑτέρῳ λέγει Οὐ
 δώσεις τὸν ὅσιόν σου ἰδεῖν διαφθοράν. ³⁶Δαυεὶδ μὲν γὰρ ἰδίᾳ
 γενεᾷ ὑπηρετήσας τῇ τοῦ Θεοῦ βουλῇ ἐκοιμήθη καὶ προσετέθη
 πρὸς τοὺς πατέρας αὐτοῦ καὶ εἶδεν διαφθοράν. ³⁷ὅν δὲ ὁ Θεὸς
 ἤγειρεν, οὐκ εἶδεν διαφθοράν. ³⁸γνωστὸν οὖν ἔστω ὑμῖν, ἄνδρες
 ἀδελφοί, ὅτι διὰ τούτου ὑμῖν ἀφίσις ἀμαρτιῶν καταγγέλλεται.
³⁹ἀπὸ πάντων ὧν οὐκ ἠδυνήθητε ἐν νόμῳ Μωυσέως δικαιωθήναι,

1. ὡς καὶ *ABCEes* Hilar, 42, ὡς γὰρ *d* Orig 2,538^a, οὕτως γὰρ *D*,
 sicut Hilar 27 ἐν τῷ πρώτῳ ψαλμῷ γέγραπται *Dd*, in psalmo
 primo scriptum est Hilar 27 42, γέγραπται ἐν πρώτῳ (diserte dic-
 tum) ψαλμῷ Orig 2,538^a, ἐν τῷ (om *B*) ψαλμῷ γέγραπται τῷ δευ-
 τερῷ *ABC*, ἐν τῷ ψαλμῷ τῷ δευτέρῳ γέγραπται *Ees* 1. 2. υἱος
 . . . σε *ABCEes* Orig 2,538^a bis Hilar 27 42 130, add αἰτησάι παρ αι-
 μου καὶ δώσω σοι εἶναι τὴν κληρονομίαν σου καὶ τὴν κατασχε-
 σιν σου τὰ περὶ τῆς γῆς *Dd* 2. ὅτι δὲ *ABCEes*, ὅτε δὲ *D*,
 quando *d*, cum Hilar 27 42 αὐτὸν *ABCDdes* Hilar, add ο Θεος
Ee a mortuis de Hil μηκέτι *ABCDEdes*, non Hilar 3. μελ-
 λοντα (add αὐτὸν *E*) ὑποστρέφειν *ABCDEs*, rediturum *d*, regres-
 surum Hilar, postea eum reversurum *e* dixit *e*, dicit *d* 4. διοτι
AB, διο *CEs*, ideoque *d*, propter nos *e*, om *D* ἐν ἑτέρῳ (alio *e*)
ABCEes, ἑτέρως *D*, alia *d* 5. μὲν *ABCEes*, om *Dd* sua de
 6. deo voluntate *d* 7. πρὸς τοὺς *ABDEs*, πρὸς *C* ἰδεν
ACD on] sic corr *D*, ο pr *D* 8. ἔστω ὑμῖν *BCEdes*, ὑμῖν
 ἔστω *A* 9. διὰ τούτου *ABCDdes*, δι αὐτοῦ *E* ἀφίσεις *D*,
 ἀφίσιν *A* 10. ἀπο *ABC*, καὶ ἀπο *Ees*, καὶ μετανοία ἀπο *Dd*
 ἠδυνήθητε (ιδ. *A*) *ABCEdes*, ἠδυνήθημεν pr corr *D* ἐν *ACD*,
 ἐν τῷ *Ees*, τῷ *B*? μωυσεως *BCEde*, μωσεως *Ades*

et in psalmo secundo scriptum (scribit. *F*) est Filius meus es tu, ego
 hodie genui te. ³⁴quod autem suscitauerit (-suscitavit) eum a mortuis,
 amplius iam non (om *al*) reversurum in corruptionem, ita dixit, quia
 dabo vobis sancta David fidelia. ³⁵ideoque et alias dicit Non dabis
 sanctum tuum videre corruptionem. ³⁶David enim sua generatione
 cum administrasset (administ.) voluntati (-tatem *F*) dei, dormiuit
 (dormiit) et adpositus (app.) est ad patres suos et nidiit corruptionem:
³⁷quem vero deus suscitavit, non uidit corruptionem. ³⁸notum igitur
 sit vobis, uiri fratres, quia per hunc vobis remissio peccatorum ad-
 nuntiatur (anu.): ³⁹ab omnibus quibus (om *F*) non potuistis in lege
 Moysi (Mosi *F*) iustificari, in hoc omnis (omnes) qui credit iustifica-

ἐν τούτῳ πᾶς ὁ πιστεύων δικαιούται. ⁴⁰βλέπετε οὖν μὴ ἐπέλθῃ τὸ εἰρημένον ἐν τοῖς προφήταις, ⁴¹Ἰδετε, οἱ καταφρονηταί, καὶ θαυμάσατε καὶ ἀφανίσθητε, ὅτι ἔργον ἐργάζομαι ἐγὼ ἐν ταῖς ἡμέραις ὑμῶν, ἔργον ὃ οὐ μὴ πιστεύσητε ἕάν τις ἐκδιηγῇται ὑμῖν. ⁴²Ἐξιδόντων δὲ αὐτῶν παρεκάλουν εἰς τὸ μεταξὺ σάββατον λαληθῆναι αὐτοῖς τὰ ῥήματα ταῦτα. ⁴³λυθείσης δὲ τῆς συναγωγῆς ἡκολούθησαν πολλοὶ τῶν Ἰουδαίων καὶ τῶν σιβομένων προσηλύτων τῷ Παύλῳ καὶ τῷ Βαρνάβᾳ, οἵτινες προσλαλοῦντες αὐτοῖς ἔπειθον αὐτοὺς προσμένειν τῇ χάριτι τοῦ Θεοῦ. ⁴⁴Τῷ δὲ ἐχομένῳ σαββάτῳ

1. τουτω ABCEes, add ουν enim Dd δικαιουται (-τε D) ABC Ees, add παρη (ad) θειω Dd ἐπέλθῃ (superveniat) BDd, add ἐφ (in) υμιας ACEes 2. ιδετε ABCDDes, ακουσαι Ee καταφρονητε AD θαυμιασαι ABCDDes, add επιβλεψαται Ee 3. disperdunini e, exterminamini d εργαζομαι (-ζωμαι B) εγω ABDd, εγω (ego E) εργαζομε CEes 4. εργον ABCes, om DEde ο AB CDEde, ᾧ ε non creditis de εκδιηγῇται BCEes et corr D, εκδιηγεται A, εκδιηγῇται pr D, enarraverit e, exposuerit d υμιν ABCEes, add και εισιγησαν Dd progredientibus d 5. αυτων παρεκαλουν ACDd, αυτων BEe, ἐκ τῆς συναγωγῆς τῶν Ἰουδαίων, παρεκαλουν τὰ ἔθνη ε εἰς το μεταξυ (μετοξυ A, εξης D) σαββατον ACDEes et add ἡξιουν B, in sequente sabbato de narrari d, loqui e 6. τα (om D) ρηματα ταυτα ABCEes, haec verba d et dismissa syn. d 7. σιβομενων ABCDDes, add τον θεον Ee 8. τω om D adloquentes e, loquentes cum d αυτοις ABCD des, om Ee ἐπειθον ABCEes, επιθοντο pr D, persuadentes d 9. αυτους] sic corr A, αυτου pr A προσμενειν ABCE, ἐπιμένειν ε, permanere d, ut permanerent e in gratia d, gratiam e Θεου ABCes, add εγενετο δε κατι πυσαν (per universam) πολιν φημισθῆναι τον λογον Ee, add εγενετο δε καθ ολης (per omnem) της πολιως διελθιν τον λογον του θεου (domini) Dd δε ACDdes, τε BE εχομενω AE, εχομ.νω C, ερχομενω BDes et corr E, sequenti de

tur. ⁴⁰videte ergo ne superueniat [nobis om L al] quod dictum est in prophetis, ⁴¹Videte, contemptores (contemptores F), et admiramini (amir.) et disperdunini, quia opus operor ego in diebus uestris, opus quod non creditis (credetis L) siquis enarraverit nobis. ⁴²exemitibus autem illis rogabant ut sequenti sabbato loquerentur (-retur F) sibi uerba haec. ⁴³cumque dimissa esset synagoga, secuti (sequ.) sunt multi iudeorum et colentium aduenarum Paulum et Barnaban, qui loquentes suadebant eis ut permanerent in gratia dei. ⁴⁴sequenti

σχετὸν πᾶσα ἡ πόλις συνήχθη ἀκοῦσαι τὸν λόγον τοῦ κυρίου.
⁴⁵Ἰδόντες δὲ οἱ Ἰουδαῖοι τοὺς ὕψλους ἐπλήσθησαν ζήλου, καὶ ἀν-
 τέλεγον τοῖς ὑπὸ Παύλου λαλουμένοις βλασφημοῦντες. ⁴⁶παρη-
 σιασάμενοί τε ὁ Παῦλος καὶ ὁ Βαρνάβας εἶπαν ᾠκτῶν ἦν ἀναγ-
 5 καῖον πρῶτον λαληθῆναι τὸν λόγον τοῦ θεοῦ· ἐπειδὴ ἀπωθεῖσθαι
 αὐτὸν καὶ οὐκ ἀξίους κρίναιτε ἑαυτοὺς τῆς αἰωνίου ζωῆς, ἰδοὺ στρε-

1. πῶσα ABCE₅, ὅλη D, tota d, universa e collecta est d, con-
 venit e τὸν λόγον τοῦ κυρίου (θεοῦ CE₅) ABCE₅, παύλου
 πολὺν τε (om d) λόγον ποιησαμένου (faciens) περὶ τοῦ κυρίου Dd
 2. ἰδόντες (videntes e) δὲ ABCE₅, καὶ ἰδόντες Dd τοὺς ὀχλοὺς
 ABCE₅, τὸ πλῆθος D, turbam d 3. τοῖς ABC₅, τοῖς λόγοις τοῖς
 (om pr D) DEde ὑπὸ AB, ὑπὸ τοῦ CDE₅, a d, om e λαλου-
 μένοις ABE, λεγομένοις CD₅ βλασφημοῦντες ABC, ἀντιλεγόν-
 τες (ἐναντιούμενοι Ee) καὶ βλασφ. DEde₅ 3. 4. παρησιασάμε-
 νοι (-τος D) τε (δὲ E₅) ABCDE₅, adhibita vero fiducia d, tunc
 constanter e 4. εἶπαν ABD, εἶπον CE₅, add πρὸς αὐτοὺς Dd
 4. 5. τὴν ἀναγκαῖον πρῶτον ABCE₅ Orig 3,348^f, πρῶτον τὴν ἀναγ-
 καῖον D, ἣν ἀναγκαῖον Orig 3,742^c 758^b 792^c, oportebat primum d,
 primum oportuerat Cypr 280, ἴδαι Orig 3,147^f 5. λαληθῆναι AB
 CDE₅ Orig 3,348^f 758^b, indicari Cypr, loqui de, ἀναγγεῖλαι Orig
 3,792^c, καταγγεῖλαι 3,742^c, καταγγεληθῆναι 3,147^f (ὅμιν ἦν ἔξα-
 πισταλμένος ὁ λόγος τῆς σωτηρίας Orig 3,143^a) τὸν λόγον pr D
 τοῦ θεοῦ ABCDE₅ Orig Cypr, domini d, om Orig 3,348^f ἐπειδὴ
 BD, ἐπιδὴ δὲ AE₅ et corr D Orig 3,143^a, ἐπεὶ δὲ C Orig 3,147^f
 742^c 758^b 792^c (204^c), sed quia (quoniam e) de Cypr 5. 6. ἀπω-
 θεῖσθαι αὐτὸν καὶ om Orig 5. ἀπωθεῖσθαι ACDE, repulistis d,
 expulistis Cypr 6. nec vos dignos vitae aeternae iudicastis Cypr
 οὐκ ἀξίους ABCDEd₅ Orig 3,147^b 758^b, ἀναξίους e Orig 3,143^a
 204^c 742^c 792^d κρίναιτε (κρίναιτε pr D) ἑαυτοὺς ABCD₅ et corr E
 Orig, iudicastis eos d, ἑαυτοὺς κρίνεται Ee τῆς αἰωνίου ζωῆς
 ABCDE₅, in aeternam vitam d, om Orig στρεφόμεθα ABCD₅
 Orig et add ἡμῖς E, συστρεφόμεθα Orig 3,758^b, convertimur (-mus
 Cypr) d et add nos e Cypr

uero sabbato paene uniuersa ciuitas conuenit audire uerbum domini.
⁴⁵videntes autem turbas Iudaei repleti sunt zelo, et contra dicebant
 his quae a Paulo dicebantur blasphemantes. ⁴⁶tunc constanter Pau-
 lus et Barnabas dixerunt Vobis oportebat primum loqui uerbum dei:
 sed quoniam repellitis (repulistis L) illud et indignos uos iudi-
 castis (de iudicastis L, iudicatis al) aeternae uitae, ecce conuertimur

φάμεθα εἰς τὰ ἔθνη. ⁴⁷οὕτως γὰρ ἐντέταλται ἡμῖν ὁ κύριος, Τέ-
θεικά σε εἰς πῶς ἐθνῶν, τοῦ εἶναι σε εἰς σωτηρίαν ἕως ἰσχύτου
τῆς γῆς. ⁴⁸ἀκούοντα δὲ τὰ ἔθνη ἔχαιρον καὶ ἐδόξαζον τὸν λόγον
τοῦ κυρίου, καὶ ἐπίστευσαν ὅσοι ἦσαν τεταγμένοι εἰς ζωὴν αἰώνιον.
⁴⁹διεφέρετο δὲ ὁ λόγος τοῦ κυρίου δι' ὅλης τῆς χώρας. ⁵⁰οἱ δὲ
Ἰουδαῖοι παρώτρυναν τὰς σεβομένας γυναῖκας τὰς εὐσχήμονας καὶ
τοὺς πρώτους τῆς πόλειως, καὶ ἐπῆγειραν διωγμὸν ἐπὶ τὸν Παῦλον
καὶ Βαρνάβαν, καὶ ἐξέβαλον αὐτοὺς ἀπὸ τῶν ὁρίων αὐτῶν. ⁵¹οἱ δὲ
ἐκτιναζόμενοι τὸν κοριορτὸν τῶν ποδῶν ἐπ' αὐτοὺς ἦλθον εἰς Ἰκόν-
ιον, ⁵²οἱ τε μαθηταὶ ἐπληροῦντο χαρᾶς καὶ πνεύματος ἁγίου. ¹⁰
ἔγένετο δὲ ἐν Ἰκονίῳ κατὰ τὸ αὐτὸ εἰσελθεῖν αὐτοὺς εἰς τὴν

1. ad gentes de Cypr οὕτως ABCDE, οὕτω ε ἐντέταλται
(praecepit e, mandatum dedit d) ἡμῖν ABCDEs et corr D, ἐντεταλ-
κεν pr D, dixit per scripturas Cypr 280 κυριος ABCs, add ιδου
DEde Cypr 1. 2. τεθεικα σε εις πως ABCEs, πως τεθεικα
(τεθ. φ. corr D) σε Dd Cypr 2. εθνων ABCEs, τοις εθνεσιν
De, super gentibus d, inter gentes Cypr τον ειναι σε ABCDEs,
ita (om e) ut sis e Cypr, ut sint d 3. ακουοντα δε ABCEs, και
ακουοντα Dd εχαιρον ABCDEs, gavisae sunt de εδοξαζον
ABCEs, εδεξαντο Dd 4. κυριου ACde, θεου BDE τεταγ-
μένοι om d αιωνιαν B 5. διεφερετο δε ABCEs, και διεφ.
Dd δι BCDEs, καθ A, per de 6. παρωτρυναν ABCEdes,
παρωτρυνον D colentes e, caelicolae e τας alterum ABCDd,
και τας Ees 7. διωγμον ABCs, θλιψιν (θλειψιν μεγαλην Dd)
και διωγμον DEde super d, in e τὸν om D 8. βαρναβαν
ABCDE, τὸν Βαρν. ε de finibus de αυτων ACDEdes, om B
8. 9. οι δε . . . κοριορτον τοσ C 9. των ABDs et C?, απο (de)
των Ede ποδων ABC, add αυτων DEdes επ ABCDd, εις Ee
ηλθον ABCEdes, κατηντησαν D εις (add το E) ικονιον ABCD
Ees, in hiconio d 10. τε AB, δε CDEdes 11. εν ικονιω ABC
DEes, ut ichonio d κατο αυτο A, simul e, similiter d αυτους
ABCEdes, αυτον D

ad gentes. ⁴⁷sic enim praecepit nobis dominus, Posui te in lumine
(lumen L) gentium (gentibus F al), ut sis in salutem usque ad ex-
tremum terrae. ⁴⁸audientes autem gentes gavisae (-si) sunt, et glo-
rificabant uerbum domini (dei), et crediderunt quotquot (quodquod
pr F) erant praeordinati (pr. er.) ad uitam aeternam: ⁴⁹dissemina-
batur autem uerbum domini per uniuersam regionem. ⁵⁰Judaei autem
concitauerunt religiosas mulieres et honestas et primos ciuitatis, et
excitauerunt persecutionem (persequunt. al, seditionem L) in Paulum
et Barnabam, et eiecerunt eos de finibus suis. ⁵¹at illi excusso pul-
uere pedum in eos uenerunt Iconium: ⁵²discipuli quoque replebantur
gaudio et spiritu sancto. (38) ¹Factum est autem Iconii (in Iconio

συναγωγὴν τῶν Ἰουδαίων καὶ λαλῆσαι οὕτως ὥστε πιστεῦσαι Ἰουδαίων τε καὶ Ἑλλήνων πολὺν πλῆθος· ²οἱ δὲ ἀπειθήσαντες Ἰουδαῖοι ἐπήγειραν καὶ ἐκάκωσαν τὰς ψυχὰς τῶν Ἰθνῶν κατὰ τῶν ἀδελφῶν. ³ἴκανόν μὲν οὖν χρόνον διέτριψαν παρησιαζόμενοι ἐπὶ τῷ κυρίῳ ⁶τῷ μαρτυροῦντι τῷ λόγῳ τῆς χάριτος αὐτοῦ, διδόντι σημεῖα καὶ τέρατα γίνεσθαι διὰ τῶν χειρῶν αὐτῶν· ⁴ἰσχίσθη δὲ τὸ πλῆθος τῆς πόλεως, καὶ οἱ μὲν ἦσαν σὺν τοῖς Ἰουδαίοις, οἱ δὲ σὺν τοῖς ἀποστόλοις. ⁵ὥς δὲ ἐγένετο ὁρμὴ τῶν Ἰθνῶν τε καὶ Ἰουδαίων σὺν τοῖς ἄρχουσιν αὐτῶν, ἔβρισαι καὶ λιθοβολῆσαι αὐτούς, ⁶συνιδόν-

1. in synagoga d οὕτως ABCς, προς αυτους ουτως Ee, ουτως προς αυτους Dd πιστευσαι (-ειν D) ABCDdς, θανατῶσαι Ee
2. τε om de πλῆθος ABCDdς, add και πιστευσαι Ee 2. 3. οι δε απειθησαντες (απειθουντες Eς) ιουδαιοι επηγειραν (add διωγμον Ee) ABCEeς, οι δε (om d) αρχισυναγωγοι των ιουδαιων και οι αρχοντες της συναγωγης επηγον (incitaverunt) αυτοις (om d) διωγμον κατω των δικαιων Dd 3. male tractaverunt d, ad iracundiam concitaverunt e αδελγων ABCς, add ο δε κυριος ειρηνην ποιησιν Ee, add ο δε κυριος εδωκεν ταχυ ειρηνην Dd 4. plurimo ergo (multo igitur e) tempore de διετριψαν BCdς et add εκει Ee, διετριβον A, διατριψαντες D παρησιαζομενοι (-σμενοι corr) D, habita fiducia d in domino de 5. qui testimonium perhibuit d τω alterum BCDEdeς, επι τω A αυτου ABDEde, add και Cς dans d 6. ισχισθη δε ABCEeς, ην δε ισχισμενον D, divisa autem erat d 7. et quidam e, et alii quidem d οι δε ABCEeς, αλλοι δε Dd 8. αποστολοις ABCEeς, add κολλωμενοι δια τον λογον του θεου Dd τε ABCEς, autem e, om Dd των ιουδαιων D 9. υβρισαι ABCEeς, et iniuriaverunt (contumeliis adficerunt e) de, add αυτους Ee λιθοβολησαι ABCEeς, lapidarent e, lapidaverunt d αὐτούς om Ee συνιδortes ABCEeς, intelligentes e, intellexerunt d, add και d et pr D

L, Iconico al) ut simul intro irent [in L al] synagogam Iudaeorum et loquerentur ita ut crederet (-rent pr L) Iudaeorum et Graecorum copiosa multitudo: ²qui uero increduli (-dibiles L) fuerunt (-rant L) Iudaei, suscitauerunt et (om al) ad iracundiam concitauerunt animas (-mos) gentium (gentilium F) aduersus fratres. ³multo igitur tempore demorati sunt fiducialiter agentes in domino testimonium perhibente uerbo gratiae suae, dante signa et prodigia fieri per inanus eorum: ⁴diuisa est autem multitudo ciuitatis, et quidam quidem erant cum Iudaeis, quidam uero cum apostolis. ⁵cum autem factus esset impetus (inp. F) gentilium et Iudaeorum cum principibus suis, ut contumeliis adficerent (aff. al, adfigerent L) et lapidarent eos, ⁶in-

τις κατέφυγον εἰς τὰς πόλεις τῆς Λυκαονίας, εἰς Λύστραν καὶ Δέρβην καὶ τὴν περιχώρον, ἡκούει εὐαγγελιζόμενοι ἦσαν. ⁸Καὶ τις ἀνὴρ ἐν Λύστροις ἀδύνατος τοῖς ποσὶν ἐκάθητο χωλὸς ἐκ κοιλίας μητρὸς αὐτοῦ, ὃς οὐδέποτε περιεπάτησεν. ⁹οὗτος ἤκουσεν τοῦ Παύλου λαλοῦντος, ὃς ἀτενίσας αὐτῷ καὶ ἰδὼν ὅτι ἔχει πίστιν τοῦ σωθῆναι, ¹⁰εἶπεν μεγάλῃ φωνῇ Σοὶ λέγω ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ κυρίου Ἰησοῦ χριστοῦ, ἀνάστηθι ἐπὶ τοὺς πόδας σου ὀρθός. καὶ ἤλατο, καὶ περιεπάτει. ¹¹οἱ τε ὄχλοι ἰδόντες ὃ ἐποίησεν Παῦλος,

ἀνέστη καὶ περιεπάτει

1. λυκαωνίας pr D εἰς λυστραν CD, in lystra d, λυστραν ABEd et corr D. (Lystris Lyciae Iren 197)
2. τὴν περιχώρον ABCε et add ὁλὴν DE, circum totam regionem d, circatoria tota e εὐαγγελιζόμενοι ἦσαν ABD, ἦσαν εὐαγγελιζόμενοι CEdeε, add τον λογον του θιου και ἐξεπλησσετο πυσμα η πολυπληθια ἐπὶ (in) τῇ διδασχῇ αὐτων ο δε παυλος και βαρναβας διετριβον ἐν λυστροις Ee, add και ἐκινηθη ὁλον (omnis) το πληθος ἐπὶ τῇ διδασχῇ (in doctrinis) αὐτων (om d) ο δε παυλος και βαρναβας διετριβον ἐν λυστροις Dd
3. ἐν λυστροις ἀδύνατος ACε, ἀδύνατος ἐν λυστροις B, ἀδύνατος DEde a pedibus d ἐκάθητο ante ἀδύνατος Dd χωλὸς ABCEε, om Dd ex e, ab d
4. ἰῆς μητρος D αὐτου ABCDEde, add ὑπάρχων ε περιεπατησεν ABC, περιεπατηκει (περιεπιε. ε) DEdeε, add και Ee ἤκουσεν ADEde, ἤκουει BCε
5. ος ατενίσας αὐτῷ ABCε, πρὸς ον ατενίσας ο παυλος Ee, ὑπαρχων (possidens) ἐν φρω ατενίσας δε αὐτῷ ο παυλος Dd videns de ἔχει πιστιν ABCDd, πιστιν ἔχει Eeε
6. dixit d, ait e μεγαλη (μεγαλην E, add τῇ AEε et corr D) φωνῇ ABCEdeε, voce magna d
6. 7. σοι λέγω ἐν τῷ (om E) ὀνόματι του κυριου (add ἡμων Ee) ιησου χριστου CDEde, om ABε
7. ὀρθος BCDeε, ὀρθρος A, ὀρθως E, add και περιπατει Dd
8. ἤλατο ABC, ἤλλειο ε, παραχρημα ἐξήλλατο (exilivit) Ee, ευθιώς παραχρημα ανηλατο (ανηλλατο corr, exilivit) Dd
- οι τε (δε CDEε) ὄχλοι ABC DEε, turba autem d ἰδοτες C, videntes e, videns d ο ἐποίησεν ACDEε, οπερ ἐποίησε B παυλος ABCE, ὁ Παῦλος ε

tellegentes confugerunt (-gere) ad ciuitates Lycaoniae (Lycon., Lic.) Lystram (Listr.) et Derben et uniuersam in circuitu regionem, ⁷et ibi euangelizantes erant (euangelizauerunt F). (39) ⁸Et quidam uir in (om L) Lystris infirmus pedibus sedebat claudus ex utero matris suae, qui nunquam ambulauerat. ⁹hic audiuit Paulum loquentem; qui intuitus eum et uidens quia haberet fidem ut saluus fieret, ¹⁰dixit magna uoce Surge pedes tuos rectus. et exiliuit, et ambulabat: ¹¹turbae autem cum uidissent quod fecerat Paulus (Saulus), leuaue-

ἐπῆραν τὴν φωνὴν αὐτῶν Λυκαωνιστὶ λέγοντες Οἱ θεοὶ ὁμοιωθέν-
 τες ἀνθρώποις κατέβησαν πρὸς ἡμᾶς, ¹²ἐκάλουν τε τὸν Βαρνάβαν
 Δία, τὸν δὲ Παῦλον Ἑρμῆν, ἐπειδὴ αὐτὸς ἦν ὁ ἡγούμενος τοῦ
 λόγου· ¹³ὃ τε ἱερεὺς τοῦ Διὸς τοῦ ὄντος πρὸ τῆς πόλεως, ταύρους
 5 καὶ στήμματα ἐπὶ τοὺς πυλῶνας ἐνέγκας, σὺν τοῖς ὄχλοις ἤθελεν
 θύειν. ¹⁴ἀκούσαντες δὲ οἱ ἀπόστολοι Βαρνάβας καὶ Παῦλος δια-
 ρήξαντες τὰ ἱμάτια αὐτῶν ἐξεπῆδησαν εἰς τὸν ὄχλον, κράζοντες
¹⁵καὶ λέγοντες ἄνδρες, τί ταῦτα ποιῶτε; καὶ ἡμεῖς ὁμοιοπαθεῖς
 ἴσμεν. ὑμῖν ἄνθρωποι, ἐναγγelizόμενοι ὑμᾶς ἀπὸ τούτων τῶν μα-

9. ὑμῖν ἴσμεν

1. τὴν om D λυκαωνιστὶ D, lycaoni d 2. τοῖς ἀνθρώποις D
 τε ABCEς, δε De, om d τον ABCEς, om D βαρναβαν AB
 CDd, μιν βαρν. Eς 3. δια ABCς, διαν DE ὁ om CD. dux e,
 princeps d 3. 4. sermonum d 4. ο τε (τοτε C, ο δε Eς) ιερεις
 ABCEς, οι δε ιερεις Dd του διος του οντος ABCEς, τον ον-
 τος διος D, qui erat iouis d προς της C. της om pr D
 πολειως ABCDd, add αυτων Eς 5. και στεμματα ABCς, αυτοις
 κ. σι. Dd, κ. σι. αυτοις Ee ad ianuas de ενεγκας ABCEς,
 adferens e, ενεγκαντες D, adferentes d cum populis e, cum turba d
 5. 6. ηθειλεν θυειν ABCEς, ηθειλον επιθυειν D, bolentes immo-
 lare d 6. ακουσαντες (audientes e) δε οι αποστολοι ABCEς,
 ακουσας δε Dd conscidentes e, consciderunt d 7. αυτων CD
 Eς, αυτων AB, add και d et pr D εξεπηδησαν ABCDE, exi-
 lierunt de, ισιεπηδησαν ε επι τον οχλον C, in turbam e, ad tur-
 bas d 8. λεγοντες ABCEς et corr D, φωνουντες Dd τί] ει
 τι corr A και ABCEς, om Dd ομοιοπαθεις pr D, mortales
 similes e, patientes d, similes Iren 197 9. ισμεν υμιν ABDEς,
 υμιν ισμεν C Iren hominibus evangelizamus d υμας ABCEς,
 υμειν τον θεον Dd Iren απο ABCς, ινα (οπως D, ut) απο DE
 de Iren.

runt uocem suam Lycaonice (Lycaoniae al, Lyconiae F al, Lyconie V) dicentes Dii (Dei F) similes facti hominibus (hominum F, homi-
 nis al) descenderunt ad nos, ¹²et uocabant Barnaban louem, Paulum
 uero Mercurium, quoniam ipse erat dux uerbi: ¹³sacerdos quoque
 Iouis (om al) qui erat ante ciuitatem, tauros et coronas ante ianuas
 adferens (ante ferens ad ianuas F al), cum populis uolebat sacrifi-
 care. ¹⁴quod ubi audierunt apostoli Barnabas et Paulus, conscissis
 tunicis suis exilierunt (exierunt) in turbas, clamantes ¹⁵et dicentes
 Viri, quid haec facitis? et nos mortales sumus similes uobis homines,
 annuntiantes (adnunt. pr F) uobis ab his uanis conuerti ad deum ui-

ταίων ἐπιστρέφειν ἐπὶ θεὸν ζῶντα, ὃς ἐποίησεν τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν καὶ τὴν θάλασσαν καὶ πάντα τὰ ἐν αὐτοῖς, ¹⁶ὃς ἐν ταῖς παρωχημέναις γενεαῖς εἰσεν πάντα τὰ ἔθνη πορευέσθαι ταῖς ὁδοῖς αὐτῶν, ¹⁷καίτοι οὐκ ἁμάρτυρον αὐτὸν ἀφῆκεν ἀγαθοῦργων, οὐρανόθεν ὑμῖν ἐπεὶ διδοὺς καὶ καιροὺς καρποφόρους, ἐμπιπλῶν τροφῆς καὶ εὐφροσύνης τὰς καρδίας ὑμῶν.» ¹⁸καὶ ταῦτα λέγοντες μόλις κατέπαυσαν τοὺς ὄχλους τοῦ μὴ θύειν αὐτοῖς. ¹⁹Ἐπῆλθαν δὲ ἀπὸ Ἀντιοχείας καὶ Ἰκονίου Ἰουδαῖοι, καὶ πείσαντες τοὺς ὄχλους

1. vanis simulacris Iren ἐπιστρεφειν ABCς, επιστρεφητε E, επιστρεψεται D, convertamini d Iren, converti (-tiz pr) e ad deum vivum de Iren θεον ABCDE, τον θεον pr D, τὸν θεὸν τὸν ζ ος ποιησεν ABCEς, τον ποιησαντα D 2. ὃς] ο D
3. generationibus e, saeculis d, temporibus Iren ιασεν A, εισει pr D, permisit Iren, dimisit e, sanavit d πάντα] κατα pr D πορευέσθαι ABCEς Iren, ambulate d, incredi e vias d Iren, per quias (vias corr) e 4. καιτοι ABC, καιγε DE, καί τοι γε ζ, quamquam Iren 197, et quidem de αμαρτηραν C αυτον (αυτον Cς) αφηκειν ABCEς Iren, αφηκειν αυτον Dd αγαθοεργων ABC, αγαθοποιων DEς, bene faciens de Iren 5. υμιν (ημιν Bς) υιτους διδους BCDEdes, dans vobis pluvias Iren, διδους υιτους A και ABCDdes Iren, om E εμπιπλων ABCς, εμπιπλων (εμπ. D) DE 6. τας om pr D υμων CDEdes Iren, ημων ABς 7. μοις ABCEς, μοις D, vix e, et d κατεπαυσαντο pr C? θυνει αυτοις ABCEdes, sibi immolarent d, add αλλα πορευέσθαι εκαστον εις τα ιδια C, et add διατριβοντων (add δε C Ee et corr D) αυτων και (om C) διδασκοντων CDEs, add moras facientes eos et docentes d επηλθων AB, επηλθον CDEς
8. δε ABdς, τιτες DEs, om C απο αντιοχιας και ικονιου ιουδαιοι ABCEdes, ιουδαιοι απο ικονιου και αντιοχιας Dd και allegum om corr D πεισαντες (ειπεισαντες D, commoventes e) τους οχλους ABDEdes, cum insticassent turbam d, διαλεγομενων αυτων παρηρσια ειπσαν τους οχλους αποστηναι απ αυτων λεγοντις οτι ουδεν αληθες λεγουσιν αλλα παντα ψευδονται C

uum, qui fecit caelum et terram et (om al) mare et omnia quae in eis sunt, ¹⁶qui in praeteritis generationibus dimisit omnes gentes ingredi [in F al] vias suas, ¹⁷et quidem non sine testimonio semet ipsum reliquit (-quid) bene faciens, de caelo dans pluuias et tempora fructifera, implens (impl. F) cibo et laetitia corda uestra. ¹⁸et haec dicentes uix sedauerunt turbas, ne sibi (si pr F) immolarent. ¹⁹superuenerunt autem quidam ab Antiochia (Anth., -chian pr F) et

καὶ λιθάσαντες τὸν Παῦλον ἔσυρον ἔξω τῆς πόλεως, νομίζοντες αὐτὸν τεθνηκέναι. ²⁰κυκλωσάντων δὲ τῶν μαθητῶν αὐτὸν ἀναστὰς εἰσῆλθεν εἰς τὴν πόλιν, καὶ τῇ ἐπαύριον ἐξῆλθεν σὺν τῷ Βαρνάβῃ εἰς Δέρβην, ²¹εὐαγγελιζόμενοι τε τὴν πόλιν ἐκείνην καὶ μαθητεύσαντες ἱκανοὺς ἐπέστρεψαν εἰς τὴν Λύστραν καὶ εἰς Ἰκόνιον καὶ εἰς Ἀντιόχειαν, ²²ἐπιστηρίζοντες τὰς ψυχὰς τῶν μαθητῶν, παρακαλοῦντες ἡμμένειν τῇ πίστει, καὶ ὅτι διὰ πολλῶν θλίψεων δεῖ ἡμᾶς εἰσελθεῖν εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ. ²³χειροτονήσαντες δὲ αὐτοῖς κατ' ἐκκλησίαν πρεσβυτέρους, προσευξάμενοι μετὰ νηστειῶν

1. λιθάσαντες BCDE^z, λιθοβολήσαντες A, lapidassent d, lapidantes e ἔσυρον ABC^z, ἔσυραν DE, traxerunt de νομίζοντες AB Dd^z, νομίσαντες CE^z 2. αὐτον τεθνηκεναι (τεθναται E^z) AB CE^z, τεθναται αυτον Dd κυκλωσαντων (-τες pr D) δε ABCD E^z, circumdantibus e, circueuntes enim d των μαθητων αυτον ABC, αυτον (om D) των μαθητων αυτον (om ^z) DE^z, discipuli eius d surgens e 3. την ABCE^z, add λυστραν Dd exivit d, profectus est e συν] sic corr D, pr incertus 4. in e, om d ευαγγελιζομενοι ADEde, ευαγγελισαμενοι BC^z τε ABC^z, δε D Edo την πολιν εκεινην ABCE^z, τους (om d) εν τη (illa) πολει Dd μαθητευσαντες ABCDE^z, discipulos fecissent d, docentes e 5. ικανους ABCE^z, πολλους D, multos e, plures d υπεστρεψαν ABCEde^z, υπεστρεψον D in e, om d την om D εις alterum et versu 6 ACE, om BDde^z 6. επιστηριζοντες ABCDE^z, add enim d και παρακολουντες C 7. ut (om e) permanerent de τη πιστει ABCDE^z, in fide (-dem d) de 7. 8. δι ημας CD 8. ελθειν pr D του θεου ABCDEde^z Orig 1,257^d, τῶν οὐρανῶν Orig 2,749^f 815^e 8. 9. χειροτονησαντες δε αυτοις (δ' ιαντοις A) ABCDE^z, et cum ordinassent illis d 9. κατ εκκλησιαν (κατα εκκ. D, per ecclesias d) πρεσβυτερους ABCDd, πρεσβυτιρους κατ εκκλησιαν Eo προσευξαμενοι ABCDE^z, orantes de, add δε Dd

Iconio Iudaei, et persuasis turbis lapidantesque Paulum traxerunt extra ciuitatem, aestimantes (exist.) eum inortuum esse. ²⁰circumdantibus autem eum discipulis surgens (urgens pr F) intrauit ciuitatem, et postera (post. autem) die profectus est cum Barnaba (-ban) in Derben, ²¹cumque euangelizassent ciuitati illi et docuissent multos, reuersi sunt Lystram (Lystra) et Iconium et Antiochiam, ²²confirmantes animas discipulorum, exhortantes (exort.)[que L al] ut permanerent in fide, et quoniam per multas tribulationes oportet nos intrare in regnum dei. ²³et cum constituissent illis per singulas ecclesias presbyteros (praesb. F, -bit.) et orassent (et orantes L) cum ieiun-

παρέθεντο αὐτοὺς τῷ κυρίῳ εἰς ὃν πεπιστεύκεισαν. ²⁴καὶ διελθόντες τὴν Πισιδίαν ἦλθον εἰς Παμφυλίαν, ²⁵καὶ λαλήσαντες ἐν Πέργῃ τὸν λόγον κατέβησαν εἰς Αἰτάλειαν, ²⁶καὶ κειθέν ἀπέπλευσαν εἰς Ἀντιόχειαν, ὅθεν ἦσαν παραδεδομένοι τῇ χάριτι τοῦ Θεοῦ εἰς τὸ ἔργον ὃ ἐπλήρωσαν. ²⁷παραγενόμενοι δὲ καὶ συναγαγόντες τὴν ἐκ- κλησίαν ἀνῆγγελλον ὅσα ἐποίησεν ὁ Θεὸς μετ' αὐτῶν, καὶ ὅτι ἤνοιξεν τοῖς ἔθνεσιν θύραν πίστεως. ²⁸διέτριβον δὲ χρόνον οὐκ ὀλίγον σὺν τοῖς μαθηταῖς.

¹Καὶ τινες κατελθόντες ἀπὸ τῆς Ἰουδαίας ἐδίδασκον τοὺς ἀδελφούς ὅτι ἐὰν μὴ περιτμηθῇτε τῷ ἔθει τῷ Μωυσέως, οὐ δύ- νασθε σωθῆναι. ²γενομένης οὖν στάσεως καὶ ζητήσεως οὐκ ὀλίγης

1. domino e, deo d πεπιστευκεισαν ABEς et corr C, πεπιστευ-
κασιν Dde και διελθοντες (transeuntes) ABCEς, διελθοντες
(regressi) δε Dd 2. ηλθον D εις ADς, εις την BCE loquen-
tes e εν περγη BCDEς, apud pergen d, εις περγην A 3. λογον
BDdς, add του κυριου AC, add του Θεου Ee αιταλιαν ABCE
es, add ευαγγελιζομενοι αυτους Dd enavigarunt d, navigaverunt
in e 4. in gratia d 5. venientes e συναγαγοντες ABCEς,
συναξαντες D, collegissent d, congregantes e 6. ανηγγελλον (an-
γελον B?) ABC, ανηγγειλον (-λαν ς) Dς, ανηγγειλαν E, renun-
tiaverunt d, rettulerunt e quanta e, quae d εποιησεν ο Θεος
μετ αυτων ABCEς, ο Θεος εποιησεν αυτοις μετα των ψυχων αυ-
των Dd 7. ηνυξε (-ξεν corr) D πιστειως] sic corr C διετρι-
βον ABCDEς, morati sunt e δε ABCDd, add εκει Ees
9. descendentes e 10. ιαν om d περιτμηθητε ACDd et corr
B, περιθμητε pr B, περιτεμνησθε Ees, add και Dd τω εθει τω
(om DEς) ABCEς, secundum morem e μωυσεως BCEdes,
μωσειως AD, add περιπατητε ambulaveritis Dd δυνασθε (-σθαι
E) ABDEdes, δυνασησθαι C 11. ουν AEdes, δε BCD
τασειω D και ζητησειω (συζητ. ς) ABCDdς, om Ee modica

nationibus, commendauerunt eos domino in quem crediderunt. ²⁴trans-
euntesque Pisidiam (Phis.) uenerunt in (om F) Pamphyliam (Pam-
phil. F), ²⁵et loquentes in Pergen uerbum domini descenderunt in
Attalian, ²⁶et inde nauigauerunt [in F] Antiochiam, unde erant tra-
diti gratiae dei in opus quod compleuerunt (conpl. F). ²⁷cum autem
uenissent et congregassent ecclesiam, rettulerunt (retul.) quanta fe-
cisset deus (dominus L) cum illis, et (om F al) quia aperuisset (apar.)
gentibus ostium fidei. (40) ²⁸Morati sunt autem tempus non modi-
cum cum discipulis. ¹et quidam descendentes de Iudaea docebant
fratres quia nisi circumcidamini secundum morem Moysi (Mosi FL),
non potestis saluari (salui fieri L al). ²facta ergo seditione non mi-

τῷ Παύλῳ καὶ τῷ Βαρνάβᾳ πρὸς αὐτούς, ἔταξαν ἀναβαίνειν Παῦ-
 λον καὶ Βαρνάβαν καὶ τινὰς ἄλλους ἐξ αὐτῶν πρὸς τοὺς ἀποστό-
 λους καὶ πρεσβυτέρους εἰς Ἱερουσαλὴμ περὶ τοῦ ζητήματος τού-
 του. 3οὶ μὲν οὖν προπεμφθέντες ὑπὸ τῆς ἐκκλησίας διήρχοντο τὴν
 5 τε Φοινίκην καὶ Σαμάρειαν, ἐκδιηγούμενοι τὴν ἐπιστροφὴν τῶν
 ἔθνων, καὶ ἐποιοῦν χαρὰν μεγάλην πᾶσιν τοῖς ἀδελφοῖς. 4 παραγι-
 νόμενοι δὲ εἰς Ἱερουσαλὴμ παρεδέχθησαν ὑπὸ τῆς ἐκκλησίας καὶ τῶν
 ἀποστόλων καὶ τῶν πρεσβυτέρων, ἀνῆγγεῖλάν τε ὅσα ὁ θεὸς ἐποίη-
 σεν μετ' αὐτῶν. 5 ἔξανέστησαν δὲ τινες τῶν ἀπὸ τῆς αἰρέσεως τῶν
 10 Φαρισαίων πεπιστευκότες, λέγοντες ὅτι δεῖ περιτέμνειν αὐτοὺς πα-

a paulo d, mina paulo e 1. καὶ τῷ ABCς, καὶ DE πρὸς
 αὐτοὺς ABCEdes, συν αὐτοῖς D 1-3. ἔταξαν... Ἱερουσαλὴμ]
 εἶπεν γὰρ (autem) ὁ παῦλος μένειν οὕτως καθὼς ἐπιστεύσαν δισχυ-
 ριζόμενος (om d) οἱ δὲ ἐληλυθοῖτες ἀπὸ ἱερουσαλὴμ παρηγγεῖλαν
 (statuerunt) αὐτοῖς τῷ παύλῳ καὶ βαρναβᾷ καὶ τισὶν ἄλλοις (quo-
 dam alios) ἀναβαίνειν πρὸς (om d) τοὺς ἀποστόλους καὶ πρεσβυ-
 τέρους εἰς Ἱερουσαλὴμ ὅπως κριθῶσιν ἐπ' αὐτοῖς (αὐτῶν corr) Dd
 1. εἰταξαν ABCς, εἰταξανιο E 3. καὶ ABEς, καὶ τοὺς C εἰς
 ABCς, ἐν E 4. illi quidem d, illi itaque e προπεμφθέντες
 ABCDdes, ἐκπεμφθέντες E, dimissi e 5. τε BCD, om AEdes
 τὴν σαμαριαν D 6. faciebant e, efficiebat d 7. in e, om d
 ἱερουσαλὴμ CDEdes, ἱεροσολύμα AB παρεδέχθησαν (-δοθησαν
 pr D) ABD, ἀπεδέχθησαν CEς, excepti sunt de, add μεγαλῶς (με-
 γῶς pr D, mirae) CDd ὑπὸ ADEς, ἀπὸ BC 8. τε ABCDEς,
 τες pr D, autem e, om d ὁ θεὸς ἐποίησεν ABCEes, ἐποίησεν ὁ
 θεὸς Dd 9. αὐτῶν ABCEes, add καὶ οἱ τοὶ ηῃοῖξεν τοῖς ἔθνεσιν
 θυραν πιστεῶς corr C, add οἱ δὲ παρηγγεῖλαντες αὐτοῖς ἀναβαι-
 νειν πρὸς τοὺς πρεσβυτέρους Dd δε ABCEes, λέγοντες Dd
 τινες BCDEdes, add ἀνδρες A τῶν ἀπὸ ABCEς, ἀπὸ D, de de
 10. qui crediderant e, crediderunt d λέγοντες ABCEes, om Dd
 οἱ ABCDdes, ὡς E circumcidi de 10 seq. praecipere quo-

nina Paulo et Barnabae aduersum illos, statuerunt ut ascenderent
 Paulus et Barnabas et quidam (quidem L) alii ex illis (sic F: aliis
 ceteri) ad apostolos et presbyteros (presbit.) in Hierusalem super
 hac quaestione. 3 illi igitur deducti ab ecclesia pertransiebant Phoe-
 nicem (Phen.) et Samariam, narrantes conuersionem (conuersionem
 F al) gentium (om al), et faciebant gaudium magnum omnibus fra-
 tribus. 4 cum autem uenissent Hierosolymam (Hierus.), suscepti sunt
 ab ecclesia et ab apostolis et [a F al] senioribus, aduuantiantes (ann.)
 quanta deus fecisset cum illis. 5 surrexerunt autem quidam de heresi
 Pharisaeorum qui crediderant (-runt), dicentes quia oportet circum-

ραγγέλλειν τε τηρεῖν τὸν νόμον Μωσείως. ⁶συνήχθησαν δὲ οἱ ἀπόστολοι καὶ οἱ πρεσβύτεροι ἰδεῖν περὶ τοῦ λόγου τούτου. ⁷πολλῆς δὲ συζητήσεως γενομένης ἀναστὰς Πέτρος εἶπεν πρὸς αὐτοὺς ἄνδρες ἀδελφοί, ὑμεῖς ἐπίστασθε ὅτι ἀφ' ἡμερῶν ἀρχαίων ἐν ὑμῖν ἐξελέξατο ὁ Θεὸς διὰ τοῦ στόματός μου ἀκοῦσαι τὰ ῥήματα τὸν λόγον τοῦ εὐαγγελίου καὶ πιστεῦσαι. ⁸καὶ ὁ καρδιογνώστης Θεὸς ἐμαρτίρῃσεν αὐτοῖς, δούς αὐτοῖς τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον καθὼς καὶ ἡμῖν, ⁹καὶ οὐδὲν δέκρινεν μεταξὺ ἡμῶν τε καὶ αὐτῶν, τῇ πίστει καθάρισας τὰς καρδίας αὐτῶν. ¹⁰νῦν οὖν τί πειράζετε τὸν Θεόν, ἐπιθεῖναι ζυγὸν ἐπὶ τὸν τράχηλον τῶν μαθητῶν, ὃν οὔτε οἱ πατέρες ἡμῶν οὔτε ἡμεῖς ἰσχύσαμεν βασιλεύσαι, ¹¹ἀλλὰ διὰ τῆς χά-

que e, praeciendum quae d 1. τε] sic corr D, δε pr D serhari d μωνσεως BCEdes, μωσειως AD convenerunt de δε ADEdes, τε BC 2. και οι ABCEς, και D videre de d, hierede pro e του λογου τουτου ABCDdes, του ζητηματος τουτου E, hac quaestione e 2. 3. πολλης (magna e) δε ABDEes, et cum multa d 3. συζητησεως (συζ. ζ) BCDEes, ζητησεως A, altercatio d fieret d αναστας ABCEς, surgens e, ανεστησεν (surrexit) εν πνευματι Dd και ειπεν Dd 4. 5. εν υμιν εξελεξατο ο θεος ABC, εν (om pr D) ημιν (vobis Iren) ο θεος εξελεξατο Dd Iren 199, ο θεος εν ημιν εξελεξατο Ees 5. δια του (om E et pr D) στοματος μου ακουσαι ABCDEdes, ut ex ore meo audirent Iren 6. crederent Iren και ο ABCEς Iren, ο δε Dd, qui e 7. ο θεος D διμαρτυρησεν C αυτοις δους (dans) αυτοις Cς Iren 199, αυτοις δους AB, δους (dans) αυτοις Ee, αυτοις δους (δου pr, dedit) επ αυτους Dd 8. και alterum om pr A ουθεν B δικρινεν C τε ABCEς, om Dde Iren 8. 9. τη πιστει καθαρισας (purificans e) ABCDEdes, emendans per fidem Iren 9. νυν ουν AB Ddς Iren et corr C, και νυν ουν E, nunc vero Hl 31 10. θεον ABCDEdes Iren, dominum Hilar iugum post discipulorum Hilar cervices d 11. potuimus de Hilar, voluimus Iren

cidi eos, praecipere quoque servare legem Moysi (Mosi FL): ⁶convenueruntque (-runt autem) apostoli et seniores uidere de verbo hoc. ⁷cum autem magna conquisitio fieret, surgens Petrus dixit ad eos Viri fratres, uos scitis quoniam ab antiquis diebus in nobis elegit deus per os meum audire gentes uerbum euangelii et credere. ⁸et qui nouit corda deus testimonium perhibuit, dans illis spiritum sanctum (s. sp. L al) sicut et nobis, ⁹et nihil discreuit (dicreuit V) inter nos et illos, fide purificans corda eorum. ¹⁰nunc ergo quid temptatis deum, inponere (imp.) iugum super ceruicem (-ces L al) discipulorum, quod neque patres nostri neque nos portare potuimus, ¹¹sed

ριτος τοῦ κυρίου Ἰησοῦ χριστοῦ πιστεύομεν σωθῆναι καθ' ὃν τρόπον κατέκινον.» ¹²ἐσείγησεν δὲ πᾶν τὸ πλῆθος, καὶ ἤκουον Βαρνάβαν καὶ Παύλον ἐξηγουμένων ὅσα ἐποίησεν ὁ θεὸς σημεῖα καὶ τέρατα ἐν τοῖς ἔθνεσιν δι' αὐτῶν. ¹³μετὰ δὲ τὸ σιγῆσαι αὐτοὺς ἀπεκρίθη Ἰάκωβος λέγων ἄνδρες ἀδελφοί, ἀκούσατέ μου. ¹⁴Συμειῶν ἐξηγῆσαιτο καθὼς πρῶτον ὁ θεὸς ἐπισκέψατο λαβεῖν ἐξ ἐθνῶν λαὸν τῷ ὀνόματι αὐτοῦ. ¹⁵καὶ τοῦτο συμφωνοῦσιν οἱ λόγοι τῶν προφητῶν, καθὼς γέγραπται ¹⁶Μετὰ ταῦτα ἀναστρέψω καὶ ἀνοικοδομήσω τὴν σκηνὴν Δαυὶδ τὴν πεπτωκυῖαν καὶ τὰ κατεσκαμμένα αὐτῆς ἀνοικοδομήσω καὶ ἀνορθώσω αὐτήν, ¹⁷ὅπως ἂν ἐκζητήσωσιν οἱ κατάλοιποι τῶν ἀνθρώπων τὸν κύριον, καὶ πάντα τὰ ἔθνη,

1. του ACDE, om Bς χριστον CDδς Iren, om ABEEυ πιστευ-
σομεν pr D σωθῆναι ABCDEδες, nos posse salvari Iren
2. εἰσησεν (-σαν C) δε ABCEες, συνκατατεθειμένων δε των πρεσ-
βυτερων τοις υπο του πετρου ειρημεινοις εἰσησεν D, desponentes
autem presbyteros quae a petro dicebantur silevitque d παν AB
CDς, απαν E 2. 3. βαρναβαν και παυλον ἐξηγουμνοι D
4. tacuerunt ei e, hii silerunt d 4. 5. απεκριθη ιακωβος (ιακωβο
C) λεγων ABCEες, αναστας (surgens) ιακ. ειπεν Dd 5. ακου-
σατε μου ABCDEδες, om Iren 199 6. πρῶτον om Iren επισκε-
ψατο ABCDς, prospexit de, excogitavit Iren, ἐπελεξαιτο E ἐξ
εθνων λαβειν C 7. τω ABCDEδε Iren, ἐπὶ τῷ ε τουτω AB
CEες et corr D, ουτως Dd Iren συνηφωνησουσιν pr D, conso-
nat d 8. μετα ABCEες Iren, μετα δε Dd αναστρεψω ABCς,
ανστρεψω E, revertar e Iren, επιστρεψω D, convertar d reaedifi-
cabo Iren 199, aedif. de 9. quod d Iren, quo e πεπτο-
κυαν E τα κατεσκαμμενα ACDς, τα ανισκαμμενα E, τα κα-
τεστριμμενα B, diruta e, quae dimolita sunt d, disturbata Iren
10. οικοδομησω pr C?, reaedificabo de, aedif. Iren οπως αν (om
E) εκζητησωσιν ABCDEες Iren, et exquiram d 11. κυριον AB
CEες, θεον Dd

per gratiam domini Iesu credimus (credidimus F) saluari quem am-
modum (adm.) et illi. ¹²tacuit autem omnis multitudo, et audiebant
Barnaban et Paulum narrantes quanta fecisset deus signa et prodigi-
a in gentibus per eos. ¹³et postquam tacuerunt, respondit iacobus
dicens Viri fratres, audite me. ¹⁴Suneon (Simon L al) narravit (enarr.
F) quem ammodum (adm.) primum deus (om al) visitavit sumere
ex gentibus populum nomini suo. ¹⁵et huic concordant verba pro-
phetarum, sicut scriptum est (s. s. e. om F) ¹⁶Post haec renertar et
aedificabo (reaed.) tabernaculum David (om L) quod cecidit (dec.
L al) et diruta (disruta F) eius (et dirittas) reaedificabo et erigam
illud, ¹⁷ut requirant ceteri hominum dominum, et omnes gentes, super

ἐφ' οὗς ἐπικέκληται τὸ ὄνομά μου ἐπ' αὐτούς, λέγει κύριος ποιῶν ταῦτα. ¹⁸γνωστὸν ἀπ' αἰῶνος τῷ κυρίῳ τὸ ἔργον αὐτοῦ. ¹⁹διὸ ἐγὼ κρίνω μὴ παρινοχλεῖν τοῖς ἀπὸ τῶν ἔθνων ἐπιστρέφουσιν ἐπὶ τὸν Θεόν, ²⁰ἀλλὰ ἐπιστεῖλαι αὐτοῖς τοῦ ἀπέχεσθαι τῶν ἀλισγημάτων τῶν ἰδῶλων καὶ τῆς πορνείας καὶ πνικτοῦ καὶ τοῦ αἵματος. ²¹Μωυ- ⁸σῆς γάρ ἐκ γενεῶν ἀρχαίων κατὰ πόλιν τοὺς κηρύσσοντας αὐτὸν ἔχει ἐν ταῖς συναγωγαῖς κατὰ πᾶν σάββατον ἀναγινωσκόμενος. ²²τότε ἔδοξε τοῖς ἀποστόλοις καὶ τοῖς πρεσβυτέροις σὺν ὅλῃ τῇ ἐκκλησίᾳ ἐκλεξαμένους ἄνδρας ἐξ αὐτῶν πέμψαι εἰς Ἀντιόχειαν σὺν τῷ Παύλῳ καὶ Βαρνάβᾳ, Ἰούδαν τὸν καλούμενον Βαρσαββᾶν ¹⁰

1. ἐφ οὗς ABCDEdes, in quibus Iren ποιων Bde Iren, ο ποιων ACEs et corr D, ποιησει pr D 2. ταυτα ABCDd Iren, παντα ταυτα Ee, ταῦτα πάντα ε γνωστον ADd Iren 199, γνωστια BC Ees τω (ιστιν τω De Iren) κυριω (deo Iren) το ιργον αυτου ADd Iren, ιστιν τω θιω παντα τα ιργα αυτου Ees, om BC ιγω ABCDEdes, ego secundum me Iren 3. inquietari e, molestari Iren, sumus molesti d ex (de) gentibus de Iren 4. αλλ C prae- cipere (-piendum Ir) d Iren, innotuere e του ABCDdes Iren, om E των BDe, απο των ACEdς Iren contaminationibus de, vanitatibus Iren 5. a (om e) fornicatione e Iren, stupris d και (add του CEς) πνικτου ABCEes, om Dd Iren του αιματος ABC DEes, sanguinem d, a sanguine Iren, add και οσα μη θιλουσιν ιαντοις γινεισθαι ιτεροις μη ποιιτε (faciant) D Iren, et quae vo- lunt non fieri sibi aliis ne faciatis d μωυσης BCDde, μωσης AEς 6. ex d, a e 6. 7. κατα πολιν τους κηρυσσοντας αυτον εχει ABEes, τους κηρ. αυτον κ. πολιν εχει C, κατα πολιν εχει τους κηρυσσον- τας αυτον . . . D, per civitatem habet qui eum praedicant habent d 7. ut legatur d, cum legitur e 8. ιδοξιν CE, ιδοξασιν D, ιδοξε Aς 9. electos d, eligentes e ιξ αυτων BCDEes, ut ex eis d, om A mitterent d 10. τῷ om D iudas d καλουμινον ABCDEd, ἐπικαλούμενον ες βαρσαββαν ABCEe, βαρσββαν Dd, Βαρσαββᾶν ε

quas inuocatum est nomen meum, dicit dominus faciens haec. ¹⁸notum a saeculo est domino (om al) opus suum. ¹⁹propter quod ego iudico (dico F al) non inquietari eos qui ex gentibus conuertuntur ad deum (dominum I al), ²⁰sed scribere ad eos ut abstineant se a contami- nationibus simulacrorum et fornicatione et suffocatis et (om al) san- guine. ²¹Moyses (Mos. FL) enim (autem) a temporibus antiquis ha- bet in singulis ciuitatibus qui eum praedicent iu synagogis (sin.), ubi per omne (omnem pr F) sabbatum legitur. ²²tunc placuit aposto- lis et senioribus cum omni ecclesia eligere (elegere L) uiros ex eis et mittere Antiochiam cum Paulo et Barnaba (-ban), Iudam qui cog- nominatur Barsabbas (Barsaban al, -bbau pr L, Barnabas F) et Si-

καὶ Σίλαν, ἄνδρας ἡγουμένους ἐν τοῖς ἀδελφοῖς, ²³γράφαντες διὰ χειρὸς αὐτῶν «Οἱ ἀπόστολοι καὶ οἱ πρεσβύτεροι ἀδελφοὶ τοῖς κατὰ τὴν Ἀντιόχειαν καὶ Συρίαν καὶ Κιλικίαν ἀδελφοῖς τοῖς ἐξ ἐθνῶν χαίρειν. ²⁴ἐπειδὴ ἠκούσαμεν ὅτι τινὲς ἐξ ἡμῶν ἐξεληθόντες ἐτάραξαν ὑμᾶς λόγοις ἀνασκευάζοντες τὰς ψυχὰς ὑμῶν, οἷς οὐ διεσπειλάμεθα, ²⁵ἰδοὺς ἐν ἡμῖν γενομένοις ὁμοθυμαδὸν ἐκλεξαμένοις ἄνδρας πέμψαι πρὸς ὑμᾶς σὺν τοῖς ἀγαπητοῖς ἡμῶν Βαρνάβῃ καὶ Παύλῳ, ²⁶ἀνθρώποις παραδεδωκόσιν τὰς ψυχὰς αὐτῶν ὑπὲρ τοῦ ὀνόματος τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ χριστοῦ. ²⁷ἀπιστάκαμεν οὖν Ἰούδαν καὶ

1. viros principales (primos e) de in (ad d) fratribus de scribentes e, scripserunt d 1. 2. διὰ χειρὸς αὐτῶν ABCE, add ταδε Ees, add επιστολὴν περιεχουσα ταδε C, επιστολὴν διὰ χειρὸς αὐτῶν περιεχουσαν ταδε Dd 2. ἀδελφοὶ ABC, οἱ ἀδελφοὶ D, fratres d Iren 199, καὶ οἱ ἀδ. Ees τοῖς om pr C? 2. 3. κατὰ (κα pr D, per d) τὴν ἀντιόχειαν ABDEd et corr C, in antiochia Iren, antiochiae e 3. συρία C, syriae e, syria Iren κιλικίαν BCEd, ciliciae e, cilicia Iren, κιλικίαν A, κιλικίαν D τοῖς ἐξ ἐθνῶν ἀδελφοῖς Dd 4. ex nobis quidam Iren ἐξεληθόντες ADE, ἐξεληθότες C, exeuntes de Iren, om B ἐτάραξαν ABCes Iren et corr DE, ἐταραν pr E, ἐξετάραξαν pr D, perturbaverunt d 5. ὑμῶν ABDd, add λεγοντες περιτιμνισθαι δι (oportet, om C) καὶ τηρεῖν τὸν νόμον CE es, add dicentes Circumcidimini et servate legem post praecepimus Iren 199 διεστι E, διεσπειλομεθα pr D, mandavimus e, praecepimus Iren, iniunximus d 6. constitutis pariter d, convenientibus (castis e) in unum e Iren ἐκλεξαμένοις AB, ἐκλεξαμένους CEes, electos d Iren, eligentes e 7. dilectissimis d Iren, carissimis e ἡμῶν ABCEdes Iren, ὑμῶν D καὶ ABCEdes Iren, quoque et (τε καὶ) e 8. παραδεδωκυσιν D τὰς ψυχὰς ABC Ees, τὴν ψυχὴν Dd Iren propter nomen d 9. χριστοῦ AB C, Iren 199, add εἰς πάντα πειρασμὸν DEes, add in omni temptationi d

lam (Sileam), viros primos in fratribus, ²³scribentes per manus eorum (41) Apostoli et seniores fratres his (om al) qui sunt Antiochiae et Syriae et Ciliciae fratribus ex gentibus salutem. ²⁴quoniam audiimus quia quidam (quidem) ex nobis (vobis) exeuntes turbaverunt vos verbis evertentes animas vestras, quibus non mandavimus, ²⁵placuit nobis collectis in unum eligere (eleg. L) viros et mittere ad nos cum carissimis nostris Barnaba (-han F) et Paulo, ²⁶hominibus qui tradiderunt animas suas pro nomine domini nostri Iesu Christi. ²⁷misimus ergo Iudam et Silam (Sileam), qui et ipsi vobis verbis

Σίλαν, καὶ αὐτοὺς διὰ λόγον ἀπαγγέλλοντας τὰ αὐτά. ²⁸ἔδοξεν γὰρ τῷ ἁγίῳ πνεύματι καὶ ἡμῖν μηδὲν πλέον ἐπιτίθεσθαι ὑμῖν βάρος πλὴν τούτων τῶν ἐπάναγκας, ²⁹ἀπέχεσθαι εἰδωλοθύτων καὶ αἵματος καὶ πνικτῶν καὶ πορνείας, ἐξ ὧν διατηροῦντες ἑαυτοὺς εὖ πράξετε. ἔρρωσθε. ³⁰Οἱ μὲν οὖν ἀπολυθέντες κατήλθον εἰς Ἄντιόχειαν, καὶ συναγαγόντες τὸ πλῆθος ἐπέδωκαν τὴν ἐπιστολὴν. ³¹ἀναγνόντες δὲ ἠχάρησαν ἐπὶ τῇ παρακλήσει. ³²Ἰούδας τε καὶ

1. δια λόγου ABCD⁵ Iren et add πολλοῦ E⁵, verbo d ἀπαγγέλλοντας ABCEd⁵ Iren, ἀπαγγέλουσας D τὰ αὐτὰ ABCE⁵ et corr D, ταῦτα pr D, haec d, nostram sententiam Iren enim de Iren, om Cypr 329 2. τῷ ἁγίῳ πνεύματι CDEd⁵ Orig 1,763^b Iren Cypr, τῷ πνεύματι τῷ ἁγίῳ AB nullum Iren, nullam Cypr, nihil de πλεον D, om Cypr ἐπιτίθεσθαι (ponere d) ὑμῖν (ἡμῖν pr D) βάρος (oneris de) ABCEd⁵, vobis imponere sarcinam Cypr, vobis pondus imponere Iren 3. τούτων των (om pr D) ἐπάναγκας (-καις C) BCD, haec quae necesse est (sunt necessaria Ir) d Iren, ista quae ex necessitate sunt Cypr, των ἐπάναγκας τούτων E⁵, haec quae necessaria horum e, των ἐπάναγκαις A. conf. Orig 1,763^b, abstinere d et add vos Cypr 329, ut abstinenceis Iren 199, abstinete e idololatriis Cypr αἵματος] Orig, sanguinis effusione Cypr 4. καὶ πνικτῶν ABC Orig 1,763^b, καὶ πνικτῶν E⁵ et corr A, om Dd Iren Cypr πορνείας ABCEd⁵ Iren Cypr, stupris d, add καὶ οὐα μὴ θέλετε ἑαυτοῖς γενέσθαι ἑτέρῳ (alii) μὴ ποιεῖν (feceritis) Dd, add et quaecumque non vultis fieri vobis aliis ne faciatis Iren, et quaecumque vobis fieri non vultis aliis ne feceritis Cypr ἐξ ABCE⁵, uq Dd Iren 199 obserbantes e, conversantes d, custodientes Iren 5. πράξετε ABCe⁵ Iren, agitis d, πράξεται CD, πράξεται E ἔρρωσθε ABCE⁵, φερομένοι (ferentes) en τῷ ἁγίῳ πνεύματι ἔρρωσθε Dd, ambulantes in spiritu sancto Iren 199 illi quidem de ἀπολυθέντες ABCE⁵, add en ἡμεῖς οἱ γὰρ Dd κατήλθον ABCD, pervenerunt d, ἦλθον E⁵ in e, om d 6. συναγόντες pr D ἐπέδωκαν ABCD⁵, ἐπιδέδωκαν E 7. ἀναγνόντες (-γνόντες E) δε ABCEd⁵, et (om e) cum legisset de super consolatione e, super hanc orationem d τε ABCEd, δε De⁵

referent eadem. ²⁸uisum est enim spiritui sancto et nobis nihil ultra imponere (imp.) vobis oneris quam haec necessaria (necessario F al), ²⁹ut abstinenceis uos ab immolatis (immo) simulacrorum et sanguine suffocato et fornicatione, a quibus custodientes uos (vobis F) bene agitis (agitis F al). ualete. (42) ³⁰Illi igitur dimissi descenderunt (asc.) Antiochiam, et congregata multitudo tradiderunt epistolam: ³¹quam cum legisset, gausi sunt super consolatione (-nem F al). ³²Iudas

Σίλας, καὶ αὐτοὶ προφῆται ὄντες, διὰ λόγον πολλοῦ παρικήλειςαν τοὺς ἀδελφοὺς καὶ ἐπιστήριζαν, ³³ποιήσαντες δὲ χρόνον ἀπελεύθησαν μετ' εἰρήνης ἀπὸ τῶν ἀδελφῶν πρὸς τοὺς ἀποστελλαντας αὐτοὺς.

³⁴Παῦλος δὲ καὶ Βαρνάβας διέτριβον ἐν Ἀντιοχείᾳ διδάσκοντες καὶ εὐαγγελιζόμενοι, μετὰ καὶ ἐτέρων πολλῶν, τὸν λόγον τοῦ κυρίου. ³⁵Μετὰ δὲ τινος ἡμέρας εἶπεν πρὸς Βαρνάβαν Παῦλος Ἐπιστρέψαντες δὴ ἐπισκεψώμεθα τοὺς ἀδελφοὺς κατὰ πόλιν πᾶσαν ἐν αἷς κατηγγελαμέν τὸν λόγον τοῦ κυρίου, πῶς ἔχουσιν. ³⁷Βαρνάβας δὲ ἐβούλετο συμπαραλαβεῖν καὶ Ἰωάννην τὸν καλούμενον

1. οντες ABCDς, υπαρχοντες E, cum essent de, add πληρεις πνευματος αγιου Dd δια λογον ABCDEes, sermoni d πολλοῦ om Dd 2. ἐπιστηριζαν ABDς, ἐπιστηρισαν CE, confirmaverunt e, perconfirmati sunt d 3. 4. ἀποστελλαντας αὐτους ABCDd, ἀποστολους Ees, add ³⁴εδοξεν (-ξε D)·δε τω σίλα (sileae) ἐπιμεναι (sustinere) αὐτους (προς αὐτους corr D, αὐτοῦ ς) CDdς et add μονος δε ιουδας ἐπορευθη Dd 5. παυλος δε ABCEς, ο δε παυλος D in antiochiam e, antiochia d 6. μετα και ABCEes, και μετα D aliis d, illis e κυριου om D 7. μετα δε ABCDEes, et post d dixit e, ait d προς βαρναβαν παυλος ABC, παυλος (ο π. D) προς βαρναβαν DEdes 7. 8. revertentes quidem e, reversique d 8. ἀδελφους ABCDEde, add τους D, add ἡμῶν ς πολιν πασαν A BC, πασαν πολιν DEdς, universas civitates e 9. ἐν οἷς D, penes quos d κατηγγελαμεν D, ἐκηρυξαμεν C πως ABCDς, το πως E se habent e, habeat d 10. ἐβουλετο ABCDEde, ἐβουλεντο D, ἐβουλεύσατο ς συμπαραλαβειν (σνιπ. CDE) BCDEς, συνπαρалаμβανειν A και ABCEe, om Ddς ιωαννην (-αην D) ACDE, τον ιωαννην Bς καλουμενον ABEς, ἐπικαλουμενον CDde

autem et Silas (Sileas), et ipsi cum essent prophetae, uerbo plurimo consolati sunt fratres et confirmauerunt, ³³facto autem ibi [aliquanto] tempore dimissi sunt cum pace a fratribus ad eos qui miserant (-runt L) illos. ³⁴[uisum est autem Sileae ibi remanere: solus autem Indas abiit. Vindobonensis solus] ³⁵Paulus autem et Barnabas demorabantur (mor.) Antiochiae docentes et euangelizantes (euangil.) cum aliis pluribus uerbum domini. ³⁶post aliquot (aliquod pr F) autem dies dixit ad Barnaban Paulus Reuertentes nitemus fratres per uniuersas ciuitates in quibus praedicauimus uerbum domini, quomodo se habeant. ³⁷Barnabas autem uolebat secum adsumere (ass.) et

Μάρκον· ³⁸Παῦλος δὲ ᾔξίου τὸν ἀποστάντα ἀπ' αὐτῶν ἀπὸ Παμφυλίας καὶ μὴ συνελθόντα αὐτοῖς εἰς τὸ ἔργον, μὴ συμπαράλαμβάνειν τοῦτον. ³⁹ἐγένετο δὲ παροξυσμός, ὥστε ἀποχωρισθῆναι αὐτοὺς ἀπ' ἀλλήλων, τὸν τε Βαρνάβαν παράλαβόντα τὸν Μάρκον ἐκπλεῦσαι εἰς Κύπρον· ⁴⁰Παῦλος δὲ ἐπιλεξάμενος Σίλαν ἐξῆλθεν ⁵ παραδοθεὶς τῇ χάριτι τοῦ κυρίου ὑπὸ τῶν ἀδελφῶν, ⁴¹διήρχετο δὲ τὴν Συρίαν καὶ τὴν Κιλικίαν, ἐπισιτηρίζων τὰς ἐκκλησίας. ⁴²κατήντησιν δὲ καὶ εἰς Λέβηθ καὶ εἰς Λύστραν. καὶ ἰδοὺ μαθητὴς τις

1. ᾔξίου ABCE⁵, volebat e, ουκ εβουλευετο λεγων Dd τον απο-
 σταντα BCDE⁵, τον αποστατησαντα A, eum qui discessisset e, hiis
 qui discesserunt d απο παμφυλιας om corr C 2. et non e,
 et nec d συνελθοντα αυτοις (om D) ABCE⁵, isset cum eis e,
 simul venerunt d in (ad d) opus de, add εις o (in quo) επιμ-
 φθησαν Dd 2. 3. μη συμπαράλαμβανειν (συνπ. AC, σννπαρ-
 λαβειν E, συμπαράλαβεῖν ε) τουτον ABCE⁵, non debere recipi eum
 e, τουτον μη ειναι (adsumerent) συν αυτοις Dd separatis
 enim, inquit (Lucas), a Paulo et Barnaba et Iohanne qui vocabatur
 Marcus, et cum navigassent Cyprum, nos venimus in Troadem. Iren
 201 3. δε ABDd, ουν CE⁵ αποχωρισθηναι ABDd⁵, αποχωρη-
 σαι (descedere) Ee 4. τον τε βαρναβαν παραλαβοντα ABCE⁵,
 τοτε βαρναβας παραλαβων D, barnabas vero adsumpto d τον
 μαρκον BCDE⁵, μαρκον corr A, πυρρον pr A? 5. εκπλευσαι A
 BCE⁵, navigare e, επλευσιν D, navigaverunt d in cyprum d, cu-
 prum vel curtum pr e παυλος ABCDde⁵, σαυλος E επιλεξα-
 μενος ABCE⁵, επιδεξαμενος (suscepit) Dd exhibit d, profectus
 est e 6. του om D κυριου ABDd, θιου CE⁵ υπο ABC
 E⁵, απο D 7. και την BD, και ACE⁵ κιλικιαν BCDd⁵ et
 corr Ee, κηλικιαν A, κιλιαν pr Ee εκκλησιας ABCE⁵, add πα-
 ραδιδους (add autem d) τας εντολας (mandatum) των πρισβυτε-
 ρων Dd 7. 8. κατηντησιν (pervenit e) δε ABCE⁵, διελθων (per-
 trausiens) δε (om d) τα εθνη ταυτα κατηντησιν (debenit) Dd
 8. και primum AB, om CDEde⁵ in(om d)derben de εις λυ-
 στραν AB, λυστραν CDEde⁵ και tertium om d

Iohanneum qui cognominatur Marcus: ³⁸Paulus autem rogabat eum, ut qui discessisset (-ssent pr F) ab eis a (de) Pamphylia (-phil. F al) et non isset cum eis in opus [quod missi fuerant], non debere recipi [eum L al]. ³⁹facta est (om al) autem [inter illos] dissensio, ita ut discederent ab inuicem, et Barnabas quidem (om al) adsumpto (ass. al, suntto F) Marco nauigaret (nauigare V) Cyprum: ⁴⁰Paulus uero electo Sila (Silea) profectus est, traditus gratiae domini a fratribus, ⁴¹perambulabat autem Syriam et Ciliciam, confirmandus eccle-
 sias, [praecipiens custodire praecepta apostolorum et seniorum F al, om L al]. ⁴²peruenit autem in Derben et Lystram. (43) Et ecce dis-

ἦν ἐκεῖ ὀνόματι Τιμόθεος, υἱὸς γυναικὸς Ἰουδαίας πιστῆς, πατρὸς δὲ Ἑλλήνος, ὃς ἐμαρτυρεῖτο ὑπὸ τῶν ἐν Ἀντιόχεις καὶ Ἰκονίῳ ἀδελφῶν. τοῦτον ἠθέλησεν ὁ Παῦλος σὺν αὐτῷ ἐξελεῖν, καὶ λαβὼν περιέτεμεν αὐτὸν διὰ τοὺς Ἰουδαίους τοὺς ὄντας ἐν τοῖς τόποις ἐκείνοις· ᾗδεισαν γὰρ πάντες ὅτι Ἑλλήν ὁ πατὴρ αὐτοῦ ὑπῆρχεν.

Ὡς δὲ διεπορεύοντο τὰς πόλεις, παρεδίδουσαν αὐτοῖς φυλάσσειν τὰ δόγματα τὰ κεκριμένα ὑπὸ τῶν ἀποστόλων καὶ πρεσβυτέρων τῶν ἐν Ἱερουσολύμοις.

Ἄι μὲν οὖν ἐκκλησίαι ἐστεριοῦντο τῇ πίστει καὶ ἐπερίσσευον τῷ ἁριθμῷ καὶ ἡμέραν· διηλθόν δὲ τὴν Φρυγίαν καὶ Γαλατικὴν χώραν κωλυθέντες ὑπὸ τοῦ ἁγίου πνεύματος λαλῆσαι τὸν λόγον

1. ἦν ἐκεῖ *ABCEdes*, ἐκεῖ ἦν *D* γυναικὸς *ABCDEde*, *add* τι-
τος *ς* ἰουδαίας *ABCDdς*, *om* *Ee* 2. 3. cui testimonium perhibuit
ab hiis qui lystrae et iconio fratribus *d* 2. ἰκονίου *E* 3. exire *d*,
proficisci *e* 4. accipiens *d*, adsumens *e* *Orig* 3,488^a 5. illis *e*,
suis *d* πάντες *CD*, ἀπαντες *ABEς* 5. 6. οὗ ἑλλήν ὁ πατὴρ αὐ-
τοῦ ὑπῆρχεν *ABC*, τὸν πατέρα αὐτοῦ οὗ ἑλλήν ὑπῆρχεν *DEdes*
7. ὡς δὲ διεπορεύοντο (*pertransient e*) *ABCEes*, διερχομένοι (*circum-
euntes*) δὲ *Dd* πόλεις *ABEes*, *add* ἐκτροσσόν καὶ *Dd*
παρεδίδουσαν *ABDE*, παρεδίδουσαν *C*, παρεδίδουν *ς* 7. 8. φυλά-
σσειν τὰ δόγματα τὰ κεκριμένα ὑπο τῶν ἀποστόλων *ABCEes*, μετὰ
πιστὸς παρησιας τὸν κύριον ἰησοῦν χριστὸν ἡμεῖς παρεδίδοντες
καὶ τὰς ἐντολὰς (*add* τῶν *corr*) ἀποστόλων *Dd* 8. καὶ *ABCD*,
καὶ τῶν *Eς* 9. presbyterorum his qui erant *d* 9. in *e*, *om* *d*
ἱερουσολύμοις *ABCDde*, ἱερουσαλὴμ *Eς* 10. Ecclesiae quidem (*ergo*
d) *de* τῇ πίστει *ABCEes*, *om* *Dd* ἐπερίσσευον *E* 11. διηλ-
θόν *ABCDEes*, *pertransiebant d*, διελθόντες *ς* καὶ *ABCD*, καὶ
τὴν *Eς* 11. 12. galatiam regionem *d* 12. λαλῆσαι τὸν λόγον
ABCEes, μηδεμίαν λαλῆσαι τὸν λόγον τοῦ θεοῦ *Dd*

cipulus quidam erat ibi nomine Timotheus, filius mulieris Iudaeae (iudaiae F) fidelis, patre gentili. ²huic testimonium [bonum *om* L] reddebant qui in Lystris erant et Iconio (Iconii, Iconi) fratres. ³hunc uoluit Paulus secum proficisci, et (*om* F al) adsumens circumcidit eum propter Iudaeos qui erant in illis locis: sciebant enim omnes quod pater eius gentilis esset (erat). ⁴cum autem pertransirent (*-ret* F) ciuitates, tradebant eis custodire dogmata quae erant decreta ab apostolis et senioribus qui essent Hierosolymis (Hierus.). ⁵et ecclesiae quidem confirmabantur fide et abundabant (habundant) numero cotidie (cottidie). ⁶transeuntes autem Phrygiam (Frig.) et Galatiae regionem uetati (uetiti) sunt a (ab L al) sancto spiritu loqui uer-

ἐν τῇ Ἀσίᾳ, ἔλθόντες δὲ κατὰ τὴν Μυσίαν ἐπείραζον εἰς τὴν Βι-
θυνίαν πορευθῆναι, καὶ οὐκ ἔβασεν αὐτοὺς τὸ πνεῦμα Ἰησοῦ, ὁπα-
ρελθόντες δὲ τὴν Μυσίαν κατέβησαν εἰς Τρωάδα. ὁραμα διὰ
νυκτὸς ὡφθῇ τῷ Παύλῳ· ἄνθρωπος Μακεδὼν τις ἦν ἰστώως καὶ πα-
ρακαλῶν αὐτὸν καὶ λέγων Διαβὰς εἰς Μακεδονίαν βοήθησον ἡμῖν. ὡς
δὲ τὸ ὄραμα εἶδεν, εὐθέως ἐζητήσαμεν ἐξελθεῖν εἰς Μακεδο-
νίαν, συμβιβάζοντες ὅτι προσκίκεται ἡμῶς ὁ Θεὸς εὐαγγελισασθαι
αὐτούς. ἀναχθέντες οὖν ἀπὸ Τρωάδος εὐθυδρομήσαμεν εἰς

1. ἐλθόντες *ABCEdς*, venientes *e*, γενομένην *D* δὲ *ABCDEde*,
om *ς* circa (in *e*) mysiam de ἐπείραζον *ABCEς*, ηθελαν *Dd*
εἰς *ABCDEς*, κατὰ *ς*, om *d* τὴν om *D* βυθυνίαν *AC*, βηθυ-
νίαν *E* 2. πορευθῆναι *ABE*, πορευεσθαι *CDς* non permisit
e, vetuit *d* ἰησου *ABDEde*, κυρίου *C*, om *ς* παρελθόντες
ABCEς, διελθόντες *D*, cum transissent *d*, transeuntes *e* 3. κατε-
βησαν *ABCEς*, descenderunt *de*, κατηντησαν *D* in *e*, om *d*
nos venimus in Troadem Iren 201. conf. p. 111,2.3 ὄραμα *ABCEς*,
visum *d*, ἐν ὁραματι *D*, in somnis *e* δια *ABD*, δια τῆς *Eς*,
τῆς *C* 4. ὡφθῇ τῷ παύλῳ *ACDdς*, τῷ παύλῳ ὡφθῇ (ostenso)
BEe et corr *D*, add ὡσεὶ *Dd* μακεδῶν (μακαῖδ. *AC*) τις τὴν *A*
BC et om ἦν *DEde*, τις ἦν Μακεδὼν *ς* ιστώως *ABCEς*, add
κατὰ (anti) προσώπον αὐτοῦ *Dd* καὶ *ABCEde*, om *Dς* 5. αὐτὸν
καὶ *ABCEς*, καὶ *D*, om *d* transiens *e*, veniens Iren 201, transi *d*
in macedonia auxiliari *d* ἡμῖν *ABCDEς*, add paule Iren
6. 7. ὡς δὲ . . . συμβιβάζοντες] διεγερθεὶς (exurgens) οὖν διηγησατο
τὸ ὄραμα ἡμῖν καὶ ἐνόησαμεν (intellegimus) *Dd* 6. εἰς *ABE*, εἰς
τὴν *ς* 7. συμβιβαζόντες (συνβ. *CE*) *ABCEς*, intellegentes Iren,
certi facti *e* provocavit *d* Iren 201, vocasset *e* Θεὸς *ABCEe*,
κύριος *Ddς* Iren εὐαγγελισασθε *A* 8. αὐτοὺς *BCEς* Iren,
αὐτοῖς *A*, τοὺς ἐν τῇ μακεδονίᾳ *Dd* ἀναχθέντες οὖν (δὲ *AE*)
ABCEς, navigantes igitur (autem *e*) *e* Iren, τῇ δὲ ἐπαυρίον ἀχθεν-
τες (ἀναχθ. corr) *D*, alia die perducti *d* ἀπο *ABCDE*, ἀπὸ
τῆς *ς* recto cursu venimus *e*, cursum direximus *d*, direximus na-
vigium Iren

hum in Asia: ⁷cum uenissent autem in Mysiam (autem Moesiam *F*),
temptabant ire Bithyniam (Bythin. *L* et *pr F*, Bithyniae *al*), et non
permisit eos spiritus Iesu. (44) ⁸Cum autem pertransissent Mysiam,
descenderunt Troadem. ⁹et uisio per noctem Paulo ostensa est: uir
Macedo (Machedo *F*) quidam erat stans et depraecans (deprec.)
eum [et *L al*] dicens Transiens in Macedoniam (Mached. *F al*) ad-
iuua nos. ¹⁰ut autem uisum uidit, statim quaesiuius proficisci in
Macedoniam (Mached. *F al*), certi facti (certificati) quod (quia *F al*)
uocasset nos deus euangelizare eis. ¹¹navigantes autem a Troade

Σαμοθράκην, τῇ δὲ ἐπιούσῃ εἰς Νεάπολιν, ¹²καὶ ἐθελόντες εἰς Φιλίππους, ἣτις ἐστὶν πρώτη τῆς μερίδος Μακεδονίας πόλις, κολωνία. Ἦμεν δὲ ἐν ταύτῃ τῇ πόλει διατρίβοντες ἡμέρας τινάς, ¹³τῇ τε ἡμέρᾳ τῶν σαββάτων ἐξήλθομεν ἔξω τῆς πόλεως παρὰ ποταμόν, οὗ ἐνομιζομεν προσευχὴν εἶναι, καὶ καθίσαντες ἐλαλοῦμεν ταῖς συνελθούσαις γυναῖξιν. ¹⁴καὶ τις γυνὴ ὀνόματι Λυδία, πορφύροπώλις πόλειως Θυατείρων σιβομένη τὸν θεόν, ἤκουεν, ἧς ὁ κύριος διηνοιξεν τὴν καρδίαν προσέχειν τοῖς λαοιμένοις ὑπὸ τοῦ Παύλου. ¹⁵ὥς δὲ ἐβαπτίσθη, καὶ ὁ οἶκος αὐτῆς, παρεκάλεισεν λέγουσα Ἐγὼ κεκρίκατέ με πιστὴν τῷ κυρίῳ εἶναι, εἰσελθόντες εἰς τὸν οἶκόν μου

1. samothraciam d τῇ δὲ (an δ' B? τε ε) ἐπιουση ABCEes, καὶ τῇ ἐπιουση ἡμερα Dd in e, om d νεαν πολιν A κακειθεν ABCDEe, Ἐκειθεν τε ε, inde (in die pr) autem d in philippos e, philippis d 2. πρωτη ABCEes, κεφαλη Dd της (om B) μεριδος ABCes, μερις E, om Dd μακεδονιας ACE, της μακ. BDε κολωνια CDε, κολωνια B, κωλωνια A, κωλωνια E
3. ημεν ABCEes, fuimus d, ημην D δὲ om d ista d, ea e τε ABCEes, δε Dde 4. sabbati d extra d, foris extra e πυλης ABCDd, πολειως Ees παρα τον D, iuxta e, secundum d ποτιμον C 5. ἐνομιζομεν (sic corr A, ἐνομιζαμεν C) προσευχην (-χη' A, -χη B?) ειναι ABC, ἐνομιζετο (εἰδοκει D) προσευχη ειναι DEes, oratio esset hieebatur d cum sedissemus d, sedentes e Iren 201 ἐλαλομεν ABCEes, loquebatur d, locuti sumus Ir 5.6. ταῖς συνελθουσaiς (συνεληλυθυῖαις D, add ημιν CEe) γυναιξιν ABCDEes, quae cumvenerant mulieres d, mulieribus quae convenerant Iren
6. purple venditor e 7. πολειως (της π. D) θυατιρων (thyatinerorum e) ABCEes, thyatirum civitatis d ηκουεν ABδ et corr D, ηκουσεν pr D, ητις ηκουεν Ee ο (om C) κυριος ABC Dde, ο θεος E 8. διηνυξεν D τοῦ om B 9. ἐβαπτισθη ABDδ, add αυτη Ee και ABCEes, και πας Dd παρεκαλεισε D 10. καικρικατε C, iudicatis e πιστιν E κυριω ABCEdes, θιω D εισελοντες D, intro euntes e

recto cursu uenimus Samothraciam (-trachiam F, -thrach. al), et sequenti die Neapolim, ¹²et inde Philippis (-ppos), quae est prima partis (parte L) Macedoniae (Mach. F al) ciuitas (-tatis), colonia. eramus autem in hac urbe diebus aliquot (aliquod pr F) consistentes (conferentes L al), ¹³die autem sabbatorum egressi sumus foras portam iuxta flumen, ubi uidebatur oratio esse, et sedentes loquebamur mulieribus quae conuenerant. (45) ¹⁴Et quaedam mulier nomine Lydia, purpuraria ciuitatis Thyatirenorum (Thyathyr.) colens deum, audiuit; cuius dominus aperuit cor intendere his quae dicebantur a Paulo. ¹⁵cum autem baptizata esset [ipsa] et domus eius, depraecata est dicens Si iudicastis (-sti pr F) me fidelem domino esse, intro

μένετε· καὶ παρεβιάσατο ἡμᾶς. ¹⁶Ἐγένετο δὲ πορευομένων ἡμῶν εἰς τὴν προσευχήν, παιδίσκην τινὰ ἔχουσαν πνεῦμα πύθωνα ἀπαντῆσαι ἡμῖν, ἣτις ἐργασίαν πολλὴν παρεῖχεν τοῖς κυρίοις αὐτῆς μαντιευομένη. ¹⁷αὕτη κατακολουθήσασα τῷ Παύλῳ καὶ ἡμῖν ἔκραζεν λέγουσα Οὗτοι οἱ ἄνθρωποι δοῦλοι τοῦ·Θεοῦ τοῦ ὑψίστου εἰσίν, ⁵οἵτινες καταγγέλλουσιν ἡμῖν ὁδὸν σωτηρίας. ¹⁸τοῦτο δὲ ἐποίει ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας. διαπονηθεὶς δὲ ὁ Παῦλος καὶ ἐπιστρέψας τῷ πνεύματι εἶπεν Παραγγέλλω σοι ἐν ὀνόματι Ἰησοῦ χριστοῦ ἐξελθεῖν ἀπ' αὐτῆς. καὶ ἐξηλθεν αὐτῇ τῇ ὥρᾳ. ¹⁹ἰδόντες δὲ οἱ κύριοι

1. μένετε (-ται E) ABDE, μιναιτε C₅ ἐγένετο δε ABCDEes Lucif 224, ἐγένετο Orig 4,389^b, contigitquae d 2. in e, ad d Lucif τὴν ABCE Orig, om D₅ πύθωνα ABC Orig, phytonem d, πυθωνος DEs Lucif, phthonis e ἀπαντῆσαι AD₅, ἀπαντῆσαι (-σαι B?) BCE Orig 3. quæstum e, reditum d Lucif παρεῖχε D, παρεῖχαιτο C αὐτῆς ABCEes Orig Lucif, add δια τουτου Dd 4. divinando de Lucif κατακολουθήσασα ACEes Orig Lucif, persecuta est d, κατακολουθουσα BD τῷ ACDE₅, om B Orig ἡμῖν] add καὶ d et pr D ἐκραζον pr D?, clamavit Lucif 224 5. λέγουσα] add ὅτι Orig 4,389^b ἄνθρωποι ABCEes Orig, om Dd Lucif 6. καταγγέλλουσιν ἡμῖν ὁδ. σ. τουτο corr C καταγγέλλουσιν ABCE₅ Orig, adnuntiant e, prædicant Lucif, εὐαγγελίζοντε (-τες pr) D, evangelizant d ἡμῖν Ae Orig Lucif et corr C, ἡμῖν BDE₅ per de Lucif 7. διαπονηθεὶς (dolens) δε ABCEes, quod cum indoluisset Lucif, ἐπιστρέψας δε Dd ο παυλος CDE₅, παυλος AB καὶ (om Lucif) ἐπιστρέψας ABCEes Lucif 224, om Dd 7. 8. τῷ πνεύματι ABCDEes, in spiritu d, ad spiritum Lucif, add καὶ διαπονηθεὶς Dd 8. αὐτ Lucif παραγγέλω C ἐν A BCE, ἐν τῷ D₅ ὀνόματι C ἐξελθεῖν ABCE₅, ἐνα ἐξελθῆς Dde Lucif 9. ἐξηλθεν αὐτῇ τῇ ὥρᾳ ABCEes Lucif, eadem hora exiit d, εὐθὺς ἐξηλθεν D ἰδόντες (videntes) δε CEes Lucif et corr A, ἰδόντες Ad, καὶ ἰδόντες B, ὡς δε εἶδαν D

ite in domum meam et manete. et coegit nos. (46) ¹⁶Factum est autem euntibus nobis ad orationem, puellam quandam (quend. pr F) habentem spiritum pythonein (pytonem F, phithónis) obuiare nobis, quæ quæstum magnum præstabat dominis suis diuinando. ¹⁷haec subsecuta Paulum et nos clamabat dicens Isti homines serni dei excelsi sunt, qui adnuntiant (aununt.) vobis nian salutis. ¹⁸hoc autem faciebat multis diebus. dolens autem Paulus et conuersus spiritui dixit Praecipio tibi in nomine Iesu Christi exire ab ea. et exiit eadem hora. ¹⁹videntes autem domini eius quia exiit (exiuit) spes quæstus

αὐτῆς ὅτι ἐξῆλθεν ἡ ἑλπίς τῆς ἐργασίας αὐτῶν, ἐπιλαβόμενοι τὸν Παῦλον καὶ τὸν Σίλαν ἐλκυσαν εἰς τὴν ἀγορὰν ἐπὶ τοὺς ἄρχοντας, ²⁰καὶ προσαγαγόντες αὐτοὺς τοῖς στρατηγοῖς εἶπαν Οὗτοι οἱ ἄνθρωποι ἐκταράσσουσιν ἡμῶν τὴν πόλιν Ἰουδαῖοι ὑπάρχοντες, ²¹καὶ καταγγέλλουσιν ἔθνη ἃ οὐκ ἔξιστιν ἡμῖν παραδέχισθαι οὐδὲ ποιεῖν Ῥωμαίοις οὖσιν. ²²καὶ συνεπέστη ὁ ὄχλος κατ' αὐτῶν, καὶ οἱ στρατηγοὶ περιρήξαντες αὐτῶν τὰ ἱμάτια ἐκέλευον ραβδιζεῖν, ²³πολλὰς τε ἐπιθέντες αὐτοῖς πληγὰς ἔβαλον εἰς φυλακὴν, παραγγελλαντες τῷ δισμοφύλακι ἀσφαλῶς τηρεῖν αὐτούς· ²⁴ὃς παραγγε-

1. αὐτῆς ὅτι ἐξῆλθεν ἡ ἑλπίς τῆς ἐργασίας αὐτῶν *ABEes Lucif et corr C*, τῆς πεδισκῆς (eius puellas) ὅτι ἀπιστηρησθαι τῆς ἐργασίας αὐτῶν *ης* (quoniam ispes et reditus eorum quam) ἔχον δι αὐτῆς *Dd apprehensum Lucif*, apprehendentes *e*, adpraeherenderunt *d* 2. τὸν *om CD* *Sileam Lucif* 224 *ἐλκυσαν ABDs*, ἤλκυσαν *C*, ἐσυραν *E*, traxerunt *d*, extraxerunt *Lucif*, duxerunt *e* in (ad *Lucif*) forum ad *de Lucif* 3. προσαγαγόντες (-τας *pr D*) *ABCDEes*, obtulentes *e*, obtulerunt *Lucif* praetoribus *d*, magistratibus *e*, *om Lucif* εἶπαν (εἶπον *CDs*) οὗτοι οἱ ἄνθρωποι *ABCDEes*, dicentes homines *hi Lucif* 4. civitatem nostram cum sint iudaei *Lucif* praedicant *e Lucif*, praedicantes *d* 5. ἐθνη *a ABCEs et corr D*, mores quot *e*, τα ἐθνη *a pr D*, gentes quam *d*, sectam quam *Lucif* ἡμῖν *ABCEes Lucif*, ἡμῶν *D* παραδέξισθαι οὕτως *D* 6. Ῥωμαίοις οὖσιν (υπαρχουσιν *D*, constitutis *e*) *ABCDEes*, cum sinus romani *Lucif* 224 συνεπέστη (constituit *e*) ὁ ὄχλος *ABCEes*, consurrexit universa turba *Lucif*, πολὺς ὄχλος συνεπιστήσαν (superve-nerunt) *Dd* καὶ alterum *ABCEes Lucif*, κρᾶζοντες τότε *Dd* 7. περιρήξαντες *ACDE*, περιρρ. *Bs*, discissis *de*, destitutis *Lucif* eorum tunicis *e*, t. eorum *Lucif*, vestimentis *d* ἐκέλευον ραβδιζεῖν *ABCDEs*, iusserunt (add eos *Lucif*) virgis caedi *de Lucif* 8. et cum multas eis imposuissent plagas *Lucif* τε *ACDEes*, δε *Be* inponentes *e* miserunt eos *Lucif* 224 praecipientes *e Lucif* 9. δισμοφύλακι *E*, custodi (optioni *d*) carceris (*om Luc*) *de Lucif* τηρεσθαι *Dd* ὁ *ABCEes Lucif*, ὁ δὲ *D* tale praeceptum *Lucif*

eorum, adpraeherentes Paulum et Silam (*Sileam*) perduxerunt in forum ad principes, ²⁰et offerentes eos magistratibus dixerunt Hi homines conturbant civitatem nostram, cum sint Iudaei, ²¹et annuntiant (adn. *pr F*) morem quem non licet nobis suscipere neque facere, cum sinus Romani. ²²et concurrunt plebs adversus (-sum) eos, et magistratus scissis tunicis eorum iusserunt [eos *L al*] virgis caedi, ²³et cum multas plagas eis imposuissent (imp.), miserunt eos in carcerem, praecipientes custodi (-dibus *F*) ut diligenter custodiret (-rent *F*) eos; ²⁴qui cum tale (talem *pr F*) praeceptum accepisset (-ssent

λίαν τοιαύτην λαβὼν ἔβαλεν αὐτοὺς εἰς τὴν ἑσωτέραν φυλακὴν καὶ τοὺς πόδας ἑσφαλίσσατο αὐτῶν εἰς τὸ ξύλον. ²⁵κατὰ δὲ τὸ μεσονύκτιον Παῦλος καὶ Σίλας προσευχόμενοι ὕμνουν τὸν Θεόν· ἐπηκροῶντο δὲ αὐτῶν οἱ δέσμιοι. ²⁶ἄφνω δὲ σεισμὸς ἐγένετο μέγας, ὥστε σαλευθῆναι τὰ θεμέλια τοῦ δεσμωτηρίου· ἠνεώχθησαν δὲ παραχρῆμα αἱ θύραι πᾶσαι, καὶ πάντων τὰ δεσμὰ ἀνέθη. ²⁷ἔξυπνος δὲ γενόμενος ὁ δεσμοφύλαξ καὶ ἰδὼν ἀνεψυγμένους τὰς θύρας τῆς φυλακῆς, σπασάμενος τὴν μάχαιραν ἤμελλεν ἑαυτὸν ἀναιρεῖν, νο-

1. λαβὼν *ABCDE*, εἰληφώς *ς*, *accepto d*, cum accepisset *Lucif*, accipiens *ε* ἔβαλεν *BCDEdes Lucif*, εἰλαβεν *A* interiorem carcerem *ε*, inam carceris *d Lucif* 2. ἡσφαλισσατο αὐτῶν εἰς τὸ ξύλον *ABC*, αὐτῶν ἡσφαλισσατο (*diligenter conclusit ε*) εἰς τὸ ξύλον *Ees*, αὐτῶν ἡσφαλισσατο (*-σαντο pr, conclusit*) ἐν τῷ ξύλῳ *Dd*, eorum in nervo *conclusit Lucif* 224. ὑπὸ ξύλον *Orig* 1,414^d κατὰ (circa) δε το μεσονυκτιον (*Orig* 1,216^c, μεσονυκτιον *E*, μεσον της νυκτος *pr D*) *ABCDEdes Cyprian* 309 *Lucif*, media autem nocte *ε*
3. παυλος (ο π. *D*) καὶ σίλας (ο σ. *C*) προσευχομενοι υμνουν (*gratias agebant Cypr*) τὸν Θεον *ABCDEdes Cypr*, paullo et silea orantibus et hymnum canentibus deo *Lucif* (*Orig* 1,216^c) 4. δὲ om *Lucif* οἱ *ABDEes Cypr*, καὶ οἱ *C Orig*, ipsi *d*, caeteri *Lucif* 224
5. 6. ἠνεώχθησαν (ἠνοιχθησαν *AE Orig* 1,414^d, ἀνέψχθησαν *ς*) δε (τε *Cds*) παραχρημα (om *B*) αἱ θυραι πασαι *ABCDEdes*, et ostia aperta sunt *Lucif* 6. παντων *ABCDEdes*, omnia *Lucif* ἀνεθη *ABCEs*, ἀνελυθη *D*, relaxata sunt *d*, soluta sunt *ε Lucif*
6. 7. ἐξυπνος (experge) δε γενομενος *ABCEes*, καὶ (om *Lucif*) ἐξυπνος (exsomnia *d*) γενομενος (factus est) *Dd Lucif* 7. optio carceris *d* ἰδων *ABCDEs Lucif*, videns *ε*, vidit *d* 7. 8. ἀνιωγμενας τας θυρας της φυλακης (add καὶ *pr D*) *ABDEdes*, τας θυρας ἀνιωγμ. της φυλ. *C*, ostia carceris aperta *Lucif* 8. stringens *ε*, exemit *Lucif* τὴν *BD*, om *AEs* ἤμελλεν (ιμ. *Ds*) ταυτον ἀναιρεῖν (ἀνερῖν *E*, ἀνελῖν *C*) *ABCDEdes*, ut se interficeret *Lucif*

F), misit eos in interiorem carcerem et pedes eorum strinxit in (om *F al*) ligno. ²⁵media autem nocte Paulus et Silas (Sileas) adorantes laudabant deum (ador. deum hymnum dicebant *L*): et audiebant eos qui in custodia erant. ²⁶subito uero terrae motus factus est magnus, ita ut mouerentur fundamenta carceris, et (confestum) aperta sunt statim (om *al*) ostia omnia (et st. ap. s. omn. ost.), et uniuersorum uincula soluta sunt. ²⁷expergefactus autem (experge autem factus *Guelferb*.) custos carceris et uidens apertas ianuas carceris, euagi-

μίζων ἐκπεφυγῆναι τοὺς δεσμίους. ²⁸ἐφώνησεν δὲ Παῦλος φωνῇ μεγάλῃ λέγων Μηδὲν πράξῃς σεαυτῷ κακόν· ἅπαντες γὰρ ἐσμεν ἐνθάδε. ²⁹αἰτήσας δὲ φῶτα εἰσεπήδησεν, καὶ ἔντρομος γενόμενος προσέπεισεν τῷ Παύλῳ καὶ Σίλῃ, ³⁰καὶ προαγαγὼν αὐτοὺς ἔξω ἔφη· ³¹Κύριοι, τί με δεῖ ποιεῖν ἵνα σωθῶ; ³²οἱ δὲ εἶπαν Πίστευσον ἐπὶ τὸν κύριον Ἰησοῦν, καὶ σωθήσῃ σὺ καὶ ὁ οἶκός σου. ³³καὶ ἐλάλησαν αὐτῷ τὸν λόγον τοῦ κυρίου, σὺν πάσιν τοῖς ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ. ³⁴καὶ παραλαβὼν αὐτοὺς ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ τῆς νυκτὸς ἔλου-

1. ἐκπεφυγῆναι A, effugisset d, fugisse Lucif vinctos e Lucif, custodias d 1. 2. παυλος φωνη μεγαλη (αν. μεγ. φ. B?) B Lucif, φωνη μεγαλη o (om C) παυλος CDEes, μεγαλη φωνη o παυλος Ad 2. πραξης ABCDς, ποιησης E, feceris de et post mali Lucif τι κακον D 2. 3. sumus in praesente e, hic sunt Lucif
3. αιτησας (petens) δε φωτα (lumen) ABCEes, φωτα (lumen) δε αιτησας (petens) Dd, quo audito custos carceris petit lumen et Lucif 224 ισεπηδησεν E, accucurrit d εντρομος γενομενος (υπαρχων CD) ABCDEdes, tremens Lucif 4. προσειπεισεν ABCE es et corr D, add προς τους ποδας d Lucif et pr D paulli et sileae Lucif σιλα BCD, τω σιλα AEς προαγαγων ABCEdes Lucif, producents e, προηγagen D εφη ABCEes Lucif, τους λοιπους ασφαλισμενος (custodivit) και (om corr D) ειπεν αυτοις Dd
5. salvus fiam de, salvus sim Lucif 224 225 ειπαν ABDE, ειπ.ν C, ειπον ε 5. 6. επι (εις E, in) τον κυριον ABCEes et add nostrum Lucif 225, in domino d, in deum Lucif 224 6. ιησουν A B Lucif, ιησουν χριστον CDEes, iesu christo d σωθηση ABCDς, σωθησι E ο ABCDdς Lucif 224 225, πας ο (universa) Es
7. του om D κυριον ACDEdes Lucif 224, θιου B συν ABC Dd Lucif, και Ees πασι C in domum d 8. adsumens e, sumens Lucif, adpraehendit d εν εκεινη ABCEdes, in ea e, ipsa Lucif 224 ελουσεν ABCEes Lucif et corr D, ελυσεν Dd

nato gladio volebat se interficere, aestimans fugisse uinctos. ²⁸clama-
uit autem (om L) Paulus magna voce (u. m.) dicens Nihil feceris
tibi mali (m. t. L): universi enim hic sumus. ²⁹petitoque lumine in-
trogressus est, et tremefactus procidit (-dens) Paulo et Silae ad pe-
des (ad pedes Paulo (Pauli al) et Silae (Sileae) L al), ³⁰et produ-
cens eos foras ait Domini, quid me oportet facere ut saluus fiam?
³¹at illi dixerunt Crede in dominum Iesum (-no Iesu L al), et saluus
eris tu et domus tua. ³²et locuti sunt ei uerbum domini, cum omni-
bus qui (d. c. o. q. om F) erant [litura quinque litterarum F] in domo
eius. ³³et tollens eos in illa hora noctis lauit plagas eorum, et bap-
ti-

σεν ἀπὸ τῶν πληγῶν, καὶ ἑβαπτίσθη αὐτὸς καὶ οἱ αὐτοῦ πάντες παραχρῆμα, ³⁴ἀναγαγὼν τε αὐτοὺς εἰς τὸν οἶκον παρέθηκεν τράπεζαν καὶ ἡγαλλιάσατο πανοικί πεπιστευκῶς τῷ Θεῷ. ³⁵Ἡμέρας δὲ γενομένης ἀπέστειλαν οἱ στρατηγοὶ τοὺς ῥαβδούχους, λέγοντες Ἀπόλυσον τοὺς ἀνθρώπους ἐκείνους. ³⁶ἀπήγγειλεν δὲ ὁ δεσμοφύλαξ τοὺς λόγους πρὸς τὸν Παῦλον, ὅτι ἀπέσταλκαν οἱ στρατηγοὶ ἵνα ἀπολυθῇ· νῦν οὖν ἐξελθόντις πορεύεσθαι ἐν εἰρήνῃ. ³⁷ὁ δὲ Παῦλος ἔφη πρὸς αὐτούς Δείραντες ἡμᾶς δημοσίᾳ ἀκατακρίτους, ἀνθρώπους Ῥωμαίους ὑπάρχοντας, ἔβαλαν εἰς φυλακὴν, καὶ νῦν λά-

1. ἀπο τῶν πληγῶν *ABCDE* Lucif, plagas d ἑβαπτίσθη αὐτος *ABCE* Lucif, αὐτος ἑβαπτίσθη *Dd* 1. 2. οἱ (add οἰκοὶ *A*) αὐτοῦ παντες (ἀπαντες *B*) παραχρημα *ABCDE* Lucif, cum omnibus suis Lucif 2. ἀναγαγὼν τε (δε *C*) *ABCDE* Lucif, καὶ αὐ. τε *pr D*, et perduxit d, et ducens Lucif οἶκον *BC* Lucif, add αὐτοῦ *ADE* Lucif παρέθηκεν *ABCDE* Lucif 224, καὶ παρέθ. *pr D*, et posuit d, add αὐτοῖς *Ee* 3. ἡγαλλίασατο *ABE* Lucif et corr *C*, ἡγαλλίατο *Dde*, epulabantur Lucif πανοικί (-κει *AC*) *ABC* Lucif, συν τῷ (tota d, universa Lucif) οἰκῶ αὐτοῦ *Dd* Lucif, om *Ee* credens de Lucif τῷ Θεῷ *ABCE* Lucif, ἐπὶ τὸν Θεόν *D*, in domino d Lucif 224
4. γενομένης *E* ἀπέστειλαν οἱ στρατηγοὶ *ABCE* Lucif, συνηλθόν οἱ στρατηγοὶ ἐπὶ τὸ αὐτο (magistrati id ipsud) εἰς τὴν ἀγορὰν (in foro) καὶ ἀναμνησθέντες (rememorati sunt) τὸν σεισμόν τὸν γεγυνοτα ἐφοβήθησαν καὶ ἀπέστειλαν (transmiserunt) *Dd* lectores d λέγοντας *D* 5. ἐκείνους] haec e ἀπήγγειλεν δε (τε *E*) ὁ δεσμοφύλαξ *ABCE* Lucif, οὓς ἐχθεις (externa die) παρελαβεις καὶ εἰσελθὼν ὁ δεσμοφύλαξ ἀπήγγειλεν *Dd* 6. τοὺς λόγους *BCD*, hos sermones d, τοὺς λ. τουτούς *AE* Lucif ἀπέσταλκαν *AB*, ἀπέσταλκασιν *DE* Lucif, ἀπέστειλαν *C* 7. exeuntes de πορεύεσθαι *ADE*, ite e, ambulate d ἐν εἰρήνῃ *ABCE* Lucif, om *Dd* 8. πρὸς αὐτοὺς *ABDd* Lucif, om *Ee* δειραντες *ABE* Lucif, caecos *pr e*, ἀναιτίτους δειραντες *Dd* 9. ὑπάρχοντας *ABDE* Lucif, constitutos e, cives d ἔβαλαν *BD*, ἔβαλον *AE* Lucif

zatus est ipse et omnes (omnis domus *L al*) eius continuo, ³⁴cumque perduxisset eos in domum suam, adposuit (app.) eis mensam (mensa *pr F*) et laetatus est cum omni domo sua credens deo. ³⁵et cum dies factus esset, miserunt magistratus lictores (lect. *F*), dicentes Dimitte (Dimittite *FL*) homines illos. ³⁶nuntiauit autem custos carceris uerba haec Paulo, quia miserunt magistratus, ut dimittamini: nunc igitur exeuntes ite in pace. ³⁷Paulus autem dixit eis Caesos nos publice indemnatos homines Romanos miserunt in carcerem, et nunc

Θρη ἡμᾶς ἐκβάλλουσιν; οὐ γὰρ ἀλλὰ ἐλθόντες αὐτοὶ ἡμᾶς ἐξαγα-
γέτωσαν. ³⁸ἀπήγγειλαν δὲ τοῖς στρατηγοῖς οἱ ῥαβδοῦχοι τὰ ῥήματα
ταῦτα· ἐφοβήθησαν δὲ ἀκούσαντες ὅτι Ῥωμαῖοι εἰσιν, ³⁹καὶ ἐλθόν-
τες παρεκάλεσαν αὐτούς, καὶ ἐξαγαγόντες ἡρώτων ἀπελθεῖν ἀπὸ
5 τῆς πόλεως. ⁴⁰ἔξιελθόντες δὲ ἐκ τῆς φυλακῆς εἰσῆλθον πρὸς τὴν
Λυδίαν, καὶ ἰδόντες παρεκάλεσαν τοὺς ἀδελφούς, καὶ ἐξῆλθον.
¹Διοδεύσαντες δὲ τὴν Ἀμφίπολιν καὶ τὴν Ἀπολλωνίαν ἦλθον εἰς

1. οὐ γὰρ *ABDE*ς, non ita *d*, non *e* ἐλθόντες (*veniant*) αὐτοὶ
ἡμᾶς *ABDd*ς, αὐτοὶ ἡμᾶς ἐλθόντες (*venientes*) *Ee* producant *d*,
eiciant *e* 2. ἀπήγγειλαν *ABDE*, ἀνήγγειλαν *ς* δὲ *ABDdes*,
τε *E* τοῖς (.. τοῖσ' οἱ *D*) στρατηγοῖς οἱ ῥαβδοῦχοι (*lectores d*)
*ABDd*ς, οἱ ῥαβδ. τοῖς στρατ. *Ee* 3. ταῦτα *ABE*ος, add τα ρη-
θιντα πρὸς τοὺς στρατηγοὺς *Dd* 3-5. ἐφοβήθησαν... πόλεως]
οἱ δὲ ἀκούσαντες (*cum autem audierunt*) ὅτι ῥωμαῖοι εἰσιν ἐφοβη-
θησαν καὶ παραγενόμενοι μετὰ φίλων πολλῶν εἰς τὴν φυλακὴν
παρεκάλεσαν αὐτοὺς ἐξιελθεῖν ἱπποντες ἡγνοησάμεν τα καθ ὑμᾶς
(*ignoramus adversum vos*) ὅτι ἵσταται ἀνδρὶς δίκαιοι καὶ ἐξαγαγοντες
(*cum produxissent*) παρεκάλεσαν αὐτοὺς λεγοντες ἐκ τῆς πόλεως
ταυτῆς ἐξιελθεῖτε μὴ ποτε πάλιν συνστραφῶσιν ἡμῖν (*convertatur*
ad nos) επικραζόντες (*clamantes*) καθ ὑμῶν *Dd* 3. ἐφοβήθησαν
δὲ *AB*, καὶ ἐφοβήθησαν *Ees* audientes *e* venientes *e* 4. edu-
centes *e* ἡρώτων *Bς*, ἡρώτουν *A*, ἡρωτήσαν *Ee* ἀπελθεῖν
AB, ἐξιελθεῖν *Ees* ἀπο *AB*, ἐκ *Ee*, om *ς* 5. ἐξιελθόντες
(*exeuntes*) δὲ *ABDEes*, et cum exissent *d* ἐκ *ADEdes*, ἀπο *B*
εἰσῆλθον *ABEs*, ἦλθον *Dde* πρὸς *ABDE*, ad *de*, εἰς *ς*
6. παρεκάλεσαν τοὺς ἀδελφούς *AB*, τοὺς ἀδελφούς παρεκάλεσαν
αὐτοὺς *Ees*, τοὺς ἀδελφούς διηγῆσαντο ὅσα ἐποίησεν κυρίως αὐτοῖς
(*cum eis*) παρεκάλεσαντες (*exhorti sunt*) αὐτοὺς *Dd* ἐξῆλθον *D*
7. διοδεύσαντες *ABDς*, cum ambulassent *d*, διελθόντες *E*, trans-
euntes *e* ἀμφίπολιν καὶ τὴν (om *ς*) ἀπολλωνίαν ἦλθον *ABς*,
ἀπολλωνίαν καὶ τὴν ἀμφίπολιν ἦλθον *Ee*, ἀμφίπολιν καὶ (om corr
D) κατῆλθον εἰς (καὶ εἰς corr *D*, om *d*) ἀπολλωνίδα (*apolloniam*)
κακειθὲν *Dd* εἰς *ADEς*, εἰς τὴν *B*, in *e*, om *d*

occulte (*abscondite L*) nos eiciunt? non ita, sed ueniant (*ueniunt*)
et ipsi nos eiciant (*-unt*). ³⁸nuntiauerunt autem magistratibus lictores
uerba haec: timueruntque audito quod Romani essent, ³⁹et uenientes
depraecati (*deprec.*) sunt eos, et educentes (*ded. F*) rogabant ut
[et *L*] egredierentur de (om *L al*) urbe (*urbem L*). ⁴⁰exeuntes autem
de carcere intro ierunt ad Lydian, et uisis fratribus consolati sunt
eos, et profecti sunt. ¹cum autem perambulassent Amphipolim et

Θεσσαλονίκην, ὅπου ἦν συναγωγὴ τῶν Ἰουδαίων. ²κατὰ δὲ τὸ εἰωθὸς τῷ Παύλῳ εἰσῆλθεν πρὸς αὐτοὺς καὶ ἐπὶ σάββατα τρία διελέξατο αὐτοῖς ἀπὸ τῶν γραφῶν ³διανοίγων καὶ παρατιθέμενος ὅτι τὸν χριστὸν ἔδει παθεῖν καὶ ἀναστῆναι ἐκ νεκρῶν, καὶ ὅτι οὗτός ἐστιν χριστός, Ἰησοῦς ὃν ἐγὼ καταγγέλλω ὑμῖν. ⁴καὶ τινες ἐξ αὐτῶν ⁵ἐπείσθησαν καὶ προσεκληρώθησαν τῷ Παύλῳ καὶ τῷ Σίλᾳ, τῶν τε σεβομένων καὶ Ἑλλήνων πλῆθος πολὺ, γυναικῶν τε τῶν πρώτων οὐκ ὀλίγαι. ⁶ζηλώσαντες δὲ οἱ Ἰουδαῖοι καὶ προσλαβόμενοι τῶν ἀγοραίων ἄνδρας τινὰς πονηροὺς καὶ ὀχλοποιήσαντες ἐθορύβουν τὴν πόλιν, καὶ ἐπιστάντες τῇ οἰκίᾳ Ἰάσονος ἐζήτουν αὐτοὺς ¹⁰

1. συναγωγή ABD, η συναγ. Ες των ἰουδαιον E κατα δε ABEς, και (om corr D) καια Dd ιωθος AE, εισωθος pr D
2. τω παυλῳ ABEς, ο παυλος Dde καὶ om Dd διελεξατο AB, διελεχθη DE, disputabit d, διελέγεται es 3. απο ABEς, εκ (de) Dde et confirmans d, et commendans e τὸν om D 4. εἰδε ABDEς, oportuit e, oportet d a mortuis de 5. χριστος (χρ. ο B, ὁ Χρ. ς) ἰησους ABDdς, ἰησους ο χριστος Ee 6. ἐπεισθησαν ABDς, persuasum est d, ἐπιστευσαν Ee τῳ (om B) σίλα ABEς, τῳ σιλαία (silae) τη διδαχῃ Dd 6. 7. των (de e) τε σεβομενων ABEς, πολλοι των σεβομενων (caelicolarum) Dd 7. και ADD, om BEς πλῆθος πολυ ABDEde, πολὺ πλῆθος ς γυναικων τε ABEς, mulieres quoque e, και γυναικες Dd των πρωτων ABDEς, quaeinorum d, principales e 8. ζηλωσαντες (aemulantes e) δε οι (οἱ ἀπειθοῦντες ς) ιουδαιοι και προσλαβομενοι (adsumpti e) ABEς, οι δε απειθουντες ἰουδαιοι συνστρεψαντες D, adsuptis vero iudaeis convertentes d 9. των αγοραιων ανδρας τινας (viros quibusdam e, τινὰς ἄνδρας ς) ABEς, τινας ανδρας των αγοραιων (forenses) Dd subdoles d, nequissimos e και (απειθισαντες και E) οχλοποιησαντες ABEς, non oboedientes et turba facta e, om Dd εθορυβουσαν D, conturbant pr e 10. και επισταντες (ἐπιστ...αντες D) ABDE, et circumstantes (adsistentes e) de, ἐπιστάντες τε ς domui e, ad domum d ιασονος Bς, ιασωνος ADE αὐτούς] αυτον pr A

Apolloniam, uenerunt Thessalonicam (Thessallon. F), ubi erat synagoga Iudaeorum. ²secundum consuetudinem autem Paulus intro iuit ad eos, et per sabbata tria disserabat eis de scripturis (scribt. F), ³adaperiens et insinuans quia Christum oportuit pati et resurgere a mortuis, et quia hic est Christus, Iesus (est Ies. Chr.) quem ego adnuntio (ann.) uobis. ⁴et quidam ex eis crediderunt et adiuncti sunt Paulo et Silae (Sileae), et de colentibus gentilibusque multitudo magna, et mulieres nobiles non paucae. (47) ⁵Zelantes autem Iudaei adsumentesque (ass.) de uulgo uiros quosdam malos et turba facta concitauerunt ciuitatem, et adsistentes (ass.) domui Iasonis quaerebant eos

προαγαγῆν εἰς τὸν δῆμον, ⁶μη εἰρόντιες δὲ αὐτοὺς ἔσυρον Ἰάσωνα καὶ τινὰς ἀδελφοὺς ἐπὶ τοὺς πολιάρχας, βοῶντες ὅτι οἱ τὴν οἰκουμένην ἀναστασιώσαντες οὗτοι καὶ ἐνθάδε πάρισιν, ⁷οὓς ὑποδέκεται Ἰάσων· καὶ οὗτοι πάντες ἀπέναντι τῶν δογμάτων Καίσαρος ⁸πράσσουσιν, βασιλέα ἕτερον λέγοντες εἶναι Ἰησοῦν. ⁹ἐτάραξαν δὲ τὸν ὄχλον καὶ τοὺς πολιάρχας ἀκούοντας ταῦτα, ⁹καὶ λαβόντες τὸ ἱκανὸν παρὰ τοῦ Ἰάσονος καὶ τῶν λοιπῶν ἀπέλυσαν αὐτούς. ¹⁰οἱ δὲ ἀδελφοὶ εὐθέως διὰ νυκτὸς ἐξέπεμψαν τὸν τε Παῦλον καὶ τὸν Σίλαν εἰς ΒέροIAN, οἵτινες παραγενόμενοι εἰς τὴν συναγωγὴν ¹⁰τῶν Ἰουδαίων ἀπήτησαν. ¹¹οὗτοι δὲ ἦσαν εὐγενέστεροι τῶν ἐν Θεσσαλονικῇ, οἵτινες ἐδέξαντο τὸν λόγον μετὰ πάσης προθυμίας, καὶ ἡ-

1. προαγαγεin ABde, προσαγαγεin E, εξαγαγεin D, ἀγαγεin ε in (ad d) populum de inuenientes e εσυρον ABε, εσυραν DE, traxerunt de ιασωνα AB, τὸν Ἰάσωνα ε, τον (om D) ιασωνα DE, ιασωναν pr D 2. τινας ABDdε, τινες pr D, τινας ἄλλους Eε βοωντας A, βοωντες και λεγοντες Dd 3. inquitaverunt d, concitant e οντοι ABDEεε, add εισιν d et pr D hic (hoc d) venerunt de 5. πρασσουσιν (-σι A) ADE, πραττουσι Bε ετερον λεγοντες ειναι An, ετερον ειναι λεγοντες B, λεγ. ειναι ετ. Eε, λεγ. ετ. ειναι Ddε εταραξαν δε ABEEε, και εταραξεν (concitaverunt) Dd 6. τον οχλον (την πολιν Eε) και τους πολιταρχας ABEEε, τους πολιταρχας και τον οχλον Dd ακουσαντες pr D, ακουσαντα corr D 6. 7. accipientes satis de 7. ιασονος ABε, ιασωνος DE των λοιπων ABDEdε, ac ceteris e 8. ευθεις δια (add της Eε) νυκτος BDEdε, om A τε ABEEε, om Dde 9. ε[ς] ei pr D, om d 10. των ιουδαιων απητησαν (ibant d) ABDdε, εισητησαν (abierunt) των ιουδαιων Eε ησαν ABDEε, essent e, sunt d ευγενεστεροι ABEEε, ευγενεις D εν τη θεσσαλονικη D, thessalonicae d, in thessalonicam e 11. μετα πιασης προθυμιας (animatione d, voluntate e) ABDdεε, μετα παρηρησιας E καθ A?DE, το καθ Bε

producere in populum, ⁶et cum non inuenissent eos, traherant Iasonem et quosdam fratres ad principes civitatis, clamantes quoniam hi qui urbem (orbein F) concitant et huc venerunt, ⁷quos suscepit Iason: et hi omnes contra decreta Caesaris faciunt, regem alium dicentes esse Iesum. ⁸concitauerunt autem plebem et principes civitatis audientes haec, ⁹et accepto satis (accepta satisfactione) ab Iasone et a ceteris dimiserunt eos. ¹⁰fratres uero confestim per noctem dimiserunt Paulum et Silan (Sileam) in Beroeam; qui cum aduenissent (uen.), in synagogam Iudaeorum intro ierunt. ¹¹hi (hii) autem erant nobiliores eorum qui sunt Thessalonicae (Thesal., Thessall. F), qui susceperunt uerbum cum omni auditate, [et] cotidie (cottid.) scrutantes

μέραν ἀνακρίνοντες τὰς γραφάς, εἰ ἔχοι ταῦτα οὕτως. ¹²πολλοὶ μὲν οὖν ἐξ αὐτῶν ἐπίστευσαν, καὶ τῶν Ἑλληνίδων γυναικῶν τῶν εὐσχημόνων καὶ ἀνδρῶν οὐκ ὀλίγοι· ¹³ὥς δὲ ἔγνωσαν οἱ ἀπὸ τῆς Θεσσαλονίκης Ἰουδαῖοι ὅτι καὶ ἐν τῇ Βεροίᾳ κατηγγέλη ὑπὸ τοῦ Παύλου ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ, ἦλθον κάκει σαλεύοντες καὶ ταράσσον- ⁵τες τοὺς ὄχλους. ¹⁴εὐθέως δὲ τότε τὸν Παῦλον ἐξαπέστειλαν οἱ ἀδελφοὶ πορεύεσθαι ἕως ἐπὶ τὴν Θάλασσαν, ὑπέμεινέν τε ὁ τε Σίλας καὶ ὁ Τιμόθεος ἐκεῖ.

15Οἱ δὲ καθιστάνοντες τὸν Παῦλον ἤγαγον ἕως Ἀθηνῶν, καὶ λα-

1. exanimantes d ἔχοι ABDζ, εχμι E, habeant d, haberent e ουτω E πολλοι ABEdεζ, τινες D 2. μιν ουν ABDζ, μιν E, ergo d, quidem e ἐξ αυτων ABEζ, ex his de, αυτων D επι- στευσαν ABEεζ, add τινες δε ηπιστησαν (credere noluerunt) Dd 2. 3. των ελληνιδων (gentilium e) γυναικων των ευσχημωνων και ανδρων ουκ ολιγοι ABEεζ, των ελληνων (grecoium d, ελληνιδων corr D) και των ευσχημωνων (et nonplacentium ei) ανδρες και γυναικις ικανοι (pleres) επιστευσαν Dd 3. της ABζ, om DE 4. 5. και εν . . . ηλθον] λογος θεου κατηγγελη εις βεροιαν και (om corr D) επιστευσαν και ηλθον εις αυτην (εις αυτην om corr D) Dd 4. εν om e 5. και ταρασσοντες (τασσοντες pr D) ABDd, om Eεζ 6. τους οχλους ABDEζ, populos e, multitudinem d, add ου διελιμπανον (cessabant) Dd ευθειως δε τοτε τον ABEεζ, statimquae d, τον μιν ουν D οι αδελφοι εξαπεστειλαν Dd 7. πορευεσθαι ABEζ, απελθειν D, abire d, ut iret e εως (ως ζ) επι την θαλασσαν ABEεζ, επι την θαλ. D, ad mare versus d υπεμεινεν AD, substituit d, υπεμειναν B, απεμειναν E, remanserunt e, υπεμενον ζ τι ο τε ABE, δε δ τε ζ, δε ο Dde 9. καθιστανοντες AB, καταστιανοντες D, καθιστιωντες Eζ, deducebant e, ducebant d ηγαγον (perduxerunt d) ABDd, add αυτον Eεζ εως (add των E) αθηνων ABDEδεζ, add παρηλθιν (transiit) δε την θεσσαλιαν ικωλυθη γαρ εις (super) αυτους κηρυξαι τον λογον Dd και λαβοντες ABEεζ, λαβοντες δε D, ut accepissent d

scripturas (scribit. F), si haec ita se haberent. ¹²et multi quidem crediderunt ex eis, et gentiliū mulierum honestarum et uiri non pauci. ¹³cum autem cognouissent in Thessalonica (Thesal., Thessallon. F) Iudaei quia et Beroeae praedicatum est a Paulo uerbum dei, uenerunt et illuc (illic L) commouentes et turbantes (conturb.) multitudinem. ¹⁴statimque tunc Paulum dimiserunt fratres, ut iret (irent) usque ad (om al) mare: Silas (Sileas) autem et Timotheus remanserunt ibi. ¹⁵qui autem deducebant Paulum, perduxerunt [eum L al]

βόντες ἐντολὴν πρὸς τὸν Σίλαν καὶ Τιμόθειον, ἵνα ὡς τάχιστα
 ἔλθωσιν πρὸς αὐτόν, ἐξῆρσαν. ¹⁶ἐν δὲ ταῖς Ἀθήναις ἐκδεχομένου
 αὐτοῦ τοῦ Παύλου, παρωξύνετο τὸ πνεῦμα αὐτοῦ ἐν αὐτῷ, θεω-
 ροῦντος κατείδωλον οὔσαν τὴν πόλιν. ¹⁷διελέγετο μὲν οὖν ἐν τῇ
 συναγωγῇ τοῖς Ἰουδαίοις καὶ τοῖς σεβομένοις, καὶ ἐν τῇ ἀγορᾷ
 κατὰ πᾶσαν ἡμέραν πρὸς τοὺς παρατυγχάνοντας· ¹⁸τινὲς δὲ καὶ
 τῶν Ἐπικουρείων καὶ στοϊκῶν φιλοσόφων συνέβαλλον αὐτῷ. καὶ
 τινες ἔλεγον *Τί ἂν θέλοι ὁ σπερμολόγος οὗτος λέγειν*; οἱ δὲ Ἕνων
 δαιμονίων δοκεῖ καταγγελεὺς εἶναι, ὅτι τὸν Ἰησοῦν καὶ τὴν ἀνά-
¹⁰στασιν εὐηγγελίζετο αὐτοῖς, ¹⁹ἐπιλαβόμενοι τε αὐτοῦ ἐπὶ τὸν Ἄρειον

1. ἐντολὴν AB⁵, add παρα παυλου Dd, add απ αυτου Ee τιμο-
 θειον AD⁵, τον τιμ. BE ινα (at e) ως ταχιστα (celeriter d) AB
 Ed⁵, όπως εν ταχει D 2. exierunt e, proficiscebantur d vero
 athenis d, cum autem athenis e 2. 3. ἐκδεχομένου (-νους pr A)
 αυτους (αυτου pr D) του παυλου ABDE⁵, expectaret eos paulus e,
 expectante eo paulum d 3. παρωξυνε pr D θεωρουντος ABE⁵,
 θεωρουντι Dd⁵ 4. circa simulacrum esse e, simulacris esse d
 ergo d, igitur e 5. συναγωγῇ pr D 5. 6. ἐν (τοις ἐν D) τη
 αγορα κατω πασαν ημεραν προς τους (diem hi qui e) παρατυχα-
 νοντας (παρατυχοντας pr D) ABDE⁵, hiis qui forte aderant et hiis
 qui in foro per omnem diem d 6. καὶ ABDd, om E⁵ 7. καὶ A
 BE, καὶ των D⁵ στοϊκων ADE, στωικων B⁵, istoicorum e
 συναλβον pr D, conferebant (dissebant e) cum de 8. αν θελοι
 (θελη D) ABDE⁵, nunc vellit d, vult e spermologus d, semina-
 tor e illi autem e, alii d, οιδεν pr D 9. καταγγελεὺς BD⁵,
 καταγγελλεὺς E, καταγγελλεὺς A 9. 10. ὅτι τὸν . . . αὐτοῖς om Dd
 10. ευηγγελιζετο αυτοις (om B) ABE⁵, αὐτοῖς εὐηγγ. e επιλα-
 βομενοι (επιλαμενοι pr E) τε (δε B) αυτου ABE⁵, adprehensum
 eum e, μετα δε ημερας τινας επιλαβομενοι αυτου ηγαγον αυτον D,
 post dies aliquos adprehensumque eum adduxerunt d ad de
 τὸν om D αρειον ADE

usque Athenas (-nis), et accepto mandato ab eo ad Silam (Sileam)
 et Timotheum, ut quam celeriter uenirent ad illum, profecti sunt.
¹⁶Paulus autem cum Athenis eos expectaret, incitabatur spiritus eius
 in ipso, uidens idolatriæ deditam ciuitatem. ¹⁷disputabat igitur in
 synagoga cum iudæis et colentibus, et in foro per omnes dies ad
 eos qui aderant (audierant F al): ¹⁸quidam autem Epicurei et stoici
 philosophi disserebant cum eo. et quidam dicebant (-bat) Quid uult
 seminiuerbius (seminator uerborum F al) hic dicere? alii uero Nouo-
 rum daemoniorum uidetur annuntiator (adn. F) esse; quia lesum et
 resurrectionem annuntiabat (adn. F) eis: ¹⁹et adprehensum (appreh.)

πάγον ἤγαγον, λέγοντες Δυνάμεθα γινῶναι τίς ἡ καινὴ αὕτη ὑπὸ σοῦ λαλουμένη διδασχῇ; ²⁰ξενίζοντα γάρ τινα εἰσφέρεις εἰς τὰς ἀκοὰς ἡμῶν· βουλόμεθα οὖν γινῶναι τίνα θέλει ταῦτα εἶναι. ²¹Ἀθηναῖοι δὲ πάντες καὶ οἱ ἐπιδημοῦντες ξένοι εἰς οὐδὲν ἕτερον ἠνυκαίρουσαν ἢ λέγειν τι ἢ ἀκούειν τι καινότερον. ²²σταθεὶς δὲ Παῦλος ἐν σέμει τοῦ Ἀρείου πάγου ἔφη Ἄνδρες Ἀθηναῖοι, κατὰ πάντα ὥς δεισιδαιμονιστέρους ὑμᾶς θεωρῶ· ²³διερχόμενος γὰρ καὶ ἀναθεωρῶν τὰ σεβάσματα ὑμῶν εἶδον καὶ βωμὸν ἐν ᾧ ἐπιεγράπτο Ἄγνώστω Θεῷ. ὃ οὖν ἀγνοοῦντες εὐσεβεῖτε, τοῦτο ἐγὼ καταγγέλλω ὑμῖν.

1. ἡγαγον BEς, ἡγον A, trahebant e, πυνθανομενοι (cogitantes) καὶ Dd quae est nova e, que est novitas d ὑπο BDD, ἡ υπο A Ees 2. λαλουμένη ABς, loquitur e, λεγομένη E, καταγγελλομένη D, narratio d doctrinae d ξενίζοντα D, nova de εἰσφέρεις ABς, ρηματα εἰσφέρεις Ee, φερεις ρηματα D, adferens interlocutiones d 2. 3. εἰς τὰς ἀκοὰς ἡμῶν ABDEς, insinuas nostras e, adversus nostras d 3. τινα θέλει AB, τι αν θέλοι DEς, quid velint e, quid nunc sibi vellint d ταῦτα ABDdς, om Ee 4. οἱ ἐπιδημοῦντες (add εἰς αὐτοὺς D) ξένοι ABDEς, peregrini ospites e, qui advene erant hospitibus d in (ad d) nihil de ἠνυκαίρουσαν ABD, ἠνυκαίρουσαν E, εὐκαίρουσαν e 5. ἡ ἀκούειν τι AB, ἡ ἀκούειν Dd, καὶ ἀκούειν Ees novius d, novum e cum stetisset d, stans e παῦλος AB, ο παῦλος DEς 5. 6. ἐμμεσῶ AE. in medio ariopago e 6. εἶπη ABDdς, εἶπεν Ee 6. 7. ὥς δεισιδαιμονιστέρους (δισ. AE) ABDEς, quasi (om d) superstitiosos de 7. θεωρῶ E, video esse d perambulans e, circumambulans d ἀναθεωρῶν ABEς, circumspiciens e, perspiciens d, διστορῶν D 8. culturas vestras e, ea quae colitis d ἡνυκον E καὶ ABDEes, etiam et d, om Orig 4,167^a in qua d, super quam e ἐπιεγράπτο ABEς, ἐγγράπτο Orig, scriptum erat d, ἡ γεγραμμενον D, scribunt e 9. ο Add Orig, ον B?Ees et pr corr A εὐσεβεται E τουτο ABDd Orig, τουτον Ees et pr corr A

eum ad Ariopagum (Areop.) duxerunt, dicentes Possumus scire quae est haec noua quae a te dicitur doctrina? ²⁰noua enim quaedam inferis auribus nostris: uolumus ergo scire quidnam uelint haec esse. ²¹Athenienses autem (enim L) omnes et aduenae hospites ad nihil aliud uacabant (uoc. pr F) nisi aut dicere aut audire aliquid noui. (48) ²²Stans autem Paulus in medio Ariopagi ait Viri Athenienses, per omnia quasi superstitiosiores (-tiosos F al) uos uideo: ²³praeteriens enim et uidens simulacra uestra inueni et (om pr L) aram in qua scriptum (scribit. F) erat Ignoto deo. quod ergo ignorantes colitis, hoc ego adnuntio (ann.) uobis. ²⁴deus qui fecit mundum et

²⁴ὁ θεὸς ὁ ποιήσας τὸν κόσμον καὶ πάντα τὰ ἐν αὐτῷ, οὗτος οὐρανοῦ καὶ γῆς ὑπάρχων κύριος οὐκ ἐν χειροποιήτοις τοῖς κατοικεῖ, ²⁵οὐδὲ ὑπὸ χειρῶν ἀνθρωπίνων θεραπεύεται προσδιόμένος τινος, αὐτὸς δίδους πᾶσι ζωὴν καὶ πνοὴν καὶ τὰ πάντα, ²⁶ἐποίησέν ⁵τε ἐξ ἑνὸς πᾶν ἔθνος ἀνθρώπων κατοικεῖν ἐπὶ παντὸς προσώπου τῆς γῆς, ὁρίσας πρὸς τεταγμένους καιροὺς καὶ τὰς ὁροθεσίας τῆς κατοικίας αὐτῶν, ²⁷ζητεῖν τὸν θεόν, εἰ ἄρα γε ψηλαφήσειαν αὐτὸν ἢ εὗροιν, καὶ γε οὐ μακρὰν ἀπὸ ἑνὸς ἐκάστου ἡμῶν ὑπάρχοντα.

1. τα *ABDde* *Iren* 197 *Hilar* 416, καὶ τα *E* 2. ουρανου καὶ γῆς υπαρχων (*cum sit e*) κυριος *ABEes*, ουρ. καὶ γῆς κυριος υπαρχων *Ds* *Iren*, *cum sit caeli et terrae dominus* (*add qui est d*) *d Hilar*
2. 3. κατοικοι οδε *pr D* 3. ὑπὸ *om d* *ανθρωπινων ABDde Iren*, *ανθρωπων Es* *curatur de, tractatur Iren* 3. 4. προσδιομενος τινος (*om D*) *ABDEs*, *tamquam egeat cuiusdam (om d) de*, *tamquam alicuius indigens Iren* 4. αυτος διδους πασι (*πασιν E*) *ABEes*, *cum ipse omnibus dederit Iren*, *quod ipse dederit omnibus d*, *οτι ουτος ο δους πασι D* *ζωην pr corr A*, *ζοην pr A* καὶ τα (*καὶ E*, *κατα an* καὶ *τι B?*) *παντα ABDEdes*, *et omnia fecerit Iren* 4. 5. ιποιησεν τε *ABs*, *qui fecit Iren*, *ιποιησεν DEde*
5. ενος *AB*, *add αιματος DEdes Iren* *ανθρωπον D* *παντος προσωπου ABD*, *παν (add τὸ s)* *προσωπον Es*, *omnem (universam e)*. *faciem de, faciem totius Iren* 197 6. *cum definisset d*, *praefiniens e Iren* *προς τεταγμενους ABE et corr D*, *imperata de*, *προτι. Ds*, *om Iren* καὶ *τας οροθεσιας ABEdes et corr D*, *κατα οροθεσιαν D Iren* 7. ζητιν *ABEdes Iren*, *μαλιστα ζητιν D* *τον θεον AB*, *τον κυριον Ees*, *το (quod) θειον ιστιν Dd*, *illud quod est divinum Iren* *si forte de*, *si quo modo Iren* *ψηλαφησειαν (-σιαν A)* *ABs*, *ψηλαφησειεν E*, *tractarent e*, *tractent d*, *tractare possint Iren* 197, *ψηλαφησαις αν D* *αυτον ABEes et corr D*, *αυτο Dd Iren* 8. η *AD Iren*, καὶ *BEes*, *om d* *ευροιαν ABs*, *ευρουεν E*, *invenirent e*, *inveniant d*, *invenire Iren*, *ευροιταν (ευροις αν pr?) D* καὶ *γε BD*, καὶ *τε pr D*, *καιτοι AE*, καὶ *τοι γε s*, *quamvis etiam Iren*, *et (om d) quidem de* *non longe a nobis manentem quaerimus deum Hilar* 355 *μακραν ABEdes*, *add ον (sit) D Iren* *απο ABs*, *αφ DE* *ημων]* *sic pr corr A*, *υμων pr A* *υπαρχον-*

omnia quae in eo sunt, hic caeli et terrae cum sit dominus, non in manu factis templis (templi *F*) inhabitat (*hab.*), ²⁵nec manibus humanis colitur indigens [*in F*] aliquo, cum ipse det omnibus vitam et inspirationem et omnia, ²⁶fecitque ex uno omne (homine) genus hominum inhabitare super universam faciem terrae, definiens statuta tempora et terminos habitationis (*-ones F al*) eorum, ²⁷quaerere deum, si forte adtractent (adtreect., tract.) eum aut inueniant (*-ent*),

²⁸ἐν αὐτῷ γὰρ ζῶμεν καὶ κινούμεθα καὶ ἑσμέν, ὥς καὶ τινες τῶν καθ' ὑμᾶς ποιητῶν εἰρήκυσιν Τοῦ γὰρ καὶ γένος ἑσμέν. ²⁹γένος οὖν ὑπάρχοντες τοῦ Θεοῦ οὐκ ὀφείλομεν νομίζειν χρυσῷ ἢ ἀργύρῳ ἢ λίθῳ, χαράγματι τέχνης καὶ ἐνθυμήσεως ἀνθρώπου, τὸ θεῖον εἶναι ὅμοιον. ³⁰τοὺς μὲν οὖν χρόνους τῆς ἀγνοίας ὑπεριδὼν ὁ Θεὸς τὰ νῦν παραγγέλλει τοῖς ἀνθρώποις, πάντα πανταχοῦ μετανοεῖν, ³¹καθότι ἔστησεν ἡμέραν ἐν ᾗ μέλλει κρίνειν τὴν οἰκουμένην ἐν

χροντα *AB*ς, ὑπαρχοντος *E*, constituto *e*, *om Dd Iren* 1. ἐν αὐτῷ (αὕτῃ *D*) γὰρ *ABDE*δες *Orig* 3,350^c 301^f 1,505^a *Iren Hilar* 355, quia in ipso *Hilar* 487 570 831 ἑσμεν *ABE*ες *Orig Iren Hilar*, add το καθ' ἡμεραν in diurnum *Dd* ὥς (ὡσπερ *D*) καὶ *ABDE*ες *Orig* 4,167^a, sicut *d*, et quem admodum *Iren* 197 1. 2. τινες τῶν καθ' ὑμᾶς (quidam vestrum *e*) ποιητῶν *ABE*ες *Orig*, quidam secundum vos *Iren*, τῶν καθ' ὑμᾶς τινες *Dd* 2. του *ABE*ς, αὐτου corr *E*, ipsius *e Hil* 203, τουτου *Dd Iren* γὰρ καὶ *om Hilar* γένος] γος *pr D* 3. constituti *e*, cum sinus *d Iren* debemus *de*, oportet nos *Iren* 3-5. χρυσῷ... ὅμοιον] id quod est divinum esse simile auro vel argento vel lapidi *Iren* 3. νομίζειν] add ουτε *d et pr D* χρυσῷ ἢ ἀργύρῳ *BD*ς, χρυσίῳ ἢ ἀργυρίῳ *AE* 4. λίθῳ χαράγματι *ABDE*δες, lapideae culpturae *e* καὶ *ABE*δες, ἡ *D* cupiditatis *d*, cogitationis *e* ἀνθρώπου *ABDE*ς, ἀνθρωπῶν *E*, humanae *d* divinum *e*, quod divinum est *d* 5. τοὺς μὲν οὖν χρόνους *ABD*ς, itaque temporibus *d*, tempora ergo *Iren* 197, καὶ τοὺς χρόνους μὲν οὖν (quidem) *Ee* τῆς ἀγνοίας *ABDE*ες *Iren*, iguorantiae huius *d* ὑπεριδὼν *ABE*ς, παριδὼν *D*, despiciens *de Iren* 6. nunc *e Iren*, iam nunc *d* παραγγέλλει *ADE*ς, adnuntiat *de*, ἀπαγγέλλει *B*, praecepit *Iren* παντας *ABE*ς, πᾶσι *ς*, ἵνα παντες *Dd*, *om Iren* μετανοεῖν *ABDE*ες, paenitentiam agant *d*, paeniteri in ipsum *Iren* 197 7. καθότι *ABDE*, eo quod *e*, διότι *ς*, quoniam *d Iren* ἔστησαν *D* ἐν ᾗ μέλλει κρίνειν *ABE*ς, κρίναι *Dd*, iudicari *Iren*

quamvis non longe sit ab uno quoque nostrum. ²⁸in ipso enim vivimus et movemur et sumus; sicut et quidam uestrum poetarum dixerunt Ipsius enim et genus sumus. ²⁹genus ergo (enim) cum sinus (sumus *F al*) dei, non (*om al*) debemus aestimare auro aut argento aut lapidi (lapide *al*, lapidibus *F al*), sculpturae artis et cogitationis (-nes) hominis, divinum esse simile. ³⁰et tempora quidem huius ignorantiae despiciens deus nunc adnuntiat (ann.) hominibus ut omnes ubique paenitentiam agant, ³¹eo (et) quod statuit diem in qua iudi-

δικαιοσύνη, ἐν ἀνδρὶ ᾧ ὤρισεν πίστιν παρασχὼν πᾶσιν, ἀναστή-
 σας αὐτὸν ἐκ νεκρῶν.³² ἀκούσαντες δὲ ἀνάστασιν νεκρῶν οἱ μὲν
 ἐχλεύαζον, οἱ δὲ εἶπον Ἀκουσόμεθά σου περὶ τούτου καὶ πάλιν.
³³οὕτως ὁ Παῦλος ἐξῆλθεν ἐκ μέσου αὐτῶν· ³⁴τινὲς δὲ ἄνδρες κολ-
⁶ηθέντες αὐτῷ ἐπίστευσαν, ἐν οἷς καὶ Διονύσιος Ἀριοπαγίτης καὶ
 γυνὴ ὀνόματι Δάμαρις καὶ ἕτεροι σὺν αὐτοῖς.¹ Μετὰ ταῦτα χω-
 ρισθεὶς ἐκ τῶν Ἀθηνῶν ἦλθεν εἰς Κόρινθον, ²καὶ εὗρών τινα Ἰου-
 δαῖον ὀνόματι Ἀκύλαν, Ποντικὸν τῷ γένει, προσφάτως ἐληλυθότα
 ἀπὸ τῆς Ἰταλίας, καὶ Πρίσκιλλαν γυναῖκα αὐτοῦ, διὰ τὸ διατετα-
¹⁰χέναι Κλαύδιον χωρίζεσθαι πάντας τοὺς Ἰουδαίους ἀπὸ τῆς Ῥώμης,

1. ἐν om D ἀνδρὶ ABEes, add ιησου Dd Iren ω ABDEes,
 cuius d, in quo Iren ορισεν E παρασχων (praestans e) AB
 Ees, παρισχων exhibere Dd, om Iren πᾶσιν om Iren suscitans
 e, excitans Iren, resuscitavit d 2. a mortuis de Iren 197 audien-
 tes d, audissen e aliqui d, quidam quidem e 3. quidam (alii
 d) vero de ειπον ADs, ειπαν BE audimus d περι τουτου
 και παλιν AB, περι τουτου παλιν Dd, περι τουτου παλιν και Ee,
 πάλιν περὶ τούτου.³³Καὶ s 4. κολληθέντες ABEs, adhaerentes e,
 cum esitassent d, εκολληθησαν D 5. αριοπαγιτης B, τις αριο-
 παγιτης Dd, ο αριοπαγιτης AEs, ariopagita e, add ενσχημων com-
 placens Dd 5. 6. και γυνη (add τιμια Ee) ονοματι δαμαρις AB
 Ees, om Dd 6. μετα (add δε Ees) ταυτα χωρισθεις (egressus
 e) B et add ο παυλος AEes, αναχωρησας (regressus) δε Dd
 7. εκ ABEs, απο Dde inveniens e, cum invenissent d 8. pon-
 tium d γειν E, nomine d ἐληλυθα pr D, venisse d 9. δια
 το ABDs, δια δε το E, eo quod d, et quod autem e διατεταχι-
 ναι ABs, τεταχεναι DE, praecepisset de 10. κλαυδιον ADEs,
 κλαυδιος de et pr D, om B τοῦς om D απο ABDEe, εκ ds
 της ρωμης ABDEes, urbem d, add οι κε (et) κατωκησαν (-sen pr,
 demorati sunt) εις την αχαϊαν Dd

caturus est (om F) orbem in aequitate, in uiro in quo statuit, fidem
 praebens omnibus suscitans eum a mortuis. ³²cum audissent autem
 resurrectionem inortuorum, quidam quidem inridebant, quidam uero
 dixerunt Audiemus te de hoc iterum. ³³sic (si) Paulus exiit de me-
 dio eorum. (49) ³⁴Quidam uero uiri adhaerentes ei (et) crediderunt;
 in quibus et Dionysius Ariopagita et mulier nomine Damaris et alii
 cum eis. ¹post haec egressus ab Athenis uenit Corinthum, ²et inue-
 niens quendam Iudaeum nomine Aquilam, Ponticum genere, qui nu-
 per uenerat ab Italia, et Priscillam uxorem eius, eo quod praecepis-
 set (praecip.) Claudius discedere omnes Iudaeos [a L al] Roma,

προσῆλθεν αὐτοῖς, ³καὶ διὰ τὸ ὁμότεχνον εἶναι ἔμεινεν παρ' αὐτοῖς καὶ ἡργάζετο (ἦσαν γὰρ σκηνοποιοὶ τῇ τέχνῃ), ⁴διελέγετο δὲ ἐν τῇ συναγωγῇ κατὰ πᾶν σάββατον, ἐπειθεῖν τε Ἰουδαίους καὶ Ἑλλήνας.

⁵Ὡς δὲ κατήλθον ἀπὸ τῆς Μακεδονίας ὁ τε Σίλας καὶ ὁ Τιμόθεος, συνείχετο τῷ λόγῳ ὁ Παῦλος, διαμαρτυρούμενος τοῖς Ἰουδαίοις εἶναι τὸν χριστὸν Ἰησοῦν. ⁶ἀντιτασσομένων δὲ αὐτῶν καὶ βλασφημούντων ἰκτιναζόμενος τὰ ἱμάτια εἶπεν πρὸς αὐτούς· Τὸ αἷμα ὑμῶν ἐπὶ τὴν κεφαλὴν ὑμῶν· καθαρὸς ἐγὼ ἀπὸ τοῦ νῦν εἰς τὰ ἔθνη πορεύσομαι. ⁷καὶ μεταβὰς ἐκείθεν ἐσῆλθεν εἰς οἰκίαν

1. αυτοῖς *ABE*ς *et* corr *D*, ad eos *d*, eos *e*, αὐτῶ *pr D*, add ο *παν-*
 λος *Dd* το ὁμοτεχνον ειναι *ABE*ς *et* om ειναι *D*, artificium *d*
 εμεινεν *ABD*δες, εμεινεν *E* παρ αυτοῖς *ABE*ς, προς αυτοὺς *D*,
 apud eos *de* 2. ηργαζεται *ADE*, ἐργαζέτο *ς*, operabatur *de*, εργα-
 ζοντο *B* ἦσαν ... τέχνη *om Dd* σκηνοποιοι τη τεχνῇ (τὴν
 τέχνην *ς*) *ABE*ς, scenofactoriae artis *e* 2. 3. διελεγέτο δε ἐν τη
 συναγωγῇ *ABE*ς, εἰσπορευόμενος (*ingressus*) δε εἰς τὴν συναγω-
 γὴν *Dd* 3. ἐπειθεν τε (*autem e*) ἰουδαίους *ABE*ς, διελεγέτο καὶ
 ἐντιθεῖς (*interponens*) τὸ ὄνομα τοῦ κυρίου ἰησοῦ καὶ (*om corr D*)
 ἐπιθεν δε (*om d*) οὐ μόνον (*solos*) ἰουδαίους ἀλλὰ *Dd* 4. ὡς δε
 κατήλθον (*advenerunt d*, *venerunt e*) *ABE*δες, παρεγένοντο δε *D*
in macedonia d ο τε (*totē pr D*) σίλας *ABDE*ς, *silas d*
 ὁ *om D* 5. urgebatur *e*, instabant *d* λόγῳ *ABDE*δε, πνεύ-
 ματι *ς* διαμαρτυρουμένος *pr D*, testificabatur *d* τοῖς ἰουδαίοις
om A 6. εἶναι *ABDd*, *om E*ς ἰησοῦν *ABE*ς, κυρίον ἰησοῦν
 πολλοῦ δε (*que*) λόγου γεινομένου (*facto*) καὶ γραφῶν διερμηνευο-
 νων (*disputantibus*) *Dd* ἀντιτασσομένων *ABDE*δες, ἐτι τασσ. *pr D*
 7. excutiens *de* τα ἱματῖα *ABE*ς, ο *πανλος* τα ἱματῖα αὐτοῦ
Dd πρὸς αὐτοὺς *ABD*δες, αὐτοῖς *E* 8. ἀπο τοῦ *ABE*ς, *ex*
hoc e, ἀφ' ὑμῶν *Dd* 9. πορεύομαι *Dd* καὶ *om D* *cum re-*
cessisset d, *miserans e* ἐκείθεν *ABE*ς, ἀπο τοῦ ἀκυλὰ *Dd*
 ἐσῆλθεν *ADD*, ἦλθεν *BE*ς οἰκίαν *ABE*ς, τὸν οἶκον *D*

[et *F al*] accessit ad eos, ³et quia eiusdem erat artis, manebat apud
 eos et operabatur: erant (erat) autem (e. a. *om F al*) scenofactoriae
 (scenae factoriae *L*) artis. ⁴[et disputabat in synagoga per omne sab-
 batum, suadebatque Iudaeos et Graecos. *L*] ⁵cum venissent autem
 de (a *L*) Macedonia (Mached. *F al*) Silas (Sileas) et Timotheus, ins-
 tabat uerbo Paulus, testificans Iudaeis esse (*om al*) Christum Iesum
 (Ies. Chr. *F*). ⁶contra dicentibus autem eis (*om F*) et blasphemanti-
 bus excutiens uestimenta [sua *om F al*] dixit ad eos Sanguis uester
 super caput uestrum: mundus ego ex hoc ad gentes undam. ⁷et mi-

τινὸς ὀνόματι Ἰούστου σεβομένου τὸν Θεόν, οὗ ἡ οἰκία ἦν συνομοροῦσα τῇ συναγωγῇ. ⁸Κρίσπος δὲ ὁ ἀρχισυναγωγὸς ἐπίστειυσεν τῷ κυρίῳ σὺν ὕλῳ τῷ οἴκῳ αὐτοῦ, καὶ πολλοὶ τῶν Κορινθίων ἀκούοντες ἐπίστειυν καὶ ἐβαπτίζοντο. ⁹εἶπεν δὲ ὁ κύριος ἐν νυκτὶ ⁶δεῖ ὁράματος τῷ Παύλῳ Μὴ φοβοῦ, ἀλλὰ λάλει καὶ μὴ σιωπῆσῃς, ¹⁰διότι ἐγὼ εἰμι μετὰ σοῦ, καὶ οὐδεὶς ἐπιθήσεται σοι τοῦ κακῶσαι σε, διότι λαὸς ἔστι μοι πολλὸς ἐν τῇ πόλει ταύτῃ. ¹¹ἐκάθισεν δὲ ἐνιαυτὸν καὶ μηνὺς ἕξ διδάσκων ἐν αὐτοῖς τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ. ¹²Γαλλίωνος δὲ ἀνθυπάτου ὄντος τῆς Ἀχαΐας κατεπέστησαν ὁμοθυμαδὸν οἱ Ἰουδαῖοι τῷ Παύλῳ καὶ ἤγαγον αὐτὸν ἐπὶ τὸ βῆμα, ¹³λέγοντες ὅτι παρὰ τὸν νόμον ἀναπείθει οὗτος τοὺς ἀνθρώπους

1. ονοματι *ABEde*ς, ονοματος *D*, add τιτιου *B*, add τιτου *Ee* συνομοροῦσα *BE*ς, συνομοροοῦσα *AD* 2. κρίσπος (sic corr *A*) δε ο ἀρχισυναγωγὸς *ABEe*ς, ο. φε ἀρχισυναγωγὸς κρίσπος *Dd* 3. τῷ κυρίῳ *ABEe*ς, εἰς τὸν κύριον *D*, in domino *d* 4. crediderunt *e* ἐβαπτίζοντο *ABEe*ς, add πιστευόντες τῷ (in) Θεῷ δια τοῦ ονοματιος τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ *Dd* ὁ om *D* ἐν νυκτὶ *B*, ante τῷ παύλῳ *Ee*ς, post παύλῳ *Dd*, om *A* 5. δε οραματος *BDEde*ς, ἐν οραματι *A* σιωπῆς pr *D*, taceas *e*, tacueris *d* 6. quoniam *d*, oportet quod *e* apponetur *e*, adgreditur *d* σοι *AB*ς, te *d*, om *DEe* 7. populus *d*, porus *e* ἐστι *AD*, ἐστὶν *E* ἐκάθισεν δε (τε *E*ς) *ABEe*ς, καὶ ἐκάθισεν ἐν κορινθῷ *Dd* 8. ἐν αὐτοῖς *ABEe*ς, penes ipsos *d*, αὐτοῖς *D* verbum *d*, verbum *e* 9. δε *ABEe*ς, τε *Dd* ἀνθυπαίου οντος *ABD*, ἀνθυπατευόντος *E*ς insurrexerunt *e*, irruerunt *d* 9. 10. ὁμοθυμαδὸν (unanimes *e*) οἱ ἰουδαῖοι *ADEde*ς, οἱ ἰουδαῖοι ὁμοθυμαδὸν *B* 10. τῷ παύλῳ καὶ *ABEe*ς, συνλαλήσαντες (conloquentes) μετ' αὐτῶν ἐπὶ τὸν παύλον (de paulo) καὶ ἐπιθέντες τὰς χεῖρας (imponentes inanum) *Dd* 11. λέγοντες *ABEe*ς, καταβῶντες καὶ λέγοντες *Dd* ἀναπείθει οντος *AB*, οντος ἀναπείθει (suadet *e*) *DEde*ς

grans inde intravit in domum cuiusdam, nomine Titi Iusti, colentis deum, cuius domus erat coniuncta synagogae. ⁸Crispus autem archisynagogus (-sin.) credidit domino cum omni domo sua, et multi Corinthiorum audientes credebant et baptizabantur. ⁹dixit autem dominus nocte per visionem Paulo Noli timere, sed loquere et ne taceas, ¹⁰propter quod ego sum tecum, et nemo adponetur (app.) tibi ut noceat te, quoniam populus est mihi multus (mult. m. e.) in hac civitate. ¹¹sedit autem annum et sex menses docens apud eos (in eis *L*) verbum dei. (50) ¹²Gallione autem proconsule Achaiae insurrexerunt uno (uni) animo Iudaei in Paulum et adduxerunt eum ad tribunal, ¹³dicentes quia contra legem hic persuadet (suadet *F al*) ho-

σέβεσθαι τὸν θεόν. ¹⁴μελλόντος δὲ τοῦ Παύλου ἀνοίγειν τὸ στόμα
εἶπεν ὁ Γαλλίων πρὸς τοὺς Ἰουδαίους Εἰ μὲν ἦν ἀδίκημά τι ἢ
ῥηδιούργημα πονηρόν, ὡς Ἰουδαῖοι, κατὰ λόγον ἂν ἀνισχόμεν ὑμῶν.
¹⁵ἢ δὲ ζητήματά ἐστιν περὶ λόγου καὶ ὀνομάτων καὶ νόμου τοῦ
καθ' ὑμᾶς, ὅψισθε αὐτοί· κριτὴς ἐγὼ τούτων οὐ βούλομαι εἶναι. ^ε
¹⁶καὶ ἀπήλασεν αὐτοὺς ἀπὸ τοῦ βήματος. ¹⁷ἐπιλαβόμενοι δὲ πάν-
τες Σωσθένην τὸν ἀρχισυνάγωγον ἔκτυπον ἐμπροσθεν τοῦ βήμα-
τος, καὶ οὐδὲν τούτων τῷ Γαλλίῳ ἐμίλεν. ¹⁸Ὁ δὲ Παῦλος ἔτι
προσμεῖνας ἡμέρας ἱκανάς, τοῖς ἀδελφοῖς ἀποταξάμενος ἐξέπλει
εἰς τὴν Συρίαν, καὶ σὺν αὐτῷ Πρίσκιλλα καὶ Ἀκύλας, κειράμενος ¹⁰

2. *ε* BDEdes, η *A* μεν ABDE, quidem *de*, μὲν οὖν *ε* ἦν]
ἦν *A* τι *om d* 3. fallacia pessima *e*, falsum subdolum *d*.
ω ABEes, *ω* ἀνδρις *Dd* cum ratione *d*, rationaliter *e* αν
ανισχομην *B*, ανισχομην *A*, αν ηνισχομην *DEs*, sustinerem *e*, forsi-
tam paterer *d* 4. ζητηματα ABE et corr *D*, ζητημα *Ddes*
εστιν ABEdes, εχετε *D* οματων pr *E* legem *d*, legis *e*
4. 5. του καθ υμας ABDDs, vestrae *e*, του καθυς *E* 5. οψεσθαι
AD, videritis *de* κριτης ABDD, add γαρ *Ees* horum ego *d*
βουλομε *AE*, θελω *D* 6. απηλασεν ABEs et corr *D*, abegit *e*,
abiecit *d*, απελυσεν pr *D* απολαβομενοι pr *D* δε ABDEes,
eum d παντες AB, add οι ελληνεις DEdes 7. σωσθηνην AB
Es et corr *D*, μετα σωσθηνην pr *D*, cum sosthenen *d* archi-
synagogum *d*, principes synagogae *e* ενπροσθεν *D* 8. και
ουδεν τουτων τω γαλλιωι εμιλεν (εμιλλεν *E*, curae erat *e*) ABEes
et *D* in *littera*, tote γαλλιων..... *D*, tunc gallio finge-
bat *eum non videre d* 9. προσμεινας ABDs, επμεινας *E* multos
e, plurimos *d* valesfaciens *e*, valesfecit *d* εξεπλει ABEs, εξεπλευ-
σεν *e* et corr *E*, επλευσεν *Dd* 10. τονσο *d*, qui sibi to *e*

minibus colere deum. ¹⁴incipiente autem Paulo aperire os, dixit Gal-
lio ad Iudaeos Si quidem esset iniquum aliquid aut facinus pessi-
mum, o viri Iudaei, recte vos sustinerem (-re pr *F*): ¹⁵si vero
quaestiones sunt de verbo et nominibus et (*om F*) legis (leges)
vestrae, vos ipsi videritis: iudex ego horum nolo esse. ¹⁶et minavit
(et eminauit *L al*) eos a tribunali. ¹⁷adpraeherentes autem omnes
Sosthenen (Sostenen *F*, Sostenem *al*) principem synagogae percu-
tiebant [eum *L*] ante tribunal, et nihil eorum Gallioni curae (cura)
erat. ¹⁸Paulus vero cum adhuc sustinuisset dies multos, fratribus
uale faciens nauigavit [in] Syriam, et cum eo Priscilla et Aquila, qui
sibi totonderat (-derunt *L*) in Cenchris (Cencris *F al*) caput: habebat

ἐν Κεγχραιῖς τὴν κεφαλὴν· εἶχεν γὰρ εὐχὴν. ¹⁹κατήντησαν δὲ εἰς Ἐφεσον· κακέινους κατέλιπεν ἐκεῖ, αὐτὸς δὲ εἰσελθὼν εἰς τὴν συναγωγὴν διελέξατο τοῖς Ἰουδαίοις, ²⁰ἐρωτῶντων δὲ αὐτῶν ἐπὶ πλεοναχρόνον μῆναι οὐκ ἐπένευσεν, ²¹ἀλλὰ ἀποταξάμενος καὶ εἰπὼν Πά-
⁶λιν ἀνακάμψω πρὸς ὑμᾶς τοῦ Θεοῦ θέλοντος, ἀνήχθη ἀπὸ τῆς Ἐφείσου, ²²καὶ κατελθὼν εἰς Καισάρειαν ἀναβὰς καὶ ἀσπασάμενος τὴν ἐκκλησίαν κατέβη εἰς Ἀντιόχειαν, ²³καὶ ποιήσας χρόνον τινὰ ἐξῆλθεν, διερχόμενος καθεξῆς τὴν Γαλιτικὴν χώραν καὶ Φρυγίαν, στηριζὼν πάντας τοὺς μαθητάς.

¹⁰ ²⁴Ἰουδαῖος δὲ τις Ἀπολλῶς ὀνόματι, Ἀλεξανδρεὺς τῷ γένει,

1. ἐν κεγχραιῖς τὴν κεφαλὴν AB, τὴν κεφαλὴν (capito e) ἐν κεγχραιῖς DEdes προσευχὴν pr D, orationem d κατήντησαν AB Ed, venerunt e, καταντήσας D, Κατήντησε s autem in e, om d
 2. κακέινους ABs, καὶ ἐκείνους E, et illos e, καὶ τῷ ἐπιόντι (sequenti) σαββατῷ ἐκείνους Dd reliquerunt d ἐκεῖ ABDE, αὐτοῦ s
 3. διελέξατο AB, διελεχθῇ Es, διελεγίετο Dde ἐρωτῶν E δε ABEds et corr D, τε Dd αὐτοὺς corr D 3. 4. ἐπὶ πλεονα (πλῖον D) χρόνον ABDEs, longiore (ampliore e) tempore de
 4. μῆναι AB, add παρ (cum d) αὐτοῖς DEdes ἀλλὰ ABDE, Ἀλλ' s ἀποταξάμενος ABDE, cum salutasset d, valedicens e, ἀπειτάξατο s, add αὐτοῖς (eos d) Edes καὶ ABDEde, om s
 dicens e, dixit d παλιν ABEds, δεῖ με (δε pr D) παντὶ τὴν ἱερὴν ἡμέραν (τὴν s) ἐρχομένην ποιῆσαι εἰς ἱεροσόλυμα (add πάλιν δὲ s) Ds, oportet me sollemnem diem advenientem facere hierosolymis iter et d 5. ἀνακάμψω ABEds et corr D, reverti d, ἀνα....ω pr D ἀνήχθη ABD, καὶ ἀνήχθη (profectus est e) Eds, redie d ἀπο τοῦ pr D 6. descendens in caesarea e, descendit caesaream d καὶ ἀναβὰς Dd 7. faciens e 8. πεξίειν d, profectus est e κατέβη pr D galatiam d 9. στηριζὼν AB, ἐπιστηριζὼν Es, confirmans de, καὶ ἐπιστηριζὼν D 10. ἀπολλῶς (apollo e) ὀνοματι ἀλεξανδρεὺς τῷ γένει ABEds, ὀνοματι ἀπολλωνιος γένει ἀλεξανδρεὺς Dd

(-bant L al et pr F) enim uotum: ¹⁹deuenitque Ephesum, et illos ibi reliquit. ipse uero ingressus synagogam disputabat (-uit L) cum Iudaeis, ²⁰rogantibus autem eis ut ampliore (-ori) tempore maneret non consensit, ²¹sed uale faciens et dicens iterum reuertar ad uos deo uolente, profectus est ab Epheso, ²²et descendens Caesaream ascendit, et salutauit ecclesiam et descendit Antiochiam, ²³et facto ibi aliquanto tempore profectus est, perambulans ex ordine (-nem pr F) Galaticam (Galatian) regionem et Phrygiam (Phyg. pr F, Frig. al), confirmans omnes discipulos. (51) ²⁴Iudaeus autem quidam

ἀνὴρ λόγιος, κατήντησεν εἰς Ἐφεσον, δυνατὸς ὢν ἐν ταῖς γραφαῖς. ²⁵οὗτος ἦν κατηχημένος τὴν ὁδὸν τοῦ κυρίου, καὶ ζέων τῷ πνεύματι ἐλάλει καὶ ἐδίδασκεν ἀκριβῶς τὰ περὶ τοῦ Ἰησοῦ, ἐπιστάμενος μόνον τὸ βάπτισμα Ἰωάννου, ²⁶οὗτός τε ἤρξατο παρρησιάζεσθαι ἐν τῇ συναγωγῇ. ἀκούσαντες δὲ αὐτοῦ Πρίσκιλλα καὶ Ἀκύλας προσελάβοντο αὐτὸν καὶ ἀκριβέστερον αὐτῷ ἐξέθεντο τὴν ὁδὸν τοῦ Θεοῦ. ²⁷βουλομένου δὲ αὐτοῦ διελθεῖν εἰς τὴν Ἀχαΐαν, προτριψάμενοι οἱ ἀδελφοὶ ἔγραψαν τοῖς μαθηταῖς ἀποδέξασθαι αὐτόν. ὃς παραγενόμενος συνεβλήτετο πολλὸν τοῖς πεπιστευκόσιν διὰ τῆς χάριτος· ²⁸ἐντόνως γὰρ τοῖς Ἰουδαίοις διακατηλέγχετο δημοσίᾳ

1. venit in e, devenit d 2. οὗτος ABEdes, ος D την οδον
ABEes, ἐν τη πατριδι τον λογον Dd τοῦ om B 3. ἐλάλει
AEes, ἐλάλει δε B, ἀπελάλει eloquebatur Dd τὰ om d τοῦ
om D ἰησου ABDEde, Κυρίου ε 4. ἰωανου D οὗτος τε
(ergo e) ABEes, adque hic d, οὗτος corr D, ἦτος pr D παρη-
σιάζεσθαι D 5. τη om pr D ακουσαντες (audientes e) δε AB
Ees et corr D, και ακουσαντες Dd πρισκιλλα και ακυλας ABEe,
ακ. x. pr. Ddς 6. ἐξέθεντο ABEdes, ἐξέθεντο D 6. 7. οδον του
Θιου (κυριου Ee) ABEe, τοῦ Θεοῦ ὁδόν ε, οδον Dd 7-10. βουλο-
μένου... χάριτος] ἐν δε τη ἐφισω (in aephesum autem) ἐπιδημουν-
τες (exeuntes) τινες κορινθιοι και ακουσαντες (audierunt) αυτου
παρεκαλουν (hortantes) διελθειν συν αυτοις εις την πατριδα (in
patria) αυτων συνεκατανευσαντος (redennte) δε αυτου οι ἐφισιοι
ἐγραψαν τοις ἐν κορινθω μαθηταις οπως (quomodo) ἀποδέξωνται
τον (hunc) ἀνδρα ος ἐπιδημησας (qui cum exhibit) εις την ἀχαιαν
πολυν (πολυ corr) συνεβαλλετο (contulit) ἐν ταις ἐκκλησιαις (in
ecclesias) Dd 7. διελθειν ABς, post ἀχαιαν Ee 9. συνεβα-
λετο BEς, profuit e, συνεβαλλετο A credentibus e 10. iudaeos
d, cum iudaeis e διακατηλεγχετο BDς, διακατηλλεγχετο A, κα-
τηλεγχετο E, convincebat de δημοσιᾳ ABς, add και και οικον
(in domo) Ee, add διαλεγόμενος (disputante) και Dd

Apollo nomine, Alexandrinus natione, uir eloquens, deuenit Ephesum, potens in scripturis (scribt. F). ²⁵hic erat edoctus uiam domini, et feruens spiritu loquebatur et docebat diligenter ea quae sunt [in F] Iesu, sciens tantum baptisma (-mum) Iohannis. ²⁶hic ergo coepit fiducialiter agere in synagoga. quem cum audissent Priscilla et Aquila, assumpserunt (adsums. F) eum et diligentius exposuerunt ei uiam dei. ²⁷cum autem uellet ire Achaïam, exhortati (exort.) fratres scripserunt (scribs. F) discipulis ut susciperent (suscep.) eum. qui cum uenisset (-ssent F), contulit multum his qui crediderant: ²⁸uehementer enim Iudaeos reuincebat publice ostendens per scripturas esse

ἐπιδεικνὺς διὰ τῶν γραφῶν εἶναι τὸν χριστὸν Ἰησοῦν. ¹Ἐγένετο δὲ ἐν τῇ τὸν Ἀπολλῶ εἶναι ἐν Κορίνθῳ, Παῦλον διελθόντα τὰ ἀνω-
 τερικὰ μέρη ἐλθεῖν εἰς Ἐφεσον καὶ εὗρεν τινὰς μαθητάς, ²εἰπὲν τε
 πρὸς αὐτούς Εἰ πνεῦμα ἅγιον ἐλάβετε πιστεύσαντες; οἱ δὲ πρὸς
 αὐτὸν Ἀλλ' οὐδ' εἰ πνεῦμα ἅγιον ἔστιν ἡκούσαμεν. ³εἰπὲν τε Εἰς
 τί οὖν ἐβαπτίσθητε; οἱ δὲ εἶπαν Εἰς τὸ Ἰωάννου βάπτισμα. ⁴εἶπεν
 δὲ Παῦλος Ἰωάννης ἐβάπτισεν βάπτισμα μετανοίας, τῇ λαῷ λέ-
 γων εἰς τὸν ἐρχόμενον μετ' αὐτὸν ἵνα πιστεύσωσιν, τουτίεστιν εἰς
 τὸν Ἰησοῦν. ⁵ἀκούσαντες δὲ ἐβαπτίσθησαν εἰς τὸ ὄνομα τοῦ κυ-
 ρίου Ἰησοῦ, ⁶καὶ ἐπιθέντος αὐτοῖς τοῦ Παύλου χεῖρας ἦλθε τὸ

1. ἐπιδεικνὺς E, ἐπιδιγνὺς A εἶναι τὸν (om E) χριστὸν ἰησοῦν
 ABEes, τὸν ἰησοῦν εἶναι χριστὸν Dd 1. 2. ἐγένετο ... διελθόντα]
 θελοντος δὲ τοῦ παύλου κατὰ τὴν ἰδίαν (suam) βουλὴν πορευεσθαι
 (exire) εἰς ἱεροσόλυμα εἶπεν αὐτῷ τὸ πνεῦμα υποστρεφεῖν (rever-
 tere) εἰς τὴν ὁσίαν διελθῶν δὲ (perambulantes) Dd 2. ἀπολ-
 λῶ A corinthi e transeuntem e 2. 3. superioris partibus d
 3. εἰθελὲν Bz, κατελθελὲν AEe, εὑρεται Dd εὗρεν AB, εὗρων D
 dz, εὗρον E, inveniens e τε AB, om DEdes 4. credentes e
 δε ABDEde, δὲ εἶπον z 5. οὐδ' εἰ AB et corr D, οὐδε εἰ Ez,
 nec si e, οὐδε Dd εἰστιν ABEes Orig 4,133e, λαμβανουσιν (est
 corr d) τινες Dd εἶπεν τε Bdz, εἶπεν δε D, ο δε εἶπεν AEe, add
 πρὸς αὐτούς z 5. 6. in quem e, quid d 6. εἶπαν (-πον z) ABE
 dz, εἰλεγον D, responderunt e ἰωαννου (-ανου D) βαπτισμα AB
 Ddz Orig 4,133e, βαπτισμα ἰωαννου Ee 7. ἰωαννης (-ανης D)
 ABdd, add μιν Ees 8. advenientem e, eum qui venerit d 9. τὸν
 om D ἰησοῦν ABEe, χριστὸν Dd, Χριστὸν Ἰησοῦν z audien-
 tes d δε ABEes, δε τοῦτο D, hoc d in nomine dε του om
 pr D 10. ἰησοῦ ABEes, add χριστοῦ εἰς ἀφεσιν (in remissione)
 ἁμαρτιῶν Dd ἐπιθέντο D του παύλου (add τας Ez)
 χεῖρας ABEes, χεῖρα του παύλου Dd ἦλθε (-θεν E) ABEes,
 ἐνθεν εἰπεσε (cecidit) Dd

Christum Iesum. ¹factum est autem, cum Apollo esset (esse pr F)
 Corinthi, ut (et F) Paulus peragratis superioribus partibus veniret
 Ephesum et inveniret quosdam discipulos, ²dixitque ad eos Si spi-
 ritum sanctum accepistis credentes? at (ad pr F) illi [dixerunt] ad
 eum Sed neque si spiritus sanctus est audivimus. ³ille vero ait In
 quo ergo baptizati estis? qui dixerunt In Iohannis baptismate. ⁴dixit
 autem Paulus Iohannes baptizavit baptismum (-mum F, -mo L al)
 paenitentiae populum, dicens in eum (eo) qui venturus esset post ip-
 sum ut (om al) crederent, hoc est in Iesum. ⁵his auditis baptizati
 sunt in nomine domini Iesu, ⁶et cum imposuisset (imp.) illis manus

πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐπ' αὐτούς, ἐλάλουν τε γλώσσαις καὶ ἐπροφήτευον. ἦσαν δὲ οἱ πάντες ἄνδρες ὥσπερ δώδεκα. Ἐπισελθὼν δὲ εἰς τὴν συναγωγὴν ἐπαρρησιάζετο ἐπὶ μῆνας τρεῖς διαλεγόμενος καὶ περὶ τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ. ὥς δὲ τινες ἐσκληρύνοντο καὶ ἠπειθουν κακολογοῦντες τὴν ὁδὸν ἐνώπιον τοῦ πλήθους, ἀποσταῖς ἀπ' αὐτῶν ἀφώρισεν τοὺς μαθητάς, καθ' ἡμέραν διαλεγόμενος ἐν τῇ σχολῇ Τυράννου. τοῦτο δὲ ἐγένετο ἐπὶ ἔτη δύο, ὥστε πάντας τοὺς κατοικοῦντας τὴν Ἀσίαν ἀκοῦσαι τὸν λόγον τοῦ κυρίου, Ἰουδαίους τε καὶ Ἑλλήνας.

¹¹ Δυνάμεις τε οὐ τὰς τυχούσας ὁ Θεὸς ἐποίει διὰ τῶν χειρῶν τοῦ Παύλου, ὥστε καὶ ἐπὶ τοὺς ἀσθενοῦντας ἀποφέρεισθαι ἀπὸ τοῦ

1. ἐπ αὐτοῖς pr D ἐλάλουν] αλλουν pr D, loquebatur d τε ABEς, δε De, om d ἐπροφητευον ABD, προεφ. Ες 2. universi d δώδεκα ABDE, δεκαδύο ε δε ABEς, add ο πανλος Dd 3. συναγωγὴν ABEς, add ἐν δυνάμει (cum fiducia) μεγάλη Dd ἐπαρρησιάζετο ABDEς, palam loquebatur e, ἐπαρρησιασατο E μῆνας γ' D, trens menses d suadeus e, persuadens d
4. περὶ BDde, τα περὶ AEς ὡς δὲ τινες (add eorum d) ABEd es, τινες μὲν οὖν αὐτῶν D 5. cum indurarent d ὁδὸν AB Ddς, add του κυριου Es πληθους ABς, add των εθνων DEde αποστας ABEς, descendens e, τότε αποστας (recessit) ο πανλος Dd
6. το καθ' ἡμέραν D 7. τυραννου ABDEes, τυραννιου D, add τινος Ees, add τινος απο ωρας ἕως δεκατης Dd per viciennium e, in annos duos d ὥστε ABEdς et corr D, εως usque quo De 8. παντες οἱ κατοικουντες pr D ακουσαι ABDEς, audirent de, ηκουσαν pr D τον λογον ABDEes, τους λογους pr D et d κυριου ABDEde, add Ἰησοῦ ε 9. iudaeos e, ιουδαιοι pr D τε ABDEes, om pr D ελληνης pr D 10. τε ABDEes et corr D, δε pr D non quasi libet de ο Θεος ἐποιεῖ ABDEde, ἐποίει ὁ Θεὸς ε 11. ἀποφερεσθαι ABE, ἐπιφερεσθαι Dς, deferentur e, inferentur d

(manum L al) Paulus, venit spiritus sanctus super eos, et loquebantur linguis et prophetabant. ⁷erant autem omnes viri fere duodecim (xii F). ⁸introgressus autem synagogam cum fiducia (-tia) loquebatur per tres menses disputans et suadens de regno dei. ⁹cum autem quidam indurarentur et non crederent, male dicentes viam (viae F al) [domini om F al] coram multitudine, discedens (desc.) ab eis segregavit discipulos, cottidie (cotidiae) disputans in schola (scola F) Tyranni [cuiusdam om F al]. ¹⁰hoc autem factum est per biennium, ita ut omnes qui habitabant in Asia audirent verbum domini, Iudaei atque gentiles (I. a. g. om F). ¹¹virtutesque non quaslibet deus faciebat per manus (manum F al) Pauli, ¹²ita ut etiam super

χρωτὸς αὐτοῦ σουδάρια ἢ σιμικίνθια καὶ ἀπαλλάσσεσθαι ἀπ' αὐτῶν τὰς νόσους τὰ τε πνεύματα τὰ πονηρὰ ἐκπορεύεσθαι. ¹³ἐπεχίρησαν δὲ τινες καὶ τῶν περιερχομένων Ἰουδαίων ἐξορκιστῶν ὀνομάζειν ἐπὶ τοὺς ἔχοντας τὰ πνεύματα τὰ πονηρὰ τὸ ὄνομα τοῦ κυρίου Ἰησοῦ, λέγοντες Ὁρκίζω ὑμᾶς τὸν Ἰησοῦν ὃν Πᾶυλος κηρύσσει. ¹⁴ἦσαν δὲ τινος Σκενῶ Ἰουδαίου ἀρχιερέως ἐπὶ τὰ υἱοὶ τοῦτο ποιοῦντες. ¹⁵ἀποκριθὲν δὲ τὸ πνεῦμα τὸ πονηρὸν εἶπεν αὐτοῖς Τὸν Ἰησοῦν γινώσκω καὶ τὸν Πᾶυλον ἐπίσταμαι· ὑμεῖς δὲ τίνες ἐστέ; ¹⁶καὶ ἐφαλόμενος ὁ ἄνθρωπος ἐπ' αὐτούς, ἐν ᾧ ἦν τὸ πνεῦμα τὸ πονηρὸν, κατακυριεύσας ἀμφοτέρων ἰσχυσεν κατ' αὐτῶν, ὥστε γυμ-

1. χρωτος ABDEς, corpore de aut d, et e simicinctia e, simicint. d recedebant e, recedent d
2. τα τε πνῦ DE, ut spiritus d nequissimi e, malignus d εκπορευεσθαι ABDE, egrediebantur e, exiret d, ἐξέρχεσθαι ἀπ' αὐτῶν ε επεχιρισαν E
3. δὲ om d και ABEE, ex Dd, ἀπὸ ε
4. τα πῶ DE του om pr D
5. ορκίζω ABDEδε, Ὁρκίζομεν ε παυλος ADE, ο παυλος Bς
6. ησαν δε τινος (τινες A, quidam e, τινες υἱοὶ ε) σκενα (σκενῶα A) ιουδαιου αρχιερεως επτα υιοι (om ε) ABEEς, εν οis (in quo) και υιοι σκενα τινος ιερεως Dd
6. 7. τουτο (οι τουτο EEς) ποιουντες ABEEς, ηθειλησαν το αυτο (similiter) ποιησαι εθος ειχαν (habebant) τους τοιουτους (apud eos) εξορκιζειν και εισελθοντες (introierunt) προς τον δαιμονιζομενον (ad implentes) ηρξυντο επικαλεισθαι το ονομα λεγοντις παρυγγελλομεν σοι εν (om d) ιησου ον παυλος κηρυσσει εξελθειν (εξ. κηρ. pr D) Dd
7. αποκριθιν δε ABEEς, τοτε απεκριθη (respondens) Dd και ειπεν corr D αυτοις A BD, ad eos d, om EEς τον μιν BE
8. adgnosco d, scio e επισταμε E, scio d, novi e ισται D
9. εφαλομενος AB, εφαλλομενος Eς, εναλλομενος D, insilient d, siliens e επ (εις Dd) αυτους AB, ante ο ανθρωπος Ddς, εν (in) αυτοις post πονηρον Ee
10. κατακυριενσας B, κατακυριενσαν AE, κυριενσας D, dominatus d, και κατακυριεύσας ε, et tum dominasset esset e αμφοτερων ABDd, αὐτῶν ε, om Ee εισχυσεν D

languidos deferrentur a corpore eius sudaria uel (et) semicinctia (semicinctia L al), et recedebant ab eis languores et spiritus nequam egrediebantur. (52) ¹³Temptauerunt (Temt. F) autem quidam et de circum enntibus Iudaeis exorcistis inuocare super eos qui habebant spiritus malos nomen domini Iesu, dicentes Adiuro uos per Iesum quem Paulus praedicat. ¹⁴erant autem quidam (cuiusdam) Scenae (Scheuae F) Iudaei (om al) principis (-pes) sacerdotum septem filii, (vix filii F) qui hoc faciebant. ¹⁵respondens (-dit F) autem spiritus nequam dixit eis Iesum noui et Paulum scio: uos autem qui estis? ¹⁶et insilientis homo in eos, in quo erat daemonium pessimum, et dominatus amborum, inualuit contra eos, ita ut nudi et uulnerati effu-

νοὺς καὶ τειτραυματισμένους ἐκφυγεῖν ἐκ τοῦ οἴκου ἐκείνου. ¹⁷τοῦτο δὲ ἐγένετο γνωστὸν πᾶσιν, Ἰουδαίοις τε καὶ Ἑλλήσιν τοῖς κατοικοῦσιν τὴν Ἔφεσον, καὶ ἔπαισεν φόβος ἐπὶ πάντας αὐτούς, καὶ ἐμεγαλύνετο τὸ ὄνομα τοῦ κυρίου Ἰησοῦ, ¹⁸πολλοί τε τῶν πεπιστευκότων ἤρχοντο ἐξομολογούμενοι καὶ ἀναγγέλλοντες τὰς πράξεις αὐτῶν. ¹⁹ἱκανοὶ δὲ τῶν τὰ περίεργα πραξάντων συνενέγκαντες τὰς βίβλους κατέκαιον ἑνώπιον πάντων· καὶ συνεψήφισαν τὰς τιμὰς αὐτῶν καὶ ἔβρον ἀργυρίου μυριάδας πέντε.

²⁰Οὕτως κατὰ κράτος τοῦ κυρίου ὁ λόγος ᾗξανε καὶ ἰσχυεν.

²¹Ὡς δὲ ἐπληρώθη ταῦτα, ἔθιτο ὁ Παῦλος ἐν τῷ πνεύματι ¹⁰

1. ἐκφυγεῖν BDE^z, add αὐτοὺς A 2. πᾶσι pr D, πᾶσιν τοῖς E τε AB^z, om DEde 3. τὴν om E et pr A, in d ἐπείσεν (ἐπείεν E, ἐπέπεισε B^z) φόβος AB^z, incidit (cubuit e) timor de, φόβος ἐπείσεν D magnificabantur e 4. τοῦ om D τε ABEd^z, δε D πεπιστευκότων AB^z, πιστευσάντων E, πιστευόντων Dde 5. ἐξομολογούμενοι ADEde^z, add τὰς ἀμαρτίας αὐτῶν B 6. multi de δε ABDde^z, τε E, om pr D ex his (eis e) qui de τα περίεργα ABDE^z, curiosa d, curiositates e, περί τα ἔργα pr D adtulerunt et d, contulerunt e 7. καταίκειον D, κατεκατεκύνσαν E, combuserunt e συνεψήφισαν (-σον pr D) ABD^z, συνεκατεψήφισαν E, computatis de practiis de 8. καὶ om de et pr D ἔβρον E pecuniae quinquaginta milia e, denariorum sestertia do-centa d 9. οὕτως ADE, Οὕτω ^z κατὰ κράτος ABDE^z, potens d, potens fortiter e του κυρίου ο λόγος ᾗξανε καὶ ἰσχυεν AB, ο λόγος του Θεου (Κυρίου ^z) ᾗξανεν καὶ ἰσχυεν E^z, ἐνίσχυσεν (convalescebat) καὶ ἡ πίστις του Θεου ᾗξανε (-νεν corr) καὶ ἐπληθύνετο (convalescebat) Dd 10. ὡς δε ἐπληρώθη (-θησαν E) ταῦτα ABEE^z, τότε Dd εθετο ο παῦλος AB^z, ο (om D) παῦλος εθετο (adposuit d) DEde

gerent (effugirent) de domo illa. ¹⁷hoc autem notum factum est omnibus, Iudaeis atque (adque pr F) gentilibus qui habitabant Ephesi, et cecidit (accidit F) timor super omnes illos, et magnificabatur nomen domini Iesu, ¹⁸multique credentium ueniebant confitentes et annuntiantes (ann.) actus suos. ¹⁹multi autem ex his (eis) qui fuerant curiosa sectati, contulerunt libros et combusserunt (comb., combuserunt FL) coram omnibus: et computatis (comp. al et pr F) practiis illorum inuenerunt pecuniam denariorum quinquaginta milium. ²⁰ita fortiter uerbum dei (domini L) crescebat et confirmabatur. ²¹his au-

διελθεῖν τὴν Μακεδονίαν καὶ τὴν Ἀχαΐαν πορεύεσθαι εἰς Ἱεροσό-
λυμα, εἰπὼν ὅτι μετὰ τὸ γενέσθαι με ἐκεῖ δεῖ με καὶ Ῥώμην ἰδεῖν.
²²ἀποστείλας δὲ εἰς τὴν Μακεδονίαν δύο τῶν διακονούντων αὐτῷ,
Τιμόθεον καὶ Ἐρυστον, αὐτὸς ἐπέσχεν χρόνον εἰς τὴν Ἀσίαν.

²³Ἐγένετο δὲ κατὰ τὸν καιρὸν ἐκείνον τάρachος οὐχ ὀλίγος περὶ
τῆς ὁδοῦ. ²⁴Δημήτριος γάρ τις ὀνόματι ἀργυροκόπος ποιῶν ναοὺς
ἀργυροῦς Ἀρτέμιδος παριῆχε τοῖς τεχνίταις οὐκ ὀλίγην ἐργασίαν,
²⁵οὓς συναθροίσας, καὶ τοὺς περὶ τὰ τοιαῦτα ἐργάτας, εἶπεν Ἄν-
δρες, ἐπίστασθε ὅτι ἐκ ταύτης τῆς ἐργασίας ἡ εὐπορία ἡμῶν ἐστίν,
²⁶καὶ θεωρεῖτε καὶ ἀκοῦτε ὅτι οὐ μόνον Ἐφέσου ἀλλὰ καὶ σχεδὸν

1. διελθεῖν ADEde, διελθὼν Bz καὶ τὴν ADE, καὶ Bz πο-
ρεύεσθαι ABEes, καὶ (et sic) πορεύεσθαι Dd ἱεροσόλυμα ABD
Edo, Ἱερουσαλήμ z 2. δε με AE, δεῖ μαι D καὶ om d
3. αποστείλας (mittens e) δε ABEes, καὶ αποστείλας (misit) Dd
τὴν om E τῶν (ex e) διακονούντων αὐτῷ BDEes, qui sibi ini-
nistrabant d, τῶν διακονοῦντων αὐτῶν A 4. ipse vero d substituit
d, remansit e εἰς τὴν Ἀσίαν ABEdz, in asia e, ὀλίγον ἐν τῇ
Ἀσίᾳ D 5. in illo tempore d οὐχ' AD, οὐκ BEz inodicus
d, minima e 6. hac via domini d Δημήτριος E ὀνόματι
ABEes, ἡν D, om d 7. ἀργυροῦς om B ἀρτέμιδος] add ος
Dd παριῆχε D et pr A, παριῆχεν E, παριῆχεται Bz et corr A
τεχνίταις pr D, τεχνίταις corr D οὐκ ὀλίγην ἐργασίαν ABDd,
ἐργ. οὐκ. ὀλ. Ees 8. οὓς ABEes, οὗτος Dd congregans e,
convocavit d καὶ om Dd eos qui circa haec operabantur d,
eos qui huiusmodi erant artifices e ἐργάτας ABEs, τεχνίταις D
εἶπεν ABEes, εἶπῃ πρὸς αὐτοὺς Dd ἄνδρες ABEes, add συν-
τεχνίταις artifices Dd 9. ἡμῶν ἐστίν ABDEo, est nobis d, ἡμῶν
ἐστὶ z 10. θεωρεῖτε καὶ ἀκοῦτε ABEes, ἀκούεσθε (audistis) καὶ
θεωρεῖσθαι Dd ὅτι om D ἐφίσσου ABEes, εἰς ἐφίσσου D,
ipsius ephesi d καὶ AD, om BEdes

tem expletis posuit (propos. L al) Paulus in spiritu, transita Macedo-
nia (Mach. F al) et Achaia ire Hierosolymam (-nis F), dicens quo-
niam, postquam fuero ibi, oportet ine et Romam uidere. ²²mittens
autem in (et F) Macedoniam (Mach. F al) duos ex ministrantibus
sibi, Timotheum et Erastum (Erasteum), ipse [uero] remansit ad
tempus in Asia. (53) ²³Facta (Factum F al) est autem [in FL] illo
tempore turbatio non minima de uia [domini om L]. ²⁴Demetrius enim
quidam nomine argentarius faciens aedes argenteas Dianae (Deanae
L) praestabat artificibus non modicum quaestum; ²⁵quos convocans,
et eos qui huius (eius) modi erant opifices, dixit Viri, scitis quia de
hoc artificio adquisitio est nobis, ²⁶et uidetis et auditis quia non so-

πάσης τῆς Ἀσίας ὁ Παῦλος οἶτος πείσας μετέστησιν ἱκανὸν ὄχλον, λέγων ὅτι οὐκ εἰσὶν θεοὶ οἱ διὰ χειρῶν γινόμενοι. ²⁷οὐ μόνον δὲ τοῦτο κινδυνεύει ἡμῖν τὸ μέρος εἰς ἀπειλεγμὸν ἔλθειν, ἀλλὰ καὶ τὸ τῆς μεγάλης θεῆς Ἀρτέμιδος ἱερὸν εἰς οὐθὲν λογισθῆσεται, μέλλει τε καὶ καθαιρεῖσθαι τῆς μεγαλειότητος αὐτῆς ἣν ὅλη ἡ Ἀσία καὶ ἡ οἰκουμένη σέβεται.» ²⁸ἀκούσαντες δὲ καὶ γινόμενοι πλήρεις θυμοῦ ἔκραζον λέγοντες Μεγάλη ἡ Ἀρτεμις Ἐφεσίων. ²⁹καὶ ἐπλήσθη ἡ πόλις συγχύσεως, ὥρμησάν τε ὁμοθυμαδὸν εἰς τὸ θάλακρον, συναρπάσαντες Γάϊον καὶ Ἀρίσταρχον Μακεδόνας, συνεκδήμους

1. τῆς om pr D οὗτος AB^Εes et corr D, add τις τότε d et pr D πείσαν A, suadens de μετεστησιν ABD^ς, απεστησιν E, eduxit d, amovit e multam e, plurimam d 2. οτι AB^Εede^ς, add ουτοι D οἱ δια χειρων γινόμενοι (γεν. pr D, γιν. corr D) ABD^Εes, qui fiunt manibus d 3. τουτο AB^ΕDE^ς, haec e, om d κινδυνει ημιν το μερος BE^ς, ημιν κινδυνει (-νευσει corr D) το μερος Dd, το μερος κινδυνει ημιν A 4. αρτιμιδος ιερων AB^ς, ιερων αρτιμιδος DEde εἰς ουθιν (-δεν DE^ς) AB^ΕEd^ς, pro nihilo e λογισθησεται ADEd, deputetur e, λογισθηναι B^ς 4. 5. μελλει (-λειν B^ς et corr A) τε (δε B?) και καθαιρεσθαι AB^ς, μελλειν τε (incipietque) καθαιρεσθαι Ee, αλλα καθαιρεσθαι μελλει (incipiet) Dd 5. τῆς μεγαλειότητος αὐτῆς (om B) AB^Εe, τὴν μεγαλειότητα αὐτῆς ^ς, om Dd ἣν AE^ς et corr D, ἡ pr D, om Bd 5 et 6. ἡ om B 6. colit e, colitur d ακουσαντες (audientes e) δε AB^Εes, ταυτα δε ακουσαντες Dd πληρεις BD^ς, πληρης AE θυμου AB^Εes, add δραμοντες εἰς το αμφοδον D, add currentes in campo d 7. ικραζον AB^ΕDE^ς, clamaverunt d, exclamaverunt e magna est de ἡ om pr D ἐπλησθη AB^ΕDE^ς, συγχυθη pr D 8. η πολις AB, η π. ολη Ees, ολη η πολις Dd συγχυσως (συνχ. E) BDE^ς, τῆς συγχυσως A, confusione (-nem d) δε, αισχυνης pr D τε AB^Εede^ς, δε D 9. συναρπασαντες AB^Εes, rapto e, και συναρπασαντες (rapuerunt) Dd μακεδονες pr D, macedonibus de comitibus d, cum comitibus e

lum Ephesi sed et (sic F, om ceteri) paene totius Asiae Paulus hic suadens auertit multam turbam, dicens quoniam non sunt dii qui manibus fiunt. ²⁷non solum autem haec periclitabitur nobis pars in redargutionem venire, sed (set) et magnae deae (sic F, de al, om L al) Dianae (Deanae L) templum in nihilum reputabitur (deput. L), sed et destrui incipiet maiestas eius, quam tota Asia et orbis colit. ²⁸his auditis repleti sunt ira et exclamauerunt dicentes Magna Diana Ephesiorum. ²⁹et impleta (impl. F) est ciuitas confusione, et impetum fecerunt uno animo in theatrum, rapto Gaio et Aristarcho (Aristharco

Παύλου. ³⁰Παύλου δὲ βουλομένου εἰσελθεῖν εἰς τὸν δῆμον, οὐκ εἶων αὐτὸν οἱ μαθηταί· ³¹τινὲς δὲ καὶ τῶν Ἀσιαρχῶν, ὄντις αὐτῶ φίλοι, πέμψαντες πρὸς αὐτὸν παρεκάλουν μὴ δοῦναι ἑαυτὸν εἰς τὸ θέατρον. ³²ἄλλοι μὲν οὖν ἄλλο τι ἔκραζον· ἦν γὰρ ἡ ἐκκλησία ⁵συγκειχυμένη, καὶ οἱ πλείους οὐκ ᾔδεισαν τίνας ἕνεκα συνεληλύθεισαν. ³³ἐκ δὲ τοῦ ὄχλου συνεβίβασαν Ἀλέξανδρον, προβαλλόντων αὐτὸν τῶν Ἰουδαίων· ὁ δὲ Ἀλέξανδρος κατασεισας τὴν χεῖρα ἠθέληεν ἀπολογεῖσθαι τῷ δήμῳ. ³⁴ἐπιγόνοντες δὲ οἱ Ἰουδαῖός ἐστιν, φωνὴ ἐγένετο μία ἐκ πάντων ὡς ἐπὶ ὥρας δύο κραζόντων Μεγάλη ¹⁰ἡ Ἀρτεμις Ἐφεσίων. ³⁵καταστιίλας δὲ ὁ γραμματεὺς τὸν ὄχλον

1. παυλου prius ABDE, τοῦ Π. ζ παυλου δε (του δε παυλου Ες) βουλομενου ABEEς, ipso autem volente paulo d, βουλομενου δε του παυλου D populum e, turbam d 1. 2. ουκ ειων (ιων E, periniserunt e) αυτον οι μαθηται ABEEς, οι μαθηται ικωνον (non sinebant) Dd 2. καὶ om d principes asiae e οντις ABEEς, qui erant d, ὑπαρχοντις (constituti) DE 2. 3. αυτω (εο e, αυτου E) φίλοι ABDEς, amici eius d 3. miserunt e παρεκαλουν ABDEς, rogabant eum d, rogantes e ne darent d 4. autem vero d, ergo e τι om Dd ἡ om D 5. συνεκχυμένη AD οι πλειστοι D ειδεισαν E ενεκα AB, ενεκιν DEς convenissent e, convenerint d 6. δὲ τοῦ] ipsa d συνεβιβασαν AB E, κατεβιβασαν pr D, προβιβασαν corr Dς, detraxerunt e, dixtraxerunt d προβαλλοντων BDς, προβαλοντων AE, proponentibus e, propellentibus d 7. δι BDEδες, ουν A κατασεισας (innuens d) την χειρα (τη χειρι Dd) ηθελεν ABDEς, sedasset inanum volebat corr e, quoniam iudaeus est pr e 8. δημω ABDς, λαω E, populo de επιγονοντες δι ABDE, Ἐπιγόνων δι ζ, cognito autem eo d, ut cognoverunt autem e 9. ἐκ om Dd ὡς ADEς, ὡσι B per horas e, horis d κραζοντων BDEδες, κραζοντις A 9. 10. μεγαλη η (om pr D, est de) αρτεμις εφεσιων ADEδες, bis B καταστιιλας ABς, κατασεισας (-σισας E) DE, sedasset e, cum conpescuisset d δι om d τον οχλον ο γραμματις B

F) Macedonibus (Mached. F), comitibus Pauli. ³⁰Paulo autem uolente intrare in populum non periniserunt discipuli: ³¹quidam autem et de Asiae principibus, qui erant amici eius, miserunt ad eum rogantes ne se daret in theatrum. ³²alii autem aliud clamabant: erat enim ecclesia confusa, et plures nesciebant qua ex causa conueissent. ³³de turba autem detraxerunt Alexandrum, propellentibus eum (autem) Iudaeis. Alexander ergo manu silentio postulato nolebat rationem reddere populo. ³⁴quem ut cognouerunt Iudaeum esse, uox facta est una omnium quasi per horas duas clamantium Magna Diana (Deana L) Ephesiorum. ³⁵et cum sedasset scriba turbas, dixit Viri Ephesii,

φρσίν Ἄνδρες Ἐφεσίοι, τίς γάρ ἐστιν ἀνθρώπων ὃς οὐ γινώσκει
τὴν Ἐφείων πόλιν νεωκόρον οὖσαν τῆς μεγάλης Ἀρτέμιδος καὶ
τοῦ διοπετιῶς; ³⁶ἀναντιρρήτων οὖν ὄντων τούτων θέον ἐστὶν ὑμῶς
κατεσταλμένους ὑπάρχειν καὶ μηδὲν προπετιᾶς πράσσειν. ³⁷ἤγάγετε
γὰρ τοὺς ἄνδρας τούτους οὔτε ἱεροσύλους οὔτε βλασφημοῦντας
τὴν Θεὸν ἡμῶν. ³⁸εἰ μὲν οὖν Δημήτριος καὶ οἱ σὺν αὐτῷ τεχνῖται
ἔχουσι πρὸς τινα λόγον, ἀγόραιοι ἄγονται καὶ ἀνθύπατοι εἰσὶν·
ἐγκαλεῖτωσαν ἀλλήλοις. ³⁹εἰ δέ τι περαιτέρω ἐπιζητεῖτε, ἐν τῇ ἐν-
νόμῳ ἐκκλησίᾳ ἐπιλυθῆσεται. ⁴⁰καὶ γὰρ κινδυνεύομεν ἐγκαλεῖσθαι

1. φρσιν ABD⁵, εφη E, ait d, dixit e ἀνθρώπων AB⁵E⁵, o (om e
et corr D) ἀνθρώπος Dd⁵ 2. εφείων πολιν AB⁵, πολιν εφείων
Be, ημετραν (vestram) πολιν Dd νεωκορον ABD⁵, ναοκορον pr
D, νεοκορον E, aedituam d, cultricem e οτσαν AB⁵E⁵, ιναι D
μεγαλης ABDEde, add Θεᾶς ε 3. τοῦ] huius d διοπετιους A
BE⁵, διοσπετιους D, ioviseprolis e, iovis d ἀναντιρρητων ουν
οντων τουτων (τ. οντ. A) ABDE⁵, contradictione itaque non car-
pientibus his d, om e 4. sedatos e, questos d temere d,
propterque e πρασσειν ADE, πραττειν B⁵ 5. viros d, homi-
nes e οντε AB⁵E⁵, ενθαδε μητε Dd ιεροσυλους] sic pr corr
A, ιεροσολους pr E, ιεροσιλους corr E μητε D 6. Θεον AB
DE, θιαν pr D et ε ημων Adde, υμων BE⁵ si quidem ergo d,
quodsi e δημητριος AB⁵E⁵, add οντος Dd και οι] sic corr
D, οι και pr D τεχνειτε D 7. εχουσι BD, εχουσιν AE, post
λόγον ε προς (adversus e) τινα λογον AB⁵E⁵, προς αυτους τινα
λογον D, cum aliquos quendam verbum d ἀγοραῖοι ε, conventus
d, forenses e 8. ενκαλιτωσαν DE περαιτερω B, ulterius d,
περιτερον E, περι ιτερων AD⁵, alterius rei e επιζητετε AB
D⁵, requiritis d, inquiritis e, ζηταιται E 8. 9. εν τη εννομω εκ-
κλησια AB⁵E⁵, εν τω νομω εκκλησια pr D, εν τη εννομω εκκλη-
σιας corr D, in legem ecclesiae d 9. discutiatur d, absolvi e
nam et (etiam d) de κινδυνευομεν AB⁵E⁵, add σημειρον Dd
ενκαλισθαι D, ενκαλισθαι E

quis enim est hominum qui nesciat Ephesiorum civitatem cultricem
esse magnae Dianae Iouisque prolis? ³⁶cum ergo his contra dici non
possit, oportet vos sedatos esse et nihil temere agere. ³⁷adduxistis
enim homines istos neque sacrilegos neque blasphemantes deam
vestram. ³⁸quod si Demetrius et qui cum eo sunt artifices habent ad-
versum (-sus L al) aliquem causam, conventus forenses aguntur, et
pro consulibus sunt: accusent inuicem. ³⁹si quid autem alterius rei
quaeritis, in legitima ecclesia poterit absolvi. ⁴⁰nam et periclitamur

στάσεως περὶ τῆς σήμερον, μηδενὸς αἰτίου ὑπάρχοντος περὶ οὐ
 δυνησόμεθα ἀποδοῦναι λόγον περὶ τῆς συστροφῆς ταύτης.» ¹καὶ
 ταῦτα εἰπὼν ἀπέλυσεν τὴν ἐκκλησίαν.

¹Μετὰ δὲ τὸ παύσασθαι τὸν θόρυβον προσκαλισάμενος ὁ
 5 Παῦλος τοὺς μαθητὰς καὶ παρακαλέσας, ἀσπασάμενος ἐξῆλθεν
 πορεύεσθαι εἰς Μακεδονίαν. ²διελθὼν δὲ τὰ μέρη ἐκίῖνα καὶ πα-
 ρακαλέσας αὐτοὺς λόγῳ πολλῷ ἦλθεν εἰς τὴν Ἑλλάδα, ³ποιήσας
 τε μῆνας τρεῖς, γενομένης ἐπιβουλῆς αὐτῷ ὑπὸ τῶν Ἰουδαίων μέλ-
 λοντι ἀνύγεσθαι εἰς τὴν Συρίαν ἐγένετο γνώμη τοῦ ὑποστρέφειν
 10 διὰ Μακεδονίας. ⁴συνειπίετο δὲ αὐτῷ ἄχρι τῆς Ἀσίας Σώπατρος

1. περὶ τῆς σήμερον *ABE*ς, *hodiern^e die e*, *om Dd* cum nulla
 causa *e*, nullius causa *d* *υπαρχοντος ABE*ς, *οντος D*, *sit e*, *esse d*
 de qua *e*, cuius *d* 2. δυνησόμεθα *BDE*ς, *possimus e*, *possumus*
d, *ου δυνησόμεθα A* περὶ *ABEde*, *om Dς* congregationis
istius e, *hoc concurso d* 3. ἀπέλυσε *pr D* 4. προσκαλισάμε-
 νος *AD*ς, *convocatis e*, *convocavit d*, *μεταπεμψάμενος BE* ὁ *om*
D 5. καὶ *ABE*ς, καὶ πολλὰ (*multo*) *Dd* παρακαλέσας (-λίσ-
 σας *pr D*) *ABDEd*, *exhortatus est e*, *om ς*, *add καὶ Ee* ἀποσπα-
 σάμενος *pr D*, ἀσπασάμενος *τε corr D*, *salutans d*, *vale dicens e*
 6. πορεύεσθαι (πορευθῆναι *ς*) εἰς (*add τὴν Aς*) *μακεδονίαν AB*ς,
εἰς μακεδονίαν πορεύεσθαι (ut iret) Ee, *εἰς μακεδονίαν Dd* δὲ
om d τα *ABE*ς, πάντα τα *Dd* ἐκίῖνη *pr D* παρακα-
 λήσας (παρεκ. *A*?) *ABEde*ς *et corr D*, *χρησάμενος pr D* 7. αὐτοὺς
*ABE*ς *et corr D*, *om Dd* in *ellada d*, *ad graeciam e* *fecit d*
 8. *τε ABE*ς, *δε Dde* ᾧ *D* γενομένης *ABE*ς, καὶ γενθῆς
 (-θισης *corr*) *D*, *et cum fierent d* ἐπιβουλῆς αὐτῷ *ABE*ς, αὐτῷ
 ἐπιβουλῆς *Ddς* μέλλοντι *Bς et corr A*, μέλλων *Ee*, *ηθελήσεν*
Dd 9. ἀναγείσθαι (ἀναχθῆναι *D*, ἀγεσθαι *E*, *navigare*) εἰς τὴν
 (*om D*) *συρίαν ABDE*ς, in *syrian perducere d* ἐγένετο γνώμη
 (γνώμης *AE*) τοῦ *ABE*ς, *fuit in consilium ut e*, *εἰπεν δε (-que) το*
πνεῦμα αὐτῷ Dd 10. *δια τῆς D* *συνειπίετο δε αὐτῷ ABE*ς,
volente autem comitari eum d, *μέλλοντος οὖν ἐξεῖναι αὐτοῦ D*
*αχρι τῆς ασίας ADEde*ς, *om Bv* *sopater de*

argui seditionis hodiernae, cum nullus obnoxius sit de quo possimus
 (nos possumus) reddere rationem concursus istius. et cum haec dixis-
 set, dimisit ecclesiam. (54) ¹Postquam autem cessavit tumultus, voca-
 tis (conu.) Paulus discipulis (-los *pr F*) et exhortatus (et exort. *al*,
 exhortatus est *F al*) eos uale dixit et profectus est, ut iret in Ma-
 cedoniam (Mached. *al et pr F*). ²cum autem perambulasset partes
 illas et exhortatus (exort.) eos fuisset multo sermone, uenit ad Grae-
 ciam (Grec.); ³ubi cum fecisset (fuisset *FL al*) menses tres, factae
 sunt illi insidiae a Iudaeis nauigaturo in Syriam, habuitque consilium
 ut reuerteretur per Macedoniam (Mached. *F al*). ⁴comitatus est (*om*

Πύρρου Βιροιαῖος, Θισσαλονικίων δὲ Ἀρίσταρχος καὶ Σεκοῦνδος καὶ Γάιος Δερβανός καὶ Τιμόθεος. Ἀσιανοὶ δὲ Τυχικός καὶ Τρόφιμος, οὗτοι δὲ προελθόντες ἔμεινον ἡμᾶς ἐν Τρωάδι· ἡμεῖς δὲ ἐξεπλεύσαμεν μετὰ τὰς ἡμέρας τῶν ἄζυμων ἀπὸ Φιλίππων, καὶ ἤλθομεν πρὸς αὐτοὺς εἰς τὴν Τρωάδα ἄχρι ἡμερῶν πέντε, οὗ διε-⁵ τρέψαμεν ἡμέρας ἑπτά. Ἐν δὲ τῇ μιᾷ τῶν σαββάτων συνηγμένων ἡμῶν κλάσαι ἄρτον, ὁ Παῦλος διελέγετο αὐτοῖς, μέλλων ἐξέλαι τῇ ἐπαύριον, παύρεινεν τε τὸν λόγον μέχρι μεσονυκτίου· ἦσαν δὲ λαμπάδες ἱκαναὶ ἐν τῷ ὑπερώῳ οὗ ἦμεν συνηγμένοι. ⁹καθεζόμενος

1. πυρρον *ABDEe*, virri d, om ζ βιροιαιος (an βιροαιος B?) *ABDz*, heroensis e, βιρυνιος *E* et pr *D*, bergensis d tessal. e 2. δερβανιος *BDEes*, ο δερβανιος *A*, δουβανιος pr *D*, doverins d ασιανοι δε τυχικος *ABEes*, ιφισιοι δε ευτυχος *Dd* 3. δε prius *ABEe*, om *Dds* προελθοντες *BDdes*, προσελθοντες *E*, προ..ελθοντες *A* ημας *ABEdes*, αυτον *D* in e, om d τρωαδι *E*, τρωαδι pr *D* 4. enavigavimus d, navigavimus e *Iren* 201 5. πρὸς αὐτοὺς om *Iren* εἰς τὴν τρωαδα *E*, εἰς τρωαδα *D*, troadem *Iren*, troadam d, in troade e αχρι (ἄχρις ζ) ημερων πεντε *ABz*, απο (infra) ημερων πεντε *Ee*, πεμπταιιοι *Dd*, om *Iren* ου *Bz*, οπου *AE*, ubi e *Iren*, εν η *Dd*, add και *D* *Iren* 6. δε *ABEdes*, τε *D* τη (om *E*) μια *ABEdes*, add πρωτη *D* sabhati d collectis d, congregatio e 7. ημων *ABDE*, nobis de, τῶν μαθητῶν τοῦ ζ disputabat d, enarrabat e 7. 8. proficisci in crastinum e, exire post alia die d 8. παυρεινεν *D* τε *ABEdz*, vero e, om *D* διατελῶν ἔωθεν μέχρι μεσονυκτίου *Orig* 4,96^c ἦσαν δε *ABDEes*, et erant d 9. λαμπάδες *ABEz*, ὑπολαμπάδες *D*, lanternae e, faculae d copiosae de ημεν *ABDEde*, ἦσαν ζ συνηγμένοι om *Ee* καθεζόμενος *ABD*, καθισόμενος *E*, καθήμενος ζ

pr *L*) autem eum (cum eo *L*, cum eo usque in Asiam al) Sopater (Sosip.) Pyrrhi (Pyri *L*) Beroensis (Beroeensis. *L?*), Thessalonicensium uero Aristarchus (Aristarcus al, Aristharcus *F*) et Secundus et Gaius Derbeus et Timotheus. Asiani uero Tychicus (Thycicus *F*) et Trophimus (Trof. *F*), hi cum praecessissent, sustinebant (sustinuerant *F* al) nos Troade (Troadae *F*): nos uero nauigauimus post dies azymorum (azim. *F* al) a Philippis, et uenimus ad eos Troadem in diebus quinque, ubi demorati sumus diebus septem. ⁷[in *L*] una autem sabhati cum conuenissemus ad frangendum panem, Paulus disputabat eis [et confirmabat animas eorum], profecturus in crastinum, protraxitque sermonem usque in mediam noctem: ⁸erant autem lampades (lampadae *L*) copiosae in cenaculo (caen.) ubi eramus congregati. ⁹sedens autem quidam adulescens (adol.) nomine Eutychus

δέ τις νεανίας ὀνόματι Εὐτυχὸς ἐπὶ τῆς θυρίδος, καταφερόμενος ὕπνῳ βαθεῖ, διαλεγόμενου τοῦ Παύλου ἐπὶ πλεῖον, κατενιχθεὶς ἀπὸ τοῦ ὕπνου ἔπεσεν ἀπὸ τοῦ τριστεύγου κάτω καὶ ἤρθη νεκρός.
¹⁰καταβὰς δὲ ὁ Παῦλος ἐπέπεσεν αὐτῷ καὶ συμπεριλαβὼν ἔπεν
⁵Μὴ θορυβεῖσθαι· ἡ γὰρ ψυχὴ αὐτοῦ ἐν αὐτῷ ἐστίν. ¹¹ἀναβὰς δὲ καὶ κλάσας τὸν ἄρτον καὶ γενσάμενος, ἐφ' ἱκανόν τε ὁμιλήσας ἄχρῃς αὐγῆς, οὕτως ἐξῆλθεν. ¹²ἤγαγον δὲ τὸν παῖδα ζῶντα, καὶ παρεκλήθησαν οὐ μετρίως. ¹³Ἡμεῖς δὲ προελθόντες ἐπὶ τὸ πλοῖον ἀνήχθημεν ἐπὶ τὴν Ἄσσον, ἐκεῖθεν μέλλοντες ἀναλαμβάνειν τὸν Παῦ-
¹⁰λον· οὕτως γὰρ διατεταγμένος ἦν μέλλων αὐτὸς πεζεύειν. ¹⁴ὥς δὲ

1. νεανίας om Ee τῆς θυρίδος ABEς, τῇ θυρίδι D καταφε-
 ρομενος ABEς Orig 4,96^c, κατεχομενος D, cum mergeretur e, de-
 mersus d 2. βαθεῖ ABEς, βαρυ Dde enarrante e τοῦ
 om D ἐπὶ πλεον E, diutius e, prolixius d κατενιχθῆς E, de-
 ductus e, praeceptus datus est d 3. ἀπο ABEς, ὑπο D πέσεν
 ABDdes, πῶς E ἀπο ABDEς, de de καὶ ABDdς, καὶ ος
 pr D, om Ee 4. descendes e ἐπιπίσιν ABEEς, ἐπίσιν ἐπ Dd
 συμπεριλαβὼν (συνπ. ADE, add καὶ pr D) ABDEς, circumplexit et
 d, complexus e,λων αὐτοῦ C 5. ascendens autem e, cum
 ascendisset d 6. frangens e τὸν ABCD, om Eς et corr D
 gustans e . τε ABCdes, δε DE adlocutus e, fabulatus esset d
 ἀχρῖς BDς, ἀχρῖς C, ἀχρῖ AE 7. ἐξῆλθεν (profectus est d) AB
 CEes, add ἀσπαζομένων δε αὐτῶν D, add salutantes aut eos d
 ἡγαγον δε τὸν παῖδα ABCEes, ἡγαγεν (adduxerunt) τὸν νεανίσκον
 Dd 8. mediocriter d, minime e προελθόντες BCς, propecti e,
 προσελθόντες AE, κατελθόντες D, ascendimus d ἐπὶ ABCEς,
 εἰς Dde navigavimus e, devenimus d 9. ἐπὶ ABCE, εἰς DEς,
 om d volentes suscipere e, mox recepturi d 10. οὕτως ACDE,
 οὕτως διατεταγμένος ἦν ABE, ἐντεταλμένος ἦν C, ἦν διατε-
 ταγμένος Dς, disposuerat de μέλλων (ὡς μ. D) αὐτὸς πεζεύειν
 (iter facere d) ABCDdς, αὐτὸς μέλλων παιζεύειν E, ipse terram iter
 facturus e

(Eutycus F, Euticus al) super fenestram (-stra F), cum mergeretur somno graui, disputante diu Paulo (disp. P. prolixius F), ductus (eductus L al) somno cecidit de tertio cenaculo deorsum et sublatus est mortuus. ¹⁰ad quem cum descendisset (-ssent pr F) Paulus, incubuit super eum et complexus (compl. V al) dixit Nolite (Noli F) turbari: anima enim ipsius in eo est. ¹¹ascendens autem frangensque panem et gustans, satisque adlocutus (alloquit.) usque in (ad L al) lucem, sic profectus est. ¹²adduxerunt autem puerum auiuentem, et consolati sunt non minime. ¹³nos autem ascendentes nauem nauigaui-
 mus (enauig. L) in Asson, inde suscepturi Paulum: sic enim disposuerat ipse per terram iter facturus. (55) ¹⁴Cum autem conuenis-

συνέβαλλεν ἡμῖν εἰς τὴν Ἀσσον, ἀναλαβόντες αὐτὸν ἤλθομεν εἰς Μιτυλήνην, ¹⁵καὶ κίθιν ἀποπλεύσαντες τῇ ἐπιούσῃ κατηντήσαμεν ἄντικρυς Χίου, τῇ δὲ ἐτέρᾳ παρεβάλομεν εἰς Σάμον, τῇ δὲ ἑχομένην ἤλθομεν εἰς Μίλητον. ¹⁶κεκρίκει γὰρ ὁ Παῦλος παραπλεῦσαι τὴν Ἐφεσον, ὅπως μὴ γένηται αὐτῷ χρονοτριβῆσαι ἐν τῇ Ἀσίᾳ· ¹⁷ἔσπευδεν γάρ, εἰ δυνατόν εἴη αὐτῷ, τὴν ἡμέραν τῆς πεντηκοστῆς γενέσθαι εἰς Ἱεροσόλυμα. ¹⁸ἀπὸ δὲ τῆς Μιλήτου πέμψας εἰς Ἐφεσον, μετεκαλέσατο τοὺς πρεσβυτέρους τῆς ἐκκλησίας· ¹⁹ὥς δὲ παρεγένοντο πρὸς αὐτόν, ὁμοῦ ὄντων αὐτῶν εἶπεν αὐτοῖς ὁ Ὑμείς ἐπίστασθε, ἀπὸ πρώτης ἡμέρας ἀφ' ἧς ἐπέβην εἰς τὴν Ἀσίαν, πῶς ²⁰

1. συνέβαλλεν ABE, συμβυλιν CDdes adsuantes e in e, om d 2. μιτυλήνην BCDdes, μιτυληνῆν AE, mytilenen e navi-gantes e sequenti die e, pridie d 3. ἀντικρυς ACDE, ἀντι-κρυ Bz τη δε ετερα ACDEs, et altera (alia d) die de, τη δε εσπερα B παρελαβομεν pr D εἰς om de τη δε (om e) AB CEe, και μειναντες (inantes) εν τρωγυλια (troglyio d, Τρωγυλλίῳ s) τη Dds εχομενη ABCDEs, ερχομενη pr D, sequenti (add die e) de 4. in miletum d, mileto e κεκρικει ABCEde, καικρικει D, Ἐκρινει s 5. οπως μη γινηται ABCEdes, μηποτε γινηθη D χρονοτριβησαι ABCEes, κατυσχισις τις D, morandi quis d 6. εσπευδεν] sic corr C, εσπευδε D ει δυνατον ειη (ἦν s) αυτω ABCEes, om Dd την (εις την D) ημεραν ABCEes, in die d pentecosten e 7. fieri e, adesse d εἰς (εν pr D) ιεροσολυμα BCDs, in hierosolymis de, εις ιερουσαλημ AE milito e mit-tens d 8. μετεκαλεσατο ABCEs, convocavit e, μετεπεμψατο D, transmisit d τους ABCD, om E de ecclesiam d ad ubi d, qui cum e παρειγινοντο ABCDdes, εσκληρονοντο E 9. ομου (ομωσε pr D, ομοσε corr D) οντων αυτων AD, simulque cum esset d, ομοθυμαδον E, unanim e, om BCs dixit e, ait d αυτοις ABCEes, προς αυτους Dd επιστασθαι ABCEes Lucif 226, add αδελφοι Dd 10. αφ (εφ pr D) ης ABCDEs, in qua d, ex quo e, qua Lucif accessi e, ingressus sum d Lucif εις ABCDEs, επι E, om d Lucif ασιαν ABCEes Lucif, add ως τριε-τιαν η (om d) και πλειον Dd πῶς] ποταπως pr D, qualiter e

set (inuen., praeuen.) nos in Asson, assumpto (ads., assumpto F) eo uenimus Mytilenen (Mitil., -lene F, -lenem), ¹⁵et inde nauigantes se-quenti die uenimus contra Chium, et alia [die om L] applicuimus Samum, et sequenti die uenimus Miletum. ¹⁶proposuerat enim Paulus transnauigare Ephesum, nequa mora illi fieret in Asia: festinabat enim, si possibile sibi esset, ut diem pentecosten faceret Hierosoly-mis (Hierus.). ¹⁷a Mileto autem mittens Ephesum uocauit maiores natu ecclesiae: ¹⁸qui cum uenissent ad eum et simul essent, dixit eis Vos scitis, a prima diē qua ingressus sum in Asiam, qualiter uo-

μεθ' ὑμῶν τὸν πάντα χρόνον γεγονόμην, ¹⁹δουλεύων τῷ κυρίῳ μετὰ πάσης ταπεινοφροσύνης καὶ θακρύων καὶ πειρασμῶν τῶν συμβάντων μοι ἐν ταῖς ἐπιβουλαῖς τῶν Ἰουδαίων, ²⁰ὥς οὐδὲν ὑπεστεύλαμην τῶν συμφερόντων τοῦ μὴ ἀναγγεῖλαι ὑμῖν καὶ διδάξαι ὑμᾶς δημοσίᾳ καὶ κατ' οἴκους, ²¹διαμαρτυρόμενος Ἰουδαίοις τε καὶ Ἑλλήσιν τὴν εἰς τὸν Θεὸν μετάνοιαν καὶ πίστιν εἰς τὸν κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν. ²²καὶ νῦν ἰδοὺ δεδεμένος ἐγὼ τῷ πνεύματι πορεύομαι εἰς Ἱερουσαλὴμ, τὰ ἐν αὐτῇ συναντήσοντά μοι μὴ εἰδώς, ²³πλὴν ὅτι

1. τον (per e) παντα χρονον γεγονομην (sui e) *ABCEes et corr D*, την παντος χρονου pr *D*, sui per omne tempus (tempore d) d *Lucif* κυριω *ABDEdes Lucif*, add μεθ υμων *C* 1. 2. in omni humilitate *Lucif* 226 2. και πολλων θακρυων *C* 2. 3. συμβαντων (συνβ. *DE*) μοι *ABDEdes*, mihi acciderunt *Lucif*, συμβαινοντων μοι *C* 3. in (ab *Lucif*) insidiis iudaeorum e *Lucif*, ex insidiis ad iudaeis d 3. 4. υπεστευλαμην των συμφεροντων (συνφ. *DE*) *ABDEes*, subtraxerim quae (ab eis quae *Lucif*) utilia essent d *Lucif*, subtraxerim quod profuit e, των συμφεροντων υπεστευλαμην *C* 4. τον μη (om *D*) αναγγειλαι *ABCDEes*, quod non adiungiare e, ut adiungierem d, quomodo renuntiarem *Lucif* 226 υμας *ABCEes*, om *Dd Lucif* 5. κατ οικους και δημοσια *Dd* διαμαρτυρουμενος pr *D*, testificando d *Lucif* τε om *Lucif* 6. την (quae e) εις τον (om *BCE*) Θεον μετανοιαν *ABCDEes Lucif*, quae in deo paenitentiam agent d πιστιν *ACDd Lucif*, add την (quem) *BEes* εις τον κυριον *ABCEdes Lucif*, δια του κυριου *D* ημων *ABCDdes Lucif*, om *Ee* 7. ιησουν *B Lucif*, ιησουν χριστον *ACEdes*, ιησουν χριστου *D* δεδεμενος εγω *ABCEe*, εγω δεδεμενος *Ddes*, vinctus *Lucif* 226 in de, om *Lucif* 8. ιερουσαλημ *ABCEes Lucif*, ιεροσολυμα *Dd* συναντησονται μοι (μοι ε) *Bes*, συμβησομενα μοι *C*, ventura sunt mihi e, mihi ventura (ev. *Lucif*) sunt d *Lucif*, συναντησονται μοι (με *E*) *ADE* ειδως *ABes*, ιδως *CE*, γινωσκων *D* πλην οτι *ABCDEes*, nisi *Lucif*, tamquam d

hiscum per omne tempus fuerim, ¹⁹serviens domino cum omni humilitate et lacrimis et temptationibus (tempt. *F*) quae mihi acciderunt ex insidiis Iudaeorum, ²⁰quomodo nihil subtraxerim (-rint) [vobis *L al*] utilium, quo minus adiungiarem (ann.) vobis et docerem vos publice et per domos, ²¹testificans Iudaeis atque gentilibus in deum paenitentiam et fidem in dominum nostrum Iesum Christum (in domino nostro Iesu Christo *L*). ²²et nunc ecce alligatus ego (eo) spiritu nado in Hierusalem, quae in ea eventura (vent. *L al*) sint (sunt *L*) mihi ignorans, ²³nisi quod spiritus sanctus per omnes civitates

τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον κατὰ πόλιν διαμαρτύρεται μοι λέγον ὅτι δεισιὰ καὶ θλίψεις με μένουσιν. ²⁴ἀλλ' οὐδενὸς λόγον ἔχω, οὐδὲ ποιοῦμαι τὴν ψυχὴν τιμίαν ἐμυτιῶ, ὥς τελειῶσαι τὸν δρόμον μου καὶ τὴν διακονίαν ἣν ἔλαβον παρὰ τοῦ κυρίου Ἰησοῦ, διαμαρτύρασθαι τὸ εὐαγγέλιον τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ. ²⁵καὶ νῦν ἰδοὺ ἐγὼ οἶδα ὅτι οὐκέτι ὕψισθε τὸ πρόσωπόν μου ὑμεῖς πάντες, ἐν οἷς διῆλθον κηρύσσων τὴν βασιλείαν. ²⁶διὸ μαρτύρομαι ὑμῖν ἐν τῇ σήμερον ἡμέρᾳ,

1. το ἅγιον πνεῦμα D κατὰ (add πασαν D Lucif) πόλιν ABC Dς Lucif 226, per singulas civitates d, om Ee διαμαρτυρεται BCDdς Lucif, protestatur e, διμαρτυρατο AE μοι ABCDEde Lucif, om ε λεγων DE 2. καὶ θλίψεις με (με καὶ θλ. ε) μένουσιν ABCEes, καὶ θλίψεις μένουσιν μοι (me manent Lucif) ἐν ἱεροσολυμοῖς Dd Lucif οὐδενος λογον εχω ουδε ποιουνμαι A, οὐδενος λογον (λογου corr) εχω μοι ουδε ποιουνμαι D, οὐδενος λογον (neminum rationem e) ποιουμε ουδε εχω Ees, nihil horum cura est mihi neque habeo d, οὐδενος λογον ποιουνμαι BC, pro nihilo aestimo Lucif 3. τὴν ψυχὴν ABCe et corr D, ipsam animam d, τὴν ψυχὴν μου DEς Lucif caram d, caram esse Lucif, praetiosioreme ε εμυτιω ABCDEς, εμυτιου pr D, me in ipso e, mihi d Lucif ὡς ABς, quam d Lucif 226, ut e, ὥστε E, ὡς το C, του D τελειωσαι ACDEς, consummare d Lucif, τελειωσω B, consummare e μου ABDd Lucif, add μετὰ χάρας CEes 4. διακονίαν ABCEes, add του λογον Dd Lucif ἔλαβον ABCEς, παρὶ λαβον D Ἰησοῦ om Lucif διαμαρτυρασθαι ABCEes, add ἰουδαίοις καὶ ἄλλοις Dd Lucif 5. του om pr D ἰδου ABCDdς, om Ee Lucif 226 ἐγω οἶδα ABDEdes Lucif, οἶδα ἐγω C, scio Iren 201 6. ουκετι ABCEes Iren Lucif, non d videbis d 6. 7. ὑμεῖς ... βασιλείαν om Iren 6. inter (per e) quos de Lucif in praedicando Lucif 7. τὴν] illud d βασιλείαν ABC, add του Θεου Ees, add του ιησου Dd, add domini iesu Lucif 7 seq. διο (διότι AE) μαρτυρομαι υμιν ἐν (om Lucif) τῇ σήμερον ἡμέρᾳ οτι ABCEes Lucif et corr D, testificor igitur vobis hac die quoniam Iren 201, propter quod hodierno die d, αχρὶ οὖν τῆς σήμερον ἡμέρας pr D

protestatur mihi dicens quoniam vincula (vinculae al et pr F) et tribulationes (-onis) meae (me corr L) manent [in Hierosolymis L al]. ²⁴sed nihil horum vereor, nec facio animam [meam L al] praetiosioreme quam me, dum modo consummem cursum meum et ministerium quod accepi a domino Iesu, testificari euangelium gratiae dei. ²⁵et nunc ecce ego scio quia amplius non uidebitis faciem meam uos omnes, per quos transiui praedicans regnum dei. ²⁶quare contestor

ὅτι καθαρός εἰμι ἀπὸ τοῦ αἵματος πάντων· ²⁷οὐ γὰρ ὑπεστείλάμην τοῦ μὴ ἀναγγεῖλαι πᾶσαν τὴν βουλὴν τοῦ Θεοῦ ὑμῖν. ²⁸προσέχετε [οὖν] ἑαυτοῖς καὶ παντὶ τῷ ποιμνίῳ, ἐν ᾧ ἡμεῖς τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἔθετο ἐπισκόπους, ποιμαίνειν τὴν ἐκκλησίαν τοῦ κυρίου, ἣν περι-
^εποίησατο διὰ τοῦ αἵματος τοῦ ἰδίου. ²⁹ἐγὼ οἶδα ὅτι εἰσελεύσονται μετὰ τὴν ἀφίξίν μου λύκοι βαρεῖς εἰς ὑμᾶς, μὴ φειδόμενοι τοῦ ποιμνίου, ³⁰καὶ ἐξ ὑμῶν αὐτῶν ἀναστήσονται ἄνδρες λαλοῦντες διεισπραμμένα, τοῦ ἀποσπᾶν τοὺς μυθετάς ὀπίσω αὐτῶν. ³¹διὸ γρηγορεῖτε, νημονεύοντες ὅτι τριτίαν νύκτα καὶ ἡμέραν οὐκ ἔπαυ-

2. ὑμῖν πᾶσαν τὴν βουλὴν τοῦ Θεοῦ.

1. εἰμι BCDEde Iren Lucif, ἐγὼ Aς παντῶν ABCDdς Iren 201 Lucif 226, add ὑμῶν Ee οὐ γὰρ ABCDEdes Iren, et non Lucif subtraxi d Iren, subterfugi e, praetermisi Lucif 2. του μη (om pr D) αναγγεῖλαι ABCDEς, ut non adnuntiarem (-tiem d) de Iren, praedicando Lucif ὑμιν BCd Iren 202, ἡμιν D, ὑμιν ante πᾶσαν AE es Iren 201, om Lucif 3. οὐν CEes, igitur et Iren, om ABDd Lucif in quo vos e Iren Lucif, in vobis d 3. 4. το πνευμα το αγιον εθετο (praeposuit Iren) ABCEdes Iren Lucif, το αγιον πνευμα εθετο D, ἔθετο τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον Orig 2,593^b 4. ποιμειν DE κυριου ACDEde Iren 201 Lucif 226, Θεου Bης περιποι-
 ησατο εαυτω D, adquisibit sibi d, sibi constituit Iren 5. δια τον αιματος του ιδιου (suum) ABCDEde Iren, sanguine suo Lucif, διὰ τοῦ ἰδίου αἵματος ες οτι ἐγὼ B οἶδα οτι ABCDd Iren Lucif, γὰρ οἶδα τουτο οτι Ees advenient Iren, invenient e 6. αφιξιν ABCς, discessum d Iren Lucif, discessionem e, αφιξιν DE in vos de Lucif, ad vos Iren 7. πυμνιου pr D αυτων ACDEdes Iren Lucif, om B ανδρες λαλουντες ABCDEdes Iren, homines et lo-
 quentur Lucif 8. αποσπαν ABCEς, αποστριφειν D, abstrahant d, adducant e Lucif 226, convertant Iren 201 αυτων CDEς, εαν-
 των AB 9. νημονευοντες ABCDEes Lucif, memores estote il νυκταν A και] δε pr D, ac de Lucif

uos hodierna die, quia mundus sum a sanguine omnium: ²⁷non enim subterfugi quo minus adnuntiarem (ann.) omne consilium dei vobis. ²⁸adattendite (att.) nobis et uniuerso gregi (greci F), in quo vos spiritus sanctus posuit episcopos, regere ecclesiam dei, quam adquisiuit sanguine suo. ²⁹ego scio quoniam intrabunt post discessionem meam lupi graues (rapaces F) in nos, non parcentes gregi (graegi F), ³⁰et ex vobis ipsis exsurgent uiri loquentes peruersa, ut abducant discipulos post se. ³¹propter quod uigilate, memoria (memoriam F al) retinentes quoniam per triennium nocte et [in L] die non cessauimus

σάμην μετὰ δακρύων νοουθετῶν ἕνα ἕκαστον. ³²καὶ τὰ νῦν παρατί-
θεμαι ὑμᾶς τῷ θεῷ καὶ τῷ λόγῳ τῆς χάριτος αὐτοῦ, τῷ δυνα-
μένῳ οἰκοδομῆσαι καὶ δοῦναι κληρονομίαν ἐν τοῖς ἡγιασμένοις πᾶ-
σιν. ³³ἄργυρου ἢ χρυσοῦ ἢ ἱματισμοῦ οὐδενὸς ἐπεθύμησα· ³⁴αὐτοὶ
γινώσκετε ὅτι ταῖς χρεῖαις μου καὶ τοῖς ὁσιν μετ' ἐμοῦ ὑπηρέτη-
σαν αἱ χεῖρες αὐταὶ ³⁵πάντα· ἐπέδειξα ὑμῖν ὅτι οὕτως κοπιῶντας
δεῖ ἀντιλαμβάνεσθαι τῶν ἀσθενούντων, μνημονεύειν τε τῶν λόγων
τοῦ κυρίου Ἰησοῦ, ὅτι αὐτὸς εἶπεν Μακάριόν ἐστιν μᾶλλον διδόν-
ναι ἢ λαμβάνειν.» ³⁶καὶ ταῦτα εἰπὼν θεῖς τὰ γόνατα αὐτοῦ σὺν
πᾶσιν αὐτοῖς προσεῦξάτο. ³⁷ἰκανὸς δὲ κλαυθμὸς ἐγένετο πάντων, ¹⁰
καὶ ἐπιπесόντες ἐπὶ τὸν τράχηλον τοῦ Παύλου κατεφίλουν αὐτόν,
³⁸ὀδυνώμενοι μάλιστα ἐπὶ τῷ λόγῳ ᾧ εἰρήκει, ὅτι οὐκέτι μέλλουσιν

1. inonens e, mouendo Lucif ἕκαστον ABCz, add υμων DEe
Lucif 226 παρατιθεμι A, παρατιθεμι E 2. υμιας ABD, add
αδελφοι CEes θεω ACDEes, κυριω B 3. οικοδομησαι ABC
DEe, λποικοδ. z, add υμιας DEe δουναι ABDEe, add υμιν Cz
κληρονομιαν BDz, την κληρονομιαν (add αυτου A) ACE, heredita-
tem e πασιν ABCEes, των παντων D 4. η χρ. ACEes, χρυ-
σιου B, και χρ. D ουδενος BCDz, ουθενος AE, add υμων DEe
αυτοι ABCEes, add δὲ z 5. γινωσκετε BCDEz, οιδατε A τας
χρειας pr D μου ABCEes, add πάσιν D 6. αυται ABCEes,
μου D παντα ABEes, και παντα C et corr D, πασι pr D
υμιν ABCEes, novis e ουτως ACDE, οὔτω z 7. αντιλαμβα-
νεσθαι των ασθενουντων BCDEes, των ασθ. αντιλαμβανεισθε A
τε om pr D 8. Ιησοῦ om A sed in litura μᾶλλον διδοναι A
BCDEe, διδ. μᾶλλον z 9. ειπας pr D αυτου om pr D
10. αυτοις ABDEes, om C προσευξατο D magnus e κλαυθμος
εγενετο ABCEes, εγ. κλ. z 11. incumbentes e του om corr D
12. οδυνωμενοι om D in verbo e ω ειρηκει οτι ABCEes,
οδυνωμενοι οτι ειπεν pr D, ω ειρηκει οδυνωμενοι οτι corr D
μελλουσιν ABCEz et corr D, μελλεισοι pr D, om e

cum lacrimis inonens unum quemque uestrum. ³²et nunc commendo
uos deo et uerbo gratiae ipsius, qui (quia F) potens est aedificare
et dare hereditatem (-tate pr F) in sauctificatis omnibus. ³³argentum
aut (et) aurum aut uestem nullius concupiui: ³⁴ipsi scitis quoniam
ad ea quae mihi opus erant et his qui mecum sunt ministraverunt
manus istae: ³⁵omnia ostendi nobis, quoniam sic laborantes oportet
suscipere infirmos ac meminisse uerbi domini Iesu, quoniam ipse
dixit Beatius est magis dare (d. m.) quam accipere. ³⁶et cum haec
dixisset, positus genibus suis cum omnibus illis orauit. ³⁷magnus au-
tem fletus factus (om L) est omnium, et procumbentes super collum
Pauli osculabantur eum, ³⁸dolentes maxime in uerbo quod dixerat,

τὸ πρόσωπον αὐτοῦ θεωρεῖν. προέπειπον δὲ αὐτὸν εἰς τὸ πλοῖον. ὥς δὲ ἐγένετο ἀναχθῆναι ἡμᾶς ἀποσπασθέντας ἀπ' αὐτῶν, εὐθυδρομήσαντες ἤλθομεν εἰς τὴν Κῶ, τῇ δὲ ἐξῆς εἰς Ῥόδον, κακεῖθεν εἰς Πάταρα. ²καὶ εὐρόντες πλοῖον διαπερῶν εἰς Φοινίκην ἐπιβάντες ἀνήχθημεν, ³ἀναφανέντες δὲ τὴν Κύπρον καὶ καταλιπόντες αὐτὴν εὐώνυμον ἐπλέομεν εἰς Συρίαν, καὶ κατήλθομεν εἰς Τύρον· ἐκεῖσε γὰρ τὸ πλοῖον ἦν ἀποφορτιζόμενον τὸν γόμον. ⁴ἀνευρόντες δὲ τοὺς μαθητὰς ἐπεμείναμεν αὐτοῖς ἡμέρας ἐπτά, οἵτινες τῷ Παύλῳ ἔλεγον διὰ τοῦ πνεύματος μὴ ἐπιβαίνειν εἰς Ἱερουσόλυμα.

1. αὐτου om pr D videbant e deducebant e εἰς ABCEς, ἐπὶ D, ad e 2. ὥς δὲ ... ἡμᾶς] καὶ ἐπιβάντες ἀνήχθημεν pr D ἀναχθῆναι ἡμας BCDEς, ἡμας pr A, ἡμας ἀναχθῆναι pr corr A, ut navigaremus e ἀποσπασθέντας ACDEς, abstracti e, ἀποσπασθέντες B, ἀποσπασθέντων δε ἡμων pr D εὐθυδρομήσαντες] sic corr C 3. ἤλθομεν ABCEς, ἦκομεν D τὴν om D κῶ AB CDEe, Κῶν ε ἐξῆς ABCEς, ἐπισυνη D, sequenti e εἰς CD, εἰς τὴν ABEς, om e 4. παταρα BDEes, πατερα AC, add καὶ μυρα D invenientes e διαπερουν E, transfractaret e φυνεικην pr D, poenicein e 4. 5. ascendentes navigavimus de 5. ἀναφανέντες ABCEς, cum apparuissemus e, videntes d τὴν ABCς, om E καὶ BCEdes, om A relinquentes de 6. eam in sinistram e, eas a sinistro d ἐπλεομεν BCEς et pr corr A, navigavimus e, collavimus d, om pr A καὶ om d κατήλθομεν ABE, κατήχθημεν Cς, deposti sumus e, enavigavimus d in tyro d 7. γὰρ τὸ πλοῖον ἦν ABCEe, γὰρ ἦν (erat enim) τὸ πλοῖον δε expositura de 7. 8. ἀνευρόντες δε ABCEe, καὶ ἀνευρόντες δε 8. αὐτοῖς AE, apud eos de, αὐτου BCς qui e, quidam autem d 9. εἰλεγον B ἐπιβαίνειν ABC, ingredi d, ἀναβαίνειν (ascenderet) Ees εἰς om de ἱεροσόλυμα ABCEde, Ἱερουσαλὴμ ε

quoniam amplius faciem eius (f. e. a.) non essent uisuri. et deducebant eum ad navem. (56) ¹Cum autem factum esset ut navigaremus abstracti (-cta) ab eis, recto cursu uenimus Cho (sic L: Choum ceteri), et sequenti die Rhodum, et inde Patara (sic L: Pataram ceteri). ²et cum inuenissemus navem transfretantem in Phoenicem (Phen. F, Phenicen al, Foenicen L), ascendentes nauigauimus. ³cum apparuissemus (par. FL) autem Cyprum (Cypro L al) et (om al) relinquentes eam ad sinistram, nauigauimus in Syriam, et uenimus Tyrum: ibi enim naus erat expositura onus. ⁴inuentis autem discipulis mansimus ibi diebus septem, qui Paulo dicebant per spiritum ne ascenderet [in] Hierosolymam (Hierus.). ⁵et expletis (explicitis L) diebus

ὅτε δὲ ἐγένετο ἔξαρτίσαι ἡμᾶς τὰς ἡμέρας, ἐξελθόντες ἐπορευό-
μεθα προπεμπόντων ἡμᾶς πάντων σὺν γυναιξὶ καὶ τέκνοις ὥς ἔξω
τῆς πόλεως, καὶ θέντες τὰ γόνατα ἐπὶ τὸν αἰγιαλὸν προσευξάμενοι
ἠψησασάμεθα ἀλλήλους, καὶ ἐνέβημεν εἰς τὸ πλοῖον, ἐκεῖνοι δὲ
ὑπέστρεψαν εἰς τὰ ἴδια. Ἡμεῖς δὲ τὸν πλοῦν διανύσαντες ἀπὸ
Τύρου κατηντήσαμεν εἰς Πτολεμαῖδα, καὶ ἀσπασάμενοι τοὺς ἀδελ-
φοὺς ἐμείναμεν ἡμέραν μίαν παρ' αὐτοῖς. Ἐτῇ δὲ ἐπαύριον ἐξελ-
θόντες ἤλθομεν εἰς Καισάρειαν, καὶ ἐσελθόντες εἰς τὸν οἶκον Φι-
λίππου τοῦ εὐαγγελιστοῦ, ὅστις ἐκ τῶν ἐπτά, ἐμείναμεν παρ' αὐτῷ.
Ἰούτιω δὲ ἦσαν θυμαίτρις τέσσαρις παρθέναι προφητείουσαι. 10
ἐπιμενονόντων δὲ ἡμέρας πλείους κατέλθεν τις ἀπὸ τῆς Ἰουδαίας

1. οτε δε εγενετο εξαρτισαι ημιας (ημ. εξαρτ. C5) τας ημερας AB
CEes, sequenti autem die d εξελθοντες BCEes, exeuntes d, om A
ibamus e, ambulamus viam nostram d 2. προπεμποντων ABCEs,
deducentibus de omnibus nos d γυναιξι A, γυναιξιν CE
usque foris e, extra d 3. in litore de προσευξαμενοι ABCE,
προσηυξόμεθα des 4. απησπασαμεθα BE, απεσπασαμεθα C,
απησπασαμεθα A, vafacientes e, καὶ ἀσπασάμενοι des ἀλλήλους
ACEdes, om B και (om 5) ενεβημεν (ανεβ. AC, ἐπίβ. 5, ascen-
dinus) εἰς το πλοῖον ABCEes, om d 4. 5. εκεινοι δε υπεστρεψαν
ABCEes, reversi vero quisque d 5. in (ad d) sua de τον
πλουν διανυσαντες (διανοισαντες A) ABCEs, navigatione expedita
(praetendentes e) de 6. κατηντησαμεν BCs, venimus d, κατεβη-
μεν AEe εἰς πτολομαιδα C, ptolemaidem d, in ptolemaide e
salutantes e, salutavimus d 7. εμειναμεν BCEs, επειμειναμεν A,
mansibus e, incertus d sequenti autem die e, sequenti d
εξελθοντες ABCEde, add οἱ περὶ τὸν Παῦλον 5 8. ηλθαμεν B
in e, om d intrantes e 9. οστις ABCE, τοῦ ὄντος 5 apud
(ad d) eum de 10. θυγατρις τιςσαρις παρθεναι ABd, παρθε-
νοι θυγ. τισσ. C, θυγ. παρθ. τισσ. Ees 11. επιμενονων ABC
Es, spectantius e δε ABC, add ημων Ees plurimos e

profecti (propecti pr F) ibamus (ibimus) deducentibus nos omnibus
cum uxoribus et filiis usque foras civitatem, et positis genibus in
litore orauimus: 6et cum uale fecissemus inuicem, ascendimus in (om
al) nauem, illi autem redierunt in sua. 7nos uero nauigatione expli-
cita a Tyro descendimus (disc.) Ptolemaidem (Ptolomaida F al, Pto-
lemaidem L), et salutatis fratribus mansimus die una apud illos (eos).
8alia autem die profecti uenimus Caesaream, et intrantes [in L al]
domum Philippi euangelistae, qui erat [unus om L] de septem, man-
simus apud (apud) eum. 9huic autem erant filiae quattuor uirgines
prophetautes. (57) 10Et cum moraremur per dies aliquot (-quod pr

προφήτης ὀνόματι Ἀγαθος, ¹¹καὶ ἐλθὼν πρὸς ἡμᾶς καὶ ἄρας τὴν ζώνην τοῦ Παύλου, δέσας ἑαυτοῦ τοὺς πόδας καὶ τὰς χεῖρας εἶπεν Τάδε λέγει τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον. τὸν ἄνδρα οὗ ἐστὶν ἡ ζώνη αὕτη, οὕτως δήσουσιν ἐν Ἱερουσαλὴμ οἱ Ἰουδαῖοι καὶ παραδώσουσιν εἰς χεῖρας ἐθνῶν. ¹²ὥς δὲ ἤκούσαμεν ταῦτα, παρεκαλοῦμεν ἡμεῖς τε καὶ οἱ ἐντόπιοι τοῦ μὴ ἀναβαίνειν αὐτὸν εἰς Ἱερουσαλὴμ. ¹³τότε ἀπεκρίθη ὁ Παῦλος Τί ποιεῖτε κλαίοντες καὶ συνθρύπτοντές μου τὴν καρδίαν; ἐγὼ γὰρ οὐ μόνον δεῖσθαι ἀλλὰ καὶ ἀποθανεῖν εἰς Ἱερουσαλὴμ ἑτοίμως ἔχω ὑπὲρ τοῦ ὀνόματος τοῦ κυρίου Ἰησοῦ.

1. καὶ (om d) ἐλθων ABCEdes et corr D, ἀνελθων δε pr D
2. alligans e, ligavit d ἑαυτου ABCDE, «sibi e, suos d, ἑαυτὸν Orig 3,708^c, τε αὐτοῦ ε τους ποδας καὶ τας χειρας BCDEda, τας χειρας καὶ τους ποδας Aε, χειρῶν καὶ ποδῶν Orig et dixit d
3. virum e, eum virum d 4. οὕτως ACDE, οὕτω ε εν (om d) ἱερουσαλημ ABCEdes, ἀπελθόντα εἰς Ἱεροσόλυμα Orig 3,708^c οἱ om pr D παραδωσου A 5. cum autem e, et vero d παροκαλομεν pr D τε ABCEes, om Dd 6. οἱ ἐντοπιοι ABCDEs, qui loci illius sunt e, incolae loci illius d, add τον παυλον Dd αναβαινιν ABCEs, ascenderet de, επιβαινιν D αυτον om E in hierosolyma e, hierusalem d 6. 7. τοτε απεκριθη (add δε pr C) ABCEs, ἀπεκρίθη δὲ dε, ειπεν δε D, add προς ημας Dd 7. παυλος BCDdε, add καὶ ειπεν AEa συνθρυπτοντες ABCEs Orig 3,708^c et corr D, adligentes e, θορυβουντες (conturbantes) Dd 8. γαρ ABCDdes Orig, δε E 8. 9. αλλα (βουλομαι αλλα Dd) καὶ αποθανειν εις ιερουσαλημ ετοιμως (parate e, propositum d) εχω BCDEdes, αλλα καὶ αποθανειν ετοιμως εχω εις ιερουσαλημ A, εἰς Ἱερουσαλὴμ γινόμενος ἑτοίμως ἔχω ἀλλὰ καὶ ἀποθανεῖν Orig 9. pro nomine e, propter nomen d κυριου ABCEdes, add μου Orig ιησου ABEEs Orig, ιησου χριστου CD, christi iesu d

F), superuenit quidam a Iudaea propheta nomine Agabus. ¹¹is (his pr F) cum uenisset ad nos, tulit zonam Pauli et alligans sibi pedes et inaus dixit Haec dicit spiritus sanctus. uirum cuius est zona (zonam pr F) haec, sic alligabunt in Hierusalem Iudaei et tradent in inaus gentium. ¹²quod cum audissemus, rogabamus nos et qui loci illius erant [rogabamus hic ad] ne ascenderet Hierosolymam (Hierus.). ¹³tunc respondit Paulus et dixit Quid facitis flentes et affligentes cor meum? ego enim non solum alligari sed et mori in Hierusalem paratus sum propter nomen domini Iesu. ¹⁴et cum ei suadere non pos-

¹⁴μή πειθομένου δὲ αὐτοῦ ἡσυχάσαμεν εἰπόντες Τοῦ κυρίου τὸ θέλημα γινέσθω.

¹⁵Μετὰ δὲ τὰς ἡμέρας ταύτας ἐπισκευασάμενοι ἀνιβαίνομεν εἰς Ἱεροσόλυμα· ¹⁶συνῆλθον δὲ καὶ τῶν μαθητῶν ἀπὸ Καισαρείας σὺν ἡμῖν, ἄγοντες παρ' ᾧ ἔκειτο Μνάσωνι τινι Κυπρίῳ, ἀρχαίῳ μαθητῇ. ¹⁷γενομένων δὲ ἡμῶν εἰς Ἱεροσόλυμα, ἀσμένως ἀδέξαντο ἡμᾶς οἱ ἀδελφοί. ¹⁸τῇ δὲ ἐπιούσῃ εἰσῆει ὁ Παῦλος σὺν ἡμῖν πρὸς Ἰάκωβον, πάντες τε παρευρίνοντο οἱ πρεσβύτεροι. ¹⁹καὶ ἀσπυσάμενος αὐτοὺς ἐξηγείτο καθ' ἕνα ἕνα τὸν ὅν ἐποίησεν ὁ θεὸς

1. δὲ ABCDEes, om d εἰποντες ABCEs, oi (om corr) εἰποντες D, dicentes de, add προς αλληλους Dd 1. 2. του κυριου το θελημα ABCEs, το θελημα του κυριου Dds 2. γινεσθω BC, γινεσθω ADE, γινέσθω s 3. τας ημερας ταυτας ABCEes, hos dies d, τινας ημερας D επισκευασαμενοι ABE, παρασκευασαμενοι C, praeperantes e, ἀποσκευασάμενοι s, αποταξάμενοι D, refecimus nos et d ανιβαινομεν ABEes, αναβαινομεν CDD 4. in e, om d ιεροσολυμα ABCEde, Ἱερουσαλήμ s συνῆλθον... μαθητων om d των ABCs, εκ των Ee a e, de d 5. αγοντες ABCEes, simulquae adduxerunt d, add ημας Ede 5-7. μνάσωνι ... ἀδελφοί] et cum venerunt in quendam civitatem fuimus ad nasonem quendam cyprium discipulum antiquum et inde exeuntes venimus hierosolyma susceperunt autem nos cum laetitia fratres d 5. τινι habet pr corr A, om pr A 6. μαθητι E cum venissemus autem in e απεδεξαντο ABCE, ιδεξαντο s, susceperunt e 7. δὲ BCdes, τε AE introibat e, introibit d 8. παντες τε AB CEes, om d παρευρινοντο (collecti sunt e) οι πρεσβυτεροι AB CEes, παρευρινοντο (sic corr D, ησαν δε παρ (cum) αυτω d et pr D) οι πρεσβυτεροι συνηγμεναι (conventi) Dd και ABCEes et corr D, ους pr D, om d 9. αυτους] sic corr CD, αυτου pr C, om pr D εξηγειτο καθ εν εκαστον ABCEs et corr D, διηγειτο ενα εκαστον pr D, narrabat (exponebat e) per singula (-los e) de ων] ως pr D

semus (possumus pr F), quievimus dicentes Domini uoluntas fiat. (58) ¹⁵Post dies autem istos praeperati ascendebarus (ascendamus F) [in om F al] Hierusalem: ¹⁶uenerunt autem et ex discipulis a Caesarea nobiscum, adducetes [secum] apud quem hospitaremur, Nasonem (Mnas. L?) quendam Cyprium (Cyprium), antiquum discipulum. ¹⁷et cum uenissemus Hierosolymam (Hierus., -ma L), libenter exceperunt nos fratres. ¹⁸sequenti autem die intro ibat Paulus nobiscum ad Iacobum, omnesque collecti sunt seniores. ¹⁹quos cum salutasset, narrabat per singula quae fecisset deus in gentibus per ministerium

ἐν τοῖς ἔθνεσιν διὰ τῆς διακονίας αὐτοῦ. ²⁰οἱ δὲ ἀκούσαντες ἐδο-
 ξαζον τὸν θεόν, εἰπόντες αὐτῷ «Θεωρεῖς, ἀδελφέ, πόσαι μυριάδες
 εἰσὶν ἐν τοῖς Ἰουδαίοις τῶν πεπιστευκότων, καὶ πάντες ζηλωταὶ
 τοῦ νόμου ὑπάρχουσιν, ²¹κατηχήθησαν δὲ περὶ σοῦ, ὅτι ἀποστα-
⁵σιαν διδάσκεις ἀπὸ Μωυσέως τοὺς κατὰ τὰ ἔθνη Ἰουδαίους, λέ-
 γων μὴ περιτέμνειν αὐτοὺς τὰ τέκνα μηδὲ τοῖς ἔθνεσι περιπατεῖν.
²²τί οὖν ἐστίν; πάντως δεῖ συνελθεῖν πλῆθος (ἀκούσονται γὰρ ὅτι
 ἐλήλυθας). ²³τοῦτο οὖν ποίησον ὃ σοι λέγομεν. εἰσὶν ἡμῖν ἄνδρες
 τέσσαρες εὐχλὴν ἔχοντες ἐφ' ἑαυτῶν. ²⁴τούτους παραλαβὼν ἁγνί-
¹⁰σθητι ἀνὰ αὐτοῖς, καὶ δαπάνησον ἐπ' αὐτοῖς ἵνα ξυρῇσωνται τὴν

1. ἐν *ABCEdes*, om *d* audientes *d* εδοξαζον *ABCEes*, εδο-
 ξασαν *Dd* 2. θεον *ABCEe*, κυριον *Dds* ειποντες *CDd*, ειπον
 (-παν *E*) τε *ABEes* αὐτῷ om *Dd* milia de 3. ἱεῖσιν *D*
 ἐν τοις ιουδαιοις *ABCEe*, ἐν τη ἰουδαια *Dd*, Ἰουδαίων *ς* παντες
ABCEes, add ουτοι (τουτοι *pr*) *Dd* 4. sunt *d*, existent *e* κατη-
 χηθησαν *ABCDEs*, κατηκησαν *pr D*, diffamaverunt *d*, audierunt *e*
 5. docens *d* a *d*, ad *e* μωυσεως *BCE*, moysen *d*, moyse *e*,
 μωσειως *ADs* τους κατα τα εθνη *ABCEs* et corr *D*, τους κατα
 εθνη εἰσιν *pr D*, qui in gentibus sunt *d*, eorum qui per gentes sunt
e, add παντας *BCs* et corr *D* λέγων om *Dd* 6. περιτεμνειν
 αυτους *ABCDs*, οφειλειν περιτεμνειν αυτους *E*, circumcidat *d*, debere
 suos *e* μητε *pr D* τοις εθνεσιν (-σι *A*, add αυτους *D*) περι-
 πατειν *ABCDEs*, secundum consuetudinem ambulare *e*, ἐν τοις εθνε-
 σιν αυτου περιπατειν *pr D*, gentes eius ambulant *d* 7. πάντως]
 utique de δει συνελθειν πληθος *AEe* et corr *C*, δει (add το corr
D) πληθος συνελθειν *Dds*, om *B* et *pr C* cognoscent *e* γαρ
ADEdes, om *BC* 8. ἐληλυθες *B* ο *ABCD*, οπιρ *E* 9. παρα-
 βων *pr A*, adsume *d* 10. inpende *e*, eroga *d* ἐπ αυτοις *BCEs*,
 in illis *e*, ἐπ αυτους *A*, εις αυτους *Dd* ξυρῃσωνται *ABCs*, ξυ-
 ρησονται *E* et corr *D*, ξυρωνται *pr D*, radant *de*

ipsius. ²⁰at illi cum audissent, magnificabant deum, dixeruntque ei
 Vides, frater, quod (quot *LV al*) milia sint in Iudaeis qui credide-
 runt, et omnes aemulatores sunt legis, ²¹audierunt autem de te, quia
 discessionem (dissension.) doceas a Moyse (Mose *FL*) eorum qui per
 gentes sunt Iudaeorum, dicens (dicentes *pr L*) non debere eos cir-
 cumcidere (c. e.) filios suos neque secundum consuetudinem ingredi.
²²quid ergo est? utique oportet convenire multitudinem: audient enim
 te super (sup. te) uenisse: ²³hoc ergo fac quod tibi (om *al*) dicimus.
 sunt nobis uiri quattuor uotum habentes super se: ²⁴his adsumptis
 (ass., adsumtis *F*) sanctifica te cum illis, et inpende in illis ut ra-

κεφαλὴν, καὶ γινώσκονται πάντες ὅτι ὧν κατήχηνται περὶ σοῦ οὐδὲν ἔστιν, ἀλλὰ στοιχεῖς καὶ αὐτοὺς φυλάσσωσιν τὸν νόμον. ²⁵περὶ δὲ τῶν πεπιστευκότων ἔθνων ἡμεῖς ἀπεισιλάμεν κρίναντες φυλάσσεσθαι αὐτοὺς τό τε εἰδωλόθυτον καὶ αἷμα καὶ πνικτὸν καὶ πορνείαν.» ²⁶τότε ὁ Παῦλος παρκαλιβῶν τοὺς ἄνδρας τῇ ἐχομένῃ ἡμέρᾳ σὺν ⁵ αὐτοῖς ἀγνισθεὶς εἰσῆμι εἰς τὸ ἱερόν, διαγγέλλων τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν ἡμερῶν τοῦ ἁγνισμοῦ, ἕως οὗ προσηνέχθη ὑπὲρ ἐνὸς ἐκάστου αὐτῶν ἢ προσηγορά. ²⁷ὥς δὲ ἔμελλον αἱ ἐπτα ἡμέραι συντελεῖσθαι, οἱ ἀπὸ τῆς Ἀσίας Ἰουδαῖοι θρασυόμενοι αὐτὸν ἐν τῷ ἱερῷ συνέχαιαν

1. capita e γινωσκονται ABCDEς, γνῶσι ς, scient e, cognoscant d ων ABDEς, περι ων C. quae audierunt de περι ου pr D
2. αλλα (add και A) στοιχεις (στιυχεις E) και ABCEς et corr D, sed inmanebis et e, sed ambulans d, αλλ οτι πορευου pr D φυλασσωσιν (-σιν E) τον νομον ABCEde, τὸν νόμον φυλάσσωσιν ς
3. εθνων ABCDdς, ανθρωπων Ee, add ουδεν εχουσι λεγειν (quod dicere) προς (in) σε Dd ημεις γαρ Dd απεισιλαμεν BD, επισιταμεν ACEς, scripsimus d, destinavimus e κρινοντες de et pr D 3. 4. φυλασσεσθαι AB, μηδεν τοιουτο (τοιουτον Dς) τηρειν (observare d, custodire e) αυτους ει μη φυλασσεσθαι (custodirent d, observent e) CDEdeς 4. το τε ειδωλοθυτον ABCς, το εδωλοθυτον D, απο ιδωλοθυτιων (sacrificato d) Ede και (add το ς) αιμα ABCDς, και αιματος Ed, in sanguinis e και πνικτον (-κτον Ee) ABCEes, om Dd πορνειας Ede 5. ο ABCς, om DE adsumens e, adsumpsit d εχομενη ABCEς, επιουση D, sequenti d, veniente e 6. εισημι ABCEς, εισηλθην Dde 7. εως ου ABCEς, donec de, οπως D oblata est d, offerretur e 8. ἢ om D ως δε εμελλον αι (ημελλον E) επτα ημεραι συντελεισθαι ABCEes, συντελουμενης δε της εβδομης ημερας D, cum repletur autem eis septimus dies d 9. οι (οι δε D) απο (α pr D, de e) ασιας ιουδαιοι ABDEdeς, post ιερω C θρασυαμενοι ABCEς, videntes e, εληλυθοτες θρασυαμενοι D, venerant videntes d συνεχιαν (confuderunt) Cd, συνεχιον ABDς, συνεκινησαν τε E, conclataverunt e

dant capita, et scient omnes quia quae de te audierunt falsa sunt, sed ambulans (sic L: ambulans ceteri) et ipse custodiens legem. ²⁵de his autem (om al) qui crediderunt ex gentibus nos scripsimus (scribis. F) iudicantes ut abstineant se ab idolis immolato (inm.) et sanguine et (om F al) suffocato et fornicatione. (59) ²⁶Tunc Paulus adsumptis (ass., adsumtis F) niris (om al) postera die purificatus cum illis intrauit in templum, annuntians expletionem dierum purificationis, donec offerretur (offerretur F al) pro uno quoque eorum oblatio. ²⁷dum autem (enun L) septem dies consummarentur, hi qui de (ab F) Asia erant ludaei cum uidissent eum in templo, concitauerunt omnem po-

πάντα τὸν ὄχλον καὶ ἐπέβαλον ἐπ' αὐτὸν τὰς χεῖρας, ²⁸κραύζοντες Ἄνδρες Ἰσραηλῖται, βοηθεῖτε. οὗτός ἐστιν ὁ ἄνθρωπος ὁ κατὰ τοῦ λαοῦ καὶ τοῦ νόμου καὶ τοῦ τόπου τούτου πάντας πανταχῇ διδάσκων, ἔτι τε καὶ Ἑλλήνας εἰσήγαγεν εἰς τὸ ἱερὸν καὶ κεκοίνωκεν τὸν ἅγιον τόπον τούτον. ²⁹ἦσαν γὰρ προειρωκάτες Τρόφιμον τὸν Ἐφεσίον ἐν τῇ πόλει σὺν αὐτῷ, ὃν ἐνόμιζον ὅτι εἰς τὸ ἱερὸν εἰσήγαγεν ὁ Παῦλος. ³⁰ἐκινήθη τε ἡ πόλις ὅλη, καὶ ἐγένετο συνδρομὴ τοῦ λαοῦ, καὶ ἐπιλαβόμενοι τοῦ Παύλου εἶλκον αὐτὸν ἔξω τοῦ ἱεροῦ, καὶ εὐθέως ἐκλείσθησαν αἱ θύραι. ³¹ζητούντων τε αὐτὸν ἀποκτεῖναι, ἀνέβη φάσις τῷ χιλιάρχῳ τῆς σπειρῆς ὅτι ὅλη συγχύνεται Ἱερουσαλὴμ· ³²ὃς ἔξαιτῆς λαβὼν στρατιώτας καὶ ἑκατοντάρχας κατέδραμεν ἐπ' αὐτούς. οἱ δὲ ἰδόντες τὸν χιλιάρχον καὶ τοὺς

1. πάντα om Ec τον οχλον ABCDEd, populum e επιβαλον (-λαν A) ABCEes, miserunt d, επιβαλλουσιν D επ (in e) αυτον τας χειρας ABCDEde, τὰς χεῖρας ἐπ' αὐτόν ε 2. ανδρε A ἰσραηλῖται DEde βοηθεῖτε (-ται CD) ABCDε, βοηθησεται E
3. τοπου BDEdes, add του αγιου A et corr C? πανταχῃ ABC DE, πανταχοῦ ε docet d 4. τε ABCEε, om Dde εισηγεν ις ιερον pr D κεκοινωκεν ACε, κεκοινωκηκεν (-κε B) E et corr B, εκοινωγήσεν D 5. enim (autem d) providentes de 5. 6. ephesum e, et ephesium d 6. νομιζον ABCEε, νομισαν μεν (om de) Dde 7. ὁ om D et commota est d 8. adprahēdentes e του παυλου ABCDε, τον παυλον E ειλκον ABCε, ειλκων D, ηλκον E αὐτόν om Dd 9. ζητουντων τε (δε Deε) ABEEs et corr D, και ζητουντων Dd 10. ανεβη φασις (nuntius e) ABDE es, nuntiatum est d tribuno (add legionis e) cohortis quia de συγχυννεται AD, συγκεχυται (συνκ. E) BEdes 11. in hierusalem d λαβων (sumptis) Bd, παραλαβων (adsumptis) ADEes εκατονταρχος ABDE, εκατονταρχους corr Dε 12. decucurrit (proc. d) ad eos de

pulum et iniecerunt ei inanus, ²⁸clamantes Viri Israhelitae, adiuuate. hic est homo qui adversus populum et legem et locum hunc omnes (omne pr F, omnem V) ubique docens (dicens) insuper et gentiles induxit in templum et violavit sanctum locum istum. ²⁹videraut enim Trophium Ephesium in ciuitate (-tatem F) cum ipso, quem aestimauerunt quoniam in templum intro duxisset (in t. indux. L) Paulus. ³⁰commotaque est ciuitas tota, et facta est concursio populi, et adprahēdentes Paulum trahebant eum (om F) extra templum, et statim clausae (clusae) sunt ianuae. ³¹quaerentibus autem eum occidere, nuntiatum est tribuno cohortis quia tota confunditur Hierusalem: ³²qui statim adsumptis (assumpt.) militibus et centurionibus decucurrit (decurr.) ad illos. qui cum uidisset tribunum et milites, cessauerunt

στρατιώτας ἐπαύσαντο τύπτοντες τὸν Παῦλον. ³³τότε ἐγγίσας ὁ
χιλίαρχος ἐπελάβετο αὐτοῦ καὶ ἐκέλευσε δεθῆναι ἀλύσεισι δυοί, καὶ
ἐπνυθάνετο τίς εἴη καὶ τί ἴσιν πεποιηκώς. ³⁴ἄλλοι δὲ ἄλλο τι ἐπε-
φώνουν ἐν τῷ ὄχλῳ· μὴ δυναμένου δὲ αὐτοῦ γνῶναι τὸ ἀσφαλές
διὰ τὸν θόρυβον, ἐκέλευσεν ἄγεσθαι αὐτὸν εἰς τὴν παρεμβολήν. ³⁵
³⁵ὅτε δὲ ἐγένετο ἐπὶ τοὺς ἀναβαθμούς, συνέβη βασιτάζεσθαι αὐτὸν
ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν διὰ τὴν βίαν τοῦ ὄχλου· ³⁶ἠκολούθει γὰρ τὸ
πλήθος τοῦ λαοῦ κράζοντες Αἴρε αὐτόν. ³⁷μέλλων τε εἰσαγγεσθαι
εἰς τὴν παρεμβολήν ὁ Παῦλος λέγει τῷ χιλιάρχῳ Εἰ ἔξεστί μοι
εἰπεῖν τι πρὸς σὲ; ὁ δὲ ἔφη Ἑλληνιστὶ γινώσκεις; ³⁸οὐκ ἄρα σὺ ¹⁰
εἰ ὁ Αἰγύπτιος ὁ πρὸ τούτων τῶν ἡμερῶν ἀναστατώσας καὶ ἔξα-
γαγὼν εἰς τὴν ἔρημον τοὺς τετρακισχιλίους ἄνδρας τῶν σικαρίων;
³⁹εἶπεν δὲ ὁ Παῦλος Ἐγὼ ἄνθρωπος μὲν εἰμι Ἰουδαῖος, Ταρσεύς,

1. accedens e 2. ἐκέλευσε A, ἐκέλευσεν DE ligari d, alli-
gare e αλυσεισι δυσι A, αλυσεισιν δυσιν DE 3. τις (τίς ἄν
ες, τι αν E) εἴη καὶ τι ABEdes et corr D, τις pr D est quod
fecisset e, fecisset d ἄλλο τι ABEdes, aliud d, ἀλλὰ D ἐπεφω-
νουν ABDE, ἐβόων ε, clamabant de 4. μὴ (καὶ μὴ D) δυναμι-
νου δε (om D) αὐτου ABDE, μὴ δυνάμιτος δὲ ε, et cum non pos-
sit d, cum autem non e quod certum est d, certius e 5. ἐκέλευσε
pr D 6. ἐγένετο ABDEs, adhuc esset d, factus e εἰς τοὺς
αναβ. D, ad gradus e, in graduus d βασιτάζεσθαι αὐτον ABEds,
ut portaretur ipse e, τον παυλον βασταζεσθαι Dd 7. οχλου AB
Eds, λαου Dde 8. τοῦ λαοῦ om Dd κράζοντες ABE, κράζον
Ddes αἶρε ABEds, ἀναιρεσθαι D, tollite d 8. 9. et cum iam
induceretur in castris d 9. ο παυλος λεγει τω χιλιαρχω ABEds,
τω χειλιαρχω αποκριθεις ειπεν Dd 10. ειπεν ABEds, λαλησαι
Dde τι om Dd ait d, dixit e οὐκ ἀρα ABEds, nonne de,
ου D 11. ille aegyptius d ἐξαναστατώσας E 12. σικα-
ριων E 13. εἰμη E ταρσεύς ABEds, tarsensis ex d, a tarso e,
εν ταρσω δε D

percutere Paulum. ³³tunc accedens tribunus adprehendit eum et ius-
sit alligari catenis duabus, et interrogabat quis esset et quid fecisset.
³⁴alii autem aliud clamabant in turba: et cum non posset certum
cognoscere prae tumultu (-tum pr F), iussit duci eum (e. d.) in
castra. ³⁵et cum venisset ad gradus, contigit ut portaretur a militibus
propter nim populū: ³⁶sequebatur enim (autem) multitudo populi cla-
mans (-ntes) Tolle eum. ³⁷et cum coepisset induci in castra Paulus,
dicit tribuno Si licet mihi loqui aliquid ad te? qui dixit Graece
(Grece) nosti? ³⁸nonne tu es Aegyptius qui ante hos dies tumultum
concitasti et eduxisti in desertum quattuor milia uirorum sicariorum
(sycar.)? ³⁹et dixit ad eum Paulus Ego homo sum quidem (q. s.)

τῆς Κιλικίας οὐκ ἀσήμεον πόλειως πολίτης, δέομαι δέ σου, ἐπιτρεψόν μοι λαλῆσαι πρὸς τὸν λαόν. ⁴⁰ἐπιτρέψαντος δὲ αὐτοῦ ὁ Παῦλος ἐστὼς ἐπὶ τῶν ἀναβαθμῶν κατέειπεν τῇ χειρὶ τῷ λαῷ, πολλῆς δὲ σιγῆς γενομένης προσεφώνησιν τῇ Ἑβραϊδὶ διαλέκτῳ λέγων
 « Ἄνδρες ἀδελφοὶ καὶ πατέρες, ἀκούσατέ μου τῆς πρὸς ὑμᾶς νυνὶ ἀπολογίας. » ²ἀκούσαντες δὲ ὅτι τῇ Ἑβραϊδὶ διαλέκτῳ προσεφώνει αὐτοῖς, μᾶλλον πυρέσχον ἡσυχίαν. καὶ φησιν ³Ἐγὼ εἰμι ἀνὴρ Ἰουδαῖος, γειγεννημένος ἐν Ταρσῷ τῆς Κιλικίας, ἀνατιθραμμένος δὲ ἐν τῇ πόλει ταύτῃ, παρὰ τοὺς πόδας Γαμαλιὴλ πεπαιδευμένος
 κατὰ ἀκρίβειαν τοῦ πατρῷου νόμου, ζηλωτὴς ὑπάρχων τοῦ Θεοῦ

1. ουκ ασήμεον πολειως πολιτης (cuius d) ABEdes, γειγεννημενος D δεομαι (δαιομε D) δε σου επιτρεψον (συνχωρησαι D) ABDEes, rogo obsecro autem d 2. επιτρεψαντος (permisso e) δε αυτου AB Ees, και (om corr D) επιτρ. δε του χιλιευρχου D, et cum permisisset ei tribunus d 2. 3. ιστως ο παυλος Dd 3. in gradibus de κατεειπεν (-σις A, -σισιν E) ABEdes, και σειςας (movit) Dd manu e, manuum d τω λαω ABEd, ad populum e, προς αυτους Dd magno de 4. δε ABEdes, τε Dd σιγης (ησυχιας D) γενομενης (γεναιμ. A) ADEdes, γενομενης σιγης B προσεφωνησε B ιβραιδι BDEes, hebreica d, ιδιαι A 5. 6. της προς υμας νυνι (νυν ε) απολογιας ABDEes, quam ad vos nunc reddo rationem e, nunc apud vos reddo rationem d 6. audientes e hebreica d προσεφωνει ABes, προσφωνει DE, adloquitur d, adlocutus est e 7. αυτοις BEes et corr A, om Dd πυρεσχον ησυχιαν ABEdes, ησυχασαν D ait e ιγω ABDEes, Ἐγὼ μὲν ε ιουδαιος ανηρ D 8. γειγεννημενος BEes et post κιλικιας D, γειγενημ. A 9. ante pedes e γαμαλιηλ ADEes, γαμαλιηλου B πεπαιδευμενος ABEdes, παιδευομενος D 10. κατα (κατ B) ακριβειαν (-βιαν DE) ABDEes, certissime e υπαρχων ABEdes, om D

Iudaeus, a Tarso (Th. F al) Ciliciae, non ignotae ciuitatis municeps, rogo autem te, permitte mihi loqui ad populum. ⁴⁰et cum ille permisisset, Paulus stans in gradibus annuit (adn. F) manu ad plebem, et magno silentio facto adlocutus (alloqu.) est Hebraea lingua dicens (60) ¹Viri fratres et patres, audite quam ad uos nunc reddo rationem. ²cum audissent autem quia Hebraea lingua loquitur ad illos, magis praestiterunt (praestet.) silentium. ³et dixit Ego sum uir Iudaeus, natus Tarso (Th. FL al) Ciliciae, nutritus autem in ista ciuitate (istam -tem L), secus pedes Gamaliel (-liel) eruditus iuxta ueritatem paternae legis, aemulator legis sicut et (et sicut) uos omnes

καθὼς πάντες ὑμεῖς ἐστέ σήμερον, ⁴ὃς ταύτην τὴν ὁδὸν ἐδίωξα ἄχρι θανάτου, δεσμεύων καὶ παραδιδούς εἰς φυλακὰς ἄνδρας τε καὶ γυναῖκας, ⁵ὥς καὶ ὁ ἀρχιερεὺς μαρτυρεῖ μοι καὶ πᾶν τὸ πρεσβυτέριον, πυρὶ ὧν καὶ ἐπιστολὰς δεξιόμενος πρὸς τοὺς ἀδελφοὺς εἰς Λαμιασκὸν ἐπορευόμεν, ἄξων καὶ τοὺς ἐκείσε ὄντας δεδμεμένους ⁶εἰς Ἱερουσαλήμ, ἵνα τιμωρηθῶσιν. ⁷ἔγένετο δέ μοι πορευομένῳ καὶ ἐγγιζόντι τῇ Λαμιασκῇ περὶ μισημβρίαν ἐξαίφνης ἐκ τοῦ οὐρανοῦ περιαστράφαι φῶς ἱκανὸν περὶ ἐμέ, ⁸ἔπιτά τε εἰς τὸ ἔδαφος καὶ ἤκουσα φωνῆς λεγούσης μοι Σαοὺλ Σαοὺλ, τί με διώκεις; ⁹ἰγὼ δὲ ἀπεκρίθην Τίς εἰ, κύριε; εἶπέν τε πρὸς ἐμέ Ἐγὼ εἰμι Ἰησοῦς ὁ Ναζωραῖος ὃν σὺ διώκεις. ¹⁰οἱ δὲ σὺν ἐμοὶ ὄντες τὸ μὲν φῶς ἐθεάσαντο, τὴν δὲ φωνὴν οὐκ ἤκουσαν τοῦ λαλοῦντός μοι. ¹¹εἶπον δέ

1. παντες υμεις εστε ABEes, ισται υμεις παντες D ος ABE es, και D 2. μεχρι D φυλακας ABEes, φυλακην D 3. ο om pr D μαρτυρει (-ρι E) AEs, μαρτυρει B, μαρτυρησει D παν (ολον D) το πρεσβυτεριον ABDEs, totam seniorum e 4. και ABEes, om D accipiens e πυρα των αδελγων D 5. αξων ABDs, αξαι Ee και τους εκεισε (εκισι E, εκι D) οντας δεδμεμενους ABDEs, constitutis vinctos e 6. 7. εγενετο δε μοι (om e) πορευομενω και εγγιζοντι τη δαμιασκω περι μισημβριαν ABEes, εγγιζοντι δε μοι μισημβριας δαμιασκω D 7. εξιτηνης DE απο του pr D 8. περιαστραφαι ABs, περιεστραψεν Ee, περιεστραψα με D lux copiosa e επεσα (-σόν s) τε ABEs, και επεσον D, cadensque e και om e 9. σαουλ σαουλ ABEs, αυλε αυλε De διωκεις ABDEs et corr e, om pr e, add σκληρον σοι προς κεντρα (stimulam) λακτιζιν Ee 10. τε ABEes, δε D ιμε AB, με DEs εμ] ei pr D 11. ναζοραιος pr D εθεασαντο AB, add και ενφοβοι (εμφ. s) εγενοντο DEes 12. ηκουσαν ABDEs, ηκουον E ειπα D

estis hodie, ⁴qui hanc viam persecutus sum usque ad mortem (morte pr F), alligans et tradens in custodias (-dia L) viros ac mulieres, ⁵sicut princeps sacerdotum testimonium mihi (m. t. F al) reddit et omnes maiores nati, a quibus et (om F al) epistulas accipiens ad fratres Damascum pergebam, ut adducerem inde vinctos in Hierusalem, ut punirentur. ⁶factum est autem eunte me et adpropinquante (appr.) Damasco, media die (diet) subito de caelo circum fulsit me lux copiosa, ⁷[et om F al] decedens in terram audiui vocem dicentem mihi Saule Saule, quid me persequeris? ⁸ego autem respondi Quis (Qui F) es, domine? dixitque ad me Ego sum Iesus Nazarenus quem tu persequeris. ⁹et qui mecum erant lumen quidem uiderunt, vocem autem non audierunt eius qui loquebatur mecum. ¹⁰et dixi Quid fa-

Τί ποιήσω, κύριε; ὁ δὲ κύριος εἶπεν πρὸς με Ἀναστὰς πορεύου εἰς Δαμασκόν, κακέϊ σοι λαληθήσεται περὶ πάντων ὧν τέτακται σοι ποιῆσαι. ¹¹ὥς δὲ οὐκ ἐνέβλεπον ἀπὸ τῆς δόξης τοῦ φωτός ἐκείνου, χειραγωγούμενοι ὑπὸ τῶν συνόντων μοι ἦλθον εἰς Δαμασκόν. ¹²Ἀνανίας δὲ τις ἀνὴρ ἐνλαβὴς κατὰ τὸν νόμον, μαρτυρούμενος ὑπὸ πάντων τῶν κατοικούντων Ἰουδαίων, ¹³ἐλθὼν πρὸς ἐμὲ καὶ ἐπιστάς εἶπέν μοι Σαουλ ἀδελφέ, ἀνάβλεψον. καγὼ αὐτῇ τῇ ὥρᾳ ἀνέβλεψα εἰς αὐτόν. ¹⁴ὁ δὲ εἶπεν Ὁ Θεὸς τῶν πατέρων ἡμῶν προεχειρίσατό σε γινῶναι τὸ θέλημα αὐτοῦ καὶ ἰδεῖν τὸν δίκαιον καὶ ¹⁵ἀκοῦσαι φωνὴν ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ, ¹⁵ὅτι ἔση μάρτυς αὐτῷ πρὸς πάντας ἀνθρώπους ὧν ἐώρακας καὶ ἤκουσας. ¹⁶καὶ νῦν τί μέλλεις; ἀναστὰς βάπτισαι καὶ ἀπύλousαι τὰς ἁμαρτίας σου, ἐπι-

1. κυριος ABΕεζ, om D εἶπε B surgens e 2. σοι λαληθήσεται ABDζ, λαλ. σοι Eo 2. 3. τετακται (εντεταλκται B?) σοι ABζ, τετακτε E, oportet e, te oportet d 3. ουκ ενεβλεπον Αζ, ουδεν εβλεπον B, ουκ εβλεπον E, non (surrexit non d) videbam de εκεινον ABΕεζ, add et d 4. υπο των BEζ, απο των A, iab eis qui e, qui d mecum erant de veni d, ingressus sum e 5. δε ABΕεζ, om d ενλαβης B, timoratus d, ευσεβης Eζ, pius e, om Av μαρτυρουμενος A, et testimonio d 6. κατοικουντων ABΕεζ, om d veniens e με AB, με Eζ 6. 7. και επιστας om d 7. σαουλ ABΕζ, saule e, saule saule d ipsa d, eadem e 8. ανεβλεψα BE δεζ, εβλεψα A εἰς αὐτόν om d ο δε ειπεν ABΕεζ, et dixit mihi d προχειρησατο A 9. cognoscere e, ut cognosceris d 10. του BEζ, om A οτι ABΕεζ, qui d εση AEδεζ, post ανθρωπους B ei e, eius d 11. προς ABεζ, apud d, πανς pr E, εις corr E ων ABζ, eorum (horum e) quae de, ων τε E 12. exsurgens e, surge d invocans de

ciam, domine? dominus autem dixit ad me Surgens uade Damascus, et ibi tibi dicetur de omnibus quae (quid) te oportet (op. te F al) facere. ¹¹et cum non uiderem (-rim) prae claritate (-tem pr F) luminis illius, ad manum deductus a comitibus ueni Damascus. (61) ¹²Ananias (Annan. F al) autem quidam uir secundum legem, testimonium habens ab omnibus habitantibus [Damasco] Iudaeis, ¹³ueniens ad me et adstans (stans) dixit mihi Saule frater, respice. et ego eadem hora respexi in eum. ¹⁴at ille dixit Deus patrum nostrorum praeordinauit te ut cognosceres uoluntatem eius et uideres iustum et audires uocem ex ore eius, ¹⁵quia eris testis illius ad omnes homines eorum quae uidisti et audisti. ¹⁶et nunc quid moraris? exsurge (exurge) et (om al) baptizare et ablue (abluere) peccata tua inuocato nomine ipsius.

καλεσάμενος τὸ ὄνομα αὐτοῦ. ¹⁷ἐγένετο δέ μοι ὑποστρέψαντι εἰς Ἱερουσαλὴμ καὶ προσευχομένου μου ἐν τῷ ἱερῷ γενέσθαι με ἐν ἐκστάσει ¹⁸καὶ ἰδεῖν αὐτὸν λέγοντά μοι Σπείῃσον καὶ ἔξελθε ἐν τάχει ἐξ Ἱερουσαλὴμ, διότι οὐ παραδέξονται σου μαρτυρίαν περὶ ἐμοῦ. ¹⁹καὶ γὰρ εἶπον Κύριε, αὐτοὶ ἐπίστανται ὅτι ἐγὼ ἤμην φυλακίζων καὶ δέρων κατὰ τὰς συναγωγὰς τοὺς πιστεύοντας ἐπὶ σέ· ²⁰καὶ ὅτι ἐξεχύνετο τὸ αἷμα Στεφάνου τοῦ μάρτυρός σου, καὶ αὐτὸς ἤμην ἐφιστῶς καὶ συνευδοκῶν καὶ φυλάσσων τὰ ἱμάτια τῶν ἀναιρούντων αὐτόν. ²¹καὶ εἶπεν πρὸς με Πορεύου, ὅτι ἐγὼ εἰς Ἔθνη μακρὰν ἐξαποστελῶ σε. ²²ἤκουον δὲ αὐτοῦ ἄχρι τούτου τοῦ λόγου, καὶ ¹⁰ἐπῆραν τὴν φωνὴν αὐτῶν λέγοντες Αἶρε ἀπὸ τῆς γῆς τὸν τοιοῦτον· οὐ γὰρ καθῆκεν αὐτὸν ζῆν. ²³κραυγαζόντων τε αὐτῶν καὶ ῥιπτούντων τὰ ἱμάτια καὶ κοινορτὸν βαλλόντων εἰς τὸν ἄερα, ²⁴ἐκέλευσεν

1. αὐτον ABEdē, τοῦ Κυρίου ε mibi reverso d, revertenti e in e, om d 2. ἱερουσαλὴμ E καὶ om d προσευχομένου μου ABdς, προσευχομένου Ee 2. 3. in stupore e, in soporem d 3. ἰδεῖν ABEdς, vidi d 4. quia de recipiunt e σου (add τὴν Eς) μαρτυρίαν περὶ ἐμοῦ ABEdς, testimonium meum d 5. καγὼ AB Eeς, et d 6. πιστεύοντας ABdς, πεπιστευκοτας E in te de 7. ἐξεχύνετο A, ἐξεχύνετο BE, ἐξεχέϊτο ε στεφάνου BEdς, om A σου καὶ ABEdς, om d αὐτοῦ ABEdς, ego de 8. ἐφιστῶς BEdς, εστῶς A συνευδοκῶν ABDEdē, add τῇ ἀναιρέσει αὐτοῦ ε 9. με ABDEς, ἐμε C ἐθνη ABCDEς, ἐθνος E 10. ἐξαποστελῶ σε ABCς, mittante e, ἐξαποστελλῶ σε D, ἀποστελλῶ σε E ἤκουον ABCEς, ἤκουσαν D 11. αἶρε etc.] Orig 4,434^d 12. nec enim e καθῆκεν ABCDE, καθῆκον ε, fas e κραυγαζόντων ABDEς, κραζόντων C τε ABC, δι DEς αὐτῶν om D ριπτούντων ABCς, ριπτονίων DE 13. ἱμάτια ABCDς, add αὐτῶν Ee αἶρα ABCEς, οὐρανὸν D

¹⁷factum est autem reuertenti mihi in Hierusalem et oranti in templo, fieri me in (om L) stupore (-rem) mentis ¹⁸et uidere (-rem) illum dicentem mihi Festina et exi uelociter ex Hierusalem, quoniam non recipient (-unt F al) testimonium tuum de me. ¹⁹et (om F al) ego dixi Domine, ipsi sciunt quia ego eram concludens in carcerem et caedens (ced.) per synagogas eos qui credebant in te: ²⁰et cum fundetur (-rentur al, -rent F) sanguis (-inem F) Stephani testis tui, ego adstabam (stab. F al) et consentiebam et custodiebam uestimenta interficientium illum. ²¹et dixit ad me Vade, quoniam ego (om al) in (ad F al) nationes longe mittam te. ²²audiebant autem eum (om F al) usque ad hoc uerbum, et leuauerunt uocem suam dicentes Tolle de terra eius (huius) modī: non enim fas est eum uiuere. ²³uociferantibus autem eis et proicientibus uestimenta sua et puluerem iactantibus in aerem (aere), ²⁴iussit tribunus induci eum in castra et flagel-

ὁ χιλιάρχος εισάγεσθαι αὐτὸν εἰς τὴν παρεμβολήν, εἶπας μάλιστα
ἀντιτάξασθαι αὐτόν, ἵνα ἐπιγνῶ δι' ἣν αἰτίαν οὕτως ἐπιφώνουν
αὐτῷ. ²⁵ὥς δὲ προέτειναν αὐτὸν τοῖς ἱμαῖσιν, εἶπεν πρὸς τὸν ἐσιῶτα
ἑκατόνταρχον ὁ Παῦλος Εἰ ἄνθρωπον Ῥωμαῖον καὶ ἀκατάκριτον
⁶ ἔξεστιν ὑμῖν μαστίξαι; ²⁶ἀκούσας δὲ ὁ ἑκατοντάρχης προσελθὼν
τῷ χιλιάρχῳ ἀπήγγειλεν λέγων Τί μέλλεις ποιεῖν; ὁ γὰρ ἄνθρωπος
οὗτος Ῥωμαῖός ἐστιν. ²⁷προσελθὼν δὲ ὁ χιλιάρχος εἶπεν αὐτῷ Λέγε
μοι, σὺ Ῥωμαῖός εἰ; ὁ δὲ ἔφη Ναί. ²⁸ἀπεκρίθη δὲ ὁ χιλιάρχος
Ἐγὼ πολλοῦ κεφαλαίου τὴν πολιτείαν ταύτην ἐκτησάμην. ὁ δὲ
¹⁰ Παῦλος ἔφη Ἐγὼ δὲ καὶ γιγέννημαι. ²⁹εὐθέως οὖν ἀπίστησαν
ἀπ' αὐτοῦ οἱ μέλλοντες αὐτὸν ἀντάξειν. καὶ ὁ χιλιάρχος δὲ ἐφο-

1. ο χιλιάρχος εισαγεσθαι αὐτον *ABCDEE*, αὐτὸν ὁ χιλιάρχος ἄγε-
σθαι *ς* ιπας *ABCDE*, εἰπὼν *ς* 2. ἀντιτάξασθαι (-τάξασθαι
B?) *ABCς* et corr *D*, ἀντιτάξιν pr *D*, ἐταξισθαι *E* ἐπιγνώ *BC*
DEς, γνῶ *A* 2. 3. ἐπιφώνουν αὐτῷ *ABCEς*, κατεφώνουν περὶ
αὐτοῦ *D* 3. προέτειναν *B*, προέτεινον *AE*, προέτειναν *CD*, ex-
tendissent *e*, προέτινεν *ς* ἐσιῶτα *E* 4. ἑκατοντάρχον ὁ παῦ-
λος *ABCEς*, ἑκατοντάρχη *D* 5. ἔξεστιν ὑμῖν (ἔμμιν *E*) *ABC*
Eς, ante ἀνθρώπον *D* ἀκούσας (audiens *e*) δι *ABCEς*, τουτο
ἀκούσας *D* ἑκατοντάρχης *ACD*, ἑκατοντάρχος *BEς*, centuri *e*,
add ὅτι Ῥωμαῖον αὐτον λέγει *D* 6. τῷ χιλιάρχῳ ἀπήγγειλεν
(ἐπήγγειλεν pr *D*) *ABCDEE*, ἀπήγγειλε τῷ χιλιάρχῳ *ς* λέγων *A*
BCE, λέγων Ὅρα *ς*, αὐτῷ ὅρα *D* τί] qui *e* 6. 7. ὁ γὰρ (om
pr *D*) ἄνθρωπος οὗτος *ABCEς*, hic enim homo *e* 7. accedens
autem *e*, τότε προσελθὼν *D* εἶπεν αὐτῷ *ABCEς*, ἐπηρώτησεν
αὐτον *D* 8. σὺ *ABCDEE*, εἰ σὺ *ς* ἔφη ναὶ ἀπεκρίθη δι (τε
ς, om *A*) *ABCEς*, εἶπεν εἰμι καὶ ἀποκριθεὶς *D* χιλιάρχος *AB*
CEς, add καὶ εἶπεν pr *D*, add εἶπεν αὐτῷ corr *D* 9. πολλοῦ
ABCEς, οἶδα πόσου *D* τὴν om *C* 9. 10. ὁ δὲ παῦλος *ABC*
Eς, παῦλος δι *D* 10. δι *ABDEς*, om *C* γιγέννημε *CE*, γε-
γεννημαι *A* εὐθέως οὖν *ABCEς*, τότε *D*

lis caedi et torqueri eum, ut sciret propter quam causam sic adcla-
marent (-massent *F*) ei. ²⁵et cum adstrinxissent (astr.) eum loris, dixit
adstanti sibi centurioni (-ne) Paulus Si hominem Romanum et in-
demonstratum licet vobis flagellare? ²⁶quo audito centurio accessit ad
tribunum et nuntiavit dicens Quid acturus es? hic enim homo cuius
(cuius *L*) Romanus est. ²⁷accedens autem tribunus dixit illi Dic mihi,
tu Romanus es? at (ad pr *F*) ille dixit Etiam. ²⁸et respondit tribu-
nus Ego multa summa (pecunia *L*) civitatem hanc consecutus sum.
et Paulus ait Ego autem et natus sum. ²⁹protinus ergo discesserunt
ab illo qui eum torturi erant. tribunus quoque timuit, postquam rescī-

βήθη ἐπιγινούς ὅτι Ῥωμαῖός ἐστιν καὶ ὅτι αὐτὸν ἦν δεδικώς. ³⁰τῇ δὲ ἐπαύριον βουλόμενος γινῶναι τὸ ἀσφαλές, τὸ τί κατηγορεῖται ὑπὸ τῶν Ἰουδαίων, ἔλυσεν αὐτὸν καὶ ἐκέλευσεν συνελθεῖν τοὺς ἀρχιερεῖς καὶ πᾶν τὸ συνέδριον, καὶ καταγαγὼν τὸν Παῦλον ἔστησεν εἰς αὐτούς. Ἀτινίσας δὲ τῷ συνεδρίῳ ὁ Παῦλος εἶπεν Ἄνδρες ἀδελφοί, ἐγὼ πύση σννειδῆσει ἀγαθῇ πεπολιτευμαι τῷ Θεῷ ἄχρι ταύτης τῆς ἡμέρας. ²ὁ δὲ ἀρχιερεὺς Ἀνανίας ἐπίταξεν τοῖς παρ-
στῶσιν αὐτῷ τύπτειν αὐτοῦ τὸ στόμα. ³τότε ὁ Παῦλος πρὸς αὐτὸν εἶπεν Τύπτειν σε μέλλει ὁ Θεός, τοῖχε κικονιαμῖνε. καὶ σὺ κάθῃ κρίνων με κατὰ τὸν νόμον, καὶ παρανομῶν κελεύεις με τύπτε-
σθαι; ⁴οἱ δὲ παρσιτώεις εἶπον Τὸν ἀρχιερέα τοῦ Θεοῦ λοιδορεῖς;

1. οἱ ABCς, add πολιτης Ee αὐτον τῇ (add τῇ E) δεδικως (δεδικως C et corr A, δειδωκως pr A) ABCE, eum alligasset e, ἦν αὐτὸν δεδικώς ε 2. το ασφαλεις ABCEς, certius e το ABCς, om E 3. υπο ABCE, παρὰ ε αὐτον ABCEe, add ἀπὸ τῶν δεσμῶν ε ἐκέλευσε B συνελθειν ABCEe, ἐλθεῖν ε 4. παν το συνεδριον ABCEe, ὅλον τὸ συνέδριον αὐτῶν ε produccens e τὸν om E 5. inter eos e adtendens e, intendens Lucif 228 δὲ om Lucif τῷ συνεδρίῳ (in concilium Lucif) ο παυλος ACEe Lucif, παυλος (ὁ Π. ε) τῷ συνεδρίῳ Bς 6. συνιδησι E deo e, coram deo Lucif 7. ἐπιταξεν (ἐκέλευσεν C) τοις παρσιτωσιν αυτω ABCEeς, circumstantibus se praecepit Lucif 8. percuti os paulli Lucif 8. 9. προς αὐτον ειπεν ABEeς Lucif, ειπεν προς αυτον C μέλλει ABCEς Orig 3,254^{de}, incipiet e Lucif κικονιασμεναι C Orig 10. iudicas me e, iudicare de me Lucif 228 παρανομων ABCς, παρα τον νομον Ee Lucif 11. qui autem circum dixerunt e. ειπον ACEς, ειπαν B τον αρχιερα του Θεου λοιδορεις ABCEeς, sic insilis in sacerdotem dei male dicendo Cyp 81 113 122

uit quia ciuis Romanus esset et quia alligasset (lig. F al) eum. ³⁰postera autem die uolens scire diligentius qua ex causa accusaretur a Iudaeis, soluit eum et iussit sacerdotes conuenire et omne concilium, et produccens Paulum statuit inter illos (eos). (62) ¹Intendens autem [in] concilium Paulus ait Viri fratres, ego omni conscientia bona conuersatus sum ante deum usque in hodiernum diem. ²princeps autem sacerdotum Ananias (Annan.) praecepit adstantibus sibi percutere os eius. ³tunc Paulus ad eum dixit Percutiet te deus, paries dealbate. et tu sedens iudicas me secundum legem, et contra legem iubes me percuti? ⁴et qui adstabant (ast. V) dixerunt Summum sacerdotem dei male dicis (dices)? ⁵dixit autem Paulus Nescie-

ἔφη τε ὁ Παῦλος Οὐκ ᾔδειν, ἀδελφοί, ὅτι ἔστιν ἀρχιερεύς· γέγραπται γάρ Ἀρχοντα τοῦ λαοῦ σου οὐκ ἐρεῖς κακῶς. ὅνους δὲ ὁ Παῦλος ὅτι τὸ ἐν μέρος ἰστὶν Σαδδουκαίων, τὸ δὲ ἕτερον Φαρισαίων, ἐκραξεν ἐν τῷ συνεδρίῳ Ἄνδρες ἀδελφοί, ἐγὼ Φαρισαῖός εἰμι, υἱὸς Φαρισαίων· περὶ ἐλπίδος καὶ ἀναστάσεως νεκρῶν ἐγὼ κρίνομαι. 7 τοῦτο δὲ αὐτοῦ εἰπόντος ἐγένετο στάσις τῶν Φαρισαίων καὶ Σαδδουκαίων, καὶ ἐσχίσθη μὲν τὸ πλῆθος 8 (Σαδδουκαῖοι γὰρ λέγουσιν μὴ εἶναι ἀνάστασιν, μήτε ἄγγελον μήτε πνεῦμα· Φαρισαῖοι δὲ ὁμολογοῦσιν τὰ ἀμφότερα), 9 ἐγένετο δὲ κραυγὴ μεγάλη. 10 καὶ ἀναστάντες τινὲς τῶν Φαρισαίων διεμάχοντο λέγοντες Οὐδὲν κακὸν εὐρίσκομεν ἐν τῷ ἀνθρώπῳ τούτῳ· εἰ δὲ πνεῦμα ἐλάλησεν αὐτῷ ἢ ἄγγελος; 10 πολλῆς δὲ στάσεως γινομένης φοβηθεὶς ὁ χι-

1. εφη τε (autem c) ο πανλος ABCEes, respondit et dixit Cyr 113 ἰστιν ἀρχιερεὺς ABCEes, pontifex est Cyr 81 113 122 2. γαρ CEes Cyr, add οτι AB male dices Cyr, dixeris inale e 3. το δε ἕτερον ABCEs, et altera pars e 4. ἐκραξεν AEes, ἐκραξεν BC 5. φαρισαιων ABC, φαρισαιου Ees et de resurrectione e ἐγω AEes et corr C, om B 6. εἰπόντος AEs, λαλούντος B, λαλῶσαντος Cs ἐγενετο ACEes, ἐπέπεσεν B 6. 7. φαρισαιων και (καὶ τῶν ε) σαδδουκαιων ABCs, σαδδ. και φαρισ. Ee 7. ἐσχίσθη ABs et pr? corr C, ἐσχίσθη pr C, διεσχίσθη E, soluta est e μιν ACEs, om Be 8. μήτε prius ABCE, μηδὲ ε 10. surgentes e τινες AEs, τινες (add ex C) των γραμματειων του μερους BC, οἱ γραμματεῖς τοῦ μέρους ε 12. ἢ] ut e ἀγγελος ABCEe, add μὴ θεομαχῶμεν ε πολλης δε στασεως γενομενης ACv, cum magna dissensio esset inter illos Lucif 152, πολλης (magna) δε γενομενης (γινουμ. B) στασεως BEes φοβηθεῖς ABCE, timens e Lucif 152, ἐνλαβηθεῖς ε

bam, fratres, quia princeps est sacerdotum: scriptum (scribt. pr F) est enim Principem populi tui non male dices (dicis L). 6 sciens autem Paulus quia una pars esset Sadducaeorum et altera Pharisaeorum, exclamavit in concilio Viri fratres, ego Pharisaeus sum, filius Pharisaeorum: de spe et [de L] resurrectione mortuorum ego iudico. 7 et cum haec dixisset, facta est dissensio inter Pharisaeos et Sadducaeos, et soluta est multitudo. 8 Sadducaei (-cei F) enim dicunt non esse resurrectionem, neque angelum neque spiritum: Pharisaei autem utrumque (utraque L) confitentur. 9 factus (factum pr F) est autem clamor magnus. et exsurgentes (exurg., surg. L) quidam Pharisaeorum pugnant dicentes Nihil mali invenimus in homine isto: quid si spiritus locutus est ei aut angelus? 10 et cum magna dissensio

λιαρχος μὴ διασπασθῇ ὁ Παῦλος ὑπ' αὐτῶν, ἐκέλευσεν τὸ στράτευμα καταβὰν ἀρπάσαι αὐτὸν ἐκ μέσου αὐτῶν ἄγειν τε εἰς τὴν παρεμβολήν. ¹¹τῇ δὲ ἐπιούσῃ νυκτὶ ἐπιστάς αὐτῷ ὁ κύριος εἶπεν Θάρσει· ὥς γὰρ διεμαρτύρω τὰ περὶ ἐμοῦ εἰς Ἱερουσαλήμ, οὕτως σε δεῖ καὶ εἰς Ῥώμην μαρτυρῆσαι. ⁵

¹²Γενομένης δὲ ἡμέρας ποιήσαντες συστροφὴν οἱ Ἰουδαῖοι ἀνεθιμάτισαν ἑαυτούς, λέγοντες μήτε φαγεῖν μήτε πιεῖν ἕως οὗ ἀποκτείνωσιν τὸν Παῦλον. ¹³ἦσαν δὲ πλείους τεσσαράκοντα οἱ ταύτην τὴν συνωμοσίαν ποιησάμενοι, ¹⁴οἵτινες προσελθόντες τοῖς ἀρχιερεῦσιν καὶ τοῖς πρεσβυτέροις εἶπαν Ἀναθέματι ἀνθεματίσαμεν ¹⁰ἑαυτούς μηδενὸς γένεσθαι ἕως οὗ ἀποκτείνωμεν τὸν Παῦλον. ¹⁵νῦν

1. discerperetur e, raptus fuisset *Lucif* υπ AB⁵, απ CE 2. descendens e, descendere et *Lucif* εκ μεσου αυτων αγειν τε (απαγμν τε AE, et reducere e, αγειν B) ABCE^{es}, om *Lucif* 2. 3. in castris *Lucif* 3. adsiſtens e *Lucif* ειπεν ABCE^{es}, ait e *Lucif* 4. θαρσει ABCE^e *Lucif*, add Παῦλε ε διεμαρτυρου C τὰ om e *Lucif* 152 hierosolyma e ουτω AB⁵, ουτως CE 5. σε δε ABCE^{es}, oportet te *Lucif* εις ρωμην ABCE^{es}, romae e *Lucif* 6. δε ACE^{es} *Lucif*, τε B ποιησαντες συστροφην οι ιουδαιοι AB CE^e, collegerunt se quidam ex iudaeis et *Lucif*, ποιήσαντες τινες τῶν Ἰουδαίων συστροφὴν ε 7. λεγοντες ABCE^s *Lucif*, om C ne manducare e αποκτεινωσιν BCE^s, αναιλωσιν A 8. plus quam e, fere *Lucif* τεσσερακοντα AC 9. συνομωσιαν E ποιησαμενοι ABCE, πεποιηκότες ε qui cum (et *Lucif*) accesserunt ad e *Lucif* 10. τοις πρεσβυτεροις (seniores e) ειπαν (ειπον ε) ABCE^{es}, indicaverunt dicentes *Lucif* 152 10. 11. devotionem votivius nos *Lucif* 11. μηδενος BCE^s, μηθενος A γενεσασθαι ABCE^{es}, add in totum *Lucif*

facta esset, timens tribunus ne discerperetur Paulus ab ipsis, iussit milites descendere et rapere eum de medio eorum ac deducere eum in castra. ¹¹sequenti autem nocte adsiſtens ei dominus ait Constans esto: sicut enim testificatus es de me in (om F) Hierusalem, sic te oportet [et L] Romae testificari. (83) ¹²Facta autem die collegerunt (collig.) se (om F) quidam ex iudaeis et deuoverunt se dicentes neque manducatuſos neque bihituros donec occiderent Paulum. ¹³erant autem plus quam quadraginta (xl F) qui hanc coniurationem fecerant; ¹⁴qui accesserunt ad (om L) principes sacerdotum et seniores et dixerunt Deuotione deuouimus nos nihil gustatuſos donec occidamus Paulum. ¹⁵nunc ergo uos notum facite tribuno cum consilio (con-

οὖν ὑμεῖς ἑμφανίσαιτε τῷ χιλιάρχῳ σὺν τῷ συνεδρίῳ, ὅπως καταγάγῃ αὐτὸν εἰς ὑμᾶς ὡς μέλλοντας διαγινώσκειν ἀκριβέστερον τὰ περὶ αὐτοῦ· ἡμεῖς δὲ πρὸ τοῦ ἰγγίσαι αὐτὸν ἑτοιμοὶ ἴσμεν τοῦ ἀνελεῖν αὐτόν. ¹⁶ἀκούσας δὲ ὁ υἱὸς τῆς ἀδελφῆς Παύλου τὴν ἐνέ-
⁵σθραν, παρμυγνόμενος καὶ εἰσελθὼν εἰς τὴν παρεμβολὴν ἀπήγγειλεν τῷ Πυύλῳ. ¹⁷προσκαλεσάμενος δὲ ὁ Παῦλος ἓνα τῶν ἑκατοντάρ-
χων ἔφη Τὸν νεανίαν τοῦτον ἀπάγαγε πρὸς τὸν χιλιάρχον· ἔχει γὰρ ἀπαγγεῖλαι τι αὐτῷ. ¹⁸ὁ μὲν οὖν παραλαβὼν αὐτὸν ἤγαγεν πρὸς τὸν χιλιάρχον, καὶ φησιν Ὁ δέσμιος Παῦλος προσκαλεσάμενός
¹⁰με ἠρώτησεν τοῦτον τὸν νεανίσκον ἀγαγεῖν πρὸς σε, ἔχοντά τι λαλῆσαι σοι. ¹⁹ἐπιλαβόμενος δὲ τῆς χειρὸς αὐτοῦ ὁ χιλιάρχος καὶ ἀναχωρήσας κατ' ἰδίαν ἐπυνθάνετο τί ἐστιν ὃ ἔχει ἀπαγγεῖλαι μοι; ²⁰εἶπεν δὲ ὅτι οἱ Ἰουδαῖοι συνέθεντο τοῦ ἐρωτῆσαι σε ὅπως αὐ-

1. ὑμεῖς *ABCEes*, add colligite concilium et *Lucif* σὺν τῷ συνεδρίῳ om *Lucif* 1. 2. καταγαγῇ αὐτὸν *ABCEes* *Lucif*, αὐρίον αὐτὸν καταγάγῃ *s* 2. εἰς *ABE*, πρὸς *Cs*, ad *e* *Lucif* 2. 3. μέλλοντας (*μελλόντα pr E*, μέλλοντα *corr E*) διαγινώσκειν ἀκριβέστερον τα περὶ αὐτοῦ *ABEs*, aliquid cognituros certius de eo *e*, μέλλοντας ἀκριβέστερον γινώσκειν τα περὶ αὐτοῦ *C*, de eo diligentius quaesituros *Lucif* 152 3. τοῦ alterum *ABCs*, om *Ee* *Lucif* 4. audiens *e* τὴν ἐνέδραν *ABCEs*, το ἐνέδρον *B*, de insidiis *e* 5. adveniens *e* παρεμβολὴν *BCEes*, συναγωγὴν *A* 6. advocans *e* unum ex *e* 7. εἶφη *ABEes*, εἶπεν *C* τοῦτον ἀπάγαγε (*ἀπαγε B*) *ABC* *Ees*, nunc perducere *e* 8. ἀπαγγεῖλαι τι *ABEs*, τι ἀπαγγεῖλαι *Cs* ille quidem adsumens *e* 9. προσκαλεσάμενος με (om *E*) *ABEs*, advocans me *e* 10. νεανίσκον *AE*, νεανίαν *Bs* 11. ἐπιλαμνός *E*, adprehendens *e* 12. secedens *e* κατ' ἰδίαν (*in parte*) ἐπυνθάνετο *BEes*, ἐπυνθ. κατ' ἰδίαν *A* quod est *e* 13. rogare *e* crastena die *e*

cil. *L*), ut producat (add., producant *F*) illum ad nos, tamquam aliquid certius cognituri de eo: nos uero prius quam adpropriet (adpropriet *F*) parati sumus interficere illum. ¹⁶quod cum audisset filius sororis Pauli insidias, uenit et intrauit in castra nuntiauitque (narrau. *L*) Paulo. ¹⁷uocans autem Paulus ad se unum ex centurionibus ait Adulescentem hunc perduc ad tribunal: habet enim aliquid indicare illi. ¹⁸et ille quidem adsumens (ass.) eum duxit ad tribunal, et ait Vincetus Paulus [uocans *F*] rogauit me hunc adulescentem perducere ad te, habentem (habens *F*) aliquid loqui tibi. ¹⁹adprehendens autem tribunus manum illius secessit cum eo seorsum et interrogauit illum Quid est quod habes indicare mihi? ²⁰ille autem dixit Iudaeis

ριον τὸν Παῦλον καταγάγῃς εἰς τὸ συνέδριον ὡς μέλλων τι ἀ-
κριβέστερον πυνθάνεσθαι περὶ αὐτοῦ. ²¹σὺ οὖν μὴ πεισθῇς αὐ-
τοῖς· ἐνεδρεύουσιν γὰρ αὐτὸν ἐξ αὐτῶν ἄνδρες πλείους τεσσαρά-
κοντα, οἵτινες ἀνεθεμάτισαν ἑαυτοὺς μήτε φαγεῖν μήτε πιεῖν ἕως
οὐδ' ἀνέλωσιν αὐτόν, καὶ νῦν εἰσὶν ἑτοιμοί, προσδεχόμενοι τὴν ἀπὸ
σοῦ ἡπαγγελίαν. ²²ὁ μὲν οὖν χιλιάρχος ἀπέλυσεν τὸν νεανίσκον,
παραγγέλλας μηδενὶ ἐκλαλῆσαι ὅτι ταῦτα ἐνεφάνισας πρὸς με. ²³καὶ
προσκαλεσάμενος δύο τινὰς τῶν ἑκατοντάρχων εἶπεν Ἐτοιμάσατε
στρωματίδας διακοσίους, ὅπως πορευθῶσιν ἕως Καισαρείας, καὶ
ἵππεῖς ἑβδομήκοντα καὶ δεξιολάβους διακοσίους, ἀπὸ τρίτης ὥρας 10
τῆς νυκτός, ²⁴κτήνη τε παραστήσαι, ἵνα ἐπιβιβάσαντις τὸν Παῦλον
διασώσωσι πρὸς Φήλικα τὸν ἡγεμόνα, ²⁵γράφας ἐπιστολὴν ἔχουσιν
τὸν τύπον τοῦτον. ²⁶Κλαύδιος Λυσίας τῷ κρατίστῳ ηγεμόνι Φή-
λικι χαίρειν. ²⁷τὸν ἄνδρα τοῦτον συλλημφθέντα ὑπὸ τῶν Ἰουδαίων
καὶ μέλλοντα ἀναιρεῖσθαι ὑπ' αὐτῶν ἐπιστάς σὺν τῷ στρατεύματι 15

1. τον πανλον καταγαγῃς εἰς το συνεδριον ABEe, εἰς τὸ συνέδρ.
καταγ. τὸν Παῦλον e μέλλων ABEe, μέλλοντές e τι om e
2. ουν ABEz, vero e μη πισθεις E, ne credideris e 3. ἐνε-
δρευουσιν ABz, ἐνεδρευουσιν E τεσσαρεκοντα A 4. non man-
ducare neque vivere e 5. ου ABEz, ουν E εἰσιν ετοιμοι AB
Ee, ἑτοιμοὶ εἰσι e 6. ὁ μὲν οὖν] igitur e νεανισκον ABE,
νεανίαν e 7. praecipiens e με AEz, ἐμε B 8. advocans e
δυο τινας AEez, τινας δυο B 10. δεξιολαβους BEz, δεξιολογους
A, lanciarior e 11. παραστησαι ABEz, praeparate e inpo-
nentes e 12. διασωσωσι ABz, διασωσουσιν E φιλικα A
scribens e εχουσιν BEe, περιεχουσιν Az 13. φιλικι A
14. συλλημφθεντα A, συλλημφθεντα E, συλλημφθέντα e 15. inci-
pientes occidi e superveniens e

conuenit rogare te ut crastina die Paulum producas in concilium, quasi
aliquid [et L] certius inquisituri sint de illo. ²¹tu uero ne credideris
illis: insidiantur enim ei (om L al) ex eis uiri amplius [quam] qua-
draginta (xl L), qui se deuouerunt non manducare neque bibere
donec interficiant eum, et nunc parati sunt, expectantes promissum
tuum. (64) ²²Tribunus igitur dimisit adulescentem, praecipiens ne cui
loqueretur quoniam haec nota sibi fecisset. ²³et uocatis duobus cen-
turionibus dixit illis Parate milites ducentos, ut eant usque Caesa-
ream, et equites (aeq. F) septuaginta et lanciarior ducentos, a ter-
tia hora noctis, ²⁴[et om F] iumenta praeparate, ut inponentes Pau-
lum [eum om L] saluum (om F) perducerent ad Felicem praesidem;
²⁵scribens [ei om L] epistolam continentem haec. ²⁶Claudius Lysias
optimo praesidi Felici salutem. ²⁷uirum hunc conpraehensum a Iudaeis
et incipientem interfici ab eis superveniens cum exercitu eripui [et F]

ἔξειλάμην μαθὼν ὅτι Ῥωμαῖός ἐστιν, ²⁸βουλούμενός τε ἐπιγινῶναι τὴν αἰτίαν δι' ἣν ἐνεκάλουν αὐτῷ, κατήγαγον αὐτὸν εἰς τὸ συνέδριον αὐτῶν. ²⁹ὁν ἔθρον ἐγκαλούμενον περὶ ζητημάτων τοῦ νόμου αὐτῶν, μηδὲν δὲ ἄξιον θανάτου ἢ δεσμῶν ἔχοντα ἔγκλημα. ³⁰μηνυσθείσης δέ μοι ἐπιβουλῆς εἰς τὸν ἄνδρα ἔσεσθαι ἐξ αὐτῶν, ἐπεμψα πρὸς σέ, παραγγείλας καὶ τοῖς κατηγοροῖς λέγειν αὐτοὺς ἐπὶ σοῦ. » ³¹οἱ μὲν οὖν σιτρατιῶται κατὰ τὸ διατεταγμένον αὐτοῖς ἀναλαβόντες τὸν Παῦλον ἤγαγον διὰ νυκτὸς εἰς τὴν Ἀντιπατρίδα, ³²τῇ δὲ ἐπαύριον ἔλσαντες τοὺς ἱππεῖς ἀπέρχεσθαι σὺν αὐτῷ, ὑπέστρεψαν ¹⁰εἰς τὴν παρεμβολήν. ³³οἵτινες εἰσελθόντες εἰς τὴν Καισάρειαν καὶ ἀναδόντες τὴν ἐπιστολὴν τῷ ἡγεμόνι, παρέστησαν καὶ τὸν Παῦλον αὐτῷ. ³⁴ἀναγνοὺς δὲ καὶ ἐπερωτήσας ἐκ ποίης ἐπαρχίας ἐστίν, καὶ πυνθόμενος ὅτι ἀπὸ Κιλικίας, ³⁵Διακούσομαι σου, ἔφη, ὅταν καὶ οἱ

1. ἐξειλαμην *ABEe*, ἔξειλόμην αὐτὸν *ς* volentes *e* τε *ABE*, δὲ *es* ἐπιγινῶναι *AB*, γινῶναι *Ee*, scire *e* 2. de qua obiciebant *e* αὐτον *BEes*, om *A* 3. ἔθρον *E* accusari *e* 4. ἔχοντα ἔγκλημα *AB*, ἐγκλημα (ἔγκλ. *ς*) ἔχοντα *Ees* 4. 5. indicatis autem mihi de insidiis *e* 6. ἔσεσθαι *ABE*, esse *e*, μέλλειν ἔσεσθαι ὑπὸ τῶν Ἰουδαίων *ς* ἐξ αὐτῶν *AEe*, ἐξ αὐτῆς *Be* 6. demandans *e* κατηγοροῖς *ABe*, add αὐτον *Ee* αὐτοὺς *Av*, τα (om *Ee*) πρὸς αὐτον *BEes* σου *AB*, add ἐρρωσω (-σο *ς*) *Ees* 7. milites ergo *e* 8. δια *ABE*, διὰ τῆς *ς* τη δὲ *ABEe*, et *e* 9. ἀπέρχεσθαι *ABE*, πορεύεσθαι *ς*, ire *e* 10. εἰσελθόντες *ABEe*, cum venissent *e* 11. reddentes *e* καὶ τὸν πυνθόμενον *ABe*, om *Ee* 12. cum legissent *e* δὲ *ABEe*, add ὁ ἡγεμὼν *ς* ἐπερωτήσας *A* 13. πυνθόμενος *ABEe*, cognoscens *e* ex *e* κιλικίας *Be*, κιλικίας *E*, κήλικίας ἐστίν *A* δια... κουσομαι *tribus litteris erasis A*

cognito quia Romanus est, ²⁸volensque scire causam [in] quam obiciebant illi, deduxi eum in concilium eorum; ²⁹quem inveni accusari de quaestionibus legis ipsorum, nihil vero dignum morte aut uiuculis habentem crimen. ³⁰et cum mihi perlatum esset de insidiis quas parauerunt ei, misi ad te, denuntians et accusatoribus ut dicant apud te. (65) ³¹Milites ergo secundum praeceptum sibi adsumentes. (ass.) Paulum duxerunt per noctem in Antipatridem, ³²et postera die, dimissis equitibus ut irent cum eo, reuersi sunt ad castra. ³³qui cum uenissent Caesaream et tradidissent epistulam praesidi, statuerunt ante illum et Paulum. ³⁴cum legisset autem et interrogasset de qua prouincia esset, et cognoscens quia de Cilicia, ³⁵Audiam te, inquit

κατήγοροί σου παραγένονται, κελύσας ἐν τῷ πραιτωρίῳ τοῦ Ἡρώδου φυλάσσεσθαι αὐτόν.

¹Μετὰ δὲ πέντε ἡμέρας κατέβη ὁ ἀρχιερεὺς Ἀνανίας μετὰ πρεσβυτέρων τινῶν καὶ ῥήτορος Τερτύλλου τινός, οἵτινες ἐνεφάνισαν τῷ ἡγμένῳ κατὰ τοῦ Παύλου. ²κληθέντος δὲ αὐτοῦ ἤρξατο ⁶κατηγορεῖν ὁ Τέρτυλλος λέγων ³«Πολλῆς ἐρήνης τυγχάνοντες διὰ σοῦ καὶ διορθωμάτων γινομένων τῷ ἔθνει τούτῳ διὰ τῆς σῆς προνοίας πάντῃ τε καὶ πανταχοῦ, ἀποδεχόμεθα, κράτιστι Φήλιξ, μετὰ πάσης εὐχαριστίας. ⁴Τίνα δὲ μὴ ἐπὶ πλεῖόν σε ἐγκόπτω, παρακαλῶ ἀκοῦσαί σε ἡμῶν συντόμῳς τῇ σῇ ἐπιεικείᾳ. ⁵εὐρόντες γὰρ τὸν ἄνδρα τοῦτον λοιμὸν καὶ κινεῦντι στάσεις πᾶσι τοῖς Ἰουδαίοις τοῖς κατὰ τὴν οἰκουμένην, πρωτοσιάτην τε τῆς τῶν Ναζωραίων αἰρέσεως, ⁶ὅς καὶ τὸ ἱερὸν ἐπείρασεν βεβηλῶσαι, ὃν καὶ ἐκρατή-

1. 2. κελύσας (iubens e) ἐν τῷ πραιτωρίῳ τοῦ (τῷ B) Ἡρώδου φυλάσσεσθαι αὐτόν ABEc, Ἐκέλευσέ τε αὐτόν ἐν τῷ πραιτωρίῳ τοῦ Ἡρώδου φυλάσσεσθαι c 3. πεντε BEc, τινας A 4. πρεσβυτέρων τινῶν ABEc, τῶν πρεσβυτέρων c 4. 5. insinuaverunt praesidem e 5. αὐτοῦ AEc, om B 6. cum multa pace habitantes e 7. διορθωμάτων ABE, κατορθωμάτων c τῷ ABc, om E 8. φιλίξ A 9. ἐγκοπῶ Bc, ἐγκοπῶ AE, protranam e 10. ἀκοῦσαι σε ABc, σε ἀκοῦσαι Ee invenientes e 11. λοιμὸν A στασις ABEc, στάσιν c πασι A, πασιν E 12. τε ABc, δε Ee 13. ἐκρατήσαμεν AB et C?, add καὶ κατὰ τὸν ἡμετέρον νόμον ἠθελήσαμεν κρίναι (κρίνειν. c) ⁷παρελθὼν (transiens) δε λυσίας ο χιλιαρχος μετὰ πολλῆς βίας ἐκ τῶν χειρῶν ἡμῶν ἀπηγαγὲν ⁸κελεύσας (iubens) τοὺς κατήγορους αὐτοῦ ἐρχίσθαι πρὸς (ante e, ἐπὶ c) σε Ec

(inquit pr F), cum [et L] accusatores tui (om F) venerint, iussitque in praetorio Herodis custodiri (custodi) eum. (66) ¹Post quinque autem dies descendit princeps sacerdotum Ananias cum senioribus quibusdam et Tertullo quodam oratore, qui adierunt praesidem (principem L?) adversus (-sum) Paulum. ²et citato Paulo coepit accusare Tertullus dicens ³Cum in multa pace agamus per te et multa corrigantur per tuam providentiam (prud. F) semper et ubique (utiq.), suscipimus, optime Felix, cum omni gratiarum actione. ⁴ne diutius autem te (om F) protraham, oro [ut F] brevis audias nos pro tua clementia. ⁵invenimus hunc hominem pestiferum et concitantem seditiones (-nem pr F al) omnibus Iudaeis in universo orbe, et auctorem seditionis sectae Nazarenorum, ⁶qui etiam templum violare conatus est; quem [et L] adprehendimus (apprehensum L) [volumus secundum legem nostram iudicare: ⁷superueniens autem Lysias tribunus

σάμεν. ⁸παρ' οὗ δυνήσῃ αὐτοῖς ἀνακρίνας περὶ πάντων τούτων ἐπιγινῶναι ὧν ἡμεῖς κατηγοροῦμεν αὐτοῦ.» ⁹συνεπέθεντο δὲ καὶ οἱ Ἰουδαῖοι φάσκοντες ταῦτα οὕτως ἔχειν. ¹⁰ἀπεκρίθη τε ὁ Παῦλος, ἰεῖσαντος αὐτῷ τοῦ ἡγεμόνος λέγειν, «Ἐκ πολλῶν ἔτων ὄντα σε ⁵κριτὴν τῷ ἔθνει τούτῳ ἐπισιόμενος εὐθύμως τὰ περὶ ἑμαυτοῦ ἀπολογοῦμαι, ¹¹δυναμένου σου ἐπιγινῶναι ὅτι οὐ πλείους εἰσὶν μοι ἡμέραι δώδεκα ἀφ' ἧς ἀνέβην προσκυνήσων εἰς Ἱερουσαλὴμ, ¹²καὶ οὔτε ἐν τῷ ἱερῷ εἶρόν με πρὸς τινα διαλεγόμενον ἢ ἐπίστασιν ποιοῦντα ὄχλου, οὔτε ἐν ταῖς συναγωγαῖς οὔτε κατὰ τὴν πόλιν, ¹⁰οὐδὲ παραστήσαι δύναται σοι περὶ ὧν νυνὶ κατηγοροῦσίν μου. ¹⁴ὁμολογῶ δὲ τοῦτό σοι, ὅτι κατὰ τὴν ὁδὸν ἣν λέγουσιν αἱρεῖσιν οὕτως λατρεύω τῷ πατρὶ ὁ Θεῷ, πιστεύων πᾶσι τοῖς κατὰ τὸν νόμον καὶ ἐν τοῖς προφήταις γεγραμμένοις, ¹⁵ἐλπὶδα ἔχων εἰς τὸν Θεὸν ἦν καὶ αὐτοὶ οὗτοι προσδέχονται, ἀνάστασιν μέλλειν ἔσεσθαι δι-

1. παρ ου ABz, παρ ω E, quo e possis e αὐτος BEz, om A iudicans e 2. συνεπέθεντο ABE, Συνέθεντο z 3. τε ABE, δέ ez 4. ετων ABz, ενιαυτων E 5. κριτην ABz, add δικαιον Ez ενθυμως ABE, longanimiter e, ενθυμότερον z 5. 6. pro me ipso satisfaciam e 6. σου BEz, om A επιγνωαι ABE, γνω- ναι z εισι B 7. δωδεκα ABEz, η δεκαδυο z προσκυνη- σων ABz, προσκυνησαι Ez εις AE, εν Bz 8. ηυρον E τινα ABEz, τινας E η επισιασιν (ἐπισύστασιν z) ABEz, ad con- cursum e 10. ουδε B, ουτε AEz prouare e σοι ABEz, om z νυνι AB, νυν Ez heresis e 12. ουτως AE, ουτω z πατροω E πασι (-σιν E) AEz, om B 12. 13. κατα τον (om B) νομον ABEz, in lege e 13. εν τοις Bz, τοις A, τοις εν τοις E, in e εις τον ABEz, προς C 14. εσεσθαι ABC, add νε- κρων Eoz

cum ui magna eripuit eum de manibus nostris, ⁸iubens accusatores eius ad te uenire; *L solus*] a quo poteris ipse iudicans de omnibus istis cognoscere de quibus nos accusamus eum. ⁹adiecerunt autem (audie- runt enim) et Iudaei dicentes haec ita (ista *F*) se habere. (67) ¹⁰Respon- dit (-dens *F*) autem Paulus, aduente sibi praeside dicere, Ex mul- tis annis esse te (om *F*) iudicem genti huic sciens bono animo pro me satis faciam. ¹¹potes enim cognoscere quia non plus sunt mihi dies (d. m. *F* al) quam duodecim ex quo (qua) ascendi adorare in Hierusalem: ¹²et neque in templo inuenerunt me cum aliquo dispu- tantem aut concursum facientem turbae, neque in synagogis neque in ciuitate, ¹³neque probare possunt tibi de quibus nunc accusant me. ¹⁴confiteor autem hoc tibi, quod secundum sectam quam dicunt here- sim sic deseruio (seruio *F*) patri deo meo, credens omnibus quae in lege et prophetis scripta (scribta *F*) sunt, ¹⁵spein habens in deum quam et hi ipsi expectant, resurrectionem futuram iustorum et ini-

καίων τε καὶ ἀδίκων. ¹⁶ἐν τούτῳ καὶ αὐτὸς ἀσκῶ ἀπρόσκοπον συν-
εἶδῃσιν ἔχειν πρὸς τὸν Θεὸν καὶ τοὺς ἀνθρώπους διὰ παντός.
¹⁷δι' ἐτῶν δὲ πλείονων ἐλεημοσύνας ποιήσων εἰς τὸ ἔθνος μου πα-
ριγενόμην καὶ προσφοράς, ¹⁸ἐν αἷς εἶρόν με ἡγνισμένον ἐν τῷ
ἱερῷ, οὐ μετὰ ὄχλου οὐδὲ μετὰ θορύβου, τινὲς δὲ ἀπὸ τῆς Ἀσίας
Ἰουδαῖοι, ¹⁹οὓς ἔδει ἐπὶ σοῦ παρῆναι καὶ κατηγορεῖν, εἴ τι ἔχοιεν
πρὸς ἐμέ. ²⁰ἡ αὐτοὶ οὗτοι ἐπλάτυσαν τί εἶδον ἀδίκημα σιάντος
μου ἐπὶ τοῦ συνεδρίου, ²¹ἡ περὶ μιᾶς ταύτης φωνῆς ἧς ἔκραξα ἐν
αὐτοῖς ἰστῶς, ὅτι περὶ ἀναστάσεως νεκρῶν ἐγὼ κρίνομαι σήμερον
ἐφ' ὑμῶν. ²²ἀνεβάλετο δὲ αὐτοὺς ὁ Φίλιξ, ἀκριβέστερον εἰδὼς τὰ
περὶ τῆς ὁδοῦ, εἰπας Ὅταν Ἀσίας ὁ χιλιάρχος καταβῇ, διαγνώ-
μαι τὰ καθ' ὑμᾶς, ²³διαταξάμενος τῷ ἑκατοντάρχῃ τηρεῖσθαι αὐτόν,

1. καὶ alterum ABCEe, δὲ ε 2. τοὺς ABCEς, apud e δια
παντος ABCς, ante πρὸς τον Θεον Ee 3. εἰς το εθνος ABCEς,
in gente e 3. 4. παριγενομην BC, post προσφορας Ee, ante ἐλεη-
μοσύνας ε, om A 4. αἰς ABCE, οἷς ε τῦρον E 5. δε AB
CEe, om ε απο ABς, των απο CE, ex e 6. ιουδαιοι ABes,
ιουδαιων CE ἔδει] διτι B? apud te e 7. ιμε ABCE, με ε
η BEes, ι AC hi ipsi e τι ABCEe, εἴ τι ε ενρον (τῦρ.
E) AB, add εν ιμοι CEes stantem me in concilio e 8. η AB
CEς, nisi e ταυτης φωνης ABCς, φωνης ταυτης Ee εκραξα
BEς, εκ. εκραξα AC 8. 9. εν αυτοις ιστως ABCEe, ἰστῶς ἐν αὐ-
τοῖς ε 9. ego E, om C 10. εφ ABC, υφ Ees ανεβαλετο
δε αυτους ο φηλιξ ABCEe, Ἀκούσας δὲ ταῦτα ὁ Φίλιξ ἀνεβάλετο
αὐτοὺς ε certissime e 10. 11. τὰ περὶ] de e 11. ειπας ABC,
ιπιων Eς, add οτι Ee 11. 12. audiam quae ad vos e 12. δια-
ταξαμενος ABCEς, inssit e, add τε es εκατονταρχη ABCς,
εκατονταρχω E custodire e αυτον ABCEe, τὸν Παῦλον ε

quorum. ¹⁶in hoc et ipse studeo sine offendiculo conscientiam habere
ad deum et ad homines semper. ¹⁷post annos autem plures elemosy-
nas facturus in gentem meam ueni et oblationes et uota, ¹⁸in quibus
innuerunt me purificatum in templo, non cum turba neque cum tu-
multu, quidam autem ex Asia Iudaei, ¹⁹quos oportebat apud te praesto
esse et accusare (-rent F al), siquid haberent aduersum me. ²⁰aut
hi ipsi dicant siquid innuerunt in me iniquitatis, cum stem in con-
cilio, ²¹nisi de una hac (ac F) solum modo uoce, qua clamaui inter
eos stans quoniam de resurrectione mortuorum ego indicor hodie a
uobis. (68) ²²Distulit autem illos Felix, certissime sciens de uia (sic
corr L: ui F, uiro al, uia hac al), dicens Cum tribunus Lysias des-
cenderit (-ret) (d. L. L), audiam uos, ²³iussitque centurioni custodire

ἔχιν τε ἄνεσιν, καὶ μηδέν τι κωλύειν τῶν ἰδίων αὐτοῦ ὑπηρετεῖν αὐτῷ.

²⁴Μετὰ δὲ τινος ἡμέρας παραγινόμενος ὁ Φήλιξ σὺν Δρου-
σίλλῃ τῇ ἰδίᾳ γυναικί, οὗσῃ Ἰουδαία, μετεπέμψατο τὸν Παῦλον
⁵ καὶ ἤκουσεν αὐτοῦ περὶ τῆς εἰς χριστὸν Ἰησοῦν πίστεως. ²⁵διαλε-
γομένου δὲ αὐτοῦ περὶ δικαιοσύνης καὶ ἐγκρατείας καὶ τοῦ κρίμα-
τος τοῦ μέλλοντος, ἔμφορος γινόμενος ὁ Φήλιξ ἀπεκρίθη Τὸ νῦν
ἔχον πορεύου· καιρὸν δὲ μεταλαβὼν μετακαλέσομαι σε, ²⁶ἅμα καὶ
ἐλπίζων ὅτι χρήματα δοθήσεται αὐτῷ ὑπὸ τοῦ Παύλου, διὸ καὶ
¹⁰ πικρότερον αὐτὸν μεταπεμπόμενος ὤμιλει αὐτῷ. ²⁷διετίας δὲ πλη-
ρωθείσης ἔλαβεν διάδοχον ὁ Φήλιξ Πόρκιον Φῆστον, θέλων τε
χάριτα καταθέσθαι τοῖς Ἰουδαίοις ὁ Φήλιξ κατέλιπεν τὸν Παῦλον
δεδεμένον.

1. τε ABCεζ, tamen e αὐτου ABCζ, om E ministrari e
2. αὐτω ABCEε, ἢ προσέρχισθαι αὐτῷ ζ 3. τινος ἡμερας AFe, ἡμερας τινος BCζ παραγενος A, adueniens e σὺν] σουν A
- δρουσίλλι E 4. ἰδια γυναικι B, ἰδια γυν. αὐτου A, γυναικι αὐ-
του Eεζ, γυναικι C vocavit e 5. περὶ τῆς] quae est e ἰησουν
BEε, om Aζ et C? fides e 6. ἐγκρατίας E 6. 7. κριματος
του μελλοντος (add ἔσσεσθαι ζ) ABEEζ, μελλοντος κριματος C
7. ἐμφορος (εἰφ. E) BCEεζ, add δε A το νυν ABCεζ, τοινυν E
8. καιρον δε μεταλαβων (παραλαβων A) ABCζ, καιρω δε ἐπιτηδῶ
Eε μετακαλεσομι σε E, accersiautem e αμα ABCEε, add
δε ζ 9. pecunia detur e αὐτω ACEεζ, om B παυλον AB
CEε, add ὅπως λύση αὐτόν ζ 10. frequenter e ὠμιλει AB
Eζ, διελεγετο C, loquebatur cum e 11. τε ABCEζ, autem e
12. χαριτα ABC, χαριν E, gratiam e, χάριτας ζ φιλιζ A

eum, et habere requiem, nec quemquam prohibere de suis ministrare ei. ²⁴post aliquot (-quod pr F) autem dies ueniens Felix cum Drusilla uxore sua, quae erat Iudaea, uocauit Paulum et audiuit ab eo (ea) fidem quae est in Iesum Christum (Iesu Christo F), ²⁵disputante autem illo de iustitia et [de L] castitate et de iudicio futuro, timefactus (tremef. L?) Felix respondit Quod nunc attinet (adt.), uade: tempore autem opportuno accersiam (arcessiam L) te; ²⁶simul et speraus quia pecunia daretur ei (ei d. F al) a Paulo, propter quod et frequenter accersiens (arcessiens L) eum loquebatur cum eo. ²⁷biennio autem expleto accepit successorem Felix Porcium (Port.) Festum: uolens autem gratiam praestare Iudaeis Felix reliquit (-quid pr F al)

¹Φῆστος οὖν ἐπιβὰς τῇ ἐπαρχίᾳ μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἀνέβη εἰς Ἱεροσόλυμα ἀπὸ Καισαρείας, ²ἐνεφάνισάν τε αὐτῷ οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ πρῶτοι τῶν Ἰουδαίων κατὰ τοῦ Παύλου, καὶ παρεκάλουν αὐτὸν βαιτούμενοι χάριν κατ' αὐτοῦ, ὅπως μεταπέμψῃται αὐτὸν εἰς Ἱερουσαλήμ, ἐνέδραν ποιοῦντες ἀνελεῖν αὐτὸν κατὰ τὴν ὁδόν. ⁴ὁ μὲν οὖν Φῆστος ἀπεκρίθη τηρεῖσθαι τὸν Παῦλον εἰς Καισάρειαν, ἑαυτὸν δὲ μέλλειν ἐν τάχει ἐκπορεύεσθαι. ⁵Οἱ οὖν ἐν ὑμῖν, φησὶν, δυνατοὶ συγκαταβάντες, εἴ τί ἐστιν ἐν τῷ ἀνδρὶ ἄτοπον, κατηγορεῖτωσαν αὐτοῦ. ⁶διατριψας δὲ ἐν αὐτοῖς ἡμέρας οὐ πλείους ὀκτὼ ἢ δέκα, καταβὰς εἰς Καισάρειαν, τῇ ἐπαύριον καθίσας ἐπὶ τοῦ

1. οὖν *ABCE*ς, autem *Lucif* 153 cum venisset *e Lucif* τη
ἐπαρχία (-χειω *A*) *ABCE*ς, in provinciam (-cia *e*) *e Lucif* μετα
τρεῖς ἡμέρας *ABCE*ς, praeses *Lucif* 2-5. ἀπὸ καισαρείας... Ἱε-
ρουσαλήμ *om Lucif* 2. τε *ABC*, δε *E*ς οἱ ἀρχιερεῖς *ABCE*ς,
ὁ ἀρχιερεὺς *ς* 3. priores *e* 4. κατ' *ABE*ς, παρ' *C* αὐτὸν]
αὐτοῦ *C* Ἱερουσαλήμ *ABCE*ς, Ἱεροσόλυμα *E* 5. facientes *e*,
tendentes *Lucif* ἀνελεῖν (ἀναίλ. *A*) αὐτοῦ *ABCE*ς, ut eum inter-
ficerent (iut. eum *Lucif*) *e Lucif* in via *e Lucif* 5. 6. festus igitur
(ergo *Luc*) *e Lucif* 6. τηρεῖσθαι τὸν παῦλον *ABCE*ς, paulum
quidem servari *Lucif* 153 εἰς καισαρείαν (-ριαν *AE*) *ABCE*, ἐν
καισαρείᾳ *ς Lucif* 7. μέλλειν *ABC*ς, *om E* *Lucif* maturius
e Lucif profecturum *e*, proficisci *Lucif* qui erergo *e*, itaque qui
Lucif 7. 8. ἐν ὑμῖν φησὶν (φησι *B*) δυνατοὶ (add sunt *e*) *ABC*
*E*ς, inter vos sunt *Lucif* 153, δυνατοὶ ἐν ὑμῖν, φησὶ, *ς* 8. συγκα-
ταβάντες (συνκ. *ACE*) *ABCE*ς, descendentes *e*, descendant et *Lucif*
ἀτοπον *ABCE*, illicitum *e*, crimen *Lucif*, τοῦτο *ς* 9. δε *ABCE*
ς, ergo *Lucif* ἡμέρας *ABCE*ς, post decem *Lucif* οὐ *ABCE*
Lucif, *om E*ς πλείους *B* ὀκτὼ *ABCE* *Lucif*, *om* *ς*
10. descendens in *e*, descendit *Lucif* τη *BCE*ς, καὶ τη *A Lucif*,
in *e* sedens (sedit *Lucif*) pro *e Lucif*

Paulum uinctum. ¹Festus ergo cum venisset in provinciam, post tri-
dum ascendit Hierosolimam a Caesarea, ²adieruntque (audier. *F*)
eum principes sacerdotum et primi Iudaeorum adversus Paulum, et
rogabant eum ³postulantes gratiam adversus (-sum *L*) eum, ut inhe-
ret perducere eum in (om *al*) Hierusalem, insidias tendentes ut eum
interficerent in via. ⁴Festus autem respondit servari [quidem] Paulum
in Caesarea, se autem maturius profecturum: ⁵Qui ergo in vobis,
ait, potentes sunt, descendentes simul, si quod est in viro crimen,
accusent (-sant) eum. ⁶demoratus autem inter eos dies (d. i. e.) non
amplius [quam om *F*] octo aut decem, [et] descendit Caesaream, et

βήματος ἐκέλευσε τὸν Παῦλον ἀχθῆναι. Ἰ παραγενομένου δὲ αὐτοῦ
 περιέστησαν αὐτὸν οἱ ἀπὸ Ἱεροσολύμων καταβιβηκότες Ἰουδαῖοι,
 πολλὰ καὶ βαρέα αἰτιώματα καταφέροντες, ἃ οὐκ ἴσχυον ἀποδεί-
 ξαι ⁸ τοῦ Παύλου ἀπολογουμένου ὅτι οὔτε εἰς τὸν νόμον τῶν Ἰου-
⁵ δαίων οὔτε εἰς τὸ ἱερὸν οὔτε εἰς Καίσαρά τι ἤμαρτον. ⁹ Ὁ Φῆστος
 δὲ θέλων τοῖς Ἰουδαίοις χάριν καταθέσθαι, ἀποκριθεὶς τῷ Παύλῳ
 εἶπεν. Θέλεις εἰς Ἱεροσόλυμα ἀναβὰς ἐκεῖ περὶ τούτων κριθῆναι
 ἐπ' ἐμοῦ; ¹⁰ εἶπεν δὲ ὁ Παῦλος Ἄντι τοῦ βήματος Καίσαρος ἵσταί
 εἰμι, οὗ με δεῖ κρίνεσθαι. Ἰουδαίους οὐδὲν ἠδίκησα, ὥς καὶ σὺ
¹⁰ κάλλιον ἐπιγινώσκεις. ¹¹ εἰ μὲν οὖν ἀδικῶ καὶ ἄξιον θανάτου πέ-
 πραχά τι, οὐ παραιτοῦμαι τὸ ἀποθανεῖν· εἰ δὲ οὐδὲν ἔστιν ὧν
 οὗτοι κατηγοροῦσίν μου, οὐδεὶς με δύναται αὐτοῖς χαρίσασθαι.

1. ἐκέλευσε *A*, -σεν *CE*, et iussit *Lucif* τον πανλον αχθηναι *A*
BCEε, citari paulum *Lucif* adveniente autem eo *e*, qui cum ad-
 ductus esset *Lucif* 153 2. αυτον *ABCE*, αυτω *E*, eum iudaei
Lucif, om *ε* Ιουδαῖοι om *Lucif* 3. βαρια *E* αιτιωματα *A*
BCE, αἰτιάματα *ε* καταφειροντες *ABC*, επιφειροντες *E*, obicien-
 tes *e* *Lucif*, φέροντες *ε*, add τω πανλω *Eε*, add κατὰ τοῦ Πανύ-
 λου *ε* quae probare non poterant *Lucif* 4. του (του δε *Eε*
Lucif) πανλου απολογουμενου *ABCEε* *Lucif*, Ἀπολογουμένου αὐ-
 τοῦ *ε* 5. ημαρτον *ABCEε*, deliquerit *Lucif* 153 6. δε *BC*
Eε, ουν *A* θελων τοις (om *B*) ιουδαιοις *ABCEε*, τοῖς Ἰου-
 δαίοις θελών *ε* χαριτα *A* 7. ascendens *e* κριθηναι *AB*
CE, κρίνεσθαι *ε* 8. ὁ om *A* ιστιως *ACEε*, ante επι του *B*
 9. ουδεν ηδικησα (-κηκα *B*) *ABCEε*, non nocui *e* 10. επιγινω-
 σκεις *ABEε*, γινωσκεις *C* μιν ουν *ABCE*, μὲν γὰρ *ε*, quidem *e*
 nocui *e* και *ABCε*, η *Eε* 11. δεῖ δει *E* 12. ουτοι bis *Eε*
 κατηγορουσιν *E* αυτοις *ABEε*, τουτοις *C*

altera die sedit pro tribunali et iussit Paulum adduci. ⁷qui cum per-
 ductus esset, circum steterunt eum qui ab Hierosolyma (Hierus.)
 descenderant Iudaei, multas et graues causas obicientes, quas non
 poterant probare. ⁸Paulo autem rationem (-one *pr F*) reddente quo-
 niam neque in legem (lege *Fal*) Iudaeorum neque in templum (tem-
 plo *F*) neque in Caesarem (Caesare *F*) quicquam peccaui. ⁹Festus
 autem uolens Iudaeis gratiam praestare respondens (-dit *L*) Paulo
 [et *L*] dixit Vis Hierosolymam (-ma *L*) ascendere et ibi de his iudi-
 cari apud me? ¹⁰dixit autem Paulus Ad tribunal Caesaris sto, ibi
 (ubi *L*) me oportet iudicari (-re). Iudaeis (-os *L*) non nocui, sicut
 tu melius nosti. ¹¹si enim nocui aut dignum (indignum *F*) morte ali-
 quid feci, non recuso mori: si uero nihil est eorum quae hi (hic *pr*
F, isti *L*) accusant me, nemo potest me illis donare. Caesarem ap-

Καίσαρα επικαλοῦμαι.» ¹²τότε ὁ Φῆστος συλλαλήσας μετὰ τοῦ συμβουλίου ἀπεκρίθη Καίσαρα ἐπικέκλησαι, ἐπὶ Καίσαρα πορεύσῃ.

¹³Ἡμερῶν δὲ διαγενομένων τινῶν Ἀγρίππας ὁ βασιλεὺς καὶ Βερονίκη κατήντησαν εἰς Καισάρειαν ἀσπασόμενοι τὸν Φῆστον. ¹⁴ὥς δὲ πλείους ἡμέρας διέτριβον ἐκεῖ, ὁ Φῆστος τῷ βασιλεῖ ἀνέθετο τὰ κατὰ τὸν Παῦλον, λέγων Ἀνὴρ τίς ἐστιν καταλειμμένος ὑπὸ Φήλικος δέσμιος, ¹⁵περὶ οὗ γενομένου μου εἰς Ἱεροσόλυμα ἐνεφάνισαν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ πρεσβύτεροι τῶν Ἰουδαίων, αἰτοῦνται κατ' αὐτοῦ καταδικῆναι. ¹⁶πρὸς οὓς ἀπεκρίθη ὅτι οὐκ ἔστιν ἔθνος Ῥωμαίοις χαρίζεσθαι τινα ἄνθρωπον πρὶν ἢ ὁ κατηγορούμενος ¹⁰κατὰ πρόσωπον ἔχοι τοὺς κατηγοροὺς τόπον τε ἀπολογίας λάβοι περὶ τοῦ ἐγκλήματος. ¹⁷συνελθόντων οὖν αὐτῶν ἐνθάδε ἀναβολὴν μηδεμίαν ποιησάμενος, τῇ ἑξῆς καθίσας ἐπὶ τοῦ βήματος, ἐκέλευσα ἀχθῆναι τὸν ἄνδρα. ¹⁸περὶ οὗ σταθέντες οἱ κατήγοροι οὐδεμίαν

1. κesarα A συναλησας CE 2. συμβουλίου (συνβ. E) AB Eς, συνεδριῶ C ἐπικέκλησαι ABCes, επικαλίσαι (i. e. ἐπικαλεῖσαι) E 4. βερωνική Ce κατήντησαν (-σιν C) ABCEς, demorati sunt e ασπασομενοι Bς, salutandum e, ασπασαμενοι AE et C? 5. 6. indicavit de paulo e 7. ενεφανισαν ABCς et add μοι E, adierunt e 9. καταδικην ABC, δικην Ees 10. τινα ABEEς, τι C ανθρωπον ABCEe, add εἰς ἀπώλειαν e 11. κατὰ πρόσωπον] praesentes e τοπον τε ACς, et locum e, τοπον δε BE 12. ενκληματος CE convenientium enim e αυτων ενθαδε AEEς, ενθαδε αυτων C, ενθαδε B 12. 13. αναβολην μηδεμιαν ABCς, μηδεμιαν αναβολην Ee 13. faciens e

pello. ¹²tunc Festus cum (om F) consilio locutus (loqu.) respondit Caesarem appellasti, ad Caesarem ibis. (69) ¹³Et cum dies aliquot (-quod pr F) transacti essent, Agrippa rex et Bernice (-cae pr F) descenderunt Caesaream ad salutandum Festum. ¹⁴et cum dies plures [aliquot L?] ibi demorarentur, Festus regi indicavit de Paulo, dicens Vir quidam est derelictus a Felice uinctus, ¹⁵de quo, cum essem Hierosolymis (Hierus.), adierunt me principes sacerdotum et seniores Iudaeorum, postulantes aduersus illum damnationem; ¹⁶ad quos respondi quia non est consuetudo Romanis donare aliquem hominem prius quam is (his pr F) qui accusatur praesentes (-tis) habeat accusatores locumque defendendi accipiat ad abluenda crimina. ¹⁷cum ergo huc conuenissent, sine ulla dilatione sequenti die sedens pro tribunali iussi (iussit F) adduci uirum; ¹⁸de quo cum stetissent accusatores nullam causam deferebant de quibus ego suspicabar (-hor)

αίτιαν ἔφερον ὧν ἐγὼ ὑπενόουν πονηράν, ¹⁹ζητήματα δὲ τινα περὶ
 τῆς ἰδίης δεισιδαιμονίης εἶχον πρὸς αὐτόν, καὶ περὶ τινος Ἰησοῦ
 τεθνηκότος, ὃν ἔφασκεν ὁ Παῦλος ζῆν. ²⁰ἀπορούμενος δὲ ἐγὼ εἰς
 τὴν περὶ τούτων ζήτησιν ἔλεγον εἰ βούλοιτο πορεύεσθαι εἰς Ἱερο-
⁵σόλυμα καὶ εἰ κρίνεσθαι περὶ τούτων. ²¹τοῦ δὲ Παύλου ἐπικαλε-
 σαμένου τηρηθῆναι αὐτὸν εἰς τὴν τοῦ σεβαστοῦ διάγνωσιν, ἐκέ-
 λευσα τηρεῖσθαι αὐτὸν ἕως οὗ ἀναπέμψω αὐτὸν πρὸς Καίσαρα. ²²Ἀγρίππας δὲ πρὸς τὸν Φῆστον Ἐβουλόμην καὶ αὐτὸς τοῦ ἀν-
 θρώπου ἀκοῦσαι. Αὐρίον φησιν ἀκούσῃ αὐτοῦ.
¹⁰ ²³Τῇ οὖν ἐπαύριον ἐλθόντος τοῦ Ἀγρίππα καὶ τῆς Βερονίκης
 μετὰ πολλῆς φαντασίας καὶ εἰσελθόντων εἰς τὸ ἀκροατήριον σύν
 τε χιλιάρχοις καὶ ἀνδράσιν τοῖς κατ' ἐξοχὴν τῆς πόλεως, καὶ κε-
 λεύσαντος τοῦ Φίστου ἔλθῃ ὁ Παῦλος. ²⁴καὶ φησιν ὁ Φῆστος
 ὁ Ἀγρίππα βασιλεῦ καὶ πάντες οἱ συμπαρόντες ἡμῖν ἄνδρες, θειω-
¹⁵ ρεῖτε τοῦτον περὶ οὗ ἅπαν τὸ πλῆθος τῶν Ἰουδαίων ἐνετυχόν μοι

1. *εφερον ABCE*, *deserebant e*, *ἐπέφερον e* *εγω υπενοουν AB*
C, *υπενοουν εγω Ees* *πονηραν AC*, *πονηριων BEe*, *om e* 2. *αυ-*
τον BCEes, *αυτους A* 3. 4. *εις (om A) την περι τουτων (τού-*
του e) ζητησιν ABCEs, *de huius modi quaestione e* 4. *εις om e*
ιεροσολυμα ABCEe, *Ἱερουσαλήμ e* 6. *τηρηθηναι ABEs*, *τηρει-*
σθαι C 7. *αναπεμψω ABCEe*, *πέμψω e* 8. *φηστον AB*, *add*
εφη CEs, *add dixit e* 9. *αυριον AB*, *o δε αυριον CEes* 10. *ουν*
ABCEs, *vero e* *ελθοντος ABCEs*, *εἰσελθοντος E* *βερονικης Ce*
 12. *τε om e* *χιλιαρχοις ABCE*, *τοῖς χιλ. e* *καὶ prius om C*
τοις ABCEs, *καὶ τοις E* *κατ (καθ C) ἐξοχην ABCEs*, *principa-*
libus e, *add ουσιν Ees* 14. *συμπαροντες ACE* 15. *απαν AB*
CE, *pān e* *ενετυχον ACEs*, *interpellaverunt e*, *ενετυχε B*

malam (sic *L*: malum ceteri), ¹⁹quaestiones uero quasdam de sua
 superstitione habebant aduersus eum, et de quodam Iesu defuncto,
 quem adfirmabat (aff.) Paulus uiuere. ²⁰haesitans autem ego de huius
 modi quaestione dicebam si uellet ire Hierosolymam (Hierus. *al*, Hiero-
 solyma *L*) et ibi indicari de istis. ²¹Paulo autem appellante (-tem
 pr *F*) ut seruaretur ad Augusti cognitionem (s. *A.* cognitioni *F al*),
 iussi seruari eum donec mittam eum ad Caesarem. ²²Agrippa autem
 ad Festum [dixit] Volebam (-bat pr *F*) et ipse hominem audire.
 Cras, inquit (inquit pr *F*), audies eum. ²³altera autem die cum ue-
 nisset Agrippa et Bernice (-cae pr *F*) cum multa ambitione et in-
 tro issent in auditorium (adiut.) cum tribunis et uiris principalibus
 ciuitatis, [et *L*] iubente Festo adductus est Paulus. ²⁴et dixit (dicit)
 Festus Agrippa rex et omnes qui simul adestis nobiscum uiri, uide-
 tis hunc de quo omnis multitudo Iudaeorum interpellauit me Hiero-

ἐν τε Ἱεροσολύμοις καὶ ἐνθάδε βοῶντες μὴ δεῖν αὐτὸν ζῆν μηκέτι.
²⁵ἐγὼ δὲ καταλαβόμεν μὴδὲν ἄξιον αὐτὸν θανάτου πεπραχέναι,
 αὐτοῦ δὲ τούτου ἐπικαλεσαμένου τὸν σεβαστὸν ἔκρινα πέμπειν.
²⁶περὶ οὗ ἀσφαλές τι γράψαι τῷ κυρίῳ οὐκ ἔχω, διὸ προσηγαγὼν
 αὐτὸν ἐφ' ὑμῶν καὶ μάλιστα ἐπὶ σοῦ, βασιλεῦ Ἀγρίππα, ὅπως τῆς
 ἀνακρίσεως γενομένης σχῶ τί γράψω. ²⁷ἄλογον γάρ μοι δοκεῖ πέμ-
 ποντα δέσμιον μὴ καὶ τὰς κατ' αὐτοῦ αἰτίας σημᾶναι. ¹Ἀγρίππας
 δὲ πρὸς τὸν Παῦλον ἔφη Ἐπιτρέπεται σοι περὶ σιαντοῦ λέγειν.
 τότε ὁ Παῦλος ἐκτείνας τὴν χεῖρα ἀπολογεῖτο. ^{2α}Περὶ πάντων ὧν
 ἐγκαλοῦμαι ὑπὸ Ἰουδαίων, βασιλεῦ Ἀγρίππα, ἤγνημαι ἐμὰντὸν μα- ¹⁰
 κάριον ἐπὶ σοῦ μέλλων σήμερον ἀπολογεῖσθαι, ³μάλιστα γνώστην
 ὄντα σε πάντων τῶν κατὰ Ἰουδαίους ἐθνῶν τε καὶ ζητημάτων. διὸ

1. ἐν τε om e ιεροσολυμοις ABCes, ιερουσαλημ E καὶ ἐν-
 θάδε om e βοωντες AB, επιβοωντες CE, exclamantes e αυτον
 ζην ABCEe, ζῆν αὐτὸν e 2. καταλαβομην ABCE, compertus e,
 καταλαβόμενος e αυτον θανατου ABCEe, θανάτου αὐτὸν e
 3. αυτου ABCEe, καὶ αὐτοῦ e τούτου] του παύλου B? πέμ-
 πειν ABC, add αυτον Ees 4. de quo scribam domino non habeo
 propter quod non habeo propter quod e ασφαλις ABEs, ασφα-
 λως C προσηγαγον BCes, προσηγαγον E, επηγαγον A 5. coram
 vos e ante te e 6. ανακρισεως ABCs, interrogatione e, κρι-
 σεως E σχω BCs, ιχω AE γραψω ABCE, γραψαι Es
 mittere e 7. μη ABCs, ante σημαναι Ee 8. σοι om e περι
 ACEe, υπερ Bs loqui e 9. απολογειτο ABCEe, ante εκτεινας e
 10. εγκαλουμαι CE 11. επι σου μελλων σημερον απολογεισθαι
 (απολ. σημ. Ee) ABCEe, μελλων απολογεῖσθαι ἐπὶ σοῦ σήμερον e
 11. 12. γνωστην οντα σε ABEs, γν. σε οντα C, scientiam habenti e
 12. παντων BCEes, om A κατὰ ιουδαιους (-θαιων E) ABCEs,
 apud iudaeos e εθνων A ζητηματων BEes, add εισισταμε-
 νος AC

solymis petens (petentes) et hic (ac) clamantes non oportere eum
 uiuere (nid. pr F) amplius. ²⁵ego uero conperī (comp. V al) nihil
 dignum eum morte admisisse, ipso autem hoc appellante ad Augustum
 iudicauī mittere. ²⁶de quo quid certum scribam domino non habeo;
 propter quod produxi eum ad uos et maxime ad te, rex Agrippa, ut
 interrogatione facta habeam quid scribam: ²⁷sine ratione enim mihi
 uidetur mittere uinctum et causas eius non significare. ¹Agrippa uero
 ad Paulum ait Permittitur (-tetur F) tibi loqui pro temet ipso. (70)
 Tunc Paulus extenta manu coepit rationem reddere. ²De omnibus
 quibus accusor a Iudaeis, rex Agrippa, aestimo me beatum, apud
 (a F) te cum sim defensurus me hodie, ³maxime te sciente omnia
 quae apud Iudaeos sunt consuetudines et quaestiones. propter quod

δέομαι μακροθύμως ἀκοῦσαί μου. ⁴τὴν μὲν οὖν βίωσίν μου τὴν ἐκ νεότητος, τὴν ἀπ' ἀρχῆς γενομένην ἐν τῷ ἔθνει μου ἐν τῇ Ἱεροσολύμοις, ἴσασι πάντες Ἰουδαῖοι ⁵προγενώσκοντές με ἄνωθιν, ἐὰν θέλωσι μαρτυρεῖν, ὅτι κατὰ τὴν ἀκριβεστάτην αἴρεσιν τῆς ἡμετέρας θρησκείας ἔζησα Φαρισαῖος· ⁶καὶ νῦν ἐπ' ἐλπίδι τῆς εἰς τοὺς πατέρας ἡμῶν ἐπαγγελίας γενομένης ὑπὸ τοῦ Θεοῦ ἕστηκα κρινόμενος, ⁷εἰς ἣν τὸ δωδεκάφυλον ἡμῶν ἐν ἐκτενείᾳ νύκτα καὶ ἡμέραν λατρεῦον ἐλπίζει καταντῆσαι, περὶ ἧς ἐλπίδος ἐγκαλοῦμαι ὑπὸ Ἰουδαίων, βασιλεῦ. ⁸εἰ ἄπιστον κρίνεται παρ' ὑμῶν εἰ ὁ Θεὸς νεκροὺς ¹⁰ἐγείρει; ⁹ἐγὼ μὲν οὖν ἔδοξα ἐμυνηθῆναι πρὸς τὸ ὄνομα Ἰησοῦ τοῦ Ναζωραίου δεῖν πολλὰ ἐναντία πρᾶξαι, ¹⁰καὶ ἐποίησα ἐν Ἱεροσολύμοις, καὶ πολλοὺς τε τῶν ἁγίων ἐγὼ ἐν φυλακαῖς κατέκλεισα, τὴν παρὰ τῶν ἀρχιερέων ἐξουσίαν λαβὼν, ἀναιρουμένων τε αὐτῶν κατήνεγκα ψῆφον, ¹¹καὶ κατὰ πάσας τὰς συναγωγὰς πολλάκις τι-

1. δέομαι (δαίωμι A) ABEe, add σου Cς ακουσε C et quidem vitam meam e 2. την (om BC) εκ νεοτητος την απ αρχης AB Cς, την απ αρχης την εκ νεοτητος E, ab initio iuventutis e τε ABE, om Cς 3. ισουσι B, ισουσι A, ισουσιν CE παντες BCE, add οι Aς et corr C 4. θελωσι Aς, θελωσιν CE 5. θρησκιας E in spe e εις ABE, προς Cς, ad e 6. ημων AB CEe, om ε 7. εν εκτενια ACE, ex tenecitate e 8. ελπιζειν E καταντησαι ACEeς, καταντησειν B ἐγκαλομαι C 8. 9. υπο ιουδαιων βασιλευ (om A) ABCEeς, βασιλεῦ Ἀγρίππα ὑπὸ τῶν Ἰουδαίων ε 10. μιν ουν ACEς, quidem e, ουν B 11. δεῖν] deve e ο ACEeς, διο B 12. τε ACE, om Beς εν ABCEe, om ε 13. αναιρουμένων τε αυτων (om E) ABCEς, cum occiderent autem e 14. super omnes e

obsecro patienter me audias. ⁴et quidem uitam meam a iuventute, quae ab initio fuit (fui) in gente mea [in om F] Hierosolymis, nouerunt omnes Iudaei ⁵praescientes me ab initio, si uelint testimonium perhibere, quoniam secundum certissimam sectam nostrae religionis uixi Phariseus: ⁶et nunc in spe (n. ipse) quae ad patres nostros repromissionis facta est a deo, sto iudicio subiectus, ⁷in qua duodecim tribus nostrae nocte ac die deseruietes (seru. F) sperant deuenire; de qua spe accusor a Iudaeis, rex. ⁸quid incredibile indicatur apud uos, si deus mortuos suscitatur? ⁹et ego quidem existinaueram me aduersus nomen Iesu Nazareni debere multa contraria (contra pr L) agere; ¹⁰quod et feci Hierosolymis (Hierus.), et multos sanctorum ego in carceribus inclusi, a principibus sacerdotum potestate accepta, et cum occiderentur (-rent) detuli sententiam, ¹¹et per omnes synagogas frequenter puniens eos compellebam blasphe-

μωρῶν αὐτοὺς ἠνάγκαζον βλασφημεῖν, περισσῶς τε ἑμμαινόμενος αὐτοῖς ἐδίωκον ἕως καὶ εἰς τὰς ἔξω πόλεις. ¹²ἐν οἷς πορευόμενος εἰς τὴν Δαμιασκὸν μετ' ἔξουσίης καὶ ἐπιτροπῆς τῶν ἀρχιερέων, ¹³ἡμέρας μέσης κατὰ τὴν ὁδὸν εἶδον, βασιλεῦ, σέφρανόθεν ὑπὲρ τὴν λαμπρότητα τοῦ ἡλίου περιλάμπυν με ὥς καὶ τοὺς σὺν ἐμοὶ πο- 5 ρευομένους, ¹⁴πάντων τε καταπεσόντων ἡμῶν εἰς τὴν γῆν ἤκουσα φωνὴν λέγουσαν πρὸς με τῇ Ἑβραϊδὶ διαλέκτῳ Σαοὺλ Σαοὺλ, τί με διώκεις; σκληρόν σοι πρὸς κέντρα λακτίζεις. ¹⁵ἐγὼ δὲ εἶπα Τίς εἰ, κύριε; ὃ δὲ κύριος εἶπεν Ἐγὼ εἰμι Ἰησοῦς ὃν σὺ διώκεις. ¹⁶ἀλλὰ ἀνάστηθι καὶ στήθι ἐπὶ τοὺς πόδας σου· εἰς τοῦτο γὰρ ὤφθην ¹⁰ σοι, προχειρίσασθαι σε ὑπερέτιν καὶ μάρτυρα ὧν τε εἶδες ὧν τε ὀφθῆσομαι σοι, ¹⁷ἐξυιρουμένός σε ἐκ τοῦ λαοῦ καὶ ἐκ τῶν ἔθνων, εἰς οὓς ἐγὼ ἀποστελλῶ σε ¹⁸ἀνοῖξαι ὀφθαλμοὺς αὐτῶν, τοῦ ἐπιστρέψαι

1. τε ACes, δε E, om B ἑμμενος E, insaniens e 2. inter exte-
ras e οἷς ABCEe, οἷς καὶ s introiens e 3. τὴν BCz, om
AE των AEe, της των B, της παρα των Cz 4. εἶδον (ιδ.
A) ABEes, ιδου C 5. circumfulsisse me e 6. τε ABEe, δε
Cz ημων ACEes, om B 7. φωνην λεγουσαν ABC, φωνης λε-
γουσης E, φωνην λαλοῦσαν es με ABCEe, add καὶ λεγουσαν s
σαουλ σαουλ ABCz, σαυλε σαυλε Ee 8. contra stimulum calci-
trare e, calcem mittere contra stimulum Lucif 226 εἶπα ABCE,
εἶπον s 9. κυριος ABCEe, om s εἶπεν ABCz, add πρὸς με Ee
10. ad hoc e 11. προχειρισθαι A υπηρετιν E ων τε AB
CEz, eorum quae e εἶδες AEes, εἶδες με B, εἶδες... C et
eorum quibus e 12. ωφθησομι E καὶ ἐκ ABE, καὶ Ces
13. ἐγω ABCEe, νῦν s ἀποστελλῶ (ἐξαι. C) σε ABCEe, σε ἀπο-
στελλῶ s αὐτων ABCz, τυφλων Ee ἐπιστρεψαι BCEes, υπο-
στρεψαι A

mare, et amplius insaniens in eos persequabar usque in exteris ciui-
tates. ¹²in quibus dum irem Damascum cum potestate et permissu
principum sacerdotum, ¹³die media in uia uidi (uidi in uia L), rex,
de caelo supra splendorem solis circum fulsisse me lumen et eos qui
mecum simul (s. in. F al) erant, ¹⁴omnesque nos cum (n. c. om al)
decidissemus in terram (terra V), audiui uocem loquentem mihi He-
braica lingua Saule Saule, quid me persequeris? durum est tibi contra
stimulum calcitrare. ¹⁵ego autem dixi Quis es, domine? dominus au-
tem dixit Ego sum (om L) Iesus quem tu persequeris. ¹⁶sed exsurge
(exsurge al, et surge L) et sta super pedes tuos: ad hoc enim ap-
parui tibi, ut constituam te ministrum et testem eorum quae uidisti
et eorum quibus apparebo tibi, ¹⁷eripiens te de populo (-lis L al)
et [de F] gentibus, in quas nunc ego (e. n. F) mitto (mittam) te
¹⁸aperire oculos (corda) eorum, ut conuertantur a (de) tenebris ad

ἀπὸ σκότους εἰς φῶς καὶ τῆς ἐξουσίας τοῦ σατανᾶ ἐπὶ τὸν Θεόν, τοῦ λαβεῖν αὐτοὺς ἄφαισιν ἁμαρτιῶν καὶ κληρὸν ἐν τοῖς ἡγιασμένοις πίστει τῇ εἰς ἐμέ. ¹⁹Ὅθεν, βασιλεῦ Ἀγρίππα, οὐκ ἐγενόμην ἀπειθὴς τῇ οὐρανίῳ ὑπτασίᾳ, ²⁰ἀλλὰ τοῖς ἐν Δαμασκῷ πρῶτόν τε ⁵ καὶ ἐν Ἱεροσολύμοις πᾶσιν τε τὴν χώραν τῆς Ἰουδαίας καὶ τοῖς ἔθνεσιν ἀπήγγελλον μετανοεῖν καὶ ἐπιστρέφειν ἐπὶ τὸν Θεόν, ἅξια τῆς μετανοίας ἔργα πράσσοντας. ²¹Ἔνεκα τούτων με οἱ Ἰουδαῖοι συλλαβόμενοι ἐν τῷ ἱερῷ ἐπειρῶντο διαχειρίσασθαι. ²²ἐπικουρίας οὐδὲν τυχὼν τῆς ἀπὸ τοῦ Θεοῦ ἄχρι τῆς ἡμέρας ταύτης ἴστικα μαρ- ¹⁰ τυρόμενος μικρῷ τε καὶ μεγάλῳ, οὐδὲν ἐκτός λέγων ὧν τε οἱ προφητῆται ἐλάλησαν μελλόντων γίνεσθαι καὶ Μωυσῆς, ²³εἰ παθητὸς ὁ χριστός, εἰ πρῶτος ἐξ ἀναστάσεως νεκρῶν φῶς μέλλει καταγγέλλειν τῷ τε λαῷ καὶ τοῖς ἔθνεσιν.» ²⁴ταῦτα δὲ αὐτοῦ ἀπολογουμένου ὁ

1. de tenebris in luce e τῆς AB₅, ἀπο τῆς CE, de e 2. et accipiant eis e ἡγιασμένοις ABC₅, add πασιν Ee 4. τε AB, om Ee₅ 5. ἐν AE, his qui in e, om B₅ ἱεροσολυμοῖς AB₅, ἱερουσαλημ E πασαν AB, εἰς πασαν Ee₅ τε ABE₅, quidem e 6. ἀξια AB₅, add τε (quoque) Ee 7. 8. με οἱ (om B) ἰουδαῖοι συλλαβόμενοι B₅, οἱ ἰουδαῖοι συλλαβόμενοι με A, οἱ ἰουδαῖοι με συλλαβόμενοι οντα Ee 8. ἐπειρῶντο E διαχειρίσασθαι A 9. οὐν ABE₅, quoque e ἀπο ABE, παρὰ ε τῆς ἡμέρας ταύτης ABE₅, hunc diem e μαρτυρομενος AB, μαρτυρουμένος E₅ 10. μικρῷ τε καὶ μεγάλῳ ABE₅, minori ac maiori e ὧν τε ABE₅, ea quae e 11. futura esse e μωσῆς B, μωσῆς AE₅ 12. incipiet e καταγγέλλειν AB₅, καταγγέλλει E, adnuntiari e 13. τε ABE, om e₅ αὐτοῦ AB₅, λαλουντος αὐτοῦ καὶ Ee respondente e

lucem et de potestate satanae ad deum, ut (uti L) accipiant remissionem peccatorum [suorum L] et sortem inter sanctos per fidem quae est in me (immo). ¹⁹nunc, rex Agrippa, non fui incredulus caelestis visionis, ²⁰sed his qui sunt Damasci primum et Hierosolymis et in (om al) omnem regionem (omni regione FL) Indae et gentibus adnuntiabam ut (et) paenitentiam agerent et converterentur ad deum, digna paenitentiae opera facientes. ²¹haec ex causa me Iudaei, cum essem in templo, conprehensum (compreh.) temptabant (tempt. F) [volentes me] interficere. ²²auxilio autem adiutus dei usque in hodiernum (odierm.) diem sto testificans minori atque maiori, nihil extra dicens quam ea quae prophetae sunt locuti (loquuti) futura esse et Moyses (Mos. FL), ²³si passibilis Christus, si primus ex resurrectione mortuorum lumen (lumina) adnuntiaturus (ann.) est populo et gentibus. (71) ²⁴Haec loquente eo et rationem reddente (-tem

Φῆσιτος μεγάλη τῇ φωνῇ φησὶν Μαίνη, Παῦλε· τὰ πολλά σε γράμμα-
 ματα εἰς μανίαν περιτρέπει. ²⁵ὁ δὲ Παῦλος Οὐ μαινομαι φησιν,
 κράτιστε Φῆσιτε, ἀλλὰ ἀληθείας καὶ σωφροσύνης ῥήματα ἀπο-
 φθέγγομαι. ²⁶ἐπίσταται γὰρ περὶ τούτων ὁ βασιλεύς, πρὸς ὃν καὶ
 παρηρησιαζόμενος λαλῶ· λανθάνειν γὰρ αὐτόν τι τούτων οὐ πέ- ⁵
 θομαι· οὐ γάρ ἐστιν ἐν γωνίᾳ πεπραγμένον τοῦτο. ²⁷πιστεύεις, βα-
 σιλεῦ Ἀγρίππα, τοῖς προφήταις; οἶδα ὅτι πιστεύεις. ²⁸ὁ δὲ Ἀγρίπ-
 πας πρὸς τὸν Παῦλον Ἐν ὀλίγῳ με πείθεις Χριστιανὸν ποιῆσαι.
²⁹ὁ δὲ Παῦλος Εὐξαίμην ἂν τῷ Θεῷ καὶ ἐν ὀλίγῳ καὶ ἐν μεγάλῳ
 οὐ μόνον σὲ ἀλλὰ καὶ πάντας τοὺς ἀκούοντάς μου σήμερον γενέ- ¹⁰
 σθαι τοιούτους ὅποιος καὶ γὰρ εἰμι παρεκτός τῶν δεσμῶν τούτων.
³⁰ἀνέστη τε ὁ βασιλεὺς καὶ ὁ ἡγεμὼν ἥ τε Βερνίκη καὶ οἱ συγκα-
 θήμενοι αὐτοῖς, ³¹καὶ ἀναχωρήσαντες ἐλάλουν πρὸς ἀλλήλους λέ-
 γοντες ὅτι οὐδὲν θανάτου ἢ δεσμῶν ἄξιον πρῶσσι ὁ ἄνθρωπος

1. φησιν ABE, ἔφη ε, ait e μιν E γραμματα BEes, add
 επιστασθε A 2. ad insaniam e πανλος ABEe, om ε 3. αλλα
 AE, αλλ Bε verba mitto e 4. επιστατε E και AEes, om B
 5. τι AEes, om B πιθομαι E, conicior e 6. ου A, ουδε E,
 nihil e, ουθεν (ουδέν ε) ου Bε 8. πανλον AB, add εφη Ees
 πειθεις Bε, πιθεις E, suadis e, πειθη A ποιησαι AB, γενεσθαι
 Ees 9. ευξαιμην AB, ειπεν Ευξαιμην ε μεγαλω AB, πολλῳ ε
 11. καγω Aε, και εγω B 12. ανεστη τε AB, Καὶ ταῦτα ελ-
 πόντος αὐτοῦ ἀνέστη ε συνκαθημένοι A 14. θανατου η
 δεσμων αξιον B, αξιον θανατου η δεσμων τι A, θανάτου ἄξιον ἢ
 δεσμῶν ε

F) Festus magna uoce (u. m.) dixit Insanis, Paule: multae te litte-
 rae ad insaniam conuertunt. ²⁵at (sic F: ait L, et ceteri) Paulus Non
 insanio, inquit (om L, inquit pr F), optime Feste, sed ueritatis et
 sobrietatis uerba eloquor (loq. L at). ²⁶scit enim de his rex, ad
 quem et constanter loquor: latere enim eum nihil horum arbitror:
 neque enim in angulo quicquam horum gestum est. ²⁷credis, rex
 Agrippa, prophetis? scio quia credis. ²⁸Agrippa autem ad Paulum In
 modico suades me Christianum fieri. ²⁹et Paulus Opto apud deum
 et in modico et in magno nou tantum te sed et omnes [hos om F]
 qui audiunt hodie fieri tales qualis et ego sum exceptis uinculis his.
³⁰et exsurrexit (surr. F) rex et praeses et Bernice (-cae pr F) et
 qui adsidebant (adsed.) eis, ³¹et (qui F at) cum secessissent, loque-
 quebantur ad inuicem dicentes quia nihil morte aut uinculis (-lorum

οὗτος. ³² Ἀγρίππας δὲ τῷ Φίσιτῳ ἔφη Ἀπολεῖσθαι ἡδύνατο ὁ ἄνθρωπος οὗτος, εἰ μὴ ἐπικέκλητο Καίσαρα.

¹ Ὡς δὲ ἐκρίθη τοῦ ἀποπλεῖν ἡμᾶς εἰς τὴν Ἰταλίαν, παριδί-
δουν τὸν τε Παῦλον καὶ τινὰς ἑτέρους διςμῶτας ἑκατοντάρχῃ ὀνό-
ματι Ἰουλίῳ σπειρῆς σιβαστῆς. ² ἐπιβάντες δὲ πλοῖον Ἀδραμυτινηῶ
μέλλοντι πλεῖν εἰς τοὺς κατὰ τὴν Ἀσίαν τόπους, ἀνέχθημεν ὄντος
σὺν ἡμῖν Ἀριστάρχου Μακεδόνης Θεσσαλονικέως, ³ ἣν τε ἑτέρα κα-
τήχθημεν εἰς Σιδῶνα, φιλανθρωπῶς τε ὁ Ἰούλιος τῷ Παύλῳ χρη-
σάμενος ἐπέτρεψεν πρὸς τοὺς φίλους πορευθέντι ἐπιμελείας τοχεῖν.
⁴ κακῶθιν ἀναχθέντες ἐπεπλεύσαμεν τὴν Κύπρον διὰ τὸ τοὺς ἀνέ-
μους ἵσται ἰσάντιους, ⁵ τό τε πέλαγος τὸ κατὰ τὴν Κιλικίαν καὶ
Παμφυλίαν διαπλεύσαντες κατήλθομεν εἰς Μύρα τῆς Λυκίας.
⁶ κακῶ εὐρὼν ὁ ἑκατοντάρχης πλοῖον Ἀλεξανδρεῖον πλέον εἰς τὴν
Ἰταλίαν, ἐνέβριβασεν ἡμᾶς εἰς αὐτό. ⁷ ἐν ἰκαναῖς δὲ ἡμέραις βρα-
δυπλοοῦντες καὶ μόλις γινόμενοι κατὰ τὴν Κνίδον μὴ προσειῶντος
ἡμῶς τοῦ ἀνέμου ἐπεπλεύσαμεν τὴν Κρήτην κατὰ Σαλιμώνην, ⁸ μό-

15

1. ἡδύνατο B, ἰδύνατο A 2. ἐπικέκλητο A, ἐπικεκλήτο B
3. παριδίδουν B, παριδίδου A 5. ἀδραμυτινηῶ B, ἀδραμυν-
τηνῶ A 6. μέλλοντι AB, μέλλοντες εἰς AB, οἱ εἰς
8. ἰουλιος B, ἰουλιανος A 9. τοὺς AB, οἱ εἰς πορευθέντι
B, πορευθέντα εἰς 12. κατήλθομεν B, κατήλθαμεν A μυρα
B, Μύρα εἰς, λυστρα A λικνας A 13. κακῶ B, κακῶθιν A
ἑκατονταρχῆς AB, -χος εἰς ἀλεξανδρεῖον A

L) dignum quid fecit homo iste. ³² Agrippa autem Festo dixit Di-
mitti poterat homo hic, si non appellasset Caesarem. ¹ ut autem iudi-
catum est eum nauigare in Italiam, et tradi Paulum cum reliquis
custodiis centurioni nomine Iulio cohortis (coortis) Augustae. (72)
² ascendentes autem naue[m] Hadrinetinam (Adr., -inent.), incipientes
nauigare circa Asiae loca, sustulimus (egressi sumus L al) perseue-
rante nobiscum Aristarcho (Aristh. F, -arco F al) Macedone (Mach.
F) Thessalonicense (Thessall. F, Thesal. al). ³ sequenti autem die de-
uenimus (uen.) Sidonem. humane (-nae pr F) autem tractans Iulius
Paulum permisit ad amicos ire et curam sui agere. ⁴ et inde cum sustu-
lissemus, subnauigauimus Cyprum (Cypro L al) propterea quod essent
uenti contrarii, ⁵ et pelagus (pelagum pr F al) Ciliciae et Pamphylicae
(-phil. F) nauigantes nemus Lystram (Lystrae F) quae est Lyciae
(Lic., Ciliciae L). ⁶ et ibi inueniens centurio nauem Alexandrinam nani-
gantem in Italiam, transposuit nos in eam. ⁷ et cum multis diebus tarde
nauigaremus et uix deuenissemus contra Gnidum (Cium L) prohibente
nos uento, adnauigauimus (nau.) Cretae iuxta (secundum L al) Salmo-

λις τε παραλεγόμενοι αὐτὴν ἤλθομεν εἰς τόπον τινὰ καλούμενον
 Καλοὺς λιμένας, ὃς ἰγγὺς ἦν πόλις Ἀλασσα. Ὁικανοῦ δὲ χρόνον
 διαγεγομένου καὶ ὄντιος ἤδη ἐπισφαλοῦς τοῦ πλοῦς διὰ τὸ καὶ τὴν
 νησιεῖαν ἤδη παρελθυθῆναι, πυρήναι ὁ Παῦλος ὡλέγων αὐτοῖς
 Ἄνδρες, θεωρῶ ὅτι μετὰ ἔβριως καὶ πολλῆς ζημίας οὐ μόνον τοῦ
 φορτίου καὶ τοῦ πλοίου ἀλλὰ καὶ τῶν ψυχῶν ἡμῶν μέλλειν ἔσε-
 σθαι τὸν πλοῦν. ¹¹ὁ δὲ ἑκατοντάρχης τῷ κυβερνήτῃ καὶ τῷ ναυ-
 κλήρῳ μᾶλλον ἐπιτίθειτο ἢ τοῖς ὑπὸ Παύλου λεγομένοις. ¹²ἀντιθέ-
 του δὲ τοῦ λιμένος ἐπάρχοντος πρὸς παραχημυσίαν, οἱ πλείοντες
 ἔθεντο βουλὴν ἀναχθῆναι ἐκείθεν, εἴ πως δύναιτο καταντήσαντες ¹⁰
 εἰς Φοίνικα πυραχημάσαι λιμένα τῆς Κρήτης βλέποντι κατὰ λίβα
 καὶ κατὰ χάρον. ¹³ὑποπνιύσαντος δὲ ρύτου δόξαντες τῆς προθέσεως
 κειρατηκέναι, ἄραντες ἄσπον παρελέγοντο τὴν Κρήτην. ¹⁴μετ' οὐ
 πολὺ δὲ ἔβαλεν κατ' αὐτῆς ἄνεμος τυφωνικός ὁ καλούμενος εὐρα-
 κύλων· ¹⁵συνναρπυσθέντος δὲ τοῦ πλοίου καὶ μὴ δυναμένου ἀντο-
 φθαλμεῖν τῷ ἀνέμῳ, ἐπιδόντες ἐφερόμεθα. ¹⁶νησίον δέ τι ὑποδρα-
 μόντες καλούμενον Καῦδα, ἰσχύσαμεν μόλις περικρατεῖς γενέσθαι

1. τινὰ B, om A 2. τὴν πόλιν B, πόλιν τὴν A αλασσα A,
 λασσι B, Λασιύη ε 6. φορτίου AB, φόρτον ε 7. ἑκατον-
 ταρχῆς AB, -χος ε 8. μᾶλλον ἐπιτίθειτο AB, ἐπιτίθειτο μᾶλλον ε
 ὑπο AB, ὑπὸ τοῦ ε 9. πλείοντες AB, πλείους ε 10. ἐκείθεν
 AB, ἐκεῖθεν ε δύναιτο B, δύνανται A 13. ἄσπον ε
 14. εὐρακύλων AB, εὐρακύλων εἰ εὐρυκύλων B in margine, Εὐ-
 ροκλύδων ε 17. καῦδα B, κλα... A, Κλαύδην ε ισχύσαμεν
 μοις AB, μόλις ἰσχύσαμεν ε

nem, ⁸et uix iuxta nauigantes uenimus in locum quendam qui uoca-
 tur Boni portus, cui (cum) iuxta erat ciuitas Thalassa (Thaslassa,
 Thassala). ⁹multo autem tempore peracto, et cum iam non esset tuta
 nauigatio eo quod [et L] ieiunium iam praeterisset, consolabatur
 Paulus ¹⁰dicens eis Viri (om al), uideo quoniam cum iniuria et multo
 damno non solum oneris et nauis sed etiam animarum nostrarum incipit
 esse nauigatio. ¹¹centurio autem gubernatori (-torio) et naucle-
 rio (-ro) magis credebat quam his quae a Paulo dicebantur. ¹²et
 cum aptus portus non esset ad hiemandum, plurimi statuerunt consi-
 lium nauigare inde, si quo modo possent deuenientes Phoenicem
 (Pheu., -ce F al, -cen L?) hiemare, portum Cretae respicientem ad
 Africam (Afr.) et ad chorum (corum L? Choum al). ¹³aspirante au-
 tem austro aestimantes propositum se tenere, cum sustulissent de
 Asso (Asso L), legebant Cretam (Craetam F). ¹⁴non post multum
 autem misit se (in. se om F) contra ipsam uentus typhonicus qui
 uocatur euroaquilo: ¹⁵cumque arrepta (adr., abr. F) esset nauis et
 non posset conari in uentum, data naue (nau) flatibus ferebamur.
¹⁶insulam autem quandam decurrentes, quae uocatur Cauda (Caudam

τῆς σκάφης, ¹⁷ἣν ἄραντες βοηθείαις ἐχρῶντο, ὑποζωννόντες τὸ πλοῖον, φοβούμενοί τε μὴ εἰς τὴν σῦρτιν ἐκπέσωσιν, χαλάσαντες τὸ σκεῦος οὕτως ἐφέροντο. ¹⁸σφοδρῶς δὲ χειμαζομένων ἡμῶν τῇ ἐξῆς ἐκβολὴν ἐποιοῦντο. ¹⁹καὶ τῇ τρίτῃ αὐτόχειρες τὴν σκευὴν τοῦ πλοίου ἔρριψαν· ²⁰μήτε δὲ ἡλίου μήτε ἄστρον ἐπιφανόντων ἐπὶ πλείονας ἡμέρας, χειμῶνός τε οὐκ ὀλίγον ἐπικειμένου, λοιπὸν περιηρεῖτο ἐλπίς πᾶσα τοῦ σώζεσθαι ἡμᾶς. ²¹πολλῆς τε αἰτίας ὑπαρχούσης, τότε σταθεὶς ὁ Παῦλος ἐν μέσῳ αὐτῶν εἶπεν· Ἐδεὶ μὲν, ὦ ἄνδρες, πειθαρχήσαντάς μοι μὴ ἀνάγεισθαι ἀπὸ τῆς Κρήτης, ²²καὶ τὰ νῦν παραινῶ ὑμᾶς εὐθυμεῖν· ἀποβολὴ γὰρ ψυχῆς οὐδεμία ἔσται ἐξ ὑμῶν πλὴν τοῦ πλοίου. ²³παρέστη γάρ μοι ταύτῃ τῇ νυκτὶ τοῦ Θεοῦ οὐ εἰμί ἐγώ, ὃ καὶ λατρεύω, ἄγγελος ²⁴λέγων Μὴ φοβοῦ, Παῦλε· Καί σου εἰ δεῖ πυρραστῆναι, καὶ ἰδοὺ κεχώρισταί σοι ὁ Θεὸς πάν- ²⁵τας τοὺς πλείοντας μετὰ σοῦ. ²⁶διὸ εὐθυμεῖτε, ἄνδρες· πιστεύω γὰρ τῷ Θεῷ ὅτι οὕτως ἔσται καθ' ὃν τρόπον λελάληται μοι. ²⁶εἰς νῆσον δέ τινα δεῖ ἡμᾶς ἐκπεσεῖν.

1. βοηθείαις *AB*ς, βοηθείαις *C* 3. δε *BC*ς, τε *A* 5. ἔρριψαν *ABC*, ἐρρίψαμεν *ς* 6. οὐχ *A* 7. ἐλπίς πᾶσα *AB*, πᾶσα ἐλπίς *C*ς τε *ABC*, δὲ *ς* 8. τότε *BC*ς, *om A* ἐμμεσω *A* 12. ταυτη τη νυκτι *ABC*, τῇ νυκτὶ ταύτῃ ἄγγελος *ς* 13. εγω *A* *et corr C*, *om B*ς *et pr C*? ἄγγελος *om ς* 14. καισαρει σε δε *C* 16. καθο ον *C* 17. δει ημας *AC*ς, ημας δει *B*

F al), potuimus uix obtinere (opt.) scapham (scafam *F*), ¹⁷qua sub-
lata adiutoriis utebantur, accingentes nauem, timentes ne in syrtim
(syrtem *L*) inciderent, summisso (subm.) uase (base *F*) sic fere-
bantur. ¹⁸ualide (-dae *pr F*) autem nobis tempestate iactatis sequenti
die iactum fecerunt. ¹⁹et tertia die suis manibus armenta nauis
proiecerunt: ²⁰neque sole autem (*om al*) neque sideribus apparenti-
bus per plures dies et tempestate non exigua imminente (imn. *F*)
iam ablata erat spes omnis salutis nostrae. ²¹et cum multa ieiunatio
fuisset, tunc stans Paulus in medio eorum dixit Oportebat (-tuerat)
quidem, o uiri, audito me non tollere (egredi *L al*) a Creta (Creata
pr F) lucrique facere iniuriam hanc et iacturam. ²²et nunc suadeo
uobis bono animo esse: amissio enim nullius animae erit ex uobis
praeter quam nauis. ²³adstitit (adstetit) enim (*om al*) mihi (*om F*)
hac nocte angelus dei cuius sum ego et cui deservio, ²⁴dicens Ne
timeas, Paule: Caesari te oportet assistere (ads. *pr F*), et ecce do-
nauit tibi deus omnes qui nauigant tecum. ²⁵propter quod bono animo
estote, uiri: credo enim deo [meo *F al*] quia sic erit quem admodum
dictum est mihi. ²⁶in insulam autem quandam (quand.) oportet nos

27¹Ὡς δὲ τεσσαρεσκαίδεκάτῃ νύξ ἐγένετο διαφερομένων ἡμῶν ἐν τῷ Ἀδρίᾳ, κατὰ μέσον τῆς νυκτὸς ὑπενόουν οἱ ναῦται προσάγειν τινὰ αὐτοῖς χώριν, 28²καὶ βολίσαντες εὗρον ὀργυῖās εἴκοσι, βραχὺ δὲ διασιτῶντες καὶ πάλιν βολίσαντες εὗρον ὀργυῖās δεκαπέντε, 29³φοβούμενοί τε μήπω κατὰ τραχεῖς τόπους ἐκπέσωμεν, ἐκ πρύμνης 5 ῥίψαντες ἀγκύρας τέσσαρας ἤρχοντο ἡμέραν γένεσθαι. 30⁴τῶν δὲ ναυτῶν ζητούντων φυγεῖν ἐκ τοῦ πλοίου καὶ χαλασάντων τὴν σκάφην εἰς τὴν θάλασσαν προφάσει ὥς ἐκ πρῶρης ἀγκύρας μελλόντων ἐκτείνειν, 31⁵ἔπεν ὁ Παῦλος τῷ ἑκατοντάρχῃ καὶ τοῖς στρατιώταις Ἐὰν μὴ οὗτοι μείνωσιν ἐν τῷ πλοίῳ, ἔμεῖς σωθῆναι οὐ δύνασθε. 32⁶τότε ἀπέκοψαν οἱ στρατιῶται τὰ σχοινία τῆς σκάφης, καὶ εἵσυν αὐτὴν ἐκπεσεῖν. 33⁷ἄχρι δὲ οὗ ἡμέρα ἤμελλεν γίνεσθαι, παρεκάλει ὁ Παῦλος ἅπαντας μεταλαβεῖν τροφῆς, λέγων Τεσσαρεσκαίδεκάτῃν σήμερον ἡμέραν προσδοκῶντες ἄσιτοι διατελεῖτε μὴ- 10 θέν προσλαμβανόμενοι. 34⁸διὸ παρκαλῶ ὑμᾶς μεταλαβεῖν τροφῆς· 15 τοῦτο γὰρ πρὸς τῆς ὑμετέρας σωτηρίας ὑπάρχει· οὐθενὸς γὰρ

1. ἐγένετο BC⁵, ἐπεγένετο Av 2. προσάγειν AC⁵, προσανέχιν B
3 et 4. ὀργυας B 4. πάλιν] βάλιν A ευρον AB⁵, ευρομεν C
5. τε AB⁵, δε C μηπω AB, μηπου B?C, μήπως 5 κατα ABC, εἰς 5 εκπεσωμεν ABC, ἐκπέσωσιν 5 6. ευχοντο C
7. φυγειν BC⁵, εκφυγειν A 8. πρῶρης A, πρῶρας BC⁵ αγκυ-
ρας μελλοντων ABC, μελλόντων ἀγκύρας 5 11. ἀπέκοψαν οἱ
στρατιῶται ABC, οἱ στρ. ἀπέκ. 5 12. ἡμερα ἡμελλεν (ἡμελλε
B, ἐμελλεν A) ABC, ἔμελλεν ἡμέρα 5 14. μῆθεν AB, μῆδεν
C⁵ 15. προσλαμβανομενοι A, προσλαβομενοι BC⁵ μεταλα-
βεῖν ABC, προσλαβεῖν 5 16. πρὸς AC⁵, ἀπο B υμετερας
BC⁵, ημετερας A ουθενος A, ουδενος BC⁵

deuenire. (73) 27Sed postea quam quarta decima nox superuenit nauigantibus nobis in Adria, circa inediam noctem suspicabantur nau-
tae apparere sibi aliquam regionem; 28qui [et] submittentes (summ.
L) inuenerunt passus uiginti, et pusillum inde separati inuenerunt
passus quindecim: 29timentes autem ne in aspera loca incideremus,
de puppi (puppe) mittentes anchoras quattuor optabant diem fieri.
30nautis uero quaerentibus fugere de nauī, cum inisissent scapham
(scafaun F) in mare sub obtentu quasi inciperent a prora (a pr. inc.
L al) anchoras extendere, 31dixit Paulus centurioni et militibus Nisi
hi in nauī manserint, uos salui fieri non potestis. 32tunc abscederunt
milites funes scaphae, et passi sunt eam excidere (abscedere). 33et
cum lux inciperet fieri, rogabat Paulus omnes sumere cibum, dicens
Quarta decina hodie die (die h.) expectantes ieiuni permanetis, nihil
accipientes: 34propter quod rogo uos accipere cibum pro salute uestra,

ὑμῶν θοῖξ ἀπὸ τῆς κεφαλῆς ἀπολείται. ³⁵εἶπας δὲ ταῦτα καὶ λαβὼν ἄρτον εὐχαρίστησεν τῷ Θεῷ ἐνώπιον πάντων, καὶ κλάσας ἤρξατο ἐσθίειν. ³⁶εὐθυμοὶ δὲ γινόμενοι πάντες καὶ αὐτοὶ προσελάβοντο τροφῆς. ³⁷ἤμεθα δὲ αἱ πᾶσαι ψυχαὶ ἐν τῷ πλοίῳ διακόσαις ἐβδομήκοντα ἑξ. ³⁸κορισθέντες δὲ τροφῆς ἐκούφιζον τὸ πλοῖον, ἐκβαλλόμενοι τὸν σῖτον εἰς τὴν θάλασσαν. ³⁹ὅτι δὲ ἡμέρα ἐγένετο, τὴν γῆν οὐκ ἐπεγίνωσκον, κόλπον δὲ τινα κατενόουν ἔχοντα αἰγιαλόν, εἰς ὃν ἐβουλεύοντο, εἰ δύναιντο, ἐξῶσαι τὸ πλοῖον. ⁴⁰καὶ τὰς ἀγκύρας περιελόντες εἶων εἰς τὴν θάλασσαν, ἡμεῖς ἀνέντες τὰς ζευκτηρίας τῶν πηδαλίων, καὶ ἐπάραντες τὸν ἀρτέμωνα τῇ πνεύσει κατεῖχον εἰς τὸν αἰγιαλόν. ⁴¹περιπιδύοντες δὲ εἰς τόπον διθάλασσον ἐπέκειλαν τὴν ναῦν· καὶ ἡ μὲν πρῶρα ἐρείσασα ἔμεινεν ἀσύλειτος, ἡ δὲ πρύμνα ἐλύετο ὑπὸ τῆς βίας. ⁴²τῶν δὲ στρατιωτῶν βουλὴ ἐγένετο ἵνα τοὺς δεσμώτας ἀποκτείνωσιν, μὴ τις ἐκκολυμβήσας διαφύγῃ. ⁴³ὁ δὲ ἑκατοντάρχης, βουλόμενος διασῶσαι τὸν Παῦλον,

1. ἀπο ABC, ἐκ ε ἀπολείται ABC, πεισῖται ε εἶπας ABC, εἰπὼν ε 3. προσελαβοντο BCε, προσελαβον A 4. ἡμεθα AB, ἡμεν Cε αἱ (om A) πασαι ψυχαι ABC, post πλοίῳ ε διακοσαι ACε, ως B 5. ἐξ BCε, πεντε A 7. ἐπεγίνωσκον ACε, ἐγίνωσκον B 8. εἰς BCε, προς A ἐβουλεύοντο BC, ἐβουλοντο A, ἐβουλεύσαντο ε δύναιντο ἐξῶσαι ABε, δυνατον ἐκῶσαι C 10. ἀρτέμωνα ABC, ἀρτέμωνα ε πνεύσει A 12. ἐπέκειλαν ABC, ἐπώκειλαν ε et corr B πρῶρα BCε, πρωτη A εμεινεν BCε, εμεινεν Av 13. βίας AB, add των κυματων Cε δὲ om pr C? 14. ἀπεκτείνωσιν C 15. διαφυγῇ ABC, διαφύγοι ε ἑκατονταρχης ABC, -χος ε διασῶσαι τον παυλον B Cε, τον παυλον διασῶσαι A

quia nullius uestrum capillus de capite peribit. ³⁵et cum haec dixisset, sumens panem gratias egit deo (om al) in conspectu omnium, et cum fregisset, coepit manducare. ³⁶animaequiores autem facti (f. a. F) omnes et ipsi adsumpserunt (ass., adsums. F) cibum. ³⁷eramus uero (autem) uniuersae animae in navi (naue) ducentae septuaginta sex (cclxxvi F). ³⁸et satiati cibo adleuiabant (adleuabant F al) nauein, iactantes triticum in mare. ³⁹cum autem dies factus esset, terram non agnoscebant, sinum uero quendam considerabant habentem litus, in quem cogitabant, si possent, eicere (eiecere) nauein. ⁴⁰et cum anchoras abstulissent (sust.), committebant se mari, simul laxantes iuncturas (strict. F) gubernaculorum, et leuato artemone (arthem. pr F) secuudum aurae (aure pr F) flatum (f. a. L al) tendebant ad litus. ⁴¹et cum incidissemus in locum bithalassum, inpegerunt nauein: et prora quidem fixa manebat immobilis (imm. F), puppis uero soluebatur a ni maris. ⁴²militum autem consilium fuit ut custodias occiderent, nequis cum enatasset effugeret: ⁴³centurio autem,

ἐκώλυσεν αὐτοὺς τοῦ βουλῆματος, ἐκέλευσέν τε τοὺς δυναμένους
κολυμβᾶν ἀπορρίψαντας πρώτους ἐπὶ τὴν γῆν ἔξιέναι, ⁴⁴καὶ τοὺς
λοιποὺς οὕς μὲν ἐπὶ σατίσιν οὕς δὲ ἐπὶ τιῶν τῶν ἀπὸ τοῦ πλοίου.
καὶ οὕτως ἐγένετο πάντας διασωθῆναι ἐπὶ τὴν γῆν. ¹καὶ διασω-
θέντες τότε ἐπέγνωμεν ὅτι Μελίτη ἡ νῆσος καλεῖται, ²οἱ τε βάρ-
βαροι παριῖχαν οὐ τὴν τυχοῦσαν φιλανθρωπίαν ἡμῖν· ἅπαντες
γὰρ πυρὰν προσελάβοντο πάντας ἡμᾶς διὰ τὸν ὑετὸν τὸν ἐφεισιτώτα
καὶ διὰ τὸ ψῦχος. ³αυσιρέψαντος δὲ τοῦ Παύλου φρυγάνων τι
πληθος καὶ ἐπιθίντος ἐπὶ τὴν πυρὰν, ἔχιδνα ἀπὸ τῆς θέρμης ἔξειλ-
θοῦσα καθῆψε τῆς χειρὸς αὐτοῦ. ⁴ὥς δὲ εἶδον οἱ βάρβαροι κτε-
μᾶμενον τὸ θηρόν ἐκ τῆς χειρὸς αὐτοῦ, πρὸς ἀλλήλους ἔλεγον
Πάντως φονεὺς ἐστὶν ὁ ἄνθρωπος οὗτος, ὃν διασωθέντα ἐκ τῆς
θαλάσσης ἡ δίκη ζῆν οὐκ εἴασιν. ⁵ὁ μὲν οὖν ἀποτιναῖξας τὸ θηρόν
εἰς τὸ πῦρ ἔπαθεν οὐδὲν κακόν· ⁶οἱ δὲ προσεδόκων αὐτὸν μέλ-
λειν πιμπρασθαι ἢ καταπίπτειν ἄφνω νεκρόν. ἐπὶ πολὺ δὲ αὐτῶν 15

1. τε AB⁵, δε C 2. κολυμβαν AC⁵, ἐκκολυμβαν B απορι-
ψαντας C 5. ἐπεγνωμεν ABC, ἐπέγνωσαν ⁵ τε ABC, δὲ ⁵
6. παριῖχαν AB, παριῖχον C⁵ τοιχοῦσαν A ἅπαντες ABC,
ἀνᾶπαντες ⁵ 7. παντας BC⁵, om A 8. τι ABC, om ⁵
9. ἐπιθίντος BC⁵, add του παυλου A απο ABC, ἐκ ⁵ 10. κα-
θηψε AB⁵, καθηψατο C ως δε ειδον (ιδον A, ειδαν B) οι AB
C⁵, ιδόντες δὲ Orig 2,27^a 11. προς αλληλους ελεγον ABC, ἔλε-
γον πρὸς ἀλλήλους ⁵ 13. αποτιναξας B⁵, αποτιναξαμενος A
14. 15. μελλειν πιμπρασθαι B⁵, μελλων πιπρασθαι A

uolens seruare (aut) Paulum, prohibuit fieri, iussitque eos qui pos-
sent natate mittere se [in mare L] primos et euadere et ad terram
exire, ⁴⁴et ceteros alios in tabulis ferebant, quosdam super ea quae
de naui essent (erant). et sic factum est ut omnes animae euaderent
ad terram. ¹et cum euasissemus, tunc cognouimus quia Militene (Mi-
letena) insula uocatur (uocabatur). barbari uero praestabant non mo-
dicam humanitatem nobis: ²accensa enim pyra (pruna L) reficiebant
nos omnes propter imbrem qui imminebat (imm. F), et frigus. ³cum
congregasset autem Paulus sarmentorum aliquantam (om L) multi-
tudinem et imposuisset (imp. F) super ignem, uipera a calore cum
processisset, inuasit manum eius. ⁴ut uero uiderunt barbari penden-
tem bestiam de (in F al) manu eius, ad inuicem dicebant Vtique
homicida est homo hic (iste L), qui cum euaserit de mari, ultio [eum
L] non sinit (dimisit L) [eum] uiuere. ⁵et ille quidem excutens bes-
tiam in ignem nihil mali passi est: ⁶at illi existimabant (extim. F,
exestin.) eum (om al) in tuuorem conuertendum et subito casurum

προσδοκῶντων καὶ θεωρούντων μηδὲν ἄτοπον εἰς αὐτὸν γινόμενον, μεταβαλλόμενοι ἔλεγον αὐτὸν εἶναι Θεόν. ⁷Ἐν δὲ τοῖς περὶ τὸν τόπον ἐκείνον ὑπῆρχεν χωρία ἰῶ πρώτῃ τῆς νήσου, ὀνόματι Ποπλίῳ, ὃς ἀντιδixάμενος ἡμᾶς τρεῖς ἡμέρας φιλοφρόνως ἐξένισεν. ⁸ἐγένετο δὲ τὸν πατέρα τοῦ Ποπλίου πυρετοῖς καὶ δυσεντερίῳ συνεχόμενον κατακῆσθαι· πρὸς ὃν ὁ Παῦλος εἰσελθὼν καὶ προσενξάμενος, ἐπιθαίς τὰς χεῖρας αὐτῷ, ἴασατο αὐτόν. ⁹τοῦτου δὲ γενομένου καὶ οἱ λοιποὶ οἱ ἐν τῇ νήσῳ ἔχοντες ἀσθενείας προσήρχοντο καὶ ἐθεραπεύοντο, ¹⁰οἱ καὶ πολλαῖς τιμαῖς ἐτίμησαν ἡμᾶς καὶ ἀναγομένοις ¹¹ἐπέθεντο τὰ πρὸς τὰς χρείας.

¹¹Μετὰ δὲ τρεῖς μῆνας ἀνέχθημεν ἐν πλοίῳ παραχειμακότες ἐν τῇ νήσῳ, Ἀλεξανδρίῳ, παρασήμεν Διοσκούροις. ¹²καὶ καταχθέντες εἰς Συρακούσας ἐπιμείναμεν ἡμέραις τρισίν, ¹³ὅθεν περιελθόντες κατηντήσαμεν εἰς Ῥήγιον. καὶ μετὰ μίαν ἡμέραν ἐπιγενομένου νότου δευτεριῶτι ἤλθομεν εἰς Ποιόλους, ¹⁴οὗ εὐρόντες ἀδελφοὺς παρεκλήθημεν παρ' αὐτοῖς ἐπιμεῖναι ἡμέρας ἑπτά, καὶ οὕτως

1. προσδοκωντων B5, προσδοκουντων A μηδεν A5, μηθεν B
 2. μεταβαλλομενοι B5, μεταβαλομενοι A ελεγον B αυτον
 ειναι θεον B, ειναι αυτον θεον A, Θεον αυτον ειναι 5 4. τρεις
 ημερας A5, ημερας τρεις B 5. δυσεντεριω AB, δυσεντερια 5
 7. δε AB, οὐν 5 και A5, om B 8. εν τη νησω AB, post
 ασθενειας 5 προσηρχοντο A5, προηρχον B 10. τα B5, τας A
 τας χρειας AB, την χρειαν 5 12. αλεξανδρηνω B 13. ημεραις
 τρισιν B, ημερας τρεις A5 15. ποι.τιολους A 16. παρ AB,
 ἐπ' 5 επιμεινα A

et mori. diu autem illis sperantibus et uidentibus nihil mali in eo (eum L) fieri, conuertentes se dicebant eum esse deum. ⁷in locis autem illis erant praedia principis insulae, nomine Publii (Puplii L), qui nos suscipiens triduo benigne exhibuit. ⁸contigit autem patrem Publii (Puplii L) febris et dysenteria (dysint. F al) uexatum iacere; ad quem Paulus intrauit, et cum orasset et imposuisset ei manus, saluauit eum. ⁹quo facto et omnes qui in [ipsa L] insula habebant infirmitates accedebant et curabantur; ¹⁰qui etiam multis honoribus nos honorauerunt et nauigantibus imposuerunt quae necessaria erant. (74) ¹¹Post menses autem tres nauigauimus in naui Alexandrina (nauein -nam F al) quae in insula (-lam) hiemauerat, cui erat insigne Castorum (castror. F al et corr L). ¹²et cum uenissemus Syracusas (-sam F al), mansimus ibi triduo. ¹³inde circum legentes deuenimus Regium. et post unum diem (d. u.) flante austro secunda (-do L) die uenimus Puteolos (Puteolis L), ¹⁴ubi inuentis fratribus rogati su-

ἤλθामιν εἰς Ῥώμην. ¹⁵κακέϊθιν οἱ ἀδελφοὶ ἀκούσαντες τὰ περὶ ἡμῶν ἤλθον εἰς ἀπάντησιν ἡμῖν ἄχρις Ἀππίου φόρου καὶ Τριῶν ταβερνῶν, οὓς ἰδὼν ὁ Παῦλος εὐχαριστήσας τῷ θεῷ ἔλαβε θάρσος.

¹⁶Οἱ δὲ εἰσηλθόμεν εἰς Ῥώμην, ἐπειράπη τῷ Παύλῳ μένειν καθ' ἑαυτὸν σὺν τῷ φυλάσσει αὐτὸν στρατιώτῃ. ¹⁷ἐγένετο δὲ ⁵μετὰ ἡμέρας τρεῖς συγκαλέσασθαι αὐτὸν τοὺς ὄντας τῶν Ἰουδαίων πρῶτους· συνελθόντων δὲ αὐτῶν ἔλεγεν πρὸς αὐτούς «Ἐγώ, ἄνθρωπος ἀδελφοί, οὐδὲν ἐναντίον ποιήσας τῷ λαῷ ἢ τοῖς ἔθιςι τοῖς πατρῴοις, δέσμιος ἐξ Ἱεροσολύμων παρεδόθην εἰς τὰς χεῖρας τῶν Ῥωμαίων, ¹⁸οἷνις ἀνακρίναντές με ἐβούλοντο ἀπολῦσαι διὰ τὸ ¹⁰μηδεμίαν αἰτίαν θανάτου ὑπάρχειν ἐν ἐμοί. ¹⁹ἀντιλεγόντων δὲ τῶν Ἰουδαίων ἔνταγκάσθην ἐπικαλέσασθαι Κεῖσαρ, οὐχ ὥς τοῦ ἔθνους μου ἔχων τι κατηγορεῖν. ²⁰διὰ ταύτην οὖν τὴν αἰτίαν παρικήλισα ὑμῶς ἰδεῖν καὶ προσκαλῆσαι· ἐνεκὶν γάρ τῆς ἐλπίδος τοῦ Ἰσραὴλ τὴν ἄλυσιν ταύτην περὶκεῖμαι.» ²¹οἱ δὲ πρὸς αὐτὸν εἶπαν «Ἡμεῖς ¹⁵οὔτε γράμματα ἐδεξάμεθα περὶ σοῦ ἀπὸ τῆς Ἰουδαίας, οὔτε παρα-

1. ἤλθामιν εἰς ρωμην A, εἰς την ρωμην ἤλθामιν (ἤλθομεν ε) B
οι Aς, om B 2. ἤλθον A, ἤλθαν B, ἐξῆλθον ε αχρὶς Bς,
αχρὶ A 3. ἔλαβε A 4. εἰσηλθόμεν B, εἰσηλθामεν A, ἤλθο-
μεν ε ρωμην AB, add ὁ ἐκατόνταρχος παρέδωκε τοὺς δεσμίους
τῷ στρατοπεδάρχῃ ε ἐπειράπη τῷ παύλῳ AB, τῷ δὲ Παύλῳ
ἐπειράπη ε 5. καθ' αὐτον B? 6. συγκαλέσασθαι A αὐτον
AB, τὸν Παῦλον ε 7. ἐγώ AB, post ἀδελφοί ε 8. ἐθίςι A
12. ἐνταγκάσθην A 13. κατηγορεῖν AB, κατηγορεῖσαι ε 14. ἐνε-
κεν Bς, ἐνεκεν A 15. εἶπαν AB, εἶπον ε 16. ἐδεξάμεθα περὶ
σου A, περὶ σου ἐδεξάμεθα Bς

mus manere apud eos dies septem, et sic neninus Roman. ¹⁵et inde cum audissent fratres, occurrerunt nobis usque ad Appii (Appi) forum et Tribus tabernis; quos cum uidisset Paulus, gratias agens deo accepit fiduciam. ¹⁶cum nenissemus autem Roman, permissum est Paulo manere sibi (sibi L) cum custodiente se (om al) milite. ¹⁷post tertium autem diem conuocauit primos Iudaeorum: cumque conuenissent, dicebat eis Ego, uiri fratres, nihil aduersus plebem (legem) faciens aut morem paternum, uinctus ab Hierosolymis (Hierus.) traditus sum in manus Romanorum; ¹⁸qui cum interrogationem de me habuissent, noluerunt me dimittere eo quod nulla causa esset mortis in me: ¹⁹contra dicentibus autem Iudaeis coactus sum appellare Caesarem, non quasi gentem meam habens aliquid accusare. ²⁰propter hanc igitur causam rogavi uos uidere et alloqui (adl. F): propter spem enim Israhel catena hac circumdatus sum. ²¹at illi dixerunt ad eum Nos neque litteras accepimus (accip.) de te a Iudaea,

γενόμενός τις τῶν ἀδελφῶν ἀπήγγειλεν ἡ ἐλάλησέν τι περὶ σοῦ
 πονηρόν. ²²ἀξιοῦμεν δὲ πυρὰ σοῦ ἀκοῦσαι ἃ φρονεῖς· περὶ μὲν γὰρ
 τῆς εἰρέσεως ταύτης γνωστὸν ἡμῖν ἐστίν ὅτι πανταχοῦ ἀντιλέγε-
 ται. ²³ταῖς ἀμείνοι δὲ αὐτῷ ἡμέραν ἤλθον πρὸς αὐτὸν εἰς τὴν ξενίαν
⁵πλείονες, οἷς ἐξετίθετο διαμαρτυρόμενος τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ,
 πείθων τε αὐτοὺς περὶ τοῦ Ἰησοῦ ἀπὸ τε τοῦ νόμου Μωυσέως
 καὶ τῶν προφητῶν, ἀπὸ πρωτῆ ἕως ἐσπέρας. ²⁴καὶ οἱ μὲν ἐπείθοντο
 τοῖς λεγομένοις, οἱ δὲ ἠπίσταντο· ²⁵ἀσύμμενοι δὲ ὄντες πρὸς ἀλλή-
 λους ἀπελύντο εἰπόντος τοῦ Παύλου ῥῆμα ἔρ, ὅτι καλῶς τὸ πνεῦμα
¹⁰τὸ ἅγιον ἐλάλησεν διὰ Ἡσαίου τοῦ προφήτου πρὸς τοὺς πατέρας
 ὑμῶν ²⁶λέγον Πορεύθητι πρὸς τὸν λαὸν τοῦτον καὶ εἰπὸν Ἄκοῦ
 ἀκούσετε καὶ οὐ μὴ συνῆτε, καὶ βλέποντες βλέψετε καὶ οὐ μὴ
 ἰδῆτε· ²⁷ἐπαχύνθη γὰρ ἡ καρδιά τοῦ λαοῦ τούτου, καὶ τοῖς ὠσιν
 βαρέως ἤκουσαν καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτῶν ἐκάμμυσαν, μὴ ποτε
¹⁵ᾤδωσιν τοῖς ὀφθαλμοῖς καὶ τοῖς ὠσιν ἀκούσωσιν καὶ τῇ καρδίᾳ
 συνῶσιν καὶ ἐπιστρέψωσιν καὶ ἰάσωμαι αὐτούς. ²⁸γνωστὸν οὖν
 ἔστω ὑμῖν ὅτι τοῖς ἔθνεσιν ἀπιστιάλη τοῦτο τὸ σωτήριον τοῦ Θεοῦ·

3. ἡμιν ἐστιν AB, ἐστιν ἡμῖν ε 4. ἤλθον B, ἤλθαν A, ἦκον ε
 5. διαμαρτυρομενος Bε, παρατιθεμενος A 6. περὶ AB, τὰ
 περὶ ε μωυσεως B, μωσειως Aε 10. δια ἡσαιοῦ τοῦ προφη-
 τοῦ Bε, post ὑμων A 11. ὑμων AB, ἡμῶν ε λεγον Aε, λε-
 γων B εἶπον ABE, εἶπέ ε aure e 12. ἀκουσιτε Bες,
 ἀκουσητε AE βλέψετε Bες, βλέψητε AE 13. ὡσιν E, ὡσιν
 αὐτῶν A 16. ἐπιστρεψωσιν Bες, ἐπιστρεψουσιν AE ιασωμαι
 BEες, ιασομαι A 17. ἐστω ὑμιν AEες, ὑμιν ἐστω B τουτο
 ABe, om Eε

neque adueniens aliquis fratrum nuntiauit (adn. L) aut locutus est
 quid de te malum. ²²rogamus autem a te audire quae sentis: nam
 de secta hac notum est nobis quia ubique ei contra dicitur. ²³cum
 constituissent autem illi diem, uenerunt ad eum in hospitium plures
 (plurimi), quibus exponebat testificans regnum dei suadensque eis
 (eos L) de Iesu ex (et L) lege Moysi (Mosi FL) et prophetis, a
 mane usque ad uesperam. ²⁴et quidam credebant his quae diceban-
 tur, quidam uero non credebant: ²⁵cumque inuicem non essent con-
 sentientes, discdebant dicente Paulo unum uerbum, quia bene spi-
 ritus sanctus locutus (loqu.) est per Esaiam prophetam ad patres
 nostros ²⁶dicens Vade ad populum istum et dic [ad eos om L al]
 Aure audietis et non intellegitis, et uidentes uidebitis (uidet. pr L) et
 non perspicietis (spersp. F, prosp. al, uidebitis L): ²⁷incrassatum est
 enim cor populi huius, et auribus grauius audierunt, oculos suos con-
 praesserunt (compress.), ne forte uideant oculis et auribus audiant et
 corde intellegant et conuertantur (-tant se) et sanem illos. ²⁸notum
 ergo sit uobis quoniam gentibus missum est hoc salutare dei: ipsi et

αὐτοὶ καὶ ἀκούσονται. ³⁰Ἐμεινιν δὲ διείταν δλην ἐν ἰδίῳ μισθώ-
ματι, καὶ ἀπεδέχито πάντας τοὺς εἰσπορευομένους πρὸς αὐτόν,
³¹κηρύσσων τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ καὶ διδάσκων τὰ περὶ τοῦ
κυρίου Ἰησοῦ χριστοῦ μετὰ πάσης παρρησίας ἀκωλύτως.

1. ακουσονται ABE, add ²⁹Καὶ ταῦτα αὐτοῦ ἐλπόντος, ἀπὸ λθον οἱ
Ἰουδαῖοι, πολλὴν ἔχοντες ἐν ἑαυτοῖς συζήτησιν. ζ εμεινιν AE
εζ, ενειμινε B δε ABEε, add ὁ Παῦλος ζ 4. παρρησια E
πραξεις αποστολων B, πραξεις των αγιων αποστολων E et rec A

(et i.) audient. ²⁹[et cum haec dixisset, exierunt ab eo Iudaei multam
habentes inter se quaestionem. Vindobonensis] ³⁰mansit autem biennio
toto in suo conducto (-ctu L), et suscipiebat omnes qui ingredie-
bantur (intro ibant) ad eum, ³¹praedicans regnum dei et docens quae
sunt de domino Iesu Christo cum omni fiducia sine prohibitione (ne-
minem prohibentem (-ne -te V) Amen F).

Exp. actus (liber actuum) apostolorum. [Inc. epistolae canonice
F]. (in L incipit liber actuum apostolorum post euangelia, sequuntur
Paulinae, tum catholicae et apocalypsis. in F post euangelia Pauli-
nae, tum actus apostolorum et catholicae, postremo apocalypsis. cum
hoc consentit Hieronymus 2,278^{cd}.)

ΚΑΘΟΛΙΚΑΙ.

ΙΑΚΩΒΟΥ ΕΠΙΣΤΟΛΗ.

¹ Ἰακώβος Θεοῦ καὶ κυρίου Ἰησοῦ χριστοῦ δοῦλος ταῖς δώδεκα φυ-
λαῖς ταῖς ἐν τῇ διασπορᾷ χαίρειν.

² Πᾶσαν χαρὰν ἡγάσασθε, ἀδελφοί μου, ὅταν περασμοῖς περι-
πέσητε ποικίλοις, ³ γινώσκοντες ὅτι τὸ δοκίμιον ἑμῶν τῆς πίστεως
⁵ καταργάζεται ὑπομονήν. ⁴ ἡ δὲ ὑπομονὴ ἔργον τέλειον ἔχεται, ὥτα
ᾗτε τέλειοι καὶ ὁλόκληροι, ἐν μηδενὶ λειπόμενοι. ⁵ εἰ δέ τις ἑμῶν
λείπεται σοφίας, αἰτείτω παρὰ τοῦ δίδόντος Θεοῦ πᾶσιν ἀπλῶς καὶ
μὴ ὀνειδίζοντος, καὶ δοθίσεται αὐτῷ. ⁶ αἰτείτω δὲ ἐν πίστει, μηδὲν
διακρινόμενος· ὁ γὰρ διακρινόμενος ἵσκειν κλύδωνι θαλάσσης ἀνε-
¹⁰μιζομένῳ καὶ ῥιπιζομένῳ. ⁷ μὴ γὰρ οἴσθω ὁ ἀνθρώπος ἐκεῖνος ὅτι
λήμψεται τι παρὰ τοῦ κυρίου, ⁸ ἀνὴρ δίψυχος, ἀκατάστατος ἐν πά-
σαις ταῖς ὁδοῖς αὐτοῦ. ⁹ καυχάσθω δὲ ὁ ἀδελφὸς ὁ ταπεινὸς ἐν τῷ

ιακώβου ἐπιστολῇ B, Ἰακώβου τοῦ ἀποστόλου ἐπιστολὴ καθο-
λική ε 4. πικίλοις A τῆς πίστεως ACε et rec uncinata B
7. του διδοντος Θεου BCε, του Θεου του διδοντος A 9. ἵσκειν
κλύδωνι] sic corr C 10. ο ACε, om B 10. 11. οτι... παρὰ]
sic corr C 11. λήμψεται AC, λήψ. ε κυρίου] sic corr A,
Θεου pr A? 12. δε ο ACε, δε B

[EPISTVLAE CATHOLICAE L].

EPISTVLA SANCTI IACOBI [APOST.].

Iacobus dei et domini nostri Iesu Christi servus duodecim tri-
hubus (tribus pr F al) quae sunt in dispersione salutem. ² omne gau-
dium existimate, fratres mei, cum in temptationibus variis (-nes va-
rias) incideritis, ³ scientes quod probatio fidei vestrae patientiam (-tia)
operatur. ⁴ patientia (-am pr F) [autem om L] opus perfectum habeat,
ut sitis perfecti et integri, in nullo deficientes. ⁵ si quis autem vestrum
indiget sapientia (-am L al), postulet a deo qui dat omnibus affluen-
ter (aff. F) et non inproperat, et dabitur ei. ⁶ postulet autem in fide,
nihil haesitans: qui enim (autem F al) haesitat, similis est fluctui
maris qui (tempestatu m. quae) a vento movetur et circum fertur.
⁷ non ergo aestimet homo ille quod accipiat (-iet) aliquid a domino,
⁸ vir duplici (duplex L?) animo, inconstans [est om F] in omnibus
vitiis suis. ⁹ glorietur autem frater humilis in exaltatione (exult.) sua,

ὑψει αὐτοῦ, ¹⁰ὃ δὲ πλούσιος ἐν τῇ ταπεινώσει αὐτοῦ, ὅτι ὡς ἄνθος
χόρτον παρελεύσεται. ¹¹ἀνέτειλεν γὰρ ὁ ἥλιος σὺν τῷ καύσωνι καὶ
ἐξηράνεν τὸν χόρτον, καὶ τὸ ἄνθος αὐτοῦ ἐξέπεσεν καὶ ἡ εὐφρέ-
πεια τοῦ προσώπου αὐτοῦ ἀπώλετο· οὕτως καὶ ὁ πλούσιος ἐν
ταῖς πορείαις αὐτοῦ μαρανθήσεται. ¹²μακάριος ἀνὴρ ὃς ὑπομένει
πειρασμόν, ὅτι δόκιμος γινόμενος λήμψεται τὸν στέφανον τῆς ζωῆς,
ὃν ἐπηγγέλατο τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτόν. ¹³μηδεὶς πειραζόμενος λεγέτω
ὅτι ἀπὸ Θεοῦ πειράζομαι. ὁ γὰρ Θεὸς ἀπειραστός ἐστιν κακῶν,
πειράζει δὲ αὐτὸς οὐδένα· ¹⁴ἐκυστος δὲ πειράζεται ἐπὶ τῆς ἰδίας
ἐπιθυμίας ἐξηλκόμενος καὶ δειλαζόμενος, ¹⁵εἰτα ἡ ἐπιθυμία συλ-
λαβοῦσα τίκει ἁμαρτίαν, ἡ δὲ ὁμαρτία ἀποτελεσθεῖσα ἀποκτε-
ν θάνατον.

¹⁶Μὴ πλανᾶσθε, ἀδελφοί μου ἀγαπητοί. ¹⁷πᾶσα δύσις ἀγαθὴ
καὶ πᾶν δώρημα τέλειον ἄνωθέν ἐστιν καταβαῖνον ἀπὸ τοῦ πατρὸς
τῶν φωτῶν, παρ' ᾧ οὐκ ἐνι παραλλαγῇ ἢ τροπῇ ἀποσκίασμα. ¹⁵
¹⁸βουληθεὶς ἀπεικύνειν ἡμῶς λόγῳ ἀληθείας, εἰς τὸ εἶναι ἡμᾶς
ἀπαρχὴν τινα τῶν αὐτοῦ κτισμάτων.

4. αὐτου AC, om B οὕτως AC, οὕτω ε 5. πορείαις A
αὐτου] sic corr C, εαυτου pr C? ανηρ BC, ανθρωπος A
υπομενει AB, υπομενει. (una littera erasa) C 6. λημψεται A,
ληψεται C 7. επηγγελατο AB, add ὁ (om C) κυριος C 8.
απο ABC, ἀπὸ τοῦ ε Orig 3,124^c 10. η AB, om C
14. καταβαινον BC, καταβαινων A 15. non est demutatio Hi-
lar 813 αποσκιασμα AC, αποσκιασματος B 17. αὐτου AB,
εαυτου C

¹⁰diues autem in humilitate sua, quoniam sicut flos faeni (foeni)
transibit (transiuit). ¹¹exortus est enim sol cum ardore et arefecit
faenum, et flos eius decedit et decor uultus eius deperit (-iet): ita
et diues in itineribus suis marcescet (marisc., -scit *F al*). (2) ¹²Bea-
tus nīr qui suffert temptationem, quoniam (quia *L al*) cum proba-
tus fuerit accipiet coronam uitae, quam repromisit deus diligentibus
se. ¹³nemo, cum temptatur, dicat quoniam (quia *F al*) a deo tempta-
tur (a. d. t. om *F*). deus enim intemptator malorum est, ipse autem
neminem temptat: ¹⁴unus quisque uero temptatur a concupiscentia
sua abstractus et inlectus, ¹⁵dein (dehinc *L*) concupiscentia [sua]
cum conceperit parit peccatum, peccatum uero cum consummatum
fuerit generat mortem. (3) ¹⁶Nolite itaque errare, fratres (*FF F*) mei
dilectissimi. ¹⁷omne datum optimum et omne donum perfectum de
sursum est descendens a patre luminum, apud quem non est trans-
mutatio nec uicissitudinis obumbratio. ¹⁸uoluntarie (-iae *L*) genuit
nos uerbo ueritatis, ut simus initium aliquod (al. in. *L*) creaturae

¹⁹Ἰστε, ἀδελφοί μου ἀγαπητοί. ἔστω δὲ πῶς ἄνθρωπος ταχύς εἰς τὸ ἀκοῦσαι, βραδὺς εἰς τὸ λαλῆσαι, βραδὺς εἰς ὀργήν· ²⁰ὀργὴ γὰρ ἀνδρὸς δικαιοσύνην Θεοῦ οὐκ ἐργάζεται. ²¹διὸ ἀποθέμενοι πᾶσαν ῥυπαρίαν καὶ περισσείαν κακίας ἐν πραΰνῃτι δέξασθε τὸν ⁵ἐμφυτον λόγον τὸν δυνάμενον σῶσαι τὰς ψυχὰς ὑμῶν. ²²γίνεσθε δὲ ποιηταὶ λόγου, καὶ μὴ ἀκροαταὶ μόνον παραλογιζόμενοι ἑαυτούς. ²³ὅτι εἴ τις ἀκροατὴς λόγου ἐστὶν καὶ οὐ ποιητὴς, οὗτος ἔοικεν ἀνδρὶ κατανοοῦντι τὸ πρόσωπον τῆς γενέσεως αὐτοῦ ἐν ἐσόπτρῳ· ²⁴κατενόησεν γὰρ ἑαυτὸν καὶ ἀπελήλυθεν καὶ εὐθέως ἐπελάθεται ¹⁰ὁποῖος ἦν. ²⁵ὁ δὲ παρακύνῃς εἰς νόμον τέλειον τὸν τῆς ἐλευθερίας καὶ παραμείνας, οὐκ ἀκροατὴς ἐπιλησμονῆς γενόμενος ἀλλὰ ποιητὴς ἔργου, οὗτος μακάριος ἐν τῇ ποιήσει αὐτοῦ ἔσται. ²⁶εἰ δέ τις δοκεῖ θρησκὸς εἶναι μὴ χαλινωγῶν γλῶσσον αὐτοῦ ἀλλὰ ἀπατῶν καρδίαν ἑαυτοῦ, τούτου μάταιος ἡ θρησκεία. ²⁷θρησκεία ¹⁵καθαρὰ καὶ ἀμίαντος παρὰ τῷ Θεῷ καὶ πατρὶ αὕτη ἐστίν, ἐπι-

1. ἰστε BCv, ἰστε δὲ A, Ὡστε εἰς ἔστω δὲ BCv, ἔστω εἰς, καὶ ἔστω. (σ vel e erasa) A 3. οὐκ ἐργάζεται (-τε A) AB, οὐ κατεργάζεται Cε 4. περισσείαν BCε, περισσένμα A ἐν πραυι pr A 6. ακροαται μονον Bv, μονον ακροαται ACε 7. οτι ει BCvε, η A 11. παραμεινας ABCvε, add οὗτος εἰ 12. δε Cv, om ABε 13. ειναι ABCv, add ἐν ὑμῖν εἰ χαλινωγῶν Aε et corr C, χαλινῶν B ἀλλὰ AC, ἀλλ Bε 14. εαυτου BC, αυτου Aε θρησκεια alterum BCvε, add γαρ A 15. και πατρι BCε, και τω πατρι C

eius. ¹⁹scitis, fratres mei dilecti (-tissimi). sit autem omnis homo uelox ad audiendum, tardus autem ad loquendum et tardus ad iram: ²⁰ira enim uiri iustitiam dei non operatur. (4) ²¹Propter quod abicientes omnem immunditiam et abundantiam (hab.) malitiae in mansuetudine suscipite (-cipe) insitum uerbum [dei L] quod potest saluare animas nostras. ²²estote autem factores uerbi, et non auditores tantum fallentes uosmet ipsos. ²³quia si quis auditor est uerbi et non factor, hic comparabitur (comp. V) uiro consideranti uultum natiuitatis suae in speculo: ²⁴considerauit enim (autem F) se et abiit et statim oblitus est qualis fuerit. ²⁵qui autem perspexerit in lege perfecta libertatis et permanserit, non auditor obliuiosus factus (om al), sed factor operis, hic beatus in facto (factu) suo erit. (5) ²⁶Siquis autem putat se religiosum esse [et] non refrenans linguam suam, sed seducens cor suum, huius uana est (om al) religio. ²⁷religio [autem L] munda et immaculata apud deum (dominum) et patrem haec est,

σκέπτεσθαι ὀρφανούς καὶ χήρας ἐν τῇ θλίψει αὐτῶν, ἄσπιλον
ἐαυτὸν τηρεῖν ἀπὸ τοῦ κόσμου.

¹ Ἀδελφοί μου, μὴ ἐν προσωπολημψίαις ἔχετε τὴν πίστιν τοῦ
κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ χριστοῦ τῆς δόξης. ² ἂν γὰρ εἰσέλθῃ εἰς συν-
αγωγὴν ἡμῶν ἀνὴρ χρυσοδακτύλιος ἐν ἱσθῇτι λαμπρῇ, εἰσέλθῃ ³
δὲ καὶ πτωχὸς ἐν ῥυπαρῇ ἱσθῇτι, ⁴ καὶ ἐπιβλέψῃτε ἐπὶ τὸν φο-
ροῦντα τὴν ἱσθῆτα τὴν λαμπρὰν καὶ εἴπητε Σὺ κάθου ὧδε καλῶς,
καὶ τῷ πτωχῷ εἴπητε Σὺ στήθι ἐκεῖ ἢ κάθου ἐπὶ τὸ ὑποπόδιόν
μου, ⁵ οὐδὲ διακρίθητε ἐν ἑαυτοῖς καὶ ἐγένεσθε κριταὶ διαλογισμῶν
πονηρῶν;

10

⁶ Ἀκούσατε, ἀδελφοί μου ἀγαπητοί. οὐχ ὁ Θεὸς ἐξελέξατο τοὺς
πτωχοὺς τῷ κόσμῳ πλουσίους ἐν πίστει καὶ κληρονόμους τῆς βα-
σιλείας ἧς ἐπηγγέλιτο τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτόν; ⁷ ὅμεις δὲ ἡτιμάσατε
τὸν πτωχόν. οὐχὶ οἱ πλούσιοι καταδυναστεύουσιν ἡμῶν, καὶ αὐτοὶ
ἔλκουσιν ἡμᾶς εἰς κριτήρια; ⁸ οὐκ αὐτοὶ βλασφημοῦσιν τὸ καλὸν ¹⁵

2. εαυτον BCς, σιαυτον A απο ABυς, εκ C 3. προσωπο-
λημψιαις AC, προσωποληψίαις ε 4. εισηλθῃ A? εις BC, εις
την Aς 6. και επιβλεψῃτε Aυς, επιβλεψῃτε δε BC 7. ειπητε
ABCυ, add αὐτῷ ε 8. εκει η καθου Aυ et add ὧδε ε, εκει και
καθου C, η καθου εκει B 9. μου ου C et corr B, μου· Καὶ οὐ
ε, μου pr B, των ποδων σου (meorum) ου Aυ 12. τω κοσμῳ
B, του κοσμου Cς et corr A, add τούτου ε βασιλειας BCυς,
επαγγελειας A 14. ουχι AC, ουχ Bς καταδυστεινουσιν C
υμων BCς, υμας A 15. κρητηρια A ουκ BCυς, και A

visitare pupillos et uiduas in tribulatione eorum, [et om F] inmacu-
latum se custodire ab hoc saeculo. (6) ¹ Fratres mei, nolite in per-
sonarum acceptione (-nem F al) habere fidem domini nostri Iesu
Christi gloriae. ² etenim si intro ierit in conuentu (conspectu) uestro
uir aureum anulum (an. aur.) habens in ueste candida, intro ierit
autem et pauper in sordido habitu, ³ et intendatis [in L al] eum qui
indutus est ueste praeclara et dixeritis Tu sede hic bene, pauperi
autem dicatis Tu sta (ista pr F) illic aut sede sub scabillo (sca-
bello, -llum) pedum meorum, ⁴ nonne iudicatis apud uosmet ipsos et
facti estis iudices cogitationum iniquarum? ⁵ audite (audistis), fratres
mei dilectissimi. nonne deus elegit pauperes in hoc mundo diuites
in fide et heredes regni quod repromisit (prom. L) deus diligentibus
se? ⁶ uos autem exhonorastis pauperem. nonne diuites per po-
tentiam opprimunt uos, et ipsi trahunt (adtr. L) uos ad iudicia?
⁷ nonne ipsi blasphemant bonum nomen quod inuocatum est super

ὄνομα τὸ ἐπικληθὲν ἐφ' ὑμῶς; ⁹εἰ μέντοι νόμον τελεῖτε βασιλικὸν κατὰ τὴν γραφὴν, Ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτὸν, καλῶς ποιεῖτε. ⁹εἰ δὲ προσωπολημπτεῖτε, ἁμαρτίαν ἐργάζεσθε ἐλεγχόμενοι ὑπὸ τοῦ νόμου ὡς παραβάται. ¹⁰οἷς γὰρ ὅλον τὸν νόμον τηρήσῃ, ⁵πταίσῃ δὲ ἐν ἐνί, γέγονεν πάντων ἔνοχος. ¹¹ὁ γὰρ εἰπὼν Μὴ μοιχεύσῃς εἶπεν καὶ Μὴ φονεύσῃς· εἰ δὲ οὐ μοιχεύεις, φονεύεις δέ, γέγονας παραβάτης νόμου. ¹²οὕτως λαλεῖτε καὶ οὕτως ποιεῖτε, ὡς διὰ νόμον ἐλευθερίας μέλλοντες κρίνεσθαι. ¹³ἡ γὰρ κρίσις ἀνέλεος τῷ μὴ ποιήσαντι ἔλεος. κατακαυχῶνται ἔλεος κρίσεως.

¹⁰ ¹⁴Τί ὕφελος, ἀδελφοί μου, εἰὰ πίστιν τις λέγῃ ἔχειν, ἔργα δὲ μὴ ἔχει; μὴ δύναται ἡ πίστις σῶσαι αὐτόν; ¹⁵εἰὰ δὲ ἀδελφὸς ἡ ἀδελφῇ γυμνοὶ ὑπάρχωσιν καὶ λιπόμενοι ὥσιν τῆς ἐφημέρου τρο-

1. το ἐπικληθὲν C τελεῖτε βασιλικὸν AB⁵, βασιλικὸν τελεῖτε C
2. ἀγαπήσεις... σου bis pr A σεαυτὸν AC⁵, σαυτὸν B
3. προσωπολημπτεῖτε AC, -ληπτ. 5 4. Orig 2,798^a οἷς τις AB⁵, ος C ὅλον τὸν νόμον AB⁵, τὸν νόμον ὅλον C τηρήσῃ BC^ν, τηρήσει 5, πληρώσει A 5. πταίσῃ ABC, πταίσει 5 γέγονεν C εἰπὼν BC⁵, εἶπας A μοιχεύσῃς AB^ν, φονεύσῃς C
6. φονεύσῃς AB⁵, μοιχεύσῃς C μοιχεύεις ABC, μοιχεύσεις vs φονεύεις AC, φονεύσεις B^ν 7. γεγὼνας BC⁵, ἐγένου A παραβάτης BC^ν, υποστατης A οὕτως AC, οὕτω 5 8. ἀνέλεος BC, ἀναιλεος A, ἀνέλειος 5 9. κατακαυχᾶται B, κατακαυχασθε cott C, κατακαυχασθω δε A, καὶ κατακαυχᾶται 5 ἔλεον κρίσεως C 10. τι BC, τι το A5 πίστιν τις λέγῃ AC^ν, πίστιν λέγῃ τις B5 11. ἔχει] ἐρχῇ A? εἰὰ δε AC^ν, εἰὰ B
12. καὶ BC^ν, ἡ A ὥσιν A5, om BC

nos? (7) ⁸Si tamen legem (lege pr F) perficitis (perfecistis) regalem secundum scribaturas (script. V al), Diliges (-gis F al) proximum tuum sicut te ipsum, bene facitis (facis F al): ⁹si autem personas accipitis (accep. pr F), peccatum operamini, redarguti a lege quasi transgressores. ¹⁰quicumque autem totam legem servauerit, offendat (-dit) autem in uno, factus est omnium reus. ¹¹qui enim dixit Non moechaberis (moecab. F, -aueris pr F), dixit et Non occides: quod si non moechaberis (moecab. F, -aueris pr F), occides [occidens] autem, factus es transgressor legis. ¹²sic loquimini et sic facite, sicut per legem libertatis incipientes iudicari: ¹³iudicium enim sine misericordia illi qui non fecit (facit) misericordiam, super exaltat (exult. F, -tate) autem misericordia (-iam) iudicio. (8) ¹⁴Quid proderit (prodest), fratres mei, si fidem quis dicat se habere, opera autem non habeat? numquid poterit fides saluare eum? ¹⁵si autem frater aut soror nudi sint (sunt) et indigent (-eant L) uictu cotidiano (cott. pr F al),

φῆς, ¹⁶εἴη δέ τις αὐτοῖς ἐξ ὑμῶν Ὑπάγετε ἐν εἰρήνῃ, θιρμαίνεσθε καὶ χορταίνεσθε, μὴ δῶτε δὲ αὐτοῖς τὰ ἐπιτήδεια τοῦ σώματος, τί ὀφείλος; ¹⁷οὕτως καὶ ἡ πίστις, ἂν μὴ ἔχῃ ἔργα, νεκρά ἐστίν καθ' ἑαυτήν. ¹⁸ἀλλ' ἐρεῖ τις Σὺ πιστὸν ἔχεις, κἀγὼ ἔργα ἔχω· δεῖξόν μοι τὴν πίστιν σου χωρὶς τῶν ἔργων, κἀγὼ δείξω σοι ἐκ τῶν ἔργων μου τὴν πίστιν μου. ¹⁹σὺ πιστεύεις ὅτι εἷς ἐστὶν ὁ Θεός. καλῶς ποιεῖς· καὶ τὰ δαιμόνια πιστεύουσιν καὶ φρίσσουσιν. ²⁰Θέλεις δὲ γινῶναι, ὡς ἄνθρωποι κενεῖ, ὅτι ἡ πίστις χωρὶς τῶν ἔργων ἀργή ἐστίν; ²¹Ἀβραάμ ὁ πατὴρ ἡμῶν οὐκ ἐξ ἔργων ἐδικαιώθη, ἀνενόγκας Ἰσαὰκ τὸν υἱὸν αὐτοῦ ἐπὶ τῷ θυσιαστήριον; ²²βλέπεις ὅτι ἡ πίστις συν- ἔργει τοῖς ἔργοις αὐτοῦ, καὶ ἐκ τῶν ἔργων ἡ πίστις ἐτελειώθη; ²³καὶ ἐπληρώθη ἡ γραφὴ ἣ λέγουσα Ἐπίστευσιν δὲ Ἀβραάμ τῷ Θεῷ, καὶ ἐλογίσθη αὐτῷ εἰς δικαιοσύνην, καὶ φίλος Θεοῦ ἐκλήθη. ²⁴ὁρᾷτε ὅτι ἐξ ἔργων δικαιοῦται ἄνθρωπος, καὶ οὐκ ἐκ πίστεως μόνον; ²⁵ὁμοίως δὲ καὶ Ραὰβ ἡ πόρνη οὐκ ἐξ ἔργων ἐδικαιώθη, ὑπο-

1. εἴη δὲ BCvς, καὶ εἴη A υπαγετε] sic corr C, υπαγε pr C?
3. οφείλος BC, το οφείλος Az ουτως AC, οὔτω ε ιχη εργα BCv et corr A, ἔργα ἔχῃ ε 4. ἀλλ BCς, ἀλλὰ A πιστὸν BC vς, πιστὸς A 5. χωρὶς ABCv, ἐκ ε ἔργων ABv, add σου Cς δεῖξω σοι ACvς, σοι δεῖξω B 6. μου alterum Avς, om BC εις ἐστὶν ὁ Θεός Av, εις (add o C) Θεός ἐστὶν BC, ὁ Θεός εἷς ἐστὶ ε χωρὶς A 8. κινεῖ A 8. κινεῖ A κρη BCv, νεκρά Az 10. συν-εργει A 14. ορατε ABCv, add τοίνυν ε 15. ὁμοίως ABvς, ουτως C δε ABvς, om Cv

¹⁶dicat autem aliquis de nobis illis Ite in pace, calefacimini (-ciam. L al, -ciem.) et saturamini (-rem.), [et] non dederitis (-ris) autem eis quae necessaria sunt (sint) corporis (corpori F al), quid proderit? ¹⁷sic et fides, si non habeat (habet F) opera, inortua est in semet ipsa. (9) ¹⁸Sed dicet (dicit, dicat) quis (aliquis L) Tu fidem habes, et ego opera (-am) habeo. ostende mihi fidem tuam sine operibus, et ego ostendam tibi ex operibus fidem meam. ¹⁹tu credis quoniam unus est deus. bene facis: et daemones credunt et contremescunt (-misc.). ²⁰his autem scire, o homo inanis, quoniam fides sine operibus otiosa est? ²¹Abraham pater noster nunc ex operibus iustificatus est, offerens Isaac filium super altare? ²²uides quoniam fides cooperabatur operibus illius, [et om F al] ex operibus fides consummata est. ²³et suppleta (subpl.) est scriptura (script. F al) dicens Credidit [autem] Abraham deo, et reputatus est illi ad iustitiam, et amicus dei appellatus est. ²⁴videtis quoniam ex operibus iustificatur homo, et non ex fide tantum? ²⁵similiter autem (om al) et Raab (Rahab) meretrix nunc ex operibus iustificata est, susci-

δεξαμένη τοὺς ἀγγέλους καὶ ἑτέρα ὁδῶ ἱκβαλοῦσα; ²⁶ὥσπερ γὰρ τὸ σῶμα χωρὶς πνεύματος νεκρὸν ἐστίν, οὕτως καὶ ἡ πίστις χωρὶς τῶν ἔργων νεκρά ἐστίν.

¹Μὴ πολλοὶ διδάσκαλοι γίνεσθαι, ἀδελφοί μου, εἰδότες ὅτι μετ-
 8 ζον κρῖμα λημψόμεθα. ²πολλὰ γὰρ πταίομεν ἅπαντες· εἴ τις ἐν λόγῳ οὐ πταίει, οὗτος τέλειος ἀνὴρ, δυνατὸς χαλιναγωγεῖσθαι καὶ ὄλον τὸ σῶμα. ³εἰ δὲ τῶν ἥππων τοὺς χαλινοὺς εἰς τὰ στόματα βάλλομεν εἰς τὸ πεῖθισθαι αὐτοὺς ἡμῖν, καὶ ὄλον τὸ σῶμα αὐτῶν μετὰγομεν· ⁴ἰδοὺ καὶ τὰ πλοῖα τηλικαῦτα ὄντα καὶ ὑπὸ ἀνέμων
 10 σκληρῶν ἱλαυνόμενα μετὰγεται ὑπὸ ἐλαχίστου πηδαλίου ὅπου ἂν ἡ ὁρμὴ τοῦ εὐθύνοντος βούληται· ⁵οὕτως καὶ ἡ γλῶσσα μικρὸν μέλος ἐστὶν καὶ μεγάλη ἀνχεῖ. ἰδοὺ ἡλίκον πῦρ ἡλίκην ὕλην ἀνά-
 15 γίττουσιν· ⁶καὶ ἡ γλῶσσα πῦρ ὃ κόσμος τῆς ἀδικίας ἡ γλῶσσα καθί-
 στυται ἐν τοῖς μέλεσιν ἡμῶν, ἡ σπιλοῦσα ὄλον τὸ σῶμα καὶ φλο-
 γίζουσα τὸν τροχὸν τῆς γενέσεως καὶ φλογιζομένη ὑπὸ τῆς γέννησης.

1. ἀγγέλους AB⁵, κατασκοπούς C γὰρ AC⁵, δε Orig 2,644^c,
 om B 2. οὕτως AC, οὕτω ε 3. των ἔργων ABC⁵, ἔργων
 Orig 4,318^a (306^c) 5. λημψόμεθα AC, ληψ. ε 6. δυνατός
 AB⁵, add τε C 7. εἰ δε AB⁵, ἰδε C, ἰδοὺ ε τα στοματα B
 C⁵, το στομα A 8. εἰς BC, προς A⁵ αυτους ημιν B⁵, ημιν
 αυτους AC 8. 9. αυτων μεταγομεν BC⁵, μεταγομεν αυτων A
 9. πλοια AC⁵, add τα B 9. 10. ανεμων σκληρων BC⁵, σκληρων
 ανεμων A⁵ 10. οπου αν AC⁵, οπου B 11. βουληται AC⁵,
 βουλεται B ουτως (-τω ε) BC⁵, ωσαυτως A 12. μεγαλα
 ανχει AC⁵, μεγαλανχει B⁵ ηλικον BC⁵ et pr corr A, ολιγον ε et
 pr A 13. η alterum ABC⁵, ουτως η ε 15. τον τροχην C

piens nuntios et alia uia eiciens? ²⁶sicut enim corpus sine spiritu mortuum (emort. F al) est, ita et fides sine operibus mortua est. (10) ¹Nolite plures inagistri fieri, fratres mei, scientes quoniam maius (magis) iudicium sumitis. ²in multis enim offendimus (-deinus) omnes: siquis in uerbo non offendit, hic perfectus est uir: potest etiam (potens etiam, potes autem) freno circum ducere (c. d. f. L) totum corpus. ³si autem equorum frenos in ora mittimus (imittimus) ad consentiendum nobis, et omne corpus illorum circum ferimus: ⁴ecce et naues, cum magnae sint et a uentis ualidis minentur, circum feruntur [autem F al] a (om pr F) modico gubernaculo ubi impetus (inp., in pectus pr F) dirigentis (dilig. pr F) uoluerit: ⁵ita et lingua modicum quidem membrum est et magna exultat (exaltat L al). (11) Ecce quantus ignis quam magnam siluam incendit: ⁶[ita] et lingua ignis est, uniuersitas iniquitatis. lingua constituitur (-etur) in membris nostris, quae maculat totum corpus et inflammat rotam nationis nostrae, inflammata a (inflammata V) gehenna. ⁷omnis enim

ἡ πᾶσα γὰρ φύσις θηρίων τε καὶ πετεινῶν ἐρπειῶν τε καὶ ἐναλίων
δαμάζεται καὶ δεδάσασται τῇ φύσει τῇ ἀνθρωπίνῃ· ὁ τὴν δὲ γλῶσ-
σαν οἰδεῖς δαμάσαι δύναται ἀνθρώπων. ἀκατάστατον κακόν, μιστὴ
τοῦ θανατηφόρου. ὅτι ἐν αὐτῇ εὐλογοῦμεν τὸν κύριον καὶ πατέρα,
καὶ ἐν αὐτῇ καταριώμεθα τοὺς ἀνθρώπους τοὺς καθ' ὁμοίωσιν ὁ
θεοῦ γεγονότας· ὡς τοῦ αὐτοῦ στόματος ἐξέρχεται εὐλογία καὶ
κατάρ. οὐ κρί, ἀδελφοί μου, ταῦτα οὕτως γίνεσθαι. ἡ μή τι ἡ
πηγὴ ἐκ τῆς ἀντὶς ὁπῆς βρῦει τὸ γλυκὺ καὶ τὸ πικρὸν; ἡ μή δέ-
νεται, ἀδελφοί μου, συκὴ ἐλαίας ποιῆσαι ἢ ἄμπελος σῦκα; οὕτε
ἀλνκὸν γλυκὺ ποιῆσαι ἔδωρ.

10

ἡ τίς σοφὸς καὶ ἐπιστήμων ἐν ἑμῖν, διεξάτω ἐκ τῆς καλῆς
ἀναστροφῆς τὰ ἔργα αὐτοῦ ἐν πραΰνῃτι σοφίᾳ. ἡ εἰ δὲ ζῆλον πι-
κρὸν ἔχετε καὶ ἐριθείαν ἐν τῇ καρδίᾳ ὑμῶν, μὴ κατακυνασθε καὶ
ψεύδεσθε κατὰ τῆς ἀληθείας. ἡ οἷα ἔστιν αὕτη ἡ σοφία ἀνωθεν
κατερχομένη, ἀλλ' ἐπίγειος ψυχικὴ δαιμονιώδης. ἡ ὅπου γὰρ ζῆλος

15

1. τε καὶ *allegum BC*, καὶ *A* 2. δαμάζεται καὶ δεδάσασται *AB*,
δεδαμυσται καὶ δαμαίνεται *C* 3. δαμῶσαι δύναται ἀνθρώπων *BC*,
δύναται δαμάσαι ἀνθρώπων *A*, δύν. ἀ. δαμ. *ς* ἀκαταστατον
AB, ἀκατασχετον *C* 4. κύριον *ABC*, θεὸν *vs* 6. γεγονότας
BC, γεγεννημένους *A* 7. οὕτως *AC*, οὕτω *ς* 8. πηγῇ] πη *A*
9. 10. οὐτε ἀλνκὸν *ABC*, οὕτως οὐδεμία πηγὴ ἀλνκὸν καὶ *ς*
12. δε *BC*, δε αρα *A* 13. ἐριθείαν *A*, ἐρίθειαν *ς* κατακυ-
νασθε *BC*, κυνασθε *A* 14. αὕτη ἡ σοφία *ABvs*, ἡ σοφία
αὕτη *C* 15. ἀλλ *AC*, ἀλλὰ *B* ἐπίγειος *A*

natura bestiarum et volucrum et reptantium etiam (et item *al*, om *L*)
ceterorum (ceterorumque *L*) domantur et domita (domata *L*) sunt
a natura humana: ὁ linguam (lingua *pr F*) autem nullus hominum
domare potest. inquietum malum, plena veneno mortifero. ὅτι ipsa
bene dicimus (-cimus) deum (dominium) et patrem, et in ipsa male
dicimus homines qui ad similitudinem dei facti sunt: ἡ ex ipso ore
procedit benedictio et maledictio. non oportet, fratres mei, haec ita
fieri. ἡ numquid fons de eodem foramine (-ni) emanat dulcem et
amarum aquam? ἡ numquid potest, fratres mei, ficus uvas (oliuas)
facere, aut uitis ficus? sic neque salsa (salsam *pr F*) dulcem potest
facere aquam. ἡ quis sapiens et disciplinatus inter uos? ostendat ex
bona conversatione operationem (operam *pr F al*, opera *V*) suam
(sua *V*) in mansuetudine (-nem *L*) sapientiae. (12) ἡ Quod si zelum
amarum habetis et contentiones [sunt om *L*] in cordibus uestris, no-
lite gloriari et mendaces esse aduersus (-sum) ueritatem (carit.).
ἡ non est [enim om *L al*] ista sapientia de sursum descendens, sed
terrena animalis diabolica. ἡ ubi enim zelus et contentio, ibi [et] in-

καὶ ἐριθεία, ἐκεῖ ἀκαταστασία καὶ πᾶν φαῦλον πρᾶγμα. ¹⁷ἡ δὲ ἄνωθεν σοφία πρῶτον μὲν ἀγνή ἐστίν, ἔπειτα εἰρηνικὴ ἐπεικὴς εὐπειθής, μεστὴ ἑλλένος καὶ καρπῶν ἀγαθῶν, ἀδιάκριτος ἀνυπόκριτος. ¹⁸καρπὸς δὲ δικαιοσύνης ἐν εἰρήνῃ σπείρεται τοῖς ποιοῦσιν εἰρήνην.

¹Πόθεν πόλεμοι καὶ πόθεν μάχαι ἐν ὑμῖν; οὐκ ἐντεῦθεν, ἐκ τῶν ἡδονῶν ὑμῶν τῶν στρατευομένων ἐν τοῖς μέλεσιν ὑμῶν; ²ἐπιθυμεῖτε, καὶ οὐκ ἔχετε· φονεύετε καὶ ζηλοῦτε, καὶ οὐ δύνασθε ἐπιτεχεῖν· μάχεσθε καὶ πολεμεῖτε. οὐκ ἔχετε διὰ τὸ μὴ αἰτεῖσθαι ¹⁰ὑμᾶς· αἰτεῖτε, καὶ οὐ λυμβάνετε, διότι κακῶς αἰτεῖσθε, ἵνα ἐν ταῖς ἡδοναῖς ὑμῶν δαπανήσητε. ⁴μοιχαλίδες, οὐκ οἴδατε ὅτι ἡ φιλία τοῦ κόσμου ἐχθρὰ τοῦ Θεοῦ ἐστίν; ὅς ἐάν οὖν βουλευθῇ φίλος εἶναι τοῦ κόσμου, ἐχθρὸς τοῦ Θεοῦ καθίσταται. ⁵ἡ δοκεῖτε ὅτι κενῶς ἡ γραφὴ λέγει Πρὸς φθόρον ἐπιποθεῖ τὸ πνεῦμα ὃ κατῴκισεν ¹⁵ἐν ὑμῖν; ⁶μείζονα δὲ δίδωσιν χάριν· διὸ λέγει Ὁ Θεὸς ὑπερηφάνοις

1. ἐριθεία AB⁵, ἐρίθ. ζ , ἐρις C ἐκεῖ BC⁵, add καὶ A 3. ἐν-
πειθης B⁵, ευπειθης A, ευπηθης C καρπῶν AB⁵, add ἐργῶν C
ἀνυπόκριτος ABC⁵, καὶ ἀν. ζ 4. δε ABC, δὲ τῆς ζ σπείρετε
A, σπειρῖται C, πειρεται B 6. καὶ ποθεν (om vs) μάχαι ἐν
υμῖν BC⁵, ἐν υμῖν· καὶ ποθεν μάχαι A 9. οὐκ (ουχ A) ἔχετε
AB⁵, οὐκ ἔχετε δὲ ζ 11. δαπανήσητε A⁵, δαπανήσετε B
μοιχαλίδες AB, Μοιχοὶ καὶ μοιχαλίδες ζ 12. ἔχθρα ζ : ἐαν
B, ἀν A⁵ 13. καὶ τῶς A 14. κατῴκισεν B, κατῴκεισεν A,
κατῴκησεν ζ

constantia et omne opus prauum. ¹⁷quae autem de sursum est sapientia primum quidem pudica est, deinde pacifica modesta [bonis consentiens al] suadibilis [bonis consentiens F al, om L], plena misericordia (-iae) et fructibus bonis (boni operis), non (om F al) iudicaus, sine simulatione. ¹⁸fructus autem iustitiae in pace (in p. om pr F) seminatur facientibus pacem. (13) ¹Vnde bella et lites in vobis (inter nos L)? nonne hinc (om L), ex concupiscentiis uestris quae militant in membris uestris? ²concupiscitis, et non habetis: occiditis et zelatis, et non potestis adipisci: litigatis et belligeratis. [et om F al] non habetis propter quod non postulatis (-astis): ³petitis, et non accipitis (-pietis L al), eo quod male petatis, ut in concupiscentiis uestris insinuat. ⁴adulteri, nescitis quia amicitia huius mundi inimica est dei (deo F)? (14) Quicumque ergo voluerit amicus esse saeculi huius, inimicus dei constituitur (-tuetur). ⁵aut putatis quia inaniter scriptura (scribt. pr F) dicat Ad inuidiam concupiscit spiritus qui habitat (inhab. F al) in vobis? ⁶inuiorem autem dat gratiam: propter quod dicit Deus superbis resistit (restitit), hu-

ἀντιτάσσεται, ταπεινοῖς δὲ δίδωσιν χάριν. ὕποτάγητε οὖν τῷ Θεῷ, ἀντίστητε δὲ τῷ διαβόλῳ, καὶ φεύξεται ἀφ' ὑμῶν. ἔγγισατε τῷ Θεῷ, καὶ ἔγγιεῖ ὑμῖν. καθαρῶστε χεῖρας, ἁμαρτωλοί, καὶ ἁγνίσατε καρδίας, δίψυχοι. ὅταλαιπωρήσατε καὶ πενθήσατε καὶ κλαύσατε· ὁ γέλως ὑμῶν εἰς πένθος μεταστραφήτω καὶ ἡ χαρὰ εἰς κατή-
φρειαν. ¹⁰ταπεινώθητε ἐνώπιον κυρίου, καὶ ὑψώσει ὑμᾶς.

¹¹Μὴ καταλαλεῖτε ἀλλήλων, ἀδελφοί. ὁ καταλαλῶν ἀδελφοῦ ἢ κρίνων τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ καταλαλεῖ νόμου καὶ κρίνει νόμον· εἰ δὲ νόμον κρίνεις, οὐκ εἰ ποιητὴς νόμου ἀλλὰ κριτὴς. ¹²Εἰς ἐστὶν ὁ νομοθέτης καὶ κριτὴς, ὁ δυνάμενος σῶσαι καὶ ἀπολέσαι· σὺ δὲ τίς εἰ,
ὁ κρίνων τὸν πλησίον;

¹³Ἄγε νῦν οἱ λέγοντες Σήμερον ἢ αὔριον πορευσόμεθα εἰς τήνδε τὴν πόλιν καὶ ποιήσομεν ἐκεῖ ἐνιαυτὸν καὶ ἐμπορευσόμεθα καὶ κερδήσομεν, ¹⁴(οἵτινες οὐκ ἐπίστασθε τὰ τῆς αὔριον· ποῖα γὰρ ἢ ζωὴ ὑμῶν; ἀτιμίς ἐστε ἢ πρὸς ὀλίγον φαινομένη, ἔπειτα καὶ ἀφα-
15

2. δε ABv, om ε εγγισατε A 3. εγγιει Aς, εγγισι B 4. και κλανσατε Bς, κλανσατε A 5. μεταστραφητω Aς, μετατραπητω B 6. κυριου AB, τοῦ Κυρίου ε 7. αλληλων αδελγοι Bvς, αδελγοι μου αλληλων A η ABv, και ε 8. ει Bvς, η A 10. και κριτης ABv, om ε ὁ om A δε ABv, om ε 11. ο κρινων AB, ὅς κρίνεις ε πλησιον ABv, ἕτερον ε 12. η Bvς, και A πορευσομεθα B'vς, πορευσομεθα A et B? 13. ποιησομεν B'vς, ποιησομεν A et B? εκει Bvς, om Av ενιαυτον Bv, add ενα Aς 13. 14. εμπορευσομεθα και κερδησωμεν B? 14. τα A, τὸ ε, om B 14. 15. γαρ η Avς, om B 15. εσται A, γαρ εστε B, γάρ ἐστιν ε ἡ om B? και AB, δὲ ε

milibus autem dat gratiam. ⁷subditi igitur (ergo) estote deo (dei), resistite autem diabolo, et fugiet a vobis: ⁸adpropinquate domino (deo L), et adpropinquabit (-auit FL) vobis, emundate manus, peccatores, et purificate corda, duplices (duplici) animo. ⁹miseri estote et lugete et plorate (et pl. om al): risus uester in luctum (luctu) conuertatur et gaudium (gaudius pr F) in merorem. ¹⁰humilianini in conspectu domini, et exaltabit (-uit L et pr F) uos. ¹¹nolite detrahere de (om L?) alterutrum (-tro), fratres. qui detrahit fratri aut qui (om al) iudicat fratrem suum, detrahit legi et iudicat legem: si autem iudicas legem, non es factor legis, sed iudex. ¹²unus est legis lator et iudex, qui potest perdere et liberare: tu autem quis es qui iudicas proximum? (15) ¹³Ecce nunc qui (quid) dicitis Hodie aut crastina (-no L) ibimus in illam ciuitatem et faciemus quidem ibi (i. q., quidem) annum et mercabimur et lucrum faciemus; ¹⁴qui ignoratis quid erit (sit L) in crastinum (-no): quae enim est (est enim F) uita uestra? uapor est ad modicum parens (parans), deinceps extermina-

νιζομένη) ¹⁵ἅντι τοῦ λέγειν ὑμῶς Ἐὰν ὁ κύριος θείλῃσῃ, καὶ ζήσομεν καὶ ποιήσομεν τοῦτο ἢ ἐκεῖνο. ¹⁶νῦν δὲ καυχᾶσθε ἐν ταῖς ἀλαζονείαις ὑμῶν. πᾶσα κυνῆσις τοιαύτη πονηρά ἐστιν. ¹⁷εἰδότες οὖν καλὸν ποιεῖν καὶ μὴ ποιοῦντι, ἁμαρτία αὐτῶ ἐστίν.

- 5 ¹Ἄγε νῦν οἱ πλοῦσιοι, κλαύσατε ὀλολύζοντες ἐπὶ ταῖς τυλαι-
πωρίαις ὑμῶν ταῖς ἐπιεχομέναις. ²ὁ πλοῦτος ὑμῶν σέσηπεν, καὶ
τὰ ἱμάτια ὑμῶν σητόβρωτα γέγονεν, ³ὁ χρυσὸς ὑμῶν καὶ ὁ ἄργυ-
ρος κατιώται, καὶ ὁ λός αὐτῶν εἰς μαρτύριον ὑμῖν ἔσται καὶ φά-
γεται τὰς σάρκας ὑμῶν ὡς πῦρ. ἐθρουφίσατε ἐν ἐσχάταις ἡμέ-
10 ραις. ⁴ἰδοὺ ὁ μισθὸς τῶν ἐργατῶν τῶν ἀμειψάντων τὰς χώρας ὑμῶν,
ὁ ἀπειστερημένος ἀφ' ὑμῶν, κρᾶζει, καὶ αἱ βοαὶ τῶν θεισιάντων
εἰς τὰ ὦτα κυρίου σαβαὼθ εἰσελήλυθαν. ⁵ἐτρυνφήσατε ἐπὶ τῆς γῆς
καὶ ἐσπαταλήσατε, ἐθρέψατε τὰς καρδίας ὑμῶν ἐν ἡμέρᾳ σφαγῆς.
⁶κατεδικάσατε, ἐφρονεύσατε τὸν δίκαιον· οὐκ ἀντιτάσσεται ὑμῖν.
15 ⁷Μακροθυμήσατε οὖν, ἀδελφοί, ἕως τῆς παρουσίας τοῦ κυ-
ρίου. Ἰδοὺ ὁ γεωργὸς ἐκδέχεται τὸν τίμιον καρπὸν τῆς γῆς, μακρο-
θυμῶν ἐν' αὐτῷ ἕως ἂν λάβῃ πρῶτον καὶ ὄψιμον· ⁸μακροθυμή-

1. θείλῃσῃ *Avz*, θείλῃ *B* ζήσομεν *AB*, ζήσωμεν *ς* 2. η ἐκεῖνο *Bς*, ἡ ἐκεῖνο *A* ἀλαζωνίαις *A*? 3. καυχῆσις *A* 4. ποιεῖν] sic corr *A* 5. πλοῦσιοι] sic corr *A* 8. κατιώται *Bvς*, κατ' ἰώται *ant*ε καὶ ο *arg. A* 9. υμῶν *Bvς*, add ο ἰός *A* ἡμεραις ἐσχα-
ταῖς *A* 12. εἰσελήλυθαν *B*, εἰσεληλύθασιν *ς*, εἰσεληλυθὲν *A*
13. καὶ *Bς*, om *A* ἐν *ABv*, ὡς ἐν *ς* ἡμερα *Bvς*, ἡμεραις *A*
17. αν *Bς*, om *A* πρωιον *Bv*, υτιον προῖμον (πρωῖμον *ς*) *As*

tur; ¹⁵pro eo ut dicatis Si dominus uoluerit et [si om *L*] uixerimus, faciemus hoc aut illud. ¹⁶nunc autem exultatis (exalt.) in superbiis uestris. omnis exultatio (exalt.) talis maligna est. ¹⁷scienti igitur bonum facere et non facienti, peccatum est illi. (16) ¹Agite nunc, diuites, plorate ululantes in miseriis [uestris] quae aduenient uobis. ²diuitiae uestrae putraefactae (putref.) sunt, et uestimenta uestra a tineis comesta sunt, ³aurum et argentum uestrum eruginauit, et erago eorum in testimonium uobis erit et manducabit carnes uestras sicut ignis. thesaurizastis in nouissimis diebus. ⁴ecce merces (mercis) operariorum qui messuerunt regiones uestras, qui fraudatus est (fraudati sunt) a uobis, clamat (clament), et clamor ipsorum (eor.) in aures domini Sabaoth intro iit (iuit *L*). ⁵epulati estis super terram et in luxuriis enutristis corda uestra in die (diem *L*) occisionis. ⁶addixistis (addux. *L*), occidistis iustum: [et *L*] non resistit (restitit *V al*, restituit *pr F*) uobis. ⁷patientes igitur estote, fratres [mei], usque ad aduentum domini. (17) Ecce agricola expectat praetiosum (speciosum) fructum terrae, patienter ferens donec accipiat temporium (temperium, tem-
poraneum *L*?) et serotinum: ⁸patientes [igitur *F*] estote et uos, [et

σατε καὶ ὑμεῖς, στηρίζετε τὰς καρδίας ὑμῶν, ὅτι ἡ παρουσία τοῦ κυρίου ἤγγικεν. ⁹μὴ στενάζετε, ἀδελφοί, κατ' ἀλλήλων, ἵνα μὴ κριθῇτε· ἰδοὺ ὁ κριτὴς πρὸ τῶν θυρῶν ἔστηκεν. ¹⁰ὑπόδειγμα λύβετε, ἀδελφοί, τῆς κακοπαθείας καὶ τῆς μακροθυμίας τοὺς προφήτας οἱ ἐλάλησαν ἐν τῷ ὀνόματι κυρίου. ¹¹ἰδοὺ μακαρίζομεν τοὺς ὑπομεινάντας· τὴν ὑπομονὴν Ἰωβ ἠκούσατε, καὶ τὸ τέλος κυρίου εἶδετε, ὅτι πολὺσπλαγχνός ἐστιν ὁ κύριος καὶ οἰκτίρμων.

¹²Πρὸ πάντων δέ, ἀδελφοί μου, μὴ ὀμνέετε, μήτε τὸν οὐρανὸν μήτε τὴν γῆν μήτε ἄλλον τινὰ ὄρκον, ἥτις δὲ ὑμῶν τὸ ναὶ καὶ καὶ τὸ οὐ οὐ, ἵνα μὴ ὑπὸ κρίσιν πέσητε. 10

¹³Κακοῦπαθεῖ τις ἐν ὑμῖν; προσευχέσθω. εὐθυμεῖ τις; ψαλλέτω. ¹⁴ἀσθενεῖ τις ἐν ὑμῖν; προσκαλεσάσθω τοὺς πρεσβυτέρους τῆς ἐκκλησίας, καὶ προσευξάσθωσαν ἐπ' αὐτόν, ἀλείψαντες αὐτόν ἐλαίῳ ἐν τῷ ὀνόματι κυρίου. ¹⁵καὶ ἡ εὐχὴ τῆς πίστεως σώσει τὸν κάμνοντα, καὶ ἐγερεῖ αὐτόν ὁ κύριος· καθὼς ἡμιμαρτίας ἢ πεποικώς, ¹⁶ἂν ἀφελήσεται αὐτῷ. ¹⁶ἔξομολογεῖσθε οὖν ἀλλήλοις τὰς ἡμιμαρτίας καὶ

2. ἀδελφοί Bv, ἀδελφοί μου A, ἀδελφοί post ἀλλήλων ε κρι-
 θῇτε ABv, κατακριθῇτε ε 3. ο AB, om ε λυβετε Bvς, om A
 4. ἀδελφοί ABv, add μου ε μακροθυμίας Bvς, add εχετε A
 5. ἐν Bv, om Aς υπομεινάντας ABv, ὑπομείνοντας ε 6. ἰδετε
 AB 9. ἄλλον τινα ὄρκον Bvς, ἄλλον ὄρκον τινα A 13. αὐτον
 alterum Avς, om B 14. κυρίου A, του K. ε, om B 16. οὐν
 ABv, om ε τας ἡμιμαρτίας AB, τὰ παρρησιώματα ε

F al] confirmate corda uestra, quoniam aduentus domini [*iam*] adpropinquauit (-abit *LV al*). ⁹nolite ingemescere (ingemisc.), fratres, in alterutrum, ut non iudicemini: ecce iudex ante ianuam adsistit. ¹⁰exemplum accipite, fratres, laboris et patientiae [*per L*] prophetas qui locuti sunt in nomine domini. (18) ¹¹Ecce beatificamus qui sustinuerunt: sufferentiam Iob audistis, et finem domini (dei) uidistis, quoniam (quia) misericors est dominus (*om al*) et miserator. (19) ¹²Ante omnia autem, fratres mei, nolite iurare, neque per caelum neque per (*om al*) terram neque aliud quodcumque iuramentum, sit autem uestrum (sermo uester *L al*) est est, non non, uti non sub iudicio decidatis. ¹³tristatur aliquis uestrum? oret aequo animo et psallat. ¹⁴infirmatur quis (aliquis *F*) in (ex *F*, *om al*) uobis? inducat presbyteros (praesb. *L*) ecclesiae, et orent super eum, unguentes (un-
 gentes *V al*) eum oleo in nomine domini. ¹⁵et oratio fidei saluabit (-nit) infirmum, et adleuabit (all. *L al*, -nauit *F*) eum dominus, et si in peccatis sit, remittetur (dimittentur *L*, demittitur, remittentur) ei. ¹⁶confitemini ergo alterutrum peccata uestra, et orate pro inuicem,

προσείχεσθαι ὑπὲρ ἀλλήλων, ὅπως ἰαθῇτε. πολὺ ἰσχύει δέ τις δι-
καίου ἐνιργουμένη. ¹⁷Ἡλίας ἄνθρωπος ἦν ὁμοιοπαθὴς ἡμῖν, καὶ
προσευχῇ προσηύξατο τοῦ μὴ βρῆξαι, καὶ οὐκ ἔβριξεν ἐπὶ τῆς γῆς
ἐνιαυτοὺς τρεῖς καὶ μετὰς ἔξ, ¹⁸καὶ πάλιν προσηύξατο, καὶ ὁ οὐ-
ρανὸς ἔδωκεν ὕετον καὶ ἡ γῆ ἐβλάστησεν τὸν καρπὸν αὐτῆς.

¹⁹Ἀδελφοί μου, εἴαν τις ἐν ὑμῖν πλανηθῇ ἀπὸ τῆς ὁληθείας
καὶ ἐπιστρέψῃ τις αὐτόν, ²⁰γινωσκέτω ὅτι ὁ ἐπιστρέψας ἁμαρτω-
λὸν ἐκ πλάνης ὁδοῦ αὐτοῦ σώσει ψυχὴν αὐτοῦ ἐκ θανάτου καὶ
καλύψει πλῆθος ἁμαρτιῶν.

ΠΕΤΡΟΥ Α.

¹⁰ **Π**έτρος ἀπόστολος Ἰησοῦ χριστοῦ ἐκλεκτοῖς παρεπιδήμοις διασπο-
ρᾶς Πόντιον Γαλατίας Καππαδοκίας Ἀσίας καὶ Βιθυνίας, ²κατὰ
πρόγνωσιν Θεοῦ πατρὸς, ἐν ἁγιασμῷ πνεύματος, εἰς ἑπακοὴν καὶ
ἐμάνισμόν αἵματος Ἰησοῦ χριστοῦ. χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη πλη-
θυνθείη.

1. προσειχεσθαι AB, ευχεσθαι B? 5. ἔδωκεν υετον AV, υετον
εδωκε B? 6. μου ABV, om ε 7. γινωσκέτω AVς, γινωσκέτε B
8. ψυχην Bς, την ψυχην A αυτου εκ θανατου AV, εκ θανατου
αυτου B, εκ θανάτου ε ιακωβου επιστολη A, ιακωβου B
πειρου α B, πειρου επιστολη α C, πέιρου τοῦ ἀποστόλου ἐπι-
στολή καθολική πρώτη ε 11. και βιθυνιας in margine pr (?) B
13. πληθυνθειη] sic corr A

ut saluemiui: multum enim ualet depraeatio iusti adsidua (assid. V
al). (20) ¹⁷Helias homo erat similis nobis passibilis, et oratione
(-onem) orauit ut non plueret super terram, et non pluit annos tres
et menses sex, ¹⁸et rursum (rursus L al) orauit, et caelum dedit
pluuiam et terra dedit fructum suum. ¹⁹fratres mei, siquis ex uobis
errauerit (err. ex u.) a (om pr F) ueritate et conuerterit quis eum,
²⁰scire debet quoniam qui [cumque] conuerit fecerit peccatorem ab
errore uiae (uitae L) suae, saluabit (saluauit F al) animam eius a
morte et operit (cooperit L) multitudinem peccatorum.

[Legi meum. V] [Expl. epistula sancti Iacobi ad dispersos. F]

EPISTVLA SANCTI PETRI APOSTOLI (AD GENTES F) PRIMA.

Petrus apostolus (apostulus) Iesu Christi electis aduenis disper-
sionis Ponti (Pontiae) Galatiae Cappadociae Asiae [Frigiae] et Bi-
thyniae (Bythyn. F, Bythin. L), ²secundum praescientiam (-tia pr F)
dei patris, in sanctificationem (-ne) spiritus, in oboedientiam (-tia)
et [iu] aspersionem sanguinis Iesu Christi. gratia uobis et pax mul-

³Εὐλογητὸς ὁ Θεὸς καὶ πατὴρ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ χριστοῦ, ὁ κατὰ τὸ πολὺ αὐτοῦ ἔλεος ἀναγεννήσας ἡμᾶς εἰς ἐλπίδα ζωσαν δι' ἀνασιάσεως Ἰησοῦ χριστοῦ ἐκ νεκρῶν, ⁴εἰς κληρονομίαν ἡμέτερον καὶ ἀμείναντον καὶ ἀμέραντον, τετηρημένην ἐν οὐρανοῖς εἰς ἡμᾶς ⁵τοὺς ἐν δυνάμει Θεοῦ φρουρουμένους διὰ πίστεως εἰς σωτηρίαν ἐτοίμην ἀποκαλυφθῆναι ἐν καιρῷ ἐσχάτῳ. ⁶ὅτι ὃ ἀγαλλιῶσθε, ὀλίγον ἄρτι, εἰ δέον ἐστίν, λυπηθέντες ἐν ποικίλοις πειρασμοῖς, ⁷ἵνα τὸ δοκίμιον ἡμῶν τῆς πίστεως πολυτιμότερον χρυσοῦ τοῦ ἀπολλυμένου, διὰ πυρὸς δὲ δοκιμαζομένου, εἴρεθῃ εἰς ἔπαιον καὶ δόξαν καὶ τιμὴν ἐν ἀποκαλύψει Ἰησοῦ χριστοῦ, ⁸ὃν οὐκ ἰδόντες ἀγαπᾶτε, εἰς ὃν ἄρτι μὴ ὑθῶντες πιστεύοντες δὲ ἀγαλλιῶσθε χαρῇ ἀνεκλαλήτῳ καὶ δεδοξασμένῳ, ⁹κομιζόμενοι τὸ τέλος τῆς πίστεως ἡμῶν, σωτηρίαν ψυχῶν. ¹⁰περὶ ἧς σωτηρίας ἐξετίτησαν καὶ

5. ἡμᾶς ACv, ἡμᾶς Bz 6. ἐν ω ABvz et pr C?, om corr C
 ἀγαλλιῶσθε ABCvz, ἀγαλλιῶσθε Orig 1,300^b 7. ἐστὶν ACz
 Orig, om B ποικίλοις C 8. ἡμῶν ABCvz, ἡμῶν Orig
 πολυτιμότερον ABC, πολὺ τιμωτέρων z Orig χρυσοῦ ACz Orig,
 χρυσοῦ B 9. διὰ πυρὸς δὲ δοκιμαζομένου ABCz, καὶ διὰ πυρὸς
 δεδοκιμασμένου Orig 9. 10. δοξαν καὶ τιμην ABCv Orig, τιμὴν
 καὶ δόξαν z 10. ἰδόντες (ιδ. C) BCv Iren 301, videntes Iren
 238, εἰδοτες Az 11. ἀρτι ABCz Orig 3,692^c, nunc Iren 238, nunc
 quoque v Iren 301 πιστινοῦντες δὲ ABCvz Orig, creditis creden-
 tes autem v Iren 301, credidistis Iren 238 ἀγαλλιῶσθε Az et
 corr C, ἀγαλλιᾶτε B Orig et pr C?, exultabitis Iren 301, gande-
 bitis Iren 238 12. 13. τῆς πίστεως ἡμῶν (om B) ABCvz, om
 Orig 3,545^c 13. σωτηρίαν C

tiplicetur. (1) ³Benedictus deus et pater domini nostri Iesu Christi, qui secundum magnam misericordiam suam regeneravit nos in spem novam (vitae) per resurrectionem Christi Iesu (I. C. L al) ex mortuis, ⁴in hereditatem incorruptibilem et incontaminatam et immarcescibilem, conservatam in caelis [in om L] vobis ⁵qui in virtute dei custodiimini per fidem in salutem paratam reuelari in tempore novissimo. ⁶in (om F) quo exultatis (-bitis), modicum nunc si oportet contristari in variis temptationibus (tempt. F), ⁷ut probatio uestrae fidei multo praetiosior (-sins) sit auro quod [perit F] per ignem probatur (probatio, i eraso, F) (2) Inveniat in laudem et [in] gloriam et honorem in (et) revelatione (-nem L al) Iesu Christi; ⁸quem cum non (om al) videritis diligitis, in quem nunc quoque non videntes [credit is om F], credentes autem (quem cum videritis L al pro credent. ant.), exultatis (exultabitis L al) [in F al] laetitia inenarrabili et glorificata, ⁹reportantes finem fidei uestrae, salutem animarum [vestrarum L]. ¹⁰de qua salute exquisierunt (exques.) atque (ad-

ἐξηρίνυσαν προφηταὶ οἱ περὶ τῆς εἰς ὑμῶν χάριτος προφητεύσαν-
τες, ¹¹ἐρευνῶντες εἰς τίνην ἢ ποῶν καιρὸν ἐδῆλον τὸ ἐν αὐτοῖς
πνεῦμα χριστοῦ προμαρτυρόμενον τὰ εἰς χριστὸν παθήματα καὶ
τὰς μετὰ ταῦτα δόξας· ¹²οἷς ἀπεκαλύφθη ὅτι οὐχ ἑαυτοῖς ὑμῖν δὲ
5 διηκόνουν αὐτά, ἀλλ' ἵνα ὑμῖν ἀγγέλῃ ὑμῖν διὰ τῶν εὐαγγελισμμένων
ὑμῶν πνεύματι ἀγίῳ ἀποσταλέντι ἀπ' οὐρανοῦ, εἰς ἃ ἐπιθυμοῦσιν
ἄγγελοι παρακύψαι. ¹³διὸ ἀναζωσάμενοι τὰς ὀσφύς τῆς διανοίας
ὑμῶν, νήφοντες, τελείως ἐλπίσατε ἐπὶ τὴν φερομένην ὑμῖν χάριν
ἐν ἀποκαλύψει Ἰησοῦ χριστοῦ. ¹⁴ὥς τέκνη ὑπακοῆς, μὴ συσχημα-
10 τίζόμενοι ταῖς πρότερον ἐν τῇ ἀγνοίᾳ ὑμῶν ἐπιθυμίαις, ¹⁵ἀλλὰ
κατὰ τὸν καλέσαντα ὑμᾶς ἅγιον καὶ αὐτοὶ ἅγιοι ἐν πάσῃ ἀνα-
στροφῇ γενήσθε, ¹⁶διότι γέγραπται Ἅγιοι ἔσεσθε, ὅτι ἐγὼ ἅγιος.
¹⁷καὶ εἰ πατέρα ἐπικαλεῖσθε τὸν ἀπροσωπολήμπτως κρίνοντα κατὰ
τὸ ἐκύστων ἔργον, ἐν φόβῳ τὸν τῆς παροικίας ὑμῶν χρόνον ἀνα-

1. ἐξηρυννησαν A 3. χριστου ACυς, om B προμαρτυρουμι-
νον A 4. υμιν ACυ, ημιν Bς 5. αυτη ABCυς, haec Hilar
586 ἢ om C ἀγγελη υμιν ABCυς, vobis nuntiata sunt Hilar
5. 6. per eos qui vobis spiritu sancto evangelizaverunt Hilar
6. πνευματι ABυ Hilar, εν πνευματι Cς ἀποσταλεντι απ ABCς,
quae missa sunt e Hilar 7. ες α ABCς Orig 3,95^c 456^c 692^c 814^b,
in qua re Hilar, quem Iren 337 7. prospicere v Hilar, videre
Iren 9. συσχηματιζομενοι C, συσχηματιζομεναι B 12. διоти
ABς, διο C γεγραπται ACυς, add οτι B εσεσθε (-σθαι A)
ABCυ, γένισθε ες ἅγιος B, add εμι Cυς et corr A 13. απρο-
σωπολημπτως AC, -λήπτως ες κρινουντα C

que pr F) scrutati sunt prophetae qui de futura in nobis gratia pro-
phetauerunt, ¹¹scrutantes in quod (quo) uel quale tempus significa-
ret in eis spiritus Christi praenuntians (-antes) eas quae in Christo
sunt passionibus et posteriores glorias; ¹²quibus reuelatum est quia
non sibi ipsis, vobis autem, ministrabant ea quae nunc (om F) nun-
tiata (adn. L) sunt vobis per eos qui euangelizauerunt vobis (uos)
spiritu sancto misso de caelo, in quem desiderant angeli prospicere.
(3) ¹³Propter quod succincti lumbos mentis uestrae, sobrii [estote],
perfecte (perfecti) sperate in eam quae offertur vobis gratiam in
reuelationem (-ne F al) Iesu Christi (Chr. I. F al). ¹⁴quasi filii oboe-
dientiae, non configurati prioribus ignorantiae uestrae desiderijs, ¹⁵sed
secundum eum qui vocauit uos sanctum et ipsi (uos omnes) sancti
(om al) in omni conuersatione sitis, ¹⁶quoniam scriptum (scribit. F)
est Sancti eritis (estote L, sitis al), quoniam (quia et L) ego sanc-
tus sum. ¹⁷et si patrem inuocatis eum qui sine acceptione persona-
rum iudicat secundum unius cuiusque opus, in timore incolatus uestri

σιράφητε, ¹⁸εἰδότες ὅτι οὐ φθαρτοῖς, ἀργυρίῳ ἢ χρυσίῳ, ἐλυτρώ-
 θητε ἐκ τῆς ματαίας ὑμῶν ἀναστροφῆς πατροπαράδοτου, ¹⁹ἀλλὰ
 τιμίῳ αἵματι ὡς ἀμνοῦ ἀμώμου καὶ ἁσπίλου χριστοῦ, ²⁰προεγνω-
 σμένου μὲν πρὸ καταβολῆς κόσμου, φανερωθέντος δὲ ἐπ' ἐσχάτου
 τῶν χρόνων δι' ὑμῶν ²¹τοὺς δι' αὐτοῦ πιστοὺς εἰς θεὸν τὸν ἐγεί-
 ροντα αὐτὸν ἐκ νεκρῶν καὶ δόξαν αὐτῷ δόντα, ὥστε τὴν πίστιν
 ὑμῶν καὶ ἐλπίδα εἶναι εἰς θεόν. ²²τὰς ψυχὰς ὑμῶν ἡγνικότες ἐν
 τῇ ὑπυκοῇ τῆς ἀληθείας εἰς φιλαδελφίαν ἀνυπόκριτον, ἐκ καρδίας
 ἀλλήλους ἀγαπᾶσθε ἐκτινῶς, ²³ἀναγεγεννημένοι οὐκ ἐκ σπορῶν
 φθαρτῆς ἀλλὰ ἀφθάρτου, διὰ λόγον ζῶντος θεοῦ καὶ μένοντος. ¹⁰
²⁴διότι πᾶσα σὰρξ χόρτος, καὶ πᾶσα δόξα αὐτῆς ὡς ἄνθος χόρ-
 του· ἐξηράνθη ὁ χόρτος, καὶ τὸ ἄνθος ἐξέπεσεν· ²⁵τὸ δὲ ῥῆμα κυ-
 ρίου μένει εἰς τὸν αἰῶνα. τοῦτο δὲ ἐστὶν τὸ ῥῆμα τὸ εὐαγγελισθὲν
 εἰς ὑμᾶς. ¹ἀποθήμενοι οὖν πᾶσαν κακίαν καὶ πάντα δόλον καὶ

1. η ABCvs Orig 3,546^c, καὶ Orig 3,726^c ἐλυτρώθημεν Orig
 3,726^c. ἀπολυτρωθέντες idem 3,546^c 2. ἀναστροφῆς πατροπα-
 ραδοτου ABvs Orig 3,726^c, πατροπαρ. ἀναστρ. C 3. τιμίῳ AB₅
 Orig 3,546^c 726^c, τῷ τιμίῳ C προεγνωσμένου ABvs, προσηγν. C
 4. ἐσχάτου ABC, ἐσχάτων ε 5. ὑμᾶς BCvs, ἡμᾶς A πιστοὺς
 AB, πιστινόντας C₅ 8. ἀληθείας ABC, add διὰ Πνεύματος ε
 ἐκ AB, ἐκ καρδίας C₅ 9. σπορᾶς Bvs, φθορᾶς AC 10. ἀλλὰ
 AB₅, ἀλλ C μένοντος ABCv, add εἰς τὸν αἰῶνα vs 11. χόρ-
 τος ACv, ὡς χόρτος Bvs Orig 1,226^a αὐτῆς ABCv Orig, ἀν-
 θρώπου ε 12. ἄνθος ABv Orig, add αὐτοῦ Cvs κυρίου AB
 C₅, τοῦ κυρίου Orig 13. τὸ ῥῆμα τὸ BCvs, om A

tempore conuersamini, ¹⁸scientes quod non [in] corruptibilibus (corrup-
 tibus), argento uel auro, redempti estis de uana uestra conuersatione
 paternae traditionis, ¹⁹sed praetioso (praetio F) sanguine quasi agni
 incontaminati et immaculati (inm. et inc. L) [Ihesu L al] Christi, ²⁰prae-
 cogniti quidem ante (a) constitutionem (-ne pr F al) mundi, (4)
 Manifestati autem nonissimis temporibus propter nos ²¹qui per ipsum
 fideles estis in deo (domino) qui suscitauit eum a mortuis et dedit
 ei gloriam (gl. ei), ut fides uestra et spes esset in deo. ²²animas
 uestras castificantes (purif.) in oboedientia (-am L) caritatis, in frater-
 nitatis amore simplici, ex corde [puro] inuicem diligite (-tis) attentius
 (adt.), ²³[quasi] renati non ex semine corruptibili sed incorruptibili, per
 uerbum dei uini et permanentis (-tes) [in aeternum om F al]. ²⁴quia
 omnis caro ut (om al) faenum, et omnis gloria eius tamquam flos
 faeni: exaruit faenum, et flos [eius om L al] decidit (cecidit F al):
²⁵uerbum autem domini (om al) manet in aeternum. (5) Hoc est
 autem uerbum quod euangelizatum est in uobis (uos). ¹deponentes
 igitur omnem malitiam et omnem dolum et simulationes et inuidias

ὑποκρίσεις καὶ φθόνους καὶ πάσας καταλαλιάς, ὥς ἀριγέννητα
βρέφη τὸ λογικὸν ἄδολον γάλα ἐπιποθήσατε, ἵνα ἐν αὐτῷ αὐξη-
θῇτε εἰς σωτηρίαν, ³εἰ ἐγενήσασθε ὅτι χρηστὸς ὁ κύριος. Ἀπρὸς ὃν
προσσερχόμενοι, λίθον ζῶντα, ὑπὸ ἀνθρώπων μὲν ἀποδεδοκιμασμέ-
5 ρον, παρὰ δὲ Θεῷ ἐκλεκτὸν ἔντιμον, ⁵καὶ αὐτοὶ ὡς λίθοι ζῶντες
οἰκοδομεῖσθε, οἶκος πνευματικὸς εἰς ἱεράτευμα ἄγιον, ἀνενέγκαι
πνευματικὰς θυσίας εὐπροσδέκτους Θεῷ διὰ Ἰησοῦ χριστοῦ, ⁶διότι
περιέχει ἡ γραφὴ Ἰδοὺ τίθημι ἐν Σιών λίθον ἀκρογωνιαίον ἐκλεκ-
τὸν ἔντιμον, καὶ ὁ πιστεύων ἐπ' αὐτῷ οὐ μὴ καταίσχυνθῇ. ⁷Ἐμὴν
10 οὖν ἡ τιμὴ τοῖς πιστεύουσιν· ἀπειθοῦσιν δὲ λίθος ὃν ἀπεδοκίμα-
σαν οἱ οἰκοδομοῦντες, οὗτος ἐγενήθη εἰς κεφαλὴν γωνίας καὶ λίθος
προσκόμματος καὶ πέτρα σκανδάλου, ⁸οἱ προσκόπτουσιν τῷ λόγῳ

1. υποκρισεις ACvs, υποκρισιν B φθονους ACvs, φονους B
πασας BCvs, om A αριγεννητα A. Orig 3,550^d 606^a 607^b 756^d
4,243^c 2. αδολον ABCvs Orig 1,512^f 3,550^d 606^a 756^d 4,243^c,
καὶ ἄδολον v Orig 3,607^b 3. εἰς σωτηριαν ABCv, om ε εἰ
AB, εἰπερ Cε 4. υπο Aε, υπ B, απο C 5. καὶ αὐτοὶ (vos
Hil) ὡς ABCvs Hilari 70, ὑμεῖς δὲ Orig 1,757^b 5. 6. οἰκοδομεῖσθε
λίθοι ζῶντες Orig 1,757^b 6. οἰκοδομεῖσθε Bε et pr A et Orig 1,757^b
3,750^a 4,197^a 202^c 223^c Hilari 70 80 (582), ἐποικοδομεῖσθε Cv, ἐποικ-
κοδομεῖσθε corr A καὶ οἶκος Orig 1,757^b εἰς ABC Orig
1,757^b 4,197^a 202^c Hilari 70, om vs (Orig 4,223^c Hilari 80) sacer-
dotium sanctum v Hilari 70, regnum sacerdotale Hilari 80 7. Θεω
ABC, τῷ Θεῷ ε Orig 1,757^b διότι ABCv, Διὸ καὶ ε 8. ἡ
γραφη Cv, ἐν (ἐν τῇ ε) γραφῃ ABε σιω C ἀκρογωνναιον
ἐκλεκτον Avs, ἐκλεκτον ἀκρογωνναιον BC 10. ἀπειθοῦσιν Aε,
ἀπιστοῦσιν BC λίθος ABv, λιθο. C, λίθον ε 12. πέτρα σκαν-
δάλου] Orig 2,720^d οἱ ABvs, οσοι C

et omnes detractationes, ³sicut modo geniti infantes rationabile (sic L:
-nabiles F al, -nales al) [et L al] sine dolo lac concupiscite, ut
(om al) in eo crescatis in salutem, ³si [tamen om pr F al] gustatis
(gustatis L) quoniam dulcis [est om F al] dominus. ⁴ad quem ac-
cedentes, lapideum vivum, ab hominibus quidem reprobatum, a deo
autem electum et honorificatum, (6) ⁵Et ipsi tamquam lapides vivi
super aedificamini, domus spiritalis (domum -lem), sacerdotium sanc-
tum, offerre spirituales (-lis) hostias acceptabiles deo per lesum Chris-
tum, ⁶propter quod continet scriptura (scribit. F) Ecce pono in Sion
lapidem summum angularem electum pretiosum, et [omnis L] qui
crediderit in eum (eo L al) non confundetur. ⁷vobis igitur (autem)
honor credentibus (cred. hon.): non credentibus autem lapis quem
reprobaverunt aedificantes, hic factus est (om al) in caput anguli et
lapis offensionis et petra scandali, ⁸[his L] qui offendunt verbo (uer-

ἀπειθοῦντες, εἰς ὃ καὶ ἐτέθησαν. Ὁμῆς δὲ γένος ἐκλεκτόν, βασιλειον ἱεράτευμα, ἔθνος ἅγιον, λαὸς εἰς περιποίησιν, ὅπως τὰς ἀρετὰς ἐξαγγείλητε τοῦ ἐκ σκοτίους ἡμῶς καλέσαντος εἰς τὸ θαυμασιὸν αὐτοῦ φῶς, ¹⁰οἷ ποτε οὐ λαός, νῦν δὲ λαὸς Θεοῦ, οἱ οὐκ ἤλεημένοι, νῦν δὲ ἐλεηθέντες.

¹¹Ἀγαπητοί, παρακαλῶ ὡς παροίκους καὶ παρεπιδήμους ἀπέχισθαι ἡμῶς τῶν σαρκικῶν ἐπιθυμιῶν, αἵτινες στρατεύονται κατὰ τῆς ψυχῆς, ¹²τὴν ἀναστροφὴν ἡμῶν ἐν τοῖς ἔθνεσιν ἔχοντες καλὴν, ἵνα ἐν ᾧ καταλαλοῦσιν ἡμῶν ὡς κακοποιῶν, ἐκ τῶν καλῶν ἔργων ἐποπτεύοντες δοξάσωσι τὸν Θεὸν ἐν ἡμέρᾳ ἐπισκοπῆς. ¹³ὑποτάγητε ¹⁰πάσῃ ἀνθρωπίνῃ κτίσει διὰ τὸν κύριον, εἴτε βασιλεῖ, ὡς ὑπερέχοντι, ¹⁴εἴτε ἡγεμόσιν, ὡς δι' αὐτοῦ πειπομένοις εἰς ἐκδίκησιν κακοποιῶν, ἥτις οὕτως ἐστὶν τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, ἀγαθοποιούντας φειοῦν τὴν τῶν ἀφρόνων ἀνθρώπων ἀγνώ-

1. ἀπειθοῦντες AC, ἀπιστοῦντες B 2. ἐθνος ABCvs Orig 1, 277^b
584^b Hilar 324, genus Hilar 70 plebs ad possidendum Hilar 70
5. πληθέντες C 6. hospites et peregrini Cypr 12 308 απε-
χισθαι Bvs, απεχισθε AC Cypr 7. ὑμας Cy, om AB,ς
των AB,ς, απο των C, a v Cypr 8. ὑμων ABCvs, autem Cypr
308, om Cypr 12 εχοντες ACvs, ante inter gentes Cypr, om B
9. ἐν ᾧ] dum Cypr ἐκ των καλων εργαων ABCvs, bona opera
vestra Cypr 10. ἐποπτεύοντες BC, aspicientes Cypr, ἐποπτεύσαν-
τες A,ς δοξασωσι A,ς, -σιν C Θεον ABCvs Cypr 308, domi-
num Cyprian 12 υποταγητε ABCv, add οὖν ς 12. ἐκδίκησιν
AB,ς, ἀδικησιν C?, add μεν C? 14. ἀγαθοποιούντας AB,ς, ἀγα-
θοποιούντες ὑμας C

hum) nec credunt, in quo et positi sunt. (7) ⁹Vos autem genus elec-
tum, regale sacerdotium, gens sancta, populus acquisitionis, ut uir-
tutes adnuntiatis eius qui de tenebris uos uocauit in admirabile (am-
mir.) lumen suum; ¹⁰qui aliquando non populus, nunc autem popu-
lus dei; qui non consecuti (sec.) misericordiam, nunc autem miseri-
cordiam consecuti. (8) ¹¹Carissimi (Kariss.), obsecro tamquam adue-
nas et peregrinos abstinere uos a carnalibus desideriis, quae militant
aduersus animum, ¹²conuersationem uestram inter gentes habentes
bonam, ut in eo quod detractant (detrahunt L) de uobis tamquam
de malefactoribus, ex bonis operibus uos considerantes glorificent
deum in die uisitationis. ¹³subiecti estote omni humanae creaturae
propter deum, siue regi, quasi praecellenti, ¹⁴siue ducibus, tamquam
ab eo missis ad uindictam (dictam pr F) malefactorum (malorum L),
laudem uero honorum; ¹⁵quia sic est uoluntas dei, ut bene facientes
obmutescere (ommutisc.) faciatis imprudentium hominum ignorantiam.

σίαν. ¹⁶ὥς ἐλεύθεροι, καὶ μὴ ὥς ἐπικάλυμμα ἔχοντες τῆς κακίας τὴν ἐλευθερίαν, ἀλλ' ὥς δοῦλοι Θεοῦ ¹⁷πάντας τιμῆσατε, τὴν ἀδελφότητα ἀγαπᾶτε, τὸν Θεὸν φοβεῖσθε, τὸν βασιλέα τιμᾶτε. ¹⁸Οἱ οὐκ αἰσθάνονται, ὑποτασσόμενοι ἐν παντὶ θόβῳ τοῖς δεσπόταις, οὐ μόνον ⁵τοῖς ἀγαθοῖς καὶ ἐπιεικέσιν, ἀλλὰ καὶ τοῖς σκολιοῖς. ¹⁹τοῦτο γὰρ χάρις, εἰ διὰ συνείδησιν Θεοῦ ὑποφέρει τις λύπας πάσχω· ἀδίκως. ²⁰ποῖον γὰρ κλέος, εἰ ἁμαρτάνοντες καὶ κολαφιζόμενοι ὑπομενεῖτε; ἀλλ' εἰ ἀγαθοποιούντες καὶ πάσχοντες ὑπομενεῖτε· τοῦτο γὰρ χάρις παρὰ Θεοῦ. ²¹εἰς τοῦτο γὰρ ἐκλήθητε, ὅτι καὶ χριστὸς ἤπαθεν ὑπὲρ ὑμῶν, ὑμῖν ὑπολιμπάνων ὑπογραμμὸν, ἵνα ἐπακολουθήσητε τοῖς ἔχουσιν αὐτοῦ, ²²ὃς ἁμαρτίαν οὐκ ἐποίησεν, οὐδὲ εὗρέθη δόλος ἐν τῷ στόματι αὐτοῦ, ²³ὃς λοιδορούμενος οὐκ ἀντελοιδορεῖ, πάσχω· οὐκ ἠπείλει, παρεδίδου δὲ τῷ κρίνοντι δικαίως, ²⁴ὃς τὰς ἁμαρτίας

1. Iren 247 τῆς] sic corr A, τὴν pr A 2. δοῦλοι Θεοῦ (... v A) Ἀνς, Θεοῦ δοῦλοι BC πάντες B? 5. ἐπιεικεσι C 6. χάρις ABvs, add παρὰ τῷ Θεῷ C εἰ διὰ] ἴδια A Θεοῦ Bvs et corr A, Θεοῦ αγαθὴν pr A, αγαθὴν C 8. υπομενεῖτε ABvs, om C γὰρ AB, om Cvs 9. Θεῷ BCς, τῷ Θεῷ A ὅτι καὶ χριστὸς Bvs et C?, ὅτι χριστὸς Av, christus enim Cypr 250 259 317 ὑπὲρ BCς, pro v Cypr, περὶ A 10. ὑμῶν ABCvs, nobis v Cypr ὑμῖν υπολιμπάνων ABCvs, relinquens vobis v Cypr 11. ἁμαρτίαν οὐκ ἐποίησεν] Orig 1,488^c 511^a 2,718^f 3,225^c 4,451^b Cypr 250 317 Hilari 617 οὐδὲ ABCς Orig 2,718^f 3,225^c (μηδὲ Orig 4,451^b) εὗρεθη δόλος ABCvs Orig, dolus inventus est Cypr 12. ἀντελοιδορεῖ ABCς Cypr 250 Lucif 247, remaledixit Cypr 317 13. ἠπείλει BCς, ἠπηλεί A, comminabatur (minab. v Cypr 317) v Cypr 250 317, est minatus Iren 207 δὲ ABvs Cypr, τε C τῷ κρίνοντι δικαίως ABCς, se iudicanti (add se 250) iniuste Cypr 250 317

¹⁶quasi liberi, et non quasi uelamen habentes inlicitiae (in. h.) libertatem, sed sicut serui dei ¹⁷[et] omnes honorate, fraternitatem diligite, deum timete, regem honorificate. ¹⁸serui, subditi [estote] in omni timore dominis, non tantum bonis et modestis, sed etiam dyscolis (disc. FL). ¹⁹haec est enim (enim est, enim) gratia, si propter conscientiam dei sustinet (-netis) quis (qui pr L) tristitias patiens iniuste. ²⁰quae enim gloria est, si peccantes et colaphizati (colafiz. F) suffertis? sed si bene facientes et patientes (-ter) sustinetis, haec est gratia (gloria F al) apud deum. ²¹in hoc enim uocati estis, quia et (om al) Christus passus est pro uobis (nobis pr F al), uobis (nobis) relinquens (rel. uob. L al) exemplum, ut sequamini uestigia eius, ²²qui peccatum non fecit, nec inuentus est dolus (d. inu. est L) in ore eius (ipsius F al), ²³qui cum male diceretur non male dicebat, cum pateretur non comminabatur, tradebat autem iudicanti se iniuste, ²⁴qui peccata nostra ipse pertulit in corpore suo super lignum, ut

ἡμῶν αὐτὸς ἀνῆνεγκεν ἐν τῷ σώματι αὐτοῦ ἐπὶ τὸ ξύλον, ἵνα ταῖς ἁμαρτίαις ἀπογενόμενοι τῇ δικαιοσύνῃ ζήσωμεν, οὗ τῷ μῶλωπι ἰάθῃτε. ²⁵ἦτε γὰρ ὡς πρόβατα πλανώμενοι, ἀλλ' ἐπιστράφητε νῦν ἐπὶ τὸν ποιμένα καὶ ἐπίσκοπον τῶν ψυχῶν ὑμῶν. ¹Ὁμοίως γυναῖκες, ὑποτασσόμεναι τοῖς ἰδίοις ἀνδράσιν, ἵνα καὶ εἴ τις ἀπειθοῦ- ³σιν τῷ λόγῳ, διὰ τῆς τῶν γυναικῶν ἀναστροφῆς ἄνευ λόγου κερ- ⁴δηθῇσονται ²ἐποπιεύσαντες τὴν ἐν φόβῳ ἀγνὴν ἀναστροφήν ὑμῶν. ³ὣν ἴστω οὐχ ὁ ἕξωθεν ἐμπλοκῆς ἢ περιθέσεως χρυσίων ἢ ἐνδύ- ⁵σεως ἱματίων κόσμος, ⁴ἀλλ' ὁ κρυπτὸς τῆς καρδίας ἄνθρωπος ἐν ⁶τῷ ἀφθάρτῳ τοῦ ἡσυχίου καὶ πρᾶτος πνεύματος, ὃ ἴστιν ἐνώπιον ¹⁰τοῦ Θεοῦ πολυτελής. ⁵οὕτως γὰρ ποτε καὶ αἱ ἄγαι γυναῖκες αἱ ⁷ἐλπίζουσαι εἰς Θεὸν ἐκόσμουσαν ἑαυτάς, ὑποτασσόμεναι τοῖς ἰδίοις ⁸ἀνδράσιν, ⁶ὥς Σάρρα ἐπήκουεν τῷ Ἀβραάμ, κύριον αὐτὸν καλοῦσα, ⁹ἣς ἐγενήθητε τέκνα, ἀγαθοποιοῦσαι καὶ μὴ φοβούμεναι μηδεμίαν

1. ἡμῶν ACσ, ὑμῶν B 2. ἁμαρτίαις BCσ, add ἡμῶν A
ζήσωμεν ABσ, συνζήσωμεν C μῶλωπι (-πει A) ABC, add αὐ-
τοῦ ε 3. ἦτε γὰρ ACσ, om B πλανώμενοι AB, πλανώμενα
Cσ ἀλλ ACσ, ἀλλὰ B ἐπιστράφητε ABσ, ἐπιστρεψάτε C
4. γυναικες AB, αἱ γυν. Cσ 5. καὶ εἰ Aσ, εἰ καὶ C, εἰ B
6. 7. κερδηθῇσονται ABC, κερδηθῇσονται ε 8. 9. De hoc ipso
in epistola Petri ad Ponticos Sit in muliere non exterior ornamentis
aut auri aut vestis cultus, sed cultus cordis Cyp 317 8. ἐνπλο-
κῆς η C, ἐμπλοκῆς τριχῶν καὶ ABσ 9. Orig 3,423^b 10. φθαρτῳ
pr A ἡσυχίου καὶ πρᾶτος (-τως?) Bσ, πρᾶτος καὶ ἡσυχίου ACσ
11. οὕτως ABC, Οὕτω ε 12. εἰς (add τον B?) ABC, ἐπὶ τὸν ε
13. υπηκουε Bσ, υπηκουσεν ACσ

peccatis mortui iustitiae (per lignum *L*) uiuamus (uiueremus *L al*),
cuius liuore (libore *F*) sanati estis (sumus): ²⁵eratis enim sicut oves
errantes, sed conuersi estis nunc ad pastorem et episcopum (episcu-
pum) animarum uestrarum. (9) ¹Similiter [et om *F al*] mulieres, sub-
ditae [sint om *F al*] suis uiris (u. s.), ut et si qui (quis) non cre-
dunt uerbo, per mulierum conuersationem sine uerbo lucri fiant ²con-
siderantes in timore castam (sanctam) conuersationem uestram. ³qua-
rum sit non extrinsecus capillatura (-rae *F al*) aut circum datio auri
aut indumenti uestimentorum cultus, ⁴sed qui absconditus cordis
est homo in incorruptibilitate quieti et modesti spiritus, quod (quid
V) est in conspectu dei locuples (-plex *L al*). ⁵sic enim aliquando
et sanctae mulieres sperantes in deo ornabant se, subiectae propriis
uiris, ⁶sicut Sarra oboediebat (-dibat, -diuit *L*) Abrahae, dominum
eum uocans, cuius estis filiae, bene facientes et non timentes ullam

πιότησιν. ⁷Οἱ ἄνδρες ὁμοίως, συνοικοῦντες κατὰ γνώσιν ὡς ἀσθε-
νεστέρῳ σκεύει τῷ γυναικείῳ, ἀπονέμοντες τιμὴν ὡς καὶ συγκλη-
ρονόμοι χάριτος ζωῆς, εἰς τὸ μὴ ἐγκόπτεσθαι τὰς προσευχὰς ὑ-
μῶν. ⁸Τὸ δὲ τέλος πάντες, ὁμόφρονες συμπαθεῖς φιλάδελφοι εὐ-
⁹σπλαγχνοὶ ταπεινόφρονες, ⁹μὴ ἀποδιδόντες κακὸν ἀντὶ κακοῦ ἢ
λοιδορίαν ἀντὶ λοιδορίας, τοῦναντίον δὲ εὐλογοῦντες, ὅτι εἰς τοῦτο
ἐκλήθητε ἵνα εὐλογίαν κληρονομήσητε. ¹⁰ὁ γὰρ θέλων ζῶν ἁγα-
πᾶν καὶ ἰδεῖν ἡμέρας ἁγαθὰς παυσάτω τὴν γλῶσσαν ἀπὸ κακοῦ
καὶ χεῖλη τοῦ μὴ λαλῆσαι δόλον, ¹¹ἐκκλινάτω δὲ ἀπὸ κακοῦ καὶ
¹²ποιησάτω ἁγαθόν, ζητησάτω εἰρήνην καὶ διωξάτω αὐτήν, ¹³ὅτι
ὁφθαλμοὶ κυρίου ἐπὶ δικαίους καὶ ὅτα αὐτοῦ εἰς δέησιν αὐτῶν,
πρόσωπον δὲ κυρίου ἐπὶ ποιοῦντας κακά.

¹³Καὶ τίς ὁ κακῶσων ὑμᾶς, ἐὰν τοῦ ἁγαθοῦ ζηλωταὶ γένησθε;
¹⁴ἀλλ' εἰ καὶ πάσχετε διὰ δικαιοσύνην, μακάριοι. τὸν δὲ φόβον

1. οι ΑCς, om B Orig 3,637^c 2. συγκληρονόμοι (συνκ. AC)
ABCς, συγκληρονόμοις B?u 3. χαριτος ζωης Bvs et pr C?, ποι-
κίλης χαριτος ζωης (om C) A et corr C ἐγκοπτεσθαι AB, εκ-
κοπτεσθαι Cς τας προσευχας ACς, ταις προσευχαις B 4. συν-
παθεις C 5. ταπεινοφρονες ABCu, φιλόφρονες ε 6. οτι AB
Cu, εἰδότες ὅτι ε 8. ιδειν ημερας ABvs, ημερας ιδειν C
γλωσσαν ABC, add αὐτοῦ vs 9. χελη (τα χ. C) ABCu, add
αὐτοῦ vs δε ABCu, om ε 10. οτι ABC, add οι ε et corr C
11. εις ABς, εις την C 13. εαν ACς, ει B ζηλωται ABC,
μιμηται ε γενησθε ACς, γενοισθε B 14. αλλ ει BCς, ει
δε A

perturbationem. (10) ⁷Viri similiter, cohabitantes secundum scientiam quasi infirmiori uaso (uasculo) muliebri (mulieri), impertientes honorem tanquam et (om al) coheredibus gratiae uitae (uestrae), ut ne impediuntur orationes uestrae. ⁸In finem (fide L al) autem omnes, unanimes (unian. F al), compatientes, fraternitatis amatores, misericordes, [modesti,] humiles, ⁹non reddentes malam pro malo uel (et) maledictum pro maledicto, sed e contrario bene dicentes, quia in hoc uocati estis ut benedictionem hereditate possideatis. ¹⁰qui enim uult uitam diligere et uidere dies bonos, coherceat linguam suam a malo et labia [eius L al] ne loquantur dolum, ¹¹declinet (-nat) autem (om pr L al) a malo et faciat bonum, inquirat pacem et sequatur (perseq. F al) eam (om al), ¹²quia oculi domini super iustos, et aures eius in praeces eorum, uultus autem domini super facientes mala [ut perdat de terra memoriam eorum]. ¹³et quis (qui) est qui uobis noceat, si boni aemulatores fueritis? ¹⁴sed et siquid patimini propter iustitiam, beati. timorem autem eorum ne timueritis, et non con-

αὐτῶν μὴ φοβηθῆτε, μηδὲ ταραχθῆτε, ¹⁵κύριον δὲ τὸν χριστὸν ἀγιάσατε ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν, ἔτοιμοι αἰεὶ πρὸς ἀπολογίαὺς παντὶ τῷ αἰτοῦντι ὑμᾶς λόγον περὶ τῆς ἐν ὑμῖν ἐλπίδος, ἀλλὰ μετὰ πρᾶντος καὶ φόβου, ¹⁶συνειδήσειν ἔχοντες ἀγαθὴν, ἵνα ἐν ᾧ καταλαλοῦσιν ὑμῶν ὡς κακοποιῶν καταισχυνθῶσιν οἱ ἐπηρεάζοντες ⁵ ὑμῶν τὴν ἀγαθὴν ἐν χριστῷ ἀναστροφὴν. ¹⁷κρείττον γὰρ ἀγαθοποιοῦντες, εἰ θελοὶ τὸ θελημα τοῦ θεοῦ, πάσχειν ἢ κακοποιῶντας, ¹⁸ὅτι καὶ χριστὸς ἡμᾶς περὶ ἁμαρτιῶν ἀπέθανεν, δίκαιος ὑπὲρ ἀδίκων, ἵνα ἡμᾶς προσαγάγῃ τῷ θεῷ, θανατωθεὶς μὲν σαρκί, ¹⁹ζωοποιηθεὶς δὲ πνεύματι. ¹⁹ἐν ᾧ καὶ τοῖς ἐν φυλακῇ πνεύμασιν ¹⁰ πορευθεὶς ἐκήρυξεν, ²⁰ἀπειθήσασιν ποτε ὅτε ἀπεξεδέχετο ἡ τοῦ θεοῦ μακροθυμία ἐν ἡμέραις Νῶε κατασκευαζομένης κιβωτοῦ, εἰς ἣν

1. μηδε ταραχθητε ACvs, om B χριστον ABCv, Θεὸν ε
2. αγιασετε B? αει Cv Orig 1,468^d 702^d 3,5^e, δε A, δε αει Bε
3. αιτουντι BCε Orig, απαιτουντι A υμας... υμιν ABCvs Orig, ἡμᾶς... ἡμῖν Orig 1,702^d ἐλπίδος ABCvs Orig 1,702^d 3,5^e, πίστεως Orig 1,468^d ἀλλὰ ABCv, om ε
4. καταλαλουνσιν ACv, καταλαλῶσιν ε, καταλαλειςθε B
5. υμων ως κακοποιων ACvs, ὑμῶν v, om B ἐπηρεάζοντες C
6. αγαθην εν χριστω ABvs, εν χριστω αγνην C αγαθοποιουντες C
7. θελοι ABC, θελει ε
8. περι αμαρτιων (pro peccatis) Bvs, add ημων v Cyp 296 et corr C?, add υπερ υμων A et pr C? απεθανεν Av Cyp et C?, επαθε Bε
9. ημας ACvs Cyp, υμας B τω (om C) θεω ACvs Cyp, om B μιν BCε et corr A, γὰρ Orig 4,135^a, om v [σαρκι] sic corr A
10. πνευματι ABC Orig, τῷ Πνεύματι ε
- 10-12. Hil 306 545
10. φυλακη ABvs Orig 2,553^d 4,135^a Hilar 306, add κατακεκλιμενοις C
11. απεξεδεχετο ABCv Orig 2,553^d et 4,135^a cod, ἡμᾶς ἐξεδέχετο ε et Orig 4,135^a cod
12. εις ην ABCε Orig 2,553^d, in arca noe Cyp 152

turbemini (-him.) (propter — conturb. om pr F), ¹⁵dominum autem Christum sanctificate in cordibus uestris, parati semper ad satis factionem omni poscenti uos rationem de ea quae in uobis est spes (spe L al), sed cum inodestia et timore, ¹⁶conscientiam habentes bonam, ut in eo quod (qui) detrahunt de (om al) uobis [tamquam de inalefactoribus] confundantur qui (quia) calumniantur uestram bonam in Christo conuersationem. (11) ¹⁷Melius est enim bene facientes, si uelit uoluntas dei, pati quam male facientes, ¹⁸quia et Christus semel pro peccatis [nostris] mortuus est, iustus pro iniustis, ut nos offerret deo, mortificatus (-tos L al) carne (carnem), uiuificatus (-tos corr L al) autem spiritu. ¹⁹in quo et his qui in carcere erant spiritibus (spiritualiter) ueniens praedicauit, ²⁰qui increduli fuerant aliquando, quando expectabat (-bant) dei patientia (-iam) in diebus Noe, cum

ὀλίγοι, τουτέστιν ὁκτώ ψυχὰς διεσώθησαν δι' ὕδατος. ²¹δ καὶ ἡμᾶς ἀντίτυπον νῦν σώζει βάπτισμα, οὐ σαρκὸς ἀπόθεις ῥύπον, ἀλλὰ συνειδήσεως ἀγαθῆς ἐπερώτημα εἰς θεόν, δι' ἀναστάσεως Ἰησοῦ χριστοῦ, ²²δς ἐστὶν ἐν δεξιᾷ τοῦ θεοῦ, πορευθεὶς εἰς οὐρανὸν ὑποταγέντων αὐτῷ ἁγγέλων καὶ ἑξουσιῶν καὶ δυνάμειων. ἰχριστοῦ οὖν παθόντος σαρκὶ καὶ ἡμεῖς τὴν αὐτὴν ἔννοιαν ὀπλίσασθε, ὅτι ὁ παθὼν σαρκὶ πέπνυται ἁμαρτίας, ²εἰς τὸ μηκέτι ἀνθρώπων ἐπιθυμίαις ἀλλὰ θελήματι θεοῦ τὸν ἐπιλοῖπον ἐν σαρκὶ βιώσαι χρόνον. ³ἀρκετὸς γὰρ ὁ παρεληλυθὼς χρόνος τὸ βούλημα τῶν ἐθνῶν κατεργάσθαι, πεπορευμένους ἐν ἀσέλγειαις ἐπιθυμίαις οἰνοφλυγίαις κόμοις πότοις καὶ ἀθιμίτοις εἰδωλολατρείαις, ⁴ἐν ᾧ ξενίζονται, μὴ συντριχύντων ἑμῶν εἰς τὴν αὐτὴν τῆς ἀσωτίας ἀνάχυσιν, βλασφημοῦντες· ⁵οἳ ἀποδώσουσιν λόγον τῷ ἐτοίμῳ ἔχοντι κρίναι ζῶντας καὶ νεκρούς. ⁶εἰς τοῦτο γὰρ καὶ νεκροῖς ἐγγηγίλασθαι,

1. ὀλίγοι ABv Orig Cyp, ὀλιγαί Cς ψυχὰς ABCvς Orig, add hominum Cyp sic et vos similiter salvos faciet baptisina Firmilianus ad Cyp 149 ο ABCv Cyp 152, ᾧ ε 2. ὑμᾶς Av Cyp, ἡμᾶς BCς ἀντιτυπον νυν σωζει ABCς, similiter salvos faciet Cyp 3. δι BCς, δια A 4. του ACς, om B 6. παθόντος BCv, add υπερ ημων Aς 7. σαρκι ACv, εν σαρκι Bvς αμαρτίας ABς, αμαρτιας B 7. 8. ανθρωπων επιθυμiais ACvς, επιθυμiais ανθρωπων C 9. γαρ ABv, add ημιν Cς παραλελυθως A το βουλημα ABC, του βίου το θέλημα ε 10. κατεργασθαι AB, κατεργασθαι C, κατεργάσασθαι ε 11. αθιμίτοις ABς, αθιμιταις C 13. βλασφημονντες ABvς, και βλασφημοουσιν C 13. 14. εχοντι κριναι Avς et corr C, κρινοντι B et pr C?

fabricaretur arca, in qua pauci, id est octo animae saluae factae sunt per aquam. (12) ²¹Quod et uos nunc similis formae saluos facit baptisina, non (nam) carnis (carnalis F al) depositio sordium, sed conscientiae bonae interrogatio in deum, per resurrectionem Iesu Christi, ²²qui est in dextera dei, [deglutiens mortem, ut uitae aeternae heredes efficereimur, om F al] profectus in caelum subiectis sibi angelis et potestatibus et uirtutibus. (13) ¹Christo igitur passo in carne et uos eadem cogitatione armamini, quia qui passus est [in] carne desiit a peccatis, ²ut iam non hominum desideriis sed uoluntati (-te pr F al) dei quod reliquum est in carne uiuat temporis. ³sufficit enim praeteritum tempus ad uoluntatem gentium consummandam, qui ambulauerunt in luxuriis [in L] desideriis (des. lux.) uinolentiis comisationibus (comes. L, commis., comiss.) potationibus et illicitis idolorum cultibus; ⁴in quo (quod pr F) admirantur (amm. L al, peregrinantur) non concurrentibus uobis in eandem luxuriae confusionem (-ne), blasphemantes; ⁵qui reddent rationem ei qui paratus est iudicare uiuos et (ac) inortuos. (14) ⁶Propter hoc enim et mortuis euan-

ἵνα κριθῶσιν μὲν κατὰ ἀνθρώπους σαρκί, ζῶσι δὲ κατὰ Θεὸν πνεύματι.

⁷Πάντων δὲ τὸ τέλος ἤγγικεν. σωφρονήσατε οὖν καὶ νήψατε εἰς προσευχάς, ⁸πρὸ πάντων δὲ τὴν εἰς ἑαυτοὺς ἀγάπην ἐκτενῆ ἔχοντες, ὅτι ἀγάπη καλύπτει πληθὺς ἁμαρτιῶν, ⁹φιλόξενοι εἰς ἀλλήλους ἀνεν γογγυσμοῦ, ¹⁰ἕκαστος καθὼς ἔλαβεν χάρισμα, εἰς ἑαυτοὺς αὐτὸ διακονοῦντες ὡς καλοὶ οἰκονόμοι ποικίλης χάριτος Θεοῦ, ¹¹εἴ τις λαλεῖ, ὡς λόγιον Θεοῦ, εἴ τις διακονεῖ, ὡς ἔξ ἰσχύος ἧς χορηγεῖ ὁ Θεός, ἵνα ἐν πᾶσιν δοξάζεται ὁ Θεὸς διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἔστιν ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, ἀμήν. ¹⁰

¹²Ἀγαπητοί, μὴ ξενίζεσθαι τῇ ἐν ὑμῖν πυρώσει πρὸς πειρασμὸν ὑμῖν γινομένην, ὡς ξένου ὑμῖν συμβαίνοντος, ¹³ἀλλὰ καθὸ κοινωνεῖτε τοῖς τοῦ Χριστοῦ παθήμασιν χαίρετε, ἵνα καὶ ἐν τῇ ἀποκαλύψει τῆς δόξης αὐτοῦ χαρῇτε ἀγαλλιωμένοι. ¹⁴εἰ ὀνειδίζεσθαι ἐν

4. εἰς prius AB, εἰς τὰς ε δὲ Bvς, om A? et v cod 5. αγαπη AB, ἡ ἀγ. ε καλύπτει ABv Hilar 626, καλύψει ε πληθος AB vς, plurimum Hilar 6. γογγυσμου ABv, γογγυσμῶν ε 8. εἰ τις Bvς, η τις A, qui Hilar 56 εἰ τις alterum Bvς, η τις A 10. ἐστιν Bvς, om A 11. μὴ ξενίζεσθαι τη ἐν ὑμῖν πυρώσει A Bς, nolite mirari ardorem accidentem vobis Cypr 90 267 12. ὑμῖν prius ABvς, vestram Cypr ως ξένου ABς, nec excidatis tanquam novum aliquid Cypr καθο AB, καθὼς ε, quotiescunque Cypr 13. του Aς, om B παθήμασιν ABvς, add per omnia Cypr αποκαλῦψει ABvς, add facta Cypr 14. χαρῇτε ἀγαλλιωμένοι ABvς, gaudentes exultetis Cypr

gelizatum est, ut iudicentur quidem secundum homines in carne, vivant autem secundum deum [in om F al] spiritu. ⁷omnium autem finis adpropinquavit. (15) Estote itaque prudentes et uigilate in orationibus, ⁸ante omnia autem (om L al) mutuam (om al) in uosmet ipsos (uobis. ipsis) caritatem continuam habentes (hab. cont. L), quia caritas operit (coop. L) multitudinem peccatorum, ⁹hospitales inuicem sine murmuratione, ¹⁰unus quisque sicut accepit (accipit L al) gratiam, in alterutram illam administrantes sicut honi dispensatores multiformis gratiae dei, ¹¹siquis loquitur, quasi sermones dei (siquis—dei om pr F), siquis ministrat, tamquam ex uirtute quam administrat deus, ut in omnibus honorificetur deus per Iesum Christum, cui est gloria et imperium (inp.) in saecula [saeculorum,] [amen om F al]. (16) ¹²Carissimi (Kar.), nolite peregrinari in seruire qui ad temptationem (temt. L) uobis fit, quasi noui aliquid uobis (om al) contingat, ¹³sed communicantes Christi passionibus gaudete, ut et (om al) in reuelatione (nem L) gloriae eius gaudeatis exultantes. ¹⁴si exprobramini in no-

ὀνόματι χριστοῦ, μακάριοι, ὅτι τὸ τῆς δόξης καὶ δυνάμεως καὶ τὸ τοῦ Θεοῦ πνεῦμα ἐφ' ὑμᾶς ἀναπαύεται. ¹⁵μὴ γάρ τις ὑμῶν πασχέτω ὡς φονεὺς ἢ κλέπτης ἢ κακοποιὸς ἢ ὡς ἀλλοτριεπίσκοπος· ¹⁶εἰ δὲ ὡς Χριστιανός, μὴ αἰσχυνέσθω, δοξάζεται δὲ τὸν Θεὸν ἐν τῷ ὀνόματι τούτῳ. ¹⁷ὅτι ὁ καιρὸς τοῦ ἄρξασθαι τὸ κράτος ἀπὸ τοῦ οἴκου τοῦ Θεοῦ· εἰ δὲ πρῶτον ἀφ' ἡμῶν, τί τὸ τέλος τῶν ἀπειθούντων τῷ τοῦ Θεοῦ εὐαγγελίῳ; ¹⁸καὶ εἰ ὁ δίκαιος μόλις σώζεται, ὁ ἀσεβὴς καὶ ἁμαρτωλὸς ποῦ φανείται; ¹⁹ὥστε καὶ οἱ πασχοντες κατὰ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ πιστῷ κτίστη παρατιθέσθωσαν ²⁰τὰς ψυχὰς αὐτῶν ἐν ἀγαθοποιίαις.

¹Πρεσβυτέρους οὖν ἐν ὑμῖν παρακαλῶ ὁ συμπρεσβύτερος καὶ μάρτυς τῶν τοῦ χριστοῦ ποθημάτων, ὁ καὶ τῆς μελλούσης ἀποκαλύψεσθαι δόξης κοινωνός. ²ποιμάνετε τὸ ἐν ὑμῖν ποίμνιον τοῦ

1. beati estis *Cypr* 1. 2. το τῆς δόξης καὶ δυνάμεως (καὶ δυν. om *Bz*) καὶ το του Θεου πνευμα *ABz*, inaiestatis et virtutis domini nomen *Cypr* 90 267 2. ἐφ] sic corr *A*, ἐπὶ pr *A*?. in vobis *Cypr* ἀναπαυεται (εἰπαν. *A*) *ABv*, add κατὰ μὲν (quod quidem secundum) αἰτοὺς βλασφημεῖται, κατὰ δὲ ὑμᾶς (uos) δοξάζεται *Cypr* μὴ γὰρ *ABz*, nec *Cypr* 317 2. 3. πασχέτω ὡς φονεὺς ἢ κλέπτης ἢ *ABvz*, tanquam fur aut homicida patiatut aut tanquam *Cypr* 3. ὡς alterum *ABz*, om v *Cypr* ἀλλοτριεπίσκοπος *B*, ἀλλοτριεπισ. *z*, ἀλλοτριος ἐπίσκοπος *A*, curas alienas agens *Cypr* 4. ἐι δε *ABvz*, sed *Cypr* 5. ὀνοματι *ABv*, μέρει *z* ο *Bz*, om *A* 6. ἀφ *Az*, ἀπο *B* τῶν] sic pr *A*, ὑμῶν corr *A* 8. καὶ prius *Bz*, καὶ ο *A* 9. πιστῷ *ABv*, ὡς πιστῷ *z* *Hilar* 1114 commendantes *Hilar* 10. αὐτῶν *A*, ἑαυτῶν *z*, vestras *Hilar*, om *B* ἀγαθοποιίαις *Av*, ἀγαθοποιᾶ *Bz* 11. οὖν *AB*, τοὺς *z* συμπρεσβύτερος *A* 12. 13. ἀποκαλύπτεισθαι δόξης *Bvz*, δόξης ἀποκαλύπτεισθαι *A*

mine Christi, beati, quoniam [quod est honoris] gloriæ [et uirtutis] dei [et qui est eius] spiritus in uobis requiescit [ab aliis blasphematus, a uobis autem honorificatus *L*]. (17) ¹⁵Nemo enim (autem) nestrum patiatut quasi homicida aut fur aut maledicus aut alienorum adpetitor? ¹⁶si autem ut Christianus, non erubescat, glorificet autem deum in isto nomine. ¹⁷quoniam tempus ut incipiat iudicium de domo (domu *L*) dei: si autem primum a nobis, qui (quis) finis eorum qui non credunt dei euangelio? ¹⁸et si iustus uix saluatur (saluabitur *L al*), impius et peccator ubi parebunt (parebit)? ¹⁹itaque et hi (hii *L*) qui patiuntur secundum uoluntatem dei, fideli creatori commendant (-dent) animas suas in bene factis. (18) ¹Seniores ergo qui in uobis sunt obsecro consenior et testis Christi passionum, qui et eius quæ in futuro reuelanda est gloriæ communicator (-tur). ²pascite qui est in uobis gregem dei, prouidentes non coactos (coacto *F*)

Θεοῦ, ἐπισκοποῦντες μὴ ἀναγκαστιῶς ἀλλ' ἐκουσίως κατὰ Θεόν, μηδὲ αἰσχροκερδῶς ἀλλὰ προθύμως, ³μηδ' ὥς κατακυριεύοντες τῶν κλήρων, ἀλλὰ τύποι γινόμενοι τοῦ ποιμνίου. ⁴καὶ φανερωθέντος τοῦ ἀρχιεπισκοπικοῦ κομιεῖσθε τὸν ἀμαρτάνιον τῆς δούξης σιδήμων.

⁵Ὅμοίως νεώτεροι ὑποτάγητε πρεσβυτέροις, πάντες δὲ ἀλλή- ⁵λοις. τὴν ταπεινοφροσύνην ἐγκομβώσασθε, ὅτι ὁ Θεὸς ὑπερηφάνους ἀντιτάσσειται, ταπεινοῖς δὲ δίδωσιν χάριν. ⁶ταπεινώθητε οὖν ὑπὸ τὴν κραταιὰν χεῖρα τοῦ Θεοῦ, ἵνα ὑμῶς ὑψώσῃ ἐν καιρῷ ἐπισκο- πῆς, ⁷ἵπασαν τὴν μίριμιν ὑμῶν ἐπιρίψαντες ἐπ' αὐτόν, ὅτι αὐτῷ μέλει περὶ ὑμῶν. 10

⁸Νήψατε, γρηγορήσατε. ὁ ἀντίδικος ὑμῶν διάβολος ὥς λέων ὀρνύμενος περιπατεῖ ζητῶν τινὰ καταπιεῖν. ⁹ᾧ ἀνίστητε στερεοί

12. τίνα καταπίη.

1. ἐπισκοποῦντες *Avs*, om *B* ἀλλ *Az*, ἀλλα *B* κατὰ Θεον *Av*, om *Bz* 2. μηδε *Bvs*, μη *A* 2. 3. μηδ' ὡς ... ποιμνίου *Avs*, om *B* 4. ἀρχιεπισκοπικός *z* 5. ἀλλήλοις *ABv*, add ὑποτασσόμενοι *z* 6. ο *Az*, om *B* 8. χεῖρα *Bz* *Orig* 1,489^b 641^c 3,724^c, χεῖραν *A*? ὑμῶς] *v* *Avs* *A* ἐπισκοπῆς *Av*, om *Bz* *Orig* 1,489^b 9. ἐπιρίψαντες *A*, ἐπιρριψαντες *z* 11. νηψατε *ABvs* *Lucif* 215, add et v *Cypr* 256 ο *AB* *Lucif*, ὅτι ὁ *vz* *Cypr*, ὁ γὰρ *Orig* 3,315^a ἀντιδικος *ABvs* *Orig* 3,162^a 315^a *Cypr* *Hil* 502 *Lucif*, ἐχθρὸς *Orig* 3,338^c ὑμῶν *ABvs* *Orig* 3,162^a cod item *Cypr* *Lucif*, ἡμῶν *Hil* *Orig* 3,315^a 338^c et 162^a cod 12. περιπατεῖ *ABvs* *Orig* *Cypr* *Hil* *Lucif*, περιέρχεται ante ὡς λέων *Orig* 3,338^c τίνα (om *B*) καταπιεῖν *B* *Orig* 3,162^a cod et ante quaerens *Cypr*, nos devorare *Hilar*, τίνα καταπιη *Avs* *Orig* 3,315^a 338^c et 162^a cod et *Lucif*

sed spontaneae (-nee *V al*) secundum deum, neque turpis lucri gratia sed uoluntarie (-riae *pr F*), ³neque ut dominantes in cleris, sed forinae (forme *L*) facti gregi (graegi *F*) et (om *L*?) ex animo. ⁴et cum apparuerit princeps pastorum, percipietis inmarcescibilem (-cisc.) gloriae coronam. (19) ⁵Similiter adulescentes (adol., -lisc.) subditi estote senioribus, omnes autem (enim) inuicem humilitatem (-te *pr F*) insinuate, quia deus (dominus) superbis resistit, humilibus autem dat gratiam. ⁶humiliamini igitur sub potenti manu dei, ut (et *pr F*?, ut et *al*) nos exaltet in tempore uisitationis, ⁷omnem sollicitudinem uestram proicientes in eum, quoniam ipsi cura est de uobis. ⁸sobrii estote, [et om *L al*] uigilate, quia aduersarius nester diabolus (diabulus) tamquam leo rugiens circuit quaerens quem deuoret. ⁹cui resistite fortes [in] fide, scientes eadem passionum (sic *F*: eandem

τῇ πίστει, εἰδότες τὰ αὐτὰ τῶν παθημάτων τῇ ἐν κόσμῳ ὑμῶν ἀδελφότητι ἐπιτελεῖσθαι. ¹⁰ὁ δὲ Θεὸς πάσης χάριτος, ὁ καλέσας ὑμᾶς εἰς τὴν αἰώνιον αὐτοῦ δόξαν ἐν ἡριστῷ Ἰησοῦ, ὀλίγον παθόντας αὐτὸς καθαρίσει στηριξίει σθενύσει. ¹¹αὐτῷ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, ἀμήν.

¹²Διὰ Σιλουανοῦ ὑμῖν πιστοῦ ἀδελφοῦ, ὡς λογιζομαι, δι' ὁλγῶν ἔγραψα, παρακαλῶν καὶ ἐπιμαρτυρῶν ταύτην εἶναι ἀληθῆ χάριν τοῦ Θεοῦ, εἰς ἣν στητε. ¹³ἀσπάζεταιται ὑμᾶς ἡ ἐν Βαβυλῶνι συνεκλεκτὴ καὶ Μάρκος ὁ υἱός μου. ¹⁴ἀσπάσασθε ἀλλήλους ἐν φιλή-
¹⁰ματι ἀγάπης.

Εἰρήνη ὑμῖν πᾶσιν τοῖς ἐν ἡριστῷ.

1. τῇ AB^{vs} Orig 3,162^a cod, ἐν τῇ v Orig 3,162^a cod et Lucif 215
1. 2. τα αὐτα των παθηματων τη εν (add τω B) κοσμῳ υμων ἀδελφότητι ἐπιτελεῖσθε AB^s, has eadem passiones in omni hoc saeculo fraternitatem vestram perpeti Lucif 3. υμᾶς AB, ἡμᾶς vs
ἡριστῳ ἰησοῦ A^{vs}, τῳ (an om?) ἡριστῳ B 4. καθαρίσει στηριξίει σθενύσει AB, καθαρίσαι ὑμᾶς, στηριξίει, σθενύσει, θειωσάτω A^{vs}, αυτω AB^v, add ἡ δόξα καὶ 5. των υιωνων A^{vs}, ου B 6. σιλουανου A^s, σιλβανου B πιστου B, του πιστου A^s 8. στητε AB, ἐστήκατε 8. 9. ἀσπάζεται... μου Orig 3,440^b 11. ἡριστῳ AB, add Ἰησοῦ ἀμήν 5 πειτρον a AB

passionein ceteri) ei (et) quae in mundo est uestrae fraternitati (-tatis L) fieri. (20) ¹⁰Deus autem omnis gratiae, qui uocauit nos in aeternam suam gloriam in Christo Iesu, modicum passos ipse perficiet [et] confirmabit (-auit L) [et] solidabit (cons., -auit F al) [que L]. ¹¹Ipsi inperium in saecula saeculorum, amen. ¹²per Siluanum uobis fidelem fratrem (fid. fr. uobis), ut arbitror, breuiter scribsi (-psi), obsecrans et contestans hanc esse ueram (u. e.) gratiam dei, in qua state (et stati L, states). ¹³salutat uos [ecclesia L] quae est in Babylone [ecclesia] conelecta (sic L: cumelecta ceteri) et Marcus filius meus. ¹⁴salutate inuicem in osculo sancto. gratia uobis [cun] [in F al] omnibus qui estis in Christo. [amen. om L]

Exp. epistula sancti (apostoli) Petri [ad gentes prima F al].

ΠΕΤΡΟΥ Β.

Σίμων Πέτρος δοῦλος καὶ ἀπόστολος Ἰησοῦ χριστοῦ τοῖς ἰσότη-
 μον ἡμῖν λαχοῦσι πίστιν ἐν δικαιοσύνῃ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν καὶ σωτῆρος
 Ἰησοῦ χριστοῦ. ²χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη πληθυνθείη ἐν ἐπιγνώσει
 τοῦ Θεοῦ καὶ Ἰησοῦ τοῦ κυρίου ἡμῶν, ὥς πάντα ἡμῖν τῆς θείας
 δυνάμεως αὐτοῦ τὰ πρὸς ζωὴν καὶ εὐσέβειαν διδωρημένης διὰ τῆς 5
 ἐπιγνώσεως τοῦ καλλίσαντος ἡμᾶς ἰδίᾳ δόξῃ καὶ ἀρετῇ, ⁴δι' ὧν τὰ
 μέγιστα καὶ τίμια ἡμῖν ἐπαγγέλματα διδωρῆται, ἵνα διὰ τούτων
 γένησθε θείως κοινωνοὶ φέσεως, ἀποφυγόντες τῆς ἐν τῷ κόσμῳ ἐν
 ἐπιθυμίᾳ φθορᾶς. ⁵καὶ αὐτοὶ δὲ σπουδῇ πᾶσαν παρῑσιενέγκαντες
 ἐπιχορηγήσατε ἐν τῇ πίστι ὑμῶν τὴν ἀρετὴν, ἐν δὲ τῇ ἀρετῇ τὴν 10
 γνῶσιν, ⁶ἐν δὲ τῇ γνῶσει τὴν ἐγκράτειαν, ἐν δὲ τῇ ἐγκρατείᾳ τὴν
 ὑπομονήν, ἐν δὲ τῇ ὑπομονῇ τὴν εὐσέβειαν, ⁷ἐν δὲ τῇ εὐσεβείᾳ
 τὴν φιλαδελφίαν, ἐν δὲ τῇ φιλαδελφίᾳ τὴν ἀγάπην. ⁸ταῦτα γὰρ

πετροῦ β AB, πετροῦ επιστολῇ β C, Πέτρον τοῦ ἀποστόλου ἐπι-
 στολὴ καθολικῇ διευτέρᾳ ε. beatus apostolus Petrus in epistola sua
 altera Hilar 776 1. σίμων Bv, συμειων Aε 2. σωτήρος AB,
 add ἡμῶν ε 4. ἰησοῦ BCε, add χριστοῦ A ως BCε, ὡσ..τα A
 6. ἰδία δόξῃ καὶ ἀρετῇ ACv, δία δόξης καὶ ἀρετῆς Bε 7. με-
 γιστα καὶ τίμια ἡμῖν (ὑμῖν A) ACv, τίμια καὶ μέγιστα ἡμῖν B,
 μέγιστα ἡμῖν καὶ τίμια ε 8. Hilar 776 τῷ AB, om Cε
 8. 9. ἐν ἐπιθυμίᾳ ABε, ἐπιθυμίας καὶ C 9. αὐτοὶ δὲ A, αὐτοῦ τοῦτο
 δὲ Bε ei pr C?, αὐτοῦ δὲ τοῦτο corr C πασαν ABvε, om C
 10. ὑμῶν ABvε, ἡμῶν C 11. ἐγκρατειαν C ἐγκρατεία C

INC. EPISTVLA SANCTI PETRI SECVNDA.

(Incipit eiusdem secunda.)

(1) Simon Petrus servus et apostolus Iesu Christi his qui coae-
 qualem nobis sortiti sunt fidem in iustitia (-iam) dei nostri et sal-
 uatoris Iesu Christi. ²gratia vobis et pax adimpleatur (adiimpl. F)
 in cognitione (agn. L, -nem pr F al) domini nostri, ³quomodo om-
 nia nobis divinae virtutis suae quae ad uitam et pietatem donata
 est per cognitionem eius qui vocavit nos [in] propria gloria et vir-
 tute, ⁴per quae (que pr F, quem V al, quam L) maxima et prae-
 tiosa nobis promissa donauit, ut per haec efficiamini divinae consor-
 tes (-tis pr F al) naturae, fugientes eius quae (qui) in mundo est
 concupiscentiae corruptionem. (2) ⁵Vos autem curam omnem subin-
 ferentes ministrare (-are) in fide uestra virtutem, in virtute autem
 scientiam, ⁶in scientia autem abstinentiam, in abstinentia autem pa-
 tientiam, in patientia autem pietatem, ⁷in pietate autem amorem fra-
 ternitatis, in amore autem (om al) fraternitatis caritatem. ⁸haec enim

ὑμῖν παρόντα καὶ πλεονάζοντα οὐκ ἀργοὺς οὐδὲ ἀκέρητους καθίστησιν εἰς τὴν τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ χριστοῦ ἐπίγνωσιν· ⁹ ὅφρ' ἂν μὴ πάρεστιν ταῦτα, τυφλὸς ἔστιν μυωπάζων, λήθην λαβὼν τοῦ καθαρισμοῦ τῶν πάλοι αὐτοῦ ἁμαρτιῶν. ¹⁰ διὸ μᾶλλον, ἀδελφοί, σπουδάσατε ἵνα διὰ τῶν καλῶν ὑμῶν ἔργων βεβαίαν ὑμῶν τὴν κλήσιν καὶ ἐκλογὴν ποιῆσθε· ταῦτα γὰρ ποιοῦντες οὐ μὴ πταίσητέ ποτε· ¹¹ οὕτως γὰρ πλουσίως ἐπιχορηγηθήσεται ὑμῖν ἡ εἴσοδος εἰς τὴν αἰώνιον βασιλείαν τοῦ κυρίου ἡμῶν καὶ σωτῆρος Ἰησοῦ χριστοῦ.

¹² Διὸ μελλήσω ὑμῶς ἀεὶ ὑπομνήσκειν περὶ τούτων, καί περ ¹³ εἰδότας καὶ ἐστηριγμένους ἐν τῇ παρούσῃ ἀληθείᾳ. ¹³ δίκαιον δὲ ἡγοῦμαι, ἐφ' ὅσον ἐμὶ ἐν τούτῳ τῷ σκηνώματι, διεγείρειν ὑμᾶς ἐν ὑπομνήσει, ¹⁴ εἰδὼς ὅτι ταχινή ἔστιν ἡ ἀπόθεις τοῦ σκηνώματος μου, καθὼς καὶ ὁ κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς χριστὸς ἐδήλωσέν μοι. ¹⁵ σπουδάσω δὲ καὶ ἐκάστοτε ἔχειν ὑμᾶς μετὰ τὴν ἐμὴν ἔξοδον τὴν τούτων μνήμην ποιῆσθαι. ¹⁶ οὐ γὰρ σισοφισμένοις μύθοις ἐξακολουθήσαντες ἔγνωρίσαμεν ὑμῖν τὴν τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ χριστοῦ

1. παρόντα *Av*, υπαρχοντα *BCς* 3. μ.νυπαζων *C* 4. αμαρτιων *BCς*, αμαρτηματων *A* 5. ινα δια των καλων νμων (om v) εργων *Av*, om *BCς* 6. κλησιν *BCς*, παρακλησιν *A* ποιησθε *A*, ποιησθαι *Cς* 7. ποτε *BCς*, om *A* οντως *AC*, Ουτω *ς* 8. αιωνιαν *C* ημων και σωτηρος *BCς*, και σωτηρος ημων *A* 9. μελλησω *ABCς*, οὐκ ἀμελήσω *ς* νμας αι *Avς*, αι νμας *BC* 11. τω om pr *C*? 12. εν *BCς*, εν τη *A* 15. ποιησθε *C*

(autem omnia si *L*) uobiscum adsint (adstant) et superent, non uacuos nec (et *F al*) sine fructu uos constituent in domini nostri Iesu Christi cognitione (-nem): ⁹cui enim non praesto sunt haec, caecus est et in manu temptans, obliuionein accipiens purgationis ueterrum suorum delictorum. (3) ¹⁰Quapropter, fratres, inagis sat (om *L*) agite ut per bona opera (bonam operam) certam uestram uocationem et electionem faciatis: haec enim facientes non peccabitis (-atis) aliquando: ¹¹sic enim abundanter (habund.) ministrabitur uobis introitus in aeternum regnum domini nostri et saluatoris Iesu Christi. ¹²propter quod incipiam uos semper commonere de his, et quidem scientes et confirmatos [uos om *L al*] in praesenti ueritate. ¹³justum autem arbitror, quam diu (quandiu *L*) sum in hoc tabernaculo, suscitare uos in cominonitione (in incommotione *F*, -nem), ¹⁴certus [sum] quod uelox est depositio tabernaculi mei (om *al*), secundum quod et (om *al*) dominus noster Iesus Christus significauit (-cat) mihi. (4) ¹⁵Dabo autem operam et frequenter habere uos post obitum meum ut horum memoriam faciatis. ¹⁶non enim doctas (indoct.) fabulas secuti notam secutus (= fac. *F al*) uobis domini nostri Iesu Christi (*L. C. om al*)

δύναμιν καὶ παρουσίαν, ἀλλ' ἐπόπται γενηθέντες τῆς ἐκείνου μεγα-
λειότητος· ¹⁷λαβὼν γὰρ παρὰ Θεοῦ πατρὸς τιμὴν καὶ δόξαν φωνῆς
ἐνεχθείσης αὐτῷ τοιαῦδε ὑπὸ τῆς μεγαλοπρεποῦς δόξης, Οὗτός
ἐστιν ὁ υἱός μου ὁ ἀγαπητός, εἰς ὃν ἐγὼ εὐδόκησα. ¹⁸καὶ ταύτην
τὴν φωνὴν ἡμεῖς ἤκούσαμεν ἐξ οὐρανοῦ ἐνεχθεῖσαν σὺν αὐτῷ ὅν- 5
τις ἐν τῷ ὄρει τῷ ἁγίῳ, ¹⁹καὶ ἔχομεν βεβαιότερον τὸν προφητικὸν
λόγον, ᾧ καλῶς ποιῶτε προσέχοντες ὡς λύχνῳ φαίνοντι ἐν ἀνχητρῷ
τόπῳ, ἕως οὗ ἡμεῖρα διαυγάσῃ καὶ φωσφόρος ἀνατεῖλῃ ἐν ταῖς
καρδίαις ὑμῶν, ²⁰τοῦτο πρῶτον γινώσκοντες ὅτι πᾶσα προφητεία
γραφῆς ἰδίως ἐπιλύσειως οὐ γίνεται· ²¹οὐ γὰρ θελήμυι ἀνθρώπου ¹⁰
ἡνέχθη ποτὲ προφητεία, ἀλλ' ὑπὸ πνεύματος ἁγίου φερόμενοι
ἐλάλησαν ἄγιοι τοῦ Θεοῦ ἄνθρωποι.

¹Εγίνοντο δὲ καὶ ψευδοπροφῆται ἐν τῷ λαῷ, ὡς καὶ ἐν ὑμῖν
ἔσονται ψευδοδιδάσκαλοι, οἵτινες παρεισάξουσιν αἰρέσεις ἀπωλείας,
καὶ τὸν ἀγοράσαντια αὐτοὺς δεσπότην ἀρνούμενοι, ἐπάγοντες ἐαν- 15
τοῖς ταχινὴν ἀπώλειαν, ²καὶ πολλοὶ ἔξακολουθήσουσιν αὐτῶν ταῖς

1. γενηθεντες A παρα ABς, add του C 3. αυτω τοιασδε
ABυς, τοιασδε αυτω C 3. 4. ουτος εστιν ο υιος μου ο αγαπητος
ACυς, ο υιος μου ο αγαπητος μου ουτος εστιν B 4. ευδοκησα
BCς, ηυδοκησα A 5. εξ BCς, εκ του A 6. ορει τω αγιω A
υς, αγιω ορει BC βεβαιωτερον A 7. ανχητρω BCς, ανχητρω A
11. ποτε η (om ζ) προφητεια Aυς, προφητεια (sic corr C) ποτε
BC αλλ ACς, αλλα B 12. αγιοι του (οι ἄγιοι ζ) Θεου Aυς,
απο Θεου αγιοι C, απο Θεου B 14. παρεισαξουσιν C αιρεις A

nirtutem et praesentiam (et pr. om L al), sed speculatores facti
(facta) illius magnitudinis. ¹⁷accipiens enim a deo patre honorem et
gloriam, voce delabsa (-psa) ad eum huiusce modi a (om F al)
magnifica gloria, Hic est filius meus dilectus, in quo mihi conplacui
(-cuit F al) [ipsum audite]. ¹⁸et hanc vocem nos audivimus de caelo
allatam (adl.), cum essemus cum ipso in monte sancto, ¹⁹et habemus
firmiorem propheticum (profet. L) sermonem, cui (cum) bene facitis
(faciatis) attendentes (adt. L, adtendite) (5) Quasi lucernae lucenti
(-tes) in caliginoso loco, donec dies lucescat (el., inl., -cisc., -scet)
et lucifer oriatur in cordibus uestris, ²⁰hoc primum intellegentes quod
omnis prophetia scripturae (scribt. F) propria interpretatione (-prae-
t. L) non fit: ²¹non enim voluntate humana adlata est aliquando pro-
phetia, sed spiritu sancto inspirati locuti sunt sancti dei homines.
¹fuerunt uero et pseudoprophetae in populo, sicut et in (om al) uo-
bis erunt (om al) magistri mendaces, qui intro ducent (qui inducent
L, -cunt F al) sectas perditionis, et eum qui emit eos dominum
negant, superducentes (superdoc. F, superind.) sibi celerem perdi-
tioneem, ²et multi sequentur (sequuntur L) eorum luxurias (lux. eor.);

ἀσελγείαις, δι' οὓς ἡ ὁδὸς τῆς ἀληθείας βλασφημηθήσεται, ³καὶ ἐν πλεονεξίᾳ πλαστοῖς λόγοις ὑμᾶς ἐμπορεύσονται· οἷς τὸ κρίμα ἔκπαλαι οὐκ ἄργεῖ, καὶ ἡ ἀπόλειψις αὐτῶν οὐ νυστάζει. ⁴εἰ γὰρ ὁ Θεὸς ἀγγέλων ἁμαρτησάντων οὐκ ἐφείσατο, ἀλλὰ σιροῖς ζόφου ⁵ταρταρώσας παρέδωκεν εἰς κρίσιν κολαζομένους τηρεῖν, ⁶καὶ ἀρχαίου κόσμου οὐκ ἐφείσατο, ἀλλ' ὕδατος Νῶε δικαιοσύνης κήρυκα ἐφύλαξεν, κατακλυσμὸν κόσμῳ ἀσεβῶν ἐπάξας, ⁷καὶ πόλεις Σοδόμων καὶ Γομόρρας τεφρώσας καταστροφῇ κατέκρινεν, ὑπόδειγμα μελλόντων ἀσεβῶν τεθεικώς, ⁸καὶ δίκαιον Ἀὐτὸ καταπονούμενον ⁹ὑπὸ τῆς τῶν ἀθέσμων ἐν ἀσελγείᾳ ἀναστροφῆς ἐρρύνετο ¹⁰(βλέμματι γὰρ καὶ ἀκοῇ δίκαιος ἐγκυτοικῶν ἐν αὐτοῖς ἡμέραν ἔξ ἡμέρας ψυχὴν δικαίαν ἀνόμοις ἔργοις ἱβασάνει), ¹¹οὐδὲν κύριος εὐσεβεῖς ἐκ πειρασμοῦ ῥύεσθαι, ἀδίκους δὲ εἰς ἡμέραν κρίσεως κολαζομένους τηρεῖν, ¹²μάλιστα δὲ τοὺς ὀπίσω σαρκὸς ἐν ἐπιθυμίᾳ ¹³μιασμοῦ πορευομένους καὶ κριότιτος καταφρονούντας. ¹⁴τολμηταί

1. ἀσελγείαις ABC, ἀπωλείαις ε οδός BC, δοξά A 4. σιροῖς ABC, σιροῖς ες ζόφου BC, ζοφοῖς A 5. εἰς κρίσιν AC ες, om B κολαζομένους τηρεῖν Av, τηρουμένους C, τετηρημένους Bε 6. ἀλλ Bε, ἀλλὰ AC 8. καταστροφή Avε, om BC 9. ἀσεβεῖν ACε, ἀσεβεῖσι B καταπονούμενων pr A 10. ἀναστροφή A 11. δίκαιος B, ο δίκαιος ACε ἐγκυτοικῶν C 14. μάλιστα A ἐπιθυμία AB, ἐπιθυμίαις C 15. καταφρονούντας BC, καταφρονούντες A

per quos uia ueritatis blasphematur (-abitur L), ³et in auaritia fictis (factis L al) uerbis de uobis negotiabuntur; quibus iudicium iam olim non cessat, et perditio eorum non dormitat. (6) ⁴Si enim deus angelis peccantibus non pepercit, sed (om al) rudentibus (rugient. L, ruent.) inferni detractos (-tus) in tartarum tradidit (tradedit) in iudicium cruciandos (-atos pr F al, -atus) reservari, ⁵et originali mundo non pepercit, sed octauum Noe iustitiae praeconem (-niae) custodiuit, diluuium (dillui. F) mundo impiorum inducens, ⁶et ciuitates Sodomorum et Gomorraeorum in cinerem redigens euersione dannauit, exemplum eorum qui impie (impii) acturi sunt ponens, ⁷et iustum Loth oppressum (oppraessum) a nefandorum iniuria [ac luxuriosa] conuersatione eripuit (eruit L al): ⁸aspectu enim et auditu iustus erat habitans apud eos qui diem de die (de die in diem L) animam iustam iniquis operibus cruciabant: ⁹nouit dominus (deus) pios de temptatione eripere, iniquos uero in diem iudicii cruciandos reservare, ¹⁰magis autem eos qui post carnem in concupiscentia [sua] inmunditiae ambulant (-labant) dominationemque conteununt (con-temn.?). audaces sibi placentes, sectas (sectantes) non metuunt [fa-

αὐθάδεις, δόξας οὐ τρέμουσιν βλασφημοῦντες, ¹¹ὁπου ἄγγελοι ἰσχυροὶ καὶ δυνάμει μείζονες ὄντες οὐ φέρουσιν κατ' αὐτῶν βλάβητον κρῖσιν· ¹²οἳτοι δέ, ὡς ἄλογα ζῶα γεγεννημένα φυσικὰ εἰς ἄλωσιν καὶ φθοράν, ἐν οἷς ἀγνοοῦσιν βλασφημοῦντες, ἐν τῇ φθορᾷ αὐτῶν καὶ φθαρήσονται ¹³κομιούμενοι μισθὸν ἀδικίας. ἡδονὴν ἡγοούμενοι εἰς τὴν ἐν ἡμέρᾳ τρυφῇ, σπῖλοι καὶ μῶμοι ἐντυφῶντες ἐν ταῖς ἀγάπαις αὐτῶν, συνευχόμενοι ἑμῖν, ¹⁴ὁφθαλμοὺς ἔχοντες μεστοὺς μοιχαλίδος καὶ ἀκαταπίστους ἡμαρτίας, δειλιάζοντες ψυχὰς ἀστηρίκτους, καρδίαν γεγυμνασμένην πλεονεξίας ἔχοντες, κατάρας τέκνα, ¹⁵καταλιπόντες εὐθείαν ὁδὸν ἐπλανήθησαν, ἔξυκολουθήσαντες τῇ ¹⁰ὁδοῦ τοῦ Βαλαὰμ τοῦ Βοσόρ, ὃς μισθὸν ἀδικίας ἡγάπησιν, ¹⁶ἐλεγξιν δὲ ἔσχει ἰδίας παρανομίας· ὑποζύγιον ἄφωνον ἐν ἀνθρώπῳ φωνῇ φθελγόμενον ἐκάλυψεν τὴν τοῦ προφήτου παραφροσίναν. ¹⁷οἳτοί εἰσιν πηγαὶ ἄνδρῳ καὶ ὁμίχλαι ὑπὸ λαίλαπος ἐλαυνόμεναι·

2. οντε C αυτων Au, add παρα κυριω BCς 3. γεγεννημενα (sic pr A, γεγενημ. corr A) φυσικα ABC, φυσικὰ γεγεννημένα ε
5. και φθαρησονται ABCv, καταφθαρησονται ε κομιουμεινοι A Cvs, αδικουμεινοι B 6. αγαπαις Bv et pr corr A, απαιταις Cς et pr A 7. αυτων ABvs, add σπιλαδες C 8. μοιχαλιδος BCς, μοιχαλις A ακαταπιστους AB, ακαταιπιστους Cς 9. πλεονεξιας ACv, πλεονεξιας Bς 10. ευθειαν ABC, τὴν εὐθείαν ε
11. βοσορ Cvs et pr corr A, βιωρ B ος ACvs, οτι B ηγαπησεν ACvs, ηγαπησαν B 12. ανθρωπου Avς, ανθρωποις B, ανων C 14. και ομιχλαι ABC, νεφελαι ε λειλαπος AC

cere L] blasphemantes, (7) ¹¹Vbi angeli, fortitudine et uirtute cum sint maiores, non portant aduersum se execrabile (exsecr.) iudicium: ¹²hi (hii) uero uelut irationabilia pecora naturaliter in captionem et in perniciem in his quae ignorant blasphemantes in corruptione sua et peribunt, ¹³percipientes (rec.) mercedem iniustitiae. uoluptatem existimantes (expect.) diei delicias (dilec. L), coinquinationes (-nis L al) et maculae deliciis (dilec. L al) affluentes (adfl., afl. F) in conuiuiis (conuiuii F) suis (om L), luxuriantes uobiscum, ¹⁴oculos habentes plenos adulterio et incessabiles (-bili L) delicti (delicto L, dilecto al), pellicientes (perl., -licent. pr F al) animas instabiles, cor exercitatum auaritiae habentes, maledictionis (-nes) filii, ¹⁵derelinquentes rectam uiam errauerunt, secuti [sunt L] uiam Balaam ex Bosor, qui mercedem iniquitatis auauit, ¹⁶correctionem uero habuit suae uesaniae (ues. F al) [propriae iniquitatis]: subiugale (-lem) inutum in hominis uoce loquens prohibuit prophetae (-tiae pr F) insipientiam. (8) ¹⁷Hi (Hii) sunt fontes sine aqua et nebulae (nubulae pr F) turbinibus exagitatae (-tate L); quibus caligo tenebrarum

οἱς ὁ ζόφος τοῦ σκότους τειθήρηται. ¹⁸ὑπέρογκα γὰρ ματαιότητος φθειγόμενοι δειλιάζουσιν ἐν ἐπιθυμίαις σαρκὸς ἀσελγείαις τοὺς ὀλίγως ἀποφεύγοντας, τοὺς ἐν πλάνῃ ἀναστρεφόμενους, ¹⁹ἔλευθερίαν αὐτοῖς ἐπαγγελλόμενοι, αὐτοὶ δοῦλοι ὑπάρχοντες τῆς φθορᾶς· ὧς γάρ τις ἤτιθται, τούτῳ καὶ διδούλωται. ²⁰εἰ γὰρ ἀποφυγόντες τὰ μιάσματα τοῦ κόσμου ἐν ἐπιγνώσει τοῦ κυρίου ἡμῶν καὶ σωτῆρος Ἰησοῦ χριστοῦ, τούτοις δὲ πάλιν ἐμπλακέντες ἤτιθνται, γέγονεν αὐτοῖς τὰ ἔσχατα χεῖρονα τῶν πρώτων· ²¹κρείττιον γὰρ ἦν αὐτοῖς μὴ ἐπιγνωσκῆναι τὴν ὁδὸν τῆς δικαιοσύνης, ἢ ἐπιγνωθῆναι εἰς τὰ ¹⁰ὀπίσω ὑποστρέψαι ἀπὸ τῆς παραδοθείσης αὐτοῖς ἀγίας ἐντολῆς. ²²συμβέβηκεν αὐτοῖς τὸ τῆς ἀληθοῦς παροιμίας, κύων ἐπιστρέψας ἐπὶ τὸ ἴδιον ἐξέριμμα, καὶ ὅς λουσαμένη εἰς κύλισμα βορβόρου.

¹Ταύτην ἤδη, ἀγαπητοί, δευτέραν ὑμῖν γράφω ἐπιστολήν, ἐν αἷς διεγείρω ὑμῶν ἐν ὑπομνήσει τὴν εἰλικρινῆ διάνοιαν, ²μνησθῆναι τῶν προειρημένων ῥημάτων ὑπὸ τῶν ἀγίων προφητῶν καὶ τῆς τῶν ἀποστόλων ὑμῶν ἐντολῆς τοῦ κυρίου καὶ σωτῆρος, ³τοῦτο

1. σκοτους Bv, add εἰς μίωνα ACz ματαιότητης B? 2. ασελγείαις AC, ἐν ασελγ. B?z ὀλίγως ABv, ὀντως Cz 3. ἀποφεύγοντας ABCv, ἀποφυγόντας z 4. ὑπάρχοντες BCz, ὄντες A 5. καὶ ACvz, om B 6. ἡμῶν ACv, om Bz 7. ἐμπλακέντες A 8. κρείττιον BCz, κρείσσον A ἢν αὐτοῖς BCvz, αὐτοῖς ἢν A 9. μὴ om pr A? 10. εἰς τὰ ὀπίσω Av, om BCz 10. ὑποστρέψαι BC, ἐπιστρέψαι z, ἀνακαμψαι A ἀπο Av, ἐκ BCz 11. συμβέβηκεν AB, add δε Cz 12. κύλισμα Az, κύλισμον BC 16. νμῶν ABCv, ἡμῶν z

reservatur. ¹⁸superba (-ua pr F, -bae, -bia L) enim uanitatis (sanit. F) loquentes pellicent (perl. pr F) in (perlicitum) desideriis carnis (carnes, carne) luxuriae eos qui paululum effugiant, qui in errore conuersantur (-sati), ¹⁹libertatem illis (illius) promittentes, cum ipsi serui sint corruptionis: a quo enim quis (qui pr L) superatus est, huius et seruus est. ²⁰si (sic) enim refugientes coinquinationes (-nis L) inmundi in cognitione (cogitat., -nem, -ni) domini nostri et saluatoris Iesu Christi, his rursus implicati (impliciti F al) superantur (-rant), facta sunt eis (eius) posteriora deteriora prioribus: ²¹melius enim erat illis non cognoscere uiam iustitiae, quam post agnitionem retrorsum conuerti ab eo quod illis traditum est sancto inandato. ²²contigit [enim om L] eis (illis) illud ueri prouerbi, canis reuersus ad suum uomitum (u. s. L), et sus (sues) lota (lotus) in uolutabro luti. (9) ¹Hanc ecce uobis, carissimi (kar.), secundam scriho epistolam, in quibus excito uestram in commonitione (commot. pr F, -nem L) sinceram mentem, ²ut memores sitis eorum quae praedixi uerborum a sanctis prophetis (u. sanctorum prophetarum L al) et apostolorum uestrorum, praeceptorum domini et saluatoris, ³hoc primum

πρωτον γινώσκοντες, ὅτι ἐλεύσονται ἐπ' ἐσχάτων τῶν ἡμερῶν ἐν ἐμπαιγμονῇ ἐμπαϊκται κατὰ τὰς ἰδίαις ἐπιθυμίας αὐτῶν πορευόμενοι ⁴καὶ λέγοντες Πού ἔστιν ἡ ἐπαγγελία τῆς παρουσίας αὐτοῦ; ἀφ' ἧς γὰρ οἱ πατέρες ἐκοιμήθησαν, πάντα οὕτως διαμένει ἀπ' ἀρχῆς κτίσεως. ⁵λανθάνει γὰρ αὐτοὺς τοῦτο θέλοντας, ὅτι οὐρανοὶ ⁵ἔσαν ἔκπαιλαι καὶ γῆ ἐξ ὕδατος καὶ δι' ὕδατος συνειστώσα τῷ τοῦ Θεοῦ λόγῳ, ⁶δι' ὧν ὁ τότε κόσμος ἔδατι κατακλυσθεὶς ἀπώλειτο, ⁷οἱ δὲ τῶν οὐρανοὶ καὶ ἡ γῆ τῷ αὐτῷ λόγῳ τεθρονησμένοι εἰσιν πυρί, τηρούμενοι εἰς ἡμέραν κρίσεως καὶ ἀπωλείας τῶν ἀσεβῶν ἀνθρώπων. ⁸ἐν δὲ τούτῳ μὴ λανθάνειτω ὑμᾶς, ἀγαπητοί, ὅτι μία ¹⁰ἡμέρα παρὰ κυρίῳ ὡς χίλια ἔτη καὶ χίλια ἔτη ὡς ἡμέρα μία. οὐ βραδύνει κύριος τῆς ἐπαγγελίας, ὡς τινες βραδυτῆτα ἡγοῦνται, ἀλλὰ μικροθymi δι' ὑμᾶς, μὴ βουλόμενός τινας ἀπολέσθαι, ἀλλὰ πάντας εἰς μετάνοιαν χωρῆσαι. ¹⁰ἥξει δὲ ἡμέρα κυρίου ὡς κλέπτης, ἐν ᾗ οἱ οὐρανοὶ ῥοιζηδὸν παρελύσονται, στοιχεῖα δὲ καινοσύμενα ¹⁵

1. γινώσκοντες] sic corr C, προγινώσκοντες pr C? ἐσχάτων AB et corr C, ἐσχάτω pr C, ἐσχάτου s 1. 2. ἐν (om C) ἐμπαιγμονῇ ABCv, om s 2. ἐνπαικται A, ἐμπαικται C ἐπιθυμίας αὐτῶν BC, αὐτῶν ἐπιθυμίας A s 4. οὕτως AC, οὕτω s 5. κτιστῶς C 6. γῆ AB s, ἡ γῆ C συνειστώσης B 8. αὐτῷ ABv s, αὐτοῦ C et B? 9. πυρί ABv s, ἐν πυρί C τηρούμενοι εἰς] sic pr corr C, τηρούμενοι pr C ἀπωλείας BCv s, ἀσεβείας A ἀσεβῶν C 10. ἡμᾶς ABv s, ἡμᾶς C 11. χίλια AC 12. κύριος ABC, ὁ Κτίριος s 13. δι' ὑμᾶς Av, εἰς ὑμᾶς BC, εἰς ἡμᾶς s 14. δε BC, δε ἡ A s κλέπτης ABv, add ἐν νυκτὶ C s 15. ρυζηδὸν A

scientes, quod uenient in nouissimis diebus in deceptione (-nem L) inlusores iuxta proprias concupiscentias ambulantes, ⁴dicentes Vbi est promissio aut aduentus eius? ex quo enim patres dormierant, omnia sic perseuerant ab initio creaturae. ⁵latet enim hoc uolentes, quod caeli erant prius et terra de aqua et per (om al) aquam consistens dei uerbo, ⁶per quae (quem F al) ille tunc (om al) inundatus perit, ⁷caeli autem qui nunc sunt et terra eodem uerbo repositi sunt igui, reseruati (seru. L al, -andi) in diem iudicii et perditionis impiorum hominum. (10) ⁸Vnum uero hoc non lateat uos, carissimi (kar.), quia unus dies apud (apud pr F) dominum sicut mille anni et mille anni sicut dies unus (u. d.). ⁹non tardat dominus promissis, sed patienter agit propter uos, nolens aliquos (-quem L al) perire, sed omnes ad paenitentiam reuerti. ¹⁰adueniet autem dies domini ut (sicut L) fur, in qua caeli magno impetu transient (transeunt L), elementa uero calore (caelo re pr F)

λυθῆσεται καὶ γῆ καὶ τὰ ἐν αὐτῇ ἔργα κατακαίσεται. ¹¹τούτων οὖν πάντων λυομένων ποταποὺς δι᾽ ἐπάρχιν ἡμῶς ἐν ἀγίαις ἀναστροφαῖς καὶ εὐσεβείαις ¹²προσδοκῶντας καὶ σπεύδοντας τὴν παρουσίαν τῆς τοῦ Θεοῦ ἡμέρας, δι' ἣν οὐρανοὶ πυροῦμενοι λυθῶ-
¹³σονται καὶ στοιχεῖα καυσούμενα ταχέσεται. ¹⁴καινοὺς δὲ οὐρανοὺς καὶ γῆν καινὴν καὶ τὰ ἐπαγγέλματα αὐτοῦ προσδοκῶμεν, ἐν οἷς δικαιοσύνη κατοικεῖ.

¹⁴Διό, ἀγαπητοί, ταῦτα προσδοκῶντες σπουδάσατε ἄσπιλοι καὶ ἀμώμητοι αὐτῷ ἐρρεθῆναι ἐν εἰρήνῃ, ¹⁵καὶ τὴν τοῦ κυρίου ἡμῶν μακροθυμίαν σωτηρίαν ἡγεῖσθαι, καθὼς καὶ ὁ ἀγαπητὸς ἡμῶν ἀδελ-
¹⁶φὸς Παῦλος κατὰ τὴν δοθείσαν αὐτῷ σοφίαν ἔγραψεν ὑμῖν· ¹⁷ὥς καὶ ἐν πάσαις ἐπιστολαῖς, λαλῶν ἐν αὐταῖς περὶ τούτων, ἐν αἷς ἔστιν θυσιότης τινα, ἣ οἱ ἀμαθεῖς καὶ ἀστήρικτοι στρεβλοῦσιν ὥς καὶ τὰς λοιπὰς γραφὰς πρὸς τὴν ἰδίαν αὐτῶν ἀπώλειαν. ¹⁷ὑμεῖς
¹⁸οὖν, ἀγαπητοί, προγινώσκοντες φυλάσσεσθε ἵνα μὴ τῇ τῶν ἀθέσ-

1. λυθῆσεται BC, λυθῆσονται Aς γῆ ABς, η γῆ C κατα-
καησεται Aς, κφανισθησονται C, ευρεθησεται B 2. ουν Aυς,
δε (om B) ουτως BC υμας (add . . . C) ACς, om B 4. Θεου
ABυς, κυριου Cy 5. ταχῆσεται Cy, τηκεται ABς 6. γῆν και-
νην (κενην C) BCυς, κενην γῆν Ay και τα επαγγέλματα Ay,
κατα το επαγγέλμα BCς ἐν om pr C? 7. κατοικει BCς, νοι-
κει A 9. αμωμητοι BCς, αμωμοι A 11. δοθεισαν αυτω AB
Cy, αυτῷ δοθῆσαν ε 12. πασαις ABC, add ταῖς ε αυταις
BCς, αυτοις A αις AB, οis Cς 13. εστιν BCς, εισιν A
στρεβλω . . . σιν C 15. αγαπητοι προγινωσκοντις (προγιν. A)
ABυς, προγινωσκοντις αγαπητοι C

soluentur (soluuntur). ¹¹cum haec igitur omnia dissoluenda sint (sunt), quales oportet uos esse (e. u. L al) in sanctis conversationibus et pietatibus ¹²expectantes et properantes in aduentum (-tu L) diei (om al) dei (domini L al), per quam caeli ardentes soluentur et elementa ignis ardore tabescent (tabisc.). (11) ¹³Nouos uero caelos et nouam terram (t. n.) et promissa ipsius expectamus, in quibus iustitia habita-
¹⁴t. ¹⁵propter quod, carissimi (kar.), haec expectantes satis (sat) agite immaculati et inuiolati ei inueniri (-re) in pace, ¹⁶et domini nostri longanimitatem salutem arbitramini, sicut et carissimus (kar.) frater noster Paulus secundum datam sibi sapientiam scripsit (scribs. F) uobis ¹⁷sicut et in omnibus epistulis (epistol.), loquens in eis de his, in quibus sunt quaedam difficilia intellectu, quae indocti et instabiles deprauant sicut et (om al) ceteras scribaturas (script.) ad suam ipsorum perditionem. ¹⁸uos igitur, fratres, praescientes custodite ne

μων πλάνη συναπαχθέντες ἐκπέσῃτε τοῦ ἰδίου σιτηριγοῦ, ¹⁸αὐξάνετε δὲ ἐν χάριτι καὶ γνώσει τοῦ κυρίου ἡμῶν καὶ σωτῆρος Ἰησοῦ χριστοῦ. αὐτῷ ἡ δόξα καὶ νῦν καὶ εἰς ἡμέραν αἰῶνος, ἀμήν.

ΙΩΑΝΝΟΥ Α.

^α Ὁ ἦν ἀπ' ἀρχῆς, ὃ ἀκηκόαμεν, ὃ ἐωράκαμεν τοῖς ὀφθαλμοῖς ἡμῶν, ὃ ἐθεασάμεθα καὶ αἱ χεῖρες ἡμῶν ἐψηλάφησαν, περὶ τοῦ λόγου ⁵ τῆς ζωῆς ²(καὶ ἡ ζωὴ ἐφανερώθη, καὶ ἐωράκαμεν καὶ μαρτυροῦμεν καὶ ἀπαγγέλλομεν ὑμῖν τὴν ζωὴν τὴν αἰῶνον, ἣτις ἦν πρὸς τὸν πατέρα καὶ ἐφανερώθη ἡμῖν), ³ὃ ἐωράκαμεν καὶ ἀκηκόαμεν, ἀπαγγέλλομεν καὶ ὑμῖν, ἵνα καὶ ὑμεῖς κοινωνίαν ἔχητε μεθ' ἡμῶν. καὶ ἡ κοινωνία δὲ ἡ ἡμετέρα μετὰ τοῦ πατρὸς καὶ μετὰ τοῦ υἱοῦ αὐ- ¹⁰ τοῦ Ἰησοῦ χριστοῦ. ⁴καὶ ταῦτα γράφομεν ὑμῖν, ἵνα ἡ χαρὰ ἡμῶν ᾗ πεπληρωμένη. ⁵καὶ αὕτη ἐστὶν ἡ ἀγγελία ἣν ἀκηκόαμεν ἀπ' αὐτοῦ

1. αυξανετε AB⁵, αυξανισθε C 2. χαρητι A 3. αμην AC⁵, om B πετρον β AB, πετρον καθολικη C Ἰωαννου (ιωανου B?) α AB, Ἰωάννου τοῦ ἀποστόλου ἐπιστολῇ καθολικῇ πρώτῃ 5. ἐν τῇ καθολικῇ ἐπιστολῇ ὁ Ἰωάννης Orig 4,24^b 281^c 1,233^b 3,290^f 797^d 4. ο ακηκοαμεν ABC⁵, om Orig 2,43^b 5. ο AB⁵, καὶ Orig 5.6. αἱ χεῖρες...ζωῆς] Orig 1,634^b 718^d 2,43^b 4,367^b 6. και medium A⁵, και ο B εορακαμεν A 9. και υμιν ABC⁵, ὑμῖν 5 10. δε AB⁵, om C 11. υμιν C⁵ et pr corr A, ημεις B et pr A ημων B⁵, υμων AC⁵ 12. πεπληρωμενη AB⁵, add εν ημιν C αυτη εστιν A⁵, εστιν αυτη BC αγγελια ABC, ἐπαγγελια 5

insipientium errore transducti excidatis a propria firmitate, ¹⁸crescite uerò in gratia (-am F al) et [in om F al] cognitione (-nem F al, -ni) domini nostri et saluatoris Iesu Christi. ipsi gloria et nunc et in diem (die L al) aeternitatis, amen.

[Legi. V] Exp. epist. sancti (apost.) Petri [in F al].

INC. EPISTVLA [SANCTI F al] IOHANNIS PRIMA (APOSTOLI).

(1) Quod fuit ab initio, quod audiuius, quod (et L) uidimus oculis nostris, quod (deleuit V) perspeximus (praesp.) et manus nostrae contractauerunt (trectau., temtauerunt L al), de uerbo uitae: ²et uita manifestata est, et uidimus et testamur et adnuntiamus uobis uitam aeternam, quae erat apud (apud F) patrem et apparuit nobis: ³quod uidimus et audiuius, adnuntiamus [et] uobis, ut et uos societatem habeatis nobiscum, et societas nostra sit cum patre et cum (om pr L al) filio eius Iesu Christo. ⁴et haec scribimus (scrips. L) uobis, ut [gaudeatis et om L al] gaudium nostrum sit plenum. ⁵et haec est adnuntiatio quam audimus (audimus, audiuius) ab eo

καὶ ἀναγγέλλομεν ὑμῖν, ὅτι ὁ Θεὸς φῶς ἐστὶν καὶ σκοτία ἐν αὐτῷ
οὐκ ἔστιν οὐδεμία. Ὁὖν εἰπωμεν ὅτι κοινωνίαν ἔχομεν μετ' αὐτοῦ,
καὶ ἐν τῷ σκότει περιπατοῦμεν, ψευδόμεθα καὶ οὐ ποιοῦμεν τὴν
ἀλήθειαν· ἢ ἐν τῷ φωτὶ περιπατοῦμεν ὡς αὐτός ἐστιν ἐν
5 τῷ φωτί, κοινωνίαν ἔχομεν μετ' ἀλλήλων καὶ τὸ αἷμα Ἰησοῦ τοῦ
νικοῦ αὐτοῦ καθαρίζει ἡμῶς ἀπὸ πάσης ἁμαρτίας. Ὁὖν εἰπωμεν
ὅτι ἁμαρτίαν οὐκ ἔχομεν, ἑαυτοὺς πλανῶμεν καὶ ἡ ἀλήθεια ἐν ἡμῖν
οὐκ ἔστιν. Ὁὖν ὁμολογῶμεν τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν, πιστός ἐστιν καὶ
δίκαιος, ἵνα ἀφῇ ἡμῖν τὰς ἁμαρτίας καὶ καθάρσιν ἡμῶς ἀπὸ πά-
10 σης ἀδικίας. Ὁὖν εἰπωμεν ὅτι οὐχ ἡμαρτήκαμεν, ψεύστην ποιοῦ-
μεν αὐτὸν καὶ ὁ λόγος αὐτοῦ οὐκ ἔστιν ἐν ἡμῖν.

Ἰτεκνία μου, ταῦτα γράφω ὑμῖν, ἵνα μὴ ἁμάρτητε. καὶ ἐάν
τις ἁμάρτη, παράκλητον ἔχομεν πρὸς τὸν πατέρα, Ἰησοῦν χριστὸν

1. ante v̄m̄m duas litteras erasas C 1. 2. ἐν αὐτῷ οὐκ ἔστιν AC
vs Orig 1,585^b 3,982^b 4,78^d 230^c, οὐκ ἔστιν ἐν αὐτῷ B Orig 1,441^a
4,78^c 231^d, ἐν αὐτῷ ἐστὶν Orig 2,572^c 2. οὐδεμία om Orig 3,982^b
ἐαν BCvs Orig 4,78^c, add γὰρ A 3. ποιοῦμεν BCs Orig, ποιῶ-
μεν A 5. ἀλλήλων] αὐτοῦ A? Ἰησοῦ BCv, add χριστοῦ Avs
7. ἑαυτοὺς ABs et corr C, ἑαυτοῖς pr C, nos ipsos Cyp̄r 211, 238
319 Lucif 157 decipimus Cyp̄r Lucif 7. 8. ἐν ἡμῖν οὐκ ἔστιν
ACv Cyp̄r Lucif, οὐκ ἔστιν ἐν ἡμῖν Bvs 8. ὁμολογῶμεν ABCvs,
autem confessi fuerimus Cyp̄r 211 8. 9. ἐστὶν καὶ δίκαιος ABCs,
et iustus est dominus Cyp̄r 9. ἵνα ἀφῇ ἡμῖν τὰς ἁμαρτίας AB
vs et add ἡμῶν Cv, qui nobis peccata dimittat Cyp̄r καθάρσιν
BCvs, καθάρσει A ἡμῶς ABvs, om C 12. καὶ ἐαν ABCs
4,24^b 159^a Cyp̄r 71, καὶ γάρ Orig 4,154^d, ἐὰν γάρ idem 4,39^b

et adnuntiamus vobis, quoniam deus lux est et tenebrae in eo non
sunt ullae. (2) ⁶Si dixerimus quoniam societatem habemus cum (in)
eo, et in tenebris ambulamus, mentimur et non facimus veritatem: ⁷si
autem in luce (lucem pr F al) ambulamus (-lemus F) sicut et ipse
est in luce (in luce est), societatem habemus ad invicem et sanguis
Iesu [Christi om F al] filii (fili F) eius emundat (mundat L al) nos
ab (om L) omni peccato (peccato L). ⁸si dixerimus quoniam pecca-
tum non habemus, ipsi nos seducimus et veritas in nobis non est. ⁹si
confiteamur peccata nostra, fidelis est et iustus (et i. est L al), ut
remittat nobis peccata nostra (om al) et emundet nos ab omni ini-
quitate. ¹⁰si dixerimus quoniam non peccavimus, mendacem facimus
(faciemus pr L) eum et verbum eius non est in nobis (in nobis non
est L al). (3) ¹¹Filioli mei, haec scribo vobis, ut non peccetis. sed
[et FL] si quis peccaverit, advocatum habemus apud (apud V al)

δικαιον, ²καὶ αὐτός ἐστιν ἰλασμός περὶ τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν, οὐ
περὶ τῶν ἡμετέρων δὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ περὶ ὅλου τοῦ κόσμου. ³καὶ
ἐν τούτῳ γινώσκουμεν ὅτι ἐγνώκαμεν αὐτόν, ἐὰν τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ
τηρῶμεν. ⁴ὃ λέγων [ὅτι] ἔγνωκα αὐτόν, καὶ τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ
μὴ τηρῶν, ψεύστης ἐστίν, καὶ ἐν τούτῳ ἡ ἀλήθεια οὐκ ἔστιν. ⁵ὅς
δ' ἂν τηρῇ αὐτοῦ τὸν λόγον, ἀληθῶς ἐν τούτῳ ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ
τετελείωται. ἐν τούτῳ γινώσκουμεν ὅτι ἐν αὐτῷ ἐσμέν. ⁶ὃ λέγων ἐν
αὐτῷ μένειν ὀφείλει καθὼς ἐκεῖνος περιεπάτησεν καὶ αὐτὸς περι-
πατεῖν.

⁷Ἀγαπητοί, οὐκ ἐντολὴν καινὴν γράφω ὑμῖν, ἀλλ' ἐντολὴν πα- 10
λαιὰν ἣν εἶχετε ἀπ' ἀρχῆς. ἡ ἐντολὴ ἡ παλαιὰ ἐστίν ὁ λόγος ὃν
ἠκούσατε. ⁸πάλιν ἐντολὴν καινὴν γράφω ὑμῖν, ὃ ἐστίν ἀληθὲς ἐν

1. δικαιον ABCvs Orig, suffragatorem Cypr αὐτος ABCvs Orig
2,829^b 3,204^b 4,154^d 159^a Cypr Hil 164, οὗτος Orig 4,39^b ἐστίν
ἰλασμός Av Cypr Hilar, ἰλασμός ἐστίν BCs Orig 1,480^a 521^c 751^d
2,829^b 3,204^b 4,39^b 154^d 159^a 1. 2. οὐ περὶ ABCs Orig 1,521^c
3,204^b 4,154^d, οὐκ ἐπὶ Orig 4,159^a. οὐ μόνον δὲ περὶ τῶν ἡμετέ-
ρων idem 1,480^a 2. μόνον ACs Orig, μόνων B Orig 1,521^c
3. ἐν τούτῳ ABCvs Cypr 34, ex hoc Lucif 136 γινώσκουμεν A
4. ὁ λεγων ABCvs Cypr, qui autem dicit Lucif 136, si dicat Lucif
137 ὅτι AB Cypr Lucif 136, om C^s Lucif 137 ἐγνώκα ABCs
Lucif, cognovit Cypr 5. custodit Lucif, servat Cypr καὶ BCvs
Cypr Lucif, om A τούτῳ ABCvs Lucif 136, eo v Lucif 137, illo
Cypr veritas ante in illo Cypr 5. 6. ὅς δ' ἂν τηρῇ ABCvs, qui
autem (om 137) servaverint Lucif 136 137 6. ἐν τούτῳ ABCs,
ab eis Lucif 136, consummata est Lucif 137 7. τετελείωται AB^U
vs Lucif 136, apud illos Lucif 137 7. 8. ἐν αὐτῷ ABCvs, se in
christo Cypr 90 175 250 308 8. ὀφίλει AC αὐτος ABv Cypr,
add ουτως C^s 10. ἀγαπητοὶ ABCv, Ἀδελφοὶ s 12. ἠκούσατε
ABCv, add ἀπ' ἀρχῆς s 12. seq ἀληθὲς ἐν αὐτῷ ABs, ἐν αὐτῷ
ἀληθὲς A

patrem, Iesum Christum iustum, ²et ipse est propitiatio pro peccatis
nostris, non pro nostris autem tantum, sed etiam pro totius mundi.
³et (sed) in hoc scimus quoniam cognovimus eum, si mandata eius
observeimus. ⁴qui dicit se nosse eum et mandata eius non custodit,
mendax est, et in hoc (eo L al) veritas non est: ⁵qui autem servat
verbum eius, vere in hoc (eo L al) caritas dei perfecta est. in hoc
scimus quoniam in ipso sumus. ⁶qui dicit se in ipso manere, debet
sicut [et] ille ambulavit et ipse ambulare. (4) ⁷Carissimi (Kar.), non
mandatum novum scribo vobis, sed mandatum vetus quod habuistis
ab initio. mandatum vetus est verbum quod audistis. ⁸iterum (item)
mandatum novum scribo vobis, quod est verum et in ipso et in vo-

αὐτῷ καὶ ἐν ὑμῖν, ὅτι ἡ σκοτία παράγεται καὶ τὸ φῶς τὸ ἀληθινὸν ἤδη φαίνει. ⁹ὁ λέγων ἐν τῷ φωτὶ εἶναι καὶ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ μισῶν ἐν τῇ σκοτίᾳ ἐστὶν ἕως ἄρτι. ¹⁰ὁ ἀγαπῶν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ ἐν τῷ φωτὶ μένει, καὶ σκάνδαλον οὐκ ἔστιν ἐν αὐτῷ· ¹¹ὁ δὲ μισῶν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ ἐν τῇ σκοτίᾳ ἐστὶν καὶ ἐν τῇ σκοτίᾳ περιπατεῖ καὶ οὐκ οἶδεν ποῦ ὑπάγει, ὅτι ἡ σκοτία ἐτύφλωσεν τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ.

¹²Γράψατε ὑμῖν, τέκνια, ὅτι ἀφένονται ὑμῖν αἱ ἁμαρτίαι διὰ τὸ ὄνομα αὐτοῦ. ¹³γράψω ὑμῖν, πατέρες, ὅτι ἐγνώκατε τὸν ἀπ' ἀρχῆς. ¹⁰γράψω ὑμῖν, νεανίσκοι, ὅτι νενικήκατε τὸν πονηρόν. ἔγραψα ὑμῖν, παιδίᾳ, ὅτι ἐγνώκατε τὸν πατέρα. ¹⁴ἔγραψα ὑμῖν, πατέρες, ὅτι ἐγνώκατε τὸν ἀπ' ἀρχῆς. ἔγραψα ὑμῖν, νεανίσκοι, ὅτι ἰσχυροί ἐστε καὶ ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ ἐν ὑμῖν μένει καὶ νενικήκατε τὸν πονηρόν. ¹⁵μὴ ἀγαπᾶτε τὸν κόσμον, μηδὲ τὰ ἐν τῷ κόσμῳ. ἐάν τις ἀγαπᾷ

1. ὑμιν BCvς, ἡμιν Av σκοτία BCvς, σκία A 3. μισῶν ABC vς Orig 4,78^c Cyp 258 Lucif 137, add mendax est et Cyp 305 ἐστὶν ABCvς Cyp 258 Lucif, ambulat Cyp 305 3-5. ὁ ἀγαπᾶν... ἐν τῇ σκοτίᾳ ἐστὶν om Cyp 258 3. ο ἀγαπῶν ABCvς, qui autem amat Lucif 4. οὐκ ἐστὶν ἐν αὐτῷ AC Lucif, ἐν αὐτῷ οὐκ ἐστὶν Bvς δε ABCvς Orig 4,78^c Lucif 137, om Lucif 137^b 5. ἐν τῇ σκοτίᾳ ἐστὶν καὶ ABCvς Orig, om Lucif 6. οὐκ οἶδεν ABCvς Orig Lucif 137, nesciens sit Lucif 137^b τοὺς ὀφθαλμοὺς ABCvς Orig Lucif 137^b, cor Lucif 137 10. νενικήκατε BCvς, νενικάτε A ἐγραψα ABC, γράψω vς 12. τὸν ACvς, τὸ B 13. τοῦ Θεοῦ ACvς, om B 14. seqq Orig 1,300^c 3,600^a 4,304^a Cyp 175 208 236 308 14. ἀγαπᾶ ABCvς Orig 1,300^c, dilexerit Cyp

bis (nob.), quoniam (quia) tenebrae transierunt et lumen uerum iam lucet. ⁹qui dicit se (om al) in luce esse (ambulare) et fratrem suum odit, in tenebris est usque adhuc. ¹⁰qui diligit fratrem suum, in lumine manet, et scandalum in eo non est: ¹¹qui autem odit fratrem suum, in tenebris est et in tenebris [manet et] ambulat et nescit quo eat, quoniam tenebrae obcaecauerunt oculos eius. (5) ¹²Scribo uobis, filioli, quoniam remittuntur (-tentur L) uobis peccata propter nomen eius. ¹³scribo uobis, patres, quoniam cognouistis eum qui ab initio est (est ab in.). scribo uobis, adulescentes (adol., -lisc.), quoniam uicistis in malignum. scribo uobis, infantes, quoniam cognouistis patrem. ¹⁴scribo uobis, patres (fratres), quia cognouistis eum qui ab initio est. scribo (scripsi) uobis, adulescentes (adol., -lisc.), quia (quoniam) fortes estis et uerbum dei in uobis manet et uicistis in malignum. (6) ¹⁵Nolite diligere mundum, neque ea quae in mundo sunt. si quis dili-

τὸν κόσμον, οὐκ ἔστιν ἡ ἀγάπη τοῦ πατρὸς ἐν αὐτῷ, ¹⁶οἱ πᾶν τὸ ἐν τῷ κόσμῳ, ἡ ἐπιθυμία τῆς σαρκὸς καὶ ἡ ἐπιθυμία τῶν ὀφθαλμῶν καὶ ἡ ἀλαζονεία τοῦ βίου, οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ πατρὸς, ἀλλ' ἐκ τοῦ κόσμου ἐστίν. ¹⁷καὶ ὁ κόσμος παράγεται, καὶ ἡ ἐπιθυμία αὐτοῦ· ὁ δὲ ποιῶν τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ μένει εἰς τὸν αἰῶνα. ⁵

¹⁸Παῖδιά, ἐσχάτη ὥρα ἐστίν, καὶ καθὼς ἠκούσατε ὅτι ἀντίχριστος ἔρχεται, καὶ τὸν ἀνίχριστοι πολλοὶ γεγόνασιν, ὅθεν γινώσκουμεν ὅτι ἐσχάτη ὥρα ἐστίν. ¹⁹ἔξ ἡμῶν ἐξῆλθαν, ἀλλ' οὐκ ἦσαν ἐξ ἡμῶν (εἰ γὰρ ἦσαν ἐξ ἡμῶν, μεμενέκεισαν ἂν μεθ' ἡμῶν), ἀλλ' ἵνα φανερωθῶσιν ὅτι οὐκ εἰσὶν πάντες ἐξ ἡμῶν. ²⁰καὶ ἡμεῖς χρῆσμα ¹⁰

1. πατρός B^{cs} Orig Cypr, Θεου AC 2. σαρκος ABC^{cs} Orig, carnis est v Cypr 3. ambitio saeculi Cypr ουκ ABC^{cs} Orig, quae non v Cypr a patre Cypr αλλ A^s Orig, αλλυ BC 4. του κοσμου ἐστιν ABC^{cs} Orig 1,300^c, concupiscentia saeculi (mundi 208 236) Cypr 175 208 236 308 . παραγεται ABC^{cs} Orig Lucif 244, transibit Cypr αυτου BC^{cs} Cypr Lucif, om A Orig 5. ποιων ABC^{cs}, fecerit Cypr 175 208 236 308 311 Lucif αιωνυ ABC^{cs}, add quomodo et (om Cypr 308 311) deus manet in aeternum Cypr Lucif 6. ἐσχάτη AB^{cs} Orig 3,476^a 699^d Iren 206, ἐσχάτη τη C οἱ BC^{cs} Orig 1,692^d 3,699^d Iren Cypr 126 152 Lucif 195, om A, add ο A^s 7. καὶ νυν ABC^{cs} Orig 3,699^d, nunc v Iren, nunc autem v Cypr Lucif facti sunt v Iren Cypr, sunt Lucif γνωσκουμεν A 8. ἐξ ημων ἐξῆλθον (-θον ε) ABC^{cs} Iren 206 Cypr 83 126 152 197 325, ἐξῆλθον ἐξ (ἀφ' 3,316) ἡμῶν Orig 3,316^c 4,443^d αλλ ουκ ABC^{cs} Iren Cypr Lucif, οὐ γὰρ Orig 3,316^c ἦσαν (fuerunt Cypr) ἐξ ημων A^{cs} Orig Iren Cypr Lucif, ἐξ ημων ἦσαν B 9. ἦσαν (suissent) ἐξ ημων AB^{cs} Iren Cypr Lucif, ἐξ ημων ἦσαν C 10. παντες ABC^{cs}, om Iren 206 10-p. 232,3. καὶ ἡμεῖς . . . οὐκ ἔστιν] cognoscite ergo quoniam omne mendacium extraneum est et non est de veritate Iren

git mundum, non est caritas patris in eo, ¹⁶quoniam omne quod est in mundo (in m. est L al), concupiscentia carnis [est qu F al] et concupiscentia oculorum [est F al] et superbia uitae, quae non est (om al) ex patre, sed ex mundo est. ¹⁷et mundus transit (transiet, transibit L), et concupiscentia eius: qui autem facit uoluntatem dei (domini), manet in aeternum. (7) ¹⁸Filioli, nouissima hora est, et sicut audistis quia Antichristus (Antechr. pr F) uenit, nunc [autem L] Antichristi (Antechr. pr F) multi facti sunt, unde scimus quia (quoniam) nouissima hora est. ¹⁹ex nobis prodierunt, sed non erant ex nobis: nam si fuissent ex nobis, permauissent (mans. F al) utique nobiscum; sed ut manifesti fiant (sunt, sint L) quoniam non sunt omnes ex nobis. ²⁰sed uos unctionem habetis a sancto (deo), et nostis

ἔχετε ἀπὸ τοῦ ἁγίου, καὶ οἶδατε πάντα. ²¹οὐκ ἔγραψα ὑμῖν ὅτι οὐκ οἶδατε τὴν ἀλήθειαν, ἀλλ' ὅτι οἶδατε αὐτήν, καὶ ὅτι πᾶν ψεῦδος ἐκ τῆς ἀληθείας οὐκ ἔστιν. ²²τίς ἐστιν ὁ ψεύστης, εἰ μὴ ὁ ἀρνούμενος ὅτι Ἰησοῦς οὐκ ἔστιν ὁ χριστός; οὗτός ἐστιν ὁ ἀντίχριστος, ⁸ὁ ἀρνούμενος τὸν πατέρα καὶ τὸν υἱόν. ²³πᾶς ὁ ἀρνούμενος τὸν υἱὸν οὐδὲ τὸν πατέρα ἔχει· ὁ ὁμολογῶν τὸν υἱὸν καὶ τὸν πατέρα ἔχει. ²⁴ὑμεῖς δ' ἠκούσατε ἀπ' ἀρχῆς, ἐν ὑμῖν μενέτω. ἐὰν ἐν ὑμῖν μείνῃ ὁ ἀπ' ἀρχῆς ἠκούσατε, καὶ ὑμεῖς ἐν τῷ νῷ καὶ τῷ πατρὶ μενεῖτε. ²⁵καὶ αὕτη ἐστὶν ἡ ἐπαγγελία ἣν αὐτὸς ἐπηγγείλατο ἡμῖν, ¹⁰τὴν ζωὴν τὴν αἰώνιον.

²⁶Ταῦτα ἔγραψα ὑμῖν περὶ τῶν πλανώντων ὑμᾶς. ²⁷καὶ ὑμεῖς τὸ χρῆμα ὃ ἔλάβετε ἀπ' αὐτοῦ, μένει ἐν ὑμῖν, καὶ οὐ χρεῖαν ἔχετε ἵνα τις διδάσκῃ ὑμᾶς, ἀλλ' ὥς τὸ αὐτὸ χρῆμα διδάσκει ἡμᾶς

1. καὶ ΑCυς, om B παντα ΑCυς, παντες B? 2. παν ABυς, om C
 4. 5. οὗτός... τὸν υἱόν] Hil 907 5. πας ABCυς Orig 1,301^c,
 πᾶς γὰρ Orig 4,281^c ο αρνουμενος ABCυς Orig 1,301^c 2,539^b
 4,281^c 284^c Cypr 135 265 296 Hilar 907, ὁ μὴ ἐγνωκώς Orig 4,88^b,
 qui non crediderit in Lucif 171 6. ουδε ABCυς Orig 1,301^c 2,539^b
 4,281^c Cypr Hilar Lucif, νῦν οὐδὲ Orig 4,88^b, οὐδαμῶς 4,284^c
 6. 7. ὁ ὁμολογῶν... ἔχει om ε 6. ο (sic corr A) ομολογων AB
 Cv Orig 1,301^c 4,281^d 282^a Cypr Hilar, qui vero credit in Lucif
 καὶ τον πατερα ABCυ Orig, et filium et patrem Cypr 265 296 Hilar
 907, et patrem et filium Lucif 171 7. υμεις ABCυ, add οὖν ε
 8. καὶ τῷ Bυ, καὶ ἐν τῷ ACς 9. ημιν ACυς, υμιν Bυ
 10. αιωνιον ACς, αιωνιαν B 11. πλανωντων BCς, πλανουντων A
 12. χρισμα ACυς, χαρισμα B μενει ἐν υμιν (ημιν pr A) AB
 C, ἐν ὑμῖν μένει ε 13. αλλ ως ACυς, αλλα B αὐτο ABς,
 αὐτου Cv

omnia. ²¹[quia F al] non scripsi (-psi) vobis quasi ignorantibus ueritatem, sed quasi scientibus eam, et quoniam omne mendacium ex ueritate non est. ²²quis is est mendax, nisi is (his pr F al, om L) qui negat quoniam Iesus (om al) non (om F al) est Christus? hic est Antichristus, qui negat patrem et filium. ²³omnis qui negat filium, nec patrem habet: qui confitetur filium, et patrem habet. (8) ²⁴Vos quod audistis ab initio, in uobis permaneat, si in uobis permanserit quod ab initio audistis, et uos in filio et patre manebitis. ²⁵et haec est repositio (prom. L) quam ipse pollicitus est [dare] uobis (nobis L al), uitam aeternam. ²⁶haec scripsi (-psi V al) uobis de his (eis F al) qui seducunt uos. ²⁷et uos uocationem quam accepistis ab eo, maneat in uobis. et non necesse habetis ut aliquis doceat uos,

περὶ πάντων, καὶ ἀληθὲς ἐστὶν καὶ οὐκ ἔστιν ψευδὸς. καὶ καθὼς ἐδίδαξεν ὑμᾶς μένετε ἐν αὐτῷ.

²⁸Καὶ νῦν, τέκνα, μένετε ἐν αὐτῷ, ἵνα, ἐὰν φανερωθῇ, σχῶμεν παρηρησίαν καὶ μὴ αἰσχυνθῶμεν ἀπ' αὐτοῦ ἐν τῇ παρουσίᾳ αὐτοῦ. ²⁹ἐὰν εἰδῇτε ὅτι δίκαιός ἐστιν, γινώσκετε ὅτι πᾶς ὁ ποιῶν τὴν ὁ δικαιοσύνην ἐξ αὐτοῦ γεγέννηται. ¹ἴδετε ποταπὴν ἀγάπην δέδωκεν ἡμῖν ὁ πατήρ ἵνα τέκνα Θεοῦ κληθῶμεν, καὶ ἐσμέν. διὰ τοῦτο ὁ κόσμος οὐ γινώσκει ἡμᾶς, ὅτι οὐκ ἔγνω αὐτόν.

²Ἀγαπητοί, νῦν τέκνα Θεοῦ ἐσμέν, καὶ οὕτω ἐφανερώθη τὴ ἐσόμεθα. οἶδαμεν ὅτι, ἐὰν φανερωθῇ, ὅμοιοι αὐτῷ ἐσόμεθα, ὅτι ¹⁰ὁψόμεθα αὐτόν καθὼς ἐστίν. ³καὶ πᾶς ὁ ἔχων τὴν ἐλπίδα ταύτην ἐπ' αὐτῷ ἀγνίζει ἑαυτὸν καθὼς ἐκείνος ἀγνός ἐστιν. ⁴πᾶς ὁ ποιῶν τὴν ἁμαρτίαν καὶ τὴν ἀνομίαν ποιεῖ, καὶ ἁμαρτία ἐστὶν ἡ ἀνομία. ⁵καὶ οἶδατε ὅτι ἐκείνος ἐφανερώθη ἵνα τὰς ἁμαρτίας ἄρῃ, καὶ ἁμαρτία ἐν αὐτῷ οὐκ ἔστιν. ⁶πᾶς ὁ ἐν αὐτῷ μένων οὐχ ἁμαρτάνει· ¹⁵πᾶς ὁ ἁμαρτάνων οὐχ ἑώρακεν αὐτόν οὐδὲ ἔγνωκεν αὐτόν.

1. ψευδεις C? καὶ tertium BCvs, om A 2. μενετε ABCv, με-
νείτε ε 3. εαν ABC, ετιαν ε σχωμεν B, εχωμεν ACε
5. πας Bvs, καὶ πας ACv 6. γεγεννηται] sic corr A δεδωκεν
BCvs, εδωκεν A 7. ημιν ACvs, υμιν B καὶ εσμεν ABCv, om ε
9. οὕτω] Orig 3,797^d 982^b. ἐπὶ μήπω 1,522^c 10. οἶδαμεν AB
Cv Orig 1,522^c 3,797^d, add δὲ ε Orig 3,982^b ὁμοιοι αὐτῷ εσο-
μεθα οτι ABCvs Orig 3,797^d 982^b, ἐσόμεθα ὅμοιοι τῷ Θεῷ καὶ
Orig 1,522^d 13. αμαρτια B, η αμαρτια ACε 14. αμαρτιας
ABv, add ημων Cε 16. πας ABCvs Orig 4,324^c bis et 324^d cod,
καὶ πᾶς 4,324^d cod

sed sicut unctio eius docet uos de omnibus, et uerum est et non est mendacium. et sicut docuit uos manete in eo. ²⁸et nunc, filioli, manete in eo, ut, cum apparuerit, habeamus fiduciam et non confundamur ab eo in aduentu (-tum pr F) eius. ²⁹si scitis quoniam iustus est, scitote quoniam [et om L al] omnis qui facit iustitiam ex ipso natus est. (9) ¹Videte qualem caritatem dedit nobis pater ut filii dei nominemur, et sumus. propter hoc mundus non nouit nos (om pr F), quia non nouit eum. ²carissimi (kar.), nunc filii dei sumus, et nondum apparuit (apparuerit F) quid erimus. scimus (scitis) quoniam, cum apparuerit, similes ei erimus, quoniam uidebimus eum sicuti (sicut F al) est (om al). ³et omnis qui habet spem hanc in eo, sanctificat se sicut et ille sanctus est. (10) ⁴Omnis qui facit peccatum et iniquitatem facit, et peccatum est iniquitas. ⁵et scitis quoniam (quia) ille apparuit ut peccata tolleretur, et peccatum in eo non est. ⁶omnis qui in eo manet non peccat, et omnis qui peccat non uidit (uidet

⁷Τεκνία, μηδεὶς πλανάτω ὑμᾶς. ὁ ποιῶν τὴν δικαιοσύνην δίκαιός ἐστιν καθὼς ἐκείνος δίκαιός ἐστιν· ⁸ὁ ποιῶν τὴν ἁμαρτίαν ἐκ τοῦ διαβόλου ἐστίν, ὅτι ἀπ' ἀρχῆς ὁ διάβολος ἁμαρτάνει. εἰς τοῦτο ἐφανερώθη ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ, ἵνα λύσῃ τὰ ἔργα τοῦ διαβόλου. ⁹πᾶς ὁ γεγεννημένος ἐκ τοῦ Θεοῦ ἁμαρτίαν οὐ ποιεῖ, ὅτι σπέρμα αὐτοῦ ἐν αὐτῷ μένει, καὶ οὐ δύναται ἁμαρτάνειν, ὅτι ἐκ τοῦ Θεοῦ γηγένηται. ¹⁰ἐν τούτῳ φανερά ἐστιν τὰ τέκνα τοῦ Θεοῦ καὶ τὰ τέκνα τοῦ διαβόλου. πᾶς ὁ μὴ ὢν δίκαιος οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ Θεοῦ, καὶ ὁ μὴ ἀγαπῶν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ. ¹¹ὅτι αὕτη ἐστὶν ἡ ἀγγελία ἣν ἠκούσατε ἀπ' ἀρχῆς, ἵνα ἀγαπῶμεν ἀλλήλους, ¹²οὐ κα-

1. τεκνια B₅, παιδια AC, filii Lucif 137 μηδεὶς B₅, μητις A, μη... C πλανατω υμας ABC₅, vos fallat Lucif 2. καθως εκ. δικ. ἐστιν ABC₅, om Lucif ο BC₅ Orig 1,233^b 4,323^c 324^c 325^b bis, ο δε A Lucif, πᾶς ὁ Orig 3,181^d 290^f 4,320^b 323^d, πᾶς γὰρ ὁ Orig 4,345^d τὴν ἁμαρτιαν ABC₅ Orig Lucif, τὸ πονηρὸν Orig 3,290^f 3. a diabolo Lucif ἐστιν ABC₅ Orig 1,233^b 4,323^d 324^c 325^b Lucif, γηγένηται Orig 3,181^d 290^f 4,320^b 345^d. Ἔστιν dictum esse ἐπὶ τοῦ ἐκ τοῦ διαβόλου, non ἐπὶ τῶν ἐκ τοῦ Θεοῦ, Γεγεννημένος autem ἐπὶ τῶν ἐκ τοῦ Θεοῦ, non ἐπὶ τῶν ἐκ τοῦ διαβόλου Orig 4,325^d ἀπ ἀρχῆς ABC₅ Orig 1,233^b 4,323^d, origine Lucif 3. 4. εἰς τουτο ABC₅ Orig, ad hoc enim Lucif 137, iccirco Lucif 137^b 4. declaratus est Lucif 5-7. πᾶς ὁ... γηγένηται Orig 1,232^a 4,323^d 324^c 325^b 7. ἐν τουτω ABC₅ Orig 4,323^d 324^c Cypr 305, ex hoc Lucif 138 139 φανερα ἐστιν ABC₅ Orig, apparent Cypr Lucif 7. 8. τεκνα bis ABC₅ Orig 4,323^d Cypr Lucif, ἔργα Orig 4,324^c 8. πας AB₅ Orig 4,323^d Cypr Lucif, ... (και?) πας C ὢν δίκαιος v Orig 4,323^d Cypr 305 Lucif 138 139, ποιων (add τὴν AC) δικαιοσυνην ABC₅ 9. ἀγαπων ABC₅ Orig Cypr, amat Lucif ἐστιν ABC₅, om Lucif 10. ἀγγελια AB₅, ἐπαγγελια C, repromissio Lucif amemus Lucif ou ABC₅, et non Lucif

F al) eum nec cognovit eum. ⁷filiioli, nemo uos seducat. qui facit iustitiam (-tia pr F), iustus est sicut et ille iustus est (sicut —est om al): ⁸qui facit peccatum, ex diabolo (diabulo) est, quoniam ab initio diabolus (-bulus) peccat. in hoc apparuit filius dei, ut dissolvat opera diaboli (-buli). ⁹omnis qui natus est ex deo, peccatum non facit, quoniam semen ipsius in eo manet, et non potest peccare, quoniam ex deo natus est. ¹⁰in hoc manifesti (-stati) sunt filii dei et filii diaboli (-buli). omnis qui non est iustus, non est ex (de F al) deo, et qui non (q. n. om al) diligit fratrem suum [non est ex deo]; ¹¹quoniam haec est adauntiatio quam audistis (audiuimus F al) ab initio, ut diligamus alterutrum, ¹²non sicut Cain [qui] ex maligno

Θῶς Κάιν ἐκ τοῦ πονηροῦ ἦν καὶ ἔσφαξεν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ. καὶ χάριν τίνος ἔσφαξεν αὐτόν; ὅτι τὰ ἔργα αὐτοῦ πονηρὰ ἦν, τὰ δὲ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ δίκαια.

¹³Μὴ θυμιάζετε, ἀδελφοί, εἰ μισεῖ ὑμῖς ὁ κόσμος. ¹⁴ἡμεῖς οἶδαμεν ὅτι μεταβιβήκαμεν ἐκ τοῦ θανάτου εἰς τὴν ζωὴν, ὅτι ἀγαπῶμεν τοὺς ἀδελφούς· ὁ μὴ ἀγαπῶν μένει ἐν τῷ θανάτῳ. ¹⁵πᾶς ὁ μισῶν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ ἀνθρωποκτόνος ἐστίν, καὶ οἶδατε ὅτι πᾶς ἀνθρωποκτόνος οὐκ ἔχει ζωὴν αἰώνιον ἐν ἑαυτῷ μένουσαν. ¹⁶ἐν τούτῳ ἐγνώκαμεν τὴν ἀγάπην, ὅτι ἰκεῖνος ὑπὲρ ἡμῶν τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἔθηκεν· καὶ ἡμεῖς ὑφείλομεν ὑπὲρ τῶν ἀδελφῶν τὰς ¹⁰ψυχὰς θεῖναι. ¹⁷ὅς δ' ἂν ἔχη τὸν βίον τοῦ κόσμου καὶ θεωρῇ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ χρεῖαν ἔχοντα καὶ κλείσῃ τὰ σπλάγχνα αὐτοῦ ἀπ' αὐτοῦ πῶς ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ μένει ἐν αὐτῷ;

1. ἐκ ABC⁵, qui ex v Lucif fuit Lucif 2. fuerunt Lucif
4. μὴ AB⁵ Lucif 138. 139, κα. .η C ἀδελφοὶ ABC⁵ Lucif, add μου ε υμας ABC⁵, nos v Lucif saeculum Lucif 5. ἐκ AB C⁵, a Lucif ad vitam Lucif anamius Lucif 6. ο ABC⁵, qui autem Lucif ἀγαπῶν (amat Luc) AB⁵ Lucif, add τὸν ἀδελφον C⁵ 7. ο μισῶν τὸν ἀδελφον αὐτοῦ (αὐτοῦ B) ABC⁵ Lucif 138 bis et 139, qui (add enim 305) fratrem suum odit Cyp^r 212 258 305 8. ἐχει ABC⁵ Lucif 138 139, add in se Cyp^r 258 305 αἰώνιον ABC⁵ Cyp^r Lucif 138, om Lucif 139 ἐν ἑαυτῷ (αὐτῷ B⁵) ABC⁵ Cyp^r 305 Lucif, om Cyp^r 258 9. υπὲρ ABC⁵, propter Lucif 139 10. pro fratribus Lucif 11. ψυχὰς ABC⁵, add nostras Lucif θεῖναι ABC, τιθέναι ε ος δ αν ἐχει ABC⁵, qui habuerit v Cyp^r 241 304 viderit v Cyp^r 12. desiderantem Cyp^r αν αὐτοῦ ABC⁵ Cyprian 304, om Cyp^r 241

erat et occidit fratrem suum. et propter quid (quod) occidit eum? quoniam opera eius maligna erant, fratris autem eius iusta (iuxta pr F). (11) ¹³Nolite mirari, fratres, si odit nos mundus. ¹⁴nos scimus quoniam translati sumus de morte in vitam, quoniam diligimus fratres: qui non diligit, manet in morte. ¹⁵omnis qui odit fratrem suum, homicida est, et scitis quoniam (quia) omnis homicida non habet vitam aeternam in se manentem. ¹⁶in hoc cognouimus caritatem [dei L al], quoniam ille pro nobis animam suam posuit: et nos debemus pro fratribus [nostris F] animas [nostras F] (an. nostras pro fr.) ponere. ¹⁷qui habuerit substantiam mundi et uiderit fratrem suum necessitatem (necesse L al) habere et clauerit (clus.) uiscera sua ab eo, quomodo caritas dei manet in eo? (12) ¹⁸Filioli [mei om L], non

¹⁸Τεκνία, μὴ ἀγαπῶμεν λόγῳ μὴδὲ τῇ γλώσσῃ, ἀλλ' ἐν ἔργῳ καὶ ἀληθείᾳ. ¹⁹ἐν τούτῳ γνωσόμεθα ὅτι ἐκ τῆς ἀληθείας ἐσμέν, καὶ ἔμπροσθεν αὐτοῦ πείσομεν τὰς καρδίας ἡμῶν, ²⁰ὅτι ἐὰν καταγινώσκῃ ἡμῶν ἡ καρδιά, ὅτι μείζων ἐστὶν ὁ θεὸς τῆς καρδίας ἡμῶν καὶ γινώσκει πάντα.

²¹Ἀγαπητοί, ἐὰν ἡ καρδιά μὴ καταγινώσκῃ ἡμῶν, παρρησίαν ἔχομεν πρὸς τὸν θεόν ²²καὶ ὃ ἐὰν αἰτῶμεν λαμβάνομεν ἀπ' αὐτοῦ, ὅτι τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ τηροῦμεν καὶ τὰ ἀρεστὰ ἐνώπιον αὐτοῦ ποιοῦμεν. ²³καὶ αὕτη ἐστὶν ἡ ἐντολὴ αὐτοῦ, ἵνα πιστεύωμεν τῷ ¹⁰ὀνόματι τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Ἰησοῦ χριστοῦ καὶ ἀγαπῶμεν ἀλλήλους καθὼς ἔδωκεν ἐντολὴν ἡμῖν. ²⁴καὶ ὁ τηρῶν τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ ἐν αὐτῷ μένει, καὶ αὐτὸς ἐν αὐτῷ. καὶ ἐν τούτῳ γινώσκομεν ὅτι μένει ἐν ἡμῖν, ἐκ τοῦ πνεύματος οὗ ἡμῖν ἔδωκεν.

1. τεκνία ABCv, add μου vs τη ABC, om s αλλ BCz, αλλα A εν ABC, om vs
2. εν ABv, και εν Cz γνωσομεθα ABC, γινωσκομεν vs
3. τας καρδιας Cvs et cor A, την καρδιαν B et pr A "Οτι vs εαν BCz, αν A
4. οτι BCz, om Av θεος ABvs, κυριος C
6. εαν BCz Orig 3,230^d 297f, αν A η καρδια μη καταγινωσκει ημων Av, η καρδια ημων μη καταγινωσκη (add ἡμῶν vs) Cvs, cor nostrum nos non reprehendat Cyr 325, η καρδια μη καταγινωσκη B, γὰρ ἡ συνείδητις ἡμῶν μὴ καταγινώσκη Orig 3,230^d, μὴ ἡ συνείδησις καταγινώσκη ἡμῶν Orig 3,297f
6. 7. παρρησιαν εχομεν (habeamus Lucif, εχει B) ABCvs Orig 3, 297f Cyr Lucif 140, ἔχομεν παρρησίαν Orig 3,230^d
7. εαν ACz, αν B Orig 3,230^d αιτωμεν ABCz, αιτωμεθα Orig, petierimus Cyr Lucif λαμβανομεν BCz Orig, λαμβανωμεν A, accipiemus v Cyr Lucif απ ABC, παρ' s Orig
8. αυτου prius ABCvs, om Lucif τηρουμεν BCvs Lucif, τηρωμεν A
8. 9. καὶ τὰ... πιστευωμεν] et quae ei placeant ante conspectum eius faciamus Lucif
9. πιστευωμεν AC, πιστισωμεν Bz τω ABCz, in v Lucif
10. του υιου BCvs Lucif, om A χριστω A

diligamus uerbo nec (neque) lingua, sed opere et ueritate. ¹⁹in hoc cognoscimus quoniam ex ueritate sumus. et in conspectu eius suadeamus (suademus LV al) corda nostra, ²⁰quoniam si reprehenderit nos cor [nostrum L al], maior est deus corde nostro et nouit omnia. ²¹carissimi (kar.), si (om al) cor [nostrum L al] non reprehenderit nos, fiduciam habemus ad deum ²²et quodcumque (quicquid) petierimus (-tis) accipiemus ab eo, quoniam mandata eius custodimus et ea quae sunt placita coram eo facimus (faciemus). ²³et hoc est mandatum eius, ut credamus in nomine filii (fili F) eius Iesu Christi et diligamus alterutrum sicut dedit mandatum nobis. ²⁴et qui seruat mandata eius, in illo manet, et ipse in eo. et in hoc scimus quoniam manet in nobis, de spiritu (in nob. spiritus) quem nobis dedit (d. n. L).

¹Ἀγαπητοί, μὴ παντὶ πνεύματι πιστεύετε, ἀλλὰ δοκιμάζετε τὰ πνεύματα, εἰ ἐκ τοῦ Θεοῦ ἐστίν, ὅτι πολλοὶ ψευδοπροφῆται ἐξεληλύθασιν εἰς τὸν κόσμον. ²ἐν τούτῳ γινώσκειτε τὸ πνεῦμα τοῦ Θεοῦ. πᾶν πνεῦμα ὃ ὁμολογεῖ Ἰησοῦν χριστὸν ἐν σαρκὶ ἐληλυθότα, ἐκ τοῦ Θεοῦ ἐστίν· ³καὶ πᾶν πνεῦμα ὃ μὴ ὁμολογεῖ τὸν Ἰησοῦν, ⁵ἐκ τοῦ Θεοῦ οὐκ ἔστιν, καὶ τοῦτό ἐστιν τὸ τοῦ ἀντιχρίστου, ὃ ἀκηκόατε ὅτι ἔρχεται, καὶ νῦν ἐν τῷ κόσμῳ ἐστὶν ἤδη.

⁴Ὑμεῖς ἐκ τοῦ Θεοῦ ἐστέ, τέκνία, καὶ νενικέκατε αὐτούς, ὅτι μεῖζων ἐστὶν ὁ ἐν ὑμῖν ἢ ὁ ἐν τῷ κόσμῳ. ⁵αὐτοὶ ἐκ τοῦ κόσμου εἰσίν· διὰ τοῦτο ἐκ τοῦ κόσμου λαλοῦσιν, καὶ ὁ κόσμος αὐτῶν ¹⁰ἀκούει. ⁶Ἡμεῖς ἐκ τοῦ Θεοῦ ἐσμέν· ὃ γινώσκων τὸν Θεὸν ἀκούει ἡμῶν· ὃς οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ Θεοῦ, οὐκ ἀκούει ἡμῶν. ἐκ τούτου γινώσκομεν τὸ πνεῦμα τῆς ἀληθείας καὶ τὸ πνεῦμα τῆς πλάνης.

⁷Ἀγαπητοί, ἀγαπήσωμεν ἀλλήλους, ὅτι ἡ ἀγάπη ἐκ τοῦ Θεοῦ

- 1-2. ἐξεληλ. *Lucif* 217 bis 3. ἐκ τοῦ κόσμου *ABCς*, in saeculo *Lucif* 217, de saeculo *Iren* 207 ἐν τούτῳ *ABCς Iren*, ex hoc *Lucif*
4. ἰησοῦν χριστὸν *ABς Iren Cypr* 288 *Lucif*, χριστὸν ἰησοῦν *C*
ἐληλυθότα *ACς*, ἐληλυθέναι *B* 5. καὶ πᾶν πνεῦμα ὃ μὴ ὁμολο-
γει *ABς*, qui autem negat *Cypr*, et omnis spiritus qui solvit (destruit
Luc) ὁ *Iren Lucif* τὸν ἰησοῦν *ABν Iren Lucif*, τὸν Ἰησοῦν *Χρι-*
στιὸν ἐν σαρκὶ ἐληλυθότα *ς*, in carne venisse *Cypr* 6. ἐκ τοῦ
Θεοῦ οὐκ ἐστὶν *ABς Cypr Lucif*, non est ex deo *Iren* καὶ τοῦτο
ἐστὶν τὸ τοῦ ἀντιχρίστου *ABς Lucif* 217, sed de antichristo *Iren*,
sed est de antichristi spiritu *Cypr* 9. τῷ κόσμῳ *ABς*, isto (hoc
307) mundo *Cypr* 267 307 αὐτοὶ *ABς*, isti *Lucif* 217 9. 10. de
saeculo utrobique *Lucif* 10. saeculum *Lucif* 10. 11. αὐτῶν
ἀκούει *ABς*, audit eos *Lucif* 11. ἡμεῖς *ABς*, nos autem *Lucif*
12. ὃς οὐκ... ἀκούει ἡμῶν *om A* ὃς *Bς*, qui autem *Lucif*
ἐκ τούτου *Bς Lucif*, ἐν τούτῳ *Av* 14. ἀνέμῳ *Lucif* 140

(13) ¹Carissimi (Kar.), nolite omni spiritui (spiritu) credere, sed probate spiritus, si ex deo sint, quoniam multi pseudoprophetae exierunt in mundum (mundo *F al*). ²in hoc cognoscitur spiritus dei. [et *F al*] omnis spiritus qui confitetur Iesum Christum in carne venisse, ex deo est: ³et omnis spiritus qui soluit Iesum [Christum *L*], ex deo non est, et hic est Antichristi (Antechr. pr *F*, -stus *L al*), quod audistis quoniam nescit, et nunc iam in mundo est. ⁴nos ex deo estis, filioli, et uicistis eos, quoniam maior est qui in uobis est quam qui in mundo. ⁵ipsi de mundo sunt: ideo de mundo loquuntur (locuntur *F*), et mundus eos audit. ⁶nos ex deo sumus: qui nonit deum, audit nos: qui non est ex deo, non audit nos. in hoc cognoscimus spiritum ueritatis et spiritum erroris. (14) ⁷Carissimi (Kar.), diligamus [nos] in-

ἐστὶν καὶ πᾶς ὁ ἀγαπῶν ἐκ τοῦ Θεοῦ γιγνέσθαι καὶ γινώσκει τὸν Θεόν. ⁸ὁ μὴ ἀγαπῶν οὐκ ἔγνω τὸν Θεόν, ὅτι ὁ Θεὸς ἀγάπη ἐστίν. ⁹ἐν τούτῳ ἐφανερώθη ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ ἐν ἡμῖν, ὅτι τὸν υἱὸν αὐτοῦ τὸν μονογενῆ ἀπέσταλκεν ὁ Θεὸς εἰς τὸν κόσμον, ἵνα ζήσωμεν δι' αὐτοῦ. ¹⁰ἐν τούτῳ ἐστὶν ἡ ἀγάπη, οὐχ ὅτι ἡμεῖς ἠγαπήσαμεν τὸν Θεόν, ἀλλ' ὅτι αὐτὸς ἠγάπησεν ἡμᾶς καὶ ἀπέστειλεν τὸν υἱὸν αὐτοῦ ἰλασμὸν περὶ τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν.

¹¹Ἀγαπητοί, εἰ οὕτως ὁ Θεὸς ἠγάπησεν ἡμᾶς, καὶ ἡμεῖς ὀφείλομεν ἀλλήλους ἀγαπᾶν. ¹²Θεὸν οὐδεὶς πώποτε τεθέαται· ἐὰν ἀγαπῶμεν ἀλλήλους, ὁ Θεὸς ἐν ἡμῖν μένει, καὶ ἡ ἀγάπη αὐτοῦ ἐν ἡμῖν τετελειωμένη ἐστίν. ¹³ἐν τούτῳ γινώσκουμεν ὅτι ἐν αὐτῷ μένομεν καὶ αὐτὸς ἐν ἡμῖν, ὅτι ἐκ τοῦ πνεύματος αὐτοῦ δέδωκεν ἡμῖν. ¹⁴καὶ ἡμεῖς τεθεάμεθα καὶ μαρτυροῦμεν ὅτι ὁ πατὴρ ἀπέσταλκεν τὸν υἱὸν σωτῆρα τοῦ κόσμου. ¹⁵ὅς ἂν ὁμολογήσῃ ὅτι Ἰησοῦς ἐστὶν ὁ

1. ἀγαπῶν Bvς, add τὸν Θεον A
2. ο ABvς, quicumque Lucif
- 140 ἀγαπῶν ABvς, diligit fratrem Lucif
- οὐκ ἔγνω Bς, οὐ γινώσκει A, non novit v Lucif
- 3-5. ἐν τούτῳ γὰρ φησιν ὁ ἀπόστολος Πέτρος ἐφανερώθη ἀγάπη τοῦ Θεοῦ ἐν ἡμῖν· καὶ ὁ ἅγιος Ἰωάννης λέγει ἐν τῇ καθολικῇ "Ὅτι τὸν υἱὸν... δι' αὐτοῦ Orig 2,392^e
3. ἐν τούτῳ ABvς Orig, ex hoc Lucif 140 ἡ om Orig
4. τὸν μονογενῆ ἀπέσταλκεν ὁ Θεὸς ABvς Orig, misit dens unicum Lucif in saeculum Lucif
5. ἠγαπήκαμεν B, amaverimus Lucif
6. αὐτὸς Bvς Lucif, ἐκεῖνος A
- amaverit Lucif
7. expiatorem Lucif
- περὶ ABvς, om Lucif
8. εἰ ABvς, si ergo Lucif
- ἀναβίτ Lucif
- καὶ ἡμεῖς ABvς, nos et Lucif
9. ἀναρε Lucif
- 140
10. 11. ἐν ἡμῖν τετελειωμένη ἐστίν Av, τετελ. ἐν ἡμῖν ἐστίν B, τετελ. ἐστίν ἐν ἡμῖν s
12. δέδωκεν Bς, ἔδωκεν A
13. τεθεάμεθα Bς, εθεασαμεθα A
14. ἀν Aς, εἰν B
- ὁμολογήσῃ Bvς, ὁμολογή A
- ἰησοῦς Avς, add χριστός B

nicem, quoniam caritas ex deo est et omnis qui diligit ex deo natus est et cognoscit deum. ⁸qui non diligit, non novit (vidit) deum, quoniam deus caritas est. ⁹in hoc apparuit caritas dei in nobis (in n. c. dei), quoniam filium suum unigenitum misit deus in mundum, ut vivamus per eum. ¹⁰in hoc est caritas, non quasi nos dilexerimus (dileximus F al) deum, sed quoniam ipse [prior] dilexit nos et misit filium suum propitiationem pro peccatis nostris. ¹¹carissimi (kar.), si sic (om al) deus dilexit nos, et nos debemus alterutrum diligere. (15) ¹²Deum nemo vidit umquam: si diligamus invicem, deus in nobis manet, et caritas eius in nobis perfecta est. ¹³in hoc intellegimus quoniam in eo manemus et ipse in nobis, quoniam de spiritu suo dedit nobis. ¹⁴et nos vidimus (videmus) et testificamur quoniam pater misit (in. p.) filium [suum L al] salvatorem mundi. ¹⁵quisquis confes-

υἱὸς τοῦ Θεοῦ, ὁ Θεὸς ἐν αὐτῷ μένει καὶ αὐτὸς ἐν τῷ Θεῷ. ¹⁶καὶ ἡμεῖς ἐγνώκαμεν καὶ πεπιστεύκαμεν τὴν ἀγάπην ἣν ἔχει ὁ Θεὸς ἐν ἡμῖν. ὁ Θεὸς ἀγάπη ἐστίν, καὶ ὁ μένων ἐν τῇ ἀγάπῃ ἐν τῷ Θεῷ μένει, καὶ ὁ Θεὸς ἐν αὐτῷ [μένει]. ¹⁷ἐν τούτῳ τετελειώται ἡ ἀγάπη μεθ' ἡμῶν, ἵνα παρρησίαν ἔχωμεν ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς κρίσεως, ὅτι ⁵καθὼς ἐκεῖνός ἐστιν καὶ ἡμεῖς ἐσμὲν ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ. ¹⁸φόβος οὐκ ἐστὶν ἐν τῇ ἀγάπῃ, ἀλλ' ἡ τελεία ἀγάπη ἔξω βάλλει τὸν φόβον, ὅτι ὁ φόβος κίλοισιν ἔχει, ὁ δὲ φοβούμενος οὐ τετελειώται ἐν τῇ ἀγάπῃ. ¹⁹ἡμεῖς οὖν ἀγαπῶμεν, ὅτι ὁ Θεὸς πρῶτος ἡγάγησεν ἡμᾶς. ²⁰ὅταν τις εἴπῃ ὅτι ἀγαπῶ τὸν Θεόν, καὶ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ ¹⁰μισῇ, ψεύστης ἐστίν· ὁ γὰρ μὴ ἀγαπῶν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ ὅν ἐώρακεν, τὸν Θεὸν ὃν οὐχ ἐώρακεν οὐ δύναται ἀγαπᾶν. ²¹καὶ ταύτην τὴν ἐντολὴν ἔχομεν ἀπ' αὐτοῦ, ἵνα ὁ ἀγαπῶν τὸν Θεὸν ἀγαπᾷ καὶ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ.

¹Πᾶς ὁ πιστεύων ὅτι Ἰησοῦς ἐστὶν ὁ χριστὸς ἐκ τοῦ Θεοῦ ¹⁵

2. πεπιστευκαμεν Bvs, πιστευομεν A 3. ο ABvs Cyp 199 305, ὁ γὰρ Orig 2,751^c 4. μενει alterum B Cyp 199, om Avs Cyp 305 7. ἀλλ Aς, ἀλλὰ B Orig 2,811^b 3,606^c 9. οὐν Av, om Bς οτι AB, αὐτὸν ὅτι ε ο Θεος Av, αὐτος Bς 10. ἐπε ABvs, dicit Lucif 140 ἀγαπῶ ABvs, diligit Lucif 11. odit Lucif γὰρ ABvs, autem v Lucif μὴ ἀγαπῶν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ ABvs, fratrem suum non diligit Lucif 11. 12. ον ἐώρακεν ABς, om Lucif 12. οὐ B Lucif, πῶς Avς 13. ἀπ αὐτοῦ Bvs Lucif, ἀπο τοῦ Θεοῦ Av amat... amet Lucif. τὸν Θεὸν ἀγαπᾷ καὶ om pr A? 15. ἐστὶν ὁ χριστὸς ABvs Iren 207, ὁ χριστὸς ἐστὶν Orig 4,306^c 349^c

sus fuerit quoniam Iesus est filius dei, deus in eo manet et ipse in deo. ¹⁶et nos (om al) cognouimus et credidimus (credimus) caritati [dei L] quam habet deus in nobis. (16) Deus caritas est, et (om pr L al) qui manet in caritate, in deo manet, et deus in eo. ¹⁷in hoc perfecta est caritas nobiscum (nob. car. L), ut fiduciam habeamus in die iudicii, quia sicut ille est [in caritate] et nos sumus (simus) in hoc mundo. ¹⁸timor non est in caritate, sed perfecta caritas foras (foris) mittit timorem, quoniam timor poenam habet, qui autem timet non est perfectus in caritate. ¹⁹nos ergo diligamus [deum al, inuicem L], quoniam deus prior (pr. d.) dilexit nos. ²⁰siquis dixerit quoniam diligo deum, et fratrem suum oderit, mendax est: qui enim (autem) non diligit fratrem suum quem uidet (uidit), deum quem non uidet (uidit) quomodo potest diligere? ²¹et hoc mandatum habemus ab eo (a deo L) (a deo hab.), ut qui diligit deum diligat et (om F al) fratrem suum. (17) ¹Omnis qui credit quoniam Iesus est Christus,

γενίνηται, καὶ πᾶς ὁ ἀγαπῶν τὸν γεννήσαντα ἀγαπᾷ [καὶ] τὸν
γενεινημένον ἐξ αὐτοῦ. ²ἐν τούτῳ γινώσκουμεν ὅτι ἀγαπῶμεν τὰ
τέκνα τοῦ Θεοῦ, ὅταν τὸν Θεὸν ἀγαπῶμεν καὶ τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ
ποιῶμεν. ³αὕτη γὰρ ἐστὶν ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ, ἵνα τὰς ἐντολὰς αὐ-
⁵τοῦ τηρῶμεν. καὶ αἱ ἐντολαὶ αὐτοῦ βαρεῖαι οὐκ εἰσὶν, ⁴ὅτι πᾶν τὸ
γενεινημένον ἐκ τοῦ Θεοῦ νικᾷ τὸν κόσμον. καὶ αὕτη ἐστὶν ἡ νίκη
ἣ νικῆσασιν τὸν κόσμον, ἣ πίστις ἡμῶν. ⁵τίς ἐστὶν ὁ νικῶν τὸν
κόσμον, εἰ μὴ ὁ πιστεύων ὅτι Ἰησοῦς ἐστὶν ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ; ⁶οὐ-
τός ἐστιν ὁ ἰλθὼν δι' ὕδατος καὶ αἵματος, Ἰησοῦς ὁ χριστός. οὐκ
¹⁰ἐν τῷ ὕδατι μόνον, ἀλλ' ἐν τῷ ὕδατι καὶ ἐν τῷ αἵματι· καὶ τὸ
πνεῦμά ἐστιν τὸ μαρτυροῦν, ὅτι τὸ πνεῦμά ἐστιν ἡ ἀλήθεια. ⁷ὅτι
τρεῖς εἰσὶν οἱ μαρτυροῦντες, ⁸τὸ πνεῦμα καὶ τὸ ὕδωρ καὶ τὸ αἷμα,

1. γεννησαντα AB^{vs}, patrem Hilar 907 1118 καὶ alterum A^s Hilar 1118, om B^u Hil 907 τὸν alterum AB^{vs} Hilar 907, filium Hilar 1118
2. γενεινημενον ἐξ αὐτου AB^{vs} Hilar 1118, ex eo natus est Hilar 907 ἐν τούτῳ AB^{vs}, ex hoc Lucif 140^b, quoniam ex hoc Lucif 140
3. anamus Lucif οταν AB^s Lucif 140, quoniam Lucif 140^b
4. ποιωμεν B^u, facinus Lucif, τηρωμεν A^s 4. 5. αυτη γαρ... τηρωμεν B^{us} Lucif 140^b, haec est enim caritas dei Lucif 140, om A 7. εστιν A^{vs}, εστι δε B 9. αιματος B^{us}, add καὶ πνευματος A ο alterum B^s, om A 10. μονον A^{vs}, μονω B ἀλλ B^s, ἀλλα A ἐν (om vs) τω αιματι B^{us}, ἐν τω πνευματι A 11. μαρτυρουντις AB^{us}, add ἐν τῷ οὐρανῷ, ὁ Πατήρ, ὁ Λόγος, καὶ τὸ ἅγιον Πνεῦμα· καὶ οὗτοι οἱ τρεῖς ἓν εἰσι. ⁸Καὶ τρεῖς εἰσιν οἱ μαρτυροῦντες ἐν τῇ γῇ 5. de patre et filio et spiritu sancto scriptum est Et hi tres unum sunt Cyr 196 12. seq ὁ μαθητῆς Ἰωάννης τὸ πνεῦμα καὶ τὸ ὕδωρ καὶ τὸ αἷμα ἐνέγραψε τὰ τρία εἰς ἓν γινόμενα Orig 4,143^c

ex deo natus est, et omnis qui diligit eum qui genuit, diligit eum qui (genuit dil. e. q. om F) natus est ex eo. ²in hoc cognoscimus quoniam diligimus natos (natus pr F) dei, cum deum diligamus et mandata eius faciamus. ³haec est enim caritas dei, ut mandata eius custodiamus. et mandata eius graua non sunt, ⁴quoniam omne quod natum est ex deo uincit (uicit F) mundum. et haec est (om F) uictoria quae uincit mundum, fides nostra. ⁵quis est qui uincit (uicit F) mundum (om at), nisi qui credit quoniam Iesus est filius dei? ⁶hic est qui uenit per aquam et sanguinem, Iesus Christus. non in aqua solum, sed in aqua et sanguine (-nem pr F): et spiritus est qui testificatur quoniam (quod) Christus est (qui test. q. C. est om Wizanburgensis 99) ueritas. ⁷quia tres sunt qui testimonium dant, ⁸spiritus et aqua et sanguis, et tres unum sunt. [sicut et in caelum tres sunt,

καὶ οἱ τρεῖς εἰς τὸ ἓν εἰσιν. ⁹εἰ τὴν μαρτυρίαν τῶν ἀνθρώπων λαμβάνομεν, ἡ μαρτυρία τοῦ Θεοῦ μέλλων ἐστίν, ὅτι αὕτη ἐστὶν ἡ μαρτυρία τοῦ Θεοῦ, ὅτι μεμαρτύρηκεν περὶ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ. ¹⁰ὁ πιστεύων εἰς τὸν υἱὸν τοῦ Θεοῦ ἔχει τὴν μαρτυρίαν τοῦ Θεοῦ ἐν ἑαυτῷ· ὁ μὴ πιστεύων τῷ εἰῶ ψεύστην πεποίηκεν αὐτόν, ὅτι οὐδ' ⁵πιστεύει εἰς τὴν μαρτυρίαν ἣν μεμαρτύρηκεν ὁ Θεὸς περὶ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ. ¹¹καὶ αὕτη ἐστὶν ἡ μαρτυρία, ὅτι ζωὴν αἰώνιον ἔδωκεν ἡμῖν ὁ Θεός, καὶ αὕτη ἡ ζωὴ ἐν τῷ υἱῷ αὐτοῦ ἐστίν. ¹²ὁ ἔχων τὸν υἱὸν ἔχει τὴν ζωὴν· ὁ μὴ ἔχων τὸν υἱὸν τοῦ Θεοῦ τὴν ζωὴν οὐκ ἔχει.

¹³Ταῦτα ἔγραψα ὑμῖν, ἵνα εἰδῇτε ὅτι ζωὴν ἔχετε αἰώνιον, οἱ ¹⁰πιστεύοντες εἰς τὸ ὄνομα τοῦ υἱοῦ τοῦ Θεοῦ. ¹⁴καὶ αὕτη ἐστὶν ἡ παρηγορία ἣν ἔχομεν πρὸς αὐτόν· ὅτι ἂν αἰτώμεθα κατὰ τὸ θέλημα αὐτοῦ, ἀκούει ἡμῶν. ¹⁵καὶ ἂν οἶδαμεν ὅτι ἀκούει ἡμῶν ὁ ἂν αἰτώμεθα, οἶδαμεν ὅτι ἔχομεν τὰ αἰτήματα ἃ ᾔτηκαμεν ἀπ' αὐ-

2. οτι om B? 3. οτι AB, ἣν ε 4. του Θεου alterum Av, om B₅
5. εαυτω B₅, αυτω C υιω Av, θιω B₅ 5. 6. ου πιστευειεν
B₅, ουκ επιστευεν A 8. ημιν ο Θεος Av₅, ο Θεος ημιν B
εστιν B₅, ante η ζωη A 9. ουχ εχει A 10. υμιν AB, add τοις
πιστευουσιν εἰς τὸ ὄνομα τοῦ υἱοῦ τοῦ Θεοῦ ε εχετε αιωνιον
AB, αἰώνιον ἔχετε ε 10. 11. οι πιστευοντες Av, τοις πιστευου-
σιν B, καὶ ἵνα πιστεύητε ε 12. εχομεν B₅, εχωμεν A ο τι
αν A, οτι ιαν τι B₅ θελημα B₅, ονομα A 13. καὶ ... ἡμῶν
om A αν plus B, ἂν ε 14. οἶδα.....μεν A απ B,
παρ A₅

pater verbum et spiritus, et tres unum sunt. *Wizanburgensis* 99 *sæculi octavi*] (18) ⁹Si testimonium hominum accipimus (accep.), testimonium dei maius est, quoniam (quia *L*) hoc est testimonium dei, [quod maius est, om *F*] quia testificatus est de filio suo. [quoniam hoc est testimonium dei, quod maius est. add *F*] ¹⁰qui credit in filio (filium) dei, habet testimonium dei in se: qui non credit filium (in filio *al*, om *L*), mendacem facit eum, quoniam non credidit (credit) in testimonio (-nium) quod testificatus est deus (om *al*) de filio suo. ¹¹et hoc est (om pr *F*) testimonium (test. est *al*), quoniam uitam æternam dedit nobis deus, et hæc uita in filio eius est (om *L*). ¹²qui habet filium, habet uitam: qui non habet filium dei, uitam non habet (n. h. u.). (19) ¹³Hæc scripsi (scribo *F al*) uobis, ut sciatis (scitis) quoniam uitam habetis (habeatis) æternam, qui creditis in nomine filii dei. ¹⁴et hæc est (om *F al*) fiducia quam habemus ad (in) eum, quia quodcumque petierimus (-ritis) secundum uoluntatem eius, audit nos. ¹⁵et scimus quoniam (quia) audit nos quidquid (quicq.) petierimus, scimus quoniam habemus petitiones quas postulamus ab eo.

τοῦ. ¹⁶ἐάν τις εἰδῇ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ ἁμαρτάνοντι ἁμαρτίαν μὴ πρὸς θάνατον, αἰτήσῃ, καὶ δώσῃ αὐτῷ ζωὴν, τοῖς ἁμαρτάνουσιν μὴ πρὸς θάνατον. ἔστιν ἁμαρτία πρὸς θάνατον· οὐ περὶ ἐκείνης λέγω ἵνα ἐρωτήσῃ. ¹⁷πᾶσα ἀδικία ἁμαρτία ἐστίν, καὶ ἔστιν ἁμαρτία οὐ πρὸς θάνατον.

¹⁸Οἶδαμεν ὅτι πᾶς ὁ γεγεννημένος ἐκ τοῦ Θεοῦ οὐχ ἁμαρτάνει, ἀλλ' ὁ γεννηθεὶς ἐκ τοῦ Θεοῦ τηρεῖ ἑαυτὸν, καὶ ὁ πονηρὸς οὐχ ἄπτεται αὐτοῦ. ¹⁹οἶδαμεν ὅτι ἐκ τοῦ Θεοῦ ἐσμέν, καὶ ὁ κόσμος ὅλος ἐν τῷ πονηρῷ κεῖται. ²⁰καὶ οἶδαμεν ὅτι ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ ἦκει, ²⁰καὶ δέδωκεν ἡμῖν διάνοιαν ἵνα γινώσκωμεν τὸν ἀληθινόν, καὶ ἐσμέν ἐν τῷ ἀληθινῷ, ἐν τῷ τῷ αὐτοῦ Ἰησοῦ χριστῷ. οὗτός ἐστιν ὁ ἀληθινὸς Θεὸς καὶ ζωὴ αἰώνιος.

²¹Τεκνία, φυλάξατε ἑαυτὰ ἀπὸ τῶν ἰδωλῶν.

1. ἰδῇ AB, ἰδῇ ζ, scit v Hilar 538 ἁμαρτιαν ABυς, sed Hilar
2. 3. τοις (add μὴ A) ἁμαρτιανουσιν (add ἁμαρτιαν A) μὴ πρὸς θάνατον ABζ, om Hilar 3. ἐστὶν ABυς Orig 1,256^b, est enim v Hilar
6. οτι πᾶς ο γεγ. εκ του Θεου ABυς Orig 4,326^b. ὁ γὰρ ἐκ τοῦ Θεοῦ γεγεννημένος Orig 4,358^b 7. ἀλλ Aζ, ἀλλὰ B Orig
- γεννηθεὶς ABζ Orig 4,326^c, γεγεννημένος Orig 4,326^b ἑαυτον Aζ Orig, αυτον Bv 9. ὁλος ABυς, om Orig 2,23^c καὶ οἶδαμεν ABυ, quia scimus Hilar 908, Οἶδαμεν δὲ ζ ἦκει ABυς, sdd et concarnatus est propter nos et passus est et resurgens de mortuis assumpsit nos Hilar 10. δέδωκεν Bζ, ἰδωκεν A διανοιαν AB υς, intellectum optimum Hilar γινωσκομεν A? ἀληθινον Bζ Hilar, add Θεον Av ἰσμεν ABζ, simus v Hilar 11. ἐν τῷ υἱῷ ABζ, filio v Hilar ἰησου χριστῷ Bυς Hilar, om Av 11.12. ἐστὶν ο ἀληθινος ABυς Hilar 908, verus est Hil 910 12. Θεος ABυς, om v Hil ζωὴ AB, ἡ ζωὴ ζ αἰωνιος ABυς, add et resurrectio nostra Hilar 908 13. ἑαυτα B, ἑαυτορας Aζ ἰδωλων ABυ, add Ἀμήν υς ἰωαννου α A et B?, ἰωαννου B?

¹⁶qui scit fratrem suum peccare peccatum non ad mortem, petet (petit L ul), et dabit ei uitam, peccantibus (peccanti F al) non ad mortem. vst [enim] peccatum ad mortem: non pro illo dico ut roget. ¹⁷omnis iniquitas peccatum est, et est peccatum ad mortem. ¹⁸scimus quoniam (quia) omnis qui natus est ex deo non peccat, sed generatio dei conseruat eum, et malignus non tangit eum. (20) ¹⁹Scimus quoniam ex deo sumus, et inuudus totus in maligno positus est. ²⁰et scimus quoniam filius dei uenit, et dedit nobis sensum, ut cognoscamus uerum deum et simus in uero, filio eius [Iesu Christo]. hic est uerus deus (om L ul) et uita aeterna. ²¹filiioli, custodite uos a simulacris (-lachris L). amen (om al).

[Legi. V] Exp. epistula [sancti F al] Iohannis [prima F al].

ΙΩΑΝΝΟΥ Β.

Ὁ πρεσβύτερος ἐκλεκτῇ Κυρίᾳ καὶ τοῖς τέκνοις αὐτῆς, οὓς ἐγὼ ἀγαπῶ ἐν ἀληθείᾳ, καὶ οὐκ ἐγὼ μόνος, ἀλλὰ καὶ πάντες οἱ ἐγνωκότες τὴν ἀλήθειαν, ὅτι αὐτὴν ἀλήθειαν τὴν μένουσαν ἐν ἡμῖν, καὶ μεθ' ἡμῶν ἔσται εἰς τὸν αἰῶνα. ἔστιται μεθ' ἡμῶν χάρις ἔλεος εὐφροσύνη παρὰ Θεοῦ πατρὸς καὶ παρὰ Ἰησοῦ χριστοῦ τοῦ υἱοῦ τοῦ πατρὸς ἐν ἀληθείᾳ καὶ ἀγάπῃ.

Ἐχάρην λίαν ὅτι εὗρηκα ἐκ τῶν τέκνων σου περιπατοῦντας ἐν ἀληθείᾳ καθὼς ἐντολὴν ἑλάβομεν παρὰ τοῦ πατρὸς. καὶ νῦν ἱρωτῶ σε, Κυρία, οὐχ ὥς ἐντολὴν καινὴν γράφων σοι, ἀλλὰ ἣν ἔχομεν ἀπ' ἀρχῆς, ἵνα ἀγαπῶμεν ἀλλήλους. καὶ αὕτη ἔστιν ἡ ἀγάπη, ἵνα περιπατῶμεν κατὰ τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ. αὕτη ἡ ἐντολὴ ἔστιν, καθὼς ἠκούσατε ἀπ' ἀρχῆς ἵνα ἐν αὐτῇ περιπατήτε, ὅτι πολλοὶ πλάνοι ἐξῆλθαν εἰς τὸν κόσμον, οἱ μὴ ὁμολογοῦντες Ἰησοῦν

ἰωαννου β Β, Ἰωάννου τοῦ ἀποστόλου ἐπιστολὴ καθολικὴ δευτέρα ζ. Irenaeus hanc epistolam cum prima coniunctam habuit: vide ea quae dicit p. 207 2. ἐγὼ Βς, add δε Α 3. μενουσαν Βς, νοι-κουσαν Α 4. ἔσται μεθ' ἡμῶν Βς, om Α 5. παρὰ alterum ΑΒ, add Κυρίου ζ 8. παρὰ Βς, απο Α του Ας, om Β καὶ τιν ΑΒς, om Lucif 25 9. καινην γράφων (γράφω Α) σοι ΑΒ Lucif, γράφων σοι καινην Βς 9. 10. αλλα την ιχομεν Βς, αλλ την ιχομεν Α, sed quod habuimus v Lucif 10. nos alterum Lucif 11. 12. εντολη εστιν ΑΒ, ἔστιν ἡ ἐντολὴ ζ Lucif, add ινα Α 13. εξηλθαν ΑΒ Iren 207, progressi sunt Lucif, ισηλ-θον Βς εἰς τον κοσμον ΑΒς, in hunc mundum Iren, in saeculo Lucif

INC. EIVSDEM EPISTVLA SECVNDA. (INCIPIIT SECVNDA IOH.)

Senior electae dominae et natis eius, quos ego diligo in veritate, et non ego solus, sed et omnes qui cognoverunt veritatem, ²[propter veritatem om F al] quae permanet in nobis et nobiscum erit in aeternum. ³sit vobiscum (nob. L) gratia [et] misericordia pax a deo patre et a (om al) Christo Iesu filio patris in veritate et caritate. (2) ⁴Gavisus sum valde quoniam inveni de filiis tuis ambulantes in veritate (-tem pr F al) sicut mandatum accepimus (accip.) a patre. ⁵et nunc rogo te, domina, non tanquam mandatum novum scribens tibi, sed quod habuimus ab initio, ut (om al) diligamus alterutrum. ⁶et haec est caritas, ut ambulemus secundum mandata eius. (3) Hoc mandatum est (H. est enim m.), ut quem admodum audistis ab initio in eo ambuletis; ⁷quoniam multi seductores exierunt in

χριστὸν ἐρχόμενον ἐν σαρκί. οὗτός ἐστιν ὁ πλάνος καὶ ὁ ἀντίχριστος. ⁸βλέπετε ἑαυτοὺς, ἵνα μὴ ἀπολέσῃτε ἀ ἐργάσασθε, ἀλλὰ μισθὸν πλήρη ἀπολάβῃτε. ⁹πῶς ὁ προάγων καὶ μὴ μένων ἐν τῇ διδαχῇ τοῦ χριστοῦ θεὸν οὐκ ἔχει· ὁ μένων ἐν τῇ διδαχῇ, οὗτος καὶ τὸν πατέρα καὶ τὸν υἱὸν ἔχει. ¹⁰εἴ τις ἔρχεται πρὸς ὑμᾶς καὶ ταύτην τὴν διδαχὴν οὐ φέρει, μὴ λαμβάνετε αὐτὸν εἰς οἰκίαν, καὶ χαίρειν αὐτῷ μὴ λέγετε· ¹¹ὁ λέγων γὰρ αὐτῷ χαίρειν κοινωνεῖ τοῖς ἔργοις αὐτοῦ τοῖς πονηροῖς.

¹²Πολλὰ ἔχων ὑμῖν γράφειν οὐκ ἐβουλήθην διὰ χάριτος καὶ
¹⁰μέλανος· ἐλπίζω γὰρ γενέσθαι πρὸς ὑμᾶς καὶ στόμα πρὸς στόμα

1. ἐρχομενον εν σαρκι ABvs, venisse in carnem Lucif, in carne venisse Iren ουτος εστιν ο πλανος και ο αντιχριστος ABvs Iren, isti sunt fallaces et antichristi Lucif
2. εαυτους ABvs, eos Iren Lucif απολεισητε (-ται B) ABvs Iren Lucif, ἀπολέσωμεν ε α ABvs, quod Iren Lucif εργασασθε Av Iren Lucif, εργασασθε Bz αλλα ABs, sed ut v Lucif 25
3. απολαβητε ABv Lucif, ἀπολάβωμεν ε προαγων ABv, recedit v Lucif 25 ter item 26, παραβαινων ε
3. 4. και μη μενων εν τη διδαχη ABvs Lucif 25 ter, a doctrina Lucif 26
4. ο ABvs, qui autem Lucif διδαχη ABv, add eius Lucif, add τοῦ Χριστοῦ ε ουτος ABvs, ille Lucif
5. και primum ABvs Lucif 25 ter, om v Lucif 26 πατερα και τον υιον Bz Lucif, υιον και τον πατερα Av ερχεται ABvs, venerit Lucif 25
7. αυτω μη λεγιτε ABs, nolite dicere ei Lucif λεγων γαρ AB, γὰρ λέγων vs Iren 83 Lucif ei Lucif, eis Iren
8. αυτου τοις πονηροις ABvs Lucif, ipsorum nequissimis Iren
9. εχω A γραφειν Bz, γραψαι A ἐβουληθην AB, ἤβ. ε
10. ελπίζω γαρ Av, αλλα ελπίζω Bz γενεσθαι (-σθαι A) ABv, ἐλθεῖν ε

mundum, qui non confitentur Iesum Christum venientem (venisse) in carne: hic est seductor et Antichristus (Antechr. pr F). ⁸videte vosmet ipsos, ne perdati quae operati estis, sed ut mercedem plenam accipiat. (4) ⁹[scimus quoniam] Omnis qui praecedit (recedit, recedit) et non permanet (manet F al) in doctrina Christi, deum non habet: qui permanet in doctrina, hic [et om F] filium et patrem habet. ¹⁰siquis venit ad nos et hanc doctrinam non adfert, nolite recipere eum in domum, nec haue ei dixeritis: ¹¹qui enim dicit illi (ei) haue, communicat operibus illius (om pr L) malignis. (5) ¹²Plura habens vobis scribere, nolui per cartam (chartam, cartham pr F) et atramentum: spero enim me (om al) futurum ad (apud L al) vos et os

λαλῆσαι, ἵνα ἡ χαρὰ ὑμῶν πεπληρωμένη ᾖ. Ὡς ἀπαγγέλλεται σε τὰ τέκνα τῆς ἀδελφῆς σου τῆς ἐκλεκτῆς.

ΙΩΑΝΝΟΥ Γ.

¹Ὁ πρεσβύτερος Γαῖος τῷ ἀγαπητῷ, ὃν ἐγὼ ἀγαπῶ ἐν ἀληθείᾳ.

²Ἀγαπητέ, περὶ πάντων εὐχομαί σε εὐδοοῦσθαι καὶ ὑγιαίνειν, καθὼς εὐδοοῦται σου ἡ ψυχὴ. ³Ἐχάρην γὰρ λίαν ἐρχομένων ἀδελφῶν καὶ μαρτυρούντων σου τῇ ἀληθείᾳ, καθὼς σὺ ἐν ἀληθείᾳ περιπατεῖς. ⁴Μηζοτέρων τούτων οὐκ ἔχω χαράν, ἵνα ἀκούω τὰ ἐμὰ τέκνα ἐν τῇ ἀληθείᾳ περιπατοῦντα.

⁵Ἀγαπητέ, πιστὸν ποιεῖς ὃ ἐὰν ἐργάξῃ εἰς τοὺς ἀδελφούς, καὶ τοῦτο ξένους, ⁶οὗ ἐμαρτύρησάν σου τῇ ἀγάπῃ ἐνώπιον ἐκκλησίας, ¹⁰οὓς καλῶς ποιήσεις προπέμψας ἀξίως τοῦ Θεοῦ. ⁷ὑπὲρ γὰρ τοῦ ὀνόματος ἐξηλθάν μηδὲν λαμβάνοντες ἀπὸ τῶν ἐθνικῶν. ⁸ἡμεῖς

1. ὅμιον ABv, ἡμῶν ε πεπληρωμένη η Bv, η πεπληρωμένη As
2. ἐκλεκτῆς AB, add Ἀμὴν ε ἰωαννου β AB ἰωαννου (an ἰωαννου) γ B. ἰωαννου ἐπιστολῇ γ C, epist iohannis d, Ἰωάννου τοῦ ἀποστόλου ἐπιστολὴ καθολικὴ τρίτη ε 6. μαρτυρούντων AC
- vς, μαρτυροῦν B συ BCvς, om A ἐν τῇ B? 7. οὐκ ἐχω χαρὰν (χαρὶν B?v) ABvς, χαρὰν οὐκ ἐχω C 8. τῇ AB, om Cς
9. ἐργαζῇ Av, ἐργασῇ BCς 10. τοῦτο ABC, εἰς τοὺς ε
11. ποιήσεις προπέμψας ABς, ποιήσας προπέμψεις C 12. ὀνοματός ACv, add αὐτοῦ Bvς ἐξηλθάν B, ἐξηλθόν ACς τῶν ABς, om C ἐθνικῶν ABCv, ἐθνῶν vς

ad os loqui, ut gaudium uestrum plenum sit (s. pl. L). ¹³salutant te filii sororis tuae electae (ecclesiae F al). [amen F al (uale).]

[Legi. V] Exp. epistula sancti Iohannis secunda.

INC. [EIVSDEM EPISTVLA F] TERTIA.

(1) Senior Gaio carissimo, quem ego diligo in ueritate. ²carissime (-mi), de (in ner. caritatis. ideo in F al) omnibus orationem facio prospere te ingredi et ualere, sicut prospere agit anima tua. ³gauius sum ualde [de] uenientibus fratribus et testimonium perhibentibus ueritati (-tate) tuae, sicut tu in ueritate ambulas. ⁴maiores horum non habeo gratiam, quam ut audiam filios meos in ueritate (-tatem) ambulantes. (2) ⁵Carissime (Kar.), fideliter facis quidquid (quicq.) operaris in fratres, et hoc in peregrinos; ⁶qui testimonium reddiderunt (perhibuer. F al) caritati (-te) tuae in conspectu ecclesiae; quos bene facies (facis) deducens (ducens L, deduces) digne deo. ⁷pro nomine enim [eius] profecti sunt nihil accipientes a gentilibus (sio F: gentibus ceteri). ⁸nos ergo debemus suscipere huius modi, ut co-

σὺν ὀφείλομεν ὑπολαμβάνειν τοὺς τοιοῦτους, ἵνα συνεργοὶ γινώ-
μεθα τῇ ἀληθείᾳ. ⁹Ἐγραψά τι τῇ ἐκκλησίᾳ· ἀλλ' ὁ φιλοπρωτεύων
αὐτῶν Διοτρέφης οὐκ ἐπιδέχεται ἡμῶς. ¹⁰διὰ τοῦτο, ἵαν ἔλθω,
ὑπομνήσω αὐτοῦ τὰ ἔργα ἃ ποιεῖ λόγοις πονηροῖς φλυαρῶν ἡμῶς,
⁵ καὶ μὴ ἀρκούμενος ἐπὶ τοῦτοις οὔτε αὐτὸς ἐπιδέχεται τοὺς ἀδει-
φούς καὶ τοὺς βουλομένους κωλύει καὶ ἐκ τῆς ἐκκλησίας ἐκβάλλει.

¹¹Ἀγαπητέ, μὴ μιμοῦ τὸ κακόν, ἀλλὰ τὸ ἀγαθόν. ὁ ἀγαθο-
ποιῶν ἐκ τοῦ Θεοῦ ἐστίν· ὁ κακοποιῶν οὐχ ἰώρκεν τὸν Θεόν.

¹²Ἀπηγορεύω μεμαρτυρηταὶ ὑπὸ πάντων καὶ ὑπ' αὐτῆς τῆς ἀλη-
¹⁰θείας· καὶ ἡμεῖς δὲ μαρτυροῦμεν, καὶ οἶδας ὅτι ἡ μαρτυρία ἡμῶν
ἀληθὴς ἐστίν.

¹³Πολλὰ εἶχον γράψαι σοι, ἀλλ' οὐ θέλω διὰ μέλανος καὶ κα-
λάμου γράφειν σοι, ¹⁴ἐλπίζω δὲ εὐθέως σε ἰδεῖν, καὶ στόμα πρὸς

1. υπολαμβάνειν ABC, ἀπολ. ε γινώμεθα ABC, γινόμεθα C
2. ἀληθεια BC, ἐκκλησια A ἐγραψα απ ἐγραψας B? τι ABC, οτι ε 3. ιαν BC, αν A 4. ημας AB, εις ημις C 6. βου-
λομενους AB, επιδεχομενους C 8. ο ABC, ο δὲ ε ουκ C
9. μεμαρτυρηται ABC, testimonium perhibetur d υπ AB, υπο C
της AB, της εκκλησιας και της C 9. 10. ἀλη...θιας
cott A,θιας pr A 10. οιδας ABC, οἴδατε ε οτι AB
C, οτι d 10. 11. η μαρτυρια ημων ἀληθης ἐστιν AB, ἀλη-
θης ημων ἐστιν η μαρτυρια C 12. πολλα εχον ABC, plura
habui d γράψαι σοι ABC, γράφειν ε ου θέλω BC, ουκ
εβουληθην Av 13. γράφειν σοι Av, σοι γράφειν (γράψαι ε) BC
δε ABC, enim d σε ιδειν (visurum d) ABC, ιδεῖν σε ε

operatores sinus (sumus pr F) ueritatis. (3) ⁹Scriptissem (Scribs. F) forsitan (forsitam F) ecclesiae: sed is (his F al) qui amat (auant) primatum gerere (genere L) in eis Diotrefes (Diotripes L, Diotrepes, Deotrepes) non recipit (recepit) nos. ¹⁰propter hoc, si uenero, conuocaneam eius opera quae facit uerbis malignis garriens in nos, et quasi non ei ista sufficiant, nec ipse suscipit (suscepit F al) fratres et eos qui cupiunt (suscipiunt) prohibet et de ecclesia eicit (eiecit). (4) ¹¹Carissime (Kar., -mi), noli imitari (emit. pr F, -tare al) malum, sed quod bonum est. qui bene facit, ex deo est: qui male facit, non uidit (uidet L al) deum. ¹²Demetrio testimonium redditur ab omnibus et ab ipsa ueritate: et nos autem testimonium perhibemus, et nosti quoniam testimonium nostrum uerum est. (5) ¹³Multa habui scribere tibi, sed nolui per atramentum et calamum scribere tibi, ¹⁴spero autem protinus (protenus) te uidere, et os ad os loque-

στόμα λαλήσομεν. ¹⁵εἰρήνη σοι. ἀσπάζονται σε οἱ φίλοι. ἀσπάζον τοὺς φίλους καὶ ὄνομα.

ΙΟΥΔΑ ΕΠΙΣΤΟΛΗ.

¹Ιούδας Ἰησοῦ χριστοῦ δοῦλος, ἀδελφὸς δὲ Ἰακώβου, τοῖς ἐν Θεῷ πατρὶ ἡγαπημένοις καὶ Ἰησοῦ χριστῷ τετηρημένοις κλητοῖς. ²ἔλτος ἡμῖν καὶ εἰρήνη καὶ ἀγάπη πληθυνθείη.

³Ἀγαπητοί, πᾶσαν σπουδὴν ποιούμενος γράφειν ὑμῖν, περὶ τῆς κοινῆς ἡμῶν σωτηρίας ἀνάγκην ἔσχον γράφειν ὑμῖν, παρακαλῶν ἐπαγωνίζεσθαι τῇ ἁπλῇ παραδοθείσῃ τοῖς ἁγίοις πίστι. ⁴Παρεισίδυσαν γάρ τινες ἄνθρωποι, οἱ πάλαι προγεγραμμένοι εἰς τοῦτο τὸ κρῖμα ἀσεβεῖς, τὴν τοῦ Θεοῦ ἡμῶν χάριτα μετατιθέντες εἰς ἀσέλ-

1. λαλήσομεν ABCς, locuturum d σοι ABCς, tecum d φίλοι BCς et add tui d, ἀδελφοί A ιωαννου γ AB, ιωαννου επιστολη γ C, epistulae iohannis iii explicit incipit actus apostolorum d ιουδα επιστολη C, πιστολη A, ιουδα B, Ἰούδα τοῦ ἀποστόλου ἐπιστολὴ καθολικὴ ε 3. Ἰούδας... Ἰακώβου] Orig 3,463^d Lucif 28 Θεω Bυς Orig 3,607^c Lucif, τω A 4. ἡγαπημένοις ABο Orig Lucif, ἡγιουμένοις ε 6. charissimi omnem sollicitudinem v Lucif 7. τμων AB Lucif,... v C, vestra v, om ε 7. 8. ἀναγκην ἔσχον γρ. ἡμ. παρακ. ἐπαγωνίζεσθαι (-σθε A) ABCς, deprecor ut perlaboretis Lucif 8. τοῖς ἁγίοις πιστι ABCς, societati Lucif παρεισίδυσαν Aς, παρεισίδευσαν B, παρεισίδουσαν C, subintraverunt v Lucif 9. οἱ παλαι ABCς, olim quidem Lucif 28 ad hoc Lucif 10. τὴν ABCς, qui Lucif ἡμων ABCς, om Lucif χάριτα AB, χάριν Cς transferunt ad Lucif

mur (loquimur). ¹⁵pax tibi. salutant te amici. saluta amicos per nomen (amicos nomination). [amen (uale).]

[Legi. V] Exp. epistula sancti Iohannis tertia (apostoli).

INC. EPISTVLA IVDÆ [APOSTOLI].

(1) Iudas Iesu Christi servus, frater autem Iacobi, his qui in deo patre dilectis et Iesu Christo conservatis vocatis. ²misericordia vobis et pax et caritas adimpleatur. ³carissimi (kar.), omnem sollicitudinem faciens scribendi vobis, de communi (-ne) uestra salute necesse habui scribere vobis, depræcans supercertari semel traditæ sanctis fidei. ⁴subintroierunt enim quidam homines, qui olim præscripti (per-, -scribiti F) sunt in hoc iudicium, impij, dei nostri gratiam transfe-

γίαν καὶ τὸν μόνον δεσπότην καὶ κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν χριστὸν ἀρνούμενοι. ⁵ὑπομνήσαι οὖν ἡμᾶς βούλομαι, εἰδότας ἅπαξ πάντα, ὅτι ὁ Ἰησοῦς λαὸν ἐκ γῆς Αἰγύπτου σώσας τὸ δεύτερον τοὺς μὴ πιστεύσαντας ἀπώλειεν, ⁶ἀγγέλους τε τοὺς μὴ τηρήσαντας τὴν ⁵ἑαυτῶν ἀρχὴν ἀλλὰ ἀπολιπόντας τὸ ἴδιον οἰκητήριον εἰς κρίσιν μεγάλης ἡμέρας δεσμοῖς αἰδέοις ὑπὸ ζόφον τετήρηται, ὥς Σόδομα καὶ Γόμορρα καὶ αἱ περὶ αὐτὰς πόλεις, τὸν ὅμοιον τρόπον τοῦτοις ἐκπορεύεσθαι καὶ ἀπελθεῖν ὅπως σαρκὸς ἐτέρας, πρόκεινται δεῖγμα πρὸς αἰώνιον δίκην ὑπέχουσαι. ⁸ὁμοίως μέντοι καὶ οὗτοι ¹⁰ἐνυπνιαζόμενοι σάρκα μὲν μιαίνουσιν, κυριότητα δὲ ἀθετοῦσιν, δό-

1. τὸν] qui est *Lucif* μόνον *ABC*ς, om *Lucif* δεσποτην *AB* C, add *Θεὸν* ζ, dominator noster *Lucif* dominus *Lucif* ἡμῶν *ABC*ς, om *Lucif* iesus christus, eum *Lucif* 2. οὖν *C* *Lucif* 28, δε *AB*ς εἰδοτας *ABC*ς, dicens scientes *Lucif* ἀπαξ πάντα *Av* et corr *C*, omnia *Lucif*, ἡμᾶς ἀπαξ πάντα (τοῦτο ζ) *B*ς 3. ο *B*? *C*ς, om *A* et *B*? Ἰησοῦς *AB* et pr *C*?, Θεὸς *Lucif* et corr *C*, Κύριος ζ λαὸν *ABC*ς, add suum *Lucif* σώσας *AB* Cς, salvum fecit *Lucif* δεύτερον *ABC*ς, add autem *Lucif* 4. credentes *Lucif* τε *BC*ς *Orig* 3,814^c *Lucif*, δε *Av* 4. 5. τὴν ἑαυτῶν ἀρχὴν *ABC*ς *Orig* 3,692^c 693^a 814^c 4,247^d, ordinem suum *Lucif* 5. ἀλλὰ *AB*ς *Orig*, ἀλλ *C* το ἴδιον οἰκητήριον *ABC*ς *Orig*, habitaculum suum *Lucif* 6. αἰδέοις *ABC*ς *Orig* 3,693^b 814^c, eos sanctorum angelorum *Lucif* 28 ὑπὸ ζόφον *ABC*ς *Orig* 3,814^c *Lucif*, ἐν ζόφῳ *Orig* 3,693^b ὡς σοδομα *ABC*ς, sodoma autem *Lucif* 7. καὶ γόμορρα καὶ] sic corr *C* τὸν ὅμοιον τρόπον τοῦτοις (τούτ. τρ. ζ) *ABC*ς, his simili modo *Lucif* ἀπελθεῖν οἷον σαρκὸς ἐτέρας *ABC*ς, carnem secutae essent cinis *Lucif* 9. ὑπέχουσιν *BC*ς, sustinentes v *Lucif*, ὑπερέχουσιν *A* ὁμοίως *BC*ς *Lucif*, ὁμῶς *A* μέντοι *ABC*ς, itaque *Lucif* 28 10. μιαινέουσι *C* κυριότητα *ABC*ς *Lucif*, κυριώτατον *Orig* 3,475^b

rentes in luxuriam, et solum dominatorem et (om *F* al) dominum nostrum Iesum Christum negantes. (2) ⁵Commonere autem uos uolo, scientes semel omnia, quoniam Iesus populum de terra Aegypti salvans secundo (-dum) eos qui non crediderunt perdidit, ⁶angelos (-lus pr *F*) uero qui non servauerunt suum principatum, sed dereliquerunt suum domicilium, in iudicium magni diei (dei *F* al) uinculis aeternis sub caligine [iudicio] reservauit, (3) ⁷Sicut Sodoma et Gomorra et finitimae ciuitates, simili (-le) modo exornatae (-ti) et abeunt post carnem alteram, factae sunt exemplum ignis aeterni (-nae) poenam sustinentes. ⁸similiter et hi (hii *L*) carnem quidem inaculant, dominationem autem spernunt, maiestatem (-tes *F* al, -tis) autem

ξας δὲ βλασφημοῦσιν. ⁹ὅτε Μιχαὴλ ὁ ἀρχάγγελος τότε τῷ δια-
βόλῳ διακρινόμενος διελέγειτο περὶ τοῦ Μωυσέως σώματος, οὐκ
ἐτόλμησεν κρίσιν ἐπενεγκεῖν βλασφημίας, ἀλλὰ εἶπεν Ἐπιτιμῆσαι
σοι κύριος· ¹⁰οὗτοι δὲ ὅσα μὲν οὐκ οἶδουσιν βλασφημοῦσιν, ὅσα δὲ
φυσικῶς ὡς τὰ ἄλογα ζῶα ἐπίστανται, ἐν τούτοις φθείρονται. ⁵
¹¹οὗτοι αὐτοῖς, εἴτε τῇ ὁδῷ τοῦ Καὶν ἐπορεύθησαν καὶ τῇ πλάνῃ
τοῦ Βαλαάμ μισθοῦ ἐξέχυθησαν καὶ τῇ ἀντιλογίᾳ τοῦ Κορέ ἀπώ-
λοντο. ¹²οὗτοι εἰσιν οἱ ἐν ταῖς ἀγάπαις ἑμῶν σπιλάδες, συννεω-
χούμενοι ἀφόβως, ἑαυτοὺς ποιμαίνοντες, νεφέλαι ἄνθρωποι ὑπὸ ἀνέ-
μων παραφερόμεναι, δένδρα φθινοπωρινὰ ἄκαρπα δις ἀποθανόντα ¹³
ἐκριζωθέντι, ἄκ्यूματα ἄγρια θαλάσσης ἐπαφρίζοντι τὰς ἑαυτῶν
αἰσχύνas, ἀστέρες πλανῆται· οἷς ὁ ζῳφός τοῦ σκοίτους εἰς αἰῶνα

1. οτε Bv, ο δε ACz τοτε B, οτε ACz 2. μωσαιως BC, μωσαιως Az 3. αλλα AB, αλλ Cg 3. 4. Ἐπιτιμῆσαι σοι z 6. τη οδω ABCz, in viam Lucif 28 6. 7. τη πλανη του βαλααμ ABCvz, in seductionem baal Lucif 7. τη αντιλογια του κορε ABvz et corr C, in contradictionem choreb Lucif 8. οι εν ταις AB, ἐν ταῖς vz Lucif, γογγυσται μιμψιμυροι κατα τας ιδιαις επιθυμιας αυτω. ... εν.μ..ο. ... C αγαπαις Bvz, charitati- bus Lucif, απαιταις AC υμων BCz Lucif 28, αυτων v et pr corr A συννεωχουμενοι (add υμιν C) ABCvz, om Lucif 9. ποιμεινοντις C, regentes Lucif υπο ανιμων ABCvz, οιναι vento Lucif 10. παραφερομεναι ABC, περιφερόμεναι z, circumferendae Lucif δις ABCvz, om Lucif 11. αγρια sic corr C, αγα pr C επαφριζοντια ABz, απαφριζοντια C, despumantis Lucif 11. 12. turpitudines suas Lucif 12. αστερις πλανηται (-τε A, -τις B) AB Cvz, procellae seducentes Lucif 28 ο (om B) ζοφος ABCz, tem- pus Lucif του ACz, om B ις ABC, εις τον z

blasphemant. ⁹cum Michahel (Micahel F) archangelus cum diabolo (diabulo L al) disputans altercaretur de Moysi (Mosi FL) corpore, non est ausus iudicium inferre blasphemiae, sed dixit Imperet tibi dominus: ¹⁰hi (hii L al) autem quaecumque (quic.) quidein (quidam) ignorant blasphemant, quaecumque autem naturaliter tamquam muta animalia norunt (nouerunt), in his corrumpuntur. (4) ¹¹Vae illis (om L), quia (qui F al) [in] uia Cain abierunt et errore Balaam mercede effusi sunt et contradictione Core (Corae) perierunt. ¹²hi (hii L al) sunt in epulis (aep. L) suis maculae, conuiuantes sine timore, semet ipsos pascentes, nubes (nubis) sine aqua quae a uentis circum feruntur, arbores autumnales infructuosae his mortuae eradicatae, ¹³fluctus feri maris despumantes suas confusiones (confess. F, -nis), sidera errantia; quibus procella tenebrarum in aeternum seruata (conseru.) est.

τειθήρηται. ¹⁴προειφητίευσιν δὲ καὶ τούτοις ἔβδομος ἀπὸ Ἀδάμ Ἐνώχ λέγων Ἰδοὺ ἦλθεν κύριος ἐν ἁγίαις μυριάσιν αὐτοῦ, ¹⁵ποιῆσαι κρίσιν κατὰ πάντων καὶ ἐλέγξαι πάντας τοὺς ἀσεβεῖς περὶ πάντων τῶν ἔργων ἀσεβείας αὐτῶν ὧν ἠσέβησαν καὶ περὶ πάντων τῶν σκληρῶν ὧν ἐλάλησαν κατ' αὐτοῦ ἁμαρτωλοὶ ἀσεβεῖς. ¹⁶οὗτοι εἰσι γογγυσταὶ μεμψίμοιροι, κατὰ τὰς ἐπιθυμίας αὐτῶν πορευόμενοι, καὶ τὸ στόμα αὐτῶν λαλεῖ ὑπέρογκα, θαυμάζοντες πρόσωπα ὠφελείας χάριν. ¹⁷ὅμως δὲ ἀγνοητοὶ μνησθητὲ τῶν προειρημένων ῥημάτων ὑπὸ τῶν ἀποστόλων τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ χριστοῦ, ¹⁸ὅτι ἔλεγον ¹⁹ὅτι ἐσχάτου τοῦ χρόνου ἔσονται ἐμπαῖκται κατὰ τὰς ἐαυτῶν ἐπιθυμίας πορευόμενοι τῶν ἀσεβειῶν. ²⁰οὗτοι εἰσιν οἱ ἀποδιορίζοντες, ψυχικοὶ πνεῦμα μὴ ἔχοντες. ²¹ὅμως δὲ ἀγνοητοὶ ἐποικοδομοῦν-

1. προειφητίευσεν ἀν προειφ. B? δε BCvs, om A 2. αγιαις μυριασιν ABv, μυριασιν αγιαις Cς 3. ἐλεγξαι ABC, ἐξελέγξαι Cς 4. ἀσεβεις ABCv, add αὐτῶν C 5. ἀσεβειας ABvs, om C σκληρων ABvs, add λογων C 6. εἰσι Aς, εἰσιν C 7. μεμψιμοιροι BCς, μεμψιμοιροι A αὐτων ABς, ἐαυτων C 8. αὐτων BCvs, αὐτω A 9. ἀγνοητοι ABCvs, fratres Lucif 28 προειρημενων ρηματων A Lucif, ρηματων των προειρημενων BCvs 10. του κυριου ημων ABCς, om Lucif 11. υμιν B, υμιν οτι ACvs, om Lucif 12. ἐπ ἐσχάτου του (om BC) χρονου ABC, ἐν ἐσχάτῳ χρόνῳ C, in novissimis diebus Lucif 13. ἐσονται Bς Lucif et pr C?, ἐλευσονται Av et corr C 14. ἐμπεῖκται AB 15. 11. κατὰ τὰς ἐαυτων ἐπιθυμίας πορευόμενοι των ἀσεβειων ABCvs, euntes secundum voluntates suas impias Lucif 16. 12. ἀποδιορίζοντες Av Lucif, add ἐαυτους BCς 17. 13. υμεις ABvs, ημεις C 18. 14. seq ἐποικοδομουντες ἐαυτους ABCv, post πίστει C

(5) ¹⁴Prophetavit autem et (de LV) his septimus ab Adam Enoch dicens Ecce uenit (ueniet) dominus in sanctis milibus (militibus) suis, ¹⁵facere iudicium contra omnes et arguere omnes (et a. om. om al) impios de omnibus operibus impietatis eorum quibus impie egerunt et de omnibus duris quae locuti (loqu.) sunt contra eum peccatores impij. ¹⁶hi (hii L al) sunt murmuratores querellosi (querelosi L), secundum desideria sua ambulantes, et os illorum loquitur (loquitur) superba (-bia pr F, -biam L al), mirantes personas quaestus causa (causas pr F). (6) ¹⁷Vos autem, carissimi (kar.), memores estote uerborum quae praedicta sunt ab apostolis (-stulis) domini [nostri L] Iesu Christi, ¹⁸quia dicebant uobis quoniam in nouissimo tempore uenient (ueniunt) inlusores secundum sua desideria ambulantes impietatum (-te). ¹⁹hi (hii L al) sunt qui segregant, animales spiritum (spiritu pr F) non habentes. ²⁰uos autem, carissimi (kar.),

τες ἐαυτοὺς τῇ ἁγιωτάτῃ ὑμῶν πίστει, ἐν πνεύματι ἁγίῳ προσ-
ευχόμενοι, ²¹ἐαυτοὺς ἐν ἀγάπῃ Θεοῦ τηρήσατε, προσδεχόμενοι τὸ
ἔλεος τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ χριστοῦ, εἰς ζωὴν αἰώνιον. ²²καὶ
οὗς μὲν ἐλέγχετε διακρινομένους, ²³οὗς δὲ σώζετε ἐκ πυρὸς ἀρπά-
ζοντες, οὗς δὲ ἐλεῦτε ἐν φόβῳ, μισοῦντες καὶ τὸν ἀπὸ τῆς σαρκὸς
ἐσπιλωμένον χιτῶνα. ²⁴τῷ δὲ δυναμένῳ φυλάξαι ὑμᾶς ἀπειστους
καὶ στήσαι κατενώπιον τῆς δόξης αὐτοῦ ἀμώμους ἐν ἀγαλλιάσει
²⁵μόνῳ Θεῷ σωτῆρι ἡμῶν διὰ Ἰησοῦ χριστοῦ τοῦ κυρίου ἡμῶν
δόξα μεγαλωσύνη κράτος καὶ ἐξουσία πρὸ παντὸς τοῦ αἰῶνος καὶ
νῦν καὶ εἰς πάντας τοὺς αἰῶνας, ἀμήν.

10

1. αἰγιότατη A ὑμων AB^{us}, ἡμων C 2. τηρησατε A^s, τηρη-
σητε corr C, τηρησωμεν B et pr C? 4. ἐλέγχετε (-ται A) AC^u,
ἐλεῦτε B, ἐλεῖτε s διακρινομενους ABC^u, διακρινόμενοι s
ους δε ABC^u, add ἐν φόβῳ s, om B? ἐκ ABC, ἐκ τοῦ s
5. ους δε ἐλεῦτε (ἐλεεῖται A) ἐν φόβῳ AB^u, ἐν φόβῳ C, om s
6. υμιας B? C^{us}, ἡμιας A, αὐτους B? 7. στήσαι AB^{us}, ἀσπι-
λους ...στ.αι C κατενωπιον AB^s, ἐνωπιον C αμώμους B
C^s, ἀμειψτους A 8. μονῳ ABC^u, add σοφῷ s δια ἰησον...
τημων ABC^u, om s δόξα ABC^u, add καὶ s 9. προ παντος
του αιωνος ABC^u, om s ιουδα B, ιουδα επιστολη καθολικη C,
ιουδα επιστολη. πρᾶξεις των αγιων αποστολων και καθολικαι A

super aedificantes uosmet ipsos sanctissimae (-me pr F) uestrae fidei,
in spiritu sancto orantes, ²¹ipsi (ipsos F al) uos in dilectione dei
(om al) seruare: ²²et hos quidem arguite iudicatos, ²³illos uero sal-
uate (salutate pr F al) de igne rapientes, aliis autem miseremini in
timore (-rem pr F al), odientes ei (odientem et F, et odientem al,
odientes L) eam quae carnalis est maculatam tunicam. (7) ²⁴Ei autem
qui potens est (q. potest) uos conseruare sine peccato et constituere
ante conspectum gloriae suae immaculatos in exultatione, ²⁵soli deo
saluatori nostro per Iesum Christum dominum nostrum [cui L] glo-
ria magnificentia imperium et potestas ante omne saeculum et (om
F al) nunc et in omnia (omni F) saecula, amen.

[Legi. V] Expl. epistula sancti Iudae. F

ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ ΠΑΥΛΟΥ.

ΠΡΟΣ ΡΩΜΑΙΟΥΣ.

Παῦλος δοῦλος Ἰησοῦ χριστοῦ, κλητὸς ἀπόστολος ἀφωρισμένος εἰς εὐαγγέλιον θεοῦ, ²ὃ προεπηγγέλματο διὰ τῶν προφητῶν αὐτοῦ ἐν γραφαῖς ἁγίαις περὶ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, τοῦ γενομένου ἐκ σπέρματος Δαυιδ κατὰ σάρκα, ⁴τοῦ ὀρισθέντος υἱοῦ θεοῦ ἐν δυνάμει ⁵κατὰ πνεῦμα ἁγιοσύνης ἐξ ἀναστάσεως νεκρῶν, Ἰησοῦ χριστοῦ τοῦ κυρίου ἡμῶν, ⁶ὃς ἡμᾶς ἐλάβομεν χάριν καὶ ἀποστολὴν εἰς ὑπακοὴν πίστεως ἐν πᾶσιν τοῖς ἔθνεσιν ὑπὲρ τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ, ⁶ἐν οἷς

προς ρωμαιοὺς *ABC*, Παύλον τοῦ ἀποστόλου ἡ πρὸς Ῥωμαίους ἐπιστολή ^ε 1. δοῦλος *ABGfsgvs Orig* 4,60^a 286^e, apostolus *Iren* 205 ἰησου χριστου *AGfsgs Iren*, χριστου ἰησου *Bv Orig* κλητος ἀποστολος *ABGfsgvs Orig*, om *Iren* segregatus *fv*, praedestinatus *Iren* 2. προεπηγγέλματο *ABfvs Orig Hilar* 933, promiserat *Iren* 3. του υιου *ABfvs Orig Iren* 205 *Hilar*, filio autem *Iren* 219 ἐκ *ABCs Orig* 3,2^a 4,60^a 165^c 287^a 446^c *Iren* 219 *Hilar*, ei ex *fv Iren* 205 4. κατα *ABCs Orig* 4,60^a 165^c 287^a, τὸ κατὰ *Orig* 3,2^a 4,446^c ὀρισθέντος *ABCs Orig* 3,504^a 4,60^a 165^d 287^a et *Hieronymus* 7,550^e, destinatus *Hilar* 933, praedestinatus *fv Iren* 205 219 5. κατα *ABCfvs Orig* 3,504^a 4,60^a 287^a *Iren* 219 *Hilar*, per *Iren* 205 6. χάριν *ABCs Orig* 4,60^b 287^a, τὴν χάριν *Orig* 3,60^a ad oboediendum *fv*

EPISTVLA PAVLI APOSTOLI AD ROMANOS.

Paulus servus Christi Iesu, vocatus apostolus segregatus in evangelium dei, ²quod ante promiserat per prophetas suos in scripturis sanctis ³de filio suo, qui factus est ei ex semine David secundum carnem, ⁴qui praedestinatus (praedist.) est filius dei in virtute (-tem *pr F*) secundum spiritum sanctificationis ex resurrectione (-nem *pr F*) mortuorum, Iesu Christi domini nostri (*n̄ F*), ⁵per quem accepimus gratiam et apostolatam ad oboediendum fidei in omnibus gentibus pro nomine eius, ⁶in quibus estis et vos vocati Iesu Christi, ⁷omni-

ἔστι καὶ ὑμεῖς κλητοὶ Ἰησοῦ χριστοῦ, ἡπᾶσιν τοῖς οὖσιν ἐν Ῥώμῃ ἀγαπητοῖς θεοῦ κλητοῖς ἁγίοις. χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ πατρὸς ἡμῶν καὶ κυρίου Ἰησοῦ χριστοῦ.

⁸Πρῶτον μὲν εὐχαριστῶ τῷ θεῷ μου διὰ Ἰησοῦ χριστοῦ περὶ πάντων ὑμῶν, ὅτι ἡ πίστις ὑμῶν καταγγέλλεται ἐν ὅλῳ τῷ κόσμῳ. ⁹Θμῦρτυς γὰρ μου ἐστὶν ὁ θεός, ὃς λατρεύω ἐν τῷ πνεύματί μου ἐν τῷ εὐαγγελίῳ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, ὡς ἀδιαλείπτως μνησθῆναι ὑμῶν ποιοῦμαι ¹⁰πάντοτε ἐπὶ τῶν προσευχῶν μου δέόμενος, εἴ πως ἤδη ποτὲ εὐδοθήσομαι ἐν τῷ θελήματι τοῦ θεοῦ ἐλθεῖν πρὸς ὑμᾶς. ¹¹ἐπιποθῶ γὰρ ἰδεῖν ὑμᾶς, ἵνα τι μεταδῶ χάρισμα ὑμῖν πνευματικὸν εἰς τὸ στηριχθῆναι ὑμᾶς, ¹²τοῦτο δὲ ἐστὶν συμπαρακληθῆναι ἐν ὑμῖν διὰ τῆς ἐν ἀλλήλοις πίστεως, ὑμῶν τε καὶ ἐμοῦ. ¹³οὐ θίλω δὲ ὑμᾶς ἀγνοεῖν, ἀδελφοί, ὅτι πολλάκις προεθέμην ἐλθεῖν πρὸς

11. τουτέστιν

1. ἔστιαι CG ἐν ρωμῇ ABCfvs Orig 4,287^a, om Gg 2. ἀγαπητοῖς θεοῦ ABCvs Orig, ἐν ἀγαπῇ θεοῦ Gfgv 4. περὶ ABCA, υπερ Gς, pro fgv 5. ἡ πίστις... κόσμῳ] Orig 3,599^c 6. μου ABCς, μοι AGfgv 7. ὡς ABCAς, πως G, quomodo g, quod fθ 8. in orationibus fgv οδαιομαινός G 9. prosperum iter habeam fgv 10. επιποθω (-ποθω corr) G εἶδειν C, ἰδῖν G τι ABCAGfgvs, om Orig 2,654^a χάρισμα ὑμῖν ABCAGfgvs, ὑμῖν χάρισμα v Orig 11. στηριχθῆναι G τουτο δε (enim) ἐστὶν BCAGgς, τουτι (id) ἐστὶν Afgv συναπαρκληθῆναι ACG 12. δια τῆς ἐν (om G) ἀλλήλοις (add τῆς G) ABCAGς, per eam (p. e. om f) quae in (om fv) invicem est fgv τε καὶ] atque fgv ου θίλω ABCvs, ουκ οιομαι AGfg 13. δε ABAGfgvs, γὰρ Cv

his qui sunt Romae dilectis (in dilectione *L*, in caritate *pr F*) dei, vocatis sanctis. gratia vobis et pax a deo patre nostro et domino Iesu Christo. (2) ⁸Primum quidem gratias ago deo meo per Iesum Christum pro omnibus vobis, quia fides uestra adnuntiatur in (om *al*) universo (omni *pr F*) mundo. ⁹testis enim mihi est (est enim mihi *F*) deus, cui servo in spiritu meo in euangelio filii (fili *pr F*) eius, quod sine intermissione memoriam uestri facio ¹⁰semper in orationibus meis obsecrans, si quo modo tandem aliquando prosperum iter habeam in voluntate dei veniendi ad vos. ¹¹desidero enim videre vos, ut aliquid inpartiar (inpartiar) vobis gratiae (gr. vobis *L al*) spiritualis ad confirmandos vos, ¹²id est simul consolari in vobis per eam quae invicem est fidem, uestram adque (atque *V al*) meam. (3) ¹³Nolo autem (enim *F al*) vos ignorare, fratres, quia saepe proposui venire

ὑμᾶς, καὶ ἐκωλύθη ἄχρι τοῦ δεῦρο, ἵνα τινὰ καρπὸν σχῶ καὶ ἐν ὑμῖν καθὼς καὶ ἐν τοῖς λοιποῖς ἔθνεσιν. ¹⁴Ἑλλήσιν τε καὶ βαρβάρους, σοφοῖς τε καὶ ἀνοήτοις ὀφειλέτης εἰμί. ¹⁵οὕτω τὸ κατ' ἐμὲ πρόθυμον καὶ ὑμῖν τοῖς ἐν Ῥώμῃ εὐαγγελίσασθαι. ¹⁶οὐ γὰρ ἐπαισχύνομαι τὸ εὐαγγέλιον· δύναμις γὰρ Θεοῦ ἐστὶν εἰς σωτηρίαν παντὶ τῷ πιστεύοντι, Ἰουδαίῳ τε [πρωτῶτον] καὶ Ἑλληνι. ¹⁷δικαιοσύνη γὰρ Θεοῦ ἐν αὐτῷ ἀποκαλύπτεται ἐκ πίστεως εἰς πίστιν, καθὼς γέγραπται. Ὁ δὲ δίκαιος ἐκ πίστεως ζήσεται.

¹⁸Ἀποκαλύπτεται γὰρ ὁργὴ Θεοῦ ἀπ' οὐρανοῦ ἐπὶ πᾶσαν ἀσεβειαν καὶ ἀδικίαν ἀνθρώπων τῶν τὴν ἀλήθειαν ἐν ἀδικίᾳ κατέχόντων, ¹⁹διότι τὸ γνωστὸν τοῦ Θεοῦ φανερόν ἐστιν ἐν αὐτοῖς· ὁ

1. ἐκωλύθη *G* τινὰ καρπὸν *ABCAGfgv*, καρπὸν τινὰ *ς* σχω *ABCAς*, έχω *G* καὶ *ABCAsvς*, om *Ggv* 2. τε *nitumque ABC AGς* *Orig* 3,294^c 660^c (1,483^b 4,93^d), non exprimunt *fgv* 3. εἰμι *G* οὕτω *As*, οὕτως *CG* το καὶ ἐμὲ *ABCAς*, ο ἐπ εἰμι *G*, quod in me *fgv* 4. promptum est *gv*, est promptus sum *f* ὑμῖν *ABCffvς*, ἐν (ἐπ *G*) ὑμῖν *AGfgv* τοῖς ἐν Ῥώμῃ *ABCAsvς*, om *Gg* εὐαγγελίσασθαι *ABCAGffgvς*, ante in vobis *f* 5. το *ABCAsvς* *Orig* 2,801^c *Hilar* 96, ἐπὶ *Gg* εὐαγγέλιον *ABCAGfgv* *Orig Hilar*, add τοῦ Χριστοῦ *ς* εἰς σωτηρίαν *ABCAsvς* *Orig Hilar*, om *Gg* 6. τε non exprimunt *fgv* πρωτῶν *ACAsvς* *Orig*, om *BGg* 7. γὰρ *BCAGfgvς* *Orig* 2,779^c, δε *A* 8. δίκαιος *ABAG fgvς* *Iren* 275, add μου *C?v* ζήσεται *ABCAGς*, vivit *fgv* *Iren* 9. ἀποκαλύπτεται *ABCAGfgvς* *Orig* 1,631^b, revelabitur *Iren* 265 de caelo *fgv* *Iren* ἐπὶ *ABCAGffvς* *Orig* *Iren*, iu *fgv* 10. ἀνθρώπων τῶν *ABCς* *Orig*, hominum eorum qui *fgv*, τῶν ἀνθρ. τῶν *AG*, eorum h. qui *Iren* ἐν ἀδικίᾳ *ABCAGς* *Orig* 1,631^b 728^f *Iren*, iniustitia *g*, in iniustitiam *fv* 11. διότι *ABCς* *Orig* 1,631^b, om *A G*, quia *fgv*

ad vos, et prohibitus sum usque adhuc, ut aliquem fructum habeam [et] in vobis, sicut et in ceteris gentibus. ¹⁴Grecis ac barbaris, sapientibus et insipientibus debitor sum: ¹⁵ita quod in me promptum (prompt. al) est et [in pr *F* et *L*] vobis, qui Romae estis, evangelizare. ¹⁶non enim erubescō evangelium: virtus enim dei est in salutem (-te *L*) omni credenti, Iudaeo primum et Graeco (Graeco *L* al): ¹⁷iustitia (-am pr *F*) enim dei in eo revelatur (-labitur *F*) ex fide in fidem, sicut scriptum est iustus autem [inens] ex fide vivit. (4) ¹⁸Revelatur enim ira dei de caelo super (iu pr *F*) omnem impietatem (imp.) et iniustitiam hominum eorum qui veritatem dei (om al) iu iniustitiam (dei et iustitia pr *F*) detinent; ¹⁹quia quod notum est dei, manifestum est in illis: deus enim illis manifestavit (-bit pr *F*).

Θεὸς γὰρ αὐτοῖς ἐγανέρωσιν. ²⁰τὰ γὰρ ὁράματα αὐτοῦ ἀπὸ κτίσεως κόσμου τοῖς ποιήμασιν νοούμενα καθαροῦται, ἥ τε αἰδὼς αὐτοῦ δύναμις καὶ Θεότης, εἰς τὸ εἶναι αὐτοὺς ἀναπολόγητους, ²¹διότι γόνιτες τὸν Θεὸν οὐχ ὡς Θεὸν ἐδόξασαν ἢ ὑπερυψίστησαν, ἀλλ' ἐμυταιώθησαν ἐν τοῖς διαλογισμοῖς αὐτῶν, καὶ ἐσκοτίσθη ἡ ἀσύνετος αὐτῶν καρδία. ²²φάσκοντες εἶναι σοφοὶ ἐμωράνθησαν ²³καὶ ἥλλαξαν τὴν δόξαν τοῦ ἀφθάρτου Θεοῦ ἐν ὁμοιώματι εἰκότος φθαρτοῦ ἀνθρώπου καὶ πεινῶν καὶ τετραπόδων καὶ ἐρπετῶν. ²⁴διὸ παρέδωκεν αὐτοὺς ὁ Θεὸς ἐν ταῖς ἐπιθυμίαις τῶν καρδιῶν αὐτῶν εἰς ἀκαθαρσίαν τοῦ ἀτιμάζεσθαι τὰ σῶματα αὐτῶν ἐν αὐ-

1. Θεὸς γὰρ *ABCAG* Orig 1,478f 631^b (524^b), γὰρ Θεὸς εἰ γὰρ alterum *ABCAG*fgvs Orig 1,631^b 678^b 728^d Hilar 175 981, om Orig 1,478f 720^c οράματα *G* αὐτοῦ *ABCAG*fgvs Orig 1,631^b 678^b Hilar, τοῦ Θεοῦ Orig 1,478f 720^c 728^d creatura fgv Hilar 175, constitutione Hilar 981 2. τοῖς ποιήμασιν *G*, per ea (p. e. om f) quae facta sunt fgv Hilar 981, ipsius factis Hilar 175 νοούμενα *ABCAG* Orig, intellecta fgv Hilar 2. 3. αὐτοῦ δύναμις *ABCAG*fgvs Orig 1,478f 631^b (728^c) Hilar 981, virtus eius Hilar 175 3. διότι *ABCAG* Orig 1,478f 631^b, ὅτι Orig 1,478^c, quia fgv 4. ἡ om *A* ὑπερυψίστησαν *ACA* Orig 1,478f 524^b, ἐνυψίστησαν *G* Orig 1,631^b 729^a ἀλλ' *ACAG* Orig 1,524^b 631^b 729^a, ἀλλὰ *B* Orig 1,632^a 5. 6. ἐσκοτίσθη ἡ ἀσύνετος αὐτῶν καρδία *ABC* Orig 1,631^b 632^a 729^a 2,836f, ἐσχ. ἡ ἀσ. καρδία αὐτῶν *AG*fgv, om *Or* 1,524^b 6. εἶναι *ABCAG*g Orig 1,260^c 495^c 524^b 631^b, enim se esse fv 7. ἥλλαξαν *ABCAG* Orig 1,260^c 262^c 495^c 631^b et 524^b cod, ἥλλυξαντο Orig 1,729^a et 524^b cod ἐν ὁμοιωματι *ABCAG* Orig, in similitudinem fgv 9. διὸ *ABC* Orig 1,260^c, διὸ καὶ *AG*fgv ο Θεὸς om pr *C*? ἐν ταῖς ἐπιθυμίαις *ABCAG* Orig 1,260^c 262^c 601^d, in desideria fgv τῶν καρδιῶν *A BCAG*g Orig 1,260^c 262^c 263f 601^d 729^b, cordis fv 10. αὐτοῖς *ABC*, αὐτοῖς *G* Orig 1,260^c

²⁰inuisibilia (inuisib.) enim ipsius a creatura mundi per ea quae (que *F*) facta sunt intellecta conspiciuntur, sempiterna quoque (enim) eius virtus et (ac *L*) diuinitas, [ita *L* al] ut sint [ipsi *F*] inexcusabiles (-cussab.), ²¹quia cum cognouissent deum, non sicut deum glorificauerunt (magnif. *F*) aut gratias egerunt, sed euauerunt in cogitationibus suis, et obscuratum est insipiens cor eorum. ²²dicentes enim se esse sapientes, stulti facti sunt ²³et mutauerunt gloriam incorruptibilis dei in similitudinem imaginis corruptibilis hominis et volucrum et quadrupedum et serpentium. ²⁴propter quod tradidit illos deus in desideria cordis eorum, in inmunditiam, ut contumeliis adficiant cor-

τοῖς, ²⁵οἵτινες μετήλλαξαν τὴν ἀλήθειαν τοῦ Θεοῦ ἐν τῷ ψεύδει καὶ ἐσεβασθησαν καὶ ἐλάτρευσαν τῇ κτίσει παρὰ τὸν κτίσαντα, ὃς ἐστὶν εὐλογητὸς εἰς τοὺς αἰῶνας, ἀμήν. ²⁶διὰ τοῦτο παρέδωκεν αὐτοὺς ὁ Θεὸς εἰς πάθη ἀτιμίας· αἱ τε γὰρ θήλειαι αὐτῶν με-
 5 τήλλαξαν τὴν φυσικὴν χρῆσιν εἰς τὴν παρὰ φύσιν, ²⁷ὁμοίως δὲ καὶ οἱ ἄρσενες ἀφέντες τὴν φυσικὴν χρῆσιν τῆς θηλείας ἐξεκαύ-
 θησαν ἐν τῇ ὀρέξει αὐτῶν εἰς ἀλλήλους, ἄρσενες ἐν ἄρσεσιν τὴν ἀσχημοσύνην κατεργαζόμενοι καὶ τὴν ἀντιμισθίαν ἣν ἔδει τῆς πλά-
 νης αὐτῶν ἐν ἑαυτοῖς ἀπολαμβάνοντες. ²⁸καὶ καθὼς οὐκ ἔδοκίμα-

1. ἐν τῷ ψεύδει ABCAGfgs Orig 1,260^c 729^b, in mendacium v Hil-
 lar 1114 2. καὶ ἐσεβασθησαν ABCAGfgs Orig 1,729^b (260^c)
 Cyr 307, om Hilar ἐπιφέρει ὁ Ἑρακλέων ὅτι ἐλάτρευον τῇ
 κτίσει καὶ οὐ τῷ κατ' ἀλήθειαν κτίσῃ Orig 4,229^d. et servierunt
 creaturae. propter quod et tradidit illos deus etc Cyr 307 παρα
 (secus) τὸν κτίσαντα ABCAGgs Orig 1,632^b 729^b 740^c, potius (ma-
 gis 270) quam creatori f v Iren 126 270 Hilar 963, praeterito crea-
 tore Hilar 1114 3. ἀμην ABCAGfgs, saeculorum Hilar 1114
 4. πάθη (passionem Cyr) ἀτιμίας (αἰτιμίας G) ABCAGfgs Orig
 1,260^c 262^f 263^f 601^d 2,772^d 3,313^b Cyr 307, τὰ τῆς ἀτιμίας πάθη
 Orig 1,262^f. τὰ πάθη τῆς ἀτιμίας Orig 3,335^f αἱ τε γὰρ AB
 CAGs Orig 1,260^c, nam fgv θηλίδι G 5. χρῆσιν ABCGgs
 Orig, κτίσιν A, sensum f τὴν παρὰ φύσιν ABCs Orig et add
 χρῆσιν (-σιν G) AGg, eum usum qui est contra naturam f v δε
 AAGfgv, τε Bs, om C Orig 6. ἀρσενες BAGs Orig, ἀρρενεις
 AC φουσηκὴν χρῆσιν G 7. ἀρσενες BAGs, ἀρρενεις AC Orig
 1,730^c ἐν ἀρσεσιν BCAGs, ἐν ἀρρεσιν A Orig, in masculos fgv
 8. ἀσχημοσύνην G ἔδει ABCAGs, oportuit fgv 9. ἑαυτοῖς A
 CAGs, αὐτοῖς B ἀπολαμβάνοντες ABCAs Orig 1,262^f, reci-
 pientes fgv, ἀντιλαμβάνοντες G

pura sua in semet ipsis, ²⁵qui cominutauerunt (comm.) veritatem dei in mendacio et coluerunt et servierunt creaturae potius quam crea-
 tori, qui est benedictus in saecula, amen. (5) ²⁶Propterea tradidit
 illos deus in passiones ignominiae. nam feminae eorum inmutaue-
 runt naturalem usum in eum usum qui est contra naturam: ²⁷simili-
 ter autem et masculi relicto naturali usu feminae exarserunt in desi-
 deriis suis in inuicem, masculi in masculos turpitudinem operantes
 [et mercedem quam oportuit erroris sui in semet ipsis (ipsos F) re-
 cipientes om al]. ²⁸et sicut non probauerunt deum habere in notitiam

σαν τὸν θεὸν ἔχειν ἐν ἐπιγνώσει, παρέδωκεν αὐτοὺς ὁ θεὸς εἰς ἀδόκιμον νοῦν, ποιῶν τὰ μὴ καθήκοντα, ²⁹πεπληρωμένους πάσῃ ἀδικίᾳ κακίᾳ ποιηρίᾳ πλεονεξίᾳ, μιστοὺς φόβον φόβον ἔριδος δόλου κακοηθείας, ³⁰ψευδιστὰς καταλάλους θεοστιγθεῖς ὑβριστὰς ὑπερηφάνους ἀλαζόνας, ἐφρευρετὰς κακῶν, γονεῦσιν ἀπειθεῖς, ³¹ἀσυνέτους ἀσυνθέτους ἀστόργους ἀνελεήμονας, ³²οἵτινες τὸ δικαίωμα τοῦ θεοῦ ἐπιγνόντες, ὅτι οἱ τὰ τοιαῦτα πράσσοντες ἄξιοι θανάτου εἰσίν, οὐ μόνον αὐτὰ ποιοῦσιν, ἀλλὰ καὶ συνευδοκοῦσιν τοῖς πράσσουσιν.

8. ποιῶντες, συνευδοκοῦντες

1. ἐν ἐπιγνώσει (-σι G) ABCΔGsgvs Orig 1,260^d 263^c 729f Iren 266 Lucif 256, in notitiam Lucif 125 propter hoc tradidit Hilar 74 ο θεος BCΔGsgvs Orig 1,260^d 3,313^b Iren Hilar 74 Lucif, om A et Hilar codd 2. ἀδόκιμον νοῦν ABCΔGsgvs Orig 1,260^d 263f 3,313^b Iren Lucif, sensum reprobum Hilar ποιῶν ABCΔGsgvs Orig 1,260^d 263f 729f Iren, ut faciant sv Lucif 3. κακία ποτηρία πλεονεξία C, κακία (malitia) πορεία πλεονεξία (avaritia) AGfg, ποτηρία πλεον. κακία B, ποτηρία κακία πλεον. A, malitia impudicitia cupiditate nequitia Lucif 125, πορνεία ποτηρία πλεονεξία κακία ε μετοὺς G φονον BCΔff et post ἐριδος A, φονων Gfg Lucif ἐριδος G δολον BCΔGsgvs Lucif, om A 4. malignitate fgv, malis moribus Lucif καταλάλους ABCGz, κακολαλους A 5. ἀλαζόνας ABCAGz, elatos fgv, iactantes sui Cypr 120, sihi placentes gloriautes Lucif 125 5. 6. γονεῦσιν... ἀνελεήμονας om Cypr 5. γονευσιν G 6. ἀστόργους ABAGfgv Lucif, add ἀσπονδούς Cvs 7. ἐπιγνόντες ACΔGsgvs Cypr Lucif, ἐπιγινώσκοντες B, add ουκ ἐνοήσαν AGfgv Cypr Lucif ἀξιοι θαυματοῦ εἰσιν ABCΔGsgz, digni sunt morte sv Lucif, morte digni sunt Cypr 120 8. μόνον ABCGsgvs Cypr Lucif, add γὰρ A αὐτα ποιοῦσιν (-σιν G) ACΔGz, αὐτα (qui illa) ποιοῦντες Bfgv Lucif, qui faciunt ea Cypr, qui faciunt ff αλλα] sic corr A και ABCΔ Gsgvs Cypr Lucif, om ff συνευδοκοῦσιν ACΔGz, συνευδοκουντες B, qui (om f) consentiunt fffgv Cypr Lucif τοῖς πράσσουσιν

(-tia), tradidit illos (eos F al) deus in reprobum sensum, ut faciant [ea om F al] quae non conveniunt (conuenit L), ²⁹repletos omni iniquitate in alitia fornicatione avaritia nequitia, plenos (plenos V) invidia homicidio (-diis F al) contentione dolo malignitate, ³⁰susurriones (sussurr.) detractores (detractatores), deo odibiles, contumeliosos (cont.) superbos (superuos pr F) elatos, inventores malorum, parentibus non oboedientes (p. inoboed.), ³¹insipientes inconpositos, sine affectione (adf. pr F), absque [foedere, sine om pr F] misericordia; ³²qui cum iustitiam dei cognovissent, non intellexerunt quoniam qui talia agunt digni sunt morte, non solum [li V] qui illa (ea L al) faciunt, sed et (etiam) qui consentiunt facientibus. (6) ¹Propter

¹Αὐτὸ ἀναπολόγητος εἶ, ὦ ἄνθρωπε πᾶς ὁ κρίνων· ἐν ᾧ γὰρ κρίνεις τὸν ἕτερον, σιαντὸν κατακρίνεις· τὰ γὰρ αὐτὰ πράσσεις ὁ κρίνων. ²οἶδαμεν δὲ ὅτι τὸ κρίμα τοῦ Θεοῦ ἐστὶν κατὰ ἀλήθειαν ἐπὶ τοὺς τὰ τοιαῦτα πράσσοντας· ³λογιζῇ δὲ τοῦτο, ὦ ἄνθρωπε ὁ
⁵κρίνων τοὺς τὰ τοιαῦτα πράσσοντας καὶ ποιῶν αὐτά, ὅτι σὺ ἐκ-
 φεύξῃ τὸ κρίμα τοῦ Θεοῦ; ⁴ἢ τοῦ πλούτου τῆς χρηστότητος αὐτοῦ
 καὶ τῆς ἀνοχῆς καὶ τῆς μακροθυμίας καταφρονεῖς, ἀγνοῶν ὅτι τὸ
 χρηστὸν τοῦ Θεοῦ εἰς μετάνοιάν σε ἄγει, ⁵κατὰ δὲ τὴν σκληρότητά
 σου καὶ ἀμετανόητον καρδίαν θησαυρίζεις σιαντῷ ὀργὴν ἐν ἡμέρᾳ

3. οἶδαμεν γὰρ

(-σιν G) *ABCAG*ς, facientibus *fgv*, facientibus ea *Lucif* 125, eis qui haec agunt *Cypr* 120 1. γὰρ *ABAGfgvς* *Cypr* 313, add. (κριματι?) C 2. κρίνεις τον ετερον (aliun) *ABCAGgvs* *Cypr*, alterum iudicas *fv* 2. 3. ο κρίνων *ABCAGfgvς*, quae iudicas o *Cyprian* 3. 4. οἶδαμεν... πράσσοντας om *Cypr* 3. δε *ABAGgς*, γὰρ *Cfv* 4. ἐπὶ] in *fgv* τὰ] τας C existimas *fgv*, speras *Cypr* τουτο (τουτω A) ὡ ἀνθρώπε *ABCAGfgvς*, tu *Cypr* 5. τοιαυτα *ABCAGfgvς*, mala *Cypr* ποιῶν (facies f) αὐτα *AB CAGfffgvς*, eadem facis *Cypr* σὺ *ABCAGfgvς*, ipse *Cypr* 313 6. ἡ *ABCAGfgvς* *Orig* 1,113 119 557^c 2,119^a *Iren* 281, numquid *Lucif* 51, an numquid *Cypr* 248 316 του πλουτου *ABCAGfgvς* *Orig* 1,113 119 557^c 2,119^a 3,267^d 667^b *Iren*, opulentiam *Cypr*, sustinentiam *Lucif* 7. τῆς ἀνοχῆς καὶ τῆς μακροθυμίας *ABCAGfgvς* *Orig* *Iren*, sustinentiam et patientiam *Cypr*, patientiam *Lucif* ἀγνοῶν (ἀγνων G) *ABCAGfgvς* *Orig* 1,113 119 557^c 2,119^a *Cypr* *Lucif*, ignoras *Iren* 7. 8. το χρηστιον *ABCAGfgvς* *Orig* *Iren* *Lucif* *Cypr* 316, patientia et bonitas *Cypr* 248 8. in *Cypr* 316, ad *fgv* *Iren* *Cypr* 248 *Lucif* κατὰ (διὰ *Orig* 2,119^a) δε *ABCAGfgvς* *Orig* 1,113 119 557^c 2,119^a 3,667^b *Iren* 281, tu autem secundum *Cypr* *Lucif* 9. ἀμετανόητον καρδίαν *ABAGfgvς* *Orig*, cor impaenitens *Iren* *Cypr* *Lucif* θησαυρίζεις *ABAGffgvs* *Orig* *Iren* *Cypr* *Lucif*, thesaurizasti f ἱαντῷ *Orig* 1,119

quod inexcusabilis (-cussab.) es, o homo omnis qui iudicas. in quo enim iudicas alterum (alt. iud *F al*), te ipsum condemnas: eadem enim agis quae (qui) iudicas. ²scimus enim quoniam (quia *F*) iudicium dei est secundum veritatem in eos qui talia agunt. ³existimas autem hoc, o homo qui iudicas eos qui talia agunt et facis ea, quia tu effugies iudicium dei? ⁴an diutius bonitatis eius et patientiae et longanimitatis (-tes) contemnis, ignorans (-ras) quoniam benignitas dei ad paenitentiam te adducit? ⁵secundum duritiam autem (enim) (aut. dur. *pr F al*) tuam et impaenitens cor (cor. imp. *F al*) thesaurizas tibi iram

ὁργῆς καὶ ἀποκαλύψεως δικαιοκρισίας τοῦ Θεοῦ; ⁶ὅς ἀποδώσει ἐκάστῳ κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ, ⁷τοῖς μὲν κατ' ὑπομονὴν ἔργου ἀγαθοῦ δόξαν καὶ τιμὴν καὶ ἀφθαρσίαν ζητοῦσιν ζῶν αἰώνιον· ⁸τοῖς δὲ ἔξ ἐριθείας καὶ ἀπειθοῦσι τῇ ἀληθείᾳ, πειθόμενοις δὲ τῇ ἀδικίᾳ, ὁργὴ καὶ θυμός. ⁹Θλίψεις καὶ στενοχωρία ἐπὶ πᾶσαν ψυχὴν τὸν ἀνθρώπου τοῦ κατεργαζομένου τὸ κακόν, Ἰουδαίου τε πρῶτον καὶ Ἑλλήνος· ¹⁰δόξα δὲ καὶ τιμὴ καὶ εἰρήνη παντὶ τῷ ἐργαζομένῳ τὸ ἀγαθόν, Ἰουδαίῳ τε πρῶτον καὶ Ἑλληνι.

¹¹Οὐ γάρ ἐστιν προσωποληψία παρὰ τῷ Θεῷ. ¹²ὅσοι γὰρ ἀνέμως ἤμαρτον, ἀνόμως καὶ ἀπολοῦνται· καὶ ὅσοι ἐν νόμῳ ἤμαρτον, ¹⁰

1. ἀποκαλύψεως BAGfgvs Orig 1,113 119 557^c 2,119^a 3,267^d Iren Cyp^r Lucif, ανταποδώσεως A, add καὶ A Orig 2,119^a 3,267^d δικαιοσύνης Orig 2,119^b του ABAGς Orig 1,113 557^c 2,119^a 3,267^d, om Orig 1,119 2. τα ABAGς Orig 1,113, om Orig 2,119^a. operam Lucif ἔργου αγαθοῦ ABAGg Orig 1,113, boni operis f 3. καὶ alterum ABAGffgvs Orig, om f 4. ἐριθείας G, ἐρηθείας A ἀπειθοῦσι (-σιν G) BAGfgvs Orig, add μὲν Aς ἀδικία ABAGfgvs, κακία Orig 5. ὁργὴ καὶ θυμός ABAGfgv Orig, θυμός καὶ ὁργή ε θλίψεις A, καὶ θλίψεις Orig in omnem fgv 6. ἰουδαίου ABAffvs Orig, ἰουδαίῳ Gfg τε ABAGς, om fgv Orig 7. ἑλληὸς ABAffvs Orig, ἑλληνῇ (graeco) Gfg δόξα ABAGffgvs Orig Iren 281, gloriau f δὲ om Orig honorem f καὶ εἰρήνη G, om Iren παντὶ ABAffvs Orig Iren, post αγαθον Gg 8. τε non exprimunt fgv 9. γὰρ ABAGfgvs, om ff προσωποληψία AG, προσωποληψία ε τῷ ABGς, om A όσοι ABAGfgvs Cyp^r 327, qui Hil^{ar} 440 γὰρ om Cyp^r 9. 10. ini-qui Hil^{ar} utrobique 10. καὶ prius ABAGffgvs, om fv Cyp^r Hil^{ar} καὶ όσοι ἐν νόμῳ (ἐν νόμῳ G) ACAGfgvs Cyp^r, qui autem per legem Hil^{ar}, qui in lege Hil^{ar} 478

in die (diem pr F) irae et reuelationis iusti iudicii dei, ⁶qui reddet (reddit al, retribuet pr F) uni cuique secundum opera eius; ⁷his quidem qui secundum patientiam boni operis gloriam et honorem et incorruptionem quaerentibus uitam aeternam: ⁸his autem qui [sunt L] ex contentione (-nem pr F), et qui non adquiescunt (qui diffidunt pr F) ueritati, credunt autem iniquitati, ira et indignatio. ⁹tribulatio et angustia in omnem animam hominis operantis malum, Iudaei (Iudaeo) primum et Graeci (Graeco): ¹⁰gloria autem et honor et pax omni operanti bonum, Iudaeo primum et Graeco (Graeco). ¹¹non est enim personarum acceptio apud (apud pr F) deum. ¹²quicumque enim sine lege peccauerunt, sine lege [et F] peribunt: et quicumque

διὰ νόμου κριθήσονται. ¹³οὐ γὰρ οἱ ἀκροαταὶ νόμον δίκαιοι παρὰ [τῷ] Θεῷ, ἀλλ' οἱ ποιηταὶ νόμου δικαιωθήσονται ¹⁴(ὅταν γὰρ ἔθνη τὰ μὴ νόμον ἔχοντα γένηται τὰ τοῦ νόμου ποιῶσιν, οὗτοι νόμον μὴ ἔχοντες ἑαυτοῖς εἰσὶν νόμος, ¹⁵οἵτινες ἐνδείκνυνται τὸ ἔργον τοῦ νόμου γραπτὸν ἐν ταῖς καρδίαις αὐτῶν, συμμυριτρούσης αὐτῶν τῆς συνειδήσεως καὶ μεταξὺ ἀλλήλων τῶν λογισμῶν κατηγορούντων ἢ καὶ ἀπολογουμένων) ¹⁶ἐν ἡμέρῃ ᾗ κρινεῖ ὁ Θεὸς τὰ κρυπτὰ τῶν ἀνθρώπων κατὰ τὸ εὐαγγέλιόν μου διὰ Ἰησοῦ χριστοῦ. ¹⁷εἰ δὲ σὺ Ἰουδαῖος ἐπονομάζῃ καὶ ἐπαναπαύῃ νόμῳ καὶ κυνᾶσαι ἐν

3. οἱ τοιοῦτοι νόμον

1. νομον *ABAGsgvs Hilar, add et Cypr* γὰρ *ABAGsgvs, om Cypr 327* νομου *ABAG*, τοῦ νόμου *ς* 2. τῷ *AGς, om BA* νομου *ABAG*, τοῦ νόμου *ς* δικαιωθήσονται *ABΔfvs Cypr, add παρα θιῶ Gg* γὰρ *ABΔfvs Hil 334, δε Gg Orig 3,793^a, om Orig 2,31f* ἐθνη *ABΔς Orig 2,31f 40^b 3,793^a, τα ἐθνη G*
3. μὴ νομον *ABAGς Orig et pr g, legem non fu Hil et corr g* naturaliter *sgv Hilar* τα του νομου *ABAGsgvs Orig, secundum legem Hilar* ποιῶσιν *AB Orig 2,31f 3,793^a, ποιοῦσιν (-σιν G) AG, ποιῇ ς* οὗτοι *ABΔς, οι τοιοῦτοι Gsgv Orig 3,793^a, tales homines Hilar* 4. ἐνδιδννται *A* ἔργον] *Orig 2,40^b 3,793^a. βοῦλημα idem 1,323^c* 5. συμμυριτρούσης (συμμ. *AG*) *ABAGς Orig 3,793^a, testimonium reddente (-tes f) fffgv. μαρτυρουμένης Orig 2,40^b* αὐτῶν τῆς συνειδήσεως *ABAGς Orig, τῆς συνειδήσεως αὐτῶν Gfg, illis conscientia ipsorum ff* 6. μεταξὺ ἀλλήλων *ABAGgvs Orig 3,235^b, invicem f, inter se ff* *Orig 3,235^b 500^d 668^b* 7. ἡμεῖρα ἡ *A*, ἡ ἡμεῖρα *B*, ἡμεῖρα οὕτε *AGsgvs. ἡμεῖρα κρίσεως Orig 3,668^b* occulta *fv, secreta Hilar 123* 8. μου *A* *BAffvs Orig 4,7^a 98^d, om f* δια ἰησου χριστου *AAfvs, δια χριστου ἰησου B, ἐν χριστῷ ἰησοῦ Orig 4,97^d, add του κυριου ημων Af* 8. 9. *ει δε ABΔfv, Ἰδε ς* 9. νομῷ *ABΔ*, τῷ νόμῳ *ς, in lege fv*

in lege peccauerunt, per legem iudicabuntur. ¹³non enim auditores legis iusti (iustificati) sunt apud (apud *pr F*) deum (a. d. *om V*), sed factores legis iustificabuntur. ¹⁴cum enim gentes, quae legem non habent, naturaliter [ea *F al*] quae legis [sunt *FL al*] faciunt, eius modi legem non habentes (u. hab. leges *L*) ipsi sibi sunt lex (lex sunt), ¹⁵[et] qui ostendunt opus legis scriptum in cordibus suis, testimonium reddente [illis *om pr F*] conscientia ipsorum (illor. *F al*) et (siue) inter se invicem cogitationum accusantium (accussant.) aut (uel *F al*) etiam defendentium (excusantium *F*), ¹⁶in die cum iudicabit (iudicavit *L et pr F, -uerit al*) deus occulta (occulta) hominum secundum evangelium meum per Iesum Christum. ¹⁷si autem tu Iudaeus cognominaris et requiescis in lege et gloriaris in deo

Θεῷ ¹⁸καὶ γινώσκεις τὸ θέλημα καὶ δοκιμάζεις τὰ διαφέροντα, κα-
τηχοῦμενος ἐκ τοῦ νόμου, ¹⁹πέποιθας τε σεαυτὸν ὁδηγὸν εἶναι τυ-
φλῶν, ὥς τῶν ἐν σκότει, ²⁰παιδευτὴν ἀφρόνων, διδάσκαλον νη-
πίων, ἔχοντα τὴν μόρφωσιν τῆς γνώσεως καὶ τῆς ἀληθείας ἐν τῷ
νόμῳ, ²¹ὃ οὖν διδάσκων ἔτερον σεαυτὸν οὐ διδάσκεις; ὁ κηρύσσων ⁵
μὴ κλέπτειν κλέπτεις; ²²ὃ λέγων μὴ μοιχεύειν μοιχεύεις; ὁ βδελυσ-
σόμετος τὰ εἰδῶλα ἱεροσυλεῖς; ²³ὃς ἐν νόμῳ καυχῶσαι, διὰ τῆς
παραβάσεως τοῦ νόμου τὸν θεὸν ἀτιμάζεις; ²⁴Τὸ γὰρ ὄνομα τοῦ
Θεοῦ δι' ἐμῶς βλασφημεῖται ἐν τοῖς ἔθνεσιν, καθὼς γέγραπται.
²⁵Περιομὴ μὲν γὰρ ὠφελεῖ, ἐὰν νόμον πρᾶσσης· ἐὰν δὲ παραβῆτης ¹⁰
νόμου ἧς, ἡ περιομὴ σου ἀκροβυστία γέγονεν. ²⁶ἐὰν οὖν ἡ ἀκρο-
βυστία τὰ δικαιώματα τοῦ νόμου φυλάσῃ, οὐχ ἡ ἀκροβυστία αὐ-
τοῦ εἰς περιομὴν λογισθῆσεται ²⁷καὶ κρινεῖ ἡ ἐκ φύσεως ἀκρο-
βυστία τὸν νόμον τελοῦσα σὲ τὸν διὰ γράμματος καὶ περιομῆς

1. 2. *utiliora instructus per legem* *fu* 2. *πέποιθας τε* *ABAs*, *confi-*
des f, *confidis ff* 3. *παιδευτὴν* *A* *διδασκαλον νηπιων* *BAfus*,
om A 5. *διδασκων ετερον* *ABlus*, *aliu(m) doces fu* 5. 6. ὁ κηρύσ-
σων... κλέπτεις *Orig* 3,303^b 7. *ιεροσυλεῖς* *pr A* 7. 8. *Orig*
1,749^c 784^c 3,154^b 8. 9. *Orig* 4,451^a 10. *μὲν γὰρ*] *quidem fu*
πρᾶσσης *ABs*, *φυλάσσης* *A*, *observes fu* 12. *τα δικαιώματα* *A*
BAfus *et pr g*, *δικαιωμα (-ωνα pr)* *G*, *iustitiam corr g* *ουχ B*,
ουχι AGs 13. *εἰς περιομὴν* *ABAGgs* *Orig* 3,495^a, *in circum-*
cisione f ἡ ἐκ φύσεως ἀκροβυστία *ABAfus*, *om Gg*

¹⁸*et nosti uoluntatem [eius L ul, dei V, om pr F] et probas uti-*
lora, instructus per legem, ¹⁹*confidis (-dens pr F al) te ipsum*
ducem esse caecorum, lumen eorum qui in tenebris sunt, ²⁰*eruditorem*
insipientium, magistrum infantium, habentem formam scientiae et ue-
ritatis in lege, ²¹*qui (quid) ergo alium doces (al. docis pr F, docis*
alium al), te ipsum non doces (docis F al)? qui praedicas non fu-
randum, furaris? ²²*qui dicis non moechandum (moecand. F), moe-*
charis? qui abominaris (execeraris pr F al) idola, sacrilegium facis?
²³*qui in lege gloriaris, per praeuaticationem legis deum inhonoras?*
²⁴*nomen enim dei per uos blasphematur inter gentes (in gentibus F*
al), sicut scriptum est. ²⁵*circumcisio quidem prodest (prode est F),*
si legem observes (obseruis corr F, custodias al): si autem praeua-
ricator legis sis (sis legis F al), circumcisio tua praeputium facta est.
²⁶*si igitur praeputium iustitias legis custodiat, nonne praeputium illius*
in circumcisione (-nem LI) reputabitur ²⁷*et iudicabit (-uit pr F al)*
naturalis praeputiatio (quod ex natura est praeputium L al) legem
consummans (consumans pr F) te qui per litteram et circumcisionem

παραβάτην νόμου; ²⁸οὐ γὰρ ὁ ἐν τῷ φανερῷ Ἰουδαῖός ἐστιν, οὐδὲ ἡ ἐν τῷ φανερῷ ἐν σαρκὶ περιτομή, ²⁹ἀλλὰ ὁ ἐν τῷ κρυπτῷ Ἰουδαῖος, καὶ περιτομή καρδίας ἐν πνεύματι οὐ γράμματα, οὗ ὁ ἔπαινος οὐκ ἐξ ἀνθρώπων ἀλλ' ἐκ τοῦ Θεοῦ.

5 ¹Τί οὖν τὸ περισσὸν τοῦ Ἰουδαίου, ἢ τίς ἡ ὠφέλεια τῆς περιτομῆς; ²πολὺ κατὰ πάντα τρόπον. πρῶτον μὲν ὅτι ἐπιστεύθησαν τὰ λόγια τοῦ Θεοῦ. ³τί γὰρ εἰ ἠπίστησάν τινες; μὴ ἡ ἀπιστία αὐτῶν τὴν πίστιν τοῦ Θεοῦ καταργήσῃ; ⁴μὴ γένοιτο· γινέσθω δὲ ὁ Θεὸς ἀληθής, πῶς δὲ ἄνθρωπος ψεύστης, καθὼς γέγραπται Ὅπως ¹⁰ἂν δικαιωθῇς ἐν τοῖς λόγοις σου καὶ νικήσῃς ἐν τῷ κρίνεσθαί σε. ¹¹εἰ δὲ ἡ ἀδικία ἡμῶν Θεοῦ δικαιοσύνην συνίστησιν, τί ἐροῦμεν; μὴ ἕδικος ὁ Θεὸς ὁ ἐπιγέγων τὴν ὀργήν; κατὰ ἄνθρωπον λέγω.

2. ἀλλ' ὁ 10. νικήσεις

1. non enim qui in carne (occulto cod) Iudaeus sed qui in spiritu H¹var 231 2. ἐν τῷ φανερῷ ABAGffgvs Orig 1,182 3,203^d, manifesta f ἀλλὰ BG, ἀλλὰ AAz Orig 1,182 τῷ ABAGz Orig 1,182, om Orig 1,710^c 4,1^a 3. ἐν ABΔz Orig 1,182, ος (qui) Gfg 4. Θεου ABGz, add ἐστιν Afv 5. amplius est (om g) iudaeo fg τις η ABΔz, τις G ὠφέλεια G 6. μὲν BAG, μὲν γὰρ Az, quidem fgv ἐπιστεύθησαν ABAGz Orig 3,447^e 778^a, add αυτοῖς corr G, credita sunt illis (illi f) fffgv 7. ἠπίστησαν τινες BA Gg, ἠπειθήσαν τινες A, quidam illorum non crediderunt fv, exciderunt a fide quidam illorum (eorum) Cypr 83 120 123 202 8. γινέσθω ABΔz, ἵστω G, sit g, est fgv Cypr δι ABΔvs, γὰρ Gfgv Cypr 9. καθὼς AAGz, καθ' ἅπαν B 10. νικήσης BGfgz Orig 3,223^c, νικήσεις AA 11. σε] σαι G δε] autem vel enim g Θεου δικαιοσύνην ABΔfz, δικαιοσύνην Θεου Ggv

praeuicator legis es? ²⁸non enim qui in manifesto, Iudaeus est, neque [in palam V] quae (qui pr F al) in manifesto in carne (carnem), circumcisio, ²⁹sed qui in abscondito (absconso F al), Iudaeus [est F al], et circumcisio cordis in spiritu, non littera (cordis qui non littera sed spiritu F), cuius laus non ex hominibus sed ex deo est. (7) ¹Quid ergo amplius [est L al] Iudaeo (Iudaeis pr F) [est F], aut quae utilitas circumcisionis? ²multum per omnem (omne) inodum. primum quidem quia credita sunt illis eloquia dei. ³quid enim si quidam illorum non crediderunt? nunquid incredulitas illorum (eorum F al) fidem dei euacuabit (-auit)? ⁴ahsit: est autem (enim) deus uerax, omnis autem homo mendax, sicut scriptum est Vt iustificeris in sermonibus tuis et uincas cum (dum) iudicaris. (8) ⁵Si autem iniquitas nostra iustitiam dei commendat, quid (quod) dicemus? numquid (nunquid) iniquus deus, qui infert iram? secundum hominem

ἵνα μὴ γένοιτο· ἐπεὶ πῶς κρινεῖ ὁ Θεὸς τὸν κόσμον; ἡ γὰρ ἡ ἀλήθεια τοῦ Θεοῦ ἐν τῷ ἑμῷ ψεύσματι ἐπερίσσειεν εἰς τὴν δόξαν αὐτοῦ, τί ἔτι καὶ γὰρ ὡς ἁμαρτωλὸς κρίνομαι; ⁸καὶ μὴ καθὼς βλασφημούμεθα καὶ καθὼς φασὶν τινες ἡμᾶς λέγειν ὅτι ποιήσωμεν τὰ κακὰ ἵνα ἔλθῃ τὰ ἀγαθὰ; ὧν τὸ κρῖμα ἰνδικόν ἐστιν. ⁹

⁹Τί οὖν; προεχόμεθα; οὐ πάντως. προητιασάμεθα γὰρ Ἰουδαίους τε καὶ Ἕλληνας πάντας ὑφ' ἁμαρτίαν εἶναι, ¹⁰καθὼς γέγραπται ὅτι οὐκ ἔστιν δίκαιος οὐδὲ εἷς, ¹¹οὐκ ἔστιν συνίων, οὐκ ἔστιν [ὁ] ἐκζητῶν τὸν Θεόν· ¹²πάντες ἐξέκλιναν, ἅμα ἡχρεώθησαν· οὐκ ἔστιν ποιῶν χρησιμότητα, οὐκ ἔστιν ἕως ἑνός. ¹³τάφος ἀνιργ-
μένος ὁ λάρυξ αὐτῶν, ταῖς γλώσσαις αὐτῶν ἐδολοιοῦσαν. ἰὺς ἀσπίδων ὑπὸ τὰ χεῖλη αὐτῶν. ¹⁴ὧν τὸ στόμα [αὐτῶν] ἀρεῶς καὶ

9. ἡχρεώθησαν·

1. τον ABAGgvs, hunc sv γὰρ BAGfgvs, δε A 3. καὶ AB AGgvs, ego f 4. καὶ AAGfgvs, om B φασιν G, aiunt ff, dicunt fgv τινες ἡμᾶς ABAGgvs, nos quidam fg ὅτι ABΔfz, omi Ggv 5. ἵνα ABAGfgvs, dum Cyp 317 iudicium Iren 103, damnatio fgv, condemnatio Cyp 6. τί οὖν] igitur ff προεχο-
μεθα (-χωμεθα A) ου παντως ABffvs, προκατεχομεν (teneinus) περισσον AGfg προητιασαμεθα ABz, ητιασαμεθα AGfgv γὰρ ABGfgvs, omi Δ 7. τε καὶ BΔGz, et fgv, τε πρῶτον καὶ A παντας ABΔz, απαντας G υφ AAGz, υπο B 8. ουδε εις ABGz, neque unus g, ουδεις A, quisquam fgv συνιων ABG, ο συνιων Δz 8. 9. ουκ εστιν (ιστι B) ABAGfgvs, aut Iren 90 9. ο AΔ, om BG εκζητων AAGfvs Iren, ζητων Bg ηχρεω-
θησαν BΔz, ηχρεωθησαν AG 10. ποιων ABGgz, ο ποιων Δfgv χρησιμότητα ABAGz, bonum fgv ουκ εστιν AAGfgvs, om B 11. λαρυνξ G, λαρυνξ A 12. ων το στομα AAGfgvs, add αυτων B, et os eorum Cyp 258

dico. ⁶absit: alioquin quomodo indicabit (-uit pr F al) deus [hunc omi L al] mundum? ⁷si enim ueritas dei in meo mendacio abundauit (-bit) in gloriam ipsius, quid adhuc (athuc L) et ego tamquam peccator iudicor? ⁸et non, sicut blasphemamur, et [non] sicut aiunt (dicunt pr F) nos quidam dicere, faciamus mala, ut ueniant bona. quorum damnatio iusta est. (9) ⁹Quid ergo (igitur V al)? praecellimus eos? nequaquam. causati enim sumus Iudaeos et Graecos (Grec.) omnes sub peccato esse, ¹⁰sicut scriptum est quia non est iustus quisquam, ¹¹non est intellegens, non est requirens deum: ¹²omnes declinauerunt, simul inutiles facti sunt: non est qui faciat bonum, non est usque ad unum. ¹³sepulchrum (sepulcrum) patens est guttur (guttur) eorum, linguis suis dolose agebant. uenenum aspidum (aspidum pr F) sub labiis eorum. ¹⁴quorum os maledictione et amaritu-

πικρίας γέμει. ¹⁵ὅξεῖς οἱ πόδες αὐτῶν ἐκχέει αἷμα, ¹⁶σύντριμμα καὶ
 ταλαιπωρία ἐν ταῖς ὁδοῖς αὐτῶν, ¹⁷καὶ ὁδὸν ἐρήνης οὐκ ἔγνωσαν.
¹⁸οὐκ ἔστιν φόβος Θεοῦ ἀπέναντι τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῶν. ¹⁹οἰδαμεν
 δὲ ὅτι ὅσα ὁ νόμος λέγει τοῖς ἐν τῷ νόμῳ λαλεῖ, ἵνα πᾶν στόμα
⁵φραγῇ καὶ ὑπόδικος γένηται πᾶς ὁ κόσμος τῷ Θεῷ. ²⁰διότι ἐξ ἔρ-
 γων νόμου οὐ δικαιωθήσεται πᾶσα σὰρξ ἐνώπιον αὐτοῦ· διὰ γὰρ
 νόμον ἐπίγνωσις ἁμαρτίας. ²¹νυνὶ δὲ χωρὶς νόμου δικαιοσύνη Θεοῦ
 πεφανέρωται, μαρτυρουμένη ὑπὸ τοῦ νόμου καὶ τῶν προφητῶν,
²²δικαιοσύνη δὲ Θεοῦ διὰ πίστεως Ἰησοῦ χριστοῦ, εἰς πάντας τοὺς
¹⁰πιστεύοντας. οὐ γὰρ ἔστιν διαστολή· ²³πάντες γὰρ ἡμαρτον καὶ
 ὑστεροῦνται τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ, ²⁴δικαιούμενοι δωρεὰν τῇ αὐτοῦ
 χάριτι διὰ τῆς ἀπολυτρώσεως τῆς ἐν χριστῷ Ἰησοῦ, ²⁵ὃν προέθετο

1. οἱ πόδες αὐτῶν *ABAGsgvs*, post αἷμα *Cypr* ad effundendum
sgv Cypr 2. καὶ *ABAGsgvs*, qui *Cypr* οὐκ *ABAGsgvs*, nec
Cypr 4. λέγει *ABAGsg*, λαλεῖ *sv Orig* 4,284^a λαλεῖ *ABsvs*
 et add αὐτό *Orig*, λέγει *AGg* 5. 6. ἐξ ἔργων νόμου οὐ δικαιω-
 θησεται *ABvs*, οὐ δικ. ἐξ ἔργ. νόμου *AGsgv* 6. γὰρ *ABAGsvs*,
 om *g* 7. ἐπίγνωσις *ABAgvs*, ἐπιγνωσεως *Gg* 8. πεφανερω-
 ται *ABAgvs Iren* 275 (*Orig* 2,609^d), δια πίστεως ἰησον χριστον εἰς
 παντας καὶ ἐπὶ παντας (ἐπὶ *n*. om *g*) πεφανερωται *Gg* 9. ἐκ πί-
 στεως *Orig*, 2,609^d ἰησον χριστον *CAGsgvs Orig*, χριστον *B*, ἐν
 χριστῷ ἰησον *A* εἰς *ABCv Orig*, εἰς πάντας καὶ ἐπὶ *AGsgvs*
 10. 11. πάντες... Θεοῦ *Orig* 4,357^a *Iren* 264 *Cypr* 296! 11. δι-
 καιονυμενοι (-μαινοι *G*, iustificati) δωρεαν (-ραιαν *G*) *ABCAGsgvs*,
 iustificantur autem dono *Cypr* 11. 12. τῇ αὐτοῦ χάριτι *ABCA*
Gg, per ipsius gratiam *fg*, ipsius et gratia *Cypr* 12. ἐν χριστῷ *C*

dine plenum (placenum *V*) est. ¹⁵veloces pedes eorum ad effunden-
 dine sanguinem, ¹⁶contritio et infelicitas in illis eorum, ¹⁷et viam pa-
 cis non cognouerunt. ¹⁸non est timor dei ante oculos eorum. ¹⁹scimus
 autem quoniam quaecumque lex loquitur, his qui in lege sunt loqui-
 tur, ut omne (omnem *pr F*) os obstruatur et sordidus fiat omnis
 mundus deo. ²⁰quia ex operibus legis non iustificabitur (q. n. iust. ex
 op. leg. *F al*) omnis caro coram illo (ipso *pr F al*): per legem enim
 cognitio peccati. ²¹nunc autem siue lege iustitia dei manifestata (ma-
 nifesta) est, testificata (iustif. *L*) a lege et prophetis (per (a *V*) le-
 gem et prophetas *F*); ²²iustitia autem dei per fidem Iesu Christi, [in
 omnes et om *L al*] super omnes qui credunt [in eum om *al*]. non
 enim est distinctio: ²³omnes enim peccaverunt et egent gloria (glo-
 riam *L al et pr F*) dei, ²⁴iustificati gratis (gratia) per ipsius gratiam
 (gr. ips. *L al*), per redemptionem quae est in Christo Iesu, ²⁵quem

ὁ θεὸς ἱλαστήριον διὰ πίστεως ἐν τῷ αὐτοῦ αἵματι, εἰς ἔνδειξιν τῆς δικαιοσύνης αὐτοῦ, διὰ τὴν πάρεσιν τῶν προγεγονότων ἁμαρτημάτων ²⁶ἐν τῇ ἀνοχῇ τοῦ θεοῦ, πρὸς τὴν ἔνδειξιν τῆς δικαιοσύνης αὐτοῦ ἐν τῷ νῦν καιρῷ, εἰς τὸ εἶναι μὲν τὸν δίκαιον καὶ δικαιοῦντα τὸν ἐκ πίστεως Ἰησοῦ.

²⁷Ποῦ οὖν ἡ καυχῆσις; ἐξεκλείσθη. διὰ ποίον νόμον; τῶν ἔργων; οὐχί, ἀλλὰ διὰ νόμον πίστεως. ²⁸λογιζόμεθα γὰρ δικαιоυσθαι πιστεῖ ἀνθρώπων χωρὶς ἔργων νόμον. ²⁹ἢ Ἰουδαίων ὁ θεὸς μόνον, οὐχὶ καὶ ἐθνῶν; καὶ καὶ ἐθνῶν, ³⁰εἴ περ εἷς ὁ θεὸς ὅς δικαιώσει πεπιτομήν ἐκ πίστεως καὶ ἀκροβυστίαν διὰ τῆς πίστεως.

1. ἱλαστήριον (-ρειον G) ABCAG⁵ Orig 3,540^a 4,24^c 39^c, propitiatorem fgv, propitiationem ff, placationem Hil 146, ἱλασμον Orig 3,204^b δια (add τῆς B⁵) πιστεως BCAGffg⁵ Orig 3,540^a 4,24^c 39^c Hilar, fide f, om A αὐτον (ἐαντιον B) αἵματι ABCAGg⁵ Orig 3,540^a Hilar, αἵματι αὐτοῦ fv Orig 4,24^c 1. 2. εἰς... αὐτοῦ om Orig 4,24^c 1. εἰς BCAG⁵, εἰς τὴν A, in fv, ad gv 2-4. διὰ τὴν... δικαιοσύνης αὐτοῦ om Gg 2. παρεσιν ABCA⁵ Orig 4,24^c, propositum f 3. πρὸς τὴν ACA, πρὸς B⁵, ad fv 4. in hoc tempore fgv καὶ ABCAfvs, om Ggv δίκαιον A 5. ἰησον ABvs, ἰησουν A, christi iesu f, om Gffg 6. καυχῆσις ABCAGffg⁵, iustificatio f, add σου Gfgv 7. οὐχι ABC⁵, ουκ A, ου G δια ABCGfgv⁵, om A γὰρ AAGfgv, οὐν BC⁵ 7. 8. δικαιоυσθαι πιστεῖ ἀνθρώπων ABCA, iustificari per fidem hominum f, πιστεῖ δικαιоυσθαι ἀνθρώπων ζ, δικαιоυσθαι ἀνθρώπων δια πιστεως Ggv 8. η] μη pr A, ad f 9. μόνον ACGfgv⁵ Hilar 1157, μόνος A, μόνων B ουχι (ουχι G) ABCAGfgv Hilar, οὐχὶ δὲ ζ εἰ περ εἰς ABC Orig 4,228^a, si quidem unus g, επειπερ εἰς AG⁵, quoniam quidem unus fgv Iren 186 259, unus enim Hilar 210 1157 ὁ om Orig 10. δικαιωσει ABCAGg⁵ Orig, iustificavit fgv Iren 259 Hil 1157, iustificat ffgv Iren 186 Hil 210

proposuit deus propitiationem (-torem F al) per fidem (prop. fidei F) in sanguine (sanguinem pr F) ipsius, ad (in F) ostensionem iustitiae suae, propter remissionem (redemptionem) praecedentium delictorum ²⁶in sustentatione (-nem) dei, ad ostensionem iustitiae eius in hoc tempore, ut sit ipse iustus et (om F al) iustificans eum qui ex fide est (est ex f.) iesu [Christi V]. (10) ²⁷Vbi est ergo gloriatio tua? exclusa est. per quam (quem) legem? factorum? non, sed per legem fidei: ²⁸arbitramur enim iustificari hominem per fidem sine operibus legis. ²⁹an Iudaeorum deus tantum? nonne et gentium? immo et gentium, ³⁰quoniam quidem unus deus qui iustificavit (-cat F al) circumcisionem ex fide et praeputium per fidem. ³¹legem ergo destrui-

νόμον οὖν καταργοῦμεν διὰ τῆς πίστεως; μὴ γένοιτο, ἀλλὰ νόμον ἱστάνομεν.

Τί οὖν ἐροῦμεν εὐρηκέναι Ἀβραάμ τὸν προπάτορα ἡμῶν κατὰ σάρκα; εἰ γὰρ Ἀβραάμ ἐξ ἔργων ἰδικαιώθη, ἔχει καύχημα, ἀλλ' οὐ πρὸς Θεόν. εἰ γὰρ ἡ γραφή λέγει; Ἐπίστανται δὲ Ἀβραάμ τῷ Θεῷ, καὶ ἡλογίσθη αὐτῷ εἰς δικαιοσύνην. αὐτῷ δὲ ἐργαζομένῳ ὁ μισθὸς οὐ λογίζεται κατὰ χάριν, ἀλλὰ κατὰ ὀφειλὴν. αὐτῷ δὲ μὴ ἐργαζομένῳ, πιστεύοντι δὲ ἐπὶ τὸν δικαιοῦντα τὸν ἄσεβῃ, λογίζεται ἡ πίστις αὐτοῦ εἰς δικαιοσύνην. Καθάπερ καὶ Δαυὶδ λέγει τὸν μακαρισμὸν τοῦ ἀνθρώπου ᾧ ὁ Θεὸς λογίζεται δικαιοσύνην χωρὶς ἔργων, Μακάριοι ὧν ἀφ' ἑθυσαν αἱ ἀνομίαι καὶ ὧν ἐπεκαλύφθησαν αἱ ἁμαρτίαι. μακάριος ἀνὴρ ὃς οὐ μὴ λογίσσεται κύριος ἁμαρτίαν. ὁ μακαρισμὸς οὖν οὗτος ἐπὶ τὴν περιτομήν, ἥ καὶ ἐπὶ τὴν ἀκροβυστίαν; λέγομεν γὰρ [ὅτι] ἡλογίσθη τῷ Ἀβραάμ ἡ πίστις εἰς

12. οὐ οὐ μὴ

1. νομον ουν καταργουμεν ABCAGsgvz, οὐ γὰρ καταργοῦμεν νόμον Orig μὴ γένοιτο om Orig 2. ιστανομεν ABC Orig, στανομεν G, περ ιστανομεν A, ιστῶμεν s, statuiumus fgv 3. ευρηκηναι ACAGfgv, post ημων Bz προπατορα ABC, πατερα AGfgvz 5. προς ABAG, πρὸς τὸν s δε ABCz, om AGfgv Cyr 105 6. ad iustitiam fgv Iren 236 Cyr 7. μισθος... οφειλημα bis B οφειλημα ABCAG, τὸ ὅφ. s 8. ἐπὶ in fgv 9. εις ABCAGs Orig 2609e, ad fgv καθαπερ και ABCz, καθως και ο AG 10. λογιζεται G, reputat g, accepto fert fgv 11. ανομιαι G 12. ω ACAGfgvz, ου BG imputabit (-vit fv) fgv 13. επι την περιτομην ABCAGz, in circumcissione (vel -nem g) fgv, add μονον Af 13. 14. επι (εις C) την ακροβυστιαν ABCAGz, in praeputio (vel -tium g) fgv 14. οτι ACGfgvz, om BA

mus (distr.) (d. e.) per fidem? absit, sed legem statuimus. ¹quid ergo dicemus (dicimus) inuenisse Abraham patrem nostrum secundum carnem? ²si enim Abraham ex operibus [legis F al] iustificatus est, habet gloriam, sed non apud (apud pr F) deum. ³quid enim scriptura dicit? Credidit Abraham deo, et reputatum est illi (ei F) ad iustitiam. ⁴ei autem qui operatur, merces non imputatur (inp.) secundum gratiam, sed secundum debitum: ⁵ei vero (autem L) qui non operatur, credenti autem in eum qui iustificat impium, reputatur fides eius ad iustitiam [secundum propositum gratiae dei om L]. ⁶sicut et David dicit beatitudinem hominis cui deus accepto fert iustitiam sine operibus, ⁷Beati quorum remissae (reimisae) sunt iniquitates et quorum tecta sunt peccata: ⁸beatus uir cui non inputauit (imputabit L) dominus peccatum [nec est in ore eius dolus al]. ⁹beatitudo ergo (om L) haec in circumcissione [manet om L], an etiam in praeputio? dicimus enim quia reputata est Abrahae fides ad iustitiam:

δικαιοσύνην· ¹⁰πῶς οὖν ἐλογίσθη; ἐν περιτομῇ ὄντι, ἣ ἐν ἀκροβυστίᾳ; οὐκ ἐν περιτομῇ, ἀλλ' ἐν ἀκροβυστίᾳ. ¹¹καὶ σημεῖον ἔλαβεν περιτομῆς, σφραγίδα τῆς δικαιοσύνης τῆς πίστεως τῆς ἐν τῇ ἀκροβυστίᾳ, εἰς τὸ εἶναι αὐτὸν πατέρα πάντων τῶν πιστευόντων διὰ ἀκροβυστίας, εἰς τὸ λογισθῆναι καὶ αὐτοῖς τὴν δικαιοσύνην, ¹²καὶ 3 πατέρα περιτομῆς, τοῖς οὐκ ἐκ περιτομῆς μόνον, ἀλλὰ καὶ τοῖς στοιχοῦσιν τοῖς ἔχουσιν τῆς ἐν ἀκροβυστίᾳ πίστεως τοῦ πατρὸς ἡμῶν Ἀβραάμ. ¹³οὐ γὰρ διὰ νόμου ἡ ἐπαγγελία τῷ Ἀβραάμ ἡ τῷ σπέρματι αὐτοῦ, τὸ κληρονόμον αὐτὸν εἶναι κόσμον, ἀλλὰ διὰ δικαιοσύνης πίστεως. ¹⁴εἰ γὰρ οἱ ἐκ νόμου κληρονόμοι, κενύεται ¹⁰ ἡ πίστις καὶ κατήργηται ἡ ἐπαγγελία· ¹⁵ὁ γὰρ νόμος ὁργὴν κατεργάζεται. οὐ δὲ οὐκ ἔστιν νόμος, οὐδὲ παράβασις. ¹⁶διὰ τοῦτο ἐκ πίστεως, ἵνα κατὰ χάριν, εἰς τὸ εἶναι βεβαίαν τὴν ἐπαγγελίαν παντὶ

4. 5. δι' ἀκροβυστίας, 5. αὐτοῖς εἰς δικαιοσύνην, -

1. οντι ABCΔφς, om Ggv 3. περιτομῆς BAGφς et corr C, περιτομῆν A et pr C της (om A) δικαιοσύνης ABCΔφς, δια (ex) της δικ. Gg 4. ut sit pater fū, in consistendo eum patrem g δια AG, δι BCDε 5. καὶ αὐτοῖς CAGφς, αὐτοῖς AB την (om A) δικαιοσύνην BCAGφς, εἰς δικαιοσύνην Agv 7. στοιλοῦσιν G ἔχουσιν ABCGφς, add της πίστεως Δφ ἐν ABCAG, ἐν τῇ ε ακροβυστίας pr C 9. κοσμον ABCAG, τοῦ κόσμου ε 9. 10. ἀλλὰ διάδικαιοσύνης G 10. καικαινεται G, et evacuata est g 11. καὶ ABCAGφς, om fū 12. πον G δε ABC, γαρ AGφς παραβασις AG 13. πίστεως ABCGφφς, add ιησον Δφ ινα (add ἡ A) κατὰ χάριν εἰς το εἶναι βεβαίαν τὴν ἐπαγγελίαν (-λειαν AG) ABCAGφς, ut secundum gratiam firma sit promissio fū

¹⁰quomodo ergo reputata est? in circumcisione [cum esset pr F], an [etiam L] in praeputio? non in circumcisione, sed in praeputio. ¹¹et signum accepit circumcisionis, signaculum [accepit] iustitiae fidei quae est in praeputio, ut sit pater omnium credentium per praeputium, ut reputetur et illis (rep. illi) ad iustitiam; ¹²et (ut F) sit pater circumcisionis, non his tantum qui sunt ex circumcisione, sed (set) et his qui sectantur uestigia [eius F al] quae est in praeputio fidei patris nostri Abrahae (n. A. om L). ¹³non enim per legem promissio (promissio) Abrahae aut semini eius, ut heres (heris F) esset mundi, sed per iustitiam fidei. ¹⁴si enim qui ex lege [sunt F] heredes [sunt om F al], exinanita est fides, abolita (aboleta pr F) est promissio (-misio): ¹⁵lex enim iram operatur. ubi enim non est lex (om al), nec praeuaticatio. ¹⁶ideo ex fide, ut secundum gratiam [ut L] firma sit promissio (-misio) omni semini, non ei qui ex lege est

τιῷ σπέρματι, οὐ τιῷ ἐκ τοῦ νόμου μόνον, ἀλλὰ καὶ τιῷ ἐκ πίστεως Ἀβραάμ, ὅς ἐστιν πατὴρ πάντων ἡμῶν ¹⁷(καθὼς γέγραπται ὅτι πατέρα πολλῶν ἐθνῶν τίθεικά σε) κατέναντι οὗ ἐπίστευσιν Θεοῦ, τοῦ ζωοποιοῦντος τοὺς νεκροὺς καὶ καλοῦντος τὰ μὴ ὄντα ὡς ὄντα·
¹⁸ὅς παρ' ἐλπίδα ἐφ' ἐλπίδι ἐπίστευσεν, εἰς τὸ γενέσθαι αὐτὸν πατέρα πολλῶν ἐθνῶν κατὰ τὸ εἰρημένον Οὕτως ἔσται τὸ σπέρμα σου, ¹⁹καὶ μὴ ἀσθενήσας τῇ πίστει κατενόησεν τὸ ἑαυτοῦ σῶμα [ῥῆ] νεκρωμένον, ἑκατονταετής που ὑπάρχων, καὶ τὴν νεκρωσιν τῆς μήτρας Σάρρας, ²⁰εἰς δὲ τὴν ἐπαγγελίαν τοῦ Θεοῦ οὐ διεκρίθη
²¹τῇ ἀπιστίᾳ, ἀλλ' ἐνεδυναμώθη τῇ πίστει, δοὺς δόξαν τιῷ Θεῷ ²²καὶ πληροφορηθεὶς ὅτι ὃ ἐπγγέλλται δυνατός ἐστιν καὶ ποιῆσαι. ²³διὸ [καὶ] ἰλογίσθη αὐτῷ εἰς δικαιοσύνην. ²³οὐκ ἐγράφη δὲ δι' αὐτὸν

1. μόνον ABCΔνς, om Gfg καὶ ABCΔνς, om Gfgv 2. ἐστι Cς 3. ante eum cui fg ἐπίστευσιν ABCς, ἐπίστευσαν Δ, ἐπίστευσας Gfg Θεον ABCΔς, deum f, Θεω Gg 4. τὰ μὴ ὄντα ὁ Θεὸς ὡς ὄντα ἐκάλεσεν Orig 4,65^c 5. ἐφ (ἐπ ABς) ἐλπίδι A BCAGς, in spe gv, in spem fv 7. σου ABCΔς, add ὡς αὐ ἀστειρες του ουρανου καὶ το ἄμμον της θαλασσης Gg ἀσθενήσας A BCAGς, est infirmatus f τη πιστει ABCffς, ἐν τη πιστει AGf, in fidem g κατενόησεν ABC, οὐ κατεν. AGfgς corpus suum fv 8. ῥῆ ACAς, om BGfg ἑκατονταετής ε 8. 9. τὴν νεκρωσιν της μητρας ABCAGς, emortuam vulvam fgv 9. εἰς δὲ (om Gg) τὴν ἐπαγγελίαν ABCAGς, in repromissione autem etiam f 10. ἀλλ' ACAGς, ἀλλὰ B ἐδυναμώθη G dans fgv καὶ A BCς, om AGfgv 11. plenissime sciens fg ο ABCAGς, quaecumque fv ἐπγγέλλται G 12. καὶ ACνς, que fv, om BAGg δι' αὐτον μόνον ABCς, μόνον δι' αὐτον AGfgv

solum, sed [ut L] ei qui ex fide est Abrahae, qui est pater omnium nostrum, ¹⁷sicut scriptum est quia patrem multarum gentium posuisti, ante deum, cui credidit (sic L, credidisti ceteri), qui nificat mortuos et uocat [ea F al] quae non sunt tamquam ea quae sunt; ¹⁸qui contra spem in spem (spe) credidit, ut fieret pater multarum gentium, secundum quod dictum est [ei om L], Sic erit semen tuum [sicut arena (har.) maris F al, sicut stellae caeli al, om L], ¹⁹et non [est] infirmatus [est F al] [in pr F al] fide [nec om LV, non al] consideravit (-bit F) corpus suum emortuum, cum [iam om L al] fere centum annorum esset (esset annorum), et (om al) emortuam uulvam (bulbam pr F) Sarrae, ²⁰in repromissione (-promisi., -nem pr F al) etiam dei non haesitavit (hes.). diffidentia (differentia pr F), sed confortatus est fide, dans gloriam deo, ²¹plenissime (plae. V) sciens (credens F) quia quaecumque promisit [dens] potens est et facere. ²²ideo et (ideoque F) reputatum est illi ad iustitiam. ²³non est autem

μόνον, ὅτι ἐλογίσθη αὐτῷ, ²⁴ἀλλὰ καὶ δι' ἡμῶς, οἷς μέλλει λογιζεσθαι, τοῖς πιστεύουσιν ἐπὶ τὸν ἐγείραντα Ἰησοῦν τὸν κύριον ἡμῶν ἐκ νεκρῶν, ²⁵ὃς παρεδόθη διὰ τὰ παραπτώματα ἡμῶν καὶ ἡγέρθη διὰ τὴν δικαίωσιν ἡμῶν.

¹Δικαιωθέντες οὖν ἐκ πίστεως εἰρήνην ἔχομεν πρὸς τὸν Θεὸν ²διὰ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ χριστοῦ, ³δι' οὗ καὶ τὴν προσαγωγήν ἐσχάκαμεν [τῇ πίστει] εἰς τὴν χάριν ταύτην ἐν ᾗ ἐστήκαμεν, καὶ καυχώμεθα ἐπ' ἐλπίδι τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ. ⁴οὐ μόνον δέ, ἀλλὰ καὶ καυχώμεθα ἐν ταῖς θλίψεσιν, εἰδότες ὅτι ἡ θλίψις ὑπομονὴν κατεργάζεται, ⁵ἣ δὲ ὑπομονὴ δοκιμὴν, ἣ δὲ δοκιμὴ ἐλπίδα· ⁶ἣ δὲ ἐλπίς οὐ καταισχύνει, ὅτι ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ ἐκκέχυται ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν διὰ πνεύματος ἁγίου τοῦ δοθέντος ἡμῖν. ὅτι γὰρ

5. ἔχουμεν

1. αὐτῷ ABCΔGgvs, add ad iustitiam f^v 2. ἐπὶ τὸν] in eum qui fgv εγείραντα BCΔGfgvs, εγείροντα A 3. resurrexit fgv 5. εχομεν BGς, εχουμεν ACΔfgv 7. εσχηκαμεν ABCΔGgς, habemus fgv τη (εν τη A) πιστει ACvs, per fidem f, om BCΔGg χαριν BCΔGfgvs, χαραν A 8. καυχωμεθα ACΔGfgvs Cyr 267 306, καυχουμενοι B ἐπ ABCς, ἐφ AG, in fgv Cyr 8. δι AB CGfgvs Orig, 2,624^c Cyr, δε τουτο A, γὰρ Orig 1,301^c 9. καυχωμεθα ABΔGfgvs Cyr, καυχουμενοι C Orig ἡ θλίψις] Orig 1, 301^c 2,810^c 4,29^b Cyr 267 306 Hilar 502 506, ἡ γὰρ θλίψις Orig 2,759^c 10. tentatio probationem affert Hilar 180 11. ἐλπις A BCΔGfgvs Orig 1,301^c 2,759^c 810^c 4,29^b Cyr Hilar 506, ἐπὶ Θεὸν ἐλπις Orig 3,312^b οτι ABCΔGfgvs Cyr, μόνον Orig 1,301^c ἐκκεχύσθω Orig 12. δια ABCΔGς, διὰ τοῦ Orig ετι γαρ A CΔς, εἰ γὰρ v, εἰς (ut) τι γαρ Gfgv Iren 207, εγι B

scriptum tantum propter ipsum, quia reputatum est illi [ad iustitiam], ²⁴sed et propter nos, quibus reputabitur, credentibus in eum qui suscitavit Iesum [Christum L] dominum nostrum (om V) a (ex F al) mortuis, ²⁵qui traditus est propter delicta nostra et resurrexit propter iustificationem nostram. (11) Iustificati igitur ex fide pacem habeamus ad deum per dominum nostrum Iesum Christum, ²per quem et accessum habemus fide (sic L, in fide F al, per fidem al) in (per F al) gratiam istam, in qua stamus (istamus F), et gloriamur in spe gloriae filiorum dei. ³non solum autem, sed et gloriamur in tribulationibus [nostris], scientes quod tribulatio patientiam operatur, ⁴patientia autem probationem, probatio vero spem: ⁵spes autem (vero) non confundit, quia caritas dei diffusa est in cordibus nostris per spiritum sanctum qui datus est nobis. (12) ⁶Vt quid (Si pr F) enim

χριστὸς ὄντων ἡμῶν ἀσθενῶν ἔτι κατὰ καιρὸν ὑπὲρ ἀσεβῶν ἀπέ-
θανεν· ὧμίλις γὰρ ὑπὲρ δικαίου τις ἀποθαινεῖται (ὑπὲρ γὰρ τοῦ
ἀγαθοῦ τάχα τις καὶ τολμᾷ ἀποθαινεῖν)· ὁσυνίστησιν δὲ τὴν ἑαυ-
τοῦ ἀγάπην εἰς ἡμᾶς ὁ Θεός, οὗτις ἔτι ἁμαρτωλῶν ὄντων ἡμῶν χρι-
στὸς ὑπὲρ ἡμῶν ἀπέθανεν. ὁπολλῶ οὖν μᾶλλον δικαιοθύνεις νῦν
ἐν τῷ αἵματι αὐτοῦ σωθῆσόμεθα δι' αὐτοῦ ἀπὸ τῆς ὀργῆς· ¹⁰εἰ
γὰρ ἐχθροὶ ὄντες κατηλλάγημεν τῷ Θεῷ διὰ τοῦ θανάτου τοῦ
νίου αὐτοῦ, πολλῶ μᾶλλον καταλλαγέντες σωθῆσόμεθα ἐν τῇ ζωῇ
αὐτοῦ, ¹¹οὐ μόνον δέ, ἀλλὰ καὶ καυχώμενοι ἐν τῷ Θεῷ διὰ τοῦ
¹²κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ χριστοῦ, δι' οὗ νῦν τὴν καταλλαγὴν ἐλάβομεν.
¹³Διὰ τοῦτο ὥσπερ δι' ἐνὸς ἀνθρώπου ἡ ἁμαρτία εἰς τὸν κό-

1. ὄντων ἡμῶν ἀσθενῶν ἐτι (αἰτεῖ G, οἱ ε) ABCAGgς, cum ad-
huc infirmi essemus (ess. inf. Iren) fu Iren 2-3. ὧμίλις...ἀπο-
θαινεῖν om Iren 2. ὧμίλις τις ὑπὲρ δικαίου Orig 1,521^c απο-
θαινεῖται (-νεῖται C) ABCAGς Orig, moritur f, moriatur g 3. καὶ
ABCAGς Orig, om fgv συνίστησι C δι' om Orig 1,521^c
4. εἰς ἡμᾶς ὁ Θεός ACς Orig, ὁ Θεός εἰς ἡμᾶς (in nobis) AGfgv
Iren, εἰς ἡμᾶς Bv ἐτι ABCAGς Orig Iren, εἰ αἰτεῖ Gf Cyp̄r 71
Hilar 35 115 ἁμαρτωλῶν ὄντων] Orig 1,521^c, ὄντων τῶν ἁμαρ-
τωλῶν idem 3,215^a ἡμῶν ABCAGfgς Orig Cyp̄r Hilar, add se-
cundum tempus Iren 5. οὖν ABCς, om AGfgv Iren Cyp̄r Hilar
δικαιοθύνεις νῦν ABCAGfgς Iren Hilar, nunc iustificati Cyp̄r
6. ἐν sanguine fgv Iren Cyp̄r Hilar 115, per sanguinem Hilar 35
δι' αὐτοῦ ἀπὸ τῆς ὀργῆς ABCAGfgς Iren Cyp̄r Hilar 115, ab ira
per illum Hilar 35 7. ἐχθροὶ (ἐχθροὶ G) ὄντες ABCAGfgς,
cum essemus inimici Iren 207 7. 8. Hilar 909 7-9. διὰ τοῦ
θανάτου... ἐν τῷ Θεῷ om A 9. δι' BCffς, add τοῦτο AGfgv
καυχώμενοι BCΔς, καυχώμεν (gloriamur) Gfgv 10. χριστοῦ AC
AGfgς, om B 11. ἡ ἁμαρτία εἰς τὸν κόσμον ABCς Orig 4,360^d
364^b, εἰς τὸν (hunc) κόσμον ἡ ἁμαρτία AGfgv

Christus, cum adhuc infirmi essemus, secundum tempus pro impiis
mortuus est? ⁷uix enim pro iusto quis moritur (-iatur V): nam pro bono
forsitan quis [et V] audeat mori. ⁸commendat (conm. F) autem suam
caritatem deus (om al) in nobis, quoniam, cum (om al) adhuc pec-
catores essemus, Christus (om al) pro nobis mortuus est. ⁹multo igitur
magis (m. ig. L, igitur om pr F al) iustificati nunc in sanguine
ipsius salui erimus ab ira per ipsum. ¹⁰si enim, cum inimici essemus,
reconciliati sumus deo per mortem filii (fili pr F) eius, multo ma-
gis reconciliati salui erimus in vita (uita) ipsius. ¹¹non solum au-
tem [hoc pr F], sed et gloriamur in deo per dominum nostrum Ie-
sum Christum, per quem nunc reconciliationem accepimus (accip.).
¹²propterea sicut per unum hominem in hunc mundum peccatum in-

σμον ἐσηλθεν, καὶ διὰ τῆς ἁμαρτίας ὁ θάνατος, καὶ οὕτως εἰς πάντας ἀνθρώπους ὁ θάνατος διῆλθεν ἐφ' ᾧ πάντες ἥμαρτον·¹³ ἄχρι γὰρ νόμου ἁμαρτία ἦν ἐν κόσμῳ, ἁμαρτία δὲ οὐκ ἔλλογεται μὴ ὄντος νόμου, ¹⁴ἀλλ' ἐβασίλευσιν ὁ θάνατος ἀπὸ Ἀδὰμ μέχρι Μωσέως καὶ ἐπὶ τοὺς μὴ ἁμαρτήσαντας ἐπὶ τῷ ὁμοιωματι¹⁵ τῆς παραβάσεως Ἀδὰμ, ὅς ἐστιν τύπος τοῦ μέλλοντος, ¹⁵ἀλλ' οὐχ ὥς τὸ παράπτωμα οὕτως καὶ τὸ χάρισμα· εἰ γὰρ τῷ τοῦ ἐνὸς παραπτώματι οἱ πολλοὶ ἀπέθανον, πολλῶν μᾶλλον ἢ χάρις τοῦ Θεοῦ καὶ ἡ δωρεὰ ἐν χάριτι τῇ τοῦ ἐνὸς ἀνθρώπου Ἰησοῦ Χριστοῦ εἰς τοὺς πολλοὺς ἐπερίσσεισιν. ¹⁶καὶ οὐχ ὥς δι' ἐνὸς ἁμαρτήσαντος τὸ ¹⁰δώρημα· τὸ μὲν γὰρ κρίμα ἔξ ἐνὸς εἰς κατάκριμα, τὸ δὲ χάρισμα

3. ἔλλογατο

1. ο *ABCD*ς Orig, om *G* 2. ο θανατος *ABC*ς Orig, om *ΔG* *fgv* in quo *fgv* 3. ἁμαρτια prius *ABΔG*ς, ἢ ἁμ. Orig 4,360^d, ἁμαρτιαν *C* ἢν *ABΔG*ς Orig, om *Cf* ἐν *ABCΔG*ς Orig, in hoc *fv* δι *ABΔG*ς, γὰρ *Cff* Orig 4,67^c 360^d ἔλλογεται *BCΔf*ς Orig, ἐνλογίται *G*, ἔλλογατο *Agv* 4. μὴ οντος νομου *ABCΔG*ς Orig, cum lex non est *f* ἀλλ *ACΔG*ς Orig 4,360^d, ἀλλὰ *B* ἐβασίλευσιν ο θανατος *ABCΔG*ς Orig 4,360^c 364^b, mors regnavit *Hil* 49 (*Iren* 211) 5. μωσείως *BΔG*ς *Iren Hil*, μωσείως *A* Orig 4,360^c καὶ *ABCΔG*ς Orig *Iren*, om *f* μὴ] Orig 4, 360^c, om 4,364^b ἐπὶ τῷ ὁμοιωματι *ACΔG*ς Orig, ἐν τῷ ομ. *B* *fgv*, in similitudinem *v* *Iren*. κατεδικάσθησαν ἐν τῷ ὁμ. Orig 1,534^c 7. οὕτως *ABCG*, οὕτω *ς* καὶ *ACΔG*ς Orig 4,364^c, om *B* 8. πολλῶν *BCΔG*ς Orig 4,364^c, add οὖν *A* 9. ἐν *ABCΔ*ς Orig, om *G* ἐν *οσ* *A* 10. πολλοὺς *ABCΔG*ς Orig, plures *fgv* ἁμαρτήσαντος *ABC*ς, ἁμαρτηματος *ΔG*ς, add ita *fgv* 11. το μὲν γὰρ *ABCΔ*ς, το μὲν *G*, nam *fgv* κρημα *G* δι om Orig 4,364^d

trahit, et per peccatum mors, et (om *al*) ita in omnes homines mors (om *F al*) pertransiit, in quo omnes peccaverunt. ¹³usque ad legem enim peccatum erat in [hoc *al*, hunc *pr F*] mundo (inundum *F*): peccatum autem non imputatur (sic *L*, imputabatur (input.) *ceteri*), cum lex non est (esset *pr F al*). (13) ¹⁴Sed regnavit mors ab Adam usque ad Moysen etiam in eos qui non peccaverunt in similitudinem (-ne) praevaricationis Adae, qui est forma futuri. (14) ¹⁵Sed non sicut delictum, ita et donum: si enim unius delicto multi (om *al*) mortui sunt, multo magis gratia dei et donum in gratia (gratiam *L*) unius hominis Iesu Christi in (et) plures abundavit. ¹⁶et non sicut per unum (unius *F*) peccantem (delictum *pr F*), ita et donum: nam iudicium quidem (om *LV al*) ex uno in condemnationem, gratia autem

ἐκ πολλῶν παραπτωμάτων εἰς δικαίωμα. ¹⁷εἰ γὰρ τῷ τοῦ ἐνὸς
 παραπτώματι ὁ θάνατος ἐβασίλευσεν διὰ τοῦ ἐνός, πολλῶ μᾶλλον
 οἱ τὴν περισσείαν τῆς χάριτος καὶ [τῆς δωρεᾶς] τῆς δικαιοσύνης
 λαμβάνοντες ἐν ζωῇ βασιλεύσουσιν διὰ τοῦ ἐνός Ἰησοῦ χριστοῦ.
 5 ¹⁸ἄρα οὖν ὥς δι' ἐνός παραπτώματος εἰς πάντας ἀνθρώπους εἰς
 κατὰκριμα, οὕτως καὶ δι' ἐνός δικαιώματος εἰς πάντας ἀνθρώπους
 εἰς δικαίωσιν ζωῆς· ¹⁹ὥσπερ γὰρ διὰ τῆς παρακοῆς τοῦ ἐνός ἀν-
 θρώπου ἁμαρτωλοὶ καταστάθησαν οἱ πολλοί, οὕτως καὶ διὰ τῆς
 ὑπακοῆς τοῦ ἐνός δίκαιοι κατασταθήσονται οἱ πολλοί. ²⁰νόμος δὲ
 10 ^{παρασῆλθεν}, ἵνα πληρώσῃ τὸ παράπτωμα· οὗ δὲ ἐπλεόνασεν ἡ
 ἁμαρτία, ὑπερπερίσσειεν ἡ χάρις, ²¹ἵνα ὥσπερ ἐβασίλευσεν ἡ

1. εἰ γὰρ ἐν ἐνὶ

1. ἐγένετο εἰς Orig δικαίωμα ABCGffgvs Orig, add ζωῆς Afo
 εν AGg Orig 4,360^c 361^b, εν τω A, τω BCfz ενι AAGg, ενος
 Orig, του ενος BCfz 3. οἱ τὴν] hi qui Iren 207, quia g της
 δωρεας της δικαιοσυνης AAGfz, της δικαιοσυνης B Orig 4,361^{ab}
 Iren, της δωρεας C Orig 4,364^d 4. λαμβοντες G, λαβόντες Orig
 4,364^d, accipiunt Iren εν ζωῇ ABCAGfz Orig 4,361^{ab} 364^d,
 in vitam v Iren βασιλευσουσι C, βασιλεύουσι Orig 4,361^a
 ιησου χριστου ACAGfz Orig 4,361^a 364^b Iren, χριστου ιησου B
 Orig 4,361^b 5. παραπτωματος ABCAfgvs, το παραπτωμα G
 6. ουτως ABCG, οὕτω z δικαιώματος (iustitiam) ABCfz, το
 δικαίωμα AG 8. κατασταθησαν C ουτως ACG, οὕτω z
 9. υπακοῆς του ενος ABCff et add ανθρωπου A, του ενος ανθρω-
 που υπακοῆς Gfg κατασταθησονται ABCAGfz, constituuntur gv
 10. δε om Iren 222 11. ινα ABCAGfz et corr f, et pr f

ex multis delictis in iustificationem [uitae pr F al]. ¹⁷si enim [in]
 unius delicto mors regnavit per unum, multo magis [quia pr F] abun-
 dantiam (habund.) gratiae et (om F) donationis et iustitiae accipien-
 tes in uita (uitam L al) regnabunt (-binus V al, -uimus pr F) per
 unum (om F) Iesum Christum. ¹⁸igitur sicut per unius delictum in
 (om pr F) omnes homines in condemnationem, sic et per unius iusti-
 tiam in (om pr F) omnes homines in iustificationem uitae: ¹⁹sicut
 enim per inoboedientiam unius hominis (om al) peccatores constitui
 sunt multi, ita et per unius oboedientiam (oboedientiam pr F) iusti
 constituentur (constituuntur F) multi. ²⁰lex autem subintravit, ut
 abundaret (hab.) delictum: ubi autem abundavit delictum (peccatum
 pr F al), super abundavit gratia; ²¹ut, sicut regnavit peccatum in mor-

ἁμαρτία ἐν τῷ θανάτῳ, οὕτως καὶ ἡ χάρις βασιλεύσῃ διὰ δικαιοσύνης εἰς ζωὴν αἰώνιον διὰ Ἰησοῦ χριστοῦ τοῦ κυρίου ἡμῶν.

¹Τί οὖν ἐροῦμεν; ἐπιμένωμεν τῇ ἁμαρτίᾳ, ἵνα ἡ χάρις πλεονάσῃ; μὴ γένοιτο. οἵτινες ἀπεθάνομεν τῇ ἁμαρτίᾳ, πῶς ἔτι ζήσομεν ἐν αὐτῇ; ²ἢ ἀγιοῦτε ὅτι ὅσοι ἐβαπτίσθημεν εἰς χριστὸν Ἰησοῦν, εἰς τὸν θάνατον αὐτοῦ ἐβαπτίσθημεν; ³συνειτάφημεν οὖν αὐτῷ διὰ τοῦ βαπτίσματος εἰς τὸν θάνατον, ἵνα ὥσπερ ἡγέρθη χριστὸς ἐκ νεκρῶν διὰ τῆς δόξης τοῦ πατρὸς, οὕτως καὶ ἡμεῖς ἐν καινότητι ζωῆς περιπατήσωμεν. ⁴εἰ γὰρ σύμφυτοι γιγνώμεν τῷ ὁμοιώματι τοῦ θανάτου αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ τῆς ἀναστάσεως ἐσόμεθα, ⁵τοῦτο γιγνώσκοντες, ὅτι ὁ παλαιὸς ἡμῶν ἄνθρωπος συνεσταυρώθη,

4. ζήσωμεν

1. ἐν τῷ θανάτῳ ABCAGvs, in mortem fgv οὕτως ACG, οὕτω ε εβασίλευσεν A δικαιοσύνης G 2. ἰησοῦ χριστοῦ ACAGfgvs, χριστοῦ ἰησοῦ B 3. ἐπιμένωμεν ABCAGf, ἐπιμενοῦμεν gvs τῇ BCAGz, ἐν τῇ Afgv 4. οἵτινες ABCAz, add γὰρ Gfgv ζήσομεν ABΔfgvs, ζήσωμεν CG 5. εἰς χριστὸν ἰησοῦν (om B) εἰς τὸν θάνατον ABCAGz, in christo iesu in morte fgv Iren 207 6. 7. Hilar 48 310 335. συνειτάφημεν τῷ χριστῷ διὰ τοῦ βαπτίσματος καὶ συνεστήθημεν αὐτῷ Orig 3,136^a et similiter 1,439^a 4,30^b 197^c 199^b 341^c. συνειτάφημεν... θάνατον om Iren 207 6. οὖν A BCAGgz, γὰρ fgv Orig 3,686^b (1,439^a 4,197^c) 7. τὸν ABCz, om AG 8. a mortuis fgv Iren διὰ τῆς δ. τ. πατρὸς om Iren οὕτως ABCG, οὕτω ε 9. κενοίητι C. Orig 3,583^d 4,30^b 197^d 341^c Iren συγκνῶνται G. σύμμορφοι Orig 4,341^c 10. ἀλλὰ A BCΔz, ἀμὲν Gfgv ἵσομεθα ABCΔfvs, αὐτοῦ ἱσομειθα Gg 11. τοῦτο ACAGfgvs, καὶ τοῦτο B

te (mortem V al), ita et gratia regnet per iustitiam in uitam aeternam per Iesum Christum (om pr F) dominum nostrum. ¹quid ergo dicimus (dicemus L)? permanebimus in peccato, ut gratia abundet? ²absit: qui (si corr F) enim mortui sumus peccato, quomodo adhuc uiuemus in illo? (15) ³An ignoratis [fratres pr F al] quia quicumque baptizati sumus in Christo Iesu, in morte (-tem V) ipsius baptizati sumus? ⁴consepulti enim sumus cum illo (ipso F al) per baptismum in mortem (morte pr F), ut quomodo (quem admodum pr F al) surrexit Christus (C. s.) a mortuis per gloriam patris, ita (om pr F) et nos in nouitate uitae ambulemus (ambulamus F). ⁵si enim conplantati facti sumus similitudini mortis eius, simul et resurrectionis erimus, ⁶hoc scientes, quia uetus homo noster simul cruci fixus est, ut destruat

ἵνα καταργηθῇ τὸ σῶμα τῆς ἁμαρτίας, τοῦ μηκέτι δουλεύειν ἡμῶς
 τῇ ἁμαρτίᾳ· ὃ γὰρ ἀποθανὼν δεδικαίωται ἀπὸ τῆς ἁμαρτίας. ⁸ἂν
 δὲ ἀπέθανομεν σὺν χριστῷ, πιστεύομεν ὅτι καὶ συνζήσομεν αὐτῷ,
⁹εἰδότες ὅτι χριστὸς ἐγερθεὶς ἐκ νεκρῶν οὐκέτι ἀποθνήσκει. θάνα-
 5 τος αὐτοῦ οὐκέτι κυριεύει. ¹⁰Ὁ γὰρ ἀπέθανεν, τῇ ἁμαρτίᾳ ἀπέθανεν
 ἐφ' ἡμᾶς· ὃ δὲ ζῇ, ζῇ τῷ θεῷ. ¹¹οὕτως καὶ ὑμεῖς λογίζεσθε ἑαυ-
 τοὺς νεκροὺς μὲν τῇ ἁμαρτίᾳ, ζῶντας δὲ τῷ θεῷ ἐν χριστῷ Ἰησοῦ.
¹²μὴ οὖν βασιλευέτω ἡ ἁμαρτία ἐν τῷ θνητῷ ὑμῶν σώματι εἰς
 τὸ ὑπακούειν ταῖς ἐπιθυμίαις αὐτοῦ, ¹³μηδὲ παριστάνετε τὰ μέλη
¹⁰ ὑμῶν ὄπλα ἀδικίας τῇ ἁμαρτίᾳ, ἀλλὰ παραστήσατε ἑαυτοὺς τῷ

1. καταργηθῇ BCAGsgvs, καταργησῇ A 2. γὰρ ABCΔGgvς,
 autem f 3. δε ABCΔsgvs, γὰρ Gg συνζήσομεν A, συνζήσο-
 μεθα G, συζήσωμεν C, συζήσομεν s αυτω ABCvς, τω χριστῷ
 AGfg 4. ἐγερθεὶς ἐκ ABCΔGς Orig 1,403^d 3,516^b 4,218^c, resur-
 gens (surg. f) a fgv Iren 207 θάνατος ABCΔGsgvs Orig, add
 γὰρ Orig 3,516^b 5. κυριεύει ABCΔGς Orig, dominabitur fgv
 5. 6. Orig 1,438^f 3,719^c 4,12^c 218^c 6. in semel g, semel sv Hilar
 992 οὕτως ACG, οὕτω s λογίζεσθαι AG, deputate Hilar
 7. νεκροὺς μὲν AAG, εἶναι νεκροὺς μὲν BC, νεκροὺς μὲν (om f)
 εἶναι fgs Hilar viventes fgv, vivere Hilar ιησὺν ABAGfgv
 Hilar, add τω κρῖτι τῶν Cς 8. μὴ οὖν βασιλευέτω ABCAGf
 gvς Orig 3,128^c 4,239^a Iren 311, non regnet amplius Hilar 477. iam
 non regnet peccatum in vobis Hilar 49 ἡ ἁμαρτία ἐν τῷ θνη-
 τῷ τῶν (ὑμῶν Orig) σώματι ABCAGgs Orig 3,128^c 4,239^a (3,503^d
 556^d), peccatum in vestro mortali corpore sv, pecc. in mort. corp. vestro
 Iren, in m. corp. v. peccatum Hilar 477 9. ὑπακούειν ABCΔς
 Orig 3,618^b 4,239^a, ἐπακούειν G ταῖς ἐπιθυμίαις αὐτοῦ (αὐτῆς
 4,239) ABCvς Orig 3,618^b 4,239^a, αὐτῇ AGfg Iren, αὐτῇ ἐν ταῖς
 ἐπιθυμίαις αὐτοῦ s μηδὲ ABCAGgs Iren 311, sed neque sv

corpus peccati, ut ultra non serviamus peccato: ⁷qui enim mortuus
 est, iustificatus est a peccato. ⁸si autem mortui sumus cum Christo,
 credimus quia simul etiam (et. sim. *F al*) vivemus (vivimus *pr F*,
 vivamus *V*) cum ipso (Christo *L al*), ⁹scientes quod Christus sur-
 gens (res. *V al*) a mortuis iam non moritur. [et *L*] mors illi ultra
 non dominabitur. ¹⁰quod enim mortuus est peccato, mortuus est (*om*
al) semel: quod autem vivit, vivit deo. ¹¹ita et vos existimate vos
 mortuos (mortuus *F*) (m. u. *F al*) quidem (*om F*, post exist. *al*)
 esse peccato, viventes autem deo in Christo Iesu. (16) ¹²Non ergo
 regnet peccatum in vestro mortali corpore, ut oboediatis concupiscentiis
 (ad oboediendum desideris *F al*) eius, ¹³sed neque exhibeatis (*exhib.*)
 membra uestra arma iniquitatis peccato, sed exhibete (*exhib.*, *exhi-*

Θεῷ ὥσπερ ἐκ νεκρῶν ζῶντας καὶ τὰ μέλη ὑμῶν ὅπλα δικαιοσύνης τῷ Θεῷ. ¹⁴ἁμαρτία γὰρ ὑμῶν οὐ κυριεύσει· οὐ γὰρ ἐστε ὑπὸ νόμον, ἀλλὰ ὑπὸ χάριν.

¹⁵Τί οὖν; ἁμαρτήσωμεν, οἷοι οὐκ ἐσμέν ὑπὸ νόμον ἀλλὰ ὑπὸ χάριν; μὴ γένοιτο. ¹⁶οὐκ οἶδατε οἷοι ᾧ πυρισιάνετε ἑαυτοὺς δοῦ-
λους εἰς ὑπακοήν, δοῦλοί ἐστε ᾧ ὑπακούετε, ἥτοι ἁμαρτίας εἰς θά-
νατον ἢ ὑπακοῆς εἰς δικαιοσύνην; ¹⁷χάρις δὲ τῷ Θεῷ, οἷοι ἦτε
δοῦλοι τῆς ἁμαρτίας, ὑπηκούσατε δὲ ἐκ καρδίας εἰς ὃν παρεδό-
θητε τύπον διδασχῆς· ¹⁸ἐλευθερωθέντες δὲ ἀπὸ τῆς ἁμαρτίας ἐδου-
λώθητε τῇ δικαιοσύνῃ. ¹⁹ἀνθρώπινον λέγω διὰ τὴν ἀσθένειαν τῆς
σαρκὸς ὑμῶν. ὥσπερ γὰρ πυριστήσατε τὰ μέλη ὑμῶν δοῦλα τῇ
ἀκαθαρσίᾳ καὶ τῇ ἀνομίᾳ εἰς τὴν ἀνομίαν, οὕτως νῦν παραστή-

1. ωσει ABC, ως AGς ex fgv, a Iren ζωντας ABCς, ζωντες AG τα ACAGς, om B 2. υμων ABAGς et corr C, in vos f, in vobis g ου κυριευσει] sic corr C ιστε (ιστιαι G) υπο νο-
μον ABCAGς, sub lege estis fv 3. αλλα BCG, αλλ Ας
4. αμαρτησωμεν ABCA, ἁμαρτήσομεν fvς, τημαρτησωμεν Ggv
αλλα BCG, αλλ Ας 5. ουκ ABCς, η ουκ AGfgv παρει-
σιαννεται G, exhibuistis g 6. ab obediendum fgv ισται AG
huius cui f υπακουετε (-ται G) ABCAGς, oboedistis gv αμαρ-
τίας ABCAGgvς, peccato f εις θανατον ABCGgvς, om Af
7. obauditioni f εις δικαιοσυνην ABCAGgvς, iustitiae fg
χαρις G, gratias fv fuistis fgv 8. ex BCAGfgvς, εκ καθα-
ρας A 9. ἐλευθερωθεντες] sic corr C liberatus a lege pec-
cati servus fuerim factus iustitiae Lucif 135. liberati omnes a lege
peccati in dei potius iustificatione maneamus Hll 141 δε ABAG
fgvς, ονν C 10. διαι την G 11. δουλα ABCAς, δουλειειν
Gfgv 12. εις (ad) την ανομιαν ACAGfgvς, om B ουτω AGς,
ουτως BC

bite F) uos deo tanquam ex mortuis uiuentes et membra nostra arma iustitiae deo. ¹⁴peccatum enim uobis non dominabitur (-netur): non enim sub lege estis, sed sub gratia. ¹⁵quid ergo? peccauimus. (-bimus), quoniam non sumus sub lege sed sub gratia? absit. ¹⁶[an F al] nescitis quoniam cui exhibetis (exhibuistis) uos seruos ad oboediendum, serui estis eius (om al) cui oboedistis, sine peccati (pec-
canti) ad (in F al) mortem, sine oboeditionis ad iustitiam? ¹⁷gratias au-
tem deo, quod fuistis serui peccati, oboedistis (-ditis pr F) autem ex
corde in eam formam doctrinae in qua traditi estis. ¹⁸liberati autem a
peccato, serui facti estis iustitiae. ¹⁹humanum dico propter infirmitatem
carnis nestrae. sicut enim exhibuistis (exib.) membra uestra seruire
inmunditiae et iniquitati ad iniquitatem, ita nunc exhibete (exib., ex-

σατε τὰ μέλη ὑμῶν δοῦλα τῇ δικαιοσύνῃ εἰς ἁγιασμόν. ²⁰ὅτε γὰρ δοῦλοι ἦτε τῆς ἁμαρτίας, ἐλευθῆροι ἦτε τῇ δικαιοσύνῃ. ²¹τίνα οὖν καρπὸν εἶχετε τότε; ἐφ' οἷς νῦν ἐπαισχύνεσθε· τὸ μὲν γὰρ τέλος ἐκείνων θάνατος. ²²νυνὶ δὲ ἐλευθερωθέντες ἀπὸ τῆς ἁμαρτίας, ⁵ δουλωθέντες δὲ τῷ Θεῷ, ἔχετε τὸν καρπὸν ὑμῶν εἰς ἁγιασμόν, τὸ δὲ τέλος ζωὴν αἰώνιον. ²³τὰ γὰρ ὀψώνια τῆς ἁμαρτίας θάνατος, τὸ δὲ χάρισμα τοῦ Θεοῦ ζωὴ αἰώνιος ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ κυρίῳ ἡμῶν.

¹Ἡ ἀγνοεῖτε, ἀδελφοί, (γινώσκουσιν γὰρ νόμον λαλῶ) ὅτι ὁ ¹⁰ νόμος κυριεύει τοῦ ἀνθρώπου ἐφ' ὅσον χρόνον ζῇ; ²ἡ γὰρ ὑπανδρος γυνὴ τῷ ζῶντι ἀνδρὶ δίδεται νόμῳ· ἐὰν δὲ ἀποθῇ ὁ ἀνὴρ, κατήργηται ἀπὸ τοῦ νόμου τοῦ ἀνδρός. ³ἄρα οὖν ζῶντος τοῦ ἀν-

1. δοῦλα *BCΔς*, δουλεύειν *Gfgv*, οπλα *A* 2. ἦτε *alterum*] *eratis f*, fuistis *gv* 3. in quibus *fv*, in his in quibus *gv* το μιν γαρ *BA G*, το γαρ *ACς*, nam *fgv* 4. θάνατος *ABCΔς*, add *εστιν G* *gv* νυν *ιδει G* ἐξελευθερωθέντες *Orig* 2, 806^a 5. ἐδουλώθητε τῷ *Orig* 5. εἶχετε *ABCΔGς* *Orig* 2, 806^a, habentes *f* 7. donum *g*, gratia *fgv* 9. ἀγνοεῖται *AG*. *Orig* 3, 821^b 4, 218^b *Hilar* 458 γινώσκουσιν *G* 10. του ἀνθρώπου *ABCΔGς* *Orig* 3, 515de 821^b 4, 218^b, homini *Hilar*, in homine *fgv* in quantum tempus (temporis *Hil*) *g* *Hil*, quanto tempore *fv* 11. νομῷ *ABCΔG* *fgvς* *Orig* 4, 218^b *Hilar*, ὅντι νόμῳ *Orig* 3, 515de ἀνὴρ *ABCΔG* *gς* *Orig* 3, 515^e 516^b 4, 218^b, maritus *Hilar* *codd*, vir eius *v et Hilar* *codd optimi* 12. a lege *gv* *Hilar*, lege *f* ἀρα οὖν *ABCΔGς*, ἄρ' οὖν *Orig* 3, 516^{bc} 4, 218^c, igitur *fgv*, ergo *Hilar* ζῶντος] add *χρ G*

hibite *F*) membra uestra (om *al*) seruare iustitiae in sanctificationem. ²⁰cum enim serui essetis peccati, liberi fuistis iustitiae. ²¹quem ergo fructum habuistis tunc [in his *F al*] in quibus nunc erubescitis (erubesc. *F*): nam finis illorum mors [est om *F*]: ²²nunc uero liberati a peccato, serui autem facti deo, habetis fructum uestrum in sanctificationem (-one), finem uero uitam aeternam. ²³stipendia enim peccati mors, gratia (gratiam *pr F*) autem (enim *F*, om *al*) dei uita aeterna (uitam -nam) in Christo Iesu domino nostro. (17) ¹An ignoratis, fratres, scientibus enim legem loquor, quia lex dominatur in homine (in hom. dom. *L al*) quanto tempore uiuit? ²nam quae sub uiro est mulier, uiuente uiro alligata est legi: si autem mortuus fuerit uir eius, soluta est a lege uiri. ³igitur uiuente uiro uocabitur adul-

δρὸς μοιχαλὶς χρηματίσει, ἐὰν γένηται ἀνδρὶ ἐτέρῳ· ἐὰν δὲ ἀπο-
θάνῃ ὁ ἀνὴρ, ἐλευθέρου ἐστὶν ἀπὸ τοῦ νόμου, τοῦ μὴ εἶναι αὐτὴν
μοιχαλίδου, γενομένην ἀνδρὶ ἐτέρῳ. ὥστε, ἀδελφοί μου, καὶ ὑμεῖς
ἐθανατώθητε τῷ νόμῳ διὰ τοῦ σώματος τοῦ χριστοῦ, εἰς τὸ γενέ-
σθαι ὑμᾶς ἐτέρῳ, τῷ ἐκ νεκρῶν ἐγερθέντι, ἵνα καρποφορήσωμεν⁵
τῷ θεῷ. ὅτε γὰρ ἦμεν ἐν τῇ σαρκί, τὰ παθήματα τῶν ἁμαρτιῶν
τὰ διὰ τοῦ νόμου ἐνηργεῖτο ἐν τοῖς μέλεσιν ἡμῶν εἰς τὸ καρπο-
φοῖσθαι τῷ θανάτῳ· ὅνυν δὲ κατηργήθημεν ἀπὸ τοῦ νόμου, ἀπο-
θανόντες ἐν ᾧ κατεχόμεθα, ὥστε δουλεύειν [ἡμῶς] ἐν καινότητι
πνεύματος καὶ οὐ παλαιότητι γραμματος.

10

Τί οὖν ἐροῦμεν; ὁ νόμος ἁμαρτία; μὴ γένοιτο· ἀλλὰ τὴν
ἁμαρτίαν οὐκ ἔγνωμεν εἰ μὴ διὰ νόμου. τὴν τε γὰρ ἐπιθυμίαν οὐκ

1. μοιχαλὶς χρηματίσει ABC⁵ Orig 3,516^b 647^b 648^c 4,218^c Hilar, χρηματίσει μοιχαλὶς AGfgv, add η γυνή A Orig 3,647^b *εαν prius* ABCAG⁵ Orig 3,648^c 4,218^c, ἂν Orig 3,516^b *γενηται* ABCAG⁵ Orig, fuerit fgv, iungatur Hilar 458 *ανδρι ετερω* ABCAG⁵ Orig, cum viro alio g, alii viro Hilar, cum alio viro f^o δέ] Orig 4,218^c, om 2,516^c *moriatur* Hilar 2. *ανηρ* ABC⁵ Orig, add αυτης AGfgv Hilar *liberata fgv Hil* *εστιν G* 2. 3. *του μη ναι* αυτην μοιχαλιδα ABCAGfgv⁵ Orig, ne adultera teneatur Hilar 3. *γενομενην* (si fuerit) ABCAGfg⁵ Orig 3,516^c 821^b 4,218^c, coniuncta Hilar *ανδρι ετερω ABCAG⁵ Orig cum viro alio g, alii viro Hilar, cum alio viro f* *μοι G* 4. 5. *εις το γενεσθαι υμας* ABCAG⁵ Orig 4,218^d, ut sitis vos fg, ut et ipsi sitis Hilar 5. *ετερω* τω ABCAG⁵, alterius qui (eius qui Hil) fgv Hilar *resurgentis g, resurgenti g, resurrexit f^o Hil* *καρποφορισωμεν G* 6. *την* A *ἐν om G* 7. *ενηργετο* ABCA⁵, erant operabantur fgv, ην εργετο G *καρποφορεσαι G. Iren 311* 8. *soluti sumus fgv, solvimus g* *αποθανοντες* ABCv, ἀποθανόντος *ς, του θανατου A Gfgv* 9. *ημας* ACA⁵, om BG 10. *in vetustate fgv* 12. *τε* ABCA⁵, om Gfgv

tera, si fuerit cum alio uiro: si autem mortuus fuerit uir eius, liberata (soluta *L*) est a lege uiri, ut non sit adultera, si fuerit cum alio (si c. a. f. *F*) uiro. ὅταque, fratres mei, et nos mortificati estis legi per corpus Christi, ut sitis [uos pr *F*] alterius, qui ex mortuis resurrexit, ut fructificaremus (-cemus *F*) deo. ὅcum enim essemus in carne, passionibus (-nis) peccatorum quae per legem erant operabantur in membris nostris, ut fructificarent morti: ὅnunc autem soluti sumus a lege mortis (inorientes pr *L*), in qua detinebamur (deteneb.), ita ut seruiamus in nouitate spiritus et non in uetustate litterae. ὅquid ergo dicemus (dicimus *L* al)? lex peccatum est? absit: sed peccatum non cognoui nisi per legem. nam concupiscentiam nes-

ἥδιν, εἰ μὴ ὁ νόμος ἔλεγεν Οὐκ ἐπιθυμήσεις· ἀφορμὴν δὲ λα-
βοῦσα ἡ ἁμαρτία διὰ τῆς ἐντολῆς κατειργάσατο ἐν ἐμοὶ πᾶσαν
ἐπιθυμίαν. χωρὶς γὰρ νόμου ἁμαρτία νεκρά, ἔγω δὲ ἔζων χωρὶς
νόμου ποτέ· ἐλθούσης δὲ τῆς ἐντολῆς ἡ ἁμαρτία ἀνέζησεν, ¹⁰ἐγὼ
δὲ ἀπέθανον, καὶ ἐνρέθη μοι ἡ ἐντολὴ ἡ εἰς ζωὴν, αὕτη εἰς θά-
νατον· ¹¹ἡ γὰρ ἁμαρτία ἀφορμὴν λαβοῦσα διὰ τῆς ἐντολῆς ἔξη-
πάτησέν με καὶ δι' αὐτῆς ἀπέκτεινεν. ¹²ὥστε ὁ μὲν νόμος ἄγιος,
καὶ ἡ ἐντολὴ ἀγία καὶ δικαία καὶ ἀγαθή· ¹³τὸ οὖν ἀγαθὸν ἐμοὶ
ἐγένετο θάνατος; μὴ γένοιτο, ἀλλ' ἡ ἁμαρτία, ἵνα φανῇ ἁμαρτία,
¹⁴διὰ τοῦ ἀγαθοῦ μοι κατεργαζομένη θάνατον, ἵνα γένηται καθ' ὑ-
περβολὴν ἁμαρτωλὸς ἡ ἁμαρτία διὰ τῆς ἐντολῆς. ¹⁵οἶδαμεν γὰρ
ὅτι ὁ νόμος πνευματικὸς ἐστίν, ἐγὼ δὲ σὰρκινός εἰμι πεπραμένος
ὑπὸ τὴν ἁμαρτίαν. ^{15b} γὰρ κατεργάζομαι, οὐ γινώσκω· οἱ γὰρ ὁ

11. οἶδαμεν δὲ

1. ἐπιθυμησις G δε ABCGg, igitur g, om Af 2. διὰ] per
vel ex g κατειργάσατο A 3. γὰρ om Orig 4,67^d νεκρά A
BCAς Orig, add ην Gfgv ἔζων ACAGς, ἔξην B 4. ἐλθούσης
(veniente) δε ABCAGgς Orig 1,488 f 4,67^d, sed cum venit f τῆς
om Orig 4,67^d ἡ μὲν ἁμ. Orig 4,67^d 5. hoc esse ad (vel
in g) mortem fgv 7. per illud vel ex illa g 7. 8. Orig 1,709^a 3,
498^d 9. ἐγένετο ABCA, γέγονε ς, om Gfg ἀλλ BG, ἀλλὰ
Aς 10. κατεργαζομένη ABCAGς, operatum est fgv 11. ἁμαρ-
τωλὸς ἡ ἁμαρτία ABCς, ἡ (ipsum g) ἁμαρτία ἁμαρτωλὸς AGfgv
γὰρ BCGfgvς Orig 3,498^d Hilar 259, δε AA, δ' Orig 1,709^a
12. Orig 2,180^b Hilar 246 ἐγὼ δε rec A? σαρκινός ABCAG,
σαρκινός ς Orig 4,166^c γὰρ prius ABCAGgvς, om f

ciebam, nisi lex diceret Non concupisces: ⁸occasione (occansione F,
-nes pr F) autem accepta peccatum per mandatum operatum est in
me omnem concupiscentiam. sine lege enim peccatum mortuum erat,
⁹ego autem vivebam sine lege aliquando: sed cum venisset (venit F
al) mandatum, peccatum revixit, ¹⁰ego autem mortuus sum, et in-
venitum est mihi mandatum, quod erat ad vitam, hoc esse (esset pr
F) ad mortem: ¹¹nam peccatum occasione (occans. F, -onein L et
pr F) accepta per mandatum seduxit me et per illud occidit. ¹²ita-
que lex quidem sancta (sancta qu.), et mandatum sanctum et iustum
et bonum: ¹³quod ergo bonum est, mihi factum est mors? absit, sed
peccatum, ut appareat (pareat pr F, apareat al) peccatum, per bonum
mihi operatum est mortem, ut fiat supra modum peccans peccatum
(peccatum peccans F al) per mandatum. (18) ¹⁴Scimus enim quod
(quia) lex spiritalis est: ego autem carnalis sum, uenundatus sub
peccato. ¹⁵quod enim operor, non intellego (nescio F): non enim

Θέλω, τοῦτο πράσσω, ἀλλ' ὃ μισῶ, τοῦτο ποιῶ. ¹⁶εἰ δέ ὃ οὐ θέλω, τοῦτο ποιῶ, σίμῃ τι τῷ νόμῳ ὅτι καλός· ¹⁷νυνὶ δὲ οὐκέτι ἐγὼ κατεργάζομαι αὐτό, ἀλλὰ ἡ οἰκοῦσα ἐν ἐμοὶ ἁμαρτία. ¹⁸οὐδα γὰρ ὅτι οὐκ οἰκίῃ ἐν ἐμοί, τουτέστιν ἐν τῇ σαρκὶ μου, ἀγαθόν. τὸ γὰρ θέλιν παράκειται μοι, τὸ δὲ κατεργάζεσθαι τὸ καλὸν οὐ· ¹⁹οὐ γὰρ ὃ θέλω ποιῶ ἀγαθόν, ἀλλ' ὃ οὐ θέλω κακόν, τοῦτο πράσσω. ²⁰εἰ δέ ὃ οὐ θέλω, τοῦτο ποιῶ, οὐκέτι ἐγὼ κατεργάζομαι αὐτό, ἀλλ' ἡ οἰκοῦσα ἐν ἐμοὶ ἁμαρτία. ²¹εὐρίσκω ἄρα τὸν νόμον τῷ ἐθέλοντι ἐμοὶ ποιεῖν τὸ καλόν, ὅτι ἐμοὶ τὸ κακὸν παράκειται· ²²συνήδομαι γὰρ τῷ νόμῳ τοῦ Θεοῦ κατὰ τὸν ἔσω ἄνθρωπον, ²³βλέπω δὲ ἔτι- ¹⁰ ρον νόμον ἐν τοῖς μέλεσίν μου ἀντιστρατευόμενον τῷ νόμῳ τοῦ νοός μου καὶ αἰχμαλωτίζοντά με τῷ νόμῳ τῆς ἁμαρτίας τῷ ὄντι

1. τοῦτο prius ABC^z Orig 4,166^d, om AGfg παρασσω G
τοῦτο alterum ABCAG^z Orig, illud fg 2. τοῦτω C, illud f
συνήδομαι G καλός ABCI^z vs, bona est gn, καλὸν ἐστὶν G
νυν εἶδε G 3. κατεργάζομαι G ἀλλὰ BG, ἀλλ AC^z οἰκοῦσα
ACAGfg^z, οἰκοῦσα B 4. ἐν ἐμοὶ τουτέστιν ABCAGfg^z, om
Iren 214 ἀγαθόν ABCA^z, τὸ ἀγαθόν G 5. δε ABCI^zfg^z,
γὰρ G *ον ABC, οὐκ ἐνρίσκω AGfg^z 6. ποιῶ ABAGfg^z,
τοῦτο ποιῶ C ἀλλ ACAG^z, ἀλλὰ B οὐ θέλω ABCI^zvs, om
Gg 7. θέλω BCAGfg^z, add ἐγὼ A^z τοῦτο ABCAG^z, illud
fg^z οὐκέτι G, non f ἀλλ ACAG^z, ἀλλὰ B 7. 8. quod inha-
bitat f 9. ὅτι ἐμοὶ τὸ κακὸν παράκειται om Gg συνεδομαι
pr G 10. Θεοῦ ACAGfg^z, νοός B δὲ om Hilar 245 493
aliam fgo Hilar 11. μέλεισιν G. Orig 3,515^c 516^d contramilitan-
tem legi Hilar 245, militantem adversus legem idem 493 11. 12. τῷ
νόμῳ τοῦ νοός μου BCAGfg^z Orig Hilar, om A 12. με BCA
Gfg^z Hilar, om A τῷ νόμῳ ABC^z, ἐν τῷ νόμῳ AGfg^z Hilar
τῆς ἁμαρτίας BCAGfg^z, τοῦ νοός μου A

[bonum L] quod nolo [bonum F al], hoc ago, sed [malum L] quod odi [malum F al], illud (illud) facio. ¹⁶si autem quod nolo (odi F), hoc (illud L al) facio, consentio legi, quoniam bona [est]: ¹⁷nam autem [iam om F] non ego operor illud, sed quod habitat in me peccatum. ¹⁸scio enim quia non habitat (-tet) in me, hoc est in carne mea, bonum. nam velle adiacet mihi, perficere autem bonum non invenio: ¹⁹non enim quod volo facio bonum (sic V, quod u. l). hoc facio ceteri), sed quod nolo malum, hoc ago. ²⁰si autem quod nolo, illud facio, non ego operor illud, sed quod habitat in me peccatum. (18-20 om pr F) ²¹invenio igitur legem nolenti mihi facere bonum, quoniam (quia F) mihi malum adiacet (adi. m. V, inest malum pr F): ²²condelector (condil.) enim legi dei secundum interiorem hominem, ²³video autem aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis meae et captivantem me in lege (legem F, legi al) peccati quae

ἐν τοῖς μέλισιν μου. ²⁴ταλαιπώρος ἐγὼ ἄνθρωπος· τίς με ῥύσεται ἐκ τοῦ σώματος τοῦ θανάτου τούτου; ²⁵χαρίς τῷ Θεῷ διὰ Ἰησοῦ χριστοῦ τοῦ κυρίου ἡμῶν. ἄρα οὖν αὐτὸς ἐγὼ τῷ μὲν νοῦ δουλεύω νόμῳ Θεοῦ, τῇ δὲ σαρκὶ νόμῳ ἁμαρτίας.

- 5 ¹Οὐδὲν ἄρα νῦν κατάρχριμα τοῖς ἐν χριστῷ Ἰησοῦ· ²ὃ γὰρ νόμος τοῦ πνεύματος τῆς ζωῆς ἐν χριστῷ Ἰησοῦ ἡλυθέρωσέν με ἀπὸ τοῦ νόμου τῆς ἁμαρτίας καὶ τοῦ θανάτου. ³τὸ γὰρ ἀδύνατον τοῦ νόμου, ἐν ᾧ ἔσθαι διὰ τῆς σαρκός, ὃ Θεὸς τὸν ἑαυτοῦ τὶδὲν πέμψας ἐν ὁμοιώματι σαρκὸς ἁμαρτίας καὶ περὶ ἁμαρτίας κατέ-
10 κρινεν τὴν ἁμαρτίαν ἐν τῇ σαρκί, ⁴ἵνα τὸ δικαίωμα τοῦ νόμου πληρωθῇ ἐν ἡμῖν τοῖς μὴ κατὰ σάρκα περιπατοῦσιν ἀλλὰ κατὰ

6. ἡλυθέρωσέν σε

1 - 7. μου... τῆς ἁμαρτίας corr C 1. ρυσταται ABCAGgvs Orig 1,275^f 730^f 782^d 2,592^e 799^e 3,271^b 667^d 693^a 4,341^d 362^a Iren 214 Hil 257 303 410 549, liberavit sv 2. a corpore Hilar 257 410 χαρις B Orig 1,276^a, χαρις δε C, η χαρις AGfgv Iren 214, ευχαριστω Aς Orig 2,592^e τω θεω δια ABCς Orig, τον θεον δια Afv, κυριου δια Gg, om Iren 2. 3. Ἰησοῦ χριστοῦ] Θrig 2,592^e, χριστοῦ Ἰησοῦ idem 1,276^a 3. ουν ABCGgς, om Afv αυτος εγω ABCGgς, ego ipse sv, αυτος A μεν ABCAς, om Gfgv νοι AG 5. νυν ABCGfgvς, om A his qui sunt sv, om g ιησου BCAGfg, add μη κατὰ σαρκι περιπατοουσιν Av et add ἀλλὰ κατὰ πνεῦμα ffς, post ιησου lucnam Gg 6. ελευθερωσεν G με ACAfvς, σε BGg 8. legi gv Hilar 994 1054, legis sv infirmabitur f αυτον νον ABCAGgς, filium suum sv Hilar 140 205 909 1054 9. mittens sv, misit g Hilar εν ομοιωματι AB CAGς Orig 3,623^b 4,79^b Hilar 140 1054, in similitudinem fgv Iren 214 Hilar 205 909 damnavit gv, condemnnavit Hilar 205 215 1054, damnabit f 10. εν τη σαρκι ABCGgς Hilar 205 215 et pr corr A, in carnem f, προς σαρκι pr A?

(quod F) est in membris meis. ²⁴infelix ego homo: quis me liberabit (-ravit F al) de corpore mortis huius? ²⁵gratia dei per Iesum Christum dominum nostrum (d. u. I. C.). igitur ego ipse mente serio legi dei, carne (carnem F) autem legi peccati. ¹nihil ergo nunc damnationis est his qui sunt in Christo Iesu, qui non secundum carnem ambulat. ²lex enim spiritus uitae in Christo Iesu liberavit me a lege peccati et mortis. ³nam quod impossibile (-posib.) erat legis (legi), in quo infirmabatur per carnem, deus filium suum mittens in similitudinem carnis peccati et de peccato (et propter peccatum L) damnavit peccatum in carne (carnem), ⁴ut iustificatio legis impleretur (impl.) in nobis, qui non secundum carnem ambulamus, sed se-

πνεῦμα. ⁵οἱ γὰρ κατὰ σάρκα ὄντες τὰ τῆς σαρκὸς φρονοῦσιν, οἱ δὲ κατὰ πνεῦμα τὰ τοῦ πνεύματος. ⁶τὸ γὰρ φρόνημα τῆς σαρκὸς θάνατος, τὸ δὲ φρόνημα τοῦ πνεύματος ζωὴ καὶ εὐρήνη. ⁷διότι τὸ φρόνημα τῆς σαρκὸς ἐχθρὰ εἰς θιόν· τῷ γὰρ νόμῳ τοῦ Θεοῦ οὐχ ὑποτάσσεται, οὐδὲ γὰρ δύναται. ⁸οἱ δὲ ἐν σαρκὶ ὄντες θεῷ ἀρέσαι οὐ δύνανται. ⁹ὑμεῖς δὲ οὐκ ἐστέ ἐν σαρκὶ ἀλλ' ἐν πνεύματι, εἴ περ πνεῦμα Θεοῦ οἰκεῖ ἐν ὑμῖν. εἰ δὲ τις πνεῦμα χριστοῦ οὐκ ἔχει, οὗτος οὐκ ἔστιν αὐτοῦ. ¹⁰εἰ δὲ χριστὸς ἐν ὑμῖν, τὸ μὲν σῶμα νεκρὸν διὰ ἁμαρτίαν, τὸ δὲ πνεῦμα ζωὴ διὰ δικαιοσύνην. ¹¹εἰ δὲ τὸ πνεῦμα τοῦ ἁγίου ἐκ νεκρῶν οἰκεῖ ἐν ὑμῖν, ὁ ἐγγεί-

3. mors *fu*, mors est *gv* διότι *ABCΔς*, στί *G*, quoniam *fgv*
 4. ἐχθρὰ *ABCΔς* Orig 1,256^d 709^f 2,31^c 3,330^d, ἐχθρὰ *G*, inimica *fgv*, ἐχθρὸν Orig 2,633^a εἰς θιόν *ABCΔς* Orig, ad deum *g*, deo *fgv* 5. υποτάσσεται *G* οὐδε *ABCΔς* *fgvs*, οὐ Orig 3,330^d δε *ABCΔς* *fgvs* Orig 3,573^b Iren 304, enim *f*, om Orig 1,721^c 2,31^c 4, 266de οντες *ABCΔς* *fgvs* Orig Iren, ζῶντες Orig 2,31^c θίω *ABCΔς* Orig, τῷ θίω *Δ* 6. δε *ABCΔς* *fgvs* Orig 3,573^b Iren 304 Hilari 377 803 960, enim Iren 301, om Orig 1,727^a ἀλλ *ACΔς* Orig 1,727^a 3,573^b 4,266^d, ἀλλὰ *B* ἐν] ἐν *C* 7. οἰκεῖ ἐν ὑμῖν *ABCΔς* *fgvs* Orig Iren Hilari 377, in vobis est Hilari 803 960
 7. 8. οὐκ ἔχει οὗτος οὐκ] sic corr *C* 8. εἰ δε χριστός ἐν ὑμῖν *ABCΔς*, om *Gg* 9. νεκρὸν *ABCΔς* Iren 304, mortuum est *fu*, ἐστὶν νεκρὸν *Gg* δια (δε *Bς*) ἁμαρτίαν *ABCΔς* *fgvs* Iren, per peccatum *g* Hil 960 ζωὴ *ABΔς* *fgvs* Iren, vita est Hilari, vitam *f*, ζῇ *Ggv* δια δικαιοσύνην *ABCΔς* *fgvs* Iren, per iustitiam Hilari, propter iustificationem *fgv* 10. ἰησοῦν *Δς*, τὸν ἰησοῦν *AB* ἐκ *AB* *Δς* *fgvs*, a *v* Iren 207 300 304 Hilari 803 960 habitat *fgv* Iren Hilari, inhabitat Iren in vos *f*

cundum spiritum. ⁵qui enim secundum carnem sunt, quae carnis sunt sapiunt: qui vero secundum spiritum [sunt], quae sunt spiritus (sp. s.) sentiunt (sapiunt *L*). (19) ⁶Nam prudentia carnis mors [est om pr *F*], prudentia autem spiritus vita et pax. ⁷quoniam sapientia carnis inimica (inimicitia *L*) est deo (est in deum *L al*): legi enim (autem *L*) dei non subicitur (est subiecta *F al*), nec enim potest. ⁸qui autem in carne sunt, deo placere non possunt. ⁹nos autem non estis in carne (in c. n. estis *L al*) sed in spiritu, si tamen spiritus dei habitat (-tet) in vobis. si quis autem spiritum Christi non habet, hic non est eius. ¹⁰si autem Christus in vobis est, corpus quidem (enim pr *F*) mortuum est propter peccatum, spiritus vero vita (vivit *V al*) propter iustificationem. ¹¹quod si spiritus eius qui suscitavit Iesum [Christum] a mortuis habitat (-tet) in vobis, qui suscitavit Iesum

ρας χριστὸν [Ἰησοῦν] ἐκ νεκρῶν ζωοποιήσῃ καὶ τὰ θνητὰ σώματα ὑμῶν διὰ τὸ ἐνοικοῦν αὐτοῦ πνεῦμα ἐν ὑμῖν. ¹²ἄρα οὖν, ἀδελφοί, ὀφειλέται ἐσμέν οὐ τῇ σαρκὶ τοῦ κατὰ σάρκα ζῆν. ¹³εἰ γὰρ κατὰ σάρκα ζῆτε, μέλλετε ἀποθνήσκειν· εἰ δὲ πνεύματι τὰς πράξεις τοῦ σώματος θανατοῦτε, ζήσεσθε. ¹⁴ὅσοι γὰρ πνεύματι θεοῦ ἄγονται, οὗτοι υἱοὶ εἰσιν θεοῦ. ¹⁵οὐ γὰρ ἐλάβετε πνεῦμα δουλείας πάλιν εἰς φόβον, ἀλλὰ ἐλάβετε πνεῦμα υἱοθεσίας, ἐν ᾧ κράζομεν Ἀββᾶ ὁ πατήρ.

6. υἱοὶ θεοῦ εἰσιν.

1. χριστον ιησουν εκ (a) νεκρων Af, χριστον (τὸν Χρ. ε) εκ (a) νεκρων BGg Iren 207 300 304 Hilar, εκ νεκρων χριστον ιησουν A, εκ νεκρων ιησουν χριστον C και BCAGgvs Orig 2,534^a 536^d 3,618^c 812^d Iren Hilar, in f, om A 1. 2. σωματι υμων ABCAG fgvvs Iren Hilar, ὑμῶν σώματα Orig 2,534^a et 3,812^d cod, ἡμῶν σώματα Orig 2,536^d 3,618^c et 812^d cod 2. δια το ἐνοικουν αυτου πνευμα (spir. eius sv Iren Hil) AGfgv Orig 2,534^a 3,618^c 812^d Iren 304 Hilar 803, propter spiritum suum (eius cod) qui habitat Hilar 960, δια του ἐνοικουντος αυτου (αυτοι pr C) πνευματος ABCε ἐν ὑμῖν] Orig 2,543^a et 3,812^d cod, ἐν ἡμῖν Orig 3,618 et 812^d cod αρα ουν ABCAGε, igitur fg, ergo gv, itaque Cypr 259 3. οφειλεται εσμεν ου τη σαρκι του (nt) ABCAGfgvvs, non Cypr vivamus fgv Cypr γαρ ABCAGfgvvs Iren 304 Cypr, om Orig 1,732^b 3,764^b 4. ζηται bis G, vivitis Iren, vixeritis fgv Cypr μελλετε ABCAGε Orig, incipietis fg Iren Cypr δε ABCAGgvs Orig 1, 732^b Iren Cypr, enim f 4. 6. του σωματος ABCε Orig 1,616^a 721^b 732^b 3,591^b, της σαρκος AGfgv Orig 2,26^b 3,170^b Iren Cypr 5. mortificetis fgv, -catis Iren, -caveritis Cypr ζησεσθαι AG γαρ ABCAGfgvvs Iren 304 Cypr 259 Hilar 806 909, om Orig 1,574^c 685^c πνευματι θεου αγονται ABCAGfgvvs Orig Cypr Hilar, du-cuntur spiritu dei Iren 6. υιοι εισιν θεου BGgv Orig 1,574^c Hilar, υιοι θεου εισιν ACAsv Orig 1,685^c Cypr, εἰσιν υἱοὶ θεοῦ ε Iren παλιν ABCAGfgvvs Orig 1,372^a 4,421^a Hilar 806 909, om Orig 1,231^f (3,606^c 4,33^a 350^c 352^b) in timore ffv Hil 806 cod 7. αλλα ABC, αλλ AGε Orig 1,231^f 372^a υιοθεσίας] Orig 1,231^f 372^a

Christum a mortuis (qui—mort. om al) vivificavit (—bit V) et mortalia corpora vestra (c. u. om pr F) propter inhabitantem spiritum eius in vobis. ¹²ergo, fratres, debitores sumus non carni, ut secundum carnem vivamus. ¹³si enim secundum carnem vixeritis, moriemini: si autem spiritu facta carnis mortificatis (sic L, —catis F al, —caveritis al), vivetis. ¹⁴quicumque enim spiritu dei aguntur, hii (hi L al) filii (filii al) sunt dei (d. s. F al). (20) ¹⁵Non enim accepistis spiritum servitutis iterum in timore (—rem), sed accepistis spiritum adoptionis filiorum, in quo clamamus Abba pater. ¹⁶ipse [enim] spi-

¹⁶ Ἀπό τὸ πνεῦμα συμμαρτυρεῖ τῷ πνεύματι ἡμῶν ὅτι ἔσμεν τέκνα Θεοῦ. ¹⁷ εἰ δὲ τέκνα, καὶ κληρονόμοι· κληρονόμοι μὲν Θεοῦ, συγκληρονόμοι δὲ Χριστοῦ, εἰ περ συμπάσχομεν, ἵνα καὶ συνδοξα-σθῶμεν. ¹⁸ λογιζομαι γὰρ ὅτι οὐκ ἄξια τὰ παθήματα τοῦ νῦν καιροῦ πρὸς τὴν μέλλουσιν δόξαν ἀποκαλυφθῆναι εἰς ἡμᾶς. ¹⁹ ἡ γὰρ ἀποκαρδοκία τῆς κτίσεως τὴν ἀποκάλυψιν τῶν νύτων τοῦ Θεοῦ ἀπεκδέχεται. ²⁰ τῇ γὰρ ματαιότητι ἡ κτίσις ὑπετάγη οὐχ ἑκοῦσα ἀλλὰ

747^c 4,350^c 352^b 421^a, adoptionis *Hilar*, adoptionis filiorum *fu*, ad. fil. dei *g* *Orig Iren* 180 301 *Hilar* 1. αὐτο *ABCGfgvs Orig* 3,571^b (1,232^c), ὥστε αὐτο *A* συμμαρτυρεῖ *AG*, testimonium reddit *fu*, reddet test. *g* 2. Θεοῦ *prius ABCAGfgvs Orig Cypr* 164 266 310 *Lucif* 243, om *Cypr* 90 τέκνα alterum *ABCAGfgvs*, add dei *Cypr Lucif* κληρονόμοι *prius ABCGfgvs Orig* 1,232^c *Cypr Lucif*, συγκληρ. *A* 2. 3. κληρονόμοι (συγκλ. *A*?) μιν (autem quidem *f*) Θεοῦ συγκληρονόμοι *ABCAGfgvs Cypr* 164, dei cohaeredes *Cypr* 90 266 310 *Lucif*, om *Gg* 3. περ] tamen *gv*, quidem *Cyprian Lucif*, ita *f* συνπάσχομεν *CG. Orig* 1,232^c 4. γὰρ *BCAGfgvs*, δε *A*, om *Lucif* 243 ὅτι οὐκ ἄξια *ABCAGfgvs Orig* 1,275^c 297^c *Cypr* 94 160 164 273 311 *Lucif* 264, quod indignae sunt *f*, non esse condignas *Lucif* 243 nunc *g*, huius *fo Cypr Lucif* 5. futuram *fgv Lucif* 243, superventuram *Cypr Lucif* 264 ἀποκαλυφθῆναι (-ψθῆναι *G*) *ABCAGfgvs Orig* 1,297^c, ἀποκαλύπτεσθαι *Orig* 1,275^c, quae revelabitur *fgv Cypr Lucif* εἰς ἡμᾶς *ABCAGfgvs Orig*, in nobis *fgv Cypr Lucif* ἡ γὰρ *ABCAGfgvs Orig* 1,587^c *Iren* 331 *Hilar* 586, ἡ *Orig* 1,740^d 747^b, etenim longinqua *Hilar* 1115 5. 6. ἀποκαρδοκία τῆς (ipsius *Hil* 586) κτίσεως *ABCAGfgvs Orig* 1,587^c 740^d *Iren Hilar* 586 1115, τῆς κτίσεως ἀποκαρδοκία *Orig* 1,747^b 6. τοῦ *ABCAGfgvs Orig* 1,587^c 740^d 747^b 4,28^c, om *G* 7. τῇ γὰρ (ἐπεὶ τῇ *Orig* 4,29^c, τῇ 4,18^d) ματαιοῦται (-τῇ *G*) ἡ κτίσις ὑπετάγη *ABCAGfgvs Orig* 1,587^c 730^d 740^d 4,18^d 29^c *Iren Hilar*, om *Orig* 1,747^b οὐχ ἑκοῦσα *ABCAGfgvs Orig*, non sponte *Hilar* 1115, οὐ θελουσα *Gfgv Iren Hilar* 586

ritus testimonium reddit (reddet *pr F*) spiritui nostro, quod sumus filii dei. ¹⁷ si autem filii, et heredes; heredes quidem dei, coheredes (coer., conher.) autem Christi, si tamen compatimur (comp.), ut et conglorificemur (simul glor. *pr F al*). ¹⁸ existimo enim quod non sunt (sint) condignae passionis huius temporis ad futuram gloriam quae revelabitur in nobis (vobis *F*). ¹⁹ nam expectatio (exsp., spect. *F*) creaturae revelationem filiorum dei expectat (exsp.). ²⁰ vanitati enim creatura subiecta est non volens, sed propter eum qui subiecit, in

διὰ τὸν ὑποτάζοντα, ἐπ' ἐλπίδι ²¹ᾧ καὶ αὐτῇ ἡ κτίσις ἐλευθερω-
θήσεται ἀπὸ τῆς δουλείας τῆς φθορᾶς εἰς τὴν ἐλευθερίαν τῆς δό-
ξης τῶν τέκνων τοῦ Θεοῦ. ²²οἶδαμεν γὰρ ὅτι πᾶσα ἡ κτίσις συ-
στινάξει καὶ συνωδίνει ἄχρι τοῦ νῦν. ²³οὐ μόνον δέ, ἀλλὰ καὶ αὐ-
⁸τοὶ τὴν ἀπαρχὴν τοῦ πνεύματος ἔχοντες [ἡμεῖς] καὶ αὐτοὶ ἐν ἑαυ-
τοῖς σιναῖζομεν νόθεσιαν ἀπεκδεχόμενοι, τὴν ἀπολύτρωσιν τοῦ
σώματος ἡμῶν. ²⁴τῇ γὰρ ἐλπίδι ἐσώθημεν, ἐλπίς δὲ βλεπομένη
οὐκ ἔστιν ἐλπίς· ὁ γὰρ βλέπει τις, τί ἐλπίζει; ²⁵εἰ δὲ ὁ οὐ βλέπο-
μεν ἐλπίζομεν, δὲ ὑπομονῆς ἀπεκδεχόμεθα.

¹⁰ ²⁶Ὡσαύτως δὲ καὶ τὸ πνεῦμα συναντιλαμβάνεται τῇ ἀσθενείᾳ

1. τον υποταζοντα ABCAGfgvs Orig 1,279^c 587^c 730^d 740^d 747^b 4,
18^d 29^c Iren Hilar, add omnia Hilar 1115 cod, subiecientem eam g.
τὸν ἐπ' ἐλπίδι ὑποτάζοντα Orig 1,587^b ἐπ (ἐφ AG, in) ἐλπίδι
(ἐλπιδει G) ABCAGfgvs Orig Iren Hilar, in spem sv, τῇ ἐλπίδι Orig
4,18^d οἱ ABCz Orig 1,587^c, διοῖται AG ἡ κτίσις ABCAz
Orig 1,587^c 740^d (1,283^b 4,28^c 29^a), κτίσις G ἐλευθερωθήσεται
ABCAGfgvs Orig Iren 331 337 Hilar 586 1115 (121), add πᾶσα
Orig 1,747^b (283^b) 2. φθορᾶς] add καὶ καταντῆσεται Orig 1,747^b
εἰς τὴν ἐλευθερίαν ABCAGfgvs Orig 1,279^c 283^b 587^c 740^d 747^b 4,28^c
29^a Iren Hilar, in libertate f 3. γὰρ BCAGfgvs, δε A συστι-
νάξει (συσσι. G) ABCAGfgvs, σιναῖζει f Orig 4,18^d 4. συνωδίνει
ABCAz Orig, parturit fgv, οδυνει G αὐτοὶ ABCz, ἡμεῖς αὐτοὶ
AGfgv 5. receptaculum spiritus fg ἡμεῖς καὶ AC, καὶ B, nos
f, καὶ ἡμεῖς z, om AG ἡμῖνοις ABCAz, αὐτοῖς G 6. συν-
σιναῖζομεν A νόθεσιαν ABCvz, om AGfg 7. γὰρ ABCAGf
gvs, autem g, om Cyp 251 318 δε ABCAz, δε η G 8. τι
BAGfgv Cyp, τι καὶ ACz ἐλπίζει BCAGfgvs Cyp, υπομενει A
o alterum om pr C 9. ἀπεκδεχόμεθα ABCAGfgvs Cyp 251,
speramus Cyp 318 10. ὡσαύτως G adiuuat fgv τῇ ἀσθε-
νείᾳ ABCAf, ταῖς ἀσθενείαις z, τῆς δεησιως Gg

spe (spem) ²¹quia et ipsa creatura liberabitur (liberatur) a servitute
corruptionis in libertatem gloriae filiorum dei. ²²scimus enim quod
omnis creatura ingemiscit (cong. F al, -mescit al) et parturit usque ad-
huc: ²³non solum autem illa, sed et nos (nosmet pr F al) ipsi, primitias
spiritus habentes et ipsi intra nos gemimus (ingemescim.) adoptionem
filiorum (om al) expectantes (exsp.) redemptionem (redempt.) corporis
nostri. (21) ²⁴Spe enim salui facti sumus: spes autem quae videtur,
non est spes: nam quod videt quis, quid sperat? ²⁵si autem quod
non videmus speramus, per patientiam expectamus (exsp.). ²⁶similiter
autem et spiritus adiuuat infirmitatem nostram (orationis nostrae pr

ἡμῶν. τὸ γὰρ τί προσευξάμεθα καθὼς δεῖ οὐκ οἶδμεν, ἀλλ' αὐτὸ τὸ πνεῦμα ὑπερεντυγχάνει στεναγμοῖς ἀλαλήτοις· ²⁷ὁ δὲ ἱερυνῶν τὰς καρδίας οἶδεν τί τὸ φρόνημα τοῦ πνεύματος, ὅτι κατὰ θεὸν ἐντυγχάνει ὑπὲρ ἁγίων. ²⁸οἶδμεν δὲ ὅτι τοῖς ἀγαπῶσιν τὸν θεὸν πάντα συνεργεῖ ὁ θεὸς εἰς ἁγαθόν, τοῖς κατὰ πρόθεσιν κλητοῖς ^ο οὖσιν. ²⁹ὅτι οὗς προέγνω, καὶ προώρισεν ἀγαποφύτους τῆς εἰκόνης τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, εἰς τὸ εἶναι αὐτὸν πρωτότοκον ἐν πολλοῖς ἀδελφοῖς· ³⁰οὗς δὲ προώρισεν, τούτους καὶ ἐκάλεσεν· καὶ οὗς ἐκάλεσεν, τούτους καὶ ἰδικαίωσεν· οὗς δὲ ἰδικαίωσεν, τούτους καὶ ἰδοῦσιν.

1. ἡμῶν *ABCGfgvs*, om *A* το γὰρ τι (quod *g*) *ABCAGfgvs* *Orig* 1,221^c *Hilar* 550, quid *Hilar* 96, τί δὲ *Orig* 1,199^d, τὸ δὲ ὅ τι *Orig* 1,199^a, ὅ γὰρ *Orig* 1,197^d προσευξάμεθα *ABCfgvs* *Hilar*, προσευξόμεθα *A* *Orig* 1,221^c, προσευχομεθα *G*, δεῖ προσεῦχασθαι *Orig* 1,97^{de} 199^d, πρ. δεῖ *idem* 1,199^a si quod oportet *f* ἀλλ *AB* *CA*ς, ἀλλὰ *G* *Orig* 1,199^d 221^c αὐτὸ om *Orig* 1,199^d 2. ὑπερεντυγχάνει (interpellet *Hilar* 163, add ὑπερ ἡμῶν *Cvs* et ante postulat *Hilar* 550) στεναγμοῖς ἀλαλήτοις (qui eloqui non possunt *f*) *ABCAGfgs* *Hilar* 550, στεναγμοῖς ἀλαλήτοις ὑπερεντυγχάνει τῷ θεῷ *Orig* 1,199^{ad} 221^c ἐρ.ενων *C* 3. τι το φρόνημα *ABCAGs* *Orig* 1,199^a 221^c, quid desiderat vel desiderium *g*, sensus *f*
4. ἀγαπῶσι *Cs* θεὸν *ABCAGfgvs* *Orig* 2,569^b 4,337^c (1,264^f), dominum *Lucif* 116 5. συνεργεῖ *ABCAGs* *Orig*, cooperantur *gv*, procedunt *fg* *Lucif*, add ο θεὸς *AB* et post ἁγαθόν *Orig* 2,569^b (1,264^f) in bonis *pr f* 6. οὖσιν *ABCAGfv* *Orig* *Lucif*, add sancti *gv* οτι *ABCAGfgs*, om *Lucif* προέγνω *ABCAGgv* *Orig* 2,722^d 3, 607^b *Lucif*, praescit *f* συμμορφους (συνμ. *G*) *ABCAGs* *Orig* 3,548^b 607^b, conformes fieri *fgv* *Lucif* 6. 7. τῆς εἰκόνος (imagini *Lucif*) τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ *ABCAGfgvs* *Lucif*, τῆς εἰκόνης τῆς δόξης αὐτοῦ *Orig* 3,548^b, τῆς δόξης τοῦ χριστοῦ *idem* 3,607^b *Hilar* 1091
8. προώρισεν *BCAGfgvs*, προέγνω *A* τούτους *ABCAGgv*, eos *f* *Orig* 2,722^d 9. τούτους prius] eos *f* οὗς δε *BCAGfgvs*, καὶ οὗς *A* τούτους *alterum* *ABCAGgv*, illos *fo*

F). nam quid oremus sicut oportet nescimus, sed ipse spiritus postulat pro nobis gemitibus inenarrabilibus [quae uerbis exprimi non possunt *pr F*]: ²⁷qui autem scrutatur corda, scit quid (quae) desideret (-rat) spiritus, quia secundum deum postulat pro sanctis. ²⁸Nescimus autem quoniam diligentibus (diligenti) deum omnia cooperantur in bonum (bono *pr F al*), hiis qui secundum propositum uocati sunt [sancti om *V*]. ²⁹nam quos praescit (praesciuit), et praedestinavit (praedist.) conformes fieri imaginis filii sui (eius *pr F*), ut sit ipse primo genitus in multis fratribus. (22) ³⁰Quos autem praedestinavit (praedist.), hos et uocauit: et quos uocauit, hos et iustificauit: quos autem iustificauit, illos et glorificauit (magnificauit *L*). ³¹quid ergo dicemus (dici-

³¹Τί οὖν ἐροῦμεν πρὸς ταῦτα; εἰ ὁ Θεὸς ὑπὲρ ἡμῶν, τίς καθ' ἡμῶν; ³²ὅς γε τοῦ ἰδίου υἱοῦ οὐκ ἐφείσμετο, ἀλλὰ ὑπὲρ ἡμῶν πάντων παρέδωκεν αὐτόν, πῶς οὐχὶ καὶ σὺν αὐτῷ τὰ πάντα ἡμῖν χαρίζεται; ³³τίς ἐγκαλέσει κατὰ ἐκλεκτῶν Θεοῦ; Θεὸς ὁ δικαίων; ³⁴τίς ὁ κατακρινῶν; χριστὸς [Ἰησοῦς] ὁ ἀποθανών, μᾶλλον δὲ ἐγερθεὶς, ὅς [καὶ] ἔστιν ἐν δεξιᾷ τοῦ Θεοῦ, ὅς καὶ ἐντυγχάνει ὑπὲρ ἡμῶν; ³⁵τίς ἡμᾶς χωρίσει ἀπὸ τῆς ἀγάπης τοῦ χριστοῦ; θλίψις ἢ

1. οὖν ἐροῦμεν *ABCAGfgvs*, om *Hilar* 909 adversus haec f
2. ὅς γε *ABCs Orig* 3,580^d, ὅγε *Orig* 3,392^f, qui *Hilar* 226 909, ὅς οὐδε (neque vel non g) *AGfg* του ἰδίου υἱου *ABCAs Orig* 1,773^d 2,392^f 3,580^d 583^d, itaque Graece et Latine proprio filio (quamvis multi codices per translatorum simplice intellegentiam in hoc loco pro proprio filio suo filio conscriptum habeant) *Hilar* 909, υἱοῦ ἰδιοῦ (proprio g *Hil*, suo fg) *Gfg Hilar* 909, filio suo dilecto *Hilar* 226 οὐκ *ABCAs Orig* 1,16^c 773^d 2,392^f 3,580^d 583^d *Hilar*, om *Gfg* ἀλλὰ *BG*, ἀλλ *As Orig* 2. 3. ὑπὲρ ἡμῶν πάντων παρέδωκεν αὐτόν *ABCAGfgvs Orig*, tradidit eum pro nobis *Hilar* 909
3. πῶς οὐχὶ καὶ *ABCAGfgvs*, ἵνα *Orig* 1,16^c τα *ABCs Orig*, om *AG* χαρίζεται *Orig*, donavit f 4. ἐγκαλέσει (ἐνκ. G) κατὰ ἐκλεκτῶν *ABCAGvs*, adversus excusavit electos f, criminabitur electos *Hilar* 1077 deus est qui *Hilar* 5. ὁ κατακρινῶν *ABCAG*, ὁ (est qui) κατακρίνων *vs Orig* 2,724^c *Hilar*, condemnat f, add simul autem f *Iren* 207 Ἰησοῦς *ACGvs*, om *BAs Iren Hilar* qui mortuus est *fgv Hil*, mortuus est *Iren* δε *ABC*, δε καὶ *AGg*, etiam qui et *Hilar*, et qui f, et *Iren* ἐγερθεὶς (resurrexit) *BAGfgvs Iren Hilar*, add ἐκ νεκρῶν *AC* 6. καὶ prius *BAGvs*, om *A Cfv Iren Hilar* in dextera g *Iren Hilar*, ad dexteram f τοῦ om *B* ἐντυγχάνη pr *C*, interpellat *fgv*, postulat g *Hilar* 1077 ἐπιρεῖ *G* 7. τίς *ABCAs Orig* 1,316^d 2,631^c 3,609^d 640^b *Cyp* 15 265 311 *Hilar* 182 291 *Lucif* 251, add οὖν *Gfgv* χωρήσει *G*, χωρίση *A Orig* 3,609^d χριστοῦ *A?CAGfgvs Orig* 1,316^d 2,631^c 3,640^b *Cyp* *Hilar* 291 *Lucif*, dei *Hilar* 182, Θεοῦ τῆς ἐν χριστῷ ἰησοῦ *B*

mus) ad haec? si deus pro nobis, quis contra nos? ³²qui etiam (om pr *F*) filio suo [proprio om *L* et pr *F*] (p. f. s.) non pepercit, sed pro nobis omnibus tradidit illum (eum pr *F* al), quomodo [ergo *V*] non etiam cum illo omnia nobis donavit (donavit *V*)? (23) ³³Quis accusabit (accusavit *L* et pr *F*, accusavit al) adversus (om *L*) electos dei? deus [est] qui iustificat? ³⁴quis est qui condemnet? Christus Iesus, qui mortuus est, immo qui et resurrexit, qui [et *L*] est ad dexteram dei, qui etiam interpellat pro nobis? ³⁵quis [ergo om *LV*] nos separabit (-uit *L* al et pr *F*) a caritate Christi? tribulatio an

στενοχωρία ἢ διωγμὸς ἢ λιμὸς ἢ γυμνότης ἢ κίνδυνος ἢ μάχαιρα;
³⁶καθὼς γέγραπται ὅτι ἔνεκιν σοῦ θανατούμεθα ὕλην τὴν ἡμέραν,
 ἐλογίσθημεν ὡς πρόβατα σαγῆς. ³⁷ἀλλ' ἐν τοῖτοις πᾶσιν ἐπερι-
 κῶμεν διὰ τοῦ ἀγαπήσαντος ἡμᾶς. ³⁸πέπεισμαι γὰρ ὅτι οὔτε θά-
 νατος οὔτε ζωὴ, οὔτε ἄγγελοι οὔτε ἀρχαί, οὔτε ἐνιστώτα οὔτε μέλ-
 λοντα, οὔτε δυνάμεις ³⁹οὔτε ὕψωμα οὔτε βάθος οὔτε τις κτίσις
 ἐτέρα δυνήσεται ἡμῶς χωρίσαι ἀπὸ τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ τῆς ἐν
 χριστῷ Ἰησοῦ τῷ κυρίῳ ἡμῶν.

¹Ἀλήθειαν λέγω ἐν χριστῷ, οὐ ψεύδομαι, συμμαρτυροῦντός μοι

8. τοῦ κυρίου

1. στενοχωρία *pr G*, angustiae *Hilar* 291 η *ante* διωγμός *ABC*
 υς *Orig* 1,316^d *Cypr Hilar Lucif*, om *AGfg* persecutio *fgv Cypr*
Hilar 182 *Lucif*, passio *Hilar* 192 gladius fames nuditas *Hilar*
 1281 2. οὐ *ABCAGfgv* *Orig* 1,316^c *Cyprian* 265 311 *Hilar* 291,
 om *Iren* 147 ἐνεκιν *ABAG* *Orig*, ἐνεκα *C* mortificamur *gv*
Hilar, morte afficimur *fv Iren Lucif* 251, occidimur *Cypr Lucif* 58
 ολὴν *ABCAG*ς, πᾶσαν *Orig*. aestimati sumus tota die *Iren* 246
3. ἐπερικῶμεν *ABCAG*ς *Orig* 1,199^c 316^c 317^a, supervincimus *Cypr*
 311, superamus et vincimus *Hilar* 291, superamus *fgv Cypr* 265 *Lu-*
cif 58 251 4. διὰ τοῦ ἀγαπήσαντος *ABC*ς *Orig* 1,199^c 316^c, διὰ
 τὸν ἀγαπήσαντα (*diligentem g*) *AGfgv* *Cypr* 265 *Hilar Lucif*, pro eo
 qui dilexit *Cypr* 311 γὰρ *ABCAGfgv*ς *Orig* 1,316^c *Hilar* 291, om
Hilar 183 5. ἄγγελοι *ABC*ς *Orig* *Hilar* 291, ἄγγελος (*αγγ. G*)
AGfg, om *Hilar* 183 οὔτε ἀρχαί *ABG*ς *Orig*, neque initia *f*, ne-
 que principatus *g*, neque potestates *Hilar* 291, οὔτε ἀρχαί οὔτε ἐξου-
 σιαί *C*, οὔτε ἐξουσία οὔτε ἀρχαί *A*, om *Hilar* 183 6. οὔτε δυν-
 αμεις (*virtus fg*) *ABCAGfg* *Orig* *Hilar* 291, ante οὔτε ἐνιστώτα
 5, om *Hilar* 183 οὔτε ὕψωμα οὔτε βάθος *ABCAGfgv*ς *Orig*
Hilar 291, om *Hilar* 183 τις *ABC*ς *Orig*, om *AGfgv* *Hilar*
7. alia *fgv Hilar* *Hilar* 152 λῶρεσαι *G* τῆς alterum] quae
 est *fv Hilar* 183 291, om *g* 8. τῷ κυρίῳ *BAfgv*ς *Hilar* 291, τοῦ
 κυρίου *ACG* 9. χριστῷ *ABCv*ς, add ἰησοῦ *AGfg* συμμαρ-
 τυροῦντός *CG*. *Orig* 4,357^c

angustia an persecutio an famis (fames *LV*) an nuditas an pericu-
 lum an gladius? ³⁶sicut scriptum est quia propter te mortificamur
 (morti addicimur (aff. *V*) *F*, morte adfic. *al*) tota die, aestimati su-
 mus ut oves occisionis. ³⁷sed in his omnibus superamus propter eum
 qui dilexit nos. ³⁸certus sum enim quia neque mors neque vita ne-
 que angeli (angelus *F*) neque principatus neque instantia neque fu-
 tura neque fortitudo (virtus *F* *al*) ³⁹neque altitudo neque profundum
 neque creatura alia poterit nos separare a caritate dei quae est in
 Christo Iesu domino nostro. (24) ¹Veritatem dico in Christo, non

τῆς συνειδήσεώς μου ἐν πνεύματι ἁγίῳ, ὅτι λύπη μοι ἔστιν μεγάλη καὶ ἀδιάλειπτος ὁδύνη τῇ καρδίᾳ μου ³(ἐυχόμεν γὰρ ἀνάθεμα εἶναι αὐτὸς ἐγὼ ἀπὸ τοῦ χριστοῦ ὑπὲρ τῶν ἀδελφῶν μου, τῶν συγγενῶν μου κατὰ σάρκα, ⁴οἵτινές εἰσιν Ἰσραηλῖται, ὧν ἡ ⁵νόθεσία καὶ ἡ δόξα καὶ ἡ διαθήκη καὶ ἡ νομοθεσία καὶ ἡ λατρεία καὶ αἱ ἐπαγγελίαι, ⁵ὧν οἱ πατέρες, καὶ ἐξ ὧν ὁ χριστὸς τὸ κατὰ σάρκα. ὁ ὧν ἐπὶ πάντων θεὸς εὐλογητὸς εἰς τοὺς αἰῶνας, ἀμήν), οὐχ οἶον δὲ ὅτι ἐκπέτωκεν ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ. οὐ γὰρ πάντες οἱ ἐξ Ἰσραὴλ, οὗτοι Ἰσραὴλ· οὐδ' ὅτι εἰσὶν σπέρμα Ἀβραάμ, ¹⁰πάντες τέκνα, ἀλλ' Ἐν Ἰσραὴλ κληθήσεται σοι σπέρμα. ⁶τοιοῦτόςτιν,

5. αἱ διαθήκαι

1. μοι ἐστιν (ιστι C5) ABCΔGg5 Orig 2,790^a, est mihi f5 2. ἀδιάλειπτος Orig γὰρ ABCΔGfg5, om Cyp 287 2. 3. ἀνάθεμα εἶναι αὐτός ἐγὼ ABΔGfg, αὐτός ἐγὼ αν. εἶναι C5, ego ipse an. esse v Cyp. Hilar 227 ἀπο ABC5, ὑπο ΔG, a fgv, pro g 3. 4. μου τῶν συγγενῶν (συνγ. G) μου (τῶν ΔG, om fg) ABCΔGfg 5, cognatisque meis Cypr οἵτινές εἰσιν G ἰσραηλῖται Δ 4-6. ὧν ἡ νόθεσία... ἐπαγγελίαι om Δ 4. ὧν η BCΔ5 Orig 3,346^b, ὧν G 5. ἡ διαθήκη BΔGv Cyprian, αἱ διαθήκαι Cfg5 Hilar 78 legislatio fgv Hilar, constitutio Cypr obsequium fgv, famulatus Cyp 6. αἱ ἐπαγγελίαι BCΔfg5 Cyp, ἐπαγγελίαι Gg καὶ alterum ABCΔfv5 Iren 205 Hilar 970, om Gg Cyp 287 Hilar 78 850 6. 7. το (τα C, om G) κατὰ σάρκα ABCΔGfg5 Iren Cyp Hilar 78 393 970, om Hilar 850 7. ἐπὶ πάντων θεός (om Cyp cod) ABCΔGfg5 Cyp Hilar, deus super omnes Iren 8. οὐχ οἶον δὲ ὅτι ABΔG5, non enim f et add qui g verbum fg οὐ γὰρ] Orig 1,187, οὐδὲ idem 1,182 9. ἰσραὴλ AB5 Orig, ἰσραηλῖται ΔGfg5 οὐδ' ὅτι εἰσιν ABΔGf5, neque hi sunt g, οὐ γὰρ ὅσοι Orig 3,2^b τοῦ ἀβραάμ Orig, abrae g 10. πάντες ABΔGfg5, πάντως καὶ Orig ἰσαακ ABfg5, ἰσακ ΔG τοιοῦτόςτιν G, id est fgv

mentior, testimonium mihi perhibente conscientia mea in spiritu sancto, ²quoniam tristitia est (om al) mihi magna et continuus dolor cordi meo. ³optabam enim ego ipse (ipse ego F) anathema esse a Christo pro fratribus meis, qui sunt cognati mei secundum carnem, ⁴qui sunt Israelitae, quorum adoptio est filiorum et gloria et testamentum (testamenta) et legis latio et obsequium et promissa (promisa), ⁵quorum patres, et ex quibus Christus secundum carnem, qui est super omnia deus benedictus in saecula, amen. (25) ⁶Non autem quod (quo L) exciderit uerbum dei. non enim omnes qui ex Israel [sunt L], hi (hii F al) sunt Israelitae, ⁷neque quia (qui V al) semen sunt Abrahæ, omnes filii, sed In Isaac (Isac F) uocabitur tibi semen. ⁸id est,

οὐ τὰ τέκνα τῆς σαρκός, ταῦτα τέκνα τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ τὰ τέκνα τῆς ἐπαγγελίας λογίζονται εἰς σπέρμα. ⁹ἐπαγγελίας γὰρ ὁ λόγος οὗτος, Κατὰ τὸν καιρὸν τοῦτον ἐλευσόμεθα καὶ ἔσται τῇ Σάρρει υἱός. ¹⁰οὐ μόνον δέ, ἀλλὰ καὶ ¹¹Ρεβέκκα ἐξ ἐνὸς κοίτην ἔχουσα Ἰσαὰκ τοῦ πατρὸς ἡμῶν. ¹²μή πω γὰρ γεννηθέντων μηδὲ πραξάντων τι ἀγαθὸν ἢ φαῦλον, ἵνα ἡ κατ' ἐκλογὴν προθέσεις τοῦ Θεοῦ μὲνη, οὐκ ἐξ ἔργων ἀλλ' ἐκ τοῦ καλοῦντος, ¹³ἐρρεῖθι αὐτῇ ὅτι ὁ μέλλων δουλεύσει τῷ ἐλάσσονι, ¹⁴καθὼς γέγραπται Τὸν Ἰακώβ ἠγάπησα, τὸν δὲ Ἠσαὺ ἐμίσησα.

¹⁴Τί οὖν ἐροῦμεν; μὴ ἀδικία παρὰ τῷ Θεῷ; μὴ γένοιτο. ¹⁵τῷ 10

1. ου ΑΔΓς Hilar 92, ου ου Β Orig 1,299^e, οὐ γὰρ Orig 1,182 183 του ΑΒΔς Orig 1,182 183, om G Orig 1,299^e filii g Hilar, qui filii sunt su 2. εις σπέρμα ΑΒΔΓς Hilar, in semine fgv 3. secundum ffv, ad fg 4. rebecca fu Iren 258, rebecca g Iren ΑΒΔΓς, concubitu fgv Iren habens fgv Iren 5. patri nostri f 5. 6. μή... φαῦλον] a verbo responsum accepit Iren 5. μη. πω γὰρ ΑΒΔΓς, nam cum nondum fg, μή πω δὲ Orig 4,85^a, μηδέπω Orig 4,84^e, μή πω μήτε Orig 1,205^a μηδε ΑΒΔς Orig, μήτε Orig 1,205^a, η Gfgv πραξάντων τι ΑΒΔΓς Orig, aliquid egissent fu 6. φαῦλον ΑΒ Orig, κακον ΑΓς ἵνα] Orig 1,205^a 4,84^e, ἵν' 4,85^a προθέσεις του Θεου ΑΒΔΓς Orig Iren 258, τοῦ Θεοῦ προθέσεις υς μινη ΑΒΔς Orig, permaneat Iren, μινη G, maneret fgv 7. ἐκ τοῦ] Orig 1,205^a 4,84^e, ἐκ τοῦ Θεοῦ idem 4,85^a ἐρρεῖθι ΑΔΓ, ἐρρεῖθι Βς Orig 4,84^e 85^a, dictum est fgv Iren, λέγεται Orig 1,205^a αὐτῇ ΑΒΔΓς Iren, om f Orig 1, 205^a 4,84^e ου ΑΒΔΓς Orig 4,84^e, duo populi in utero tuo et duae gentes in ventre tuo et populus populum superabit et Iren 258, om Orig 1,205^a 8. ἐλάττω Orig 1,205^a καθως ΑΔΓς, καθάπερ Β Orig 4,84^e Orig 1,134. Iren 258 10. τω prius ΑΒΔς Orig 4,84^e, om G

non qui filii carnis, hii (hi) filii dei, sed qui filii sunt promissionis (-misi.), aestinantur (exist.) in semine. ⁹promissionis (promisi.) enim (ante L) verbum hoc est, Secundum hoc tempus veniam et erit Sarrae filius. ¹⁰non solum autem [illi pr F], sed et Rebecca (Rebecca F) ex uno concubitu habens Isaac patre nostro (patrem nostrum): ¹¹cum enim nondum nati fuissent aut aliquid egissent bonum (boni V) aut malum (mali V), ut secundum electionem propositum dei (d. pr. F al) maneret, non ex operibus sed ex uocante (uocatione V al, uocationem F), ¹²dictum est ei (om al) quia maior serviet minori, ¹³sicut scriptum est Iacob dilexi, Esau autem odio habui. (26) ¹⁴Quid ergo dicemus (dicimus)? nunquid iniquitas apud (apud

Μωσῆ γὰρ λέγει Ἐλεήσω ὃν ἂν ἐλεῶ, καὶ οὐκ ἐκτιμῶσω ὃν ἂν οὐκ ἐκτιμῶ. ¹⁶ἄρα οὖν οὐ τοῦ θέλοντος οὐδὲ τοῦ τρέχοντος, ἀλλὰ τοῦ ἐλεῶντος θεοῦ. ¹⁷λέγει γὰρ ἡ γραφὴ τῷ Φαραὼ ὅτι εἰς αὐτὸ τοῦτο ἐξήγειρά σε, ὅπως ἐνδείξωμαι ἐν σοὶ τὴν δύναμίν μου καὶ ὅπως ¹⁸διαγγεῖλῃ τὸ ὄνομά μου ἐν πάσῃ τῇ γῇ. ¹⁹ἄρα οὖν ὃν θέλει ἐλεᾷ, ὃν δὲ θέλει σκληρύνει. ²⁰ἴσθεις μοι οὖν τί οὖν ἔτι μέμφεται; τῷ γὰρ βουλήματι αὐτοῦ τίς ἀνθέστηκεν; ²⁰ᾧ ἄνθρωπε, μενοῦν γε σὺ τίς εἰ ὁ ἀνταποκρινόμενος τῷ θεῷ; μὴ ἐρεῖ τὸ πλάσμα τῷ πλάσαντι τί με ἐποίησας οὕτως; ²¹ἢ οὐκ ἔχει ἐξουσίαν ὁ κεραμεύς

1. Μωσῆ

1. μωσσεῖ (μωσει an μωση B? μωση A) γὰρ BAG, γὰρ μωση A
ς, moysi enim fgo cui misereor vel misertus sum y, qui miser-
tus fuero f οὐκ ἐκτιμῶσω G 1. 2. οὐκ ἐκτιμῶ ABAGς, cui
miserebor fg 2. igitur non fgo 3. ἐλεῶντος ABA, ἐλεῶντος
G, ἐλεῶντος ε Orig 1,114 2,571^d, miserentis g et add est fu εἰς
αὐτοῦ τοῦτο ABAGς, in (om f) hoc ipsum fgo 4. ὅπως ABAGς,
ὅπως an G 5. in universa fgo ἀρα οὖν ABAGς, ἄρ' οὖν
Orig 1,114 115 132 2,116^d, igitur ergo fg θελεῖ ABGς Orig
1,123 132 2,116^d, add ο θεός Af Orig 1,114 115 ελεῖ ABς Orig,
ελεῖ A, ελεῖ G 6. ἐρεῖ ABAGς Orig 1,114 132 2,116^d, di-
cis fgo μοι οὖν AB Orig 1,132, οὖν μοι AGfgς Orig 1,114 2,
116^d τι οὖν BAGfg, τι Affς Orig 1,114 135 132 2,116^d
queritur g, quaeritur fu 7. γὰρ ABAGfg Orig, om gς τίς AB
AGfgς Orig, quid f ἀνθέστηκεν ABAGς Orig, resistit fgo, add
καὶ ἡ πεισμονὴ ἐκ τοῦ καλοῦντος καὶ οὐκ ἐξ ἡμῶν Orig 1,114 (cf.
Gal. 5,8) ω ἀνθρώπε μενοῦν γε (γε om B) AB, μενοῦνγε ᾧ (om
1,114) ἄνθρωπε ε Orig 1,114 132 et 135 bis, ω ἀνθρώπε AGfg
8. ἐρεῖ ABAGς Orig 1,114 132, dicit fgo 8. 9. ei qui se finxit fu,
figulo plasmatori g 9. ἐποίησας ABGfgς Orig 1,114 133, ἐπλα-
σας A

pr F al) deum? absit. ¹⁵Moysi enim dicit Miserebor (miseribor pr F, misereor al) cui (cuius L al) misereor (-ehor), et misericordiam praestabo cui (cuius L) miserebor (misertus fuero F al). ¹⁶igitur non volentis neque currentis, sed miserentis est dei. ¹⁷dicit enim (om L) scriptura Pharaoni quia in hoc ipsum excitavi te, ut ostendam in te virtutem meam et ut (om L) adnuntiatur nomen meum in universa terra. (27) ¹⁸Ergo cui (cuius L) vult miseretur, et quem vult indurat (obturat V). ¹⁹dicis itaque mihi Quid adhuc quaeritur? voluntati enim eius quis resistit? ²⁰o homo, tu quis es qui respondeas deo? numquid dicit figmentum ei qui se finxit (finxit) Quid me fecisti sic? ²¹an non habet potestatem figulus luti, ex eadem massa facere aliud

τοῦ πληθὺς, ἐκ τοῦ αὐτοῦ θυράματος ποιῆσαι ὁ μὲν εἰς τιμὴν σκεῦος, ὃ δὲ εἰς ἀτιμίαν; ²²αἱ δὲ θείων ὁ θεὸς ἐνδείξασθαι τὴν ὀργὴν καὶ γνωρίσαι τὸ δυνατόν αὐτοῦ ἔνιγεν ἐν πολλῇ μικροθυμίᾳ σκευῇ ὀργῆς κατηρτισμένα εἰς ἀπώλειαν, ²³καὶ ἵνα γνωρίσῃ τὸν πλοῦτον τῆς δόξης αὐτοῦ ἐπὶ σκευῇ ἑλέους, ἣ προητοίμασεν εἰς δόξαν; ²⁴οὗς ⁶καὶ ἐκάλεσεν ἡμᾶς οὐ μόνον ἐξ Ἰουδαίων ἀλλὰ καὶ ἐξ ἐθνῶν, ²⁵ὥς καὶ ἐν τῷ Ὄσῃ λέγει Καλέσω τὸν οὐ λαόν μου λαόν μου καὶ τὴν οὐκ ἡγαπημένην ἡγαπημένην· ²⁶καὶ ἴσται ἐν τῷ τόπῳ οὗ ἑρρέθη [αὐτοῖς] Οὐ λαός μου ἔμεῖς, ἐκεῖ κληθήσονται υἱοὶ θεοῦ ζῶντος. ²⁷Ἡσαΐας δὲ κρᾶζει ἐπὶ τοῦ Ἰσραὴλ Ἐὰν ᾗ ὁ ἄριθμός τῶν εἰδῶν ¹⁰Ἰσραὴλ ὥς ἡ ἄμμος τῆς θαλάσσης, τὸ ὑπόλειμμα σωθήσεται·

1. εἰς τιμὴν σκευος *ABAGgς* *Orig* 1,114 133, σκεῦος εἰς τιμὴν *fo Orig* 1,137 3. notam facere (noscere *g*) potentiam *fgv* ἡνιγκιν *ABΔυς* *Orig* 2,119^b, *om Gfg* σκευη *ABΔυς* *Orig*, εἰς σκευη *G fg* 4. in interitum (meritum *f*) *fgv* καὶ *AGGfgς*, *om Bv* τον πλουτον *ABΔς*, τὸ πλουτος *G* 5. in vasa *fgv* δοξαν *A BAGfgς*, *add eorum g* 6. ἐξ alterum *om g* 7. ἐν *AGGfgς*, *om B* ωση *G* 7. 8. uti fieret qui non populus populus et non dilecta dilecta *Iren* 184. ut, quemadmodum apostolus ait, fiat qui non populus populus et ea quae non est misericordiam consecuta misericordiam consecuta *Iren* 257 8. ἴσται *ABAGfgς*, *om Iren* 257 8. 9. οὐ... ἔμεῖς] liberata in quo vocabatur non populus *Iren* 8. ἑρρέθη *AA*, ἑρρηθη *Bς*, ἀν κληθήσονται *G*, vocabantur *fg* 9. αὐτοῖς *ADυς*, *om BGfg* ἐκ *ABAGgς* *Iren* 257, *om f* 10. isaias *f* si fuerit *fgv* 11. υπολειμμα *AB*, καταλειμμα *AGς*

quidem uas in honorem (honore *pr F*), aliud uero in contumeliam? (28) ²²Quod si uolens deus ostendere iram et notam facere potentiam suam, sustinuit (sustenuit *pr F*) in multa patientia uasa irae apta (aptata *L et pr F*) in interitum, ²³ut ostenderet diuitias gloriae suae (*om ul*) in uasa misericordiae, quae praeparauit in gloriam (q. p. in gl. *om al*)? ²⁴quos et uocauit [qui sumus] nos non solum ex iudeis, sed etiam ex gentibus; ²⁵sicut in Osee dicit Vocabo (Vocauit *L*) non plebem meam plebem meam [et (*om L*) non dilectam dilectam *LV*, *om pr F al*] [et non misericordiam consecutam (-sequi.) misericordiam consecutam (-sequi.) *om I*] [et non dilectam dilectam *ul*]; ²⁶et erit in loco (locum *F al*) ubi dictum est eis (*om L*) Non plebs (pleps) mea uos, ibi uocabuntur filii dei uiui. (29) ²⁷Esaias (Essa.) autem clamat pro Israhel Si fuerit numerus filiorum Israhel tamquam arena (har.) maris, reliquiae saluae fient: ²⁸uerbum enim

²⁸λόγον γὰρ συντελιῶν καὶ συντέμνων ποιήσῃ κύριος ἐπὶ τῆς γῆς.
²⁹καὶ καθὼς προείρηκεν Ἡσαΐας, Εἰ μὴ κύριος συμβαῖθ' ἐγκατέλι-
 πιν ἡμῖν σπέρμα, ὡς Σόδομα ἃν ἐγενήθημεν καὶ ὡς Γόμορρα ἃν
 ὁμοιωθήμεν.

³⁰Τί οὖν ἐροῦμεν; ὅτι ἔθνη τὰ μὴ διώκοντα δικαιοσύνην κα-
 τέλαβεν δικαιοσύνην, δικαιοσύνην δὲ τὴν ἐκ πίστεως, ³¹Ἰσραὴλ δὲ
 διώκων νόμον δικαιοσύνης εἰς νόμον οὐκ ἔφθασιν. ³²διὰ τί; ὅτι
 οὐκ ἐκ πίστεως, ἀλλ' ὡς ἐξ ἔργων προσέκοψαν τῷ λίθῳ τοῦ προσ-
 κόμματος, ³³καθὼς γέγραπται Ἰδοὺ τίθῃμι ἐν Σιών λίθον προσ-
³⁴κόμματος καὶ πέτραν σκανδάλου, καὶ ὁ πιστεύων ἐν αὐτῷ οὐ κα-
 ταισχυνθήσεται.

¹Ἀδελφοί, ἡ μὲν εὐδοκία τῆς ἐμῆς καρδίας καὶ ἡ δέησις πρὸς
 τὸν Θεὸν ὑπὲρ αὐτῶν εἰς σωτηρίαν. ²μαρτυρῶ γὰρ αὐτοῖς ὅτι ζῇ-

4. ὁμοιωθήμεν.

1. συντεμνων (brevians) AB, add ἐν δικαιοσυνη (aequitate) οτι λο-
 γον συντεμνημενον AGfgs κυριος AAGς, ο κυριος B
2. isaias f ωνκατελειπεν G. Orig 3,711^b 4. ωμοιωθημεν B
 Δς Orig, ομοιωθημεν AG 5. δηωκοντα G κατελαβεν ABΔς,
 add την G 6. iustitia autem f την εκ ABΔς, quae ex fū,
 της εξ G, ex g 7. sectans gv, sectando fgv εἰς νομον ABAG
 fg, add δικαιοσύνης vs εφθασιν ABΔς, εφθοχιν G, pervenit
 fgv 8. εργων ABGgv, add νομον Δς προσεκοψαν G τω
 (γὰρ τῷ ς) λιθῳ ABAGς, in lapidem f 9. τιθιμι G σιων
 G, σιω A 10. ο ABAGfg, πᾶς ὁ vs crediderit in eo fg
 11. καταισχυνθησεται ABς, μη καταισχυνη AG 12. voluntas
 fgv, beneplacitum g cordis mei fv δαιτης G πρὸς ABAG,
 ἡ πρὸς ς 13. αυτων ABAGfg, τοῦ Ἰσραὴλ ἐστιν ς

consummans et breuians (brevians F) in aequitate (-tem), quia uerbum breuiatum (breb. F) faciet dominus super terram. ²⁹et sicut praedixit Esaias (Essai.) Nisi dominus Sabaoth reliquisset nobis semen, sicut Sodoma facti essemus et sicut Gomorra (Gomurra) similes (-lis pr F) fuissetis. (30) ³⁰Quid ergo dicemus (dicimus)? quod gentes, quae non sectabantur iustitiam, adpraehenderunt (adpreh.) iustitiam, iustitiam autem quae ex fide est; ³¹Israhel uero sectando (sectans L) legem iustitiae in legem iustitiae non pervenit. ³²quare? quia non ex fide, sed quasi ex operibus offenderunt [enim] in lapidem offensionis; ³³sicut scriptum (scriptum F) est Ecce pono (ponam V al) in Sion lapidem offensionis et petram scandali, et omnis qui credit (crediderit) in eum non confundetur. (31) ¹Fratres, uoluntas quidem cordis mei et obsecratio ad deum sit pro illis in salutem. ²testimo-
 nium enim perhibeo illis, quod aemulationem dei habent, sed non

λον Θεοῦ ἔχουσιν, ἀλλ' οὐ κατ' ἐπίγνωσιν· ἀγνοοῦντες γὰρ τὴν τοῦ Θεοῦ δικαιοσύνην, καὶ τὴν ἰδίαν ζητοῦντες σιῆσαι, τῇ δικαιοσύνῃ τοῦ Θεοῦ οὐχ ὑπειτάγησαν. ⁴τέλος γὰρ νόμου χριστὸς εἰς δικαιοσύνην παντὶ τῷ πιστεύοντι. ⁵Μωυσῆς γὰρ γράφει τὴν δικαιοσύνην τὴν ἐκ τοῦ νόμου, ὅτι ὁ ποιήσας [αὐτὰ] ἀνθρώπος ζήσεται ἐν αὐτῇ. ⁶ἡ δὲ ἐκ πίστεως δικαιοσύνη οὕτως λέγει, Μὴ εἴπῃς ἐν τῇ καρδίᾳ σου Τίς ἀναβήσεται εἰς τὸν οὐρανόν; τοῦτ' ἔστιν χριστὸν καταγαγεῖν· ἢ Τίς καταβήσεται εἰς τὴν ἄβυσσον; τοῦτ' ἔστιν χριστὸν ἐκ νεκρῶν ἀναγαγεῖν. ⁸ἀλλὰ τί λέγει; Ἐγγύς σου τὸ ῥῆμά

4. 5. γράφει ὅτι τὴν δικαιοσύνην τὴν ἐκ τοῦ νόμου ὁ ποιήσας

1. Orig 2,807^a γὰρ BAGfgvs Iren 241, δε A 2. του Θεου δικαιοσυνην ABAGfgvs, iustitiam dei Iren ιδίαν (suam) ABΔv, addl δικαιοσυνην Gfgs Iren quaerentes fgv, volentes Iren σιτισαι G 3. υπεῖταιησαν G τέλος] Orig 3,350^c Iren 241 Hilar 103 272 369, πλήρωμα Orig 1,306^c νομου ABΔGfgvs Orig 1,306^c Iren Hilar, addl καὶ προφητῶν ὁ Orig 3,350^c χριστος AB Gfgvs Orig Iren Hilar, Θεος A in Iren, ad fgv 4. μωυσης B ΔGfgv, μωσης As γραφει BGgs, scripsit f, γραφει οτι ΔΔv 4. 5. την δικαιοσυνην την (της Δ?) εκ ABΔGfgvs, praecepta Hilar 227 5. του (om B) νομου BAGfgvs Hilar, πιστεως A οτι BGfgs Hilar, omi ΔΔv αυτα ανθρωπος Bfs, ανθρωπος ΑΔ, αυτα Gg Hilar 6. αυτη ABΔv, αυτοις Gfgs Hilar ουτως A G, οὔτως ε 6. 7. εν τη καρδια σου ABAGfgvs Orig 4,44^b 68^c 294^c Iren 209 Hilar 1079, om Orig 3,243^d 7. αναβησεται ABΔ Gs Orig, ascendit fg Iren Hilar τὸν Orig, idem om 3,243^d hoc est g Iren Hil, id est fv 8. καταβησεται ABAGfs Orig, descendit ffgv Iren Hilar 9. a mortuis Iren Hilar αναγαγειν G, reducere fg Hilar, liberare Iren λεγει ABs, λεγει η γραφη Δfv Orig Hilar, η γραφη λεγει Gg σου το ρημα εστιν (om Orig 3,243^d 4,294^c) ABs Orig 3,243^d 4,44^b 69^a 294^c, σου (om fv) εστιν το ρημα ΔGfgv, est verbum tuum Hilar 1079

secundum scientiam. ³Ignorantes enim dei iustitiam et suam quaerentes statuere, iustitiae dei non sunt subiecti (subiectae pr F). ⁴finis enim legis Christus ad iustitiam omni credenti. (32) ⁵Moyses enim scripsit (scripsit pr F) quoniam iustitiam (-tia F, -tiae al) quae ex lege est qui fecerit homo, vivet (vivit F al) in ea. ⁶quae autem ex fide est (est ex f. F al) iustitia sic dicit, Ne dixeris in corde tuo Quis ascendet (ascendit F al) in caelum? id est Christum deducere; ⁷aut quis descendit (disc.) in abyssum? hoc est Christum ex mortuis revocare. ⁸sed quid dicit scriptura? Prope est verbum in ore

ἔστιν, ἐν τῷ στόματί σου καὶ ἐν τῇ καρδίᾳ σου, τοῦτ' ἔστιν τὸ ῥῆμα τῆς πίστεως ὃ κηρύσσομεν, ⁹ὅτι ἐὰν ὁμολογήσῃς ἐν τῷ στόματί σου κύριον Ἰησοῦν, καὶ πιστεύσῃς ἐν τῇ καρδίᾳ σου ὅτι ὁ Θεὸς αὐτὸν ἤγειρεν ἐκ νεκρῶν, σωθήσῃ· ¹⁰καρδίᾳ γὰρ πιστεύεται εἰς δικαιοσύνην, στόματι δὲ ὁμολογεῖται εἰς σωτηρίαν. ¹¹λέγει γὰρ ἡ γραφὴ Πᾶς ὃ πιστεύων ἐπ' αὐτῷ οὐ κατασχευθήσεται. ¹²οὐ γὰρ ἔστιν διαστολὴ Ἰουδαίου τε καὶ Ἑλλήνος· ὁ γὰρ αὐτὸς κύριος πάντων, πλουτῶν εἰς πάντας τοὺς ἐπικαλουμένους αὐτόν. ¹³Πᾶς γὰρ ὃς ἂν ἐπικαλέσῃται τὸ ὄνομα κυρίου, σωθήσεται. ¹⁴πῶς οὖν ἐπικαλέσονται εἰς ὃν οὐκ ἐπίστευσαν; πῶς δὲ πιστεύσωσιν οὐ οὐκ ἔκουσιν; πῶς δὲ ἀκούσωσιν χωρὶς κηρύσσοντος; ¹⁵πῶς δὲ κηρύ-

3. σου ὅτι κύριος Ἰησοῦς, 10. πιστεύουσιν

1. *en prius ABAGfgvs Orig 3,243^d Hilar, σφόδρα ἐν Orig 4,44^b 69^a 294^c* 2. *confessus fueris Hilar, confitearis fgv Iren 209 en AAG fgv Iren Hilar, το ρημα εν B* 3. *κυριον ιησουν (add χριστον A) AAGfgs Iren, οτι κυριος ιησους B Hilar 1079 1080* 4. *αυτον ηγειρεν BAGfgvs Iren Hilar, ηγειρεν αυτον A ex fv, a g Iren Hil Orig 1,232^c 3,543^b 618^c Hilar 65 142 γαρ ABAGfgvs, μεν Orig 1,277^c, om Orig 2,600^a Lucif 88* 5. *ad institiam fgv Lucif confessio fuit f in salutem fgv, ad sal. gv Lucif* 6. *πας ABG fgv, οτι πας A qui credit gv, qui crediderit fv in illo f, in illum gv ου μη κατασχευθησεται G, non confundentur f* 7. *ιουδαιου τε (om fgv) και ελληνος ABGfgvs, ιουδαιω και ελληνι A* 8. 9. *Orig 2,727^d 793^a Hil 872* 9. *ουν ABAGfgvs, om Hilar 872* 10. *επικαλεσονται ABAG, επικαλεσονται fgv et add eum Hilar πως δε ABAG Hilar, η πως δε G, aut quomodo fgv πιστευσωσιν BA, επιστευσωσιν G, πιστευουσιν Afgs Hilar, add ei fg Hilar* 11. *ακουσωσιν AB, ακουσονται AGfgv Hilar, ακουσουσι s πως δε ABAGvs Hilar, aut quomodo fg κηρυξωσιν ABA, κηρυξουσιν fgv Hilar, εκηρυσσουσιν G*

tuo et in corde tuo. hoc est verbum fidei quod praedicamus, ⁹quia si confitearis in ore tuo dominum lesu[m], et in corde tuo credideris quod deus illum suscitavit (excit. L) a (ex F al) mortuis, saluus eris: ¹⁰corde enim creditur ad institiam, ore autem confessio fit in (ad) salutem. ¹¹dicit enim scriptura Omnis qui credit (crediderit) in illum non confundetur. ¹²non est enim distinctio iudaei et Graeci (atque gentilis V): nam idem dominus omnium, dives in omnes qui inuocant illum. ¹³Omnis enim quicumque inuocauerit nomen domini, saluus erit. (33) ¹⁴Quomodo ergo inuocabunt in quem non crediderunt? aut quomodo credent (credunt F al) ei quem non audierunt? quomodo autem audient sine praedicante? ¹⁵quomodo uero praedi-

ἔωσιν, ἐν μὴ ἀποσταλῶσιν; καθὼς γέγραπται Ὡς ὥραϊοι οἱ πόδες τῶν εὐαγγελιζομένων ἀγαθά. ¹⁶ἀλλ' οὐ πάντες ὑπήκουσαν τῷ εὐαγγελίῳ. Ἡσαΐας γὰρ λέγει Κύριε, τίς πίστευσεν τῇ ἀκοῇ ἡμῶν; ¹⁷ἄρα ἡ πίστις ἐξ ἀκοῆς, ἡ δὲ ἀκοή διὰ ῥήματος χριστοῦ. ¹⁸ἀλλὰ λέγω, μὴ οὐκ ἤκουσαν; μενοῦν γε Εἰς πᾶσαν τὴν γῆν ἐξῆλθεν ὁ φθογγος αὐτῶν, καὶ εἰς τὰ πέρατα τῆς οἰκουμένης τὰ ῥήματα αὐτῶν. ¹⁹ἀλλὰ λέγω, μὴ Ἰσραὴλ οὐκ ἔγνω; πρῶτος Μωυσῆς λέγει Ἐγὼ παραζηλώσω ὑμᾶς ἐπ' οὐκ ἔθνη, ἐπὶ ἔθνη ἀσυνέτω παροργισῶ ὑμᾶς. ²⁰Ἡσαΐας δὲ ἀποτολμᾷ καὶ λέγει Εὐρέθην [ἐν] τοῖς ἐμὲ μὴ ζητοῦσιν, ἐμφανῆς ἐγενόμην [ἐν] τοῖς ἐμὲ μὴ ἐπερωτῶσιν. ²¹πρὸς 10

1. ἀποσταλῶσιν ABCAGgς Hilar 872, mittantur fgv καθὼς AG AGς, καθ'αὖτε B 2. ἀγαθά ABC, εὐαγγέλιον (bona Iren) τῶν (om G) εὐαγγελιζομένων (add τὰς) ἀγαθά (pacem Iren) AGfgς Iren 200 Hilar ὑπήκουσαν ABCAGς, oboediunt fgv Hilar του εὐαγγελίου G 4. ἀρὰ ABCAς, ergo fgv, itaque Hilar, ἀρὰ οὖν G χριστοῦ BCΔf, θεοῦ Aς, om Gg Hilar 5. μενοῦν γε ABCAς, immo Hilar 872, et quidem f, om Gg πᾶσαν ABCGfgς Hilar, add γὰρ A 6. in fines g, in finem f, ad terminos Hilar 7. Ἰσραὴλ οὐκ ἔγνω ABCAGfgς Hilar, οὐκ ἔγνω Ἰσραὴλς μωυσης BC AGg Hilar, μωυσης Afς 8. ὑμᾶς ABAGfgς Hilar 873, αὐτοὺς C ἐπ' οὐκ ἔθνη (ἐθνη G) ABCAGς, in non (om f) gentem fgv Hilar ἐπὶ (ἐπ' BC) ἔθνη ἀσυνέτω ABAGς et corr C, in gentem insipientem (insensatam Hil) fgv Hilar 8. 9. παροργισῶ ὑμᾶς] sic corr C 9. ἀποτολμᾷ καὶ ABCς Hilar, om AGfg εὐρέθην A BCAGgς, palam apparui f, apparui autem Hilar 873 ἐν BAGg, om ACfς Hilar 9. 10. τοῖς (his qui Hil) ἐμὲ μὴ ζητοῦσιν ABC AGgς Hilar, non quaerentibus me f 10. ἐμφανῆς (εμφ. G) ἐγενόμην ABCAGgς, inventus sum f Hilar τοῖς ACAGgς Hilar, ἐν τοῖς Bf

cabunt, nisi (ni) mittantur? sicut scriptum est Quam speciosi pedes evangelizantium pacem, evangelizantium bona. ¹⁶sed non omnes oboediunt (-dierunt L) euangelio. Esaias (Ess.) enim dicit Domine, quis credidit auditui nostro? ¹⁷ergo fides ex auditu, auditus autem per verbum Christi. ¹⁸sed dico, numquid non audierunt? et quidem In omnem terram exiit (exiuit) sonus eorum et in fines (in finis F al) orbis terrae uerba eorum. ¹⁹sed dico, nunquid Israel non cognovit? primus (primum V) Moyses dicit Ego ad (in) aemulationem uos adducam in non gentem, in gentem insipientem in iram (ira pr F) uos mittam. ²⁰Esaias autem audet (audit L) et dicit Inuentus sum [a V al] non quaerentibus me, palam apparui (apar.) his qui me non interrogabant. ²¹ad Israel

δὲ τὸν Ἰσραὴλ λέγει "Ὀλὴν τὴν ἡμέραν ἐξεπέτασα τὰς χεῖράς μου πρὸς λαὸν ἀπειθοῦντα καὶ ἀντιλέγοντα.

¹Ἄλγω οὖν, μὴ ἀπώσατο ὁ Θεὸς τὸν λαὸν αὐτοῦ [, ὃν προέγνω]; μὴ γένοιτο· καὶ γὰρ ἐγὼ Ἰσραηλίτης εἰμί, ἐκ σπέρματος ²Ἀβραάμ, φυλῆς Βενιαμίν. οὐκ ἀπώσατο ὁ Θεὸς τὸν λαὸν αὐτοῦ, ὃν προέγνω. ἢ οὐκ οἴδατε ἐν Ἑλίᾳ τί λέγει ἡ γραφή; ὡς ἐντυγχάνει τῷ Θεῷ κατὰ τοῦ Ἰσραὴλ, ³Κύριε, τοὺς προφήτας σου ἀπέκτειναν, τὰ θυσιαστήριά σου κατέκαψαν, καγὼ ὑπελείφθην μόνος, καὶ ζητοῦσιν τὴν ψυχὴν μου. ⁴ἀλλὰ τί λέγει αὐτῷ ὁ χρηματισμός; ¹⁰Κατέλιπον ἑμαυτῷ ἐπτακισχιλίους ἄνδρας, οἵτινες οὐκ ἔκαμψαν γόνυ τῇ Βάαλ. οὕτως οὖν καὶ ἐν τῷ τῶν καιρῶν λῆμμα κατ' ἐκλογὴν χάριτος γέγονεν· ⁶εἰ δὲ χάριτι, οὐκ ἐστὶ ἐξ ἔργων, ἐπεὶ ἡ χάρις

1. λέγει *ABCΔΓς*, quid dicit *g* Hilar 2. πρὸς *ABCGς*, ἐπὶ *Δ*, ad *fgv* *Hil* non credentem *fgv*, non audientem Hilar καὶ ἀντιλέγοντα (λέγοντα *Δ*) *ABCΔς*, om *Gg* Hilar 873 3. τὸν λαὸν *ABCΔς*, τὴν κληρονομίαν *Gg* . οὐ προέγνω *ΔΔς*, om *BCGς* *fgvς*
4. καὶ γὰρ *ABCΔΓς* Orig 2,822^c, etenim vel nam *g*, nam et *fv*
5. φυλῆς *ABCΔΓς*, de tribu *g* βενιαμιν *ABC*, βενιαμιν *Gς* απωσατο *G*
6. helia *f*, elia *g* postulat (-labat *g*) deum *fg*
7. ἰσραὴλ *ABΔΓς* *fgv*, add λέγων *ς* 8. τα *ABCGς* *fgv*, καὶ τα *Δς*
9. ζητοῦσι *Cς* 10. κατέλιπον *fgvς* Orig 1,171, κατέλειπον *ACG*
11. γόνυ *BCΔΓς* *fgvς* Orig, τοῦ *Δ*, genua *ffv* τῇ *ABCΔς* Orig, τῷ *G* οὐν καὶ *ABΔΓς* *fgvς*, καὶ *C*, ergo *f* in hoc nunc *g*, in hoc *f* Orig 3,505^c 711^b λῆμμα *B* 12. γέγονεν *ABCΔΓς* Orig 3,151^d, salvae factae sunt *g* ουκ ἐστὶ *ABCΔΓς*, non etiam *g*, non *fv* ἐπεὶ] alioquin *fgv*

autem dicit Tota die expandi manus meas ad populum non credentem et contra dicentem [mihi om *L*]. (34) ¹Dico ergo, nunquid reppulit deus populum suum? absit: nam et ego Israhelita sum ex semine Abraham, [ex] tribu Beniamin. ²non reppulit deus plebem suam, quam praescit (-sciuit). an nescitis in Helia (Elia) quid dicit scriptura? quem admodum interpellat deum (dominum *F*) aduersum Israhel, ³Domine, prophetas (prof.) tuos occiderunt, altaria tua suffoderunt, et ego relictus sum solus, et quaerunt animum meum. ⁴sed quid (om *al*) dicit illi responsum diuinum? Reliqui (Relinque) mihi septem milia (·vii· *F*) uirorum, qui non curauerunt (curuar. *al*, curban. *F al*) genua (genu *L*) [ante *F al*] Baal. ⁵sic ergo et in hoc tempore reliquiae secundum electionem gratiae [saluae om *L*] factae sunt. ⁶si autem gratia, [iam] non ex operibus: alioquin gratia (gratiam *pr F*)

οὐκέτι γίνεται χάρις. τί οὖν; ὃ ἐπιζητεῖ Ἰσραὴλ, τοῦτο οὐκ ἐπέ-
τυχεν; ἡ δὲ ἐκλογὴ ἐπέτυχεν· οἱ δὲ λοιποὶ ἐπωρώθησαν, καὶ οὕτως
γέγραπται Ἐδωκεν αὐτοῖς ὁ θεὸς πνεῦμα κατανέξεως, ὁφθαλμοὺς
τοῦ μὴ βλέπειν καὶ ὠτα τοῦ μὴ ἀκούειν, ἕως τῆς σήμερον ἡμέ-
ρας. καὶ Δαυεὶδ λέγει Γενηθήτω ἡ τράπεζα αὐτῶν εἰς παγίδα καὶ
εἰς θήραν καὶ εἰς σκάνδαλον καὶ εἰς ἀντιπόδομα αὐτοῖς, σκο-
τίσθητῶσαν οἱ ὁφθαλμοὶ αὐτῶν τοῦ μὴ βλέπειν, καὶ τὸν νῶτον
αὐτῶν διὰ παντὸς σὺγκαμψον.

¹¹Λέγω οὖν, μὴ ἐπταίσαν ἵνα πέσωσιν; μὴ γένοιτο· ἀλλὰ τῷ
αὐτῶν παραπτώματι ἢ σωτηρίᾳ τοῖς ἔθνεσιν εἰς τὸ παραζηλώσαι
αὐτούς. ¹²εἰ δὲ τὸ παράπτωμα αὐτῶν πλοῦτος κόσμος καὶ τὸ ἥτ-
τημα αὐτῶν πλοῦτος ἐθνῶν, πόσις μᾶλλον τὸ πληρωμὴ αὐτῶν.
¹³ὑμῖν δὲ λέγω τοῖς ἔθνεσιν. ἐφ' ὅσον μὲν οὖν εἰμι ἐγὼ ἐθνῶν ἀπό-

1. γίνεται ABCAGς, est su, erit g χάρις ACAGsgv, add ει δε εξ
εργων ουκετι (add ἐστὶ ς) χάρις επι το εργον ουκετι εστι χάρις
(ἐστὶν ἔργον ς) Bς επιζητεῖ ABCAς, επιζητεῖ Gsgv τουτο A
BCAG, τούτου ς 2. ἐπιρωθήσαν C, obcaecati sunt Hilari 224
καθως ACAGς, καθάπερ B 5. καὶ prius ABAGsgvs, καθάπερ
καὶ C Δαυιδ BA, Δαυιδ G, δαδ AC, Δοβιδ ς 6. θήραν]
captionem fg ἀντιπόδομα G 7. σκοτισθήσων A
8. σὺγκαμψον G 9. μὴ ABCAGfs, numquid sic gv ἐπταίσαν G
πίσωσι Cς 10. delictum vel delicto g. Orig 1,446^a 693^d 3,151^c
10. 11. εἰς τὸ παραζηλώσαι αὐτοὺς ABCAGgs Orig 3,143^b 206^b 334^f
4,384^a, ut illos aemulentur sv 11. 12. εἰ δὲ... πληρωμὴ αὐτῶν
om A 11. ἡττημα G. Orig 1,693^d 13. δε AB, οὖν C, γὰρ AG
sgvs μὲν οὖν ABC, μὲν vs, om AGfg εἰμι ἐγὼ BCAs, ἐγὼ
εἰμι Gsgv, εἰμι A

iam non est gratia. (35) ⁷Quid ergo? quod quaerebat Israhel, hoc
non est consecutus (consequutus)? electio autem consecuta (conseq.)
est: ceteri uero excaecati sunt (excecatis L); ⁸sicut scriptum est
Dedit illis deus spiritum conpunctionis, oculos ut non uideant, et
(om F al) aures ut non audiant, usque in hodiernum diem. ⁹et David
dicit Fiat mensa eorum in laqueum et in captionem (et tribulationem
illis V) et in scandalum et in retributionem illis (et in r. i. om V),
¹⁰obscurerent oculi eorum, ne uideant, et dorsum eorum (illorum L
al) semper incurua (incurba pr F). (36) ¹¹Dico ergo, numquid sic
offenderunt ut caderent? absit: sed illorum delicto salus gentibus,
ut illos aemulentur. ¹²quod si delictum illorum (eorum) diuitiae sunt
mundi et deminutio (dim.) eorum diuitiae gentium, quanto magis
plenitudo (plena. V) eorum. (37) ¹³Vobis enim dico gentibus. quam
diu quidem ego sum gentium apostolus, ministerium meum honorifi-

στολος, τὴν διακονίαν μου δοξάζω, ¹⁴εἴ πως παραζηλώσω μου τὴν σάρκα καὶ σώσω τινὰς ἐξ αὐτῶν. ¹⁵εἰ γὰρ ἡ ἀποβολὴ αὐτῶν καταλλαγὴ κόσμου, τίς ἡ προσλημψίς ἐἰ μὴ ζωὴ ἐκ νεκρῶν; ¹⁶εἰ δὲ ἡ ἀπαρχὴ ἁγία, καὶ τὸ θύραμα· καὶ εἰ ἡ ῥίζα ἁγία, καὶ οἱ κλάδοι. ¹⁷εἰ δὲ τινες τῶν κλάδων ἐξεκλάσθησαν, σὺ δὲ ἀγριέλαιος ὢν ἐνικεντρισθῇς ἐν αὐτοῖς καὶ συγκοινωνῶς τῆς ῥίζης καὶ τῆς πίστεως τῆς ἐλαίας ἐγένου, ¹⁸μὴ κατακαυχῶ τῶν κλάδων· εἰ δὲ κατακαυῆσαι, οὐ σὺ τὴν ῥίζαν βυστάξεις, ἀλλ' ἡ ῥίζα σέ. ¹⁹ἐρεῖς οὖν Ἐξεκλάσθησαν κλάδοι, ἵνα ἐγὼ ἐνικεντρισθῶ. ²⁰καλῶς. τῇ ἀπιστίᾳ ¹⁰ἐκλάσθησαν, σὺ δὲ τῇ πίστει ἵστηκας. μὴ ὑψηλοφρόνῃ, ἀλλὰ φο-

10. μὴ ὑψηλὰ φρόνῃ,

1. δοξαζω ABCAς, δοξασω Gfgv 1. 2. μου την σαρκα ABCς, την σαρκα μου AGfgv 2. ex αυτων G απολη C 3. κοσμιον ABCAfgvs, κοσμω Gg προσλημψις (-ληψις) ABΔς, προλημψις (-ληψις C) CG, adsumptio fgv δε BAGfgvs, γαρ A. et si Iren 39 4. ei ABCAfvς, om Gg 5. των ABCAGς, ex fgv fracti sunt fgv. Hilar 80 αγριελαιος (-ελιος A) ων ABCAGf vs, cum esses oleaster g Iren 264 6. εν αυτοις ABAGvs et corr C, in ipsos g, in illo f, in pinguedinem oliuae Iren συγκοινωνος (συγκ. AG) ABCAGς, socius fgv Iren. κοινωνήσαντες Orig 3,691^a 6. 7. της ριζης και (om BC) της πιστητος της ελαιας εγενου ABC vs (Orig), εγενου της πιστητος της ελαιας (eius Iren) AGfg 7. noli gloriari adversus fgv κατακαυχασαι (-σε A) ABCvs, συ καυχασαι AGfg 8. αλλ ACAGς, αλλα B ιρεις ABΔGς, dicis fy 9. εξεκλασθησαν ABCAς, ei κλασθησαν (fr. sunt) Gfg κλαδοι ABCAG, οι κλαδοι ε ενικεντρισθω AG τη (την G) απιστια ABCAGς, propter incredulitatem fv 10. εκλασθησαν BA G, εξεκλασθησαν ACς, fracti sunt fgv τη απιστια A μη υψηλοφρονη CAGς Orig 3,276^a, μη υψηλα φρονη AB, noli altum sapere fgv Cypr 12 305

cabo, ¹⁴si quo modo ad æmulumandum prouocem carnem meam et saluos faciam aliquos ex illis. ¹⁵si enim amissio eorum reconciliatio est mundi, quæ adsumptio (adsumptio L), nisi uita ex mortuis? ¹⁶quod si delibatio (deliberat. pr F) sancta est, et massa: et si radix sancta [est], et rami. ¹⁷quod si aliqui ex ramis fracti sunt, tu autem cum oleaster esses, insertus es in illis et socius radice et pinguidinis (pingued.) oliuæ factus es, ¹⁸noli gloriari aduersus ramos: quod si gloriaris, non tu radicem portas, sed radix te. ¹⁹dicis (dices L) ergo Fracti sunt rami, ut ego inserar (inserirer pr F, inserer al). ²⁰hene: propter incredulitatem (incredil.) fracti sunt, tu autem fide sta (stas

βρῶν· ²¹ὡς γὰρ ὁ θεὸς τῶν κατὰ φύσιν κλάδων οὐκ ἐφείσατο, οὐδὲ σου φείσεται. ²²ὅδε οὖν χρησιότητι καὶ ἀποτομίᾳ θεοῦ. ἐπὶ μὲν τοὺς πεσόντας ἀποτομία, ἐπὶ δὲ σὲ χρησιότητος θεοῦ, ἐν ἐπιμένειν τῇ χρησιότητι· ἐπεὶ καὶ σὺ ἐκκοπήσῃ. ²³καὶ οὗτοι δέ, ἐὰν μὴ ἐπιμείνωσιν τῇ ἀπιστίᾳ, ἐγκεντρισθήσονται· δυνατὸς γάρ ἐστιν ὁ θεὸς πάλιν ἐγκεντρίσαι αὐτούς· ²⁴εἰ γὰρ σὺ ἐκ τῆς κατὰ φύσιν ἑξέκοπης ἀγριελαίου καὶ παρὰ φύσιν ἐνεκεντρίσθης εἰς καλλιέλαιον, πόσω μᾶλλον οὗτοι οἱ κατὰ φύσιν ἐγκεντρισθήσονται τῇ ἰδίᾳ ἐλαίᾳ.

²⁵Οὐ γὰρ θέλω ὑμῶς ἀγνοεῖν, ἀδελφοί, τὸ μυστήριον τοῦτο, ἵνα μὴ ᾗτε παρ' ἑαυτοῖς φρόνιμοι, ὅτι πώρως ἀπὸ μέρους τῶ 'Ισ- 10

3. ἐὰν ἐπιμένῃς

1. ο θεος ABCAGfgvs Orig 3,276^a (146^b) Cyp 305, dominus Cyp 12, om Iren 264 (Orig 3,144^d) 1. 2. ουδε σου ABC, μη πως ουδε σου AGfgvs Iren Cyp. πόσω μᾶλλον τῶν παρὰ φύσιν οὐ Orig 3, 276^a, πόσω πλέον οὐδὲ ἡμῶν Orig 3,144^d, πόσω πλέον ἡμῶν οὐ Orig 3,146^b 2. φείσεται ACAG Orig, φείσεται Bfgvs Iren Cyp εἰδε ACG οὖν ABCAGfgvs Orig 3,246^d Hilar 290, om Orig 3, 144^c Θεου ACAG Orig, του Θεου B 2. et 3. ἐπὶ] in fgv Hilar 3. cadentes g αποτομία ABC, αποτομίαν AGfgvs Hilar χρησιότητος ABCA, χρησιότητι Gfgvs Hilar Θεου ABCAfo, om Ggs Hilar επιμεινης ACGfgvs (Orig 3,246^d), επιμεινης BA. Tu nisi permanes in bonitate excideris Hilar 290 4. in bonitate fg Hilar κακίνοι (καὶ ἐκ. ζ) δε ABCAGζ, et illi fg, illi vero Hilar 290 επιμεινωσιν G, επιμεινωσι C, permaneant Hilar 5. ἐγκεντρισθῶσονται AG, ἐγκετρ. C ἐστιν ABCAGζ, om f 6. ἐγκεντρίσαι G 6. 7. Orig 3,691^b 8. οἱ non exprimunt fg ἐγκετρ. G τη ἰδίᾳ (suae) ἐλαία ABCAGζ, in suam olivam f 9. mysterium fgv, sacramentum Hilar 1102 10. μη] add corr A παρ CΔζ, εν AB, om Gfgv Hilar 10. seq πωρως ἀπο μέρους τῶ ἰσραὴλ γεγονεν ABCAGfgζ, ex parte obtusio facta est in israel Hilar

L). noli altum sapere, sed time: ²¹si enim (autem) deus naturalibus ramis non pepercit, ne forte nec tibi parcat. ²²uide ergo bonitatem et severitatem (h. esse uer. F) dei; in eos quidem (om al) qui ceciderunt (caecid. F) severitatem, in te autem bonitatem dei, si permanseris in bonitate (-tatem FL): alioquin et tu excideris. ²³sed et illi, si non permanserint (mans.) in incredulitate (-tatem F), inserentur: potens est (om al) enim deus iterum inserere illos. ²⁴nam si tu ex naturali (-ale) excisus (excissus V al) es oleastro et contra naturam insertus es in bonam oliuam (olibam F), quanto magis hi (hi F al) secundum naturam inserentur suae (propriae V, suae propriae al) oliuae. (38) ²⁵Nolo enim (autem) uos ignorare, fratres, mysterium hoc, ut non sitis uobis ipsis sapientes, quia caecitas ex parte

ραὴλ γέγονεν ἄχρις οὗ τὸ πλήρωμα τῶν ἰθνῶν εἰσέλθῃ, ²⁶καὶ οὕτως
 πᾶς Ἰσραὴλ σωθήσεται, καθὼς γέγραπται Ἦξει ἐκ Σιὼν ὁ ῥυόμε-
 νος, ἀποστρέψει ἀσβεβείας ἀπὸ Ἰακώβ· ²⁷καὶ αὕτη αὐτοῖς ἡ παρ' ἐ-
 μοῦ διαθήκη, ὅταν ἀφέλωμαι τὰς ἁμαρτίας αὐτῶν. ²⁸κατὰ μὲν τὸ
⁵εὐαγγέλιον ἐχθροὶ δι' ὑμῶν, κατὰ δὲ τὴν ἐκλογὴν ἀγαπητοὶ διὰ
 τοὺς πατέρας· ²⁹ἀμεταμέλητα γὰρ τὰ χαρίσματος καὶ ἡ κλῆσις τοῦ
 Θεοῦ. ³⁰ὥσπερ γὰρ ὑμεῖς ποτὲ ἠπειθήσατε τῷ Θεῷ, νῦν δὲ ἡ-
 λειθῆτε τῇ τούτων ἀπειθείᾳ, ³¹οὕτως καὶ οὗτοι νῦν ἠπειθήσαν

7. γὰρ ποτε ὑμεῖς

1. αχρὶς οὐ *ABCΔς*, quoad usque *Hilar* 1102, donec *fgv Hilar* 386,
 ἕως *Orig* 1,693^d 3,694^a 711^a, ὅταν *Orig* 3,151^{de} 334^f 771^d, ὅταν γὰρ
Orig 3,349^a, cum autem *Hilar* 418, ἴαν *Orig* 3,148^f 151^b 643^c, ἴαν
 γὰρ *Orig* 3,147^c το πλήρωμα των ἰθνῶν εἰσελθῇ (*intraret fgv*,
intret Hil) *ABCΔGfgvs Orig Hilar* 1102, εἰσέλθῃ (*intraverit* 418,
intret 386) τὸ πλ. τῶν ἰθνῶν *Orig* 3,349^a *Hilar* 386 418 καὶ
 οὕτως (οὕτω ς) *ABCΔGfgvs Iren* 230 *Hilar* 1102, τότε *Orig* 3,147^c
 148^f 151de 335^a 771^d *Hilar* 386 418, μετὰ (ἴνα μετὰ 1,693) τοῦτο
Orig 1,693^d 3,151^b, om *Orig* 3,349^a 643^c 2. πᾶς ἰσραὴλ *ABCA*
Gfgvs Orig Iren Hilar 1102, quod reliquum est (est rel. 141 386)
israel Hilar 141 386 418 σωθήσεται *ABCΔGgs Orig Iren Hilar*,
 σωθῇ *fv Orig* 1,693^d ἡξί εκ *ABCΔGfgvs Orig* 2,728^a, et ve-
 niet a *Hilar* 1102 ο ρυόμενος *ABCG et add και Δς Orig*, qui
 eripiat (vel eripiet *g*) et *fgv*, qui liberet et *Hilar* 3. ἀποστρέψει
ABCΔς Orig, ἀποστρέψαι *G*, avertat *fgv Hilar* ἀσβεβείας *ABC*
ΔGvs Orig Hilar 1102, impietatem *fgv* ἡ] erit *g* 4. peccata
fgv, iniquitates *Hilar* 5. ἐχθροὶ *G* sed dilecti *Hilar* 133
 7. γὰρ *ABCΔGfg*, add καὶ vs ὑμεῖς ποτε *BCΔGgs*, ποτε ὑμεῖς
Af et pr g νῦν *ACΔGς*, νῦν *B* ἐλεήθητε *C* 8. τῇ του-
 των *ABCΔGς*, propter illorum *fg* diffidentiam *fg* οὕτως *AC*
G, οὕτω ς οὗτοι *ABCfgvs*, αὐτοὶ *ΔG* νῦν om *f*

contigit in Israel donec plenitudo gentium intraret, ²⁶et sic omnis
 Israel saluus fieret (fiet *L*); sicut scriptum est Veniet ex Sion qui
 eripiat et auertat (-tet *L*) impietates (imp. *L*, -tem *V*) ab (om *L*) Iacob:
²⁷et hoc illis a me testamentum, cum abstulero peccata (-tum) eo-
 rum. ²⁸secundum euangelium quidem inimici propter uos, secundum
 electionem autem carissimi propter patres: ²⁹sine paenitentia enim
 sunt dona et uocatio dei (et uocationes). ³⁰sicut enim et nos ali-
 quando (a. et u. *L*) non credidistis (credistis) deo, nunc autem mi-
 sericordiam consecuti estis propter illorum incredulitatem, ³¹ita et isti
 (et sti *F*) nunc non crediderunt in uestram (-stra *F*) misericordiam,

τῷ ὑμετέρῳ ἐλέει, ἵνα καὶ αὐτοὶ [νῦν] ἐλεηθῶσιν· ³²συνέκλεισεν γὰρ ὁ Θεὸς τοὺς πάντας εἰς ἀπίθειαν, ἵνα τοὺς πάντας ἐλεήσῃ. ³³ὡ βῆθος πλούτου καὶ σοφίας καὶ γνώσεως Θεοῦ, ὡς ἀνεξερεύνητα τὰ κρίματα αὐτοῦ καὶ ἀνεξιχνίαστοι αἱ ὁδοὶ αὐτοῦ. ³⁴Τίς γὰρ ἔγνω τοῦν κυρίου; ἢ τίς σύμβουλος αὐτοῦ ἐγένετο; ³⁵ἢ τίς προέδωκεν αὐτῷ, καὶ ἀνταποδοθῆσεται αὐτῷ; ³⁶οἱ εἰς αὐτοῦ καὶ δι' αὐτοῦ καὶ εἰς αὐτὸν τὰ πάντα· αὐτῷ ἢ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας, ἀμήν.

¹Παρακαλῶ οὖν ὑμᾶς, ἀδελφοί, διὰ τῶν οἰκτιρμῶν τοῦ Θεοῦ, παραστῆσαι τὰ σώματα ὑμῶν θυσίαν ζῶσαν ἁγίαν εὐάρεστον τῷ

1. τῷ υμειτέρῳ ελεει *ABAGgς*, in vestram misericordiam *fo* αὐτοῖ] ipsi *ff*, isti *f* νυν *BA*, om *AGfgvς* γὰρ *ABAGfgvς*, autem *Iren* 214 2. τοὺς παντας *ABς*, τα (om *G*) παντα *AGfgv Iren* 50 214 in incredulitatem *fgv Iren* 50, in incredulitate *v Iren* 214 3. altitudo *fgv Iren* 51 *Cypr* 319 *Hilar* 1108, profundum *Hilar* 436 970 καὶ σοφίας *ABAGgς* *Orig* 4,49^a *Iren Hilar* 970 1108, sapientiae *v Cypr Hilar* 436 ἀνεξεραυνητα *A. Iren Cypr Hilar* 254 436 970 1108. investigabilia et inscrutabilia *Hilar* 301 4. ἀνεξιχνίαστοι *ABAGfgvς* *Iren* 51 *Hilar* 436 970 1108, quam investigabiles *Cypr* 319 5. κυρίου *ABGgς* *Iren* 292 *Cypr Hilar* 436 1108, Θεοῦ *Af* συμβουλος αὐτοῦ *ABAGfgvς* *Cypr Hilar*, eius consiliarius *Iren* factus est *Iren*, fuit *fgv Cypr Hilar* ἢ τις alterum *ABAGfgvς* *Cypr Hilar* 436 1108, quis enim *Hilar* 1109 6. αὐτῷ prius *ABAGfgvς* *Cypr* 319 *Hilar* 436, om *Hilar* 1108 1109 6. 7. εἰς αὐτοῦ καὶ δι' αὐτοῦ καὶ εἰς αὐτὸν (in ipso *Cypr Hil*, in ipsum vel o *g*) τα πάντα *ABAGfgvς* *Cypr Hilar* 436 970 1108 1109, omnia ex ipso et per ipsum et in ipso sunt *Hilar* 203, omnia in ipso et per ipsum *Hilar* 44, omnia in ipsum et ex ipso omnia *Iren* 16 7. ἀμην *ABAGfgς* *Hilar* 970, saeculorum *Cypr* 319 *Hilar* 436 1108 1109 8. οὖν *ABAGfgς* *Cypr* 159, autem *Cypr* 266 οἰκτιρῶν *G* 9. ut exhibeatis *fgv*, ut constituatis *Cypr* viventem *fg* *Cypr* 266, vivam *g* *Cypr* 159 εὐάρεστον τῷ Θεῷ *BAGfgς* *Cyprian*, τῷ Θεῷ εὐάρεστον *Av*

ut et ipsi misericordiam consequantur: ³²conclisit enim deus omnia in incredulitate (-tatem *L*), ut omnium misereatur. (39) ³³O altitudo diuitiarum sapientiae et scientiae dei. quam inconpraehensibilia (incompr. *L*, -preh. *al*) sunt iudicia eius (om *al*) et inuestigabiles niae eius. ³⁴Quis enim cognovit sensum domini? aut quis consiliarius eius fuit? ³⁵aut quis prior dedit illi, et retribuetur ei (om *al*)? ³⁶quoniam ex ipso et per ipsum et in ipso [sunt om *L*] omnia: ipsi gloria in saecula [saeculorum om *L*], amen. (40) ¹Obsecro itaque uos, fratres, per misericordiam dei, ut exhibeatis corpora uestra hostiam uiuentem (uiuam) sanctam deo placentem, rationabile (-lem *F*, -le sit *al*)

θεῶ, τὴν λογικὴν λατρίαν ὑμῶν, ²καὶ μὴ συσχηματίζεσθαι τῷ αἰῶνι τούτῳ, ἀλλὰ μεταμορφοῦσθαι τῇ ἀνακαινώσει τοῦ νοός, εἰς τὸ δοκιμάζειν ὑμᾶς τί τὸ θέλημα τοῦ θεοῦ τὸ ἀγαθὸν καὶ εὐάρεστον καὶ τέλειον. ³λέγω γάρ διὰ τῆς χάριτος τῆς δοθείσης μοι ⁵παντὶ τῷ ὄντι ἐν ὑμῖν, μὴ ὑπερφρονεῖν παρ' ὃ δεῖ φρονεῖν, ἀλλὰ φρονεῖν εἰς τὸ σωφρονεῖν, ἐκύστω ὥς ὁ θεὸς ἐμίρισεν μέτρον πίστεως. ⁴καθάπερ γὰρ ἐν ἐνὶ σώματι πολλὰ μέλη ἔχομεν, τὰ δὲ μέλη πάντα οὐ τὴν αὐτὴν ἔχει προᾶξιν, ὁμοῦτως οἱ πολλοὶ ἐν σώμα ἴσμεν ἐν χριστῷ, τὸ δὲ καθ' εἰς ἀλλήλων μέλη. ⁶ἔχοντες δὲ χα-
¹⁰ρίσματα κατὰ τὴν χάριν τὴν δοθείσαν ἡμῖν διάφορα, εἴτε προφητείας, κατὰ τὴν ἀναλογίαν τῆς πίστεως, ⁷εἴτε διακονίας, ἐν τῇ δια-

1. τὴν λογικὴν λατρίαν ὑμῶν *ABAGfs Orig 4,234^e*, rationale sit obsequium vestrum *g*, om *Cypr* καὶ μὴ συσχηματίζεσθαι (συνσχ. *G*, -σθε *ς et pr B*) *ABAGς*, et nolite confortari (-mari *ff*) *f*, et ne conformemini *g*, nec configuremini *Cypr* 1. 2. τῷ αἰῶνι τούτῳ *A BAGς Cypr*, huic saeculo *fv* 2. μεταμορφοῦσθαι (-σθε *ς et pr B*) *ABAGς*, transformemini *Cypr 159*, transformamini *g Cypr 266*, reformamini *fgv* τῇ ἀνακαινώσει *ABAGς Orig 3,803^d*, in novitate (renovatione *Cypr*) *fgv Cypr* τοῦ νοός *ABAG Orig Cypr 159*, spiritus *Cypr 266*, τοῦ νοός ὑμῶν *fvς*, vestri sensus *g* 3. quae sit voluntas *fgv Cypr* τοῦ om *G* bona v *Cypr*, quod bonum (add est *g*) *fg* bene placitum *fg*, placens *Cypr 159 266* 4. perfectum *g*, quod perfectum *f* 5. παντὶ τῷ ὄντι *ABAGς*, omnibus qui sunt *fv* παρ' ο (quam *fv*) δεῖ φρονεῖν *ABAFvs*, om *Gg* 6. ad sobrietatem *fgv* ο θεὸς ἐμίρισεν *BAGfsfvς*, ἐμίρισεν ο θεὸς *A* 7. καθάπερ *ABς*, ὡςπερ *AG* πολλὰ μέλη *BAGfsfv*, μέλη πολλὰ *As* 9. ἴσμεν *ABAFvs*, om *Gg* το (ὃ *ς*) δε καθ' εἰς ἀλλήλων *ABAGς*, singuli autem alterius *fg* 10. διάφορα *ABAGvs*, differentiae *fg* 10. 11. *Orig 4,136^a* 11. in ministrando *fgv*

obsequium vestrum. ²et nolite conformari (confirm. *F al*) huic saeculo, sed reformamini in novitate sensus vestri, ut probetis quae sit voluntas dei bona (bonam *F*) et [bene] placens et perfecta. (41) ³Dico enim, per gratiam [dei *F*] quae data est mihi, omnibus qui sunt inter nos, non plus sapere quam oportet sapere, sed sapere ad sobrietatem, et uni cuique (s. u. c. autem) sicut dens diuisit (diu. deus *L al*) mensuram (-ra *F*) fidei. (42) ⁴Sicut enim in uno corpore multa membra habemus, omnia autem membra non eundem actum habent, ⁵ita multi unum corpus sumus in Christo, singuli autem alter alterius membra. ⁶habentes autem donationes [dei diuersas *pr F*] secundum gratiam quae data est nobis differentes; siue prophetiam (-tiae *F al*), secundum rationem fidei; ⁷siue ministerium, in ministrando;

κοίμῃ, εἴτε ὁ διδάσκων, ἐν τῇ διδασκαλίᾳ, ⁹εἴτε ὁ παρακαλῶν, ἐν τῇ παρακλήσει, ὁ μεταδιδούς ἐν ἀπλότῃ, ὁ προϊστάμενος ἐκ σπουδῆς, ὁ ἐλεῶν ἐν ἰλαρότῃ. ⁹ἡ ἀγάπη ἀνυπόκριτος. ἀποστιγγοῦντες τὴν πονηρίαν, κολλώμενοι τῷ ἀγαθῷ, ¹⁰τῇ φιλαδελφίᾳ εἰς ἀλλήλους φιλόστοργοι, τῇ τιμῇ ἀλλήλους προηγούμενοι, ¹¹τῇ σπουδῇ μὴ ὀκνηροί, τῷ πνεύματι ζέοντες, τῷ κυρίῳ δουλεύοντες, ¹²τῇ ἐλπίδι χαίροντες, τῇ θλίψει ὑπομένοντες, τῇ προσευχῇ προσκαρτεροῦντες, ¹³ταῖς χρεῖαις τῶν ἁγίων κοινωνοῦντες, τὴν φιλοξενίαν διώκοντες. ¹⁴εὐλογεῖτε τοὺς διώκοντας ὑμᾶς· εὐλογεῖτε, καὶ μὴ καταρῶσθε. ¹⁵χαίρειν μετὰ χαιρόντων, κλαίειν μετὰ κλαιόντων. ¹⁶τὸ αὐτὸ εἰς ὁμοῦ ἀλλήλους φρονοῦντες, μὴ τὰ ὑψηλὰ φρονοῦντες, ἀλλὰ τοῖς ταπεινοῖς συναπαγόμενοι. μὴ γίνεσθε φρόνιμοι παρ' ἑαυτοῖς. ¹⁷μηδενὶ

1 ο διδασκων BAGfgvs, διδασκαλειαν A εἴτε alterum ABz, om AGfgv 3. ο ελεων εν ἰλαροτετι G. Orig 2,790^b ἀνυποκριτο G ἀποστιγγουντες ABΔz, odientes fgv, μειςουντες G 4. κολλομενοι G, adhaerentes gv, et haerentes f 6. τῷ πνεύματι ζέοντες] Orig 2,636^d (610^c) κυριω ABvs, καιριω AGfg 7. in tribulatione fgv υπομενος pr A 8. χρεῖαις ABvs, μνειαῖς AGfg Hilal 1257 9. ευλογεῖτε τους διωκοντας υμας (om B) ABvs et post καταρῶσθε Af, ευλογεῖτε τους ἐχθροῖς ἡμῶν Orig 2,786^c, om Gg ευλογεῖτε (-ται G) και μη καταρῶσθε (-σθαι G) ABAGfgvs Orig 1,770^b 772^a 2,786^c. benedicentes et non male dicentes Cyr 309 10. κλαίειν μετὰ κλαιόντων και χαίρειν μετὰ χαιρόντων Orig 3, 321^f κλαιειν BAGfgv, και κλειειν Az 11. τα υψηλα φρονοντες ABAGfgvs Iron 320, ὑψηλοφρονοῦντες Orig 3,691^a 12. consentientes fgv Iron nolite esse fgv 12. seq Cyr 314 Lucif 126

sive qui docet, in doctrina (-nam F); ⁸qui exortatur, in exortando; qui tribuit, in simplicitate; qui praecet, in (om L) sollicitudine; qui miseretur, in hilaritate. ⁹dilectio sine simulatione. odientes malum, adherentes bono, ¹⁰caritatem fraternitatis (-tates) inuicem diligentes, honore (-rem F al) inuicem praeuenientes, ¹¹sollicitudine (-nem F) non pigri, spiritu feruentes, domino seruientes, ¹²spe gaudentes, in tribulatione patientes, orationi instantes, ¹³necessitatibus (memoriis L) sanctorum communicantes, hospitalitatem sectantes. ¹⁴bene dicite persequentibus (-tes F) uos (om L): bene dicite, et nolite male dicere. ¹⁵gaudere cum gaudentibus, flere cum flentibus. ¹⁶[in F] id ipsum inuicem sentientes, non alta sapientes, sed humilibus consentientes. nolite esse prudentes apud (apud F) uosmet ipsos. ¹⁷nulli malum pro

κακὸν ἀντὶ κακοῦ ἀποδιδόντες; προνοούμενοι καλὰ [ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ· καὶ] ἐνώπιον τῶν ἀνθρώπων· ¹⁸εἰ δυνατόν, τὸ ἐξ ὑμῶν μετὰ πάντων ἀνθρώπων εἰρηνεύοντες, ¹⁹μὴ ἑαυτοὺς ἐκδικούντες, ἀγυπνοί, ἀλλὰ ὅτε τόπον τῇ ὀργῇ· γέγραπται γάρ· Ἐμοὶ ἐκδίκησις, ἐγὼ ⁵ἀνταποδώσω, λέγει κύριος. ²⁰ἀλλὰ Ἐὰν πεινᾷ ὁ ἐχθρὸς σου, ψώμιζε αὐτόν· ἐὰν διψᾷ, πότιζε αὐτόν. τοῦτο γὰρ ποιῶν ἄνθρακας πυρὸς σωρεύσεις ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ. ²¹μὴ νικῶ ὑπὸ τοῦ κακοῦ, ἀλλὰ νίκα ἐν τῷ ἀγαθῷ τὸ κακόν.

¹Πᾶσα ψυχὴ ἐξουσίαις ὑπεριχούσαις ὑποτασσέσθω. οὐ γὰρ ¹⁰ἔστιν ἐξουσία εἰ μὴ ὑπὸ Θεοῦ, αἱ δὲ οὐσαι ὑπὸ Θεοῦ τεταγμέναι εἰσίν. ²ὥστε ὁ ἀντιτασσόμενος τῇ ἐξουσίᾳ τῇ τοῦ Θεοῦ διαταγῇ

1. 2. καλὰ . . . εἰ δὲ in *litura* A 2. ἐνώπιον του Θεου καὶ A, οὐ μόνον ἐνώπιον του Θεου ἀλλὰ καὶ (etiam) Ggn Lucif 126, om BΔfς τῶν AΔGfgv Lucif, παντῶν Bcs quod ex vobis (add ipsis Lucif) est fgv Lucif, ex vobis Hilar 461, in vobis Hilar 377
2. 3. μετὰ παντῶν ἀνθρώπων ABΔGfgvs, cum omnibus Hilar 377, ad omnes Hilar 461 3. εἰρηνεύοντες ABΔGfgvs Hilar 461, pacem habeatis Hilar 377 μὴ ἑαυτοὺς om g 4. χριστός φησιν Ἐμοὶ Orig 2,612^c ἐκδικήσεις (-σεις AG Orig) ABΔGz Orig, vindictam fgv Cyp 328 5. ἀνταποδῶ G ἀλλὰ ἐὰν ABfv, ἐὰν AGg, Ἐὰν οὖν ε πεινᾷ ABΔς, πεινᾷ G, esurierit fg ἐχθρὸς G ψωμιεῖται G, ψωμιεῖ A 6. ποτιεῖται G carbonem f 7. τὴν κεφαλὴν AΔGς, τῆς κεφαλῆς B μὴ νικῶ A, non vinci Cyp 314 9. πᾶσα ψυχὴ ABς Orig 1,790^c, πᾶσαις AG fg Iren 321 ὑποτασσέσθω ABς Orig, ὑποτασσέσθαι (-τασσέσθαι G) AGfgv Iren 10. ὑπο prius AB, ἀπο AGς Orig, a fg Iren οὐσαι ABΔGfgv Iren 280 321, add ἐξουσίαις ε Orig ὑπο alterum ABA, ἀπο G, ὑπὸ τοῦ ε Orig 11. ὁ ἀντιτασσόμενος ABA Gfgvs Iren 280, οἱ ἀνθεστηκότες Orig

malo reddentes, prouidentes bona non tantum coram deo, sed etiam (om pr F) coram omnibus (om al) hominibus; ¹⁸si fieri potest, quod ex vobis est cum omnibus hominibus pacem habentes, ¹⁹non vosmet ipsos defendentes, carissimi, sed date locum irae: scriptum est enim Mihi vindictam, ego retribuam, dicit dominus. ²⁰sed Si esurit (esurierit L al) inimicus tuus, ciba illum: si sitit (sit), potum da illi. hoc enim faciens carbonem ignis congeres (-ris al, -ri F) super caput eius. ²¹noli uinci a malo, sed vince in bono malum. (43) ¹Omnibus (Omnis L) [anima LV] potestatibus sublinioribus subditi estote (subdita sit L). non est enim potestas nisi a deo: quae autem sunt, a deo ordinatae (-ta) sunt. ²itaque qui resistit potestati, dei ordinationi (-ne pr L) resistit: qui autem resistunt, ipsi sibi damnationem

ἀνθέστηκεν· οἱ δὲ ἀνθεστηκότες ἑαυτοῖς κρῖμα λήμψονται. ³οἱ γὰρ ἄρχοντες οὐκ εἰσὶν φόβος τῷ ἀγαθῷ ἔργῳ, ἀλλὰ τῷ κακῷ. ⁴Θέλεις δὲ μὴ φοβεῖσθαι τὴν ἔξουσίαν; τὸ ἀγαθὸν ποιεῖ, καὶ ἔξεις ἔπαινον ἐξ αὐτῆς. ⁵Θεοῦ γὰρ διάκονός ἐστιν σοι εἰς τὸ ἀγαθόν. ἔὰν δὲ τὸ κακὸν ποιῇς, φοβοῦ· οὐ γὰρ ἐκῇ τὴν μάχαιραν φορεῖ· Θεοῦ γὰρ ⁵ διάκονός ἐστιν ἐκδικος εἰς ὁργὴν τῷ τὸ κακὸν πράσσοντι. ⁶διὸ ἀνάγκη ὑποτάσσεσθαι, οὐ μόνον διὰ τὴν ὁργὴν, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν συνείδησιν. ⁷διὰ τοῦτο γὰρ καὶ φόρους τελεῖτε· λειτουργοὶ γὰρ Θεοῦ εἰσὶν εἰς αὐτὸ τοῦτο προσκαρτεροῦντες. ⁸ἀποδοτε πᾶσιν τὰς ὀφειλάς, τῷ τὸν φόρον τὸν φόρον, τῷ τὸ τέλος τὸ τέλος, τῷ τὸν φόρον ¹⁰ τὸν φόρον, τῷ τὴν τιμὴν τὴν τιμὴν. ⁹μηδενὶ μηδὲν ὀφείλετε, εἰ

1. ἀνθέστηκεν *ABAGfgvs Iren*, ἀνθίστανται *Orig* 1,790^c λημψονται (λήψ. *ς*) *ABAGς*, *adquirunt fgv Iren* 2. φόβος *ABAGς*, *timori fgv Iren* 280 τῷ ἀγαθῷ ἔργῳ ἀλλὰ τῷ κακῷ *ABAGfg Iren*, τῶν ἀγαθῶν ἔργων ἀλλὰ τῶν κακῶν *ς* 3. δε *ABAGfgvs Iren*, *δαι G*, *om Cyp* 317 4. σοι *ABAGfgvs Iren*, *om G* in *fgv*, *ad Iren* το *prius AGς*, *om B* 4. 5. τὸ κακὸν *ABAGvgvs*, *male f Iren* 280 5. 6. *Orig* 4,360^a 6. εἰς ὁργὴν *ABGvgvs Iren* 280 321, *om Af*, *anle εκδικος corr? A* τῷ] in *eum qui f* τὸ κακὸν *ABA Gvgvs Iren* 280, *male f Iren* 321 *agit fv Iren* 280, *operatur Iren* 321, *facienti g* *διο ABAGvgvs*, *ideoque fg Iren* 280 6. 7. ἀνάγκη ὑποτάσσεσθαι *ABς*, ὑποτασσισθε (σθαι *G*) *AGfg Iren* 7. καὶ *ABAGfgvs Iren* 280, *om G* 9. αὐτο τοῦτο *ABAGς*, *hoc ipsum fgv Iren* 280 321 *αποδοτε ABA Orig* 1,252^a 3,294^f *Cyp* 305, *add ουν Gfgς* 10. τῷ τὸ τέλος τὸ τέλος *ABAGfgvs Orig* 3,210^c *Cyp*, *post alterum φόρον Orig* 1,252^a 11. ὀφείλετε *ABAGfgvs Orig* 1,252^a *Cyp* 305, *ὀφείλοντες Orig* 3,294^f

(*dampn. L*) *adquirunt*. ³*nam principes non sunt timori boni operis (om pr F)* sed *mal.* *uis autem non timere potestatem?* *bonum fac, et habebis laudem ex illa:* ⁴*dei enim minister est tibi in bonum (bono F al).* si autem *malum (male L)* feceris, time: non enim sine causa gladium portat: *dei enim minister est, uindex (uindex F)* in iram ei qui *malum agit*. ⁵*ideo necessitate subditi estote, non solum propter iram, sed et propter conscientiam.* ⁶*ideo enim et tributa praestatis (prest.): ministri enim dei sunt, in hoc ipsum seruientes.* (44) ⁷*Reddite [ergo om L] omnibus debita; cui tributum, tributum; cui uectigal, uectigal; cui timorem, timorem; cui honorem, honorem.* ⁸*nemini quicquam debeatis, nisi ut inuicem diligatis. qui enim diligit prox-*

μη τὸ ἀλλήλους ἀγαπᾶν. ὁ γὰρ ἀγαπῶν τὸν ἑτερον νόμον πεπλήρωκεν· οὐ γὰρ οὐ μοιχεύσεις, οὐ φονεύσεις, οὐ κλέψεις, οὐκ ἐπιθυμήσεις, καὶ εἴ τις ἑτέρα ἐντολή, ἐν τῷ λόγῳ τούτῳ ἀνακταί· [ἐν τῷ] ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτὸν. ¹⁰ ἡ ἀγάπη τῷ πλησίον κακὸν οὐκ ἐργάζεται· πληρώμα οὖν νόμου ἡ ἀγάπη. ¹¹ καὶ τοῦτο εἰδοίτε τὸν καιρὸν, ὅτι ἡμεῖς ἤδη ἡμεῖς ἐξ ὕπνου ἐγερθῆναι· νῦν γὰρ ἐγγύτερον ἡμῶν ἡ σωτηρία ἢ ὅτι ἐπιστεύσαμεν. ¹² ἡ νῦν προέκοψεν, ἡ δὲ ἡμέρα ἤγγικεν· ἀποθώμεθα οὖν τὰ ἔργα τοῦ σκότους, ἐνδυσάμεθα δὲ τὰ ὄπλα τοῦ φωτός. ¹³ ὡς ἐν ἡμέρᾳ

3. ἐν τούτῳ τῷ λόγῳ

9. τὰ ἔργα

1. ἀλλήλους ἀγαπᾶν ABAGfgv Orig Cyp, ἀγαπᾶν ἀλλήλους ε γαρ ABAGfgv, om Lucif 139 γαρων G ἑτερον ABAGε, proximum v Lucif et add suum fg πεπληρωκε Bε, implebit f
2. το ABAGε, γαρωνται Gg μοιχεύσεις (μηχ. G) ου φονεύσεις ABAGfgv, φονεύσεις ου μοιχεύσεις Orig 3,669^c ουκ επιθυμήσεις ABAGfg, ου ψευδομαρτυρίαις ουκ επιθυμίαις ε, om Orig 3. ἑτερα BAGε Orig 3,669^c 670^c, ἑτερα ἰστιν A, est aliud fo τω λογῳ τουτω BAGg Orig, τουτω τω λογῳ AGε 4. εν τω AGε Orig 3,669^c, τῷ Orig 3,670^c, om BGfgv σεαυτον ABAG Orig, αυτον Gε 4. 5. η αγαπη τω πλ. κ. ουκ εργαζεται (κατεργ. A) BAGfgv, om A 5. plenitudo fgv, adimpletio Iren 241 ουν ABCε, δε AGfg 6. εἰδοίτε BCAGfgv, ἰδοίτε pr A et corr G ἡδη ἡμας BCAGε, ἡμας ἡδη Gε, η δε ἡμας A υπνου G 6. 7. ἐγερθῆναι νυν] sic corr C 7. γαρ ABCAGε, autem g credimus f 8. ἤγγικεν BCAGε Orig 2,806f 847^d 3,485^a, ἤγγισεν A αποθώμεθα ABε, abiiciamus fgv Cyp 258, αποβαλωμεθα AG. ἐκδυσσάμενοις Orig 3,558^d opera gv Cyp, facta f 9. ἐνδυσσώμεθα δε ABCA, και ενδυσσώμεθα Gfgv Cyp (Orig) οπλα BGε Orig Cyp, εργα AGf Orig 2,806f 847^d 3,558^d quasi filii lucis Iren 282

mum, legem implevit (in plebem pr F, implebit corr F): ⁹nam Non adulterabis (-raus F), Non occides (-dis F), Non furaberis (-neris FL), [Non falsum testimonium dices, L] Non concupisces, [Non falsum testimonium dices, al] et si quod est aliud mandatum, in hoc verbo instauratur, Diliges (Diliges F, Diliges al) proximum tuum sicut (tamquam F) te ipsum. ¹⁰dilectio proximi in aliam non operatur: plenitudo ergo legis est dilectio. (45) ¹¹Et hoc scientes tempus, quia hora est iam nos de somno surgere: nunc enim propior (propior pr F) est nostra salus quam cum credidimus (credimus). ¹²nox praecessit, dies autem adpropinquavit (adpropianit F): abiiciamus ergo opera tenebrarum, et induamur (induamus F al) arma lucis. ¹³sicut

εὐσχημόνως περιπατήσωμεν, μὴ καὶμοις καὶ μέθαις, μὴ κοίταις καὶ ἀσελγείαις, μὴ ἔριδι καὶ ζήλῳ, ¹⁴ἀλλ' ἐνδύσασθε τὸν κύριον Ἰησοῦν χριστόν, καὶ τῆς σαρκὸς πρόνοιαν μὴ ποιῆσθε εἰς ἐπιθυμίας.

¹Τὸν δὲ ἀσθενοῦντα τῇ πίστει προσλαμβάνεσθε μὴ εἰς διακρίσεις διαλογισμῶν. ²Ὡς μὲν πιστεύει φαγεῖν πάντα, ὁ δὲ ἀσθενῶν ⁶λάχυναι ἐσθίει. ³ὁ ἐσθίων τὸν μὴ ἐσθίοντα μὴ ἐξουθενείτω, ὁ δὲ μὴ ἐσθίων τὸν ἐσθίοντα μὴ κρίνέτω· ὁ θεὸς γὰρ αὐτὸν προσελάβετο. ⁴σὺ τίς εἶ ὁ κρίνων ἀλλότριον οἰκίτην; τῷ ἰδίῳ κυρίῳ στήκει ἢ πίπτει· σταθῆσεται δέ, δυνατεῖ γὰρ ὁ κύριος στήσαι αὐτόν. ⁵Ὡς μὲν [γὰρ] κρίνει ἡμέραν παρ' ἡμέραν, ὁ δὲ κρίνει πᾶσαν ἡμέ-

2. ἔρισι

1. εὐσχημόνως *G* καίμοις *ABCAGfgs* *Orig* 2,847^d, in comessationibus v *Iren* *Cypr* 258 κοίταις *ABCAGfgs* *Orig*, in cubilibus v *Iren*, in concupiscentiis *Cypr* 2. ἐριδι *ACAGfgs*, in ira *Iren*, ἐρισι *B*, in certaminibus *Cypr* ζήλῳ *ACAGfgs* *Iren* *Cypr*, ζηλοις *B* ἀλλ *CGs*, ἀλλὰ *AB* κυρίον *ACAGgvs*, deum *f*, om *B* 2. 3. ἡσούν χριστόν *ACAGfgs*, χριστόν ἡσούν *B* 3. καὶ *ABCs*, om *AGfg* εἰς ἐπιθυμίας *BAς*, ἐν ἐπιθυμιαῖς *Gfgv*, εἰς ἐπιθυμίαν *AC* 4. τὸν δ' *Orig* 1,318^c τῇ πίστει *ABCAGgs* *Orig* 1,318^c, in fide *fv* 5. ὅς μὲν *ABCAGs* *Orig* 1,245^{bc} 4,243^d, alius enim *fgv* ὁ δὲ *ABCAς* *Orig* 1,245^{bc} 3,551^a 4,243^d, ὅς δὲ *G* 6. ἐσθίει *ABCfs* *Orig*, αἰσθαιέτω *AGgv* ἀσθιοντα *G* ἐξουθενείτω *BCAGs*, spernat *fv*, spernet *g*, κρίνειτω *A* ὁ δὲ *ABCAf*, οὐδε ὁ *Gg*, καὶ ὁ *vs* 7. ἐθίων *C* μὴ alterum *ABCAfvs*, om *Gg* 8. suo domino *fgv*, domino suo *Cypr* 71 313 9. πίπτει *ABCAGgs* *Cyprian*, cadet *fv* δυνατεῖ γὰρ *ABCG*, potens est enim *fg* *Cypr*, δυναταὶ γὰρ *A*, δυνατὸς γὰρ ἐστίν *s* κύριος *ABC*, θεὸς *AGfgvs* *Cypr* 10—p. 308, 3. ὅς μὲν ... ἐσθίει *corr C* 10. ὅς μὲν γὰρ *AC*, nam alius *fgv*, ὅς μὲν *B* *AGs* alternos dies *g*, alterno quoque die *f*

in die honeste ambulemus, non in comesationibus (comisat. *F*, comesat. *al*) et ebrietatibus, non in cubilibus et impudiciis (imp. *F*), non in (om pr *F*) contentione et aemulatione, ¹⁴sed induimini (induite *F* *al*) dominum Iesum Christum. (46) Et carnis (Carnis itaque) curam ne feceritis in desideriis. ¹infirmum autem in fide adsumite, non in disceptationibus (disception.) cogitationum. ²alius enim credit manducare omnia: qui autem infirmus est, olera (hol., holus *L*) manducet. ³is (his *F*) qui manducat, non manducantem non spernat, et qui non manducat, manducantem non iudicet: deus enim illum adsumpsit. ⁴tu quis es qui iudices (-cas) alienum seruum? suo domino stat aut cadit (cadet). stabit autem: potens enim est (est en. *L*, enim *al*) deus [iterum *F*] statuere illum. ⁵nam alius iudicat diem plus (om *L*) inter diem, alius [autem] iudicat omnem diem: unus quisque

ραν· ἕκαστος ἐν τῷ ἰδίῳ νοῦ πληροφορεῖσθω. ⁶ὁ φρονῶν τὴν ἡμέ-
ραν κυρίῳ φρονεῖ. καὶ ὁ ἐσθίων κυρίῳ ἐσθίει· εὐχαριστεῖ γὰρ τῷ
Θεῷ· καὶ ὁ μὴ ἐσθίων κυρίῳ οὐκ ἐσθίει καὶ εὐχαριστεῖ τῷ Θεῷ.
⁷οὐδείς γὰρ ἡμῶν ἐαυτῷ ζῇ, καὶ οὐδείς ἐαυτῷ ἀποθνήσκει· ⁸ἐάν
⁹τε γὰρ ζῶμεν, τῷ κυρίῳ ζῶμεν, ἐάν τε ἀποθνήσκομεν, τῷ κυρίῳ
ἀποθνήσκομεν. ἐάν τε οὖν ζῶμεν ἐάν τε ἀποθνήσκομεν, τοῦ κυρίου
ἐσμέν. ¹⁰εἰς τοῦτο γὰρ χριστὸς ἀπέθανεν καὶ ἔζησεν, ἵνα καὶ νεκρῶν
καὶ ζώντων κυριεύσῃ. ¹¹οὐδὲ τί κρίνεις τὸν ἀδελφόν σου; ἢ καὶ
σὺ τί ἔξουθενεῖς τὸν ἀδελφόν σου; πάντες γὰρ παρασιτησόμεθα
¹²τῷ βήμει τοῦ Θεοῦ. ¹³ἡγέγραπται γὰρ Ζῶ ἐγώ, λέγει κύριος, ὅτι
ἐμοὶ κάμψι πᾶν γόνυ, καὶ ἔξομολογήσεται πᾶσα γλῶσσαι τῷ Θεῷ.

1. ἐν BCAGfgvs, om Av suo sensu fgv 2. καὶ ABCAGfgv,
καὶ ὁ μὴ φρονῶν τὴν ἡμέραν Κυρίῳ οὐ φρονεῖ s 3. Θεῷ BC
AGfgvs, κυρίῳ A 5. ἀποθνήσκομεν AAG, morimur fg, ἀποθνή-
σκωμεν Bc, ἀποθάνωμεν C τῷ alterum om G 6. ἀποθνή-
σκομεν prius ABAGfgvs, ἀποθνήσκωμεν C ἀποθνήσκομεν alie-
rum AA, οὐν ἀποθνήσκομεν G, ἀποθνήσκωμεν Bc, morimur f, v,
ergo morimur g 7. χριστός ABCAGfgs Orig 1,436^e 4,342^a Iren
209, ἰησοῦς Orig 4,135^c, add καὶ f s Iren ἀπέθανεν καὶ ἐζήσεν
ABC, ἀπέθανεν καὶ ἀνέστη (ανεστὶ G) Gg Orig, ἐζήσεν καὶ ἀπέ-
θανεν καὶ ἀνέστη Af Iren, ἀπέθανεν καὶ ἀνέστη καὶ ἀνέζησεν s
7. 8. νεκρῶν καὶ ζώντων ABCAGgs Orig, vivorum et mortuorum f
Iren 8. τί ABCAgvs, τί γὰρ G, qui f σου ABCvs, add ἐν
(ἐσθὼν G) τῷ μὴ ἐσθίειν AGfg καὶ ABCAGgs, om f 9. τί]
quid g, quare fgv σου ABCAgvs, του G, tuum in edendo g
10. ante tribunal fgv Θεον ABCAGfgv, χριστῷ s Orig 1,254^a
ὅτι ABCAgvs, ἐ μὴ Gg 11. ἐξομολογήσεται πᾶσα γλῶσσαι BA
Gfg, πᾶσα γλῶσσαι ἐξομολογήσεται ACvs

in (om F) suo sensu (sensum F) abundet. ⁶qui sapit diem, domino
sapit. et qui manducat, domino manducat: gratias enim agit deo:
et qui non manducat, domino non manducat et gratias agit deo. (47)
⁷Nemo enim nostrum sibi vivit, et (s. vivet F) nemo sibi moritur. ⁸sive
enim vivimus, domino vivimus (d. u. om pr F): sine [enim V] mo-
rimur (moriemur F), domino morimur (moriemur F). sine ergo vivi-
mus sive morimur (moriemur F), domini sumus. (48) ⁹In hoc enim
Christus [et L] mortuus est et resurrexit (renixit V), ut et mortuo-
rum et vivorum (viv. et mort. F al) dominetur. ¹⁰Tu autem quid in-
dicas fratrem tuum? aut tu (om al) quare spernis fratrem tuum [in
non manducando L]? omnes enim stabimus ante tribunal dei (Christi
L). ¹¹scriptum est enim Vivo ego, dicit dominus, quoniam mihi flectet
(flectetur pr L) omne genu, et omnis lingua confitebitur deo. ¹²itaque

¹²ἄρα ἕκαστος ἡμῶν περὶ ἑαυτοῦ λόγον ἀποδώσει [τῷ Θεῷ]. ¹³μη-
κέτι οὖν ἀλλήλους κρίνωμεν, ἀλλὰ τοῦτο κρίνατε μᾶλλον, τὸ μὴ
τιθέναι πρόσκομμα τῷ ἀδελφῷ ἢ σκάνδαλον. ¹⁴οἶδα καὶ πέπεισμαι
ἐν κυρίῳ Ἰησοῦ ὅτι οὐδὲν κοινὸν δι' αὐτοῦ, εἰ μὴ τῷ λογιζομένῳ
τι κοινὸν εἶναι, ἐκείνῳ κοινόν. ¹⁵εἰ γὰρ διὰ βρώμα ὁ ἀδελφός σου ⁵
λυπεῖται, οὐκέτι κατὰ ἀγάπην περιπατεῖς. μὴ τῷ βρώματί σου
ἐκείνον ἀπόλλυε, ὑπὲρ οὗ χριστὸς ἀπέθανεν. ¹⁶μὴ βλασφημείσθω
οὖν ὑμῶν τὸ ἁγαθόν. ¹⁷οὐ γὰρ ἐστὶν ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ βρωμαῖς
καὶ πόσις, ἀλλὰ δικαιοσύνη καὶ εἰρήνη καὶ χαρὰ ἐν πνεύματι ἁγίῳ.
¹⁸ὁ γὰρ ἐν τούτῳ δουλεύων χριστῷ εὐάριστος τῷ Θεῷ καὶ δοκίμος ¹⁰
τοῖς ἀνθρώποις. ¹⁹ἄρα οὖν τὰ τῆς εἰρήνης διώκωμεν καὶ τὰ τῆς
οἰκοδομῆς τῆς εἰς ἀλλήλους. ²⁰μὴ ἔνεκεν βρώματος καταλύε τὸ

1. δώσει 4. δι' ἑαυτοῦ, 10. δοκίμοις 11. ἄρα διώκωμεν

1. αρα BAG, αρα ουν ACz, itaque fgv ἑαυτου ABAGz, αυτου
C αποδωσει BAGfgv, δωσει ACz Cyp 158 τω Θεω ACΔf
υς, ομ BGg Cyp 1. 2. μηκετι ουν ABCΔGfgvz, non ergo nos
Cyp 2. κρινετε ABCz, κρινετε (-ται G) ΔG 3. προσκομμα
(-κοσμου C) τω αδελφω η ACΔGfgvz, τω αδελφω B 4. αυτου
ABGfgv, αυτου CΔz 5. γαρ ABCΔGfgv, δε z 6. μη] noli
fgv Iren 209 7. εκεινον απολλυε (-λλυειν G) ABCΔGfgvz Orig
1,762^e, perdere illum Iren 7. 8. βλασφημεισθω ουν ABCΔz,
ergo blasphemetur f, βλασφημεισθω G 8. υμειν ABCz, τμων
ΔGfg γαρ om Cyp 322 βρωσεις ACG 9. ποσεις AG
10. ιουτω ABCΔGfgv, ιουτοις z χριστω AΔG, τω χριστω B
Cz ευαριστος G, placet fgv δοκιμος ACΔz et corr G, pro-
batus est gv et post hominibus f, δοκιμοις BG 11. itaque ergo
fg διωκωμεν CΔfgvz, διωκωμεν ABG 12. αλληλους ABCz,
add φυλαζωμεν AGfgv καταλυνειν G

unus quisque nostrum pro se rationem reddet deo. ¹³non ergo am-
plius inuicem iudicemus, sed hoc iudicate (i. h. L) magis, ne ponat
is offendiculum fratri vel scandalum. (49) ¹⁴Scio et confido in do-
mino Iesu (Christo) quia nihil commune per ipsum, nisi ei qui existi-
mat quid commune esse, illi commune est. (50) ¹⁵Si enim (Nam si
V) propter cibum frater tuus contristatur, iam non secundum cari-
tatem ambulas. noli cibo tuo illum perdere (p. ill.), pro quo Chris-
tus mortuus est. ¹⁶non ergo (enim F ad) blasphemetur (blasphem.) ho-
num nostrum. ¹⁷non est regnum dei esca et potus, sed iustitia et pax
et gaudium in spiritu sancto: ¹⁸qui enim in hoc seruit Christo, placet
deo et probatus est hominibus. ¹⁹itaque quae pacis sunt secte-
mur, et quae aedificationis (ed.) sunt in inuicem custodiamus. ²⁰noli
propter escam destruere opus dei. omnia quidem munda sunt, sed

ἔργον τοῦ Θεοῦ. πάντα μὲν καθαρά, ἀλλὰ κακὸν τῷ ἀνθρώπῳ τῷ
 διὰ προσκόμματος ἰσθίουσι· ²¹καλὸν τὸ μὴ φαγεῖν κρέα μηδὲ πιεῖν
 οἶνον μηδὲ ἐν ᾧ ὁ ἀδελφός σου προσκόπει ἢ σκανδαλίζεται ἢ
 ἀσθενεῖ. ²²σὺ πίστιν ἦν ἔχεις κατὰ σιαντὸν ἔχει ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ.
⁵ μακάριος ὁ μὴ κρίνων ἑαυτὸν ἐν ᾧ δοκιμάζει· ²³ὁ δὲ διακρινόμε-
 νος ἐὰν φάγῃ κατακρίνεται, ὅτι οὐκ ἐκ πίστεως· πᾶν δὲ ὃ οὐκ ἐκ
 πίστεως, ἁμαρτία ἐστίν. ὠφειλομένον δὲ ἡμεῖς οἱ δυνατοὶ τὰ ἀσθε-
 νήματα τῶν ἀδυνάτων βιασάζειν καὶ μὴ ἑαυτοῖς ἀρέσκειν. Ἐκα-
 στος ἡμῶν τῷ πλησίον ἀρεσκέτω εἰς τὸ ἀγαθὸν πρὸς οἰκοδομήν.
¹⁰ ³καὶ γὰρ ὁ Χριστὸς οὐχ ἑαυτῷ ἤρτισεν, ἀλλὰ καθὼς γέγραπται Οἱ
 ὀνειδισμοὶ τῶν ὀνειδιζόντων σε ἐπέπεσαν ἐπ' ἐμέ. ⁴ὅσα γὰρ προε-

11. ὅσα γὰρ ἐγράφη,

2. αἰσθίνονται G πειν ABCΔς Orig 1,762^d, πινειν G 3. μηδ' ἐν Orig 3. 4. ἢ σκανδαλίζεται ἢ ἀσθενεῖ BAGfgvs, om AC 4. ἢν ABCv, om AGfgvs σιαντον ABC, σαντον Δς, σιαντω G habes pr fg 5. δε ABCΔGfgvs, γὰρ Orig 3,495^e 499^a 6. εἰαν ACΔGς Orig, αν B το οὐκ Δ 7. ἰστιν BCΔfvs, add τω δε δυναμένῳ ὑμᾶς στηριζαὶ κατὰ τὸ εὐαγγέλιον μου· καὶ τὸ κηρυγμα ἰησοῦ χριστοῦ· κατὰ ἀποκαλύψιν μυστηρίου· χρόνοις αἰωνίοις σεσιγήμενον· φανερωθέντος δε νυν δια τε γραφῶν προφητικῶν· κατ' ἐπιταγὴν τοῦ αἰωνίου Θεοῦ εἰς ὑπακοὴν πιστεῶς· εἰς πάντα τὰ ἐθνη· γνωρίσθέντος μόνῳ σοφῷ Θεῷ δια ἰησοῦ χριστοῦ ὡς ἡ δοξα εἰς τοὺς αἰῶνας ἀμην A, add spatium vacuum Gg ἡμῆς G firmiores fgv 8. ἀρεσκον G ἑκαστος ABCΔGfgv, add γὰρ ε 9. ἡμῶν ABCΔς, ὑμῶν Ggv proximo suo fgv εἰς τὸ ἀγαθὸν πρὸς ABCΔGς, in (ad f) bonam fg 10. ο ABCς, om AG οὐκ G 11. ἐπέπεσαν ABCΔG, ἐπέπεσον ε προεγγραφή ACς, προεγγραφή AG, scripta sunt fgv, εγγραφή πάντα B

malum est homini qui per offensionem (offendicum L) manducat. ²¹bonum est non manducare carnem et non bibere vinum neque in quo frater tuus offendit aut scandalizatur aut infirmatur. ²²tu fidem [quam] habes (habis F)? penes (paenes F) temet ipsum habe coram deo. beatus qui non iudicat semet ipsum in eo quod probat. ²³qui autem discernit, si manducaverit, damnatus est, quia (qui) non ex fide: omne autem quod non est ex fide, peccatum est. ¹debemus autem nos firmiores inbecillitates infirmorum (infirmiorum) sustinere et non nobis[met ipsis] placere. ²unus quisque uestrum proximo suo placeat in bonum (bono) ad (plac. in bonam F al) aedificationem: ³etenim (nam V) Christus non sibi placuit, sed sicut scriptum est Inproperia (Impr.) inproperantium tibi ceciderunt super me. (51) ⁴Quaecum-

γράφῃ, εἰς τὴν ἡμετέραν διδασκαλίαν ἐγράφη, ἵνα διὰ τῆς ὑπομονῆς καὶ διὰ τῆς παρακλήσεως τῶν γραφῶν τὴν ἐλπίδα ἔχωμεν. ⁵ὁ δὲ Θεὸς τῆς ὑπομονῆς καὶ τῆς παρακλήσεως δώῃ ἡμῖν τὸ αὐτὸ φρονεῖν ἐν ἀλλήλοις κατὰ χριστὸν Ἰησοῦν, ⁶ἵνα ὁμοθυμαδὸν ἐν ἐνὶ στόματι δοξάζητε τὸν Θεὸν καὶ πατέρα τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ χριστοῦ. ⁷διὸ προσλαμβάνεσθε ἀλλήλους, καθὼς καὶ ὁ χριστὸς προσελάβετο ἡμᾶς εἰς δόξαν τοῦ Θεοῦ. ⁸λέγω γὰρ χριστὸν διόκοντον γενέσθαι περιτομῆς ὑπὲρ ἀληθείας Θεοῦ εἰς τὸ βεβαιῶσαι τὰς ἐπαγγελίας τῶν πατέρων, ⁹ὅτι δὲ ἔθνη ὑπὲρ ἐλέους δοξάσαι τὸν Θεόν, καθὼς γέγραπται Διὰ τοῦτο ἱξομολογήσομαί σοι ἐν ἔθνεσιν, ἰω καὶ τῷ ὀνόματί σου ψαλῶ. ¹⁰καὶ πάλιν λέγει Εὐφρανθήτε ἔθνη μετὰ τοῦ λαοῦ αὐτοῦ. ¹¹καὶ πάλιν λέγει Αἰνεῖτε πάντα τὰ ἔθνη τὸν κύριον, καὶ ἐπαινεσάτωσαν αὐτὸν πάντες οἱ λαοί. ¹²καὶ πάλιν Ἡσαΐας λέγει Ἐστὶαι ἡ ῥίζα τοῦ Ἰεσοῦ, καὶ ὁ ἀνιστάμενος ἄρχων

7. ἡμῶς 12. 13. Αἰνεῖτε τὸν κύριον, πάντα τὰ ἔθνη,

1. ἡμετέραν G. ad nostram fgv εγραφη B C A G fgv, προεγραφη A z 2. δια ABCf, om AGgvz εχωμεν AC A G fgvz, add της παρακλησειως B 4. in alterutrum fgv χριστον ιησουν B A G f gv, ιησουν χριστον ACv 7. υμεις AC G gv, ημεις B A f z του ABC A G, om ε γαρ ABC A G fgv, δε ε χριστον ABC, ιησουν χριστον A G f gv 8. γενεσθαι B A G et pr C?, γιγενησθαι A z et corr C, fuisse fgv propter veritatem fgv 9. super misericordiam fgv 10. εθνεσι C 11. ιω ονοματι σου ψαλω ABCfvz, ψαλω ιω ονοματι σου AGg 11. 12. Hilar 875 12. λεγει B A G fgv, om ACvz 12. 13. παντα τα εθνη τον κυριον AB A f, τον κυριον παντα τα εθνη C G gvz 13. επαινεσάτωσαν (ωπιν. A) ABC, επαινεσαι A G fgvz 14. ισται ABC A G fgvz, et erit Hilar 875 ριζα του ιεσει G qui exsurget (surg. Hil) fgv Hilar αρχην G

que enim scripta sunt, ad nostram doctrinam scripta sunt, ut per patientiam et consolationem scripturarum spem habeamus. ⁵dens autem patientiae et solacii det vobis id ipsum sapere in alterutrum secundum Iesum Christum, ⁶ut unianimes (unan.) uno ore honorificetis deum et patrem domini nostri Iesu Christi. ⁷propter quod suscipite inuicem, sicut et Christus suscepit vos in honorem dei. ⁸dico enim Christum Iesum ministrum fuisse circumcisionis propter veritatem dei, ad confirmandas promissiones (promission.) patrum, ⁹gentes autem super misericordiam (-dia) honorare deum, sicut scriptum est Propter hoc confitebor tibi in gentibus, [domine,] et nomini tuo cantabo. ¹⁰et iterum dicit Laetamini, gentes, cum plebe (populo F) eius. ¹¹et iterum Laudate omnes gentes dominum (dom. omn. G. F al), et magnificate eum omnes populi. ¹²et rursus (rursum L al) Esaias (Isaias) ait Erit radix Iesse, et qui exsurget regere gentes, in eo (eum) gentes spe-

ἐθῶν, ἐπ' αὐτῷ ἔθνη ἐλπιούσιν. ¹³ὁ δὲ θεὸς τῆς ἐλπίδος πληρῶσαι ὑμᾶς πάσης χαρᾶς καὶ εἰρήνης ἐν τῷ πιστεῦν, εἰς τὸ περισσεύειν ὑμᾶς ἐν τῇ ἐλπίδι ἐν δυνάμει πνεύματος ἁγίου.

¹⁴Πέπεισμαι δέ, ἀδελφοί μου, καὶ αὐτὸς ἐγὼ περὶ ὑμῶν ὅτι καὶ αὐτοὶ μεστοὶ ἐστέ ἀγαθωσύνης, πεπληρωμένοι πάσης γνώσεως, δυνάμει καὶ ἀλλήλους νοουθετεῖν· ¹⁵τολμηρότερον δὲ ἔγραψα ὑμῖν ἀπὸ μέρους, ὥς ἐπαναμνησκων ὑμᾶς διὰ τὴν χάριν τὴν δοθεῖσάν μοι ὑπὸ τοῦ θεοῦ ¹⁶εἰς τὸ εἶναι με λειτουργὸν χριστοῦ Ἰησοῦ εἰς τὰ ἔθνη, ἱεροουργοῦντα τὸ εὐαγγέλιον τοῦ θεοῦ, ἵνα γένηται ἡ προσφορὰ τῶν ἐθνῶν εὐπρόσδεκτος, ἡγιασμένη ἐν πνεύματι ἁγίῳ. ¹⁷ἔχω οὖν τὴν καύχησιν ἐν χριστῷ Ἰησοῦ τὰ πρὸς τὸν θεόν· ¹⁸οὐ γὰρ

1. 2. πληροφορήσαι ὑμᾶς ἐν πάσῃ χαρᾷ καὶ εἰρήνῃ

1. in eo fgv, in eum Hilār 1. 2. πληρῶσαι ὑμᾶς πᾶσης χαρᾶς καὶ εἰρήνης ACΔς, πληροφορησαι ὑμᾶς ἐν (om G) πᾶσῃ χαρᾷ καὶ εἰρήνῃ BG, repleat vos omni gaudio et pace fg 2. ἐν τῷ πιστεῦν ABCς, om AGfg 2. 3. εἰς τὸ περισσεύειν ὑμᾶς ACΔGς, ut abundetis vos g, ad abundandam vobis f, ὑμᾶς B 3. ἐν (om AGg) τῇ ἐλπίδι ABCΔGgvς, spei nostram f ἐν δυνάμει] sic corr C 4. ἀδελφοί μου ABCς, ἀδελφοί post ὑμῶν AGfg περὶ (de) ACAGfgvς, υπερ B 5. καὶ αὐτοὶ ABCς, om AGfg ἀγαθωσύνης ABCΔς, ἀγαπῆς G, dilectione gv, delectione f, add καὶ AGfg πᾶσης ACAGς, add τῆς B 6. δυνάμει καὶ ἀλλήλους ABCς, ita ut possitis alterutrum fv, ἀλλήλους δυνάμει AG, ut alterum possitis g τολμηροῦτερον (το μῆρ. G) CAGς, τολμηροτέρως AB 7. ἀπὸ ABC, ἀδελφοὶ ἀπὸ (ex) AGfgvς ἐπαναμνησκων ACAGς, ἀναμν. B 8. ἀπὸ ACAGς, ἀπὸ B εἶναι ABCfgvς, γενεσθαι AG χριστοῦ ἰησοῦ ABCGfgv, ἰησοῦ χριστοῦ Δς 8. 9. εἰς τὰ ἔθνη ACAGς, in gentibus fgv, om B 9. γένηται ACAGς, γένηθῃ B 10. εὐπρόσδεκτος ABCΔς, om Gg 11. τὴν BAG, om Δς et C? τὰ] quae f, quae est g τὸν ABAG et C?, om ζ

rabunt, ¹³deus autem spei impleat (impl., repleat L al) uos omni gaudio (gaudi) et pace in credendo, ut abundetis (hab.) in spe in (et L al, et in al) uirtute spiritus sancti. ¹⁴certus sum autem, fratres mei, et ego ipse de uobis, quoniam et ipsi pleni estis dilectione, repleti omni scientia, ita ut possitis (positis, possetis) alterutrum monere: ¹⁵audacius autem scripsi uobis, fratres, ex parte, tamquam in memoriam uos reducens propter gratiam quae data est mihi a deo, ¹⁶ut sim minister Christi Iesu in gentibus, sanctificans euangelium dei, ut fiat oblatio gentium accepta, sanctificata in spiritu sancto. ¹⁷habeo igitur gloriam in Christo Iesu ad deum: ¹⁸non enim audeo aliquid loqui

τολήσω τι λαλῆν ὧν οὐ κατεργάσατο χριστὸς δι' ἐμοῦ εἰς ὑπακοὴν ἐθνῶν, λόγῳ καὶ ἔργῳ, ¹⁹ἐν δυνάμει σημείων καὶ τεράτων, ἐν δυνάμει πνεύματος ἁγίου, ὥστε με ἀπὸ Ἱερουσαλὴμ καὶ κύκλῳ μέχρι τοῦ Ἰλλυρικοῦ πεπληρωκέναι τὸ εὐαγγέλιον τοῦ χριστοῦ. ²⁰οὕτως δὲ φιλοτιμοῦμαι εὐαγγελιζέσθαι, οὐχ ὅπου ὠνομάσθη χρι- ⁵στός, ἵνα μὴ ἐπ' ἀλλότριον θεμέλιον οἰκοδομῶ, ²¹ἀλλὰ καθὼς γέγραπται Οἷς οὐκ ἀνηγγέλῃ περὶ αὐτοῦ, ὄψονται, καὶ οἱ οὐκ ἀκηκόουσιν συνήσουσιν. ²²διὸ καὶ ἐνεκοπτόμην πολλάκις τοῦ ἐλθεῖν πρὸς ὑμᾶς, ²³νυνὶ δὲ μηκέτι τόπον ἔχων ἐν τοῖς κλίμασι τούτοις,

1. τολμῶ

1. τολμησω (τομ. C) *ACAG*ς, τολμω *Bfgv* τι λαλῆν *ABCfgv*, τι εἰπὲν *AGg*, λαλῆν τι εἰς οὐ κατεργασατο (κατεργασατο ο *G*, efficit *g*) χριστος δι' ἐμου (add λογῶν *B*) εἰς *ABCAG*ςς, per me non effecit christus *f* 2. ἐργῳ *ABCAG*ςς, factis *fo* δυνάμει *ABC*ςς, add αὐτοῦ *AGfg* 3. δυνάμει] add αὐτοῦ *pr G* ἁγίου *AAGfgv et C?*, Θεοῦ *ς*, om *B* με *ABC*ςςς, om *AGfg* 3. 4. ἀπο ἱερουσαλὴμ καὶ κύκλῳ μέχρι τοῦ ἰλλυρικοῦ πεπληρωκέναι *ABC*ςς (*Orig* 1,378^d 709^d 4,95^c), πεπληρωσθαι (*compleverim fg*, *compleverim g*) ἀπο ἱερουσαλὴμ μέχρι τοῦ ἰλλυρικοῦ καὶ κύκλῳ (in circuitu) *AGfg* 5. οὕτως *AG*, οὕτω *ς* φιλοτιμοῦμαι (—μοιμαι *G*, desideravi) εὐαγγελιζέσθαι *BAGg*, φιλοτιμουμένον εὐαγγελιζέσθαι *AC*ς *Orig* 1,378^d, hoc praedicavi evangelium *f* οὐχ ὅπου *ABC*ςςς, ὅπου οὐκ *AGg* χριστος *ABC*ς, ο *χριστος AG* 6. ἀλλότριον θεμέλιον *ABC*ςς *Orig* 1,378^d, ἀλλότριῳ θεμέλειῳ *G* γεγραπται *ABCAG*ςς, add quia *fg* 7. ἀνηγγέλῃ *AB*ςς, ἀναγγέλῃ *G*, ἀπηγγέλῃ *C* ὄψονται *ACAGfg*ςςς, ante οὖς οὐκ *B* 8. καὶ *ABCAG*ςςς, om *fo* ἐνεκοπτόμην *ABC*ςς, *impediebar fg*, ἐνεκοπήν *AG* πολλάκις *BAG*, τα πολλὰ *AC*ςς, plurimum *fg*, multum *g* venire *fgv* 9. ὑμᾶς] add ἀπο πολλῶν αἰτῶν ὡς αὐτὸν πορευομαι *ex multis iam* venire ad vos *Gg* νυν εἰδε *G* κλίμασιν *G*, κλίμασι *A*, κ.μ.ασι *C*. in his regionibus *fo*

(loq. aliq.) eorum quae per me non effecit (sic *F*, efficit ceteri) Christus in oboedientiam (—tia *F*) gentium, uerbo et factis, ¹⁹in uirtute signorum et prodigiorum, in uirtute spiritus sancti; ita ut ab Hierusalem per circuitum (—tu *F*) usque ad (in *F*) Illyricum (Hill.) repleuerim euangelium Christi. ²⁰sic autem euangelium hoc praedicavi (h. pr. eu. *F*, h. eu. pr. *al*, praed. euang. *al*), non ubi nominatus est Christus, ne super alienum fundamentum aedificarem (edif.), ²¹sed sicut scriptum est Quibus non est adnuntiatum de eo, uidebunt, et qui non audierunt intellegent. ²²propter quod et (om *pr F*, etiam *al*) *impediebar plurimum uenire ad uos* [et prohibitus sum usque adhuc *L*]: ²³nunc uero ulterius locum non habens in his regionibus, cupi-

ἐπιποθίην δὲ ἔχων [τοῦ] ἐλθεῖν πρὸς ὑμᾶς ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν, ²⁴ὥς
 ἂν πορεύωμαι εἰς τὴν Σπανίαν, (ἐλπίζω γὰρ διαπορευόμενος θεά-
 σασθαι ὑμᾶς καὶ ἀφ' ὑμῶν προπεμφθῆναι ἐκεῖ, ἐὰν ὑμῶν πρῶτον
 ἀπὸ μέρους ἐμπλησθῶ) ²⁵νυνὶ δὲ πορεύομαι εἰς Ἱερουσαλὴμ δια-
⁵κονῶν τοῖς ἁγίοις. ²⁶εὐδόκησαν γὰρ Μακεδονία καὶ Ἀχαΐα κοινω-
 νίαν τινὰ ποιήσασθαι εἰς τοὺς πτωχοὺς τῶν ἁγίων τῶν ἐν Ἱερουσα-
 λήμ. ²⁷εὐδόκησαν γὰρ, καὶ ὀφείλεται εἶσιν αὐτῶν· εἰ γὰρ τοῖς
 πνευματικοῖς αὐτῶν ἐκοινώνησαν τὰ ἔθνη, ὀφείλουσιν καὶ ἐν τοῖς
 σαρκικοῖς λειτουργῆσαι αὐτοῖς. ²⁸τοῦτο οὖν ἐπιτιλέσκει καὶ σφραγι-
¹⁰σάμενος αὐτοῖς τὸν καρπὸν τοῦτον ἀπελεύσομαι δι' ὑμῶν εἰς Σπα-
 νίαν· ²⁹οἶδαι δὲ ὅτι ἐρχόμενος πρὸς ὑμᾶς ἐν πληρώματι εὐλογίας

1. ἐπιποθίαν δε έχων (εχω Gg) ABCAGgvs, cupio autem f του
 ελθειν (veniendi) BCAGgvs, ελθειν (venire) Af απο πολλων
 (ικανων BC) ετων ABCAGs, a multis annis praecedentibus g, mul-
 tis iam praecedentibus annis f 1. 2. ως αν (ἐὰν s) ABCAs, ως
 αν ουν G, sed cum fg 2. πορευομαι ABCs, πορευομαι AG, pro-
 ficiscar g, proficisci coepero f ἐλπίζω γαρ ABCA, ἐλπίζω Gfg,
 ἐλεύσομαι πρὸς ὑμᾶς· ἐλπίζω γὰρ s διαπορευόμενος BCAGgvs,
 πορευόμενος A 3. νφ AG, απο B, νφ ACs 4. ex parte fgv
 νυνι ABCAs, νυν G δε ABCAGgs, igitur fgv πορευομαι
 ABCAGs, proficiscar fgv διακονων ABCs, διακονησαι AGfg
 5. ευδοκησαν ACAGfgvs, ευδοκησι Bg μακεδονια ABCAsvs,
 μακαιδονες Gg αχαια ABCAGfs, achaici g αγιων των εν
 ιερουσαλημ ABCvs, εν ιερουσαλημ αγιων AGfg 7. ευδοκησαν
 γαρ και οφειλεται ABCvs, οφειλεται γαρ (om A) AGfg εισιν
 αυτων ABCAf, αυτων εισιν Ggs ει γαρ ABCAGvs, quoniam
 si fg 9. ουν ABCAsvs, ουν ουν Gg 10. αυτοις ACAGfgvs,
 om Bv υμων ABCAsvs, υμας G εις ABAG, εις την Cs
 11. οίδα δε οτι ερχομενος ABCAsvs, γεινωσκω γαρ οτι Gg εν
 πληρωματι ABCs, εν πληροφορια AG, in abundantia (-tiam f) fgv

ditatem autem habens ueniendi ad uos ex multis iam praecedentibus annis, ²⁴[sed V] cum in Hispaniam proficisci coepero, spero quod praeteriens uideam uos et a uobis deducar illuc, si uobis primum ex parte fruius fuero. ²⁵nunc igitur proficiscar [in F al] Hierusalem ministrare sanctis. ²⁶probauerunt enim Macedonia (Mached. pr F) et Achaia (Acaia V) conlationem aliquam facere in pauperes sanctorum qui sunt [in F al] Hierusalem. ²⁷placuit enim eis, et debitores sunt eorum (e. s. F al): nam si spiritualium eorum participes facti sunt gentiles, debent et in carnalibus ministrare eis (illis). ²⁸hoc igitur cum consummauero et adsignaui eis (om V) fructum hunc, proficiscar per uos in Hispaniam: ²⁹scio autem quoniam ueniens ad uos in abundantia (hab. al, -iam F) benedictionis (-ones) Christi

χριστοῦ ἐλευσόμεαι. ³⁰πααρακαλῶ δὲ ὑμᾶς, ἀδελφοί, διὰ τοῦ κυρίου
 ἡμῶν Ἰησοῦ χριστοῦ καὶ διὰ τῆς ἀγάπης τοῦ πνεύματος, συναγα-
 νίσασθαι μοι ἐν ταῖς προσευχαῖς ὑπὲρ ἐμοῦ πρὸς τὸν θεόν, ³¹ἵνα
 ῥυσθῶ ἀπὸ τῶν ἀπειθούντων ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ καὶ ἡ διωροφορία μου
 ἣ ἐν Ἱερουσαλὴμ ἐνπρόσδεκτος τοῖς ἀγίοις γένηται, ³²ἵνα ἐν χαρῇ
 ἔλθω πρὸς ὑμᾶς διὰ θελήματος κυρίου Ἰησοῦ. ³³ὁ δὲ θεὸς τῆς
 εἰρήνης μετὰ πάντων ὑμῶν [ἀμήν].

¹Συνίστημι δὲ ὑμῖν Φοίβην τὴν ἀδελφὴν ἡμῶν, οὗσαν δια-
 κονον τῆς ἐκκλησίας τῆς ἐν Κεγχραιῖς, ²ἵνα προσδέξησθε αὐτὴν ἐν
 κυρίῳ ἀξίως τῶν ἀγίων καὶ παρυστήτε αὐτῇ ἐν ᾧ ἂν ὑμῶν χρῆζῃ ¹⁰

8. ὑμῶν,

1. χριστοῦ ABCAGfg, τοῦ εὐαγγελίου τοῦ Χριστοῦ ε ευλευσο-
 μαι G δε ABCAGgς, itaque f ἀδελφοί ACAGfgς, om B
2. 3. ut sollicitudinem impertiamini mihi fg 3. προσευχαῖς ABCς, add
 τμων AGfg υπερ μου ABCΔς, om Gfg 4. ἐν ABCAGgς,
 qui sunt in fo καὶ ABCAGfg, καὶ ἵνα ε διωροφορία BAGf,
 διακονία ACς, administratio g 5. ἐν BAG, ἐς ACς προσδεκ-
 τος G τοῖς ἀγίοις γένηται ABC, γένηται τοῖς ἀγίοις AGfg
 cum gaudio f 6. ἐλθω BAGfgς, ἐλθων AC κυρίου (χριστοῦ
 AGfg) ἵησον BAGfg, θεῖον ACς, add στανανανωμαι (καὶ συν.
 ε) τμων ACς, add καὶ (et ut g, ut f) αναψυξω (-ψυχω G) μεθ
 υμων AGfg, quae om B 7. κερηνης ABCς, add ητω AGfg
 σμην BCΔfς, om AGg 8. δε ABCς, om AGfg τμων BCΔ
 fς, υμων AGg διακονον AAGς, καὶ διακονον BC, in ministerio
 fgv 9. τῖς alterum om g ἐν (εγ A) κενχραις AG, cenchrīs f,
 kenchrīs g προσδέξησθε αὐτην BCAGfg, αὐτην προσδέξησθε A
 vς 10. ω αν ABCAGgς, quibuscunque f 10. seq υμων χρῆζη
 πραγματι ABCAGς, vestri desideraverit g, desideraverit vestri f

ueniam. ³⁰obsecro igitur (ergo L) uos, fratres, per dominum nostrum
 Iesum Christum et per caritatem spiritus [sancti F al], ut adiuuetis
 (adiuhetis F) me in orationibus [et oretis F al, uestris al] pro me
 ad deum (dominum F), ³¹ut liberer ab infidelibus qui sunt in Iudaea,
 et obsequii (obsequi, ministerii) mei oblatio accepta fiat in Hierusa-
 lem (Hierusolyma al, Hierusolyma L) sanctis (et ministerium meum
 quod Hierosolymam defertur acceptabile sanctis fiat F), ³²ut ueniam
 ad uos in gaudio (gaudium) per uoluntatem dei (per uoluntate Christi
 Iesu F) et refrigerer (requiescam F al) uobiscum. ³³deus autem pa-
 cis sit cum omnibus uobis, amen. ¹commendo autem uobis Phoebe
 sororem nostram, quae est in ministerio ecclesiae quae est Cenchrīs;
²ut eam suscipiatis in domino digne (dignae F) sanctis (satis F al)
 et adsistatis (assist.) ei in quocunque negotio uestri indiguerit: etenim

πράγματι· καὶ γὰρ αὕτη προστάτις πολλῶν ἐγενήθη καὶ ἐμοῦ αὐτοῦ.

Ἀσπάσασθε Πρίσκαν καὶ Ἀκύλαν τοὺς συνεργοὺς μου ἐν
 χριστῷ Ἰησοῦ, ὅτινες ὑπὲρ τῆς ψυχῆς μου τὸν ἑαυτῶν τράχηλον
 ὑπέδηξαν, οἷς οὐκ ἐγὼ μόνος εὐχαριστῶ ἀλλὰ καὶ πᾶσαι αἱ ἐκκλη-
 σίαι τῶν ἰθνην, καὶ τὴν κατ' οἶκον αὐτῶν ἐκκλησίαν. ἀσπάσασθε
 Ἐπαίνειτον τὸν ἀγαπητὸν μου, ὃς ἐστὶν ἀπαρχὴ τῆς Ἀσίας εἰς
 χριστόν. Ἀσπάσασθε Μυρίαν, ἣτις πολλὰ ἐκοπίυσεν εἰς ὑμᾶς. Ἀσπά-
 σασθε Ἀνδρόνικον καὶ Ἰουρίαν τοὺς συγγενεῖς μου καὶ συναιχμα-
 λώτους μου, οἵτινές εἰσιν ἐπίσημοι ἐν τοῖς ἀποστόλοις, οἳ καὶ πρὸ
 ἐμοῦ γέγοναν ἐν χριστῷ. Ἀσπάσασθε Ἀμπλίαν τὸν ἀγαπητὸν μου
 ἐν κυρίῳ. Ἀσπάσασθε Οὐρβανὸν τὸν συνεργὸν ἡμῶν ἐν κυρίῳ,

11. Ἀμπλιᾶτον

1. αὕτη ε 1. 2. προστάτις πολλῶν ἐγενήθη καὶ ἐμου (add τε A)
 αὐτοῦ (καὶ αὐτοῦ ἐμοῦ ε) ABCε, καὶ ἐμου καὶ ἀλλῶν προστάτης
 (παραστάτις G) ἐγένετο AG, quoque (et g) mihi et aliis adstitit
 (adstitit vel adsistens facta g) fg 3. πρίσκαν ABCAGfg, Πρίσ-
 κίλλαν ε 4. cervicem g, cervices fv 5. proposuerunt f, posue-
 runt g 6. καὶ τὴν κατ' οἶκον αὐτῶν ἐκκλησίαν ABCε, ante 4.
 οἰτινὲς AGfg 7. ἐπαινέτον A, epenetum fg dilectum mihi fv
 a (in f) principio fg ασίας ABCAGfg, Ἀχάϊας ε 7. 8. εἰς
 χριστόν ABCε, ἐν χριστῷ AGfg 8. μαρίαν ABC, μαριάμ AGε
 εἰς υμᾶς AC, ἐν υμῖν AGfg, εἰς ἡμᾶς Bε 9. συγγενεῖς G
 καὶ ἀλλοτρῶν ACAGε, καὶ τοὺς B 10. 11. οἱ καὶ πρὸ ἐμου γεγό-
 ναν (-νασιν Cε) ABCε, τοῖς πρὸ ἐμου AG, qui ante me fuerunt
 fg 11. χριστῷ ABCε, add ἡσὺν AGfg ἀμπλίαν BCΔε, ἀμ-
 πλιᾶτον AGfg μου ACAGε, mihi fv, om B 12. ἡμῶν
 ABCAGε, meum f κυρίῳ CAGfg, χριστῷ ABε

ipsa quoque adstitit (adsistit pr F, adstitit L) multis et mihi ipsi
 (om al) (mihi ipsi et multis F al). ³salutate Priscam (Priscillam pr
 F) et Aquilam adiutores meos in Christo Iesu, ⁴qui pro anima mea
 suas ceruices subposuerunt, quibus non solus (solum) ego gratias ago,
 sed et cunctae ecclesiae (cuncta ecclesia F al) gentium; ⁵et domes-
 ticam (-ca F al) eorum ecclesiam (ecclesia al). salutate Ephraenitum
 (Ephenitum F al, Phenitum al) dilectum mihi, qui est primitivus
 (primitiae) Asiae in Christo [Iesu]. ⁶salutate Mariam, quae multum
 laboravit in vobis. ⁷salutate Andronicum (-cam) et Iuliam (sic pr F,
 Iuliam L al, Iulium V) cognatos et concaptivos meos, qui sunt no-
 biles in apostolis, qui et ante me fuerunt in Christo. ⁸salutate Am-
 pliatum dilectissimum (dilectum F al) mihi in domino. ⁹salutate Vr-
 banum adiutorem nostrum in Christo [Iesu], et Stachyn (Stachin,

καὶ Στάχυν τὸν ἀγαπητὸν μου. ¹⁰ἀσπάσασθε Ἀπελλῆν τὸν δόκιμον ἐν χριστῷ. ἀσπάσασθε τοὺς ἐκ τῶν Ἀριστοβούλου. ¹¹ἀσπάσασθε Ἡρωδίωνα τὸν συγγενῇ μου. ἀσπάσασθε τοὺς ἐκ τῶν Ναρκίσσου τοὺς ὄντας ἐν κυρίῳ. ¹²ἀσπάσασθε Τρύφειναν καὶ Τρυφῶσαν τὰς κοπιώσας ἐν κυρίῳ. [ἀσπάσασθε Περσίδα τὴν ἀγαπη- ⁵τὴν, ἣτις πολλὰ ἐκοπίασιν ἐν κυρίῳ.] ¹³ἀσπάσασθε Ῥοῦφον τὸν ἐκλεκτὸν ἐν κυρίῳ, καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ καὶ ἱμοῦ. ¹⁴ἀσπάσασθε Ἀσύγκριτον Φλέγοντα Ἑρμῆν Πατρόβαν Ἑρμῆν καὶ τοὺς σὺν αὐτοῖς ἀδελφούς. ¹⁵ἀσπάσασθε Φιλόλογον καὶ Ἰουλίαν, Νηρέα καὶ τὴν ἀδελφὴν αὐτοῦ, καὶ Ὀλυμπᾶν, καὶ τοὺς σὺν αὐτοῖς πάντας ¹⁰ἄγλους. ¹⁶ἀσπάσασθε ἀλλήλους ἐν φιλήματι ἁγίῳ. ἀσπάζονται ὑμᾶς αἱ ἐκκλησίαι πᾶσαι τοῦ χριστοῦ.

9. Ἰουνίαν, Νηρέαν

1. stachin f τὸν] sic corr G μου ABCdfg, add ἐν κυρίῳ G
2. αριστοβολουῖ G, aristoboli fgv 3. erodionem fg συγγενῇ
G, συγγενῆ A 4. τρυφειναν BΔς, τρυφειναν AG, τυφειναν C,
tryphenam g, triphenam f 5. κοπιώσας ABΔGς, κοπιώσας C, la-
borantes g, qui laboraverunt f 5. 6. ασπασασθε περσιδα (persi-
dam f) τὴν αγ. ητις πολλὰ εκ. ἐν κυρίῳ BCΔfς, om AGg
7. dilectum f 8. ασυνκριτον G ερμῆν ABCAGfg, Ἑρμῆν ε
ερμῆν ABCAGfg, Ἑρμῆν ε 9. ιουλιαν ABΔfgς, ιουνιαν CG
νηρεα BCΔς, νηρειαν AG, neream fg 10. ολυμπιαν ABCς, ολυμ-
πιαν Δ, ολυμπειδα G, olympiadem fg 11. 12. ασπάζονται υμᾶς
αι εκκλησαι πᾶσαι (om ε) του χριστου ABCς, om AGfg. confer
p. 318, 11.

Stachen al, Stachin F) dilectum meum. ¹⁰salutate Apellen (Appell.) probum in Christo. ¹¹salutate eos qui sunt ex Aristoboli (Arest. L). salutate Herodionem (Erod. F al) cognatum meum. salutate eos qui sunt ex Narcissi (Narcessi al, Narcessis F), qui sunt (q. s. om al) in domino. ¹²salutate Triphenam (sic V, Trifonam pr F, Thyrfenam L, Trypaeum, Tryponam al) et Tryphosam (Tryfosam L, Trifosam F al), quae laborant in domino. [salutate Persidam (Praesidam V) carissimam, quae multum laboravit in domino. om al] ¹³salutate Rufum electum (dilect.) in domino, et matrem eius et meam. ¹⁴salutate Asyncritum (Asincritum F al, -cretum al) Phlegonta (sic L, Fle-gontan F al, Phlegontam al) Hermen (Hernem al) Patroban Herimam (Hernam F) et qui cum eis (eos pr F) sunt fratres. ¹⁵salu-tate Philologum (Fil. F al) et Iuliam, [et F al] Nerenm et soro-rem eius, et (om V?) Olympiadem (Olinp.) [et Olympia V], et omnes qui cum eis sunt sanctos. ¹⁶salutate inuicem in osculo sancto. salutant uos omnes ecclesiae Christi. ¹⁷rogo autem uos, fratres, ut

¹⁷Παρακαλῶ δὲ ὑμᾶς, ἀδελφοί, σκοπεῖν τοὺς τὰς διχοστασίας καὶ τὰ σκάνδαλα παρὰ τὴν διδασχὴν ἣν ὑμεῖς ἐμάθετε ποιοῦντας, καὶ ἐκκλίνετε ἀπ' αὐτῶν· ¹⁸οἱ γὰρ τοιοῦτοι τῷ κυρίῳ ἡμῶν χριστῷ οὐ δουλεύουσιν, ἀλλὰ τῇ ἑαυτῶν κοιλίᾳ, καὶ διὰ τῆς χρηστολογίας ¹⁹καὶ εὐλογίας ἐξαπατῶσιν τὰς καρδίας τῶν ἀκάκων. ¹⁹ἡ γὰρ ὑμῶν ὑπακοὴ εἰς πάντας ἀφίκετο· ἐφ' ὑμῖν οὖν χαίρω, θελῶ δὲ ὑμᾶς σοφοὺς εἶναι εἰς τὸ ἀγαθόν, ἀκραιότους δὲ εἰς τὸ κακόν. ²⁰ὁ δὲ θεὸς τῆς εἰρήνης συντρίψῃ τὸν σατανᾶν ὑπὸ τοὺς πόδας ὑμῶν ἐν τάχει.

Ἡ χάρις τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ χριστοῦ μεθ' ὑμῶν.

²¹Ἀσπάζεταιται ὑμᾶς Τιμόθεος ὁ συνεργός μου, καὶ Λούκιος καὶ Ἰάσων καὶ Σωσίπαιρος οἱ συγγενεῖς μου. ²²ἀσπάζομαι ὑμᾶς ἐγὼ Τέρτιος ὁ γράψας τὴν ἐπιστολὴν ἐν κυρίῳ. ²³ἀσπάζεταιται ὑμᾶς Γάιος

1. παρακαλῶ ABCG⁵, ερωτῶ A σκοπεῖν ABCv⁵, ασφαλῶς σκοπεῖτε (-ται G) ΔGfg τοὺς] eos qui fg διχοστασίας ABCAGf v⁵, dissensiones faciunt g 2. ποιοῦντας ABCv⁵, λεγοντας η ποιοῦντας ΔGfg 3. ἐκκλινετε AAG⁵, ἐκκλινετε BC τῷ om G ημῶν (add Ἰησοῦ ε) χριστῷ ABC⁵, χριστῷ (et christo f) ημῶν Δ Gfg 4. δουλεύουσιν G 5. καὶ εὐλογίας ABCv⁵, om ΔGfg ἐξαπατῶσι (-σει G) CG⁵ 5. 6. ὑμῶν ὑπακοή ABCv⁵, ὑπακοή ὑμῶν ΔGg 6. ἐφ ὑμῖν οὖν χαίρω ABC, χαίρω οὖν (add τὸ ε) ἐφ (in) ὑμῖν ΔGfgv⁵ θελῶ δε ABC⁵, καὶ θελῶ ΔGfg 7. σοφους BAGfgv, add μὲν AC⁵ in bono vel um g ακραιότους A in malo vel um g 8. τῆς εἰρήνης ABCAGfgv⁵, om Orig 2,509^b συντρίψῃ BCAGf⁵ Orig, συντρίψῃ Agv ὑπο τοὺς πόδας ὑμῶν ἐν ταχὲι BCAGfgv⁵ Orig 2,509^b, ἐν ταχὲι ὑπο τοὺς πόδας ὑμῶν A. Orig 2,804^d 9. ἡ χάρις του κ. ημ. ιησου χριστου (om B) μεθ ὑμῶν (add Ἀμὲν ε) ABCv⁵, om ΔGfg 10. ἀσπάζεταιται ABCΔ Gfgv⁵, Ἀσπάζονται ε μου ACΔGfgv⁵, om B καὶ alterum om B 11. σωσπαιρος C συγγενεῖς G μου ABCv⁵, add καὶ αὶ ἐκκλησῆσαι πασαι τον χριστον ΔGfg

obseruetis eos qui dissensiones et offendicula praeter doctrinam quam uos didicistis (dedic.) faciunt, et declinate ab illis: ¹⁸huius modi enim Christo domino nostro non seruiunt, sed suo uentri, et per dulces sermones et benedictiones seducunt (-cant) corda innocentium. ¹⁹uestra enim oboedientia in omnem locum diulgata (prouulgata F al) est: gaudeo igitur in uobis, sed uolo uos sapientes esse in bono et simplices in malo (malum). ²⁰deus autem pacis conterat (conterat L al) satanan sub pedibus uestris uelociter. gratia domini nostri Iesu Christi (om al) uobiscum. ²¹salutat uos Timotheus adiutor meus, et Lucius et Iason (Zason F) et Sosipater (Susipater F) cognati mei. ²²saluto uos [et] ego Tertius, qui scripsi (scripsi) epistulam, in domino. ²³sa-

ὁ ξένος μου καὶ ὅλης τῆς ἐκκλησίας. ἀσπάζεταιται ὑμᾶς Ἐραστος ὁ οἰκονόμος τῆς πόλεως, καὶ Κοῦαρτος ὁ ἀδελφός.

²⁵Τῷ δὲ δυναμένῳ ὑμᾶς στηρίζει κατὰ τὸ εὐαγγέλιόν μου καὶ τὸ κήρυγμα Ἰησοῦ χριστοῦ, κατὰ ἀποκάλυψιν μυστηρίου χρόνοις αἰωνίοις σεισηγμένου, ²⁶φανερωθέντος δὲ νῦν διὰ τε γραφῶν προφητικῶν καὶ ἐπιταγῇ τοῦ αἰωνίου Θεοῦ εἰς ὑπακοὴν πίστεως εἰς πάντα τὰ ἔθνη γνωρισθέντος, ἡμῶν σοφῷ Θεῷ, διὰ Ἰησοῦ χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, ἀμήν.

2. ὅλης τῆς ἐκκλησίας (sic corr C) ABCA, universae ecclesiae fgv, ὅλαι αἱ ἐκκλησίαι G, τῆς ἐκκλησίας ὅλης ε ασπάζεταιται om g et pr G 2. ἀδελφός ABCv, add ²⁴η χάρις τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ (l. χ. om Gg) μετὰ πάντων ὑμῶν ἀμήν AGfg 3. τῷ δὲ δυναμένῳ usque ad finem epistolae ABCAfvs, om Gg. confer p. 310,7 τῷ δὲ δυναμένῳ] Orig 4,104^e, qui autem potest f, ei autem qui potens est v Hilar 830 ὑμᾶς στηρίζει ABCAfvs Orig, confirmare vos Hilar 3. 4. καὶ τὸ κήρυγμα ἰησοῦ χριστοῦ (χριστοῦ ἰησοῦ B) ABCAfvs Hil, om Orig 4. κατὰ] secum et f sacramenti f Hilar 5. σεισηγμένου ABCAς Orig 1,389^c 488^a 2,724^d 4, 104^e 257^c, taciti v Hilar, taciturnitatis f φανερωθέντος (innotesceret f) διὰ νῦν ABCAfς Orig 1,389^d 488^a 4,104^e (2,724^d) Hilar, καὶ νῦν φανερωθέντος Orig 4,257^c τε ABCς Orig, om Afv Hil προφητικῶν ABCAς Orig Hilar, prophetarum fv, add καὶ τῆς ἐπιφανείας τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ Orig 1,488^a 4,105^a 257^c et similiter 1,389^d 2,724^d 6. εἰς ὑπακοὴν ABCAς Hilar 830, in oboedientia f 7. γνωρισθέντος ABCA, cogniti Hilar, declarasset f, cognito (γνωρισθέντι) v σοφῷ Θεῷ ABCvς Hilar, Θεῷ σοφῷ Af ἰησοῦ χριστοῦ ACAfvs Hilar, χριστοῦ ἰησοῦ B 8. ὡς ACAs Hilar, cuius f, om B τῶν αἰώνων Afv Hilar, om BCς ἀμήν om Hilar πρὸς ῥωμαίους ABCA, πρὸς ῥωμαίους ἐτελεισθη πρὸς κορινθίους αρχεται Gg, epistula pauli apostoli explicit scribens a corinthiun f, Πρὸς Ῥωμαίους ἐγράφη ἀπὸ Κορίνθου διὰ Φοίβης τῆς διακόνου τῆς ἐν Κεγχρεαῖς ἐκκλησίας ε

lutat uos Gaius hospes meus et uniuersae ecclesiae (uniuersa ecclesia) [gentium Fal]. salutat uos (om L) Erastus (Herastus F) arcarius ciuitatis, et Quartus frater. ²⁵Ei autem qui potens est uos (bis L, om al) confirmare iuxta (iusta F) euangelium meum et praedicationem (pred.) Iesu Christi, secundum reuelationem mysterii temporibus aeternis taciti, ²⁶quod nunc patefactum est per scripturas (scribit F) prophetarum secundum praeceptum aeterni dei, ad oboeditionem (-dientiam) fidei in cunctis gentibus, cognito ²⁷solo sapienti deo, per Iesum Christum, cui honor [et gloria] in saecula saeculorum, amen.

Exp. epist. [Pauli apostoli] ad Romanos.

ΠΡΟΣ ΚΟΡΙΝΘΙΟΥΣ Α.

Παῦλος [κλητός] ἀπόστολος χριστοῦ Ἰησοῦ διὰ θελήματος θεοῦ, καὶ Σωσθένης ὁ ἀδελφός, ²τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ θεοῦ, ἡγιασμένοις ἐν χριστῷ Ἰησοῦ, τῇ οὖσῃ ἐν Κορίνθῳ, κλητοῖς ἁγίοις σὺν πᾶσιν τοῖς ἐπικαλουμένοις τὸ ὄνομα τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ χριστοῦ ἐν παντί ⁵τόπῳ, αὐτῶν καὶ ἡμῶν. ³Χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ πατρὸς ἡμῶν καὶ κυρίου Ἰησοῦ χριστοῦ.

⁴Εὐχαριστῶ τῷ θεῷ μου πάντοτε περὶ ὑμῶν ἐπὶ τῇ χάριτι τοῦ θεοῦ τῇ δοθείσῃ ὑμῖν ἐν χριστῷ Ἰησοῦ, ⁵ὅτι ἐν παντί ἐπλου-
τίσθητε ἐν αὐτῷ, ἐν παντί λόγῳ καὶ πάσῃ γνώσει, ⁶καθὼς τὸ
¹⁰μυστήριον τοῦ χριστοῦ ἐβιβαιώθη ἐν ὑμῖν, ⁷ὥστε ὑμᾶς μὴ ὑστε-

προς κορινθίους α BC, προς κορινθίους επιστολῇ α Α, προς κο-
ρινθίους αρχεται Gg, prima ad corinthios f, Παύλου τοῦ ἀποστόλου
ἢ πρὸς Κορινθίους ἐπιστολῇ πρώτη ε 1. κλητός BGgvs, om
AΔf χριστου ιησου BAGfgv, ιησου χριστου Ας 2. τῇ Α
ΑGς Orig 4,158^c, om B 2. 3. ἡγιασμένοις... ἁγίοις om Orig
3. χριστῷ om g τῇ οὖσῃ ἐν κορινθῳ BAGfg, ante ηγιασμένοις
Ας 4. ημων BAGfgs Hilar 480, om A Orig χριστου BAG
fgvs Orig Hilar, om A 5. καὶ ημων BAGfgv, τε καὶ ημων ε et
A in litura 7. μου ACAGfgvs Hilar 254, om B in gratia
fgv, super gratiam Hilar 7. 8. χάριτι του θεου A in litura
8. in omni g, in omnibus fv Hilar 169 254 9. ἐν alterum ABC
AGgvs Orig 1,225^c 258^b 709^b Hilar, om f πασῇ ABCAGfgs Orig
Hilar 254, om Hilar 169 γνώσει] Orig, σοφίᾳ Orig 1,225^c
10. χριστου ABΔfvς, θεου Gg

INC. [EPISTVLA] AD CORINTHIOS (-THEOS) [PRIMA].

Paulus uocatus apostolus Christi Iesu per uoluntatem dei, et
Sostines (Sustenens V, Sostenens L, Sustinens pr F al) frater, ²ecclesiae
dei, [quae est Corinthi (Corr.), om corr F] sanctificatis in Christo
Iesu, qui sunt Corinthii (sic F: q. s. C. om ceteri), uocatis sanctis
cum omnibus qui inuocant nomen domini nostri (om F) Iesu Christi
in omni loco ipsorum et nostro. ³gratia uobis et pax a deo patre
nostro et domino Iesu Christo. ⁴gratias ago deo meo semper pro
uobis in gratia dei quae data est uobis in Christo Iesu, ⁵quia in om-
nibus diuites facti estis in illo, in omni uerbo et in omni scientia,
⁶sicut testimonium Christi confirmatum est in uobis, ⁷ita ut nihil uo-

ρεῖσθαι ἐν μηδενὶ χαρίσματος, ἀπεικδομένους τὴν ἀποκάλυψιν τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ χριστοῦ· ⁸ὅς καὶ βεβαιώσει ὑμᾶς ὡς τέλους ἀνιγκλήτους ἐν τῇ ἡμέρᾳ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ χριστοῦ. ⁹πιστὸς ὁ θεός, δι' οὗ ἐκλήθητε εἰς κοινωνίαν τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Ἰησοῦ χριστοῦ τοῦ κυρίου ἡμῶν.

¹⁰Παρακαλῶ δὲ ὑμᾶς, ἀδελφοί, διὰ τοῦ ὀνόματος τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ χριστοῦ, ἵνα τὸ αὐτὸ λέγητε πάντες καὶ μὴ ᾗ ἐν ὑμῖν σχίσματα, ἥτις δὲ κατηρτισμένοι ἐν τῷ αὐτῷ νοῦ καὶ ἐν τῇ αὐτῇ γνώμῃ. ¹¹ἰδοὺ γάρ μοι περὶ ὑμῶν, ἀδελφοί μου, ἐκ τῶν Χλόης, οἱ ἔρριθες ἐν ὑμῖν ἰδοίην. ¹²λέγω δὲ τοῦτο, ὅτι ἔκαστος ὑμῶν ἡ λέγει Ἐγὼ μὲν εἰμι Παύλου, ἐγὼ δὲ Ἀπολλῶ, ἐγὼ δὲ Κηφᾶ, ἐγὼ δὲ χριστοῦ. ¹³μεμέρισται ὁ χριστός. μὴ Παῦλος ἑσταυρώθη περὶ ὑμῶν ᾗ εἰς τὸ ὄνομα Παύλου ἐβουπτόσθῃτε; ¹⁴ἐχαριστῶ τῷ θεῷ,

12. ἑσταυρώθη ὑπὲρ

1. μηδενὶ *G* 2. confirmavit *sgv* ὡς *ABC*, ἀκρι *AG* 3. ἐν τῇ ἡμέρᾳ *ABC*, ἐν τῇ παρουσίᾳ *AGg*, in adventum *f* χριστοῦ *om B?* 4. ὁ *om C* δι *ABCfgv* *Hilar* 909, *υφ AG* 6. δε *ABCAGfgv* *Cypr* 196 326, *om Hilar* 386 6. 7. διὰ τοῦ ὀνομα-
τος τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ *ABC* *Cypr*, διὰ τοῦ ὀνομα-
τος ἰησοῦ χριστοῦ (*χρ. ιησ. Aff*) τοῦ κυρίου ἡμῶν *AGfg*, *om Hi-*
lar 7. λέγητε *ABCAGfgv* *Cypr*, sapiatis *Hilar* 8. ᾗτε δέ] *ἵνα ᾗτε Orig* 3,616^b et add omnes *Hilar* 461 compositi *Cypr* 196
326, perfecti *sgv Hilar* 461 ἐν prius *om Hilar* καὶ ἐν *ABC*
fgv *Orig Cypr* et corr *G*, καὶ *pr G*, *om Hil* 9. ὑμῶν... ὑπο
corr *C*. μου *ABGgv*, *om Af* et *pr C?* 11. *Orig* 3,616^c
12. περὶ *BA*, ὑπὲρ *ACG*, pro *sgv* 13. in nomine *sgv* τῷ θεῷ
CAGfgv, add μου *Av*, *om B*

his desit in ulla (nulla *F al*) gratia, expectantibus (exp.) reuelationem domini nostri Iesu Christi; ⁸qui et confirmavit uos usque in (ad *F*) finem sine crimine, in die aduentus domini nostri Iesu Christi. ⁹Fidelis deus, per quem vocati estis in societatem (-tate *F*) filii eius Iesu Christi domini nostri. (2) ¹⁰Obsecro autem uos, fratres, per nomen domini nostri Iesu Christi, ut id ipsum dicatis omnes et (ut *L*) non sint in uobis scismata, sitis autem perfecti in eodem sensu (sensum) et in eadem scientia (scientiam *F*, sententia *L*). (3) ¹¹Significatum est enim mihi de nobis, fratres mei (f. m. de u.), ab his qui sunt Chloes (Cloes *L*), quia contentiones inter uos sunt (s. i. u.). ¹²Hoc autem dico, quod unus quisque uestrum dicit Ego quidem sum Pauli, ego autem Apollos, ego uero Cephae (Cephe *F*), ego autem Christi. ¹³diuisus est Christus. numquid Paulus cruci fixus est pro uobis aut in nomine Pauli baptizati estis? (4) ¹⁴Gratias ago deo [ineo *F*], quod

οὐδένα ὑμῶν ἐβάπτισα, εἰ μὴ Κρίσπον καὶ Γάϊον, ¹⁵ἵνα μὴ τις εἴπῃ οὐ εἰς τὸ ἑμὸν ὄνομα ἐβαπτίσθητε. ¹⁶ἐβάπτισα δὲ καὶ τὸν Στεφανῶ οἶκον· λοιπὸν οὐκ οἶδα εἴ τινα ἄλλον ἐβάπτισα. ¹⁷οὐ γὰρ ἀπέστειλén με [ὁ] χριστὸς βαπτίζειν, ἀλλ' εὐαγγελίζεσθαι οὐκ ἐν σοφίᾳ λόγου, ἵνα μὴ κενωθῇ ὁ σταυρὸς τοῦ χριστοῦ.

¹⁸Ὁ λόγος γὰρ ὁ τοῦ σταυροῦ τοῖς μὲν ἀπολλυμένοις μωρία εἰσίν, τοῖς δὲ σωζομένοις ἡμῖν δύναμις Θεοῦ ἐστίν. ¹⁹γίγρῃται γὰρ Ἀπολῶ τὴν σοφίαν τῶν σοφῶν, καὶ τὴν σύνεσιν τῶν συνετῶν ἀθετήσω. ²⁰ποῦ σοφός; ποῦ γραμματεὺς; ποῦ συζητητῆς τοῦ αἰῶνος τούτου; οὐχὶ ἐμώρηνεν ὁ Θεὸς τὴν σοφίαν τοῦ κόσμου; ²¹ἐπειδὴ γὰρ ἐν τῇ σοφίᾳ τοῦ Θεοῦ οὐκ ἔγνω ὁ κόσμος διὰ τῆς

2. εἰπῇ] sic pr? corr C, εἰμῇ pr C in meo nomine g, in nomine meo fν ἐβαπτισθητε ABCv, ἐβαπτισα ΔGfgς ἐβαπτισα ABCς, βεβαπτισα ΔG 3. ἄλλον ABCΔς, om Gfg ἐβαπτισα AB CGς, βεβαπτισα Δ 4. ἀπείστω... A ο χριστος BG, χριστος ACΔς misit in christus annuntiare Cypri 324 ἀλλ' εὐαγγελίζεσθαι AAGς, ἀλλὰ εὐαγγελισασθαι B, ἀλλ' εὐαγγέλι..σθαι C 5. σοφία λόγον ABCAGfgς, sermonis sapientia Cypri, sermone sapientiae Hilar 822 6. ο του ACAGς, τον B 6. 7. τοις μιν (om f Iren) απολλυμένοις μωρια εστιν ABCAGfgς Iren 17, stultitia est his qui pereunt Cyprian 324 Hilar 822 7. salvatis g ἡμιν ABCΔς, om Gfg Iren Cypri Hilar ἐστίν om Iren 8. γὰρ ABCGfgς Cypri Hilar, om Δ Orig 2,719^c συνετω pr C, ασυνετων G 9. sapiens fgv Cyprian Hilar 795 822, sapiens est Hilar 811 πον γραμματεως ABCAGfgς Cypri Hilar, om Hilar 795 συζητητης ACG, συζητ. ς 9. 10. του αιωνος τουτου ABCAGfgς Cypri Hilar, huius saeculi fν, saeculi Hilar 795 10. του κοσμου ABCA Orig 3,175^c, του κοσμου τουτου Ggς Orig 3,318^c, huius mundi fν Cypri 324 Hilar 811 822 11. επειδη γαρ ABCΔς Orig 1,331^d, nam quia fgv Hilar 811, quoniam quidem Cypri Hil 822, επει δε pr G, επειδη corr G. ἐπει Orig 1,589^b mundum f, hic mundus Hilar 811 cod

neminem vestrum baptizavi (haht.), nisi Crispum et Gaium; ¹⁵nequis dicat quod in nomine meo baptizati estis (sitis V). ¹⁶baptizavi autem et Stephanae (Stef. F) domum: ceterum nescio siquem alium (om F al) baptizaverim (b. a. V). ¹⁷non enim misit me Christus baptizare, sed evangelizare non in sapientia verbi, ut non euacuaretur crux Christi. (5) ¹⁸Verbum enim (om al) crucis pereuntibus quidem stultitia (-iam pr F) est, his autem qui salvi fiunt, id est nobis, (id e. n. om pr F) virtus dei est (om al). ¹⁹scriptum est enim Perdam sapientiam sapientium, et prudentium prudentium reprobo. ²⁰ubi sapiens? ubi scriba? ubi conquisitor (inquis. L) huius saeculi? nonne stultum fecit deus sapientiam huius mundi? ²¹nam quia in dei sapientia (-inm L

σοφίας τὸν Θεόν, εὐδόκησεν ὁ Θεὸς διὰ τῆς μωρίας τοῦ κυρύνμα-
τος σώσαι τοὺς πιστεύοντας· ²²ἐπειδὴ καὶ Ἰουδαῖοι σημεῖα μιτου-
σιν καὶ Ἕλληνες σοφίαν ζητοῦσιν, ²³ἡμεῖς δὲ κηρύσσομεν χριστὸν
ἐσταυρωμένον, Ἰουδαίοις μὲν σκάνδαλον, ἔθνεσιν δὲ μωρίαν, ²⁴αὐ-
τοῖς δὲ τοῖς κλητοῖς, Ἰουδαίοις τε καὶ Ἕλλησιν, χριστὸν Θεοῦ δυν-
αμιν καὶ Θεοῦ σοφίαν· ²⁵ὅτι τὸ μωρὸν τοῦ Θεοῦ σοφώτερον τῶν
ἀνθρώπων ἐστίν, καὶ τὸ ἀσθενὲς τοῦ Θεοῦ ἰσχυρότερον τῶν ἀν-
θρώπων ἐστίν. ²⁶βλέπετε γὰρ τὴν κλῆσιν ὑμῶν, ἀδελφοί, ὅτι οὐ

1. εὐδοκῆσεν *ABAG*ς *Orig* 1,331^d 589^b, ηὐδοκῆσιν *C* τῷ Θεῷ
G *Orig* 1,691^b 3,507^c 2. τοὺς πιστεύοντας αὐτῶ *Orig* 1,589^b
ἐπειδὴ *ABCA*ς, ἐπι *G* καὶ *ABCA*ς, om *Gfg* *Cypr* 285 324 *Hi-*
lar 811 822 σημεῖα *ABCAGfg* *Cypr* *Hilar*, σημεῖον *ς*
3. ζητοῦσιν *BCAG*ς, ἐπιζητοῦσιν *A* χριστὸν *ABCAGfg*ς *Orig*
2,757^c *Cypr* *Hilar* 881, ἡσοῦν χριστὸν *Orig* 1,331^c, christum iesum
Iren 209 *Hilar* 822 1076, add καὶ τοῦτον *Orig* 1,331^c cod 4. μιν
*ABCAGfg*ς *Orig* 1,331^c 2,757^c 3,462^b *Cypr* *Hilar* 811 822 1076, om
Hilar 202 ἐθνεσιν *ABCAGfg* *Orig* *Cypr* *Hilar*, Ἕλλησι *ς* et *Orig*
1,331^c cod αὐτοῖς] αὐτος *C*. ipsi *g* 5. τοῖς *ABCA*ς *Orig* 1,
331^c, om *G* τε καὶ *ABCA*ς *Orig*, καὶ *G*, atque *gv*, et *f* *Cypr*
Hilar 812 822 1076 ἡλλησι *C*ς χριστὸν *ABCAGfg*ς *Orig*
1,331^c *Cypr* 285 324 *Hilar* 812 822, christum iesum *Hilar* 1076. *Orig*
1,711^a 3,2^c 4,24^c *Hilar* 153 208 665 6. το μωρὸν *ABCAG*ς *Orig*
3,175^c 176^c, quod stultum est *fg* *Hilar* 812, quod infirmum (-mius
cod) est *Hilar* 823 σοφώτερον] fortius *Hilar* 823 6. 7. τῶν
ἀνθρώπων ἐστίν *ABC*ς *Orig*, ἐστίν τῶν ἀνθρώπων *AGfg* *Hilar*
7. καὶ το ἀσθενὲς] sic *corr* *C*, et quod infirmum est *gv* *Hilar* 813,
et infirmum *f*, et quod stultum (-tius cod) est *Hilar* 823 ἰσχυ-
ρότερον] sapientius *Hilar* 823 7. 8. τῶν ἀνθρώπων ἐστίν (in li-
tura *A*, om *B*) *ABC*ς *Orig* 3,176^c, ἐστίν τῶν ἀνθρώπων *AGfg* *Hi-*
lar 8. βλέπετε] sic *A* in litura. *Orig* 1,478^f 3,661^a *Iren* 144.
βλέπομεν *Orig* 1,159 4,93^d γὰρ *ABCf*ς *Orig* 3,661^a 4,93^d *Iren*,
οὐν *AGg*, γοῦν *Orig* 1,159, δὲ *Orig* 1,478^f

et pr *F*) non cognovit mundus per sapientiam deum, placuit deo
per stultitiam praedicationis salvos facere credentes; ²²quoniam [et
L] Iudaei signa petunt et Graeci (Greci) sapientiam quaerunt, ²³uos
autem praedicamus Christum cruci fixum (fixum), Iudaeis (-deis) qui-
dem scandalum, gentibus autem stultitiam, ²⁴ipsis autem vocatis, Iudaeis
atque (adque pr *F*) Graecis (Grec.), Christum dei virtutem et dei
sapientiam; ²⁵quia quod stultum est dei, sapientius est hominibus, et
quod infirmum est dei, fortius est hominibus. (6) ²⁶Videte enim vo-
cationem vestram, fratres, quia non multi sapientes secundum car-

πολλοὶ σοφοὶ κατὰ σάρκα, οὐ πολλοὶ δυνατοί, οὐ πολλοὶ ἐγγενεῖς, ²⁷ἀλλὰ τὰ μωρὰ τοῦ κόσμου ἐξελέξατο ὁ θεός, [ἵνα καταισχύνῃ τοὺς σοφοὺς, καὶ τὰ ἀσθενῆ τοῦ κόσμου ἐξελέξατο ὁ θεός.] ἵνα καταισχύνῃ τὰ ἰσχυρά, ²⁸καὶ τὰ ἀγενῆ τοῦ κόσμου καὶ τὰ ἐξουθενούμενα ἐξελέξατο ὁ θεός, τὰ μὴ ὄντα, ἵνα τὰ ὄντα καταργήσῃ, ²⁹ὥπως μὴ καυχῆσθῃται πᾶσα σὰρξ ἐνώπιον τοῦ θεοῦ. ³⁰Ἐξ αὐτοῦ δὲ ἡμεῖς ἴσμεν ἐν χριστῷ Ἰησοῦ, ὃς ἐγενήθη σοφία ἡμῖν ἀπὸ θεοῦ,

1. κατὰ σάρκα *ABCAGf*gvs Orig, apud vos Iren ou prius *ABC Gf*gvs Orig 1, 160 479^a 3,661^a Iren, ουδε Δ πολλοὶ δυνατοὶ οὐ πολλοὶ ἐγγενεῖς *ABCAGf*vs Orig, πολλοὶ ἐγγενεῖς *Gg*, nobiles neque fortes Iren 144 2. τὰ μωρὰ *ABCAG*ς Orig 1,160 479^a 495^d 589^{bc} 632^c 3,233^c 505^c 661^a, quae stulta sunt *f*gv, stulta Hilar 812, quae fuerant contemptibilia Iren 2-5. ἵνα καταισχύνῃ... ἐξελέξατο ὁ θεός om Orig 3,661^a 2. 3. ἵνα καταισχύνῃ... ἐξελέξατο ὁ θεός om *AGg* 2. 3. καταισχύνῃ τοὺς σοφοὺς *BCAGf*v Orig 1,160 479^a 495^d 632^c 3,505^c, τοὺς σοφοὺς καταισχύνῃ ς 3. 4. καὶ τὰ ἀσθενῆ... τὰ ἰσχυρά om Orig 1,160 479^a (632^c) 3. ο θεος *CA f*vs, om B 4. τὰ ἰσχυρὰ *ABCAG*gvs, fortiora *f* τὰ ἀγενῆ του (huius *f*) κοσμου *ABCAGf*gvs, τὰ ἀγενῆ Orig 1,160 479^a 3, 233^c, τὰ ἀσθενῆ idem 1,160 cod, τὰ ἀγενῆ καὶ τὰ ἀσθενῆ Orig 1, 632^c. ἀγενῆ Orig 1,589^{bc} τὰ (om 1,160) ἐξουθενούμενα (-μηνα *G*) *ABCAG*ς Orig 1,160 479^a 632^c 3,233^c, ἐξουθενούμενα Orig 1,589^{bc} et 160 cod 5. ἐξελέξατο ὁ θεός] Orig 1,160 479^a, om Orig 1, 632^c 3,233^c τὰ μὴ *ACAGf*g Orig 3,233^c, καὶ τὰ μὴ *B*vs Orig 1,160 479^a 632^c 3,661^a 6. ὥπως *ABCAG*ς, ἵνα Orig, καὶ Orig 1,160 καυχῆσθῃται *G* in conspectu domini omnis caro Iren 213 του (om 1,160) θεου *ABCAGf*g Orig 1,120 160 632, αὐτοῦ vs Orig 1,479^a 7. ὡς *ABCAG*gvs Orig 1,196^b 608^d 2,557^c 4,40^c 41^a 108^a Hilar 74, quia *f* ἐγενήθη *ABCAGf*gvs Orig 1,608^d 2, 557^c 625^c 778^b 797^c 4,40^c 41^a 108^a Hilar, ἐγενήθη Orig 1,196^b, om Hil 227. γιγνέναι Orig 4,12^d σοφία (η σ. *G*) ἡμῖν (ἡμῶν *B*) ἀπο θεου *ABCAGf*gvs Orig 1,196^b 608^d 4,40^c 41^a 108^a, ἡμῖν σοφία ἀπὸ (παρὰ *Or*) θεοῦ ς Orig 2,797^c, ἀπὸ θεοῦ σοφία ἡμῖν Orig 2, 557^c, ἡμῖν ἀπὸ θεοῦ Orig 2,625^c, nobis Hilar 74 227

nem, non multi potentes, non multi nobiles: ²⁷sed quae stulta sunt mundi, elegit deus, ut confundat sapientes, et infirma mundi elegit deus, ut confundat fortia, ²⁸et ignobilia mundi et contemptibilia (contemptab. *pr F*) elegit deus, et [ea] quae non sunt, ut ea quae sunt destrueret; ²⁹ut non gloriatur omnis caro in conspectu eius (c. coram eo *V*). ³⁰ex ipso autem uos estis in Christo Iesu, qui factus est sapientia nobis (n. s.) a deo, et iustitia et sanctificatio et redemptio,

δικαιοσύνη τε καὶ ἁγιασμὸς καὶ ἀπολύτρωσις, ἵνα καθὼς γέγραπται Ὁ κυχωμένος ἐν κυρίῳ κυχήσῃ.

¹Κἀγὼ ἐλθὼν πρὸς ὑμᾶς, ἀδελφοί, ἤλθον οὐ κατ' ἐπεροχὴν λόγου ἢ σοφίας καταγγέλλων ὑμῖν τὸ μαρτύριον τοῦ Θεοῦ. ²οὐ γὰρ ἔκρινά τι εἰδέναι ἐν ὑμῖν, εἰ μὴ Ἰησοῦν χριστόν, καὶ τοῦτο ἐστίν· ³οὐκ ἐρομένοι. ⁴Κἀγὼ ἐν ἀσθενείᾳ καὶ ἐν φόβῳ καὶ ἐν τρόμῳ πολλῷ ἐγενόμην πρὸς ὑμᾶς, ⁵καὶ ὁ λόγος μου καὶ τὸ κήρυγμά μου οὐκ ἐν πειθοῖς σοφίας λόγοις, ἀλλ' ἐν ἀποδείξει πνεύματος καὶ δυνά-

5. εἰδέναι τι

1. δικαιοσύνη τε *ABCA* Orig 1,196^b 608^d 2,625^c 778^b 797^c, καὶ δικαιοσύνη *Gfgv* Orig 2,557^c, *institia Hilar* καὶ ἁγιασμός *ABCAG fgv* Orig *Hilar*, om Orig 2,557^c et redemptio a deo factus est *Hilar* 227 2. κυχωμένος *C*. Orig 2,847^c 3. *veniens fg* in sublimitate *fg* 4. μαρτυριον *BAGfgv*, μυστηριον *AC* 4. 5. οὐ γὰρ ἐκρίνα τι (*me aliquid*) εἰδέναι ἐν ὑμῖν *BC Hilar* 1076, οὐ (*neque f*) γὰρ ἐκρίνα (*add τοῦ s*) εἰδέναι τι ἐν ὑμῖν *AGfg*, οὐ γὰρ ἐκρίνα τι ἐν ὑμῖν εἰδέναι *A*, ἐγὼ δὲ ἔκρινα μηδὲν εἰδέναι ἐν ὑμῖν Orig 2,437^b 3,536^a 4,293^c, *ego autem non indicavi quicquam scire me Hilar* 359 5. Ἰησοῦν χριστόν *ABCdfv* Orig 2,437^b 3,536^a 4,12^c 53^a 293^c, χριστόν, Ἰησοῦν *Gg Hilar* 6. καγὼ *ABC* Orig 4,293^c, καὶ ἐγὼ *AG* ἐν φόβῳ *ABCdf* Orig, φόβῳ *Ggv* ἐν τρόμῳ *ABC* Orig, τρόμῳ *AGfgv* 7. μου *aliterum ABCAGfgv* Orig 1, 377^c 630^c 3,308^c 4,11^b, om Orig 4,93^a 8. πειθοῖς *BCAG* Orig 1,163 377^a 630^c 3,308^c 4,11^b, *πειθοῖς A*, *πειθοῖ Orig* 3,635^d 4,93^a, *persuasione fg* σοφίας *BAGfg* Orig 1,163 377^a 3,308^c 635^d 4, 11^b 93^a, ἀνθρωπίνης σοφίας *AC* Orig 1,377^c 630^c λόγοις *AB A* Orig 1,163 377^c 630^c 3,308^c 4,11^b et in *littera C*, *sermonis f*, τῶν λόγων Orig 4,93^a, λόγων Orig 3,635^d, om *Gg* Orig 1,377^a ἀλλὰ *ACAG* Orig, ἀλλὰ *B* ἀποδείξει *ABCGfgv* Orig, ἀποκαλύψει *A* καὶ] Orig 1,163 320^c 377^c 630^c 3,308^c 4,11^b 93^a, om 3,635^d δυνάμει *G*

¹ut quem admodum scriptum est Qui gloriatur in domino gloriatur. (7) ¹Et ego cum venissem ad vos, fratres, veni non per sublimitatem sermonis aut sapientiae adnuntians vobis testimonium Christi (dei). ²non enim iudicaui scire me aliquid inter vos, nisi Iesum Christum (C. I.), et hunc cruci fixum (fixum). ³[nam F] et ego in infirmitate (-tem F) et timore (-tem pr F) et tremore multo fui apud (apud F) vos, ⁴et sermo meus et praedicatio mea non in persuasibilibus (persuasione L) [humanae V] sapientiae verbis (verbi L), sed in

μῶς, ὥστε ἡ πίστις ἡμῶν μὴ ᾗ ἐν σοφίᾳ ἀνθρώπων, ἀλλ' ἐν δυνάμει Θεοῦ.

⁶Σοφίαν δὲ λαλοῦμεν ἐν τοῖς τελείοις, σοφίαν δὲ οὐ τοῦ αἰῶνος τούτου οὐδὲ τῶν ἀρχόντων τοῦ αἰῶνος τούτου τῶν καταργουμένων, ἡ ἀλλὰ λαλοῦμεν Θεοῦ σοφίαν ἐν μυστηρίῳ, τὴν ἀποκεκρυμμένην, ἣν προώρισεν ὁ Θεὸς πρὸ τῶν αἰώνων εἰς δόξαν ἡμῶν, ἣν οὐδεὶς τῶν ἀρχόντων τοῦ αἰῶνος τούτου ἔγνωκεν (εἰ γὰρ ἔγνωσαν, οὐκ ἂν τὸν κύριον τῆς δόξης ἐσταύρωσαν), ἀλλὰ καθὼς γέγρα-

1. *in* *ABCAG*ς *Orig* 1,377^c, ἢ *Orig* 1,630^c *υμῶν ABCAGfg* *vs*, ἡμῶν *Orig* *μη η ABCAfvς* *Orig* 1,377^c 630^c 4,93^c, *μη Gg* *ἐν σοφίᾳ ABCAGgvς* *Orig* 1,163 377^{bc} 630^c 4,93^c, *in sapientiam f* *ἀλλ ACAGς* *Orig*, *ἀλλὰ B* 3. *δε prius ABCAGfgvς* *Orig* 1,168 409^f 458^c 2,538^c 585^c 4,151^c 247^c *Iren* 40 174 299, γὰρ *Orig* 1,487^b *ἐν ABCAGfgvς* *Orig* *Iren* 174 299, *om* *Orig* 1,163 4,291^d *Iren* 40 *του αιωνος τουτου ABCAGgvς* *Orig* 1,163 168 230^f 458^c 2,538^c 4, 291^d, *huius saeculi fgv*, *mundi huius* *Iren* 174 4. οὐδὲ τῶν ἀρχόντων τοῦ αἰῶνος τούτου *om* *Gg* *του αιωνος τουτου ABCAς* *Orig*, *huius saeculi fv* *των καταργουμένων ABCAGfgvς* *Orig* 1, 458^c 601^c *et* 168 *cod* 2,538^c 4,291^d, τὴν καταργουμένην *Orig* 1,164 *et* 168 *cod* (230^f) 5. Θεοῦ σοφίαν *ABCAGfgv* *Orig* 1,168 458^c 2,538^c 3,203^c *Hilar* 1076, σοφίαν Θεοῦ *ς* *ἐν μυστηρίῳ τὴν ἀποκεκρυμμένην* (*quae in abscondito est f*) *ABCAGfgvς* *Orig* 1,168 458^c 2,538^c 3,203^c 766^b 4,202^c, *quae in mysterio absconsa est* *Hilar* (*Orig* 1,487^c 2,724^c 4,206^c 291^d) 6. ἡμῶν *ABCAGfgvς* *Orig* *Hilar*, τῶν δικαίων *Orig* 3,766^b, τῶν δικαίων ἑαυτοῦ *idem* 1,487^c, εἰς τὴν τῶν δικαίων αὐτοῦ δόξαν *Orig* 4,291^d 7. οὐδεὶς *ABCGς* *Orig* 1,458^c 2,538^c 724^c 4,202^c, οὐδε εἰς *A* *των αρχοντων ABCAGfgvς* *Orig*, *ex principibus* *Hilar* 1076 *huius saeculi v* *Hilar* *εγνωκεν ABCAς* *Orig*, *εγνωσεν G* 8. *numquam fgv* *Hilar* *κυριον ABCAGfgς* *Orig* 2,538^c 651^a 3,784^a *Hilar*, *χριστον* *Orig* 3,348^b *ἀλλὰ BCAGfgvς*, *om* *A*

ostensione (-nem *F*) spiritus et uirtutis; ⁵ut fides uestra non sit in sapientia (s. insp. pr *F*) hominum, sed in uirtute dei. ⁶sapientiam autem loquimur inter perfectos; sapientiam uero non huius saeculi neque principum huius saeculi, qui destruntur (distr.), ⁷sed loquimur dei sapientiam in mysterio (mist.), quae abscondita est, quam praedestinauit (praedist.) deus ante saecula in gloriam nostram, ⁸quam nemo principum huius saeculi cognouit: si enim cognouissent, numquam dominum (deum) gloriae (maiestatis pr *F* al) cruci fixissent. (8) ⁹Sed sicut scriptum est Quod oculus non uidit nec auris audiuit

πται ὁ φθαλμὸς οὐκ εἶδεν καὶ οὐκ ἤκουσεν καὶ ἐπὶ καρδίᾳ ἀνθρώπου οὐκ ἀνέβη, ὅσα ἡτοίμασεν ὁ θεὸς τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτόν. ¹⁰ἡμῖν δὲ ἀπεκάλυψεν ὁ θεὸς διὰ τοῦ πνεύματος· τὸ γὰρ πνεῦμα πάντα ἐρευνᾷ, καὶ τὰ βάθη τοῦ θεοῦ. ¹¹τίς γὰρ οἶδεν ἀνθρώπων τὰ τοῦ ἀνθρώπου, εἰ μὴ τὸ πνεῦμα τοῦ ἀνθρώπου τὸ ἐν αὐτῷ; ⁵οὕτως καὶ τὰ τοῦ θεοῦ οὐδεὶς ἔγνωκεν, εἰ μὴ τὸ πνεῦμα τοῦ θεοῦ. ¹²ἡμεῖς δὲ οὐ τὸ πνεῦμα τοῦ κόσμου ἐλάβομεν, ἀλλὰ τὸ πνεῦμα

1. α ACAGgς Orig 1,251^d 2,625^a 809^d 4,216^d Hilar 329 584 Lucif 265, οσα B, quod fϋ Iren 337 Hilar 154 165 non oculis Lucif εἶδεν ABCAGfgςς Orig 1,251^d 2,809^d 3,824^a 4,216^d Iren Hilar Lucif, οἶδε Orig 2,564^d 625^a καὶ ος (ουσου G) ουκ ABCAGgςς Orig Hilar 154 584, nec auris fϋ Iren Hilar 165 329 Lucif 1. 2. et in cor hominis non fg Hilar 154 584, nec in cor hominis ϋ Iren Hilar 165 329 Lucif 2. ὅσα... αὐτόν] his qui dominum diligunt prae-paravit Hil 154 οσα AB et C?, α AGfgςς Orig 2,809^d 564^d 3,261^b Iren 337 Hilar 165 329 584 Lucif 265 θεος ABCAGfgςς Orig Iren Hilar, dominus Lucif 3. δε ACAGfgςς Hilar 1029, γαρ B ἀπεκάλυψεν ο θεος ABCAGfgςς Hilar, ὁ θεὸς ἀπεκάλυψε ϋ πνεύματος ABC, αὐτὸν AGfgςς Hilar γαρ ABCAGfgςς Hilar, om Iren 158 4. πάντα ἐρευνᾷ (ἐρευνᾷ AG) ABCAGfgςς Orig 1,199^c 643^b 3,699^b (2,613^c) Hilar 1029, scrutatur omnia Iren (Orig 3,823^d) τίς γαρ ABCAGfgςς Hilar, οὐδεὶς Orig 1,197^a 2,644^c 3,571^b, οὐδεὶς γάρ idem 1,524^a ἀνθρώπων BCAGfgςς Orig 1,197^a 524^a 3,571^b Hilar, om A Orig 2,644^c 5. τοῦ ἀνθρώπου prius ABAGgςς Orig Hilar, hominum f, add quae in ipso Hilar τοῦ ἀνθρώπου το ἐν αὐτῷ ABCΔςς Orig 1,197^a 524^a 3,571^b, qui in homine qui in ipso est f, το ἐν αὐτῷ Gg Hilar, τὸ ἐννοικῶν ἐν αὐτῷ Orig 2,644^c 6. οὕτως ABCG, οὕτω ϋ τὰ] το A, om g τοῦ θεοῦ ABCΔςς Orig, ἐν τῷ θεῷ Gg Hilar ἐγνωκεν ABCA Orig 1,524^a, ἐγνω G, cognovit fϋ, novit Hilar 1029, οἶδεν ϋ Orig 1,197^a 3,571^b 7-p. 328, 1. ἡμεῖς δὲ νοῦν χριστοῦ ἔχομεν, ἵνα ἐλθῶμεν etc Orig 1,167 2,565^a 4,7^a 189^c 206^c 216^c 7. τοῦ κόσμου ABCςς Orig 1, 197^b et Hilar 803 805 cod, τοῦ κόσμου τοῦτου AGg, huius mundi fϋ Hil cod

nec in cor hominis ascendit, quae prae-paravit deus his qui diligunt illum (eum F al). (9) ¹⁰Nobis autem reuelavit deus per spiritum suum: spiritus enim omnia scrutatur, etiam profunda dei. ¹¹quis enim scit hominum quae sint (sunt) hominis, nisi spiritus hominis, qui in ipso est? ita et quae dei sint nemo cognovit, nisi spiritus dei. (10) ¹²Nos autem non spiritum [huius om F al] mundi accepimus (accip. F),

τὰ ἐκ τοῦ Θεοῦ, ἵνα ἐδῶμεν τὰ ἐπὶ τοῦ Θεοῦ χαρισθέντα ἡμῖν, ¹³καὶ λαλοῦμεν οὐκ ἐν διδακτοῖς ἀνθρωπίνης σοφίας λόγοις, ἀλλ' ἐν διδακτοῖς πνεύματος, πνευματικοῖς πνευματικὰ συγκρίνοντες. ¹⁴ψυχικὸς δὲ ἄνθρωπος οὐ δέχεται τὰ τοῦ πνεύματος τοῦ Θεοῦ· μυστήρια γὰρ αὐτῷ ἔστιν, καὶ οὐ δύναται γνῶναι, ὅτι πνευματικῶς ἀνακρίνεται. ¹⁵ὁ δὲ πνευματικὸς ἀνακρίνει [τὰ] πάντα, αὐτὸς δὲ ὑπ' οὐδενὸς ἀνακρίνεται. ¹⁶Τίς γὰρ ἔγνω τοῦν κυρίου, ὃς συμβιβάσει αὐτόν; ἡμεῖς δὲ τοῦ κυρίου ἔχομεν.

8. χριστοῦ

1. το ἐκ τοῦ Θεοῦ *ABCAG*gus Orig Hilar, dei f υπο *ABCAG*ς Orig 1,167 197^b 4,7^a 189^c 216^c, ἀπὸ Orig 2,565^a 2. α *ABCAG*gus Orig 1,167 197^b 2,527^b 565^a 4,216^c, om G ἐν διδακτοῖς ἀνθρωπίνης σοφίας λόγοις (λόγους G) *ABCAG*ς Orig 1,167 197^b 2,527^b 565^a 3,635^c 4,216^c, in doctrina humanae (-na f) sapientiae verbis fg 3. διδακτοῖς *ABCAG*ς Orig, doctrina fgv τοῦ πνεύματος Orig 1,197^b, Πνεύματος ἁγίου ζ πνευματικοῖς (-κως B) πνευματικὰ *ABCAG*ς Orig 2,527^b 509^c, πνευματικὰ πνευματικοῖς Orig 1,702^a 2,565^a 3,460^b 635^b 775^a (4,267^a) συγκρίνοντες A, συγκρίνοντες G, comparantes vel -mus g 4. δε *ABCAG*gus Iren 39, γὰρ Orig 1,686^c 3,193^a Hilar 344, om Orig 4,74^a Hilar 64 4. 5. τοῦ Θεοῦ *ABCAG*gus Orig Hilar 64, om Iren Hilar 344 5. αὐτῷ ἔστιν *BCAG*gς Orig 1,686^c 3,193^a et corr A, ἔστιν αὐτῷ fv Orig 4,74^a Hilar 64 344, ἔστιν pr A 5. 6. καὶ οὐ... ἀνακρίνεται Orig 1,686^c, om Orig 4,74^a 5. potes f 6. diiudicatur g, indicatur f, interrogatur Hilar 64 6. δε *ABCAG*gus Orig 4,74^a 166^c Hilar, om Orig 4,395^b Iren 39 τα (om G Orig) πάντα *ACAG*fgv Orig 4,74^a 166^c 395^b (3,715^c 787^c 4,267^a) Iren Hilar, μὲν πάντα Bς 7. αὐτὸς δε *ABCAG*gς Orig 3,787^c 4,267^a Hilar, καὶ Orig 3,715^c 4,166^c 395^b Orig 3,697^b 8. συμβιβάσει (συνβ. G) *ABCAG*ς Orig 3,788^a, instruat fg κυρίου *BAG*g, χριστοῦ *AC*fvς Orig 3,697^b

sed spiritum qui ex deo est, ut sciamus quae a deo donata sunt nobis; ¹³quae et loquimur non in doctis humanae sapientiae verbis, sed in doctrina spiritus [et uirtutis *L* et pr *F*, sancti *V*], spiritualibus spiritualia comparantes. ¹⁴animalis autem homo non percipit ea quae sunt spiritus dei: stultitia est enim illi, et non potest intellegere [ea *F*], quia spiritaliter examinatur. ¹⁵spiritalis autem iudicat omnia, et ipse (ipse autem) a nemine (-nem pr *F*) iudicatur. ¹⁶Quis enim cognovit sensum domini, qui (quis *V*al) instruat eum? nos autem sensum Christi

¹Καὶ γὰρ, ἀδελφοί, οὐκ ἔδυνήθην λαλῆσαι ὑμῖν ὡς πνευματικοῖς, ἀλλ' ὡς σαρκίνοις, ὡς νηπίοις ἐν χριστιῶ. ²γάλα ὑμῶς ἐπίτισα, οὐ βρώμια· οὐπω γὰρ ἐδύνασθε. ἀλλ' οὐδέ [ἔτι] νῦν δύνασθε· ³ἔτι γὰρ σαρκικοί ἐστέ. ὅπου γὰρ ἐν ὑμῖν ζῆλος καὶ ἔρις, οὐχὶ σαρκικοί ἐστέ καὶ κατὰ ἄνθρωπον περιπατεῖτε; ⁴οἷον γὰρ λέγει τις Ἐγὼ μὲν εἰμι Παῦλον, εἰσὶν δὲ ἑγὼ Ἀπολλῶν, οὐκ ἄνθρωποι ἐστέ; ⁵εἰ οὖν ἐστὶν Ἀπολλῶς; τί δὲ ἐστὶν Παῦλος; διάκονοι, δι' ὧν

7. τίς οὖν τίς δὲ ἐστίν

1. καὶ γὰρ *ABCΔG* *Orig* 3,658^d, Καὶ ἐγὼ *ς*, et ego *fgv*, add quidem *Cypr* 259 304 ἀδελφοί *om Orig* ἔδυνήθην *ABΔGς* *Orig* 3, 479^a 658^d, ἐδυνήθη *C Orig* 3,663^d λαλῆσαι ὑμῖν *ABCΔGfgς*, ὑμῖν λαλῆσαι *v Orig Cypr* 2. σαρκίνοις (-κίνοις *Gς*) ὡς *ABCΔ Gfgς* *Orig Cypr* 304, *om Cypr* 259 3. οὐ *ABCv Orig* 1,245^a 482^d 3,550^d 659^a 663^d 4,243^c *Iren* 284 *Cypr* 259 304 *Hilar* 253 462, καὶ οὐ *ΔGfgς* οὐπω γὰρ *ABCΔGfgς* *Orig* 1,245^a 437^b 482^d 3, 659^a *Iren Cypr* 259 *Hilar* 253 et 462 *codd*, non enim *Hilar* 462 *codd optimi*, dum enim adhuc pusilli eratis non *Cypr* 304 ἐδύνασθε (ἡδ. *Δς* *Orig* 3,659) *ABCΔGfgς* *Orig* 1,245^a 437^b 482^d 3,659^a *Cyprian Hilar*, add escam percipere *Iren* οὐδε (οὔτε *ς* *Orig* 1,437) εἰ νῦν *ACΔGς* *Orig* 1,245^a 437^b 482^a, neque adhuc *Hilar* 253 462, οὐδε νῦν *B Cyprian* 259 304 4. σαρκικοί ἐστέ *ABCς* *Orig* 1,437^b 482^d, ἐστέ σαρκίνοι *ΔGfgv Orig* 1,245^a *Cypr* οπου *ABC ΔGς* *Orig* 1,245^a 2,558^f *Iren* 284 *Cyprian*, cum *fgv* ἐν τμῖν *AB CΔfgς* *Orig Cypr* et post discordia *Iren*, ἐν τμῖν *G* εἰς (εἰς *AG*, discordia *Iren*) *ABCv Orig Iren*, add καὶ διχοστατοῦσι *ΔGfgς* *Cypr* 259 304 5. σαρκικοί (-κίνοι *ΔG*) ἐστέ *ABCΔGfgς* *Orig* 1,245^a 2,558^f *Iren* *Cypr*, estis carnales *Hilar* 114. ἐσμεν σάρκίνοι *Orig* 3,764^b 5. 6. λεγῇ τίς *ABCς*, τίς λεγῇ *ΔGfgv* εἰσὶν (alii) *δε* ἐγὼ *BCΔGfgς*, ἐγὼ *δε* *A* οὐκ *ABC*, οὐχὶ *ΔGς* ἄνθρωποι *ABCΔGfgv*, σαρκικοί *ς* 7. τί οὖν *ABfv*, τίς οὖν *CA Gς* πολλῶς *ABCΔ*, πολλῶ *Gfgv*, Παῦλος *ς* τί *δε* *ABfv*, τίς *δε* *CAGς* ἐστὶν *ABC*, *om* *ΔGfgς* παῦλος *ABCΔGfgv*, Ἀπολλῶς *ς* διάκονοι *ABCΔGfgv*, ἀλλ' ἢ διάκονοι *ς* *δε* *ων* *ABCΔGς*, eius cui *fgv*

habemus. (11) ¹Et ego, fratres, non potui vobis loqui quasi spiritalibus, sed quasi carnalibus, tamquam paruulis in Christo (in C. p. L). ²Iac vobis potum dedi, non escam: nondum enim poteratis. sed nec nunc quidem potestis: ³adhuc enim estis carnales. cum enim sit inter vos zelus et contentio, nonne carnales estis et (sed) secundum hominem ambulatis? ⁴cum enim quis dicit Ego quidem sum Pauli, alius autem Ego Apollos, nonne homines estis [et secundum hominem ambulatis F al]? ⁵quid igitur est (om al) Apollos, quid uero Paulus?

ἐπιστεύσατε, καὶ ἑκάστην ὡς ὁ κύριος ἔδωκεν. ⁶ἐγὼ ἐφύτευσα, Ἀπολλὼς ἐπότισεν, ἀλλὰ ὁ Θεὸς ἡῤῥξανε, ὥστε οὔτε ὁ φυνεύων ἐστίν τι οὔτε ὁ ποτιζών, ἀλλ' ὁ αὐξάνων Θεός· ⁸ὁ φυνεύων δὲ καὶ ὁ ποτιζών ἐν εἰσιν, ἔκαστος δὲ τὸν ἴδιον μισθὸν λήμψεται κατὰ τὸν ἴδιον κόπον. ⁹Θεοῦ γὰρ ἐσμεν συνεργοί· Θεοῦ γεώργιον, Θεοῦ οἰκοδομή ἐστε. ¹⁰κατὰ τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ τὴν δοθεῖσάν μοι ὡς σοφὸς ἀρχιτέκτων θεμέλιον ἔθηκα, ἄλλος δὲ ἰποικοδομεῖ. ἔκαστος δὲ βλέπω πῶς ἰποικοδομεῖ. ¹¹θεμέλιον γὰρ ἄλλον οὐδεὶς δύναται θεῖναι παρὰ τὸν κείμενον, ὅς ἐστιν χριστὸς Ἰησοῦς. ¹²εἰ δέ τις ἰποικοδομεῖ ἐπὶ τὸν θεμέλιον χρυσόν, ἄργυρον, λίθους τιμίους, ξύλα,

2. ἀλλ' ὁ Θεὸς

1. ως *ABAG* *fgv*, om *C* ἀπολλῶς *ABCA* *z* *Orig* 1,130 3,158^c, ἀπολλῶ *Gf* *fv* 2. ἐποτίζειν *an* ἐποτιζεν *pr C* ἀλλὰ ο *ABG*, ἀλλ ο *CA* *z* *Orig* 3,158^c, sed *fgv*, ὁ δὲ *Orig* 1,130 ἡῤῥξανε *ABC AG* *z*, ἡῤῥξεν *fv* *Orig* οὔτε om *A* ἐστὶ *BC* 3. τι] τι τι *B* οὔτε *ABAG* *z* *Orig* 1,130, οὐδε *C* 3. 4. *Hilar* 780 950
4. δε *ABAF* *z*, om *C* λημψεται *A*, ληψεται *C* *z* 5. suum laborem *fv*, ἴδιον τόπον *C* γεώργιον *ABCA* *z* *Orig* 1,308^f 3,135^a 299^f 307^e (1,502^b), add ἐστε corr *A*. ἐσμεν Θεοῦ γεωργία *Orig* 3, 425^b 5. 6. *Orig* 3,311^d 7. ἐθηκα *ABC*, τεθεικα *A* *z* *Orig* 3, 185^c ἄλλος *ABCA* *z*, alter *f* δε *ABC* *z*, om *A* *f* 8. 9. non est aliud fundamentum nisi christus *Hilar* 63 8. γὰρ ἄλλον *ABCA* *z*, om *Orig* 3,299^f 9. παρὰ τὸ *Orig* χριστὸς ἰησοῦς *A* *fv* *Orig* 3,299^f, χριστὸς *C*, ἰησοῦς (add ὁ *z*) χριστὸς *AB* (*Orig* 1,298^b) ἰποικοδομεῖ *ABCA* *z* *Orig* 1,298^b 509^d), οἰκοδομεῖ *Orig* 3,299^f (1, 588^d) 10. θεμέλιον *ABC* *z*, add τοῦτον *A* *z* χρυσόν *AA* *z* *Orig* 1,685^c 3,231^e, χρυσίον *B*, αὐρὸν *fv*, add καὶ *B* ἀργυρον *AA* *z* *Orig*, ἀργυρίον *BC* *Orig* 1,298^b 509^d 588^d 685^c 3,231^e

ministri eius cui credidistis, et uni cuique sicut dominus dedit. ⁶ego plantavi, Apollo rigavit, sed deus incrementum (incrim. *L*) dedit. ⁷itaque neque qui plantat est aliquid, neque qui rigat, sed qui incrementum dat, deus: ⁸qui plantat autem (a. pl.) et qui rigat unum sunt, unus quisque autem propriam mercedem (mercedem) accipiet secundum suum laborem. (12) ⁹Dei (Domini *pr F*) enim sumus adiutores: dei agri cultura estis (est *pr F*), dei aedificatio estis. ¹⁰secundum gratiam dei (om *al*), quae data est mihi, ut sapiens architectus fundamentum posui, alius autem super aedificat. unus quisque autem uideat quomodo super aedificet (-cat). ¹¹fundamentum enim (autem *pr F* *al*) aliud (aliut *L*) nemo potest ponere praeter id quod positum est, qui (quod *L* *al*) est Christus Iesus. ¹²siquis autem super aedificat super (supra *L* *al*) fundamentum [hoc om *pr F*] aurum, argentum, lapides pretiosos (*prae*. *F*), ligna, faenum (fenum), stipulam, ¹³unius

χόριτον, καλύμην, ¹³ἐκάστω τὸ ἔργον φανερόν γενήσεται· ἡ γὰρ
 ἡμέρα δηλώσει, ὅτι ἐν πυρὶ ἀποκαλύπτεται, καὶ ἐκάστω τὸ ἔργον
 ὁποῖόν ἐστιν τὸ πῦρ αὐτὸ δοκιμάσει. ¹⁴εἴ τις τὸ ἔργον μενεῖ ὃ
 ἐπωκοδόμησιν, μισθὸν λήμψεται· ¹⁵εἴ τις τὸ ἔργον κατακαήσ-
 ται, ζημιωθήσεται, αὐτὸς δὲ σωθήσεται, οὕτως δὲ ὡς διὰ πυρός. ⁵
¹⁶οὐκ οἴδατε ὅτι ναὸς θεοῦ ἐστέ καὶ τὸ πνεῦμα τοῦ θεοῦ οἰκεῖ ἐν
 ὑμῖν; ¹⁷εἴ τις τὸν ναὸν τοῦ θεοῦ φθειρή, φθειρεῖ αὐτὸν ὁ θεός·
 ὁ γὰρ ναὸς τοῦ θεοῦ ἁγίος ἐστιν, οἵτινίς ἐστε ὑμεῖς. ¹⁸μη-
 οὖς ἐαυτὸν ἐξαπατάτω· εἴ τις δοκεῖ σοφὸς εἶναι ἐν ὑμῖν ἐν τῷ
 αἰῶνι τούτῳ, μωρὸς γενέσθω, ἵνα γένηται σοφός. ¹⁹ἡ γὰρ σοφία τοῦ

1. εκαστου το εργον φανερον γενησεται ABCvs, o ποιησας τουτο
 το εργον φανερος γενηται (erit) Af 2. αποκαλυπτεται ABCΔs,
 revelabitur fv και εκαστου ABCΔfs, εκαστου δε (γάρ 1,509)
 Orig 1,509^c 2,498^d 3. αυτο ABC Orig 2,498^d, om Δfs Orig 1,
 509^c 3. 4. εἴ τις... λήμψεται om Orig 2,498^d 3. μένει s
 Orig 1,509^c, manserit fv 4. εποικοδομησιν A λημψεται AC,
 ληψεται s κατακαησεται C. Orig 1,509^c 2,498^d 3,233^a 4,295^d
 5. ουτως AC Orig 2,498^d 3,233^a, ουτω s δε ABCΔs Orig 3,233^a,
 tamen fv, om Orig 2,498^d 6. ουκ οιδατε (an nescitis Hil) οτι
 ναος θεου εστι ABCΔfs Iren 300 Cypr 99 314 Hilar 165, vos
 estis templum dei Hilar 390 417 449 etc 6. 7. οικει εν υμιν AC
 AGsgvs Iren Cypr Hilar, εν υμιν οικει B 7. ιι τις ABCAGsgs
 Orig 1,756^c Iren 300 Cypr 314 Hilar 165, quicumque Iren 237
 φθειρει ABCAGs Orig 1,756^c (258^c 520^d), violaverit fgv Iren Cypr,
 corruerit Hilar φθειρει ABCΔsgvs Iren Cypr Hilar, φθειρει G
 αυτον AAGsgv Iren Cypr Hilar, τουτον BCs 8. οιτινις ABCA
 Gs, quod fgv Iren 300 εστιαι AG 9. ιαυτον ABCAGvs Cypr
 247 324, vos fgv εξαπατατω ABCGgvs Cypr, add κεινις λογις
 Δf 9. 10. εν τω αιωνι τουτω ABCAGgs Orig 1,331^a, in hoc sae-
 culo fv, mundo huic Cypr ut fiat Cypr, ut sit fgv

cuiusque [enim] opus manifestum erit: dies enim [domini F al] de-
 claravit (-bit V), quia in igne revelabitur, et unus cuiusque opus quale
 sit ignis probabit (prohauit). ¹⁴si cuius opus manserit, quod super aedi-
 ficauit, mercedem (mercedem L al) accipiet: ¹⁵si cuius opus arserit, de-
 trimentum patietur, ipse autem saluus erit, sic tamen quasi per ignem.
 (13) ¹⁶Nescitis quia templum dei estis et spiritus dei habitat in uo-
 bis? ¹⁷siquis autem templum dei violauerit, disperdet (disperdit L)
 illum deus: templum enim dei sanctum est, quod estis uos. (14)
¹⁸Nemo se (sic F; uos ceteri) seducat: siquis uidetur inter uos sapiens
 esse in hoc saeculo (sec.), stultus fiat, ut sit sapiens. ¹⁹sapientia

τοῦ κόσμου τούτου μωρία παρὰ θεῶ ἐστίν. γέγραπται γάρ Ὁ θεο-
σόμενος τοὺς σοφοὺς ἐν τῇ πανουργίᾳ αὐτῶν. ²⁰καὶ πάλιν Κύριος
γινώσκει τοὺς διαλογισμοὺς τῶν σοφῶν, ὅτι εἰδὼν μάταιοι. ²¹ὥστε
μηδεὶς καυχάσθω ἐν ἀνθρώποις· πάντα γὰρ ὑμῶν ἐστίν, ²²εἴτε
Παῦλος εἴτε Ἀπολλῶς εἴτε Κηρηῶς, εἴτε κόσμος εἴτε ζωὴ εἴτε θά-
νατος, εἴτε ἐνεσιῶτα εἴτε μέλλοντα, πάντα ὑμῶν, ²³ὑμεῖς δὲ χρι-
στοῦ, χριστοῦ δὲ θεοῦ. ¹οὕτως ἡμᾶς λογιζέσθω ἄνθρωπος, ὡς
ὑπηρέτας χριστοῦ καὶ οἰκονόμους μυστηρίων θεοῦ ²ὧδε. λοιπὸν
ζητεῖται ἐν τοῖς οἰκονόμοις ἵνα πιστός τις εὑρεθῇ. ³ἐμοὶ δὲ εἰς ἐλά-
10 χιστόν ἐστιν ἵνα ὑφ' ὑμῶν ἀνακρίθῃ ἢ ὑπὸ ἀνθρωπίνης ἡμέρας·
ἀλλ' οὐδὲ ἑμαυτὸν ἀνακρίνω ⁴(οὐδὲν γὰρ ἑμαυτῷ σύνοισα, ἀλλ' οὐκ

1. του κοσμου τουτου ABCAGgς Orig 1,331^a 711^a Cyr 247 324,
τοῦ κόσμου Orig 1,175^e 638^d, huius saeculi f παρα (add τω A
Bς Orig 1,175 331 711) θεω ἐστιν ABCAGgς Orig 1,175^e 331^a 638^d
711^a, est apud deum f Cyr γὰρ ABCGfgς Cyr, om A
o (om G) θεασσομενος ABCAGς (Orig 4,57^d), apprehendam fg,
reprehendam (-des 324) Cyr 247 324, adprehendit g 2. πα-
νουργει G 2. 3. κυριος γινωσκει (cognovit Cyr) ABCAGfgς
Cyr 324, cognovit dominus Cyprian 247 3. εἰσιν (εἰσιν G, εἰσι
Cς) ματαιοι ABCAGgς Cyr, vanae sunt f 4. ἐν ἀνθρωποις
ABCΔς, in homines f, ἐν ἀνθρώπω Gg 5. πολλω Gfg
κοσμος ABCAGgς, hic mundus f 6. υμων ACΔf, ὑμῶν ἐστίν
ς, δι υμων G, enim vestra sunt g, ημων B υμεις ACAGfgς,
ημεις B 8. υπηρετας G μυστηριων (μυτι. G) ABCAGς Orig
3,189^d, τῶν μυσι. Orig 2,787^e ὧδε λοιπον ABCAG, hic iam
(vel caeterum g) fg, ὃ δὲ λοιπὸν ς Orig 3,189^d 4,431^d 9. ζητει-
ται Bfgς Orig, ζητεῖτε ACΔ, ζητεῖτε G. ζητεῖται δὲ Orig 3,291^f
πιστος τις ABCAgς Orig 3,189^d 291^f 4,431^d, τις πιστος Gg εἰς
ελαχιστον ABCAGgς, pro minimo f 10. υμων BCAGfgς, ημων
A 11. ουδ G γὰρ ABCAGfgς, om Orig 2,750^e συνουδα G

enim (autem) huius mundi (modi pr F) stultitia est apud (apud) deum.
scriptum est enim Comprahendam (Comp. L al, -preh. al, -dens
pr F) sapientes in astutia eorum. ²⁰et iterum Dominus novit cogita-
tiones sapientium (hominum L), quoniam vanae sunt. (15) ²¹Itaque
nemo gloriatur in hominibus: omnia enim uestra sunt, ²²sive Paulus
sive Apollo sive Cephas (s. C. om pr F), sive mundus sive vita
sive mors, sive praesentia sive futura: omnia enim uestra sunt, ²³uos
autem Christi, Christus autem dei. (16) ¹Sic nos existimet homo, ut
ministros Christi et dispensatores mysteriorum dei. ²Hic iam quaeri-
tur inter dispensatores, ut fidelis quis inveniat. ³mihi autem pro
minimo est ut a vobis iudicer aut ab humano (humano pr F) die:
sed neque [ego L] me ipsum iudico: ⁴nihil enim mihi conscius sum,

ἐν τούτῳ δεδικαιώμαι), ὁ δὲ ἀνακρίνων με κύριός ἐστιν. ὥστε μὴ πρὸ καιροῦ τι κρίνετε, ἕως ἄν ἔλθῃ ὁ κύριος, ὃς καὶ φωτίσει τὰ κρυπτά τοῦ σκούτους καὶ φανερώσει τὰς βουλὰς τῶν καρδιῶν. καὶ τότε ὁ ἔπαινος γενήσεται ἐκάστῳ ἀπὸ τοῦ Θεοῦ.

⁶Ταῦτα δέ, ἀδελφοί, μετισχημάτισαι εἰς ἑμαυτὸν καὶ Ἀπολλῶ⁵ δι' ἡμᾶς, ἵνα ἐν ἡμῖν μάθῃτε τὸ μὴ ὑπὲρ ἢ γέγραπται, ἵνα μὴ εἰς ὑπὲρ τοῦ ἐνὸς φυσιοῦσθε κατὰ τοῦ ἑτέρου. τίς γάρ σε διακρίνει; τί δὲ ἔχεις ὃ οὐκ ἔλαβες; εἰ δὲ καὶ ἔλαβες, τί καυχᾶσαι ὡς μὴ λαβὼν; ⁸ἤδη κεκορεσμένοι ἐστέ, ἤδη ἐπλουτήσατε, χωρὶς ἡμῶν ἐβασιλεύσατε. καὶ ὑπελόν γε ἐβασιλεύσατε, ἵνα καὶ ἡμεῖς ἡμῖν συμ-
βυσιλεύσωμεν. ὁδοκῶ γάρ, ὁ Θεὸς ἡμῶς τοὺς ἀποσιόλους ἐσχάτους

1. Orig 2,505^b ἐστιν ABCGgvz, add Θεος Af 2. τι ABCA Ggz Orig 3,235^c 4,429^a, om fv ἔλθῃ] Orig 3,235^c 612^a 4,429^a (3,500^d), veniat gv, venit f ος ABCvz Orig 3,235^c 612^a, om Δ Gfg 4. γενήσεται ABCAGz, erit fgv του ABCGz, om A 5. μετισχηματισαι pr G εις οαι G απολλω CAGz, υπολλων AB 6. ημιν ABCGgvz, ημιν Af το ABCAz, om G υπερ α ABC, υπερ ο AGg, supra quam fv γεγραπται ABAGfgv, add προειν ε et C? ινα μη ABCGgz, ινα Δ, om fv 7. υπερ A BCAGz, κατω Gfgv φτισιοουσθε ABCAGz, infletur fgv κατω AB CAGz, pro fgv alterum g, alio fgv 8. δε prius ABCAGfgvz, enim Cyp 305 Hilar 399 και ABAGgz, om fv Cyp Hilar 9. ηδη alterum ABCAGgz, om f 9. 10. χωρις ημων ἐβασιλεύσατε om A 9. χωρις BCAGfgvz, iam sine Hilar 49 163 198 282 485 10. ἐβασιλευσατε prius BCAGvz Hilar 163, regnatis fgv Hilar και prius om f ωτελον B et corr Δ γε ABCz, om AG regnaretis Hilar 198 485 163, regnetis fg Hilar 49 282 συνβυσιλευσωμεν ACG 11. γαρ ABCAGfgv Hilar 474, add ὅτι vs Orig 3,173^{bd} ὁ om Orig 3,173^b

sed non in hoc iustificatus sum: qui autem iudicat me, dominus est. ⁵itaque nolite ante tempus iudicare, quoad usque veniat dominus qui et illuminabit (-uit pr F al) abscondita tenebrarum et manifestabit (-uit L al et pr F) consilia cordium: et tunc laus erit (er. l. F) omī cuique a deo. (17) ⁶Haec autem, fratres, transfiguravi in me et Apollo propter nos, ut in nobis discatis ne supra quam scriptum est unus adversus alterum infletur pro alio. ⁷quis enim te discernit? quid autem habes (habis F) quod non accepisti (accip.)? si autem accepisti, quid gloriaris quasi non acceperis (acciperis L)? ⁸iam saturati estis, iam divites facti estis, sine nobis regnatis (regnastis). et utinam regnetis (regnaretis L), ut et nos vobiscum regnemus (regnaremus LV). (18) ⁹Puto enim, [quod L, et F al, quia et V] nos deus (d. n.) apostolos (apostulos) nonissimos ostendit, tamquam morti

ἀπέδειξεν, ὡς ἐπιθανατίους, εἰς θάνατον ἐγενήθημεν τῷ κόσμῳ καὶ ἀγγέλοις καὶ ἀνθρώποις. ¹⁰ἡμεῖς μωροὶ διὰ χριστόν, ἡμεῖς δὲ φρόνιμοι ἐν χριστῷ· ἡμεῖς ἀσθενεῖς, ὑμεῖς δὲ ἰσχυροί· ἡμεῖς ἐνδοξοί, ἡμεῖς δὲ ἄτιμοι. ¹¹ἕχρι τῆς ἄρτι ὥρας καὶ πεινῶμεν καὶ διψῶμεν καὶ γυμνιζόμεθα καὶ κολασιζόμεθα καὶ ἀστατοῦμεν ¹²καὶ κοπιῶμεν ἐργαζόμενοι ταῖς ἰδίαις χερσίν, λοιδορούμενοι ἐνλόγοῦμεν, διωκόμενοι ἀνεχόμεθα, ¹³βλασφημοῦμενοι παρκαλοῦμεν, ὡς περικαθάρματα τοῦ κόσμου ἐγενήθημεν, πάντων περιήψημα ἕως ἄρτι. ¹⁴Ὅν ἐντρέπων ὑμᾶς γράφω τιῦτα, ἀλλ' ὡς τέκνα μου ἀγαπητὰ νουθειω. ¹⁵ἐὰν γὰρ μυρίους παιδαγωγὸς ἔχητε ἐν χριστῷ, ἀλλ' οὐ πολλοὺς παιδεύας· ἐν γὰρ χριστῷ Ἰησοῦ διὰ τοῦ εὐαγγελ-

1. ἐπιθανατίους *ABCΔGfgvs* *Orig* 3,173^b, abortivos *Hil* τῷ *AB* *CAFGvs* *Orig* 1,285^c 3,173^b 4,28^b, huic *fv* 3. ἡμεῖς] *υμεῖς pr G*
 4. ἕχρι τῆς *ABCΔς* *Orig* 1,257^c 2,592^d 4,214^a, εως *G* καὶ πεινῶμεν *ABCΔGfgvs* *Orig*, om καὶ *Orig* 1,257^c 5. καὶ γυμνιζόμεθα (γυμνιζ. *ς* *Orig*) *BCAGfgvs* *Orig* 1,257^c 4,214^a et corr *A*, om *pr A* 6. ταῖς ἰδίαις χερσίν *ABCAGς* *Orig* 1,257^f, manibus nostris *fv* λοιδορούμενοι *ABCΔς* *Orig* 1,257^f 627^b 728^b 772^a 2, 501^b et add καὶ *G*, maledicimur et *fgv* 7. διωκόμενοι *ABCΔς* *Orig* 1,257^f 627^b 728^b et add καὶ *G*, persecutionem patimur (*passi g*) et *fgv* βλασφημοῦμενοι *BAGς* *Orig* 1,257^f 2,501^b, blasphemamur et *gv*, blasphemati *f*, δισσημοῦμενοι *AC* *Orig* 1,627^b 728^c περικαθάρματα *ABCfgvs* *Orig* 4,154^d 393^a, περικαθάρμα *A*
 8. τοῦ *ABCAGς* *Orig*, huius *fv* 9. ἐντρέπων *υμᾶς ABCAGς*, ut confundam vos *gv*, ut confundamini *f* γράφω τιῦτα *ABCς*, τιῦτα γράφω *AGfgv* 10. νουθειω *BAGfgvs*, νουθείων *AC* γὰρ *A* *BCAGfvs*, om *g* 11. Ἰησοῦ *ACAGfgvs*, om *B*

destinatos, quia spectaculum (expectaculum *F*, expectaculis *al*) facti sumus [huic] mundo et (om *F al*) angelis et hominibus. ¹⁰nos stulti propter Christum, nos autem prudentes in Christo; nos infirmi, nos autem fortes; nos nobiles, nos autem ignobiles. ¹¹usque in (ad *pr F al*) hanc horam (hac ora *pr F*) et esurimus et sitimus et nudi sumus et colaphis caedimur (ced. *L al*) et instabiles (et stabiles *L al*) sumus ¹²et laboramus operantes manibus nostris (nestrīs *pr F*), maledicimur et benedicimus, persecutionem patimur et sustinemus, ¹³blasphemamur (blasf.) et obsecramus, tanquam purgamenta huius mundi (modi *pr F*) facti sumus, omnium peripsima (perissima *F*) usque adhuc. ¹⁴non ut confundam nos, haec scribo, sed ut filios meos (om *pr F*) carissimos (-mus *pr F*) moneo. (14) ¹⁵Nam si decem (decim) milia paedagogorum (pedag. *F al*) habeatis in Christo, sed non multos patres: nam in Christo Iesu per euangelium ego uos genui.

λίον ἐγὼ ὑμῶς ἐγέννησα. ¹⁶παρκαλῶ οὖν ὑμᾶς, μιμηταί μου γίνεσθε. ¹⁷διὰ τοῦτο ἔπιμψα ὑμῖν Τιμόθεον, ὃς ἐστίν μου τέκνον ἀγαπητὸν καὶ πιστὸν ἐν κυρίῳ, ὃς ὑμᾶς ἀναμνησθεῖν τὰς ὁδοῦς μου τὰς ἐν χριστῷ Ἰησοῦ, καθὼς πανταχοῦ ἐν πάσῃ ἐκκλησίᾳ διδάσκω. ¹⁸ὥς μὴ ἐρχομένου δέ μου πρὸς ὑμᾶς ἐκφυσώθησάν τιτες· ¹⁹ἐλθόν-⁵ σομαι δὲ ταχέως πρὸς ὑμᾶς, ἐὰν ὁ κύριος θελήσῃ, καὶ γνώσομαι οὐ τὸν λόγον τῶν πεφυσιωμένων, ἀλλὰ τὴν δύναμιν· ²⁰οὐ γὰρ ἐν λόγῳ ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ, ἀλλ' ἐν δυνάμει.

²¹Τί θίλετε; ἐν ῥάβδῳ ἔλθω πρὸς ὑμᾶς, ἣ ἐν ἀγάπῃ πνεύ-
ματί τε πρᾶντος; ¹ὅλως ἀκούεται ἐν ὑμῖν πορνεία, καὶ τοιαύτη ¹⁰
πορνεία ἣτις οὐδὲ ἐν τοῖς ἔθνεσιν, ὥστε γυναικᾶ τινα τοῦ πατρὸς
ἔχειν· ²καὶ ὑμεῖς πεφυσιωμένοι ἐστέ καὶ οὐχὶ μᾶλλον ἐπειθίσαιτε,

1. ἐγέννησα *ABΔς et C?*, ἐγεννησα *G*. Παῦλος διὰ τοῦ εὐαγγελίου
γεννᾷ τοὺς Γαλάτας *Orig 2,635^b* οὖν *ABCfgvz*, δε *AGg*
γινεσθαι *G*, estote *fgv* 2. διὰ τοῦτο *BCAGς et add* αὐτο *A*,
ideo *fgv* ad vos *fgv* μου τέκνον *ABC*, τέκνον μου *AGfgvz*
3. κυρίῳ *BCAGfgvz*, χριστῷ *A* ἀναμνησθεῖν *A* 4. χριστῷ
Ἰησοῦ *Cv*, κυρίῳ Ἰησοῦ *AGfg*, χριστῷ *ABvz* 5. ἐρχομένου δέ
(om *G*) μου *ABCAGς*, venturus sim *fgv* ὑμῶν *ABCAGgs*, add
sic *fv* 7. οὐ prius *ABCgvgz*, om *Af* πεφυσιωμένων *G*
γὰρ *ABCAGfgvz*, om *Cyp* 327 9. ἐν ράβδῳ *ABCAGvgz Orig*
2,542^c Hil 45, in virgam *f* 9. 10. πνεύματι τε *ABCgvgz Orig*
Hilar, πνεύμα τε *Afg* 10. πρᾶντος *AB et C?*, πρᾶοιτος *AGς*
ολως *ABCAGfgvz Lucif 20*, sic omnino *Lucif 134^a* 10. 11. καὶ
τοιαύτη πορνεία *ABCAGfgvz Lucif 20*, om *Lucif 134^a* 11. ἐθνε-
σιν *ABCAGfgv Lucif*, add ὀνομάζεται *vz* 11. 12. τινα τὸν πα-
τρός ἔχειν *ABCς*, τὸν πατρός ἔχειν τινα *AGg*, patris (add *sui v*
Lucif 134) aliquis habeat *fv Lucif 20 134^a*. (*Orig 2,117^c*) 12. οὐχὶ
ABΔς, οὐ *G*

¹⁶rogo ergo uos, imitatores mei estote. ¹⁷ideo nisi ad uos Timotheum, qui est filius meus carissimus et (om *pr F*) fidelis in domino; qui uos commonefaciat (commune *f*.) nias meas, quae (qui *F*) sunt in Christo Iesu (om *L*), sicut ubique in omni ecclesia doceo. (20) ¹⁸Tanquam non uenturus sim ad uos, sic inflati sunt quidam: ¹⁹ueniam autem cito ad uos, si dominus uoluerit, et cognoscam non sermonem eorum qui inflati sunt, sed uirtutem: ²⁰non enim in sermone est regnum dei, sed in uirtute. ²¹quid nultis? in uirga (uirgam *pr F al*) ueniam ad uos, an (aut *L*) in caritate et spiritu mansuetudinis? (21) ¹Omnino auditur inter uos fornicatio, et talis fornicatio qualis nec inter gentes [nominatur *V*], ita ut uxorem patris [suis *F*] aliquis habeat: ²et uos inflati estis et non magis luctum habuistis, ut

ἵνα ἀρῶ ἢ ἐκ μέσου ἑμῶν ὃ τὸ ἔργον τοῦτο ποιήσας; ἂλλ' ὁ μὲν γὰρ ἀπὼν τῷ σώματι, παρὼν δὲ τῷ πνεύματι, ἤδη κέκρικα ὡς παρὼν τὸν οὖτως τοῦτο κατεργασάμενον, ἔν τῷ ὀνόματι τοῦ κυρίου [ἡμῶν] Ἰησοῦ συναχθέντων ἡμῶν καὶ τοῦ ἐμοῦ πνεύματος σὺν τῇ δυνάμει τοῦ κυρίου [ἡμῶν] Ἰησοῦ ὑπαρκοῦναι τὸν τοιοῦτον τῷ σατανᾷ εἰς ὕληθρον τῆς σαρκός, ἵνα τὸ πνεῦμα σωθῇ ἐν τῇ ἡμέρᾳ τοῦ κυρίου [ἡμῶν Ἰησοῦ χριστοῦ]. ὁὗ καλὸν τὸ καύχημα ἑμῶν. οὐκ οἶδατε ὅτι μικρὰ ζύμη ὅλον τὸ φύρμα ζυμοῖ; ἔκκαθάρατε τὴν παλαιὰν ζύμην, ἵνα ἦτε νέον φύρμα, καθὼς ἐστέ ἄζυμοι· καὶ γὰρ τὸ

1. ἀρῶ *ABCAG*, ἔξαρθῇ *ς* τὸ ἔργον τοῦτο *ABCAG* *ς*, hoc opus *fu* *Lucif* ποιήσας *BAGfg* *Lucif* 20 134^a, πρᾶξις *AC* μὲν γὰρ] quidem enim *g*, quidem *v* *Lucif* 21 134^a, enim *f*, autem *Hilar* 336 2. ἀπὼν *ABCΔ* *Hilar*, ὡς ἀπὼν *Gfg* *Lucif* spiritus *f* 3. οὕτως (οὕτω *ς*) τοῦτο *ABCΔς*, οὕτω *Gfg* *Lucif*, hoc *Hilar* κατεργασάμενον *ABCAGfg* *Lucif*, fecit *Hilar* 3. 4. ἐν τῷ... Ἰησοῦ *om* *Hilar* 336 ἡμῶν ἰησοῦ *BAf*, ἰησοῦ *A* *Lucif* 21 134^a, ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ *Gg* 4. του (cum *g*) ἐμοῦ πνεύματος *ABAG* *Orig* 1,269^c 3,257^d 789^{ce} *Hilar*, spiritu meo *f* *Lucif* 21 134^{ab}. συνήγοντο μετὰ τοῦ ἐν Παύλῳ πνεύματος *Orig* 3,617^a 5. ἡμῶν *ABAGfg* *Lucif* 21 134^a, mei *Hilar*, *om* *v* *Orig* *Lucif* 134^b ἰησοῦ *ABAF* *Orig* 1,269^c 3,789^{ce} *Hilar* *Lucif* 21 134^b, ἰησοῦ χριστοῦ *Gg* *Orig* 3,257^d 617^a *Lucif* 134^b, add κέκρικα *Orig* 3,257^d τον τοιοῦτον *ABAF* *Orig* 3,126^d 257^d 304^c 789^c *Hilar* 336, huius modi hominem *Lucif*, αὐτον *Gg* 6. ἐν τῇ ἡμέρᾳ *ABAG* *Orig* 2,117^c 3,257^d 304^c 725^a *Hilar* 71 137 336 *Lucif* 21 134^b, in diem *fu* 7. ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ *AG* *Orig* 2,117^c *Lucif*, ἰησοῦ χριστοῦ *Af*, Ἰησοῦ *ς*, *om* *B* *Orig* 3,257^d 304^c 725^a *Hilar* *om* *ABCAGfg*, *om* *Lucif* 21 8. ὅτι μικρὰ *ABCAGfg* *Lucif*. μικρὰ γὰρ *Orig* 3,303^f. modicum *Iren* 265 ζύμη *G* ζυμοὶ *ABCg* *Orig*, δολοὶ *Af* *Iren* *Lucif* ἐκκαθάρατε *ABAGfg* *Cypr* 178 308 *Lucif* 21, add οὖν *Cς* 9. καὶ γὰρ το *ABCAGfg* *Orig* 4,174^c *Cypr*, τὸ γὰρ *Orig* 2,128^c 3,203^d, τὸ *Orig* 1,759^a 4,115^{ce}

tollatur (tolleretur *L*) de medio uestrum (uestri) qui hoc opus fecit? (22) Ἐγὼ quidem absens corpore, praesens autem spiritu, iam iudicaui ut (*om al*) praesens eum qui sic operatus est, ἔν ὀνόματι domini [nostri *om L*] ἰησοῦ [Christi *om L*] congregatis vobis et meo spiritu cum uirtute domini [nostri *L?*] ἰησοῦ (*om al*) ὑπαρκεῖν huius modi satanae in interitum (-tu pr *F*) carnis, ut spiritus saluus sit in die (diem pr *F*) domini nostri ἰησοῦ Christi (domini ἰησοῦ *L?*). (23) Ὁὐκ bona gloriatio uestra [fratres *V*]. nescitis quia modicum fermentum totam massam corrumpit? ἔκκαθατε uetus fermentum, ut sitis noua conspersio (conspersio *V*), sicut estis azymi (azimi pr *F*):

πάσχα ἡμῶν ἐτύθη χριστός. ὥστε ἰορτάζωμεν μὴ ἐν ζύμῃ παλαιᾷ
μηδὲ ἐν ζύμῃ κακίας καὶ πονηρίας, ἀλλ' ἐν ἀζύμοις ἐλικρινείας
καὶ ἀληθείας.

Ἐγράψα ὑμῖν ἐν τῇ ἐπιστολῇ μὴ συναναμιγνυσθαι πόροις,
πάντως τοῖς πόροις τοῦ κόσμου τούτου ἢ τοῖς πλεονέκταις
καὶ ἔρπουξιν ἢ ἐιδωλολάτραις, ἐπεὶ ὠφελεῖτε ἄρα ἐκ τοῦ κόσμου
ἐξιελθεῖν. Ἦνυν δὲ ἔγραψα ὑμῖν μὴ συναναμιγνυσθαι, ἐὰν τις ἀδελ-
φὸς ὀνομαζόμενος ἢ πόρος ἢ πλεονέκτης ἢ ἐιδωλολάτρης ἢ λοί-

1. ἰορτάζωμεν 6. ὠφελεῖτε 7. νυνὶ δέ

1. ἡμῶν *ABCΔGfgv Orig 3,203^d 4,175^{ce} et 1,759^a cod, item Cyp, add ὑπὲρ ἡμῶν ε Orig 2,128^c 4,174^c 175^d et 1,759^a cod. τὸ δὲ ἡμᾶς
τυθῆν Orig 4,174^d εἰνθῇ *ΔΔG Orig, εἰνθῇ Bε Orig 4,175^c,
ε.θῇ C* χριστός *ABCΔε Orig, ο χριστός G* ἡμεῖς δὲ
ἰορτάζωμεν οὐ ζύμῃ παλαιᾷ οὐδὲ εἰς *Orig 4,175^d* ἰορταζόμεν
(ορτ. *G*) *BCGfgvs Orig 2,128^c 3,220^b Cyprian 178 308, ἰορταζόμεν
ΑΔ* ἐν *ABCΔGfgvs Orig 2,128^c 3,220^b Cyp, om Orig 4,175^d
402^c* ζύμη *G* 2. μηδε *ACΔGfgvs Orig 2,128^c 3,220^b Cyp,
μη B Orig 4,402^c* ἐν prius *om Orig 4,175^d 402^c* πονηρίας
ABCΔfgvs Orig Cyp, πορνείας Gg ἑλικρινείας *G, ηλικρινείας A.
Orig 2,128^c 3,220^b 518^a 4,175^d 402^c* 4. ἐν τῇ ἐπιστολῇ *ABCΔG
gvs Lucif 21, in epistolam f non commisceri f, non misceri Lu-
cif, non vel ne commisceamini g* 5. οὐ *ABCΔGfgv Lucif, Καὶ
οὐ ε omnino g, utique fgv Lucif* τοῦ κόσμου τούτου *ABCΔ
Ggε, huius mundi fv Lucif* τοῖς πλεονέκταις *G* 6. καὶ *ABC
fg, η Δυε Lucif* ὠφελεῖτε *G, ωφελεῖται G, ωφιλεῖται A, οφει-
λετε Bε* de hoc mundo *fv Lucif* 7. νυν *ABG, νυνι CΔε
si quis fg Iren 265 Lucif 21. ἐὰν δέ τις Orig 3,610^c* 8. ὀνομα-
ζόμενος (ἢ *ε, ἢ Orig edit*) *ABCΔGε Orig, nominetur f, nomina-
tur Iren Lucif, nominatur aut g* 8. seq πλεονέκτης ἡ ἐιδωλολα-
τρῆς ἡ λοιδορὸς ἡ μεθύσος *ABΔGfgvs Orig Iren Lucif, μεθύσος
ἡ ἐιδωλολατρῆς ἡ λοιδορὸς ἡ πλεονέκτης C**

etenim pascha nostrum immolatus (imm.) est Christus. Sitaque aepe-
lemur non in fermento ueteri neque in fermento (u. n. in f. *om pr
F*) malitiae et nequitiae, sed in azymis (azimis *pr F*) sinceritatis et
ueritatis (et uer. *om pr F*). (24) ⁹Scipsi [ergo] uobis in epistula ne
commisceamini fornicariis; ¹⁰non utique fornicariis huius mundi aut
auaris aut rapacibus aut idolis seruientibus (a. i. s. *om al*) [aut ma-
ledicis *V*]: alioquin debueratis de hoc mundo exisse (exire): ¹¹nunc
autem scripsi (scripsi *F*) uobis non commisceri [fornicariis *pr F al*],
si is qui irater nominatur est (*om pr F al*) fornicator aut auarus
aut idolis seruens (idolorum cultor *F al*) aut maledicus aut ebrio-

δορος ἢ μέθυσος ἢ ἄρπαξ, τῷ τοιούτῳ μηδὲ συνισθίειν. ¹²τί γάρ μοι τοὺς ἔξω κρίνειν; οὐχὶ τοὺς ἔσω ὑμεῖς κρίνετε, ¹³τοὺς δὲ ἔξω ὁ θεὸς κρίνει; Ἐξάρατε τὸν πονηρὸν ἐξ ὑμῶν αὐτῶν.

¹Τολμᾷ τις ὑμῶν πρᾶγμα ἔχων πρὸς τὸν ἑτερον κρίνεσθαι ἐπὶ τῶν ἀδίκων καὶ οὐχὶ ἐπὶ τῶν ἀγίων. ²ἢ οὐκ οἴδατε ὅτι οἱ ἅγιοι τὸν κόσμον κρινούσιν; καὶ εἰ ἐν ὑμῖν κρίνεται ὁ κόσμος, ἀνάξιοι ἐστε κριτηρίων ἐλαχίστων; ³οὐκ οἴδατε ὅτι ἀγγέλους κρινοῦμεν; μήτι γε βιωτικά. ⁴βιωτικά μὲν οὖν κριτήρια ἐὰν ἔχητε, τοὺς ἔξουθενημένους ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, τούτους καθίζετε. ⁵πρὸς ἐντροπὴν ὑμῖν

1. μηδε BCD^z Orig, μητε G, nec sgv Iren Lucif, μη Ag τι ABC Afvs, ιι Gg 2. τους prius ABCAGsgv, καὶ τοὺς ε υμεις ABAG gvs et pr? corr C, υμιας pr C, om f δε ἔξω ABCAGsgs, ἔξωθεν Orig 2,702^f 3. iudicabit gv, κρίνει f^z Orig εξαρατε ABCAG fgv, Καὶ εξαρεῖτε ε 4. ολμια G υμων BCAGsgvs Cypr 318, εξ υμων A πρᾶγμα ἔχων πρὸς τον (om B) ἑτερον ABC^z, πρὸς (adversus sg Cypr, ad g) τον ἑτερον πρᾶγμα ἔχων (habens negotium pr g) AGfg Cypr disceptare Cypr 5. ἐπι utrobique G, apud fgv Cypr, inter g η ABCAfgv Cypr Hilar 50, om ε οὐδατε G 6. τον κοσμιον ABCAGg^z Hilar 50 560 593, hunc inundum Cyprian, de hoc mundo f ιι ABC^z, ιαν G, si gv, om Af Hilar 50 593 in illis Hilar 593 κρινεται ABCAG^z Orig 3,419^f 687^d Hilar 50, iudicabitur fgv Hil 593 hic mundus f Hilar 50 7-p. 339, 3. οὐκ... ἀπίστων om A 7. ουκ BCAGsgvs, ἢ οὐκ Orig 3,692^c κρινουμιν BCAGv^z Orig 3,419^f 456^a 692^c 814^b, iudicavimus gv, iudicamus f 8. μητι γε BCD^z Orig 3,692^c, ποσω μαλλον G, quanto magis gv, neque f μιν ουν BCD^z, γουν G, igitur fgv κρητηρια G si habueritis fgv 8. 9. δεῖ τοὺς ἔξουθενημένους καθίζειν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ Orig 2,822^b. Hilar 396 9. τουτους BCAG^z, illos fgv

sus aut rapax, cum eius (huius F al) modi nec cibum sumere. ¹²quid (quo F) enim mihi de his qui foris sunt iudicare? nonne de his qui intus sunt uos iudicatis? ¹³nam eos qui foris sunt deus iudicabit (-uit F al). Auferte malum ex nobis[met] ipsis. (25) ¹Audet aliquis uestrum habens negotium aduersus alterum iudicari (-re) apud (apud) iniquos et non apud (apud) sanctos? ²an nescitis quoniam sancti de [hoc om L al] mundo iudicabunt? et si in uobis iudicabitur [hic] mundus, indigni estis de minimis iudicetis? ³nescitis quoniam angelos iudicabimus (-uimus F)? quanto magis saecularia (sec.). ⁴saecularia (sec.) igitur iudicia si habueritis, contemptibiles (-lis F) qui sunt in ecclesia, illos constituite ad iudicandum. ⁵ad uerecundiam

λαλῶ. οὕτως οὐκ ἔνι ἐν ὑμῖν οὐδεὶς σοφός, ὃς δυνήσεται διακρίναι ἀνὰ μέσον τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ; ⁶ἀλλὰ ἀδελφὸς μετὰ ἀδελφοῦ κρίνεται, καὶ τοῦτο ἐπὶ ἀπίστων. ⁷ἤδη μὲν οὖν ὅλως ἤτηγμα ὑμῖν ἐστὶν ὅτι κρίματα ἔχετε μεθ' ἑαυτῶν. διὰ τί οὐχὶ μᾶλλον ἀδικεῖσθε; διὰ τί οὐχὶ μᾶλλον ἀποστερεῖσθε; ⁸ἀλλὰ ὑμεῖς ἀδικεῖτε καὶ ἀπο- ⁹στερεῖτε, καὶ τοῦτο ἀδελφούς. ⁹ἢ οὐκ οἴδατε ὅτι ἄδικοι Θεοῦ βυσιλείαν οὐ κληρονομήσουσιν;

Μὴ πλανᾶσθε. οὔτε πόρνοι οὔτε εἰδωλολάτραι οὔτε μοιχοὶ οὔτε μαλακοὶ οὔτε ἄρσενοκοῖται ¹⁰οὔτε κλέπται οὔτε πλεονέκται

1. λαλῶ B, λεγῶ AGfgvs, ... ω C ἐν BC, ἐστὶν AGfgvs οὐδεὶς (οὐδε εἰς G) σοφός BCGg, σοφὸς οὐδὲ εἷς vs, σοφός Af δυνήσεται BCΔGς, possit fgv 2. κρίναιτε G, contenditis vel iudicio contendit g 3. τοῦτο BΔGfgvs, ταῦτα C ἐπὶ BCGς, apud fgv, inter g, μετὰ Δ ἀπίστων] add καὶ οὐ ἐπὶ (inter) αγίων οὐκ οἶδατε (οὐκ οἶδ. om g) Gg, quare verba sequitur lacuna usque ad 340,10. ἢ οὐκ οἶδατε ὅτι τα σώματα εἰς ἡδὴ ABCΔvs Cyp 318, om pr f μὲν οὖν ABCς, μὲν Afv Cyp ὅλως BCΔvs Cyp, om Δ 3. 4. ὑμῖν ἐστὶν ABCΔ, est vobis f, ἐν ὑμῖν ἐστὶν ε Cyp 4. cum invicem Cyp, inter vos fv 5. διὰ τι ABCΔvs, aut quare Cyp ἀδικεῖτε καὶ ἀποστερεῖτε ABCvs Cyp, ἀποστερεῖτε καὶ ἀδικεῖτε Af 6. τοῦτο ABCΔfv Cyp 318, ταῦτα ε εἶτι] ὅτι .. (duabus litteris erasis) Δ Θεοῦ βυσιλείαν ABCΔ, βασιλείαν Θεοῦ fvs Iren 265 305 Cyp 7. hereditabunt Iren, possidebunt fv, consequentur Cyp 8. πλανᾶσθε ABCΔvs Iren, add Θεὸς οὐ μνηστῆριζται Orig 3,265^d ex epist. ad Gal. 6,7 8-p. 340, 1. εἴτε πόρνος εἴτε μοιχὸς εἴτε μαλακὸς εἴτε ἄρσενοκοίτης εἴτε κλέπτῃς εἴτε μέθυστος εἴτε λοῖδορος εἴτε ἄρπαξ Orig 3,265^d 8. et 9. οὐδε Δ 9. πλεονέκται] avari fv Iren 265 305, fraudatores Cyp 323, fraudulentī Cyp 207

nestram dico. sic non est inter nos sapiens quisquam, qui possit (possit) iudicare inter fratrem suum? ⁶sed frater cum fratre iudicio contendit, et hoc apud (apud) infideles? (26) ⁷Iam quidem omnino delictum (delectum L) est in vobis, quod iudicia habetis inter nos. quare non magis iniuriam accipitis (acceperitis FL, acceperitis al)? quare non magis fraudem patimini? ⁸sed vos iniuriam facitis et fraudatis, et hoc fratribus. (27) ⁹An nescitis quia iniqui regnum dei non possidebunt (posid.)? nolite errare. neque fornicarii neque idolis servientes neque adulteri neque molles neque masculorum concubito- ¹⁰res neque fures neque avari neque ebriosi neque maledici neque

οὔτε μέθυστοι, οὐ λοῖδοροι, οὐχ ἕρπαγες, βασιλείαν Θεοῦ κληρονομήσουσιν. ¹¹καὶ ταῦτά τινες ἤτε· ἀλλ' ἀπελούσασθε, ἀλλὰ ἡγιασθητε, ἀλλ' ἐδικαιώθητε ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ κυρίου [ἡμῶν] Ἰησοῦ χριστοῦ καὶ ἐν τῷ πνεύματι τοῦ Θεοῦ ἡμῶν.

⁵ ¹²Πάντα μοι ἔξεστιν, ἀλλ' οὐ πάντα συμφέρει· πάντα μοι ἔξεστιν, ἀλλ' οὐκ ἐγὼ ἐξουσιασθήσομαι ὑπὸ τινος. ¹³τὰ βρώματα τῇ κοιλίᾳ, καὶ ἡ κοιλία τοῖς βρώμασιν· ὁ δὲ Θεὸς καὶ ταύτην καὶ ταῦτα καταργήσει. τὸ δὲ σῶμα οὐ τῇ πορνείᾳ, ἀλλὰ τῷ κυρίῳ, καὶ ὁ κύριος τῷ σώματι· ¹⁴ὁ δὲ Θεὸς καὶ τὸν κύριον ἡγερειν καὶ ἡμᾶς ἔξεγείρει διὰ τῆς δυνάμεως αὐτοῦ. ¹⁵οὐκ οἴδατε ὅτι τὰ σώματα ὑμῶν μέλη χριστοῦ ἐστί· ἅρας οὖν τὰ μέλη τοῦ χριστοῦ

10. ἔξεγερεῖ

1. οὔτε (οὐδε Δ) μεθ. ΒΑφς Iren Cypr, ου μ. AC ου ABCς, οὔτε Δφν Iren Cypr ουχ ABCΔς, neque fν Iren Cypr βασιλειαν Θεου ABCφς Orig 1,770^b 772^a 3,265^d Iren Cypr, Θεου βασιλειαν Δ κληρονομησουσιν ABCΔφς Iren Cypr 81 207 323, οὐ κληρονομήσ. ς Orig 2. τινες ABCΔφς Iren 265 282, quidem v Iren 305 bis Cypr 207 323, aliquando f fuistis fν Iren Cypr ἀλλ απ. CΔ, ἀλλα απ. ABς 3. ἀλλα (ἀλλ B?CΔς) ἐδικαιώθητε ABCΔφς Iren 305 bis, ante ἀλλὰ ἡγιασθητε Cypr 207, om Iren 265 282 Cyprian 324 ἡμῶν Bv Iren 282 305 Cypr et C?, om AΔf Iren 265 305 3. 4. ιησον χριστον ΒΑφν Iren et C?, ιησου Ας, christi Cypr 5. μοι AB CΔφς, μὲν γὰρ Orig 4,216^b, om Iren 282 μοι alterum ABAφς, om C 6. οὐκ ἐγὼ ἐξουσιασθήσομαι ὑπο τινος ABCΔς, ego nullius redigar a quibus f 10. ἡμᾶς ACΔφν Iren 300, ὑμᾶς B?ς ἐξεγερει AΔf, ἐξηγερει Bv, ἐξεγερει Cφς Iren ουκ ABCΔφς Iren 300 Cypr 323 Lucif 21, η ουκ Gg 11. ὑμῶν BCAGφς Iren Cypr Lucif, ἡμῶν A ἐστιν ABCΔφς Iren Cyprian Lucif, om G, add ποιησω μελη πορνης μη γενοιτο Gg αρας ABCΔς (Orig 1,520^c), tollens fν Iren Lucif, auferens Cypr, an tollens g, η αρα G ουν ABCAGφς Iren Lucif, om Cypr

rapaces regnum dei possidebunt (posid.). ¹¹et haec quidam (quidem V al) fuistis: sed abluti estis, sed sanctificati estis, sed iustificati estis in nomine domini nostri Iesu Christi et in spiritu dei nostri. (28) ¹²Omnia mihi licent, sed non omnia expediunt: omnia mihi licent, sed ego sub nullius redigar (redegar F) potestatem (-te L al). ¹³[et pr F] esca uentri, et uenter escis: deus autem et (om al) hunc et haec (hanc V al, has al) destruet, corpus autem non fornicationi (-nis F), sed domino, et dominus corpori: ¹⁴deus uero et (om al) dominum suscitauit (-bit) et nos suscitauit (-bit) per uirtutem suam. (29) ¹⁵Nescitis quoniam (quia F al) corpora uestra membra sunt Christi?

ποιήσω πόρνης μέλη; μὴ γένοιτο. ¹⁶ἢ οὐκ οἴδατε ὅτι ὁ κολλώμενος τῇ πόρνῃ ἓν σῶμά ἐστιν; Ἔσονται γάρ [φησιν] οἱ δύο εἰς σάρκα μίαν· ¹⁷ὁ δὲ κολλώμενος τῷ κυρίῳ ἓν πνεῦμά ἐστιν. ¹⁸φεύγετε τὴν πορνείαν. πᾶν ἁμάρτημα ὃ ἐὰν ποιήσῃ ἄνθρωπος, ἐκτὸς τοῦ σώματος ἐστιν· ὁ δὲ πορνεύων εἰς τὸ ἴδιον σῶμα ἁμαρτάνει. ¹⁹ἢ οὐκ οἴδατε ὅτι τὸ σῶμα ὑμῶν ναὸς τοῦ ἐν ὑμῖν ἁγίου πνεύματος ἐστιν; οὗ ἔχετε ἀπὸ Θεοῦ, καὶ οὐκ ἐστὲ ἑαυτῶν· ²⁰ἡγοράσθητε γὰρ τιμῆς. δοξάσατε δὴ τὸν Θεὸν ἐν τῷ σώματι ὑμῶν.

1. πορνῆς μέλη ABCs Orig 1,520^c, μέλη πορνῆς AGfgv Iren Cyr Lucif ἡ ABCGfgvs Cyr Lucif, om A 2. ἐστιν ABCAGfgs Orig 1,280^d 4,285^b 328^c Lucif 21 22, sunt Cyr 323 2. 3. ἴσονται γὰρ φησιν (om A Cyr) οἱ δύο εἰς σάρκα μίαν (in carne una fgv Luc, in una carne Cyr) ABCAGfgvs Cyr Lucif 21, om Orig Lucif 22 3. ὁ κολλώμενος τῷ κυρίῳ ἓν πνεῦμα πρὸς αὐτὸν γίνεται Orig 3,623^c. ὁ γὰρ κολλ. τῷ κυρίῳ τοῦς ἓν γίνεται πνεῦμα Orig 2,644^d. adhaerenti deo unus est spiritus Hilar 155. quia qui adhaerent domino in uno spiritu sunt Hilar 265 ο δὲ κολλώμενος AB CAGfgvs Orig 4,328^c Lucif 21 22, qui autem se coniunxerit Cyr, καὶ ὁ κολλ. Orig 4,285^b. ὁ κολλ. Orig 1,394^b 669^f 2,764^b (643^b) 4, 446^d. ὁ κολλ. γὰρ Orig 1,241^d φνεγετε G. Orig 2,645^a Lucif 21 4. ἐαν (αν A) ABCAGfgvs Cyr 74 323, om Lucif 22 5. moechatur Cyr 74 suum corpus g, corpus suum fv Cyr 74 323 Lucif ἁμαρταννι G 5-7. ἢ οὐκ... ἀπὸ Θεοῦ om Cyr 323 Lucif 6. τὸ σῶμα BCAGfgs et pr A, τὰ σῶματα pr corr A. τὰ σώματα ὑμῶν ναὸς τοῦ ἁγίου πνεύματος ἐστιν Orig 2,576^c. τὰ σώματα ἡμῶν ναὸς τοῦ Θεοῦ ἐστιν Orig 1,756^c. templum enim dei secundum apostolum corpora sunt quae etc Hilar 349 ἁγιον πνευματος ACAGfgs, πνευματος ἁγιου B? 7. ἀπο ABCAGs, ὑπὸ Orig 2,576^c καὶ ABCAGfgvs Lucif 22, om Cyr 323 τιμῆς ABCAGfgs Orig 1,16^c 3,546^c Lucif, pretio inagno v Cyr 173 207 265 307 323. magno enim, ait apostolus, [pretio] redempti estis Hilar 489 8. δὴ ABCAGs, et portate gv Cyr Lucif, om f Iren 309 Θεον ABCAGfgs Iren Cyr, dominum Cyr 323 Lucif 8. νιμων ABCAGfgv Iren Cyr Lucif, add καὶ ἐν τῷ πνεύματι

tollens ergo membra Christi faciam membra meretricis? absit. ¹⁶an nescitis quoniam qui adheret (adherit) meretrici unum corpus efficitur? Erunt enim (om F al), inquit, duo in carne una: ¹⁷qui autem adheret (-rit) domino, unus spiritus est. (30) ¹⁸Fugite fornicationem. omne [enim L] peccatum quodcumque fecerit homo, extra corpus est: qui autem fornicatur, in corpus suum peccat. ¹⁹an nescitis quoniam membra (membra) uestra templum est spiritus sancti, qui in uobis est, quem habetis a deo (domino F), et non estis uestri? ²⁰empti enim estis pretio (praetio F) magno, glorificate et portate

¹Περὶ δὲ ὧν ἐγράψατέ μοι, καλὸν ἀνθρώπῳ γυναικὸς μὴ ἄπτεσθαι· ²διὰ δὲ τὰς πορνείας ἕκαστος τὴν ἑαυτοῦ γυναῖκα ἔχειτω, καὶ ἑκάστη τὸν ἴδιον ἄνδρα ἔχειτω. ³τῇ γυναικὶ ὁ ἀνὴρ τὴν ὀφειλὴν ἀποδίδωτω, ὁμοίως [δὲ] καὶ ἡ γυνὴ τῷ ἀνδρὶ. ⁴ἡ γυνὴ τοῦ ἰδίου σώματος οὐκ ἔξουσιάζει, ἀλλὰ ὁ ἀνὴρ· ὁμοίως δὲ καὶ ὁ ἀνὴρ τοῦ ἰδίου σώματος οὐκ ἔξουσιάζει, ἀλλὰ ἡ γυνή. ⁵μὴ ἀποστερεῖτε ἀλλήλους, εἰ μὴ τι ἂν ἐκ συμφώνου πρὸς καιρὸν, ἵνα σχολάσῃτε τῇ προσευχῇ καὶ πάλιν ἐπὶ τῷ αὐτῷ ᾗτε, ἵνα μὴ πειράζῃ ὑμᾶς ὁ σατανᾶς διὰ τὴν ἀκρασίαν ὑμῶν. ⁶τοῦτο δὲ λέγω κατὰ συγγνώμην,

ὑμῶν, ἃ τινὰ ἔστι τοῦ Θεοῦ. ^ς 1. μοι AAGfgvs, om BCv
 2. δε ABAGfgvs Orig 3,646^c Cyp 315, τε C τας πορνείας AB
 CAs Orig, τὴν πορνειαν Ggv Cyp uxorem suam Cyp 3. καὶ
 ἑκαστη τον ιδιον ανδρα (suam virum sv, virum suum Cyp) ἔχειτω
 ABCAfgvs Orig Cyp, om Gg ο ABCAGfgvs Orig 1,253^c Cyp
 315, καὶ ὁ Orig 3,647^a οφειλην ABCAGfgvs Orig Cyp, ὀφει-
 λομένην εὔνοιαν ^ς 4. αποδιδωτω BCAGs Orig, αποδιδετω A
 δε BCAGfgvs Orig 3,647^a, om A Orig 1,253^c Cyp 4. 5. sui cor-
 poris fgv, corporis sui Cyp 5. αλλα ABC, αλλ AGs δε ABCA
 Gfgvs, om Cyp 6. sui corporis fgv, corporis sui Cyp 315
 αλλα ABCA, αλλ Gs μὴ] ἡ μὴ B in margine. Orig 1,198^c 253^c
 3,615^b Cyprian 7. εἰ μὴ τι αν (om B) ABCAGs Orig 3,615^{b,c},
 nisi forte fgv, nisi Cyp, ἐὰν μὴ τι Orig 1,198^c συμφωνον AB
 AGs Orig 1,268^c 3,615^{b,c}, συμφωνίας Orig 1,198^c 3,617^d σχολα-
 σῃτε ABCAG Orig, σχολάζετε ^ς 8. τη ABCAGfgvs Orig Cyp,
 τῇ νησιείᾳ καὶ τῇ ^ς ἐπὶ το αὐτο ητε (συνέρχισθαι ^ς) ABCAGs
 Orig 3,615^b, in id ipsum revertimini g, revertimini ad id ipsum Cyp
 315, ad id ipsum f πειραζῃ ὑμᾶς ABCAGvs Iren 245 Cyp,
 vos tentet f, ἐπιχαρῇ ὑμῖν Orig 9. ἡμων ACAGfgvs Orig Iren
 Cyp, om B δε ABCAGfgvs Orig 3,647^a Iren 245, om Cyp
 συγγνωμην CG, συγγνωμην A, consilium fg, conscientiam g, veniam
 Cyp, indulgentiam v Iren. Orig 4,166^e

denum (dominium F al) in corpore uestro. (31) ¹De quibus autem scribistis (scrips.) mihi (om pr F), bonum est homini mulierem non tangere: ²propter fornicationem autem unus quisque suam uxorem habeat, et una quaeque suum virum habeat. ³uxori uir debitum red- dat, similiter autem et uxor uiro. ⁴mulier sui corporis potestatem non habet (habeat L), sed uir: similiter autem et uir sui corporis po- testatem non habet, sed mulier. ⁵nolite fraudare (-ri) [in I] inni- cem, nisi forte ex consensu ad tempus, ut uacatis orationi: et iterum reuertimini in id ipsum, ne temptet uos satanas propter incontinen- tiam uestram. (32) ⁶Hoc autem dico secundum indulgentiam, non se-

οὐ κατ' ἐπιταγὴν. Ὡλέλω δὲ πάντας ἀνθρώπους εἶναι ὡς καὶ ἡμav-
τόν· ἀλλ' ἕκαστος ἴδιον ἔχει χάρισμα ἐκ Θεοῦ, ὃ μὲν οὕτως, ὃ δὲ
οὕτως.

⁸Λέγω δὲ τοῖς ἀγάμοις καὶ ταῖς χήραις, καλὸν αὐτοῖς ἐὰν
[οὕτως] μείνωσιν ὡς καὶ γώ· ⁹εἰ δὲ οὐκ ἐγκρατεῦνται, γαμησάτω-
σαν· κρεῖττον γάρ ἐστιν γαμῆσαι ἢ πυροῦσθαι. ¹⁰τοῖς δὲ γεγαμη-
κόσιν παραγγέλλω οὐκ ἐγώ, ἀλλὰ ὁ κύριος, γυναῖκα ἀπὸ ἀνδρὸς
μὴ χωρίζεσθαι ¹¹(ἐὰν δὲ καὶ χωρισθῇ, μείντω ἄγαμος ἢ τῷ ἀνδρὶ
καταλλαγήτω) καὶ ἄνδρα γυναῖκα μὴ ἀφιέναι. ¹²τοῖς δὲ λοιποῖς
λέγω ἐγώ, οὐχ ὁ κύριος, εἴ τις ἀδελφὸς γυναῖκα ἔχει ἄπιστον καὶ ¹⁰

6. κρεῖσσον

1. ἐπιταγὴν C vellem Hilar 426 δε ACΔGfgv Orig 3,639^a.
Cyp 315 Hilar, γὰρ ε και ABCΔGfgς Cyp Hilar, om o Orig
2. ἀλλ' AΔGς Orig, ἀλλὰ BC έχει ABΔGfgv Orig Cyp, ante
ἐκαστος C, post χάρισμα ε εκ ABCς Orig, εκ του ΔG, a fg
Cyp o utrobiqne ABCΔG, ὅς ε Orig μεν ABCΔGvς Orig, om
f Cyp 315 4. καλον BCΔGfgvς, οτι καλον A αυτοις ABCΔ,
est illis fg, αὐτοῖς ἐστιν ε 4. 5. εαν AΔGς, αν B, εαν ουτως
Cfv 5. ὡς ABCΔGς, sic sicut g καγω ABCς, και εγω ΔG
ουκ ἐγκρατευνονται γαμησατωσαν ABCΔς, ου κρατευνονται γαμειτω-
σαν G 6. κρειττον BΔ, κρεισσον ACGς ἐστιν ABCς, om Δ
Gg γαμησαι BΔGς, γαμειν AC πυροῦσθαι] uri i. malo
fornicationis g τοις δε γεγαμηκοσιν ABCΔGfgvς, iis autem quae
nupserunt Cyp 326 7. ἀλλὰ ABC, ἀλλ' AGς 8. χωριζεσθαι A
ΔG, χωρισθηναι BCς και ABCΔGς, om fv Cyp μενετω αγα-
μος ABCΔς, μενειν αγαμον Gfgv Cyp 8. 9. τω ανδρι καταλλα-
γητω ABCΔς, τω ανδρι καταλλαγηται Gfg, reconciliari viro Cyp
9. ανδρα ABCΔGς Cyp 326, vir fv ne dimittat f τοις δε
λοιποις ABCΔGfgς, haec autem Iren 245 10. λεγω εγω ABC,
εγω (ουχ εγω pr Δ) λεγω ΔGfgvς Iren, καγω λέγω και Orig 4,4^d
ουκ o pr G

cundum imperium. ⁷uolo autem omnes homines (uos L) esse sicut
me ipsum: sed unus quisque proprium habet (habeat pr F) donum
(d. h.) ex deo; alius quidem sic, alius uero sic. (33) ⁸Dico autem
(Hoc a. d. F) non nuptis et uiduis, bonum est illis si sic maneant
(sic L, manserint F al, permanserint al) sicut et ego: ⁹quod si non
se (se non F al) continent, nubant: melius est enim nubere quam
uri. (34) ¹⁰His autem (enim L) qui matrimonio iuncti (coniuncti F)
sunt praecipio non ego sed dominus, uxorem (-re pr F) a uiro non
discedere; ¹¹quod si discesserit, manere innuptam (innubt. L) aut
(a pr F) uiro suo reconciliari: et uir uxorem ne (non) dimittat (de-
mittat LV al). ¹²nam ceteris ego dico, non dominus. (35) Siquis frater
uxorem habet (h. u.) infidelem et haec consentit (consistit pr F)

αὕτη συνευδοκεῖ οἰκεῖν μετ' αὐτοῦ, μὴ ἀφιέτω αὐτήν, ¹³καὶ γυνή
ἣτις ἔχει ἄνδρα ἄπιστον καὶ οὗτος συνευδοκεῖ οἰκεῖν μετ' αὐτῆς,
μὴ ἀφιέτω τὸν ἄνδρα· ¹⁴ἡγίασται γὰρ ὁ ἄνθρωπος ὁ ἄπιστος ἐν τῇ
γυναικί, καὶ ἡγίασται ἡ γυνή ἡ ἄπιστος ἐν τῷ ἀδελφῷ, ἐπεὶ ἅρα
⁵ τὰ τέκνα ὑμῶν ἀκάθαρτά ἐστιν, τῶν δὲ ἁγία ἐστιν. ¹⁵εἰ δὲ ὁ ἄπι-
στος χωρίζεται, χωρίζεσθω. οὐ δεοῦλωται ὁ ἀδελφὸς ἡ ἡ ἀδελφὴ
ἐν τοῖς τοιοῦτοις· ἐν δὲ εἰρήνῃ κέκληκεν ἡμᾶς ὁ Θεός. ¹⁶εἰ γὰρ
οἶδας, γύναι, εἰ τὸν ἄνδρα σώσεις; ἡ τί οἶδας, ἄνερ, εἰ τὴν γυναῖκα
σώσεις; ¹⁷εἰ μὴ ἐκάστῳ ὡς ἐμίρισιν ὁ κύριος, ἕκαστον ὡς κέκληκεν
¹⁰ ὁ Θεός, οὕτως περιπατεῖτω. καὶ οὕτως ἐν ταῖς ἐκκλησίαις πάσαις
διατάσσομαι. ¹⁸περιτεμνόμενος τις ἐκλήθη; μὴ ἐπισπάσθω· ἐν
ἀκροβυστίᾳ κέκληται τις; μὴ περιτεμνέσθω. ¹⁹ἡ περιτομὴ οὐδὲν

1. συνευδοκεῖ ABCAGgus, consensit f 1. 2. γυνή ητις ABCς,
γυνή ειτις AGg, si qua mulier fu 2. ουτος ABCAGfgu, αὐτὸς ε
ευδοκεῖ B 3. τον ανδρα ABCAGfgu, αὐτόν ε sanctificatus
enim f 4. γυναικι ABCς, add τη πιστη AGfg ἀδελφῷ ABC
AGfg, ἀνδρί ε, viro fideli Iren 257 alioquin fgu 5. τον AB
Cς, νυνι AG ἐστιν alterum om A? 7. in pacem autem f, in
pace autem vel enim g ἡμας BAGfgus, ὑμας AC 8. γυναι
ABCAs, γυνή G ἡ BCAGfgus, ι A ανηρ G 9. μιρισιν
(μειμερικεν B) ο κυριος BCAGfgu, ο κυριος μιρισιν Au, ἐμιρισιν ὁ
Θεὸς vs, add και Gg 10. ο Θεος ABCAfu, on ante εκυστον B?,
ο κυριος ο Θεος G, ὁ Κύριος ε οὕτως περιπ. και om B ουτως
prius ACG, οὕτω ε ταις εκκλησαις πασαις ABCAGfgs, πάσαις
ἐκκλησiais Orig 4,4^d 11. διατασσομαι ABCς Orig, διδασκω
AG, doceo fgu περιτεμνημενος G τις (qui f) εκληθη (voca-
tus g) ABCfgus Orig 1,179, εκληθη τις AG 12. κεκληται τις A
B, τις κεκληται (ἐκλήθη ε, vocatus g) AGfgus

habitare cum illo, non dimittat (dem. V, demittat al) illam, ¹³et si qua
mulier [fidelis] habet virum infidelem et licet consentit habitare (om
pr F) cum illa, non dimittat (demittat F) virum: ¹⁴sanctificatus est
enim (om al) uir infidelis in muliere fidei (fidele V al), et sanctifi-
cata est mulier infidelis per virum fidelem. alioquin filii uestri in-
mundi essent, nunc autem sancti sunt. ¹⁵quod si infidelis discedit,
discedat: non est enim seruituti subiectus frater aut soror in eius
modi, in pace autem (enim) vocauit (-bit F) nos deus. ¹⁶unde enim
scis, mulier, si virum saluum facies (facias F)? aut unde scis, uir,
si mulierem saluam facies? ¹⁷nisi uni cuique sicut diuisit dominus
(deus) (dom. diu.), unum quemque sicut (quemque si pr F) uoca-
uit deus, ita ambulet, et sicut [ubique L al] in omnibus ecclesiis
(-sis) doceo. ¹⁸circumcisis aliquis uocatus est? non adducat praeputi-
um: in praeputio aliquis uocatus est? non circumcidatur (circum
datur F). ¹⁹circumcisio nihil [prode F] est, et praeputium nihil est,

ἐστιν, καὶ ἡ ἀκροβυστία οὐδὲν ἐστιν, ἀλλὰ τήρησις ἐντολῶν Θεοῦ.
²⁰ἕκαστος ἐν τῇ κλήσει ἣ ἐκλήθη, ἐν ταύτῃ μενέτω. ²¹δοῦλος ἐκλή-
 θης; μὴ σοι μελέτω· ἀλλ' εἰ καὶ δύνῃσαι ἐλευθερος γενέσθαι, μᾶλ-
 λον χρῆσαι. ²²ὁ γὰρ ἐν κυρίῳ κληθεὶς δοῦλος ἀπελευθερος κυρίου
 ἐστίν· ὁμοίως ὁ ἐλευθερος κληθεὶς δοῦλός ἐστιν χριστοῦ. ²³τιμῆς
 ἡγοράσθητε· μὴ γίνεσθε δοῦλοι ἀνθρώπων. ²⁴ἕκαστος ἐν ᾧ ἐκλήθη,
 ἀδελφοί, ἐν τούτῳ μενέτω παρὰ Θεοῦ.

²⁵Περὶ δὲ τῶν παρθέτων ἐπιταγὴν κυρίου οὐκ ἔχω, γνώμην δὲ
 δίδωμι ὡς ἡλεημένος ὑπὸ κυρίου πιστὸς εἶναι. ²⁶νομίζω οὖν τοῦτο
 καλὸν ὑπάρχειν διὰ τὴν ἐνιστώσαν ἀνάγκην, ὅτι καλὸν ἀνθρώπῳ
 τὸ οὕτως εἶναι. ²⁷δέδισαι γυναικί;· μὴ ζῆτει λύσιν· λελυσαι ἀπὸ
 γυναικός; μὴ ζῆτει γυναικα. ²⁸ὅταν δὲ καὶ γαμήσῃς, οὐχ ἡμυρτες,

1. καὶ ἡ ἀκροβυστία οὐδὲν ἐστιν *ABAFvs, om Gg* τήρησις ἐν-
 τολῶν *ABAGgvz*, *serva mandatum f* 2. vocatione qua *g*, qua vo-
 catione *fv* ταυτῇ *BAGz*, *ea gv*, *ipsa f*, τοῦτω *A* 3. καὶ *A*
BAz, *et si fv*, *u Gg* 4. 5. κυρίου ἐστίν *ABAGgz*, *est domini fv*
 5. ὁμοίως *ABv*, *add δε καὶ AGfg*, *add καὶ vz* ἐστίν χριστοῦ *A*
BAFvs, *χριστον ἐστίν Gg* 5. 6. *Orig 3,726^c Lucif 135* 6. 7. ἐν
 ᾧ ἐκλήθη ἀδελφοὶ *ABz*, ἀδελφοὶ ἐν ᾧ ἐκλήθη (-θητε *A*) *AGfg*
 7. θέω *BAG*, τῷ θεῷ *Az* 9. δεδιδώμι *G*. *Iren 245 Hilar*
 327 ἡλεημονος *G* πιστὸς εἶναι *ABAGgz*, *ut fidelis sim f*
Iren οὖν *ABAGvz*, *enim f* 10. καλὸν alterum *ABz*, καλὸν
 (optimum *f*) ἐστίν *AGfgv* 10. 11. ἀνθρώπῳ το *ABAGvz*, *homi-*
nem f 11. alligatus est *f* μὴ ζῆτει *A* solutus est *f*
 12. γυναικα *ABAGfgvz*, *ligationem Hilar 406* καὶ *ABAGgz*, *om*
fv γαμήσεως *B*, γαμήση *A*, γήμης *z*, λαβῆς γυναικα *AGfgv*
 οὐκ *A*

sed observatio mandatorum dei. (36) ²⁰Vnus quisque in qua voca-
 tione vocatus est, in ea permaneat. ²¹seruus vocatus es (est pr *F*)?
 non sit tibi curae: sed et (om *al*) si potes liber fieri, magis utere.
²²qui enim in domino vocatus est servus, libertus est domini: simi-
 liter [et] qui liber vocatus est, servus est (om *al*) Christi. ²³pre-
 tium (praetium *F*) empti estis: nolite fieri servi hominum. ²⁴unus quisque
 in quo vocatus est, fratres (frater *al*, om *F*), in hoc permaneat (man. *F*)
 apud (apud *Val*) deum. (37) ²⁵De virginibus autem praeceptum domini
 non habeo, consilium autem do tanquam misericordiam [suam *L*]
 consecutus a domino ut sim fidelis. ²⁶existimo ergo hoc (om *L*) bo-
 num esse propter instantem necessitatem, quoniam bonum est homini
 sic esse. ²⁷alligatus (alleg. pr *F*) es uxori? noli quaerere solutio-
 nem: solutus es ab uxore? noli quaerere uxorem. ²⁸si autem acce-
 peris (accip. *L al*) uxorem, non peccasti (pecasti), et si nupserit

καὶ ἐὰν γῆμη [ἡ] παρθένος, οὐχ ἡμαρτιν· θλίψιν δὲ τῇ σαρκὶ
 ἔξουσιν οἱ τοιοῦτοι, ἐγὼ δὲ ὑμῶν φείδομαι. ²⁹τοῦτο δὲ φημι, ἀδελ-
 φοί. ὁ καιρὸς συνισταλμένος ἐστίν, τὸ λοιπὸν ἵνα καὶ οἱ ἔχοντες
 γυναῖκας ὡς μὴ ἔχοντες ὦσιν, ³⁰καὶ οἱ κλαίοντες ὡς μὴ κλαίοντες,
³¹καὶ οἱ χαίροντες ὡς μὴ χαίροντες, καὶ οἱ ἀγοράζοντες ὡς μὴ κατέ-
 χοντες, ³¹καὶ οἱ χρώμενοι τὸν κόσμον ὡς μὴ καταχρώμενοι· πα-
 ράγει γὰρ τὸ σχῆμα τοῦ κόσμου τούτου, ³²θίλω δὲ ὑμᾶς ἀμείλι-
 κτους εἶναι. ὁ ἄγαμος μεριμνᾷ τὰ τοῦ κυρίου, πῶς ἀρέσῃ τῷ κυρίῳ·
³³ὁ δὲ γαμήσιος μεριμνᾷ τὰ τοῦ κόσμου, πῶς ἀρέσῃ τῇ γυναικί,
³⁴καὶ μεμέρισται. καὶ ἡ γυνὴ ἡ ἄγαμος καὶ ἡ παρθένος ἡ ἄγαμος

1. γῆμη *ABΔfgvs*, γαμη *G* ἡ *AAδ*, om *BG* ουκ *A* autem
g, tamen *fv* τη σαρκι *ABδ*, εν τη σαρκι *ΔGg*, carnis *fv* 2. δε
 εφημι *G*, autem dico vel itaque *g* 3. ο *ABv*, οτι ο *ΔGfgvs*
breviatum fg, breve *gv*, collectum *Cypr* 307 ἐστιν (ιστι *B*) το
 λοιπον *AB*, ιστιν λοιπον *A*, ιστιν, λοιπον ιστιν *Gfgv*, τὸ λοιπόν
 ἐστιν *ς*, superest ergo *Cypr* 4. ὦσιν *ABΔfvs* *Cypr*, om *Gg*.
 κλειθοντες *nitrobique G* 5. οἱ χαροντες *G* κατεχοντες *ABΔGf*
gvs, eimenes et qui possident quasi non possidentes *Cypr* 176 307
 6. χρωμενοι τον κοσμον (add τουτον *AG*) *ABΔG*, utuntur mundum
 hunc *g*, ut. hunc mundum *f*, χ. τῷ κόσμῳ τούτῳ *ς*, hoc mundo ut. *Cypr*
 καταχρωμενοι *ABΔGgδ*, utantur *fv* *Cypr* 6. 7. figura transit mundi
 huius *Iren* 336, et figura huius mundi transibit *Hil* 1063 7. το *A*
BAΔGfgvs *Orig* 2,781^a 3,568^a *Iren* 230 336 *Cyprian*, τὸ σχῆμα τοῦτο
 καὶ τὸ *Orig* 3,568^a cod του κοσμου τουτου *ABΔGgς* *Orig*, huius
 mundi *fv* *Iren* *Cypr* δε *ABΔvς*, om *Gfgv* 8. sollicitus est *fgv*,
 cogitat *Cypr* 174 316 αριση *ABΔGfgv* *Cypr*, ἀρέσει *ς* *Orig* 2,742^c
 κυριω *ABΔς*, θιω *Gfgv* *Orig* *Cypr* 9. τον κοσμον *ABΔGgς*,
 huius mundi *fv*, mundi huius *Cypr* αριση *ABΔGfgv* *Cypr*, ἀρέ-
 σει *ς* 10. καὶ μεμερισται καὶ ἡ γυνὴ ἡ ἀγαμος καὶ ἡ παρθε-
 νος ἡ ἀγαμος *AB*, καὶ μεμερισται (add καὶ *corr*) ἡ γυνὴ καὶ ἡ
 παρθένος ἡ ἀγαμος *A*, μεμερισται καὶ ἡ γυνὴ καὶ ἡ παρθένος ἡ

uirgo, non peccauit (-bit *L*): tribulationem tamen carnis habebunt
 huius modi, ego autem uobis (om *pr F*) parco (parcam *L*). ²⁹hoc ita-
 que dico, fratres. [quia] tempus breue est: reliquum est ut [et] qui
 habent uxores tamquam non habentes sint, ³⁰et qui flent tamquam
 non flentes, et qui gaudent tamquam non gaudentes, et qui enunt
 tamquam non possidentes, ³¹et qui utuntur hoc mundo tamquam non
 utantur: praeterit enim figura huius mundi, ³²uolo autem (om *F*)
 uos sine sollicitudine esse. qui sine uxore est, sollicitus est quae do-
 mini sunt, quomodo placeat deo: ³³qui autem cum uxore est, solli-
 citus est quae sunt [huius *L al*] mundi, quomodo placeat uxori, ³⁴et
 diuisus est. et (om *F al*) mulier innupta et uirgo (mulier et uirgo

μερμινῶ τὰ τοῦ κυρίου, ἵνα ἡ ἁγία [καὶ] τῷ σώματι καὶ τῷ πνεύματι· ἡ δὲ γαμήσουσα μερμινῶ τὰ τοῦ κόσμου, πῶς ἠρέσῃ τῷ ἀνδρί. ³⁵τοῦτο δὲ πρὸς τὸ ὑμῶν αὐτῶν σύμφωρον λέγω, οὐχ ἵνα βρόχον ὑμῖν ἐπιβάλῃ, ἀλλὰ πρὸς τὸ εὐσχημον καὶ εὐπρόσδεκον τῷ κυρίῳ ἀπεισιπύσῃς. ³⁶εἰ δέ τις ἀσχημονεῖν ἐπὶ τὴν παρθένον αὐτοῦ τοιμίζει, ἐὰν ἡ ὑπέρουκμος, καὶ οὕτως ὀφείλει γενεσθαι, ὃ θέλει ποιεῖτω· οὐχ ἁμαρτάνει, γαμειώσαν. ³⁷ὅς δὲ ἔστηκεν ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ ἔδραϊος, μὴ ἔχων ἀνάγκην, ἔξουσίαν δὲ ἔχει περὶ τοῦ ἰδίου θελήματος, καὶ τοῦτο κέκρικεν ἐν τῇ καρδίᾳ, τηρεῖν τὴν ἑαυτοῦ

αγαμος Gfg, Μεμέρισται ἡ γυνὴ καὶ ἡ παρθένος. ἡ ἄγαμος ε, sic et mulier (virgo 174) et virgo (mulier 174) innupta Cyp 174 316

1. καὶ prius BGfgs Cyp, om AA Orig 2,644^c 742^c πνεύματι καὶ σώματι Orig 2,644^c τῷ σώματι ABA Orig 2,742^c, σώματι Gz καὶ τῷ AB Orig, καὶ AGz 2. τὰ τοῦ κόσμου AAGfgs, de iis quae sunt mundi huius Cyp 316, om B ἀρεσὴ ABAGfg Cyp, ἠρέσει ε 3. δὲ ABAGfgs, om f τοῦ ὑμῶν αὐτῶν σύμφωρον (σύμφωρον AGz) ABAGz, vestram utilitatem fg 4. 5. εὐπρόδεκον τῷ κυρίῳ ABAG, εὐπρόσδεκον τῷ K, ε, bene stabile domino g, praesente domino f 5. ἀπεισιπύσῃς] inadducibiliter g, non recedentes f 5. 6. ἀσχημονεῖν ἐπὶ τὴν παρθένον αὐτοῦ τοιμίζει ABz, ἀσχημονεῖν νομίζει ἐπὶ τὴν παρθ. αὐτοῦ A, turpem se existimat in (super vel circa g) virginem suam fg, ἀσχημονεῖ ἐπὶ τὴν π. αὐτοῦ G 6. ἡ ὑπερουκμος ABAGfgs, supra quam matura sit f οὕτως BAGfgs, τοῦτο A γενεσθαι G 7. οὐκ ἁμαρτάνει G γαμειώσαν ABz, γαμειώ AGz, si nubat fv 8. αὐτοῦ ABAGfg, om ε ἔδραϊος ABΔv, ante ἐν τῇ ε, om Gfg δε BAGfgs, om A περὶ τοῦ ἰδίου (sua) ABAGz, suae fv 9. κέκρικεν ABAGz, statuit fg τὴ (add ἰδία A) καρδίᾳ AB, τὴ καρδίᾳ αὐτοῦ AGfgs τηρεῖν ABgv, τοῦ τηρεῖν AGfz 9. seq τὴν ἑαυτοῦ παρθένον ABAGz, virginem suam fv

quae innupta est F) cogitat quae domini sunt, ut sit sancta et (om al) corpore et spiritu: quae autem nupta (nubta L) est, cogitat quae sunt mundi, quomodo placeat uiro. ³⁵hoc autem (porro hoc L al) ad utilitatem nestram dico, non ut laqueum vobis iniciam (initiam pr F) (i. u.), sed ad id quod honestum est et [quod om L] facultatem praebeat sine impedimento (periculo) dominum obsecrandi (obsecrare al, obseruandi pr L) (et quod — obsecrandi om pr F). (38) ³⁶Siquis autem turpem se uideri (-re) existimat super (supra F al) uirginem suam (-ne sua L), quod sit super adulta, et ita oportet fieri, quod uult faciat: non peccat, si nubat (nuptat). ³⁷nam qui statuit in corde suo firmus: non habens necessitatem, potestatem autem (om F) habet (habens L al) suae uoluntatis, et hoc iudicauit in corde

παρθένον, καλῶς ποιήσει. ³⁸ὥστε καὶ ὁ γαμιζων τὴν παρθένον
 ἐαυτοῦ καλῶς ποιεῖ, καὶ ὁ μὴ γαμιζων κρεῖσσον ποιήσει. ³⁹γυνὴ
 δέδεται ἐφ' ὅσον χρόνον ζῇ ὁ ἀνὴρ αὐτῆς· ἐὰν δὲ κοιμηθῇ ὁ ἀνὴρ,
 ἐλευθέρη ἐστὶν ὥς θέλει γαμηθῆναι, μόνον ἐν κυρίῳ. ⁴⁰μακαριω-
 5 τέρα δὲ ἐστὶν ἐὰν οὕτω μείνῃ, κατὰ τὴν ἐμὴν γνώμην· δοκῶ δὲ
 καγὰ πνεῦμα Θεοῦ ἔχειν.

¹Περὶ δὲ τῶν εἰδωλοθύτων οἴδαμεν ὅτι πάντες γνώσιν ἔχο-
 μεν. ἡ γνώσις φυσιοῖ, ἡ δὲ ἀγάπη οἰκοδομεῖ. ²εἴ τις δοκεῖ ἔγνωκε-
 ναι τι, οὕτω ἔγνω καθὼς δεῖ γινῶναι· ³εἰ δὲ τις ἀγαπᾷ τὸν Θεόν,
 10 οὗτος ἔγνωσται ὑπ' αὐτοῦ. ⁴Περὶ τῆς βρώσεως οὖν τῶν εἰδωλοθύ-

1. ποιήσει AB, ποιει AGfgvs 1. 2. ὥστε... ποιεῖ om Gg 1. γα-
 μιζων AB, ἐγαμιζων Aς 1. 2. τὴν παρθένον ἐαυτοῦ BΔfv, τὴν
 ἐαυτοῦ παρθένον A, om ς 2. ποιει AΔfvς, ποιήσει B καὶ ο
 ABAGfgv, ὁ δὲ ς γαμιζων ABΔG, ἐγαμιζων ς ποιήσει AB,
 ποιει AGfgvs 3. δεδεται ABΔf Orig 3,641^a 647^b Cypr 323, add
 νομω Ggς Orig 3,647^a ζῇ ο ἀνὴρ αὐτῆς ABΔGfgς Orig 3,641^a
 647^b Cypr, ὁ ἀνὴρ αὐτῆς ζῇ v Orig 647^a κοιμηθῇ (κεκοιμ. G,
 ἀποθανῇ A) ο (om Orig 3,647^a) ἀνὴρ AB Orig 3,647^a et add αὐτῆς
 AGgvs Orig 3,641^a, dormitionem vir eius acceperit f, dormierit v
 Cypr 4. liberata est fgv Cypr ω ABΔGfgς Orig 3,641^a 647^a,
 ut qui Cypr, καὶν Orig 3,641^a cod γαμηθῆναι ABΔς Orig, γα-
 μηθῇ Gfg Cypr 5. ἐστιν ABΔGfgς Orig 3,641^a, erit v Cypr
 οὕτω Aς Orig, οὕτως G 5. 6. δε καγὰ AΔGgς Orig 3,641^a 4,
 266d, et ego autem f, γὰρ καγὰ B, καγὰ Orig 3,641^b 6. ἔχιν A
 BΔfς Orig, ἔχω Gg 8. Iren 154 εἰ τις ABv Cypr 314, εἰ δε τις
 AGς, quodsi quis fg, et qui Hilar 550 ἐγνωκεναι ABΔG, cognov-
 visse f, cognoscere g, scire gv Cypr Hil, εἰδέναι ς 9. τι om Hilar
 οὐπω AB, οὐδέπω AG, nondum fgv Cypr Hilar, οὐδέπω οὐδὲν ς
 ἔγνω ABΔG, ἔγνωκε ς, cognovit fgv, scit Cypr Hilar eum (sese
 Hil) scire v Cypr Hilar 10. ἔγνωστα G τῆς βρώσεως οὖν A
 BGgς, escis autem fv, δε τῆς πωσιως A

suo, servare virginem suam, bene facit. ³⁸igitur et (om al) qui ma-
 trimonio iungit virginem suam, bene facit, et qui non iungit, melius
 facit. ³⁹mulier alligata est [legi F al, lege al, om L al] quanto tem-
 pore vir eius vivit: quod si dormierit vir eius (n. e. om al), liberata
 est [a lege F al]: cui nult nubat, tantum in domino. ⁴⁰beatior autem
 erit, si sic permanserit, secundum meum consilium (cons. m. F al):
 puto autem quod et ego spiritum dei habeo. (39) ¹De his (hiis) au-
 tem quae idolis sacrificantur (immolantur f, imm. V al), scimus quia
 (quoniam L al) omnes scientiam habemus. scientia inflat, caritas vero
 aedificat. ²siquis se (om al) existimat (exhist. L) scire aliquid, non-
 dum cognovit quem admodum oporteat eum scire: ³siquis autem di-
 ligat deum (dominum), hic cognitus est ab eo. ⁴de escis (his pr F)

των οἰδομεν ὅτι οὐδὲν εἰδῶλον ἐν κόσμῳ, καὶ ὅτι οὐδεὶς θεὸς εἰ μὴ εἶς· ⁵καὶ γὰρ εἴ περ εἰσὶν λεγόμενοι θεοὶ εἴτε ἐν οὐρανῷ εἴτε ἐπὶ γῆς, ὥσπερ εἰσὶν θεοὶ πολλοὶ καὶ κύριοι πολλοί, ⁶[ἀλλ'] ἡμῶν εἶς θεὸς ὁ πατήρ, ἐξ οὗ τὰ πάντα καὶ ἡμεῖς εἰς αὐτόν, καὶ εἶς κύριος Ἰησοῦς χριστός, δι' οὗ τὰ πάντα καὶ ἡμεῖς δι' αὐτοῦ. ⁷ἀλλ' οὐκ ἐν πᾶσιν ἡ γνώσις· τινὲς δὲ τῇ συνηθείᾳ ἕως ἄρτι τοῦ εἰδῶλου ὡς εἰδωλόθυτον ἐσθίουσιν, καὶ ἡ συνειδήσις αὐτῶν ἀσθενῆς οὐσα μολύνεται. ⁸βρωμια δὲ ἡμῶς οὐ παραστήσει τῷ θεῷ· οὕτε

1. scimus autem Iren 181 οὐδὲν ABΔfz, οὐδὲν ἐστὶν Ggu Irenaeus. μηδὲν εἶναι Orig 1,760^b ἐν κόσμῳ ABΔGgus Orig, in saeculo f, om Iren θεὸς ABΔGfgu Iren, add ἕτερος z 2. καὶ γὰρ ἐπερ ABΔGz Orig 1,746^b, etenim si Iren 181, namque etsi Hilar 472, nam etsi fgu, εἴπερ Orig 1,522^b ἴσιν G λεγόμενοι (οἱ λ. G fgu Ir Hil) θεοὶ ABGgus Orig 1,746^b Iren Hilar et add καὶ κυριοὶ Δf, θεοὶ λεγόμενοι Orig 1,522^b εἴτ' ἐν Orig 1,522^b 2. 3. εἴτ' ἐπὶ Orig 1,746^b, sive in fgu Iren Hilar 3. γῆς ABΔG Orig, τῆς γῆς z ὥσπερ (sicut enim f) εἰσιν θεοὶ πολλοὶ καὶ κυριοὶ πολλοὶ ABΔGfgz Orig 1,522^b 746^b 2,770^b 4,34^c Hilar, om Iren. εἴπερ εἰσι θεοὶ π. καὶ κ. π. ἐν τῷ οὐρανῷ καὶ ἐπὶ τῆς γῆς Orig 2,833^b, sed etsi sunt dii qui nominantur in caelo et in terra Hilar 484. Orig 4,51^d ἀλλ' ABGfgz Orig 1,522^b 746^c Hilar 472 967, om B Iren 4. θεὸς ABΔz Orig, ο θεὸς G, deus gu Iren Hilar 82 472 836 967 968, est deus f pater est Hilar 472 τα om Δ καὶ ἡμεῖς εἰς αὐτὸν ABΔGfgz Orig 1,522^b Iren, et nos in ipso g Hilar 82 967 968, om Orig 1,746^c Hilar 472 836 5. κυριὸς ABΔGfgus Orig 1,522^b 746^c 2,822^c 3,740^a Iren 181 Hilar 967, dominus noster Hilar 82 314 472 836 837 850 968 χριστός ABΔGgus Orig Iren Hilar, om f Hilar 314 472 οὐ ABGfgus Orig Iren Hilar, ον B καὶ ἡμεῖς δι' αὐτοῦ ABΔGfgus Orig Iren Hilar, om Hilar 836 6. τῇ συνηθείᾳ AB, τῇ συνειδήσει AGz, in conscientia fg εως ἄρτι τοῦ εἰδῶλου BΔGfg, τοῦ εἰδῶλου εως ἄρτι Az 7. ἡ ἐπιγνώσις G 7. 8. cum sit infirma fgu 8. δε ABΔGfgus Orig 3, 495^f, om Orig 1,615^d 763^a Cyp 322 παραστήσει AB Orig 1,

autem quae idolis immolantur scimus quia nihil est idolum in mundo, et quod nullus deus nisi unus: ⁵nam etsi sunt qui dicantur dii siue in caelo siue in terra, siquidem sunt dii multi et domini multi, ⁶nobis tamen unus [est] deus [et L] pater, ex quo omnia et nos in illum (in illo al, illum al), et unus dominus Iesus Christus, per quem omnia et nos per ipsum. ⁷sed non in omnibus est scientia: quidam autem [in V] conscientia usque nunc idoli (idolis al, om F) quasi idolothytum (-lotitum al, idolo immolatum F) manducant, et conscientia ipsorum (illor.), cum sit (sim F) infirma (firma), polluitur (pelluntur). ⁸esca autem nos non commendat deo: [neque enim si

ἐὰν μὴ φάγωμεν, περισσεύομεν, οὔτε ἐὰν φάγωμεν, ὑστερούμεθα.
 ὁβλέπετε δὲ μὴ πως ἡ ἐξουσία ὑμῶν αὕτη πρόσκομιμα γένηται τοῖς
 ἀσθενέσιν. ¹⁰ἐὰν γὰρ τις ἴδῃ [σέ] τὸν ἔχοντα γνώσιν ἐν ἰδωλείῳ
 κατακείμενον, οὐχὶ ἡ συνείδησις αὐτοῦ ἀσθενοῦς ὄντος οἰκοδομη-
⁵θῇσεται εἰς τὸ τὰ ἰδωλόθρυτα ἐσθίειν; ¹¹ἀπόλλυται γὰρ ὁ ἀσθε-
 νῶν ἐν τῇ σῇ γνώσει, ὁ ἀδελφὸς δὲ ὃν χριστὸς ἀπέθανεν. ¹²οὔτως
 δὲ ἁμαρτάνοντες εἰς τοὺς ἀδελφοὺς καὶ τύπτοντες αὐτῶν τὴν συν-
 εἶδησιν ἀσθενοῦσαν, εἰς χριστὸν ἁμαρτάνετε. ¹³διότι ἐγὼ βρωμα
 σκανδαλίζω τὸν ἀδελφόν μου, οὐ μὴ φάγω κρέα εἰς τὸν αἰῶνα,
¹⁰ἵνα μὴ τὸν ἀδελφόν μου σκανδαλίσω.

615^d 763^a, παριστησι Δς Orig 3,495^f, συνιστησιν G, commendat fgv
 1. ἐὰν μὴ AB, γὰρ ἐὰν ΔGfgs Orig 1,763^a 3,495^f 499^c, si Cypr
 περισσεύομεν (-μεθα 3,495) ΔGς Orig 1,763^a 3,495^f 499^c et rec A in
 litura, abundabimus fg Cypr, υστερουμεθα B ἐὰν AB, ἐὰν μὴ A
 Ggvs Orig Cypr, enim si non f υστερουμεθα ΔGς Orig et rec
 A in litura, egemus f, egebimus Cypr, deerit nobis g, περισσεύομεθα
 B 3. ἀσθενέσιν ABΔG, ἀσθενοῦσιν εἰς εἰδωλῶν A, ἰδεῖ G σε
 AΔfς, om BGgv ἐν ἰδωλείῳ B, ἐν ἰδωλείῳ Ag, ἐν ἰδωλείῳ G, et
 in idolo f 4. ἀσθενεὺς ὄντος ABΔGς, infirmantis vel cum sit
 infirma vel -inus g, cum sit infirma fv aedificatur g 5. τα ἰ-
 δωλόθρυτα ἐσθίειν ABς, ἀσθίειν τα ἰδωλόθρυτα ΔGfgv ἀπολ-
 λυται γὰρ B, ἀπολλυται οὖν A, καὶ ἀπολυται (perit) Δf, καὶ ἀπο-
 λυται Ggvs Iren 210 6. ἐν τῇ σῇ (om B) γνώσει ο (om B?)
 ἀδελφὸς ABGfg Iren, ἀδελφὸς ἐπὶ τῇ σῇ γνώσει Δς. Orig 1,760^b 3,
 601^c οὕτως AG, οὕτως εἰς 7. τοὺς ABΔς Orig 3,601^b, om G
 καὶ ABΔς Orig, om Gfg αὐτῶν ABGς Orig, ἐμῶν A
 8. εἰς χριστὸν ABΔGς Orig, in christo fgv ἁμαρταννεται G
 βρωμα ABΔς, τὸ βρωμα G, esca fgv, cibis Cypr 102, κρέα ante
 οὐ μὴ Orig 1,762^c 9. μου ABΔfvs Orig, om Gg Cypr 10. μου
 ABvs Orig, om ΔGfg Cypr

manducaverimus, abundavimus FL], neque si non manducaverimus,
 deficiemus (neq. si - def. om pr F) [neque si manducaverimus, ha-
 bundabimus (-uimus) ceteri]. ⁹videte autem ne forte haec licentia
 uestra offendiculum fiat infirmis (infirmis pr F). ¹⁰si enim quis
 viderit eum qui habet scientiam in idolo (idolo L al) recumbentem,
 nonne conscientia eius, cum sit infirma, aedificabitur ad manducan-
 dum idolothyta (-thita al, immolata pr F), ¹¹et peribit infirmus in
 tua scientia, frater (inf. frater in t. s. V) propter quem Christus
 mortuus est. ¹²sic autem peccantes in fratres, et percutientes conscien-
 tiam (scient.) eorum infirmam, in Christo peccatis. ¹³quapropter si
 esca scandalizat fratrem meum, non manducabo carnem in aeternum,

¹Οὐκ εἰμὶ ἐλευθερος; οὐκ εἰμὶ ἀπόστολος; οὐχὶ Ἰησοῦν τὸν κύριον ἡμῶν ἰώρακα; οὐ τὸ ἔργον μου ὑμεῖς ἑστέ ἐν κυρίῳ; ²εἰ ἄλλοις οὐκ εἰμὶ ἀπόστολος, ἀλλὰ γε ὑμῖν εἰμὶ· ἡ γὰρ σφραγὶς μου τῆς ἀποστολῆς ὑμεῖς ἑστέ ἐν κυρίῳ. ³ἢ ἐμὴ ἀπολογία τοῖς ἐμὲ ἀνακρίνουσιν ἐστὶν αὕτη. ⁴μὴ οὐκ ἔχομεν ἑξουσίαν φαγεῖν καὶ πιεῖν; ⁵μὴ οὐκ ἔχομεν ἑξουσίαν ἀδελφὴν γυναῖκα περιάγειν, ὥς καὶ οἱ λοιποὶ ἀπόστολοι καὶ οἱ ἀδελφοὶ τοῦ κυρίου καὶ Κηθᾶς; ⁶ἢ μόνος ἐγὼ καὶ Βαρνάβας οὐκ ἔχομεν ἑξουσίαν μὴ ἐργάζεσθαι; ⁷τίς στρατεύεται ἰδίῳις ὑψηνίοις ποτε; τίς φυτεύει ἀμπέλωνα καὶ τὸν καρπὸν αὐτοῦ οὐκ ἐσθίει; τίς ποιμαίνει ποίμνην καὶ ἐκ τοῦ γάλακτος ¹⁰τῆς ποίμνης οὐκ ἐσθίει; ⁸μὴ κατὰ ἄνθρωπον ταῦτα λαλῶ, ἢ καὶ

1. ἐλευθερος... ἀποστολος AB Orig 4,266^b, ἀποστολος... ἐλευθερος AGfg ουχι ABAς Orig, ου G ιησουν AB Orig, ιησουν χριστον Afz, χριστον ιησουν Gg 2. ιωρακα G 2-4. εἰ ἄλλοις... ἐν κυρίῳ om A 2. εἰ BAGfgz, εἰ καὶ Orig 4,431^b 3. σφραγίς G 3. 4. μου τῆς ἀποστολῆς B Orig, τῆς ἐμῆς ἀποστ. AGgz, apostolatus mei f 4. ἐν κυρίῳ BGvz Orig 4,431^b, om Gf 4. 5. ad eos qui me interrogant (iudicant g) fg 5. ἐστὶν αὕτη AB, αὕτη (haec) ἐστὶν AGfgvz πινει ABAς, πιν G 6. ἀδελφὴν γυναῖκα ABΔfzς, γυναικας Gg Hilar 327 καὶ ABΔGfgz, om Hilar 7. caephas f 7. 8. μόνος ἐγὼ ABΔGfgvz, ego solus v Hilar 8. μὴ ABΔG, τοῦ μὴ z, non fg, hoc v Hilar 9. τὸν καρπὸν ABCAGvz, ἐκ τοῦ καρποῦ f 10. ἐσθίει ABCf z, αἰσθίει (manducabit vel edit) καὶ πινι AGg τις BAGfgvz, η τις ACz 11. τῆς ποιμνῆς ABCvz, αὐτῆς AGg, gregius ipsius f ἐσθίει ABCAGgz, percipit f λαλῶ ABCz, λεγῶ AGfgvz η A BCΔf 10 Orig 1,388^c, η εἰ Gg, ἢ οὐχὶ z

ne fratrem meum scandalizem. (40) ¹Non sum liber? non sum apostolus (N. s. ap. n. s. liber F)? nonne Iesum (Christum, Iesum Christum) dominum nostrum uidi? nonne opus meum uos estis in domino? ²[et om L] si aliis non sum apostolus, sed (om F) tamen uobis sum: nam signaculum (-lus F) apostolatus mei uos estis in domino. ³mea defensio apud (apud) eos qui me interrogant haec est. ⁴[numquid non habemus potestatem manducandi et bibendi? om pr F al] ⁵numquid non habemus potestatem sororem mulierem circum ducendi, sicut et (om F al) ceteri apostoli et fratres domini et Cephas? ⁶aut solus ego (e. s. F) et Barnabas non habemus potestatem hoc operandi? ⁷quis militat suis stipendiis (-dis) unquam? quis plantat (plantauit F) uineam et [de FL] fructum eius non edet (edit L)? quis pascit gregem et de lacte gregis non manducat? ⁸numquid se-

ὁ νόμος ταῦτα οὐ λέγει; ⁹ἐν γὰρ τῷ Μωυσείῳ νόμῳ γέγραπται Οὐ φιμώσεις βοῦν ἀλοῶντα. μὴ τῶν βοῶν μέλει τῷ θεῷ, ¹⁰ἣ δὲ ἡμῶς πάντως λέγει; δι' ἡμῶς γὰρ ἐγράφη, ὅτι ὀφείλει ἐπ' ἐλπίδι ὁ ἀροτριῶν ἀροτριῶν, καὶ ὁ ἀλοῶν ἐπ' ἐλπίδι τοῦ μετέχεν. ¹¹εἰ ἡμεῖς ⁵ὅμιν τὰ πνευματικὰ ἐσπείραμεν, μέγα εἰ ἡμεῖς ὅμων τὰ σαρκικὰ θειρίσωμεν; ¹²εἰ ἄλλοι τῆς ὅμων ἔξουσίας μετέχουσιν, οὐ μᾶλλον ἡμεῖς; ἀλλ' οὐκ ἐχρησάμεθα τῇ ἔξουσίᾳ ταύτῃ, ἀλλὰ πάντα στέγομεν, ἵνα μὴ τινα ἐγκοπὴν δώμεν τῷ εὐαγγελίῳ τοῦ χριστοῦ. ¹³οὐκ οἴδατε ὅτι οἱ τὰ ἱερὰ ἐργαζόμενοι ἐκ τοῦ ἱεροῦ ἐσθίουσιν; οἱ

6. Θειρίσωμεν;

1. ου ABCAfu Orig, om Ggς εν γαρ τω μωυσειως (μωσειως As Orig) νομῳ γιγραπται ABCς Orig 1,388^c, εν τῷ νόμῳ γέγραπται Orig 1,541^c, γιγραπται γαρ AGfg Orig 1,170 2. φιμώσεις AB Cς Orig, κημώσεις AG των (περι των AGfgv) βοων μελει τω θεῷ ABCAGfgvς Orig 1,170 388^c 541^c 605^c, pecudum deo cum est Hilar 246 3. παντως λεγει ABCAGfgς Orig, dicta scriptaque sunt Hilar δι ημῶς γαρ ABCAGς Orig, pro nobis utique f 3. 4. οφειλει επ ἐλπίδι (ἐπ' ἐλπ. ὀφ. ς) ο αροτριων ABCvς Orig 1, 170 541^c, ο επ ἐλπίδι (in spe qui) αροτριων οφειλει Af, οφειλει ο εφ (in) ἐλπίδι δει (debet qui) αροτριων οφειλει Gg 4. ο αλων G επ (εφ A, om Orig 1,541) ἐλπίδι του μετεχεν ABC Orig 1, 170 541^c, της ἐλπίδος αυτου μετεχεν (fructum percipere) AGfg et add ἐπ' ἐλπίδι ς 5. μεγα ABCGgς, ου μεγα Af ημῶς AB CAGgς, om fv υμων τα in litura rec A 6. Θειρισωμεν ABς, Θειρισωμεν CAGfgv υμων ἐξουσίας ABCAGg, vestrorum potestatem f, ἐξουσίας ὅμων vς μετεχουσιν ABCAGgς, sed με in litura rec A, habent f 7. ουκ ἐχρησαμεθα BCAGς, ου κερημεθα A τη ἐξουσία ταυτη (αυτη G) ABCAGgς, hac potestate fv 8. τινα ἐγκοπην δωμεν ABCfv, ἐγκοπην (ενκ. G) τινα δωμεν AGς, offendemus vel offendiculum demus g 9. qui in sacrariis operantur fg εκ ABCfς, τα εκ AGgς

cundum hominem (-ne) haec dico, an et lex haec non dicit? ⁹scriptum est enim in lege Moysi Non alligabis os bovi (hobi) trituranti. numquid de bubus (bobus) cura est deo, ¹⁰an propter nos utique [hoc L] dicit (n. haec dicit utique F)? nam (om F) propter nos scripta sunt, quoniam debet in spe qui arat arare, et qui triturat in spe (spem) fructus percipiendi. ¹¹si nos vobis spiritalia seminavimus (-bimus), magnum est si [nos L] carnalia vestra metamus? ¹²si alii (aliis F) potestatis vestrae participes sunt, non potius nos? sed non usi sumus hac (haec F) potestate, sed [non pr L] omnia sustinemus, nequod offendiculum demus euangelio Christi. ¹³nescitis quoniam qui in sacrario (-rium) operantur quae de sacrario sunt edunt? qui (quia)

τῷ θυσιαστηρίῳ παριδρευόντες τῷ θυσιαστηρίῳ συμμερίζονται.
 14 οὕτως καὶ ὁ κύριος διέταξεν τοῖς τὸ εὐαγγέλιον καταγγέλλουσιν
 ἐκ τοῦ εὐαγγελίου ζῆν· 15 ἐγὼ δὲ οὐ κέχρημαι οὐδενὶ τούτων. οὐκ
 ἔγραψα δὲ ταῦτα, ἵνα οὕτως γένηται ἐν ἐμοί· καλὸν γάρ μοι μᾶλ-
 λον ἀποθανεῖν, ἢ τὸ κυχῆμά μου· οὐδεὶς κενώσει. 16 εἰν γὰρ
 εὐαγγελίζωμαι, οὐκ ἔστιν μοι κυχῆμα· ἀνάγκη γάρ μοι ἐπικεῖται·
 οὐαὶ γάρ μοι ἐστίν, εἰ μὴ εὐαγγελίσωμαι. 17 εἰ γὰρ ἐκὼν τοῦτο
 πράσσω, μισθὸν ἔχω· εἰ δὲ ἄκων, οἰκονομίαν πεπίστευμαι. 18 τίς
 οὖν μοί ἐστιν ὁ μισθός; ἵνα εὐαγγελιζόμενος ἀδάπανον θῆσω τὸ
 εὐαγγέλιον, εἰς τὸ μὴ καταχρησασθαι τῇ ἔξουσίᾳ μου ἐν τῷ εὐαγ- 10
 γελίῳ. 19 ἐλιούθιρος γὰρ ὢν ἐκ πάντων, πᾶσιν ἐμαυτὸν ἐδούλωσα,

5. κενώση. 7. εὐαγγελίζωμαι.

1. τῷ θυσιαστηρίῳ G παριδρευόντες ABA, παριδευόντες C,
 παραδρευόντες G, προσεδρευόντες ε cum (de g) altario fg
 συμμερίζονται CG 2. οὕτως ACG, Οὕτως ε καταγγέλλουσιν G
 3. ζῆν ABCAGgς, vivat f, μόνον διαζῆν Orig 3,750^b οὐ κε-
 χρημαι οὐδενὶ τούτων ABCAGgς, nullo eorum usus sum f, οὐδενὶ
 ἐχρησαίμην τούτων ε 4. οὕτως ACG, οὕτως ε 5. οὐδεὶς BA,
 οὐθις μὴ A, nemo f, τις Ggν, ἵνα τις Cε κενώσει (καιν. AG)
 ACAGf, κενωση Bgς 6. εὐαγγελίζωμαι ABCfgς, εὐαγγελισωμαι
 AGν ἐστὶ Cε κυχῆμα ABCς, χάρις AGfg 7. γὰρ prius
 ABCAGfgν, δέ ε ἐστὶν ABCAfgς, ἐστὶ Gg εὐαγγελισωμαι
 BCAGgν, εὐαγγελίζωμαι Afgς 9. μοι (μου A) ἐστὶν ABCς, ἐστὶ
 μοι AGfg ponam gν, efficiam f 10. εὐαγγέλιον ABCAfv, add
 του χριστου Ggς καταχρησασθαι BCAGς, καταχρασθαι A
 τη ἐξουσίᾳ ABCς, την ἐξουσίαν AG εὐαγγελίῳ ABCGfgς, add
 μου A 11. ἐκ ABCAGς Orig 3,563^d, ab fg πᾶσιν ABGς
 Orig, ἐν πᾶσιν Af

(quia) altario deservunt, cum altario participantur (c. a. p. om al). 14 ita
 et dominus ordinavit hiis qui evangelium adnuntiant de evangelio ui-
 vere: 15 ego autem nullo horum usus sum. non scripsi autem (a. s. L)
 haec, ut ita fiant in me: bonum est enim mihi magis mori quam ut glo-
 riam meam quis euacuet (-at). 16 nam si evangelizauero, non est mihi
 gloria (-iam F): necessitas enim (om F) mihi (in. en.) incumbit
 (-bet): uae (ue) enim mihi est, si non evangelizauero. 17 si enim vo-
 lens hoc ago, mercedem (mercidem F) habeo: si autem inuitus, dis-
 pensatio mihi credita est. 18 quae est (om al) ergo merces (mercis)
 mea? ut (aut F) evangelium praedicans sine sumptu (sumpto) ponam
 evangelium, ut non abutar (abutor) potestate mea (-tem meam F) in
 evangelio. (41) 19 Nam cum liber essem ex omnibus, omnium me ser-

ἵνα τοὺς πλείονας κερδήσω· ²⁰καὶ ἐγενόμην τοῖς Ἰουδαίοις ὡς Ἰουδαῖος, ἵνα Ἰουδαίους κερδήσω· τοῖς ὑπὸ νόμον ὡς ὑπὸ νόμον, μὴ ὦν αὐτὸς ὑπὸ νόμον, ἵνα τοὺς ὑπὸ νόμον κερδήσω· ²¹τοῖς ἀνόμοις ὡς ἄνομος, μὴ ὦν ἄνομος Θεοῦ ἀλλ' ἐννομος χριστοῦ, ἵνα κερδάω
⁵τοὺς ἀνόμους· ²²ἐγενόμην τοῖς ἀσθετέσιν [ὥς] ἀσθενής, ἵνα τοὺς ἀσθενεῖς κερδήσω· τοῖς πᾶσιν γέγονα πάντα, ἵνα πάντως τινας σώσω. ²³πάντα δὲ ποιῶ διὰ τὸ εὐαγγέλιον, ἵνα συγκοινωνὸς αὐτοῦ γένωμαι. ²⁴οὐκ οἶδατε ὅτι οἱ ἐν σταδίῳ τρέχοντες πάντες μὲν τρέχουσιν, εἷς δὲ λαμβάνει τὸ βραβεῖον; οὕτως τρέχετε, ἵνα κα-
¹⁰ταλάβητε. ²⁵πᾶς δὲ ὁ ἀγωνιζόμενος πάντα ἐγκρατεῖται· ἐκείνοι

1. καὶ ABCGgvz, om Af factus sum gv, fui fg ὡς ABΔfvs et corr C, item Orig 4,166^d, om Gg Orig 1,387^b 391^c 3,487^f Ἰουδαῖος] Ἰουδαίους Gg 2. τοῖς] τοὺς G 2. 3. μὴ ὦν αὐτός (cum ipse non essem fv) ὑπὸ νόμον ABCΔGfgv, om ε Orig 1,391^c 3,515^f 4,166^d 3. 4. Orig 2,628^c 4. cum sine lege dei non sim f Θεοῦ ABCΔGfgv Orig 4,166^d, Θεῷ ε χριστοῦ ABCΔGfgv Orig, Χριστῷ ε 4. 5. κερδάω (κερδήσω ε Orig) τοὺς (om Gε) ἀνόμους ABCGgvz Orig, τοὺς ἀνόμους κερδήσω Af 5. ἐγενόμην A BCΔGz Cyp 70, fui fg, add δε καὶ Gg infirmus infirmis Cyp 70, ασθετέσιν ABCε Orig 4,166^d, ασθετεύουσιν ΔG ὡς CGz, om A BΔfv Cyp 6. γέγονα (add τὰ ε) παντὶ ABCΔε, ἐγενόμην παντὶ G, factus sum omnia fg, τὰ πάντα γέγονα v Orig 3,294^c. ὁ II. γέγονε τοῖς πᾶσι πάντα Orig 4,35^a 6. 7. παντὶ τινας σώσω AB Cε, παντὶ σώσω ΔGfgv, τοὺς πάντας κερδήσω Origen 3,294^c. ἵνα πάντα ἢ κερδήσῃ ἢ τελειώσῃ Orig 4,35^a 7. παντὶ ABCΔGfgv, Τοῦτο ε συγκοινωνός AG 9. unus tamen Cyp 17 266 314, sed unus v Iren 283 βραβεῖον (palmaa Cyp) ABCΔfvs Iren Cyp, add εγω δε λεγῶ εμιν Gg οὕτως ACG, Οὕτω ε 10. καταλάβητε corr C πᾶς δὲ... ἐγκρατεῖται (εγκρ. G) om Cyp ἐκείνοι

num feci, ut plures lucrī facerem: ²⁰et factus sum Iudaeis tamquam Iudaeus, ut Iudaeos (Iudaeus pr F) lacrarer; his qui (om al) sub lege sunt quasi sub lege (legem F al) essem, cum ipse non essem sub lege (s. l. n. ess.), ut eos qui sub lege erant lucrī facerem; ²⁴his qui sine lege erant tamquam sine lege essem, cum sine lege (legem F) dei non essem, sed in lege essem (esse F) Christi, ut lucrī facerem eos qui sine lege erant: ²²factus sum infirmis infirmus, ut infirmos (-mus F) lucrī facerem: omnibus omnia factus sum, ut omnes (omnis) facerem saluos. ²³omnia autem facio propter euangelium, ut particeps eius efficiar (-or). (42) ²⁴Nescitis quod (quoniam) hi (hii F al) qui in stadio currunt omnes quidem currunt, sed (set) unus accipit brachium (brachium L al)? sic currite, ut conprehendatis (-preh. L al). ²⁵omnis autem qui in agone (agone F) contendit ab omni-

μὲν οὖν ἵνα φθαρτὸν στέφανον λάβωσιν, ἡμεῖς δὲ ἄφθαρτον. ²⁶ἵγώ τοιόντων οὕτως τρέχω ὥς οὐκ ἀδήλως, οὕτως πυκτεύω ὥς οὐκ ἄερα δέρον, ²⁷ἀλλ' ἐπωπιάζω μου τὸ σῶμα καὶ δουλεγωγῶ, μὴ πως ἄλλοις κηρύξας αὐτοὺς ἀδόκιμος γένωμαι.

¹Οὐ θέλω γὰρ ὑμῶς ἀγνοεῖν, ἀδελφοί, ὅτι οἱ πατέρες ἡμῶν ⁵πάντες ὑπὸ τὴν νεφέλην ἦσαν καὶ πάντες διὰ τῆς θαλάσσης διηλθον, ²καὶ πάντες εἰς τὸν Μωυσῆν ἐβαπτίσθησαν ἐν τῇ νεφέλῃ καὶ ἐν τῇ θαλάσσῃ, ³καὶ πάντες τὸ αὐτὸ πνευματικὸν ἔφαγον βρωμῆ

μὲν οὖν] illi quidem *fg Iren*, et illi quidem *Cypr* 1. στεφανον λαβωσιν *ABCAGfgvs Cypr*, accipiant coronam *Iren* ἡμεῖς *ABCA Gfgvs Iren Cypr* 17 314, vos *Cypr* 266 2. τοιόντων *ABCAGs*, quidem *fg*, autem *Iren* 283 οὕτως utrobique *ACG*, οὕτω *s Orig* 1,732^{ab} ὥς οὐκ *ABCAGs Orig* 1,732^a, non quasi *fgv*, non *Iren* ὥς οὐκ *alterum ABCAGs Orig* 1,732^b, non quasi *fgv Iren* 3. subhiicio enim mihi *Hilar* 485 ἀλλ *ACAGs Orig* 1,759^a, ἀλλὰ *B* ἐπωπιάζω *ABCs Orig* 1,616^a 759^a, ἐποπιαζώ *G*, ἐποπιαζώ *A* μου το σωμα *ABCAGs Orig* 1,759^a, corpus meum *fo Iren Hilar*, μου το στομα *G* 4. κηρύξας *ABCAGfgvs*, praedicans *g Iren* 5. ου θέλω γαρ (δὲ *s*) ὑμας ἀγνοεῖν ἀδελφοί *ABCAGfgvs Orig* 4,143^e 144^a *Iren* 264 *Cypr* 157 277, οἶδαμεν δὲ *Orig* 1,541^e, an nescitis *Hilar* 474. nam et *Hilar* 219 6. παντες prius *ABCAGfgvs Orig Iren Cypr*, om *Hilar* erant *f*, fuerunt *gv Iren Cypr Hilar* καὶ παντες δια της θαλασσης διηλθον *ABCAGfgvs Orig Cypr* 157, om *Iren Hilar* 7. παντες *ABCAGfgvs Orig Iren Cypr*, om *Hilar* εἰς τον μωυσην (μωσην *AAz*) *ABCAGfgs Orig Hilar* 474, in moyse o *Iren Cypr*, in moyse et in mari *Hilar* 219 ἐβαπτισθησαν *ACAG*, ἐβαπτισαντο *Bs Orig* 1,541^e 4,143^e 144^a 7. 8. ἐν τη νεφέλῃ καὶ ἐν τη θαλάσσῃ *ABCAGs Orig Iren Cypr*, ἐν τη θαλάσσῃ καὶ ἐν τη νεφέλῃ *Gg*, om *Hilar* 219 8. καὶ *ABCAGfgvs Orig* 1,541^e 3, 715^e 4,143^e, om *Iren* 264 αὐτο *BAGfgvs Orig Iren* et corr *C*, om *A* πνευματικὸν ἔφαγον βρωμῆ *A*, πνευματικὸν βρωμῆ ἔφαγον *B* et corr *C*, βρ. πν. ἔφαγον *AGfgvs Orig Iren*

bus se abstinet; et illi quidem ut corruptibilem coronam accipiant, nos autem incorruptam. (43) ²⁶Ego igitur sic curro non quasi in incertum, sic pugno non quasi aerem uerberans, ²⁷sed castigo corpus meum et in seruitutem redigo, ne forte, cum aliis praedicauerim, ipse reprobus efficiar (-or). (44) ¹Nolo enim (autem) uos ignorare, fratres, quoniam patres nostri omnes sub nube fuerunt et omnes mare transierunt, ²et omnes in Moyse baptizati sunt in nube et in mari, ³et omnes eandem escam spiritalem manducauerunt ⁴et omnes eundem

⁴καὶ πάντες τὸ αὐτὸ πνευματικὸν ἔπιον πόμα (ἔπινον γὰρ ἐκ πνευματικῆς ἀκολουθοῦσής πέτρας, ἡ πέτρα δὲ ἦν ὁ Χριστός). ὁ ἀλλ' οὐκ ἐν τοῖς πλείοσιν αὐτῶν ἡδύοκῃσιν ὁ Θεός· κατεστρώθησαν γὰρ ἐν τῇ ἐρήμῳ. ὅταῦτα δὲ τύποι ἡμῶν ἐγενήθησαν, εἰς τὸ μὴ εἶναι ἡμᾶς ἐπιθυμητὰς κακῶν, καθὼς καὶ αὐτοὶ ἐπιθύμησαν. Ἥμηδὲ εἰδωλολάτραι γίνεσθαι, καθὼς τινες αὐτῶν, ὥσπερ γέγραπται Ἐκάθισεν ὁ λαὸς φαγεῖν καὶ πιεῖν, καὶ ἀνέστησαν παιζεῖν. Ἥμηδὲ πορνείωμεν, καθὼς τινες αὐτῶν ἐπόρνευσαν καὶ ἔπυσαν μὴ ἡμέραν εἶκοσι τρεῖς

2. ἡ δὲ πέτρα

1. αὐτο *BCAGfgvs* Orig 1,541^c 3,715^c Iren, om *A* Orig 4,144^a πνευματικὸν ἐπιον (ἔπινον Orig 4,144) πομα *ABC* Orig 1,541^c 4,144^a, πομα πνευματικὸν ἐπιον (ἐπιον *A*) *AGfgvs* Orig 3,715^c Iren 264 ἐπιον *ABCAGfgvs* Orig 1,170 541^c 3,229^a 524^a 715^c 4,144^a Iren 264 244, biberant *ff*, bibant *f* γὰρ *ABCAGfgvs* Orig Iren 244, autem *v* Iren 264 1. 2. ἐκ πνευματικῆς ἀκολουθοῦσής (ὑπολ. *G*) πέτρας *ABCAGgs* Orig 1,170 541^c 3,229^a 524^a 715^c 4,144^a (2, 782^f 3,525^d), de spiritali consequente eos petra *v* Iren 264, spiritaliā sequenti se petra *f*, de sequenti petra Iren 244 2. ἡ πέτρα δὲ *B* Orig 1,541^c 3,229^a 4,144^a, πέτρα δὲ *G*, ἡ δὲ πέτρα *ACΔς* Orig 1,170 3,297^c 715^c. Orig 2,626^f Hilar 162 496 539 ο *ABCAGς* Orig, om Orig 3,297^c 3. ἐν τοῖς πλείοσιν αὐτῶν *ABCAGgvs* Iren 264, in multis illorum Iren 280, omnibus illis *f* ἡδύοκῃσιν *ABC*, εὐδοκῃσιν *AGς*. bene placuit (sensit Iren) deus *g* Iren, voluntas fuit dei *f* 4. δὲ *ABCAGfgvs*, autem omnia *Cyp* 157, om Iren 264 τυποὶ *ABCAGς*, figurae *Cyp*, in figuram (-ra *gv*) *fgv* Iren facta (-ti *g*) sunt *fgv*, fuerunt Iren *Cyp* εἶναι *ABCA Ggvs* Iren, efficiamur *f* 5. concupiscentes malorum *gv* Iren, conc. malum *f* καὶ κεινοὶ *G* 6. γίνεσθαι *G*, effici vel efficiamini *g*, sitis Iren 264, efficiamur *f* τινες αὐτῶν *BCς* Iren, τινες ἐξ αὐτῶν *Afv*, καὶ τινες αὐτῶν *A*, om *Gg* ὥσπερ *AB* et corr *A*, ὡς *Cς*, sicut *f*, sic enim Iren, om *Gg* ὅκαθ' ἔσει *G*, om *g* 7. πιν *G* ἀνέστησαν *ABCAGfgvs* Iren, ἀνέστη *G* πορνείωμεν *ABCς*, ἐκπορνείωμεν *AG* 8. τινες om *g* ipsorum vel ex ipsis *g*, ex illis *f* Iren ἐπορνεύσαν *ABCς*, ἐξεπορνεύσαν *AG* ἐπύσαν *ABCAG*, ἔπυσαν *ς*, add ἐν *ACς*, quod om *BAGfg* Iren

potum spiritalem biberunt: bibebant autem de spiritali consequenti (-te) eos petra, petra autem erat Christus: sed non in pluribus eorum bene placitum est deo: nam prostrati sunt in deserto. (45) ⁶Haec autem in figura facta sunt nostri, ut non sicut concupiscentes malorum (mala *L*), sicut et illi concupierunt. ⁷neque idololatrae (idolorum (idol.) cultores *F al*) efficiamini, sicut quidam ex [is *F*] ipsis; quem admodum scriptum est Sedit populus manducare et bibere, et surrexerunt ludere. ⁸neque fornicemur, sicut quidam ex ipsis (q. illorum) fornicati sunt et ceciderunt [in] una die uiginti tria (xxiii *F*)

χιλιάδες. Ἐμεδὲ ἐκπειράζομεν τὸν κύριον, καθὼς τινες αὐτῶν ἐπει-
ρασαν καὶ ὑπὸ τῶν ὕφρων ἀπώλοντο. ¹⁰μηδὲ γογγύζετε, καθὼς τι-
νες αὐτῶν ἐγόγγυσαν καὶ ἀπώλοντο ὑπὸ τοῦ ὀλοθρευτοῦ. ¹¹ταῦτα
δὲ [πάντα] τυπικῶς συνέβαινον ἐκεῖνοις, ἐγράφη δὲ πρὸς ρουθεσίαν
ἡμῶν, εἰς οὗς τὰ τέλη τῶν αἰώνων κατεγήνηκεν. ¹²ὥστε ὁ δοκῶν
ἐσιάναι βλέπειτω μὴ πέσῃ. ¹³πειρασμὸς ὑμᾶς οὐκ ἐילהεν εἰ μὴ
ἀνθρώπινος· πιστὸς δὲ ὁ θεός, ὃς οὐκ ἐάσει ὑμᾶς πειρασθῆναι

1. αὐτῶν ἐξεπίρυσαν

1. χιλιάδας G ἐκπειρασθωμεν G κυριον BC, θεον A, χριστον
AGsgvs Iren 264 τινες ABCAGsgv Iren, καὶ τινες εἰπειρα-
σαν ABAς, ἐξεπίρυσαν CG 2. απωλοντο CAGsgvs Iren, απωλ-
λυντο B et A? γογγυζετε ABCς, murmuraveritis Iren, γογγυ-
ζωμεν AGf, mutmuraverunt g καθως ACAGς, καθυπερ B
τινες ABCAGsgv Iren, καὶ τινες εἰ 3. eorum g Iren, ex illis f
απωλοντο BCAGsgvs Iren, απωλλυντο A ολοθρευτου (ολεθρ.
A) ABCΔsgvs Iren, ολεθρου G 3. 4. ταυτα δε AB, ταυτα Orig
1,170 Iren 244 cod opt., ταυτα δε παντα Cfgs Iren 265, παντα δε
(om Orig) ταυτα AGg Orig 1,536f Iren 244 cod, et omnia Hilar
490 4. τυπικως ABC Orig 1,170 536f 4,8c, in figura fgv Iren, in
praefornationem Hilar, τυποι AGς συνεβαινον (-εν BC Orig)
ABCAGς Orig, contingebant fgv, fiebant Iren 265, veniebant Iren
244, acciderunt Hilar illis fgv Iren, his Hilar 4. 5. προς ρου-
θεισαν ημων ABCAGsgvs Orig 4,257b Iren, δι' ημᾶς Orig 1,170
536f 3,196a Hilar 490 5. τα τελη ABCAGsgvs Orig Hilar, finis
o Iren κατεγηνηκεν BAG Orig 1,170, κατεγηνησεν ACς Orig 1,
536f 3,196a 4,257b, devenit fgv Iren, devenerunt o Hilar ωστε A
BCAGsgvs, quapropter Iren 265, et Cypr 71 313 5. 6. δοκῶν
ἐσιάναι] Orig 4,366b et 437a cod, σιηκῶν (σιήκων) 4,437a cod
6. πειρασμος ABCAGsgvs Cypr 326, add autem Hilar 346 vos
ante nisi Hilar ἐילהεν BCAGς, ηλειφεν A, καταλαβη Ggv Hilar,
occupabit Cypr 7. ος ABCAGsgvs Orig 2,798b Cypr, om Orig 1,
257a εωσει ABCς Orig, patietur fv Cypr, patitur g, αφησει AG,
dimittit g υμεις (ἡμᾶς Orig 2,798b) πειρασθηναι ACAGsgvs Orig
1,257a 2,798b Cypr, πειρασθηναι υμεις B

milia [hominum pr F al]. ⁹neque temptemus (temt.) Christum, sicut
quidam eorum temptauerunt et a serpentibus perierunt. ¹⁰neque mur-
muraueritis (-rimus), sicut quidam eorum inurmurauerunt et perie-
runt ab exterminatore. (46) ¹¹Haec autem omnia in figura continge-
bant illis, scripta sunt autem ad correptionem nostram, in quos fines
saeculorum deveniunt (finis sec. devenit). ¹²itaque qui se existimat
stare, nideat ne cadat. ¹³temptatio nos non adprehendat nisi hu-
mana. (47) Fidelis autem deus est, qui non patietur vos temptari

ὑπὲρ ὃ δύνασθε, ἀλλὰ ποιήσῃ σὺν τῷ πειρασμῷ καὶ τὴν ἔκβασιν τοῦ δένυσθαι ὑπενεγκεῖν. ¹⁴διόπερ, ἀγαπητοί μου, φεύγετε ἀπὸ τῆς εἰδωλολατρείας. ¹⁵ὥς φρονίμοις λέγω· κρίνατε ὑμεῖς ὃ φημι. ¹⁶τὸ ποτήριον τῆς εὐλογίας ὃ εὐλογοῦμεν, οὐχὶ κοινωνία τοῦ αἵματος τοῦ χριστοῦ ἐστίν; τὸν ἄρτον ὃν κλῶμεν, οὐχὶ κοινωνία τοῦ σώματος τοῦ χριστοῦ ἐστίν; ¹⁷ὅτι εἷς ἄρτος, ἓν σῶμα οἱ πολλοὶ ἐσμεν· οἱ γὰρ πάντες ἐκ τοῦ ἑνὸς ἄρτου μετέχομεν. ¹⁸βλέπετε τὸν Ἰσραὴλ κατὰ σάρκα· οὐχ οἱ ἰσθιοντες τὰς θυσίας κοινωνοὶ τοῦ θυμαστηρίου εἰσιν; ¹⁹τί οὖν φημί; ὅτι εἰδωλόθυτόν τι ἐστίν ἢ ¹⁰ὅτι εἰδωλόν τι ἐστίν; ²⁰ἀλλ' ὅτι αἱ θύουσιν δαιμονίοις καὶ οὐ θεῷ

1. δύνασθε (-σθαι C) ABCΔς Orig 1,257^a Cyr 326, δυνάμεθα Orig 2,798^b, ου δύνασθε υπενεγκειν (om f) Gfg proventum fgu, evadendi facultatem Cyr 2. δύνασθαι ABCΔG Orig 1,257^a, add ὑμᾶς ε υπενεγκην G 3. φρονιμοις ABCGς et add ὑμιν Δ, prudentes vos f τρεις ο ABCGfgς, ουν Δ 4. ευλογιας ABC Δς, ευχαριστιας G ηυλογουμεν Δ τοῦ om B αιματος AB CΔGς Iren 209, corporis g 5. ἐστιν (ἐστι B) CΔGς, ante χριστοῦ Iren, post κοινωνια AB τον αρτον ABCΔGς, panis fo 6. χριστου ABCς, κυριου ΔGfg ἐστιν BCΔGς, ante του σωματος Δ εν ABCΔGς, καὶ ἐν Orig 3,439^c 7. αρτου ABC ε, add και του (de) ενος (om Δ) ποτηριου ΔGfg 7. 8. Orig 1,182 8. ουχ ACΔG, ουχι Bς αισθιοντες G, ισθοντες Δ 9. θυμαστηριοθ (-ρει G) εισιν ABCΔGς, sunt altaris fgu 9. 10. τι ουν ... θυουσιν corr C, pr uti A? οτι ειδωλοθυτον (ειδωλον, ε) τι ἐστιν (τί ἐστιν; ε) η οτι ειδωλον (ειδωλόθυτον, ε) Bς et corr C, οτι ειδωλοθυτον ἐστι (ἐστιν G) τι ουχ οτι ειδωλον (ειδωλοθυτον G) ΔGf, quod idolis immolatum sit est aliquid non quod idolum vel idolothitum g, οτι ειδωλοθυτον Δ 10. τι ἐστιν AB et corr C, τί ἐστιν; ε, ἐστι (ἐστιν G, est) τι ΔGfg ἀλλ οτι α Δ BCς, αλλα α Gfg, α δε Δ θυουσιν (-σι B) BΔGf, θυουσιν (θύει ε) τα εθνη ACς, gentes immolant g 10. seq και ου θιω

(tent., -re) super id quod potestis, sed faciet cum temptatione etiam prouentum, ut possitis (positis) sustinere. ¹⁴propter quod, carissimi mihi, fugite ab idolorum (idul.) cultura. (48) ¹⁵Vt prudentibus loquor (loquar): uos iudicate quod dico. ¹⁶calicem (calix L) benedictionis, cui bene dicimus, nonne communicatio sanguinis Christi est? et panis quem frangimus noane participatio corporis domini est? ¹⁷quoniam unus panis, unum corpus multi sumus, omnesque (omnes qui L al, om. enim al) de uno pane [et de uno calice] participamus. (49) ¹⁸Videte [enim] Israhel secundum carnem; nonne qui edunt hostias, participes sunt altaris? ¹⁹quid ergo dico? quod idolis immolatum sit aliquid aut quod idolum sit aliquid (-quod)? [non quod idolum sit aliquid, V] ²⁰sed quae immolant gentes daemoniis (demonis) immolant et

θύουσιν, οὐ θέλω δὲ ὑμᾶς κοινωνοὺς τῶν δαιμονίων γίνεσθαι. ²¹οὐ δύνασθε ποτήριον κυρίου πίνειν καὶ ποτήριον δαιμονίων, οὐ δύνασθε τραπέζης κυρίου μετέχειν καὶ τραπέζης δαιμονίων. ²²ἢ παραζηλοῦμεν τὸν κύριον; μὴ ἰσχυρότεροι αὐτοῦ ἴσμεν;

²³Πάντα ἔξεστιν, ἀλλ' οὐ πάντα συμφέρει· πάντα ἔξεστιν, ⁶ἀλλ' οὐ πάντα οἰκοδομοῦν. ²⁴μηθεὶς τὸ ἑαυτοῦ ζητεῖτω, ἀλλὰ τὸ τοῦ ἑτέρου. ²⁵πᾶν τὸ ἐν μακέλλῳ πωλούμενον ἐσθίετε μηδὲν ἀνακρίνοντες διὰ τὴν συνείδησιν· ²⁶Τοῦ κυρίου γὰρ ἡ γῆ καὶ τὸ πλήρωμα αὐτῆς. ²⁷εἴ τις καλεῖ ὑμᾶς τῶν ἀπίστων καὶ θέλετε πορεύεσθαι, πᾶν τὸ παρατιθέμενον ὑμῖν ἐσθίετε μηδὲν ἀνακρίνοντες διὰ ¹⁰

θύουσιν (-σι B) ABC, θύουσιν (θύεις) και ου θιω AGfgvs. δαιμονίοις θύει Orig 1,760^c 1. δε ABCAGgvs, om f κοινωνους των δαιμονίων (δαιμων. A?) ABCς Orig 1,760^c, δαιμονίων κοινωνους AGfg γίνεσθαι ACΔς, γίνεσθαι Orig, γινεσθαι B, fieri fgv, ειναι G 1.2. Cyr 18 186 3. participare fg, participes esse v Hilar 224, communicare Cyr δαιμονίων (-μιν. C) ABCAGfg vs Orig 1,760^d Cyr Hilar, δαιμόνων Orig 1,760^c παραζηλοῦμεν ABCAGfvs, aemulmur g 5. παντα primum ABCAGfgv Iren 282 Cyr 176 326, add μοι Hς ἔξεστιν prius] add μηδεὶς τοῦ αὐτοῦ G sed deletum 5.6. παντα (add μοι Hς) ἔξεστιν αλλ ου παντα οἰκοδομοῦ ABCΔHfvs Cyr, om Gg 6. το BCAGHfgvs, τα A quaerit f το του BCAGHfgvs, τα του A 7. ἑτέρου] add ἕκαστοςς in macellum f αἰσθαιεται G ἀνακρίνωντες H 8. κυρίου γαρ BCAG, γαρ κυρίου AHς 9. η ABAGfgv, η δε CHς των (ex fg) ἀπίστων ABCHvs, add εἰς δειπνον AGfg volueritis g 10. παν το παρατιθέμενον (παρατηθ. G) ὑμιν (adpositum fuerit vobis g, ante vos ponitur f) BCAGHfgs, παντα τα παρατιθέμενα ὑμιν A

non deo, nolo autem vos socios fieri daemoniorum (dem.). ²¹non potestis calicem domini bibere et calicem daemioniorum (demon.), non potestis mensae domini participes esse (participare) et mensae daemoniorum (demon.). ²²an aemulamur (-lemur L al, aemularum) dominum? numquid fortiores illo sumus? ²³omnia licent, sed non omnia expediunt (-dunt): omnia licent, sed non omnia aedificant. ²⁴nemo quod suum est quaerat, sed quod alterius. (50) ²⁵Omne (-em F) quod in macello uenit (uenditur F) manducate, nihil interrogantes propter conscientiam. ²⁶Domini est terra et plenitudo eius. (51) ²⁷Siquis uocat uos infidelium [ad caenam pr F al] et uultis ire, omne (-em pr F) quod uobis adponitur (app.) manducate, nihil interrogantes propter

τὴν συνειδήσιν· ²⁸ὅτι δὲ τις ὑμῶν εἴπῃ Τοῦτο ἱεροθύτον ἐστίν, μὴ ἐσθίετε δι' ἐκείνον τὸν μηνύσαντα καὶ τὴν συνειδήσιν. ²⁹συνειδήσιν δὲ λέγω οὐχὶ τὴν ἑαυτοῦ, ἀλλὰ τὴν τοῦ ἐτέρου. Ἰνα τί γὰρ ἡ ἐλευθερία μου κρίνεται ὑπὸ ἄλλης συνειδήσεως; ³⁰εἰ ἐγὼ χάριτι μετέχω, τί βλασφημοῦμαι ὑπὲρ οὗ ἐγὼ εὐχαριστῶ; ³¹εἴτε οὖν ἐσθίετε εἴτε πίνετε εἴτε τι ποιεῖτε, πάντα εἰς δόξαν Θεοῦ ποιεῖτε. ³²ἀπρόσκοποι καὶ Ἰουδαίοις γίνεσθε καὶ Ἑλλήσιν καὶ τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ Θεοῦ, ³³καθὼς καὶ γὰρ πάντα πᾶσιν ἀρέσκω, μὴ ζητῶν τὸ ἑαυτοῦ σύμφο-

1. εὐδωλύθυσιν ἐστίν,

1. ὑμῶν *ABCAH*ς, om *Gfgv* ἱεροθύτον *ABH*, immolaticium *f*, εὐδωλύθυσιν *CAGg*ς 2. δι' ἐκείνον τὸν μηνύσαντα καὶ (καὶ διὰ *Av*, propter *f*) *ABCAH*ς, διὰ *Gg* συνειδήσιν *ABCAGHfgv*, add τοῦ γὰρ Κυρίου ἡ γῆ καὶ τὸ πλήρωμα αὐτῆς *ς* 3. οὐχὶ *A BCGH*ς, ου *A* ἑαυτοῦ *ABCG*ς, σέαυτοῦ *Afgv*, ἑαυτοῦ *H* ἵνα *ABCAGfgv*ς, om *H* 4. ἀλλης *ABCA*ς, ἀπιστοῦ *Gfg* εἰ *A BCAGfg*, *El* δὲ *ς* 5. εἴτε γὰρ ἐσθίει *ele* *Orig* 2,530*f*. omnia quaecunque facitis (facietis) in gloriam dei facite sive cum manducatis sive cum bibitis sive cum aliud agitis *Hilar* 20 οὖν *ABCA Gfgv*ς, om *Orig* 3,495^c 6. τι ποιεῖτε *ABCf*ς, ποιεῖτε (facietis) τι *AGg*, ἄλλο ποιεῖτε *Orig* 3,495^c. εἴτε ὅτι οὖν πράττει *Orig* 2,530^f πάντα *ABCAGfgv*ς *Orig* 1,765^f 2,530^f, om *Orig* 3,495^c εἰς δόξαν] *Orig* 2,530^f 3,495^c, ἐν ὀνόματι 1,765^f ποιεῖτε *ABCAGf*ς *Orig*, om *Gg* 7. καὶ Ἰουδαίοις γίνεσθε *ABC* *Orig* 2,727^c, γίνεσθε (estote) καὶ (om *Gg Hil*) Ἰουδαίοις (add τε *G*) *AGfgv*ς *Hilar* 90 καὶ ἑλλήσι *C*, om *Orig* αὐτοῦ Θεοῦ *G* 8. καθὼς *ABCAGf*ς *Orig Hil*, et sicut *g* πάντα (add in *Hil* 148) πᾶσιν *ABC*ς *Orig Hil* 90 148, πᾶσιν πάντα *A*, πᾶσιν κατὰ πάντα *Gg*, per omnia *f* σύμφορον *ABC*, συμφέρον *AG*ς *Orig* 2,727^c. quod meum (mihi *fo*, meum vel mihi *g*) utile est *Cypr Hil* 90

conscientiam: ²⁸si quis autem dixerit Hoc immolaticium (immolatum *L al*) est (om *L*) idolis (om *al*), nolite manducare propter illum qui indicavit et propter conscientiam. ²⁹conscientiam autem dico non tuam, sed alterius. nō quid enim libertas mea iudicatur ab aliena (alia *L*, infidele *F*) conscientia? ³⁰si [enim] ego (ergo *F*) cum gratia participo, quid blasphemor pro eo quod gratias ago? (52) ³¹Siue ergo manducatis siue bibitis (bibetis, hibatis) siue (uel *F al*) aliud (aliut *L al*) quid facitis, omnia in gloriam (gloria *F*) dei facite. ³²sine offensione estote Iudaeis (Iudeis) et gentibus (gentilibus *F*) et ecclesiae dei; ³³sicut et ego per omnia omnibus placeo, non quaerens (querens *L*) quod mihi utile est, sed quod multis, ut salvi fiant.

ρον, ἀλλὰ τὸ τῶν πολλῶν, ἵνα σωθῶσιν. ¹μιμηταί μου γίνεσθε, καθὼς καὶ γὰρ χριστοῦ.

²Ἐπαινῶ δὲ ὑμᾶς, ὅτι πάντα μου μένησθε καὶ καθὼς παρέδωκα ὑμῖν τὰς παραδόσεις κατέχετε. ³Θέλω δὲ ὑμᾶς εἰδέναι ὅτι παντὸς ἀνδρὸς ἡ κεφαλὴ ὁ χριστός ἐστιν, κεφαλὴ δὲ γυναικὸς ὁ ⁴ἀνὴρ, κεφαλὴ δὲ [τοῦ] χριστοῦ ὁ θεός. ⁵πᾶς ἀνὴρ προσευχόμενος ἢ προφητεύων κατὰ κεφαλῆς ἔχων καταισχύνει τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ. ⁶πᾶσα δὲ γυνὴ προσευχομένη ἢ προφητεύουσα ὑποτακνύεται τῇ κεφαλῇ κατὰισχύνει τὴν κεφαλὴν αὐτῆς· ὅτι ἡ γυνὴ ἔστιν καὶ τὸ αὐτὸ τῇ ἐκκλησίᾳ. ⁷ὅτι ὡς οὗ κατακαλύπτεται γυνή, καὶ κειράσθω· εἰ ⁸δὲ ἀσχερὸν γυναικὶ τὸ κείρασθαι ἢ ξυρᾶσθαι, κατακαλύπτεισθω. ⁹ἀνὴρ μὲν γὰρ οὐκ ὀφείλει κατακαλύπτεισθαι τὴν κεφαλὴν, εἰκὼν καὶ δόξα θεοῦ ὑπάρχων· ἡ γυνὴ δὲ δόξα ἀνδρός ἐστιν. ¹⁰οὗ γὰρ

1. το ABCAfgvs Cyp Hilar, om G multorum Hilar, multis fgv Cyp 70 γίνεσθε ABCAGς Orig 3,350^f 460^f 708^b 4,348^c, estote fgv 3. υμᾶς ABC, add ἀδελφοὶ AGfgv καὶ om pr A καθως ABCΔς, add πανταχοῦ Gfg παραδωκα G 4. υμιν ABCAfgς, om Gg τας παραδοσεις ABς, add ουτως C, add μου AGg, traditionem meam f δε ABCAfgς, om Gg 5. ο (om AG Orig) χριστος ABCAGgvs Orig 1,680^d Hilar 463, christi f 6. του ΑΒΔ, om CGς θεός] χριστος C προσευχομενος ABAGς, προειχ. C, εὐχόμενος Orig 1,198^c 7. κατὰ κεφαλῆς ἔχων ABCAGς Orig, velatum caput habens g, velato capite fv 8. πασα δε BCAGfgvs Orig, καὶ πᾶσα A τῇ ABCς Orig, om AG 9. αὐτῆς ACAG, αὐτῆς Bς Orig 10. atque (si g) decalvata sit fg γυνὴ ACAGς, ἡ γυνὴ B κειράσθω ACAGfgvs, add ἡ ξυρασθω B 11. velet se g, velet caput suum (om g) fgv 12. μὲν γὰρ] quidem gv, enim f εικων ABCAGς Orig 1,680^d, cum (quoniam g) imago fg 13. ὑπάρχων] sit f, a principio vel per initium non est in latino interpretatum g ἡ ABAG, om Cς ανδρος ABCΔς, του ανδρος G

(53) ¹Imitatores mei estote, sicut et (om F) ego Christi. ²laudo autem vos, fratres, quod [per om L et pr F] omnia mei memores estis et sicut tradidi vobis praecepta mea tenetis. (54) ³Volo autem vos (om al) scire quod omnis viri caput Christus est, caput autem mulieris vir, caput vero Christi dens. (55) ⁴Omnis [autem] uir orans aut prophetans uelato capite deturpat caput suum. ⁵omnis autem mulier orans aut prophetans non uelato capite deturpat caput suum: unum est enim ac (adque F, atque al) si decaluetur. ⁶nam si non nelatur mulier, et tondeatur: si uero turpe est mulieri tonderi aut decaluari, uolet caput suum. ⁷uir quidem non debet uelare (-ri) caput [suum], quoniam imago et gloria dei est (sic L: i. est et g. d. F al, i. et g. est dei al): mulier autem gloria viri est. ⁸non enim uir ex muliere

ἐστὶν ἀνὴρ ἐκ γυναικός, ἀλλὰ γυνὴ ἔξ ἀνδρός· καὶ γὰρ οὐκ ἐκτί-
σθη ἀνὴρ διὰ τὴν γυναῖκα, ἀλλὰ γυνὴ διὰ τὸν ἄνδρα. ¹⁰διὰ τοῦτο
ὀφείλει ἡ γυνὴ ἑξουσίαν ἔχειν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς διὰ τοὺς ἀγγέλους.
¹¹πλὴν οὔτε γυνὴ χωρὶς ἀνδρός οὔτε ἀνὴρ χωρὶς γυναικὸς ἐν κυ-
ρίῳ· ¹²ὥσπερ γὰρ ἡ γυνὴ ἐκ τοῦ ἀνδρός, οὕτως καὶ ὁ ἀνὴρ διὰ
τῆς γυναικός, τὰ δὲ πάντα ἐκ τοῦ Θεοῦ. ¹³ἐν ὑμῖν αὐτοῖς κρίναιτε·
πρότερον ἐστὶν γυναικὶ ἀκατακάλυπτον τῷ Θεῷ προσεύχασθαι; ¹⁴οὐδὲ
ἡ φύσις αὐτῇ διδάσκει ὑμᾶς ὅτι ἀνὴρ μὲν ἐὰν κομᾷ, αἰμιᾷ αὐτῷ
ἐστίν, ¹⁵γυνὴ δὲ ἐὰν κομᾷ, δόξα αὐτῇ ἐστίν; ὅτι ἡ κόμη ἀντὶ πε-
ριβολαίου δέδοται αὐτῇ.

¹⁶Εἰ δέ τις δοκεῖ φιλόνομικος εἶναι, ἡμᾶς τοιαύτην συνήθειαν
οὐκ ἔχομεν, οὐδὲ αἱ ἐκκλησίαι τοῦ Θεοῦ. ¹⁷τοῦτο δὲ παραγγέλλω,
οὐκ ἐπαινῶν ὅτι οὐκ εἰς τὸ κρεῖσσον ἀλλ' εἰς τὸ ἥσσον συνέρχασθε.

1. ἐξ ἀνδρός ABCAGGυς, propter virum f 3. οφείλει η γυνή A
BCAGGυς, η γυνή οφείλει H ἑξουσίαν ABCAGHfυς, velamen
Iren 37 super caput fg, in capite Iren τους ABAGHς, om C
4. γυνή χωρὶς ἀνδρός οὐτε ἀνὴρ χωρὶς γυναικός ABCAGHf, ἀνὴρ
χωρὶς γυναικός, οὔτε γυνὴ χωρὶς ἀνδρός es 5. οὐτως ACG,
οὕτως Hς 6. τῆς ABCAGς, om H ἐν ὑμῖν αὐτοῖς ABCGHς,
ὑμεῖς αὐτοὶ Af 7. ἐστὶ Hς γυναικὶ ἀκατακάλυπτον] sic corr
G τῷ Θεῷ προσεύχασθαι ABCHς, προσευχ. τῷ Θεῷ AGfυ
οὐδε ABCAGHfυ, nonne autem g, H οὐδὲ s 8. η φύσις αὐτῇ
ABCAH, αὐτῇ ἡ φύσις fγς, η φύσις G τιμὰ G 8. 9. αὐτῷ
ἐστὶν ABCAGHς, est illi fu 9. δε ABCAGHς, om f est
illi fu 10. δέδοται αὐτῇ ABgς, αὐτῇ δέδοται CHυ, δέδοται AG,
est f 12. αἱ ἐκκλησίαι ABCAGHfγς, ecclesia v Cyp 137
παραγγέλλω BCafυ, παραγγέλλων B?Ggς 13. ἐπαινῶν ABCfυ,
ἐπαινῶ A?Gg κρεῖσσον ABCAG, κρεῖττον s ἀλλ BAGς,
ἀλλὰ AC ἥσσον ABCA, ἥτιον s, ἐλαττον G

est, sed mulier ex viro: ⁹etenim non est creatus uir propter mulie-
rem, sed mulier propter uirum. ¹⁰ideo debet mulier potestatem habere
supra (super) caput propter angelos. ¹¹uerum tamen neque uir sine
muliere neque mulier sine uiro in domino: ¹²nam sicut mulier de
uiro, ita et uir per mulierem, omnia autem ex deo. ¹³in uobis ipsis
(sic V: uos ipsi al, uos autem L) iudicate: decet mulierem non ue-
latam orare deum? ¹⁴nec ipsa natura docet nos (u. d. F al) quoniam
uir quidem si comam nutriat, ignominia est illi, ¹⁵mulier uero si co-
mam nutriat, gloria est illi? quoniam capilli pro (propter F) uela-
mine ei (uelamini) dati sunt. ¹⁶siquis autem uidetur contentiosus esse,
nos talem consuetudinem non habemus, neque ecclesiae (-sia pr F
al) dei. ¹⁷hoc autem praecipio, non laudans quod non in melius sed
in deterius (teter.) conuenitis. (56) ¹⁸Primum quidem conuenientibus

¹⁸πρῶτον μὲν γὰρ σντηρομένων ὑμῶν ἐν ἐκκλησίᾳ ἀκούω σχίσματα ἐν ὑμῖν ὑπάρχειν, καὶ μέρος τι πιστεύω. ¹⁹οἷ γὰρ καὶ αἰρέσεις ἐν ὑμῖν εἶναι, ἵνα [καὶ] οἱ δύο μοι φαῖνοι γίνωνται ἐν ὑμῖν. ²⁰σντηρομένων οὖν ὑμῶν ἐπὶ τὸ αὐτὸ οὐκ ἔστιν κυριακὸν δῆπνον φαγεῖν· ²¹ἕκαστος γὰρ τὸ ἴδιον δεῖπνον προλαμβάνει ἐν τῷ φαγεῖν, καὶ ὅς ὁ μὲν πεινᾷ, ὅς δὲ μεθύει. ²²μὴ γὰρ οἰκίᾳ οὐκ ἔχετε εἰς τὸ ἐσθῆν καὶ πίνειν; ἢ τῆς ἐκκλησίας τοῦ Θεοῦ καταφρονεῖτε, καὶ καταισχύνετε τοὺς μὴ ἔχοντας; τί εἶπω ὑμῖν; ἐπαινῶ ὑμᾶς ἐν τούτῳ; οὐκ ἐπαινῶ. ²³ἐγὼ γὰρ παρέλαβον ἀπὸ τοῦ κυρίου ὃ καὶ παρέδωκα ὑμῖν, ὅτι ὁ κύριος Ἰησοῦς ἐν τῇ νυκτὶ ἣ παρέδίδετο ἔλαβεν ἄρτον ἡ ²⁴καὶ εὐχαριστήσας ἔκλασεν καὶ εἶπεν Τοῦτό μου ἐστὶν τὸ σῶμα

8. ἐπαινέσω ὑμᾶς

1. μὲν γὰρ] quidem fgv ἐν ABCAG, ἐν τῇ 5 2. ἐν ὑμῖν ὑπαρχειν ABCς, ὑπαρχιν ἐν ὑμῖν AGfg ex parte aliqua (om fv) fgv γὰρ καὶ ABCAGς Orig 1,455^b, enim f, et Cyp 326, om Cyp 197
2. 3. ἐν ὑμῖν ABCς Orig, om AGfg Cyp 3 3. καὶ BΔfv, om AC Gς Orig Cyp fiant fgv, sint Cyp ἐν ὑμῖν ABAGfgς Orig Cyp, om C 4. οὐν ABGς, om AGfg οὐκ ἐστὶν ABCΔς, ουκετι Gg, non f 5. suam caenam fgv προλαμβάνει BCAGfgς, προσλαμβάνει A ἐν τῷ φαγεῖν ABCς, ἐπὶ τῷ φαγεῖν AG, in manducandum g 6. μὴ γὰρ] nunquid fgv εἰς τὸ ABCΔς, om Gg ἐσθῆν ABΔς, ἐσθῆν C, φαγεῖν G 7. πειν G
8. ἐπεὶ ὑμῖν ABCAGfgς, ὑμῖν εἶπω 5 ἐπαινῶ BGfgς, ἐπαινέσω ACΔς 9. ἀπὸ τοῦ (παρὰ A) κυρίου ABCΔς, ἀπὸ Θεοῦ Gg ; 10. ἰησοῦς ACAGfgς Cyp 107, om B τῇ νυκτὶ ἡ ABCΔς, ἡ νυκτὶ Gfgς Cyp παρέδιδετο ACG, παρέδιδετο 5 ἄρτον AB Cς, τὸν ἄρτον AG 11. gratias agens gv εἶπεν ABCAGfgς Cyp, add Ἀάβετε, φάγετε 5 meum est corpus g, est corpus meum fv Cyp Iren 249 ἐστὶ Cς

uobis in ecclesia audio scissuras (scisinata F al) esse, et ex parte credo. ¹⁹nam oportet [et L] hereses (heresis F) esse, ut et qui probati sunt manifesti fiant in uobis. ²⁰conuenientibus ergo uobis in unum iam non est dominicam caenam manducare: ²¹unus quisque enim suam caenam (cenam) praesumat (praesumat pr F, praesumat al) ad manducandum, et alius quidem esurit, nlius autem ebrins est. ²²nunquid domos (domus) non habetis ad manducandum et bibendum? aut ecclesiam dei contemnitis, et confunditis eos qui non habent? quid dicam uobis? laudo nos in hoc? non laudo. (57) ²³Ego enim accepi (accipi) a domino quod et tradidi uobis, quoniam dominus Iesus (om L, noster corr L) in qua nocte tradebatur accepit panem ²⁴et gratias agens fregit et dixit [Accipite et manducate: L] Hoc est corpus meum, quod (om L) pro uobis tradetur: hoc facite

τὸ ὑπὲρ ὑμῶν· τοῦτο ποιεῖτε εἰς τὴν ἐμὴν ἀνάμνησιν. ²⁶ὡσαύτως καὶ τὸ ποτήριον μετὰ τὸ δειπνῆσαι, λέγων Τοῦτο τὸ ποτήριον ἡ καινὴ διαθήκη ἔστιν ἐν τῷ ἐμῷ αἵματι· τοῦτο ποιεῖτε, ὁσάκις ἐὰν πίνητε, εἰς τὴν ἐμὴν ἀνάμνησιν. ²⁶ὁσάκις γὰρ ἐὰν ἰσθίητε τὸν ἄρ-
 5 τον τοῦτον καὶ τὸ ποτήριον πίνητε, τὸν θάνατον τοῦ κυρίου κα-
 ταγγέλλετε, ἄχρις οὗ ἔλθῃ. ²⁷ὥστε ὅς ἂν ἰσθίῃ τὸν ἄριον ἢ πίνῃ
 τὸ ποτήριον τοῦ κυρίου ἀναξίως, ἐνοχος ἔσται τοῦ σώματος καὶ
 τοῦ αἵματος τοῦ κυρίου. ²⁸δοκιμαζέτω δὲ ἑαυτὸν ἄνθρωπος ἑαυτὸν, καὶ
 οὕτως ἐκ τοῦ ἄριου ἰσθιέτω καὶ ἐκ τοῦ ποτηρίου πινέτω· ²⁹ὃ γὰρ
 10 ἰσθίων καὶ πίνων κρῖμα ἑαυτῷ ἰσθίει καὶ πίνει μὴ διακρίνων τὸ
 σῶμα. ³⁰διὰ τοῦτο ἐν ὑμῖν πολλοὶ ἀσθενεῖς καὶ ἄρρωστοι, καὶ κοι-

6. καὶ πίνῃ 8. ἑαυτὸν ἄνθρωπος,

1. υμων ABC, add κλωμενον Gς, add θρυπτομενον Δ, add frangi-
 tur f, add frangetur g, add tradetur v Cypr 107 2. λεγων ABC
 AGfgvs, accepit dicens Cypr τουτο ABCAGgvs Cypr, hic est f
 3. εμω αιματι BAGfgvs Cypr, αιματι μου AC 3. 4. ὁσάκις...
 ὁσάκις γὰρ om A 3. εαν BC Orig 3,194f, αν AGς 4. hiberi-
 tis Cypr, hibetis fg εαν ABC, αν AGς αισθιηται G, ederi-
 tis Cypr 107 109, manducabitis fgv 5. ποτηριον ABCAGfgv Cypr
 107, add τοῦτο ε Cypr 109 hiberitis Cypr, bibitis fg 6. ου A
 BCAG, οὐ ἂν ε veniat fgv Cypr αν ABCAGfgvs Cypr 20
 149 186 326, om Cypr 19 αριον ABCAGgv Cypr, add τοῦτον
 fς η BCGfgvs Cypr, και ΑΔ πινηται G 7. ἀναξίως]
 Orig 3,499^a, add του κυριου corr Δ (Orig 3,500^a) 8. του αιμα-
 τος ABCAG, αἵματος ε κυριου BCAGfgvs Cypr, χρισιου A
 ανθρωπος εαυτον ABΔς Orig 4,373^a, εαυτον ανθρωπος CGfgv,
 εκαστος εαυτον Origen 3,475^c 9. εκ του αριου ισθιετω ABC
 AGfgvs Orig 4,373^a, ισθιετω εκ του ἄριου Orig 3,475^c 10. πι-
 νων ABC, add αναξίως AGfgvs Orig 4,444^c Hilar 426 11. σω-
 μα ABCv, add του κυριου AGfgvs Origen 3,474f 499^b

in meam commemorationem. ²⁵similiter et calicem, postquam caena-
 uit (cen., caenatum est F), dicens Hic calix nouum testamentum est
 in meo sanguine: hoc facite, quotiens (quoties) cumque bibitis, in
 meam commemorationem. ²⁶quotiens (-es) cumque enim manducabitis
 panem hunc et calicem bibetis (sic LV: bibitis ceteri), mortem domini
 adnuntiabitis (-atis L al), donec ueniat. (58) ²⁷Itaque quicumque
 manducauerit panem [hunc L] uel biberit calicem domini indigne,
 reus erit corporis et sanguinis domini. ²⁸probet autem se ipsum homo,
 et sic de pauca illo edat et de calice (-cem) bibat. ²⁹qui enim man-
 ducat et bibit (bibet V) indigne, iudicium sibi manducat et bibit
 non diiudicans (dei., discernens F) corpus [domini LV]. ³⁰ideo inter
 uos multi infirmi et inbecilles [sunt L al], et dormiunt multi. ³¹quod

μῶνται ἱκανοί. ³¹Ἢ δὲ ἑαυτοὺς διεκρίνομεν, οὐκ ἂν ἐκρινόμεθα· ³²κρινόμενοι δὲ ὑπὸ κυρίου παιδευόμεθα, ἵνα μὴ σὺν τῷ κόσμῳ κατακριθῶμεν. ³³ὥστε, ἀδελφοί μου, συνερχόμενοι εἰς τὸ θαγεῖν ἀλλήλους ἐκδέχεσθε. ³⁴Ἐἴ τις πεινᾷ, ἐν οἴκῳ ἐσθίτω, ἵνα μὴ εἰς κρεῖμα συνέρχῃσθε. τὰ δὲ λοιπὰ ὡς ἂν ἔλθῃ διατάξομαι.

¹Περὶ δὲ τῶν πνευματικῶν, ἀδελφοί, οὐ θέλω ὑμᾶς ἀγνοεῖν. ²οἶδατε ὅτι [ὅτι] ἔθνη ἦτε, πρὸς τὰ εἰδωλα τὰ ἄφωνα ὡς ἂν ἤγεσθε ἀπαιγόμενοι. ³διὸ γνωρίζω ὑμῖν ὅτι οὐδεὶς ἐν πνεύματι θεοῦ λαλῶν λέγει Ἀνάθεμα Ἰησοῦς, καὶ οὐδεὶς θύναται εἰπεῖν Κύριος Ἰησοῦς, εἰ μὴ ἐν πνεύματι ἁγίῳ. ⁴διαιρέσεις δὲ χαρισμάτων εἰσὶν, καὶ

5. διατάξομαι.

1. δε *ABAGfgv*, γὰρ *C* 2. ὑπο *AA*ς, ἀπο *G*, ὑπο του *BC* τω κοσμῳ *ABCA*ς, hoc inundo *fv*, τω κ. τουτω *Gg* 3. μου *AB CAGgv*ς, om *f* 4. εἰ *ABCAGfgv* *Cyprian* 322, εἰ δέ *ς* 4. 5. ad iudicium *fg Cyp* 5. διαταξομαι *BCfgv*ς, διαταξομαι *AA**G* 6. ἀδελφοί *ABC*ς, post αγνοεῖν *AGfgv* 7. οτε *ACAgv*, om *BGfς* πρὸς τα εἰδωλα τα αφωνα (αμορφα *G*) *ABCAG*ς, ad simulacrorum formationes *g*, idolorum sine voce *f* 7. 8. ως αν ηγεσθε απαγομενοι (euntes) *ABCAGgv*ς, euntes prout ducebamini *f* 8-10. οὐδεὶς θύναται εἰπεῖν Κύριος Ἰησοῦς, εἰ μὴ ἐν πνεύματι ἁγίῳ, καὶ οὐδεὶς ἐν πνεύματι ἁγίῳ (sic) λαλῶν λέγει ἀνάθεμα Ἰησοῦς, τὸ αὐτὸ ὀνομάζων ἅγιον πνεῦμα καὶ πνεῦμα θεοῦ *Orig* 1, 232^b 8. θεου *ABCAGfgv*ς *Hilar* 806 963, om *Hilar* 963 cod 9. λαλῶν *ABCv*ς, om *AGfg* *Hilar* ἱησους *ABC*, ἱησουν *AGfgς* *Hilar*, iesu *Hilar* cod 9. 10. κυριος ἱησους *ABCv* *Orig* 3,525^c 4, 388^b 421^c 456^a, κυριον ἱησουν *AGfgvς* *Hilar* 806 963 968 10. ἁγίῳ] *Orig*, θεοῦ *Orig* 3,525^c δε *ABCAGfgvς* *Orig* 4,62^b *Iren* 255 *Hilar* 806 964, om *Orig* 4,133^c *Iren* 158 εἰσὶν om *f*

si nosmet ipsos diiudicemus (iudic. *F al*), non utique indicemur: ³³dum indicamur autem a domino corripiamur, ut non cum hoc mundo damnemur. (59) ³³Itaque, fratres mei, cum (om *pr F*) convenitis (venitis) ad manducandum, invicem expectate (exp.). ³⁴siquis esurit, domi manducet (-cat), ut non in iudicium conveniatis. cetera autem cum venero disponam. (60) ¹De spiritalibus autem nolo nos ignorare, fratres. ²scitis quoniam cum gentes essetis, ad simulacra (simulachra *L*) muta prout ducebamini euntes. ³ideo notum vobis facio quod nemo in spiritu dei loquens dicit Anathema Iesu (Iesum *F al*), et nemo potest dicere Dominus Iesus (dominum Iesum), nisi in spiritu sancto. ⁴divisiones vero (ergo) gratiarum sunt, idem autem spiri-

τὸ δὲ αὐτὸ πνεῦμα· ⁵καὶ διαιρέσεις διακονιῶν εἶσιν, καὶ ὁ κύριος κύριος· ⁶καὶ διαιρέσεις ἐνεργημάτων εἶσιν, ὁ δὲ κύριος θεὸς ὁ ἐνεργῶν τὰ πάντα ἐν ἡμῖν. ⁷ἵκανσις δὲ δίδεται ἡ φανερώσις τοῦ πνεύματος πρὸς τὸ συμφέρον. ⁸ὃ μὲν γὰρ διὰ τοῦ πνεύματος δίδεται λόγος σοφίας, ἄλλος δὲ λόγος γνώσεως κατὰ τὸ αὐτὸ πνεῦμα, ⁹ἑτέρος [δὲ] πίστις ἐν τῷ αὐτῷ πνεύματι, ἄλλος δὲ χαρίσματα λαμπύων ἐν τῷ ἐνὶ πνεύματι, ¹⁰ἄλλος δὲ ἐνεργήματα δυνάμεων,

1. δε ACAGς, δ B Orig 4,62^b spiritus fgv Iren 255 Hilar 806, add est Hilar 964 Iren 158 καὶ ο αὐτός ABCAGς Orig 4, 62^b Iren 255 Hilar 964, idem autem (vero) fgv Hilar 806, idem ipse Hilar 967 2. κυριος ABCAGς Orig Iren Hilar, deus f, spiritus Hilar 806 cod διαιρέσεις ABAGς Orig Iren 158 255 Hilar 806 964 966 967, διακρίσεις C τισι B ο δε αὐτός Aς, ο αὐτός δε G, αὐτός δε A, idem autem (vero) fgv Iren 255 Hilar, sed idem Hilar 806 cod, καὶ ο αὐτός BC Orig 4,62^b θεός AB CAGς Iren Hilar, ἐστὶ θεός ε Orig, spiritus Hilar 806 cod ενεργων ACAGς Orig Iren Hilar 806 964 966, add ἐστὶ B 3. δε δίδεται ABCAGς Iren 255 Hilar 806 964, data est Hilar 325 4. Orig 4,136^a ὡ μὲν γὰρ ABCAGς Orig 1,639f 3,174^b 4,284^d, alii enim (quidem gv) fgv, huic quidem Hilar 964, alii autem Hilar 806 δια τὸν πνεύματος δίδεται ABCAGς Orig Hilar 964, datur per spiritum Hilar 806. Orig 1,458^b 3,622^d 707^d 4,266^a 5. πρῶτον ἔταξε τὸν λόγον τῆς σοφίας Orig 1,477f δε ABCA Gς Orig 1,639f 3,174^b 4,284^b Hilar 964, om f Hilar 806 δεύ- τερον... τὸν λόγον τῆς γνώσεως Orig 1,477f 6. εἰρω ABCA Gς Orig 1,640^a 3,174^b 4,284^d 349^c Hilar 964, ἄλλος fg Orig 4,266^a Hilar 806 δε prius ACς Orig 1,640^a 4,266^a Hilar 964, om BAGς Orig 3,174^b 4,284^d 349^c Hilar 806 τρίτον... τὴν πίστιν Orig 1, 478^a δε ABCς, om AGς Hilar 6. 7. ἐνεργήματα δυνάμεων καὶ χαρίσματα λαμπύων ἐν τῷ κυριώτερω τίθει χάρις κυρὰ τὰ λογικὰ χαρίσματα Orig 1,478^a 6. χαρίσματα ABCAGς Orig 2, 567f Hilar 806, gratia fgv, donum Hilar 964 7. sanitatem f εν τω ενι πνευματι ABfv Hilar 806, εν τω αυτω πν. AGς Hilar 964, om C δε ενεργηματα ABCς Orig 2,567f, ενεργηνα AGς Hilar δυνάμεων ABCς Orig Hilar, δυνάμειος AGς

tus: ⁵et divisiones ministrationum sunt, idem autem dominus: ⁶et divisiones operationum sunt, idem vero deus qui operatur omnia in omnibus. ⁷uni cuique autem datur manifestatio spiritus ad utilitatem. ⁸alii quidem per spiritum datur sermo sapientiae, alii autem sermo scientiae secundum eundem spiritum, ⁹alteri fides in eodem spiritu, alii gratia sanctorum in uno spiritu, ¹⁰alii operatio virtutum,

ἄλλω προφητεία, ἄλλω διακρίσεις πνευμάτων, ἑτέρω γένη γλωσσῶν, ἄλλω δὲ διερμηνεῖα γλωσσῶν· ¹¹πάντι δὲ ταῦτα ἐνεργεῖ τὸ ἐν καὶ τὸ αὐτὸ πνεῦμα, διαιροῦν ἰδίᾳ ἐκάστῳ καθὼς βούλεται. ¹²καθ' ὅπερ γὰρ τὸ σῶμα ἐν ἑστίν καὶ μέλη πολλὰ ἔχει, πάντα δὲ τὰ μέλη τοῦ σώματος πολλὰ ὄντα ἐν ἑστίν σῶμα, οὕτως καὶ ὁ χριστός· ¹³καὶ ὡς γὰρ ἐν ἐνὶ πνεύματι ἡμεῖς πάντες εἰς ἐν σῶμα ἐβαπτίσθημεν, εἴτε Ἰουδαῖοι εἴτε Ἕλληνες, εἴτε δοῦλοι εἴτε ἐλεύθεροι, καὶ πάντες ἐν πνεύματι ἐποτίσθημεν. ¹⁴καὶ γὰρ τὸ σῶμα οὐκ ἔστιν ἐν μέλος, ἀλλὰ πολλά. ¹⁵ἐὰν εἴπῃ ὁ πούς· Ὅτι οὐκ εἰμὶ χεὶρ, οὐκ εἰμὶ ἐκ τοῦ σώματος, οὐ παρὰ τοῦτο οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ σώματος. ¹⁶καὶ ἐὰν εἴπῃ τὸ οὗς· Ὅτι οὐκ εἰμὶ ὀφθαλμός, οὐκ εἰμὶ ἐκ τοῦ σώματος, οὐ παρὰ

2. ἐρμηνεία

1. προφητεία BAGfgv Hilar, δε προσφ. ACζ αλλω alterum BAG fgv Hilar, add δε ACζ διακρισεις Aζ, διακρισις CA Orig 3,302^d, discretio gv Hilar 964, separatio f Hilar 806 ἑτερω ABCAGζ, alli fgv Hilar, add δε ACζ 2. αλλω δε (om Afv Hilar) διερμηνεῖα (add γενη A, ἐρμηνεῖα CGζ) γλωσσῶν ACAGfgvz Hilar, om B παντα δε ταυτα ABCζ Hilar 806, ταυτα δε παντα AGfgv Orig 3, 350^d Hilar 965 το εν ABCζ, εν AG Orig 3. διαιρουν ABC Gζ, dividens fgv Hilar 965, διαιρουμεν A, χορηγοῦν Orig ἰδιω ABCζ, om AGfg Orig Hilar 4. ἐστι Cζ καὶ μέλη πολλὰ ἔχει (ἕ. π. ε) ABCζ, μέλη δε ἔχει πολλὰ AGfg Hilar 966 του ABC Ggvz, εκ του Af Hilar 5. σώματος ABCGgv, add του ενός A fz, uno corpore Hilar (Orig 4,198^c) cum sint multa fgv Hilar ἐστι Cζ οὕτως ABCG, οὕτω ε χριστος ABAGfgvz Hilar, κυριος C 6. εν ενι ABCAvz, uno f, εν Gg εις ABCGfgvz, εις εσμεν A 7. αληνες G 7. 8. εν (εις ἐν ε) πνευμα ἐποτισθημεν (potavimus fg, potavimur g) BCAGfgz, εν σωμα εσμεν A 10. καὶ ABCGgζ, om Af 11. auris gv, auricula fg

alii prophetia (prophetia F al), alii discretio spirituum, alii genera linguarum, alii interpretatio sermonum: ¹¹haec autem omnia operatur unus atque (adque F) idem spiritus, dividens singulis prout vult. ¹²sicut enim corpus unum est et membra habet multa, omnia (-ni) autem membra corporis, cum sint multa, unum corpus sunt, ita et Christus: ¹³etenim in uno spiritu omnes nos in unum corpus baptizati sumus, siue Iudaei siue gentiles, siue servi siue liberi, et omnes [nos pr F] unum spiritum (uno spiritu) potati sumus. ¹⁴nam et corpus non est unum membrum, sed multa. ¹⁵si dixerit pes Quoniam non sum (sunt F) manus, non sum de corpore, non ideo non est de corpore. ¹⁶et (om L) si dixerit auris Quia non sum oculus, non sum de corpore,

τοῦτο οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ σώματος. ¹⁷εἰ ὅλον τὸ σῶμα ὁφθαλμός, ποῦ ἡ ἀκοή; εἰ ὅλον ἀκοή, ποῦ ἡ ὁσσηρησις; ¹⁸νῦν δὲ ὁ θεὸς ἔθετο τὰ μέλη, ἐν ἑκαστον αὐτῶν ἐν τῷ σώματι καθὼς ἐθέλησεν. ¹⁹εἰ δὲ ἦν [τὰ] πάντα ἐν μέλος, ποῦ τὸ σῶμα; ²⁰νῦν δὲ πολλὰ [μὲν] ⁵μέλη, ἐν δὲ σῶμα. ²¹οὐ δύναται [δὲ] ὁ ὁφθαλμὸς εἰπεῖν τῇ χειρὶ Χρείαν σου οὐκ ἔχω, ἢ πάλιν ἡ κεφαλὴ τοῖς ποσίν Χρείαν ὑμῶν οὐκ ἔχω. ²²ἀλλὰ πολλῷ μᾶλλον τὰ δοκοῦντα μέλη τοῦ σώματος ἀσθενέστερα ὑπάρχειν ἀναγκαῖά ἐστιν, ²³καὶ ἃ δοκοῦμεν ἀτιμότερα εἶναι τοῦ σώματος, τούτοις τιμὴν περισσοτέραν περιτίθμεν, καὶ ¹⁰τὰ ἀσχήμονα ἡμῶν εὐσχημοσύνην περισσοτέραν ἔχει, ²⁴τὰ δὲ εὐσχήμονα ἡμῶν οὐ χρεῖαν ἔχει. ἀλλὰ ὁ θεὸς συνεκράσεν τὸ σῶμα, τῷ ὑστερουμένῳ περισσοτέραν δὸς τιμὴν, ²⁵ἵνα μὴ ἡ σῆξιμα ἐν τῷ

1. ο οφθαλμος Α 2. νυν ABAG, νυνι Cς ο θεος εθετο AB CAGfgs, εθετο ο θεος v Orig 3,617^b 3. εν (om Orig) εκαστον ABCAGvs Orig, singula quoque f 4. τα ACΔς, om BG νυν ABCΔς, νυνι G μεν ACGvs, om BΔf 5. sed unum f δυνατε C δε alterum BΔfvs, om ACGvs ο ACAG Orig 3,602^c, om ς εἰπεῖν ὁ ὁφθαλμὸς Orig 6. χρεῖαν σου οὐκ ἔχω ABCAG gs Orig 3,602^c 603^a, non est mihi necessaria f 6. 7. χρεῖαν νμων οὐκ ἔχω ABCAGgs Orig 3,603^a, non desidero operam vestram f 7. πολλῶν G 8. ανακαῖα G ἃ] ο G ἀτιμότερα] ταπεινότερα Orig? 4,198^c 9. εἶναι ABCς, εἶναι μελη AGfg 10. inhonesta vel turpia g, verecundiora f ευσχυμοσυνην G εχειν G honesta gv, honestiora f 11. οὐ] nullius fgv χρεῖαν εχει ABCgs, add τιμης AG, egent honorem f αλλα ABC, αλλ AGς ο θεος συνεκρασεν BCAGfgs, συνεκρασεν ο θεος A. Orig 4,198^d 12. υστιρουμεινω ABC, υστιρουντι AGς Orig 4,198^d περισσοτεραν δους (διδους Orig, tribuendo) τιμην ACAGfgs Orig, τι περισοτερον δους B μηδυμῶς Orig σχισμου ABCfs Orig,

non ideo non est de corpore. ¹⁷si totum corpus oculus (-los), ubi auditus? si totum auditus, ubi odoratus? ¹⁸nunc autem posuit deus membra (membra), unum quodque (quoque F) eorum in corpore sicut voluit: ¹⁹quod si essent omnia unum membrum, ubi corpus? ²⁰nunc autem multa quidem membra, unum autem corpus. ²¹non potest [autem LV, om ceteri] dicere oculus (-los) (o. d.) manui Opera tua non indigeo, aut iterum caput pedibus Non estis mihi (mibi essetis) necessarii: ²²sed multo magis quae videntur membra corporis infirmiora esse, necessaria sunt, ²³et quae putamus ignobiliora (ignobiliora L) membra esse corporis, his honorem abundantiorē (hab.) circum damus (-mur V), et quae inhonesta sunt nostra, abundantiorē (hab.) honestatē habent, ²⁴honestā autem nostra nullius egent. sed deus temperavit corpus, ei cui deerat abundantiorē (hab.) tribuendo honorem, ²⁵ut non sit scisma (scismata F) in corpore, sed id ipsum

σώματι, ἀλλὰ τὸ αὐτὸ ὑπὲρ ἀλλήλων μεριμνῶσιν τὰ μέλη. ²⁶καὶ εἴ τι πάσχει ἓν μέλος, συμπάσχει πάντα τὰ μέλη· εἴτε δοξάζεται ἓν μέλος, συγχαίρει πάντα τὰ μέλη. ²⁷ὑμεῖς δέ ἐστε σῶμα χριστοῦ καὶ μέλη ἐκ μέρους. ²⁸καὶ οὗς μὲν ἔθιτο ὁ θεὸς ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ πρῶτον ἀποστόλους, διέτερον προφήτας, τρίτον διδασκάλους, ἔπειτα δυνάμεις, ἔπειτα χαρίσματα ἰαμάτων, ἀντιλήψεις, κυβερνήσεις, γένη γλωσσῶν. ²⁹μὴ πάντες ἀπόστολοι; μὴ πάντες προφῆται; μὴ πάντες διδασκαλοὶ; μὴ πάντες δυνάμεις; ³⁰μὴ πάντες χαρίσματα

2. εἴτε πάσχει

σχίσματα ΔGgn 1. το αὐτο ABCfvs Orig 3,617^b, in id ipsum sint g, τα αὐτα ΔG μεριμνῶσιν ABCs Orig, μεριμνα ΔG 2. Orig 3,198^d Hilar 411 540 εἰ τι BGfg (Hilar 285), εἴτε ACΔς, εἴ Orig 1,214^b Cyp 21 70 99. εἰ δὲ πάσχει Orig 2, 640^f ἐν μέλος BCΔGfgvs Cyprian 99, μέλος ἓν Orig 1,214^c 2,640^f Cyp 21 70 (Hilar 285 441), μέλος A συμπάσχει (συνπ. ACG) ABCΔGfgvs Orig Cyp Hilar 285, compatiuntur f πάντα ABCΔGfgvs Orig, et cetera Cyp Hilar εἴτε (sive) ABCΔGfgvs Orig 3,198^d, καὶ εἴ Orig 1,214^b Cyp 21 70, si Cyp 99. καὶ εἰ δὲ δοξάζεται Orig 2,640^f glorificetur f 3. ἐν μέλος CΔGfgvs Cyp 70, μέλος ἓν Orig 1, 214^b 2,640^f Cyp 21 99, μέλος AB συγχαίρει ACG, συγχαίρει Orig 3,198^d, συνδοξάζεται Orig 2,640^f πάντα τα μέλη ABCΔ Gfgvs Orig 1,214^b 2,640^f, et cetera membra Cyp, τὰ πάντα Orig 3,198^d ὑμας G δε ABCΔGfgvs Orig 3,640^b 4,197^a, om Hilar 967 εἴτε σῶμα ABCΔfvs Orig 2,640^c 3,640^b 4,197^a Hilar, σῶμα εἶσται Gg 4. ἐκ μερους ABCGgvs Orig 3,640^b 4,197^a, ἐκ μέλους Afv Orig 2,640^c, om Hilar 4.5. Orig 3,501^c Iren 223 4. quosdam quidem gv Hilar, quosdam f 5. Orig 2,593^b Iren 189 τρίτον ABCGfgvs Iren 263, add δε Δ εἴπειτα G 6. 7. in quibus sunt curationes infirmitatum auxiliorum potestates gubernationes prophetales et dona genera linguarum vel loquendi vel interpretandi Hilar 967 6. εἴπειτα ABC, εἴτα ς, om AGfg ἀντιλήψεις AG, ἀντιλήψεις Cς 8. πάντες ante διδασκαλοὶ om g

pro inuicem sollicita sint (sunt pr L al) membra. ²⁶et siquid (-dem) patitur unum membrum, compatiuntur omnia membra: siue gloriatur (-antur F) unum membrum, congaudent omnia membra. ²⁷uos autem estis corpus Christi et membra de membro. ²⁸et quosdam quidem posuit deus in ecclesia primum (primo) apostolos, secundo prophetas, tertio doctores, deinde uirtutes, exinde (exin) gratias (gratia F al) curationum (om al), opitulationes, gubernationes, genera linguarum. ²⁹numquid omnes apostoli? numquid omnes prophetae? numquid omnes doctores? numquid omnes uirtutes? ³⁰numquid omnes gratiam

ἔχουσιν λαμαίων; μὴ πάντες γλώσσαις λαλοῦσιν; μὴ πάντες διερμηνεύουσιν;

³¹ Ζηλοῦτε δὲ τὰ χαρίσματα τὰ μείζονα· καὶ ἔτι καθ' ὑπερβολὴν ὁδὸν ὑμῖν δείκνυμι. ³² Ἐὰν ταῖς γλώσσαις τῶν ἀνθρώπων λαλῶ
 5 καὶ τῶν ἀγγέλων, ἀγάπην δὲ μὴ ἔχω, γέγονα χαλκὸς ἡχῶν ἢ κύμβαλον ἀλαλάζον. ³³ Ἄν ἔχω προφητεῖαν καὶ εἰδῶ τὰ μυστήρια πάντα καὶ πᾶσαν τὴν γνῶσιν, καὶ ἔὰν ἔχω πᾶσαν τὴν πίστιν ὥστε ὅρη μεθιστάναι, ἀγάπην δὲ μὴ ἔχω, οὐθὲν εἰμι. ³⁴ Ἄν ψωμίσω πάντα τὰ ὑπάρχοντά μου, ἂν παραδῶ τὸ σῶμά μου ἵνα καθήσωμαι,
 10 ἀγάπην δὲ μὴ ἔχω, οὐδὲν ὠφελοῦμαι. ³⁵ Ἡ ἀγάπη μακροθυμεῖ,
 6. ἀλαλάζων.

3. ζηλοῦται AG τα prius om G μείζονα ABCo Orig 3,647^a 4, 418^a, κρείσσονα ΔGfgv Orig 4,77^d, κρείττονα ε και ABCAvs, om Gfg ειτι A excellentiorem gv, maiorem f 4. υμιν δεικνυμι (διδν. A) ABCAfz, δεικνυμι (demonstrabo) υμιν Gg 4. 5. Orig 2,849^c 5. γέγονα ABCvs Orig 4,121^a, εν (in unum f) τιμι η (om A) ΔGfg χαλίκος G 6. αλαλαζον BCGs Orig, αλαλαζων AA καν ABC, και ιαν ΔGz Iren 241 και ουδα G παντα] sic rec A, τα παντα G. πάντα τὰ μυστήρια Orig 4,352^d 7. και ιαν CΔGz Orig 3,579^d, καν AB Orig 4,427^c, et si fg Cyprian 199 304, ἔαν Orig 3,576^d habuero v Cypr πασαν την πιστιν ABCΔGfgvs Orig 3,579^d 4,427^c Cypr 304, πιστιν πᾶσαν Orig 3,576^d, fidem Cypr 199 8. μεθισταναι BAG, μεθιστανειν ACz Orig ουθεν ABC, ουδεν ΔGz εμι BCΔGfgvs Cypr, ωφελουμαι A καν ABC, και ιαν ΔGz ψωμισω ABCΔGfgvs Cypr, ψωμιζω ε 9. μου ABCΔGz, add in cibos pauperum (om f Cypr 304) fg et ante distribuero Cypr 199 304 καν ABC, και ιαν ΔGz, et si gv Cypr, et f παραδωσω G καθήσωμαι (-σομαι G) CΔGfgvs Cypr et Latini codices teste Hieronymo 7,517^c, καθήσωμαι AB. apud ipsos Graecos exemplaria sunt diversa Hieronymus 7,518^a 10. ουδεν BCΔGz, ουθεν A

(gratia F) habent curationum (cur. hab. F, cur. omi al)? numquid omnes linguis loquuntur? numquid omnes interpretauntur? ³¹aemulamini autem charismata (dona F al, alibi carismata V) meliora (maiora L). (61) Et adhuc excellentiorem uiam uobis demonstro (demonstrabo F). ³²si linguis hominum loquar et angelorum, caritatem autem (om F) non habeam, factus sum uelut aes sonans aut cymbalum tinniens. ³³et si habuero prophetiam (prof.) et nouerim mysteria (mist.) omnia et omnem scientiam, et si (sic F, om L ceteri) habuero omnem fidem ita ut montes transferam, caritatem autem non habuero, nihil sum. ³⁴et si distribuero in cibos pauperum omnes facultates meas, et si tradidero corpus meum [ita] ut ardeam (ardeat L), caritatem autem non habuero, nihil mihi prodest (prode est F). ³⁵caritas patiens est, be-

χρησιεύεται ἡ ἀγάπη, οὐ ζηλοῖ [ἡ ἀγάπη], οὐ περιπεριέεται, οὐ φουσιούται, οὐκ ἀσχημονεῖ, οὐ ζητεῖ τὰ ἑαυτῆς, οὐ παροξύνεται, οὐ λογιζέται τὸ κακόν, οὐ χαίρει ἐπὶ τῇ ἀδικίᾳ, συγχαίρει δὲ τῇ ἀληθείᾳ, ἵπαντα σίγει, πάντα πιστεύει, πάντα ἐλπίζει, πάντα ὑπομένει. ὃ ἡ ἀγάπη οὐδέποτε πίπτει. εἴτε δὲ προφητεῖται, καταργηθήσονται· εἴτε γλῶσσαι, παύσονται· εἴτε γνώσεις, καταργηθήσονται. ὃ ἐκ μέρους γὰρ γινώσκωμεν καὶ ἐκ μέρους προφητεύομεν· ὅταν δὲ

6. γνώσεις, καταργηθήσονται.

1. χρησιεεται ABCAGfgvs, caritas benigna est Cyp 199 252 259 304 ἡ ἀγαπη prius om B? ἡ ἀγαπη alterum ACAGf gvs Orig 2,591f 844^a Cyp 304, om B Cyp 199 252 ου περιπεριεεται (περπορ. A, περισσεύεται Orig 2,591) ABCAGfgvs Orig 2,591f 844^a Cyprian 199 304, om Cyp 252 2. ουκ ασχημονει (ambitiosa est fu, dehonestatur g) ABCAGfgvs, om Cyp ου ζητει τα (το μη B) ιαυτης ABCAGfgvs Orig 3,563^c, om Cyp παρωξυνεται G 2. 3. ου λογιζεται το κακον ABCAGfgvs Cyp, τὸ κακὸν οὐ λογίζεται Orig 3,344^a 3. ου χαιρει επι τη (om G) αδικια συγχαρει (συνχαيري G) δε τη (in Cyp) αληθεια ABCAGfgvs Cyp 304, om Cyp 199 252 4. σιγει ABCAGfgvs Orig 2, 564^a 3,103^c 541^c, ασιγαι G, diligit Cyp 5. η ACAGs Orig 2, 564^a 813^d 3,541^c, om B πιπτει ABC, cadit g, εκπιπτει (excidit) AGgs Orig Cyp 199, excidet f Cyp 304 δε ABs et corr C, om AGfgv et pr C? προφητεται καταργηθησονται ACAGfgvs, προφητεια καταργηθησεται B 6. γνωσις καταργηθησεται BAvs, γνωσις καταργηθησονται AGg 6. 7. σεη νυν εκ μερους γινωσκομεν, οταν δε το τελος ελθῃ καταργομεν την νηπιότητα Orig 3,96^c. nunc enim, inquit, ex parte cognoscimus et ex parte prophetamus, tunc autem faciem ad faciem Iren 301. ὅρτι προφητεύω ἐκ μέρους καὶ ἐκ μέρους γινώσκω, ὅταν δὲ etc Orig 2,497^b. Orig 1, 239^c 3,174^c 7. γαρ ABAGfgvs Orig 4,224^c Iren 238 Hilar 404, quidem Iren 158, om Orig 4,352^d Iren 159 οταν (cum) ABAGfgvs Orig 2,497^b 3,452^c 519^c 4,209^d 220^b 352^d Iren 238, εὐαν Orig 1,645^c δέ] Orig 2,497^b 4,209^d Iren, om Orig 1,645^c 3,519^c 4,209^d 352^d

nigna est caritas, non aemulatur, non agit perperam, non inflatur, ⁵non est ambitiosa, non quaerit quae sua sunt, non inritatur (irr.), non cogitat malum, ⁶non gaudet super iniquitatem, congaudet autem ueritati, ⁷omnia suffert, omnia credit, omnia sperat, omnia sustinet. ⁸caritas numquam excidit (excedit L al, excidet al). siue prophetiae (prof.), euacuabuntur (aeuac. F): siue linguae, cessabunt: siue scientia, destruetur (distr., distribuetur F). ⁹ex parte enim cognoscimus et ex parte prophetamus (prof.): ¹⁰cum autem uenerit quod perfec-

ἐλθῃ τὸ τέλειον, τὸ ἐκ μέρους καταργηθήσεται. ¹¹ὅτε ἤμην νήπιος, ἐλάλουν ὡς νήπιος, ἐφρόνουν ὡς νήπιος, ἐλογιζόμην ὡς νήπιος· ὅτε γέγονα ἀγῆρ, κατήργηκα τὰ τοῦ νηπίου. ¹²βλέπομεν γὰρ ἄρτι δι' ἐσόπτρου ἐν αἰνίγματι, τότε δὲ πρόσωπον πρὸς πρόσωπον· ἄρτι ⁵ γινώσκω ἐκ μέρους, τότε δὲ ἐπιγνώσσομαι καθὼς καὶ ἐπιγνώσθην. ¹³νυνὶ δὲ μένει πίστις ἐλπίς ἀγάπη, τὰ τρία ταῦτα· μείζων δὲ τούτων ἡ ἀγάπη.

¹⁴Διώκετε τὴν ἀγάπην, ζηλοῦτε δὲ τὰ πνευματικά, μᾶλλον δὲ

1. τελειον *ABAGfgv Orig 1,645^c 3,519^c 4,209^d Iren, add καὶ (om ε)* τότε *ε Orig 2,497^b, add καὶ Orig 4,352^d* το (quae sunt) ἐκ με-
ρους καταργηθήσεται (sic rec *A*, καταργηθῇ *Orig 4,352^d*) *ABε*
Orig Iren 238, καταργηθήσεται τα (το *Δν*) ἐκ μέρους *AGfgv*
οτε *ABGfgvs*, add δε *Δν* 2. ἐλάλουν ως νηπιος εφρονουν ως
νηπιος ἐλογιζομην ως νηπιος *ABν*, ως ν. ἐλάλουν (λάλουν *G*) ως
ν. εφρονουν ως ν. ἐλογιζομην (λογιζ. *G*) *AGfgvs* 3. οτε *AB*
Af Orig 3,479^a Hilar 462, add δε *Ggε* γεγονα *AAGε Orig*, γε-
νομην *B* κατηργηκα τα του νηπιου *ABε (Orig 3,478^d 679^a)*, τα
του νηπιου κατηργηκα *AGfgv Hilar (Orig 3,663^d)* βλέπομεν
γαρ αρτι *ABε*, βλ. αρτι *AGfgv Orig 1,731^a Cypr 319*, nunc videmus
Hilar 404 4. δι *ABGfgvs Orig 1,282^d 720^c 731^a 3,174^c 686^a 4,*
17^d 209^d 220^a Cypr 319 Hilar 384 404 549, ως δι *A*. διὰ κατόπτρου
Origen 4,229^a εν *ABAGfgvs Orig 3,174^c Cypr Hilar 404*, καὶ ἐν
Orig 1,282^d 731^a 3,686^a 4,17^d 209^d Hilar 384 549. καὶ αἰνίγματος
Orig 1,720^c 4,220^a προσωπον prius *ABAGfgε Orig 1,282^d 645^c 720^c*
731^a 3,686^a 4,229^a, facie v *Cypr Hilar 404* 5. γυνωσκω *G. Orig*
4,209^d δε *ABAfvs Cypr 319*, add εκ μέρους *Gg sed deletum*
καὶ *ABΔνς*, καὶ ἐγω *Gg Cypr*, ego f ἐπιγνώσθην *G. Orig 2,*
612^d 6. *Iren 157 241 Hilar 1281* νυνι δε μενει *ABΔνς Orig*
3,163^c, μινει (manet) δε *Gfg* τα τρια ταυτα *ABAGfgvs*, ante
πίστις *Orig* μειζω *A* 8. αιωκεται *G*

tum est, euacuabitur (euatur) quod ex parte est. ¹¹cum [autem *F*] essem paruulus, loquebar ut paruulus (ut p. l. *F al*), sapiebam ut paruulus (ut p. s. *F al*, om *al*), cogitabam ut paruulus (ut p. c. *F al*): quando (cum *F*) [autem om *L al*] factus sum uir, euacuavi quae erant paruuli (uir, quae paru. erant deposui *F al*). ¹²uidemus nunc per speculum in euigmate (-tae *F*), tunc autem facie (faciae *F*) ad faciem: nunc cognosco ex (om *al*) parte, tunc autem cognoscam sicut (si pr *F*) et cognitus sum. ¹³nunc autem manet (manent *L al*) fides spes caritas, tria haec: maior autem his est caritas. (62) ¹⁴Sectamini caritatem, aemulamini spiritualia, magis autem ut pro-

ἵνα προφητεύητε. ²ὁ γὰρ λαλῶν γλώσση οὐκ ἀνθρώποις λαλεῖ, ἀλλὰ
 θεῷ· οὐδεὶς γὰρ ἀκούει, πνεύματι δὲ λαλεῖ μυστήριον· ³ὁ δὲ προ-
 φητεύων ἀνθρώποις λαλεῖ οἰκοδομὴν καὶ παράκλησιν καὶ παρα-
 μύθειαν. ⁴ὁ λαλῶν γλώσση ἑαυτὸν οἰκοδομεῖ, ὁ δὲ προφητεύων ἐκ-
 κλησίαν οἰκοδομεῖ. ⁵Θέλω δὲ πάντας ὑμῶς λαλεῖν γλώσσαις, μᾶλ-
 λον δὲ ἵνα προφητεύητε· μεῖζων δὲ ὁ προφητεύων ἢ ὁ λαλῶν γλώσ-
 σαις, ἐκτὸς εἰ μὴ διερμηνεύῃ, ἵνα ἡ ἐκκλησία οἰκοδομῇ λόγῳ.
 Ὡν δέ, ἀδελφοί, ἐὰν ἔλθω πρὸς ὑμᾶς γλώσσαις λαλῶν, τί ὑμᾶς
 ὠφελήσω, ἐὰν μὴ ὑμῖν λαλήσω ἢ ἐν ἀποκαλύψει ἢ ἐν γνώσει ἢ ἐν
 προφητείᾳ ἢ ἐν διδαχῇ; ὅμως τὰ ἄψυχα φωνὴν δίδόντα, εἴτε 10

1. προφητεύεται G γλώσση ABfgvs, γλώσσαις AG et corr g
 ἀνθρώπους G 2. θεω BAG, τω θεω Aς πνεύματι ABΔvs,
 πνεύμα Gfgv ο δε ABAς, nam qui fo, ei γαρ ο Gg 3. ἀν-
 θρώπους G 4. ο λαλεῖν vel λαλῶν G καὶ (οὐχ;) ὅτι ἐκκλη-
 σίαν οἰκοδομεῖ ὁ γλώσση λαλῶν· καὶ γὰρ λέγει ὁ Παῦλος ὅτι ἐκ-
 κλησίαν οἰκοδομεῖ ὁ προφητεύων, αὐταῖς λέξεσι λέγων Orig 2,497^{bc}.
 γλώσση ABGfgvs, γλώσσαις Δ ἐκκλησίαν ABAς, add θεω
 Gg 5. δε ABAGgvs, om f παντὸς ὑμᾶς λαλεῖν (ἀλλεῖν
 G) γλώσσαις BAGfgvs, ὑμᾶς παντὸς γλώσσαις λαλεῖν A 6. ἵνα
 προφητεύητε (-τεύει G) ABGfgs, προφητεύειν Δο δε alterum
 AB, γαρ Δ, est enim f, γαρ ἴστιν Gg 7. ἐκτός εἰ μὴ ABAGς,
 nisi si f, nisi g διερμηνεύῃ ABς, ο (om Δ) διερμηνεύων AG, qui
 (om f) interpretetur fg habeat accipiat g 8. νυν ABAG,
 Nyni ε 9. loquar in revelationem ut scientia f 9. 10. ἐν προ-
 φητεία ABAGgvs, prophetia f 10. ἐν διδαχῇ ABfgvs, om AG
 qui sine anima vocem dant f

phetetis (profitetis F). ²qui enim loquitur lingua, non hominibus lo-
 quitur, sed deo: nemo enim audit (deo, quia nemo intellegit pr F
 al), spiritu (spiritus F) autem loquitur mysteria (mist.). ³nam qui
 prophetat (prof.), hominibus loquitur [ad] aedificationem et exhor-
 tationem (exort.) et consolationem (-nes L). ⁴qui loquitur lingua,
 semet ipsum aedificat: qui autem prophetat (prof.), ecclesiam aedi-
 ficat. ⁵uolo autem omnes (om al) uos loqui linguis (ling. loq. L),
 magis autem prophetare (prof.): nam maior est qui prophetat (prof.)
 quam qui loquitur linguis (om al); nisi [si F] forte [ut F al] inter-
 praetetur, ut ecclesia (-siam F) aedificationem accipiat. ⁶nunc autem,
 fratres, si nunc ad uos linguis loquens, quid uobis prodero, nisi
 [si] uobis loquar aut in reuelatione (-nem L al) aut in (om L al)
 scientia (-tiam) aut in (om LV al) prophetia (-as al?) aut in (om
 L) doctrina (-nam)? ⁷tamen quae sine anima sunt uocem dantia,

αὐλὸς εἴτε κιθάρα, ἐὰν διαστολῇ τοῦ φθόγγου μὴ δῶ, πῶς γνω-
σθήσεται τὸ αὐλούμενον ἢ τὸ κιθαριζόμενον; *καὶ γὰρ ἐὰν ἄθλον
φωνὴν σάλπιγξ δῶ, τίς παρασκευάζεται εἰς πόλεμον; *οὕτως καὶ
ἡμεῖς διὰ τῆς γλώσσης ἐὰν μὴ εὐσημον λόγον δῶτε, πῶς γνωσθή-
σεται τὸ λαλούμενον; ἴσασθε γὰρ εἰς ἄλλα λαλοῦντες. ¹⁰τοσαῦτα,
εἰ τύχοι, γένη φωνῶν εἰσὶν ἐν κόσμῳ, καὶ οὐδὲν ἄφωνον· ¹¹ἐὰν
οὖν μὴ εἰδῶ τὴν δύναμιν τῆς φωνῆς, ἔσομαι τῷ λαλοῦντι βάρβα-
ρος καὶ ὁ λαλῶν ἐν ἐμοὶ βάρβαρος. ¹²οὕτως καὶ ἡμεῖς, ἐπεὶ ζηλω-
ταί ἔσται πνευμάτων, πρὸς τὴν οἰκοδομὴν τῆς ἐκκλησίας ζητεῖτε ἵνα
¹⁰περισσεύητε. ¹³διὸ ὁ καλῶν γλώσση προσευχέσθω ἵνα διερμηνεύῃ.
¹⁴ἐὰν [γὰρ] προσεύχωμαι γλώσσῃ, τὸ πνεῦμά μου προσεύχεται, ὁ δὲ

1. τοῖς φθόγγοις

1. *εἰαν* AB^z, *εἰαν* μὴ AGfgv διαστολὴ G του φθόγγου Bfv, τοῖς (om G) φθόγγοις AAG^z, ex phthongis g μὴ om AGfgv δῶ ABGgvs, διδῶ Af γνωσθήσεται ABfgvs, γνωσθῇ AG
2. καὶ ABAGgvs, om fg 3. φωνὴν σαλπῖγξ (-πινξ G) BAGfg^z, σαλπῖξ (-πιγξ Or) φωνὴν A Orig 4,121^a δῶη A τίς] οὐδεὶς Orig παρασκευάζεται BAGffg^z, παρασκευάζεται A Orig οὕτως AG, Οὕτω z 4. γλωσσ G εὐσημον A 5. τοσαῦτα ABvs, tantum ff, om AGg 6. τυχόν G φωνῶν om ff εἰσὶν ABAG, ἴστιν z ἐν AB^z, ἐν τῷ AG οὐδὲν ABAGffv, add αὐτῶν g^z ἀφωνον ABff^z, add ἔστιν AGgv * 7. μὴ εἰδῶ (εἰδῶ AA) ABAs, nesciero g, μὴ γινώσκω G, ignorem ff τὴν] τῆς A ei cui loquor ffv 8. ἐν AB^z, om AGffgv οὕτως AG, Οὕτω z 9. spiritum ff, spirituum vel spiritalium g ἐκκλησίας G 10. πε- ρισσεύητε BAGffg^z, προφητεῖητε A διο ABG, Διότιερ z, propter quod g, om ff 11. γὰρ Affvs, om BGg προσευχῶμαι (-χομαι G) ABGvs, oravero ffv ο δὲ ABGgvs Orig 2,442^d 497^b, sed ff

sive tibia sive cithara (cyth. F), nisi distinctionem sonituum (soni-
tum al, sonitus F al) dederint, quomodo sciatur [id] quod canitur
aut quod (om F) citharizatur (cyth. F)? *etenim si incertam uocem
det tuba, quis parauit (q. parabit al, qui sperauit pr F) se ad bel-
lum? *ita et nos per linguam nisi manifestum (-sta) sermonem de-
deritis, quomodo sciatur id quod dicitur? eritis enim in aera (ahera
F, aere L) loquentes. ¹⁰nam multa ut puta (puto) genera linguarum
sunt in [hoc om L al] inuado, et nihil sine uoce est: ¹¹si ergo
nesciero uirtutem uocis, ero ei (om pr F) cui loquor barbarus et qui
loquitur mihi barbarus. ¹²sic et nos, quoniam aemulatores (em.) estis
spirituum, ad aedificationem ecclesiae (aeccl.) quaerite ut abundetis
(uabund.). ¹³et ideo qui loquitur lingua oret ut interpretetur. ¹⁴nam
si orem lingua, spiritus meus orat, mens autem mea sine fructu est.

νοῦς μου ἄκαρπός ἐστιν. ¹⁵τί οὖν ἐστίν; προσεύξομαι τῷ πνεύματι, προσεύξομαι δὲ καὶ τῷ νοῖ· ψαλῶ τῷ πνεύματι, ψαλῶ καὶ τῷ νοῖ. ¹⁶ἐπεὶ ἐὰν εὐλογῇς πνεύματι, ὁ ἀναπληρῶν τὸν τόπον τοῦ ἰδιώτου πῶς ἰρεῖ τὸ ἀμῆν ἐπὶ τῇ σῇ εὐχαριστίᾳ; ἐπειδὴ τί λέγεις οὐκ οἶδεν. ¹⁷οὐ μὲν γὰρ καλῶς εὐχαριστοῦς, ἀλλ' ὁ ἕτερος οὐκ οἶκο-
δομεῖται. ¹⁸εὐχαριστῶ τῷ Θεῷ, πάντων ὑμῶν μᾶλλον γλώσσει λαλῶ.
¹⁹ἀλλὰ ἐν ἐκκλησίᾳ θέλω πέντε λόγους τῷ νοῖ μου λαλῆσαι, ἵνα καὶ ἄλλους κατηχήσω, ἢ μυρίους λόγους ἐν γλώσσῃ.

²⁰Ἀδελφοί, μὴ παιδία γίνεσθε ταῖς φρεσίν, ἀλλὰ τῇ κακίᾳ νηπιᾶτε, ταῖς δὲ φρεσίν τέλειοι γίνεσθε. ²¹ἐν τῷ νόμῳ γέγραπται ¹⁰

1. προσεύξομαι 2. προσεύξομαι

1. 2. πρῶτον προσεύξομαι, δεύτερον ψαλῶ Orig 2,748^d προσευ-
ξομαι utrobique Bffgvs Orig 1,199^d 3,426^e, προσευξομαι AG

1. πνεύματι ABGffgvs Orig 1,199^d 3,426^e 650^c, voce g, στόματι Orig 3,301^d 2. δε καὶ ABz Orig 1,199^d 3,650^c, καὶ Gffgv, δὲ Orig 3,301^d, om Orig 3,426^e spiritu i. voce g καὶ alterum BGffgv

Orig 1,199^d Hilar 543, δε καὶ Az 3. τοὶ ABGffgvs Orig, voce Hilar ἐπεὶ] ceterum ffgv εὐλογῇς (an -γεις B?) AB, εὐλο-
γησῇς Gffgvs πνεύματι AG, τῷ πν. z, spiritu ffgv, εν πνεύματι B

4. το ABz, om G ἐπειδὴ AGz, ἐπεὶ B, quoniam ffgv, quoniam quidem g qui ff, quis g 4. 5. τί λέγεις οὐκ οἶδεν ABz, οὐκ ο. τί λ. Gffg 5. nam (om ff) tu quidem ffgv ἀλλ AGz, ἀλλὰ B

ἕτερος ABffvs, εἰταῖρος G, alius g 6. Θεῷ AB, add οτι Gffgv, add μου z μαλλον γλωσση A, γλωσση μαλλον Gg, lingua fv, μαλλον γλωσσαις Bz λαλῶ BGffgv, λαλῶν z, om A 7. ἀλλὰ AB, ἀλλ Gz τῷ νοὶ (διὰ τοῦ νοός z) μου λαλῆσαι ABz, λαλῇ

ομεν (loqui quidem) τῷ νοὶ μου Gg, loqui per sensum meum f 8. καὶ ἄλλους ABgvs, καλλους G, alios f 9. ταῖς φρεσίν ABG fgv, sensu Hilar 558 10. ταῖς δε ABz, ἵνα ταῖς Gfg φρου-
σαν G γυνησθαι ABz, γενησθαι (sitis) Gfg εν τῷ νομῷ A BGgvs, in lege enim fv

11. quid ergo est? orabo spiritu, orabo et mente (mentem F, om al): psallam spiritu, psallam et mente (-tem F). 12. ceterum si bene dixeris spiritu, quis (qui unus) supplet locum idiotae, quomodo dicit (dicit L) Amen super tuam benedictionem? quoniam quid dicas nescit: 13. nam tu quidem bene gratias agis, sed alter non aedificatur. 14. gratias ago deo [meo] quod omnium uestrum lingua loquor: 15. sed in ecclesia uolo quinque uerba sensu meo loqui, ut et alios instruam, quam decem (decim, x F) milia uerborum in lingua. 16. fratres, nolite pueri effici sensibus, sed malitia paruuli estote, sensibus autem perfecti estote. 17. in lege [enim] scriptum est quoniam in aliis linguis et labiis aliis

¹⁵quid ergo est? orabo spiritu, orabo et mente (mentem F, om al): psallam spiritu, psallam et mente (-tem F). ¹⁶ceterum si bene dixeris spiritu, quis (qui unus) supplet locum idiotae, quomodo dicit (dicit L) Amen super tuam benedictionem? quoniam quid dicas nescit: ¹⁷nam tu quidem bene gratias agis, sed alter non aedificatur. ¹⁸gratias ago deo [meo] quod omnium uestrum lingua loquor: ¹⁹sed in ecclesia uolo quinque uerba sensu meo loqui, ut et alios instruam, quam decem (decim, x F) milia uerborum in lingua. ²⁰fratres, nolite pueri effici sensibus, sed malitia paruuli estote, sensibus autem perfecti estote. ²¹in lege [enim] scriptum est quoniam in aliis linguis et labiis aliis

ὅτι ἐν ἑτερογλώσσοις καὶ ἐν χεῖλεσιν ἑτέρων λαλήσω τῷ λαῷ τούτῳ, καὶ οὐδ' οὕτως εἰσακούσονται μου, λέγει κύριος. ²²ὥστε αἱ γλώσσαι εἰς σημείον εἰσιν οὐ τοῖς πιστεύουσιν ἀλλὰ τοῖς ἀπίστοις, ἡ δὲ προφητεία οὐ τοῖς ἀπίστοις ἀλλὰ τοῖς πιστεύουσιν. ²³ἐὰν οὖν ἐλθῇ ἡ ἐκκλησία ὅλη ἐπὶ τὸ αὐτὸ καὶ πάντες λαλῶσιν γλώσσαις, εἰσέλθωσιν δὲ ἰδιῶται ἢ ἄπιστοι, οὐκ ἔροῦσιν ὅτι μαίνεσθε; ²⁴ἐὰν δὲ πάντες προφητεύουσιν, εἰσέλθῃ δέ τις ἄπιστος ἢ ἰδιώτης, ἐλίγχεται ὑπὸ πάντων, ἀνακρίνεται ὑπὸ πάντων, ²⁵τὰ κρυπτὰ τῆς καρδίας αὐτοῦ φανερά γίνεται, καὶ οὕτως πεισὼν ἐπὶ πρόσωπον προσκυνήσει τῷ Θεῷ, ἀπαγγέλλων ὅτι ὅντως ὁ Θεὸς ἐν ὑμῖν ἐστίν. ²⁶εἰ οὖν ἐστίν, ἀδελφοί; ὅταν συνέρχησθε, ἕκαστος ψαλμὸν ἔχει, διδαχὴν ἔχει, ἀποκάλυψιν ἔχει, γλώσσαν ἔχει, ἐρμηνείαν ἔχει· πάντα πρὸς

4. συνελθῇ

1. ἑτερογλώσσοις AB⁵, ἑτεταῖς γλώσσαις G ἐν alterum om f
 ἑτέρων AB, ἑτεροῖς Gfgrs 2. οὐδ οὕτως εἰσακουσονται AB⁵vs,
 ουδεπω εἰσακουσεται Gg 2. 3. linguae insignium f 3. εἰσιν]
 add εἰς G 4. οὐν AB⁵vs, om Gfgr ἐλθῇ B et pr G, συνελθῇ
 AΔfgrs et corr G 5. ἡ ἐκκλησία ὅλη AB⁵, ὅλη ἡ ἐκκλησία ΔG
 fgr in unum fgr παντες λαλῶσιν (-σι B, λαλήσωσιν G)
 γλώσσαις ABGg, λαλῶσιν γλώσσαις παντες Δf, πάντες γλ. λαλῶ-
 σιν ε intrent fgr 6. ἡ ἀπιστοι AΔGfgrs, om B αὐρου-
 σιν G μενεσθαι AG 7. εἰσελθῇ (intret) δε BΔGfgrs, εἰσ-
 ηλθῇ (?) τε A 8. τα ABΔGfgr, Καὶ οὕτω τὰ ε 9. γίνεται AB
 ΔGgrs, sicut f οὕτως (-τω ε) ABΔGgrs, tunc f cadens in
 fgr 10. οὕτως ο (om ΔG) Θεὸς ABΔGfgr, ὁ Θεὸς ὄντως ε
 11. ἕκαστος AB, add ὑμῶν ΔGfgrs 11. 12. διδαχὴν ἔχει BΔG
 fgrs, om A 12. ἀποκαλύψιν ἔχει γλώσσαν ἔχει (habent f) ABΔ
 Gfgr, γλ. ἔχει ἀπ. ἔχει ε ἐρμηνείαν AB⁵, διερμηνείαν ΔG

loquar populo huic, et nec sic exaudient me, dicit dominus. ²²itaque linguae in signum (signo F al) sunt (insunt signum L) non fidelibus sed infidelibus, prophetiae (prophet.) autem non infidelibus sed fidelibus. ²³si ergo conueniat uniuersa ecclesia in unum et omnes (omnis L) linguis loquantur, intrent autem [et L] idiotae (ideotae) aut infideles, nonne dicent quod insanitis? ²⁴si autem omnes prophetent, intret (intrent pr F) autem quis infidelis uel idiota, conuincitur ab omnibus, diiudicatur ab omnibus, ²⁵occulta (oculta etiam) cordis eius manifesta fiunt, et ita cadens in faciem adorabit (-nit L al et pr F) deum, pronuntians quod uere deus in uobis sit (est). ²⁶quid ergo est, fratres? cum conuenitis, unus quisque uestrum psalmum habet, doctrinam habet, apocalypsin (-psim F) habet, linguam habet (l. h. om pr

οικοδομὴν γινέσθω. ²⁷ἢτε γλώσση τις λαλεῖ, κατὰ δύο ἢ τὸ πλεῖστον τρεῖς, καὶ ἀνὰ μέρος, καὶ εἰς διερμηνευέτω. ²⁸ἂν δὲ μὴ ᾖ ἑρμηνευτής, σιγάτω ἐν ἐκκλησίᾳ, ἑαυτῷ δὲ λαλεῖτω καὶ τῷ θεῷ. ²⁹προφητῇ δὲ δύο ἢ τρεῖς λαλεῖτωσαν, καὶ οἱ ἄλλοι διακρινέτωσαν. ³⁰ἂν δὲ ἄλλω ἀποκαλυφθῇ καὶ ἡμεῖς, ὁ πρῶτος σιγάτω. ³¹δύνασθε γὰρ καθ' ἕνα πάντες προφητεύειν, ἵνα πάντες μανθάνωσιν καὶ πάντες παρακαλῶνται. ³²καὶ πνεύματα προφητῶν προφηταῖς ὑποτάσσεται. ³³οὐ γὰρ ἐστὶν ἀκαταστασίας ὁ θεός, ἀλλὰ εἰρήνης. ὡς ἐν πάσαις ταῖς ἐκκλησίαις, τῶν ἁγίων ³⁴καὶ γυναῖκες ἐν ταῖς ἐκκλησίαις σιγάτωσαν· οὐ γὰρ ἐπιτρέπεται αὐταῖς λαλεῖν, ¹⁰ἀλλὰ ὑποτασσέσθωσαν, καθὼς καὶ ὁ νόμος λέγει. ³⁵εἰ δέ τι μαθεῖν

1. γινέσθω *ABAG*, γενέσθω *ς plurimum g, multum fgv* 2. διερμηνευτω *G ᾗ]* fuerit *fgv* 3. ἐρμηνευτής *B*, ο ἐρμηνευτής *A G*, διερμηνευτής *As* εαντω *ABAs*, αυτω *G* 4. δε *ABAGgs* *Cypr* 127, om *f* λαλεῖτωσαν *ABAGgs* *Cypr*, dicant *fv* · οι αλλοι (ceteri) *ABfgvs* *Cypr*, αλλοι *AGg* διακρινετωσαν *ABAs*, examinient *fg* *Cypr*, ανακρινετωσαν *G* 5. δε *ABfvs* *Cypr*, om *A Gg* ο πρωτος *ABAGs*, prior *fgv*, ille prior *Cypr* 6. καθ' ενα παντες *ABs*, παντες καθ' ενα *AGfgv* 7. και (om *Or*) πνευματα *ABvs* *Orig* 4,113^a, πνεύματα δε *Orig* 3,571^a, και πνευμα *AGfgv* *Hilar* 1196 8. ακαταστασιας ο (om *G*) θεος *BAGfgvs*, ο θεος ακαταστασιας *A* αλλα *AB*, αλλ *AGs* 9. αγιων *ABAs*, add διδουσκω *Gfg* 9 - p. 378, 2. αι γυναικεις ... εν εκκλησια *ABs*, post γινέσθω 378, 7 *AGfg* 9. γυναικεις (γυνεκαις *G*) *ABv* *Cypr* 318, add υμων *AGfgs* 10. ecclesia *Cypr* 10. 11. ου γαρ ... νόμος λέγει om *Cypr* 10. επιτρεπεται (-τε *AA*) *ABAGfgv*, επιτρέπεται *ς* 11. αλλα *AB*, αλλ *AGs* υποτασσεσθωσαν *AB*, υποτασσεσθαι *AGfgvs*, add τοις ανδρασιν *A* δε τι *ABs*, τι δε *AGfgv*, quae autem quid *Cypr* 318 11. seq μαθειν θελουσιν

F), interpretatationem habet: omnia ad aedificationem (ed.) fiant. ²⁷sive lingua quis loquitur, secundum duos aut [ut *L*] multum tres, et per partes, et (ut *F al*) unus interpretetur: ²⁸si autem non fuerit interpretes, taceat in ecclesia, sibi autem loquatur et deo. (63) ²⁹Prophetiae [autem *F*] duo aut tres dicant, et (om *al*) ceteri diiudicent (de iud. *al*, iudicent pr *F*): ³⁰quod si alii (alteri) reuelatum fuerit sedenti, prior taceat. ³¹potestis enim omnes (omnis) per singulos (-la) prophetare (prof.), ut omnes discant et omnes exhortentur (exort.): ³²et spiritus prophetarum prophetis subiecti sunt (-ctus est *V*): ³³non enim est dissensionis (dissention.) deus, sed pacis, [sed *V*] sicut in omnibus ecclesiis sanctorum [doceo om *L al*]. [hic *V* add quae concuntur u. 36-40, quae eadem tamen infra non delevit.] (64) ³⁴Mulieres in ecclesiis (-sia *V*) taceant: non enim permittitur eis loqui, sed subditas (subditae *F*) esse, sicut et lex dicit. ³⁵siquid autem uolunt

Θέλουσιν, ἐν οἴκῳ τοὺς ἰδίους ἄνδρας ἐπερωτάτωσαν· αἰσχρὸν γάρ
 ἐστὶν γυναικὶ λαλεῖν ἐν ἐκκλησίᾳ. ³⁶ἢ ἀφ' ὑμῶν ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ
 ἐξηλθεν ἢ εἰς ὑμᾶς μόνους κατήντησεν; ³⁷εἴ τις δοκεῖ προφήτης
 εἶναι ἢ πνευματικός, ἐπιγινώσκειτω ἃ γράφω ὑμῖν, ὅτι κυρίου ἐστὶν
⁸ἐντολή· ³⁸εἰ δέ τις ἀγνοεῖ, ἀγνοεῖται. ³⁹ᾧστε, ἀδελφοί [μου], ζη-
 λοῦτε τὸ προφητεύειν, καὶ τὸ λαλεῖν μὴ κωλύετε [ἐν] γλώσσαις·
⁴⁰πάντα δὲ ἐνσχρημόνως καὶ κατὰ τῷξιν γινέσθω.

¹Γνωρίζω δὲ ὑμῖν, ἀδελφοί, τὸ εὐαγγέλιον ὃ εὐηγγελισάμην
 ὑμῖν, ὃ καὶ παρελάβετε, ἐν ᾧ καὶ ἐστήκατε, ²δι' οὗ καὶ σωθήσεθε,
¹⁰τίνι λόγῳ εὐαγγελισάμην ὑμῖν, εἰ κατέχετε, ἐκτὸς εἰ μὴ εἰκὴ ἐπι-
 στεύσατε. ³παρέδωκα γὰρ ὑμῖν ἐν πρώτοις ὃ καὶ παρελάβον, ὅτι

(-σεν G) BAGs, μαρτυρεῖν θελωσιν A, discere (dicere Cyp) volunt
 fgv Cyp 1. suos viros fg, viros suos v Cyp 2. ἐστὶν AAGf
 gvs, om B γυναικὶ λαλεῖν ἐν ἐκκλησίᾳ ABv, γυναιξὶν ἐν ἐκκλη-
 σιαῖς (-σιν Δς) λαλεῖν AGfg 3. εἰς ὑμᾶς μόνους κατήντησεν
 ABΔvs, in vobis solis devenit f, εἰς ὑμᾶς κατήντησεν μόνους Gg
 3. 4. δοκεῖ προφήτης εἶναι ABAGfgvs, est in vobis propheta Hilar
 26 4. ἐπιγινώσκειτω AAGs, γινώσκειτω B κυρίου (τοῦ K. s)
 BAGfgvs Hilar, Θεοῦ A 4. 5. ἐστὶν ἐντολή AB, εἰσὶν ἐντολαί
 vs, ἐστὶν AGfg Hilar 5. δι' om Orig 3,130^b ἀγνοεῖται (ηγν.
 G) AGf et pr A? item Orig, ignorabitur gv, non cognoscetur Hilar,
 ἀγνοεῖτω Bs et corr A μου AA, om BGfgvs 6. τὸ προφη-
 τεύειν ABΔs, προφ. G τὸ λαλεῖν AAGs, λαλεῖν B μὴ
 κωλύετε ἐν (om A) γλώσσαις AB, ἐν (om fvs) γλώσσαις μὴ κωλύετε
 AGfgvs 7. δε ABAGfgv, om s secundum ordinem gv, ordine f
 8. δε ABAGvs, enim f 9. ἐστήκατε ABs, στήκεται AG
 10. λόγῳ ABGvs, add καὶ Af εἰ κατέχετε ABvs, οφείλετε κα-
 τέχειν AGfg [ἐκτὸς] Orig 1,636f, non exprimunt fgv 11. ο καὶ
 παρελάβον ABAGvs Orig 1,434^e, sicut accepimus f, om Iren 209
 Hilar 1078

discere, domi viros suos interrogent: turpe est enim mulieri (-re)
 loqui in ecclesia. ³⁶an a vobis uerbum dei processit aut in uos solos
 peruenit? ³⁷siquis uidetur propheta (prof.) esse aut spiritalis, cognos-
 cat quae scribo nobis, quia domini sunt mandata: ³⁸siquis autem igno-
 rat, ignorabitur. ³⁹itaque, fratres, aemulamini (emul.) prophetare
 (prof.), et loqui linguis nolite prohibere: ⁴⁰omnia autem honeste (-tae)
 et secundum ordinem fiant. (65) ¹Notum autem (om al) uobis facio (f.
 n. F), fratres, euangelium quod praedicaui uobis, quod et accepistis,
 in quo et statis, ²per quod et saluamini, qua ratione praedicauerim
 uobis, si tenetis (reten. V), nisi [si V] frustra credidistis. ³tradidi
 (tradedi F) enim uobis in primis (in pr. om al) quod et accepi,

χριστὸς ἀπέθανεν ὑπὲρ τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν κατὰ τὰς γραφάς,
 4καὶ ὅτι ἐτάφη, καὶ ὅτι ἐγήγισται τῇ ἡμέρᾳ τῇ τρίτῃ κατὰ τὰς
 γραφάς, 5καὶ ὅτι ὤφθη Κηφᾶ, εἰτα τοῖς δώδεκα. 6ἔπειτα ὤφθη
 ἐπάνω πεντακοσίοις ἀδελφοῖς ἐφάπαξ, ἐξ ὧν οἱ πλείονες μένουσιν
 ἕως ἄρτι, τινὲς δὲ ἐκοιμήθησαν. 7ἔπειτα ὤφθη Ἰακώβῳ, εἰτα τοῖς 8
 ἀποστόλοις πᾶσιν. 8ἔσχατον δὲ πάντων ὥσπερ ἐν τῷ ἐκτερώματι
 ὤφθη καί μοι. 9ἐγὼ γάρ εἰμι ὁ ἐλάχιστος τῶν ἀποστόλων, ὃς οὐκ
 εἰμι ἱκανὸς καλεῖσθαι ἀπόστολος, διότι ἰδὼσα τὴν ἐκκλησίαν τοῦ
 Θεοῦ· 10χάρῃ δὲ Θεοῦ εἰμι ὁ εἰμι, καὶ ἡ χάρις αὐτοῦ ἡ εἰς ἐμὲ
 οὐ κενὴ ἐγενήθη, ἀλλὰ περισσώτερον αὐτῶν πάντων ἐκοπίασα, οὐκ 10
 ἐγὼ δέ, ἀλλὰ ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ σὺν ἐμοί. 11εἴτε οὖν ἐγὼ εἴτε ἐκεῖ-
 νοι, οὕτως κηρύσσομεν, καὶ οὕτως ἐπιστεύσατε. 12εἰ δὲ χριστὸς

5. ἔπειτα τοῖς

2. ἐτάφη... 3. καὶ ὅτι om Orig 2. ὅτι alterum om Iren ημερα
 τη (om B?) τριτη ABΔf Hilar, τριτη ημερα Ggs Iren 3. εἰτα
 (ἔπειτα A) τοις δώδεκα ABς Orig 1,434^e, καὶ μετὰ ταῦτα τοῖς (il-
 lis f) ἐνδεκα ΔGfgv 4. ἐξ ABΔGfgvς, om Orig πλείονες AB
 ΔG Orig, πλείονες ε 5. δε ΒΔGfgv et pr A?, δε καὶ Ας Orig
 ἔπειτα ABGς Orig, εἰτα Δ εἰτα ΒΔς, ἔπειτα AG Orig, postmo-
 dum fg 6. παντῶν ABAGvς Orig 3,435^a, om f Iren 37 ὥσπερ
 ABGς Orig, ὥσπερ Δ τῷ om G 7. καί μοι ABΔς Orig, καὶ
 ἐμοί G ος ABAGfgvς, quia Hilar 484 8. ἱκανός] Orig 1,209^b,
 dignus fgv Hilar propter quod g Hilar 9. ἡ εἰς ABς, εἰς AG
 10. οὐ κενὴ ABς, πτωχὴ οὐκ (om G) ΔGfg ἐγενήθη ABΔς, γε-
 γονεν G, fuit fgv abundantius fgv, plus Iren 260 αὐτῶν AB
 Gfgvς Iren, om Δ 11. ἀλλὰ AB, ἀλλὰ AGς σὺν ΒAG, ἡ σὺν
 Ας σὺν ABς, δε AGfg Iren 200 12. οὕτως prius AG,
 οὕτω ε

quoniam Christus mortuus est pro peccatis nostris secundum scripturas,
 4et quia sepultus est, et quia resurrexit (surrex. L) tertia die secundum
 scripturas, 5et (om L) quia uisus est Cephae (-phe F) et post haec (hoc)
 undecim (xī F). 6deinde uisus est (om al) plus quam quingentis
 fratribus simul; ex quibus multi manent usque adhuc, quidam autem
 dormierunt. 7deinde uisus est (et L) Iacobo, deinde apostolis omni-
 bus. 8nonissime autem omnium tamquam abortivo (auort. al, -tibo F)
 uisus est et mihi. 9ego enim sum minimus apostolorum (apostul.),
 qui non sum dignus uocari apostolus (apostul.), quoniam persecutus
 (perseq.) sum ecclesiam dei: 10gratia (gratiam F) autem dei sum id
 (om F) quod sum, et gratia eius in me uacua non fuit, sed abun-
 dantius (habund. L al) illis omnibus laboravi; non ego autem, sed
 gratia dei mecum. 11sive enim ego sive illi, sic praedicamus (-caui-
 mus F), et sic credidistis. 12si autem Christus praedicatur, quod re-

κηρύσσεται, ὅτι ἐκ νεκρῶν ἐγήγερται, πῶς λέγουσιν ἐν ὑμῖν τινὲς ὅτι ἀνάστασις νεκρῶν οὐκ ἔστιν; ¹³εἰ δὲ ἀνάστασις νεκρῶν οὐκ ἔστιν, οὐδὲ χριστὸς ἐγήγερται· ¹⁴εἰ δὲ χριστὸς οὐκ ἐγήγερται, κενὸν ἄρα [καὶ] τὸ κήρυγμα ὑμῶν, κενὴ καὶ ἡ πίστις ὑμῶν, ¹⁵ἐνδύ- σκόμεθα δὲ καὶ ψευδομάρτυρες τοῦ Θεοῦ, ὅτι ἡμαρτυρήσαμεν κατὰ τοῦ Θεοῦ ὅτι ἤγειρεν τὸν χριστόν, ὃν οὐκ ἤγειρεν εἰ περ ἄρα νεκροὶ οὐκ ἐγείρονται. ¹⁶εἰ γὰρ νεκροὶ οὐκ ἐγείρονται, οὐδὲ χριστὸς ἐγήγερται· ¹⁷εἰ δὲ χριστὸς οὐκ ἐγήγερται, ματαίᾳ ἡ πίστις ὑμῶν [ἐστίν], ἔτι ἐστὶ ἐν ταῖς ἁμαρτίαις ὑμῶν, ¹⁸ἄρα καὶ οἱ κοιμηθέντες ¹⁹ἐν χριστῷ ἀπώλοντο. ¹⁹εἰ ἐν τῇ ζωῇ ταύτῃ ἐν χριστῷ ἠλπιότις ἐσμέν μόνον, ἐλαινότεροι πάντων ἀνθρώπων ἐσμέν. ²⁰νυνὶ δὲ

1. κηρύσσεται *ABAG* Orig 3,811^b *Iren* 209, praedicatus f ὅτι ἐκ (α) νεκρῶν *AB* *Iren*, ἐκ νεκρῶν ὅτι *AGsg* *Orig* λέγουσιν ἐν ὑμῖν τινες *AB* *Orig* 3,811^b, λέγουσιν τινες ἐν ὑμῖν *AGgs*, quidam dicunt in vobis f 2. εἰ (ἐαν *G*) δὲ *ABAGgs*, nam si f 3. ἐγ- γερται εἰ δὲ χριστὸς *ABGgs* *Iren* 309, om *Af* οὐκ om f καινον *AG* 4. ἀρα *ABAGgs*, est f *Iren* καὶ prius *AAGg*, om *Bfs* *Iren* καινὴ *AG* καὶ *ABAGg* *Iren*, δὲ καὶ ε, om f ὑμῶν *ABGfgs* *Iren*, ἡμῶν *A* 5. δὲ καὶ *ABGgs* *Orig* 4,199^c *Iren* 309, δὲ *A*, etiam f 5. 6. ἡμαρτυρήσαμεν κατὰ τοῦ Θεοῦ *AB AGfgs* *Orig*, testificamur *Iren* 6. ἐγγεν τὸν *G* 6. 7. εἰ περ ἀρα (add οἱ *G*) νεκροὶ οὐκ ἐγείρονται *ABGgs*, om *Af* *Iren* 8. μα- ταίᾳ *ABAGs*, vana (inanis *Iren*) est *fgv* *Iren* 9. ἐστὶν *BA*, om *AGfgs* εἰ *BAGgs*, καὶ εἰ *A*, quid adhuc f, quoniam adhuc *Iren* ἐστὶ *AG* ὑμῶν] peccatis *g* 10. εἰ] *Orig* 3,811^c, εἰ γὰρ *Orig* 2,802^a 10. 11. ἐν χριστῷ ἠλπιότις ἐσμέν *ABAGfgs* *Orig* 2,802^a *Iren* 309, ἠλπιότις ἐσμέν ἐν Χριστῷ ε *Orig* 3,811^c 11. μόνον ante ἐν χριστῷ v *Orig* 2,802^a ἐλαινότεροι *G* παν- τῶν ἀνθρώπων ἐσμέν *ABGgs* *Orig*, omnibus sumus hominibus *Iren*, ἐσμέν παντῶν ἀνθρώπων *Afv* νυνὶ *ABA* *Orig* 2,552^c, nunc *gv* *Iren* 309, si f

surrexit a mortuis, quomodo quidam dicunt in vobis quoniam resur- rectio mortuorum non est? ¹³si autem resurrectio mortuorum non est, neque Christus surrexit: ¹⁴si autem Christus non surrexit, inanis ergo est (est ergo) praedicatio nostra, inanis (vana *F*) est et fides uestra, ¹⁵inuenimur autem et falsi testes dei, quoniam testimonium diximus aduersus deum quod (quoniam) suscitauerit Christum, quem non suscitauit (-bit), [nam *V*] si inortui non resurgunt. ¹⁶[nam si mortui non resurgunt, om *FL al*] [neque Christus surrexit: om *L*] ¹⁷quod si Christus non surrexit, vana (una) est fides (uides) uestra: ad- huc enim estis in peccatis uestris: ¹⁸ergo et (om pr *F*) qui dormie- rant in Christo, perierunt. ¹⁹si in hac uita tantum in Christo spe- rantes sumus, miserabiliores sumus omnibus hominibus. ²⁰nunc autem

χριστός ἐγγίγεται ἐκ νεκρῶν, ἀπαρχὴ τῶν κεκοιμημένων. ²¹ἐπειδὴ γὰρ δι' ἀνθρώπου θάνατος, καὶ δι' ἀνθρώπου ἀνάστασις νεκρῶν. ²²ὥσπερ γὰρ ἐν τῷ Ἀδὰμ πάντες ἀποθνήσκουσιν, οὕτως καὶ ἐν τῷ χριστῷ πάντες ζωοποιήσονται, ²³ἐκαστος δὲ ἐν τῷ ἰδίῳ τάγματι· ἀπαρχὴ χριστός, ἔπειτα οἱ τοῦ χριστοῦ ἐν τῇ παρουσίᾳ αὐτοῦ, ²⁴εἴτε τὸ τέλος, ὅταν παραδίδῃ τὴν βασιλείαν τῷ Θεῷ καὶ πατρὶ, ὅταν κατωργήσῃ πᾶσαν ἀρχὴν καὶ πᾶσαν ἐξουσίαν καὶ δύναμιν.

5. παραδιδῶ

1. χριστος ἐγγίγεται *ABAGsgvs Orig 3,538^c Iren Hilar 1104*, ἐγγίγεται χριστός *Orig 2,552^c* ἐκ τῶν νεκρῶν *G, a mortuis sgv Iren Hilar* κεκοιμημένων (-μνηνέων *G*) *ABAGsgv Orig Iren Hilar*, add ἐγένετο *ς* 1. 2. ἐπειδὴ (ἐπὶ *A*) γὰρ *ABAGς Orig 3,100^b*, quoniam enim *Iren 309 Hilar 1096*, quoniam quidem enim *g*, quoniam quidem *fv*, quoniam *Iren 209 Hilar 1104* 2. γὰρ διὰ *G* θανάτος *ABA Orig*, ο θάνατος *Gς* 3. ὥσπερ γὰρ *ABAGς 3,100^b 4,408^a Hilar 54 1096*, et sicut (ut *Hil*) *fv Hilar 560* ἀποθνήσκουσιν *ABAGf gvs Orig 1,534^c 3,100^b 171^a 4,341^b 408^a Hilar 54 1096*, morimur *Iren 222 Hilar 560* οὕτως (οὕτω *ς*) καὶ *ABAGsgvs Orig 3,100^b 4, 408^a Hilar*, οὕτω *Orig 4,408^c et 408^a cod*, καὶ *Orig 4,341^b* 4. ζωοποιήσονται (-ποιήσονται *pr A?*) *ABAGsgvs Orig 3,100^b 4,199^b 341^b 408^a*, vivificantur v *Hilar 54 1096*, resurgemus *Hilar 560* δε *ABAGsgvs Orig 3,174^d 4,199^b 408^b Hilar 54 315 1096*, om *Orig 3,100^b* in (om *Hil 54*) suo *sgv Hilar 54 315 1096* 5. τοῦ *ABAG Orig 4,199^b 408^c*, om *ς* ἐν (qui in *Hil*) τῇ παρουσίᾳ αὐτοῦ *ABAfς Orig Hilar 1096*, οἱ ἐν τῇ παρουσίᾳ αὐτοῦ ἐλπισάντες (crediderunt *Hil*) *Gg Hilar 54* 6. τὸ τέλος] *Orig 4,199^b 315^c 408^c Hilar 54 83 1096*, om *Orig 2,761^b* οταν *ABAGς Orig 4,315^c*, ὅτε *Orig 4,169^c 408^c*, cum *sgv Hilar 54 83 590 1096*, om *Orig 2, 761^b* παραδίδω *BG*, παραδίδω *AA*, παραδίδωσι *Orig 4,169^c 315^c*, παραδῶ *fgvs Orig 1,747^c Hilar 54 83 1096*, παραδῶσι *Orig 1,239^c 2,761^b 4,408^c Hil 590* καὶ *ABAGsgvs Orig Hilar 1096*, om *Hilar 54 83 590 1104* 7. καὶ prius] *Orig 4,408^c*, εἴτε idem *4, 409^c* πᾶσαν alterum *ABAGsgς Orig Hilar 590 1096*, om v *Hilar 54 83 178* καὶ δύναμιν *ABAGsgvs Orig 4,408^c Hilar 83 178 590*, εἴτε πᾶσαν δύναμιν *Orig 4,409^c*, om *Hilar 54 1096*

Christus resurrexit a mortuis, primitiae dormientium. ²¹quoniam enim (quidem *F al*) per hominem mors, et per hominem resurrectio mortuorum. ²²et sicut in (om *al*) Adam omnes moriuntur, ita et in Christo omnes vivificabuntur (-cantur *pr F et corr L*), ²³unus quisque autem (om *al*) in suo ordine: primitiae Christus, deinde hi (hii *F al*) qui sunt Christi [qui *F al*] in aduentu (-tun *F al*) eius [crediderunt *F al*], ²⁴deinde finis, cum tradiderit regnum deo et patri, cum euacuaverit (euacuerit) omnem principatum et potestatem et uirtutem. ²⁵opor-

²⁵δι γὰρ αὐτὸν βασιλεύειν, ἄχρις οὗ θῇ πάντας τοὺς ἐχθροὺς [αὐτοῦ] ὑπὸ τοὺς πόδας αὐτοῦ. ²⁶ἔσχατος ἐχθρὸς καταργεῖται ὁ θάνατος. ²⁷Πάντα γὰρ ὑπέταξεν ὑπὸ τοὺς πόδας αὐτοῦ. ὅταν δὲ εἴπῃ [ὅτι] πάντα ὑποτίκται, ὁῦλον ἔτι ἐκτὸς τοῦ ὑποτάξαντος αὐτῷ τὰ πάντα. ²⁸ὅταν δὲ ὑποταγῇ αὐτῷ τὰ πάντα, τότε [καὶ]

1. 2. δι γὰρ . . . πόδας αὐτοῦ om Hilar 178 1. γὰρ ABΔGfgs Orig 2,589f 4,17c 408d Hilar 54 156 590 1096, om Orig 3,686c Iren 337 αὐτον βασιλευειν ABΔGfgs Orig Hilar, regnare eum Iren αχρὶς (αχρὶ A) ου ABΔG Orig 4,408d 409c, ἄχρις οὗ ἂν s Orig 3, 686c, ἄχρις ἂν Orig 2,589f, ἕως ἂν Orig 4,17c ponat fgv Iren Hilar πάντας om Orig 4,17c ἐχθρους G 2. αὐτον prius AGg Orig 2,589f 4,17c, om BΔfvs Orig 3,686c 4,408d Iren Hilar αὐτον alterum ABΔfvs Orig Iren Hilar, om Gg 2. 3. ἐσχατος (add δὲ v Orig 4,17 Iren 222, εἴτα ἐσχατος Or 4,408) ἐχθρος (ἐχθρ. G) καταργεῖται (evacuatur Iren 222, destruetur gv Iren 337, devinctur Hilar 178) ο θάνατος ABΔGfgs Orig 4,17d 360d 408d 409c Iren 222 337 Hilar 178, ἕως οὗ ὁ ἐσχατος ἐχθρὸς θάνατος καταργηθῇ Orig 3,686c, novissimos inimicos destruitur mors f, novissima inimica devicta est in (ab 1096) eo mors Hilar 55 1096, novissima evacuatur mors Hilar 590: quae verba ponunt post πάντα . . . πόδας αὐτου Δf Hilar 55 590 1096. ὁ ἐσχατος ἐχθρὸς χριστοῦ καταργῇ (sic) θάνατος Orig 3,643b. ἕως ὁ ἐσχατος ἐχθρὸς ὁ θάνατος ὑπ' αὐτοῦ καταργηθῇ Orig 4,157a (1,240b 2,605c 3,552c). novissime devicta est ab eo mors Hilar 1102 3. πάντα γὰρ ὑπέταξεν ABΔGfgs, αὐτὸς (deus) γὰρ τὰ πάντα ὑπέταξεν Orig 2,392f Hilar 55 1096, omnibus enim subiectis Hilar 590 δε ABΔGfgs Orig 4,408c Iren 337 Hilar 55 1086 1096 1103, om Hilar 590 4. dixerit Iren Hilar, dicat fgv οτι AΔGg Orig, om Bfv Iren Hilar δηλον οτι (scilicet Iren) εκτος ABΔs Orig Iren, αὐτω δηλον οτι εκτος G, ei praeter eum vel quem qui sine dubio g, praeter f Hilar 590 783, absque Hilar 55 1086 1096 1103 4. 5. υποταξαντος αὐτω ABΔGfgs Orig 4,408c bis Hilar 55 783 1086 1103, ei (illi) subiecit Hilar 590 1096, subiecit Iren 337 5. οταν δε (enim Hilar) υποταγῇ αὐτω (αὐτω υπ. Δ Iren) τα παντα ABΔGfgs Iren item Hilar 783 cod et 1086 cod, iam cum subiecta illi fuerint omnia f, οταν δε αὐτῷ τὰ πάντα ὑποταγῇ Orig 4,157a, om Hilar 55 590 1096 1103 et 783 1086 cod και Δs Hilar 83 783, om BAGfgv Orig 2,740c 4,157a Iren Hilar 55 590 1086 1096 1103

tet autem illum regnare, donec ponat omnes (om L) inimicos [meos] sub pedibus eius. ²⁶novissima (-ine) autem inimica destruetur (-itur) mors. ²⁷Omnia enim subiecit sub pedibus eius. cum autem dicat Omnia subiecta sunt [ei FL al], sine dubio praeter eum qui subiecit ei omnia: ²⁸cum autem subiecta fuerint illi (s. i. f. F, subiecit ei L)

αὐτὸς ὁ υἱὸς ὑποταγῆσεται τῷ ὑποτάξαντι αὐτῷ τὰ πάντα, ἵνα
 ἡ ὁ Θεὸς πάντα ἐν πᾶσιν. ²⁹ἐπεὶ τί ποιήσουσιν οἱ βαπτιζόμενοι
 ὑπὲρ τῶν νεκρῶν; εἰ ὅλως νεκροὶ οὐκ ἐγείρονται, τί καὶ βαπτίζον-
 ται ὑπὲρ αὐτῶν; ³⁰τί καὶ ἡμεῖς κινδυνεύομεν πᾶσαν ὥραν; ³¹καθ' ἡ-
 μέραν ἀποθνήσκω, νῆ τὴν ὑμετέραν καύχησιν, ἀδελφοί, ἣν ἔχω ἐν
 χριστῷ Ἰησοῦ τῷ κυρίῳ ἡμῶν. ³²εἰ κατὰ ἄνθρωπον ἐθρηριομάχησα
 ἐν Ἑφέσῳ, τί μοι τὸ ὄφελος; εἰ νεκροὶ οὐκ ἐγείρονται, Φάγωμεν
 καὶ πίνομεν· αὐριοι γὰρ ἀποθνήσκομεν. ³³μὴ πλανᾶσθε. Φθίρου-
 σιν ἡθρὴ χρήσθ' ὁμιλῶν κακαί. ³⁴ἐκνήψατε δικαίως, καὶ μὴ ἄμωρ-

1. αὐτὸς om Orig 2,740^c o (om Orig 2,740) υἱος ABAGfgvs Orig 2,740^c 4,157^a Iren, om Hilar υποταξαντι (subiicienti Hil 83) αὐτῷ ABAGgs Orig Hilar 83 1096, ei (sibi) subiecit Hilar 55 783 1087 1103, si (sibi ff) subdidit f τὰ] Orig 2,740^c, om 4,157^a
2. ἡ ο Θεος ABGgvs Orig 1,239^e Iren Hilar, deus sit f, γένηται Orig 4,38^d (1,152 4,315^c), ο Θεος A παντα AB, τα π. AGs Orig ποιησουσιν ABΔgvs, faciet f, ποιουσιν G 3. γυιρονται ABAGfvs Orig 3,812^b, resurgent g quid f, ut quid gv και ABAGgvs Orig, om f βαπτιζοντες A 4. αυτων ABAGfgv Orig, τῶν νεκρῶν ε τι ABAGfs, ut quid gv, om Orig Orig 2,709^f Hilar 168 524 5. αποθνησκω νη BAGs Orig 2,709^f, morior per fg, αποθνησκ(ω vel ων perit in fine versus) η A νμε- τεραν BAGfgvs, ημετεραν A Orig 2,710^a αδελφοι ABv, om A Gfgs Orig 6. χριστω ιησου τω κυριω ημων ABGgvs, χριστω Ιησοῦ Orig, χριστω A, domino f cum bestiis ephesi pugnavi Iren 309. Origen 1,301^e 3,812^b 7. εφισσω G, effeso g το ABs Orig 3,812^b, om AG 8. αποθνησκομεν ABAGs Orig 3,812^b, moriemur fgvs, moriamur g φθιρουσιν ABAGfgvs Cypr 89 200 326 Hilar 371, add enim Lucif 22 9. mores fgvs Hilar Lucif, ingenia Cypr χρῆσθ' ε, χρηστω ABAG confabulationes Cypr mala fgvs Hilar, prava Lucif, pessimae Cypr δικαίως ABAGgvs Orig 2,652^c, iusti fv

omnia, tunc ipse filius subiectus erit illi qui sibi subiecit omnia, ut sit deus omnia in omnibus. ²⁹alioquin quid facient qui baptizantur pro mortuis? si omnino mortui non resurgent, ut quid et baptizantur pro illis? ³⁰ut quid et nos periclitamur (perecl. L) omni hora (ora)? ³¹cotidie morior, per (propter FL, pro al) uestram gloriam (-stra-ia), fratres, quam habeo in Christo Iesu domino nostro. ³²si secun- dum hominem (-num) ad bestias pugnavi Ephesi (Efesi), quid mihi prodest (prode est F)? si mortui non resurgent, Manducemus et bi- bamus: cras enim (om al) moriemur. ³³nolite seduci. Corruptunt mo- res bonos conloquia mala. ³⁴[subrii estote, V] euigilate (uigil. V)

πάντες ἀγνωσίαν γὰρ θεοῦ· τινὲς ἔχουσιν· πρὸς ἐντροπὴν ὑμῖν λαλῶ.

³⁵ Ἀλλ' ἐρεῖ τις Πῶς ἐγείρονται οἱ νεκροί; ποίῳ δὲ σώματι ἔρχονται; ³⁶ ἄφρων, σὺ ὃ σπεῖρεις, οὐ ζωοποιεῖται, ἐὰν μὴ ἀπο-
 5 θάνῃ· ³⁷ καὶ ὃ σπεῖρεις, οὐ τὸ σῶμα τὸ γεννησόμενον σπεῖρεις, ἀλλὰ
 γυμνὸν κόκκον, εἰ τύχοι, σίτου ἢ τινος τῶν λοιπῶν· ³⁸ ὃ δὲ θεὸς
 δίδωσιν αὐτῷ· σῶμα καθὼς ἡθέλησεν, καὶ ἐκάστω τῶν σπερμάτων
 ἰδίον σῶμα· ³⁹ οὐκ ἅσα σάρξ ἢ αὐτῇ σάρξ, ἀλλὰ ἄλλη μὲν ἀνθρώ-
 πων, ἄλλη δὲ σαρξ πτηνῶν, ἄλλη δὲ [σάρξ] πτηνῶν, ἄλλη δὲ ἰχθύων.
 10 ⁴⁰ καὶ σώματα ἐπουράνια, καὶ σώματα ἐπίγεια· ἀλλὰ ἑτέρα μὲν ἡ

2. λέγω.

2. λαλῶ B A f v, λεγῶ A G g s 3. ἀλλ (ἀλλα B Orig) ερεῖ (dicit g v)
 τις A B A G f g v s Orig 1,590^c, ἐρεῖ δὲ Orig 2,536^c ἐγείρονται (re-
 surgent g) οἱ νεκροὶ A B A G f g v s Orig 1,590^c 2,536^c, οἱ νεκροὶ ἐγεί-
 ρονται Orig 1,764^c ποίῳ (quo f) δι A B A G f g v s Orig 1,590^c 2,
 536^c, καὶ ποίῳ Orig 1,764^c 4. ἀφρων A B A G, ἄφρων s Orig
 1,590^c ζωοποιεῖται B A G f g v s Orig 1,590^c 594^c Iren 300 Cyp
 320, ζωογονεῖται A ἀποθάνῃ A B s Orig, ἀποθάνῃ πρῶτον A,
 πρῶτον ἀποθάνῃ G, prius moriatur (inortuum fuerit Cyp) f g v Iren
 Cyp 5. σῶμα το γεννησόμενον (το γίννησ. G, quod nascetur f g)
 A B A G f g v s Orig 1,590^c, γεννησόμενον σῶμα Orig 1,594^c 6. ἡ B
 A G f g v s Orig, u A δέ] Orig 1,590^c, γὰρ 1,594^c 7. δίδωσιν
 αὐτῷ A B Orig 1,590^c, αὐτῷ δίδωσιν A G f g v s Orig 1,594^c 8. ἰδίον
 A B A G, τὸ ἰδίον s Orig 1,590^c σαρξ alterum A B A f v s, om G g
 ἀλλα A B s, ἀλλ G, sed f g v, om A ἀνθρώπων A B G v s, ἀνθρώ-
 πων A f, σὰρξ ἀνθρώπων s 9. σαρξ πτηνῶν A B s, pecorum g,
 πτηνῶν (πτηνῶν G) A G f δὲ (om f) σαρξ πτηνῶν (πτερινῶν
 A) B A f, δὲ πτηνῶν A, δὲ ἰχθύων G g s ἰχθύων A B A f s, πτερινῶν
 G g, πτηνῶν s 10. σώματα A B A f v s Orig 1,548^b 584^d, om G g
 ἐπίγεια G ἀλλα A B A, ἀλλ G s Orig 1,584^d alia f g v

iuste (iusti), et nolite peccare: ignorantiam enim dei (d. en. L) quidam habent. ad reuerentiam (uerecundiam) uobis loquor. ³⁵ sed dicit (dicit F al) aliquis Quomodo resurgunt mortui? quali autem corpore ueniunt (uenient L)? ³⁶ insipiens, tu quod seminas, non uiuificatur, nisi prius moriatur: ³⁷ et quod seminas, non corpus quod futurum est seminas, sed nudum granum ut puta (puto) tritici aut alicuius ceterorum: ³⁸ deus autem dat illi (illis F al) corpus sicut (prout F al) uult (uoluit L), et uni cuique seminum proprium corpus. ³⁹ non omnis caro eadem caro, sed alia [quidem F] hominum alia pecorum, alia caro (om V al) uolucrum (a. c. u. om al), alia autem (om pr F) piscium. ⁴⁰ et corpora caelestia, et corpora terrestria:

τῶν ἐπουρανίων δόξα, εἶρα δὲ ἡ τῶν ἐπιγείων. ⁴¹Ἄλλη δόξα ἡλίον, καὶ ἄλλη δόξα σελήνης, καὶ ἄλλη δόξα ἀστέρων· ἑστὶ γὰρ ἀστέρως διαφέρει ἐν δόξῃ. ⁴²οὕτως καὶ ἡ ἀνάστασις τῶν νεκρῶν. σπεί-
ρεται ἐν ῥθοῳ, ἐγείρεται ἐν ἀφθοραῖα· ⁴³σπείρεται ἐν ἀτιμίᾳ, ἐγείρεται ἐν δόξῃ· σπείρεται ἐν ἀσθενείᾳ, ἐγείρεται ἐν δυνάμει· ⁴⁴σπείρεται σῶμα ψυχικόν, ἐγείρεται σῶμα πνευματικόν. εἴ ἔστιν σῶμα ψυχικόν, ἔστιν καὶ πνευματικόν. ⁴⁵οὕτως καὶ γέγραπται Ἐγένετο ὁ πρῶτος [ἄνθρωπος] Ἀδὰμ εἰς ψυχὴν ζῶσαν, ὁ ἔσχατος Ἀδὰμ εἰς πνεῦμα ζωοποιούν. ⁴⁶ἀλλ' οὐ πρῶτον τὸ πνευματικόν,

1. ἄλλη ABCΔfvs Orig 1,523^b 584^d 3,445^a, add δε Gg. ἄλλη γὰρ Orig 1,548^b 2. καὶ ἄλλη prius ABCΔfvs Orig, ἄλλη δε Gg καὶ ἄλλη alterum ACΔGfgvs Orig, ἄλλη B γὰρ ABCΔGfgvs Orig, om Iren 139 Cypr 320 3. διαφέρει ἐν δόξῃ ABCΔGfgvs Orig Cypr, in claritate differt Iren. Hilar 164 281 οὕτως ACG, Οὕτω ε καὶ ABCΔGfgvs Orig 1,523^b 584^d 3,445^a Iren 300 Cypr 320, om Orig 3,303^d τῶν νεκρῶν om Cypr 3-6. Orig 1,548^c 594^c 653^c 3. σπείρεται ABCΔGfgvs Orig 1,591^a Iren Hilar 48, add corpus Cypr 4. in corruptionem f ἐγείρεται ABCΔGfgvs Orig 1,548^c 591^a Cypr, resurget Iren Hilar in incorruptionem f, cum incorruptela Cypr in contumeliam f 5. ἐγείρεται prius ABCΔGfgvs Orig Cypr, surget (res. Hil) Iren 301 Hilar 48 in gloriam f ἐγείρεται alterum ABCΔGfgvs Orig Iren Cypr, surget (res. Hil) g Hilar 6. σπείρεται γὰρ Orig 2,535^b surget (res. Hil) Iren Hilar σῶμα alterum ABCΔGfgvs Orig 1,591^a 2,535^b Iren Hilar, om Cypr (Orig 1,548^c 594^d) εἰ ABCΔfv, καθὼς εἰ Gg, om ε ἔστι C 7. ἔστιν (ἔστι C) καὶ ABCΔGfg, καὶ ἔστι σῶμα ε οὕτως (οὐτος C, οὕτω ε) καὶ ABCΔfz, καθὼς Ggv 7. 8. qua propter et prius adam factus est a domino in animam viventem etc Iren 306 8. ὁ prius om A? ἄνθρωπος ACΔGfgvs, om B ἔσχατος A BCΔGfgvs Orig 4,20^b 36^c, secundus Iren 9. ἀλλ ABCGz, ἀλλὰ A primo Iren 306, prius fg

tria: sed alia quidem caelestium gloria (gratia) [est F al], alia autem terrestrium. ⁴¹Alia claritas solis, alia claritas lunae, et (om L) alia claritas stellarum: stella (stilla F) enim ab stella (ab stilla V, a stella L al, stillae pr F, stellae al) differt in claritate. ⁴²sic (ita F al) et resurrectio mortuorum. seminatur in corruptione (-nem F), surgit (surgit L al) in incorruptione (-nem F al): ⁴³seminatur in ignobilitate, surgit (surgit L al) in gloria: seminatur in infirmitate, surgit (surgit L al) in uirtute: ⁴⁴seminatur corpus animale, surgit (surgit L) corpus spiritale. si est corpus animale, est et. (ou al) [corpus] spiritale. ⁴⁵sic et (sicut F al) scriptum est Factus est (om al) primus homo Adam in animam viventem, nouissimus Adam in spiritum (spiritu F al) uiuificantem (-te al). ⁴⁶sed (et F) non prius quod

ἀλλὰ τὸ ψυχικόν, ἔπειτα τὸ πνευματικόν. ⁴⁷ὁ πρῶτος ἄνθρωπος ἐκ γῆς χοϊκός, ὁ δεύτερος ἄνθρωπος ἐξ οὐρανοῦ. ⁴⁸οἶος ὁ χοϊκός, τοιοῦτοι καὶ οἱ χοϊκοί, καὶ οἷος ὁ ἐπουράνιος, τοιοῦτοι καὶ οἱ ἐπουράνιοι. ⁴⁹καὶ καθὼς ἐφορέσαμεν τὴν εἰκόνα τοῦ χοϊκοῦ, φορέσωμεν καὶ τὴν εἰκόνα τοῦ ἐπουρανοῦ. ⁵⁰τοῦτο δὲ φημι, ἀδελφοί, ὅτι σὰρξ καὶ αἷμα βασιλείαν θιοῦ κληρονομήσαι οὐ δύνανται, οὐδὲ ἡ φθορὰ τὴν ἀφθαρσίαν κληρονομήσει. ⁵¹ἰδοὺ μυστήριον ὑμῖν λέγω. πάντες [μὲν] κοιμηθήσομεθα, οὐ πάντες δὲ ἀλλαγησόμεθα, ⁵²ἐν ἀτόμῳ,

2. ἀλλὰ *ABCAGfgvs*, sed primo Iren ὁ om *A?* ἄνθρωπος *A* *BAGfgvs* Orig 2,559^d 4,302^d Cypr 180 260 289 307 Hilar 1046, add αἰμα *C* 2. ἐκ γῆς χοϊκος (sic corr *C*, ψυχικος pr *C?*) *ABCAGfgvs* Orig, de tetrae limo Cypr Hilar ἄνθρωπος *ABCAGfg* Orig 4,302^d Cypr Hilar, add ὁ κύριος *ς* Orig 2,559^d οὐρανοῦ *ABCAfς* Orig Cypr Hilar, add ο οὐρανιος *Ggv* 3. τοιοῦτοι οὗτοι *C* καὶ primum *ABCΔvs* Orig 1,591^b 2,559^d 3,678^b Iren 39 Cypr Hilar 392, om *Gfg* Iren 302 ἐπουρανοῦ *ABCς* Orig, οὐρανιος *ΔG* καὶ tertium *ABCΔvs* Orig Cyprian Hilar, om *Gfg* ἐπουρανοῖ *A BCς* Orig, οὐρανοῖ (-ροι *G*) *ΔG* 4. καὶ *ABCAς* Orig 1,591^b, om *Gfg* Cypr 180 260 289 307 χοϊκοῦ *ABCAGfgvs* Iren 303 305 Cypr Hilar 477, add οὕτω Orig 1,591^b 2,26^b φορέσωμεν *ACA Gfgv* Orig 1,591^{bc} 2,26^b Iren Cypr Hilar, φορέσωμεν *Bς* 5. καὶ *ABCAGfgvs* Orig Iren Cypr, om Hilar ἐπουρανόν *G*. Orig 1, 233^d δε *ABCvs* Orig 1,591^c 2,535^b, γὰρ *ΔGfg* Iren 305 6. κληρονομήσαι οὐ δύναται (δύναται Orig 2,535) *ABCAfvs* Orig 1,591^c 2,535^b 843^f Iren 302 303 304 305 308, οὐ κληρονομήσουσιν *Gg*, non possident (apprehendunt 112) Iren 112 304 οὐδέ] Orig 2,535^b, οὐδ' Orig 1,591^c 7. τὴν ἀφθαρσία *C* κληρονομήσει *CAGfgv*, κληρονομή *ABς* Orig 1,591^c, om Orig 2,535^b ἡμῖν λέγω *ABCΔGgvς* Orig 1,591^d, om *f* 7. 8. πάντες μὲν (om Orig et pr *C?*, μὲν οὖν *G*, quidem) κοιμηθήσομεθα οὐ πάντες δὲ (autem omnes Hieron 1,794 810) ἀλλαγησόμεθα *CGg* Orig 2,552^{bc} item Graeci codices apud Hieronymum 1,794^c 810^c et Didymus apud eum 1,795^d

spiritale est, sed quod animale est (om *al*); deinde quod spiritale [est]. ⁴⁷primus homo de terra terrenus, secundus homo (autem) de caelo caelestis. ⁴⁸qualis (quales *F*) terrenus (-nis), tales (talis) et (om *al*) terreni, et (om *al*) qualis (quales *F*) caelestis (caeles), tales (talis) et caelestes (-stis): ⁴⁹igitur sicut portavimus (-bimus) imaginem terreni, portemus et imaginem caelestis. ⁵⁰hoc autem dico, fratres, quoniam (quia) caro et sanguis regnum dei possidere non possunt, neque corruptio incorruptelam (-ptionem) possidebit. ⁵¹ecce mysterium vobis dico. omnes (omnis) quidem resurgimus (-gemus), sed non omnes immutabimur (immut. *F*), ⁵²in momento, in ictu oculi, in no-

ἐν ῥήπῃ ὁφθαλμοῦ, ἐν τῇ ἐσχάτῃ σάλπιγγι· σαλπίσσι γάρ, καὶ οἱ νεκροὶ ἀναστήσονται ὡφθαρτοί, καὶ ἡμεῖς ἀλλαγθούμεθα. ⁵³δεῖ γὰρ τὸ φθορτὸν τοῦτο ἐνδύσασθαι ὁφθαρσίαν καὶ τὸ θνητὸν τοῦτο ἐνδύσασθαι ἀθανασίαν. ⁵⁴ὅταν δὲ τὸ φθορτὸν τοῦτο ἐνδύσῃται

1. ἐν ῥήπῃ

idque secundum Acacium Caesareae episcopum magis in plurimis codicibus invenitur ibidem 1,798^b, non omnes autem immutabimur Diodorius Tarsensis? apud Hieron 1,795^c, οἱ πάντες μιν (add ου pr) κοιμηθ. οἱ (ου pr corr) πάντες δι ἀλλαγ. Α, πάντες ου κοιμηθησόμεθα πάντες δι ἀλλαγθόμεθα Β et Origenes in tertio volumine ἑξηγητικῶν prima ad Thessalon. apud Hieronymum 1,804^c, πάντες μὲν οὐ κοιμ. πάντες δὲ ἀλλ. ζ item Theodorus Heracleotes et Apollinarius apud Hieron 1,794^d 795^c, οὐ πάντες κοιμ. πάντες δὲ ἀλλ. Orig 1, 589^f et quaedam exemplaria Graeca apud Hieron 1,794^c 810^c, non quidem omnes dorin. omnes autem immut. nonnulli codices Didymi et Acacii apud eundem 1,795^c 799^b, πάντες (add quidem Hilar Hieron) ἀναστήσονται (resurgent Hilar 315) ου πάντες δι (non omnes autem f Hieron, sed non omnes Hil) ἀλλαγθόμεθα (immutabuntur Hil 315) Af Hilar 91 315 (110) et Latini codices (non Graeci) apud Hieronymum 1,810^c 1. ἐν ῥήπῃ Bz Orig 1,589^f 3,627^b, ἐν ῥήπῃ Α, ὡς ἐν ῥήπῃ C, ἐν ῥήπῃ ΔG, in ictu (vel motu g) fgv. ἐν ῥήπῃ sive ἐν ῥήπῃ (utrumque enim legitur) nostri interpretati sunt In momento et In ictu sive In motu oculi Hieronymus 1,796^b. ῥήπῃ in plerisque codicibus pro ῥήπῃ legitur Didymus apud Hieron ibidem ὁφθαλμοῦ AB AGfgvs Orig 1,589^f Didymus apud Hieron, ὁφθαλμοῦ C, ὁφθαλμῶν Orig 3,627^b Iren 308 σαλπίσσι ABCAGz Orig 1,436^c 589^f 2,849^a 3,419^c 4,342^b, buccinat f, tubicinator vel tuba canitur g 2. ἀναστήσονται AAG Orig 4,342^b, ἐγερθησονται BCz Orig 1,436^c 589^f 590^a 2,849^a 3,419^c, resurgent g, resurgent f ὡφθαρτοί om f 2-p. 388, 1. δι γὰρ... γνησεται corr C 2. γὰρ ABCAGfgvs Iren 308 Cypr 320 Hilar 171 1102, om Iren 304. oportet enim corruptionem vestiri incorruptionem Hilar 84 3. το (ο G) φθορτον ABCAGfgvs Orig 1,591^c 717^a Iren 308 309 Cypr Hilar, mortale Iren 304 ὁφθαρσίαν non ὡφθαρτον Orig 1,717^a, immortalitatem Iren 304 θνητον ABCAGfgvs Orig 1,591^f 717^a Iren 308 309 Cypr Hilar 1102, incorruptibile Iren 304 τοῦτο ABCAfvs Iren Cypr Hilar, om Gg 4. ἀθανασίαν non ἀνάπατον Orig 1,717^a, incorruptelam Iren 304 4. seq όταν δι το φθορτον τοῦτο ἐνδύσῃται

uissima tuba: canet (canit F al) enim [tuba], et mortui resurgent (-gunt F al) incorrupti, et nos immutabimur (immut. F). ⁵³oportet enim corruptibile hoc induere incorruptelam (-ptionem) et mortale hoc induere immortalitatem (immort. F). ⁵⁴cum autem mortale hoc induerit

ἀφθαρσίαν καὶ τὸ θνητὸν τοῦτο ἐνδύσῃται ἀθανάσιον, τότε γιγ-
 σκεται ὁ λόγος ὁ γεγραμμένος, Κατεπόθη ὁ θάνατος εἰς νίκος.
⁵⁵Ποῦ σου, θάνατε, τὸ νίκος; ποῦ σου, θάνατε, τὸ κέντρον; ⁵⁶τὸ
 δὲ κέντρον τοῦ θανάτου ἡ ἁμαρτία, ἡ δὲ δύναμις τῆς ἁμαρτίας ὁ
⁵⁷νόμος· ⁵⁷τῷ δὲ θεῷ χάρις τῷ διδόντι ἡμῖν τὸ νίκος διὰ τοῦ κυρίου
 ἡμῶν Ἰησοῦ χριστοῦ. ⁵⁸ὥστε, ἀδελφοί μου ἀγαπητοί, ἰδραῖοι γί-
 νεσθε, ἀμετακίνητοι, περισσεύοντες ἐν τῷ ἔργῳ τοῦ κυρίου πάντοτε,
 εἰδότες ὅτι ὁ κόπος ἡμῶν οὐκ ἔστιν κενὸς ἐν κυρίῳ.

3. τὸ κέντρον; τὸ νίκος;

αφθαρσιαν και το θνητον τουτο ενδυσεται (induere f) αθανασιον
 (incorruptionem Cypr. φθαρτον... και το om pr C? και το... αθα-
 ρυσιον add pr corr A) ΒΔς et corr C, item Cypr 321 (Orig 1,591f
 et Heracleon apud Orig 4,275^b), οταν δε το θνητον τουτο ενδυση-
 ται την αθανασιον και το φθαρτον τουτο ενδυσεται αφθαρσιαν
 Α, οταν το φθαρτον τουτο ενδυσεται αφθαρσιαν Orig 1,659^a, cum
 autem mortale hoc (istud) induerit immortalitatem Iren 308 Hilar
 1102, om Gg 2. εις νικος ΑΔς Orig 1,659^a (592^a) et Heracleon
 apud Orig 4,275^b, εις νικος Β, in victoria fgv Iren 222 308, in
 contentionem (-ue Hil) Cypr 321 Hilar 539 1102, in contentionem
 victoriae Hilar 141 3. ubi est aculeus tuus? ubi est contentio?
 Hilar 539 που σου ΑΒCΔGgς Orig 1,240^b, ubi est fv Iren Cypr
 Hilar 1102 το νικος (νικος Β) BC, victoria tua Iren 222, το
 κεντρον ΑΔGgς Orig, stimulus tuus f, aculeus tuus Iren 308 Cypr
 321 Hilar που σου BCΔGgς Orig et corr A, ubi est fv Iren
 Cypr Hilar, om pr A θανατε BCΔGfgv Iren Cypr Hilar, αδη
 ς Orig et corr A, om pr A το κεντρον BC, aculeus tuus Iren
 222, το νικος ΔGgς Orig et corr A, victoria tua f Iren 308, con-
 tentio tua Cypr Hilar, om pr A 4. δε ΑΒCΔGfgς, enim Hi-
 lar 539 η αμαρτια BCΔGfgς, εστιν η αμαρτια Α, peccatum est
 v Hilar 5. δε ΑΒCΔGfgς, om g διδοντι ΑΒCΔGgς, δοντι Δf
 gv ημιν ΑΒCΔGς, vobis fg νικος ΑΔς, νικος BG, victo-
 riam fgv 6. υιδριτοι G γινεσθε (estote) BCΔGfgς, add και
 Αv 8. ο κοπος υμων ουκ εστιν (εστι Cς) ΑΒCΔfς, ουκ εστιν
 ο κοπος υμων Gg κινος AG

immortalitatem (inm. F), tunc fiet (om al) sermo qui scriptus (scrib-
 tus) est, Absorta est mors in victoria. ⁵⁵Ubi est, mors, victoria tua?
 ubi est, mors, stimulus tuus? ⁵⁶stimulus autem mortis peccatum est,
 virtus vero (autem F) peccati lex. ⁵⁷deo autem gratias, qui dedit
 nobis uictoriam per dominum nostrum Iesum Christum. ⁵⁸itaque, fra-
 tres mei dilecti, stabiles estote et immobiles (inm.), abundantes (hab.)
 in opere (opera L al) domini semper, scientes quod labor uester

¹Περὶ δὲ τῆς λογίας τῆς εἰς τοὺς ἁγίους ὥσπερ διέταξα ταῖς ἐκκλησίαις τῆς Γαλιτίας, οὕτως καὶ ὑμεῖς ποιήσατε. ²κατὰ μίαν σαββάτου ἑκάστος ὑμῶν παρ' ἑαυτοῦ τιθέτω θησαυρίζων ὃ τι ἂν εὐοδῶται, ἵνα μὴ, εἴταν ἐλθῶ, τότε λογίαι γίνονται. ³ἔτιαν δὲ παραγένωμαι, οὓς ἂν δοκιμάσῃτε, δι' ἐπιστολῶν τούτους πέμψω ἀπε-
νεγκεῖν τὴν χάριν ὑμῶν εἰς Ἱερουσαλήμ· ⁴ἐὰν δὲ ἄξιον ᾖ τοῦ κύριε πορεύεσθαι, σὺν ἐμοὶ πορεύονται. ⁵ἐλευσόμεαι δὲ πρὸς ὑμᾶς, εἴταν Μακεδονίαν διέλθω· Μακεδονίαν γὰρ διέρχομαι, ⁶πρὸς ὑμᾶς δὲ τυχὸν παραμεινῶ ἢ καὶ παραχειμάσω, ἵνα ὑμεῖς με προπύμψητε ὅθ' ἐὰν πορεύωμαι. ⁷τοῦ θελῶ γὰρ ὑμᾶς ἄρτι ἐν παρόδῳ ἰδεῖν· ἐλπίζω ¹⁰γὰρ χρόνον τινὰ ἱμειῖναι πρὸς ὑμᾶς, ἐὰν ὁ κύριος ἐπιτρέψῃ. ⁸ἐπιμεινῶ δὲ ἐν Ἐφέσῳ ἕως τῆς πεντηκοστῆς· ⁹θύρα γὰρ μοι ἀνέωγεν μεγάλη καὶ ἐνεργής, καὶ ἀντικείμενοι πολλοί.

1. collectione g, collectis fgv τῆς] quae fiunt fv, om g in sanctis f 2. οὕτως ACG, οὕτως s 3. σαββατου ABCAGfgv, σαββάτων s thesaurizans f an ACAGs, εαν B 4. ευοδω-
ται (-τε G) BAGs, ευοδωθη AC, ei bene (om f) placuerit fg λογikai C 5. an BG, εαν ACΔs απεγκειν C 6. ιερουσα-
λημ BCAGfgv, ιερουσολυμα A αξιον η (ην A, fuerit) ABCfv, η (fuerit) αξιον AGgs καμε ABCAGfv, ego gv 7. ελευσεται ABCAGgv, venio f 8. διερχομαι ABCAGfs, pertransibo gv
9. παραμεινω ACΔs, παραπομεινω G, καταμεινω B, remanebo fg η και ACfv, η B, και Gg, ινα ει και A ινα ABCv, ει μη G g, nisi si f, om A deduxeritis g, duxeritis f 10. εαν ABCΔs, an G iero fgv 11. γαρ ABCAGfgv, δε s χρονον τινα A BCΔGgs, aliquod temporis f επιτρεψη ABCfv, επιτρεπη AGs
12. ιερεισσω Gg 13. evidens fgv αντικειμενοι G

non est inanis in domino. (66) ¹De collectis autem (uero) quae fiunt in sanctos (in eo sanctos pr F, in sanctis L al, sanctis V) sicut ordinaui ecclesiis Galatiae, ita et uos facite. ²per unam sabbati unus quisque uestrum apud (apud) se ponat recondens quod ei [bene om L] placuerit (placitum fuerit F), ut non, cum uenero, tunc collectae (collecte F) fiant. ³cum autem praesens (presens L) fuero, quos probaueritis (probaber. F), per epistulas (epistol.) hos mittam perferre gratiam uestram in Hierusalem: ⁴quod si dignum fuerit ut et (om L al) ego eam, mecum ibunt. ⁵ueniam autem ad uos, cum Macedoniam (Mached. F al) pertransiero: nam Macedoniam (Mach. F al, -nia F) pertransibo. ⁶apud (apud L al) uos autem (om L al) forsitan (forsitam F) manebo uel etiam hiemabo, ut [et L] uos me deducatis quocumque iero. ⁷nolo enim uos modo in transitu (-tum L al) uidere: spero enim me aliquantum (-tulam) temporis manere apud (apud) uos, si dominus permiserit. ⁸permanebo autem Ephesi usque ad pentecosten: ⁹ostium enim mihi apertum est magnum et

¹⁰Εὰν δὲ ἔλθῃ Τιμόθεος, βλέπετε ἵνα ἀφόβως γένηται πρὸς ὑμᾶς· τὸ γὰρ ἔργον κυρίου ἐργάζεται ὡς καὶ γὰρ· ¹¹μή τις οὖν αὐτὸν ἐξουθενήσῃ, προσηύψατε δὲ αὐτὸν ἐν εὐχαρίᾳ, ἵνα ἔλθῃ πρὸς ἡμῖν· ἐκδέχομαι γὰρ αὐτὸν μετὰ τῶν ἀδελφῶν.

¹²Περὶ δὲ Ἀπολλῶ τοῦ ἀδελφοῦ, πολλὰ παρεκάλεσα αὐτὸν ἵνα ἔλθῃ πρὸς ὑμᾶς μετὰ τῶν ἀδελφῶν· καὶ πάντως οὐκ ἦν θέλημα ἵνα νῦν ἔλθῃ, ἐλεύσεται δὲ ὅταν εὐκαιρήσῃ.

¹³Γρηγορεῖτε, στήκετε ἐν τῇ πίστει, ἀνδρίζεσθε, [καὶ] κραταιοῦσθε. ¹⁴πάντα ὑμῶν ἐν ἀγάπῃ γινέσθω.

¹⁵Παρακαλῶ δὲ ὑμᾶς, ἀδελφοί· οἴδατε τὴν οἰκίαν Στεφανῆ, ὅτι ἔστιν ἀπαρχὴ τῆς Ἀχαΐας καὶ εἰς διακονίαν τοῖς ἁγίοις ἔταξαν ἑαυτούς· ¹⁶ἵνα καὶ ὑμεῖς ὑποτάσσῃσθε τοῖς τοιούτοις καὶ παντὶ τῷ συνεργοῦντι καὶ κοπιῶντι. ¹⁷χαίρω δὲ ἐπὶ τῇ παρουσίᾳ Στεφανῆ καὶ Φορτουνάτου καὶ Ἀχαϊκοῦ, ὅτι τὸ ὑμέτερον ὑπέρημα αὐτοὶ

1. γίνηται ABCAGς, sit fgv 2. καὶ γὰρ AC, καὶ ἐγὼ AGς, et ego fgv, ἐγὼ B οὖν ABCς, om AGfg 3. ἐμὶ BG, με ACΔς 4. ἐκδέχομαι G μετὰ τῶν ἀδελφῶν ACAGfgς, om B 5. ἀδελφου ABCς, add δηλὸν ὡς AGfg multa g, multum fgv παρεκάλεσα αὐτὸν ABCAGς, illum rogavi f 6. erat g, fuit fgv 7. ἵνα om g 8. τῇ ABCΔς, om G ἀνδρίζεσθε καὶ (om BGς) κραταιοῦσθε ABCAGς, confortamini viriliter agite f 10. δὲ ABCGfgς, om Δ στεφανῶν ABΔς et corr C, add καὶ φορτουνατου καὶ ἀχαϊκου Gg et pr C?, add et fortunati fv 11. ἔστιν ABCς, εἰσιν AGfgv primitiae gv, initium f 13. κοπιῶντι ABCΔς, add ἐν ὑμῖν Gg 14. φορτουνατου ACAGfgv, φορτουνατου Bς ὑμέτερον BCAG, ὑμῶν Aς αὐτοὶ ACAG fgv, οὗτοι Bς

evidens (nidens), et aduersarii multi. ¹⁰si autem uenerit Timotheus, uidete ut sine timore sit apud (apud) uos: opus enim domini operatur, sicut et ego: ¹¹nequis (niquis pr F) ergo illum spernat. deducite autem illum in pace, ut ueniat ad me: expecto (exp.) enim illum cum fratribus. (67) ¹²De Apollo autem fratre (om L), [notum uobis facio quoniam om L al] multum rogavi eum (r. e. m.) ut ueniret ad uos cum fratribus: et utique non fuit uoluntas ut nunc ueniret, ueniet autem cum ei uacuum (oportunitas pr F al) fuerit. (68) ¹³Vigilate, state in fide, uiriliter agite et confortamini. ¹⁴omnia uestra in caritate fiant. (69) ¹⁵Obsecro autem uos, fratres: nostis domum Stephanæ (Stef. F) et Fortunati (Furt.), quoniam sunt primitiae Achaiae et in ministerium sanctorum ordinauerunt se ipsos; ¹⁶ut et nos subditi sitis (subditi pr F) eius modi et omni cooperanti et laboranti. (70) ¹⁷Gaudeo autem in praesentia Stephanæ (Stef. F) et Fortunati et Achaici, quoniam id quod [de] uobis deerat ipsi suppleuerunt

ἀνεπλήρωσαν· ¹⁸ἀνέπαιυσαν γὰρ τὸ ἐμὸν πνεῦμα καὶ τὸ ὑμῶν. ἐπι-
γινώσκετε οὖν τοὺς τοιούτους.

¹⁹Ἀσπάζονται ὑμᾶς αἱ ἐκκλησίαι τῆς Ἀσίας. ἀσπάζονται ὑμᾶς
ἐν κυρίῳ πολλὰ Ἀκύλας καὶ Πρίσκιλλα σὺν τῇ κατ' οἶκον αὐτῶν
ἐκκλησίᾳ. ²⁰Ἀσπάζονται ὑμᾶς οἱ ἀδελφοὶ πάντες. ἀσπάσασθε ἀλλή-
λους ἐν φιλήματι ἁγίῳ.

²¹Ὁ ἀσπασμὸς τῇ ἐμῇ χειρὶ Παύλου. ²²εἴ τις οὐ φιλεῖ τὸν
κύριον, ἦτω ἀνάθεμα. μαραναθῷ. ²³ἡ χάρις τοῦ κυρίου Ἰησοῦ
χριστοῦ μετ' ὑμῶν. ²⁴ἡ ἀγάπη μου μετὰ πάντων ὑμῶν ἐν χριστῷ
Ἰησοῦ. [ἀμήν.]

10

3. ἀσπάζεται

1. το ABCς, καὶ το AGfg 3-5. Ἀσπάζονται... ἐκκλησίαι om
A ασπαζονται alterum BGfvs, ασπαζεται CA 4. πολλὰ
(multa vel multum g) ακυλας BCAGvs, aquila multum f πρις-
κιλλα CAGfvs, πρισκα B 5. ἐκκλησία BCΔvs, add παρ οἷς καὶ
ξενζομαι Gfgv οἱ ἀδελφοὶ παντες ABCAGvs, omnes fratres f
6. ἐν φιλήματι ἁγίῳ ABCAGvs, in amorem sancti f 7. τῇ om
C ἡ τις G 8. κυριον ABC, add ἰησουν χριστον AGfvs
anathema sv, perditio g μαραναθα ABCAfς, μαραν'αθα G, in
adventu domini g κυριου BCAGfgς, add ημων A 9. χριστοῦ
om B μου BCAGfvs, om A 10. ἀμήν ACAfς, om BGg
προς κορινθίους α ABCΔ, προς κορινθίους α ἔγραφη ἀπο φιλιπ-
πων μυκεδονίας ἐπληρωθῇ ἀρχεται προς κορινθίους β corr A, ad
corinthios I scribens a philippis explicit f, γενεθῆτω γενεθῆτω (utrum-
que om g) τελεσθῇ προς κορινθίους πρώτη ἀρχεται προς κοριν-
θίους δευτερη Gg, Πρὸς Κορινθίους πρώτῃ ἐγράφη ἀπὸ Φιλίπ-
πων διὰ Στεφανῆ καὶ Θουρτιουνάτου καὶ Ἀχαικοῦ καὶ Τιμοθέου g

(subpl.): ¹⁸refecerunt enim et meum spiritum et uestrum. cognoscite
ergo qui huius (eius L al) modi sunt. (71) ¹⁹Salutant uos ecclesiae
Asiae (Assiae). salutant uos in domino multum Aquila (-lam F) et
Priscilla (Prisca L al) cum domestica sua ecclesia [apud quos et
hospitor L]. ²⁰salutant uos fratres omnes. salutate [uos] inuicem in
osculo sancto. (72) ²¹Salutatio mea manu Pauli. ²²quisquis non amat
dominum [nostrum] Iesum Christum, sit anathema. maranatha (ma-
ranathan F). ²³gratia domini [nostri om L] Iesu Christi (om al) uo-
biscum. ²⁴caritas mea cum omnibus uobis in Christo Iesu. [amen
om F al].

Expl. ad Corinthios I. (Ad Corrintios prima explic.)

ΠΡΟΣ ΚΟΡΙΝΘΙΟΥΣ Β.

Παῦλος ἀπόστολος Ἰησοῦ χριστοῦ διὰ θελήματος Θεοῦ, καὶ Τιμόθεος ὁ ἀδελφός, τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ Θεοῦ τῇ οὖσῃ ἐν Κορίνθῳ σὺν τοῖς ἁγίοις πᾶσιν τοῖς ὁῦσιν ἐν ὅλῃ τῇ Ἀχαΐᾳ. ²Χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ Θεοῦ πατρὸς ἡμῶν καὶ κυρίου Ἰησοῦ χριστοῦ.

⁵ ³Εὐλόγητός ὁ Θεὸς καὶ πατὴρ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ χριστοῦ, ὁ πατὴρ τῶν οἰκτιρῶν καὶ Θεὸς πάσης παρακλήσεως, ⁴ὁ παρακαλῶν ἡμᾶς ἐπὶ πᾶσιν τῇ θλίψει ἡμῶν, εἰς τὸ δύνασθαι ἡμᾶς παρακαλεῖν τοὺς ἐν πᾶσιν θλίψει διὰ τῆς παρακλήσεως ἧς παρακαλούμεθα αὐτοὶ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, ⁵ὅτι καθὼς περισσεύει τὰ παθήματα ¹⁰ τοῦ χριστοῦ εἰς ἡμᾶς, οὕτως διὰ τοῦ χριστοῦ περισσεύει καὶ ἡ παράκλησις ἡμῶν. ⁶εἴτε δὲ θλιβόμεθα, ὑπὲρ τῆς ὑμῶν παρακλή-

προς κορινθίους β ABG, Παύλον τοῦ ἀποστόλου ἡ πρὸς Κορινθίους ἐπιστολὴ δευτέρα ε 1. 2. παῦλος καὶ τιμόθεος in altera epistola ad corinthios Orig 3,615^c 1. ἰησον χριστον AAGfgvs, χριστον ἰησον B 2. τῇ οὖσῃ] usitanti g 3. usitantihus g 5. καὶ ABCAGfgvs Orig 3,829^a, om Hilar 302 6. ο ABCAς, om G 7. ἐπὶ ABAGς, ἐν C, in fgv Hilar 7. 8. πᾶσιν... τοὺς ἐν om B 7. εἰς ACAς, ἵνα G ἡμας ACAGgς, et nos f 8. qua exhortamur fg 9. αὐτοὶ ABCς, καὶ αὐτοὶ AGfgv τα παθήματα ABCGfgvs Orig 1,302^a bis, το παθήμα A 10. εἰς ἡμας A BCAGς Orig 1,302^a, in nobis gv, in vobis f, om Orig 1,302^a οὕτως (οὕτω ε) ABCς Orig, add καὶ AGfgv διὰ του (om ε) χριστον ABCAGfgvs Orig 1,302^a, om Orig 1,302^a 11. ἡμῶν] Orig 1,302^a, om idem 1,302^a εἴτε δε ABGfgvs, εἴτε C, εἰ δε A

INC. AD EOSDEM II.

Paulus apostolus Iesu Christi (C. I.) per voluntatem dei, et Timotheus frater, ecclesiae dei quae est Corinthi (Corr., -ti), cum sanctis omnibus qui sunt in uniuersa Achaia. ²gratia nobis et pax a deo patre nostro et domino Iesu Christo. ³benedictus deus et pater domini nostri Iesu Christi, pater misericordiarum et deus totius consolationis, ⁴qui consolatur nos in omni tribulatione nostra, ut possimus et ipsi consolari (-re) eos qui in omni praesura (praesura) sunt, per exhortationem (exort.) qua (quae pr F) exhortamur (exort.) et ipsi a deo; ⁵quoniam sicut abundant (hab.) passionibus Christi in nobis, ita et per Christum abundat (-dant pr F) consolatio nostra. ⁶sive autem tribulamur, pro uestra exhortatione (exort.) et salute

σεως καὶ σωτηρίας τῆς ἐνεργουμένης ἐν ὑπομονῇ τῶν αὐτῶν πα-
 θημάτων ὧν καὶ ἡμεῖς πάσχομεν, καὶ ἡ ἐλπίς ἡμῶν βεβαία ὑπὲρ
 ὑμῶν· εἴτε παρακαλούμεθα, ὑπὲρ τῆς ὑμῶν παρακλήσεως καὶ σω-
 τηρίας, ἰδιότις ὅτι ὡς κοινωνοὶ ἐστέ τῶν παθημάτων, οὕτως καὶ
 τῆς παρακλήσεως.

Ἐπεὶ γὰρ θελομεν ὑμᾶς ἀγαθὰ, ἀδελφοί, περὶ τῆς θλίψεως
 ἡμῶν τῆς γενομένης ἐν τῇ Ἀσίᾳ, οὗ καὶ ὑπερβολὴν ὑπὲρ δύνα-
 μιν ἐβαραθήμεν, ὥστε ἐξαπορηθῆναι ἡμᾶς καὶ τοῦ ζῆν· ἅλλ' αὖ-
 τοὶ ἐν ἑαυτοῖς τὸ ἀπόκριμα τοῦ θανάτου ἐσχέκαμεν, ἵνα μὴ πε-
 ποιθότες ὦμεν ἐφ' ἑαυτοῖς, ἀλλ' ἐπὶ τῷ θεῷ τῷ ἐγείροντι τοὺς
 νεκροὺς, ὅς ἐκ τηλικούτου θανάτου ἐρρύσαστο ἡμᾶς [καὶ ῥύσεται],

1. καὶ σωτηρίας *ACAGfg*, om *B* in sustentationem *f* 2. ὧν
ABCfg, ως *AGg* καὶ alterum *ABCAGg*, ut *f* ἡμῶν *ACA*
Gfg et corr *B*, ὑμῶν pr *B* βεβαία *G* 3. εἴτε παρακαλου-
 μεθα ὑπὲρ τῆς ὑμῶν παρακλήσεως καὶ σωτηρίας *BAGfg*, omisso
 καὶ σωτηρίας ante 1. τῆς ἐνεργουμένης pronunt *AC*, ante 2. καὶ ἡ
 ἐλπίς *ε* 4. ἰδιότις ὅτι] οἶδαμεν γὰρ *Orig* 1,30^{2b} ως *ABC*
Orig, ὡς περ *ε*, si *f*, om *Gg* οἱ κοινωνοὶ *G* ἐστέ τῶν παθη-
 ματων *ABC* *Orig*, τῶν παθημάτων ἐστέ *AGfg* οὕτως (-τω *ε*)
ABC *Orig*, om *Gfg* 5. τῆς παρακλήσεως *ABCAGg* *Orig*,
 consolationum eritis *f* 6. περὶ *ACAG*, ὑπὲρ *B*, de *fg* 7. γε-
 νομένης *ABCAGfg*, add ἡμῶν *ε* 7. 8. ὑπὲρ δύναμιν ἐβαραθή-
 μεν *ABC*, ἐβαραθήμεν παρα (ὑπὲρ *ε*, super) δύναμιν *AGfg*
 8. ἐξαπορηθῆναι *G*. *Orig* 2,631^e ἀλλ' *ACG*, ἀλλὰ *B* 9. τὸ
 ἀπόκριμα] iudicium *Hilar* 196 ἐσχέκαμεν *ABCfg*, om *A*.
 9. 10. πεποιθότες ὡμεν *ABCAGg*, simus fidentes *fv* 10. in nobis
fg ἐπὶ τῷ θεῷ τῷ (om *C*) ἐγείροντι *ABC*, in domino qui
 suscitatur *f*, ἐπὶ (in) θεῷ τὸν ἐγείροντι *Gg* 11. νεκροὺς *A*
 τηλικούτου θανάτου *ABCAGg*, tanta vel periculo mortis *g*, tantis
 moribus *f* καὶ ῥύσεται (ῥύεται *G*) *BCGg*, om *AAf*

(sive - salute om unus): sive exhortamur (exort., consolamur *L*), pro
 nostra exhortatione (exort. al, consolatione *LV* al) [et salute pr *F*
 al], quae operatur (-rantur corr *L*) in tolerantia (toller. *L*) earun-
 dem (earund.) passionum quas et nos patimur, et spes nostra firma
 [est *V*] pro vobis, ἰσcientes quoniam sicut socii passionum estis, sic
 eritis et consolationis (ita et cons. er. *F* al). (2) Ἐπεὶ enim volumus
 ignorare uos (u. i. *L* al), fratres, de tribulatione nostra quae facta
 est in Asia, quoniam supra modum grauati sumus supra uirtutem
 (-te *F*), ita ut taederet (ted.) nos etiam uiuere: Ἐπεὶ ipsi in nobis
 ipsis responsum mortis habuimus, ut non simus fidentes (conf.) in
 nobis, sed in deo (domino *F*) qui suscitatur (-tauit *F*) mortuos, ἵνα
 de tantis periculis eripuit nos et eruit (eruet *L*), in quem speramus

εἰς ὃν ἠλπικαμεν [ὅτι] καὶ ἔτι ῥύσεται, ¹¹συνυπουργούντων καὶ ὑμῶν ὑπὲρ ἡμῶν τῇ δεήσει, ἵνα ἐκ πολλῶν προσώπων τὸ εἰς ἡμᾶς χάρισμα διὰ πολλῶν εὐχαριστηθῇ ὑπὲρ ἡμῶν. ¹²ἡ γὰρ καύχησις ἡμῶν αὕτη ἐστίν, τὸ μαρτύριον τῆς συνειδήσεως ἡμῶν, ὅτι ἐν ἁγιότητι καὶ εὐκρινείᾳ τοῦ Θεοῦ, οὐκ ἐν σοφίᾳ σαρκικῇ ἀλλ' ἐν χάριτι Θεοῦ, ἀνεστράφημεν ἐν τῷ κόσμῳ, περισσοτέρως δὲ πρὸς ὑμᾶς. ¹³οὐ γὰρ ἄλλα γράφομεν ὑμῖν [ἀλλ'] ἢ ἃ ἀναγινώσκετε ἢ καὶ ἐπιγινώσκετε. ἐλπίζω δὲ ὅτι ἔως τέλους ἐπιγινώσεσθε ¹⁴καθὼς καὶ ἐπέγνωτε ἡμᾶς ἀπὸ μέρους, ὅτι καύχημα ὑμῶν ἐσμέν καθάπερ ¹⁵καὶ ὑμεῖς ἡμῶν ἐν τῇ ἡμέρᾳ τοῦ κυρίου [ἡμῶν] Ἰησοῦ.

1. ὅτι καὶ ῥύσεται,

1. ἠλπικαμεν ABCAGS, speramus fgv ὅτι καὶ ἐτι Avc, ὅτι καὶ Cf, καὶ ὅτι Gg, καὶ ἐτι ΒΔ ρύσεται ABCdfgvs, ρύεται G
2. υμῶν BCAGfgvs, ἡμῶν A ὑπὲρ (περὶ AG, pro f, de g) ἡμῶν (υμῶν AG) τη (in f) δεήσει ABAGfgs, τη δεήσει ὑπὲρ ἡμῶν C ἐκ πολλῶν προσώπων ABCAς, ἐν πολλῶν προσώπων Gg, in multifacie f in nobis fgv 3. 4. ἡ γὰρ καύχησις ἡμῶν αὕτη ἐστὶν ABCAGfgvs, τοῦτο γάρ ἐστι τὸ καύχημα ἡμῶν Orig 1,287^b
4. ἡμῶν alterum ABCAGfgvs, om Orig 5. αἰγιότητι ABC Orig, ἀπλοτητι AGfgvs καὶ BCAGfgvs Orig, καὶ ἐν A τοῦ ABC A, om Gς Orig 5. 6. οὐκ (καὶ οὐκ Bv) ἐν σοφίᾳ σαρκικῇ (σαρκινῇ G) ἀλλ' ἐν χάριτι Θεοῦ ABCAGfgvs, om Orig 6. τῷ ABC AGgvs Orig, hoc fv 7. scribimus vel -simus g ἀλλ' ἡ α Cς, ἀλλ' α A, ἀλλ' A, ἡ α (quam quae) BGfgv ἀναγινώσκετε (-ται G) ABCGfs, ἀναγινώσκειτε A, legistis gv 7. 8. ἡ (om Gfg) καὶ ἐπιγινώσκετε (-ται G) ACAGfgs, om B 8. ὅτι ABCAGfgv, ὅτι καὶ ς 9. α (ex vel a g) parte fgv καθάπερ G 10. ἡμεῖς υμῶν rec A in diem f ἡμῶν alterum BGgv, om ACafς ἡσού ABCς, add χριστοῦ AGfgv

quoniam et adhuc eripiet, ¹¹adiuvantibus et vobis in oratione pro nobis, ut ex multorum (multarum LV al) facie (faciae F, facierum L, personis al, personis facierum V al) eius (om pr F) quae in nobis (vobis) est donationis (gratia F al) per multos gratiae agantur pro nobis (vobis). ¹²nam gloria (gratia) nostra haec est, testimonium conscientiae nostrae, quod (quoniam) in simplicitate et sinceritate (-tem) dei, et non in sapientia carnali, sed in gratia dei, conversati sumus in [hoc pr F al] mundo, abundantius autem ad nos. (3) ¹³Non enim alia scribimus vobis quam quae (que F) legistis (legitis) et cognoscitis (cognouistis V). spero autem quod usque in finem cognoscetis (-citis F al, spero-cognosc. om al) ¹⁴sicut et cognovistis nos ex parte, quia (quod) gloria uestra sumus, sicut et vos nostra, in die

¹⁵Καὶ ταύτῃ τῇ πεποιθήσει ἰβουλόμην πρότερον πρὸς ὑμᾶς ἐλθεῖν, ἵνα δευτέραν χάριν ἔχητε, ¹⁶καὶ δι' ὑμῶν ἀπελθεῖν εἰς Μακεδονίαν καὶ πάλιν ἀπὸ Μακεδονίας ἐλθεῖν πρὸς ὑμᾶς καὶ ἐφ' ὑμῶν προπεμφθῆναι εἰς τὴν Ἰουδαίαν. ¹⁷τοῦτο οὖν βουλόμενος μὴ τι ἄρα τῇ ἐλαφρίᾳ ἐχρησάμην, ἣ ἂ βουλευόμαι κατὰ σάρκα βου-⁸λεύομαι, ἵνα ἡ παρ' ἐμοὶ τὸ ναὶ καὶ τὸ οὐ οὐ; ¹⁸πιστὸς δὲ ὁ Θεός, ὅτι ὁ λόγος ἡμῶν ὁ πρὸς ὑμᾶς οὐκ ἔστιν ναὶ καὶ οὐ. ¹⁹τοῦ Θεοῦ γὰρ εἰδὸς Ἰησοῦς χριστὸς ὁ ἐν ὑμῖν δι' ἡμῶν κηρυχθεὶς, δι' ἐμοῦ καὶ Σιλουανοῦ καὶ Τιμοθέου, οὐκ ἐγένετο ναὶ καὶ οὐ, ἀλλὰ καὶ ἐν αὐτῷ γέγονεν. ²⁰ἵσαι γὰρ ἐπαγγελίαι Θεοῦ, ἐν αὐτῷ τὸ ναὶ. ¹⁰

2. δι' ὑμῶν διελθεῖν

1. hac (haec f) confidentia fgv ἰβουλομην ABCΔΓς, volueram f, volui vel cogitavi g 1. 2. προτερον προς υμας ελθην ABC, προτερον ελθην προς υμας AGfgv, πρὸς ὑμᾶς ἐλθεῖν πρότερον c, add καὶ ἀφ ὑμῶν προπεμφθῆναι εἰς τὴν ἰουδαίαν Gg sed deleta 2. secundum f χάριν ACAGfgvς, χάριν B ἐχῆτε (-ται G) ΔΓς et rec A, ἐχ..... pr A, σῆχῃ BC ἀπελθην AΔΓ, proficisci f, διελθην BCς, proficisceretur vel transirem g 3. υφ ABCς, ἀφ ΔΓ 4. τουτο ουν (δε A) βουλομενος (βουλευομενος Δς, cogitans g) ABCΔΓς, cum ergo cogitassem hoc f 5. ἀρα ABCΔΓς, om fv τῇ om G aut quae cogitatio g cogitatio g 7. ο λογος ABCΓς, λογος A qui fit ad (apud f) vos fg ἐστιν ABCΔΓfg, ἐγένετο c 7. 8. του Θεου γαρ ABC, γαρ του (om G) Θεου ΔΓς 8. ιησους χριστος BAGfgvς, χριστος ιησους AC δι' ημων ABCΔς, ο (est qui) δι' ημων Gfgv praedicatus est fv, praedicatur g 9. σιλουανου ABCς, σιλβανου ΔΓ ἐγενετο AB ΔΓς, fuit fgv, ἐστι C 10. γέγονεν] fuit fgv Θεου BCΔΓς, του Θεου A

domini nostri Iesu Christi. ¹⁵et hac confidentia uolui prius uenire ad uos, ut secundam (-dum) gratiam haberetis (haberitis F), ¹⁶et per uos (om al) transirem in Machedoniam (Maced.), et iterum a Machedonia (Maced.) uenire (-rem) ad uos et a uobis deduci in Iudaeam (Iudeam). ¹⁷cum hoc ergo uoluissim, numquid leuitate usus sum, aut quae cogito secundum carnem cogito, ut sit apud (apud) me est et non (est est non non V)? ¹⁸fidelis autem deus, quia sermo noster qui fit apud (apud L al) uos, non est in illo est et non. ¹⁹dei enim filius Iesus Christus, qui in uobis [est, qui F] per nos praedicatus est, per me et Siluanum (Silh.) et Timotheum, non fuit est et non, sed est in illo fuit. ²⁰quotquot (quodquod pr F) enim promissiones (promissionis) dei (domini F) sunt, in illo est; ideo et per ipsum

διὸ καὶ δι' αὐτοῦ τὸ ἀμὲν τῷ θεῷ πρὸς δόξαν δι' ἡμῶν. ²¹ὁ δὲ βεβαιῶν ἡμᾶς σὺν ὑμῖν εἰς χριστὸν καὶ χρίσας ἡμᾶς θεός, ²²ὁ καὶ σφραγισάμενος ἡμᾶς καὶ δοὺς τὸν ἀρραβῶνα τοῦ πνεύματος ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν.

²³Εγὼ δὲ μάρτυρα τὸν θεὸν ἐπικαλοῦμαι ἐπὶ τὴν ἐμὴν ψυχὴν, ὅτι φειδόμενος ὑμῶν οὐκέτι ἤλθον εἰς Κόρινθον. ²⁴οὐχ ὅτι κενόδοξοι ὑμῶν τῆς πίστεως; ἀλλὰ συντεργοὶ ἐσμεν τῆς χαρᾶς ὑμῶν· τῇ γὰρ πίστει ἐστηκατε· ἔκρινα δὲ ἐμνηστῶ τοῦτο, τὸ μὴ πάλιν ἐν λύπῃ πρὸς ὑμᾶς ἐλθεῖν. ²⁵εἰ γὰρ ἐγὼ λυπῶ ὑμᾶς, καὶ τίς ὁ εὐφραίνων με εἰ μὴ ὁ λυπούμενος ἐξ ἐμοῦ; ²⁶καὶ ἔγραψα τοῦτο αὐτό, ἵνα μὴ ἐλθὼν λύπην ἔχω ἀπ' ὧν ἴδαι με χαίρειν, πεποιθὼς ἐπὶ πάν-

1. διο ABCGgn, om Δς δι' αὐτοῦ ABCAGfgn, ἐν αὐτῷ ε' δοξαν ABCAφς, add καὶ τιμὴν Gg δι' ABAGfgnς, om C
2. ἡμας συν ὑμιν AAGfgnς, nos nobiscum g, ἡμας συν ὑμιν B, ἡμας συν ἡμιν C in christo fg καὶ χρίσας ABCGς, et qui unxit fgn, ο καὶ χρ. A ο καὶ BΔς, καὶ ο Gfgn, καὶ AC
3. ἀρραβῶνα AG, ἀρραβῶνα BCς et Δ? 4. καρδίας A 5. in meam fg 6. ουκετι ABCAυς, ουκ Gfg venio f 7. ὑμῶν τῆς πίστεως ABCς, τῆς πίστεως ὑμῶν AGfgn 8. ἐστηκατε G δε ABCGfgnς, τε Δ ἐμνηστῶ τοῦτο ABCAGς, hoc ipsum apud me f, hoc ipsum apud me hoc ipsum g 8. 9. ἐν λύπῃ πρὸς ὑμᾶς ἐλθεῖν ABC, ἐν λ. ἐλθεῖν πρὸς ὑμᾶς AGfgn, ἐλθεῖν ἐν λύπῃ πρὸς ὑμᾶς ε' 9. καὶ τίς ABC, καὶ τίς ἐστὶν AGfgnς Orig 3,269f. τίς γὰρ ἐστὶν Orig 3,311f 9. 10. qui me laetificat f 10. ἔγραψα (add ὑμῖν ε') τοῦτο αὐτο Bς, ἔγραψα αὐτο τοῦτο C, ἔγραψα τοῦτο A, τοῦτο αὐτο ἔγραψα ὑμῖν AGfg 11. λύπην ABCς, add ἐπὶ λύπην AGfgn ἔχω CAGς, σχῶ AB ἀπ' ὧν ABCAφς, ἐφ' ὧν G, de quibus gn εἰδῆμαι χαρὶν G, oportuerat me gaudere fgn in om-

amen deo ad gloriam nostram. ²¹qui (quia) autem confirmat nos vobiscum in Christo (in Christum L, Christus dominus F al) et qui unxit (unxit F al) nos deus, ²²et qui (om al) signavit nos et dedit [nobis] pignus spiritus (spiritum al, Christum F) in cordibus nostris. (4) ²³Ego autem testem deum inuoco in animam meam, quod parcens vobis non veni ultra Corinthum (-thium); ²⁴non quia dominamur fidei vestrae, sed adiutores sumus gaudii vestri: nam fide (fide enim F al) statis (stetistis L, stetis al). (5) ²⁵Statui autem hoc ipse (ipsum L al) apud me, ne iterum in (om pr F) tristitia (-iam FL) venirem ad vos. ²⁶si enim ego contristo vos, et quis (qui F) est qui me laetificet (let.), nisi qui contristatur ex me? ²⁷et hoc ipsum scripsi [vobis om L], ut non, cum venero, tristitiam super tristitiam habeam de quibus oportuerat me gaudere; confidens in omnibus vobis quia meum gaudium

τας ὑμᾶς ὅτι ἡ ἐμὴ χαρὰ πάντων ὑμῶν ἐστίν. ἔκ γὰρ πολλῆς
θλίψεως καὶ συροχῆς καρδίας ἔγραψα ὑμῖν διὰ πολλῶν δακρύων,
οὐχ ἵνα λυπηθῆτε, ἀλλὰ τὴν ἀγάπην ἵνα γνῶτε, ἣν ἔχω περισσο-
τέρω εἰς ὑμᾶς. ⁵εἰ δέ τις λελύπηκεν, οὐκ ἐμὲ λελύπηκεν, ἀλλὰ
ἀπὸ μέρους (ἵνα μὴ ἐπιβριῶ) πάντας ὑμᾶς. ⁶ἵκανόν τῳ τοιοῦτῳ
ἡ ἐπιτιμία αὕτη ἡ ὑπὸ τῶν πλειόνων, ὥστε τοῦναντίον μᾶλλον
ὑμᾶς χαρίσασθαι καὶ παρακαλέσαι, μὴ πως τῇ περισσοτέρῃ λύπῃ
καταποθῇ ὁ τοιοῦτος. ⁸διὸ παρακαλῶ ὑμᾶς κυρῶσαι εἰς αὐτὸν
ἀγάπην· ⁹εἰς τοῦτο γὰρ καὶ ἔγραψα, ἵνα γνῶ τὴν δοκιμὴν ὑμῶν,
εἰ εἰς πάντα ἐπήκοοι ἐστέ. ¹⁰ὧ δέ τι χαρίζεσθε, καὶ γὰρ ἐγὼ
ὁ κεχάρισμαι, εἴ τι κεχάρισμαι, δι' ὑμᾶς ἐν προσώπῳ χριστοῦ,
¹¹ἵνα μὴ πλεονεκτῇθῶμεν ὑπὸ τοῦ σατανᾶ· οὐ γὰρ αὐτοῦ τὰ νοή-
ματα ἀγνοοῦμεν.

nibus vobis *fgv* 1. πολλῆς *ABCAGgvz*, vestra *f* 3. ἀλλὰ
τὴν ἀγάπην ἵνα γνῶτε *ABCDz*, sed ut caritatem sciatis *f*, ἀλλ' ἵνα
γνώται τὴν ἀγάπην *Gg* 4. εἰς ὑμᾶς *ABCΔz*, in vobis *fv*, προς
(ad) ὑμᾶς *Gg* λελύπηκεν *ABCAGgvz*, add me *f* οὐχ *Δ*
ἀλλὰ *ABC*, ἀλλ' *ΔGz* 5. ἐπιβαρῶν *G* 6. ἡ ὑπο τῶν πλειόνων
(πλειόνων *C*) *ABCΔfvz*, om *Gg* 6. 7. μᾶλλον ὑμᾶς *Cz*, ὑμᾶς μάλ-
λον *ΔGfg*, ὑμᾶς *AB* 7. παρακαλεῖται *C* πως *ABCΔGz*, ποτε
Orig 2,651^d 3,275^a. *Orig* 4,372^c abundantiore *gv*, maiore *f*
8. διο παρακαλῶ ὑμᾶς κυρῶσαι *ABCAGfgvz*, κυρώσατε *Orig* 3,
275^a in (om *f*) illum *fg* 9. ἔγραψα *ABCΔfvz*, add ὑμῖν
Gg ὑμῶν *ABCΔfvz*, παντῶν ὑμῶν *Gg* 10. εἰ *CAGfgz*, ἡ *AB*
in omnibus *fv* ω *ABCAGvz*, si cui *ffg*, sicut *f* donatis vel
donastis *g* καὶ γὰρ *ABΔ* et corr *C*, καὶ ἐγὼ *Gz* et pr *C* ἐγὼ *B*
CAGfgvz, om *A* 11. οὐ *ABCGfgv*, εἴ τι *z*, om *Δ* καίχαρισμαί
ACG, et donavi *g* εἰ τι *ABCΔGfgv*, ὧ *z*, add et *g* in faciem
(*f*. vel personam *g*) *fg* 12. circumveniamur *fgv*, possideamur *g*
αὐτοῦ τὰ νοήματα *ABCΔGz* *Orig* 2,806^f, versutias eius *f*

omnium vestrum est. ⁴nam ex multa tribulatione [mea] et angustia
cordis scripsi vobis per multas lacrimas (l. in. *L*), non ut contriste-
mini, sed ut sciatis quam caritatem habeo abundantius (habund.) in
vobis. ⁵siquis autem contristavit, non me contristavit, sed ex parte,
ut non onerein (honorem *F al*), omnes vobis. ⁶sufficit illi qui eius modi
est obiurgatio (aburg.) haec quae fit a pluribus, ⁷ita ut e contrario
(sic *L* et pr *F*, e contra *V* et ceteri) inagis donetis et consolemini,
ne forte abundantiori (-ore) tristitia absorbeatur qui eius modi est.
⁸propter quod obsecro vobis ut confirmetis in illum caritatem: ⁹ideo
enim et (om *L*) scripsi, ut cognoscam experientum vestrum, an in
omnibus oboedientes sitis. ¹⁰cui autem aliquid donastis (donatis *L*),
et ego: nam et ego quod donavi, siquid donavi, propter vobis in per-
sona Christi, ¹¹ut non circum veniamur a satana (a satanan *F al*):

¹²Ἐλθὼν δὲ εἰς τὴν Τρωάδα εἰς τὸ εὐαγγέλιον τοῦ χριστοῦ, καὶ θύρας μοι ἀνιωγμένης ἐν κυρίῳ, ¹³οὐκ ἔσχקה ἄνισιν τῷ πνεύματί μου, τῷ μὴ εὐρεῖν με τίτον τὸν ἀδελφόν μου, ἀλλὰ ἀποταξάμενος αὐτοῖς ἐξῆλθον εἰς Μακεδονίαν. ¹⁴τῷ δὲ θεῷ χάρις τῷ πάντοτε θριαμβεύοντι ἡμᾶς ἐν τῷ χριστῷ καὶ τὴν ὁσμὴν τῆς γνώσεως αὐτοῦ φανερῶντι δι' ἡμῶν ἐν παντὶ τόπῳ, ¹⁵ὅτι χριστοῦ εὐωδία ἔσμεν τῷ θεῷ ἐν τοῖς σωζομένοις καὶ ἐν τοῖς ἀπολλυμένοις, ¹⁶οἷς μὲν ὁσμὴ ἐκ θανάτου εἰς θάνατον, οἷς δὲ ὁσμὴ ἐκ ζωῆς εἰς ζωὴν. καὶ πρὸς ταῦτα τίς ἰκανός; Ὅυ γὰρ ἔσμεν ὡς οἱ πολλοὶ καπηλεύοντες τὸν λόγον τοῦ θεοῦ, ἀλλ' ὡς ἐξ εὐλικριτίας, ἀλλ' ὡς ἐκ θεοῦ κατέναντι θεοῦ ἐν χριστῷ λαλοῦμεν.

¹Ἀρχόμεθα πάλιν ἑαυτοὺς συριστῶν; ἢ μὴ χερίζομεν ὡς [πέρ]

1. εἰς το εὐαγγέλιον ABCζ, δια το εὐαγγέλιον Gfgv, δια του εὐαγγελίου A 2. θυρας μοι ἀνιωγμένης (τηνιωγμ. A) ABCΔfgvς, θυρα μοι ἡνιωγμένη G 3. τῷ μὴ ευρεῖν ABCGζ, ἐν τῷ μὴ ευρεσκεῖν A, eo quod non invenerim (invenirem f) fgv vale faciens gv 7. bonus odor vel benefragrantia g. Orig 1,364^b 2,40^c 838^f 4,367^{cd} Iren 266 Hilar 462. bonus in christo odor sumus Hilar 182 θεῷ ABCΔGfgvς Orig 2,838^f Iren, add ἐν (om Hil) παντὶ τόπῳ Orig 2,40^c 4,367^{cd} Hilar 462 ἐν prius ABCΔGfgvς Orig Hilar, et in Iren salvatis vel salvantibus g 8. οἷς prius] aliis fgv, quibusdam Iren, et in istis Hilar ὁσμην utrobique A ἐκ utrobique ABC Orig 4,367^{cd} Hilar, om AGfgvς Iren aliis fgv, quibusdam Iren, istis Hilar 9. πρὸς ταῦτα] sic corr C tam idoneus (vel sufficiens g) est fg πολλοὶ ABCfgvς Iren 263, λοιποὶ ΔGg 10. καπηλεύοντες ABCAGζ, adulterantes fgv Iren ἀλλ ACAGζ, ἀλλὰ B ὡς ABCΔζ, om Gfgv Iren 11. ἀλλ ABCΔζ, om Gfgv Iren κατέναντι ABC, κατενωπιον (add του Gζ) ΔGζ 12. συρισταν ΒΔ, συρισταναι G, συριστανεῖν ACζ ἢ BCΔGfgv, εἰ Aζ περ ΑΔ, om BCGζ

non enim ignoramus cogitationes eius. (6) ¹²Cum venissem autem Troadem (Troade F al) propter euangelium Christi et ostium mihi apertum esset in domino, ¹³non habui requiem spiritui meo, eo quod non innenerim Titum fratrem meum, sed uale faciens eis profectus sum in Machedoniam (Maced.). ¹⁴deo autem gratias, qui semper triumphat (triumf.) nos in Christo Iesu et odorem notitiae suae manifestat per nos in omni loco, ¹⁵quia Christi bonus odor sumus deo in his qui salvi fiunt et in his qui pereunt, ¹⁶aliis quidem odor mortis in mortem, aliis autem (quidem F al) odor vitae in uitam. et ad haec quis tam idoneus? ¹⁷non enim sumus sicut plurimi adulterantes uerbum dei, sed ex sinceritate (exinc. pr F), sed (om F al) sicut ex deo coram deo in Christo (Iesu F al) loquimur. (7) ¹Incipimus (-piamus) iterum (autem F) nosmet ipsos commendare (conm. F)? aut

τινες συστατικῶν ἐπιστολῶν πρὸς ὑμᾶς ἢ ἐξ ὑμῶν; ²ἡ ἐπιστολὴ ἡμῶν ὑμῖς ἰστέ, ἐγγεγραμμένη ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν, γνωσκομένη καὶ ἀναγνωσκομένη ὑπὸ πάντων ἀνθρώπων, ³φανερούμενοι ὅτι ἰστέ ἐπιστολὴ χριστοῦ διακονηθεῖσα ὑφ' ἡμῶν, ἐγγεγραμμένη οὐ μέλανι ἀλλὰ πνεύματι θεοῦ ζῶντος, οὐκ ἐν πλαξὶν λιθίναις ⁴ἀλλ' ἐν πλαξὶν καρδίαις σαρκίνοις. ⁵πεποίθησιν δὲ τοιαύτην ἔχομεν διὰ τοῦ χριστοῦ πρὸς τὸν θεόν. ⁶οὐχ ὅτι ἱκανοὶ ἐσμεν λογιζέσθαι τι ἅψ' ἑαυτῶν ὡς ἐξ αὐτῶν, ἀλλ' ἡ ἱκανότης ἡμῶν ἐκ τοῦ θεοῦ, ⁷ὃς καὶ ἰκάνωσιν ἡμᾶς διακόνους καινῆς διαθήκης, οὐ γράμματος ἀλλὰ πνεύματος· τὸ γὰρ γράμμα ἀποκτείνει, τὸ δὲ πνεῦμα ζωο- ¹⁰ποιεῖ. ⁷εἰ δὲ ἡ διακονίᾳ τοῦ θανάτου ἐν γράμματι ἐντετυπωμένη

11. γράμμασιν

1. συστατικῶν *G*, συστατικὰς *A* ὑμῶν *ABCv*, add συστατικὰς *Af*, add συστατικῶν *ς*, add συστατικῶν ἐπιστολῶν *Gg* 2. ἐγγεγραμμένη *AG* 3. παντῶν *ABCΔfg*, τῶν *Gg* manifestati *fgv* 4. ἡμῶν *ACΔGfgς* *Iren* 309, add καὶ *Bv* ἐγγεγραμμένη *ACG* 5. et 6. πλανῶ *A*. *Orig* 2,843^c. lex enim non in tabulis lapideis scripta *Hilar* 344 6. ἀλλ' *ACG* *Orig*, ἀλλὰ *BΔς* καρδίαις *AB CG*, καρδίας *Afgς* *Orig Iren* 309 *Hilar* 344 ἔχομεν *BCΔGfgς*, ἔχω *A* 7. 8. ἱκανοὶ ἐσμεν λογιζέσθαι (λογισασθαι *A*) τι ἅψ' ἑαυτῶν *ΔAGfgv*, ἅψ' ἑαυτῶν ἱκανοὶ ἐσμεν λογιζέσθαι (λογισασθαι *B*) τι *BC*, ἱκανοὶ ἐσμεν ἅψ' ἑαυτῶν λογισασθαι τι *ς* 8. ὡς *AB ΔGfgς*, om *C* αὐτῶν *BG*, ἑαυτῶν *ACΔς* 9. διακόνους καινῆς διαθήκης] *Orig* 1,685^f 3,739^c. διάκονος εἶναι τῆς καινῆς διαθήκης *Orig* 4,93^d. διάκ. γενέσθαι τῆς κ. διαθ. *Orig* 4,95^c. διάκ. εἶναι διαθ. καινῆς *Orig* 2,611^c 9. 10. γραμματος ἀλλὰ πνεύματος *AB CΔGς* *Orig* 1,685^f 3,739^c 4,95^c, littera sed spiritu *fgv* 10. ἀποκτείνει *ACΔ*, ἀποκτεννῖ *G*, ἀποκτεννῖ *Bς* *Orig* 1,685^f 708^c 3,652^d, occidit *fgv* spiritu *f* 11. γραμματι *BΔg*, γραμμασιν *ACGfgς* *Orig* 1,708^f 3,498^c 4,448^a ἐντετυπωμένη *ABCA* *Orig* 1,709^a

numquid egenus (aegemus *F*) sicut quidam commendaticius (-datis) epistulis ad uos aut ex uobis? ²epistula nostra uos estis [in Christo *F*], scripta in cordibus nostris, quae scitur et legitur ab omnibus hominibus, ³manifestati (-tis) quoniam (quod) epistula estis Christi ministrata a nobis et scripta non atramento sed spiritu dei uiui, non in tabulis lapideis (lapidaeis *F*) sed in tabulis cordis carnalibus. (8) ⁴fiduciam autem talem habemus per Christum ad deum (dominum). ⁵non quod sufficientes sinus (sumus) cogitare aliquid a nobis quasi ex nobis, sed sufficientia (sufic.) nostra ex deo est, ⁶qui et idoneos (-eus) nos fecit ministros noui testamenti, non littera sed spiritu: littera enim occidit, spiritus autem uiuificat. ⁷quod si ministratio mortis, litteris (literis) deformata in lapidibus, fuit in gloria,

λίθοις ἐγενήθη ἐν δόξῃ, ὥστε μὴ δύνασθαι ἀτενίσαι τοὺς υἱοὺς
 Ἰσραὴλ εἰς τὸ πρόσωπον Μωυσέως διὰ τὴν δόξαν τοῦ προσώπου
 αὐτοῦ τὴν καταργουμένην, ⁸πῶς οὐχὶ μᾶλλον ἢ διακονία τοῦ πνεύ-
 ματος ἔσται ἐν δόξῃ; ⁹εἰ γὰρ τῇ διακονίᾳ τῆς κατακρίσεως δόξα,
⁶ πολλῶ μᾶλλον περισσεύει ἢ διακονία τῆς δικαιοσύνης δόξῃ. ¹⁰καὶ
 γὰρ οὐ δεδοξασται τὸ δεδοξασμένον ἐν τούτῳ τῷ μέρει, ἔτι
 τῆς ὑπερβυλλούσης δόξης. ¹¹εἰ γὰρ τὸ καταργούμενον διὰ δόξης,
 πολλῶ μᾶλλον τὸ μένον ἐν δόξῃ. ¹²ἔχοντες οὖν τοιαύτην ἐλπίδα
 πολλῇ παρησία χρώμεθα, ¹³καὶ οὐ καθάπερ Μωσῆς ἐτίθει κά-
¹⁰λυμμα ἐπὶ τὸ πρόσωπον αὐτοῦ πρὸς τὸ μὴ ἀτενίσαι τοὺς υἱοὺς
 Ἰσραὴλ εἰς τὸ τέλος τοῦ καταργουμένου. ¹⁴ἀλλ' ἐπωρώθη τὰ νοή-
 ματα αὐτῶν. ἄχρι γὰρ τῆς σήμερον ἡμέρας τὸ αὐτὸ κάλυμμα ἐπὶ

4. ἢ διακονία 6. ἔτι

3,460^c 498^c 4,448^a, τετυπωμένη G, forinata fg 1. λίθοις ABCA
 Gg Orig 3,460^c 4,448^a, ἐν λίθοις fvs Orig 1,709^a fuit fgv
 2. μωυσέως BCGfgv Orig, μωσιως Aς δοξῇ Δ 3. abolitam
 vel evacuata vel quae aboletur g 4. τῇ διακονίᾳ ACAGfvs
 Orig 4,448^a, ἡ διακονίᾳ Bgvς δοξα ABCς Orig, add ἰστιν ΔG
 fgv 5. περισσεύει ABCGvs Orig, περισσεύει Δg, abundavit f
 δοξῇ ABC, ἐν δοξῇ ΔGfgvs Orig 5. 6. καὶ γὰρ οὐ ABCΔG Orig
 3,452^b 819^c 448^a, καὶ γὰρ οὐδέ gς, nam ne f 6. ἐνικεν ABG,
 ἐνικεν ΨΔς Orig 9. utamur fg, utemur g ουκ G μωσῆς
 CGfgv, μωσῆς Aς ἐτιθη G 10. αὐτοῦ ABCG, αὐτοῦ Aς
 filiis g 11. εἰς] usque in fg το ABCς, om ΔG
 τέλος BCΔGfgς, πρόσωπον Av eius (add gloriam g) quod abo-
 letur fg ἀλλ ACΔGς, ἀλλὰ B 12. γὰρ ABCΔGgvς, om fv
 Cyr 277 τῆς ἡμέρας G, hunc Cyr ἡμέρας ABCΔGfgv Cyr,
 om ς το αὐτο κάλυμμα ABCΔGfgvs, hoc eodem velamento Cyr
 ἐπὶ ABCς, ἐν ΔGfgv Cyr

ita ut non possent (possint, posint) intendere filii (filiis F) Israel
 in faciem Moysi (Mosi L, Mosy al) propter gloriam vultus eius,
 quae evacuatur, ⁸quomodo non magis ministratio spiritus erit in glo-
 ria? ⁹nam si ministerio (sic LV, ministratio ceteri) damnationis glo-
 ria est, multo magis abundat ministerium iustitiae in gloria (-am).
¹⁰nam nec glorificatum est quod claruit in hac parte, propter excel-
 lentem gloriam. ¹¹si enim quod evacuatur (-etur) per gloriam est,
 multo magis quod manet in gloria (gloriam L) est (om al). (9) ¹²Ha-
 bentes igitur talem spem multa fiducia utimur, ¹³et non sicut Moyses
 (Moses L al) ponebat velamen super faciem suam (sup. f. s. u.),
 ut non intenderent filii (filii) Israel in faciem eius quod evacuatur.
¹⁴sed obtusi (obtusi) sunt sensus eorum. usque in hodiernum (od., ho-
 dierna.) enim (om V) diem id (om al) ipsum (ipsud F) velamen in

τῇ ἀναγνώσει τῆς παλαιᾶς διαθήκης μένει, μὴ ἀνακαλυπτόμενον ὅτι ἐν χριστῷ καταργεῖται, ¹⁵ἀλλ' ἔως σήμερον, ἥνικα ἂν ἀναγινώσκηται Μωυσῆς, κάλυμμα ἐπὶ τὴν καρδίαν αὐτῶν κεῖται. ¹⁶ἥνικα δ' ἂν ἐπιστρέψῃ πρὸς κύριον, περιαιρεῖται τὸ κάλυμμα. ¹⁷ὁ δὲ κύριος τὸ πνεῦμά ἐστιν· οὗ δὲ τὸ πνεῦμα κυρίου, ἐλευθερία. ¹⁸ἡμεῖς δὲ πάντες ἀνακαλυμμένῳ προσώπῳ τὴν δόξαν κυρίου κατοπτρι-

1. παλαιας διαθηκης] sic corr C μινι ABCAGfgvs, manente Cyprr quod (dum f) non revelatur fg Cyprr, non revelatum gv
2. ὅτι fg Cyprr, ὅτι ε 2. 3. ἀλλ ἔως... κεῖται bis B 2. ἀλλ ABCAGfgvs, et Cyprr hodiernum g Cyprr 277, add diem fv
 ηνικα αν αναγινωσκηται ABC Orig 1,624^a 686^b, ηνικα αναγινωσκηται (-σκειται Gς) AGς, quoties (cum fv, si quando Cyprr) legitur f gv Cyprr. Orig 3,349^e 3. μωυσης BCAGfgv Orig Cyprr, μωσης Aς ἐπι την καρδιαν αυτων (om Orig) κεῖται ABCς Orig 1,624^a, κεῖται (est Cyprr) ἐπι την καρδιαν αυτων AGfgv Cyprr 3. 4. ηνικα δ αν ΒAς, ηνικα δε εαν AC, οτα δ αν G, cum autem (vero f) fgvs, mox autem ut Cyprr. ἥνικα ἂν Orig 3,459^b. ἥνικα γὰρ ἐὰν idem 1,686^b. ἐὰν δὲ idem 3,349^e. ἐὰν γάρ idem 3,498^e. ἐὰν idem 1,624^b
4. ἐπιστρεψη ABCAGfgvs Orig 1,624^b, conversi fuerint Cyprr 277. ἐπιστρέψωμεν Orig 1,686^b. τις ἐπιστρέψῃ idem 3,498^e. ἐπιστρέψῃ τις idem 3,459^b. ἐπιστραφῇ idem 3,349^e πρὸς ABCAGς Orig 1, 686^b 3,349^e 459^b, πρὸς τὸν Orig 1,624^b 3,498^e κυριον ABCAGg vs Orig Cyprr, deum f περιαιρεται (auferetur) το κάλυμμα AB CAGfgvs Orig 3,349^e 498^e Cyprr. περιαιρεθῆις τὸ κάλυμμα Orig 1, 624^b. περιαιρεῖται τὸ ἐπὶ τῷ γράμματι κάλυμμα idem 3,459^b. περιαιρεῖται τὸ τῇ καρδίᾳ κάλυμμα ἐπικείμενον idem 1,686^b
4. 5. ο δε (om Orig 2,587^c 611^a 4,267^a) κυριος το πνευμα εστιν AB CAGfgvs Orig 2,587^c 600^a 611^a 3,349^e 459^b 498^e 4,267^a, ante περιαιρεῖται Orig 1,624^b 686^b, quia dominus spiritus est Hilar 805 apostolo dicente Ubi fides est ibi et libertas est. Hilar 1282 ου ABCAς, που G κυριον ABCA, add εκυ Gfgvs Hilar 805
6. δε ABCAGfgvs Orig 2,847^d 3,154^a 228^a 4,448^b, om Hil 289 ανακαλλυμμενω G κυριον ABCAGς Orig 1,211^c 721^a 2,704^c 847^d 3,154^a 228^a 343^c 4,448^b 450^d, τοῦ κυρίου Orig 1,624^b 3,525^b κατοπτριζομενοι ABCAς Orig, αποπτριζομενοι G, speculantes fgvs,

lectione ueteris testamenti manet non reuelatum quoniam in Christo (in C. om al) euacuatur, ¹⁵sed usque in hodiernum diem, cum legitur Moyses (Mos. L al), uelamen est positum super cor eorum; ¹⁶cum autem conuersus fuerit ad dominum (deum F al), aufertur (aufertur F al) uelamen. ¹⁷dominus autem spiritus est: ubi autem spiritus domini, ibi libertas. ¹⁸nos uero omnes (om L) reuelata facie gloriam

ζόμενοι, τὴν αὐτὴν εἰκόνα μεταμορφούμεθα ἀπὸ δόξης εἰς δόξαν, καθάπερ ἀπὸ κυρίου πνεύματος. ¹διὰ τοῦτο, ἔχοντες τὴν διακονίαν ταύτην καθὼς ἡλεήθημεν, οὐκ ἐγκακοῦμεν, ²ἀλλὰ ἀπειπάμεθα τὰ κρυπτὰ τῆς αἰσχύνης, μὴ περιπατοῦντες ἐν πανουργίᾳ, μηδὲ δο-
³λοῦντες τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ τῇ φανερῶσει τῆς ἀληθείας συνισιάντες ἑαυτοὺς πρὸς πᾶσαν συνείδησιν ἀνθρώπων ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ. ⁴εἰ δὲ καὶ ἔστιν κεκαλυμμένον τὸ εὐαγγέλιον ἡμῶν, ἐν τοῖς ἀπολλυμένοις ἐστὶν κεκαλυμμένον, ⁵ἐν οἷς ὁ Θεὸς τοῦ αἰῶνος τούτου ἐτύφλωσεν τὰ νοήματα τῶν ἀπίστων εἰς τὸ μὴ ἀγῶσαι
¹⁰τὸν φωτισμὸν τοῦ εὐαγγελίου τῆς δόξης τοῦ χριστοῦ, ὃς ἐστὶν

9. καταναγῶσαι

exspectantes Hilar 289, add καὶ Orig 1,211^c 721^a 1. τὴν A BCAGfgs Orig 1,211^c 721^a 2,704^c 847^d 3,228^a 4,448^b 450^d, εἰς τὴν v Orig 3,297^a Hilar εἰκόνα μεταμορφούμεθα (reformamur fg, -φου-
 μνοι A Orig 1,721, -φουμένην Orig 1,211, -φουῖνται idem 4,450) A BCAGfgvs Orig, transformamur imaginem Hilar ἀπο (de f) δό-
 ξης εἰς δόξαν ABCAGfgvs Orig 1,211^c 721^a 2,847^d 3,228^a 4,448^b Hi-
 lar 289, om Orig 3,297^a 2. καθάπερ ACAGs Orig 3,228^a 297^a
 4,448^b, καθως B 3. ἡλεήθημεν ABCAGvs, misericordiam con-
 secuti fg ἐγκακοῦμεν ABA, ἐγκακοῦμεν G, ἐγκακοῦμεν Cς, defi-
 cimus g, defecimus f ἀλλὰ BC, ἀλλ AGς ἀπειπάμεθα AB
 CAGς, abiiciamus vel renuntiemus g, renuntiavimus f 4. adulte-
 rantes fgv 5. inauifestatio f 6. συνισιάντες CAG, συνισιανον-
 τες B, συνισιῶντες ς 7. ἐστὶν (ἐστι Cς) κεκαλυμμένον ABCAG
 gs Orig 4,448^b, coopertum est f 8. ἀπολλυμένοις G ἐστι Cς
 Orig 3,497^c Iren 182 266 9. in vel ut non videant non fulgendo g
 αυγασαι BGς Orig 3,497^c, καταναγῶσαι CA Orig 4,448^b, διαναγῶσαι
 A, fulgeat fv Iren 266, add αὐτοῖς ς 10. seq χριστον (κυρίου
 C) ος (o G) ἐστὶν εἰκὼν τοῦ Θεοῦ ABCAGfgvs Orig 4,448^c, Θεοῦ
 ἐν προσώπῳ τοῦ χριστοῦ Orig 3,497^c e versu sexto

domini (d. g.) speculantes, in eandem imaginem transformamur a claritate in claritatem, tamquam a domini spiritu. ¹ideo habentes hanc (ad) ministrationem iuxta quod misericordiam consecuti sumus, non defecimus, ²sed abdicamus occulta (oculta) dedecoris, non ambulantes in astutia, neque adulterantes uerbum dei, sed in inauifestatione ueritatis commendantes (comend.) nosmet ipsos ad omnem conscientiam hominum (om pr F) coram deo. (10) ³Quod si etiam opertum est euangelium nostrum, in his qui pereunt est opertum, ⁴in quibus deus huius saeculi excaecauit mentes infidelium, ut non fulgeat inluminatio euangelii gloriae Christi, qui (quae L) est imago dei. ⁵non

εἰκὼν τοῦ Θεοῦ ⁵(οὐ γὰρ ἑαυτοὺς κηρύσσομεν ἀλλὰ Ἰησοῦν χριστὸν κύριον, ἑαυτοὺς δὲ δούλους ὑμῶν διὰ Ἰησοῦν), ὅτι ὁ Θεὸς ὁ εἰκὼν Ἐκ σκότους φῶς λάμψει, ὃς ἔλαμψεν ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν πρὸς φωτισμὸν τῆς γνώσεως τῆς δόξης αὐτοῦ ἐν προσώπῳ χριστοῦ.

⁷Ἐχομεν δὲ τὸν Θησαυρὸν τοῦτον ἐν ὀστροκίνοις σκεύεσιν, ⁸ἵνα ἡ ὑπερβολὴ τῆς δυνάμεως ἡ τοῦ Θεοῦ καὶ μὴ ἐξ ἡμῶν, ⁸ἐν παντὶ θλιβόμενοι ἀλλ' οὐ στενοχωρούμενοι, ἀπορούμενοι ἀλλ' οὐκ ἔξαπορούμενοι, ⁹διωκόμενοι ἀλλ' οὐκ ἐγκαταλειπόμενοι, καταβαλλόμενοι ἀλλ' οὐκ ἀπολλύμενοι, ¹⁰πάντοτε τὴν νύκτωρ τοῦ Ἰησοῦ ἐν

2. διὰ Ἰησοῦ 3. φῶς λάμψαι,

1. 2. ἰησουν χριστον κυριον *ACA*fv, χρ. ἰησουν κυρ. *B*ς, κ. ἰησουν χριστον. (*iesum iesum*) *Gg* 2. *servos nostros* *f* ἰησουν *BAG*ς *et pr A*, ἰησου *Cfg et pr corr A* ο Θεος *ACAG*ς *Orig* 4,448^c, Θεος *B* 3. λαμψει *ABA*, λαμψαι *CGfg*ς *Orig* ος *ABC*ς *Orig*, ομ *AGfg* ημων *ABAGfg*ς *Orig* 1,574^b 632^f 4,448^c, υμων *C* 4. τῆς γνώσεως] *Orig* 1,574^b 4,448^c, τοῦ εὐαγγελίου *idem* 1, 632^f αὐτου *CAGfg*, του Θεου *AB*ς *Orig* in faciem *f* χριστου *AB* *Orig* 1,632^f, ἰησου χριστου *C*ς *Orig* 4,448^c, χριστου ἰησου *AGfg*ν 5. δε *ABCAGfg*ς *Orig* 4,93^b, γὰρ *Orig* 1,163 3, 308^d τὸν Θησαυρὸν τοῦτον] *Orig* 3,308^d 317^f 4,93^b, Θησαυρὸν *Orig* 1,163 οστροκίνοις σκευεσιν *ABCAG*ς *Orig* 1,163 2,845^c 3, 308^d 317^f 4,93^b, vasis fictilibus *fv* 6. δυναμειως η] sic *corr C*. ἵνα λάμψῃ ἡ ὑπερβολὴ τῆς δυνάμεως τοῦ Θεοῦ *Orig* 1,163 in omni *g*, in omnibus *fv* *Hilar* 282 7. θλιβομενοι *ABCAG*ς *Orig* 1,257^c 265^b 2,558^c 608^c 801^c, tribulati *g* *Hilar*, tribulationem vel presuram patimur *g*, tribulatio *f*, add διωκομενοι sed deletum *G* angustiat *Hilar*, angustiamur (coang. *g*) *fg* aporiamur *fv*, contringimur *g* 8. destituimur *fv*, destituti *g* persecuti *g*, persecutionem patimur *fv* εγκαταλειπομενοι *C*, εγκαταλειπανομενοι *G*, derelicti *g*, derelinquimur *fv* deiicimur *fv*, deiecti *g* 9. perimus *fv*, perdit *g* την νύκτωρ *ABCAG*ς *Orig* 1,721^b 3,188^d 591^b 4,30^b 36^c *Irenaeus* 309, mortem *fg* ἰησου *ABC*ν *Orig* *Iren*, χριστου *Gfg*, ἰησου^αχριστου *A*, Κυρίου Ἰησοῦ *ς*.

enim nosmet ipsos praedicamus, sed Iesum Christum dominum [nostrum *F al*], nos autem servos uestros per Iesum (Christum *F*); ⁶quoniam deus, qui dixit de (om *al*) tenebris lucem (lumen *F al*) splendescere, qui (om *al*, ipse *al*) inluxit (ill.) in cordibus nostris ad illuminationem (ill.) scientiae claritatis dei in facie (faciem) Christi Iesu. ⁷habemus (habentes) autem thesaurum istum in vasis fictilibus (fect.), ut sublimitas sit virtutis dei, et non ex nobis. ⁸in omnibus tribulationem patimur, sed non angustiamur, aporiamur (opor. *F*), sed non destituimur (dist., -emur), ⁹persecutionem patimur, sed non derelinquimur (dereliq.), deiicimur (deiect.), sed non perimus, ¹⁰sem-

τῷ σώματι περιφέροντες, ἵνα καὶ ἡ ζωὴ τοῦ Ἰησοῦ ἐν τῷ σώματι
 ἡμῶν φανερωθῇ. ¹¹αἰ γὰρ ἡμεῖς οἱ ζῶντες εἰς θάνατον παραδι-
 δομέθα διὰ Ἰησοῦν, ἵνα καὶ ἡ ζωὴ τοῦ Ἰησοῦ φανερωθῇ ἐν τῇ
 θνητῇ σαρκὶ ἡμῶν. ¹²ὥστε ὁ θάνατος ἐν ἡμῖν ἐνεργεῖται, ἡ δὲ ζωὴ
 ἐν ὑμῖν. ¹³ἔχοντες δὲ τὸ αὐτὸ πνεῦμα τῆς πίστεως, κατὰ τὸ γε-
 γραμμένον Ἐπίστευσα, διὸ ἐλάλησα, καὶ ἡμεῖς πιστεύομεν, διὸ καὶ
 λαλοῦμεν, ¹⁴εἰδότες ὅτι ὁ ἐγείρας τὸν κύριον Ἰησοῦν καὶ ἡμᾶς σὺν
 Ἰησοῦ ἐγερεῖ καὶ παραστήσει σὺν ὑμῖν. ¹⁵τὰ γὰρ πάντα δι' ὑμᾶς,
 ἵνα ἡ χάρις πλεονάσασα διὰ τῶν πλειόνων τὴν εὐχαριστίαν περισ-
¹⁰σέψῃ εἰς τὴν δόξαν τοῦ Θεοῦ. ¹⁶διὸ οὐκ ἐγκακοῦμεν, ἀλλ' εἰ καὶ

1. σώματι ABCς Orig, add ἡμῶν AGfg καὶ ABCAGfgς, om Iren
 του ιησου ABCς Orig 4,30^b 37^a, του (om G) ιησου χρι-
 στου A?Gfg Iren τω σώματι ABCAGfgς Iren, τοῖς σώμασιν v
 Orig 2. φανερωθῇ BCAGfgς Orig Iren, ante εν τω σ. A
 αι ABdfς Iren, αι C, ιι Gg ἡμεῖς om Iren παραδιδόμεθα
 ABCdfς Iren 309, διδομέθα G 3. per iesum Iren καὶ AB
 AGfgς Iren 309, om C Iren 309 του ιησου ABς Iren 309 bis,
 του χριστου C, ιησου χριστου AGfg φανερω C 4. θνητη
 σαρκι ABCAGfgς, carne mortali Iren ο ABCAGfgς, ὁ μὲν C
 εν ημων C 5. eadem spiritum f κατα το γεγραμμενον
 (γεγραμμενον C) ABCAGς, secundum quod scriptum est g, sicut
 scriptum est fu 6. διο ἐλάλησα Bdfς et corr C, διο και ιλ. Gg
 credidimus f 7. κυριον CAGfgς, om Bv συν BCAGfgς, διὰ C
 8. ιγερει HCfgς, ιγερει AG constituet fg, constituit g 9. δια
 των πλειονων την ευχαριστιαν BCAGς, per multos gratiarum action-
 nem f, per plurimum gr. actionem g 10. δοξαν BCAGfgς, victo-
 riam f propter quod gv, propterea f ιγκακουμιν BAG, ικα-
 κουμιν Cς 10. seq αλλ ι και ο εξω ημων ανθρωπος BAGfgς
 et corr C, sed is qui foris est homo noster f. cum vetus homo noster
 Lucif 249

per [enim] mortificationem Iesu in corpore nostro (om al) circum fe-
 rentes, ut et uita Iesu in corporibus nostris manifestetur. (11) ¹¹Sem-
 per enim nos qui uiuimus in mortem tradimur propter Iesum, ut et
 uita Iesu manifestetur in carne nostra mortali. ¹²ergo mors in nobis
 operatur, uita autem in uobis. ¹³habentes autem eundem spiritum
 fidei, sicut scriptum est Credidi, propter quod locutus sum, et nos
 credimus, propter quod et (om al) loquimur, ¹⁴scientes quoniam qui
 suscitauit Iesum et nos cum Iesu suscitauit (-bit) (s. c. I. L) et cons-
 tituet (-uit F al) uobiscum. ¹⁵omnia enim propter uos, at gratia
 abundans per multos (multas) gratiarum actione (-nes) abundet in
 gloriam (gloria) dei. ¹⁶propter quod non deficimus (defec.), sed licet

ὁ ἔσω ἡμῶν ἄνθρωπος διαφθείρεται, ἀλλ' ὁ ἔσω ἡμῶν ἀνακαί-
νοῦται ἡμέρα καὶ ἡμέρα. ¹⁷τὸ γὰρ παρωπτικῶς ἐλαφρὸν τῆς θλί-
ψεως ἡμῶν καθ' ὑπερβολὴν εἰς ὑπερβολὴν αἰώνιον βάρος δόξης
κατεργάζεται ἡμῖν, ¹⁸μὴ σκοποῦντων ἡμῶν τὰ βλεπόμενα ἀλλὰ τὰ
μὴ βλεπόμενα· τὰ γὰρ βλεπόμενα πρόσκαιρα, τὰ δὲ μὴ βλεπό-
μενα αἰώνια. ¹⁹οἶδαμεν γὰρ ὅτι ἐν ἡ ἐπίγειος ἡμῶν οἶκίον τοῦ σκῆ-
νους καταλυθῆναι, οἰκοδομῆν ἐκ θεοῦ ἔχομεν, οἰκίαν ἀχειροποίητον
αἰώνιον ἐν τοῖς οὐρανοῖς. ²καὶ γὰρ ἐν τούτῳ στενάζομεν, τὸ οἰκη-
τήριον ἡμῶν τὸ ἐξ οὐρανοῦ ἐπενδύσασθαι ἐπιποθοῦντες, ³εἰ περ
καὶ ἐνδυσάμενοι οὐ γυμνοὶ εὐρεθῇσόμεθα. ⁴καὶ γὰρ οἱ ὄντες ἐν τῷ ¹⁰

1. διαφείρεται G ἀλλ' om Lucif ο ἔσω ἡμῶν BCAGg, ὁ
ἔσωθεν fvs Lucif 2. ἡμεῖς καὶ ἡμεῖς BCAGgς Orig 3,460^c, de
die in diem fv γὰρ] Orig 1,645^a, om idem 1,275^c 309^b ἐλα-
φρον BCς Orig, πρόσκαιρον καὶ ἐλαφρον AGfgv 3. ἡμῶν AGfg
vs Orig, om B secundum excellentiam in sublimitate f, supra
modum in sublimitatem g αἰώνιον βάρος (βαφός C) δόξης BCA
Ggς Orig 1,309^b 645^a, βάρος αἰώνιον δόξης Orig 1,275^c, aeternum
gloriae pondus fv 4. ἡμῖν BCAGvs Orig, in nobis fgv μὴ
σκοποῦντων ἡμῶν BCvs Orig 1,645^a 678^b 3,542^b et corr A, non res-
picientes nostrorum f, σκοποῦντων ἡμῶν οὐ Orig 1,309^b, μὴ σκο-
ποῦντες Gg et pr A. Orig 1,303^d 747^a πλεπομένα G. Orig 1,
645^b 3,557^b 6. γὰρ BCAGfgvs, om Cypr 169 ἡμῶν οἰκία B
CAGgς, domus nostra fv Cypr, domus nostri Lucif 249 τοῦ σκῆ-
νους BCAGς Orig 1,717^a (591^c 716^f), huius habitationis fgv, huius
(om Luc) corporis Cypr Lucif 7. καταλυθῇ BCς, add ὅτι AGf
gv Cypr ἐκ θεοῦ BCAGfgvs, om Cypr οἰκίαν BCAGfgvs
Orig 1,717^a, om Cypr 169, add οὐκ G 8. καὶ γὰρ ἐν τούτῳ BC
AGgvs, nam in hoc f. quia in hoc veteri tabernaculo cougemiscimus
desiderantes superindui Hilar 549 (161) 9. περ BAG, γε Cς
10. ἐνδυσάμενοι BCvs, ἐκδυσάμενοι (spoliati f, exsp. g) Afg, ἐκλυ-
σάμενοι G εὐρεθῇσόμεθα BCAGς, inueniamur fgv

is (his F, om al) qui foris est noster homo (h. n.) corrumpitur, ta-
men is (his F) qui intus est renouatur de die in diem (die F). ¹⁷id
enim quod in praesenti est (om al) momentaneum et leue tribula-
tionis nostrae, supra modum in sublimitatem aeternum (et.) gloriae
pondus operatur in (om al) nobis, ¹⁸non contemplantibus nobis quae
uidentur, sed quae non uidentur: quae enim uidentur, temporalia
sunt, quae autem non uidentur, aeterna (et.) sunt. (12) ¹Scimus enim
quoniam si terrestris domus nostra huius habitationis dissoluatur, quod
aedificationem ex deo habeamus (habemus), domum non manu fac-
tam aeternam (et.) in caelis. ²nam et in hoc ingemiscimus (ingemisc.),
habitationem nostram quae de caelo est super indui cupientes, ³si tamen
uestiti [et] non nudi inueniamur, ⁴nam et qui sumus in hoc taberna-

σκήνῃ σιναΐζομεν βαρούμενοι, ἐφ' ᾧ οὐ θέλομεν ἐκδύσασθαι, ἀλλ' ἐπενδύσασθαι, ἵνα καταποθῇ τὸ θνητὸν ὑπὸ τῆς ζωῆς. ὁ δὲ κατεργασάμενος ἡμᾶς εἰς αὐτὸ τοῦτο θεός, ὁ δοὺς ἡμῖν τὸν ἀρραβῶνα τοῦ πνεύματος. ὁ θαρροῦντες οὖν πάντοτε, καὶ εἰδότες ὅτι ἐνδημοῦντες ἐν τῷ σώματι ἐκδημοῦμεν ἀπὸ τοῦ κυρίου. ἰδιὰ πίστεως γὰρ περιπατοῦμεν, οὐ διὰ εἰδους, ὁ θαρροῦμεν δὲ καὶ εὐδοκοῦμεν μᾶλλον ἐκδημησάι ἐκ τοῦ σώματος καὶ ἐνδημησάι πρὸς τὸν κύριον. ὁδὸ καὶ φιλοτιμούμεθα, εἴτε ἐκδημοῦντες εἴτε ἐκδημοῦντες,

1. σκηνῇ (-νῃ C) BC⁵ Orig 2,579^b 592^d 3,323^c 600^b 4,29^c, add τῷ τῷ AGfg βαρουμένοι BCΔ⁵ Orig 1,591^c 716^d 3,323^c et 600^b cod, βαρυνόμενοι G Orig 3,600^b cod οὐ om g ἐκδύσασθαι] Orig 1,716^d, ἀπικδύσασθαι idem 1,591^c 2. ἵνα] C θνητον BCΔfg Orig 1,591^c Iren 279 309 Hilar 171, add τῷ G^y ζωῆς BCΔfg Orig Iren 309 Hilar, immortalitate Iren 279 3. κατεργασάμενος (καταργ. C) BC⁵ Orig 4,266^b, κατεργαζόμενος AGfg Iren 309 αὐτο τοῦτο BCΔG⁵ Orig, hoc ipsum f^g Iren θεός o CΔG, ὁ θεὸς ὁ Orig, deus qui f^g Iren, θεός B, θεὸς ὁ καὶ ε
4. audientes f 5. ἐνδημοντες BCΔ⁵ Orig 1,731^a 3,631^c 4,266^b, ἐπιλημοντες G, peregrinautes g, dum (cum g, quandiu Cypr) sumus f^g Cypr 169 Lucif 151, positi Lucif 249 τῷ σώματι BCΔGfg ος Orig Lucif, hoc saeculo Cypr ἐκδημοῦμεν BC⁵ Orig, ἀποδημοῦμεν Δ, ἀπολημοῦμεν G ὑπο G κυρίου BC⁵ Orig Cypr Lucif, θεοῦ AGfg διὰ BCΔGfg Orig 4,266^{a,b}, ex Lucif 151
6. οὐ BCΔ⁵ Orig Lucif, καὶ οὐ G^g διευδιδους G δε BC Δος, οὐν δε G, ergo vel autem g, om f Lucif 6. 7. εὐδοκοῦμεν μᾶλλον BCΔG⁵g, bonam (om f) voluntatem habentes magis f Lucif 151, εὐδοκοῦμεν Orig 1,731^b. θαρροῦντες μᾶλλον εὐδοκοῦμεν Orig 4,266^c 7. ἐκ BCΔG⁵ 1,276^d 731^b 4,266^c, a f^o Hilar 168 259 Lucif praesentes esse f^o Lucif, adesse g. manendum esse Hilar 259 κυρίον BCG⁵g Orig Lucif, θεὸν Δf 8. διὰ BCΔG⁵g, om f Lucif contendimus f^o Lucif, conlicimur g praesentes sive absentes f, absentes sive praesentes g^o Lucif 151. ἐκδημοῦντες G

culo (habituaculo F) ingemescimus (ingemisc.) grauati, eo quod nolumus expoliari, (exsp.) sed superuестiri, ut absorbeatur (absorueatur L) quod mortale est a (in F al) uita. ⁵qui autem effecit (sic F, efficit ceteri) nos in hoc ipsum deus (om al), qui dedit nobis pignus spiritus (spiritu F). (13) ⁶Audentes (Audient.) igitur semper et (om al) scientes (et sc. semp.) quoniam dum sumus in corpore peregrinamur (peraeagr.) a domino: ⁷per fidem (per fide F) enim ambulamus, et (sed) non per speciem, ⁸audemus autem et bonam uoluntatem habemus (habentes pr F) magis peregrinari a corpore et praesentes esse ad dominum (deum L al), ⁹et ideo contendimus, siue

εὐάριστοι αὐτῷ εἶναι. ¹⁰τοὺς γὰρ πάντας ἡμᾶς φανερωθῆναι δεῖ
ἔμπροσθεν τοῦ βήματος τοῦ χριστοῦ, ἵνα κομίσῃται ἕκαστος τὰ
διὰ τοῦ σώματος, πρὸς ᾧ ἔπραξεν, εἴτε ἀγαθὸν εἴτε κακόν.

¹¹Εἰδότες οὖν τὸν φόβον τοῦ κυρίου ἀνθρώπους πείθομεν,
θεῷ δὲ πεφανερῶμεθα· ἐλπίζω δὲ καὶ ἐν ταῖς συνεδήσεσιν ὑμῶν ⁵
πεφανερῶσθαι. ¹²οὐδὲ πάλιν ἑαυτοὺς ἀνισιάνομεν ὑμῖν, ἀλλὰ ἀφορ-
μὴν διδόντες ὑμῖν καυχήματος ὑπὲρ ἡμῶν, ἵνα ἔχητε πρὸς τοὺς ἐν
προσώπῳ καυχωμένους καὶ μὴ ἐν καρδίᾳ. ¹³εἴτε γὰρ ἐξέστημεν,
θεῷ· εἴτε σωφρονοῦμεν, ὑμῖν. ¹⁴ἢ γὰρ ἀγάπη τοῦ χριστοῦ συνέχει
ἡμᾶς, ¹⁵κρίναντας τοῦτο, ὅτι εἰς ὑπὲρ πάντων ἀπέθανεν· ἄρα οἱ ¹⁰
πάντες ἀπέθανον· καὶ ὑπὲρ πάντων ἀπέθανεν, ἵνα οἱ ζῶντες

3. ἴδια τοῦ 7. ὑπὲρ ὑμῶν,

1. ευαριστοι αυτω ειναι (sitis) BCΔGgς, placere illi fν Lucif
γὰρ BCΔGfgς Orig 3,266^b 549^b 612^b Lucif, om Orig 1,133 3,625^d
Cyp 296 320 vos f φανερωθῆναι BCΔGfgς Orig 2,591^c
Cyp et post διὰ Lucif, παρασιτῆναι Orig 1,133 3,612^b 625^d et 549^b
cod, παρασιτῆσαι Orig 3,549^b cod, παρασιαθῆναι idem 3,266^b
2. ενπροσθεν G 2. 3. τα δια του σωματος BCς Orig 1,133 254^a
3,549^b 612^b 625^d, α δια του σωματος ΔG, τὰ ἴδια τοῦ σώματος f
gv Orig 2,591^c 3,266^b Lucif, sui corporis propria Cyp 3. προς α
BCς Orig, prout gv, secundum quae Cyp, secundum quod f Lucif,
ᾧ Orig 2,591^c, om ΔG αγαθον BCΔGfgς Orig Lucif, bona Cyp
Hilar 125 κακον BAGς Orig 2,591^c, φανλον C Orig 1,133 254^a
3,266^b 549^b 612^b 625^d, malum fgv Lucif, mala Cyp Hilar 6. ma-
nifestos nos (n. m. g) esse fg ου BCΔGfgv, add γὰρ ε
αλλ G 7. υμιν BCΔGgς, nobis f ημιν CAGfς, υμων Bg
τοὺς] αυτοὺς A 8. μη εν B, ουκ εν ΔG, non in fgv, ου Cς
9. χριστου BAGfgς, θεου C 10. indicantes fg οτι BAGfg
et corr C, add ει υς et pr C? 11. απεθανεν BCΔfς, add χρι-
στος Gg Cyp 265

absentes siue praesentes, placere illi. ¹⁰omnes enim nos manifestari
oportet ante tribunal Christi, ut referat (reff.) unus quisque propria
corporis, prout gessit, siue bonum siue malum. (14) ¹¹Scientes ergo
timorem domini hominibus suademus, deo autem manifesti sumus:
spero autem et in conscientiis (scientiis) uestris manifestos nos (n.
m.) esse. (15) ¹²Non iterum nos commendamus uobis, sed occasionem
(occansione F) damus uobis (om F) gloriandi pro nobis, ut habeat-
is ad eos qui in facie gloriantur et non in corde. ¹³siue enim mente
excedimus (excid. F), deo, siue sobrii (sobri) sumus, uobis. ¹⁴caritas
enim Christi urget (urguet) nos, ¹⁵aestimantes (est., iudicantes V)
hoc, quoniam si unus pro omnibus mortuus est, ergo omnes mortui
sunt, et pro omnibus mortuus est [Christus], ut (om pr F) et qui ni-

μηκέτι ἑαυτοῖς ζῶσιν, ἀλλὰ τῷ ὑπὲρ αὐτῶν ἀποθανόντι καὶ ἔγερ-
 θέντι. ¹⁶ὥστε ἡμεῖς ἀπὸ τοῦ νῦν οὐδένα οἶδαμεν κατὰ σάρκα· εἰ
 καὶ ἔγνωκαμεν κατὰ σάρκα χριστόν, ἀλλὰ νῦν οὐκέτι γινώσκομεν.
¹⁷ὥστε εἴ τις ἐν χριστῷ, καὶνὴ κτίσις· τὰ ἀρχαῖα παρῆλθεν, ἰδοὺ
 γέγονεν καινὰ. ¹⁸τὰ δὲ πάντα ἐκ τοῦ Θεοῦ τοῦ καταλλάξαντος ἡμᾶς
 ἑαυτῷ διὰ χριστοῦ καὶ δόντος ἡμῖν τὴν διακονίαν τῆς καταλλα-
 γῆς, ¹⁹ὥς ὅτι Θεὸς ἦν ἐν χριστῷ κόσμον καταλλάσσων ἑαυτῷ, μὴ
 λογιζόμενος αὐτοῖς τὰ παραπτώματα αὐτῶν, καὶ θέμιμος ἐν ἡμῖν
 τὸν λόγον τῆς καταλλαγῆς. ²⁰ὑπὲρ χριστοῦ οὖν πρὸςβιούμεν, ὥς

1. μηκέτι BCAGgvs. Cyp, non f ἀπεθανοντι C. mortuo et re-
 surgenti g 2. 3. εἰ καὶ (εἰ δὲ καὶ ε et corr C, pr C incertus, καὶ
 ε Ggv) ἔγνωκαμεν κατὰ σάρκα χριστόν BCGgvs Orig 3,99^e, εἰ καὶ
 (et si f, εἰ γὰρ Orig) ἔγνωκαμεν (ἔγνωμεν Orig 3,226) χριστόν κατὰ
 σάρκα Af Orig 2,607^b 3,226^c, εἰ καὶ χριστόν ποτε κατὰ σάρκα ἔγνω-
 καμεν Orig 1,684^c 721^c 3,503^b 3. γινώσκομεν BCvs Orig, add
 κατὰ σάρκα AGfg 4. si qua fgv. εἴ τις γὰρ Orig 2,647^d τὰ
 ἀρχαῖα BCAGfgvs Orig 2,122^e, τὰ γὰρ ἀρχαῖα Orig 3,823^c, ecce
 vetera Hilar 1063 ἰδοὺ BCAGfgvs Orig 3,823^c, et Hilar
 5. γέγοναν G καινὰ BCAGfg Hilar, add τὰ (om Or) πάντα ε
 Orig ἐκ BCAGfgvs, a Hilar 978 του BCs, om AG
 6. χριστόν BCAGfgv Hilar, Ἰησοῦ Χριστοῦ ε 7. ὥς οτι BCA
 Gs, quoniam quidem fgv Hilar Θεὸς BCAs Orig 2,23^d 614^b 636^e
 4,5^e, ο Θεὸς G ἦν ἐν (add τῷ Orig 2,614) χριστῷ BCAGfgvs
 Orig Hilar 391 978, in christo erat Hilar 210 850. in christo deus
 erat Hilar 742 mundum gv Hilar, saeculum f 8. ἀσπι-
 ζόμενος G θέμιμος BCAGs, ponens g, posuit fv ἡμῖν BC
 vs, add του (om G) εὐαγγελίου AGg, add adnuntiatiouem f
 9. ὑπὲρ χριστοῦ οὖν (om Orig) BCvs Orig 1,744^a 747^e, ον (quod)
 ὑπὲρ χριστοῦ AGg, pro quo christo f 9. seq tanquam a deo ex-
 hortante g

uunt (uiunt L) iam non sibi uiuant, sed ei qui pro ipsis (omnibus)
 mortuus est et resurrexit. (16) ¹⁶Itaque (Ita) nos ex hoc (ex h. om
 pr F) neminem nouimus secundum carnem: etsi cognouimus secun-
 dum carnem Christum, sed nunc iam non nouimus. ¹⁷siqua ergo in
 Christo noua creatura, uetera transierunt, ecce facta sunt noua.
¹⁸omnia autem ex deo, qui reconciliauit nos sibi per Christum et
 dedit nobis ministerium (myst. V) reconciliationis, ¹⁹quoniam quidem
 deus erat in Christo mundum reconcilians sibi, non reputans illis
 delicta ipsorum, et posuit in nobis uerbum reconciliationis. ²⁰pro
 Christo ergo legationem (-ne) fungimur, tanquam deo exhortante (exort.)

τοῦ Θεοῦ παρακαλοῦντος δι' ἡμῶν· δεόμεθα ὑπὲρ χριστοῦ, κατα-
λάγητε τῷ Θεῷ. ²¹τὸν μὴ γόνοντα ἁμαρτίαν ὑπὲρ ἡμῶν ἁμαρτίαν
ἐποίησεν, ἵνα ἡμεῖς γινώμεθα δικαιοσύνη Θεοῦ ἐν αὐτῷ. Ἰσυνερ-
γοῦντες δὲ καὶ παρακαλοῦμεν μὴ εἰς κενὸν τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ
δέξασθαι ὑμᾶς ²(λέγει γάρ Καιρῷ δεκτῷ ἐπήκουσά σου, καὶ ἐν ⁵
ἡμέρᾳ σωτηρίας ἐβοήθησά σοι. Ἴδου νῦν καιρὸς εὐπρόσδεκτος, Ἴδου
νῦν ἡμέρα σωτηρίας), ³μηδεμίαν ἐν μηδενὶ διδόντες προσκοπήν,
ἵνα μὴ μωμηθῇ ἡ διακονία, ⁴ἀλλ' ἐν παντὶ συνιστάντες ἑαυτοὺς
ὡς Θεοῦ διάκονοι, ἐν ὑπομονῇ πολλῇ, ἐν θλίψεσιν, ἐν ἀνάγκαις, ἐν
στενοχωρίαις, ⁵ἐν πληγαῖς, ἐν φυλακαῖς, ἐν ἀκαταστασίαις, ἐν κό- ¹⁰
ποις, ἐν ἀγρυπνίαις, ἐν νηστείαις, ⁶ἐν ἀγνότητι, ἐν γνώσει, ἐν μα-
κροθυμίᾳ, ἐν χρηστότητι, ἐν πνεύματι ἀγίῳ, ἐν ἀγάπῃ ἀνυποκρίτη,

1. δι' ἡμῶν G δεόμεθα BCvs, δεόμενοι Afg Hilar 1066, αιου-
μαινοί G ὑπὲρ BCAGfvs, per g Hil καταλλάγητε BCs, κα-
ταλλάγηται AGfg Hilar 2. τῷ om G τον BCAGfgv Orig 3,
183^a 4,79^a 393^a Hilar, Τὸν γὰρ s Orig 1,383f 511^a 3,623^b Hilar
219 3. γινώμεθα BCA Orig 4,393^a, ἐν ὡμῳ G, efficeremur sv,
essemus g, γινώμεθα s 4. παρακαλοῦμεν BCvs, παρακαλοῦντες
AGfg καινόν G 5. δεξασθαι ὑμᾶς BGs, recipiatis vos g,
δεξασθαι A, excipiat f, δεξασθαι ἡμῶν C λέγει γὰρ καιρῷ B
Cvs, καιρῷ γὰρ λέγει (inquit f) AGfg. Orig 1,302^b 3,644^a Hilar 221
6. εὐπρόσδεκτος BCAs, bene acceptabile Hilar 340, δεκτός G, ac-
ceptum (-ptabile g) fg 7. νῦν BCAGfgvs, om Hilar διδόντες
BCAGfgvs, δῶτε Orig 1,302^d 8. διακονία BCs Orig, add ἡμῶν
AGfgv ἀλλὰ Orig in omnibus fgv συνιστάντες CAG, συ-
νιστανόντες B, συνιστῶντες s, commendantes f, exhibentes g. ἑαυ-
τοὺς συστημάσασθε Orig 9. διάκονοι BCGfgs Orig, διακονοὺς
Agv 10. καταστασιαίς G 11. ἐν γνώσῃ C

per nos: obsecramus pro Christo, reconciliamini (reconciliari F
al) deo. ²¹eu(m) qui non nouerat peccatum, pro nobis peccatum fecit,
ut nos efficeremur iustitia dei in ipso. ¹adiuuantes autem et exhorta-
mur (exort.) ne in uacuum gratiam (gratia FL al) dei recipiatis. ²ait
enim Tempore accepto exaudiui te, et in (om L) die (diem) salutis
adiuuaui (adiuui) te. (17) Ecce nunc tempus acceptabile, ecce nunc
dies salutis. ³nemini dantes ullam offensionem (om al), ut non uitu-
peretur ministerium nostrum (om al), ⁴sed in (om pr F) omnibus
exhibeamus (exib.) nosmet ipsos sicut dei ministros, in multa patien-
tia, in tribulationibus, in necessitatibus, in angustiis, ⁵in plagis, in
carceribus, in seditionibus, in laboribus, in uigiliis, in ieiuniis (iei-
unis), ⁶in castitate, in scientia, in longanimitate, in suauitate, in spi-
ritu sancto (in sp. s. in suau. F), in caritate non ficta, ⁷in uerbo

τὴν λόγῳ ἀληθείας, ἐν δυνάμει Θεοῦ, διὰ τῶν ὑπλῶν τῆς δικαιοσύνης τῶν δεξιῶν καὶ ἀριστερῶν, ⁸διὰ δόξης καὶ ἀτιμίας, διὰ δυσφημίας καὶ εὐφημίας, ὡς πλάνοι καὶ ἀληθεῖς, ⁹ὡς ἀγνοούμενοι καὶ ἐπιγινωσκόμενοι, ὡς ἀποθνήσκοντες καὶ ἰδοὺ ζῶμεν, ὡς παι-
¹⁰δεύόμενοι καὶ μὴ θανατούμενοι, ¹⁰ὡς λυπούμενοι ἀλλὰ δὲ χαίροντες, ὡς πτωχοὶ πολλοὺς δὲ πλουτίζοντες, ὡς μηδὲν ἔχοντες καὶ πάντα κατέχοντες.

¹¹Τὸ στόμα ἡμῶν ἀνέωγεν πρὸς ὑμᾶς, Κορίνθιοι, ἡ καρδιά ἡμῶν πεπλάτνται· ¹²οὐ στενοχωρεῖσθε ἐν ἡμῖν, στενοχωρεῖσθε δὲ
¹³ἐν τοῖς σπλάγχνοις ὑμῶν· ¹³τὴν δὲ αὐτὴν ἀντιμισθίαν (ὡς τέκνοις λέγω) πλατύνθητε καὶ ὑμεῖς. ¹⁴μὴ γίνεσθε ἐτεροζυγοῦντες ἀπίστοις·

2. των δεξιων και αριστερων BCAGς Orig 1,302^f, a dextris et (add a g) sinistris fgv et iguobilitatem gv, in novitatem f. Orig 2,302^f
 3. ἀληθεῖς] Orig 1,303^a, αληθείας C qui ignoramur (vel -mus g) fg 4. ἐπιγινωσκομενοι BCAGς (Orig 1,303^a), cognoscimus f αποθνησκομνντεσνοι G ἰδου BCΔfgς, εἰτε G ὡς παι-
 δευομενοι BCς, παιδευόμεθα μὲν Orig 1,303^a, ὡς πειραζόμενοι A G, ut (et f) temptati fg 5. και μη θανατουμενοι BCAGς, et (ut f) non inortificati fgv, οὐ θανατούμεθα δὲ Orig καὶ ὁμοιού-
 μεθα λυπουμένοις ὡς χαίροντες Orig 6. πτωχοι BCAGς Orig 2,592^d, et egentes f μιθεν G 8. κορινθιοι BCΔfς Orig 2,825^c, ω κορινθιοι Ggv 9. στενοχωρεισθε δε BAGfgς Orig 2,558^c 801^c, sed angustiamini Hil 282, στενοχωρεισθε C 10. τοις σπλαγχνοις (σπλαγχοις C) υμων BCAGfgς Orig, vobis Hil
 11. πλαγυνθητε και υμας G. Orig 2,558^d μη γινεσθε BCΔς, και μη γινεσθαι G, et non vel ne sitis g, nolite v Cyr 323 Lucif 24, et nolite f iugum ducere fv Lucif, subiugati vel -gantes vel esse g, coniungi Cyr απιστοις BCΔς, μετα απιστων Gfgv Cyr Lucif

ueritatis, in uirtute dei, per arma iustitiae a dextris et [a L al] sinistris, ⁸per gloriam et ignobilitatem (-te F), per infamiam et bonam famam, ut seductores et neraces, ⁹sicut qui (om al) ignoti et cogniti (cognoti), quasi morientes et ecce uiuimus, ut castigati et non mortificati, ¹⁰quasi tristes, semper autem gaudentes, sicut egentes, multos autem locupletantes, tamquam nihil habentes et omnia possidentes. (18) ¹¹O nostrum patet ad uos, o Corinthii (Chorinthi F, Corinthi al), cor nostrum dilatatum est. ¹²non angustiamini in nobis, remunerationem, tamquam filiis dico, dilatamini et uos. ¹³nolite iugum

τίς γὰρ μετοχή δικαιοσύνης καὶ ἀνομία, ἢ τίς κοινωνία φωτὶ πρὸς σκότος; ¹⁵τίς δὲ συμφώνησις χριστοῦ πρὸς βελίαλ, ἢ τίς μερὶς πιστῶ μετὰ ἀπίστων; ¹⁶τίς δὲ συγκατάθεσις ναῶ θεοῦ μετὰ εἰδωλῶν; ἡμεῖς γὰρ ναὸς θεοῦ ἐσμὲν ζῶντος, καθὼς εἶπεν ὁ θεὸς ὅτι ἐνοικήσω ἐν αὐτοῖς καὶ ἐμπεριπατήσω, καὶ ἔσομαι αὐτῶν θεός, καὶ αὐτοὶ ἔσονται μου λαός. ¹⁷Διὸ ἐξέλθατε ἐκ μέσου αὐτῶν καὶ

4. ἑμεῖς ἐστὲ

1. τίς (της G) γὰρ BCΔGfgvs Orig 2,127f 805^d 3,136^e Hilar 522 Lucif 24, quis autem Cyp 323. οὐκ ἔστι Orig 1,239f μετοχῇ BCΔGz Orig 1,239f 2,805^d 3,136^e, participatio fgv Lucif et add est Cyp Hilar, συμφωνία Orig 2,127f δικαιοσύνη ... κοινωνία omi Hilar δικαιοσυνη και ανομια BCz Orig 1,239f 2,805^d 3,136^e Cyp, δικαιοσυνης και ἀνομίας (αδικίας Δ) Δ Orig 2,127f, δικαιοσυνης μετὰ ἀνομίας G, iustitiae cum iniquitate fgv Lucif ἡ τίς (της G) BCΔGfgv Cyp Lucif, τίς δὲ z, τίς Orig 3,136^e. οὐδὲ Orig 1, 239f φωτὶ BCΔGzvs Orig Cyp Hilar 522, lucis fg Lucif 24
1. 2. προσκοτος C 2. τίς (της G) δὲ BCΔGfgvs Lucif, τίς γὰρ Orig 4,453^d. οὐδέμιν γὰρ Orig 4,443^e. οὐδὲ idem 1,239f συμφωνήσις BCΔfvs Orig Lucif, συμφωνη εις G, convenientia vel communicatio in g χριστου BCfv Orig 4,443^e 453^d Lucif, χριστω ΔGgz Orig 1,239f βελιαλ Bgvs Lucif, βελιαρ Cn Orig 1,239f 4,304^e 443^e 453^d, βελιαβ Gf, βελιαν Δ ἡ της G 3. πιστω CΔGfgvs Lucif, πιστου B της δε συγκαταθεσις G Orig 4,304^e
4. ἡμεῖς γὰρ ναὸς θεοῦ ἐσμὲν BΔf, ὑμεῖς γὰρ ναὸς θεοῦ ἐστε CG gz, vos enim estis templum dei v Lucif 24 καθὼς εἶπεν ὁ θεὸς BCz, λέγει γὰρ ὁ θεὸς ΔGfg, sicut scriptum est Lucif ὅτι BCΔ Gfgvs Lucif 24 bis et 239, et Hilar 269 282 288 5. ἐν αὐτοῖς (his Hīl) καὶ ἐμπεριπατήσω (ἐνπ. CG) BCΔGz Orig 2,129^a et add ἐν αὐτοῖς Orig 4,233^d Hilar 282 288, καὶ ἐμπεριπατήσω ἐν αὐτοῖς Orig 3,461^b Hilar 269, in illis et inter eos (illos) ambulabo fg Lucif 24 bis et 239 ἔσομαι BCΔGfgvs Orig 2,129^a 4,233^d Lucif, ego ero Hilar 288 αὐτῶν BCΔfvs Hilar Lucif, αὐτοῖς Gg Orig
6. μου BC, μοι ΔGfgvs Orig Lucif 24 bis et 239 ἐξέλθατε BC G, ἐξέλθετε z μεσσου G

ducere cum infidelibus: quae enim participatio iustitiae cum iniquitate (-tem F), aut quae societas luci (lucis) ad tenebras? ¹⁵quae (qui) autem conventio Christi ad Belial (Beliar F, Bellialh al), aut quae pars fidei cum infidele? ¹⁶qui autem consensus templo dei cum idolis? vos enim estis templum dei vivi (u. d.), sicut dicit deus quoniam inhabitabo in illis et inambulabo (in. inter eos F, inter eos amb. al), et ero illorum deus, et ipsi erunt mihi populus. ¹⁷Propter

ἀφορίσθητε, λέγει κύριος, καὶ ἀκαθάarton μὴ ἄπτεσθε· κἀγὼ εἰσδέξομαι ὑμᾶς, ¹⁸καὶ ἔσομαι ὑμῖν εἰς πατέρα, καὶ ὑμεῖς ἔσεσθέ μοι εἰς υἱοὺς καὶ θυγατέρας, λέγει κύριος παντοκράτωρ. ¹ταύτας οὖν ἔχοντες τὰς ἐπαγγελίας, ἀγαπητοί, καθαρίσωμεν ἑαυτοὺς ἀπὸ παν-
²τὸς μολυσμοῦ σαρκὸς καὶ πνεύματος, ἐπιτελοῦντες ἀγιωσύνην ἐν φόβῳ Θεοῦ.

²Χωρήσατε ἡμᾶς· οὐδένα ἔδικήσαμεν, οὐδένα ἐφθίραμεν, οὐδένα ἐπλειονετήσαμεν. ³πρὸς κατάκρισιν οὐ λέγω· προείρηκα γὰρ ὅτι ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν ἔστι εἰς τὸ συναποθανεῖν καὶ συνζῆν.
¹⁰ ⁴πολλή μοι παρησία πρὸς ὑμᾶς, πολλή μοι καύχησις ὑπὲρ ὑμῶν· πεπλήρωμαι τῇ παρακλήσει, ὑπερπερισσεύομαι τῇ χαρᾷ ἐπὶ πάσῃ τῇ θλίψει ἡμῶν. ⁵καὶ γὰρ ἐλθόντων ἡμῶν εἰς Μακεδονίαν οὐδεμίαν ἔσχεν ἄνεσιν ἢ σὰρξ ἡμῶν, ἀλλ' ἐν παντὶ θλιβόμενοι· ἔξωθεν

13. ἄνεσιν ἔσχηκεν

1. ἀφορίσθητε *G* ab immundo *g* ἀπτεσθε (-σθαι *G*) *BCA Gς*, tangamini *g*, tetigeritis *fv* *Lucif* 24 bis 2. εἰς πατέρα *G*, in patre *g* εἰσεσθε (-σθαι *G*) μοι *BCAGfgς*, mihi eritis *Lucif* 4. ἐχονταίς *G* 5. ἀγιωσύνην *G* 7. 8. ἐφθίραμεν οὐδένα *BA Gς* *Iren* 263 et corr *C*, corrumpimus neminem *f* 8. πρὸς κατάκρισιν οὐ λέγω *BC*, ου πρὸς κατακρισιν λέγω *AGfgς* 9. ἡμῶν *BCAGfgς*, vestris *g* ἔστι *CAGfgς*, om *B* καὶ *BCAGς*, et ad *fv* συνζῆν *CG*, συζῆν *ς* 10. ὑμᾶς *BCGς*, add ἐστὶν *Af* μοι *BCAGς*, om *fv* 11. τῇ χαρᾷ *CAGfgς*, ἐν τῇ χαρᾷ *B* [ἐπὶ] in *fgv* 11. 12. πάσῃ τῇ (om *G*) *BCGς*, πάσῃ τῇ πολλῇ *A*, multa *f* 12. ἐλθόντων ἡμῶν *C*, cum venissemus *f*, venientibus nobis *g* 13. ἔσχεν (ἐσχηκεν *Aς*) ἄνεσιν *BAς*, ἀνεσιν ἔσχεν *G*, ἀνεσιν ἐσχηκεν *C*, requiem habuit (habunt *f*) *fgv* in omnibus *fg* θλιβόμενοι *BCAGς*, tribulationem passi *g*, tribulatio *f*

quod exite de medio eorum et separamini, dicit dominus, et immundum ne tetigeritis: et (om *al*) ego recipiam uos, ¹⁸et ero uobis (uos) in patrem, et nos eritis mihi in filios et filias, dicit dominus omnipotens. (19) ¹Has igitur (ergo) habentes promissiones (promissionis), carissimi, mundemus nos ab omni inquinamento carnis et spiritus, perficientes sanctificationem in timore dei (Christi). ²capite (capete) nos: neminem laesimus (lesimus *L*, lessinus *al*), neminem corrumpimus (corrumpimus *al*, corrumpimur *L*), neminem circum uenimus. ³non ad condemnationem dico: praedixi enim quod in cordibus nostris estis (eritis) ad conuiniendum, (comor.) et ad conuiuendum (conuiuendum). (20) ⁴Multa mihi fiducia est apud (apud) uos, multa mihi (om *al*) gloriatio pro uobis: repletus sum consolatione (-onem *F*), super abundo gaudio in omni tribulatione nostra. ⁵nam et cum uenissemus [in *L al*] Machedonian (Maced.), nullam requiem habuit caro nostra, sed omnem tribulationem passi [sumus]: foris pugnae,

μάχαι, ἴσωθιν φόβοι. ⁶ἀλλ' ὁ παρακαλῶν τοὺς ταπεινοὺς παρεκά-
 λεισιν ἡμᾶς ὁ Θεὸς ἐν τῇ παρουσίᾳ Τίτου· τοῦ μόνου δὲ ἐν τῇ
 παρουσίᾳ αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ παρακλήσει ἣ παρεκλήθη ἐφ' ὑ-
 μῖν, ἀναγγέλλων ἡμῖν τὴν ὑμῶν ἐπιπόθησιν, τὸν ὑμῶν ὀδυρμόν,
 τὸν ὑμῶν ζῆλον ὑπὲρ ἐμοῦ, ὥστε με μᾶλλον χαρῆναι. ⁸ὅτι εἰ καὶ ⁵
 ἐλύπησα ὑμᾶς ἐν τῇ ἐπιστολῇ, οὐ μεταμέλομαι. εἰ καὶ μετεμε-
 λόμην, βλέπω [γὰρ] ὅτι ἡ ἐπιστολὴ ἐκείνη εἰ καὶ πρὸς ὥραν ἐλύ-
 πησιν ὑμᾶς, ⁹νυν χαίρω, οὐχ ὅτι ἐλυπήθητε, ἀλλ' ὅτι ἐλυπήθητε
 εἰς μετάνοιαν· ἐλυπήθητε γὰρ κατὰ Θεόν, ἵνα ἐν μηδενὶ ζημιω-
 θῇτε ἐξ ἡμῶν. ¹⁰ἡ γὰρ κατὰ Θεὸν λύπη μετάνοιαν εἰς σωτηρίαν ¹⁰
 ἀμεταμέλητον ἐργάζεται, ἣ δὲ τοῦ κόσμου λύπη θάνατον κατερ-
 γάζεται. ¹¹ἰδοὺ γὰρ αὐτὸ τοῦτο τὸ κατὰ Θεὸν λυπηθῆναι πόσην

2. ο BΔGς, om C ἐν (ἐπε C) τη παρουσια BΔGgς, in ad-
 ventum fν δε BΔfς, om Gg 2.3. ἐν τη παρουσια BΔGg
 ςς, in adventum fν 3. in consolationem f η παρεκλήθη BCG
 fgς, ην παρεκλήθην Δ in vobis fg 4. επιποθον G, deside-
 rium vel ineroem g ὀδυρμόν] moerorem f, fletum gν 5. με
 μαλλον χαρηναι BCς, μαλλον με χαρηναι Δ, μαλλον χαρηναι μαι
 G 6. επιστολη BCς, add μου ΔGfg ι CΔGfgς, ιι δε B
 μετελομην Δ 7. βλέπω BΔf, add γαρ CGgς 7.8. ελυπησιν
 νμας BΔfς, νμας ελυπησιν Ggν 8. νυν BCGgς, om Δf
 10. 11. εις σωτηριαν αμεταμελητον (stabilem) BΔGfgς Orig 4,
 177^c, ἀμετάβλητον εις σωτηρίαν Orig 3,311^f 11. εργαζεται B
 CΔ Orig 4,177^c 372^e, κατεργαζεται Gς Orig 3,311^f η δε του
 BΔGgς, nam huius f κόσμου] Orig 3,679^b, mundi g, saeculi
 fgv 12. αυτο τουτο BΔGς, hoc ipsum fgv λυπηθηναι BC
 Gg, add νμας Δfς

intus timores. ⁶sed qui consolatur humiles, consolatus est [et F] nos
 deus in aduentu (-tum. F al) Titi; ⁷non solum autem (om al) in ad-
 ventu (-tum F) eius, sed etiam in solacio quo consolatus est (om
 al) [nos] in vobis (nobis pr F), referens nobis (vobis) vestrum de-
 siderium, uestrum fletum, uestram aemulationem (emul.) pro me, ita
 ut magis gauderem. ⁸quoniam etsi contristavi (-bi) vos in epistula,
 non me paenitet. etsi paeniteret (pen.), uidens [enim F al] quod
 epistula illa etsi ad horam (oram) uos contristauit, ⁹nunc gaudeo
 (gaudio), non quia contristati estis, sed quia contristati estis ad pae-
 nitentiam (-ia F): contristati enim estis secundum deum, ut in nullo
 detrimentum patiamini ex nobis. ¹⁰quae enim secundum deum tristi-
 tia est, paenitentiam in salutem stabilem operatur, saeculi (sec.) au-
 tem tristitia (-am F) mortem operatur. ¹¹ecce enim hoc ipsum, se-
 cundum deum contristari uos, quantum in uobis operatur sollicitudi-

κατειργάσατο [ἐν] ὑμῖν σπουδὴν· ἀλλὰ ἀπολογίαν, ἀλλὰ ἀγανάκτη-
 σιν, ἀλλὰ φόβον, ἀλλὰ ἐπιπόθησιν, ἀλλὰ ζῆλον, ἀλλὰ ἐκδίκησιν.
 ἐν παντὶ συνειστήσατε ἑαυτοὺς ἄγνους εἶναι [ἐν] τῷ πράγματι. ¹²Ἄρα
 εἰ καὶ ἔγραψα ὑμῖν, οὐχ ἕνεκεν τοῦ ἀδικήσαντος οὐδὲ ἕνεκεν τοῦ
¹³ἀδικηθέντος, ἀλλ' ἕνεκεν τοῦ φανερωθῆναι τὴν σπουδὴν ὑμῶν τὴν
 ὑπὲρ ἡμῶν πρὸς ὑμᾶς ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ. ¹⁴διὰ τοῦτο παρακεκλή-
 μιθα· ἐπὶ δὲ τῇ παρακλήσει ἡμῶν περισσοτέρως μᾶλλον ἐχάρημεν
 ἐπὶ τῇ χαρᾷ Τίτου, ὅτι ἀναπέπαιται τὸ πνεῦμα αὐτοῦ ἀπὸ πάντων
 ἔμῶν, ¹⁵ὅτι εἴ τι αὐτῷ ὑπὲρ ὑμῶν κεκαυχῆμαι, οὐ κατησχύνθη,
¹⁶ἀλλ' ὥς πάντα ἐν ἀληθείᾳ ἐλαλήσαμεν ὑμῖν, οὕτως καὶ ἡ καύχη-
 σις ὑμῶν ἢ ἐπὶ Τίτου ἀλήθεια ἐγενήθη, ¹⁷καὶ τὰ σπλάγχνα αὐτοῦ

5. ἡμῶν 10. πάντοτε ὑμῖν ἐν ἀληθείᾳ ἐλαλήσαμεν,

1. κατειργάσατο *A* ἐν *CGgu*, *om Bafz* ἀλλὰ *ap. αλλα BCD*
ς, αλλ ap. αλλ G 2. ἀλλ ἐπιπόθησιν *G* ἀλλὰ *εκδ. BAG,*
αλλ εκδ. Cς 3. in omnibus *fgu* ἐν *Bfz, om CAGgu* 4. εἰ
 καὶ (et si) ἔγραψα ὑμῖν *BCAGguς, si scripsi f* οὐκ *C* ἕνεκεν
BCAG, εἵνεκεν *ς* 4. 5. ἀδικησαντος (add *αλλ B*) οὐδὲ ἕνεκεν
 του ἀδικηθέντος *BCGfguς, ἀδικηθέντος οὐδὲ εἵνεκεν του ἀδικη-*
σαντος A 5. ἀλλ ἕνεκεν *CAG,* ἀλλὰ ἕνεκεν *B,* ἀλλ' εἵνεκεν *ς,*
sed propter g, sed ut f 5. 6. ὑμῶν τὴν ὑπὲρ ἡμῶν *CA,* ἡμῶν
 τὴν ὑπὲρ ἡμῶν *Gfg, ἡμῶν τὴν ὑπὲρ ὑμῶν Bς* 6. τοῦτο *BCAG*
fuς, add et g 7. ἐπὶ] in *fgu* δὲ *BCAGfgu, om ς* ἡμῶν *B*
CAGfgu, ὑμῶν ς περισσοτέρως (-ρον *C*) *BCAGfgu, add δὲ ς*
 8. reflectus est *gu, perfectus est f* 9. αὐτῷ *BCAGguς, apud illum*
fu ὑπὲρ (de) ὑμῶν κεκαυχῆμαι *BCAfuς, κεκαυχῆμαι ὑπὲρ (de)*
υμῶν Gg 10. ἀλλ *BAGς, αλλα C* πάντα *Bafguς, παντοτε*
CGg ἐν ἀληθείᾳ ἐλαλήσαμεν ὑμῖν *BGguς, υμῖν ἐν ἀληθείᾳ ἐλα-*
λήσαμεν CAfu οὕτως *BCG, οὕτω ς* *gloriatio fu, gloria g*
 11. ὑμῶν *B, ἡμῶν AGfguς* ἡ (*om B*) ἐπὶ τιτον *BCς, ἡ προς*
 (ad) τιτον *AGfgu*

nam; sed defensionem, sed indignationem, sed timorem, sed deside-
 rium, sed aemulationem (emul.), sed vindictam. in omnibus exhibu-
 istis (exib.) uos incontaminatos esse negotio. ¹²igitur etsi scripsi
 (scripsi) uobis, non propter eum qui fecit iniuriam, nec propter eum
 (om al) qui passus est, sed ad manifestandam sollicitudinem nostram,
 quam pro uobis habemus ad uos coram deo. ¹³ideo consolati sumus:
 in consolatione autem nostra (nostram *F*) abundantius magis (om
 al) gauisi sumus super gaudium Titi, quia reflectus (reff.) est spi-
 ritus eius ab omnibus uobis, ¹⁴et siquid apud (apud *F*) illum de uo-
 bis gloriatus sum, non sum confusus, sed sicut omnia uobis in ueri-
 tate (-ti) locuti (loqui) sumus, ita et gloriatio nostra quae fuit ad
 Titum ueritas facta est, ¹⁵et uiscera eius abundantius in uos (uobis

περισσοτέρως εἰς ὑμᾶς ἐστὶν ἀναμνησθεμένου τὴν πάντων ὑμῶν ὑπακοήν, ὡς μετὰ φόβου καὶ τρόμου ἐδέξασθε αὐτόν. ¹⁶χαίρω, ὅτι ἐν παντὶ θαρρῶ ἐν ὑμῖν.

¹Γνωρίζομεν δὲ ὑμῖν, ἀδελφοί, τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ τὴν δεδομένην ἐν ταῖς ἐκκλησίαις τῆς Μακεδονίας, ²ὅτι ἐν πολλῇ δοκιμῇ ὁ θλίψεως ἢ περισσεύει τῆς χαρᾶς αὐτῶν καὶ ἡ κατὰ βάρους πτωχεία αὐτῶν ἐπερίσσευσεν εἰς τὸ πλοῦτος τῆς ἀπλότητος αὐτῶν, ³ὅτι κατὰ δύναμιν (μυτηρῶ) καὶ παρὰ δύναμιν, ἀνθαίρετοι, ⁴μετὰ πολλῆς παρακλήσεως δεδομένοι ἡμῶν τὴν χάριν καὶ τὴν κοινωνίαν τῆς διακονίας τῆς εἰς τοὺς ἁγίους, ⁵καὶ οὐ καθὼς ἡλπίσαμεν, ἀλλ' ἐ-
αυτοὺς ἔδωκαν πρῶτον τῷ κυρίῳ καὶ ἡμῖν διὰ θελήματος Θεοῦ, ⁶εἰς τὸ παρακαλεῖσθαι ἡμᾶς Τίτον, ἵνα καθὼς προεινῆρξαιτο, οὕτως καὶ ἐπιτελέσῃ εἰς ὑμᾶς καὶ τὴν χάριν ταύτην. ⁷ἀλλ' ὥσπερ ἐν παντὶ

1. εἰς ὑμᾶς BCAGvs, in vobis fgv rememorantes f 2. χαίρω BCAGfsv, add οὖν ε 3. in omnibus fgv 6. tribulationis vel -ne g κατὰ βάρους (βαθός A) BCAGς, profunda fg 7. εἰς το πλοῦτος BC, εἰς τον πλουτον AGς, in divitiis fg 8. κατὰ δύναμιν BCAGfvs, pro viribus g παρὰ δύναμιν BCAG, ἐπὶ δύν. ε, supra virtutem fv, pro viribus vel ultra vires g sua sponte f, voluntarii fuerunt gv 9. post πολλῆς tres fecit litteras deletas C praecatione vel adhortatione g, prece f θυμομενοι G κοινο- νιαν G 10. ἁγίους BCAGfsv, add ἐδέξασθαι ἡμᾶς ε ἡλπίσα- μιν CΔς, ἐλπίσαμεν G, ἡλπίκαμεν B, speravimus gv, speramus f ἀλλ BGς, ἀλλὰ CA 11. καὶ BCAGς, deinde fv, deinde et g 12. προεινῆρξαιτο CAGς, ἐνῆρξαιτο B οὕτως CG, οὕτω ε 13. εἰς ὑμᾶς BCAGς, in vobis f ὥσπερ BCAGς, add sem- per f in omnibus fgv

V al) sunt, remiscntis (-tes F al) omnium uestrum oboedientiam (-tium), quomodo cum timore et tremore excepistis eum (illum). ¹⁶gaudeo, quod in omnibus confido in vobis. (21) ¹Notam autem facimus (faciemus pr F, feci al) vobis, fratres (om pr F), gratiam dei quae data est in ecclesiis (-sis) Macedoniae (Mached. F), ²quod in multo experimento tribulationis [eorum F] abundantia (abundant) gaudi- dii (gaudi L, gaudia al) ipsorum et altissima paupertas eorum abunda- nit in diuitias simplicitatis eorum, ³quia secundum uirtutem, testimonium illis reddo, et supra uirtutem uoluntarii fuerunt, ⁴cum multa exhor- tatione (exort.) obsecrantes nos gratiam et communicationem (com- mon,) ministerii quod fit in sanctos, ⁵et non sicut sperauimus, sed semet ipsos dederunt primum domino, deinde nobis per uoluntatem dei, ⁶ita ut rogaremus (rogamus) Titum, ut (et pr F al) quem ad- modum coepit, ita et (om al) perficiat in uos (nos F al) etiam gratiam [dei] istam. (22) ⁷Sed sicut in omnibus (in o. sicut) abun-

περισσεύετε, πίστει καὶ λόγῳ καὶ γνώσει καὶ πάσῃ σπουδῇ καὶ τῇ
 εἰς ὑμῶν ἐν ἡμῖν ἀγάπῃ, ἵνα καὶ ἐν ταύτῃ τῇ χάριτι περισσεύητε.
 οὐ κατ' ἐπιταγὴν λέγω, ἀλλὰ διὰ τῆς ἐτέρων σπουδῆς καὶ τὸ τῆς
 ὑμετέρης ἀγάπης γνήσιον δοκιμάζων ⁹(γινώσκετε γὰρ τὴν χάριν
 τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ χριστοῦ, ὅτι δι' ὑμᾶς ἐπλώχευσεν πλούσιος
 ὢν, ἵνα ὑμεῖς τῇ ἐκείνου πτωχείᾳ πλουτήσητε), ¹⁰καὶ γνώμην ἐν τούτῳ
 δίδωμι. τοῦτο γὰρ ὑμῖν συμφέρει, οἵτινες οὐ μένον τὸ ποιῆσαι ἀλλὰ
 καὶ τὸ θέλειν προειήρξασθε ἀπὸ πέρυσσι· ¹¹νυνὶ δὲ καὶ τὸ ποιῆσαι
 ἐπιτελέσατε, ὅπως καθάπερ ἡ προθυμία τοῦ θέλειν, οὕτως καὶ τὸ
¹²ἐπιτελέσαι ἐκ τοῦ ἔχειν. ¹²εἰ γὰρ ἡ προθυμία πρόκειται, καθὼς ἂν

1. 2. τῇ εἰς ὑμῶν (ἡμῶν B) ἐν ἡμῖν (ὕμιν B) BCΔG⁵, insuper vestra
 in nos fg 2. ἵνα καὶ BCΔG⁵gvs, et ut f περισσεύητε BC⁵,
 περισσεύοσθαι AG 3. κατ' ἐπιταγὴν BCΔG⁵, quasi imperans f
 gv τῆς ἐτέρων σπουδῆς BCG⁵vs, τὴν ἐτέρων σπουδὴν Δfgv
 4. ingenium fv, bonum g δοκιμάζων BCΔG⁵fgvs, δοκιμαζῶ G
 3. χριστοῦ CΔG⁵fgvs, om B Hilar 228 532 ὑμᾶς BΔG⁵fgvs,
 ἡμᾶς C. ἐπλώχευσεν δι' ἡμᾶς Orig 2,593^a (3,742^d) 6. ὑμεῖς τῇ
 (τῇ.. C) ἐκείνου πτωχεῖα πλουτήσητε (-τίσητε C) BC⁵, τῇ αὐτοῦ
 illius fv, in illius g) πτωχεῖα ὑμεῖς πλουτήσητε ΔGfgv, ἡμεῖς πλου-
 τήσωμεν τῇ αὐτοῦ πτωχείᾳ Orig 2,593^a. τῇ πτωχείᾳ αὐτοῦ Orig
 3,742^d 7. συμφέρει G οἵτινες BCΔfvs, οἱ Gg προειήρ-
 ξασθε BC⁵, ἐνῆρξασθαι AG, coepistis gv, coepistis laborare f
 8. πέρυσσι (-σιν pr C?) BC⁵, περὺν AG facto gv, facie f
 9. ἡ προθυμία τὸν (τὸ Δ) θέλειν BCΔG⁵, animus est voluntatis f,
 prompta est in vobis voluntas g οὕτως CG, οὕτω ⁹ 9. 10. per-
 ficiendi fg 10. ex habentia vel ex eo quod habetis g, ex abun-
 dantia f γὰρ BCΔG⁵fgvs, om Cypr 304 voluntas prompta (vel
 praeposita g) est g Cypr, promptus animus est f εἰαν BC⁵, ἀν
 AG

dati, fide et sermone et scientia et omni (om al) sollicitudine, et
 (om corr L) [insuper pr F et corr L] [et corr L] caritate uestra
 in nos, ut et in hac gratia abundetis (hab.). ⁹non quasi imperans (inp.
 F) dico, sed (om al) per (propter) aliorum sollicitudinem etiam
 uestrae caritatis ingenium bonum conprobans (ing. probans): ⁹scitis
 enim gratiam domini nostri Iesus Christi, quoniam propter uos ege-
 nus factus est, cum esset dives, ut illius inopia uos diuites essetis:
¹⁰et consilium in hoc do. hoc enim uobis utile est, qui non solum
 facere sed et uelle coepistis ab anno priore: ¹¹nunc uero et facto
 perficite, ut quem admodum (ammod.) promptus (prumptus) est ani-
 mus (anima) uoluntatis, ita sit et perficiendi ex eo quod habetis.
¹²si enim uoluntas prompta [est LV] (prumpta est uol.), secundum

ἔχη, ἐμπρόσδεκτος, οὐ καθὼ οὐκ ἔχει. ¹³οὐ γὰρ ἵνα ἄλλοις ἄνεις, ὑμῖν θλίψις, ἀλλ' ἐξ ἰσότητος· ἐν τῷ νῦν καιρῷ τὸ ὑμῶν περισσεύμα εἰς τὸ ἐκείνων ὑστέρημα, ¹⁴ἵνα καὶ τὸ ἐκείνων περισσεύμα γένηται εἰς τὸ ὑμῶν ὑστέρημα, ὅπως γένηται ἰσότης, ¹⁵καθὼς γέγραπται Ὁ τὸ πολὺ οὐκ ἐπλεόνασεν, καὶ ὁ τὸ ὀλίγον οὐκ ἧλατ-
τόνησεν.

¹⁶Χάρις δὲ τῷ Θεῷ τῷ διδόντι τὴν αὐτὴν σπουδὴν ὑπὲρ ὑμῶν ἐν τῇ καρδίᾳ Τίτου, ¹⁷οὗτι τὴν μὲν παράκλησιν ἰδέξατο, σπουδαί-
τερος δὲ ὑπάρχων ἀνθαίρετος ἐξῆλθεν πρὸς ὑμᾶς. ¹⁸συνεπέμψαμεν δὲ μετ' αὐτοῦ τὸν ἀδελφόν, οὗ ὁ ἔπαινος ἐν τῷ εὐαγγελίῳ διὰ ¹⁹πασῶν τῶν ἐκκλησιῶν ¹⁹(οὐ μόνον δέ, ἀλλὰ καὶ χειροτονηθεὶς ὑπὸ
τῶν ἐκκλησιῶν συνέκδημος ὑμῶν ἐν τῇ χάριτι ταύτῃ τῇ διακο-

1. *εχη BΔG et pr C?*, habet *fgv*, habuerit *Cypr*, *εχη τις ε et corr C*
εμπροσδεκτος BΔGε, *acceptus est f*, *bene acceptum est g*, *accep-*
tabile est Cypr *εχει BCfvs*, habuerit *Cypr*, *εχει τις ΔGg* *ου*
γὰρ ἵνα BΔGfgvs, neque sit *Cypr* 2. *υμιν BCf*, add *δε ΔGg*
vs Cypr 304 *ισοσότητος G*, *aequitate f* 3. *εις το εκεινων*
υστερημα BΔGfgs Orig 4,41^c, *illorum inopiam suppleat v Cypr*
304 *καὶ τὸ ἐκείνου Orig* 4. *γενηται (sit) εἰς το υμων υστι-*
ρημα BΔGfgs Orig, *vestrae inopiae sit supplementum g Cypr*
fiat fgv, sit *Cypr* *ισοσότης G*, *aequitas g* 5. neque is qui mul-
tum ampliatur neque is qui minus deminorat *Iren* 50 *πολυ (πολλυ*
G) BΔGfgs, add habuit *Cypr* *ὁ alterum om G* *ηλατ-*
τονησε Bε 7. *διδοντι BCε*, danti *g*, *δοντι ΔGfv*, add *τιμιν C*
11. *αλλη (verum) και BΔGfgvs*, sed *f* *ordinatus est g* 12. *συ-*
νέκδημος] comes *fg* *τιμων BCGfgs*, add *εγενετο Δ* *εν τη (om*
C) χαριτι ταυτη BC, *συν τη χαριτι ταυτη ΔGg*, cum hac gratia *f*

id quod habet, accepta est, non secundum quod non habet. ¹³non enim ut aliis sit remissio (remissio), vobis autem tribulatio (n. a. t. om pr F), sed [et L] ex aequalitate: in praesenti tempore (in hoc t. pr. F) vestra abundantia (hab.) illorum inopiam (-pia F) suppleat, ¹⁴ut et illorum abundantia (hab.) vestrae inopiae (-pia) sit supplementum (subpl.), ut fiat aequalitas (-tatis), ¹⁵sicut scriptum est Qui multum [habet F al, habuit al], non abundavit (hab.), et qui modicum, non minoravit (-bit F al). ¹⁶gratias autem deo, qui dedit eandem sollicitudinem pro vobis in corde Titi, ¹⁷quoniam exhortationem (exort. al, consolationem F) quidem (om F) suscepit (suscipit al, accepit F), sed cum sollicitior esset, sua voluntate (cum sit autem sollicitior voluntarius F) profectus est ad nos. ¹⁸misimus autem (etiam L al) cum illo fratrem [nostrum F], cuius laus est (om al) in euangelio (in eu. est F) per omnes ecclesias: ¹⁹non solum autem, sed et (verum etiam F al) ordinatus [est om F al] ab ecclesiis (-sis al, -sias F) comes peregrinationis nostrae in hac gratia quae ministra-

νουμένη ὑφ' ἡμῶν πρὸς τὴν τοῦ κυρίου δόξαν καὶ προθυμίαν ἡμῶν), ²⁰στελλόμενοι τοῦτο, μή τις ἡμῶς μωμήσῃται ἐν τῇ ἀδρό-
τητι ταύτῃ τῇ διακονουμένῃ ὑφ' ἡμῶν· ²¹προνοοῦμεν γὰρ καλὰ
οὐ μόνον ἐνώπιον κυρίου, ἀλλὰ καὶ ἐνώπιον ἀνθρώπων. ²²συννε-
5 πέψαμεν δὲ αὐτοῖς τὸν ἀδελφὸν ἡμῶν, ὃν ἐδοκιμάσαμεν ἐν πολ-
λοῖς πολλάκις σπουδαῖον ὄντα, νυνὶ δὲ πολὺ σπουδαιότερον πεποι-
θήσει πολλῇ τῇ εἰς ὑμᾶς. ²³εἴτε ὑπὲρ Τίτου, κοινωνὸς ἐμὸς καὶ
εἰς ὑμᾶς συνεργός· εἴτε ἀδελφοὶ ἡμῶν, ἀπόστολοι ἐκκλησιῶν, δόξα
χριστοῦ. ²⁴τὴν οὖν ἐνδειξὴν τῆς ἀγάπης ὑμῶν καὶ ἡμῶν καυχήσεως
10 ὑπὲρ ὑμῶν εἰς αὐτοὺς ἐνδεικνύμενοι, εἰς πρόσωπον τῶν ἐκκλησιῶν.
¹περὶ μὲν γὰρ τῆς διακονίας τῆς εἰς τοὺς ἁγίους περισσόν μοι ἐστὶν
τὸ γράφειν ὑμῖν· ²οἶδα γὰρ τὴν προθυμίαν ὑμῶν ἣν ὑπὲρ ὑμῶν

1. ἡμῶν BAGfgv, ὑμῶν C του BCAGfgv, αὐτοῦ τοῦ ε
1. 2. προθυμίαν ἡμῶν (ὑμῶν ε) BCGε et add τελουσιν A, desti-
natam nostram (om f) voluntatem fg 2. στελλόμενοι BCAs, υπο-
στελλόμενοι G, devitantes fgv ἡμῶς BCΔfgv, ὑμῶς G μωμη-
σεται pr C?, μωμηται corr C 2. 3. ἀδρότητι ταυτη τη] sic corr
C 3. quae ministratur fv, ministrata g προνοοῦμεν BAGfgv,
προνοοῦμενοι Cε γαρ BCAGfgv, om ε 4. καὶ om f 5. pro-
babimus f 6. σπυδαιον C 7. πολλη CΔfvs, δε πολλη B, om
Gg εἰς ὑμῶς BCAGvς, in vobis g, in nobis f 8. εἰς ὑμῶς
(in vobis) συνεργος BCGες, συνεργος εἰς ὑμῶς (in vobis) Af
9. χριστον BAGfgvς, κυριον Cv 10. ὑμῶν BCfvs, ἡμῶν AGg
ἐνδεικνύμενοι BAGfgv, ἐνδειξασθε Cv et add καὶ ε 11. περὶ μὲν
γὰρ BAGε, de quidem enim g, nam de fv, περὶ μὲν C abund-
antius g μοι (εμοι B) ἐστὶν BCAGες, est mihi fv 12. το B
As, του G, om C voluntatem g ἣν ὑπερ (de) ὑμῶν καυχώ-
μαι BCAGες, de quo gloriol de vobis f

tur a nobis ad [eandem F] domini gloriam et [ad] destinatam (de-
signatam F) voluntatem nostram: ²⁰devitantes hoc, nequis nos vitu-
peret (repraehendat F al) in hac plenitudine quae ministratur a no-
bis. ²¹providemus enim bona (bonam pr F) non solum coram deo,
sed etiam coram hominibus. ²²misimus autem cum illis et fratrem
nostrum, quem probavimus (probabimus L) in multis saepe sollici-
tum esse, nunc autem multo sollicitiorem confidentiam multa in vos.
²³sive pro Tito, qui est socius meus et in vos adiutor (et adi. in
vobis F al), siue fratres nostri, apostoli ecclesiarum, gloriae (gloria)
Christi (domini pr F). ²⁴ostensionem ergo quae est caritatis uestrae
(uostrae F) et (om al) nostrae gloriae pro nobis in illos (in ipsis F
al) ostendite (-dentes F) in faciem (-ie L al) ecclesiarum (ecl.) ¹nam
de ministerio quod fit in sanctos ex abundanti (hab.) est mihi scri-
bere vobis: ²scio enim promptum (prumptum V al) animum uestrum

καυχῶμαι Μακεδόσιν, ὅτι Ἀχαΐα παρισκεύασται ἀπὸ πέρουσι, καὶ ὁ ὑμῶν ζήλος ἠρέθισιν τοὺς πλείονας· ὕψιμψα δὲ τοὺς ἀδελφούς, ἵνα μὴ τὸ καύχημα ἡμῶν τὸ ὑπὲρ ὑμῶν κενωθῇ ἐν τῷ μέρει τούτῳ, ἵνα καθὼς ἔλεγον παρισκευασμένοι ᾗτε, ἡμὴ πῶς, ἐὰν ἐλθῶσιν σὺν ἡμεῖς Μακεδόνας καὶ εὐφρῶσιν ὑμᾶς ἀπαρασκευάστους, καταισχυρ- 5 θῶμεν ἡμεῖς (ἵνα μὴ λέγωμεν ὑμεῖς) ἐν τῇ ὑποστάσει ταύτῃ. ἀναγκαῖον οὖν ἡγήσάμην παρακαλεῖσαι τοὺς ἀδελφούς, ἵνα προέλ- θῶσιν πρὸς ὑμᾶς καὶ προκαταρτίσωσιν τὴν προειρηγμένην εὐλο- γίαν ὑμῶν ταύτην ἐτοιμὴν εἶναι οὕτως ὡς εὐλογίαν καὶ μὴ ὡς πλεονεξίαν. 6 τοῦτο δὲ (ὁ σπείρων φειδομένως φειδομένως καὶ θερί- 10

1. apud macedonas fgv πέρουσι BCz, πέρου AG 2. ο CAGz, 10 B ὑμῶν BC, -εξ ὑμῶν AGfgvs provocabit f δε BCGfg vs, μεν δε A 3. το καύχημα ἡμῶν το υπερ ὑμῶν BCΔz, quod gloriamus de vobis f, το καύχημα ἡμῶν Gg in hac parte fv 4. ἐλεγον BCGz, dixeram f, dixi g μὴ πῶς ιαν (om B) BC Gz, μὴ αν A, ne cum fgv ἐλθῶσι C 5. ευφρῶσιν G καταισχυρθῶμεν BCGzvs, και καταισχ. Af 6. λεγωμεν Bvz et corr C, λεγω AGfg et pr C? τη υποστασει ταυτη BCGz, add τῆς καυχῆσεως z, hac substantia fv 7. παρακαλῶσι G προελ- θῶσιν BCGfgvs, προσελθ. G 8. προς BΔG, εις Cz, ad fgv και BCGzvs, ut f προκαταρτισωσι Cz προειρηγμένην (προειρηγγ. G) BCG, προκατηγγεμένην z 9. ὑμῶν ταυτην B Cz, ταυτην Afv, ὑμῶν Gg και BCΔz, om Gfgv ως aliterum BCG, ὡσπερ z 10 - p. 420, 1 φειδομένως και... σπειρων] sic corr C

(en. voluntatem nostram pr F), pro quo de vobis glori- or apud Macedonas (Mach. F, -nes al, -nis al), quoniam [et] Achaia parata est ab anno praeterito, et uestra (et quae ex vobis est F al) aemulatio (emul.) pronocavit plurimos: ὕψιμι (inismus) autem fratres, ut (fra- trem pr F?) ne quod gloriamur de vobis euacuetur [ut exulta- tio uestra (nostra) quae (quam) de vobis habemus non euacuetur pr F al] in hac parte, ut quem admodum (amm.) dixi parati sitis, ne cum venerint mecum Machedones (Mac., -nis) et invenerint vos inparatos, erubescamus nos [in hac parte F al], ut non dicamus nos, in hac substantia. 5necessarium ergo (om al) existimani rogare fratres, ut praecueniant (-at pr F al) ad vos et (ut) praeparent repromissam (-misam) benedictionem hanc paratam (-ta F) esse sic quasi benedictionem, non quasi auaritiam. 6hoc autem [dico F al], [quoniam I] qui parce seminat, parce et metet (metit F al), et

σει, καὶ ὁ σπείρων ἐπ' εὐλογίαις ἐπ' εὐλογίαις καὶ θερίσει) Ἰκα-
 στος καθὼς προήρηται τῇ καρδίᾳ, μὴ ἐκ λύπης ἢ ἐξ ἀνάγκης·
 Ἰλαρὸν γὰρ δότιν ἀγαπᾷ ὁ Θεός. ⁸δυνατεῖ δὲ ὁ Θεός πᾶσαν χάριν
 περισσεῦσαι εἰς ὑμᾶς, ἵνα ἐν παντὶ πάντοτε πᾶσαν αὐτάρκειαν
⁹ἔχοντες περισσεύητε εἰς πᾶν ἔργον ἀγαθόν, ⁹καθὼς γέγραπται
 Ἐσκόρπισεν, ἔδωκεν τοῖς πένησιν, ἡ δικαιοσύνη αὐτοῦ μένει εἰς
 τὸν αἰῶνα. ¹⁰ὃ δὲ ἐπιχορηγῶν σπόρον τῷ σπείροντι καὶ ἄριον εἰς
 βρωσιν χορηγήσει καὶ πληθυνεῖ τὸν σπόρον ὑμῶν καὶ αὐξήσει τὰ
 γενήματα τῆς δικαιοσύνης ὑμῶν. ¹¹ἐν παντὶ πλουτιζόμενοι εἰς πᾶ-
¹⁰σαν ἀπλότητα, ἣτις κατεργάζεται δι' ἡμῶν εὐχαριστίαν [τῷ] Θεῷ,

11. ἐπ εὐλογίαις ἐπ εὐλογίαις BCς Orig 4,255^c, ἐν εὐλογία ἐξ εὐλο-
 γίας Af Cypr 304, ἐν εὐλογίᾳ ἐπ (in) εὐλογία Gg καὶ alterum
 om A ¹εκάστος BCAGfgvs, add autem Cypr 2. καθὼς προη-
 ρηται (προειρηται G, προαιρεται Δς) τῇ καρδίᾳ BCAGς, sicut
 proposuit corde (c. pr. Cypr) f Cypr, secundum propositum cordis g
 μη BCAGfgvs, non quasi Cypr 304 ἐξ om f 3. diligit gv
 Cypr, dicit f, amat Hilor 467 δυνατεῖ BCGς, δυνατός Δ, potens
 est fv, potest g δε BCGfgvs, γὰρ Δ 4. in vobis fgv ἐν
 παντὶ παντοτε BCΔς, ubique semper f, ἐν παντὶ (omnibus) Gg
 6. Cypr 304 7. δέ] Cypr 304, om Cypr 240 σπορον BAG,
 σπερμα Cς 7. 8. in escam fg, ad manducandum (edendum Cypr)
 gv Cypr 8. χορηγήσει (subministravit f) καὶ πληθυνεῖ (-νη C)
 BCΔfgς Cypr, χορηγήσαι καὶ πληθυνεῖ Gς semen fgv Cypr 304,
 seminationem Cypr 240 αὐξήσει BCAGfgv Cypr, αὐξήσαι ε
 9. γενήματα BCG, γεννήματα ε, nascentia fg, opera g, incrementa
 frugum v Cypr ἐν παντὶ πλουτιζόμενοι BCΔς, in omnibus locu-
 pletati f, ἵνα ἐν παντὶ (omnibus) πλουτιζόμενοι (locupletati g, locu-
 pletemini Cypr) Gg Cypr 240 304 10. ητις BCfgvs, ητις G, εἰ
 τις Δ ἡμῶν BAGfgvs, ὑμῶν Cg τῷ (om Δ) Θεῷ CAGfgvs,
 Θεῷ B

(om al) qui seminat in benedictionibus (-ne F al), de (ex F al) be-
 nedictionibus (-ne F al) et metet (metit) [uitam aeternam F]. ⁷unus
 quisque prout destinavit [in al, de L] corde suo (u. q. secundum
 propositum cordis F al), non ex tristitia aut ex necessitate (necesit.):
 Hilarem enim (om al) datorem diligit deus. ⁸potens est autem deus
 (om al) omnem gratiam abundare (hab.) facere (om V) in vobis, ut
 in omnibus semper omnem (om F) sufficientiam habentes abundetis
 (hab.) in omne opus bonum (in omni opere bono F al), ⁹sicut scrip-
 tum est Dispersit (Disparsit F), dedit pauperibus, iustitia eius manet
 in aeternum (saeculum). ¹⁰qui autem administrat (ministr.) semen
 seminanti, et panem ad manducandum praestabit (prest., -uit F al)
 et multiplicabit (-uit F al) semen uestrum et augebit incrementa fru-
 gum iustitiae uestrae, ¹¹ut in omnibus locupletati abundetis in omnem
 simplicitatem, quae operatur per nos (om al) gratiarum actionem deo,

¹²ᾧτι ἡ διακονία τῆς λειτουργίας ταύτης οὐ μόνον ἐστὶν προσαναπληροῦσα τὰ ὑστερήματα τῶν ἁγίων, ἀλλὰ καὶ περισσεύουσα διὰ πολλῶν εὐχαριστιῶν τῷ θεῷ· ¹³διὰ τῆς δοκιμῆς τῆς διακονίας ταύτης δοξάζοντες τὸν θεὸν ἐπὶ τῇ ὑποταγῇ τῆς ὁμολογίας ὑμῶν εἰς τὸ εὐαγγέλιον τοῦ χριστοῦ καὶ ἀπλότῃ τῆς κοινωνίας εἰς αὐτοὺς· καὶ εἰς πάντα, ¹⁴καὶ αὐτῶν δεήσει ὑπὲρ ὑμῶν ἐπιποθούντων ὑμᾶς διὰ τὴν ὑπερβάλλουσαν χάριν τοῦ θεοῦ ἐφ' ὑμῖν. ¹⁵χάρις τῷ θεῷ ἐπὶ τῇ ἀνεκδιγήτῳ αὐτοῦ δωρεᾷ.

¹Αὐτὸς δὲ ἐγὼ Παῦλος παρακαλῶ ὑμᾶς διὰ τῆς πραΰτητος καὶ ἐπιεικείας τοῦ χριστοῦ, ὅς κατὰ πρόσωπον μὲν ταπεινὸς ἐν ὑμῖν, ἀπὼν δὲ θαρρῶ εἰς ὑμᾶς· ²δύλομαι δὲ τὸ μὴ παρὼν θαρρῆσαι τῇ πεποιθήσει ἣ λογίζομαι τολμῆσαι ἐπὶ τινὰς τοὺς λογιζομέ-

1. τῆς λειτουργίας ταύτης BCAGfgs, huius officii v Cyp 240 304 ἐστὶν (om f) προσαναπληροῦσα BCAGfgs, supplebit Cyp 240, supplevit Cyp 304 2. ea quae desunt sanctis fgv, ea quae sanctis desunt Cyp καὶ] Cyp 240, om idem 304 περισσεύουσα BCAGfgs, abundavit Cyp 304, abundabit Cyp 240 2. 3. per multam gratiarum actionem Cyp 3. τῷ θεῷ CAGfgs, τῷ χριστῷ B, in deum Cyp δια CAGfgs, καὶ δια B 4. in subiectione g, in obaudientiam f 4. 5. in evangelio f 5. ἀπλότῃ BCAGfgs, in simplicitate g 6. oratione g, obsecrationem f 7. in vobis fgv χάρις BCAGfgv, add δε ε et corr C 8. super enarrabili f 9. πραΰτης BG, πραότητος C 10. ὅς] qui vel quae g ad (vel secundum g) faciem fg 11. εἰς υμᾶς CAGs, in vobis fgv, δε υμᾶς B 11-p. 422, 2. δε το μὴ... οπλᾶ τῆς corr C 12. τῇ πεποιθήσει BAGs et add ταύτη corr C, fiduciam f, per fiduciam g audire f in quosdam fgv. τινὰς om corr C

¹²quoniam ministerium huius officii non solum supplet ea quae desunt (desint) sanctis, sed etiam abundat (hab.) per multas gratiarum actiones in domino; ¹³per probationem ministerii huius glorificantes deum in oboedientia (-tiam) confessionis uestrae in euangelium Christi et simplicitate communicationis in illos et in omnes, ¹⁴et ipso- rum obsecratione (obseruat. L, -ones al) pro vobis, desiderantium uos propter eminentem gratiam dei (om al) in vobis. ¹⁵gratias deo super inenarrabili dono eius. ¹ipse autem ego Paulus obsecro uos per mansuetudinem et modestiam Christi, qui in facie (-em L et pr F) quidem humilis inter nos, absens autem confido in vobis. (23) ²Rogo autem [uos V al] ne praesens audeam (audiam) per eam confidentiam qua existimo (-mor L al) audere (audire) in quosdam, qui

νοὺς ἡμῶς ὡς κατὰ σάρκα περιπατοῦντας. ³ἐν σαρκὶ γὰρ περιπατοῦντες οὐ κατὰ σάρκα στρατευόμεθα ⁴(τὰ γὰρ ὄπλα τῆς στρατείας ἡμῶν οὐ σαρκικά, ἀλλὰ δυνατὰ τῷ θεῷ πρὸς καθάρσεις ὀχυρωμάτων), ⁵λογισμοὺς καθαιροῦντες καὶ πᾶν ἔνωμα ἐπαιρόμενον κατὰ τῆς γνώσεως τοῦ θεοῦ, καὶ αἰχμυλωτίζοντες πᾶν νόημα εἰς τὴν ὑπακοὴν τοῦ χριστοῦ, ⁶καὶ ἐν ἰτοιμῷ ἔχοντες ἐκδικῆσαι πᾶσαν παρακοήν. ὅταν πληρωθῇ ὑμῶν ἡ ὑπακοή, ⁷τὰ κατὰ πρόσωπον βλέπει. εἴ τις πέποιθεν ἐν αὐτῷ χριστοῦ εἶναι, τοῦτο λογίζεσθω πάλιν ἀφ' ἑαυτοῦ, ὅτι καθὼς αὐτὸς χριστοῦ, οὕτως καὶ ἡμεῖς. ⁸εἰάν [τε] γὰρ περισσότερόν τι καυχῆσθωμι περὶ τῆς ἔξουσίας

1. nos *sv*, de nobis *g* ambulemus *sv* περιπατοῦντες (-τας *G*) *BCΔGfgvz*, ζῶντες *Orig* 1,628^b 728^a 2. *Orig* 3,750^a 4,228^c
 2. 3. τα γὰρ ὄπλα τῆς στρατείας ἡμῶν *BCΔGfgvz* *Orig* 1,628^b 728^a, nostra enim arma *Hilar* 1122 3. 4. ad destruendam munitionem *f*
 4. καθαιροῦντες *BCGfgvz* *Orig* 1,628^c 3,314^c, destruentia *Hilar*, καθαιροῦντων *Δ* ἐπαιρόμενον] *Orig* 1,502^a 578^b 628^c 2,633^a 847^c 3, 314^c 336^c, extollentem *g*, elevatam *Hilar*. οἱ τὰ ἔνωματα ἐπαιρόντες *Orig* 3,202^c 5. κατὰ τῆς γνώσεως τοῦ θεοῦ] *Orig* 1,502^a 578^b 628^c 2,847^c 3,202^c 536^c *Hilar* et omi τοῦ θεοῦ *Orig* 3,314^c, κατὰ τῆς τοῦ θεοῦ γνώσεως *Orig* 2,633^a καὶ *BCΔvz*, om *Ggf* ἐκμυλωτίζοντες *Δ* 6. εἰς τὴν ὑπακοὴν τοῦ χριστοῦ *BCΔGvz*, ad obaudiendum christo *fg*, add αγοντες *AGfg* ἐν ἰτοιμῷ *BCGfvz*, ἰτοιμῶς *Δ* *Orig* 3,314^c, promptu *g* 7. πληρωθῇ *BAFGvz*, add προτιρον *C* ὑμῶν ἡ ὑπακοή *BCvz*, ἡ ὑπακοή ἡμῶν (ὑμῶν *G*) *AGfg* 8. πέποιθεν *CAGvz*, confidet *fgv*, δοκεῖ πέποιθῆναι *B* χριστοῦ *BCz*, add δουλός *AGfg* 9. ἀφ' (ἐφ' *B*) ἑαυτοῦ *BC AGz*, apud se *sv*, intra se *g* 10. ἡμῖς *BCΔGfgv*, add Χριστοῦ *z* τε γὰρ (add καὶ *z*) *CAz*, γὰρ *BGfg* περισσότερον τι *BCΔvz*, τι περισσότερον *Gfgv* καυχῆσθωμι *G*, gloriabor vel gloriatus fuero *g*

arbitrantur nos tamquam secundum carnem ambulemus. ³in carne enim ambulantes non secundum carnem militamus: ⁴nam arma militiae nostrae non carnalia, sed potentia deo ad destructionem (distr. *F al*) munitionum, ⁵consilia destruentes, et omnem altitudinem extollentem se (om *al*) aduersus scientiam dei, et in captiuitatem redigentes omnem intellectum in obsequium Christi, ⁶et in promptu habentes ulcisci omnem inoboedientiam, cum impleta (impl.) fuerit nostra oboedientia (-am *F*). ⁷quae secundum faciem sunt, uidete, siquis confidit (-det *L al*) sibi Christi [seruum *F al*] se (om *al*) esse, hoc (hic) cogitet iterum (om *al*) apud (-d) se, quia sicut ipse Christi est, ita et nos. ⁸nam etsi amplius aliquid (aliq. ampl.) gloriatus fuero de potestate

ἡμῶν ἥς ἔδωκεν ὁ κύριος εἰς οἰκοδομὴν καὶ οὐκ εἰς καθάρσεις
 ὑμῶν, οὐκ αἰσχυνθήσομαι, ὅτι μὴ δόξω ὡς ἂν ἐκφοβεῖν ὑμᾶς
 διὰ τῶν ἐπιστολῶν. ¹⁰ὅτι Αἱ ἐπιστολαὶ μὲν φασιν βαρεῖαι καὶ
 ἰσχυραί, ἡ δὲ παρουσίᾳ τοῦ σώματος ἀσθενής καὶ ὁ λόγος ἐξου-
 δηνήμενος. ¹¹τοῦτο λογιζέσθω ὁ τοιοῦτος, ὅτι οἱ τοῖς ἐμοὶ λόγῳ
 δι' ἐπιστολῶν ἀπόντες, τοιοῦτοι καὶ παρόντες τῷ ἔργῳ. ¹²οὐ γὰρ
 τολμῶμεν ἐγκρίναι ἢ συγκρίναι ἑαυτοὺς τισιν τῶν ἑαυτοὺς συνι-
 στανόντων. ἀλλὰ αὐτοὶ ἐν ἑαυτοῖς ἑαυτοὺς μετροῦντες καὶ συγκρί-
 νοντες ἑαυτοὺς ἑαυτοῖς οὐ συνιᾶσιν· ¹³ἡμεῖς δὲ οὐκ εἰς τὰ ἄμετρα
 καυχησόμεθα, ἀλλὰ κατὰ τὸ μέτρον τοῦ κανόνος οὗ ἐμέρισεν ἡμῖν ¹⁰
 ὁ θεὸς μέτρον ἐφικέσθαι ἄχρι καὶ ὑμῶν ¹⁴(ὡς γὰρ μὴ ἐφικνούμε-

1. ἡμῶν BAGsgvs et corr C, om pr C κυριος BCος, θεος AGf
 g, add ἡμιν Ggς, add et f 2. δόξω Bvς, δοξῶμεν Gfgv, δειξώ-
 μαι Δ? ως αν εκφοβειν BGvς, tanquam terrentes f, quasi ter-
 rendo vel terrentes g, εκφοβουντες Δ? 3. επιστολαι μιν B, μιν
 επιστολαι AGfgvς φασιν Bgv, φησιν AGfς 4. σχυραι G
 5. εξουδηνημενος B, εξουθενημενος AGς ισμιν BAgvς, μιν G
 7. τολμωμιν AGgvς, audimus f, τολμω B εγκριναι BΔς, κριναι
 G, coniungere f, conferre g η συγκρινειν (συνκ. G) εαυτους τι-
 σιν BGgvς, nos aut comparare quibusdam f, εαυτους η συγκρινειν
 εαυτους Δ se ipsos commendantibus g 8. αλλα BGς,
 αλλ Δ εαυτους BAGgvς, om f συγκρινοντες G 9. εαυτους
 εαυτοις BGgvς, εαυτοις εαυτους Af ου συνιασιν B, ου συνιου-
 σιν ζ, om AGfgv ημεις δε ουκ (ουχι ζ) Bvς, ουκ AGfg
 9. 10. τα αμετρα καυχησομεθα Bς, το αμετρον καυχωμενοι Gg, το
 αμετρον Af 10. ἡμιν BΔfς, om Gg 11. θεος BGfgvς, κυ-
 ριος Δ εφικεσθαι BΔς, αφικεσθαι G ως γαρ μη B, ου γαρ
 ως μη AGfgvς αφικομενοι G

nostra, quam [nobis pr F al] dedit (ded. nobis L) dominus in aedifica-
 tionem (ed.) et non in destructionem uestram, non erubescam, ⁹ut [au-
 tem om F] non (n. a.) existimer (exstimemur) tamquam terrere uos
 per epistulas. ¹⁰quoniam quidem epistulae, inquit, graues sunt et
 fortes (fortis L), praesentia autem corporis infirma et sermo contem-
 tibilis (contempt.). ¹¹hoc [ergo] cogitet qui eins modi est, quia qua-
 les sumus uerbo per epistulas absentes, tales et praesentes in facto.
¹²non enim audemus inserere aut comparare nos quibusdam qui se
 ipsos commendant (comm. F), sed ipsi (ipse) in nobis nosmet ipsos
 metientes (ment.) et comparantes (comp.) nosmet ipsos nobis. ¹³nos
 autem non in inmensum gloriabimur, sed (om L) secundum mensu-
 ram regulae quam (qua) mensus est nobis deus mensura (om L,
 -ram al) pertingendi usque ad uos. ¹⁴non enim quasi non pertin-

νοι εἰς ὑμᾶς ὑπερεκτείνομεν ἐαυτούς; ἄχρι γὰρ καὶ ὑμῶν ἐφθάσαμεν ἐν τῷ εὐαγγελίῳ τοῦ χριστοῦ), ¹⁵οὐκ εἰς τὰ ἄμετρα καυχώμενοι ἐν ἀλλοτριῶις κόποις, ἑλπίδα δὲ ἔχοντες αὐξανομένης τῆς πίστεως ὑμῶν ἐν ὑμῖν μεγαλυνθῆναι κατὰ τὸν κανόνα ἡμῶν εἰς περισσεύειν
⁵ ¹⁶εἰς τὰ ὑπερέκεινα ὑμῶν εὐαγγελίσασθαι, οὐκ ἐν ἀλλοτρίῳ κανόνι εἰς τὰ ἕτοιμα καυχῆσθαι. ¹⁷ὁ δὲ καυχώμενος ἐν κυρίῳ καυχᾶσθω· ¹⁸οὐ γὰρ ὁ ἐαυτὸν συνιστάων, ἐκείνός ἐστιν δοκιμος, ἀλλὰ ὃν ὁ κύριος συνίστησιν.

¹⁹Οφείλον ἀνείχισθ' ἐμὸν μικρόν τι ἀφροσύνης. ἀλλὰ καὶ ἀνέ-
¹⁰ χισθ' ἐμὸν. ²ζηλω γὰρ ὑμᾶς θεοῦ ζήλω· ἡρμυσάμην γὰρ ὑμᾶς ἐνὶ ἀνδρὶ παρθένον ἀγνὴν παρυστήσαι τῷ χριστῷ, ³φοβοῦμαι δὲ μή πως, ὡς ὁ ὄφεις ἐξηπάτησεν Ἐῶν ἐν τῇ πανουργίᾳ αὐτοῦ, φθαρῇ
 2. εἰς τὰ ἀμετρα BAGGς, immensum f 4. ὑμιν BAGGς, nobis f
 5. εἰς τὰ ὑπερέκεινα ὑμῶν BAGGς, ultra vos fg ἐν BAGGς, om f
 6. ο δε BAGGς, nam qui f gloriatur f 7. ον γὰρ BAGGς, οὐχ Orig 1,297^c συνιστανῶν BAG Orig, συνιστῶνς
 ἐκεῖνος BAGGς Orig, om f ἐστιν (add ο G) δοκιμος BGGς
 Orig, δοκιμος ἐστιν Afv ἀλλὰ B, ἀλλ AGς Orig 9. οφείλον
 BAς, ωφείλον G ἀνείχισθ' (ἡνείχισθ'ς) μου μικρόν τι (τι τῆς
 ς) ἀφροσύνης BAς, ἀνείχισθαι (pateremini g) μικρόν τῆς ἀφροσύ-
 νης μου Gfg Lucif 222 10. ζηλω BAGGς, aemulans f Lucif
 Θεοῦ ζηλω BAGGς, deo aemulor f Lucif desponsavi vel spo-
 pondi g, despondi v Firmilianus ad Cypr 147, statui f Lucif γὰρ
 om Cypr ὑμᾶς τοὺς πάντας Orig 3,439^d, τοὺς πάντας ὑμᾶς idem
 3,479^a (3,689^d) 11. χριστῷ BAGGς Orig 3,479^a 689^d Cyprian
 Lucif 222, κυρίῳ Orig 3,439^d 12. πως Bς, ποτε (forte) Gg, om
 Afv Lucif ἐξηπάτησεν εἰς BGg, εἰς ἐξηπάτησεν Afvς Lucif
 ἐν τῇ πανουργίᾳ BGGς, ἐν τῇ πανουργίᾳ Av Lucif, de astutia f
 φθαρῇ BAGGς Lucif, οὕτω φθαρῇς

gentes ad uos, super (supra) extendimus nos: usque ad uos enim peruenimus in euangelio Christi, ¹⁵non in (om pr F) immensum (imm.) gloriantes in alienis laboribus, spem autem habentes crescentis (-tes F al) fidei uestrae, in uobis magnificari secundum regulam nostram in abundantiam, ¹⁶etiam in illa (illam) quae ultra uos sunt euangelizare, non in (om pr F) aliena regula in his quae praeparata sunt gloriari. ¹⁷qui autem gloriatur, in domino gloriatur: ¹⁸non enim qui se ipsum commendat (comm. F), ille probatus est, sed quem dominus commendat (cummendat F). (24) ¹Vtinam sustineretis (-ritis) modicum (modum) quid insipientiae (insap.) meae. sed et (om pr F) supportate (subp. F) me. ²aemulor enim uos dei aemulatione (-nem): despondi (dispondi L al) enim uos uni uiro uirginem castam exhibere Christo, ³timeo autem ne, sicut serpens Euam seduxit astutia sua, ita currumpantur (-puntur) sensus uestri et excidant (exced.) a

τὰ νοήματα ὑμῶν ἀπὸ τῆς ἀπλότητος καὶ τῆς ἀγνότητος τῆς εἰς
τὸν χριστόν. ⁴εἰ μὲν γὰρ ὁ ἐρχόμενος ἄλλον Ἰησοῦν κηρύσσει ὃν
οὐκ ἐκηρύξαμεν, ἢ πνεῦμα ἕτερον λαμβάνετε ὃ οὐκ ἐλάβετε, ἢ
ἐταγγέλιον ἕτερον ὃ οὐκ ἐδέξασθε, καλῶς ἀνέχισθε· ⁵λογίζομαι δὲ
μηδὲν ὑστερημέναι τῶν ὑπερλίαν ἀποστόλων. ⁶εἰ δὲ καὶ ἰδιώτης
τῷ λόγῳ, ἀλλ' οὐ τῇ γνώσει, ἀλλ' ἐν παντὶ φανερώσαντες ἐν πᾶ-
σιν εἰς ὑμᾶς. ⁷ἢ ἁμαρτίαν ἐποίησα, ἐμavτὸν ταπεινῶν ἵνα ὑμεῖς
ὑψωθῇτε, ὅτι δωρεὰν τὸ τοῦ Θεοῦ ἐταγγέλιον ἐτηγγελισάμην ὑμῖν;
⁸ἄλλας ἐκκλησίας ἐσύλησα λαβὼν ὀψώνιον πρὸς τὴν ὑμῶν διακο-
νίαν, καὶ παρὼν πρὸς ὑμᾶς καὶ ὑστερηθεὶς οὐ κατενάρκησα οὐθε-
νός ⁹(τὸ γὰρ ὑστέρημά μου προσανεπλήρωσαν οἱ ἀδελφοὶ ἐλθόντες

1. τῆς ἀπλοτητος καὶ τῆς ἀγνοτητος (ἀγιοτητος B) BAG, τῆς ἀγνο-
τητος καὶ τῆς ἀπλοτητος Af, castitate Lucif, τῆς ἀπλότητος ε
1. 2. εἰς τὸν (om G) χριστόν BAGς, in christo fg et add iesu Lu-
cif 222 2. si quidem enim g, nam si sv ἰησοῦν Bafς, χριστόν
Ggv 3. ἐκηρύξαμεν G, praedicamus g alium fgv λαμβά-
νετε BAGς, accepistis fgv ἐλάβετε Bafς, ἐδέξασθαι G 4. ἐτε-
ρον (aliud) Bafς, add λαμβανεται. (accepistis) Gg ἀνέχισθε B,
ἀνέχισθε (-σθαι G, ἤν. ε, pateremini) AGfgς δε B, γὰρ AGf
gς 5. me in nullo inferiorem esse g, me nihil minus fecisse sv,
add ἐν ὑμῖν Af τῶν ὑπερλίαν BAGς, ab aliis f εἰ δὲ καὶ B
Gς, ε καὶ (etsi) Afg ἰδιώτης BGς, add ἐμῇ Afgv. Orig 4,93^b
6. in omnibus fgv φανερώσαντες BG, manifestantes vel manifestatus
sum g, φανερωθεὶς Af, φανερωθέντες ε 6. 7. ἐν πᾶσιν εἰς ὑμᾶς
BAς, in omnes vos f, εἰς ὑμᾶς G, in vobis g 7. ἢ Bafς Orig
3,724^d, ἢ μὴ Ggv εαυτὸν G 8. ἐτηγγελισάμην G 9. spo-
liavi g, gravavi f accipiens stipendium gv, acceptis stipendiis f
10. egens f οὐ κατενάρκησα οὐθενός (οὐδενός AGς) BAGς,
nemini honore (oneri ff) fui f 11. venientes g

simplicitate quae est in Christo [Iesu F, Iesu domino nostro al]. (25)
⁴Nam si is (his F) qui venit alium Christum praedicat quem [nos
F al] non praedicavimus (-binus L), aut alium spiritum accipitis
(accep. F, -istis pr F) quem non accepistis, aut aliud (aliud L, alium
F al) evangelium quod non recepistis (recip. L), recte pateremini:
⁵existino enim nihil me minus fecisse [a om L al] magnis (f. vobis
ab aliis F al) apostolis. ⁶[sed F al] etsi inperitus (imp.) [sum] sermone,
sed (et) non [tam F] scientia, in omnibus autem manifestatus sum
vobis. ⁷aut numquid peccatum feci, me ipsum humilians ut vos exal-
temini, quoniam gratis evangelium dei evangelizavi vobis? ⁸alias ec-
clesias expoliaui, accipiens stipendium ad ministerium uestrum, et
cum essem apud (-d) vos et egerem, nulli onerosus fui: ⁹nam quod
mibi decrat suppleverunt fratres qui venerunt a Machedonia (Ma-

ἀπὸ Μακεδονίας), καὶ ἐν παντὶ ἀβαρῇ ἑμαυτὸν ὑμῖν ἐτήρησα καὶ τηρήσω. ¹⁰ἔστιν ἀλήθεια χριστοῦ ἐν ἐμοί, ὅτι ἡ καύχησις αὕτη οὐ φραγήσεται εἰς ἐμὲ ἐν τοῖς κλίμασιν τῆς Ἀχαΐας. ¹¹διὰ τί; ὅτι οὐκ ἀγαπῶ ὑμᾶς; ὁ θεὸς οἶδεν. ¹²ὃ δὲ ποιῶ, καὶ ποιήσω, ἵνα ἐκκόψω τὴν ἀφορμὴν τῶν θελούντων ἀφορμὴν, ἵνα ἐν ᾧ καυχῶνται εὐρεθῶσιν καθὼς καὶ ἡμεῖς. ¹³οἱ γὰρ τοιοῦτοι ψευδαπόστολοι, ἐργάται δόλιοι, μετασχηματιζόμενοι εἰς ἀποστόλους χριστοῦ. ¹⁴καὶ οὐ θαῦμα· αὐτὸς γὰρ ὁ σατανᾶς μετασχηματίζεται εἰς ἄγγελον φωτός· ¹⁵οὐ μέγα οὖν εἰ καὶ οἱ διάκονοι αὐτοῦ μετασχηματίζονται ὡς διάκονοι δικαιοσύνης, ὧν τὸ τέλος ἔσται κατὰ τὰ ἔργα αὐτῶν.

¹⁶Πάλιν λέγω. μή τίς με δόξῃ ἄφρονα εἶναι· εἰ δὲ μή γε, πᾶν ὡς ἄφρονα δέξασθε με, ἵνα καγὼ μικρόν τι καυχήσωμαι. ¹⁷ὃ λαλῶ,

1. in (om f) omnibus fgv sine onere (honore f) fgv ἑμαυτον ὑμιν Bfv, ὑμιν ἑμαυτον AGgs 2. χριστου BGfvs, om A
3. εἰς ἐμε ΒΔς, ἐν ἐμοί G ὅτι om B? 4. ο θεος BGς, θεος A 5. θελόντων G 6. οἱ] ου G ψευδαποστολοι BGς
Orig 4,367^b, ψευδοαποστολοι A Lucif 223 7. εἰς ΒΔfvs, om G. εἰς ἀγγέλους δικαιοσύνης Orig 4,367^b θαυμα ΒΔG, mirum g Lucif 223, mirandum f, θαυμασιόν ε 8. Cyr 194 Hilar 1265 αὐτος γὰρ ΒΔGfvs Orig 2,492^f Lucif, cum ipse enim g εἰς ἀγγελον BGgs Orig 1,746^d 2,492^f, ὡς ἀγγελος Afv Lucif
9. ουν BGgs Orig 2,492^f, om Af Lucif καὶ ΒΔGς Orig, om fv Lucif Orig 2,596^e 10. ἐστὶ ΒGgs, ἐστὶν Af Lucif 223 τὰ ἔργα ΒΔGfvs, operationem Lucif 11. εἶναι ΒΔGgs, om f εἰ δὲ μή γε (om A) καὶ ΒΔGς, si autem g, alioquin fv 12. δέξασθαι G, sus accipiat g καγὼ (ego f) μικρόν τι ΒΔGfvs, μικρόν τι καγὼ ε καυχησομαι A

ced. V al, -iam F): et in omnibus sine onere (honore) me (ineme L) nobis servavi et servabo. ¹⁰est veritas Christi in me, quoniam haec gloria (gloriatio V al) non infringetur (infrig. pr F) in me in regionibus Achaiae. ¹¹quare? quia non diligo vos? deus scit. ¹²quod autem facio, et faciam (faciem), ut amputeiu occasionem (occans. F) eorum qui volunt occasionem (occans. F), ut in quo gloriantur [tales V] inveniuntur sicut et nos. (26) ¹³Nam eius modi pseudoapostoli (seud.), operarii (-rari) subdoli, transfigurantes se in apostolos Christi. ¹⁴et non mirum: [cum F] ipse enim satanas transfigurat (-raret pr F) se in (ut pr F) angelum lucis: ¹⁵non est ergo magnum, si ministri eius transfigurentur (-rarentur F) uelut (uelut) ministri iustitiae; quorum finis erit secundum opera ipsorum. ¹⁶iterum dico. ne quis me putet (putat L, existimet F al) insipientem esse (om L al et pr F): alioquin uelut insipientem accipite me, ut et (om F) ego modicum quid gloriar. ¹⁷quod loquor, non loquor secundum dominum

οὐ κατὰ κύριον λαλῶ, ἀλλ' ὡς ἐν ἀφροσύνῃ, ἐν ταύτῃ τῇ ὑποστάσει τῆς καυχήσεως. ¹⁸ἐπεὶ πολλοὶ καυχῶνται κατὰ τὴν σάρκα, καὶ γὰρ καυχῶμαι. ¹⁹ἡδέως γὰρ ἀνέχισθα τῶν ἀφρόνων, φρόνιμοι ὄντες· ²⁰ἀνέχισθε γάρ, εἴ τις ὑμῶς καταδουλοῖ, εἴ τις κατεσθίει, εἴ τις λαμβάνει, εἴ τις ἐπαίρειται, εἴ τις εἰς πρόσωπον ὑμῶς δέρει. ²¹κατὰ ἂν τιμὴν λέγω, ὡς ὅτι ἡμεῖς ἡσθιενήκαμεν· ἐν ᾧ δ' ἂν τις τολμᾷ, (ἐν ἀφροσύνῃ λέγω) τολμῶ καγὼ. ²²Ἑβραῖοί εἰσιν; καγὼ. Ἰσραηλῆται εἰσιν; καγὼ. σπέρμα Ἀβραάμ εἰσιν; καγὼ. ²³διᾱκονοὶ χριστοῦ εἰσιν; (παραφρονῶν λαλῶ) ὑπεργῶ, ἐν κόποις περισσοτέρως, ἐν φυλακαῖς περισσοτέρως, ἐν πληγαῖς ὑπερβαλλόντως, ἐν θανάτοις ¹⁰πολλάκις ²⁴(ὑπὸ Ἰουδαίων πεντάκις τισσεράκοντα παρὰ μίαν ἔλα-

1. κατα κυριον λαλω BGg, λαλω κατα κυριον Afz ut insipientia g 2. gloriationis g, gloriae fgv την Bz, om AG 3. καυχησoma G φρονοιμοι οντες BAGfz, cum sitis sapientes g 5. εις προσωπον υμας BAGfgv, ὑμᾶς εἰς πρόσωπον z 6. ωσ οτι BAGgs, quasi fσ ημεις ησθινηκαμεν (-σαμεν Az) Bdfvs, ησθινησαμεν ημεις Gg, add εν τουτω τω μερι Afv. ω δ αν BGz, quo autem g, ω αν A, quo fσ 7. εν αφροσυνη (in insipientiam f) λεγω Bdfvs, post καγω Gg 7. 8. Ισραηλῆται εἰσιν; καγὼ] Orig 2,822^c 8. 9. χριστου εισιν Bdfvs, εισιν χριστου Gg 9. ut insipiens g, ut minus sapiens fσ λαλω Bz, λεγω AGfgv ὑπερ ἐγὼ z περισσοτερωz BAGz Orig 1,257^d 3,190^d 218^a, abundantius g, copiosius Hilar 430, plurimis fσ 9. 10. εν φυλακαις περισσοτερωz εν πληγαις υπερβαλλοντωz Bdfv, εν πληγαις περισσοτερωz εν φυλακαις υπερβαλλοντωz (eminentius Hil) Gg Orig 1, 257^c Hilar 430, ἐν πληγαῖς ὑπερβαλλόντως ἐν φυλακαῖς περισσοτέ-
ρωz z Orig 3,218^a. ἐν φυλακαῖς ὑπερβαλλόντως Orig 3,190^c. ἐν φυλ. πολλάκις idem 3,309^c 11. πολλακις BGfgvz Orig 1,257^c 3, 190^c 218^a Hilar, πολλοις A τισσερακοντα A, τισσαράκοντα z Orig 1,257^c 3,309^c, μ. G

(deum F al), sed quasi in (om al) insipientia (-iam L) in hac substantia gloriae. ¹⁸quoniam multi gloriantur secundum carnem, et ego glorior. ¹⁹libenter enim suffertis insipientes, cum sitis ipsi sapientes: ²⁰sustinetis eum, si quis uos in seruitutem redigit (-get), si quis denorat, si quis accipit (accepit), si quis extollitur, si quis in faciem uos (in uos fac. L) caedit (cedit). ²¹secundum ignobilitatem dico, quasi nos infirmi fuerimus [in hac parte om L al]: in quo quis audet, in insipientia (-am L al) dico, audeo et ego. ²²Hebraei (Ehrei) sunt? et ego. Israelitae sunt? et ego. semen Abrahæ sunt? et ego. ²³ministri Christi sunt? [et ego F al] ut minus (minus pr F al) sapiens dico, plus ego, in laboribus plurimis, in carceribus abundantes, in plagis supra modum, in mortibus (mont. pr F) frequenter. ²⁴a Iudæis quinquies quadragenas una (-nos uno) minus (m. a.) accepi,

βον, ²⁵τρίς ἐρυσθίσθην, ἅπαξ ἐλιθάσθην, τρίς ἐναυάγησιν, νυχθή-
μερον ἐν τῷ βυθῷ πεποίηκα), ²⁶ὁδοιπορίαις πολλάκις, κινδύνοις
ποταμῶν, κινδύνοις ληστῶν, κινδύνοις ἐκ γένους, κινδύνοις ἐξ ἐθνῶν,
κινδύνοις ἐν πόλει, κινδύνοις ἐν ἐρημίᾳ, κινδύνοις ἐν θαλάσῃ,
κινδύνοις ἐν ψευδαδέλφοις, ²⁷κόπω καὶ μόχθῳ, ἐν ἀγρυπνίαις πολ-
λάκις, ἐν λιμῷ καὶ δίψει, ἐν νηστείαις πολλάκις, ἐν ψίχει καὶ
γυμνότητι. ²⁸Χωρὶς τῶν παρεκτὸς ἡ ἐπίστασις μοι ἡ καθ' ἡμέραν,
ἡ μέριμνα πασῶν τῶν ἐκκλησιῶν. ²⁹τίς ἀσθενεῖ, καὶ οὐκ ἀσθενῶ;
τίς σκανδαλίζεται, καὶ οὐκ ἐγὼ πυροῦμαι; ³⁰εἰ καυχᾶσθαι δεῖ, τὰ
10 τῆς ἀσθενείας μου καυχῆσομαι. ³¹ὁ Θεὸς καὶ πατὴρ τοῦ κυρίου
Ἰησοῦ οἶδεν, ὁ ὢν ἐυλογητὸς εἰς τοὺς αἰῶνας, ὅτι οὐ ψεύδομαι.
³²ἐν Δαμασκῷ ὁ ἐθνάρχης Ἀρέτα τοῦ βασιλέως ἐφρουρεῖ τὴν

1. ἐρυσθίσθην AG Orig, ἐρρυθίσθην ε 2. in profundo (add maris sg) feci (fui g) sg Hilar οδοιπορίαις BAGfς, in itineribus gv πολλάκις BGgς, πολλὰς Af 5. κόπω BAGfg, ἐν κόπῳ vs Orig 3,220^c 296^d μόχθῳ] Orig 3,296^d, add καὶ 3,220^c πολλάκις BGgς Orig 3,220^c, πολλὰς Afv, om Orig 3,296^d 6. ἐν λιμῷ BAGfgς Orig 3,220^c, καὶ λιμῷ Orig 3,296^d δίψει Orig 3,296^d 6. 7. ἐν νηστείαις . . . γυμνότητι om Orig 3,220^c 296^d 6. πολλάκις BGgς, πολλὰς Afv 7. ἐπιστάσις BAG, ἐπισύστασις ε, instantia gv, concursus f μοι BG, in me f, μου Agς καθημερινῇ G 8. ἡ μεριμνα BAς Orig 1,214^c, μεριμνα G ουκ BAGfgς Orig 1,214^c 3,337^f 542^a 4,167^a, ego non v Cyr 21, non ego Cyr 99 9. ουκ ἐγὼ BAGfgς Orig 1,214^c 3,542^a, ego non v Cyr 21 10. μου AGfgς, om B Θεος BGgς, add του ιερουηλ Af 11. ιησουν BGg, ημων ιησουν χριστου Afς ο ων ευλογη-τος BAGgς, benedictus f

²⁵ter uirgis (uirges) caesus (ces.) sum, semel lapidatus sum (om al),
*ter naufragium feci, nocte (noctu F) et die in profundum (-do) ma-
ris fui, ²⁶in itineribus (iteneribus) saepe, periculis fluminum, periculis
latronum, periculis ex genere, periculis ex gentibus, periculis in ciui-
tate, periculis in solitudine (-ni), periculis in mari, periculis in fal-
sis fratribus, ²⁷in labore et erumna, in uigiliis multis, in fame et siti,
in ieiuniis (-nis) multis, in frigore et nuditate. ²⁸praeter illa quae
extrinsecus sunt instantia mea cotidiana, sollicitudo omium eccle-
siarum. ²⁹quis infirmatur, et ego non infirmor? quis (qui) scandaliza-
tur, et ego non uror? ³⁰si gloriari oportet, quae infirmitatis meae
sunt gloriabor. ³¹deus et pater domini [nostri F al] Iesu [Christi F
al] scit, qui est benedictus in saecula, quod (quia F) non inentior.
³²Damasci praepositus gentis Aretae (Aratae, Arte) regis custodiebat
(-bant) ciuitatein Damascenorum (Damaschen. F), ut me conprae-

πόλιν Δαμασκηῶν πιάσαι με, ³³καὶ διὰ θυρίδος ἐν σαργάνῃ ἐχα-
λάσθην διὰ τοῦ τείχους καὶ ἐξέφυγον τὰς χεῖρας αὐτοῦ. ¹καυχᾶ-
σθαι δεῦ, οὐ συμφέρον μὲν, ἐλευσόμεαι δὲ καὶ εἰς ὀπτασίαις καὶ
ἀποκαλύψεις κυρίου. ²οἶδα ἄνθρωπον ἐν χριστῷ πρὸ ἐτῶν δεκα-
τεσσάρων (εἴτε ἐν σώματι οὐκ οἶδα, εἴτε ἐκτὸς σώματος οὐκ οἶδα, ³
ὁ θεὸς οἶδεν) ἄρπαγέντα τὸν τοιοῦτον ἕως τρίτου οὐρανοῦ. ⁴καὶ
οἶδα τὸν τοιοῦτον ἄνθρωπον (εἴτε ἐν σώματι εἴτε χωρὶς τοῦ σώ-
ματος ὁ θεὸς οἶδεν), ⁵ὅτι ἤρπάγη εἰς τὸν παράδεισον καὶ ἤκουσεν
ἄρρητα ῥήματα ἃ οὐκ ἔξδὸν ἀνθρώπῳ λαλῆσαι. ⁶ὑπὲρ τοῦ τοιούτου

1. πόλιν δαμασκηῶν BAGsg, Δαμασκ. πόλιν ε πιασαι με BA
fu et add θέλων ε, θέλων πιασαι μαι Gg et ffgv, ut f εν σαρ-
γανη BAGvs Orig 2,394^c bis, in sportam fu, om G missus sum
f, submissum g 3. δε BGfg, δε Δ, δὴ ε συμφερον μιν B
Gv, expedit mihi quidem g, συμφερε μοι (om Δ) Afz δε και
B, δε Ggv, γαρ Az, et f εις τα οπτασιαις G 4. κυριου Baf
vs, χριστου Gg 5. ουκ οιδα prius BAGfgvs Orig 1,364f, om
Iren 162 εκτος B, add του AGz Orig ουκ οιδα alterum BAG
gvs Orig, om f Iren 6. εως (add του G, usque ad) τριτου ου-
ρανου BAGfgvs Orig 2,756^b 4,166^d Iren 162, εις τριτον ουρανόν
Orig 1,196^c 282^c 364f 7. χωρις BA, εκτος Gz σωματος
B, add ουκ οιδα AGfgz 8. ηκουσεν BAGfgvs Orig 1,282^c 633f,
ηκουσα Orig 1,724^c 2,19^b 4,259^c 9. αρρητα ρηματα BAGfgvs
Orig 1,196^c 282^c 633f 725^c 2,19^b 3,766^b 824^b 4,106^a 166^a 216^a 220^a
259^c Iren 163, verba inenarrabilia Iren 162 οὐκ ἔξδὸν] Orig, μὴ
ἔξδὸν idem 1,196^c, οὐκ ἔξεστιν 3,766^b, μὴ ἔξεστιν 3,824^b ανθρω-
πω BAGfgvs Orig Iren, ανθρωπον Orig 4,106^a, ανθρωποις Orig 4,
216^a λαλησαι BAGz Orig 1,196^c 282^c 633f 725^c 2,19^b 3,766^b 4,
106^a 216^a 220^a 259^c, λαλειν Orig 3,824^b υπερ του BAGfgvs,
περι του Orig 4,166^d

henderet (-rent), ³³et per fenestram in sportam (sporta) demissus
(diin. L al, demisus al) sum per murum et [sic F al] effugi manus
eius. ¹si gloriari oportet, non expedit quidem, ueniam autem ad ui-
siones et reuelationes (-nis) domini. ²scio hominem in Christo ante
annos quattuordecim (quatu.), siue in corpore nescio, siue extra cor-
pus (corpore pr F) nescio, deus scit, raptum huius (eius L al) modi
usque ad tertium caelum. ³et scio huius modi hominem, siue in cor-
pore siue extra corpus nescio, deus scit, ⁴quoniam raptus est in pa-
radisum (-dysum F, -dissum al) et audiuit arcana (archana F al)
uerba, quae non licet (licent al, licebat L) homini loqui. ⁵pro huius

καυχῆσθαι, ὑπὲρ δὲ ἰμαντοῦ οὐ καυχῆσθαι, εἰ μὴ ἐν ταῖς ἀσθενείαις ⁶(ὡς γὰρ ἠθελήσω καυχῆσθαι, οὐκ ἔσομαι ἄφρων· ἀλήθειαν γὰρ ἔρω· φηδόμεναι δέ, μή τις εἰς ἐμὲ λογισθῇ ὑπὲρ ὃ βλέπει με ἢ ἀκούει ἐξ ἰμοῦ) ⁷καὶ τῇ ὑπερβολῇ τῶν ἀποκαλύψεων. ⁸διὸ ἵνα μὴ ὑπεραίρωμαι, ἰδόθῃ μοι σκόλοψ τῇ σαρκί, ἄγγελος σατανᾶ, ἵνα με κολαφίσῃ [ἵνα μὴ ὑπεραίρωμαι]. ⁸[καὶ] ὑπὲρ τούτου τρεῖς τὸν κύριον παρεκάλεσα, ἵνα ἀποστῇ ἀπ' ἰμοῦ. ⁹καὶ εἴρηκέν μοι Ἀρχεῖ σοι ἡ χάρις μου· ἡ γὰρ δύναμις ἐν ἀσθενείᾳ τελεῖται. ἥδιστα οὖν μᾶλλον καυχῆσθαι ἐν ταῖς ἀσθενείαις μου, ἵνα ἐπι-

1. καυχῆσθαι BAGfvs, καυχῆσθαι Orig υπερ δε BGfvs Orig, περι δε A ου BAGgs Orig, nihil fu ταις ασθενειαις BGς, τοις ασθενημασιν A, add μου Ggvs 2. καυχῆσθαι B Aς, καυχασθαι G 3. ερω BAGfvs, dico gv φηλομαι G 4. βλέπει με BAGgvs, me videt f, βλέπει Orig 1,197^d 4,131^c ακουει BGgv Orig, add τι Afos 4. 5. και τη υπερβολη των αποκαλυψεων (αποκαλυψ G) διο ινα μη υπεραιρωμαι ABGg, και τη (in f, ut Iren) υπερβολη των αποκαλυψεων ινα (om Iren) μη υπεραιρωμαι (-ρωμαι ς, super extollar Iren, extollar f) Afς Iren 295 (Orig 1,197^d), et propter eminentiam revelationum Hilar 325 5. τη σαρκι ABAGgs, carnis f Iren Hilar, carnis meae Cyp 232 306. σκολοπος του σατανᾶ Orig 1,258^b αγγελος G σατανα A BAGfvs Iren Cyp Hilar 262 325, του σατανᾶ Orig 3,200^d, σαταν ς Orig 3,200^d 6. ινα με ABAGfvs Orig 3,200^d Iren, qui me v Cyp Hilar ινα μη υπεραιρωμαι Bς Orig 1,258^b 3,200^d Cyp Hilar 325, om AAGfvs Iren και A Orig 3,200^d Iren 295, om BAGfvs Cyp 232 306 υπερ τουτου ABAGς, super haec Iren, περι τουτου Orig, propter quod fg Cyp 7. τρεις τον κυριον ABGgvs Orig Iren Cyp, τον κυριον τρεις Af ειρηκεν ABΔς, ειπεν G Orig 8. δυναμις ABAGfvs Iren Cyp, add μου rec A item ς Orig 3,200^d τελειται ABAG, τελειοῦται ς Orig 9. libentissime fg, libenter v Iren 295 ουν μαλλον ABAGfvs Iren, ουν v Orig 3,190^d, om Orig 3,292^b μου ABAGfvs Orig, om Iren

(eius L) modi gloriabor, pro me autem nihil gloriabor, nisi in infirmitatibus meis. ⁶nam etsi uoluerō gloriari, non ero insipiens: ueritatem enim dicam (dico): parco autem, nequis [in L al] me existimet supra id quod uidet me aut audit [aliquid V al] ex me. ⁷et ne magnitudo reuelationum extollat me, datus est mihi stimulus carnis (carni) meae, angelus satanae, ut (qui) me colaphizet (colaf. L, colof. al). ⁸propter quod ter dominum rogaui, ut discederet (auferetur) a me. ⁹et dixit mihi Sufficit tibi gratia mea: nam uirtus in infirmitate perficitur. libenter igitur gloriabor in infirmitatibus meis, ut inhabitet in

σκηνώσῃ ἐπ' ἐμὲ ἡ δύναμις τοῦ χριστοῦ. ¹⁰διὸ εὐδοκῶ ἐν ἀσθενείαις, ἐν ὕβρεισιν, ἐν ἀνάγκαις, ἐν διωγμοῖς, ἐν στενοχωρίαις, ὑπὲρ χριστοῦ· ὅταν γὰρ ἀσθενῶ, τότε δυνατός εἰμι.

¹¹Γέγονα ἄφρων· ὑμεῖς με ἠναγκάσατε. ἐγὼ γὰρ ὥφελον ὑφ' ὑμῶν συνίστασθαι· οὐδὲν γὰρ ἐστέρησα τῶν ὑπερλίαν ἀποστολῶν, ⁹ εἰ καὶ οὐδὲν εἰμι. ¹²τὰ μὲν σημεία τοῦ ἀποστόλου κατειργάσθη ἐν ὑμῖν ἐν πάσῃ ὑπομονῇ, σημείοις καὶ τέρασιν καὶ δυνάμεισιν. ¹³τί γὰρ ἔστιν ὃ ἡσσωθήτε ὑπὲρ τὰς λοιπὰς ἐκκλησίας, εἰ μὴ ὅτι αὐτὸς ἐγὼ οὐ κατενάρκησα ὑμῶν; χαρίσασθέ μοι τὴν ἀδικίαν ταύτην.

¹⁴Ἰδοὺ τρίτον τοῦτο εἰοίμην· ἔχω ἐλθεῖν πρὸς ὑμᾶς, καὶ οὐ καταναρκήσω· οὐ γὰρ ζητῶ τὰ ὑμῶν, ἀλλὰ ὑμᾶς. οὐ γὰρ ὀφείλει τὰ τέκνα τοῖς γονεῦσιν θησανρίζειν, ἀλλ' οἱ γονεῖς τοῖς τέκνοις. ¹⁵ἐγὼ

1. in me fgv Iren ασθενειαις ABΔφς Orig 2,803f 3,218^d, add μου Gg 2. εν αναγκαις ABΔGfgvs Orig 2,803f, καὶ ἀν. Orig 3, 218^d εν διωγμοις BAGfgvs Orig, om A εν στενοχωριαις A ΔGfgvs Orig 2,804^a, και στεν. B Orig 3,218^d 3. οταν ABΔς, οτε G δυνατος εμι ABΔς, δυνατω G 4. γεγονα G αφρων ABΔGfgv, add κανχώμενος ε ημεις G υφ ημων A 5. ουδεν γαρ ΔΔφς et add τι B, ου γαρ Gg των ABΔGς, ab his qui gv, ab aliis qui f 6. etsi fg τα μεν ABΔς, tamen f, αλλε vel τα μεν G, sed vel quidem g του αποστολου ABΔGφς, apostolatus g κατειργασθη ABς, κατηργασθη (-σθη A) ΔG 7. σημειοις ΔΔφν, σημειοις τε B, και σημειοις Gg, εν σημείοις ε 8. ησσωθητε BΔ, ητηθητε Δς, ελατωθηται G υπερ ABGς, παρα Δ. prae caeteris ecclesiis gv, quam caeterae ecclesiae f 8. 9. αυτος εγω ABΔς, εγω αυτος Gfgv 9. αδικιαν ABΔfgvs, αμαρτιαν G 10. τριτον τουτο ABGfgv, τουτο τριτον A, τριτον ε 10. 11. καταναρκησω AB, add υμας (ὑμῶν ε) ΔGfgvs 11. αλλα ABG, ἀλλ' ε non (nec fv) enim fgv 12. αλλ BΔ Gς, αλλα A

me virtus Christi. ¹⁰propter quod placeo mihi in (om al) infirmitatibus [meis], in contumeliis (-lis), in necessitatibus, in persecutionibus, in angustiis pro Christo: cum enim infirmior, tunc potens sum. ¹¹factus sum insipiens: uos me coegistis, ego enim debui a uobis commendari (coun. F): nihil enim minus fui (feci V) ab his qui sunt supra modum apostoli, tametsi (tamen etsi L al) nihil sum. ¹²signa tamen (uero F al) apostoli facta sunt super uos in omni patientia, signis et prodigiis et uirtutibus. ¹³quid est enim quod minus habuistis prae ceteris ecclesiis (-sis), nisi quod ego ipse (i. e.) non grauavi uos? (27) Donate mihi hanc iniuriam. ¹⁴ecce tertio hoc (huc) paratus sum (om al) uenire ad nos, et [non uos grauabo,] non ero gravis uobis: non enim quaero quae uestra sunt, sed uos. nec enim debent filii parentibus thesaurizare (theas. pr F), sed parentes filiis. ¹⁵ego autem (enim L)

δὲ ἥδιστα δαπανήσω καὶ ἐκδαπανηθήσομαι ὑπὲρ τῶν ψυχῶν ὑμῶν, εἰ περισσοτέρως ὑμᾶς ἀγαπῶν ἥσσον ἀγαπῶμαι.

¹⁶Ἐστω δέ, ἐγὼ οὐ κατεβάρησα ὑμᾶς· ἀλλὰ ὑπάρχων πανοῦργος δόλῳ ὑμᾶς ἔλαβον. ¹⁷μή τινα ὦν ἀπέσταλκα πρὸς ὑμᾶς, δι' αὐτοῦ τοῦ ἐπλεονέκτησι ὑμᾶς; ¹⁸παρεκάλεισα Τίτον, καὶ συναπέστειλα τὸν ἀδελφόν· μή τι ἐπλεονέκτησεν ὑμᾶς Τίτος; οὐ τῷ αὐτῷ πνεύματι περιπατήσαμεν; οὐ τοῖς αὐτοῖς ἔχουσιν;

¹⁹Πάσαι δοκεῖτε ὅτι ὑμῖν ἀπολογούμεθα. κατέναντι Θεοῦ ἐν χριστῷ λαλοῦμεν, τὰ δὲ πάντα, ἀγαπητοί, ὑπὲρ τῆς ὑμῶν οἰκοδομῆς. ²⁰φοβοῦμαι γὰρ μή πως ἐλθὼν οὐχ οἷον θέλω εὔρω ὑμᾶς καὶ γὰρ εὔρεθῶ ὑμῖν οἷον οὐ θέλετε, μή πως ἕρις ζήλος θυμοὶ

1. δαπανήσω ABGgvs, add καὶ ἐκδαπανήσω (superimpendam) Af ἐκδαπανηθήσομαι ABΔGς, ipse impendar (intendar f) fg 2. εἰ ABG, εἰ καὶ ε, om Afg ἀγαπῶν BAGfgvs, ἀγαπῶ A ἥσσον ABA, ἥτιον ε, ελασσον G 3. ἐστω δε ABΔGς, sed esto sv, autem g ου ABfς, ουκ A, δε ου Gg κατεβαρῆσα (εβαρῆσα Δ) ὑμᾶς ABΔς, κατεναρῆσα ὑμῶν G ἀλλὰ ABΔG, ἀλλ' ε 4. ἀπέσταλκα ABGς, ἐπεμψα Δ δε αὐτοῦ ABΔfς, om Ggv 5. simul misi g, misi cum illo sv 7. ambulamus vel -lavimus g, add οτι εαν ἐλθῶ παλιν ου γίνομαι (13,2) Gg sed deletum 8. παλαι A BGfv, παλιν Agς putatis gv, speratis f ὑμῖν ἀπολογούμεθα ABΔGς, vobis disputamus f, nos excussemus apud vos g κατέναντι ABG, κατενωπῶν Δ et add τοῦ ε 8. 9. ἐν χριστῷ ABΔ Ggvs, om f 9. omnia autem fgv 10. γὰρ ABΔGfgvs, om Cyp 74 πῶς ABΔGgvs Cyp, om f 10 - p. 433, 2. ἐλθὼν ... ὑμᾶς καὶ] veniens ad vos Cyp 11. καγὼ ABΔς, καὶ ἐγὼ G a vobis gv ἕρις A, εἰς BAGfgvs ζήλος ABΔG, ζῆλοι fgvς

libentissime impendam (imp.) et super impendar (imp., inperdar) ipse pro animabus uestris, licet plus uos diligens minus diligar. ¹⁶sed esto, ego [ipse F] uos non grauavi (gravi): sed cum essem astutus, dolo uos cepi (coepi F al). ¹⁷numquid per aliquem eorum quos misi ad uos circum ueni uos? ¹⁸rogavi Titum, et misi cum illo fratrem: numquid Titus uos circum uenit? nonne eodem spiritu ambulauimus (-labimus)? nonne isdem (hisdem FL, hisd. al) uestigiis? ¹⁹olim (ollim) putatis quod excussemus (excussem.) nos aput (apud V al) uos. coram deo in Christo loquimur; omnia autem, carissimi, propter uestram aedificationem. ²⁰timeo enim ne forte, cum uenero, non quales uolo inueniam (ueniam in) uos et ego inueniar a uobis qualem non (n. q. F) uultis, ne forte contentiones aemulationes animositates

ἐριθίαι καταλαλαί ψιθυρισμοὶ φησιώσεις ἀκαταστασίαι. ²¹μὴ πάλιν ἐλθόντος μου ταπεινώσει με ὁ θεός μου πρὸς ὑμᾶς, καὶ πενήσω πολλοὺς τῶν προσημαρτηκόων καὶ μὴ μετανουησάντων ἐπὶ τῇ ἀκαθαρσίᾳ καὶ πορνείᾳ καὶ ἀσελγείᾳ ἣν ἔπραξαν; ¹τρίτον τοῦτο ἔρχομαι πρὸς ὑμᾶς. ἐπὶ στόματος δύο μαρτύρων καὶ τριῶν στα- ⁵θήσεται πᾶν ῥῆμα. ²προεῖρηκα καὶ προλέγω, ὥς παρὼν τὸ δεύτερον καὶ ἄπὼν νῦν, τοῖς προσημαρτηκόσιν καὶ τοῖς λοιποῖς πᾶσιν, ὅτι ἂν ἔλθω εἰς τὸ πάλιν οὐ φείσομαι. ³ἐπεὶ δοκιμὴν ζητεῖτε τοῦ ἐν ἐμοὶ λαλοῦντος χριστοῦ, ὅς εἰς ὑμᾶς οὐκ ἀσθενεῖ, ἀλλὰ δυνατεῖ ἐν ὑμῖν ⁴(καὶ γὰρ [εἰ] ἐσταυρώθη ἐξ ἀσθενείας, ἀλλὰ ^{ζῆ} ἐκ δυνά- ¹⁰

2. ταπεινώση

1. ἐριθίαι *A*, αἰριθίαι *G* φησιώσεις ἀκαταστασίαι *AB*Δυς, φησιώσεις *Gf*, seditiones *g* 2. ἐλθόντος (veniente) μου ταπεινώσει (-ση *A*, humiliet) με *ABGg*, ἐλθόντα με ταπεινώση *Δς*, cum venero ad vos humiliet me *f* πρὸς (apud) ἐμας *ABAGg*υς, om *f* 3. τῶν] ex his (iis) qui *fgv* *Cypr* 74 3. 4. ἐπὶ (in) τῇ ἀκαθαρσία καὶ (om *f*) πορνείᾳ καὶ ἀσελγείᾳ ἣν ἐπραξαν *ABAGfg*ς, in immunditiis quas fecerunt et fornicationibus et libidinibus *Cypr* 4. 5. τρίτον τοῦτο ἔρχομαι *BAGfg*ς, ἰδὼν τρίτον τοῦτο ἐτοιμῶς ἔχω ἐλθεῖν *Av* 5. ἐπὶ στόματος *ABAG*ς, in (ut in *g*) ore *fgv* stabit *fgv* 6. προεῖρηκα *ABGfg*ς, add γὰρ *A* ὥς *ABGg*ς, om *Δf* 7. νῦν *ABAGfg*ς, add γράφω *ς* 8. εἰς τὸ *ABΔς*, om *G* ἐπὶ *ABΔς*, om *G*, quia *fg*, quoniam *g*, εἰ *Orig* 3,237^a 298^d 4,108^b 169^c, ἥ *v* *Orig* 4,377^d 9. ἐν ἐμοὶ λαλοῦντος *ABGfg*ς *Orig*, λαλοῦντος ἐν ἐμοὶ *A* in vos *f*, in vobis *g* δυνατεῖ *ABAGg*ς, potens *f* 10. καὶ γὰρ *ε* *Δυς* *Hilar* 992 1077, εἰ γὰρ καὶ *Orig* 3,472^b, εἰ καὶ *Orig* 3,226^a, καὶ γὰρ *BAGfg* ἐσταυρώθη *A* *BAGfg*ς *Orig* 3,472^b (4,292^c) *Hilar* 992 1077, crucifixus *Hilar* 96, ἀπέθανεν *Orig* 3,226^a ἀλλὰ ^{ζῆ} *ABAGfg*ς *Orig* *Hilar* 992 1077, resurrexit *Hilar* 96

dissensiones (dess.) detractationes (detractat.) susurrations (susurat.) inflationes seditiones sint inter uos, ²¹ne iterum, cum uenero, humiliet me deus apud (-d *V* al) uos et lugeam multos ex his qui ante peccauerunt et non egerunt paenitentiam super immunditia (-am *F* al) et fornicatione (-em *F* al) et impudicitia (-am *F* al) quam gesserunt (geser.). ¹ecce tertio hoc (huc) uenio (paratus sum uenire *F*) ad uos. in ore duorum uel trium testium stabit omne uerbum. ²praedixi et praedico, ut praesens his (uobis *L* al) et nunc absens, his qui ante peccauerunt et ceteris omnibus, quoniam si uenero iterum non parcam. ³an experimentum quaeritis (quer.) eius qui in me loquitur Christus (Christi *V* al), qui in uos (uobis) non infirmatur, sed potens est in uobis? ⁴nam etsi cruci fixus est ex infirmitate, sed ui-

μειως Θεοῦ· καὶ γὰρ ἡμεῖς ἀσθενοῦμεν ἐν αὐτῇ, ἀλλὰ ζήσομεν σὺν αὐτῇ ἐκ δυνάμεως Θεοῦ εἰς ὑμᾶς), ὅταν τοὺς πειράζετε εἰ ἔστι ἐν τῇ πίστει, ἐαυτοὺς δοκιμάζετε· ἢ οὐκ ἐπιγινώσκειτε ἑαυτοὺς, ὅτι Ἰησοῦς χριστὸς ἐν ὑμῖν [ἐστίν]; εἰ μὴ τι ἀδόκιμοί ἐσσι. ὁλλοῦν
 5 δὲ ὅτι γνώσισθε ὅτι ἡμεῖς οὐκ ἐσμὲν ἀδόκιμοι. Ἐυχόμεθα δὲ πρὸς τὸν Θεὸν μὴ ποιῆσαι ὑμᾶς κακὸν μηδὲν, οὐχ ἵνα ἡμεῖς δόκιμοι φανῶμεν, ἀλλ' ἵνα ὑμεῖς τὸ καλὸν ποιῇτε, ἡμεῖς δὲ ὡς ἀδόκιμοι ὦμεν. Οὐ γὰρ δυνάμεθα τι κατὰ τῆς ἀληθείας, ἀλλ' ὑπὲρ τῆς ἀληθείας. Ὁαῖρομεν γὰρ ὅτιαν ἡμεῖς ἀσθενῶμεν, ὑμεῖς δὲ δυνατοὶ ᾗτε·
 10 τοῦτο καὶ εὐχόμεθα τὴν ὑμῶν κατάρτισιν. ¹⁰Ὡδιὰ τοῦτο παῦτα ἀπὸν γράφω, ἵνα παρὼν μὴ ἀποτόμως χρήσωμαι κατὰ τὴν ἔξουσίαν ἣν ὁ κύριος ἔδωκεν μοι εἰς οἰκοδομὴν καὶ οὐκ εἰς καταίρεισιν.

1. σὺν αὐτῇ, 4. χριστὸς Ἰησοῦς

1. Θεοῦ ABAGsgvs Orig Hilar 992 1077, omi Hilar 96 γὰρ AΔ fgv, γὰρ καὶ Bz, omi G ἐν BΔfvs, συν AGg ζήσομεν (ζησό-
 μεθα z) ABAfg, ζήσωμεν G συν ABGgvs, ἐν Afg 2. ἐκ δυ-
 ναμειως Θεοῦ ABΔfvs, omi Gg εἰς υμᾶς εαυτοὺς AΔGg, in vo-
 his ipsis f, εαυτοὺς B 3. εαυτοὺς δοκιμάζετε BΔGfgvs, omi A
 ἐπιγινώσκειτε ABAGfvs, cognoscetis g 4. ἰησοῦς χριστὸς BΔfz,
 χριστὸς ἰησοῦς AGgv ἐστίν AGfgvs, omi BΔ τι ABΔGg,
 si f 5. δε ABΔfvs, γὰρ Gg γνώσισθε ABΔGg, cognosci-
 tis f εὐχομεθα ABΔGfg, Ἐυχόμεθα z πρὸς omi f 6. κακὸν
 μηδὲν οὐχ ἵνα ABΔGg, quicquam mali ut non f 8. ὦμεν ABΔ
 vs, sumus fgv τῆς utrobique ABΔz, omi G ἀλλ ABz, ἀλλὰ
 AΔ 9. ὅταν ABΔz, ὅτε G 10. τοῦτο ABAGfgv, add δὲ z
 11. παρὼν μὴ ABz, μὴ παρὼν AΔfgv durius fgv χρησιμοποι
 ABΔz, χρησιμοποι G, agam fgv 12. ο κύριος ἔδωκεν (-κε B) μοι
 ABΔGfgv, ἔδωκέ μοι ὁ Κύριος z

uit (uinet L) ex uirtute dei: nam et nos infirmi sumus in illo, sed uiuemus (uiuimus F al) cum eo ex uirtute dei in uobis. ⁵uosmet ipsos temptate (temt.), si estis in fide: ipsi uos probate, an non cognoscitis uos ipsos (omi V), quia Christus Iesus in uobis est? nisi forte reprobi estis. ⁶spero autem quod cognoscitis (-scetis L) quia nos non sumus reprobi. ⁷oramus autem [ad V] denu ut nihil mali (male) faciatis, non ut nos probati pareamus (pereamus pr F), sed ut uos quod bonum est faciatis, nos autem ut reprobi simus (sumus L al). ⁸non enim possumus aliquid aduersus ueritatem, sed pro ueritate (-tatem F). ⁹gaudemus enim, quando nos infirmi sumus, uos autem potentes (-tis) estis: hoc et oramus uestram consummationem. ¹⁰ideo haec absens scribo, ut non praesens durius agam secundum potestatem quam dominus dedit mihi in aedificationem et non in destructio-

¹¹Λοιπόν, ἀδελφοί, χαίρετε, καταρτίζεσθε, παρακαλεῖσθε, τὸ αὐτὸ φρονεῖτε, εἰρηνεύετε, καὶ ὁ θεὸς τῆς ἀγάπης καὶ εἰρήνης ἔσται μεθ' ὑμῶν. ¹²ἀσπύσασθε ἀλλήλους ἐν ἀγίῳ φιλήματι. ἀσπάζονται ὑμᾶς οἱ ἅγιοι πάντες.

¹³Ἡ χάρις τοῦ κυρίου Ἰησοῦ χριστοῦ καὶ ἡ ἀγάπη τοῦ θεοῦ καὶ ἡ κοινωνία τοῦ ἁγίου πνεύματος μετὰ πάντων ὑμῶν.

ΠΡΟΣ ΓΑΛΑΤΑΣ.

Ἦ αὐλὸς ἀπόστολος οὐκ ἀπ' ἀνθρώπων οὐδὲ δι' ἀνθρώπου, ἀλλὰ διὰ Ἰησοῦ χριστοῦ καὶ θεοῦ πατρὸς τοῦ ἐγείραντος αὐτὸν ἐκ νεκρῶν, καὶ οἱ σὺν ἐμοὶ πάντες ἀδελφοί, ταῖς ἐκκλησίαις τῆς Γαλιτίας. ³Χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ πατρὸς καὶ κυρίου ἡμῶν

3. ἐν φιλήματι ἁγίῳ.

1. 2. το αὐτο φρονεῖται BAGfvs; om A 2. της αγαπης και ειρηνης ABvs, της ειρηνης και της αγαπης Afv, της ἱερῆς Gg
3. αγιω φιληματι Bdfς, φιληματι αγιω AGgv 5. χριστου AA Gfvs, om B 6. υμων ABGg, add αμην Afvs προς κορινθίους β ABA, ετελεσθη προς κορινθίους αρχεται προς γαλατας Gg, ad corinthios II explicit f, Πρὸς Κορινθίους δευτέρα ἐγράφη ἀπὸ Φιλίππων τῆς Μακεδονίας διὰ Τίτου καὶ Λουκᾶ ε προς γαλατας AB, Παύλου τοῦ ἀποστόλου ἡ πρὸς Γαλάτας ἐπιστολὴ ε. κατὰ τὰ ἐν τῇ πρὸς Γαλάτας ἐξημένῃ ἐπιστολῇ Orig 1,239^a ad 1,4 7. δι ABAς, δια G, per sv Iren 200 Hilar 262. per hominem vel ex homine g 8. διὰ per vel ex g χριστου ABAGfvg vs Hilar, om Iren θεου πατρος ετε ABAGGvs Iren, deo patri ele f a mortuis fgv 10. και κυριου ημων BAGfvs, ημων και κυριου A

nem (distr. F). (28) ¹¹De cetero, fratres, gaudete, perfecti estote, exhortamini (exort.), idem sapite (sapete), pacem habete, et deus dilectionis et pacis (p. et d. F al) erit vobiscum. ¹²salutate [in F] invicem in osculo sancto. salutant vos sancti omnes (o. s.). ¹³gratia domini nostri Iesu Christi et (om al) caritas dei et communicatio sancti spiritus (sp. s. L al) [sit] cum omnibus vobis (om al), amen.
Expl. ad Corint. II.

INC. [EPISTVLA] AD GALATAS.

Paulus apostolus non ab hominibus neque per hominem, sed per Iesum Christum et deum patrem qui suscitavit eum a mortuis, et qui mecum sunt omnes fratres, ecclesiis Galatiae. ³gratia vobis et pax a deo patre et domino nostro (p. nostro et domino F al) Iesu

Ἰησοῦ χριστοῦ, ⁴τοῦ δόντος ἑαυτὸν περὶ τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν, ὅπως ἐξέλῃται ἡμᾶς ἐκ τοῦ αἰῶνος τοῦ ἐνιστωῖτος πονηροῦ κατὰ τὸ θέλημα τοῦ θεοῦ καὶ πατρὸς ἡμῶν, ⁵ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, ἀμήν.

6 ⁶Θαυμάζω ὅτι οὕτως ταχέως μετατίθεισθε ἀπὸ τοῦ καλέσαντος ὑμᾶς ἐν χάριτι χριστοῦ εἰς ἔκτρον εὐαγγελίου, ⁷ὃ οὐκ ἔστιν ἄλλο, εἰ μὴ τινὲς εἰσιν οἱ ταράσσοντες ὑμᾶς καὶ θέλοντες μεταστρέψαι τὸ εὐαγγέλιον τοῦ χριστοῦ. ⁸ἀλλὰ καὶ ἐὰν ἡμεῖς ἢ ἀγγελος ἐξ οὐρανοῦ εὐαγγελίζηται ὑμῖν παρ' ὃ εὐαγγελισάμεθα ὑμῖν, ⁹ἀνάθεμα ἔστω. ⁹ὥς προειρήκαμεν, καὶ ἄρτι πάλιν λέγω, εἴ τις ὑμᾶς

9. εὐαγγελίσηται

1. περὶ (de) *ΑΔΓς Orig 1,238^f*, υπερ (pro) *Β[?]fgvs* ἁμαρτιῶν *ΑΒΑΓfgvs*, ἁμαρτωλῶν *Orig* 2. ἐκ *ΑΒΑΓΗfgvs Orig 1,239^a 2, 702^a*, ἀπὸ *Orig 1,601^c 674^c* αἰῶνος τοῦ ἐνιστωῖτος *ΑΒ Orig 1, 239^a 601^c 2,702^a*, ἐνιστωῖτος αἰῶνος *ΑΓΗfgvs Orig 1,674^c* 2.3. τὸ θελημα *ΑΒΑΓς Orig 1,239^a*, θελήσιν *Η* 3. ὡ *ΑΒΑΓς*, add ἔστιν *Hfgv* 5. Θαυμάζω *ΑΒΑΗfgvs Cyp 32 107 Lucif 234*, μαζω (mirror) *δε Gg* οὕτως (οὕτω *Ης*) *ΑΒΑΗς*, sic tam *fv Cyp Lucif*, tam *g*, om *G* μετατίσθαι *Α* ἀπὸ τοῦ] *ab eo qui fgv Cyp*, qui *Lucif* 5.6. καλεσαντος ὑμᾶς (ἡμᾶς *Η*) *ΑΒΑΓΗfgs*, vos vocavit *gv Cyp Lucif* 6. ἐν χάριτι *ΑΒΑΓΗfgvs*, in (ad 107) gratiam *v Cyp 32 107 Lucif* χριστοῦ *ΑΒΗvs*, ἰησοῦ χριστοῦ *Αf*, om *g Cyp Lucif* in (ad *Cyp*) aliud *fgv Cyp Lucif 234* 7. εἰ μὴ τινες εἰσιν *ΑΒΑΓΗgs*, nisi si (om *Luc*) sunt aliqui *fv Cyp Lucif* qui vos conturbant (turbant 32) *v Cyp 32 107 Lucif* 8. καὶ ἐὰν *ΑΑΓΗς*, καὶ *Α* ἡμεῖς *ΑΒΑΓfgvs Cyp 32 Lucif*, aut nos *Cyp 107* 9. εὐαγγελίζεται ὑμῖν (ὑμᾶς *Α*, om *G*) *ΑΓvs*, ὑμῖν εὐαγγελίζεται *ΒΗ*, aliter adnuntiet *Cyp*, εὐαγγελίσηται ὑμῖν (om *g Lucif*) *Αfg Lucif 234* εὐαγγελισάμεθα *G et Η?*

Christo, ⁴qui dedit semet ipsum pro peccatis nostris, ut eriperet (-perent *L*, -piat *al*) nos de praesenti saeculo nequam secundum voluntatem dei et patris nostri, ⁵cui est gloria in saecula saeculorum, amen (om *al*). (2) ⁶Mirror quod sic tam cito transferemini, ab eo qui vos vocavit (vocat) in gratiam (gratia *F*) Christi, in aliud (aliut *L*) evangelium, ⁷quod non est aliud (aliut *L al*), nisi [si *F al*] sunt (om *al*) aliqui (om *al*) qui vos conturbant et volunt convertere evangelium Christi. ⁸sed licet nos aut angelus de caelo evangelizet vobis praeter quam quod evangelizauimus vobis, anathema sit. ⁹sicut praediximus, et nunc iterum dico, siquis vobis evangelizauerit praeter id

εὐαγγελίζεται παρ' ὃ παρελάβετε, ἀνάθεμα ἔστω. ¹⁰ἄρτι γὰρ ἀνθρώπους πείθω, ἢ τὸν Θεόν; ἢ ζητῶ ἀνθρώποις ἀρέσκειν; εἰ ἔτι ἀνθρώποις ἤρισκον, χριστοῦ δοῦλος οὐκ ἂν ἤμην.

¹¹Γνωρίζω δὲ ὑμῖν, ἀδελφοί, τὸ εὐαγγέλιον τὸ εὐαγγελισθὲν ἐπ' ἐμοῦ, ὅτι οὐκ ἔστιν κατὰ ἄνθρωπον· ¹²οὐδὲ γὰρ ἐγὼ παρὰ ἀνθρώπου παρέλαβον αὐτὸ οὐδὲ ἰδιόαχθην, ἀλλὰ δι' ἀποκαλύψεως Ἰησοῦ χριστοῦ. ¹³ἤκούσατε γὰρ τὴν ἐμὴν ἀναστροφὴν ποτε ἐν τῷ Ἰουδαϊσμῷ, ὅτι καθ' ὑπερβολὴν ἐδίωκον τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Θεοῦ καὶ ἐπόρθουν αὐτήν, ¹⁴καὶ προέκοπτον ἐν τῷ Ἰουδαϊσμῷ ὑπὲρ πολλοὺς συνηλικιώτας ἐν τῷ γένει μου, περισσοτέρως ζηλωτὴς ὑπάρχων τῶν πατρικῶν μου παραδόσεων. ¹⁵Ἦτε δὲ εὐδόκησεν [ὁ Θεός] ὁ ἀφορίσας με ἐκ κοιλίας μητρὸς μου καὶ καλέσας διὰ τῆς χάριτος αὐτοῦ ¹⁶ἀποκαλύψαι τὸν υἱὸν αὐτοῦ ἐν ἐμοί, ἵνα εὐαγγελίζωμαι

1. εὐαγγελίζεται (-ζεται G) *ABAGH*ς, *adnuntiaverit* *fg* *Cypr*, *evangelizaverit* *o Hilar* 1289, *aliud adnuntiaverit* *Lucif* praeter quod (quam quod *Cypr Hil*) *fgv* *Cypr Hilar*, quam quod *Lucif* 2. ἐπειθω G εἰ τι (αιτιᾶ G) *ABAGfgv*, εἰ γὰρ ἔτι *ς*, *ego si adhuc* *Hilar* 90, *si* *Cypr* 83 104 109 174 320 3. ἤρισκον *ABAGfgv* *Cyprian* 83 104 109 *Hilar*, placere vellem *Cypr* 174 320 4. διὰ *ABΔ*ς, γὰρ *Gfgv* εὐγγελισθὲν *A* 6. οὐδε *ΔΔG*, οὐτε *Βς* διὰ *BAG*ς, διὰ *A* 9. ἐπόρθουν *ABΔ*ς, ἐπολεμοῦν *G*, *expugnabam* *fgv* 10. συνηλικιώτας *ΒΔς*, συνιλικιώτας *A*, συνιλικιωτας *G* 11. εὐδόκησεν *BAG*ς, ἡἔδοκησεν *A* ο Θεός *ΔΔς* *Iren* 307, *om* *BGgv* *Iren* 311 12. ο ἀφορίσας (αφωρίσας *B*) με (me *segregavit* *o Iren*) ἐκ (ab *g*) κοιλίας μητρὸς μου *ABAGfgv* *Orig* 2, 620^d 3,607^b *Iren* 311, qui me ex utero matris meae segregavit *Iren* 307. per praefinitionem segregatus *Hilar* 1114 12. 13. καὶ καλέσας... ἐν ἐμοί *om* *Iren* 311 13. revelare *Iren* 307, ut revelaret *fgv* εὐαγγελίζωμαι *ABG*ς, εὐαγγελισώμαι *A*

quod accepistis, anathema sit. (3) ¹⁰Modo enim hominibus suadeo, an deo (aut deo *L al*, *om al*)? aut quaerō (quero *L*) hominibus placere [aut deo]? si adhuc (athuc *L*) hominibus placere, Christi servus non essem. (4) ¹¹Notum enim (autem *F*) vobis facio, fratres, evangelium quod evangelizatum est a me, quia non est secundum hominem: ¹²neque enim ego ab homine (-nem *F*) accepi illud neque didici (dedici), sed per revelationem Iesu Christi. (5) ¹³Audistis enim conversationem meam aliquando in Iudaismo, quoniam supra modum persequabar ecclesiam dei et expugnabam illam, ¹⁴et proficiebam in Iudaismo supra multos coetaneos in genere meo, abundantius (habund.) aemulator existens paternarum mearum traditionum. ¹⁵cum autem placuit ei qui me segregavit de utero matris meae et vocavit per gratiam suam, ¹⁶ut revelaret filium suum in me, ut evangelizarem

αὐτὸν ἐν τοῖς Ἰθνησιν, εὐθείως οὐ προσανεθίμην σαρκὶ καὶ αἵματι,
¹⁷οὐδὲ ἀπῆλθον εἰς Ἱεροσόλυμα πρὸς τοὺς πρὸ ἡμεῶν ἀποστόλους,
 ἀλλὰ ἀπῆλθον εἰς Ἀραβίαν καὶ πάλιν ἐπέστρεψα εἰς Δαμασκόν.
¹⁸ἔπειτα μετὰ ἔτη τρία ἀνῆλθον εἰς Ἱεροσόλυμα ἱστορῆσαι Κηφᾶν,
 6 καὶ ἐλέμεινα πρὸς αὐτὸν ἡμέρας δεκαπέντε· ¹⁹ἕτερον δὲ τῶν ἀπο-
 στόλων οὐκ εἶδον, εἰ μὴ Ἰάκωβον τὸν ἀδελφὸν τοῦ κυρίου. ²⁰ἃ δὲ
 γράφω ὑμῖν, ἰδοὺ ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ ὅτι οὐ ψεύδομαι. ²¹ἔπειτα ἤλ-
 θον εἰς τὰ κλίματα τῆς Συρίας καὶ τῆς Κιλικίας. ²²ἤμην δὲ
 ἀγνοούμενος τῷ προσώπῳ ταῖς ἐκκλησίαις τῆς Ἰουδαίας ταῖς ἐν
 10 χριστιῶ, ²³μόνον δὲ ἀκούοντες ἔγινον ὅτι ὁ διώκων ἡμᾶς ποτὶ νῦν
 εὐαγγελίζεται τὴν πίστιν ἣν ποτε ἐπόρευτο, ²⁴καὶ ἐδοξάζον ἐν ἡμοῖς
 τὸν Θεόν. ²⁵ἔπειτα διὰ δεκατεσσάρων ἑτῶν πάλιν ἀνέβην εἰς Ἱερο-
 σόλυμα μετὰ Βαρνάβαν, συναρπαλαβὼν καὶ Τίτον· ἀνέβην δὲ

1. προσανεθίμην] *adquievi fgv* 2. ἀπῆλθον *BAG*, *veni fgv*,
 ἀνῆλθον *As* *hierosolyma f*, *ierosolymam g* τοὺς πρὸ *ABAs*,
præcessores f, *processores vel antecessores g*, τοὺς *G* 3. ἀλλὰ
AG, ἀλλ *BAz* *abii fgv* in *damascum g*, *damasco f* 4. ἐτη
 τρία (*γ G*) *BAGfgvz*, τρία ἐτη *A* *veni fgv* κηφᾶν *AB*, πε-
 τρον *AGfgvz* 5. ἕτερον *ABAGz* *Orig* 3,463^b, *aliud fgv* 6. οὐκ
 εἶδον *ABz* *Orig*, εἶδον οὐδὲνα *AGfgv* 8. κλίματα *BCAGz*, κλη-
 ματα *A* καὶ τῆς *ABAGz*, καὶ *C* 9. τῷ *ABCAz*, *om G*
 ταῖς *alterum ABCGfgvz*, τῆς *Ag* 10. *qui persequabantur f*
 11. *adnuntiant f* ἐπορεύει *ABCAz*, ἐπολεῖμι *G*, *expugnabat fgv*
 ἐδοξάζον ἐν ἡμοῖς *ABCz*, ἐν ἡμοῖς ἐδοξάζον *AGfgv* 12. δεκατισ-
 σάρων] *Iren* 200 πάλιν ἀνέβην (ἀνῆλθον *C*) *ABCz*, ἀνέβην
 πάλιν *AGfg*, *ascendi Iren* 13. συναρπαλαβὼν *ACG*, *assumpto fv*,
assumens Iren, *sumens vel accipiens g*

(-zēm pr *F*) illum in gentibus, continuo non adquieni carni et san-
 guini, ¹⁷neque ueni Hierosolyma (Hierus. *L al*, -li. *al*, -mam *al*, -mis *al*)
 ad antecessores meos apostolos, sed abii in Arabiam (-bia *L*) et
 iterum reuersus sum Damascum, ¹⁸deinde post annos tres ueni Hier-
 osolyma (Hierus. *L al*, -mam *al*) uidere Petrum, et mansi apud (-d)
 eum diebus quindecim (·xv· *F*): ¹⁹aliud autem apostolorum uidi
 neminem (n. u.), nisi Iacobum fratrem domini. ²⁰quae autem scribo
 uobis, ecce coram deo quia (quoniam *L*) non mentior. ²¹deinde ueni
 in partes Syriae et Ciliciae. ²²eram autem ignotus facie ecclesiis Iu-
 daeae (Iudaeae, Iudae) quae erant (eccl. quae erant in Iudaea) in
 Christo, ²³tantum autem auditum habebant quoniam qui persequeba-
 tur nos (*om al*) aliquando nunc euangelizat fidem quam aliquando
 expugnabat, ²⁴et in me clarificabant (glor. *al*, -bat *F*) deum. (6)
²⁵Deinde post annos quattuordecim (xiiii *F*) iterum ascendi Hieroso-
 lyma (Hierus., -li. *al*, -mam *L al*) cum Barnaba, adsumpto et (*om F*)

κατὰ ἀποκάλυψιν, καὶ ἀνιθέμην αὐτοῖς τὸ εὐαγγέλιον ὃ κηρύσσω ἐν τοῖς ἔθνεσιν, κατ' ἰδίαν δὲ τοῖς δοκοῦσιν, μὴ πως εἰς κενὸν τρέχω ἢ ἔδραμον. Ὡλλ' οὐδὲ Τίτος ὁ σὺν ἐμοὶ Ἕλληνας ὧν ἡναγκάσθη περιτμηθῆναι. Ὡδιὰ δὲ τοὺς παριστάτους ψευδοδύλους, οἵτινες παριστῆθον κατασκοπεῖσαι τὴν ἐλευθερίαν ἡμῶν ἣν ἔχομεν ἐν χριστῷ Ἰησοῦ, ἵνα ἡμᾶς καταδουλώσουσιν, τοῖς οὐδὲ πρὸς ὧσαν εἴξαμεν τῇ ὑποταγῇ, ἵνα ἡ ἀλήθεια τοῦ εὐαγγελίου διαμείνῃ πρὸς ἡμᾶς. Ὡπὸ δὲ τῶν δοκούντων εἶναι τι (ὅποιοι ποτε ἦσαν, οὐδὲν μοι διαφέρει· πρόσωπον θεὸς ἀνθρώπου οὐ λαμβάνει) ἐμοὶ γὰρ οἱ δοκοῦντες οὐδὲν προσανέθεντο, Ὡλλὰ τούναντίον ἰδόντας ὅτι πεπίστευμαι τὸ εὐαγγέλιον τῆς ἀκροβυστίας καθὼς Πέτρος τῆς περιτομῆς (ὁ γὰρ ἐνεργήσας Πέτρῳ εἰς ἀποστολὴν τῆς περιτομῆς

7. διαμείνῃ

1. ἀνιθέμην ABCΔς, ἀνιβυλομην G, exposui g, contuli cum fo Iren
2. ἐθνεσι Bς his qui videbantur f, add esse maiores g καινον AG
3. τρέχω ABCAGBς, cucurrerim (-rem f) fg ουδε ABC Δς, ουτε G ο ACAGsgς, om B cum esset graecus fg
6. ινα ABCAςς, ινα μη Gg καταδουλώσουσιν ABCA, καταδουλώσωσιν G et corr B, καταδουλώσονται ς οἱ ουδε ABCGsgς, quibus codices Latini (non Graeci) teste Hieronymo 7,399^d 400^c 401^{ab}, om Af Iren 200. Paulus οὐδέποτε ἐν χώρῃ ὑποκειταγμένος ἀνθρώποις ὡς κρείττων γινόμενος Orig 1,709^c
7. εἴξαμεν G διαμείνῃ. BΔς, διαμείνῃ AG et C?
9. πρόσωπον (add ο A) θεὸς ἀνθρώπου ABCς, θεὸς ἀνθρώπου πρόσωπον AGfg
10. δοκοῦντες ABCΔς, add esse f, add τι εἶναι Gg προσανέθεντο G ἰδόντες ABAGsgς, ἰδόντες C πεπίστευμαι ABCΔς, πεπίστευται μοι Gfgv
11. πέτρος Gg, petro fo
12. ὁ γὰρ ... περιτομῆς om Gg

Tito: ²ascendi autem secundum reuelationem, et contuli cum illis euangelium [dei pr F al] quod praedico in gentibus, seorsum autem his qui uidebantur [aliquid esse F al], ne forte in uacuum currerem aut cucurrissem. ³sed neque Titus, qui mecum erat, cum esset gentilis, compulsus est circumcidi; ⁴sed propter subintroducos [autem L al] falsos fratres, qui subintroierunt explorare libertatem nostram quam habemus in Christo Iesu, ut nos in seruitutem redigerent, ⁶quibus neque ad horam cessimus subiectioni, ut ueritas euangelii permaneat apud (-d) uos. ^{6a}ab his autem qui uidebantur esse aliquid: quales aliquando fuerint, nihil mea interest: deus personam hominis non accipit (accepit F al): mihi enim qui uidebantur [esse om L] [aliquid om L al] nihil contulerunt, ⁷sed e contrario (sic FL, e contra ceteri) cum uidissent quod creditum est mihi euangelium praeputii, sicut [et] Petro circumcisionis: ⁸qui enim operatus est Petro in

ἐνήργησεν κάμοι εἰς τὰ ἔθνη) ⁹καὶ γνόντες τὴν χάριν τὴν δοθεῖσάν μοι Ἰάκωβος καὶ Κηθᾶς καὶ Ἰωάννης, οἱ δοκοῦντες στῦλοι εἶναι, δεξιᾶς ἔδωκαν ἐμοὶ καὶ Βαρνάβῃ κοινωνίας, ἵνα ἡμεῖς [μὲν] εἰς τὰ ἔθνη, αὐτοὶ δὲ εἰς τὴν περιτομὴν, ¹⁰μόνον τῶν πτωχῶν ἵνα μνημονεύωμεν· ὃ καὶ ἐσπούδασα αὐτὸ τοῦτο ποιῆσαι. ¹¹ὅτε δὲ ἦλθεν Κηθᾶς εἰς Ἀντιόχειαν, κατὰ πρόσωπον αὐτῷ ἀντίστην, ὅτι κατεγνωσμένος ἦν. ¹²πρὸ τοῦ γὰρ ἔλθεῖν τινὰς ἀπὸ Ἰακώβου μετὰ τῶν ἔθνων συνήσθαι· ὅτε δὲ ἦλθεν, ὑπέστειλλεν καὶ ἀφώριζεν ἑαυτὸν, φοβούμενος τοὺς ἐκ περιτομῆς, ¹³καὶ συνυπεκρίθησαν αὐτῷ καὶ οἱ λοιποὶ Ἰουδαῖοι, ὥστε καὶ Βαρνάβας συναπήχθη αὐτῶν τῇ ὑποκρί-

1. κάμοι *ACAG*, καὶ ἐμοὶ *B* εἰς τὰ ἔθνη *ABCAG* *Iren* 200, inter gentes *sg* γνόντες *ABCAG* *sg* *Orig* 2,767^c, cum cognovisset *f* 2. ἰακώβος καὶ κηθᾶς *BC* *sg* *Orig*, πέτρος καὶ ἰακώβος *A Gsg*, ἰακώβος *A* 3. δεξιᾶς] *Orig* 1,387^a 3,724^b, add γὰρ *idem* 4,431^c ἐμοὶ *ABCAG* *sg*, μοι *G* καὶ *ABCAGHsg* *Orig*, ut *f* μὲν *ACA*, om *BGHsg* *Orig* 3,724^b 4,431^c 4. τῶν πτωχῶν ἵνα *ABCH* *sg* *Orig* 3,724^b, ἵνα τῶν πτωχῶν *AGsg* μνημονεύωμεν *A* 5. καὶ *ABCAGHsg*, enim *f* hoc ipsum *sg* ἦλθεν *B* 6. κηθᾶς *ABCH*, πέτρος *AGsg* in faciem *sg* ἀντίστην *G* 7. ἔλθεν τινὰς *ABCAGHsg*, venirent (venisset *f*) quidam *sg* *Iren* 200 8. ἦλθεν *BAGsg*, ἦλθον *ACHsg*. ἔλθόντιος ἰακώβου πρὸς αὐτὸν *Orig* 1,386^d ὑπέστειλλε *H* καὶ ἀφώριζεν ἑαυτὸν *ABCAGHsg* *Orig* 1,386^d, se et segregabat *f* (*Orig* 1, 387^a) 9. ἐκ (ἐκ τῆς *Orig*) περιτομῆς *ABCAGH* *sg* *Orig* 1,386^d, add οντίας *G* συνυπεκρίθησαν *ABCAGH*, consenserunt *sg* καὶ οἱ *ACAGHsg*, οἱ *B* (*Orig*) 10. ita et barnabas duceretur ab his (simul ductus sit *g*) *sg* αὐτῶν τῇ ὑποκρίσει *ABC*, τῇ ὑποκρίσει αὐτῶν *AGH*, in illa simulatione *fg*

apostolatum circumcisionis, operatus est et mihi inter gentes: ⁹et cum cognovissent gratiam quae data est mihi Iacobus Cephas (sic *L*: Petrus et Iacobus *F*, Petrus [et] Iacobus et Cephas *al*) et Iohannes (-nnis *F* *al*), qui uidebantur columnae esse, dextras dederunt (derunt *pr* *F*) mihi et Barnabae societatis, ut nos in gentes, ipsi (ipse) autem in circumcisionem; ¹⁰tantum ut pauperum memores essemus: quod etiam sollicitus fui hoc ipsum facere. (7) ¹¹Cum autem uenisset [Petrus *F*] Cephas (om *V*, Petrus *al*) Antiochiam (Anthiociam *F*), in faciem ei (om *al*) restiti, quia repraehensibilis erat. ¹²prius enim quam uenirent quidam ab Iacobo, cum gentibus edebat (-bant *F*): cum autem uenissent (-sset *al*), subtrahebat et segregabat se, timens eos qui ex circumcisione erant, ¹³et simulationi eius consenserunt ceteri Iudaei, ita ut et (om *al*) Barnabas duceretur ab

σαι. ¹⁴ἀλλ' ὅτι εἶδον ὅτι οὐκ ὀρθοποδοῦσιν πρὸς τὴν ἀλήθειαν τοῦ εὐαγγελίου, εἶπον τῷ Κητᾷ ἔμπροσθεν πάντων Εἰ σὺ Ἰουδαῖος ὑπάρχων ἐθνικῶς καὶ οὐχ Ἰουδαϊκῶς ζῆς, πῶς τὰ ἔθνη ἀναγκάζεις Ἰουδαῖζειν;

¹⁵Ἡμεῖς γνῶσι Ἰουδαῖοι, καὶ οὐκ ἐξ ἐθνῶν ἁμαρτωλοί· ¹⁶εἰδότες δὲ ὅτι οὐ δικαιοῦται ἄνθρωπος ἐξ ἔργων νόμου, ἐὰν μὴ διὰ πίστεως Ἰησοῦ χριστοῦ, καὶ ἡμεῖς εἰς χριστὸν Ἰησοῦν ἐπιστεῦσαμεν, ἵνα δικαιωθῶμεν ἐκ πίστεως χριστοῦ καὶ οὐκ ἐξ ἔργων νόμου, ὅτι ἐξ ἔργων νόμου οὐ δικαιωθήσεται πᾶσα σὰρξ. ¹⁷εἰ δὲ ζητοῦντες δικαιωθῆναι ἐν χριστῷ ἐνρέθηναι καὶ αὐτοὶ ἁμαρτωλοί, ἄρα ¹⁸χριστὸς ἁμαρτίας διΰκονος. μὴ γένοιτο. ¹⁹εἰ γὰρ ἡ κατέλυσα, ταῦτα πάλιν οἰκοδομῶ, παραβάτην ἐμαυτὸν συνιστάνω. ¹⁹ἐγὼ γὰρ διὰ νόμου νόμῳ ἀπέθανον, ἵνα θιῶ ζήσω. ²⁰χριστῷ συνιστανώρωμαι.

7. εἰς Ἰησοῦν χριστὸν

1. ὀρθοποδοῦσι Hς 2. κητᾶ ABC, πετρω AGfgς ἐμπροσθεν G. Orig 4,412^d 2. 3. ιουδαῖος υπαρχων (ων Δ) ABCAGgς Orig, cum sis iudaeus fg 3. και ουχ (ουκ G Orig) ιουδαικως ζης AB CGg Orig 4,412^c, ζης και ουχ (ουκ ε) ιουδαικως Δς, vivis f πως ACAGfgς Orig, τι Bς 6. δε BCAGfgς, om Avς per fidem vel ex fide g 7. ιησου χριστου CAGfgς, χριστου ιησου AB εις χριστον ιησουν ACAGgς, εις ιησουν χριστον B, per iesum christum f credimus g 8. χριστου ABCAfvς, om Gg 9. οτι ABAG, διοτι BCς ἐξ ἔργων νομου ου δικαιωθησεται AB CAGfgς, ου δικ. ἐξ ἔργων νόμου ε 10. και αυτοι ABCAGgς, om f 12. συνιστανω ABCAG, συνίστημι ε 13. mortuus sum legi ut vivam christo Hilar 524 χριστῷ] Orig 1,438^c 3,544^b, τῷ χριστῷ idem 4,322^c

eis in illa simulatione (illam -nem). ¹⁴sed cum uidissem quod non recte ambularent ad ueritatem euangelii, dixi [Petro F] Cephae (om V, Petro al) coram omnibus Si tu, cum Iudaeus (-deus) sis, gentiliter et non Iudaice (-cae F) uiuis, quomodo gentes cogis Iudaizare? ¹⁵nos [autem] natura Iudaei, et non ex gentibus peccatores: ¹⁶scientes autem (om pr F) quod non iustificatur (-cabitur V) homo ex operibus legis, nisi per fidem Iesu Christi (C. I.), et nos in Christo Iesu credimus (credimus L al et pr F), ut iustificemur ex fide Christi et non ex operibus legis (et - legis om al), propter quod ex operibus (operibus enim pr F al) legis non iustificabitur omnis caro. (8) ¹⁷Quod si (om al) quaerentes iustificari in Christo inuenti sumus et ipsi peccatores, nunquid Christus peccati minister est? absit. ¹⁸si enim, quae destruxi, haec iterum aedifico (reaed. L), praeuaricatorum me constituo (instituo F al). ¹⁹ego enim per legem legi mortuus sum, ut deo uiuam. ²⁰Christo confixus sum cruci; uiuo autem iam

ζω δὲ οὐκέτι ἐγώ, ζῆ δὲ ἐν ἐμοὶ χριστός· ὃ δὲ νῦν ζω ἐν σαρκί, ἐν πίστει ζω τῇ τοῦ Θεοῦ καὶ χριστοῦ τοῦ ἀγαπησαντός με καὶ παραδόντος ἑαυτὸν ὑπὲρ ἐμοῦ. ²¹οὐκ ἀθιπῶ τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ· εἰ γὰρ διὰ νόμου δικαιοσύνη, ἄρα χριστὸς ὥρτην ἀπέθανεν.

⁵ ¹²Ὡς ἀνόητοι Γαλάται, τίς ὑμᾶς ἐβίασκανεν, οἷς καὶ ὀφθαλμοὺς Ἰησοῦς χριστὸς προειργάμενος ἐσταυρωμένος; ²τοῦτο μόνον θείω μαθεῖν ἀφ' ὑμῶν, ἐξ ἔργων νόμου τὸ πνεῦμα ἐλάβετε, ἢ ἐξ ἀκοῆς πίστεως; ³οὕτως ἀνόητοί ἐστε; ἐναρξάμενοι πνεύματι νῦν σαρκὶ ἐπιτελείσθε; ⁴ισσαῦτα ἐπάθετε εἰκῆ; εἴ γε καὶ εἰκῆ. ⁵ὃ οὖν ἐπιχο-
¹⁰ρηγῶν ὑμῖν τὸ πνεῦμα καὶ ἐνεργῶν δυνάμεις ἐν ὑμῖν ἐξ ἔργων νόμου ἢ ἐξ ἀκοῆς πίστεως; ⁶καθὼς Ἀβραὰμ ἐπίστευσεν τῷ Θεῷ, καὶ

1. ζω δε ABCAGfgvs Orig 3,544^a 4,265^c Hilar 168, ζω γὰρ Orig 2, 762^b Hil 522, ζω Orig 1,282^b 4,322^d Hilar 314 χριστος ABCΔς Orig, ο χριστος G quod autem vivo, iam non ego, vivit autem in me christus Hilar 288 in carne gv, in carnem f 2. ζω BC AGfgvs, om A Θεου καὶ χριστου BΔGfg, υἱου του Θεου AC vs 5. insensati fgv, stulti Lucif 234 ἐβασκανεν ABΔGfgv, add τη αληθειαι μη πειθεσθαι Cς. legitur in quibusdam codicibus 'quis vos fascinavit non credere veritati?' sed hoc quia in exemplaribus Adamantii non habetur omisimus Hieronymus 7,418^c, licet et Graeca exemplaria hoc errore confusa sint idem 7,487^a 6. προειργραφη ABC, add εν υμιν ΔGfgs 6. 7. θελω μαθειν ABCv, μαθειν θελω ΔGfgs 7. spiritus f 8. ἀρξάμενοι Orig 3,707^a, incipientes g perficiamini f 10. νομου BCΔGfgvs Iren 257, add το πνευμα ελαβετε A 11. καθως ABCΔς Iren 257 332, add γεγραπται Gg αβρααμ επιστεισεν ABCΔς Iren Cyp 277, επιστεισεν αβρααμ Gg

non ego, uiuit (uiuet *L*) uero (om *al*) in me Christus: quod autem nunc uiuo in carne, in fide uiuo filii (fili *F*) dei, qui dilexit me et tradidit semet (se *pr F al*) ipsum pro me. ²¹non abicio gratiam dei: si enim per legem iustitia, ergo Christus gratis mortuus est. (9) ¹⁰insensati Galatae, quis uos fascinauit [ueritati non oboedire *L*], ante quorum oculos Iesus Christus (Chr. Ies. *F al*) praescriptus (proscr. *FL*) est [in uobis *F al*, et *V al*, om *L*] cruci fixus? ⁵hoc solum uolo a uobis (a uobis uolo *F al*) discere, ex operibus legis spiritum (Christum) accepistis, an ex auditu fidei? ³sic stulti estis? [ut *FL al*] cum spiritu (-tum) coeperitis (-retis), nunc carne consuminamini? ⁴tanta passi estis sine causa? si tamen sine causa. ⁵qui ergo tribuit uobis spiritum et operatur uirtutes in uobis, ex operibus legis an ex auditu fidei? ⁶sicut [scriptum est *F al*] Abraham credidit (Cred. Abr. *F*

ἐλογίσθη αὐτῷ εἰς δικαιοσύνην. Ἔγινώσκετε ἄρα ὅτι οἱ ἐκ πίστεως οὗτοι υἱοὶ εἰσιν Ἀβραάμ. ⁸προϊδοῦσα δὲ ἡ γραφὴ ὅτι ἐκ πίστεως δικαιοὶ τὰ ἔθνη ὁ Θεός, προειηγγελίστατο τῷ Ἀβραάμ ὅτι ἐνευλογηθήσονται ἐν σοὶ πάντα τὰ ἔθνη. ⁹ὥστε οἱ ἐκ πίστεως ἐνλογοῦνται σὺν τῷ πιστῷ Ἀβραάμ. ¹⁰ὧς οἱ γὰρ ἐξ ἔργων νόμον εἰσὶν, ὑπὸ ⁵κατάρυν εἰσὶν. γέγραπται γὰρ ὅτι ἐπικατάρατος πῶς ὁς οὐκ ἐμμένει ἐν πᾶσιν τοῖς γεγραμμένοις ἐν τῷ βιβλίῳ τοῦ νόμου, τοῦ ποιῆσαι αὐτά. ¹¹ὅτι δὲ ἐν νόμῳ οὐδεὶς δικαιούται παρὰ τῷ Θεῷ δῆλον, ὅτι Ὁ δίκαιος ἐκ πίστεως ζήσεται, ¹²ὁ δὲ νόμος οὐκ ἔστιν ἐκ πίστεως, ἀλλ' Ὁ ποιήσας αὐτὰ ζήσεται ἐν αὐτοῖς. ¹³Χριστὸς ἡμᾶς ¹⁰ἐξηγόρασεν ἐκ τῆς κατάρυς τοῦ νόμου, γινόμενος ὑπὲρ ἡμῶν κα-

2. οὗτοί εἰσιν υἱοὶ

1. γινώσκεται AG οἱ (qui) ABAGfgvs Iren 257 Cypr 277, quidem qui Iren 332, om C? 2. hi fgv Iren 257 Cypr, ii Iren 332 υἱοὶ εἰσιν B Iren 257, εἰσιν υἱοὶ ACAGfgvs Iren 332 Cypr γραφῇ AB CAGfgvs Iren, add divina Cypr 3. ἔθνη G προειηγγελίστατο A BCGς, προειηγγελίσταται A ἐνευλογηθήσονται (εὐλ. Gς) ABCAGg vs Iren Cypr, bene dicuntur f 4. ἐν σοὶ ABCAGgvs Iren 332, in eo (illo) Iren 257 Cypr 277, om f ἐνλογοῦνται ABCAGς, bene dicentur fgv Iren, benedicti sunt vel iustificantur Cypr 278 6. εἰσι Bς οἱ ABCAGfg, om vs 8. τῷ ABCς, om AG δῆλον A BCυς, δῆλον (om Gg) γεγραπται γὰρ (om f) AGfg 9. ζήσεται ABCAGς, vivit fg 10. ἀλλ' ABCGς, ἀλλὰ A αὐτὰ ABCAGfg, add ἄνθρωπος ς ζήσεται ABCAGς, vivit g αὐτοῖς ABC Afvs, αὐτῷ Gg 10. 11. ἡμᾶς ἐξηγόρασεν (redimet f) ABCAGfg vs Iren 210 Hilar 100, ἐξηγόρασεν ἡμᾶς Orig 3,487f 11. ἡμῶν ABCAGfgvs Orig Iren, add ipse Hilar

al) deo, et reputatum est ei ad iustitiam. ⁷cognoscite (-tis) ergo quia qui ex fide sunt, hi (hii F al) sunt filii Abrahæ. ⁸providens autem scriptura quia ex fide iustificat gentes deus, praenuntiavit (pron.) Abrahæ quia benedicentur in te omnes gentes. (10) ⁹Igitur qui ex fide sunt, benedicentur cum fidei Abraham. ¹⁰quicumque enim ex operibus legis sunt, sub maledicto sunt. scriptum est enim Maledictus omnis qui non (om L) permanserit in omnibus quæ scripta sunt in libro legis, ut faciat (faciant pr F) ea. (11) ¹¹Quoniam autem in lege nemo iustificatur apud (apud) deum, manifestum est, quia iustus ex fide vivit. ¹²lex autem non est ex fide, sed Qui fecerit ea, vivet (vivit F) in illis. (12) ¹³Christus nos redemit (rediinit L) de maledicto legis, factus pro nobis maledictum, quia scriptum est Maledic-

τάρα, ὅτι γέγραπται Ἐπικατάρατος πᾶς ὁ κρεμάνμενος ἐπὶ ξύλον, ἵνα εἰς τὰ ἔθνη ἡ εὐλογία τοῦ Ἀβραάμ γένηται ἐν χριστῷ Ἰησοῦ, ἵνα τὴν ἐπαγγελίαν τοῦ πνεύματος λάβωμεν διὰ τῆς πίστεως.

¹⁵ Ἀδελφοί, κατὰ ἄνθρωπον λέγω. ὅμως ἀνθρώπου κεκυρωμένην διαθήκην οὐδεὶς ἀθετεῖ ἢ ἐπιδιατάσσεται. ¹⁶ τῷ δὲ Ἀβραάμ ἐρρέθησαν αἱ ἐπαγγελίαι, καὶ τῷ σπέρματι αὐτοῦ. οὐ λέγει Καὶ τοῖς σπέρμασιν, ὡς ἐπὶ πολλῶν, ἀλλ' ὡς ἐφ' ἑνὸς Καὶ τῷ σπέρματί σου, ὅς ἐστιν χριστός. ¹⁷ τοῦτο δὲ λέγω. διαθήκην προκεκυρωμένην ὑπὸ τοῦ Θεοῦ ὁ μετὰ τετρακόσια καὶ τριάκοντα ἔτη γεγονὼς νόμος οὐκ ἄκυροί εἰς τὸ καταργῆσαι τὴν ἐπαγγελίαν. ¹⁸ εἰ γὰρ ἐκ νόμου ἡ κληρονομία, οὐκέτι ἔξ ἐπαγγελίας· τῷ δὲ Ἀβραάμ δι' ἐπαγγελίας κεχάρισται ὁ Θεός. ¹⁹ τί οὖν ὁ νόμος; τῶν παραβάσεων

1. οτι γεγραπται ABCAGfgv Iren Hilar, γέγρα. γὰρ ε in ligno f
gv Iren Hilar 2. ἐθνι G ἡ om G χριστῷ ἰησοῦ ACAGf
gvs, ἰησοῦ χριστῷ B 3. ἐπαγγελίαν ABCvs, εὐλογίαν AGfg
4. ἀδελφοί BCAGfgvs, post λέγω A κεκυρωμένην ABAGfgvs,
προκεκυρωμένην C 5. aut fv, aut neque g ἐπιδιατάσσεται A
BCGς, ἐπιτάσσεται Δ δε ABCς, om AGfgv Iren 382 6. ἐρρε-
θησαν ACAG, ἐρρηθησαν Bς ἐπαγγελίαις G ut seminī f
ou ABCAGfgvs, et non Iren 7. σπέρμασιν ABCGvs Iren, add
σου Af in (de Iren) multis fgv Iren ἀλλ ACAGς, ἀλλὰ B
ἐφ (ἐπὶ G) ἐνος ABCAGς, in (de Iren) uno fgv Iren 8. ος ABCf
vs, ο A Iren, ου (quo) Gg ἐστι C προκεκυρωμένην ABCAς,
κεκυρωμένην G, confirmatum fgv 9. Θεου ABCv, add εἰς χριστὸν
AGς, add in christo fgv τετρακόσια (v̄ G) καὶ τριάκοντα (u G)
ἐτη ABCAGfgv, ἔτη τετρακ. καὶ τριάκ. ε 10. ἄκυροί] irritam
facit f, irritat vel non firmata est g 11. 12. δι' ἐπαγγελίας ABC
AGvs, repromissionem f 12. seq των παραβυσεων χαριν προσε-
τεθη ABCvs, των παραδοσεων (factorum) χαριν ετεθη Af, των πρα-

tus omnis qui pendet (pendit V al, pependit pr F al) in ligno; ¹⁴ut in gentibus benedictio Abrahæ fieret in Christo Iesu, ut pollicitationem spiritus accipiamus per fidem. (13) ¹⁵Fratres, secundum hominem dico. tamen hominis confirmatum testamentum nemo spernit (irritum facit) aut superordinat. ¹⁶Abrahæ dictæ (dicta) sunt promissiones (-misionis) et semini eius. non dicit Et seminibus, quasi in multis, sed quasi in uno Et semini tuo, qui est Christus. ¹⁷hoc autem dico. testamentum confirmatum a deo [in Christo] quæ post quadringentos (quadrig. L) et triginta (cccc et xxx F) annos facta est lex non irritam facit ad euacuandam promissionem (promision.) [patrum F al]. ¹⁸nam si ex lege hereditas, iam non ex repromissione (prom., -misione): Abrahæ autem per repromissionem (-mision.) donavit deus. (14) ¹⁹Quid igitur lex? propter transgressionem (-nem)

χάριν προσετέθη, ἄχρις οὗ ἔλθῃ τὸ σπέρμα ᾧ ἐπηγγέλται, διαταγὰς δι' ἀγγέλων ἐν χειρὶ μεσίτου· ²⁰ὁ δὲ μεσίτης ἐνὸς οὐκ ἔστιν, ὁ δὲ Θεὸς εἷς ἐστίν. ²¹ὁ οὖν νόμος κατὰ τῶν ἐπαγγελιῶν [τοῦ Θεοῦ]; μὴ γένοιτο. εἰ γὰρ ἐδόθη νόμος ὁ δυνάμενος ζωοποιῆσαι, ὅντως ἐκ νόμου ἂν ἦν ἡ δικαιοσύνη· ²²ἀλλὰ συνέκλεισεν ἡ γραφὴ τὰ πάντα ὑφ' ἁμαρτίας, ἵνα ἡ ἐπαγγελία ἐκ πίστεως Ἰησοῦ χριστοῦ δοθῇ τοῖς πιστεύουσιν. ²³πρὸ τοῦ δὲ ἔλθειν τὴν πίστιν ὑπὸ νόμον ἐφρουρούμεθα συγκλειόμενοι εἰς τὴν μέλλονσαν πίστιν ἀποκαλυφθῆναι. ²⁴ὥστε ὁ νόμος παιδαγωγὸς ἡμῶν γέγονεν εἰς χριστόν, ἵνα ἐκ πίστεως δικαιωθῶμεν· ²⁵ἐλθοῦσης δὲ τῆς πίστεως οὐκέτι ὑπὸ τὴν παιδαγωγὸν ἐσμεν. ²⁶πάντες γὰρ υἱοὶ Θεοῦ ἐστέ διὰ τῆς πίστεως

ξυιων (factorum *g* Iren, praevaricationum *g*) εἰτεθ *Gg* Iren 182 318

1. ου *ACAG*ς, αν *B* veniret *gv* Iren 318, veniat *f* Iren 182 disposita *g* Iren 182 Hilar 499, dispositum *f*. ὁ νόμος μετῴσως διαταγὰς etc *Orig* 3,206^a 293^c. ὁ νόμος διαιτάγη 4,262^a 2. ἀγγελίων *ABAG*fgς et corr *C*, item *Orig* 3,206^a 293^c 4,262^a Iren, ἀγγέλων *pr C*? 3. 4. του (om *G*) Θεου *ACAG*gς, ου *Bf* 4. δυναμενος ζωοποιῆσαι] sic corr *C*, δυν. ζωοποιεῖν *pr C*? 5. οντως *AB* *CA*ς, αληθεια *G*, pro certo *f*, veritate *g* εκ νομον (εν νομω *B*) αν ην *ABC*, εκ (ἂν ἐκ *ς*) νομου ην *Af*ς, εκ νομου *Gf* 6. τὰ om *G* υφ *AAG*, υπο *BC*ς 8. ἐφρουρουμεθα συγκλειόμενοι (συνκλ. *AAG*, συγκεικλισμένοι *Cfg*ς) *ABCAG*fgς, conclusi custodiebamur Hilar 235 in eam (futuram *g*) fidem quae postea regebatur *fg*, in ea fide quae incipiebat revelari Hilar 9 παιδαγωγος *A* γεγονεν *ACAG*ς, fuit *fg* Iren 230, γιγνεται *B*, facta est Hilar εις χριστον *ABC*ς, in christo Hilar, εις χριστον ιησουν *A* *Gf*, in iesum christum Iren, in christo iesu *gv* 10. veniente autem *fg*, at ubi venit v Hilar 235 10. 11. υπο παιδαγωγον εσμεν *AB* *CAG*fgς, sumus sub paedagogo v Hilar 11. Θεου εστε δια (ex vel per *g*) της πιστειως *ABCAG*fgς, estis fidei Hilar

posita est, donec ueniret semen cui promiserat (repr. *F*), ordinata per angelos in manu mediatoris: ²⁰mediator autem unus (unus *pr L*) non est, deus autem unus est. (15) ²¹Lex ergo aduersus promissa dei? absit. si enim data esset lex quae posset (possit *F* al) uiuificare, uere ex lege (ex lege om al) esset iustitia: ²²sed conclusit scriptura omnia sub peccato, ut promissio (reprom. *F*, -misio) ex fide Iesu Christi daretur credentibus. ²³prius autem quam ueniret fides sub lege custodiebamur conclusi in eam fidem quae reuelanda erat. ²⁴itaque lex pedagogus noster fuit (erat *F*) in Christo [Iesu *F* al], ut ex fide iustificemur: ²⁵ad (at) ubi uenit fides, iam (om al) non sumus sub pedagogo. ²⁶omnes enim filii dei (om al) estis per fidem in Christo

ἐν χριστῷ Ἰησοῦ· ²⁷ὅσοι γὰρ εἰς χριστὸν ἐβαπτίσθητε, χριστὸν ἐνεδύσασθε. ²⁸οὐκ ἔνι Ἰουδαῖος οὐδὲ Ἕλλην, οὐκ ἔνι δοῦλος οὐδὲ ἐλεύθερος, οὐκ ἔνι ἄρσιν καὶ θῆλυ· πάντες γὰρ ὑμεῖς εἰς ἑστέ ἐν χριστῷ Ἰησοῦ. ²⁹εἰ δὲ ὑμεῖς χριστοῦ, ἄρα τοῦ Ἀβραάμ σπέρμα ἐστέ, κατ' ἐπαγγελίαν κληρονόμοι.

¹Λέγω δέ, ἐφ' ὅσον χρόνον ὁ κληρονόμος νήπιός ἐστιν, οὐδὲν διαφέρει δούλου, κύριος πάντων ὢν, ἀλλὰ ὑπὸ ἐπιτρόπους ἐστὶν καὶ οἰκονόμους ἄχρι τῆς προθεσμίας τοῦ πατρὸς. οὕτως καὶ ἡμεῖς ὅτε ἦμεν νήπιοι, ὑπὸ τὰ στοιχεῖα τοῦ κόσμου ἦμεν δεδουλωμένοι·

1. γὰρ ABCAG^ς Hilar 951, om g Cyprian 100 139 147 εἰς χριστὸν ABCAG^ς, in christo fgv Cyprian 2 et 3. ἐν] inest Hilar, est fgv 2. 3. οὐδὲ ἐλεύθερος ABCG^ς Hilar, η ἐλεύθερος A 3. ἀρσιν (-σης G) καὶ θῆλυ ABCAG^ς, masculus et (neque fu Hil) femina fgv Hilar πάντες CAG^ς Orig 3,439^d, ἀπάντες AB εἰς BCΔ^ς, ἐν Gfgv Orig Hilar 425 951, om Av 3. 4. ἐν χριστῷ ἰησοῦ BCAG^ς Orig Hilar, χριστοῦ ἰησοῦ A 4. χριστοῦ ABC^ς, εἰς (unum f, πάντες ἐν Gg) ἑστέ ἐν χριστῷ ἰησοῦ AGfg ἀρα ABC^ς, add οὖν AG σπέρμα ACAG^ς Hilar, σπέρματος B 5. καὶ ABCAf^ς, καὶ κατὰ (καὶ' ς) Gg 6. δὲ ABCAf^ς, add ἀδελφοὶ Gg ἐφ' ὅσον χρόνον (quam diu) ABCAG^ς, ἕως Orig 1,231^c Orig 3,452^d 606^c 7. ὡν ἀλλὰ ὑπο] sic corr C, om pr ὡν? ἀλλὰ ABΔ^ς et corr C, ἀλλ G Orig 1,231^c 7. 8. ἐπιτρόπους ἐστί (ἐστί C^ς) καὶ οἰκονόμους ABCAG^ς Orig 1,231^c 3,704^b 4,145^c, tutoribus est et actoribus g, curatore est et actores f. ὑπὸ παιδαγωγοῦ καὶ ἐπιτρόπους Orig 4,9^b. παιδαγωγῶ καὶ οἰκονόμων καὶ ἐπιτρόπων idem 3,452^d 8. προθεσμίας (add τῆς B) τοῦ πατρὸς ABCAG^ς Orig 1,231^c, praefinitum (add tempus gv) a patre fgv οὕτως ABCG, οὕτως ς 9. τοῦ ABCAG^ς, huius fg ἡμεῖς ABC^ς, ἡμεῖς AG δὲ δεδουλωμένοι G, autem (om fu) servientes fgv

Iesu. (16) ²⁷Quicumque enim in Christo baptizati estis, Christum induistis. ²⁸non est Iudaeus neque Graecus, non est servus neque liber, non est masculus neque femina: omnes enim vos unum (om pr F) estis in Christo Iesu. (17) ²⁹Si autem vos Christi (vos unum estis (e. un.) in Christo Iesu F al), ergo Abrahae semen estis, secundum promissionem heredes. (18) ¹Dico autem (om al), quanto tempore heres parvulus est, nihil differt a servo (a s. om al), cum sit dominus omnium, ²sed sub tutoribus (totor. F) est et (om al) actoribus (auct.) (t. et act. est F al) usque ad praefinitum tempus a patre. (19) ³Ita et nos cum essemus parvuli, sub elementis (aelem. pr F, elim. al)

ἄδει δὲ ἦλθεν τὸ πλήρωμα τοῦ χρόνου, ἐξαπέστειλεν ὁ Θεὸς τὸν υἱὸν αὐτοῦ, γενόμενον ἐκ γυναικός, γενόμενον ὑπὸ νόμον, ὥνα τοὺς ὑπὸ νόμον ἐξαγοράσῃ, ἵνα τὴν εὐδοσίαν ἀπολάβωμεν. ὅτι δὲ ἐστὶ υἱοί, ἐξαπέστειλεν ὁ Θεὸς τὸ πνεῦμα τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ εἰς τὰς καρδίας ἡμῶν, κρᾶζον Ἀββᾶ ὁ πατήρ. ὥστε οὐκ ἐστὶ εἰς δοῦλος, ἀλλὰ υἱός· εἰ δὲ υἱός, καὶ κληρονόμος διὰ Θεοῦ.

⁸ Ἀλλὰ τότε μὲν οὐκ εἰδότες Θεὸν ἰδουλεύσατε τοῖς φύσει μὴ οὖσι Θεοῖς· νῦν δὲ γινόντες Θεόν, μᾶλλον δὲ γνωσθέντες ὑπὸ Θεοῦ, πῶς ἐπιστρέφετε πάλιν ἐπὶ τὰ ἀσθενῆ καὶ πτωχὰ στοιχεῖα, οἷς πάλιν ἄνωθεν δουλεῦειν θέλετε; ¹⁰ ἡμέρας παρατηρεῖσθε καὶ μῆνας π

1. του χρόνου *ABCAGgvs Orig 3,452^c 4,9^c 357^c Iren 205 206 318 Cypr 288 Hilar 1138, temporum f* α Θεος *ACAGfgvs Orig 4, 357^c Iren 205 206 219 318 Cypr Hilar, om B?* 2. γενομενον (factum) ἐκ *ABCAGfgvs Orig Iren 205 219 318 Hilar, natum v Cypr* 3. ἐξαγοραση *ABCΔς, ἐξαγορασηται G* δε *ABCAGfgvs, om Hilar 803* 4. υιοι *ABCς, add Θεου AGfg Hilar* ὁ Θεὸς *om B?* 5. ἡμῶν *ACAGfgv Hilar 803, ὑμῶν Bς. cum dicit (apostolus) Spiritus enim in cordibus nostris clamat Abba pater Hilar 353* κρᾶζον *ABCΔς Orig 1,199^b (2,551^a) Hilar 803, ἐν ᾧ κρᾶζομεν Gg* εἰ *ABCΔς, est sv, om Gg* ἀλλὰ *ABCG, ἀλλ Δς* 6. δια Θεου *ABCgv, δια Θεον G, Θεον δια χριστου Afς* 7. 8. ἰδουλεύσατε τοῖς φύσει μὴ (μὴ φύσει ε) οὖσι Θεοῖς *ABCς, τοῖς φύσει μὴ οὖσι Θεοῖς ἰδουλεύσατε Δ, τοῖς μὴ φύσιν οὖσιν Θεοῖς ἰδουλεύσασθαι G, non natura non sunt dii servivistis g, hi (his Iren) qui non sunt (erunt Iren) dei serviebatis (servivistis Iren) f Iren 181 (126)* 8. νυν *ABCς Orig 2,285^c, νυνι AG* δὲ prius *om Iren 181* uti cognovistis *f, scientes g, cognoscentes Iren* τὸν Θεον *G* δε *alterum ABCAGfgς Orig, om v Iren* cogniti estis *fg, cogniti Iren* ὑπο *ABCAGς, ὑπὸ τοῦ Orig* 9. ἐπιστρέφετε *ABCς, ἐπιστρέφεται G, ἐπιστρέφεισθε Δ* ἐπὶ] *ad fgv, in g* 10. iterum rursum *g, rursus f* δουλεύειν *ACAGς, δουλεύσαι B*

[huius *F al*] mundi eramus servientes: ⁴ad (at) ubi venit plenitudo temporis (-rum), misit deus filium suum, factum (natum *F al*) ex muliere (-ri), factum sub lege, ⁵ut eos qui sub lege erant redimeret, ut adoptionem filiorum reciperemus. (20) ⁶Quoniam autem (*om F al*) estis filii (fili *F*) [dei *F al*], misit deus spiritum filii sui in corda nostra (uestra), clamantem Abba pater. ⁷itaque iam non est servus, sed filius: quod si filius, et heres per deum. ⁸sed tunc quidem ignorantes deum, his qui natura non sunt dii serviebatis: ⁹nunc autem cum cognoveritis deum, immo cogniti sitis a deo, quomodo convertimini (convertem.) iterum ad infirma et egena (aegena *pr F*) elementa (aelem. *pr F*), quibus denno servire (servile) multis? ¹⁰dies observatis et

καὶ καιροὺς καὶ ἐνιαυτούς; ¹¹φοβοῦμαι ὑμᾶς, μή πως ἐκῇ κεκο-
πίακα εἰς ὑμᾶς. ¹²γίνεσθε ὡς ἐγώ, ὅτι καὶ γὰρ ὡς ὑμεῖς, ἀδελφοί,
δέομαι ὑμῶν. οὐδὲν με ἡδικήσατε. ¹³οἶδατε δὲ ὅτι δι' ἀσθενειῶν
τῆς σαρκὸς εὐηγγελισάμην ὑμῖν τὸ πρότερον, ¹⁴καὶ τὸν πειρασμὸν
⁵ὑμῶν ἐν τῇ σαρκί μου· οὐκ ἐξουθενήσατε οὐδὲ ἐξεπτύσατε, ἀλλὰ
ὡς ἄγγελον θεοῦ ἐδέξασθε με, ὡς χριστὸν Ἰησοῦν. ¹⁵ποῦ οὖν ὁ
μακαρισμὸς ὑμῶν; μαρτυρῶ γὰρ ὑμῖν ὅτι, εἰ θνητόν, τοὺς ὀφθαλ-
μοὺς ὑμῶν ἐξορῶντες ἐδώκατέ μοι. ¹⁶ὥστε ἐχθρὸς ὑμῶν γέγονα
ἀληθεύων ὑμῖν; ¹⁷ζηλοῦσιν ὑμᾶς οὐ καλῶς, ἀλλὰ ἐκκληῖσαι ὑμᾶς
¹⁰θέλουσιν, ἵνα αὐτοὺς ζηλοῦτε. ¹⁸καλὸν δὲ ζηλοῦσθαι ἐν καλῷ πάν-

1. καιρους και ενιαυτους ABCvs Orig 1,758^e, ενιαυτους και και-
ρους AGfg εκοπειακα G 2. εις υμας ABCAGvs Orig, in vobis
fgv estote fgv εγω ABCAGvs, et ego fv 3. δε ομαι G,
autem obsecro g δε ABCvs, om AGfg δε (δια G) ασθενειαν
ABCAGvs, per infirmitatem fgv 4. prius g, iam pridem fv
5. υμων (add τον C) ABAGfgv et corr C, μου τον ε ου εξουθ.
G αλλα BG, αλλ ACs 6. εξεδεξασθε C που ουν (add
η G, fuit vel est g) ABCGgv, τις ουν ην Afz 7. υμιν ABCAf
vs, om Gg 8. εξορυναντες (eruissetis et) ABCAfvs, εξορυναντες
και G, add αν ε ωστε ABCvs, add εγω AGfg Cyp 104
8. 9. εχθρος (εκθρος G) υμων (υμιν fgv Orig 2,554) γεγονα αλη-
θειων υμιν ABCAGfgvs Orig 2,554^d 3,220^c, εχθρος γέγονα υμιν
ἀληθεύων (add vobis Cyp) Orig 3,296^d Cyp 9. αλλα ABGs,
αλλ CA υμας ACAGfgv, ἡμᾶς B? 10. ζηλουτε ABCvs, add
ζηλουτε δε τα κρειτω (κρειτω G) χαρισματα AGfg δε ABCvs,
om AGfg ζηλουσθαι (-σθε B) ABC, το ζηλουσθαι AGs εν
καλω (bonis f) παντοτε ABCAfvs, παντοτε εν τω αγαθω Gg

menses et tempora et annos. ¹¹timeo vos, ne forte sine causa labo-
rauerim in vobis. ¹²estote sicut et (om al) ego, quia et (om al) ego
sicut [et] uos. (21) Fratres, obsecro uos (Obs. autem nos fratr. F al).
nihil me laesistis (les.): ¹³scitis autem quia per infirmitatem carnis euang-
elizavi vobis iam pridem, ¹⁴et temptationem (temt.) uestram in carne
mea. non spreuistis (spraeu. F) neque respuistis, sed sicut angelum
dei excepistis me, sicut Christum Iesum (les. Chr.). ¹⁵ubi est ergo
beatitudo uestra? testimonium enim perhibeo vobis, quia si fieri pos-
set (possit F) oculos uestros eruissetis et dedissetis mihi. ¹⁶ergo ini-
micus vobis factus sum uerum dicens vobis? (22) ¹⁷Aemulantur uos
non bene, sed excludere uos uolunt. ut illos aemulemini. ¹⁸bonum au-
tem aemulanini in bono semper, et non tantum cum praesens (pres.)

τοτε, καὶ μὴ μόνον ἐν τῷ παρεῖναι με πρὸς ὑμᾶς, ¹⁹τέκνα μου, οὓς πάλιν ὠδίνω ἄχρις οὗ μορφωθῇ χριστὸς ἐν ὑμῖν. ²⁰ἢ θέλον δὲ παρῆναι πρὸς ὑμᾶς ἄρτι καὶ ἀλλάξαι τὴν φωνήν μου, ὅτι ἀποροῦμαι ἐν ὑμῖν.

²¹Λέγετέ μοι, οἱ ὑπὸ νόμον θέλοντες εἶναι, τὸν νόμον οὐκ ἀκούετε; ²²γέγραπται γὰρ ὅτι Ἀβραάμ δύο υἱοὺς ἔσχεν, ἕνα ἐκ τῆς παιδίσκης καὶ ἕνα ἐκ τῆς ἐλευθέρας. ²³ἀλλ' ὁ [μὲν] ἐκ τῆς παιδίσκης κατὰ σάρκα γεγέννηται, ὁ δὲ ἐκ τῆς ἐλευθέρας διὰ τῆς ἐπαγγελίας. ²⁴αὐτὴν ἔστιν ἀλληγοροῦμενα. αὗται γάρ εἰσιν δύο δια-
θῆκαι, μία μὲν ἀπὸ ὅρων Σινᾶ, εἰς δουλείαν γεννώσα, ἥτις ἐστὶν ¹⁰
Ἄγαρ ²⁵(τὸ γὰρ Σινᾶ ὅρος ἐστὶν ἐν τῇ Ἀραβίᾳ), συστοιχεῖ δὲ τῇ

1. τεκνία 6. ἀναγινώσκετε; 11. τὸ δὲ Ἄγαρ Σινᾶ

1. μὴ ABCς, ου AG τεκνα (filii) BGfg Hilar 456, τεκνια ACA
us Hilar 521 μου om Hilar 521 2. ἀχρις ACAGς, μεχρις B
μορφωθῇ χριστος ABCAGfgς (Orig 2,587^c), christus formetur Hil
521 vellem gñ, vel f 3. mutarem g 5. υπο νομον θε-
λοντες ειναι ABCAGfgς Orig 1,171 bis 2,799^a, τὸν νόμον ἀναγι-
νώσκοιτες Orig 1,388^d 537^d Hilar 246. θελοντες ειναι non ὄντες
Orig 1,171 5. 6. τον νομον ουκ ακουετε ABCς Orig 1,171 bis
388^d 537^d, non audistis Hilar, τον νομον ουκ αναγινωσκετε (legistis)
AGfgς Orig 2,799^a 6. γέγραπται γὰρ om Hilar ἀβραάμ]
Orig 1,171 388^d 2,799^a 3,825^c, ὁ ἄβρ. Orig 1,537^d 7. ἀλλ ACA
Gς Orig 1,171 537^d, ἀλλα B, sed fgñ Hilar, καὶ Orig 5,825^c
μειν ACAGfgς Orig, om Bñ Hilar 246 8. δια της BAGς Orig,
δε AC 9. Orig 1,388^d 3,458^d αυται ABCAς Orig 1,171 537^d,
αυτα G εισι C δυο ABCAG, αἱ δύο ε Orig διαθηκη G
10. ορον G γενωσα G 11. το γαρ σινα CGgñ, agar enim f,
το δε (om B, γὰρ ε) αγαρ σινα ABAς συστοιχει δε ABCς, η
συστοιχοῦσα (consonat) AGfg

sum apud (apud) uos. (23) ¹⁹Filioli mei, quos iterum parturio, do-
nec formetur Christus in uobis. ²⁰uellem autem esse apud (apud)
nos modo et mutare (mutarem F al) uocem meam, quoniam con-
fundor (-dar) in uobis. ²¹dicite mihi, qui sub lege uultis esse, legem
non legistis? ²²scriptum (scribitum F) est enim quoniam Abraham
duos filios habuit, unum de ancilla (ancella) et unum de libera. ²³sed
qui de ancilla (ancella), secundum carnem natus est; qui autem de
libera, per repromissionem (-mision.). ²⁴quae sunt per allegoriam
(-ria F) dicta. haec enim sunt duo testamenta, unum quidem a monte
Sina, in seruitutem generans, quae est (om al) Agar: ²⁵Sina enim
(autem) mons est in Arabia, qui coniunctus (iunctus pr L) est ei

νῦν Ἱερουσαλὴμ (δουλεῖν γὰρ μετὰ τῶν τέκνων αὐτῆς). ²⁶ἡ δὲ ἄνω Ἱερουσαλὴμ ἐλευθέρου ἐστίν, ἣτις ἐστὶν μήτηρ [πάντων] ἡμῶν· ²⁷γίγρεται γὰρ Εὐφρανῶντι στεῖρα ἢ οὐ τίκτουσα, ῥῆξον καὶ βόησον ἢ οὐκ ὠδίνουσα, ὅτι πολλὰ τὰ τέκνα τῆς ἐρήμου μᾶλλον ²⁸ἢ τῆς ἐχούσης τὸν ἄνδρα. ²⁹ἔμεις δέ, ἀδελφοί, κατὰ Ἰσαὰκ ἐπαγγελίας τέκνα ἐστέ. ³⁰ἀλλ' ὥσπερ τότε ὁ κατὰ σάρκα γεννηθεὶς ἐδίωκεν τὸν κατὰ πνεῦμα, οὕτως καὶ νῦν. ³¹ἀλλὰ τί λέγει ἡ γραφή; Ἐκβαλε τὴν παιδίσκην καὶ τὸν υἱὸν αὐτῆς· οὐ γὰρ μὴ κληρονομήσει ὁ υἱὸς τῆς παιδίσκης μετὰ τοῦ υἱοῦ τῆς ἐλευθέρου. ³²ἰδοὺ, ³³ἀδελφοί, οὐκ ἐσμὲν παιδίσκης τέκνα, ἀλλὰ τῆς ἐλευθέρου. ¹τῇ ἐλευθερίᾳ ἡμᾶς χριστὸς ἠλευθέρωσιν. στήκετε οὖν, καὶ μὴ πάλιν ζυγῷ δουλείας ἐνέχισθε.

8. κληρονομία

1. δουλεῖν γὰρ ABCAGfg, δουλεῖν δὲ ε, et servit v Hil 403 δε ABCAGfgvs Orig 1,537^c 2,830^a 3,157^c 739^b Iren 335 Hilar 163 403, om Orig 1,183. Orig 3,504^c 2. τις ἐστὶ Cε παντων Aε Iren, om BCAGfgv Orig Hilar 3. γίγρεται γὰρ ABCAGfg vs, ὡς γίγρεται v Orig 3,157^c ου ABCGε Orig 2,788^d 3,179^d 4,399^c, μὴ A ρῆξον G 4. πολλὰ ABCAGfgvs Orig 2,788^d 3, 179^d 473^c 399^c, plures Irenaeus 51 5. ἡμεις BGfg Iren 332 et Orig apud Hieronymum 7,474^d, ἡμεις ACAε ἰσακ Af 6. ἐστε BAGfg Iren Orig, ἐσμιν ACε ἀλλ ACAGε, ἀλλὰ B ἐδίωκε Cε 7. οὕτως ACG, οὕτω ε 8. παιδίσκην BCAGfgs, add ταυ- την A μὴ om G κληρονομήσει BA, κληρονομήση ACGε 9. τῆς ἐλευθέρου ABCvs, μου ἰσακ (isac f) AGfg διο BA, ἀρα οὖν (om ε) Gε, itaque fgv, ἡμεις δε AC 10. τῆς ABCAε, om G 10. 11. τῇ (η G, qna) ἐλευθερία ἡμεις (nostrae f) χριστος ABAGf gv, τῇ ἐλευθερίᾳ (add οὖν ἢ ε) χριστος ἡμεις Cε 11. ἐλευθέρω- σιν C οὖν ABCAGg, om vs 12. ζυγῷ δουλείας ABCvs, δου- λείας (servituti f) ζυγῷ AGfg ἐνέχισθαι AG, ἀνέχισθαι A

quae nunc est Hierusalem et servit cum filiis suis (eius L al): ²⁶illa autem quae sursum est (quae sursum est autem F) Hierusalem, libera est, quae est mater nostra: ²⁷scriptum est enim (sicut scriptum est pr F) Lactare sterilis (sterilis) quae non parit, erumpit et clama (et excl. F al) quae non parturit, quia multi filii desertae magis quam eius quae habet virum. ²⁸nos autem, fratres, secundum Isaac promissionis (promission.) filii sumus. ²⁹sed quomodo tunc qui secundum carnem natus fuerat persequabatur eum qui secundum spiritum, ita et nunc. ³⁰sed quid dicit scriptura? Ecce ancillam (ancilla F, ancillam) et filium eius: non enim heres erit filius ancillae cum filio liberae. ³¹itaque, fratres, non sumus ancillae filii, sed liberae. ³²qua libertate nos Christus (C. n.) liberavit, state, et nolite iterum iugo

² Ἰδε ἐγὼ Παῦλος λέγω ὑμῖν ὅτι ἐὰν περιτέμνησθε, χριστὸς ὑμῶς οὐδὲν ὠφελήσει· ἁμαρτύρομαι δὲ πάλιν παντὶ ἀνθρώπῳ περιτεμνομένῳ ὅτι ὀφειλέτης ἐστὶν ὅλον τὸν νόμον ποιῆσαι. ³ κατηργήθητε ἀπὸ χριστοῦ, οἵτινες ἐν νόμῳ δικαιοῦσθε, τῆς χάριτος ἐξεπέσκατε. ⁴ ἡμεῖς γὰρ πνεύματι ἐκ πίστεως ἐλπίδα δικαιοσύνης ἀπεκδέχομεθα· ὅτι γὰρ χριστῷ Ἰησοῦ οὕτε περιτομή τι λαχόν οὔτε ἀκροβυστία, ἀλλὰ πίστις δι' ἀγάπης ἐνεργουμένη.

⁷ Εἰσέλγετε καλῶν· τίς ὑμῶς ἐνέκοψεν τῇ ἀληθείᾳ μὴ πείθεσθαι; ⁸ ἡ πεισμονὴ οὐκ ἐκ τοῦ καλοῦντος ὑμᾶς. ⁹ μικρὰ ζήτη ὅλον τὸ γέγραμμα ζυμοί. ¹⁰ ἐγὼ [δὲ] λέποιθα εἰς ὑμᾶς ἐν κυρίῳ, ὅτι οὐδὲν ἄλλο φρονήσετε· ὃ δὲ ταράσσων ὑμῶς βασιλεύσει τὸ κρῖμα, ὅστις

1. περιτεμνησθε *ACAG*ς Orig 1,615^c, περιτεμνησθε *B* 2. υμᾶς οὐδεν *ABCAG*ςγυς, οὐδεν ὑμᾶς Orig ωφελήσει *C* πάλιν *AB* *C*υς, om *AG*ςγ 4. ἀπο *ABCAG*, ἀπὸ τοῦ *ς* ἐξεπέσκατε *ABCG*ς, ἐξεπέσκατε *A* 6. γὰρ om *pr* sed habet corr *G* ιησου *ACAG*ςγυς, om *B* περιτομή τι λαχόν οὔτε om *Gg* 7. δια ἀγάπης *G*, per vel ex caritatem *g* 8. *Lucif* 26 ἐνέκοψεν *AB* *CAG*, ἐνέκοψε *ς* τη *CAG*ς, om *AB* πειθεσθαι *ABC*af, add μηδενι πειθεσθαι (consenseritis vel confissi eritis) *Gg*, qui nemini consenseritis *Lucif* 26. sequitur 'nemini consenseritis': sed quia nec in Graecis libris nec in his qui in apostolum commentati sunt hoc scriptum invenimus, praetereundum videtur *Hieronymus* 7,487^c 9. η (haec *g*) πεισμονη οὐκ ἐκ τοῦ καλοῦντος υμᾶς *ABCG*ςς Orig 1, 676^f, η πεισμονη ἐκ τοῦ καλοῦντος υμᾶς ἐστὶν *A*, suasio ex eo est qui vos vocat *f*, suasio (persuasio *Hier*) vestra ex deo est qui vocat vos *Lucif* 26 et *Latini* codices teste *Hieronymo* 7,487^c. ἡ πεισμονὴ ἐκ τοῦ καλοῦντος καὶ οὐκ ἐξ ἡμῶν Orig 1,114 μικρα *ABCAG*ςγυς Orig 3,309^c, nescitis quia modicum *Lucif* 10. ζυμοι *ABCG*ςς Orig, δολοι *A*φν *Lucif* δε *CG*ς, om *ABA*φς in vobis *fgv* ἐν κυρίῳ *ACAG*ςγυς, om *B*

servitutis contineri, (24) ²Ecce ego Paulus dico vobis quoniam si circumcidamini, Christus vobis nihil proderit (prodest *V*): ³testificor autem rursus (rursus) omni homini circumcidenti se quoniam debitor (-tur) est universae legis faciendae. ⁴evacuati estis a Christo, qui in lege (le *pr F*, lege eius *al*) iustificamini, a gratia excidistis. ⁵nos enim spiritu (spiritum *F* *al*, Christum *al*) ex fide (-em *F*) spem iustitiae expectamus (exsp.) (25) ⁶Nam in Christo Iesu neque circumcisio aliquid valet neque praepotium, sed fides quae (que *F*) per caritatem operatur. (26) ⁷Currebatis bene: quis vos (vobis *F*) impediuit veritati non obaedire? ⁸persuasio [haec *F* *al*] non est ex eo qui vocat nos. ⁹modicum fermentum totam massam corrumpit. ¹⁰ego confido in (om *pr L*, de *al*) vobis in domino, quod nihil aliud sapietis: qui autem conturbat vos, portabit (portavit *F* *al*) iudicium, quicumque

ἂν ᾤ. ¹¹Ἐγὼ δέ, ἀδελφοί, εἰ περιτομὴν ἔτι κηρύσσω, τί ἔτι διώκομαι; ἄρα κατήργηται τὸ σκάνδαλον τοῦ σταυροῦ. ¹²Ὁφείλον καὶ ἀποκόψονται οἱ ἀναστατιοῦντες ὑμᾶς.

¹³Ὑμεῖς γὰρ ἐπ' ἑλευθερίᾳ ἐκλήθητε, ἀδελφοί· μόνον μὴ τὴν ἑλευθερίαν εἰς ἀφορμὴν τῇ σαρκί, ἀλλὰ διὰ τῆς ἀγάπης δουλεύετε ἀλλήλοις. ¹⁴Ὁ γὰρ πᾶς νόμος ἐν ἐνὶ λόγῳ πεπληρωταί, ἐν τῷ Ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτὸν. ¹⁵εἰ δὲ ἀλλήλους δάκνετε καὶ κατεσθίετε, βλέπετε μὴ ὑπ' ἀλλήλων ἀναλωθῇτε.

¹⁶Ἀέγω δέ, πνεύματι περιπατεῖτε, καὶ ἐπιθυμίαν σαρκὸς οὐ μὴ τελήσητε. ¹⁷γὰρ σὰρξ ἐπιθυμεῖ κατὰ τοῦ πνεύματος, τὸ δὲ

1. αν CAGς, ιαν AB ετι prius ABς, ιτι C, om AGfg 2. σταυρον BAGfgς, add του χριστου AC ὀφείλον corr A 3. αποκοψονται ABCς, αποκοψονται AG, abscindantur fgv αναστατοντες C 4. γαρ ABCAfgς, δε G in libertatem (-te g) fgv εκκληθηται G 5. τη σαρκι ABCGgς, της σαρκος Afv, add ὅτι AG δια της αγαπης ABCfgς, τη αγαπη AGς, add του πνευματος AGg, add spiritu f 6. εν ενι ABCς, εν υμιν εν (om f) ενι AGfg πεπληρωται ABC, πληροῦνται AGfgς εν τω ABCς, om AGfgv 7. σου ABCAGfgς Cypr 12, tibi Cypr 304 σταυτον ABCA, αυτον Gς 7. 8. αλληλους δακνετε και κατεσθιετε ABCς Orig 3,415^b (4,617^a) Hilar 88, mordetis invicem et comeditis Hilar 119, δακνετε και καταισθιεται (devoratis g, incusatis Cypr, inaccensatis f) αλληλους AGfg Cypr 12 304 8. υν (υπο ACς Orig) αλληλων αναλωθητε ABCς Orig, αναλωθητε υν αλληλων AGfg Cypr Hilar 9. Orig 4,228^b spiritus ambulate f 10. τελησητε ABCGς, τελεισητε A γαρ ABCAGfgς Orig 3,330^d, μὲν Orig 3,618^b, om Orig 1,759f 4,384^b Cypr 209 323 ἐπιθυμεῖ Orig, στρατεύεται Orig 3,330^d 10 δε ABCAGfgς Orig 1,759f 3,618^b 4,384^b, et Cypr

est ille. (27) ¹¹Ego autem, fratres, si circumcisionem adhuc praedico, quid adhuc persecutionem patior? ergo enacuatum est scandalum crucis. ¹²utinam et (om V) abscidantur (abscind. L al et pr F) qui nos conturbant. ¹³uos enim in libertatem nocenti estis, fratres: tantum ne libertatem in occasionem detis carnis (c. d. F al), sed per caritatem servite [in F al] invicem. (28) ¹⁴Omnis enim lex in uno sermone inpletur (impl.), Diligis (Diliges) proximum tuum sicut te ipsum. ¹⁵quod si [in F] invicem mordetis (morditis pr F) et comeditis (-detis), videte ne ab invicem consumamini (consumamini F). (29) ¹⁶Dico autem, spiritu ambulate, et desiderium (desideria) carnis non perficietis. ¹⁷caro enim concupiscit (-scet) aduersus spi-

πνεῦμα κατὰ τῆς σαρκός· ταῦτα γὰρ ἀλλήλοις ἀντίκειται, ἵνα μὴ ἂ [ἐάν] θέλητε, ταῦτα ποιῇτε. ¹⁸εἰ δὲ πνεύματι ἄγεσθε, οὐκ ἐστέ ἐπὶ νόμον. ¹⁹φανερὰ δὲ ἐστὶν τὰ ἔργα τῆς σαρκός, αἵτινά ἐστιν, πορνεία ἀκαθαρσία ἀσέλγεια ²⁰εἰδωλολατρεία φαρμακεία ἔχθραι ἔρις ζῆλος θυμοὶ ἐριθείαι διχοστασίαι αἰρέσεις ²¹φθόνοι [φόνοι] ⁵ μέθαι κῶμοι καὶ τὰ ὅμοια τούτοις· ἃ προλέγω ὑμῖν καθὼς [καὶ]

1. γὰρ BAGsgv Cypr, δε ACvs ἀλλήλοις ἀντίκειται ABCAGsgv Cypr, ἀντίκειται ἀλλήλοις s 2. α ἰαν AB, ἂ ἄν s, quaecumque fgv, ο αν AG, α C Cypr ταῦτα ABCAGsgv, ipsa Cypr 209 323
2. 3. εἰ δὲ... νόμον om Cypr 2. ουκ ABAGsgv, ουκει C
3. Orig 2,555^c 632^c 4,432^c Iren 305 Cypr Lucif 125 4. enumera-
tis seminibus sationis utriusque (6,8) cum caro adulteria veneficia
comessationes ebrietatem avaritiam idololatriam et caetera his similia
sereret etc Hilar 412 πορνεία ABC, μοιχίαι πορνείαι Gfg Orig
2,632^c Iren 305 Cypr 209 323, μοιχία πορνεία Δs. in Latinis codi-
bus adulterium quoque et impudicitia et homicidia in hoc catalogo
vitiolorum scripta referuntur: sed sciendum non plus quam quindecim
carnis opera nominata Hieronymus 7,510^a ἀκαθαρσία ἀσέλγεια
ABCAsvs Iren Hieron, ἀκαθαρσίαι ἀσέλγεια (spurcitiae) G Cypr,
immunditiae impudicitia g, immunditia impudicitia luxuria Lucif,
ἀσέλγεια Orig ἰδωλολατρεία ABCAsvs Iren Cypr 209 Lucif,
εἰδωλολατρίαι Gf Orig Cypr 323 φαρμακεία ABCΔs, φαρμα-
κίαι Gfgv Iren et add homicidia Cypr ἐχθραὶ G 5. εἰς AB,
εἰς CAGsgv Iren Cypr Lucif ζῆλος BA, ζήλους G, ζήλοι (zeli
Iren) Cfgvs Iren Cypr Lucif θυμοὶ ABCAGsgv Cypr Lucif,
ira Iren ἐριθείαι BCAGs, αἰριθείαι A, irrationales fg, rixae Lu-
cif 125, aemulationes animositates irrationales Iren 305, animositates
provocationes similtates Cypr 209 323 ἐρεσις A φονοὶ ACA
Gfgs Lucif, om B Iren Cypr Hieron 6. τα ὅμοια τούτοις ABCAG
fgs, his similia Iren Cypr Lucif ὑμῖν κ. κ. προεῖπον om Cypr
323 καὶ alterum ACAsvs Iren, om BG Cypr 209 Lucif

ritum, spiritus autem aduersus carnem: haec enim (autem) inuicem [sibi F al] aduersantur, ut non quaecumque vultis, illa faciatis (facietis). ¹⁸quod si spiritu ducimini (ducimini L al), non estis sub lege. ¹⁹manifesta autem sunt opera carnis, quae sunt fornicatio (-ones V) immunditia (-tiae V) luxuria (-riae V), ²⁰idolorum seruitus, veneficia (henef. F, uenif.) inimicitiae contentiones aemulationes irae rixae dissensiones sectae (hereses F al) ²¹innidiae homicidia ebrietates comessationes (commissat. F, comessat. al, -nis L) et his similia;

προεῖπον, ὅτι οἱ τὰ τοιαῦτα πρᾶσσοντες βασιλείαν θείου οὐ κληρονομήσουσιν. ²²ὁ δὲ καρπὸς τοῦ πνεύματος ἐστὶν ἀγάπη· χαρὰ εἰρήνη μακροθυμία χρηστότης ἀγαθὸσύνη πίστις ²³πραῦτης ἐγκράτεια. κατὰ τῶν τοιούτων οὐκ ἔστιν νόμος. ²⁴οἱ δὲ τοῦ χριστοῦ [Ἰησοῦ] τὴν σάρκα ἐσταύρωσαν σὺν τοῖς παθήμασιν καὶ ταῖς ἐπιθυμίαις. ²⁵εἰ ζῶμεν πνεύματι, πνεύματι καὶ στοιχῶμεν. ²⁶μὴ γινώμεθα πενόδοξοι, ἀλλήλους προκαλοῦμενοι, ἀλλήλους φθοροῦντες. ἰδὲ λητοί, ἐὰν καὶ προλημφθῇ ἄνθρωπος ἐν τινι παραπτώματι, ὑμεῖς οἱ

7. ἀλλήλοις φθοροῦντες.

1. προεῖπον ABC⁵, προῖρηναι ΔG τα τοιαυτα πρᾶσσοντες ABC ΔGfgvs Iren 305 Cyp̄r Lucif, faciunt [ea] Iren 30 2. 3. spiritus vero pacem gaudium continentiam caritatem sobrietatem inausuetudinem et quae sunt his consequentia seminaret et sata sua unoquoque inessuro (6,8) Hilar 412 2. ὁ δὲ καρπὸς] Orig 2,751^c Iren 305 Cyp̄r 209 323, ὁ καρπὸς Orig 2,726^f. καρποὶ Orig 3,654^d 759^d 763^a 4,432^e αγαπη χαρα ειρηνη ABCΔGfgvs Orig 3,654^d 763^a (97^b) Iren Cyp̄r, χαρὰ ἀγάπη εἰρήνη Orig 2,751^c, χαρὰ εἰρήνη ἀγάπη Orig 2,726^f. ἡ ἀγάπη... πρῶτος οὖσα καρπὸς τοῦ πνεύματος καὶ ἡ χαρὰ καὶ ἡ εἰρήνη etc Orig 3,759^d 3. patientia fg Iren, magnanimitas Cyp̄r χρηστοτης αγαθωσυνη (-θοσυνη G) A BCΔG⁵ Orig 3,763^a, mansuetudo bonitas vel benignitas g, bonitas mansuetudo f, bonitas benignitas Iren 305, bonitas Cyp̄r 209 323 πραυτης ABC, πραοτης ΔG⁵ εγκρατεια (ενκρ. G) ABCv⁵, add αγνια ΔGfg Iren Cyp̄r 4. κατὰ τῶν τοιούτων (haec Iren) οὐκ ἔστιν νόμος ABCΔGfgvs Iren, om Cyp̄r 323 οἱ δὲ ABCΔGfgvs et vulgata editio apud Hieronymum 7,514^d, qui eum sunt Cyp̄r 175 323, qui (οἱ) Origenes apud Hieronymum 7,513^c ιησου ABC⁵, add εντες (sunt) Gg, om Af⁵ Cyp̄r et Orig apud Hieronymum 5. σαρκα ABCAf⁵ Hieronymus et apud eum Orig, add αυτων Gg Cyp̄r passionibus fg, vitiis gv Cyp̄r 6. ζωμεν πνευματι ABC vs, πνιυματι ζωμεν ΔGfg Orig 1,732^b 3,658^a και ABCAv⁵ Orig 1,732^b, om Gfg γινωμιθα pr G 7. ἀλλήλους alterum BG, ἀλληλοις ACΔ⁵ et corr G 8. et si fḡv Hilar 538 προλημφθῇ AG, προλημφθῇ C⁵

quae praedico vobis sicut [et] praedixi, quoniam qui talia agunt regnum dei non consequentur (seq.). ²²fructus autem spiritus est caritas gaudium pax [patientia V] longanimitas [patientia al] bonitas benignitas fides ²³modestia (mod. fid.) continentia. aduersus huius modi non est lex. ²⁴qui autem sunt Christi (C. s. F al), carnem [suam om pr L] cruci fixerunt cum vitiis (-tis) et concupiscentiis (-tis). (30) ²⁵Si uiuimus spiritu, spiritu et (etiam L) ambulemus. ²⁶non efficiamur inanis gloriae cupidi, inuicem prouocantes, inuicem inuidentes (inrid.) (31) ¹Fra-

πνευματικοὶ καταριζέτε τὸν τοιοῦτον ἐν πνεύματι πρωτότης. σκο-
πῶν σεαυτὸν, μὴ καὶ σὺ πειρασθῇς, ἡλλήλων τὰ βάρη βυστάζειτε,
καὶ οὕτως ἀναπληρώσετε τὸν νόμον τοῦ χριστοῦ. ³εἰ γὰρ δοκεῖ τις
εἶναι τι μὴδὲν ὢν, φρεναπατᾷ ἑαυτὸν. ⁴τὸ δὲ ἔργον ἑαυτοῦ δοκι-
μαζέτω ἕκαστος, καὶ τότε εἰς ἑαυτὸν μόνον τὸ καύχημα ἔξει, καὶ ⁵
οὐκ εἰς τὸν ἕτερον. ⁶ἕκαστος γὰρ τὸ ἴδιον φορτίον βυστάσει. ⁷κοι-
νωνέτω δὲ ὁ κατηχούμενος τὸν λόγον τῷ κατηχοῦντι ἐν πᾶσιν
ἀγαθοῖς. ⁸μὴ πλανᾷθε, θεὸς οὐ μνηστρεῖται. ὃ γὰρ ἂν σπείρῃ
ἄνθρωπος, τοῦτο καὶ θερίσει. ⁹ὅτι ὁ σπείρων εἰς τὴν σάρκα ἑαυ-
τοῦ ἐκ τῆς σαρκὸς θερίσει φθοράν, ὁ δὲ σπείρων εἰς τὸ πνεῦμα

3. ἀναπληρώσατε

1. καταριζέτε (instruite) τὸν τοιοῦτον *ABCAGfg*, consummate eum
Hilar πρωτότης *ACAG*, πρωΐτης *B* 1. 2. in contemplatione
habentes unusquisque, ne et vos tentemini *Cypr* 71 306 1. σκο-
πων *ABCAn*, add *εκάστος Gfg* 2. σεαυτὸν *ABCAGgv*, se ip-
sum *fg* σὺ *ABCv*, αὐτός *AGfg* πειρασθῇς *ABCAn*, πῖρασθῇ
Gfg 3. ἀναπληρώσατε *BGfgv* *Cypr* 71 306, ἀναπληρώσατε *AC*
Δς τὸν om *G* 4. φρεναπατα ἑαυτὸν *ABC*, ἑαυτὸν φρενα-
πατα *AGfgv* 5. ἕκαστος *ACAGfgv*, om *B* in se solum *f*,
in semet ipso tantum *g* τὸ καύχημα ἔξει *ABCAGgv*, habebit
gloriam *f* 6. in alterum *f*, in altero *g* τὸ ἴδιον φορτίον *ABC*
AGv, in proprium onus suum *f* 8. θεὸς οὐ μνηστρεῖται] *Orig*
3,265^d cf 1 Cor. 6,9, item *Cypr* 119 190 ο *ABCAGv* *Orig* 4,254^b,
ὁ *fgv* *Orig* 3,332^d ἀν *BAG*, ἐαν *ACv* *Orig* 4,254^b, om *fgv*
9. τοῦτο *ABCv* *Orig* 4,254^b, ταῦτα *AGv* *Orig* 3,332^d, eadem *f*
Hilar 434 εἰς τὴν σάρκα *ABCΔς* *Orig* 1,228^c 4,254^{bd}, in carne
fgv, τὴ σάρκι *G* ἑαυτοῦ *ABCv*, αὐτοῦ *AG*, sua *fgv*, om *Orig*
10. σαρκοῦ *ABCv* *Orig* 3,188^d 4,254^{bd}, add αὐτοῦ *AGfg* ὁ δὲ]
Orig 4,254^b, καὶ ὁ idem 4,254^d εἰς τὸ πνεῦμα (-ματι *G*) *ABC*
AGv *Orig* 1,228^c 4,254^{bd}, in spiritu *fgv*

ritales (-le *pr F*) estis instruite huius modi (h. m. i. *F al*) in spi-
ritu (in sp. om *ul*) lenitatis (mansuetudinis *F al*), considerans te ip-
sum, ne et tu temperis. ²alter alterius onera portate, et sic adim-
plebitis legem Christi. ³nam si quis existinat se aliquid esse, cum
nil sit (s. n. *L al*), ipse se (om *ul*) seducit. ⁴opus autem suum pro-
bet unus quisque, et sic in semet ipso (ipsum) tantum gloriam ha-
bebit, et non in (om *L*) altero: ⁵unus quisque (quis) enim onus suum
portabit (-uit). (32) ⁶Communicet autem is (his) qui catechizatur
(sic *L?* catechizatur *F*, catechizatur, cathecizatur, catacizatur) uerbum
ei qui se catechizat (sic *L?* catechizat *F*, catechizat, cathecizat, cata-
cizat) in omnibus bonis. (33) ⁷Nolite errare, deus non inridetur (ir-
rid.). quae enim seminauerit homo, haec et metet; ⁸quoniam qui semi-
nat in carne sua, de carne et (om *al*) metet corruptionem, qui autem

ἐκ τοῦ πνεύματος θερίσει ζωὴν αἰώνιον. ⁹ὅ δὲ καλὸν ποιῶντες μὴ ἐγκακῶμεν· καιρῷ γὰρ ἰδίῳ θερίσομεν μὴ ἐκλυόμενοι. ¹⁰ἄρα οὖν ὡς καιρὸν ἔχομεν ἐργαζώμεθα τὸ ἀγαθὸν πρὸς πάντας, μάλιστα δὲ πρὸς τοὺς οἰκείους τῆς πίστεως.

¹¹Ἰδετε πηλίκους ὑμῖν γραμμασιν ἔγραψι τῇ ἐμῇ χειρί. ¹²οἱ θέλουσιν ἐπυροσπῆσαι ἐν σαρκί, οὗτοι ἀναγκάζουσιν ὑμᾶς περιτέμνεσθαι, μόνον ἵνα τῷ σταυρῷ τοῦ χριστοῦ μὴ διώκωνται· ¹³οὐδὲ γὰρ οἱ περιτετμημένοι αὐτοὶ νόμον φυλάσσουσιν, ἀλλὰ θέλουσιν ὑμᾶς περιτέμνεσθαι, ἵνα ἐν τῇ ὑμετέρᾳ σαρκὶ καυχῆσονται. ¹⁴ἐμοὶ δὲ μὴ γένοιτο καυχᾶσθαι, εἰ μὴ ἐν τῷ σταυρῷ τοῦ κυρίου ἡμῶν

7. διώκονται·

8. περιτεμνόμενοι

10. καυχῆσασθαι

1. ἐκ] Orig 4,254^{bd}, ἀπὸ idem 3,188^d θερήσει A ζωὴν αἰώνιον ABCAGsgvs Orig 3,188^d 4,254^{bd}, τὴν αἰώνιον ζωὴν Orig 1,228^e 1. 2. bonum autem... metemus post 4 fidei Cyprian 245 251

2. ἐγκακῶμεν (ενκ. Α) ABΔ, ἐκκακῶμεν Cς, ἐκκακῶσμεν G ἰδίῳ] suo sgv Cypr θερίσομεν ABΔsgvs Cypr, θερίσωμεν CG μὴ ἐκλυόμενοι (fatigati f) ABCAGsgvs, om Cypr 245 251 2. 3. ἄρα οὖν] ergo sgv Cypr 3. ἐργαζώμεθα CAGsgvs Cypr, ἐργαζομεθα (ἄρα...;) AB μαχλιστα G 5. ἰδετε ABCAGsgvs, ecce Hilar 353 ὑμιν γραμμασιν ABCς Hilar, γραμμασιν ὑμιν AGfg

6. placere sgv ἐν σαρκὶ οὗτοι] sic corr C περιτεμνεσθε A

7. per crucem g, crux f μὴ ABCAsv, post ἵνα Ggs διώκωνται BΔς, διώκονται ACG, persecutionem patiantur g, fugentur f

8. περιτετμημένοι Bfg, περιτεμνημένοι G, περιτεμνομένοι ACΔς θέλουσιν BΔGς, βουλοῦνται AC 9. περιτεμνεσθαι ACAGς, περιτεμνεσθαι B καυχῆσονται pr G 10. δέ] Orig 1,438^e 3,190^d 292^a 4,393^d Iren 17 Cypr 175 308 Hilar 71 288, om Orig 3,544^b 4,304^b absit sgv Cypr Hilar, non eveniat in ullo Iren καυχᾶσθαι BCGς Orig, καυχῆσασθαι AA 10. seq τῷ σταυρῷ τοῦ κυρίου ἡμῶν ἡσου χριστοῦ ABCAGsgvs Orig 3,190^d 292^a Cypr 175 308 Hilar 71, τῷ στ. τοῦ κ. μου ἰησοῦ χριστοῦ Orig 1,438^e 4,304^b Hilar 288, τῷ

seminat in spiritu, de spiritu [et] metet (mete) uitam aeternam. ⁹bonum autem facientes non deficiamus: tempore enim suo (suo enim pr L) metemus non deficientes. (34) ¹⁰Ergo dum tempus habemus operemur bonum ad omnes, maxime autem ad domesticos fidei. (35) ¹¹Videte qualibus litteris (literis) scripsi (scripsi) vobis in ea manu. ¹²quicumque [enim FL al] uolunt placere (pl. u. F) in carne, hii (hi) cogunt uos circumcidi, tantum ut crucis (ut in cruce F) Christi persecutionem non patiantur: ¹³neque (ne pr L) enim qui circumciduntur legem custodiunt, sed nolunt uos circumcidi, ut in carne uestra gloriantur. (36) ¹⁴Mihi autem absit gloriari, nisi in cruce do-

Ἰησοῦ χριστοῦ, δι' οὗ ἡμοὶ κόσμος ἐσταύρωται καὶ γὰρ κόσμος· ¹⁵ἐν γὰρ χριστῷ Ἰησοῦ οὔτε περιτομή τι ἐστὶν οὔτε ἀκροβυστία, ἀλλὰ καινὴ κτίσις. ¹⁶καὶ ὅσοι τῷ κανόνι τούτῳ στοιχήσουσιν, εἰρήνη ἐπ' αὐτοὺς καὶ ἔλεος, καὶ ἐπὶ τὸν Ἰσραὴλ τοῦ Θεοῦ. ¹⁷τοῦ λοιποῦ κόπους μοι μηδεὶς παρεχέτω· ἐγὼ γὰρ τὰ στίγματα τοῦ Ἰησοῦ ἐν τῷ σώματί μου βασιάζω.

¹⁸Ἡ χάρις τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ χριστοῦ μετὰ τοῦ πνεύματος ὑμῶν, ἀδελφοί, ἀμήν.

3. στοιχοῦσιν,

σι. τοῦ κ. Ἰησοῦ χρ. Orig 4,393^d, τῷ σι. τοῦ κ. ἡμῶν χριστοῦ Ἰησοῦ Orig 4,197^c, τῷ σι. τοῦ κυρίου Orig 3,544^b, christi cruce Iren 17 1. κοσμος ABCΔς Orig 1,438^c 628^{bcd} 3,190^d 544^b 600^b 4,197^c 304^b 393^d, ο κοσμος G κοσμῳ ABCΔG Orig 4,197^c 304^b, τῷ κόσμῳ ε Orig 1. 2. ἐν γὰρ χριστῷ Ἰησοῦ οὔτε ACΔGfgvs, οὔτε γὰρ B 2. ἐστὶν (ἐστι B) ABCΔGfg, ἰσχύει vs 3. στοιχησουσιν Bς Hilar 480 et corr C?, στοιχουσιν AΔGfg et pr C? εἰρηνη] sic corr C 4. ελαιος G καὶ ἐπὶ ABCGfgvs Hilar 381 480, ἐπὶ Δ Θεοῦ ABCvs Hilar 381, κυρίου ΔGfg, om Hilar 480 τοῦ λοιποῦ ABCGς, το λοιπον Δ 5. κοπους μοι μηδεὶς παρεχέτω ABCGς, μηδεὶς μοι κοπους παρεχέτω Δ, nemo mihi molestus sit fv, mihi nemo mol. sit g Ἰησοῦ ABCv, κυρίου ἡμῶν (om f) Ἰησοῦ χριστοῦ ΔGfg, Κυρίου Ἰησοῦ ε 8. ἀμήν ABCΔ fvs, om Gg πρὸς γαλατας ABC, πρὸς Γαλάτας ἐγράφη ἀπὸ Ῥώμης ε, πρὸς γαλατας ἐπληρωθῇ (explicit) ἀρχεται πρὸς ἐφ' εἰς Δf, ἐτελεισθῇ ἐπιστολὴ πρὸς γαλατας ἀρχεται πρὸς ἐφ' εἰς Gg

mini nostri Iesu Christi, per quem mihi mundus cruci fixus est et ego mundo: ¹⁵in Christo enim Iesu neque circumcisio aliquid ualeat neque praeputium, sed noua creatura. ¹⁶et quicumque hanc regulam secuti fuerint, pax super illos et misericordia, et super Israel dei. (37) ¹⁷De cetero nemo mihi molestus sit: ego enim stigmata [domini] Iesu in corpore meo porto. ¹⁸gratia domini nostri Iesu Christi cum spiritu uestro, fratres (om al), amen.

Expl. epistula ad Galatas.

ΠΡΟΣ ΕΦΕΣΙΟΥΣ.

Παῦλος ἀπόστολος χριστοῦ Ἰησοῦ διὰ θελήματος θεοῦ τοῖς ἁγίοις τοῖς οὖσιν ἐν Ἐφέσῳ καὶ πιστοῖς ἐν χριστῷ Ἰησοῦ. ὁ χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ πατρὸς ἡμῶν καὶ κυρίου Ἰησοῦ χριστοῦ.

²Εὐλογητὸς ὁ θεὸς καὶ πατὴρ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ χριστοῦ, ὁ εὐλογήσας ἡμᾶς ἐν πίστει εὐλογία πνευματικῇ ἐν τοῖς ἐπουρανίοις ἐν χριστῷ, ³καθὼς ἐξελέξατο ἡμᾶς ἐν αὐτῷ πρὸ καταβολῆς κόσμου, εἶναι ἡμᾶς ἁγίους καὶ ἀμώμους κατενώπιον αὐτοῦ, ἐν ἀγάπῃ ⁵προορίσας ἡμᾶς εἰς υἰοθεσίαν διὰ Ἰησοῦ χριστοῦ εἰς αὐ-

1. Ἰησοῦ χριστοῦ

πρὸς ἐφεσίους *ABG*, Παύλου τοῦ ἀποστόλου ἡ πρὸς Ἐφεσίους ἐπιστολή *ς*. ἐν τῇ πρὸς ἐφεσίους *Orig* 1,205^c ad 1,4 et 1,250^c ad 2,7. paulus apostolus in ea quae est ad ephesios *Iren* 322 ad 2,2

1. χριστοῦ ἰησοῦ *BΔf*, ἰησοῦ χριστοῦ *AGgs* ἁγίοις *BΔGfgs*, add πασιν *Av* 2. ἐν ἐφίσω *ΔΔGfgs* et in margine pr *B*, om *B* in textu, et haec ignorasse *Orig* nem apparet ex *Hieronymo* 7,545^a

4. ὁ θεὸς καὶ πατὴρ τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ *ΔΔGfgs* *Hilar* 209, ὁ θεὸς τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ *B*, pater domini nostri iesu christi *Hilar* 239 427, deus *Hilar* 186 5. παση *ABΔGfgs* *Hilar*, omnibus *Hilar* 186 5-7. in quo et elegit nos ante mundi constitutionem in caelestibus *Hilar* 162

6. ἐν (om *B*) χριστῷ *ABΔGfgs* *Hilar* 186 240, om *Hilar* 209 427 καθὼς *ABΔGfgs*, sicut et *f*, in quo *Hilar* 240 et add et *Hilar* 209 ἐν αὐτῷ *ABΔf*

7. πρὸ (πρὸς *G*) καταβολῆς κόσμου *ABΔGfgs* *Orig*, ante mundi constitutionem v *Hilar* 209 et add in ipso *Hilar* 240 7. εἰς τὸ εἶναι *Orig* κατενώπιον αὐτοῦ *ABΔGfgs* *Orig* 1,205^c *Hilar* 240, in ipso *Hilar* 209

8. προωρίσας *A*, προορεϊάσας *G*, qui ante praedestinavit *Hilar* 240 ἰησοῦ χριστοῦ *ΔΔGfgs*, χριστοῦ ἰησοῦ *B*, χριστοῦ *Orig* 1,205^c *Hilar* 240 εἰς αὐτὸν *ABΔGfgs* *Orig*, in ipso *Hilar*

[EPISTVLA] AD EPHESIOS.

Paulus apostolus Christi Iesu (Iesu Chr. *F al*) per voluntatem dei sanctis omnibus qui sunt Ephesi et fidelibus in Christo Iesu. ²gratia vobis et pax a deo patre nostro et domino Iesu Christo. ³benedictus deus et pater domini nostri Iesu Christi, qui benedixit nos in omni benedictione spiritali in caelestibus in Christo, ⁴sicut elegit nos in ipso ante (aut e pr *F*) mundi constitutionem, ut essemus sancti et (om *al*) immaculati in conspectu eius in caritate, ⁵qui praedestinavit (praedist.) nos in adoptionem (-ne) filiorum per Iesum Chris-

τόν, κατὰ τὴν εὐδοκίαν τοῦ Θελήματος αὐτοῦ, ⁶εἰς ἔπαινον δόξης τῆς χάριτος αὐτοῦ, ἧς ἐχαρίτωσεν ἡμᾶς ἐν τῷ ἡγαπημένῳ, ⁷ἐν ᾧ ἔχομεν τὴν ἀπολύτρωσιν διὰ τοῦ αἵματος αὐτοῦ, τὴν ἄφεσιν τῶν παραπτωμάτων, κατὰ τὸ πλοῦτος τῆς χάριτος αὐτοῦ, ⁸ἧς ἐπερίσσευσεν εἰς ἡμᾶς ἐν πάσῃ σοφίᾳ καὶ φρονήσει ⁹γνωρίσας ἡμῖν τὸ μυστήριον τοῦ Θελήματος αὐτοῦ, κατὰ τὴν εὐδοκίαν αὐτοῦ, ἣν προέθετο ἐν αὐτῷ ¹⁰εἰς οἰκονομίαν τοῦ πληρώματος τῶν καιρῶν, ἀνακεφαλαιώσασθαι τὰ πάντα ἐν τῷ Χριστῷ, τὰ ἐπὶ τοῖς οὐρανοῖς καὶ τὰ ἐπὶ τῆς γῆς, ἐν αὐτῷ, ¹¹ἐν ᾧ καὶ ἐκλήθημεν προορισθέντες κατὰ πρόθεσιν τοῦ τὰ πάντα ἐνεργοῦντος κατὰ τὴν βουλὴν τοῦ Θελήματος αὐτοῦ, ¹²εἰς τὸ εἶναι ἡμᾶς εἰς ἔπαινον δόξης αὐτοῦ,

8. τὰ ἐν τοῖς οὐρανοῖς

1. in (ad f) laudem fgv 2. ἡς AB, ἐν ᾧ AGfgvς ἡγαπημένῳ (delecto f) ABς, add vτω αὐτοῦ AGfgv. nec putandum quod in Latinis codicibus habetur scriptum esse 'in dilecto filio suo', sed simpliciter 'in dilecto' Hieronymus 7,552^c 3. ἔχομεν ABGfgvς, ἔχομεν A Iren 310 4. το (του G) πλοῦτος AAG, τον πλουτον Bς χάριτος BAGfgvς, χρησιμοτιτος A quae super abundavit fgv 5. εἰς ἡμᾶς ABAGς, in nobis fgv, γνωρίσας ABΛς, γνωρίσας G, ut notum faceret gv Hilar 22, ut ostenderent f ἡμῖν ABAGfgvς, vobis v Hilar το ABGfgvς Hilar, τουτο το A 6. μυστήριον A? voluptatis f αὐτοῦ alterum ABvς, om AGfg Hilar 7. εἰς (κατὰ τὴν A) οἰκονομίαν ABAGvς Hilar 22, in dispositione f 8. restaurare fg, ut restauraret g. recapitulata esse Iren 16. dominus... recapitulans in se Iren 317 Χριστῷ ABAGfgvς, add per deum Iren 16 ἐπὶ BA, ἐν AGfgv Iren 317, τε ἐν ε 9. τὰ ABAGvς Iren, om g super terram Iren, in terra fgv ἐκλήθημεν AAGfgς, ἐκληρωθημεν Bvς προορισθέντες A 10. προθεσιν του τα ABς, τὴν προθεσιν του Θεου του AGfg 11. δοξῆς BAG, τῆς δοξῆς Aς αὐτοῦ ABvς, om AGfg

tum in ipsum, secundum propositum voluntatis suae, ⁶in laudem gloriae gratiae suae, in qua gratificavit nos in dilecto (delicto) [filio suo om L al], ⁷in quo habemus redemptionem (redempt.) per sanguinem eius, remissionem (remision.) peccatorum, secundum diuitias gratiae (gratie) eius, ⁸quae super abundavit (habundavit) in nobis in omni sapientia et prudentia; ⁹ut notum faceret nobis (vobis) sacramentum voluntatis suae, secundum bonum placitum eius, quod proposuit (posuit) in eo ¹⁰in dispensationem plenitudinis temporum, instaurare (-ri F) omnia in Christo, quae in caelis et quae in terra sunt, in ipso, ¹¹in quo (quod) etiam sorte vocati sumus, praedestinati (prae-dist.) secundum propositum eius qui omnia operatur secundum consilium voluntatis suae; ¹²ut simus in laudem gloriae eius, qui ante

τοὺς προηλπικότας ἐν τῷ χριστῷ, ¹³ἐν ᾧ καὶ ὑμεῖς, ἀκούσαντες τὸν λόγον τῆς ἀληθείας, τὸ εὐαγγέλιον τῆς σωτηρίας ὑμῶν, ἐν ᾧ καὶ πιστεύσαντες ἐσφραγίσθητε τῷ πνεύματι τῆς ἐπαγγελίας τῷ ἁγίῳ, ¹⁴ὅ ἐστιν ἄρραβὼν τῆς κληρονομίας ἡμῶν εἰς ἀπολύτρωσιν τῆς περιποιήσεως, εἰς ἔπαινον τῆς δόξης αὐτοῦ.

¹⁵Διὰ τοῦτο καὶ γὰρ, ἀκούσας τὴν καθ' ὑμᾶς πίστιν ἐν τῷ κυρίῳ Ἰησοῦ καὶ τὴν εἰς πάντας τοὺς ἁγίους, ¹⁶οὐ παύομαι εὐχαριστῶν ὑπὲρ ὑμῶν μνητιὰν ποιούμενος ἐπὶ τῶν προσευχῶν μου, ¹⁷ἵνα ὁ θεὸς τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ χριστοῦ, ὁ πατὴρ τῆς δόξης, δώῃ ¹⁸ὑμῖν πνεῦμα σοφίας καὶ ἀποκαλύψεως, ἐν ἐπιγνώσει αὐτοῦ ¹⁹πεφωτισμένους τοὺς ὀφθαλμοὺς τῆς καρδίας ὑμῶν, εἰς τὸ εἰδέναι ὑμᾶς τίς ἐστιν ἡ ἐλπίς τῆς κλήσεως αὐτοῦ, τίς ὁ πλοῦτας τῆς δόξης τῆς κληρονομίας αὐτοῦ ἐν τοῖς ἁγίοις, ²⁰καὶ τί τὸ ὑπερβάλλον μέγεθος τῆς δυνάμεως αὐτοῦ εἰς ἡμᾶς τοὺς πιστεύοντας κατὰ τὴν ἐνέργειαν

1. τοὺς ABΔGgς, qui et f τῷ om G υμεις BAGfgς Iren 301, ημεις A audito Iren, audientes fg 2. τῆς alterum om G και ABυς, om AGfg Iren 3. credentes fgv Iren ἐσφραγισθη B 4. ο ABGfg, ος Δυς Iren 301 αραβων G 5. adoptionis fg 6. audita g, audiens fv την καθ υμιας πιστιν ABΔGς, et (om f) vestra fide fg τῷ om G 7. ιησου ABυς, add χριστω Gfg, add χριστου Δ την AB, την αγαπην (add τὴν ε) AGfgς πανομαι ABGfgς, πανσομαι Δ 8. ποιουμενος ABΔ Hilar 1092, ποιουμενος υμων Gg, ὑμῶν ποιούμενος fvs in orationibus fgv Hilar 9. δωη AAG, δώῃ ε, δω B 10. πνεῦμα τῆς σοφίας τοῦ θεοῦ καὶ τῆς ἀποκαλύψεως Orig 3,523^c 11. καρδίας ABΔ Gfgv, διανοίας ε ὑμῶν om B εἰς το εἰδεναι υμας ABΔς, ut sciatis vos (om gv) fgv, ινα οιδυται G 12. τις alterum ABAGf gv, καὶ τίς ε 13. υπερβαλλον ABΔfgς, ομι G 14. δυναμιως G ες ημιας ABυς, εἰς υμας AGg, in vobis fg πιστευοντας ABAGgς, credidistis f

sperauimus in Christo, ¹³in quo et uos, cum audissetis uerbum ueritatis, euangelium salutis uestrae, in quo et credentes signati estis spiritu promissionis (promission.) sancto (spiritu L), ¹⁴qui est pignus hereditatis nostrae in redemptionem acquisitionis, in laudem gloriae ipsius (eius L). (2) ¹⁵Propterea et ego, audiens fidem uestram quae est in domino Iesu et dilectionem in omnes sanctos, ¹⁶non cesso gratias agens pro uobis, memoriam uestri faciens in orationibus meis, ¹⁷ut deus domini nostri Iesu Christi, pater gloriae, det uobis spiritum sapientiae et reuelationis in agnitione (-nem) eius, ¹⁸inluminatos (habere) oculos cordis uestri, ut sciatis quae sit spes uocationis eius, quae diuitiae gloriae hereditatis eius in sanctis, ¹⁹et quae sit super eminens magnitudo uirtutis eius in nos qui credidimus (credimus ad

τοῦ κράτους τῆς Ισχύος αὐτοῦ, ²⁰ἣν ἐνήργηκεν ἐν τῷ Χριστῷ, ἐγεί-
 ρας αὐτὸν ἐκ νεκρῶν καὶ καθίσας ἐν δεξιᾷ αὐτοῦ ἐν τοῖς οὐρανοῖς
²¹ὑπεράνω πάσης ἀρχῆς καὶ ἑξουσίας καὶ δυνάμεως καὶ κυριότητος
 καὶ παντὸς ὀνόματος ὀνομαζομένου οὐ μόνον ἐν τῷ αἰῶνι τούτῳ
 ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ μέλλοντι, ²²καὶ πάντα ὑπέταξεν ὑπὸ τοὺς πόδας
 αὐτοῦ, καὶ αὐτὸν ἔθηκεν κεφαλὴν ὑπὲρ πάντα τῇ ἐκκλησίᾳ, ²³ἣτις
 ἐστὶν τὸ σῶμα αὐτοῦ, τὸ πλήρωμα τοῦ τὰ πάντα ἐν πᾶσιν πλη-
 ρουμένου, ¹καὶ ὑμᾶς ὄντας νεκροὺς τοῖς παραπτώμασιν καὶ ταῖς
 ἁμαρτίαις ὑμῶν, ²ἐν αἷς ποτὲ περιεπατήσατε κατὰ τὸν αἰῶνα τοῦ
 κόσμου τούτου, κατὰ τὸν ἄρχοντα τῆς ἑξουσίας τοῦ αἔρος, τοῦ κ

2. ἐπουρανοίς

1. ἐνήργηκεν AB, ἐνήργησιν AGς ἐν om G 1. 2. ἐγείρας
 (suscitans) αὐτον ABAGsgvs, cum eum excitavit Hilar 1100. Hilar
 156 2. a mortuis fgv Hilar καθίσας AB, collocavit Hilar 1100,
 ἐκαθίσιν AGfgς, add αὐτον Ag ἐν δεξιᾷ αὐτον BAGgς, ad dex-
 teram suam fv Hilar, ἐκ (ἐν pr) δεξιῶν αὐτον rec A ουρανοῖς
 B Hilar, ἐπουρανοίς AAGfgς 3. πάσης ἀρχῆς καὶ ἑξουσίας
 (ἑξουσίας καὶ ἀρχῆς B) καὶ δυνάμεως καὶ κυριότητος ABAGfg
 vs Hilar 1100, omne initium et potestatem et dominationem Iren
 252, omnem principatum et dominationem et potestatem Iren 260.
 ἀρχῶν καὶ ἑξουσιῶν καὶ θρόνων καὶ κυριοτήτων etc Orig 4,17^a.
 ὑπερέχοντος θρόνων κυριοτήτων ἀρχῶν ἑξουσιῶν etc Orig 4,235^c
 4. παντός etc ABAGfgς Orig 3,660^c 4,17^a 235^c Iren Hilar 1100,
 ὑπὲρ πάν etc Orig 4,34^d Hilar 486 τῷ αἰῶνι τούτῳ ABAGfgς
 Orig 3,660^c 4,235^c, τούτῳ τῷ αἰῶνι v Orig 3,623^b 4,17^a 34^d Hilar
 486 1100 6. δόκειν G 7. τα ABAG, om ς ἐν ABAGgς,
 et in f 9. ἁμαρτίαις AAGfgς Lucif 26, ἐπιθυμίαις B ὑμῶν
 BAG, ἐαντιῶν A, vestris fgv Lucif, om ς αἰς ABAGfgς Lucif,
 add et vos Hilar 337 9. 10. κατὰ τὸν αἰῶνα τοῦ κόσμου τούτου
 ABAGfgς, om Hilar Lucif 10. κατὰ ABAGfgς Hilar Lucif,
 ὑπὸ Orig 1,732^b 3,581^b αἶρος τοῦ ABAς Orig (Iren 322) Hilar,

et ita coepit corrigere V) secundum operationem potentiae uirtutis eius,
²⁰quam operatus est in Christo, suscitans illum a mortuis et consti-
 tuens ad dexteram suam in caelestibus ²¹supra omnem principatum
 et potestatem et uirtutem et dominationem et omne nomen quod no-
 minatur non solum in hoc saeculo sed et (etiam V al, om pr F) in
 futuro, ²²et omnia subiecit (subsubsubiecit L) sub pedibus eius, et
 ipsum dedit caput supra omnia ecclesiae (ecclesia F al), ²³quae est
 corpus ipsius, plenitudo eius qui omnia in omnibus adimpletur (ad-
 impl.). (3) Et uos, cum essetis mortui delictis et (om L) peccatis
 uestris, ²in quibus aliquando ambulastis secundum saeculum mundi
 huius (h. m.), secundum principem potestatis aeris huius, spiritus

πνεύματος τοῦ νῦν ἐνεργοῦντος ἐν τοῖς υἱοῖς τῆς ἀπειθείας, ἔν οἷς καὶ ἡμεῖς πάντες ἀνεστράφημέν ποτε ἐν ταῖς ἐπιθυμίαις τῆς σαρκὸς ἡμῶν, ποιοῦντες τὰ θελήματα τῆς σαρκὸς καὶ τῶν διανοιῶν, καὶ ἦμεν φύσει τέκνα ὀργῆς ὡς καὶ οἱ λοιποί· ὁ δὲ θεός, πλοῦσιος ὧν ἐν ἐλλεί, διὰ τὴν πολλὴν ἀγάπην αὐτοῦ, ἣν ἡγάπησεν ἡμᾶς, καὶ ὄντας ἡμᾶς νεκροὺς τοῖς παραπτώμασιν συνέζηωποίησεν [ἐν] τῷ χριστῷ (χάριτί ἐστε σισωσμένοι) καὶ συνήγειρεν καὶ συνεκάθισεν ἐν τοῖς ἐπουρανίοις ἐν χριστῷ Ἰησοῦ, ἵνα ἐνδείξηται ἐν τοῖς αἰῶσιν τοῖς ἐπιρχομένοις τὸ ὑπερβάλλον πλοῦτος τῆς χάριτος αὐ-

αιρος τουτου *Gfgv Lucif* 1. spiritu vel spiritus *g* τὴν ενεργουντος *ABAGfgvs Orig* 1,732^b *Hilar Lucif*, ἐνεργοῦντος νῦν *Orig* 3,581^b ἐν τοῖς υἱοῖς] *Orig Lucif*, in filios *v Hilar* 337 2. καὶ ἡμεῖς *Bfvs Lucif* 26, καὶ υμεῖς *A et v fere eraso A*, om *Gg* ταῖς ἐπιθυμίαις *ABAGgvs*, concupiscentia *f Lucif* 3. voluptates *f* 4. ἦμεν *AGg*, ἡμεθα *B Orig* 1,160^b 557^c 4,340^b 350^c φυσῖ (naturales *Lucif*) τέκνα *AGfgv Orig* 4,340^b *Lucif* 26, τέκνα φυσῖ *Bg Orig* 1,160^b 557^c 3,350^c 5. διὰ τὴν πολλὴν ἀγάπην *A BAGgvs*, per multam caritatem *f* αὐτοῦ *ABvs*, om *AGfg* τὴν ἡγαπήσιν ἡμᾶς *ABAGgvs*, om *f*, add inisertus est nostri *fg* 6. τοῖς (ἐν τοῖς *B*) παραπτώμασιν *As et add* καὶ ταῖς ἐπιθυμίαις *B*, ταῖς ἀμαρτιαῖς *Afv Hilar* 403, τῇ ἀμαρτία *Gg* vivificavit *Hilar*, aīd nos *fv Hilar* ἐν *B*, cum vel in *g*, simul cum *Hilar*, om *AGfg* 7. χάριτι (οὐ τῇ *χ. A*, οὐ *χ. G*, cuius *gr.*) ἐστε σισωσμένοι *ABAGfgvs*, om *Hilar* καὶ συνεκάθισεν (colligavit *f*) *AB AGfgvs Hilar* 403, add ἡμᾶς *Orig* 1,759^b 3,459^c. συνήγειρε γὰρ ἡμᾶς καὶ συνεκάθισεν *Orig* 2,584^c 8. ἐν χριστῷ ἰησοῦ (om *Orig*) *ABAvs Orig* 1,759^b 3,459^c, om *Gg* ἐνδείξηται] *Orig* 1, 250^c 4,265^c, add ὁ θεὸς 3,699^c in *fgv*, om *Iren* 232 9. ἐπερχομένοις *G* τὸ ὑπερβάλλον πλοῦτος (πλῆθος *Orig*) *ABAG Orig* 1,250^c, τὸν ὑπερβάλλοντα πλοῦτον *s Orig* 3,699^c, abundantes (superabundante *f*, inenarrabiles *Iren*) divitias (-tiae *f*) *fgv Iren* χάριτος *ABAGgvs Orig* 1,250^c, gloriae *f*, χρησιδότητος (benignitatis) *Orig* 3,699^c *Iren* 232

quī nunc operatur in filios dissidentiae; in quibus et nos omnes aliquando conversati sumus in desideris (-ris) carnis nostrae, facientes (faciatis) voluntates (volupt. *F*) carnis et cogitationum (-nem *L*), et eramus natura filii irae sicut et ceteri. (4) ^aDeus autem, qui diues est in misericordia (-diam *L*), propter nimiam caritatem suam, qua (quam *F*) dilexit nos, ^bet cum essemus mortui peccatis, conuiuificauit nos [in] Christo, [cuius *F* al] gratia estis saluati (salbati *F*), ^cet conresuscitauit et consedere (conresedere) fecit in caelestibus in Christo Iesu, ^dut ostenderet (-dere *V*) in sacculis super uenientibus abundantes (hab.) diuitias (-tiae *F*) gratiae suae in bonitate (-tem *pr*

τοῦ ἐν χρησιότητι ἐφ' ἡμᾶς ἐν χριστῷ Ἰησοῦ. ⁸τῇ γὰρ χάριτί ἐστε σεσωσμένοι διὰ πίστεως, καὶ τοῦτο οὐκ ἐξ ὑμῶν (θεοῦ τὸ δῶρον), ⁹οὐκ ἐξ ἔργων, ἵνα μὴ τις καυχῆσθται· αὐτοῦ γὰρ ἔσμεν ποίημα, κτισθέντες ἐν χριστῷ Ἰησοῦ ἐπὶ ἔργοις ἀγαθοῖς, οἷς προητοίμασεν ὁ θεός, ἵνα ἐν αὐτοῖς περιπατήσωμεν.

¹¹Διὸ μνημονεύετε ὅτι ποτὲ ὑμεῖς τὰ ἔθνη ἐν σαρκί, οἱ λεγόμενοι ἀκροβυστία ὑπὸ τῆς λεγομένης περιτομῆς ἐν σαρκὶ χειροποιήτου, ¹²ὅτι ἦτε τῷ καιρῷ ἐκείνῳ χωρὶς χριστοῦ ἀπηλλοτριωμένοι τῆς πολιτείας τοῦ Ἰσραὴλ καὶ ξένοι τῶν διαθηκῶν τῆς ἐπαγγελίας, ἐλπίδα μὴ ἔχοντες καὶ ἄθιοι ἐν τῷ κόσμῳ. Ἔγνων δὲ ἐν 10

1. ἐν ABG⁵ Orig 1,250^c, ἐν τῇ Δ ἰησου ABΔυς, om Gfg
 1. 2. χάριτι ἐστε σεσωσμένοι ABG⁵υς, αὐτοῦ χάριτι (gratia eius) σεσωσμένοι εσμεν Af 2. δια (add τῆς Aς) ABAG⁵υς, per vel ex g ὑμῶν ABυς, ἡμῶν AGfg 3. καυχῆσθται G 4. χριστῷ ἰησοῦ ABΔς, domino iesu f, κυρίῳ Gg in operibus fgu 6. διο μνημονεύετε οτι ποτε υμεις (ὑμεῖς ποτε ς) ABΔυς, δια τουτο μνημονευοντες (recordamini) υμεις οι ποτε (qui aliquando eratis) Gg, memoriam habentes vos f 7. χειροποιητου ABς, χειροποιητῷ AG 8. eratis gu, fuistis f τῷ ABAGfg, ἐν τῷ ς 8. 9. ἀπὸ τῶν ἀλλοτρίων τῆς πολιτείας τοῦ θεοῦ καὶ ξένων τῶν διαθηκῶν αὐτοῦ Orig 1,747^c. τοὺς ξένους τῶν διαθηκῶν τοῦ θεοῦ καὶ ἀλλοτρίους τῶν ἐπαγγελιῶν τοὺς μακρὰν τῆς ἀληθείας Orig 1,778^b. ἔθνη ξένα τῶν διαθηκῶν τυγχάνοντα καὶ ἀλλότρια τῆς ἐπαγγελίας Orig 4, 105^c. ξένοι τῶν διαθηκῶν καὶ ἀλλότριοι τῆς ἐπαγγελίας τοῦ θεοῦ Orig 4,192^b. τοὺς ξένους τῶν διαθηκῶν τοὺς ἀλλοτρίους τῶν ἐπαγγελιῶν (sic) Orig 3,143^b. ξένοι τῶν διαθηκῶν Orig 1,602^c 2,618^d 3,462^b 9. τῆς ἐπαγγελίας ABΔυς, add αὐτῶν Gfg, τοῦ θεοῦ Orig 2,618^d 10. αἰθὺ G τῷ κόσμῳ ABΔς Orig, hoc mundo fu, τῷ κόσμῳ τουτῷ Gg

F) super nos in Christo Iesu. (5) ⁸ Gratia enim estis saluati per fidem; et hoc non ex uobis, dei [enim FL α] donum est, ⁹non ex operibus, ut nequis gloriatur: ¹⁰ipsius enim sumus factura, creati in Christo [Iesu FL] in operibus bonis, quae praeparauit deus (om α), ut in illis ambulemus. (6) ¹¹Propter quod inmemores estote quod aliquando uos [qui eratis F] gentes in carne, qui dicimini (dicem.) praeputium ab ea quae (qui) dicitur circumcisio in carne manu facta, ¹²quia (qui F) eratis illo in (in illo F. illo α) tempore sine Christo, alienati a conuersatione (conuersione L) Israhel et hospites (osp.) testamentorum promissionis (promission.), spem non habentes et sine deo in [hoc α, hunc F] mundo. (7) ¹³Nunc autem in Christo Iesu

χριστῷ Ἰησοῦ ὑμεῖς οἱ ποτε ὄντες μακρὰν ἐγενήθητε ἐγγὺς ἐν τῷ
 αἵματι τοῦ χριστοῦ. ¹⁴αὐτὸς γάρ ἐστιν ἡ εἰρήνη ἡμῶν, ὁ ποιήσας
 τὰ ἀμφοτέρωθεν ἐν καὶ τὸ μεσότοιχον τοῦ φραγμοῦ λύσας, ¹⁵τὴν
 ἐχθραν ἐν τῇ σαρκὶ αὐτοῦ, τὸν νόμον τῶν ἐντολῶν ἐν δόγμασιν
⁶καταργήσας, ἵνα τοὺς δύο κτίσῃ ἐν αὐτῷ εἰς ἓνα καινὸν ἄνθρωπον,
 ποιῶν εἰρήνην, ¹⁶καὶ ἀποκαταλλάξῃ τοὺς ἀμφοτέρους ἐν ἐνὶ σώματι
 τῷ θεῷ διὰ τοῦ σταυροῦ, ἀποκτείνας τὴν ἐχθραν ἐν αὐτῷ. ¹⁷καὶ
 ἐλθὼν εὐηγγελίσατο εἰρήνην ὑμῖν τοῖς μακρὰν καὶ εἰρήνην τοῖς
 ἐγγύς, ¹⁸ὅτι δι' αὐτοῦ ἔχομεν τὴν προσαγωγὴν οἱ ἀμφοτέροι ἐν ἐνὶ
¹⁰πνεύματι πρὸς τὸν πατέρα. ¹⁹ἅρα οὖν οὐκέτι ἐστέ ξένοι καὶ πάροικοι,
 ἀλλ' ἐστέ συμπολῖται τῶν ἁγίων καὶ οἰκεῖοι τοῦ θεοῦ, ²⁰ἐποικοδο-

1. ἰησου *ABAGsgvs*, om *Iren* 210 — *vos gv Iren* 210 310 *Hilar* 359,
 hos *f* ποτε *ABAGsgvs Iren*, om *Hilar* — *eratis gv Iren* 310 *Hi-*
lar, fuistis *fg Iren* 210 — *εγενηθητε εγγυς* (*iuxta Iren* 310, *iusta f*,
proximi Iren 210) *ABAsv Iren Hilar*, *εγγυς εγενηθηται Gg*
 2. τοῦ om *B* — *γαρ ABAGsgvs*, om *Orig* 4,306^d — *Orig* 4,32^c
Hilar 476 — 3. *solvens fgv* — 4. *εχθραν G* — *εν ABAGsgvs*, om
v Iren 310 — 5. *καταργησας ABG*, *destruens g*, *evacuans v Iren*,
καταρτισας A, *destituens f* — *αυτω AB*, *εαυτω AG* — *καινον A*
BAsgvs Hilar 537, *κοινων G* — 6. *και ABAGsvs*, ut *Hilar*, et ut *g*
αποκαταλλαξη G — 7. *εν ενι σωματι τω θεω ABAGsgvs*, *deo*
in uno corpore Hilar 537 — 7. *interficiens fgv* — *εχθραν G* — *εν*
αυτω ABΔς, *εν εαυτω* (*in semet ipso*) *Ggv et Latini codices teste*
Hieronymo 7,581^d, *in semet ipsum f* — 8. *cum venisset Cypr* 296
Hilar 176, *veniens fgv* — *εωαγγελιζαυ f* — *ειρηνην (-νη A, add*
τοις εγγυς sed deletum G) — *υμιν ABAGsgvs Hilar*, *vobis pacem Cypr* —
και ειρηνην (-νη A) ABAGsgv Cypr Hilar, *και ε* — 10. *αρα ουν*
ABCAς, *αρα G*, *ergo fv*, *itaque g* — *αδεναι fv*, *incolae g*
 11. *αλλ ABCAG*, *αλλα ε* — *εστε ABCAGsgv*, *vos estis Hilar* 384,
 om *ε* — *συμπολιται (-λειτε A) ACG* — *εποικοδομηθεντες ABCAGsgvs*
 (*Orig* 4,197^a) *Hilar* 384, *οικοδομηθεντες Orig* 1,757^b (4,142^c) *Hilar* 357

uos qui aliquando eratis longe, facti estis prope (p. f. e.) in san-
 guine Christi. ¹⁴ipse est enim pax nostra, qui fecit utraque unum,
 et medium parietem macheriae (mariae) soluens, ¹⁵inimicitiam (-as
L al, -a *F*) in carne sua, legem mandatorum decretis evacuans, ut
 duos condat (conderet *F al*) in semet ipsum in unum novum homi-
 nem, faciens pacem, ¹⁶et reconciliet ambos in uno corpore deo per
 crucein, interficiens inimicitiam (-as *al*, -a *F*) in semet ipso. ¹⁷et ue-
 niens euangelizavit pacem vobis qui longe fuistis, et pacem his qui
 prope, ¹⁸quoniam per ipsum habemus accessum ambo in uno spiritu
 ad patrem. (8) ¹⁹Ergo iam non estis hospites et (om *pr F*) advenae,
 sed estis ciues sanctorum et domestici dei, ²⁰super (supra) aedificati

μηθίντες ἐπὶ τῷ θεμελίῳ τῶν ἀποστόλων καὶ προφητῶν, ὅντος ἀκρογωνιαίου αὐτοῦ χριστοῦ Ἰησοῦ, ²¹ἐν ᾧ πᾶσα οἰκοδομὴ συναρμολογουμένη αὖξαι εἰς ναὸν ἅγιον ἐν κυρίῳ, ²²ἐν ᾧ καὶ ὑμεῖς συν-οικοδομεῖσθε εἰς κατοικητήριον τοῦ θεοῦ ἐν πνεύματι.

¹Τούτου χάριν ἐγὼ Παῦλος ὁ δέσμιος τοῦ χριστοῦ Ἰησοῦ ἑπὲρ ὑμῶν τῶν ἑθνῶν ²(εἰ γὰρ ἠκούσατε τὴν οἰκονομίαν τῆς χάριτος τοῦ θεοῦ τῆς δοθείσης μοι εἰς ὑμᾶς, ³[ὅτι] κατὰ ἀποκάλυψιν ἐγνωρίσθη μοι τὸ μυστήριον, καθὼς προέγραψα ἐν ὀλίγῳ, ⁴πρὸς ὃ δύνασθε ἀναγινώσκοντες νοῆσαι τὴν σύνεσίν μου ἐν τῷ μυστηρίῳ τοῦ χριστοῦ, ⁵ὃ ἐτέραις γενεαῖς οὐκ ἐγνωρίσθη τοῖς νόμοις τῶν ἀν- 10

1. καὶ ABCAG^s Orig 1,757^b 4,197^a, καὶ τῶν Orig 4,142^c 1. 2. ον-τος ακρογωνιαίου (add λιθοῦ AGg Orig) αὐτοῦ ABCAGg^s Orig 1, 757^b, cum sit angularis lapis f, ὅντος ἀκρογωνιαίου Orig 4,142^c 197^a. Iren 261 2. χριστοῦ ιησοῦ ABCv Orig, ιησοῦ χριστοῦ AGg^s, iesus christus f, add τοῦ κυρίου ἡμῶν Orig 1,757^b 4,142^c πᾶσα BAG, πᾶσα η AC^s 3. αὖξαι ABCAG^s, crescit fgv 4. εἰς κατοικητήριον ABCAGg^s, in habitatione f θεοῦ ACAGfg^s, χριστοῦ B 5. χριστοῦ ιησοῦ ABv^s Hilar 181, κυρίου ιησοῦ C, χριστοῦ AGfg 6. ἐθνῶν ABCGg^s Hilar, add πρεσβευῶ (postulo) Af 6. 7. τῆς χάριτος τοῦ θεοῦ BCv^s, τῆς χάριτος αὐτοῦ A, τοῦ θεοῦ τῆς χάριτος (gratia g) AGfg 7. εἰς ὑμᾶς ABCAG^s, in vobis fgv ὅτι ACAv^s, om BGfg κατὰ ἀποκάλυψιν ABCAGfg^s v^s, per revelationem Iren 197 200 ἐγνωρίσθη ABCAGfg^s (Iren), ἐγνωρίσθαι 8. ὀλίγῳ G ad quod f, prout gv Hilar 54 518 9. δύνασθε ἀναγινώσκοντες ABCAGfg^s, legentes potestis Hilar 54, potestis Hilar 518 10. ο ABCAGfg^s Orig 4,105^d Hilar, ὅπερ Orig 4,257^c ἑτέροις (aliis, ἐν ἑτέροις ^s) γενεαῖς ABCAGfg^s Orig 4,105^{ad} 257^c 258^c, aliis temporibus Hilar ἐγνωρίσθη...ἀνθρώπων Orig, om Orig 4,105^d

super fundamentum apostolorum (apostul.) et prophetarum, ipso summo angulari lapide Christo Iesu, ²¹in quo omnis aedificatio constructa crescit in templum sanctum in domino, ²²in quo et vos coaedificamini in habitaculum dei in spiritu [sancto]. (9) ¹Huius rei gratia ego Paulus uinctus Christi Iesu pro vobis gentibus, ²si tamen audistis dispensationem gratiae dei quae data est mihi in vobis, ³quoniam secundum revelationem notum mihi factum est sacramentum, sicut supra scripsi in breui (brebi F), ⁴prout potestis legentes intellegere prudentiam meam in mysterio Christi, ⁵quod aliis generationi-

Θρώπων ὡς νῦν ἀπεκαλύφθη τοῖς ἁγίοις, ἀποστόλοις αὐτοῦ καὶ
 προφήταις ἐν πνεύματι, ⁶εἶναι τὰ ἔθνη συγκληρονόμα καὶ σύνσωμα
 καὶ συμμέτοχα τῆς ἐπαγγελίας ἐν χριστῷ Ἰησοῦ διὰ τοῦ εὐαγγε-
 λίου, ⁷οὗ ἐγενήθη ἐν δακρυγόνοισι κατὰ τὴν δωρεάν τῆς χάριτος τοῦ
 5 Θεοῦ τῆς δοθείσης μοι κατὰ τὴν ἐνέργειαν τῆς δυνάμεως αὐτοῦ.
⁸ἡμοὶ τῷ ἐλαχιστοτέρῳ πάντων ἁγίων ἐδόθη ἡ χάρις αὕτη, τοῖς
 ἔθνεσιν εὐαγγελισθῆναι τὸ ἀνεξιχνίαστον πλοῦτος τοῦ χριστοῦ, ⁹καὶ
 φωτίσαι [πάντας] τίς ἡ οἰκονομία τοῦ μυστηρίου τοῦ ἀποκεκρυμ-
 μένου ἀπὸ τῶν αἰώνων ἐν τῷ Θεῷ τῷ τὰ πάντα κτίσαντι, ¹⁰ὥνα
 10 γνωρισθῇ νῦν ταῖς ἀρχαῖς καὶ ταῖς ἐξουσίαις ἐν τοῖς ἐπουρανίοις

1. ὡς νυν ἀπεκαλύφθη *ABCAGfgvs Orig 4,105^a 257^c 258^c Hilar 54 518*, ἀπεκαλύφθη ὡς νῦν *Orig 4,105^d* ἁγίοις ἀποστόλοις (*om B*) αὐτοῦ *ABCvs Orig 4,105^a 257^c 258^c*, ἁγίοις αὐτοῦ ἀποστόλοις *AGfg Hilar 518*, ἀποστόλοις *Orig 4,105^d* 2. ἐν (ἐν τῷ *G*) πνεύματι *ABCGvs Orig 4,105^a Hilar*, add ἁγίῳ *Af*, *om Orig 4,105^d 258^c* συγκληρονομία *AG* σύνσωμα *AG*, συσσωμα *Cs*
 3. συμμετοχα *ACG*, participes *f* ἐν χριστῷ ἰησοῦ *ABCv*, ἐν (add τῷ *A*) χριστῷ *Af Orig 4,105^{cd} 238^c*, αὐτοῦ ἐν τῷ χριστῷ *Gvs Hilar 518* 4. ἐγενήθη ἐν *ABAG*, ἐγενομένη *Cs* 5. τῆς δωδεκάτης *A BCAGfgv*, τὴν δωδεκάτην *s* 6. ἐλαχιστοτέρῳ *ABCAs Orig 1,436^c 3,609^c*, ἐλαχιστῷ *G*, minimo *fgv Hilar 54* πάντων *ACAG Orig*, add τῶν *Bs* ἐδόθη ἡ χάρις αὕτη *ABCAsvs Orig et add του Θεου Gg*, haec gratia data est *Hilar* τοῖς *ABC*, ἐν τοῖς *AGfgvs Hilar* 7. εὐαγγελισθῆναι *A* τὸ ἀνεξιχνίαστον (ἀνεξιχν. *G*) πλοῦτος *ABCAG*, τὸν ἄν. πλοῦτον *s* 8. παντός *BCAGfgvs*, *om A Hilar* οἰκονομία *ABCAGfgv Hilar 54*, κοινωνία *s* ἀποκεκρυμμένου *G* 9. αἰώνων *ABCAsvs Hilar*, add καὶ ἀπὸ τῶν γενεῶν (*genealogiis*) *Gy* τὰ *ABCs*, *om AG* κτίσαντι *ABCAGfgv*, add διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ *s* 10. νυν *ABCAs*, *om Gfgv Orig 3,348^b* ταῖς ἀρχαῖς *ABCAGs Orig*, principibus *fgv*

bus non est agnitus filiis hominum, sicut (sicut *F al*) nunc reuelatum est sanctis apostolis eius et prophetis in spiritu, ⁶esse gentes coheredes et concorporales et conparticipes promissionis (promissiones) [eius] in Christo Iesu per euangelium, ⁷enius (*om pr F*) factus sum [ego *F al*] minister secundum donum gratiae (sec. gratiam) dei, quae data est mihi secundum operationem uirtutis eius. ⁸mihi omnium sanctorum minimo (m. s. *F*) data est gratia haec, in gentibus euangelizare inuestigabiles (inuest. *F al*) diuitias Christi, ⁹et inluminare omnes, quae sit dispensatio sacramenti absconditi (-ditis *F al*) a saeculis in deo qui omnia creauit; ¹⁰ut innotescat (innotiscat *pr F*) principibus et potestatibus in caelestibus per ecclesiam multiformis

διὰ τῆς ἐκκλησίας ἡ πολυποίκιλος σοφία τοῦ Θεοῦ, ¹¹κατὰ πρόθε-
σιν τῶν αἰώνων, ἣν ἐποίησεν ἐν τῷ χριστῷ Ἰησοῦ τῷ κυρίῳ ἡμῶν,
¹²ἐν ᾧ ἔχομεν τὴν παρρησίαν καὶ προσαγωγὴν ἐν πεποιθήσει διὰ
τῆς πίστεως αὐτοῦ. ¹³διὸ αἰτοῦμαι μὴ ἐγκακεῖν ἐν ταῖς θλίψεσιν
μου ὑπὲρ ὑμῶν, ἣτις ἐστὶν δύσα ὑμῶν) ¹⁴τούτου χάριν κάμπτω
τὰ γόνατά μου πρὸς τὸν πατέρα, ¹⁵ἐξ οὗ πᾶσα πατριὰ ἐν οὐρανοῖς
καὶ ἐπὶ γῆς ὀνομάζεται, ¹⁶ἵνα ὡς ὑμῖν κατὰ τὸ πλοῦτος τῆς δό-
ξης αὐτοῦ δυνάμει κραταιωθῇ διὰ τοῦ πνεύματος αὐτοῦ εἰς
τὸν ἔσω ἄνθρωπον, ¹⁷κατοικῆσαι τὸν χριστὸν διὰ τῆς πίστεως ἐν
ταῖς καρδίαις ὑμῶν, ¹⁸ἐν ἀγάπῃ ἐρριζωμένοι καὶ τεθεμελιωμένοι ¹⁹
ἵνα ἐξισχύσητε καταλαβεσθαι σὺν πᾶσιν τοῖς ἁγίοις τί τὸ πλάτος
καὶ μήκος καὶ ὕψος καὶ βάθος, ¹⁹γινῶναι τε τὴν ὑπερβάλλουσαν

1. η ABCAGfvs Orig, quae est g Hilar 221 2. τω (om Δς)
χριστῷ ἰησοῦ ABCdfvs, om Gg 3. παρρησιαν καὶ (add τὴν Cς)
προσαγωγὴν ἐν πεποιθήσει ABCvs, προσαγωγὴν εἰς τὴν παρρησιαν
ἐν πεποιθήσει G, fiduciam in confidentia in confidentia g, fiduciam in
confidentia et libertate in f, προσαγωγὴν καὶ τὴν παρρησιαν ἐν τῷ
ἐλευθερωθῆναι Δ 4. ἐγκακεῖν (ἐγκ. ΑΔ) ΑΒΔ, ἐγκακεῖν Cς et G?
5. ὑμῶν ABAGfvs, ἡμῶν C 6. πατέρα ABC Orig 1,267^c, add
τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ AGfvs. παρὰ τῷ θεῷ καὶ πατρὶ
τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ Orig 1,283^c. non ut in Latinis co-
dicibus additum est 'ad patrem domini nostri Iesu Christi', sed sim-
pliciter 'ad patrem' legendum Hieronymus 7,599^{cd} οὐρανοῖς] Orig,
οὐρανῷ Orig 1,267^c cod 7. in terra fgv δω ABCG, δωη Δς
τὸ πλοῦτος ABCAG, τὸν πλοῦτον ς 8. δυνάμει ABCAGgs, vir-
tutem fv 9. κατοικῆσαι G 10. ἐρριζομένοι C 11. γινῶναι
τί τὸ πλάτος etc Orig 3,243^b 12. ὕψος καὶ βάθος BCAGfvs,
βάθος καὶ ὕψος Δς Orig τε ABCfvs, om AG

sapientia (-tiae F al) dei, ¹¹secundum praefinitionem saeculorum,
quam fecit in Christo Iesu domino nostro, ¹²in quo habemus fiduciam
et accessum in confidentia (-tiam F al) per fidem eius. (10) ¹³Prop-
ter quod peto ne deficiatis (dific.) in tribulationibus meis (om al)
pro vobis, quae est gloria uestra. (11) ¹⁴Huius rei gratia flecto genia
mea ad patrem domini nostri Iesu Christi, ¹⁵ex quo omnis paternitas
in caelis et in terra nominatur, ¹⁶ut det vobis secundum diuitias
gloriae suae uirtute (-tem F al) conroboreari per spiritum eius in
(om pr F) interiorem hominem (interiore (-ri) homine L al), ¹⁷habi-
tare Christum per fidem in cordibus uestris, ¹⁸in caritate radicati et
fundati ut possitis (possetis F) conprehendere cum omnibus sanctis
quae sit latitudo et longitudo (long. et lat.) et sublimitas et profun-
dum, ¹⁹seire etiam super eminentem scientiae caritatem Christi, ut

τῆς γνώσεως ἀγάπην τοῦ χριστοῦ, ἵνα πληρωθῇτε εἰς πᾶν τὸ πλη-
ρωμα τοῦ Θεοῦ. ²⁰τῷ δὲ δυναμένῳ ὑπὲρ πάντα ποιῆσαι ὑπερεκπι-
ρισσοῦ ὧν αἰτούμεθα ἢ νοοῦμεν κατὰ τὴν δύναμιν τὴν ἐνεργουμέ-
νην ἐν ἡμῖν, ²¹αὐτῷ ἡ δόξα ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ καὶ ἐν χριστῷ Ἰησοῦ
εἰς πάσας τὰς γενεὰς τοῦ αἰῶνος τῶν αἰώνων, ἀμήν.

¹Παρακαλῶ οὖν ὑμᾶς ἐγὼ ὁ δέσμιος ἐν κυρίῳ, ἀξίως περιπα-
τῆσαι τῆς κλήσεως ἧς ἐκλήθητε, ²μετὰ πάσης ταπεινοφροσύνης
καὶ πραότητος, μετὰ μακροθυμίας, ἀνεχόμενοι ἀλλήλων, ἐν ἀγάπῃ
³σπουδάζοντες τηρεῖν τὴν ἐνότητα τοῦ πνεύματος, ἐν τῷ συνδέσμῳ
¹⁰τῆς εἰρήνης ⁴ἐν σῶμα καὶ ἐν πνεῦμα, καθὼς καὶ ἐκλήθητε ἐν μιᾷ
ἐλπίδι τῆς κλήσεως ὑμῶν. ⁵εἰς κύριος, μία πίστις, ἐν βάπτισμα,

1. τῆς γνώσεως ἀγάπην BCAGfgvs, ἀγαπὴν τῆς γνώσεως A πλη-
ρωθῇτε εἰς ACAGfgvs, πληρωθῇ B 2. ὑπὲρ ABCς, om AGfgv
υπερεκπιρισσου ὧν (quae f) ABCAGfvs Orig 1,208^b 251^d, super-
abundantius quam g 4. ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ καὶ (om ε) ἐν χριστῷ
ιησου ABCvs, ἐν χριστῷ ιησου καὶ τῇ (in) ἐκκλησίᾳ AGfg 5. εἰς
πάσας τὰς γενεὰς τοῦ αἰῶνος (τ. α. om G) ABCAGς Iren 14, in
omnia saecula vel generationes g, et in omnia saecula f 6. παρα-
καλῶ etc] Firmilianus ad Cyprian 150 7. ἐκλήθηθε A?
8. πραοτήτος (-θητος A?) AAGς, πραυτητος BC ἐν ACAGfg
vs Cypr 74 196 252 et Firmil ad Cypr 150, om B 9. sollicitan-
tes g, solliciti fgv, satis agentes Cypr et Firmil vinculo fgv, con-
iunctione g Cypr et Firmil 10. 11. καθὼς καὶ (om B et v codd)
ἐκλήθητε ἐν μιᾷ ἐλπίδι ABCAGfgvs Firmilian ad Cypr, una spes
Cypr 195 11. Iren 269 Cypr 195 et Firmilian ad eum 150 Hilar
967. εἰς Θεὸς καὶ εἰς χριστὸς καὶ μία πίστις καὶ ἐν βάπτισμα Orig
3,439^c. unus deus et christus unus et una spes et fides una et una
ecclesia et baptisma unum non nisi in una ecclesia constitutum
Cypr 142

inpleamini in omnem plenitudinem (omni -ne) dei. (12) ²⁰Ei autem
qui potens est omnia facere super abundanter (super hab., abundan-
ter super V) quam petimus aut intellegimus secundum uirtutem quae
(quam L) operatur in nobis, ²¹ipsi gloria in ecclesia et in Christo
Iesu in omnes generationes saeculi (saeculis L) saeculorum, amen.
(13) ¹Obsecro itaque uos ego uinctus (uictus) in domino, ut digne
ambuletis uocatione qua uocati estis, ²cum omni humilitate et man-
suetudine, cum patientia, subportantes inuicem in caritate, ³solliciti
seruare unitatem spiritus in uinculo pacis. ⁴unum corpus et unus spi-
ritus, sicut [et F] uocati estis in una spe uocationis uestrae. (14)
⁵Vnus dominus, una fides, unum baptisma, ⁶unus deus et pater om-

θεὸς θεὸς καὶ πατὴρ πάντων, ὃ ἐπὶ πάντων καὶ διὰ πάντων καὶ ἐν
 πᾶσιν. ⁷ἐν δὲ ἐκάστῳ ἡμῶν ἐδόθη χάρις κατὰ τὸ μέτρον τῆς
 δωρεᾶς τοῦ χριστοῦ. ⁸διὸ λέγει Ἀναβὰς εἰς ὕψος ῥηγμαλώτισεν
 αἰχμαλωσίαν, ἔδωκεν δόματα τοῖς ἀνθρώποις. ⁹τὸ δὲ ἀνέβη τί ἐστιν
 εἰ μὴ ὅτι καὶ κατέβη εἰς τὰ κατώτερα μέρη τῆς γῆς; ¹⁰ὁ καταβὰς
 αὐτός ἐστιν καὶ ὁ ἀναβὰς ὑπεράνω πάντων τῶν οὐρανῶν, ἵνα πλη-
 ρώσῃ τὰ πάντα. ¹¹καὶ αὐτὸς ἔδωκεν τοὺς μὲν ἀποστόλους, τοὺς δὲ

1. καὶ primum *ABCAGfgvs* Iren 269 Firmilian Hilar 967, om Iren 118
 253. unus pater Iren 315 πάντων primum *ABCAGfgvs* Firmilian
 Hilar, om Iren ο ἐπὶ πάντων *ABCAGfgvs* Iren Firmil, om Hilar
 καὶ (et ipse Iren 118) δια πάντων *ABCAGfgvs* Iren 118 315 Fir-
 milian Hilar 967, om Iren 253 270 καὶ (om B) ἐν πασιν *ABC*,
 add ἡμιν *AGfgv* Iren Firmilian ad Cyp 150 Hilar, add ἡμῖν ε
 2. ἐν δὲ] ἐν εἶδε *G*, in autem *g* ἡμῶν *ACAGfgvs* Hilar 967
Lucif 159, υμῶν *B* χάρις *BAG*, ἡ *χ*. *ACε* 3. donationis *fgv*
 Hilar, dignationis *Lucif* ἀναβας *ABCAGε* Orig 2,753^e, ascen-
 dens *fgv* Iren 145 *Lucif*, qui cum ascendisset Hilar 120 ῥηγμα-
 λωτισεν *BCAGfgvs* Orig Iren Hilar *Lucif*, ῥηγμαλωτισεν *A*
 4. ἔδωκεν *AAGfgv* et corr *C* item Iren Hilar *Lucif*, καὶ ἔδωκεν *Bε*
 et pr *C?* et Orig τοῖς *ABCΔfvs* Orig Iren *Lucif*, ἐν *Gg* Hilar
 το (quod) δὲ ἀνέβη *ABCAGfgvs* Hilar 1077 *Lucif* 159, ascendit au-
 tem Iren 331 Hilar 120 201 5. ὅτι καὶ] Iren Hilar 120 201 *Lu-*
cif, qui Hilar 1077 κατέβη *ACAGfg* Iren Hilar *Lucif*, add πρῶ-
 τον *Bvs* 5. 6. Εἰς τὰ κατώτερα μέρη (κατώταται 304) τῆς γῆς
 ὁ καταβὰς αὐτός (οὗτός 304) ἐστιν καὶ ὁ ἀναβὰς (sic coniuncta)
 Orig 4,303^d 304^e 5. μερὲ *ABCvs* Orig 4,303^d, om *AGfg* Iren 331
 Hilar 120 201 1077 *Lucif* 159 ὁ γὰρ ἀναβὰς αὐτός ἐστι καὶ ὁ
 καταβὰς αὐτός ἐστιν ὑπεράνω πάντων τῶν οὐρανῶν Orig 3,243^d
 ὁ καταβὰς] Orig 1,353^e 4,303^d Hilar 120 201 967 1077, ὁ γὰρ κατ.
 Orig 2,754^f, et qui descendit *Lucif* 6. αὐτός *ABCAGfgvs* Orig
 2,754^f 4,303^d Hilar *Lucif*, οὗτός Orig 1,353^e Orig 4,303^d bis
 305^a

nium, qui [est] super omnes et per omnia et (om al) in omnibus
 nobis. (15) ⁷Vni cuique autem nostrum (uestrum) data est gratia se-
 cundum mensuram (-ra F) donationis Christi. ⁸propter quod dicit
 Ascendens in altum captiuam duxit captiuitatem, dedit dona homini-
 bus. ⁹quod autem ascendit, quid est nisi quia (quod L al) et descen-
 dit (disc.) primum in inferiores partes terrae? ¹⁰qui descendit (disc.),
 ipse est et qui ascendit super omnes caelos, ut impleret omnia. ¹¹et
 ipse dedit quosdam quidem apostolos, quosdam autem prophetas

προφήτας, τοὺς δὲ εὐαγγελιστάς, τοὺς δὲ ποιμένας καὶ διδασκα-
λους, ¹²πρὸς τὸν καταρτισμὸν τῶν ἁγίων εἰς ἔργον διακονίας, εἰς
οἰκοδομὴν τοῦ σώματος τοῦ χριστοῦ, ¹³μέχρι καταντήσωμεν οἱ
πάντες εἰς τὴν ἐνότητα τῆς πίστεως καὶ τῆς ἐπιγνώσεως τοῦ υἱοῦ
τοῦ Θεοῦ, εἰς ἄνδρα τέλειον, εἰς μέτρον ἡλικίας τοῦ πληρώματος
τοῦ χριστοῦ, ¹⁴ἵνα μηκέτι ὦμεν νήπιοι, κλυδωνιζόμενοι καὶ περι-
φερόμενοι παντὶ ἀνέμῳ τῆς διδασκαλίας ἐν τῇ κυβείᾳ τῶν ἀνθρώ-
πων, ἐν πανουργίᾳ, πρὸς τὴν μεθοδεῖαν τῆς πλάνης, ¹⁵ἀληθεύοντες
δὲ ἐν ἀγάπῃ αὐξήσωμεν ἕως αὐτὸν τὰ πάντα, ὃς ἐστιν ἡ κεφαλὴ,

1. εὐαγγελιστας *ABCAGfgvz* Orig 4,5^b *Lucif* 159, evangelizantes *Hilar* 967 διδασκάλους] Orig 4,5^{bd} 2. διακονίας *ABCz*, της διακ. *AG* 3. οἱ *ABCz* Orig 3,445^d, om *AG* Orig 3,605^c 4. 5. εἰς τὴν ... τοῦ Θεοῦ] om Orig 3,445^d 605^c 4,198^b (3,689^c) 4. εἰς τὴν ἐνότητα *ABCAGfgvz*, in unitate *Lucif* της ἐπιγνώσεως *ABCAGfgvz*, cognitione *Lucif* του υἱου *ABCafvz*, om *Gg* *Lucif* 159 5. ἄνδρα τέλειον *ABCAGfgvz* Orig 3,445^d 605^c 689^c *Hilar* 462 *Lucif*, τέλειον ἄνδρα Orig 4,198^b μέτρον *ABCz* Orig 3,605^c, τὸ μέτρον τῆς Orig 3,689^c 4,198^b πληρώματος *ABCAGfgvz* Orig 3,605^c *Hilar* cod *Lucif*, om *Hilar* codd optimi, add τοῦ σώματος Orig 4,198^b *Hilar* 6. ὦμεν νήπιοι *G*, ὠμενηπιοι *A*. Orig 1,590^c, om νήπιοι Orig 3,313^b. *Lucif* 159 161 fluctuantes et (add non *g*) circumferamur *fgv* *Lucif* 7. παντὶ ἐμῷ *C* της (om Orig) διδασκαλίας ἐν τῇ κυβείᾳ (fallacia *g*, nequitia *fgv* *Lucif*) *ABCAGfgvz* Orig 1,590^c 3,313^b *Lucif*, ἐπὶ τὴν κυβείαν Orig 4,412^b 8. ἐν (add τῇ *G*) πανουργίᾳ *ABCAGfgvz* *Lucif* 159 161, om Orig 1,590^c 3,313^b πρὸς τὴν (τῇ *C*) μεθοδεῖαν (remedium) τῆς πλάνης *BCAGfgz* Orig 1,590^c *Lucif*, ἐν τῇ μεθοδεῖᾳ τοῦ πλάνους Orig 3,313^b, πρὸς τας μεθοδίας τῆς πλάνης του διαβολου *A* ἀληθεύοντες δε *ABCdz*, ἀληθειαν δε (om *Lucif* 161^b) ποιοῦντες *Gfgv* *Lucif* 159 161^{ab} 9. ἐν ἀγάπῃ αὐξήσωμεν (-σομεν *G*) *ABCAGfgvz* *Lucif* 159 161^a, crescimus in caritate *Lucif* 161^b εἰς αὐτὸν τα πάντα *ABCAGz*, in illo per (om *f*) omnia *fgv* *Lucif* 159 161^a ἡ κεφαλὴ *ABC*, κεφαλὴ ο *AG*, ἡ κεφαλὴ ὁ *z*

(prof.), alios uero (quosd. quid. proph. quosd. quid. apost. alios *pr* *L*) euangelistas, alios autem pastores et doctores, ¹²ad consummationem (coms.) sanctorum, in opus ministerii, in aedificationem corporis Christi, ¹³donec occurramus omnes in unitatem fidei et agnitionis filii dei, in uirum perfectum, in mensuram aetatis plenitudinis Christi, ¹⁴ut iam non simus paruuli fluctuantes et circum feramur (-inus *F*) omni uento (uerbo *pr* *F*) doctrinae in nequitia hominum, in astutia, ad circumuentionem erroris, ¹⁵ueritatem autem facientes in caritate (-tem *F*) crescimus in illo per omnia, qui est caput, Chris-

χριστός, ¹⁰ἐξ οὗ πᾶν τὸ σῶμα συναρμολογούμενον καὶ συμβιβαζόμενον διὰ πάσης ἀφ᾽ ἧς ἐπιχορηγίας ἡ κατ' ἐνέργειαν ἐν μέτρῳ ἐνὸς ἐκάστου μέρους τὴν αὐξήσιν τοῦ σώματος ποιεῖται εἰς οἰκδομὴν ἑαυτοῦ ἐν ἀγάπῃ.

¹⁷Τοῦτο οὖν λέγω καὶ μαρτύρομαι ἐν κυρίῳ, μηκέτι ὑμᾶς περιπατεῖν καθὼς καὶ τὰ ἔθνη περιπατεῖ ἐν ματαιότητι τοῦ νοῦς αὐτῶν, ¹⁸ἐσκοτωμένοι τῇ διανοίᾳ ὄντες, ἀπηλλοτριωμένοι τῆς ζωῆς τοῦ Θεοῦ, διὰ τὴν ἄγνοιαν τὴν οὖσαν ἐν αὐτοῖς, διὰ τὴν πώρωσιν τῆς καρδίας αὐτῶν, ¹⁹οἵτινες ἀπηληγῆτες ἑαυτοὺς παρέδωκαν τῇ ἀσελείᾳ εἰς ἐργασίαν ἀκαθαρσίας πάσης ἐν πλεονεξίᾳ. ²⁰Ὑμεῖς δὲ οὐχ οὕτως ἐμάθετε τὸν χριστόν, ²¹εἰ γὰρ αὐτὸν ἤκούσατε καὶ ἐν

1. συναρμολογούμενον καὶ συμβιβαζόμενον (συνβ. *ACG*) *ABCAG*ς, compactum et connexum (vel productum *g*) *fgv Iren* 270 *Lucif* 159
2. δια (et per *Iren*) πάσης *ABCAG*ς *fgv Iren*, per *Lucif* κατ' ἐνέργειαν *ABC*Δυς, om *Gfg Iren Lucif* in mensura *g Iren*, in mensuram *fv Lucif* 3. μερους *BAfgς Iren Lucif*, μετρον *G*, μέλους *ACv* ποιεῖτε *AG* 4. ἑαυτοῦ *ABC*ς, αὐτοῦ *AG* 6. περιπατεῖν *ABAG*ς *Lucif* 161, sic ambulare *f*, amb. sic *g* τα *ABAG* *fgv Lucif*, τὰ λοιπὰ *ς* 7. ἐσκοτωμένοι (-τισμένοι *Δς*, -τισμενός *G*) τῇ διανοίᾳ (τ. δ. add corr *Gg*) *ABAG*ς *Lucif* 161, intenebrati *Hilar* 277, insensati *Lucif* 162 ὄντες *ABΔς*, om *G* ἀπηλλοτριωμένοι] add corr *Gg* 8. δια τὴν ἀγνοιαν (δ. τ. ἀγνωσίαν *G*, per ignorantiam) τὴν οὖσαν ἐν αὐτοῖς *ABAG*ς *fgv Lucif* 161, om *Lucif* 162 propter caecitatem *fgv Lucif* 161, per c. *Lucif* 162
9. ἀπηληγῆτες *ABς* *Orig* 3,152^c, ἀφηλπικοῖτες (ἀπ. *Δ*) *AG*, desperantes *fgv* 9. 10. τῇ ἀσελείᾳ εἰς ἐργασίαν ἀκαθαρσίας πάσης ἐν πλεονεξίᾳ *Βυς*, τῇ ἀσελείᾳ εἰς ἐργασίαν πάσης ἀκαθαρσίας καὶ πλεονεξίας *ΔGfg*, τῇ ἀσελείᾳ εἰς ἐργασίαν πάσης ἐν πλεονεξίᾳ *Α*. πάσῃ ἀσελείᾳ καὶ πάσῃ ἀκαθαρσίᾳ *Orig* 3,152^c 11. αὐτοῦ *ABAG*ς *fgv*, in illum *f*

tus (Christi), ¹⁶ex quo totum corpus compactum (comp.) et conexum per omnem iuncturam subinistrationis secundum operationem in mensuram unius cuiusque membri augmentum corporis facit in aedificationem sui in caritate. (16) ¹⁷Hoc igitur dico et testificor in domino, ut iam non ambuletis sicut gentes ambulantes in vanitate sensus sui, ¹⁸tenebris obscuratum habentes intellectum, alienati a uita dei, per ignorantiam quae est in illis, propter caecitatem (cec.) cordis ipsorum, ¹⁹qui desperantes (disp.) semet ipsos tradiderunt impudicitiae in operationem immunditiae omnis in auaritia (o. et auaritiae). (17) ²⁰Vos autem non ita didicistis Christum, ²¹si tamen illum au-

αὐτῷ ἐκιδάχθητε καθὼς ἐστὶν ἀλήθεια ἐν τῷ Ἰησοῦ, ²²ἀποθέσθαι ὑμᾶς κατὰ τὴν προτίραν ἀναστροφὴν τὸν παλαιὸν ἄνθρωπον τὸν φθειρόμενον κατὰ τὰς ἐπιθυμίας τῆς ἀπάτης, ²³ἀνανεοῦσθαι [δέ] τῷ πνεύματι τοῦ νοῦς ὑμῶν ²⁴καὶ ἐνδύσασθαι τὸν καιρὸν ἄνθρω-
 5 πον τὸν κατὰ θεὸν κτισθέντα ἐν δικαιοσύνῃ καὶ ὁσιότητι τῆς ἀληθείας.

²⁵Διὸ ἀποθέμενοι τὸ ψεῦδος λαλεῖτε ἀλήθειαν ἕκαστος μετὰ τοῦ πλησίον αὐτοῦ, ὅτι ἐσμὲν ἀλλήλων μέλη. ²⁶ὀργίζεσθε καὶ μὴ ἁμαρτάνετε. ὁ ἥλιος μὴ ἐπιδύετω ἐπὶ παροργισμῷ ὑμῶν, ²⁷μηδὲ
 10 δίδοτε τόπον τῷ διαβόλῳ. ²⁸ὃ κλέπτων μηκέτι κλεπτέτω, μᾶλλον δὲ κοπιάτω ἐργαζόμενος ταῖς ἰδίαις χερσὶν τὸ ἀγαθόν, ἵνα ἔχη

3. ἀπάτης. ἀνανεοῦσθε 4. ἐνδύσασθε

1. ἀληθεια *ABΔς*, η ἀληθεια *G. Hilar 1138 Lucif 162* 1. 2. απο-
 θεσθαι νμιας *ABΔGfgvs Hilar 1138*, exponite *Cyprian 308*, depo-
 nentes *Lucif 162* 2. κατα την προτιραν αναστροφην (αστροφην
G) *ABΔGfgvs Hilar Lucif*, prioris conversationis *Cypr* 3. τας
 επιθυμιας *ABGgvs Orig 2,579^d 763^d 773^b 787^a Cypr Hilar*, την επι-
 θυμιαν *Af Lucif* αναναιουσθαι *A*, renouamini (inn.) *fgv Cypr*
Hilar Lucif δε *AAδvs Cypr 308 Hilar 1138 Lucif 162*, εν *B*,
 om *Gg* 4. ενδυσασθε *B*, induite *fgv Cypr Hilar Lucif*
 5. in iustitiam et sanctitatem *Lucif* 5. 6. της αληθειας *ABvs*,
 και αληθεια (veritatem *Luc*) *AGfg Cypr Hilar Lucif* 7. διο
ABΔGfgvs, om *Lucif 162* deponentes *fgv Lucif 162^{ab}*
 λαλιται *G* 7. 8. μετα του πλησιον αυτου *ABΔGfgvs Iren 282*,
 ad proximum suum *Lucif 162^{ab}* 8. οργιζεσθε *ABΔδvs Cypr 306*,
 add δε *Gg* 9. επι (add τω *Gς*) *ABGfgvs Cypr*, εν τω *A*
 μηδε *ABΔG*, μήτε *ς*, neque *fg*, μη *v Orig 2,603^b Cypr 102*
 10. ὥστε *Orig* διαβολῳ *ABΔGfgvs Cypr*, πονηρῷ *Orig* 11. οpe-
 rans *g*, operando *fv* ιδιαις χερσιν *AAΔG*, manibus suis *fv*, χερσι
Bvs το αγαθον *ABΔGfgv*, ante ταῖς χερσὶν *ς*

distis et in ipso edocti (et docti pr *F*) estis sicut est (et pr *F*, om *al*) ueritas in Iesu, ²²deponere uos secundum pristinam conversationem ueterem hominem, qui corrumpitur secundum desideria erroris. ²³renouamini autem spiritu (spiritum *F al*) mentis uestrae, ²⁴et induite (inducite pr *F*) nouum hominem [eum pr *F*] qui secundum deum creatus est in iustitia et sanctitate ueritatis. ²⁵propter quod [et] deponentes mendacium loquimini ueritatem unus quisque cum proximo suo, quoniam sumus inuicem membra. (18) ²⁶Irascimini [autem *F*] et nolite peccare. sol non occidat super iracundiam uestram. ²⁷nolite locum dare diabulo (diabolo *F al*). ²⁸qui furabatur, iam non furetur, magis autem laboret operando manibus (m. op.) [suis *F al*] quod bonum est, ut habeat unde tribuat (retrib. *F al*) necessitatem pa-

μεταδιδόναι τῷ χρεῖαν ἔχοντι. ²⁹πᾶς λόγος σαφὲς ἐκ τοῦ στόματος ὑμῶν μὴ ἐκπορευέσθω, ἀλλὰ εἴ τις ἀγαθὸς πρὸς οἰκοδομὴν τῆς χρείας, ἵνα δῶ χάριν τοῖς ἀκούουσιν. ³⁰καὶ μὴ λυπεῖτε τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον τοῦ Θεοῦ, ἐν ᾧ ὑμεῖς ὑποταγίσθητε εἰς ἡμέραν ἀπολυτρώσεως. ³¹πᾶσα πικρία καὶ θυμὸς καὶ ὀργὴ καὶ κραυγὴ καὶ βλασφημία ἀρθῇτω ἀπ' ὑμῶν, σὺν πάσῃ κακίᾳ. ³²γίνεσθε εἰς ἀλλήλους χρηστοί, εὐσπλαγχνοί, χαριζόμενοι ἑαυτοῖς καθὼς καὶ ὁ Θεὸς ἐν χριστῷ ἔχαρίσατο ἡμῖν. ¹γίνεσθε οὖν μιμηταὶ τοῦ Θεοῦ, ὡς τέκνα ἀγαπητά, ²καὶ περιπατεῖτε ἐν ἀγάπῃ, καθὼς καὶ ὁ Χριστὸς ἡγάπησεν ἡμᾶς καὶ παρέδωκεν ἑαυτὸν ὑπὲρ ἡμῶν προσφορὰν καὶ θυσίαν ᾧ τῷ Θεῷ εἰς ὁσμὴν εὐωδίας. ³πορνεία δὲ καὶ ἀκαθαρσία πᾶσα ἥ

2. ἀλλ' εἴ τις 8. ὑμῖν.

1. μεταδιδόναι AB⁵, μεταδουναι ΔG Iren 282 Cyrp 57 308
2. ἀλλὰ ΒΔ, ἀλλ AG⁵ εἰ τις ΑΒΔGfgvs, om Cyrpian 57 308
- αγαθὸς ΑΒΔfvs Cyrp, add εστιν Ggv 3. χρείας ΑΒ⁵, πιστιως ΔGfg Cyrp δω ΑΒ⁵, δοι ΔG 4. πνεῦμα το ἅγιον ΑΒ⁵ Cyrp 252 306 Hilar 803, ἅγιον πνεῦμα ΔGfg εἰς ἡμέραν ΑΒΔ Gfvs Orig 1,253^a Cyrp 252 Hilar, in die gv Cyrp 306 5. θυμὸς καὶ ὀργὴ ΑΒ⁵, ὀργὴ καὶ θυμὸς (indignatio) ΔGfgv Cyrp 6. ἀρθῇτω ΒΔGfgvs Cyrp 252, ἀρθῇτων Α, auferantur Cyrp 306 γίνεσθε Bf, add δε Αvs, add ον ΔGg 7. εὐσπλαγχνοί G 8. ἡμῖν Α et alia manu additum B, ἡμῖν ΑGfgs γίνεσθε ον μιμηταὶ του Θεου ΑΒΔGfgvs, μιμηταὶ τοῦ Θεοῦ γίνεσθε Orig 1, 681^a 10. ἡμᾶς ΑΔGfgvs, ὑμᾶς Β ἑαυτὸν παρέδωκεν Orig 4,301^a ὑπὲρ ἡμῶν (ὑμῶν Β) προσφορὰν καὶ ΑΒGfgvs, προσφορὰν ὑπὲρ ἡμῶν καὶ Α, ὑπὲρ ἡμῶν Orig 11. ἀκαθαρσία πασα ΑΒ, πασα ἀκαθαρσία ΔGfgvs

tienti. (19) ²⁹Omnis sermo malus ex ore uestro non procedat, sed si quis bonus [est] ad aedificationem oportunitatis (opportunitatis fidei pr F, fidei deleuit V: fidei al), ut det gratiam audientibus. ³⁰et nolite contristare spiritum sanctum dei, in quo signati estis in die redemptionis (redemt.). ³¹omnis amaritudo et ira et indignatio et clamor et blasphemia (blasphem.) tollatur a vobis cum omni malitia: ³²estote autem inuicem benigni, misericordes, donantes inuicem sicut et deus in Christo donauit vobis (nobis pr F). (20) ¹Estote ergo imitatores dei, sicut filii carissimi, ²et ambulate in dilectione (-nein pr L), sicut et Christus dilexit nos et tradidit semet (se L) ipsum pro nobis oblationem (abl.) et hostiam (ost.) deo in odorem suauitatis. (21) ³Fornicatio autem (om al) et omnis immunditia aut (et)

πλεονεξία μηδὲ ὀνομαζέσθω ἐν ὑμῖν, καθὼς πρέπει ἁγίοις, ⁴ αἰσχρότης ἢ μορολογία ἢ εὐτραπεία, ἣ οὐκ ἀνῆκεν, ἀλλὰ μᾶλλον εὐχαριστία. ⁵ τοῦτο γὰρ ἴστε γινώσκοντες, ὅτι πᾶς πόρνος ἢ ἀκάθαρτος ἢ πλεονέκτης, ὃ ἐστὶν ἐδωλολάτρης, οὐκ ἔχει κληρονομίαν ⁶ ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ χριστοῦ καὶ θεοῦ. ἡμῶς ἀπατάτω κενοῖς λόγοις· διὰ ταῦτα γὰρ ἔρχεται ἡ ὀργὴ τοῦ θεοῦ ἐπὶ τοὺς υἱοὺς τῆς ἀπειθείας. ⁷ μὴ οὖν γίνεσθε συμμέτοχοι αὐτῶν. ⁸ ἦτε γὰρ ποτε σκότος, νῦν δὲ φῶς ἐν κυρίῳ· ὡς τέκνα φωτὸς περιπατεῖτε ⁹ (ὃ γὰρ καρπὸς τοῦ φωτὸς ἐν πάσῃ ἀγαθωσύνῃ καὶ δικαιοσύνῃ καὶ ¹⁰ ἀληθείᾳ), ¹⁰ δοκιμάζοντες τί ἐστὶν εὐάρεστον τῷ κυρίῳ, ¹¹ καὶ μὴ συγκοινωνεῖτε τοῖς ἔργοις τοῖς ἀκάρποις τοῦ σκότους, μᾶλλον δὲ

1-2. stultiloquium et scurrilitas, quae ad rem non pertinent, nec nominantur quidem in vobis Cyprian 317 1. ονομαζεται G 1. 2. η αἰσχρότης η ΑΔGfgv Iren 282, και αἰσχρο. και Bς 2. μορολογία A α οὐκ ἀνῆκεν AB, τα οὐκ ἀνηκοντα (οὐκ ἔστιν ἐν G) ΔGς, quae ad rem non pertinent (-net fu Iren) fgv Iren 3. ἴστε ABA Gfgv Cyp 74, ἴστε ε 4. ο BGfgv Cyp, ος ΑΔς εἰδωλολατρης ΑΒΔς, ἰδωλολατρία Gfgv Cyp. τὴν πλεονεξίαν ἣτις ἐστὶν ἐδωλολατρία Orig 3,150^a 5. ἐν τῇ βασιλείᾳ ΑΒΑfgvs Cyp, εἰς τὴν βασιλίαν G χριστοῦ καὶ θεοῦ ΑΒΑfgvs Cyp 74, θεοῦ καὶ χριστοῦ Gg καινοῖς A 6. διὰ ταῦτα ΑΒΔGvs Iren 265, propter hoc f Lucif 27, propterea Cyp 54 112 202 γὰρ ΑΒΔG fgv Iren Cyp, οὐκ Lucif veniet vel venit g super filios contumaciae Cyp, in filios diffidentiae fgv Iren Lucif 7. συμμέτοχοι AG ἦτε γάρ] Iren 282 Lucif 27. ἡμεῖς ἡμεῖς Orig 4,73^b 8. νῦν ΑΒΔς Orig, νῦν G luxit in f περιπατεῖτε ΑΒΔGfg vs Lucif 27, honeste ambulate Iren 282 9. φῶς ΑΒΔGfgv Lucif, Πνεύματος ε δικαιοσύνη A? 10. δοκιμάζοντες G quod placeat f τῷ κυρίῳ ΑΒς, τῷ θεῷ ΔGfgv, οὐκ Lucif 11. συγκοινωνεῖτε AG

avaritia nec nominetur in nobis, sicut decet sanctos, ⁴ aut turpitudine aut stultiloquium aut scurrilitas (scuril.), quae ad rem non pertinet (-nent L), sed magis gratiarum actio. ⁵ hoc enim scitote intelligentes, quod omnis (omnes) fornicator aut immundus aut avarus, quod est idolorum servitus, non habet hereditatem in regno Christi et dei. (22) ⁶ Nemo uos seducat inanibus verbis: propter haec enim venit ira dei in filios diffidentiae. ⁷ nolite ergo (omni al) effici participes eorum. ⁸ eratis enim aliquando tenebrae, nunc autem lux in domino. ut filii lucis ambulate: ⁹ fructus enim lucis est in omni bonitate et iustitia et veritate; ¹⁰ probantes quid (quod L) sit bene placitum deo, ¹¹ et nolite communicare operibus infructuosis tenebrarum, magis au-

καὶ ἐλέγγετε. ¹²τὰ γὰρ κρυφῇ γινόμενα ὑπ' αὐτῶν αἰσχροὺς ἐστὶν καὶ λέγειν· ¹³τὰ δὲ πάντα ἐλεγχόμενα ὑπὸ τοῦ φωτὸς φανεροῦται· πᾶν γὰρ τὸ φανερούμενον φῶς ἐστίν. ¹⁴οὗτο λέγει Ἐγείρε ὁ καθύδων καὶ ἀνάστη ἐκ τῶν νεκρῶν, καὶ ἐπιφανῶσαι σοὶ ὁ χριστός. ¹⁵βλέπετε οὖν πῶς ἀκριβῶς περιπατεῖτε, μὴ ὡς ἄσσοι, ἀλλ' ὡς σοφοί, ¹⁶ἐξαγοραζόμενοι τὸν καιρὸν, ὅτι αἱ ἡμέραι πονηραὶ εἰσιν. ¹⁷διὰ τοῦτο μὴ γίνεσθε ἄφρονες, ἀλλὰ συνίετε τί τὸ θέλημα τοῦ κυρίου. ¹⁸καὶ μὴ μεθύσκεσθε οἴνῳ, ἐν ᾧ ἐστὶν ἀσωτία, ἀλλὰ πληροῦσθε ἐν πνεύματι, ¹⁹λαλοῦντες ἑαυτοῖς [ἐν] ψαλμοῖς καὶ ὕμνοις καὶ ᾠδαῖς [πνευματικαῖς], ᾄδοντες καὶ ψάλλοντες ἐν ταῖς καρδίαις ²⁰ὑμῶν τῷ κυρίῳ, ²¹ἐυχαιριστοῦντες πάντοτε ὑπὲρ πάντων ἐν ὀνόματι τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ χριστοῦ τῷ θεῷ καὶ πατρὶ, ²²ὑποτασσόμενοι ἀλλήλοις ἐν φόβῳ χριστοῦ.

7. τοῦ θεοῦ.

1. καὶ *ABAGfgvz*, om *Lucif* 27 2. φανερουνται *BAGz*, φανερουνται *A* 3. γὰρ *ABAGfgvz* *Iren* 42, autem *g* εγείρει *ABA G Orig* 2,522^c, Ἐγείρει *z* 4. ἐκ *ABAGz* *Orig* 2,522^c 837^d, a *fgv* επιφανσαι σοι ο χριστος *ABGgvz* *Orig*, επιφανσεις του χριστου *A*, continges christum *f* 5. ουν *BAGfgz* *Lucif* 158, add αδελφοι *Av* πως ακριβως *AAGgvz* *Lucif*, ακριβως πως *B*, quomodo *f* 6. *Orig* 1,674^c 2,702^a *Lucif* 7. συνιετε *AB*, συνιοντες (-ιέντες *z*) *AGfgv* *Lucif* κυριου (add ημων *B*) *BAGgvz* *Lucif* 158, θεου *A fv* 8. *luxuria fgv*, *lascivia Bilar* 138 9. εν prius *ABAz*, εν τω *G* αλλοντες εαντοις *G*, loquentes invicem vobismet ipsis *g* εν alterum *Bfv*, om *AAGz* ymnis *g* 10. πνευματικαις (add εν χαριτι *A*) *AAGgvz*, om *Bf* εν ταις καρδιαις *AAGfgv*, τη (ἐν τῇ *z*) καρδια *Bz* 11. παντων *ABAvz*, υμων *Gg* 12. ιησου χριστου *AAGfgvz*, χριστου ιησου *B* θεω και πατρι *ABg*, πατρι και θεω *AGfg* subiecti *fgv* 13. χριστου *ABv*, χριστου

tem et (om al) redarguite. ¹²quae enim in occulto fiunt ab ipsis, turpe est et dicere: ¹³omnia autem (enim) quae arguuntur (arguntur) a lumine manifestantur: omne enim quod manifestatur lumen est. ¹⁴propter quod dicit Surge, qui (quid *F*) dormis, et exurge a mortuis, et illuminabit (illuminavit *L al*) tibi Christus. (23) ¹⁵Videte (Vidite *F*) itaque, fratres, quomodo caute ambuletis, non quasi insipientes, sed ut sapientes, ¹⁶redimentes tempus, quoniam dies mali sunt. ¹⁷propterea nolite fieri imprudentes, sed intelligentes quae sit voluntas domini (dei). ¹⁸et nolite inebriari uino, in quo est [omnis *L*] luxuria (luxoria), sed implemini (impl.) spiritu, ¹⁹loquentes (-tis *L*). vobismet (uosmet *L*) ipsis in (om al) psalmis et hymnis (ymnis) et canticis spiritualibus, cantantes et psallentes in cordibus uestris domino, ²⁰gratias agentes semper pro omnibus in nomine domini nostri Iesu Christi deo et patri, ²¹subiecti [in pr *F*] invicem in timore Christi. (24) ²²Mulieres

²²Αἱ γυναῖκες τοῖς ἰδίοις ἀνδράσιν ὑποτασσέσθωσαν ὡς τῷ κυρίῳ, ²³ὅτι ἀνὴρ ἔστιν κεφαλὴ τῆς γυναικὸς ὡς καὶ ὁ χριστὸς κεφαλὴ τῆς ἐκκλησίας, αὐτὸς σωτὴρ τοῦ σώματος. ²⁴ἀλλὰ ὡς ἡ ἐκκλησία ὑποτάσσεται τῷ χριστῷ, οὕτως καὶ αἱ γυναῖκες τοῖς ἀνδράσιν ἐν παντί. ²⁵οἱ ἄνδρες, ἀγαπᾶτε τὰς γυναῖκας, καθὼς καὶ ὁ χριστὸς ἡγάπησεν τὴν ἐκκλησίαν καὶ ἑαυτὸν παρέδωκεν ὑπὲρ αὐτῆς, ²⁶ἵνα αὐτὴν ἁγιάσῃ καθαρίσας τῷ λουτρῷ τοῦ ὕδατος ἐν ῥήματι, ²⁷ἵνα παραστήσῃ αὐτὸς ἑαυτῷ ἑνδοξον τὴν ἐκκλησίαν μὴ ἔχουσαν σπῆλον ἢ ῥυτίδα ἢ τι τῶν τοιούτων, ἀλλ' ἵνα ᾖ ἁγία καὶ ἄμωμος. ²⁸οὕτως καὶ οἱ ἄνδρες ὀφείλουσιν ἀγαπᾶν τὰς ἑαυτῶν γυναῖκας ὡς τὰ ἑαυτῶν σώματα. ὁ ἀγαπῶν τὴν ἑαυτοῦ γυναῖκα ἑαυτὸν ἀγαπᾷ.

3. ἀλλ' ὡς

ιησου Af, ιησουν χριστου Gg, Θεοῦ ε 1. γυνεκαις G τοις ιδιοις ανδρασιν υποτασσισθωσαν (υποτασσισθαι As, om B) ABΔε, υποτασσισθαι (subditae estote vel sint) τοις ιδιοις ανδρασιν Gg, subditae estote viris vestris f 2. ανηρ AΔGfς, ο ανηρ Bς εστιν κεφαλη AΔGfς, κεφαλη εστι Bv Orig 2,612^c 3. αυτος AB ΔGfς, και αυτους εστι ε σωτηρ BΔGς, ο σωτηρ A αλλα B Δ, αλλ AGς ως (ὡσπερ ε) AΔGfς, om B 4. subiecta est fgv χριστω ABGfς, κυριω Δ ουτως AG, ουτω ε τοις BΔGfς, τοις ιδιοις As 5. in omnibus fgv γυναικας AB Orig 3,639^a, add εαυτων (υμων G, vestras) ΔGfς καθως ABΔGς, ως Orig 6. ηγαπησεν ABΔGfς Cyr 140 152, om Orig 7. καθαρισας ABΔGς, mundans fg, purgans eam Cyr 8. αυτος ABΔGfς, αυτην ε 9. Orig 1,229^b 3,526^d 10. και οι ανδρες οφειλουσιν AΔGfς, οφειλουσι και (om ε) οι ανδρες Bς uxores suas fv ως ABΔGς, om f 11. τα εαυτων σωματα ABG gς, το ε. σωμα Af αγαπων την εαυτου γυναικα ABGς, την εαυτου γυναικα (uxorem suam f) αγαπων Afv, add et f

uiris suis subditae (subiectae L) sint (sint subd.) sicut domino, ²³quoniam uir caput est mulieris (-res), sicut Christus caput est (om al) ecclesiae, ipse saluator corporis. ²⁴sed (sic F) ut ecclesia subiecta est (om al) Christo, ita et mulieres uiris suis in omnibus. (25) ²⁵Viri, [similiter F] diligite uxores uestras (om al), sicut et Christus dilexit ecclesiam et se (sennet F al) ipsam tradidit pro ea, ²⁶ut illam sanctificaret mundans [eam V] lauacro (labacro F) aquae in uerbo [uitae], ²⁷ut exhiberet (exiberet) ipse sibi gloriosam ecclesiam, non habentem maculam aut rugam aut aliquid eius modi, sed ut sit sancta et immaculata. ²⁸ita et uiri debent diligere (dilig.) uxores suas ut corpora sua. qui suam uxorem diligit (dilegit), se ipsum diligit (di-

²⁹οὐδείς γάρ ποτε τὴν ἑαυτοῦ σάρκα ἐμίσησιν, ἀλλὰ ἐκτρέφει καὶ θάλπει αὐτήν, καθὼς καὶ ὁ χριστὸς τὴν ἐκκλησίαν, ³⁰ὅτι μέλη ἐσμὲν τοῦ σώματος αὐτοῦ. ³¹Ἀντὶ τούτου καταλείψει ἄνθρωπος πατέρα καὶ μητέρα καὶ προσκολληθήσεται τῇ γυναικὶ αὐτοῦ, καὶ ἔσονται οἱ δύο εἰς σάρκα μίαν. ³²τὸ μυστήριον τοῦτο μέγα ἐστίν, ἐγὼ δὲ ὑμῖν λέγω εἰς χριστὸν καὶ [εἰς] τὴν ἐκκλησίαν. ³³πλὴν καὶ ὑμεῖς οἱ καθ' ἓνα ἕκαστος τὴν ἑαυτοῦ γυναῖκα οὕτως ἀγαπάτω ὡς ἑαυτόν, ἡ δὲ γυνὴ ἵνα φοβῆται τὸν ἄνδρα.

¹Τὰ τέκνα, ὑπακούετε τοῖς γονεῦσιν ὑμῶν· τοῦτο γάρ ἐστιν δίκαιον. ²Τίμα τὸν πατέρα σου καὶ τὴν μητέρα, ἧτις ἐστὶν ἐντολὴ ¹⁰

1. ἀλλὰ AB, ἀλλ AGs 1. 2. καὶ θάλπει αὐτήν ABvs, αὐτήν καὶ θάλπει AGsg 2. χριστός ABAGsgv, Κύριος ε 3. αὐτοῦ AB, add ἐκ τῆς σαρκὸς αὐτοῦ καὶ ἐκ τῶν ὀστέων αὐτοῦ AGsgvs Iren 294 ἀντὶ ABAGs, ἔτεκεν Orig 3,825^d, propter sgv Cyp 63, γέ-
γραπται γάρ ὅτι ἔτεκεν Orig 1,541^d τιτοῦ G πατέρα BAG, τὸν πατέρα As Orig 4. καὶ (add τὴν Orig) μητέρα BAGsg Orig 1,541^d, Cyp, αὐτοῦ καὶ τὴν μητέρα As, καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ v Orig 3,825^d προσκολληθήσεται ABs Orig, κολληθήσεται AG τῇ γυναικὶ AAGsgv Cyp, πρὸς τὴν γυναῖκα Bs Orig 5. εἰς σάρκα μίαν ABAGs Orig 1,541^d 3,639^c 825^d, in carne una sgv, in unam carnem Cyp 63 το (add γάρ Orig 3,825) μυστήριον τοῦτο ABAGsgvs Orig 1,541^d 3,825^d 4,285^a Cyp, hoc (add enim Iren) mysterium Iren 40 Hilar 518 Hilar 91 719 · 5. 6. ἐγὼ δὲ λέγω ABAGsgvs Orig 1,541^d Cyp Hilar, dico autem Iren 6. εἰς χρι-
στον καὶ εἰς (om B) τὴν ἐκκλησίαν ABAGs Orig 1,541^d 3,825^d Cyp 63, in christo et in (om Iren) ecclesia (-siam f) sgv Iren 40 Hilar 518 6. 7. οἱ καθ' ἓνα (add ἓνα A) ABAGfvs, estote singuli g 7. ἑαυτοῦ ABAGsgvs, om f οὕτως ἀγαπάτω ὡς ἑαυτόν ABs, ὡς ἑαυτόν ἀγαπάτω (ἀγαπᾷ A?) AGsgv 9. ὑμῶν BAGsg Cyprian 324, add ἐν κυρίῳ Avs 10. μητέρα ABΔfvs, add σου Gg Cyp Hitis G ἐστὶν AAGsgvs Cyp, om B

legit): ²⁹nemo enim umquam carnem suam odio habuit, sed nutrit et fouet (fobet F, fouit) eam, sicut et Christus ecclesiam, ³⁰quia membra sumus corporis eius, de carne eius et de ossibus eius. ³¹Propter hoc relinquet (-quid F, -quit) homo patrem et matrem suam et adhaerebit (adereuit) uxori suae, et erunt duo in carne una. ³²sacramentum hoc magnum est, ego autem dico in Christo et (om al) in ecclesia. ³³ue-
rum tamen (tam) et uos singuli unus quisque suam uxorem sicut se ipsum diligat (dilegit), uxor autem ut (om al) timeat uirum. (26)
¹Filii (Fili F), oboedite parentibus uestris in domino: hoc enim est (est enim) iustum. ²Honora patrem tuum et matrem, quod est man-

πρώτη ἐν ἐπαγγελίᾳ, ἵνα εὖ σοι γένηται καὶ ἔσῃ μακροχρόνιος ἐπὶ τῆς γῆς. ⁴καὶ οἱ πατέρες, μὴ παροργίζετε τὰ τέκνα ὑμῶν, ἀλλὰ ἐκτρέφετε αὐτὰ ἐν παιδείᾳ καὶ νοουθεσίᾳ κυρίου.

⁵Οἱ δοῦλοι, ὑπακούετε τοῖς κατὰ σάρκα κυρίοις μετὰ φόβου καὶ τρόμου, ἐν ἀπλότητι τῆς καρδίας ὑμῶν, ὡς τῷ χριστῷ, ⁶μὴ κατ' ὀφθαλμοδοσίαν ὡς ἀνθρωπάρεσκοι, ἀλλ' ὡς δοῦλοι χριστοῦ, ποιοῦντες τὸ θέλημα τοῦ θιοῦ, ἐκ ψυχῆς ⁷μετ' ἐννοίας δουλεύοντες ὡς τῷ κυρίῳ καὶ οὐκ ἀνθρώποις, ⁸εἰδότες ὅτι ἕκαστος ὃ ἐὰν ποιῇσῃ ἀγαθόν, τοῦτο κομίζεται παρὰ κυρίου, εἴτε δοῦλος εἴτε ἐλεύθερος. ¹⁰καὶ οἱ κύριοι, τὰ αὐτὰ ποιεῖτε πρὸς αὐτούς, ἀνιέντες τὴν ἀπειλήν, εἰδότες ὅτι καὶ αὐτῶν καὶ ὑμῶν ὁ κύριος ἔστιν ἐν οὐρανοῖς καὶ προσωποληψία οὐκ ἔστιν παρ' αὐτῶ.

8. ἕκαστος ἐὰν τι ποιῇσῃ

1. ἐν AB⁵, ἐν τῇ ΔΓ ut ἡν Cyp, et f σοι (σου G) γένηται ABΔΓ⁵, tibi sit fgv, sit tibi v Cyp 324 εἰσῇ ABΔΓ⁵, sis ἡν Cyp 2. καὶ οἱ AΔΓ⁵fgv, et vos Cyp, οἱ B ἀλλὰ ABΔ, ἀλλ G⁵, sed ἡν Cyp, sed et f 3. in disciplinam et correptionem f 4. κατὰ σάρκα κυρίοις AB, κυρίοις κατὰ σάρκα AΔΓ⁵fgv Cyp 5. ἐν ABΔΓ⁵fgv, et in Cyp 325 χριστῷ BΔΓ⁵fgv Cyp, κυρίῳ A 6. χριστοῦ ABΔΓ, τοῦ Χριστοῦ ⁵, christi fgv, dei Cyp 7. μετ' AΔΓ⁵, μετὰ B benignitate fg 8. ὡς ABΔΓ⁵gv, sicut et f, om ⁵ ἀνθρώποις AΔΓ⁵fgv, ἀνθρώπων B εἰδόντες A ἕκαστος οἱ ἐὰν (ἐν G, et A?) ποιῇσῃ AΔΓ⁵gv, ἕκαστος ἐὰν τι ποιῇσῃ Bf, ὃ ἐὰν τι ἕκαστος ποιῇσῃ ⁵ 9. κομίζεται (-τι A) ABΔΓ, κομίζεται ⁵ κυρίου ABΔΓ, τοῦ K. ⁵ 10. καὶ ABΔΓ⁵fg, et vos Cyp 325 τὴν ἀπειλήν ABΔΓ⁵ Orig 3,724^a, iracundiam Cyp, minas fgv 11. αὐτῶν καὶ ὑμῶν ABΔv, αὐτῶν ὑμῶν Gg, ὑμῶν (add et Cyp) αὐτῶν f Cyp 12. προσωποληψία AΓ, προσωποληψία ⁵ παρ' αὐτῷ ABv⁵, in illo Cyp 325, παρὰ (add τῷ G) θείῳ AΓfg

datum primum in promissione (-nem F, repromissione al), ³ut bene sit tibi (tibi sit F) et sis (sit F) longaeus (longeus L) super terram. (27) ⁴Et patres, nolite ad iracundiam pronocare filios nostros, sed educate (educ.) illos in disciplina et correptione domini. (28) ⁵Servi, oboedite dominis carnalibus cum timore et tremore, in simplicitate (-tem F) cordis uestri, sicut Christo, ⁶non ad oculum servientes, quasi hominibus placentes (placeatis L), sed ut servi Christi, facientes voluntatem (-tate F) dei ex animo, ⁷cum bona voluntate servientes, sicut domino et non hominibus, ⁸scientes quoniam unus quisque quodcumque fecerit bonum, hoc percipiet (recipiet) a domino, siue servus siue liber. (29) ⁹Et [uos F al] domini, eadem facite illis, remittentes minas, scientes quia (quoniam) et illorum et uester dominus est in caelis et personarum acceptio non est apud (apud)

¹⁰Τοῦ λοιποῦ ἐνδυναμοῦσθε ἐν κυρίῳ καὶ ἐν τῷ κράτει τῆς
 ἰσχύος αὐτοῦ. ¹¹ἐνδύσασθε τὴν πανοπλίαν τοῦ Θεοῦ, πρὸς τὸ δύν-
 ασθαι ὑμᾶς στήναι πρὸς τὰς μεθοδείας τοῦ διαβόλου, ¹²οὐκ
 ἔστιν ὑμῖν ἡ πάλη πρὸς αἷμα καὶ σάρκα, ἀλλὰ πρὸς τὰς ἀρχάς,
 πρὸς τὰς ἐξουσίας, πρὸς τοὺς κοσμοκράτορας τοῦ σκότους τούτου, ¹³
 πρὸς τὰ πνευματικὰ τῆς πονηρίας ἐν τοῖς ἐπουρανίοις. ¹³διὰ τοῦτο

4. ἡμῖν

1. του λοιπου AB, το λοιπον AGs, de cetero fgv Lucif 248 253,
 add ἀδελφοί (add μιν s) Ggvς ἐνδυναμονοσθε (δυν. B) BAGfg
 vs, add ἀδελφοί A in potentiam f 2. ἐνδυσασθε ABAsf Lu-
 cif 253 et add νμας Gg, et induite Lucif 248 τὴν πανοπλίαν A
 BAGs Orig 1,768^a 2,616^a 4,406^d, arma fg Lucif πρὸς ABs, eis
 AG. ut possitis fgv Lucif 3. νμας στήναι ABGgs, στήναι νμας
 A, stare fv Lucif. πρὸς τὸ ἀντιστήναι Orig 1,768^a. σταιήμεν Orig
 2,616^a insidias ffg, remedia Lucif, remedium f 3. 4. οὐκ
 ἔστιν ABAGfgvs Orig 1,768^b Lucif 248 253, οὐκ ἔστιν Orig 3,528^c
 Cyprian 93 328 Hilar 331, οὐ γάρ ἐστι Orig 3,339^c, non enim Hi-
 tar 430 4. νμιν BAGfg Lucif, νμιν Agvs Orig Cypr Hilar
 certamen est Hilar 430 αἷμα καὶ σαρκα ABAGfgs Orig 1,257^a
 768^b 3,339^c 528^c 767^a, carnem et sanguinem v Cypr Hilar Lucif
 4. 5. τας αρχας πρὸς τας ἐξουσιαις ABs Orig 1,257^b 768^b 3,339^c,
 τας αρχας καὶ (καὶ τὰς Orig, om G) ἐξουσιαις AG Orig 3,319^c,
 principes potestates g, potestates f Cyprian 93 328 Hilar 331 430
 Lucif 248 253 5. πρὸς alterum ABAGfgvs Orig 1,768^b Lucif, καὶ
 Orig 1,257^b Cypr Hilar 331, om Hilar 430 huius mundi rectores
 f Lucif, mundi rectores g, mundi (m. huius 430) potentes Hilar 141
 331 430, principes huius mundi Cypr του σκοιτους τουτου ABA
 Gfgv Orig 1,257^b 307^c 2,816^a 3,528^c 767^a Lucif, harum (et harum
 Cypr) tenebrarum Cypr Hilar 331 430, τοῦ σκότους τοῦ αἰῶνος τού-
 του s Orig 1,768^b 6. πρὸς ABAGfgvs Orig 1,768^b 2,810^f Cypr
 Hilar 331 Lucif, καὶ Orig 1,257^b, om Hilar 431 πνευματικα τῆς
 πονηριας ABAGfgvs Orig 1,242^b 257^b 307^c 768^b 3,458^d 528^c 575^c 767^b
 4,191^a Cypr Lucif, spiritales nequitias Hilar 113 141 331, spiritalis
 nequitiae Hilar 431 δια τουτο ABAGfgvs Cypr 328 Lucif 248,
 propter quod Cypr 93

eum. (30) ¹⁰De cetero, fratres, confortamini in domino et in potentia
 uirtutis eius. ¹¹[et F] induite uos (induinini) arma (armatura) dei,
 ut possitis (positis, possetis F) stare (persistere) aduersus insidias
 (uersutias) diaboli; ¹²quia non est nobis conluctatio aduersus (-sum)
 carnem et sanguinem, sed aduersus principes et potestates, aduersus
 mundi rectores tenebrarum harum, contra spiritalia nequitiae (nequi-
 tia F a) in caelestibus. ¹³propterea accipite armatura (-ram unus,

ἀναλάβετε τὴν πανοπλίαν τοῦ Θεοῦ, ἵνα δυνηθῇτε ἀντιστῆναι ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῇ πονηροῦ καὶ ἅπαντα κατεργασάμενοι στήναι. ¹⁴στῆτε οὖν περιζωσάμενοι τὴν ὁσφὺν ὑμῶν ἐν ἀληθείᾳ, καὶ ἐνδυσάμενοι τὸν θώρακα τῆς δικαιοσύνης, ¹⁵καὶ ὑποδησάμενοι τοὺς πόδας ἐν ⁵ἐτοιμασίᾳ τοῦ εὐαγγελίου τῆς ἐρήνης, ¹⁶ἐν πᾶσιν ἀναλαβόντες τὸν θυρεὸν τῆς πίστεως, ἐν ᾧ δυνησέσθε πάντα τὰ βέλη τοῦ πονηροῦ πεπυρωμένα σβέσαι. ¹⁷καὶ τὴν περικεφαλαίαν τοῦ σωτηρίου δέξασθε, καὶ τὴν μάχαιραν τοῦ πνεύματος, ἧ ἔστιν ῥῆμα Θεοῦ, ¹⁸διὰ πά-

5. ἐπὶ πᾶσιν

1. ἀναλαβετε ABGfgvs (Orig 1,796^f) Lucif, αναβαλετε A, induite Cyp^r arma f Cyp^r 328 Lucif, tota arma Cyp^r 93, armatura gv του Θεου ABAGfgvs Orig 1,796^f 2,126^b Cyp^r 328 Lucif, om Cyp^r 93 malo fgv Lucif, nequissimo Cyp^r 2. καὶ ἅπαντα κατεργασάμενοι (κατεργασμένοι A) στήναι στήτε οὖν ABvs, καὶ ἅπαντα κατεργασάμενοι (κατεργασάμενοις pr G, κατεργασμένοι corr G) στήται AG, et in omnibus (vel omnia g) perfecti stare (vel stetis g) g Lucif 248, ut cum omnia perfeceritis stetis Cyp^r 93 328, et omnibus operis stetis f 3. περιζωσάμενοι ABs, περιζώσμενοι (περιζ. A) AG lumbos vestros fv Cyp^r Lucif, vestros lumbos g Hilar 454 ἀληθῆς ABAGfgvs Cyp^r 93 Lucif, add evangelii Cyp^r 328 καὶ ἐνδυσάμενοι (ἐνδυσ. G, induentes) ABAGgs, induti Cyp^r 93, induentes f Cyp^r 328 Lucif 248 4. calciati fgv Cyp^r Lucif 4. 5. in praeparationem f 5. ἐν πᾶσιν Bfgv Cyp^r 328 Lucif, ἐπὶ πᾶσιν AGs, om Cyp^r 93 assumentes fg Cyp^r Lucif 6. θυρεοὺς AG. Orig 1,266^d 2,126^b 4,406^d. θυρεὸν πίστεως non θυρεοὶ Orig 3,96^d δυνησέσθε ABs, δυνασθαι AG, possitis f Cyp^r Lucif, om g τα βέλη του πονηρου (add τα As Orig) πεπυρωμένα (ignita vel incaendentes g, candentia f Lucif) ABAGfgs Orig 2,126^b 4,406^d Lucif, ignita (ignea 328) iacula nequissimi Cyp^r 93 328. Orig 1,266^{cd} 2,841^c 3,491^c Hilar 547 7. του σωτηριου ABAGs, salutaris f, salutis gv Cyp^r Lucif 248 δέξασθε (-σθαι AA) ABA s, assumere Cyp^r 328, om Gfg Cyp^r 93 Lucif 8. Orig 3,347^c 656^b Cyp^r Lucif

arma L) dei, ut possitis (posit.) resistere in die malo et [in F al] omnibus perfectis (sic unus: ceteri, in quibus FL, perfecti) stare. ¹⁴state ergo succincti lumbos uestros in veritate, et induti (induiti F, induite) lorica (lorica L al) iustitiae (et i. l. i. om al), ¹⁵et calciati pedes in praeparatione (-nem) euangelii (-li) pacis, ¹⁶in omnibus sumentes scutum fidei, in quo possitis (positis al, possetis F) omnia tela (t. o.) nequissimi ignea, extinguere. ¹⁷et galeam salutis adsumite (adsumete F), et gladium spiritus, quod est verbum dei,

σης προσευχῆς καὶ δεήσεως προσευχόμενοι ἐν παντὶ καιρῷ ἐν πνεύματι, καὶ εἰς αὐτὸ ἀγρυπνοῦντες ἐν πάσῃ προσκυρεθήσῃ καὶ δεήσει περὶ πάντων τῶν ἁγίων ¹⁹καὶ ὑπὲρ ἑμοῦ, ἵνα μοι δοθῇ λόγος, ἐν ἀνοίξει τοῦ στόματός μου, ἐν παρρησίᾳ γνωρίσαι τὸ μυστήριον [τοῦ εὐαγγελίου], ²⁰ὑπὲρ οὗ πρεσβεύω ἐν ἀλύσει, ἵνα ἐν αὐτῷ παρηγοιάσωμαι ὥς δεῖ με λαλῆσαι.

²¹Ἴνα δὲ καὶ ὑμεῖς εἰδῆτε τὰ κατ' ἐμὲ, τί πράσσω, πάντα γνωρίσει ὑμῖν Τυχικὸς ὁ ἀγαπητὸς ἀδελφὸς καὶ πιστὸς διάκονος ἐν κυρίῳ, ²²ὃν ἔπεμψα πρὸς ὑμᾶς εἰς αὐτὸ τοῦτο, ἵνα γνωῖτε τὰ περὶ ἡμῶν καὶ παρακαλέσῃ τὰς καρδίας ὑμῶν. 10

²³Ἐλθέτω τοῖς ἀδελφοῖς καὶ ἀγάπη μετὰ πίστεως ἀπὸ Θεοῦ

7. Ἰδεῖτε

1. in omni g, omni sv Lucif 2. εἰς αὐτο AB et add τοῦτο ε, εἰς αὐτον AGg Lucif 248, in illo f 2. 3. ἐν πάσῃ προσκαρτερήσῃ καὶ δεήσει περὶ ABvs, παντοτε ἐν πάσῃ (add τη A) δεήσει (observatione f) ὑπὲρ (pro) AGfg 3. τῶν om G μοι δοθῇ (δοθείη ε) ABAGg, detur mihi sv 4. cum (in vel cum g) fiducia fgv 5. τοῦ εὐαγγελίου AAsvs, om BGg ἵνα ABAGgs, et f ἐν αὐτῷ AAGfgvs, αὐτο B 6. παρηγοιάσσομαι G 7. καὶ ὑμεῖς εἰδῆτε (sciatis fg, videatis g) AAGfg, εἰδῆτε καὶ ὑμεῖς Bz πάντα ABvs, om AGfg 7. 8. γνωρίσει (om g) τμιν BAGfgv, ὑμιν γνωρίσει As 8. thychicus f 9. hoc ipsum fgv quae circa nos g et add aguntur f 10. παρακαλεῖται τὰς καρδίας ABAGvs, exhortentur (consolentur vel exh.) corda fg 11. ἀγάπη BAGfgvs, εἰλεος A

¹⁸per omnem orationem et obsecrationem orantes omni tempore in spiritu, et in ipso uigilantes in omni instantia (stantia F) et obsecratione (-nem F) pro omnibus sanctis ¹⁹et pro me, ut detur mihi sermo, in apertione oris mei cum fiducia (-ciam F) notum facere mysterium euangelii, ²⁰pro quo legatione (legationem F al) fungor in cateua, ita ut in ipso audeam prout oportet me loqui. (31) ²¹Vt autem et uos sciatis (sc. n. pr L) quae circa me sunt, quid agam, omnia nota faciet uobis (u. f. L al) Tychicus (Tich. al, Tythicus V) carissimus frater et fidelis minister in domino, ²²quem inisi ad uos in hoc ipsum, ut cognoscatis quae circa nos sunt et (ut F al) consoletur (consuletur F) corda uestra (nostra pr F). ²³pax fratribus et caritas cum fide a deo patre [nostro F] et domino Iesu Christo.

πατρὸς καὶ κυρίου Ἰησοῦ χριστοῦ. ²⁴ἡ χάρις μετὰ πάντων τῶν ἀγαπώντων τὸν κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν χριστὸν ἐν ἀφθαρσίᾳ.

ΠΡΟΣ ΦΙΛΙΠΠΗΣΙΟΥΣ.

Π αὐλὸς καὶ Τιμόθεος, δοῦλοι χριστοῦ Ἰησοῦ, πᾶσιν τοῖς ἀγίοις ἐν χριστῷ Ἰησοῦ τοῖς οὖσιν ἐν Φιλίπποις σὺν ἐπισκόποις καὶ διακόνοις. ²χάρις ἑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ Θεοῦ πατρὸς ἡμῶν καὶ κυρίου Ἰησοῦ χριστοῦ.

³Εὐχαριστῶ τῷ Θεῷ μου ἐπὶ πάντῃ τῇ μνηρίᾳ ὑμῶν ⁴πάντοτε ἐν πάντῃ δεήσει μου ὑπὲρ πάντων ὑμῶν μετὰ χαρᾶς τὴν δέξιν ποιούμενος ⁵ἐπὶ τῇ κοινωνίᾳ ὑμῶν εἰς τὸ εὐαγγέλιον ἀπὸ τῆς πρώ-
10 τῆς ἡμέρας ἄχρι τοῦ νῦν, ⁶πειποθῶς αὐτὸ τοῦτο, ὅτι ὁ ἐναρξάμενος ἐν ὑμῖν ἔργον ἀγαθὸν ἐπιτελέσει ἄχρι ἡμέρας χριστοῦ Ἰησοῦ,

3. 11. Ἰησοῦ χριστοῦ,

2. αφθαρσία ABGg, add αμην Afz προς ιερισιους ABA, προς Ἐφεσίους ἐγράφη ἀπὸ Ῥώμης διὰ Τυχικοῦ z, ad ephesios explicit f, τελεσθῇ ἐπιστολὴ προς ιερισιους αρχεται προς φιλιπησιους G g. sequitur προς κολοσσαεις in Af προς φιλιπησιους AB, προς φιλιπησιους A, incipit ad philippenses f, Παύλου τοῦ ἀποστόλου ἡ πρὸς Φιλιπησίους ἐπιστολή z 3. χριστον ιησουν Bf, ιησουν χριστον AGgvz 7. ευχαριστω τω Θεω μου ABvz, ιγω μιν ευχαριστω τω κυριω ημων AGfg ἐπὶ (super f) παση τη μνηια AB Afvz, ἐπὶ (in) παση δεήσει μὲν (mea) τη μνιαν (memoria) Gg 8. την ABAvz, και την Gg 9. της AB, om AGz 10. hoc ipsum fgv 11. αχρι B, αχρι της A, αχρις AGz χριστου ιησουν BAvz, ιησουν χριστου AGgz

²⁴gratia cum omnibus qui diligunt dominum nostrum (om pr L) Iesum Christum in incorruptione (-nem FL), amen.

Expl. ad Ephesios.

INCP. AD PHILIPPENSES.

Paulus et Timotheus, serui Iesu Christi, omnibus sanctis in Christo (om al) Iesu, qui sunt Philippis, cum episcopis et diaconibus. ²gratia vobis et pax a deo patre nostro et domino Iesu Christo. (2) ³Gratias ago deo meo in omni memoria (-iam F) uestri ⁴semper in cunctis orationibus meis pro omnibus vobis cum gaudio deprecationem faciens ⁵super communicatione uestra (-nem -am pr F al) in euangelio a (om pr F) prima (primo) die usque nunc, ⁶confidens [in V] hoc ipsum, quia qui coepit in vobis [in F] opus bonum perficiet

⁷καθώς ἐστὶν δίκαιον ἔμοι τοῦτο φρονεῖν ὑπὲρ πάντων ὑμῶν, διὰ τὸ ἔχειν με ἐν τῇ καρδίᾳ ὑμῶν, ἐν τι τοῖς δισμοῖς μου καὶ [ἐν] τῇ ἀπολογίᾳ καὶ βεβαιώσει τοῦ εὐαγγελίου συγκαινωνοῦς μου τῆς χάριτος πάντας ὑμῶν ὄντας. ⁸Μάρτυς γάρ μου [ἐστίν] ὁ Θεός, ὡς ἐπιποθῶ πάντας ὑμῶν ἐν σπλάγχνοις χριστοῦ Ἰησοῦ. ⁹καὶ τοῦτο ⁵προσιύχομαι, ἵνα ἡ ἀγάπη ὑμῶν ᾖ μᾶλλον καὶ μᾶλλον περισσεύσῃ ἐν ἐπιγνώσει καὶ πίσσῃ αἰσθήσει, ¹⁰εἰς τὸ δοκιμάζειν ὑμῶν τὰ διαφέροντα, ἵνα ᾗτε εἰλικρινεῖς καὶ ἀπρόσκοποι εἰς ἡμέραν χριστοῦ, ¹¹πεπληρωμένοι καρπὸν δικαιοσύνης [τὸν] διὰ Ἰησοῦ χριστοῦ, εἰς ¹⁰δόξαν καὶ ἔπαινον Θεοῦ.

¹²Γινώσκειν δὲ ὑμῶν βούλομαι, ἀδελφοί, ὅτι τὰ κατ' ἐμὲ μᾶλλον εἰς προκοπὴν τοῦ εὐαγγελίου ἐλήλυθεν, ¹³ὥστε τοὺς δισμούς μου φανεροὺς ἐν χριστῷ γενέσθαι ἐν ὅλῳ τῷ πραιτωρίῳ καὶ τοῖς λοιποῖς πῦσιν, ¹⁴καὶ τοὺς πλείονας τῶν ἀδελφῶν ἐν κυρίῳ πεποι-

6. περισσεύη

2. ἐν τῇ καρδίᾳ ὑμῶν ABΔGgς, vos in corde fῦ τε ABΔGς, om fg ἐν ultimum Bfg, om AΔGς 3. confirmationem f συγκαινωνοὺς AG 3. 4. μου τῆς χάριτος ABς, τῆς χάριτος μου ΔGfgv 4. μου ABς, μοι ΔGfgv ἐστὶν AΔvς, om BGfg Θεὸς ABΔf vς, κυρίου Gg 5. σπλάνχνοις G χριστοῦ ἰησοῦ ABΔGfgv, ἰησοῦ χριστοῦ vς 6. περισσεύσῃ BA, περισσεύσῃ Aς, περισσεύοι G 7. δοκιμάζειν G 8. in die fg χριστοῦ ABΔfvς, add ἰησοῦ Gg 9. καρπὸν ABΔGfgς, καρπῶν ζ τον AΔG, τῶν ζ, om Bfgv 10. Θεοῦ ABfvς, χριστοῦ A, μοι Gg γινώσκειν A, εἰνώσκειν G τα (το G) κατ' ἐμὲ ABΔGgvς, quae attinent f 12. ἐλήλυθεν G 13. φα... νηροὺς (φα rec) A ἐν χριστῷ γενέσθαι ABfvς, γενέσθαι ἐν χριστῷ ΔGgv 14. ex fratribus fg

usque in diem Christi Iesu, ⁷sicut est mihi iustum (dignum F al) hoc sentire pro omnibus (om al) nobis, eo quod habeam in corde uos (u. in c. F al) et in uinculis meis et in (om al) defensione (-nem al) et confirmatione (et conf. om al) euangelii socios gaudii mei omnes uos esse. ⁸testis enim mihi est deus, quomodo cupiam omnes uos in uisceribus Christi Iesu (I. C.). ⁹et hoc oro, ut caritas uestra magis ac magis abundet in scientia et omni sensu, ¹⁰ut probetis potiora, ut sitis sincere et sine offensa (offensione F) in diem Christi, ¹¹repleti fructu (fructus V al) iustitiae per Christum Iesum, in gloriam et laudem dei. (3) ¹²Scire autem uos uolo, fratres, quia quae circa me sunt magis ad profectum uenerunt euangelii, ¹³ita ut uincula mea manifesta fierent in Christo [Iesu] in omni praetorio (pret.) et in ceteris omnibus, (4) ¹⁴Et plures e (om F) fratribus in domino confi-

Θύτας τοῖς δειμοῖς μου περισσοτέρως τολμᾷν ἀφόβως τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ λαλεῖν. ¹⁵τινὲς μὲν καὶ διὰ φθόνον καὶ ἔριν, τινὲς δὲ καὶ δι' εὐδοκίαν τὸν χριστὸν κηρύσσουσιν. ¹⁶οἱ μὲν ἐξ ἀγάπης, εἰδότες ὅτι εἰς ἀπολογίαὶν τοῦ εὐαγγελίου κεῖμαι, ¹⁷οἱ δὲ ἐξ ἐριθείας [τὸν] ⁵χριστὸν καταγγέλλουσιν οὐχ ἁγῶς, οἰόμενοι θλίψιν ἐγείρειν τοῖς δειμοῖς μου. ¹⁸τί γάρ; πλὴν ὅτι παντὶ τρόπῳ, εἴτε προφάσει εἴτε ἀληθείᾳ, χριστὸς καταγγέλλεται, καὶ ἐν τούτῳ χαίρω. ἀλλὰ καὶ χαρήσομαι. ¹⁹οἶδα γὰρ ὅτι τοῦτό μοι ἀποβήσεται εἰς σωτηρίαν διὰ τῆς ὑμῶν δέησεως καὶ ἐπιχορηγίας τοῦ πνεύματος Ἰησοῦ χριστοῦ ¹⁰²⁰κατὰ τὴν ἀποκαταδοκίαν καὶ ἐλπίδα μου, ὅτι ἐν οὐδενὶ αἰσχυνθήσομαι, ἀλλ' ἐν πάσῃ παρρησίᾳ ὡς πάντοτε καὶ νῦν μεγαλυνθή-

1. auderent *fv*, *ansi sunt g* 2. τον Θεου λαλειν *ABv*, κυριου λαλειν *Gg*, λαλειν τον Θεου *Af*, λαλεῖν *ε* φρονον *G* τινες *alterum corr A* και *ABAGgvs*, *om fv* 3. κ..... (ηρυσουσιν *rec*) *A* 3-6. Οἱ μὲν ἐξ ἐριθείας... δειμοῖς μου· Οἱ δὲ ἐξ ἀγάπης... κεῖμαι *ε* 3. οἱ μὲν] *quidam fg* 4. in defensione evangelii positus sum *fg* ἐριθείας *G*. τον *AAδ*, *om BG* 5: καταγγέλλουσι *B*, καταγγελουσιν *G* sincere *gv*, sancte *f* ἐγείρειν *ABAGfgv*, ἐπιφέρειν *ε* 6. πλὴν οτι *AG*, οτι *B*, πλὴν *Δε*, veruntamen *Cypr 133*, dum *fv*, dum omni modo quia *g* προφάσει *ABAGδ*, occasione *g*, per occasionem *fv Cypr 133 149* 7. ἀληθεια *ABGδ*, ἐν (in *marginē*) ἀληθεια *A*, per veritatem *fv Cypr* 8. γὰρ *AAAGfgvs*, δε *B* αποβήσεται *ABAGvs*, procedat *g*, procedant *f* ex vestra vel propter vestram *etc g* 9. ιησouv χριστου *ABvs*, χριστου ιησου *AGfg* 10. αποκαταδοκιαν *ABΔδ*, καταδοκιαν *G* ουδενι *ABΔfvδ*, add *υμων Gg* confundor *g* 11. παση παρρησια *ABΔfgvs*, παρρησια παση *G*

dentēs (confit.) [in *F*] uinculis meis abundantius audere (auderent *L*, audirent *al*) sine timore uerbum dei loqui. ¹⁵quidam quidem (autem) et (om *F al*) propter inuidiam et contentionem, quidam autem et (quidam uero) propter bonam uoluntatem Christum praedicant: ¹⁶quidam [uero *pr F*] ex caritate, scientes quoniam in defensionem (-ne) euangelii positus sum, ¹⁷quidam autem ex contentione Christum adnuntiant non sincere, existimantes pressuram (praess. *L*) se suscitare (pr. resusc. *F*) uinculis meis. ¹⁸quid enim? dum omni modo, siue per occasionem (occans. *F*) siue per (om *al*) ueritatem, Christus adnuntietur, et in hoc gaudeo. sed et gaudebo: ¹⁹scio enim quia hoc mihi proueniet in (ad *L*) salutem per uestram orationem et subministrationem spiritus Iesu Christi ²⁰secundum expectationem (exsp., spectat. *F*) et spem meam, quia in nullo confundar, sed in omni fiducia sicut semper et nunc magnificabitur (-catur) Christus in cor-

σεται χριστός ἐν τῷ σώματί μου, εἴτε διὰ ζωῆς εἴτε διὰ θανάτου. ²¹ἐγὼ γὰρ τὸ ζῆν χριστός καὶ τὸ ἀποθανεῖν κέρδος· ²²εἰ δὲ τὸ ζῆν ἐν σαρκί, τοῦτό μοι καρπὸς ἔργου. καὶ τί αἰρήσομαι οὐ γνωρίζω· ²³συνέχομαι δὲ ἐκ τῶν δύο, τὴν ἐπιθυμίαν ἔχων εἰς τὸ ἀναλῦσαι καὶ σὺν χριστῷ εἶναι· πολλῶ γὰρ μᾶλλον κρείττον· ²⁴τὸ δὲ ἐπιμένειν ἐν τῇ σαρκὶ ἀναγκαιότερον δι' ὑμᾶς. ²⁵καὶ τοῦτο πεποιθώς οἶδα, ὅτι μινῶ καὶ παραμινῶ πᾶσιν ὑμῖν εἰς τὴν ὑμῶν προκοπὴν καὶ χαρὰν τῆς πίστεως, ²⁶ἵνα τὸ καύχημα ὑμῶν περισσεύῃ ἐν χριστῷ Ἰησοῦ ἐν ἡμοῖς διὰ τῆς ἐμῆς παρουσίας πάλιν πρὸς ὑμᾶς.

²⁷Μόνον ἀξίως τοῦ εὐαγγελίου τοῦ χριστοῦ πολιτεύεσθαι, ἵνα ἢ εἴτε ἔλθων καὶ ἰδὼν ὑμᾶς εἴτε ἀπὼν ἀκούω τὰ περὶ ὑμῶν, ὅτι

11. ἀκούσω

1. διὰ utrumque] per vel ex g 2. γὰρ ABAGfgvs, om v Cyp^r 230 Hilar 314 χριστός ABΔς, add ἵστιν Gfgv Cyp^r Hilar. δε ABGfgς, τε A, om Iren 307 3. ἔργον ABΔς, add ἵστιν Gfgv Iren αἰρήσομαι ACAGς, αἰρήσωμαι B 4. δε ABCΔGfgv, γὰρ εἰς (om AG) το ἀναλῦσαι ABAGς, dissolvi fgv. ἐπιθυμίαν τοῦ ἀναλῦσαι Orig 2,820^a. κάλλιον ἀναλῦσαι Orig 1,73 bis 3,265^f (4,19^a). dissolvi me melius est Hilar 410 (153) 5. εἶναι ABCAGfgvs Orig Hilar 539, manere Hilar 410 πολλῶ γὰρ ABς Orig 1,73 bis, πολλῶ g Orig 2,820^a, ποσῶ AGfg μᾶλλον κρείττον· Orig 1,73, κρείττον Orig 1,73, μᾶλλον κρείττονα idem 2,820^a το δε ABCAGfgvs, ἀλλὰ τὸ Orig 1,73 ἐπιμένειν ACAGς Orig 2,820^a 4,19^a, ἐπιμειναι B Hilar 374 6. ἐν BAGfgvs, om AC Orig ἀναγκαιότερον ABCAGς Orig, necessarium fgv 7. παραμινῶ ACAG, συμπαρμινῶ Bς 8. περισσεύειν ABCGς, περισσεύειν A 8. 9. ἐν χριστῷ ἰησοῦ ἐν ἡμοῖς ABCΔfvs, ἐν ἡμοῖς ἐν χριστῷ ἰησοῦ Gg 10. τῷ εὐαγγελίῳ G του χριστοῦ ABCGς, χριστοῦ A 11. adueniens et videns vel videro g, adueniens videre f ακουω BA, ακουσω ACGς τὰ om fgv

pore meo, siue per uitam siue per mortem. ²¹mihi enim uiuere (uiu. enim L, enim om al) Christus est et mori lucrum: ²²quod si uiuere in carne, hic mihi fructus operis (om pr F) est. et quid eligam (elegam) ignoro: ²³coartor autem e (me F) duobus, desiderium habens. dissolui et cum Christo esse multo magis melius (multo inelius est al), ²⁴permanere (-nare) autem in carne necessarium est propter uos. ²⁵et hoc confidens scio, quia manebo et permanebo (et p. om al) [in F al] omnibus uobis ad profectum uestrum et gaudium fidei, ²⁶ut gratulatio uestra abundet (habund.) in Christo Iesu in me per meum aduentum iterum ad uos. ²⁷tantum digne [in F al] euangelio (-ium L) Christi conuersamini, ut siue cum uenero et uidero uos

στήκετε ἐν ἐνὶ πνεύματι, μιᾷ ψυχῇ συναθροῦντες τῇ πίστει τοῦ εὐαγγελίου, ²⁸καὶ μὴ πτυρόμενοι ἐν μηδενὶ ὑπὸ τῶν ἀντικειμένων (ἧτις ἐστὶν αὐτοῖς ἔνδοξις ἀπωλείας, ἑμῶν δὲ σωτηρίας, καὶ τοῦτο ἀπὸ Θεοῦ, ²⁹ὅτι ὑμῖν ἐχαρίσθη τὸ ὑπὲρ χριστοῦ, οὐ μόνον τὸ εἰς αὐτὸν πιστεύειν, ἀλλὰ καὶ τὸ ὑπὲρ αὐτοῦ πάσχειν), ³⁰τὸν αὐτὸν ἀγῶνα ἔχοντες ὅλον εἶδετε ἐν ἡμοῖ καὶ νῦν ἀκούετε ἐν ἡμοῖ. ¹εἴ τις οὖν παράκλησις ἐν χριστῷ, εἴ τι παραμύθιον ἀγάπης, εἴ τις κοινωνία πνεύματος, εἴ τις σπλάγχνα καὶ οἰκτιρμοί, ²πληρωσάτε μου τὴν χαράν, ἵνα τὸ αὐτὸ φρονῇτε, τὴν αὐτὴν ἀγάπην ἔχοντες, ³σύν-
¹⁰ψυχοι, τὸ ἐν φρονοῦντες, ³μηδὲν κατὰ ἐριθείαν μηδὲ κατὰ κενοδοξίαν, ἀλλὰ τῇ ταπεινοφροσύνῃ ἀλλήλους ἡγούμενοι ὑπερέχοντας

1. μια ψυχης G 2. non expaventēs f, non terreamini g 3. ἐστιν αυτοῖς ABCAGfgv, αὐτοῖς μὲν ἐστὶν ε υμῶν ABf et corr C, υμῖν Δυς et pr C, ἡμῖν Gg 4. 5. ἀπὸ Θεοῦ ὑμῖν ἐχαρίσθη οὐ μόνον τὸ εἰς χριστὸν πιστεύειν etc Orig 4,349^e 4. υμῖν BCAGfgv, ἡμῖν A το prius ABCΔς, om Gfgv 5. πιστεῖν] in margine Gg 6. εἶδεται A, ἰδετε B?ς, εἶδετε καὶ C, καὶ εἶδετε (vidistis) Afvg, καὶ ἴδεται G ἀκούετε (-ται G) ABCAGς, audistis fg ἐν ἡμοῖ alterum ABCAGfgς, de me gv 7. τι ABCGfgvς, τις A 8. τις ABCAG; τίνα fgs σπλάνχνα G 8. 9. μου τὴν χαρὰν ABCAGς, gaudium meum fū Hilar 461 9. φρονῇτε τὴν αὐτὴν] sic corr C συνψυχοι ACG 10. ἐν BAGfgς Hilar, αὐτο ACo κατὰ prius ABΔς, κατ CG, per fgv Hīl ἐφριθείαν G, ἐριθείαν ε μηδὲ κατὰ ABCfv, sive per Hilar, ἡ AGς καινοδοξίαν AG, add agentes Hilar 461 11. τῇ ταπεινοφροσύνῃ ABCAGς, in humilitate Hilar et add sensus g, in humilitatem f 11. seq υπερεχοντας (τοὺς υπ. B, υπερεχοντας G) εαντων ABCAGς, superiores vel maiores sibi met ipsis g, praecellentes invicem f, praecellere super invicem Hilar

sive absens audiam de vobis, quia statis in uno spiritu unanimes (unian. F al), conlaborantes fide (fidei L) evangelii, ²⁸et in nullo terreamini ab aduersariis; quae est illis causa perditionis, vobis autem salutis (-tem pr F), et hoc a deo (domino V), ²⁹quia vobis donatum est pro Christo, non solum ut in eum credatis, sed ut etiam pro illo patiamini; ³⁰eundem (idem L?) certamen habentes, quale (qualem F al) et vidistis in me et nunc audistis (auditis) de me. (5) ¹Siqua ergo consolatio in Christo, si quod solacium caritatis, si qua societas spiritus, siquid (siquis) viscera et (om F al) miserationes (-nis), ²implete (impl.) gaudium meum, ut idem sapiatis, eandem caritatem habentes, unanimes (unan.), id ipsum sentientes, ³nihil per contentionem (-ne F) neque per inanem gloriam, sed in humilitate

ἐαυτῶν, ⁴μὴ τὰ ἐαυτῶν ἕκαστοι σκοποῦντες, ἀλλὰ καὶ τὰ ἐτέρων ἕκαστοι. ⁵τοῦτο φρονεῖτε ἐν ἑμῖν, ὃ καὶ ἐν χριστῷ Ἰησοῦ, ⁶ὃς ἐν μορφῇ θεοῦ ὑπάρχων οὐχ ἄρπαγμόν ἡγήσατο τὸ εἶναι ἴσα θεῷ, ⁷ἀλλὰ ἐαυτὸν ἐκένωσεν μορφὴν δούλου λαβών, ἐν ὁμοιωμάτι ἀνθρώπων γενόμενος, ⁸καὶ σχήματι ἐρεθιὺς ὡς ἄνθρωπος ἐταπείνωσεν ἐαυτόν, γενόμενος ὑπήκοος μέχρι θανάτου, θανάτου δὲ σταυ-

4. ἀλλ' ἐαυτόν

1. non sua sed aliorum unusquisque vestrum considerantes *Hilar* 461 ἐαυτῶν] sic pr C?, ἐαυτου corr C ἕκαστοι *ABCGv*, ἕκαστος *A f*, incertus C σκοποῦντες *ABCAGfv*, laborantes vel quaerentes *g*, σκοπεῖτε *ς* καὶ τὰ *ABCς*, τὰ τῶν *Gfg* et *A?* 2. ἐκαστοι (*Εκ. AC*) *ABCA*, ἕκαστος *ς*, om *Gv* τούτο *ABĊ* *Orig* 1,513^c, add γὰρ *AGfgvς* *Hilar* 324 φρονεῖτε *ABCAGfgv* *Hilar*, φρονείσθω *ς* *Orig* ἡμῖν *ACAGfgvς* *Orig Hilar*, ἡμῖν *B* ἐν χριστῷ ἰησοῦ *ABAGvς* *Orig Hilar* et corr C, christus iesus *f* 3. ὑπαρχῶν *ABCAGvς* *Orig* 1,510^c 513^c 2,618^c 3,640^a 661^d *Hilar* 44 324 421 974 1252 *Lucif* 98 255 *quater* 261, constitutus *fg* *Cypr* 290 317 τὸ *ABCAς* *Orig* 1,513^c 641^d 3,661^d 4,37^c 156^d 260^b 446^d, om *G* ἴσσω *G* 4. ἀλλὰ *BG*, ἀλλ *ACAς* *Orig* 1,513^c 641^d 4,260^b ἐαυτόν ἐκένωσεν *ABCAGfgvς* *Orig* 1,511^a 513^c 641^d 4,260^b *Cypr* 290 317 *Hilar* 44 324 421 974 *Lucif* 98 261, ἐκένωσεν ἐαυτόν *Orig* 3, 214^b 548^b (3,505^c 725^c 4,156^d) *Hilar* 1252, humiliavit se *Hilar* 1053 δούλου λαβὼν (accipiens) *ABCAGfgvς* *Orig* 1,513^c 641^d 3,214^b 548^b (3,505^c 725^c 4,156^d) *Cypr Hilar Lucif* 98 261, accipiens servi *Lucif* 98 4. 5. ἐν ὁμοιωμάτι (in similitudinem *fv* *Hilar* 421) ἀνθρώπων (-πων pr *G*, ἀνθρώπου *Orig Cypr* 317 *Hilar* 44 1053) γενομένος (constitutus *Hilar* 44 1053) *ABCAGfgvς* *Orig* 1,513^c *codd* et *Cypr* 290 317 *Hilar* 44 421 1053, om *Orig* 1,641^d et 513^c *edit* et *Hilar* 324 *Lucif* 261 5. καὶ] *Orig* 1,513^c 641^d *Cypr Hilar* 44 421 1053 1199, in *Lucif* 261 ἀνθρώπο.ς (-ποις?) *C* ἐταπείνωσεν *A?* ἐαυτόν μὲν ἐταπείνωσεν *Orig* 1,511^a 4,37^c 6. γενομένος ὑπήκοος (ὑπηκός *G*) *ABCAGfgvς* *Orig* 1,513^c 641^d 3,725^c 4,37^c 393^c 446^c *Cypr Hilar* 44 96 421 1053 1100 *Lucif*, oboediens (subiectus 197) factus est *Iren* 197 313 (*Orig* 4,166^a) *Iren* 260

(unil.) superiores sibi inuicem arbitantes, ⁴non quae sua sunt singuli considerantes (cogitantes), sed et (om al) ea quae aliorum. ⁵hoc enim sentite in vobis, quod et (om al) in Christo Iesu, ⁶qui cum in forma dei esset, non rapinam arbitratus est esse se aequalem deo, ⁷sed semet ipsum exinaniuit formam serui accipiens, in similitudinem hominum factus, ⁸et habitu inuentus ut homo humiliavit semet ipsum, factus oboediens usque ad mortem, mortem autem crucis. ⁹propter

ροῦ. Ὁδὸ καὶ ὁ Θεὸς αὐτὸν ὑπερύψωσεν καὶ ἐχαρίσατο αὐτῷ τὸ ὄνομα τὸ ὑπὲρ πᾶν ὄνομα, ¹⁰ἵνα ἐν τῷ ὀνόματι Ἰησοῦ πᾶν γόνυ κάμψῃ ἐπουρανίων καὶ ἐπιγείων καὶ καταχθονίων, ¹¹καὶ πᾶσα γλῶσσα ἐξομολογήσεται ὅτι κύριος Ἰησοῦς χριστὸς εἰς δόξαν Θεοῦ πατρὸς. ¹²ὥστε, ἀγαπητοί μου, καθὼς πάντοτε ἤπηκούσατε, μὴ ὡς ἐν τῇ παρουσίᾳ μου μόνον, ἀλλὰ νῦν πολλῷ μᾶλλον ἐν τῇ ἀπουσίᾳ μου

4. ἐξομολογῆσεται

1. διο καὶ *ABCAGfgvs Orig* 1,513^c *Cypr* 290 317 *Hilar* 44, propter quod *Hilar* 96 177 324 421, διὰ τοῦτο *Orig* 2,549^f 3,725^c *Hilar* 507 ο Θεὸς αὐτὸν ὑπερύψωσεν *ABCAGfgvs Orig* 1,513^c 2,549^f 618^c 3, 725^c (4,144^d 446^{cd}) *Hilar* 44, deus exaltavit illum *Cypr* 255 290 317, exaltavit eum deus *Hilar* 96 177 421 459 507 545, eum exaltavit deus *Hilar* 324 1. 2. το ὄνομα *ABC*, ὄνομα *AGs Orig* 1,513^c 2, 549^f 2. το (quod est) ὑπὲρ *ABCAGs Orig* *Cypr* 255 290 *Hilar*, εἰς το ὑπὲρ *G*, ut sit super *Cypr* 317, super *f* 2. 3. ἵνα ἐν τῷ ὀνόματι ἰησοῦ (eius *Hilar* 507 515) πᾶν γόνυ κάμψῃ (flectat *f Hil* 989, flectant *Hil* 989 cod, flectet *g*) *ABCAGfgvs Orig* 1,267^f 2,549^f 4,144^d *Cypr* 255 290 317 *Hilar* 44 156 177 324 421 459 507 515 545 989, ut christo iesu omne genu curvet *Iren* 48, ἵνα πᾶν γόνυ κάμψῃ ἐν τῷ ὀνόματι ἰησοῦ χριστοῦ *Orig* 2,496^c. ἐν τῷ ὀνόματι (add τοῦ 1,786) ἰησοῦ πᾶν γόνυ κάμψει *Orig* 1,268^b 786^a 3,242^d. κάμψει ἐν τῷ ὀνόματι ἰησοῦ πᾶν γόνυ *Orig* 2,702^c 3. καὶ ἐπιγείων *ABCAGfgs Orig Iren Hilar* 177 324 421 459 515 975 989, om καὶ v *Cypr Hilar* 44 156 507 545 4. ἐξομολογήσεται *BAfgvs Cypr* 290 317 *Hilar* 44 177 189 324 421 459 507 515 545 989 1252 et add ei *Iren* 48, ἐξομολογήσεται *ACG Orig* 2,549^f 702^c 3,242^d 4, 144^d, ὑπάγεται τῷ ἐξομολογεῖσθαι *Orig* 1,786^a χριστὸς *ABCAGvs Orig Cypr Hilar* 44, om *Gg Hilar* 44 177 189 324 421 459 507 515 545 975 989 1252 εἰς δόξαν *ABCAGfs Orig*, in gloria *g Cypr Hilar* πατρός] *Orig* 1,786^a 2,549^f 4,144^d, add ἀμήν 3,242^d 5. ὥστε *ABCAGgvs*, propter quod *f* ἀγαπητοί *BCAGfgvs*, ἀδελφοί *A* mei *gv*, mihi *f* ὡς ἐν *ACAς*, ὡς *Gfgv*, ἐν *B* 6. νῦν πολλῷ μᾶλλον *ABCς*, πολλῷ μᾶλλον νῦν *AGfgv* ἐν τῇ ἀπουσίᾳ μου *ABCAGfs*, om *Gg*

quod et deus illum exaltauit (ex. ill.) et donauit illi nomen quod est super omne (omnem *F*) nomen, ¹⁰at in nomine Iesu omne genu flectatur caelestium terrestrium et infernorum, ¹¹et omnis lingua confiteatur quia dominus Iesus Christus in gloria est dei patris. (6) ¹²Itaque, carissimi mei, sicut semper oboedistis, non ut in (om *F* al) praesentia mei tantum, sed multo magis nunc in absentia mea cum

μετὰ φόβου καὶ τρόμου τὴν ἑαυτῶν σωτηρίαν κατεργάζεσθαι· ¹³Θεὸς γάρ ἐστιν ὁ ἐνεργῶν ἐν ὑμῖν καὶ τὸ θέλειν καὶ τὸ ἐνεργεῖν ὑπὲρ τῆς εὐδοκίας. ¹⁴πάντα ποιεῖτε χωρὶς γογγυσμῶν καὶ διαλογισμῶν, ¹⁵ἵνα ᾗτε ἄμιμποι καὶ ἀκέραιοι, τέκνα Θεοῦ ἁμῶμα μέσον γενιᾶς σκοτιᾶς καὶ διεστραμμένης, ἐν οἷς φαίνεται ὡς θωσιτῆρις ἐν κόσμῳ, ¹⁶λόγον ζωῆς ἐπείχοντες, εἰς καύχημα ἡμεῖς εἰς ἡμέραν χριστοῦ, ὅτι οὐκ εἰς κενὸν ἔδραμον οὐδὲ εἰς κενὸν ἰκοπίασα. ¹⁷ἀλλὰ εἰ καὶ σπένδομαι ἐπὶ τῇ θυσίᾳ καὶ λειτουργίᾳ τῆς πίστεως ὑμῶν, χαίρω καὶ συγκαίρω πάνσιν ὑμῖν· ¹⁸τὸ δ' αὐτὸ καὶ ὑμεῖς χαίρετε καὶ συγκαίρετέ μοι.

10

¹⁹Ἐλπίζω δὲ ἐν χριστῷ Ἰησοῦ Τιμόθειον ταχέως πέμψαι ὑμῖν, ἵνα καὶ ἐν ψυχῷ γνοῦς τὰ περὶ ὑμῶν. ²⁰οὐδὲν γὰρ ἔχω ἰσόψυχον,

1. Θεὸς ABCAG, Ὁ Θεὸς ε 2. ενεργων BCAGfgvs Orig 2,504^d, add δυναμεις A· ἐν ἡμῖν Orig τὸ θέλειν καὶ τὸ ἐνεργεῖν ἐκ τοῦ Θεοῦ ἰστίη Orig 1,114 132 4,337^c 2. 3. υπερ (pro) της ευδοκίας (add αυτου C) ABCAGgvs Orig 2,504^d, prout placet f παντα ποιεῖτε ABCAGfgs, omnia autem pro dilectione facientes Cyprian 309 detractationibus f, cogitationibus g, reputationibus Cyprian 4. et f ητι AAGfgv Cyprian, γινεσθαι BCς ακιμμοι AC τεκνα ABCAGfvs Cyprian, sicut filii g αμωμα ABC, αμωμητα A Gς μισον ABCAG, ἐν μέσῳ ε 5. διῷστραμμένης G φημισθαι C κοσμῳ ABCΔς Iren 232 Cyprian 12 314, hoc mundo f, τῷ κοσμῷ τουτω Gg 6. καυχῆμα ABCGς, καυχῆσιν Δ ἡμεῖς ABCAGgς, meam fv 7. καινον AG ουδε CAGς, ουδ B αλλα ABAG, αλλ Cς η και ABCAς, και η Ggv, et f σπενδομαι ABCAGgvs, liberi f 9. συγκαίρω CG συγκαίρειτε (-ραιται G) CG 11. χριστω CAGfg, κυριῳ ABς υμιν ABCGgς, προς υμας Δfv 12. καγω ABCAGgς, om f εκψυχῳ A τα ABCAGς, om fg

metu et tremore uestram salutem operamini: ¹³deus est enim qui (om al) operatur in uobis et uelle et perficere pro bona uoluntate. ¹⁴omnia autem facite sine murmurationibus et haesitationibus (hesit. L), ¹⁵ut sitis sine quaerella (quer. L) et simplices filii dei sine reprehensione in medio nationis prauae et peruersae, inter quos luceatis sicut luminaria in mundo, ¹⁶uerbum uitae continentes, ad gloriam meam in die Christi, quia non in uacuum cucurri neque in uacuum laboraui. ¹⁷sed etsi immolor (innolor F) supra sacrificium et (in F al) obsequium fidei uestrae, gaudeo et congratulor omnibus uobis: ¹⁸id ipsum autem et uos gaudete et congratulamini mihi. (7) ¹⁹Spero autem in domino Iesu [Christo pr F al] Timotheum cito me mittere ad uos, ut et (om pr F) ego bono animo sin cognitis (-tus pr F) quae circa uos sunt. ²⁰neminem enim habeo tam unaninem (unian. F

ὅστις γνησίως τὰ περὶ ὑμῶν μεριμνήσει· ²¹οἱ πάντες γὰρ τὰ ἐαυ-
τῶν ζητοῦσιν, αὐτὰ Ἰησοῦ χριστοῦ. ²²τὴν δὲ δοκιμὴν αὐτοῦ γινώ-
σκετε, ὅτι ὡς πατὴρ τέκνον σὺν ἐμοὶ ἐδοῦλευσεν εἰς τὸ εὐαγγέλιον.
²³τοῦτον μὲν οὖν ἐλπίζω πέμψαι, ὡς ἂν ἀγίδω τὰ περὶ ἐμέ, ἔξου-
⁶τῆς· ²⁴πέποιθα δὲ ἐν κυρίῳ ὅτι καὶ αὐτὸς ταχέως ἐλεύσομαι.
²⁵ἀναγκαῖον δὲ ἡγησάμην Ἐπαφρόδιτον τὸν ἀδελφόν καὶ συνεργόν
καὶ συνστρατιώτην μου, ὑμῶν δὲ ἀπόστολον καὶ λειτουργὸν τῆς
χρείας μου, πέμψαι πρὸς ὑμᾶς, ²⁶ἐπειδὴ ἐπιποθῶν ἦν πάντας ὑμᾶς
[ἰδεῖν], καὶ ἀδημονῶν, διότι ἠκούσατε ὅτι ἠσθένησεν. ²⁷καὶ γὰρ
¹⁰ἠσθένησεν παραπλήσιον θανάτῳ· ἀλλὰ ὁ θεὸς ἤλθεσεν αὐτόν, οὐκ

1. τὰ prius om fgv ὑμῶν ABCGfgrvς, ἡμῶν Δ γὰρ om Cyp
307 2. ου ABCAGfgrvς, et non Cypr τα ABCAG, τὰ τοῦ ε
ιησου χριστου ACAGfgr, χριστου ιησου Bς, christi quorum finis
est etc ex 3,19 Cypr δε ABCAGfgrς, om g 3. συν εμοι ABC
AGgrvς, om f εις το ευαγγελιον ABAGfgrvς, in evangelio gr, εν
τοις δεσμοις του ευαγγελιου C 4. quidem ergo g, ergo f
ὡς ἂν] ut g, mox f αγιδω ABAG, απειδω Cς ἔξουτῆς] ex
ipso g, ex ipsa f 5. ταχειως ελευσομαι BΔς et add προς υμας
AC, ελευσομαι ταχαιως Gg, veniam f 6. ηγησαμεν pr G και
συνεργον ABCGgrvς, om Δf 7. συνστρατιωτην ACG, συστρ. ε
8. quoniam f, quoniam quidem g παντας υμας ACAGfgrvς, υμας
παντας B 9. ιδειν ACΔf, om BGgrvς erat sollicitus f, taede-
batur g propter quod g 9. 10. οτι... ηλεθσεν αυτον corr C
9. οτι ησθενησεν ABς et corr C, αυτον ησθενηκειναι AGfgrv
10. παραπλησιον θανατω (-του B) ABAGς et corr C, usque ad vel
prope ad mortem g, ad desperationem mortis f αλλα AB, αλλ Δ
Gς ηλεθσεν αυτον ABAGfgrv et corr C, αυτον ηλεθσεν ε
ουχ Δ

al), qui sincera affectione pro vobis sollicitus sit: ²¹omnes (omnis)
enim quae sua sunt (quae sua L, sua al) quaerunt, non quae sunt
Christi Iesu (Iesu Christi L). ²²experimentum autem (enim) eius
cognoscite, quoniam sicut patri filius mecum servavit in evangelio
(-lium F al). ²³hunc igitur spero me mittere mox ut uidero quae
circa me sunt: ²⁴confido autem in domino quoniam et ipse (ipsi)
veniam ad vos cito. (S) ²⁵Necessarium autem existinaui Epaphrodi-
tum (Epafr.) fratrem et cooperatorem et commilitonem (comm. F)
meum, vestrum autem (om L) apostolum et ministrum necessitatis
(necesis) meae, mittere ad vos, ²⁶quoniam quidem omnes vos desi-
derabat, et maestus erat propterea quod audieratis (-ritis) illum in-
firmatum. ²⁷nam et (om F) infirmatus est usque ad mortem: sed deus
misertus est eius; non solum autem eius, verum etiam et mei, ne

αὐτὸν δὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐμὲ, ἵνα μὴ λύπην ἐπὶ λύπην σχῶ.
²⁸σπονδαιοτέρως οὖν ἔπεμψα αὐτόν, ἵνα ἰδόντες αὐτὸν πάλιν χαρῇτε
κατὰ ἄλγος ὡς ἔστιν. ²⁹προσδέχεσθαι οὖν αὐτὸν ἐν κυρίῳ μετὰ πά-
σης χαρᾶς, καὶ τοὺς τοιούτους ἐντίμους ἔχετε, ³⁰ὅτι διὰ τὸ ἔργον
χριστοῦ μέχρι θανάτου ἡγγισιν παραβολινσάμενος τῇ ψυχῇ, ἵνα ὁ
ἀνυπληρώσῃ τὸ ἑμῶν ἐστέρημα τῆς πρὸς με λειτουργίας.

¹Τὸ λοιπόν, ἀδελφοί μου, χαίρετε ἐν κυρίῳ. τὰ αὐτὰ γράφειν
ὑμῖν ἐμοὶ μὲν οὐκ ὁκνηρὸν, ὑμῖν δὲ ἀσφαλές. ²βλέπετε τοὺς κύνες,
βλέπετε τοὺς κακοὺς ἐργάτας, βλέπετε τὴν κατατομήν. ³ἡμεῖς γάρ
ἐσμεν ἡ περιτομή, οἱ πνεύματι Θεοῦ λειτουργοὶ καὶ κανχόμενοι ¹⁰
ἐν χριστῷ Ἰησοῦ καὶ οὐκ ἐν σαρκὶ πεποιθότες, ⁴καίπερ ἐγὼ ἔχων
πεποιθήσιν καὶ ἐν σαρκί. εἴ τις δοκεῖ ἄλλος πεποιθέναι ἐν σαρκί,

1. non solum autem illum sed etiam et mihi f *ἐπὶ λύπην ABC*
AG, ἐπὶ λύπῃ *ε* *σχῶ ABCε*, *ἐχῶ AG* 2. σπονδαιοτέρως
(-τερον *AG*) *ABAGg*ως, σπονδ..... C, sollicitus f *viso f*u, vi-
dentes g 3. sine tristitia *fgu* προσδέχεσθαι] sic pr *A*, προσ-
δέχεσθαι *roc A*, πρὸς δε *εχίσθαι G*, ad vero excipite g 5. χριστοῦ
(του χρ. *Δε*) *BAGfg*ως, κυρίου *A*, om C *μέχρι ABε*, *εως AG*
παραβολινσάμενος ABAG, parabolatus *fg*, *παραβολινσάμενος Cε*
τῇ ψυχῇ ABCAGε, de anima *fg*, add αὐτοῦ *Gfg*u ἵνα om g
6. τῆς πρὸς με λειτουργίας *ABCAGε*, circa (c. vel ad g) meum ob-
sequium *fg* 7. μοι *G* *τα ἅντα ABCAε*, ταῦτα *G* 8. inter
de et asphales interstitium habet *A*. cautum est vel necessarium g,
manifestatum est f *Lucif* 27 9. γάρ] *Orig* 3,515^b, om 3,102^b
10. Θεοῦ *ABCGg* et corr *A*, Θεῷ *f*ως 11. οὐκ ἐν *ABCGfg*ως, οὐ
A confiditis f *ἐγὼ ABCAGf*ως, et ego g 12. καὶ (om *AG*
fg) ἐν σαρκὶ *ABAGfgε* et pr *C?*, τοιαυτὴν ἔχων ἐν κυρίῳ corr *C*
*τις ABCAf*ως, add δε *Ggu Lucif* 166 *δοκεῖ ἄλλος ABCε*, ἄλλος
(ἄλλως *G*) *δοκεῖ AGfg*u, putat se *Lucif* (David) secundum

tristitiam super tristitiam haberem. ²⁸festinantius (festinatus) ergo
misi illum, ut viso eo iterum gaudeatis et ego sine tristitia (-iam *F*)
sim. ²⁹excipite (excep.) itaque illum cum omni gaudio in domino, et
eius modi cum honore habetote (habitate *L al*), ³⁰quoniam propter
opus Christi usque ad mortem accessit (adcessit *F*) tradens animam
suam, ut impleret (impleret) id quod ex vobis deerat erga (ergo)
meum obsequium. (9) ¹De cetero, fratres mei, gaudeat (gaudite *F*)
in domino. eadem vobis scribere mihi quidem non pigrum, vobis au-
tem necessarium. (10) ²Videte (Vidite *F*) canes (carnes pr *F*), ui-
dete (uidite *F*) malos operarios, uidete (uidite *F*) concisionem. ³nos
enim sumus circumcisio, qui spiritu deo servimus et gloriamur in
Christo Iesu, et non in carne fiduciam habentes; ⁴quamquam ego
habeam confidentiam et (om *al*) in carne (carnem *F*). (11) Siquis

ἐγὼ μᾶλλον, ⁵περιτομῇ ὀκταήμερος, ἐκ γένους Ἰσραήλ, φυλῆς Βενιαμείν, Ἑβραῖος ἐξ Ἑβραίων, κατὰ νόμον Φαρισαῖος, ⁶κατὰ ζήλος διώκων τὴν ἐκκλησίαν, κατὰ δικαιοσύνην τὴν ἐν νόμῳ γενόμενος ἄμιμπτος. ⁷[ἀλλὰ] ἅτινά μοι ἦν κέρδη, ταῦτα ἤγημαι διὰ τὸν ⁸χριστὸν ζημίαν. ⁹ἀλλὰ μὲν οὖν καὶ ἡγοῦμαι πάντα ζημίαν εἶναι διὰ τὸ ὑπερέχον τῆς γνώσεως τοῦ χριστοῦ Ἰησοῦ τοῦ κυρίου μου, δι' ὃν τὰ πάντα ἐζημιώθην καὶ ἡγοῦμαι σκύβαλα, ἵνα χριστὸν κερδήσω ¹⁰καὶ ὑρεθῶ ἐν αὐτῷ μὴ ἔχων ἐμὴν δικαιοσύνην τὴν ἐκ νόμου, ἀλλὰ τὴν διὰ πίστεως χριστοῦ, τὴν ἐκ θεοῦ δικαιοσύνην

4. ἦν μοι

6. κυρίου ἡμῶν,

apostolum hebraeus ex hebraeis octava die circumcisis et secundum genus ex tribu iudae Hilar 272 1. circumcissione fg Lucif, περιτομῇ ε 2. ebraeus ex ebraeis Hilar Lucif 29 νομον ΑΒΔε, τον νομον G ζήλος ΑΒΔΓ, ζήλον ε 3. την εκκλησιαν ΑΒ Δε, εκκλ. G factus vel conversatus g, cum essem f, conversatus cum essem Lucif 166 4. αλλα ΒΔυ, Ἀλλ' ε, om ΑΓfg Lucif μοι ην Βfv Lucif, ην μοι ΑΔΓgε 4. 5. pro christo vel propter christum g 5. detrimentum g, detrimenta fgv Lucif ουν ΒΔΓ, ουν γε Α και ηγουμαι (arbitratus sum g) παντα ΑΒΔΓfgε, omnia arbitror Lucif [ζημίαν] Orig 1,387f, detrimentum v Lucif 166, detrimenta fg ειναι om Δ? 6. eminentiam scientiae f Lucif, eminentem vel excellentem scientiam g. Orig 3,452^{de} του (om ΔΓε Orig) χριστου ιησου ΒΔΓfgε Orig 3,452^e Lucif, ιησου χριστου Αυ, χριστου Orig 3,452^d μου ΒΔΓfgε, ημων Α Lucif 7. omnia autem detrimenta esse duxi et arbitror stercora, ut etc Hilar 239 εξημειωθην G, detrimentum passus sum vel facio g. Orig 3,452^a και ηγουμαι σκυβαλα (Orig 1,387f 3,452^e) ΒΓfg Lucif 166 et Δ? add ειναι Αε, et omnia arbitror stercora Hilar 58, om Orig 3,452^a 9. δια πιστιως ΑΒΔΓfgε Lucif, ex fide gv χριστου ΑΒΔΓfgε, iesu christi v Lucif

[autem F] alius videtur confidere in carne, ego magis, ⁵circumcisis octavo (octava F al) die, ex genere (gene pr F) Israhel, [et F] de tribu Benjamin, Hebraeus (Hebreus L al) ex Hebraeis (Hebreis al, Ebreis), secundum legem Pharisaeus (-seus), ⁶secundum aemulationem persequens ecclesiam dei, secundum iustitiam quae in lege est conversatus sine quaerella. ⁷sed quae mihi fuerunt lucra, haec arbitratus sum propter Christum detrimenta. ⁸uerum tamen et (om F al) existimo omnia detrimentum esse propter eminentem scientiam Iesu Christi domini mei, propter quem omnia detrimentum feci et arbitror ut stercora, ut Christum lucri faciam ⁹et inueniar (-ior, -iam) in illo non habens meam iustitiam quae ex lege est, sed illam quae ex fide

ἐπὶ τῇ πίστει, ¹⁰τοῦ γινῶναι αὐτὸν καὶ τὴν δύναμιν τῆς ἀναστά-
σεως αὐτοῦ καὶ κοινωνίαν τῶν παθημάτων αὐτοῦ, συμμορφιζόμε-
νος τῷ θανάτῳ αὐτοῦ, ¹¹εἴ πως καταντήσω εἰς τὴν ἐξανάστασιν
τὴν ἐκ νεκρῶν. ¹²οὐχ ὅτι ἤδη ἔλαβον ἢ ἤδη τετελείωμαι, διώκω δὲ
εἰ καὶ καταλάβω ἐφ' ᾧ καὶ κατελήμφθην ὑπὸ χριστοῦ. ¹³ἀδελφοί, ¹⁴ἐγὼ
ἐμμαντὸν οὐ λογιζομαι κατειληγέναι. ¹⁴Ὡς δέ, τὰ μὲν ὀπίσω
ἐπιλανθανόμενος, τοῖς δὲ ἔμπροσθεν ἐπεκτινόμενος, κατὰ σκοπὸν
διώκω εἰς τὸ βραβεῖον τῆς ἄνω κλήσεως τοῦ θεοῦ ἐν χριστῷ Ἰη-

6. οὕπω

1. ἐπὶ τῇ *ABG*ς, ἐν *Afgv Lucif* δύναμιν *G* 2. αὐτοῦ *ABGfg*
ος *Lucif* 166, om *A* κοινωνίαν τῶν *A*, κοινωνίαν *B*, τὴν κ. τῶν
*AG*ς συμμορφιζόμενος (συνμ. *A*) *ABΔ Orig* 3,438^f cod, συμ-
μορφούμενος *ς Orig* 3,348^f cod, συναφορτιζόμενος *G*, cooneratus *fg*
Lucif 166, cui honoratus *Iren* 309 3. obviavero *g*, occurram *fgv*
Iren Lucif in (ad v *Iren*) resurrectionem *fgv Iren et add eius*
Lucif 4. τὴν ἐκ (a f *Iren Lucif*) *ABΔfgv Iren* 309 *Lucif* 166,
τῶν ἐκ *G*, τῶν *gs* οτι τῇ *ABΔGfgvs Iren* 238, quod aliquid
Hilar 245 ἡ τῇ *ABΔGfgvs Hilar*, om ἡ *Iren* τετελείωμαι
ABvs Hilar, iustificatus sum f, δειδικαιώμαι (τετελείωμαι δικαιώμαι,
sed delete τετελείωμαι *G*, perfectus sim iustificatus sim *g*) ἡ τῇ τε-
τελείωμαι *AGg Iren* 238 5. εἰ καὶ *ABς*, εἰ *AGfgv Hilar* 239 245,
ut *Hilar* 51 apprehendam *fg Hilar*. omnes enim currimus appre-
hendere in quo apprehensi sumus a christo *Hilar* 58 in quo *fgv*
Hilar καὶ alterum *ABfv Hilar* 51 239 245, om *AGg* κατε-
λήμφθην *AG*, -λήφθην *ς* ὑπο *ABAG*, ὑπὸ τοῦ *ς* χριστοῦ
BAGfg Hilar 245, χριστοῦ ἰησοῦ *Avς* 6. ἐγὼ *ABGfgvs*, om *A*
ον *BGfgvs*, οὕπω *AA* κατειληγέμαι *ABΔς*, κατειληγὸς *G*
autem *gv*, tamen f ὀπίσω] ὀπισθεν *Orig* 1,239^d 2,626^e 3,207^d.
Hilar 432 7. τοῖς δε ἔμπροσθεν *ABΔς Orig*, εἰς δε τα ἔμπροσθεν
G, ad (in *Hil*) ea vero quae priora sunt *g Hilar* 432, in ea autem
quae in priore sunt f ἐπεκτινόμενος *ABΔς Orig* 1,239^d 2,626^e 3,
207^d, ἀπεκτινόμενος *G* 8. εἰς *AB*, ἐπὶ *AGς* τοῦ θεοῦ *ABΔ*
vs, om *Gg* χριστῷ ἰησοῦ *ABvs*, κυρίῳ ἰησοῦ χριστῷ *AGfg*

est [Iesu F] Christi, quae ex deo est iustitia in fide, ¹⁰ad agnoscen-
dum (cogn.) illam et uirtutem resurrectionis eius et societatem pas-
sionum illius (eius), configuratus morti eius, ¹¹si quo modo occurram
ad resurrectionem quae est ex mortuis. ¹²non quod iam acceperim
aut [et pr F] iam perfectus sim (sum): sequor autem, si conpraeh-
endam (conpreh. L) in quo et conpraehensus (conpreh. L) sum a
Christo Iesu. ¹³fratres, ego me non arbitror conpraehendisse [adhuc F]!:
¹⁴unum autem, quae quidem retro sunt (retrosum) obliuiscens, ad ea
(eam pr F) uero quae sunt priora (s. in priore) extendens me, ad
destinatum persequor ad braviu(m) (brabium L) supernae uocationis dei

σοῦ. ¹⁵ὅσοι οὖν τέλειοι, τοῦτο φρονῶμεν. καὶ εἴ τι ἐτέρως φρονεῖτε, καὶ τοῦτο ὁ θεὸς ὑμῖν ἀποκαλύψει. ¹⁶πλὴν εἰς ὃ ἐφθάσαμεν, τῷ αὐτῷ στοιχεῖν.

¹⁷Συμμιμηταί μου γίνεσθε, ἀδελφοί, καὶ σκοπεῖτε τοὺς οὕτως περιπατοῦντας καθὼς ἔχετε τύπον ἡμῶς. ¹⁸πολλοὶ γὰρ περιπατοῦσιν, οὓς πολλάκις ἔλεγον ὑμῖν, τῶν δὲ καὶ κλαίων λέγω, τοὺς ἐκ θρόνου τοῦ σταυροῦ τοῦ χριστοῦ, ¹⁹ὧν τὸ τέλος ἀνώλητα, ὧν ὁ θεὸς ἡ κοιλία καὶ ἡ δόξα ἐν τῇ αἰσχύνῃ αὐτῶν, οἱ τὰ ἐπίγεια φρονούντες. ²⁰ἡμῶν γὰρ τὸ πολίτευμα ἐν οὐρανοῖς ὑπάρχει, ἐξ οὗ καὶ ¹⁰σωτήριον ἀπεκδεχόμεθα κύριον Ἰησοῦν χριστόν, ²¹ὃς μετασχηματίζει

1. τέλειοι *ABΔfvs Hilar* 1097, add ἐν χριστῷ ἰησοῦ *Gg* τοῦτο *ABAGfgvs*, haec *Hilar* τι *ABAGfgvs*, qm̄ *Hilar* 2. et hoc *fgv*, id quoque *Hilar* ο θεὸς *ABGς*, θεὸς *Δ* revelavit *f* εἰς (ad) ο *ABAGgvς*, in quo *f Hilar* pervenimus *fgv*, festinavimus *Hilar* 2. 3. τῷ αὐτῷ στοιχεῖν *ABς*, in ipso ingrediamur *Hilar* 1097, το αὐτο φρονεῖν τῷ αὐτῷ στοιχεῖν (συμστοιχεῖν *G*, convenire *g*) *ΔGg*, in ipsum sapiamus ad hoc ipsum convenire *f*, τῷ αὐτῷ στοιχεῖν κανόνι τὸ αὐτὸ φρονεῖν *ς* 4. συμμιμηταί *G* estote *f gv Lucif* 159 256 οὕτως *ABGς*, οὕτως *Δ* 5. τῆς *ABAGfς*, nostram *g Lucif* 6. πολλάκις *ABAGgvς Lucif*, semper *f* ἐλεγόμεν *Δ* καὶ *ABGfgvs Lucif*, om̄ *Δ* ἐκ θρόνου *G*, ἐκ θρόνου *Δ*, inimicus *f* 7. finis *gv*, finis est *f Cypr* 308 *Hilar* 1099 *Lucif* 159 256 ο θεὸς *ABAGς* *Orig* 3,150^a cod, θεὸς *Orig* 3,497^d 3, 150^a cod. *Hilar* 88 8. ἐν τῇ αἰσχύνῃ *ABAGς* *Orig* 2,550^a 3,190^c, in confusione *gv Lucif*, in confessione *f*, in confusionem *Cypr* 308 9. γὰρ *ABAGς*, δὲ *fgv* *Orig* 3,459^e 693^b *Iren* 308 *Cypr* 235 308 *Hilar* 403 545 1099 etc conversatio *fgv Iren Cypr Hilar*, expectatio *Hilar* 1099. τὸ ἐν οὐρανοῖς πολίτευμα *Orig* 1,747^c 10. σωτήριον ἀπεκδεχόμεθα κύριον (add nostrum *Cypr*) ἰησοῦν χριστόν (nostrum *Hilar*, om̄ *Iren*) *ABAGfgς* *Iren* 308 *Cypr* 308 *Hilar* 403, salvatorem nostrum expectamus iesum christum *Hilar* 545, dominum expectamus iesum christum *Cypr* 235. de caelis salvatorem nostrum

in Christo Iesu. ¹⁵quicumque ergo perfecti [sumus om̄ al], hoc sentiamus. et siquid aliter sapitis (aliud sentitis *pr F al*), et hoc vobis deus revelabit (revelavit *FL*). ¹⁶uerum tamen ad [id *V*] quod pervenimus, ut idem sapiamus et in eadem permaneamus regula. (12) ¹⁷Imitatores mei estote, fratres, et observate eos qui ita ambulant sicut habetis formam nostram (nos *L*). ¹⁸multi enim ambulant, quos saepe (sepe) dicebam vobis, nunc autem et flens dico, inimicos crucis Christi, ¹⁹quorum finis interitus (interritus), quorum deus uenter [est *F al*] et gloria in confusione ipsorum (eorum *L*), qui terrena sapiunt. ²⁰nostra autem conversatio in caelis est, unde etiam salvatorem expectamus (exsp., spectamus *F*) dominum [nostrum *F al*]

τὸ σῶμα τῆς ταπεινώσεως ἡμῶν σύμμορφον τῷ σώματι τῆς δόξης αὐτοῦ, κατὰ τὴν ἐνέργειαν τοῦ δύνασθαι αὐτὸν καὶ ὑποτάξαι αὐτῷ τὰ πάντα. Ὡστε, ἀδελφοί μου ἀγαπητοὶ καὶ ἐπιπόθητοι, χαρὰ καὶ στέφανός μου, οὕτως στήκετε ἐν κυρίῳ, ἀγαπητοί.

²Εὐδοκίαν παρακαλῶ καὶ Συντέχην παρακαλῶ τὸ αὐτὸ φρο-
νεῖν ἐν κυρίῳ. καὶ ἐρωτῶ καὶ σέ, γνήσιε σύνζυγε, συλλαμβάνου
αὐταῖς, αἵτινες ἐν τῷ εὐαγγελίῳ συνήθλησάν μοι, μετὰ καὶ Κλή-
μεντος καὶ τῶν λοιπῶν συνεργῶν μου, ὧν τὰ ὀνόματα ἐν βίβλῳ
ζωῆς.

⁴Χαίρετε ἐν κυρίῳ πάντοτε· πάλιν ἐρῶ, χαίρετε. ⁵τὸ ἐπεικὲς 10

exspectamus Hilar 458 ος ABAGfgvs Orig 1,730^f Iren Cyprian
Hilar 403 545 989 1102, et Hilar 22 μετασχηματισσι ABAGs
Orig 1,730^f 3,600^b Iren Cypr Hilar, transfiguravit fg, transformavit g
Hilar 989 1. τὸ σῶμα τῆς ταπεινώσεως] Orig 1,731^a 2,47^c 799^c
3,548^b 600^b 814^a 4,341^d Iren 308 Cypr 235 308 Hilar 22 265 403 545
989 1102, τὸ τῆς ταπεινώσεως σῶμα Orig 1,275^c συμμορφον
(συνμ. G) ABAGfgv Iren Cypr Hilar, conforme faciens Hilar 989
cod., εἰς τὸ γενέσθαι αὐτὸ σύμμορφον s Orig 3,600^b (3,548^b 686^b
687^c 814^a) τῷ σωματι ABAGvs Orig 3,686^b Cypr Hilar et add
καὶ τῷ θρόνῳ Orig 3,687^c, τὸν σωματικόν Gf Iren, om Orig 3,600^b
2. αὐτοῦ] Iren Cypr Hilar, τοῦ χριστοῦ Orig κατὰ τὴν ἐνερ-
γίαν τοῦ δύνασθαι αὐτὸν ABAGs, secundum operationem ut (quam
f) possit fg, secundum efficaciae suae opera qua possit Hilar 1102,
ita ut possit secundum operationem virtutis suae Iren 308 καὶ A
BAGfgs, om Hilar αὐτῷ (ei) ABAGfg, ἐαυτῷ (sibi) vs Hilar
3. itaque gv, propter quod fg χαρὶς G 4. οὕτως (οὕτω Bs) A
BAfvz, καὶ οὕτως Gg ἀγαπητοὶ AGgvz et add μου B, om Af
6. καὶ ABAGfgv, Καὶ s γήσιε σύνζυγε ABA, dilectissime coniux
f, ἐγγήσιε γερμανε συνῶζυγαι G, carissime vel notissime vel proprium
germane compar g, σύζυγε γνήσιε s συλλαμβάνου G 7. μετὰ
καὶ ABs, μετὰ AGfg Orig 4,153^d 8. τῶν ABAGfvz Orig, cum
g 10. gaudete gv, habete f ἐρῶ ABAGfs, dico gv

Iesum Christum, ²¹qui reformauit corpus humilitatis nostrae configura-
tum corpori claritatis suae, secundum operationem [suam pr F]
qua possit etiam subicere (subiecere) sibi omnia. ¹itaque, fratres mei
carissimi et desiderantissimi (-ratiss.), gaudium [meum om al] et co-
rona mea, sic state in domino, carissimi. ²Euhodiam (Euchod., Euuod.
F) rogo et Syntyche (Sinthicen F al) depraeor id ipsum sapere in
domino. ³etiam, rogo et te, germane compar, adiua illas, quae me-
cum laborauerunt in euangelio (-um) cum Clemente et ceteris adiu-
toribus meis, quorum nomina sunt in libro uitae. (13) ⁴Gaudete (Gau-
dite F) in domino semper: iterum dico, gaudete. ⁵modestia uestra

ὑμῶν γνωσθήτω πᾶσιν ἀνθρώποις. ὁ κύριος ἐγγύς. ὁμηδὲν μεριμνᾷτε, ἀλλ' ἐν παντί τῇ προσευχῇ καὶ τῇ δεήσει μετὰ εὐχαριστίας τὰ αἰτήματα ὑμῶν γνωρίζεσθαι πρὸς τὸν Θεόν. ⁷καὶ ἡ εἰρήνη τοῦ Θεοῦ ἡ ὑπερέχουσα πάντα νοῦν φρουρήσει τὰς καρδίας ὑμῶν καὶ ⁸τὰ νοήματα ὑμῶν ἐν χριστῷ Ἰησοῦ.

⁸Τὸ λοιπόν, ἀδελφοί, ὅσα ἐστὶν ἀληθῆ, ὅσα σεμνά, ὅσα δίκαια, ὅσα ἀγνά, ὅσα προσφιλέ, ὅσα εὐφημα, ἢ τις ἀρετὴ καὶ εἴ τις ἔπαινος, ταῦτα λογίζεσθε· ⁹ἅ καὶ ἐμάθετε καὶ παρελάβετε καὶ ἠκούσατε καὶ ἰδῆτε ἐν ἑμοί. ταῦτα πράσσετε, καὶ ὁ Θεὸς τῆς εἰρή-
¹⁰νης ἔσται μεθ' ὑμῶν.

¹⁰Ἐχάρην δὲ ἐν κυρίῳ μεγάλως, ὅτι ἤδη ποτὲ ἀνιθάλετε τὸ ἐπὶ ἐμοῦ φρονεῖν· ἐφ' ᾧ καὶ ἐφρονεῖτε, ἡκαιεῖσθε δέ. ¹¹οὐχ ὅτι καθ' ὑστέρησιν λέγω· ἐγὼ γὰρ ἔμαθον ἐν οἷς ἐμὶ ἀντάρκης εἶναι. ¹²οἶδα καὶ ταπεινοῦσθαι, οἶδα καὶ περισσεύειν. ἐν παντί καὶ

1. πᾶσιν BAG⁵, add τοῖς A prope est gv, in proximo est f
solliciti sitis gv, soll. fueritis f 2. ἀλλ. ἐν A (una littera erasa)
μετὰ AAG⁵, μετ B 3. apud deum fgv 4. Θεὸν BAG⁵gv⁵
Orig 1,276^d 4,48^d 358^d Hilar 389, χριστοῦ A τοῦν] Orig, sen-
sum prudentiae Hilar φρουρήσει ABAG⁵ Hilar, custodiat fgv
4. 5. καὶ τὰ νοήματα ὑμῶν ABAG⁵ Orig 4,358^d, καὶ τὰ σωμματα
ὑμῶν Gfg, om Hilar 8. ἐπαινος AB⁵, add ἐπιστημῆς AGfgv
9. ἰδεταὶ G 11. ἀνιθάλετε ABG⁵, ἐθαλάτε A, refluistis fgv,
revolvistis g τὸ] τοῦ G 12. super quem f, in quo g occu-
pati autem eratis fgv 13. ὅτι (ὄντι G) καθ' ὑστέρησιν ABAG⁵,
quod quasi penuriam g, quasi desit aliquid f ἐμὶ ABAG⁵gv⁵,
om f 14. καὶ primum ABAG⁵gv, δὲ ε

nota sit omnibus hominibus. dominus prope est. ⁶nihil solliciti sitis, sed in omni oratione et obsecratione cum gratiarum actione petitiones vestrae innotescant apud (apud) deum. ⁷et pax dei, quae exsuperat (exsup.) omnem sensum, custodiat corda vestra et intellegentias vestras in Christo Iesu. (14) ⁸De cetero, fratres, quaecumque sunt vera, quaecumque pudica, quaecumque iusta, quaecumque sancta, quaecumque amabilia, quaecumque bonae (bona) famae, siqua virtus (s. u. oia al), siqua laus disciplinae (om al), haec cogitate; ⁹quae et didicistis (dedic.) et accepistis et audistis et uidistis in me. haec agite, et deus pacis erit vobiscum. (15) ¹⁰Gauisus (Gauissus) sum autem in domino vehementer, quoniam tandem aliquando refluistis pro me sentire; sicut et sentiebatis, occupati autem eratis. ¹¹non quasi propter penuriam (pen.) dico: ego enim didici (dedici) in quibus sum sufficiens esse. ¹²scio et humiliari, scio et abundare

ἐν πᾶσιν μεμύημαι, καὶ χορτάζεσθαι καὶ πεινᾶν, καὶ περισσεύειν καὶ ὑστερεῖσθαι. ¹³πάντα ἰσχύω ἐν τῷ ἐνδυναμοῦντί με. ¹⁴πλὴν καλῶς ἐποιήσατε συγκοινωνήσαντές μου τῇ θλίψει. ¹⁵οἴδατε δὲ καὶ ὑμεῖς, Φιλιππηῖσοι, ὅτι ἐν ἀρχῇ τοῦ εὐαγγελίου, ὅτε ἐξῆλθον ἀπὸ Μακεδονίας, οὐδεμίᾳ μοι ἐκκλησία ἐκοινώνησιν εἰς λόγον δόσεως ⁶ καὶ λήψεως, εἰ μὴ ὑμεῖς μόνοι, ¹⁶ὅτι καὶ ἐν Θεσσαλονίκῃ καὶ ὑπαξ καὶ δις [εἰς] τὴν χρεῖαν μοι ἐπέμψατε. ¹⁷οὐχ ὅτι ἐπιζητῶ τὸ δόμα, ἀλλὰ ἐπιζητῶ τὸν καρπὸν τὸν πλειονάζοντα εἰς λόγον ὑμῶν. ¹⁸ἀπέχω δὲ πάντα καὶ περισσεύω, πεπλήρωμαι διεξόμενος παρὰ Ἐπιφροδίτου τὰ παρ' ὑμῶν, ὁσμὴν εὐωδίας, θυσίαν δεκτὴν εὐάριστον τῷ ¹⁰ θεῷ. ¹⁹ὃ δὲ θεός μου πληρώσει πᾶσαν χρεῖαν ὑμῶν κατὰ τὸ πλοῦ-

1. καὶ περισσεύειν BAGfgs, περισσεύειν A 2. ἴσχω G με A Bafv, add χρῆσιω (-σιου G) Ggς Orig 1,205^b, add χρῆσιτῳ ἰησοῦ Orig 4,39^d 210^b 357^e, add χρῆσιτῳ ἰησοῦ τῷ κυρίῳ ἡμῶν Orig 1,794^e
3. ποιησάται G συγκοινωνήσαντες (συνκ. AG) ABAGς, communicantes fgv μου τη θλίψει ABς, τη θλίψει μου AGfgv δε ABGfgς, om A 5. ουδεμμία ABς, οτι ουδεμμία AGfg communicabit f in verbo f, in ratione g 6. λημψεως AG, λήψιως ς μόνοι BAGfgς et corr A, om pr A in thesalonice g, in thesalonice f απαξι G 7. εις BGfgς, om AA. in necessitate vel usibus g μοι ABGfgς, μου Ag οτι ABAGfgς, om Iren 237 8. αλλα AB, αλλ AGς εις (add τον G) λογον ABAGgς, in verbo f habeo fgv 9. accipiens (rec. Cyr) fg Iren 251 Cyr 214 παρα επιφροδιτου BAGfgς Iren Cyr, om A 10. τα παρ υμων ABς, add επιφροδιτα Gfg Iren Cyr, το παρ υμων επιφροδιτα A ὁσμὴν] honoret f εὐωδίας G ευαριστον ABAGfgς Iren 251, et placitum Cyr 214 11. πληρωσαι ABς, πληρωσαι (-σι G) AGfgv το (του G) πλουτος AB AG, τὸν πλοῦτον ς

(habund.). ubique et in omnibus institutus sum, et satiari et esurire, et abundare (habund.) et paenuriam (penur.) pati. ¹³omnia possum in eo qui me confortat. ¹⁴uerum (ueruntamen) bene fecistis communicantes (comm.) tribulationi meae. (16) ¹⁵Scitis autem et nos, Philippenses, quod in principio euangelii, quando profectus sum a Macedonia (Mached. F al), nulla mihi ecclesia communicauit in ratione (-nem F) dati et accepti, nisi uos soli, ¹⁶quia et Thessalonicam (Thessallou. F) et (om FL) semel et his in usum mihi misistis. ¹⁷non quia (om al) quaero datum, sed requiro fructum abundantem (hab.) in rationem (orat. pr L, -ae) uestram (uestra). (17) ¹⁸Habeo autem omnia et abundo (hab.). repletus sum acceptis ab Epaphrodito (Epafr., Ephaphr. F) quae misistis, [in F al] odorem suauitatis, hostiam acceptam, placentem deo. ¹⁹deus autem meus impleat omne (omnem pr F al)

του αὐτοῦ ἐν δόξῃ ἐν χριστῷ Ἰησοῦ. ²⁰τιῷ δὲ Θεῷ καὶ πατρὶ ἡμῶν
ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, ἀμήν.

²¹Ἀσπάζεσθε πάντα ἄγιον ἐν χριστῷ Ἰησοῦ. ἀσπάζονται ἑμῶς
οἱ σὺν ἡμοῖς ἀδελφοί. ²²ἀσπάζονται ἑμῶς πάντες οἱ ἅγιοι, μάλιστα
⁶δὲ οἱ ἐκ τῆς Κούσου οἰκίας.

²³Ἡ χάρις τοῦ κυρίου Ἰησοῦ χριστοῦ μετὰ τοῦ πνεύματος
ἡμῶν. [ἀμήν.]

ΠΡΟΣ ΚΟΛΑΣΣΑΕΙΣ.

Παῦλος ἀπόστολος χριστοῦ Ἰησοῦ διὰ θελήματος Θεοῦ, καὶ Τι-
μόθεος ὁ ἀδελφός, ²τοῖς ἐν Κολυσσαῖς ἁγίοις καὶ πιστοῖς ἀδελφοῖς

1. αὐτον ABGfγς, υμῶν Δ 3. salutet vos f 4. υμῖς ABAf
ς, om Gg μάλιστα G 5. ἐκ AAGfγς, ἀπο B 6. κυρίου
ABGfγ, add ἡμῶν Δς του πνευματος AAGfγν, παντῶν Bς
7. αμην AΔς, om BGg πρὸς φιλιππησίους AB, πρὸς Φιλιπ-
πησίους ἐγράφη ἀπὸ Ῥώμης δι' Ἐπαφροδίτου ς, πρὸς φιλιππιν-
σίους ἐκληρώθη ἀρχεται πρὸς Θερσαλονικεῖς α Δ, ad philippenses
explicit f, ἐτελειώθη πρὸς φιλιππησίους ἀρχεται πρὸς κολοσσαῖς Gg
πρὸς κολυσσαῖς AB, πρὸς κολοσσαῖς Δ, incipit ad colossenses f,
post epistolam ad Ephesios Δf, Παύλου τοῦ ἀποστόλου ἡ πρὸς Κο-
λοσσαῖς ἐπιστολὴ ς. ἐν τῇ πρὸς Κολυσσαῖς ad 2,16 17 Orig 4,
174^e et ad 2,18 Orig 1,583^a. ἐν τῇ πρὸς Κολυσσαῖς ἐπιστολῇ ad
2,16 Orig 1,171 8. χριστον ιησον ABGfγν, ιησον χριστον Δς
9. κολυσσαῖς B, κολοσσαῖς Gfγς, κολοσσαῖς Δ

desiderium uestrum secundum diuitias suas in gloriam (gloria L) in
Christo Iesu. ²⁰deo autem et patri nostro gloria in saecula saeculo-
rum, amen. ²¹salutate omnem sanctum in Christo Iesu. salutant nos
qui mecum sunt fratres. ²²salutant uos omnes sancti, maxime autem
qui de Caesaris domo sunt. ²³gratia domini [nostri omi al] Iesu Christi
cum spiritu uestro, amen.

Expl. ad Philippenses [scripta de urbe Roma, habet uersus
ccclxxxviii]. Inc. ad Thessall. (Incipit epistola ad Thesalonic.
prima.) (sequitur hanc ad Colossenses epistola in L.)

AD COLOSSENSES.

Paulus apostolus Christi Iesu per uoluntatem dei, et Timotheus
frater, ²his qui sunt Colossis (Colosis) sanctis et fidelibus fratribus

ἐν χριστῷ Ἰησοῦ. χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ τοῦ πατρὸς ἡμῶν
[καὶ κυρίου Ἰησοῦ χριστοῦ].

³Εὐχαριστοῦμεν τῷ θεῷ πατρὶ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ χρι-
στοῦ πάντοτε ὑπὲρ ὑμῶν προσευχόμενοι, ⁴ἀκούσαντες τὴν πίστιν
ὑμῶν ἐν χριστῷ Ἰησοῦ καὶ τὴν ἀγάπην ἣν ἔχετε εἰς πάντας τοὺς
ἁγίους ⁵διὰ τὴν ἐλπίδα τὴν ἀποκειμένην ὑμῖν ἐν τοῖς οὐρανοῖς, ἣν
προσπούσατε ἐν τῷ λόγῳ τῆς ἀληθείας τοῦ εὐαγγελίου τοῦ πα-
τρὸς εἰς ὑμᾶς, καθὼς καὶ ἐν παντὶ τῷ κόσμῳ ἔστιν καρποφο-
ροῦμενον καὶ αὐξανόμενον καθὼς καὶ ἐν ὑμῖν, ἀφ' ἧς ἡμέρας
ἤκούσατε καὶ ἐπέγνωτε τὴν χάριν τοῦ θεοῦ ἐν ἀληθείᾳ, ⁷καθὼς
ἐμάθετε ἀπὸ Ἐπαφρᾶ τοῦ ἀγαπητοῦ συνδούλου ὑμῶν, ὅς ἐστιν
πιστὸς ὑπὲρ ἡμῶν διάκονος τοῦ χριστοῦ, ⁸ὃ καὶ δηλώσας ἡμῖν τὴν
ὑμῶν ἀγάπην ἐν πνεύματι. ⁹διὰ τοῦτο καὶ ἡμεῖς, ἀφ' ἧς ἡμέρας
ἤκούσαμεν, οὐ παύομεθα ὑπὲρ ὑμῶν προσευχόμενοι καὶ αἰτούμενοι

12. ὑπὲρ ὑμῶν

1. ἰησου AΔGfgv, om Bς 2. καὶ κυρίου ἰησου χριστου ACGgς,
om BΔfv 3. ευχαριστουμιν ABΔGfgvς et pr C?, ευχαριστω
corr C θεω B et pr C?, add τω ΔG, deo fg, add καὶ Aug
et corr C χριστου ACGfgvς, om B 4. υπερ (pro) BΔGfgv,
περι ACς audientes fg 5. χριστω BCΔGfgvς, κυριω A
ην εχετε ACGfgv, τηγ ς, om B 7. 8. quod pervenit ad vos fv,
pervenientis in vel ad vos g ἔστιν ABCΔ, καὶ ἔστιν Gfgς
9. καὶ αυξανομενον ABCΔGfg, om ς καὶ ἐν ABGgς, καὶ Δ,
in f αφ (ex) της ABΔfgvς, αφ G 10. καθως ABCΔGfgv,
add καὶ ς 11. μαθεται G 12. ημων ABΔGg, υμων Cfvς
δηλωσας G 13. ex qua fg 14. καὶ αιτουμενοι ACGfgvς,
om B

in Christo Iesu. gratia vobis et pax a deo patre nostro (gratia-nostro
om pr F). ³gratias agimus deo et patri domini nostri Iesu Christi
(domino -o I. -o pr F) semper pro vobis orantes, ⁴audientes fidem
vestram in Christo Iesu et dilectionem (delect.) quam habetis in om-
nes sanctos (s. o. L al) ⁵propter spem quae (quam F) reposita est
vobis (om F) in caelis, quam audistis in verbo veritatis evangelii
(-li) ⁶quod pervenit ad vos, sicut et in universo mundo est et fruc-
tificat et crescit sicut in vobis (s. et nobis F), ex ea die qua au-
distis (q. a. d. L) et cognovistis gratiam dei in veritate, ⁷sicut di-
dicistis (dedic.) ab Epaphra (Epafra, Ephafra pr F, Epaphrodito,
Ephafrodito V) carissimo conseruo nostro, qui est fidelis pro vobis
minister Christi Iesu, ⁸qui etiam manifestavit vobis dilectionem (de-
lect.) vestram in spiritu (qui-spiritu om al). (2) ⁹Ideo et nos, ex
qua die audivimus, non cessamus pro vobis orantes et postulantes

ἵνα πληρωθῇτε τὴν ἐπίγνωσιν τοῦ θελήματος αὐτοῦ ἐν πάσῃ σοφίᾳ καὶ συνέσει πνευματικῇ, ¹⁰ περιπατεῖσαι ἁγίοις τοῦ κυρίου εἰς πᾶσαν ἀρεσκίαν, ἐν παντὶ ἔργῳ ἁγαθῷ καρποφοροῦντες καὶ ἀξιοδόμενοι τῇ ἐπιγνώσει τοῦ θεοῦ, ¹¹ ἐν πάσῃ δυνάμει δυνατούμενοι κατὰ τὸ κράτος τῆς δόξης αὐτοῦ εἰς πᾶσαν ὑπομονὴν καὶ μακροθυμίαν, μετὰ χαρῆς ¹² εὐχαριστοῦντες τῷ πατρὶ τῷ καλέσαντι καὶ ἱκανῶσαντι ἡμᾶς εἰς τὴν μερίδα τοῦ κλήρου τῶν ἁγίων ἐν τῷ φωτὶ, ¹³ ὃς ἐθρύνετο ἡμᾶς ἐκ τῆς ἐξουσίας τοῦ σκοτίους καὶ μετέστησεν εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ υἱοῦ τῆς ἀγάπης αὐτοῦ, ¹⁴ ἐν ᾧ ἔχομεν ¹⁵ τὴν ἀπολύτρωσιν, τὴν ἄφεσιν τῶν ἁμαρτιῶν, ¹⁶ ὅς ἐστιν εἰκὼν τοῦ θεοῦ τοῦ ἀοράτου, πρωτότοκος πάσης κτίσεως, ¹⁷ ὅτι ἐν αὐτῷ

2. περιπατεῖσαι *ABCΔG*, add ἡμᾶς *ς*, ut ambuletis *fgv* 2. 3. εἰς πᾶσαν ἀρεσκίαν *ABCΔGς*, in omne quod placeat *f*, in omnibus quae placent *g* 4. τὴν ἐπίγνωσιν *ABCΔG*, in scientia *fv*, in agnitione *g*, εἰς τὴν ἐπίγνωσιν *ς* confortati *fgv* 5. in omni patientia et longanimitatem *f* 6. εὐχαριστοῦντες *ACΔfς*, add *αἷα B*, add *θῶ Ggv* 6. 7. καλέσαντι καὶ ἱκανῶσαντι *B*, ἱκανῶσαντι *ACυς*, καλέσαντι *ΔGf*, vocanti *g* 7. ἡμᾶς *ACΔGfgvς*, ἡμᾶς *B* sortis *gv*, haereditatis *f* ἐν *ABΔGfgvς*, om *C* 8. ἐθρύνετο *G*, liberavit *Hilar* 138 9. ἔχομεν *CGfgvς*, ἔσχομεν *B* 10. τὴν ἀπολύτρωσιν τὴν ἄφεσιν *ABCGgv*, τὴν ἀπολύτρωσιν *A*, remissionem *f*, τὴν ἀπολύτρωσιν διὰ τοῦ αἵματος αὐτοῦ τὴν ἄφεσιν *ς* *Iren* 293 11. θεοῦ τοῦ ἀοράτου] *Orig* 1,681^c (680^d) 2,772^b 3,665^a 727^a 766^c 788^c 4,19^d *Cypr* 285 *Hilar* 237 409 587 976, ἀοράτου θεοῦ *Orig* 1, 713^c πρωτότοκος *ABCΔGς* *Orig* 2,772^b 3,766^c 788^c, ὁ πρωτότοκος *Orig* 1,806^d 680^d 713^c 755^b 4,19^d (1,669^f 3,623^c 727^a 4,67^c), primogenitus *fgv* *Hilar* 16 41 237 409 587 976, et primog. *Cypr* 285 11. seqq uti in eo omnia conderentur visibilia et invisibilia, throni divinitates dominationes *Iren* 21 11. οὗ ἐν αὐτῷ *ABCΔGfgvς* *Hilar* 41 237 409 587 976, ἐν ᾧ *Orig* 3,727^a 766^c 788^c, δι' οὗ *Orig* 3,226^c

ut impleamini (inpl. *F*) [in *L*] agnitione voluntatis eius in omni sapientia et intellectu spiritali, ¹⁰ut ambuletis [in dilectione *F*] digne deo, per omnia placentes, in omni opere bono fructificantes et crescentes [in om *L*] scientia dei, ¹¹in omni uirtute confortati secundum potentiam claritatis eius in omni patientia et longanimitate cum gaudio, ¹²gratias agentes [deo om *L*] patri, qui dignos nos (vos *L*, om *al*) fecit in partem (parte *F al*) sortis sanctorum in lumine, ¹³qui eripuit nos de potestate tenebrarum et transtulit in regnum filii (*filii F*) dilectionis suae, ¹⁴in quo habemus redemptionem, remissionem peccatorum, ¹⁵qui est imago dei inuisibilis, primo genitus omnis creaturae (omni creatura *L*), ¹⁶quia in ipso condita sunt uniuersa in

ἐκτίσθη τὰ πάντα ἐν τοῖς οὐρανοῖς καὶ [τὰ] ἐπὶ τῆς γῆς, τὰ ὁρατὰ καὶ τὰ ἀόρατα, εἴτε θρόνοι εἴτε κυριότητες εἴτε ἀρχαὶ εἴτε ἐξουσίαι (τὰ πάντα δι' αὐτοῦ καὶ εἰς αὐτὸν ἐκτίσται, ¹⁷καὶ αὐτός ἐστιν πρὸ πάντων· καὶ τὰ πάντα ἐν αὐτῷ συνέστηκεν, ¹⁸καὶ αὐτός ἐστιν ἡ κεφαλὴ τοῦ σώματος, τῆς ἐκκλησίας), ὅς ἐστιν ἀρχή, πρωτότοκος ἐκ τῶν νεκρῶν, ὅνα γένηται ἐν πᾶσιν αὐτὸς πρωτεύων, ¹⁹ὅτε ἐν αὐτῷ εὐδόκησεν πᾶν τὸ πλήρωμα κατοικῆσαι ²⁰καὶ δι' αὐτοῦ

7. ἡεὐδόκησεν

1. ἐκτίσθη] Orig 3,226^c 766^c 788^c, ἐκτίσται 3,727^a ἐν BAGfgv Orig 3,226^c 766^c 788^c Hilar, τα ἐν As Orig 3,727^a, τα τε ἐν C τῷ οὐρανῷ Orig 3,788^c καὶ τα ACAGς Orig 3,727^a, καὶ Bfgv Orig 3,226^c 766^c 788^c Hilar in terra fgv Hilar 1. 2. τα ὁρατα καὶ τα ABCAGfgvς Hilar 41 237 587 797 976, εἴτε ὁρατὰ εἴτε Orig 2. εἴτε θρόνοι... ἐξουσίαι ABCAGfgvς Orig 1,522^c 3,727^a 766^c 4, 67^c Hilar 237 587 797, sive throni sive principatus sive potestates sive dominationes Hilar 976, om εἴτε θρόνοι εἴτε κυριότητες Orig 3,226^c, om εἴτε ἀρχαὶ Orig 4,67^c cod 3. τα παντα ABCAGfgvς Orig 3,776^c Hilar 237 587 797 bis 856 976 977 1023 1094, πάντα γὰρ Origen 4,67^c δι' αὐτοῦ καὶ εἰς αὐτὸν (in ipso) ABCAGfgvς Orig Hilar, in ipso et per ipsum Hilar 16 237. πάντα δι' αὐτὸν γέγονε καὶ etc Orig 2,628^d ἐκτίσται ABAGfgvς Orig Hilar, ἐκτίσται C, κεκτίσται G, facta sunt Hilar 237, om Hilar 1094 3. 4. προ παντων ABCAGfgvς Orig 2,628^d 3,766^c 4,67^c Hilar 237 587 976 977 1094, omnia Iren 16 4. τα ABCAς, om G et corr A ἐν αὐτῷ ABCAGfgvς, αὐτῷ G Hilar 237 976 977 1094 χριστός κεφαλὴ ἐστὶ τῆς ἐκκλησίας Orig 1,692^c 5. ος ABCAGfgvς Hilar 976 977, ο Gg ἀρχὴ ACAGς, ἡ ἀρχὴ B 6. ἐκ ABCAGfgvς Orig 3, 226^d Iren 148 Hilar 41 163 976 977, a Cypr 285, om Iren 220 ὅνα γένηται (sit fū, fiat vel si g) ABCAGfgvς Cypr Hilar, om Iren 148 ἐν πᾶσιν αὐτὸς πρωτεύων] Cyprian Hilar, ipse primum tenens in omnibus Iren, ipse in omnibus pr. habens Hilar 44 7. εὐδοκῆσεν BGς, ἡεὐδοκῆσεν AA inhabitare f Hilar 1023, habitare g Hilar 976 977 δι' αὐτοῦ ABCAGfgvς Hilar 976 977 1023, in ipso Hilar 553

caelis et in terra, uisibilia et inuisibilia, siue throni siue dominationes siue principatus siue potestates. omnia per ipsum et in ipso creata sunt, ¹⁷et ipse est ante omnes, et omnia in ipso constant, ¹⁸et ipse est caput (capud) corporis ecclesiae; qui est principium, primo genitus ex mortuis, ut sit in omnibus ipse (ipse in omni. F) primum tenens, ¹⁹quia in ipso (ipsum) conplacuit (compl., placuit) omnem plenitudinem [diuinitatis F al] inhabitare (habit. L) [corporaliter F al] ²⁰et per eum reconciliare (-ari L?) omnia in ipsum, pacificans

ἀποκαταλλάξαι τὰ πάντα εἰς αὐτόν, εἰρηνοποιήσας διὰ τοῦ αἵματος τοῦ σταυροῦ αὐτοῦ εἴτε τὰ ἐπὶ τῆς γῆς εἴτε τὰ ἐν τοῖς οὐρανοῖς, ²¹καὶ ὑμᾶς ποτὲ ὄντας ἀπηλλοτριωμένους καὶ ἐχθροὺς τῇ διανοίᾳ ἐν τοῖς ἔργοις τοῖς πονηροῖς (νυνὶ δὲ ἀποκατηλλάγητε ²²ἐν τῷ σώματι τῆς σαρκὸς αὐτοῦ διὰ τοῦ θανάτου [αὐτοῦ]) παραστῆσαι ὑμᾶς ἁγίους καὶ ἀμώμους καὶ ἀνεγκλήτους κατενώπιον αὐτοῦ, ²³εἴ γε ἐπιμένετε τῇ πίστει τεθεμελιωμένοι καὶ ἰδρωτοὶ καὶ μὴ μετακινούμενοι ἀπὸ τῆς ἐλπίδος τοῦ εὐαγγελίου οὗ ἠκούσατε, τοῦ κηρυχθέντος ἐν πάσῃ κτίσει τῇ ὑπὸ τὸν οὐρανόν, οὗ ἐγενόμην ἐγὼ ¹⁰ Παῦλος διάκονος.

²⁴Nῦν χαίρω ἐν τοῖς παθήμασιν ὑπὲρ ὑμῶν, καὶ ἀνταναπληρῶ τὰ ἐστερήματα τῶν θλίψεων τοῦ χριστοῦ ἐν τῇ σαρκί μου ὑπὲρ

1. ἀποκαταλλάξῃ *A*, reconciliari *f* *Hilar* pacificans *fgv* *Hilar* 554
2. του σταυρου *ABCAGfgvz* *Orig* 4,446^e *Hilar*, om *Orig* 2, 760^e αυτου *BAGfgv* *Orig*, add δι αυτου *ACz* *Hilar* 110 121 εἴτε τα ἐπὶ τῆς (om *B*) γῆς εἴτε (εἶπε *G*) τα ἐν τοῖς οὐρανοῖς *ABCAGfgvz* *Orig* 4,446^e *Hilar* 554, τὰ ἐν οὐρανοῖς καὶ τὰ ἐπὶ γῆς *Orig* 2,760^e
3. ποτὲ ὄντας *ABCAGfz*, cum essetis aliquando *gv* *Iren* 310 ἐχθροὺς *G*
3. 4. τῇ διανοίᾳ *ABCz* *Iren*, τῆς διανοίας *AGfg*, add αυτου *Af* *Iren*, add ὑμων *Gg*
4. ἀποκατηλλάγητε *B*, ἀποκαταλλαγεντίας (-τες *G*) *AGfg* *Iren*, ἀποκατηλλάξεν *ACoz*
5. αυτου *pr*ius *ABCΔfvs* *Iren*, om *Gg* αυτου *alterum* *A* *Iren* 310, om *BCAGfgvz* παραστῆσαι *ABCAGgvz* *Iren*, exhibete *fg*
6. iminaculatos *fgv*, castos *Iren* καὶ *alterum* om *f* κατ' ἐνώπιον *A*
8. 9. του κηρυχθέντος *G*, quod praedicatum est vel a praedicante *g*
9. πάσῃ *ABCAG*, πάσῃ τῇ *z* ὑπο τον *ABCΔz*, ὑπ *G*
10. διάκονος *BCAGfgvz*, κηρυξ καὶ ἀποστολος καὶ διάκονος *A*
11. νυν *ABCz*, ος νυν *AGfgv* παθήμασιν *ABCAGfgv*, παθίμασί μου *z* ἀνταναπληρῶ *ABCΔz*, ἀναπληρῶ *G* *Orig* 1,298^a
12. θλίψεων (tribulationum) *ABCAGfgz*, παθημάτων *v* *Orig* τῇ *ABCΔz*, om *G*

per sanguinem crucis eius siue quae in terris siue quae in caelis (s. q. in caelis s. q. in terris *F* al) sunt. (3) ²¹Et uos cum essetis aliquando alienati et inimici sensu (sensus *F*) in operibus malis, nunc autem reconciliauit ²²in corpore carnis eius per mortem, exhibere (exib.) uos sanctos et immaculatos et inreprehensibiles (-lis *pr* *F*) coram ipso, ²³si tamen permanetis in fide fundati et stabiles et immobiles (immob.) a (ab *F*, in) spe euangelii quod audistis, quod praedicatum est in uniuersa creatura quae sub caelo est, cuius factus sum ego Paulus minister, ²⁴qui nunc gaudeo in passionibus pro uobis et adimpleo (adimpl.) ea quae desunt passionum Christi in

τοῦ σώματος αὐτοῦ, ὃ ἐστὶν ἡ ἐκκλησία, ²⁵ἧς ἐγενόμην ἐγὼ διά-
κονος κατὰ τὴν οἰκονομίαν τοῦ Θεοῦ τὴν δοθεῖσάν μοι εἰς ὑμᾶς
πληρῶσαι τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ, ²⁶τὸ μυστήριον τὸ ἀποκεκρυμμένον
ἀπὸ τῶν αἰώνων καὶ ἀπὸ τῶν γενεῶν, νῦν δὲ ἐφανερώθη τοῖς ἁγίοις
αὐτοῦ, ²⁷οἷς ἠθέλησεν ὁ Θεὸς γνωρίσαι τί τὸ πλοῦτος τῆς δόξης
τοῦ μυστηρίου τούτου ἐν τοῖς ἔθνεσιν, ὃ ἐστὶν χριστὸς ἐν ὑμῖν,
ἡ ἐλπίς τῆς δόξης, ²⁸ὣν ἡμεῖς κατευγγέλλομεν νοουθετοῦντες πάντα
ἄνθρωπον καὶ διδάσκοντες πάντα ἄνθρωπον ἐν πάσῃ σοφίᾳ, ἵνα
παραστήσωμεν πάντα ἄνθρωπον τέλειον ἐν χριστῷ, ²⁹εἰς ὃ καὶ κο-
πιῶ ἀγωνιζόμενος κατὰ τὴν ἐνέργειαν αὐτοῦ τὴν ἐνεργουμένην ἐν
ἐμοὶ ἐν δυνάμει.

¹Θέλω γὰρ ὑμῶς εἰδέναι ἡλίκον ἀγῶνα ἔχω ὑπὲρ ὑμῶν καὶ
τῶν ἐν Λαοδικείᾳ καὶ ὅσοι οὐχ ἐώρακαν τὸ πρόσωπόν μου ἐν

1. ὃς ἐστὶν 4. νυνὶ 6. ὃς ἐστὶν

1. αὐτοῦ ABCGfgs, om A ο ABGfgs, ος CA η ABCGz,
om A ἐγὼ BCAGfgs, add παῦλος A 2. in vos f, ad vos Hi-
lar 518, in vobis g 3. implere fg, ut impleam gv, ad implendum
Hilar 4. ἀπὸ τῶν αἰώνων ABCAGfgs, ante saecula Hilar καὶ
ἀπὸ ABCAGgs Hilar, et f νυν BC et corr G, μιν G, νυνι A
Δ; δε ABCAGfgs, om Hilar 518 ἐφανερώθη ABCGfgos
Hilar, φανερωθὶν A ἁγίοις ABCAfvs Hilar, υποστολοῖς Gg
5. ὁ Θεὸς om Hilar notas facere fgv, ostendere Hilar τι το
ABΔ, τις ο Cz, το Gfg Hilar 6. τούτου ABCAvs, του Θεοῦ
Gfg Hilar 518 ο ABGfg Hilar, ος CAz 8. πάντα ἀνθρώ-
πον ABCz, om AGfg ἐν om f σοφία ABCAvs, add πνευμα-
τικῇ Gfg 9. χριστῷ ABCAGfg, add ἰησοῦ vs εἰς ο ABCA
gz, in quo fgv, ἐν ο G 12. εἰδέναι A ὑπὲρ (pro) ABCfgs,
περὶ AGz καὶ ABCAGvs, et pro f, om g 13. λαοδικία ACG
εώρακαν ABΔ, εώρακυν C, ἐώρακυσι z

carne mea pro corpore eius, quod est ecclesia, ²⁵cujus factus sum
ego minister (in. e. F) secundum dispensationem dei, quae data est
mihi in vos (vobis) ut impleam (impl. F) verbum dei, ²⁶mysterium
(mist.) quod absconditum fuit a (in F) saeculis et (in F) genera-
tionibus, nunc autem manifestatum (manifestum) est sanctis eius,
²⁷quibus volui: deus notas facere divitias gloriae sacramenti huius
in gentibus, quod est Christus in vobis, spes gloriae, ²⁸quem nos ad-
nuntiavimus corripientes omnem hominem et docentes (et d. om al)
[omnem hominem L] in omni sapientia, ut exhibeamus (exib.) om-
nem hominem perfectum in Christo Iesu; ²⁹in quo et laboro certando
secundum operationem eius, quam operatur (-tus est) in me in (et
F) virtute (-tem F). (4) ¹Volo enim vos scire qualem sollicitudinem
habeam pro vobis et pro his qui sunt Laodiciae (Laud. L) et qui-

σαρκί, ἵνα παρακληθῶσιν αἱ καρδίαι αὐτῶν, συμβιβασθέντες ἐν ἀγάπῃ καὶ εἰς πᾶν τὸ πλοῦτος τῆς πληροφορίας τῆς συνείσεως, εἰς ἐπίγνωσιν τοῦ μυστηρίου τοῦ Θεοῦ χριστοῦ, ἔν ᾧ εἰσὶν πάντες οἱ Θεσσαυροὶ τῆς σοφίας καὶ γνώσεως ἀπόκρυφοι· ⁴τοῦτο δὲ λέγω, ἵνα μηδεὶς ὑμῶς παραλογίζηται ἐν πιθανολογίᾳ. ⁵εἰ γὰρ καὶ τῇ σαρκὶ ἄπειμι, ἀλλὰ τῷ πνεύματι σὺν ὑμῖν εἰμί, χαίρων καὶ βλέπων ὑμῶν τὴν τάξιν καὶ τὸ στερέωμα τῆς εἰς χριστὸν πίστεως ὑμῶν. ὥς οὖν περιλάβετε τὸν χριστὸν Ἰησοῦν τὸν κύριον, ἐν αὐτῷ περιπατεῖτε, ἱεριοζωμένοι καὶ ἐποικοδομούμενοι ἐν αὐτῷ καὶ βεβαιού-
¹⁰μενοι τῇ πίστει καθὼς ἐδιδάχθητε, περισσεύοντες ἐν αὐτῇ ἐν εὐχαριστίᾳ. ὁρᾶτε μή τις ἔσται ὑμῶς ὁ συλαγωγῶν διὰ τῆς φιλοσο-

1. συμβιβασθέντες (συνβ. C) ABCA, instructi sū, instituti Hilar 1025, συμβιβασθέντων ε ἐν om f 2. καὶ ABCvς, om Af Hilar παν το (om B) πλουτος ABC, παντα τον (om ε) πλουτον Aς 3. χριστου B Hilar 1025, ο εστιν χριστος Af, πατρος του χριστου AC, καὶ πατρὸς καὶ τοῦ Χριστοῦ ε παντες ABCA fvs Hilar 1025 1028, om Orig 3,174^d 447^{ab} 694^d 766^b 4. τῆς A BCΔfvs Orig 3,447^{ab} 694^d 766^b Hilar, καὶ τῆς Orig 3,174^d καὶ (add τῆς Aς Orig 3,174 447^b 766) γνωσεως ABCΔfvs Orig 3,174^d 447^{ab} 694^d 766^b, om Orig 3,447^a cod τουτο δε CΔfvs et rec corr A, hoc itaque Lucif 17, τουτο B 5. μηδεις ABCA, μή τις ε υμας ABΔfvs Lucif, ημας C παραλογιζεται (-τε A) ABΔς, παραλογισητε corr C nam et si f 6. αλλα ABCvς, αλλα γε A 7. καὶ το στερωμα της εις χριστον ABCAvς, ut in quod deest necessitatibus f 8. χριστον ιησουν τον κυριον ABCς, κυριον ιησουν χριστον A, dominum iesu christi f 10. τη BCΔfvs, εν A, εν τη ε καθως ABCfς, add και Δv εν αυτη Bς, εν αυτω Δf, om ACv in gratiarum actionem f 11. εσται υμας (υμ. ε. Bς Orig) ο συλαγωγων ABCAς 1,317^d, sit qui vos suadeat f, vos depraedetur Cyrp 70 247, vos spoliēt Hilar 773 1122, vos seducat Hilar 979 983

cumque non uiderunt faciem meam in carne, ²ut consolentur corda ipsorum, instructi in caritate et in omnes diuitias plenitudinis intellectus, in agnitione (-nem) mysterii (mist.) dei patris Christi Iesu, ³in quo sunt omnes thesauri (thensauri F) sapientiae et scientiae absconditi. (5) ⁴Hoc autem dico, ut nemo uos decipiat in supilitate (subt. F, sublimitate al) sermonum. ⁵nam etsi corpore absens sum, sed spiritu uobiscum sum, gaudens et uicens ordinem uestrum et firmamentum eius quae in Christo est fidei uestrae. (6) ⁶Sicut ergo accepistis Iesum Christum (C. I. L) dominum, in ipso ambulate, ⁷radicati et super aedificati in ipso et confirmati fide sicut et didicistis (dedic.), abundantes in gratiarum actione (actionem F al). (7) ⁸Videte nequis uos decipiat per philosophiam (-sofiam L) et inanem

τῆς σαρκὸς ὑμῶν, συνεζωοποίησεν ὑμᾶς σὺν αὐτῷ, χαρισάμενος ἡμῖν πάντα τὰ παρηπτιώματα, ¹⁴ἐξαλείψας τὸ καθ' ἡμῶν χιρογραφον τοῖς δόγμασιν, ὃ ἦν ὑπεναντίον ἡμῖν, καὶ αὐτὸ ἔρκεν ἐκ τοῦ μέσου, προσηλώσας αὐτὸ τῷ σταυρῷ, ¹⁵ἀπεκδυσάμενος τὰς ἀρχὰς καὶ τὰς ἐξουσίας ἐδειγματίσεν ἐν παρηρσίᾳ, θριαμβεύσας αὐτοὺς ἐν αὐτῷ.

2. ὑμῖν

1. τῆς σαρκὸς *ABCAGfgvz* Hilar 773 990, corporis Hil 204 συνεζωοποίησεν (-σι Βζ) *ABCfvs* Hilar 204 et corr Δ pr an rec?, ἐζωοποίησεν ΔGg Hilar 773 990 ὑμῶν AC, ἡμῶν B, om ΔGfgvz Hilar donatis Hilar 990, donans fgv Hilar 204 773 1067
2. ἡμῖν ACΔGfg Hilar 204 773, ὑμῖν Bvz Hilar 990 1067 παρηπτιώματα ABCGgvz Hilar, add ἡμῶν Δf delevit chirographum debiti nostri et affixit illud cruci Iren 314. qui cruci chirographum legis affigens edictum damnationis veteris delevit Hilar 440 ἐξαλείψας ABCΔGfz Orig 4,155^a, ἐξαλείφων (deleus) gv Orig 2,755^f Hilar 204 990 1067, delendo Hilar 773 cyrographum f. Orig 1, 253^f
3. τοῖς δόγμασιν ABCΔGgς, in sententiis Hilar 204 990 1067, decreti (decreti f) fv Hilar 773, τῷ ἑαυτοῦ αἵματι Orig 4,155^a ὃ ἦν ὑπ. ἡμῖν om Orig καὶ αὐτο ἔρκεν (ἔρκεν ΔG) ABCAGfgvz Hilar 773 990, καὶ (om Hil) ἄρας (tollens) αὐτὸ Orig Hilar 204 1067
4. του (om A) μέσου ABCAGfgvz Hilar 773 990, add καὶ Orig 4,155^a Hilar 204 1067 affigens fgv Hilar αὐτὸ om Orig ἀπεκδυσάμενος ABCΔς Orig 1,370^f 3,536^c 561^a (178^b 544^c) 4,356^b 446^c, exuens se f, ὃς ἀπεκδυσάμενος Orig 4,155^a, ἀπεκδυσάμενος (exuens g, exutus Hū) τὴν σαρκα Gg Hilar 990, spolians (exuens 773) se carne Hilar 204 773 1067
4. 5. τας (et Hil 204 1067) ἀρχὰς καὶ τας ἐξουσίας ABCAfvs Orig 3,178^b 536^c 544^c 561^a 4,155^a 356^b 446^c Hilar 204 1067 et 990 cod, τας ἐξουσίας Gg, et potestates (-te 773) Hilar 773 et 990 cod. τὰς ἐν ἡμῖν ἀρχὰς Orig 1,370^f
5. ἐδειγματίσεν ACΔGς Orig 3,536^c 561^a 4,155^a 446^c, καὶ ἐδειγμ. B, traduxit fgv Hilar 773 1067, dehonestavit g, ostentui (add esse 990) fecit Hilar 204 et 990 cod, dehonestans et Hilar 990 cod ἐν (add τῇ Or 4,155) παρηρσίᾳ θριαμβεύσας αὐτοὺς (om Orig) A BCΔGς Orig 4,155^a 446^c (356^b), cum fiducia (in fiducia vel libertate g, libere propalum f) triumphans eos (illos f 990) fg Hilar 204

conuiuificauit (cumui. F) cum illo, donans vobis omnia delicta, ¹⁴deleus quod aduersus (aduersum L) nos erat chirografum (-graphum) decretis (decreti F al), quod erat contrarium nobis, et ipsum tulit (tullit) de medio, adfigens illud (illud) cruci, ¹⁵expolians principatus et potestates (-tis) traduxit confidenter (-tem pr F, om al) palam, triumphans (triumf.) illos in semet ipso. (9) ¹⁶Nemo ergo uos

¹⁶Μὴ οὖν τις ἑμᾶς κρινέτω ἐν βρώσει ἢ ἐν πόσει ἢ ἐν μέρει ἑορτῆς ἢ νεομηνίας ἢ σαββάτων, ¹⁷ἔστιν σκιά τῶν μελλόντων, τὸ δὲ σῶμα τοῦ χριστοῦ. ¹⁸μηδεὶς ἑμᾶς καταβραβεύτω θύλων ἐν ταπεινοφροσύνῃ καὶ θρησκείᾳ τῶν ἀγγέλων, ἃ [μὴ] ἐώρακεν ἐμβατεῶν, εἰκὴ φτυσιούμενος ὑπὸ τοῦ νοῦς τῆς σαρκὸς αὐτοῦ, ¹⁹καὶ οὐ κραιτῶν τὴν κεφαλὴν, ἔξ οὗ πᾶν τὸ σῶμα διὰ τῶν ἁγῶν καὶ συνδέσμων ἐπιχορηγοῦμενον καὶ συμβιβασζόμενον αὖξαι τὴν αὖξησιν

2. νεομηνίας ἃ ἔστιν

1067 et 990 cod, palam retriumpfans illos Hilar 773, triumphatis his Hilar 990 cod. om ἐν παρθείᾳ Orig 3,178^b 544^c ἐν αὐτῷ (αὐτῷ G) ABCAGfgvs Hilar, ἐν τῷ ξύλῳ Orig 1,370f 3,178^b 536^c 544^c 561^a 4,155^a 356^b 446^c 1. τις (τι C) ἑμᾶς κρινέτω (om g) ABC AGfgvs Orig 1,171 4,174^c, κρινέτω τις ἑμᾶς Orig 3,496^a 1. 2. περὶ βρώσεως (βρώσεων cod) καὶ πόσεως (πόσεων cod) καὶ ἑορτῶν καὶ νεομηνιῶν καὶ σαββάτων Orig 1,387^c 1. βρώσει η ABCAGfgvs Orig 1,171 3,496^a, βρώσει καὶ Orig 4,174^c 1. 2. ἐν μέρει ἑορτῆς] Orig 1,171 759^d 4,174^c, in parte die festi f 2. νεομηνίας B, νεομηνία G, neomeniae g, νεομηνίας ACs Orig 1,171 4,174^c, νεομηνία A, numeniae f σαββάτων ABCfgvs Orig, σαββάτου A, σαββάτω G ο BGfg, α ACAs Orig σκιά τῶν μελλόντων] Orig 1,171 3,496^b 518^b 4,174^c Hilar 245 3. τοῦ (om AG) χριστοῦ ABCAGfgvs, christi estis g καταβραβεύτω G, convincat fg Lucif 18. Orig 1,583^b 4. θρησκείᾳ] Orig, religione fv Lucif, secta vel cultura g, visionis umbra in margine pr g ἃ ἐώρακεν ABAd, quae videtur Lucif, α μη (ουκ G) ἐώρακεν (εορ. C) CGgvs Orig 1,583^b ἐμβατεῶν G, ambulans fv Lucif 18, extollens se g 5. φτυσιούμενοι A ὑπὸ τοῦ νοῦς ABCAGgvs Orig, sensu fv Lucif 6. κεφαλὴν ABCGgvs Orig Iren 270 311 Lucif, add χριστοῦ Af post σῶμα quattuor fere litteras deletas C διὰ τῶν ἁγῶν ABCAGs Orig 1,583^b, per connexum Lucif, per iunctionem vel compaginem g, condexum (conn. ff) f συνδέσμων (-σμον G) ABCAGs Orig, colligationem g, coniunctionem Lucif, conductione f 7. ἐπιχορηγοῦμενον καὶ συμβιβασζόμενον (συνβ. CG) ABCAGs Orig, subministratum et propectum (productum vel copulatum g) fg, productum Lucif. compaginaturn Iren 311 αὖξαι τὴν αὖξησιν (αὖξησιν pr

iudicet in cibo aut in potu (potum) aut in (om at) parte diei festi aut neomeniae (neominae, nominiae L) aut sabbatorum; ¹⁷quae sunt umbra futurorum, corpus autem Christi. (10) ¹⁸Nemo uos seducat uolens in humilitate (-tem F) et religione (releg. al, -nes pr L) angelorum, quae non uidit (uidens F) ambulans, frustra inflatus sensu carnis suae, ¹⁹et non tenens caput, ex quo totum corpus per nexus (nexus, nexu F) et coniunctiones (-uis F) subministratum et cons-

τοῦ θιοῦ. ²⁰εἰ ἀπεθάνετε σὺν χριστῷ ἀπὸ τῶν στοιχείων τοῦ κόσμου, τί ὡς ζῶντες ἐν κόσμῳ δογματίζεσθε ²¹Μὴ ἄψῃ μηδὲ γεύσῃ μηδὲ θίγῃς ²²(ὅ ἐστιν πάντα εἰς φθορὰν τῇ ἀποχρῆσει) κατὰ τὰ ἐντάλματα καὶ διδασκαλίας τῶν ἀνθρώπων; ²³αὐτὰ ἐστιν λόγον δὲ μὲν ἔχοντα σοφίας ἐν ἐθειλοθρησκείᾳ καὶ ταπεινοφροσύνῃ [καὶ] ἀφειδίᾳ σώματος, οὐκ ἐν τιμῇ τινὶ πρὸς πλησμονὴν τῆς σαρκός. ²⁴εἰ οὖν συνηγέρθητε τῷ χριστῷ, τὰ ἄνω ζητεῖτε, οὗ ὁ χριστός ἐστιν ἐν δεξιᾷ τοῦ θιοῦ καθήμενος· ²⁵τὰ ἄνω φρονεῖτε, μὴ τὰ

G) *ABCAG*ς Orig, crescit in incrementum (augmentum v *Lucif*, augin. vel incr. g) *fgv Lucif* 18. *augescit Iren* 311 1. του θιου *ABCA Gfgv*ς Orig, *fidei Lucif* εἰ *ABCAGfgv Cypr* 308, *Ei* οὖν εἰ *ABCAG*ς, σὺν τῷ εἰ του *ABCAGf*ς Cypr, *huius gv* 2. τι *ABC*ς Cypr, quare f, τι παλιν *Gg*, δια τι παλιν *A* ἐν (add τῷ G) *ABCAG*ς Cypr, in hoc *fv* decernitis *fgv*, vana sectamini *Cypr* αψη *ABCAG*ς Orig 3,496^d 4,412^a, tangas f μηδε (μὴ Orig 4,412) γεύσῃ *ABCAG*ς Orig 3,496^d 4,412^a, neque gustes f 3. μηδε θίγῃς (attaminaveris f, contam. g) *ABCAGfg*ς Orig 3,496^d, μὴ θίγῃς Orig 4,412^a α ε. π. εις] sic corr C ἐστιν *ABCAG fgv*ς, ἣν Orig 3,496^d τῇ ἀποχρῆσει] Orig 3,496^d, ipso usu g, per abusionem f, καὶ ἀποχρησιν Orig 4,412^b 3. 4. τα ἐντάλματα καὶ διδασκαλίας *ABCAGfgv*ς Orig 3,496^d, doctrinas et praecepta *Hilar* 64 5. sapientia f ἐθειλοθρησκεία *ABCA*ς, θρησκεία G, religione f, observatione g, superstitione v *Hilar* ταπεινοφροσύνη *ABCA*ς, add του νοος G, humilitate sensus *fg Hilar* καὶ *ACAG fgv*ς, om B *Hil* 6. αφειδία (-δεια B) *BAG*ς, α..... A, αφηδία C, ad non parcendum v *Hilar*, vexationem f, abundantia g τιμη τινι *ABCAGfgv*ς, aliquo honore ut *Hilar* 64 7. οὖν om *Cyprian* 259 308 ου *ABCA*ς, που G 8. in dextera *gv Cypr*, ad dexteram f α ανω G. τὰ ἄνω... ζητεῖν καὶ μὴ ἐνὶ γῆς Orig 3,496^d

tractum crescit in augmentum dei. ²⁰si mortui estis cum Christo ab elementis (aelem. F, elim.) [huius F al] mundi, quid adhuc tamquam uiuentes in [hoc F al] mundo decernitis, ²¹Ne tetigeris (-ritis F al) neque gustaueris (-ritis F al) neque contractaueris (contractaueritis F al), ²²quae sunt omnia in interitu ipso usu, secundum (secum L) praecepta et doctrinas hominum? ²³quae sunt rationem quidem habentia sapientiae in superstitione (-onem) et humilitate (-tem), et ad non (non ad L) parcendum corpori, non in honore aliquo ad saturitatem carnis. (11) ¹Igitur si surrexistis (conresurr. pr F al) cum (om al) Christo, quae sursum sunt quaerite, ubi Christus est in dextera dei sedens: ²quae sursum sunt, sapite, non quae super (su-

ἐν τῇ γῆς. Ἀπειθάνετε γὰρ καὶ ἡ ζωὴ ὑμῶν κέκρυπται σὺν τῷ
χριστῷ ἐν τῷ θεῷ. ὅταν ὁ χριστὸς φανερωθῇ, ἡ ζωὴ ὑμῶν, τότε
καὶ ὑμεῖς σὺν αὐτῷ φανερωθήσεσθε ἐν δόξῃ.

Ἐκκρύψατε οὖν τὰ μέλη ὑμῶν τὰ ἐν τῇ γῆς, πορνείαν, ἀκα-
θαρσίαν, πάθος, ἐπιθυμίαν κακὴν, καὶ τὴν πλεονεξίαν, ἥτις ἐστὶν ὡς
εἰδωλολατρεία, ὅδι' ἡ ἔρχεται [ἡ] ὀργὴ τοῦ θεοῦ [ἐν] τοῖς υἱοῖς
τῆς ἀπειθείας. ἔνι οἷς καὶ ὑμεῖς περιπατήσατέ ποτε, ὅτε ἐζῆτε

2. ὑμῶν, 6. διό

1. super terram v Cypr 260, in vel super terra g, in terrain f, ter-
rena sunt Cypr 308 ἡ ζωὴ ὑμῶν ABCAGfgvs Orig 3,668^a Cypr,
ἡ (ἡ γὰρ Orig 2,818) ζωὴ ὑμῶν Orig 2,818^c 4,360^c Hilar 257 303.
ὡν ἡ ζωὴ Orig 4,92. αὕτη γε ἡ ζωὴ Orig 3,552^c κέκρυπται σὺν
τῷ (om A) χριστῷ ABCAGfgvs Orig 2,818^c 3,552^c 668^a 4,92^a 360^c
Cypr 260 308 Hilar 257, cum christo absconsa est Hilar 304

2. οἱαν ABCAGfgvs Orig 2,536^d 3,668^a 4,108^b, cum autem Cypr
Hilar 257 1023, ὅταν γὰρ Orig 4,92^a. καὶ ὅταν Orig 3,552^c ο A
BCAG^c Orig 3,552^c 668^a 4,92^a, om Orig 2,536^d 4,108^b ἡ ABC

Afvs Orig Cypr Hilar, καὶ ἡ Gg ὑμῶν B^c Orig Hilar 257, ὑμῶν
CAGfgv Cypr Hilar 1023 3. ὑμεῖς] Orig 3,668^a 4,108^b, ἡμεῖς 4,
92^a σὺν αὐτῷ φανερωθήσεσθε (-σόμεθα Orig 4,92) BCAGfg^c
Orig 3,668^a (552^c) 4,92^a 108^b Cypr 308 Hilar 1023, apparebitis cum

ipso v Cypr 260 Hilar 257, φανερωθήσεσθαι A 4. σὺν ABCAG
fgvs Iren 307 Cypr 74 Hilar 524, om Orig 1,721^b ὑμῶν AAGf
gvs Iren Cypr Hilar, om BC Orig 1,240^a 616^a 721^b 2,811^b 3,226^c
τα ABCAGfgvs Orig Cypr, om Hilar ἐν τῇ γῇ ABCAGgvs

Iren Hilar, in terram f, in terra exponentes Cypr πορνείαν AB
CGfgvs Orig 1,616^a 3,226^c Iren Cypr Hilar, add καὶ A 5. πάθος

(passionem) ABCAG^c Iren 307, vitium f, libidinem gv Hilar 524,
ἀσέλγειαν πάθος Orig 1,616^a, et Cypr 74 κακὴν ABCAfvs Orig
Iren Cypr, om Gg Hilar καὶ τὴν πλεονεξίαν (cupiditatem Cypr)

ABC Afvs Iren Cypr Hilar, πλεονεξίαν ante πάθος Gg ἥτις ἐστὶν
ABCAGfgvs Iren, quae sunt Cypr 6. ἰδωλατρία G διὰ AB
gvs Iren 307 et corr C, διὸ AGfg et pr C? ἡ ABΔ^c, om CG

ἐνι (in gv) τοῖς υἱοῖς τῆς ἀπειθείας ACAGfgvs, om B Iren

pra pr F) terram. Ἀmortui enim estis, et uita uestra abscondita est
cum Christo in deo: ὅcum Christus apparuerit, uita uestra, tunc et
(om F) uos apparebitis cum ipso in gloria. (12) ὁMortificate ergo
membra uestra quae sunt super terram, fornicationem, immunditiam,
libidinem (liuidinem), concupiscentiam malam, et auaritiam, quae est
simulacrorum seruitus, ὁpropter quae uenit ira dei super (in F al)
filios incredulitatis (diffidentiae F al). ὁin quibus et uos ambulastis

ἐν τοῦτοις· Ἐννὶ δὲ ἀπόθισθαι καὶ ὑμεῖς τὰ πάντα, ὀργήν, θνητόν, κακίαν, βλασφημίαν, αἰσχρολογίαν ἐκ τοῦ στόματος ὑμῶν, ἢ μὴ ψεύδεσθαι εἰς ἀλλήλους, ἀπεικδυσάμενσι τὸν παλαιὸν ἄνθρωπον σὺν ταῖς πράξεσιν αὐτοῦ, ¹⁰καὶ ἐνδυσάμενοι τὸν νέον, τὸν ἀνακαινούμενον εἰς ἐπίγνωσιν κατ' εἰκόνα τοῦ κτίσαντος αὐτόν, ¹¹ἔπου οὐκ ἔτι Ἑλλήν καὶ Ἰουδαῖος, περιτομὴ καὶ ἀκροβυστία, βάρβαρος, Σκύθης, δοῦλος καὶ ἐλεύθερος, ἀλλὰ τὰ πάντα καὶ ἐν πᾶσιν χριστός. ¹²ἐνδύσασθαι οὖν, ὡς ἐκλεκτοὶ Θεοῦ ἅγιοι καὶ ἡγαπημένοι, σπλάγχνα οἰκτιρμοῦ, χρησιτότητα, ταπεινοφροσύνην, πραῦτητα, μακροθυμίαν ¹⁰¹³(ἀνιχόμενοι ἀλλήλων, καὶ χαριζόμενοι ἑαυτοῖς, ἕάν τις πρὸς τινα

1. τουτοις ABCA, αὐτοις Gfgvs τα παντα ABCΔfvs Orig 1, 557f, κατα παντα G, universum vel secundum omnia g 3. απικδυσαμενοι ABCAGς, ἐκδυσάμενοι Orig 1,755^c 2,128^d 647^a 3,158^b 434^a, exspoliantes vos (om g Hil) fgv Iren 307 Hilar 439, exuti Hilar 1111. ἀπόθου Orig 2,128^c Orig 1,680^c actibus fgv Hilar 439 1111, operibus Iren, peccatis Hil 310 4. induti Hilar 1111, induentes fgv Iren 307 Hilar 439 νιον ABCAGfgvs Orig 1,755^c 2,128^d 647^a 3,158^b 434^a Hilar, add hominem Iren 5. του (αυτου του G) κτισαντος ABCAGfgvs Orig 1,681^a 755^c 2,26^c 128^d 647^a 3, 434^a Iren Hilar 1111, creatoris Hil 439 αυτον ABCAGfgvs Orig 1,755^c 3,434^a Iren 307, om Orig 1,681^a 2,26^c 128^d 647^a Hilar 6. ενι (est) ABCς, add αρσιν (masculus) και θηλυ (femina) AGfg σκυθης BCς, κυθης A, και σκυθης AGfgv 7. και prius AAGf gv, om BCς τα ΒΑGς, om AC 8. ως ABCς, ωσει AG, tanquam f, om g Θεου AAG, του Θεου BCς και ACAGfgvs, om B σπλνχνα G, per viscera g 9. οικτιρμου ACGfgv Orig 3,97^a et 793^b cod, οικτιρμων Bς Orig 3,793^b cod, και οικτιρμον A πρσντητα (πρσστ. AGς Orig) μακροθυμιαν ABCAGς Orig 3,793^b, patientiam inodestiam fg 10. post αλλήλων rasuram fere octo litterarum C

aliquando, cum uineretis in illis (illos). (13) ¹⁰Nunc autem deponite et uos (et u. dep.) omnia, iram, indignationem, malitiam, blasphemiam (blasf.), turpem sermonem de ore nestro [non procedat V], ¹¹nolite mentiri (mentire F) inuicem, expoliantes nos ueterem hominem cum actibus eius (suis), ¹²et (om F) induentes nouum, eum qui renouatur in agnitionem secundum imaginem eius qui creauit eum, ¹³ubi non est gentilis et Iudaeus, circumcisio et praeputium, barbarus et Scythia, seruus et liber, sed omnia et in omnibus Christus. (14) ¹²Induite nos ergo (om al) sicut electi dei sancti et dilecti, viscera misericordiae, benignitatem, humilitatem, modestiam, patientiam, ¹³subportantes [in] inuicem, et donantes uobis [met F] ipsis, siquis

ἔχη μορφὴν, καθὼς καὶ ὁ κύριος ἐχαρίσατο ὑμῖν, οὕτως καὶ ὑμεῖς),
 14 ἐπὶ πᾶσι δὲ τοῦτοις τὴν ἀγάπην, ἥ ἐστιν σύνδεσμος τῆς τελειώ-
 τητος. 15 καὶ ἡ εἰρήνη τοῦ χριστοῦ βραβεύειω ἐν ταῖς καρδίαις
 ὑμῶν, εἰς ἣν καὶ ἐκλήθητε ἐν ἐνὶ σώματι. καὶ εὐχάριστοι γίνεσθε
 16 (ὁ λόγος τοῦ χριστοῦ ἐνοικεῖτω ἐν ὑμῖν πλουσίως) ἐν πάσῃ σοφίᾳ
 διδάσκοντες καὶ νοθευοῦντες ἑαυτοὺς, ψαλμοῖς, ὕμνοις, ᾠδαῖς
 πνευματικαῖς, ἐν τῇ χάριτι ἁδοντες ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν τῷ θεῷ,
 17 καὶ πᾶν ὃ τι ἐὰν ποιῇτε ἐν λόγῳ ἢ ἐν ἔργῳ, πάντα ἐν ὀνόματι
 Ἰησοῦ χριστοῦ, εὐχαριστοῦντες τῷ θεῷ πατρὶ δι' αὐτοῦ.

18 Αἱ γυναῖκες, ὑποτάσσεσθε τοῖς ἀνδράσιν, ὡς ἀνῆκεν ἐν κν-10

8. ὁ τι ἂν

1. ἔχη G μορφὴν BCz et corr A, μεμψιν Δ, querelam fgv, μορ-
 φην pr A, οργην G κυριος ABAGfgv, χριστιος Cz υμιν
 ABCGfgvz, ημιν Δ ουτως ACG, οὔτως z υμεις ABCvz, add
 ποιειτε AGfg 2. πᾶσι (πᾶσιν CG) δε τουτοις ABCAGgz, haec
 autem omnia f o ABCGfgv, os A, ἥτις z τελειοτητος ABC
 vz, ενοτητος AGfg 3. η ABCΔz, om G χριστου ABCAGfgv,
 Θεου z βραβεύειω] abundet fg 4. ad quam fg, in qua gv, in
 quod g ἐνι ACAGfgvz, om B γινισθαι A, γενισθαι Δ, estote
 fgv 5. χριστου BAGfgvz, Θεου AC 6. διδουκοντες C υμνοις
 (ymnis g) BCAGfg, υμνοις A, καὶ ὕμνοις καὶ z ᾠδεις
 G 7. ἐν τη (om Aς) χαριτι (χαρρ. G) ABAGfgvz, ἐν ἡμῖν C
 ταῖς καρδίαις ABCAGfgv, τῇ καρδίᾳ z τῷ Κυρίῳ z 8. καὶ
 ABCΔz, om Gfgv ἐὰν BG, ἀν ACΔz ποιῇτε ABCΔz ποιῇται
 pr G, facietis fg 9. ἰησου χριστου ACAGg, christi iesu f, κυριου
 ἰησου Bz, Θεοῦ ποιῇτε Orig 1,764f πατρι ABC, καὶ πατρι Δ
 Gfgvz 10. αἱ γυναῖκες ABCΔz, γυναικες G ὑποτασσεσθαι G
 ἀνδρσιν ABCv, ἀνδρσιν υμῶν AGfg, ἰδίοις ἀνδράσιν z con-
 venit f, decet vel oportet g ἐν ABCΔz, ἐν τῷ G

aduersus aliquem habet quaerellam, sicut et (om al) dominus dona-
 uit uobis, ita et uos. (15) 14 Super omnia autem (om pr F al) haec ca-
 ritate[m] [autem pr F] [habentes F, habentem al?], quod est uincul-
 um perfectionis. 15 et pax Christi exultet in cordibus uestris, in qua
 et uocati estis in uno corpore, et grati estote. 16 uerbum Christi ha-
 bitet in uobis abundanter (hab.) in omni sapientia. docentes et com-
 monentes uosmet ipsos, psalmis, [et] hymnis (ymn.), [et V] canticis
 spiritalibus, in gratia cantantes in cordibus uestris deo. 17 omne quod-
 cumque facitis in uerbo aut in opere, omnia in nomine domini Iesu
 [Christi F], gratias agentes deo et patri per ipsum. (16) 18 Mulieres,
 subditae estote uiris, sicut oportet in domino. (17) 19 Viri (Viris pr

ρίω. ¹⁹οἱ ἄνδρες, ἀγαπᾶτε τὰς γυναῖκας ὑμῶν, καὶ μὴ πικραίνεσθε
 πρὸς αὐτάς. ²⁰τὰ τέκνα, ὑπακούετε τοῖς γονεῖσιν κατὰ πάντα·
 τοῦτο γὰρ εὐάρεστον ἐστὶν ἐν κυρίῳ. ²¹οἱ πατέρες, μὴ παροργίζετε
 τὰ τέκνα ὑμῶν, ἵνα μὴ ἀθυμῶσιν. ²²οἱ δοῦλοι, ὑπακούετε κατὰ
⁵πάντα τοῖς κατὰ σάρκα κυρίοις, μὴ ἐν ὀφθαλμοδοτελίᾳ ὡς ἀνθρω-
 πώρεσκοι, ἀλλ' ἐν ἀπλότητι καρδίας φοβούμενοι τὸν κύριον. ²³ὃ
 ἐὰν ποιῇτε, ἐκ ψυχῆς ἐργάζεσθε ὡς τῷ κυρίῳ καὶ οὐκ ἀνθρώποις,
²⁴εἰδότες ὅτι ἀπὸ κυρίου ἀπολήμψετε τὴν ἀνταπόδοσιν. τῆς κλη-
 ρονομίας τῷ κυρίῳ χριστῷ δουλεύετε· ²⁵ὃ γὰρ ἀδικῶν κομίζεται ὃ
¹⁰ἡδίκησεν, καὶ οὐκ ἔστιν προσωποληψία. ὁ κύριος, τὸ δίκαιον καὶ

9. κομιεῖται

1. οἱ ABCΔς, ω G ὑμῶν καὶ μὴ παραπικρυνεῖσθε corr C, v. κ.
 μὴ πικρυνεῖσθε pr C? ὑμῶν CΔGfgv, om ABς πικρυνεῖσθαι
 AG 2. per omnia fgv 3. ευαρεστον ιστιν ABCΔfv, ιστιν
 ευαρεστον Ggς ἐν ABCΔGfgv, τῷ ε παροργιζετε ACΔG,
 ιριθιζετε Bς, in iram provocare f, ad iracundiam vel indignationem g
 4. deficient f, pusillanimo fiant g δολοι G per omnia fg
 5. κατὰ σαρκὰ κυρίοις ABCΔς, κυρίοις κατὰ σαρκὰ Gfgv μὴ
 ABΔGfgvς, μὴ ὡς C ἐν οφθαλμοδοτελῆ (μοιδοτελῆ G) ABΔ
 G, ἐν οφθαλμοδοτελῆς Cς, ad oculum servientes fgv 6. ἀλλ A
 CΔGς, ἀλλὰ B κυρίον ABCΔGgv, θιόν fvs 6. 7. ο ιων (αν
 ΔG) ABCΔGfgv, Καὶ πᾶν ὅ,τι ἐὰν ε 7. faci'tis g, facientes f
 κυρίω BCΔGfgvς, add δουλευοντες A καὶ ACΔGfgvς, om B
 8. απολημψεσθαι (ἀπολήψετε ε) BΔGς, ... λημψεσθε C, λημ-
 ψεσθε A, recipietis (perc. f) fg 8. 9. κληρονομίας ὑμῶν τῷ κ.
 χρ. δουλευετε corr C, ὑμῶν om pr C? 9. τῷ (add γὰρ ε) κυρίῳ
 χριστῷ ABCΔvς, τὸν κυρίον (add ὑμῶν ιησον Gg) χριστῶν ω G
 fg γὰρ ABCΔGfgv, δὲ ε κομίζεται (-ιεται ACς et pr Δ) A
 BCΔgvς, reportavit f, κομιζεται G 10. ηδικησιν ABCΔGgvς,
 iniuriam facit f προσωποληψία (-ληψία ε) ABCΔfς, add
 πᾶρα τῷ θεῷ Ggv οἱ ABCΔς Orig 3,724^a, ω G

F), diligite (dileg.) uxores vestras (om F), et nolite amari esse ad
 illas. (18) ²⁰Filii (Fili F), oboedite parentibus per omnia: hoc enim
 placitum est in domino. (19) ²¹Patres, nolite ad indignationem (ira-
 cundiam F al) provocare filios uestros, ut non pusillo animo fiant.
 (20) ²²Servi, oboedite per omnia (p. o. om al) dominis carnalibus,
 non ad oculum servientes quasi hominibus placentes, sed in simpli-
 citate cordis timentes dominum (deum). ²³quodcumque facitis, ex
 animo operamini sicut (sicuti F) domino et non hominibus, ²⁴scien-
 tes (-tis L) quod a domino accipietis retributionem hereditatis, do-
 mino Christo servite: ²⁵qui enim iniuriam facit, recipiet id quod ini-
 que gessit, et non est personarum acceptio [apud (-d) deum F al].
 (21) ¹Domini (Dominis pr F), quod iustum est et aequum servis

τὴν ἰσοίτητα τοῖς δούλοις παρέχασθε, εἰδότες ὅτι καὶ ὑμεῖς ἔχετε κύριον ἐν οὐρανῷ.

²Τῇ προσευχῇ προσκαυτερεῖτε, γρηγοροῦντες ἐν αὐτῇ ἐν εὐχαριστίᾳ, ³προσευχόμενοι ἅμα καὶ περὶ ἡμῶν, ἵνα ὁ θεὸς ἀποδείξῃ ἡμῖν θύραν τοῦ λόγου, λαλῆσαι τὸ μυστήριον τοῦ χριστοῦ, δι' ὃν καὶ εἰς δίδεμαι, ⁴ἵνα φανερώσω αὐτὸ ὡς δεῖ με λαλῆσαι. ⁵ἐν σοφίᾳ περιπατεῖτε πρὸς τοὺς ἔξω, τὸν καιρὸν ἑξαγοραζόμενοι. ⁶ὁ λόγος ὑμῶν πάντοτε ἐν χάριτι, ἁλατι ῥτυμέντος, εἰδέναι πῶς δεῖ ὑμᾶς ἐνὶ ἐκκλήσει ἀποκρίεσθαι.

⁷Τὰ κατ' ἐμὲ πάντα γνωρίσει ὑμῖν Τυχικός ὁ ἀγγελητὸς ἀδελφὸς καὶ πιστὸς διάκονος καὶ σύνδουλος ἐν κυρίῳ, ⁸ὃν ἔπεμψα πρὸς ὑμῶν εἰς αὐτὸ τοῦτο, ἵνα γνῶτε τὰ περὶ ἡμῶν καὶ παρακαλέσῃ

5. δι' ὃ

1. τὴν ἰσοιτητῆ G, aequum fgn παρέχασθε ABAGς Orig, παρέχετε C 1. 2. ἐχετε... ουρανῷ corr C 2. ουρανῷ ABCν Orig, ουρανοῖς AGfgvς 3. τῇ (τῇ G) προσευχῇ προσκαυτερεῖτε (-ριται G) ABCAGfgvς, instate orationi Cyp 14 214 329 ἐν εὐχαριστίᾳ ABCGfgvς, om Af 4. περὶ (pro) ἡμῶν ABCAGfgvς, pro vobis g ἀνοιξή τιμῶν] sic pr corr C 5. τοῦ prius ABCς, om AG λόγου BCAGfgvς, add ἐν παρρησίᾳ A ὃν BGg, ο ACΔfgς
6. ἵνα ABCGfgvς, ἵνα καὶ A quemadmodum f, ita ut g
7. ὑμῶν ABCGfgvς, ἡμῶν A 8. conditus sit fg πῶς δεῖ ὑμᾶς (ἡμᾶς Orig) ACAGfgvς Orig 1,637^c (468^d), ὑμᾶς πῶς δεῖ B
9. ἀποκρίεσθαι] Orig 1,637^c, ἀποκρίνασθαι 1,468^d 10. καὶ A
12. in (ad vel in g) hoc ipsum fg γνῶτε τὰ περὶ ἡμῶν ABAG fg, γνῶτε τὰ περὶ ὑμῶν Cvs παρακαλέσῃ ABCGfgvς, consolentur g, παρακαλέσαι G

praestare, scientes quoniam (quod) et (om al) uos dominum habetis in caelo (caelis pr F al). (22) ²Orationi instate (instates), uigilantes in ea (in ea om pr F) in (om al) gratiarum actione, ³orantes simul et pro nobis, ut deus aperiat nobis ostium sermonis (uerbi F al) ad loquendum mysterium (mysteria L) Christi, propter quod etiam uinctus sum, ⁴ut manifestem illud (illum F al) ita ut oportet me loqui. (23) ⁵In sapientia (-tiam pr L) ambulate ad eos qui foris sunt, tempus redimentes. ⁶Sermo uester semper in gratia sale sit conditus, ut sciatis quomodo oporteat uos uni cuique respondere. (24) ⁷Quae circa me sunt omnia uobis nota faciet Tychicus (Thycicus L, Tythicus, Tychlidus) carissimus frater et fidelis minister et conseruus (om F) in domino; ⁸quem misi ad uos ad (om F) hoc ipsum, ut cognoscat (-scent pr F) quae circa uos sunt et consoletur corda uestra, ⁹cum

τὰς καρδίας ὑμῶν, ὅσιν Ὀνησίμῳ τῷ πιστῷ καὶ ἀγαπητῷ ἀδελφῷ, ὅς ἐστιν ἐξ ὑμῶν. πάντα ὑμῖν γνωρίσουσιν τὰ ὅδε.

¹⁰ Ἀσπάζεταιται ὑμᾶς Ἀρίσταρχος ὁ συναιχμάλωτός μου, καὶ Μάρκος ὁ ἀνεψιὸς Βαρνάβα, περὶ οὗ ἐλάβετε ἐντολὰς (ἐὰν ἔλθῃ πρὸς ὑμᾶς, δέξασθε αὐτόν), ¹¹ καὶ Ἰησοῦς ὁ λεγόμενος Ἰούστος, οἱ ὄντες ἐκ περιτομῆς οὗτοι μόνον συνεργοὶ εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ, οἵτινες ἐγενήθησάν μοι παρηγορία. ¹² Ἀσπάζεταιται ὑμᾶς Ἐπαφρᾶς ὁ ἐξ ὑμῶν, δοῦλος Χριστοῦ Ἰησοῦ πάντοτε ἀγωνιζόμενος ὑπὲρ ὑμῶν ἐν ταῖς προσευχαῖς, ἵνα σιῇτε τέλειοι καὶ πεπληροσφορημένοι ἐν ¹⁰ παντὶ θελήματι τοῦ Θεοῦ. ¹³ μαρτυρῶ γὰρ αὐτῷ ὅτι ἔχει πολὺν πόρον ὑπὲρ ὑμῶν καὶ τῶν ἐν Λαοδικείᾳ καὶ τῶν ἐν Ἱερὰπόλει. ¹⁴ Ἀσπάζεταιται ὑμᾶς Λουκᾶς ὁ ἰατρός ὁ ἀγαπητὸς καὶ Ἀημάς. ¹⁵ ἀσπασθε τοὺς ἐν Λαοδικείᾳ ἀδελφοὺς καὶ Νύμφην καὶ τὴν κατ' οἶ-

1. honesto f πιστῷ καὶ ἀγαπητῷ ABCε, ἀγαπητῷ καὶ πιστῷ AGfgv 2. γνωρίσουσιν BG, γνωρίσωσιν A, γνωρίουνσιν ACε, nota facient fg ὡδε ABCAε, add πραγματοποιεῖται (aguntur) Gfgv 3. aristarchus f concaptivos meos f 5. δεξασθαι AG ἰησοὺς ABCGε, ο ἰησοὺς A 6. συνεργοὶ ABCε, add μου εἰσιν AG, sunt adiutores mei fv, sunt cooperatores vel adiutores mei sunt g εἰς τὴν βασιλείαν ABCAGε, in regno gv, regni f 7. solacio fgv 8. ἰησοῦ ABCv, om AGfgε γωνιζόμενος G, sollicitus fgv ὑπὲρ ABCε, περὶ AG 9. σιῇτε ACAGε, σταθῇτε B πεπληροσφορημένοι ABCAG, πεπληρωμένοι ε 10. Θεόν ABCGγς, Χριστοῦ Af 10. 11. πολὺν πόρον (κοπόν AG, laborem) ABCAGfgv, ζῆλον πολὺν ε 11. των prius ABCAGε, pro his qui fgv ἐν] ε C των alterum ABCAGγς, pro his qui g ierapoli g 12. dilectus Iren 201, carissimus fgv ἀσπάζεταιται G 13. Νυμφᾶν ε, nympham g καὶ οἶκον ABCAε, οἰκατοίκον G, domesticam fg

Onesimo carissimo et fideli fratre, qui est ex vobis (ex nob. est). omnia quae hic aguntur (agunt F) nota facient (faciet L) vobis. (25) ¹⁰Salutat vos Aristarchus (Aristarchus F) concaptivus meus, et Marcus consobrinus (consobr.) Barnabae, de quo accepistis mandata: si venerit ad nos, excipite (suscip. F al) illum: ¹¹et Iesus qui dicitur Iustus, qui sunt ex circumcisione, hi (hii) soli sunt adiutores [mei pr F al] in (om al) regno dei, qui mihi fuerunt solacio. (26) ¹²Salutat vos Ephaphras (Ephaphr. F) qui ex vobis est, servus Christi Iesu semper sollicitus pro vobis in orationibus, ut stetis perfecti et pleni in omni voluntate dei. ¹³testimonium enim illi perhibeo (p. illi), quod habet multum laborem pro vobis et pro his qui sunt Laodiciae et qui Hierapoli (Hieropoli pr F al). (27) ¹⁴Salutat vos Lucas medicus carissimus et Demas. (28) ¹⁵Salutate fratres qui sunt Laodiciae et Nympham et quae in domo eius est ecclesiam

κον αὐτῆς ἐκκλησίαν. ¹⁶καὶ ὅταν ἀναγνωσθῇ παρ' ὑμῶν ἡ ἐπιστολή, ποιήσατε ἵνα καὶ ἐν τῇ Λαοδικέων ἐκκλησίᾳ ἀναγνωσθῇ, καὶ τὴν ἐκ Λαοδικείας ἵνα καὶ ὑμεῖς ἀναγνῶτε. ¹⁷καὶ εἴπατε Ἀρχίππῳ Βλέπε τὴν διακονίαν ἣν παρέλαβες ἐν κυρίῳ, ἵνα αὐτὴν πληροῖς.

¹⁸Ὁ ἀσπασμὸς τῇ ἐμῇ χειρὶ Παύλου. μνημονεύετέ μου τῶν σ δεσμῶν. ἡ χάρις μεθ' ὑμῶν.

ΠΡΟΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΕΙΣ Α.

Παῦλος καὶ Σιλουανὸς καὶ Τιμόθεος τῇ ἐκκλησίᾳ Θεσσαλονικέων

1. αὐτῆς B, αὐτοῦ AGς, eius fgv, αὐτῶν AC ἡ ἐπιστολὴ ACΔ Ggvς, epistolam haec f, om B 2. τῇ ABCΔς, τῶν G λαοδικαίων ACG 3. ἐκ (ἐν G) λαοδικίας (-καιας C) ABCAGς, in laodocia vel -ae g, laodiciana f ἵνα καὶ ABCς, καὶ ἵνα Gg, ἵνα Δf βλεῖται G 5. 6. μου τῶν δεσμῶν ABCAGς, vinculoꝝ meoꝝ f 6. ἡ om G ὑμῶν ABCGg, add αμην Δφος πρὸς κολασσαεῖς BC et add ἀπο ρωμῆς A, πρὸς κολοσσαεῖς Δ, ad colossenses explicit f, ἐτελεσθῇ πρὸς κολοσσαεῖς ὑρχεῖται πρὸς Θεσσαλονικαίους ἢ πρώτη ἐπιστολὴ Gg, Πρὸς Κολοσσαεῖς ἐγράφη ἀπὸ Ῥώμης διὰ Τυχικοῦ καὶ Ὀνησίμου ς. sequitur ad Philippenses Δf πρὸς Θεσσαλονικεῖς α ABA, πρὸς Θεσσαλονικαίους G, incipit ad thessalonicenses prima missa a roma f, Παύλου τοῦ ἀποστόλου ἡ πρὸς Θεσσαλονικεῖς ἐπιστολὴ πρώτη ς. τῆς πρὸς Θεσσαλονικεῖς προτέρως ἐπιστολῆς ad 4,13ss Orig 1,437^a. ἐν τῇ πρὸς Θ. προτέρῳ ad 4,13ss Orig 1,436f, ad 2,14ss 3,464^d, ad 4,15ss 1,590^a. ἐν τῇ προτέρῳ τῆς πρὸς Θεσσ. ἐπιστολῆς ad 2,14ss Orig 1,22^b. ἐν δὲ τῇ πρὸς Θεσσ. ad 4,15ss Orig 4,342^c 7. σιλουανὸς ABγς Orig 3, 615^e, σιλβανὸς AGf

(-sia L). (29) ¹⁶Et cum lecta fuerit apud uos epistula, facite ut et in Laodicensium (Laud. L, -dicens. al) ecclesia legatur, et eam quae [est V] Laodicensium (Laud. L, -dicens. al) est nos legatis (est ad uos legatur F) [in domino]. (30) ¹⁷Et dicite Archippo (Arcippo) Vide ministerium quod accepisti in domino, ut illud (illum) impleas (impleas F). (31) ¹⁸Salutatio mea manu Pauli. memores estote uinculorum meorum. gratia [domini nostri F] uobiscum, amen.

Exp. ad Colossenses. [inc. ad Laodicenses — Exp. ad Laodicenses F al] inc. ad Timotheum I (Incipit epist. I ad Timotheum). (sequitur ad Thessalonicenses prima in L.)

AD THESSALONICENSES.

Paulus et Siluanus et Timotheus ecclesiae Thessalonicensium

ἐν θεῷ πατρὶ καὶ κυρίῳ Ἰησοῦ χριστῷ, χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη
[ἀπὸ θεοῦ πατρὸς ἡμῶν καὶ κυρίου Ἰησοῦ χριστοῦ].

²Εὐχαριστοῦμεν τῷ θεῷ πάντοτε περὶ πάντων ὑμῶν μνείαν
ποιούμενοι ἐπὶ τῶν προσευχῶν ὑμῶν, ³ἀδιαλείπτως μνημονεύοντες
⁵ὑμῶν τοῦ ἔργου τῆς πίστεως καὶ τοῦ κόπου τῆς ἀγάπης καὶ τῆς
ὑπομονῆς τῆς ἐλπίδος τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ χριστοῦ ἐμπροσθεν
τοῦ θεοῦ καὶ πατρὸς ἡμῶν, ⁴ἐλδότες, ἀδελφοὶ ἡγαπημένοι ὑπὸ θεοῦ,
τὴν ἐκλογὴν ὑμῶν, ⁵ὅτι τὸ εὐαγγέλιον ὑμῶν οὐκ ἐγενήθη πρὸς ὑμᾶς
ἐν λόγῳ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐν δυνάμει καὶ ἐν πνεύματι ἁγίῳ καὶ ἐν
¹⁰πληροφορίᾳ πολλῇ, καθὼς οἴδατε οἷοι ἐγενήθημεν ἐν ὑμῖν δι' ὑμᾶς,
⁶καὶ ὑμεῖς μιμηταὶ ἡμῶν ἐγενήθητε καὶ τοῦ κυρίου, διζήμενοι τὸν
λόγον ἐν θλίψει πολλῇ μετὰ χαρᾶς πνεύματος ἁγίου, ἵστε γινέ-

1. καὶ κυρίῳ ἰησοῦ χριστῷ BAGfgvs, ἡμῶν καὶ κυρίου ἰησοῦ χρι-
στου A 2. ἀπο θεοῦ πατρός ἡμῶν (ἡμ. om A, π. ἡμ. om f)
καὶ κυρίου ἰησοῦ χριστοῦ AΔfvs, om BGg 3. τῷ θεῷ ABCAG
gvs, om f περὶ] add παρὶ C ὑμῶν μνείαν ABΔv, ὑμῶν μνίαν
υμῶν Gfgvs, μνείαν υμῶν C 4. ποιοῦμενοι ABΔGgvs et pr corr
C, ποιοῦμενος f et pr C in orationibus fgv ἡμῶν BCAGfgvs,
υμῶν A 5. υμῶν ABCs, post πίστεως AGfgv του ἔργου AB
CΔfvs, το ἔργον Gg του κοπου ABCs, τον κοπον ΔGfg
5. 6. τῆς υπομονῆς ABCvs, τὴν ὑπομονὴν ΔGg 6. τῆς ἐλπίδος
BCAGfgvs, om A 7. ὑπο BAGs, ὑπο του AC 8. ἡμῶν AB
ΔGfgvs, του θεοῦ C 8. 9. ἐγενήθη... μόνον] sic corr C
8. πρὸς ACAG, apud fg, ad gv, εἰς Bs . 9. μόνον ΔBCGfgvs,
μονῷ A ἐν πνεύματι ABCΔGgvs, spiritu f ἐν ultimum ACΔ
Gfgvs, om B 10. ἐν BAGfgvs, om AC δι'] inter vel propter g
11. κυρίου BCAGfgvs, θεοῦ A recipientes fg 12. χαρᾶς AC
ΔGfgvs, add καὶ B

(Thessallon. F, Thesalon.) in deo patre et domino [nostro V al]
Iesu Christo. gratia vobis, et pax [a deo patre nostro et domino Iesu
Christo F al]. ²gratias agimus deo semper pro omnibus vobis memo-
riam [uestri om al] facientes in orationibus nostris ³sine intermissione,
memores operis fidei uestrae et laboris et caritatis et sustinentiae
spei domini nostri Iesu Christi ante deum et patrem nostrum. (2)
⁴Scientes, fratres dilecti a deo, electionem uestram, ⁵quia euangelium
nostrum non fuit ad uos in sermone tantum, sed in uirtute (-tem F)
et in spiritu sancto et in plenitudine multa, sicut scitis quales fue-
rimus in (om L) uobis propter uos. ⁶et uos imitatores nostri facti
estis et (om al) domini, excipientes uerbum in tribulatione (-nem F)
multa cum gaudio spiritus sancti, ⁷ita ut facti sitis forma omnibus

σθαι ὑμᾶς τύπον πᾶσιν τοῖς πιστεύουσιν ἐν τῇ Μακεδονίᾳ καὶ ἐν τῇ Ἀχαΐᾳ. ⁸Ἄφ' ὑμῶν γὰρ ἐξήχρηται ὁ λόγος τοῦ κυρίου οὐ μόνον ἐν τῇ Μακεδονίᾳ καὶ ἐν τῇ Ἀχαΐᾳ, ἀλλ' ἐν παντὶ τόπῳ ἡ πίστις ὑμῶν ἡ πρὸς τὸν Θεὸν ἐξεληλύθει, ὥστε μὴ χρεῖαν ἔχειν ἡμᾶς λαλεῖν τι. ⁹Αὐτοὶ γὰρ περὶ ὑμῶν ἀπαγγέλλουσιν, ὅποιαν εἴσοδον ἔσχο- ⁵μεν πρὸς ὑμᾶς, καὶ πῶς ἐπιστρέψατε πρὸς τὸν Θεὸν ἀπὸ τῶν εἰδώλων, δουλεύειν Θεῷ ζῶντι καὶ ἀληθινῷ ¹⁰καὶ ἀναμένειν τὸν υἱὸν αὐτοῦ ἐκ τῶν οὐρανῶν, ὃν ἡγείρεν ἐκ τῶν νεκρῶν, Ἰησοῦν τὸν ῥυόμενον ἡμᾶς ἀπὸ τῆς ὀργῆς τῆς ἐρχομένης.

¹Αὐτοὶ γὰρ οἶδτε, ἀδελφοί, τὴν εἴσοδον ὑμῶν τὴν πρὸς ὑμᾶς, ¹⁰ὅτι οὐ κινή γέγονεν, ²ἀλλὰ προπαθόντες καὶ ὑβρισθέντες καθ' ὅς οἶδατε ἐν Φιλίπποις, ἐπαρρησιασάμεθα ἐν τῷ Θεῷ ὑμῶν λαλῆσαι πρὸς ὑμᾶς τὸ εὐαγγέλιον τοῦ Θεοῦ ἐν πολλῷ ἀγῶνι. ³Ἡ γὰρ παράκλησις ὑμῶν οὐκ ἐκ πλάνης οὐδὲ ἐξ ἀκαθαρσίας οὐδὲ ἐν δόλῳ,

1. τύπους

1. τυπον ΒΔψ, τυπους ΑCGgς πασι Cς και εν ABCAGfgv, καὶ ς 2. χαια C 2. 3. ἀφ' ὑμῶν... ἀχαΐα om A 3. και εν τη CAGfgv, και Bς αλλ ABCAGfgv, ἀλλὰ καὶ ς 4. ὑμῶν] ημων A ἔχιν ημιας ABCAGfg, ἡμᾶς ἔχιν ς λαλεῖν AB AGfgvς, παλιν C 5. ημων ABCAGfgς, vobis f ἀπαγγελοῦσιν G ἔσχομεν ABCAGfgv, ἔχομεν ς 6. ἐπιστρέψαται G ἀπο ABCAGgς, de f 8. ἐκ τῶν alterum BAG, ἐκ ACς, a fy 8. 9. τὸν ρυόμενον ABCAGς, erepturum g, qui eripiet f 9. ἀπο ACAGfgvς, ικ B ventura fg 10. τὴν πρὸς ABCAς, πρὸς Gfg 11. ἀλλὰ ABCAGgς, add καὶ fς 12. ἐπαρρησιασάμεθα G τῷ (om A) Θεῷ ABCAGgς, domino fv loqui fv, loquendi g 14. οὐδὲ εν ABCAG, οὔτε ἐν ς

credentibus in Macedonia (Mached. F) et in Achaia. ⁸a vobis enim diffamatus est sermo domini non solum in Macedonia (Machedoniam F) et in Achaia (et in Ach. om al), sed in omni loco fides uestra quae est ad deum profecta est, ita ut non sit nobis necesse quicquam loqui: ⁹ipsi enim de nobis adnuntiant, qualem introitum habuerimus ad uos, et quomodo conuersi estis (sitis) ad deum a simulacris, seruire deo uiuo et uero (uero et uiuo) ¹⁰et expectare (exsp.) filium eius de caelis, quem suscitauit ex mortuis, lesum, qui eripuit nos ab ira uentura. (3) ¹Nam ipsi scitis, fratres, introitum nostrum ad uos, quia non inanis fuit, ²sed ante passi (om al) [multa] et contumeliis (-lis, -lia) affecti, sicut scitis, in (om al) Philippis, fiduciam habuimus (abuim.) in deo (domino F) nostro loqui ad nos euangelium dei in multa sollicitudine. (4) ³Exortatio enim nostra non de errore neque de (om al) inmunditia neque in dolo, ⁴sed sicut probati su-

⁴ἀλλὰ καθὼς δεδοκιμάσμεθα ὑπὸ τοῦ Θεοῦ πιστευθῆναι τὸ εὐαγγέλιον, οὕτως λαλοῦμεν, οὐχ ὡς ἀνθρώποις ἀρέσκοντες, ἀλλὰ [τιῷ] Θεῷ τιμῇ δοκιμάζοντι τὰς καρδίας ἡμῶν. ⁵οὔτε γάρ ποτε ἐν λόγῳ κολακίας ἐγενήθημεν, καθὼς οἴδατε, οὔτε ἐν προσφάσει πλεονεξίας (Θεὸς μάρτυς), ⁶οὔτε ζητοῦντες ἐξ ἀνθρώπων δόξαν, οὔτε ἀφ' ἑμῶν οὔτε ἀπ' ἄλλων, δυνάμενοι ἐν βάρει εἶναι ὡς χριστοῦ ἀπόστολοι, ἡ ἀλλ' ἐγενήθημεν νήπιοι ἐν μέσῳ ὑμῶν, ὡς ἐὰν τροφὸς θάλπη τὰ ἐαυτῆς τέκνα, ⁷οὕτως ὁμιροῦμενοι ὑμῶν εὐδοκοῦμεν μεταδοῦναι ὑμῖν οὐ μόνον τὸ εὐαγγέλιον τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ καὶ τὰς ἐαυτῶν ψυχάς, διότι ἀγαπητοὶ ἡμῖν ἐγενήθητε. ⁸μνημονεύετε γάρ, ἀδελφοί, τὸν κόπον ἡμῶν καὶ τὸν μόχθον· νυκτὸς καὶ ἡμέρας ἐργαζόμενοι, πρὸς τὸ μὴ ἐπιβαρῆσθαι τινα ὑμῶν, ἐκηρύξαμεν εἰς ὑμᾶς τὸ εὐαγγέλιον τοῦ Θεοῦ. ⁹ὑμεῖς μάρτυρες καὶ ὁ Θεός, ὡς ὁσίως καὶ δι-

1. δεδοκιμασμεθα *ABCΔfgvs*, δεδοκιμασμενοι *G* 2. οὕτως *AC G*, οὕτω *ς* τω *AGς*, om *BCA* 3. θειω *ABCΔGvs*, add et *f* 4. fuimus *fg* in occasionem *f* 5. θειος *ABCΔς*, ο θειος *G* ἐξ *ABCΔGς*, et *f*, ab *gv* υμων *BCAGfgvs*, ημων *A* 6. ap *ABCΔς*, απο *G* post αλλων quattuor fere litteras deletas *C* honeri vel honori *g* 7. αλλ *ACAGς* *Orig* 3,724^c, αλλα *B* νηπιοι *BCAGfgv* *Orig* 3,662^b, ηπιοι *Aς* *Orig* 3,724^c ἐμμεσω *AC* ταν *BCAG* *Orig* 3,724^c, αν *Aς* *Orig* 3,609^b 658^d θάλπη] *Orig* 3,609^b 724^c, θάλπονσα *Orig* 3,658^d (662^b) 8. ομιρομενοι *ABC ΔG*, ἱμιροῦμενοι *ς*, desiderantes *fv*, eramus desiderantes *g* ηυδοκουμεν *B* 9. verum etiam et *f* 10. quoniam vel propter quod *g* ἐγενηθητε *ABCΔG*, γιγίνησθε *ς* 11. νυκτος *ABAGf gv*, add γὰρ *ς* 12. κηρυξαμεν *G* εἰς υμας *ABAGς*, in vobis *fv*, inter vos *g* 13. μαρτυρες *ABς*, add εσται *ΔGfg* ὡς] sic *pr G*, πως *corr G*

mus a deo ut crederetur nobis euangelium, ita loquimur, non quasi hominibus placentes (-te), sed deo qui probat corda nostra. (5) ⁵Neque enim aliquando fuimus (f. a.) in sermone adulationis (adol., adulationis F), sicut scitis, neque (nec F) in occasione (-nem) auaritiæ, deus testis est, ⁶nec quaerentes ab hominibus gloriam, neque a vobis neque ab aliis, cum possimus (possumus F) oneri (in gratia *pr F al*) esse ut Christi apostoli, ⁷sed facti sumus paruuli in medio uestrum, tamquam si nutrix foueat filios suos, ita desiderantes (-te) vos cupide volebamus tradere vobis (cupimus communicare vobiscum *F al*) non solum euangelium dei, sed etiam animas nostras, quoniam carissimi nobis (nos) facti estis. (6) ⁹Memores enim estis, fratres, laborem nostrum et fatigationem (laboris nostri et -nis): nocte et (ac *L*) die operantes, nequem uestrum grauaremus, praedicauimus (-bimus) in (om *L*) nobis euangelium dei. ¹⁰uos testes (testis

καίως καὶ ἀμέμπτως ὑμῖν τοῖς πιστεύουσιν ἐγενήθημεν, ¹¹καθ' ὅσον οἴδατε, ὥς ἑνα ἕκαστον ὑμῶν ὡς πατὴρ τέκνα ἑαυτοῦ παρακαλοῦν-
τες ὑμᾶς καὶ παραμυθούμενοι ¹²καὶ μαρτυρούμενοι εἰς τὸ περιπα-
τεῖν ὑμᾶς ἀξίως τοῦ Θεοῦ τοῦ καλοῦντος ὑμᾶς εἰς τὴν ἑαυτοῦ
βασιλείαν καὶ δόξαν.

¹³Καὶ διὰ τοῦτο καὶ ἡμεῖς εὐχαριστοῦμεν τῷ Θεῷ ἀδιαλείπτως,
ὅτι παραλαβόντες λόγον ἀκοῆς παρ' ἡμῶν τοῦ Θεοῦ ἐδέξασθε οὐ
λόγον ἀνθρώπων ἀλλὰ καθὼς ἔστιν ἀληθῶς λόγον Θεοῦ, ὃς καὶ
ἐνεργεῖται ἐν ὑμῖν τοῖς πιστεύουσιν. ¹⁴ἡμεῖς γὰρ μνηταὶ ἐγενή-
θητε, ἀδελφοί, τῶν ἐκκλησιῶν τοῦ Θεοῦ τῶν ο' ὧν ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ ¹⁵
ἐν χριστῷ Ἰησοῦ, ὅτι τὰ αὐτὰ ἐπάθετε καὶ ὑμεῖς ὑπὸ τῶν ἰδίων
συμφυλετῶν, καθὼς καὶ αὐτοὶ ὑπὸ τῶν Ἰουδαίων ¹⁶τῶν καὶ τὸν
κύριον ἀποκτείναντων Ἰησοῦν καὶ τοὺς προφήτας, καὶ ἡμᾶς ἐκδιω-

11. ταῦτα

1. πιστευουσιν *ABΔGgς*, credidistis *fv* 2. πως *G* ἕκαστον
rec A, *ν* in *littera* 3. καὶ μαρτυροῦμενοι *BΔGfgς*, *om A*
περιπατεῖν *ABΔG*, περιπατήσαι *ς* 4. καλοῦντος *BΔGfgς*, καλε-
σαντος *Av* 6. καὶ *prius AB*, *om AGfgς* 7. accipientes vel
accepistis *g*, add *αφ' υμῶν corr Gg sed deletum* verbum audi-
tum *f* 8. ἐστιν ἀληθῶς (*verum f*) *AGfgς*, ἀληθῶς ἐστιν *B*
qui gv, quod *fg* καὶ *ABΔGgς*, *om fv* 9. πιστευουσιν *ABΔGg*
vs, credidistis *fv* γὰρ *ABΔGfgς* *Orig 1,22^c*, δὲ *Orig 3,464^d*
10. ἀδελφοί *Orig 3,464^d*, *om 1,22^c* 11. ταῦτα (*τα αὐτα BG Or*)
ἐπάθετε καὶ ὑμεῖς *ABΔGfgς* *Orig 3,464^d*, καὶ ὑμεῖς τὰ αὐτὰ ἐπά-
θετε *Orig 1,22^c* ὑπο *ABς* *Orig*, ἀπο *AG* *propriis g*, vestris
fg 12. συμφυλετῶν *G* αὐτοῖς *G* ὑπο *ABΔς* *Orig*, ἀπο *G*
καὶ τὸν *ABΔGgς* *Orig*, ipsum *f* 13. occidentibus *g* ἡσοῦν
ABΔGfgς *Orig 3,464^d*, *om Orig 1,22^c* τοὺς *ABΔGfgς* *Orig*,
τοὺς ἰδίους *ς* ἐδιώξαντων *G*, persequentibus *g*

L al) estis et deus (et d. estis), quam sancte (sanctae *F*) et iuste et
sine quaerella vobis qui credidistis fuimus, ¹¹sicut scitis qualiter unum
quemque uestrum tamquam pater filios suos depræcantes vobis et conso-
lantes ¹²testificati sumus ut ambularetis digne deo qui vocavit vobis in
suum regnum et gloriam. ¹³ideo et nos gratias agimus deo sine intermis-
sione (-missione), quoniam cum accepissetis a nobis verbum auditus dei,
accepistis (accip.) non ut verbum hominum, sed sicut est vere (*om al*)
verbum dei, qui operatur in vobis qui credidistis (creditis). (7) ¹⁴Vos
enim imitatores facti estis, fratres, ecclesiarum dei quae sunt in lu-
daea (Iudea) in Christo Iesu, quia eadem passi estis et vos a con-
tribulibus uestris, sicut et ipsi a Iudaeis (a Iudeis *post* et vos *al*), ¹⁵qui
et dominum occiderunt Iesum et prophetas, et nos persecuti sunt, et

ξάντων, καὶ θεῶ μὴ ἀρεσκόντων καὶ πᾶσιν ἀνθρώποις ἐναντίων,
¹⁶κωλύόντων ἡμῶς τοῖς ἔθνεσιν λαλῆσαι ἵνα σωθῶσιν, εἰς τὸ ἀνα-
 πληρῶσαι αὐτῶν τὰς ἁμαρτίας πάντοτε. ἔφθακεν δὲ ἐπ' αὐτοὺς ἡ
 ὀργὴ εἰς τέλος.

³ ¹⁷Ἡμεῖς δέ, ἀδελφοί, ἀπορρητισθέντες ἀφ' ὑμῶν πρὸς καιρὸν
 ὥρας προσώπῳ οὐ καρδίᾳ, περισσοτέρως ἐσπουδάσαμεν τὸ πρό-
 σωπον ὑμῶν ἰδεῖν ἐν πολλῇ ἐπιθυμίᾳ, ¹⁸διότι ἡτέλησαμεν ἐλθεῖν
 πρὸς ὑμᾶς, ἐγὼ μὲν Παῦλος καὶ ἄπαξ καὶ δὲς, καὶ ἐνέκοψεν ἡμᾶς
 ὁ σατανᾶς. ¹⁹αἱ γὰρ ἡμῶν ἐλπίς ἡ χαρὰ ἡ στέφανος κωχῆσεως,
²⁰ἡ οὐχὶ καὶ ἡμεῖς, ἔμπροσθεν τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ ἐν τῇ αὐτοῦ
 παρουσίᾳ; ²⁰ἡμεῖς γάρ ἐστε ἡ δόξα ἡμῶν καὶ ἡ χαρὰ. ¹Διὸ μηκέτι
 στέγοντες εὐδοκῆσαμεν καταλειφθῆναι ἐν Ἀθήναις μόνοι, ²καὶ ἐπέμ-
 ψαμεν Τιμόθεον, τὸν ἀδελφὸν ἡμῶν καὶ συνεργὸν τοῦ θεοῦ ἐν

3. ἔφθασιν 13. καὶ διάκονον τοῦ θεοῦ

1. ἀρεσκόντων *ABΔγς* Orig, ἀρεσάντων *Gf* ἐναντίων *ABGfgς*
 Orig 1,22^c 3,464^d, ἐναντίον *A* 2. σωθῶσιν *ABΔς* Orig 1,22^c,
 σωθήσονται *G* εἰς τὸ ἀναπληρῶσαι *ABΔGγς*, ut complean-
 tur *f* 3. τὰς ἁμαρτίας *om B* ἐφθακε *B*, ἐφθανεν *A*, ἐφθα-
 σεν *AGς* Orig 2,541^d 3,792^b, praevenit *fgv* δὲ *om* Orig 2,541^d
 3. 4. ἐπ' αὐτοὺς ἡ ὀργή (add τοῦ θεοῦ *AGfg*) *AAGfgς* Orig 2,541^d,
 ἡ ὀργὴ ἐπ' αὐτοὺς *B* Orig 3,792^b 4. in (usque ad *f*) finem *fg*
 5. ἀδελφοί *G* desolatio *f* 6. ἐσπουδάσαμεν *G* 7. διότι *ABΔG*
fgv, διὸ *gs* 8. πρὸς ἡμᾶς *pr A* ἐνέκοψεν *ABΔς*, ἀνέκοψεν *G*
 9. κωχῆσεως *BAGfgς*, ἀγαλλιασεως *A* 10. ἰησοῦ *ABΔfς*, add
 χριστοῦ *Gγς* 11. διὸ *AAGfgς*, διότι *B* 12. εὐδοκῆσαμεν
AAGς, ηὐδοκ. *B* 13. συνεργον *BAf*, διάκονον *Avς*, διάκονον
 καὶ συνεργον *Gg* τοῦ θεοῦ *AAGfg*, τοῦ θεοῦ καὶ συνεργὸν ἡμῶν
 5, *om B*

deo non placent et omnibus hominibus aduersantur, ¹⁶prohibentes nos
 gentibus loqui ut saluae fiant, ut impleant peccata sua semper. prae-
 uenit (peru. *L*) enim (autem) ira dei super (semper) illos usque in
 finem. (8) ¹⁷Nos autem, fratres, desolati a uobis ad tempus horae
 (hore *F*, orae), aspectu (-ctum), non corde, abundantius festinauimus
 faciem uestram uidere cum multo desiderio, ¹⁸quoniam uoluimus ne-
 nire ad uos, ego quidem Paulus et semel et iterum, sed impediuit
 (inp.) nos satanas. ¹⁹quae est enim nostra spes (sp. n.) aut gaudium
 aut corona (-nam *F*) gloriae? nonne uos ante dominum nostrum
 Iesum [Christum *pr F*] estis in aduentum (aduentu) eius? ²⁰uos
 enim estis gloria nostra et gaudium. (9) ¹Propter quod non (*om al*)
 sustinentes amplius, placuit nobis remanere Athenis solis, ²et misimus
 Timotheum fratrem nostrum et ministrum dei (domini *F*) in euan-

τῷ εὐαγγελίῳ τοῦ χριστοῦ, εἰς τὸ στηριξάι ὑμᾶς καὶ παρακαλέσαι ὑπὲρ τῆς πίστεως ὑμῶν ἵνα μὴδὲν ἀσπένδῃ ἐν ταῖς θλίψεσιν ταύταις· αὐτοὶ γὰρ οἶδατε ὅτι εἰς τοῦτο κείμεθα· ⁴καὶ γὰρ ὅτι πρὸς ὑμᾶς ἤμην, προελεγόμεν ὑμῖν ὅτι μέλλομεν θλίβεσθαι, καθὼς καὶ ἐγένετο καὶ οἶδατε. ⁵διὰ τοῦτο ἀγῶ μὴκέτι σιγῶν ἔπεμψα εἰς τὸ γνῶναι τὴν πίστιν ὑμῶν, μὴ πως ἐπειράσιν ὑμᾶς ὁ πειράζων καὶ εἰς κερὸν γένηται ὁ κόπος ὑμῶν. ὅρτι δὲ ἐλθόντος Τιμοθέου πρὸς ὑμᾶς ἀφ' ὑμῶν καὶ εὐαγγελισαμένου ἡμῖν τὴν πίστιν καὶ τὴν ἀγάπην ὑμῶν, καὶ ὅτι ἔχετε μνησίαν ὑμῶν ἀγαθὴν πάντοτε ἐπιποθοῦντες ἡμᾶς ἰδεῖν καθάπερ καὶ ἡμεῖς ὑμᾶς, ⁷διὰ τοῦτο παρεκλήθημεν, ἀδελφοί, ἐφ' ὑμῖν ἐπὶ πάσῃ τῇ ἀνάγκῃ καὶ θλίψει ὑμῶν διὰ τῆς ὑμῶν πίστεως, ⁸ὅτι νῦν ζῶμεν ἐν ὑμῖς στήκητε ἐν

1. παρακαλεσαι ABAGsgv, add ὑμᾶς ε 2. υπερ ABAG, περὶ ε, pro sgv το ΑΔ, τω Βε, ινα G μὴδενασπενδῃ ΒΔ, μὴδὲν σπένδῃ ε, μὴδενασπενδῃ Α, μὴδεν ασι ενεσθαι (id est μὴδὲν σπένδῃ) G, nemo moveatur ff et add vel terreatur g, ne moveatur f 4. essemus gv, fuimus f προελεγόμεν ABvς, praedicavimus sg, προσελεγόμεν Δ ὅτι μέλλομεν θλίβεσθαι ABAGς, passuros nos tribulationem f 4. 5. καθως και ABΔvς, καθως Gfg 6. πιστιν υμων AAGsgvς, υμων πιστιν B 7. εις καινον G, inanis sgv veniente sgv mattheo pr g, timotheo corr g 8. bene (om fv) annuntiante sgv ἡμιν BΔGsgvς, τμιν Α 9. εχετε μνησιαν ημων ABς, μνησιαν εχεται ημων ΔGg, memoriam nostri habetis fv 10. υμεις ABAGς, et vos f παρεκλήθημεν BΔGς, παραεκλήθημεθα Α 11. in vobis sgv επι (εν Ggvς) παση τη αναγκη και θλιψει (θλ. και αν. ε) ABAGvς, per omnem necessitatem et tribulationem f 12. ημων δια της υμων πιστειως BΔGsgς, υμων και δια της πιστειως υμων Α στήκητε BΔGς, στήκειτε Α, statis gv, steteritis f

gelio Christi, ad confortandos (confirmandos L) uos et exhortandos (exort.) pro fide uestra, ³ut nemo moueatur in tribulationibus istis: ipsi (ipse) enim scitis quod in hoc positi sumus: ⁴nam et cum apud (-d) uos essemus, praedicebamus uobis passuros nos tribulationes, sicut et factum est et scitis. (10) ⁵Propterea et ego amplius non sustinens misi ad cognoscendam fidem uestram, ne forte temptauerit uos is (his F) qui temptat, et inanis fiat labor noster. (11) ⁶Nunc autem ueniente Timotheo ad nos a uobis et adnuntiante nobis fidem et caritatem uestram, et quia memoriam nostri habetis bonam semper desiderantes nos uidere sicut [et L] nos quoque uos, ⁷ideo consolati sumus, fratres, in uobis in omni necessitate et tribulatione (t. et n.) nostra per uestram fidem (f. u. F at), ⁸quoniam nunc uiuimus, si

κυρίου. ⁹τίνα γὰρ εὐχαριστίαν δυνάμεθα τῷ θεῷ ἀνταποδοῦναι
περὶ ὑμῶν ἐπὶ πάσῃ τῇ χαρᾷ ἣν χαίρομεν δι' ὑμᾶς ἔμπροσθεν τοῦ
θεοῦ ἡμῶν, ¹⁰νυκτὶς καὶ ἡμέρας ὑπερεκπερισσοῦ δεόμενοι εἰς τὸ
ἰδεῖν ὑμῶν τὸ πρόσωπον καὶ καταρτίσαι τὰ ὑστερήματα τῆς πίστεως
⁵ ὑμῶν; ¹¹αὐτὸς δὲ ὁ θεὸς καὶ πατὴρ ἡμῶν καὶ ὁ κύριος ἡμῶν Ἰη-
σοῦς κατευθύνει τὴν ὁδὸν ὑμῶν πρὸς ὑμᾶς· ¹²ὑμᾶς δὲ ὁ κύριος
πλεονάσαι καὶ περισσεύσαι τῇ ἀγάπῃ εἰς ἀλλήλους καὶ εἰς πάντα,
καθάπερ καὶ ἡμεῖς εἰς ὑμᾶς, ¹³εἰς τὸ σιγηθεῖν ὑμῶν τὰς καρδίας
ἀμείμπτους ἐν ἀγιοσύνῃ ἔμπροσθεν τοῦ θεοῦ καὶ πατρὸς ἡμῶν ἐν
¹⁰ τῇ παρουσίᾳ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ μετὰ πάντων τῶν ἁγίων ἀν-
τοῦ. [ἀμήν.]

¹Λοιπὸν οὖν, ἀδελφοί, ἔρωτῶμεν ὑμᾶς καὶ παρακαλοῦμεν ἐν
κυρίῳ Ἰησοῦ, ἵνα καθὼς παρελάβετε παρ' ἡμῶν τὸ πῶς δεῖ ὑμᾶς

1. θεῷ ABφς, κυρίῳ AGg 2. pro (de vel pro g) vobis fgv
ἣν] quo fν, quod g χαίρομεν (χερ. G) ABGfgvς, εχαιρομεν A
δι υμιας ABAGfgvς, pro vobis g 3. υπερεκπερισσου ABAGfς,
super abundantius g 3. 4. ut videamus fν, in videndo g 4. sup-
plendo g 5. ιησους ABA, add χριστος Gfgς 6. κυριος BA
vς, κυριος ιησους Gfg, θιος A 7. πλεονασσε και περισσευσαι G
τη αγαπη ABA, της αγαπης G, caritatem g, in caritate f 8. ad
vos vel in vobis g εις το σιγηται G υμων τας καρδιας A
BAς, τας κ. υμων Gfgv 9. αμειμπτους AAGς, αμειμπτως B
αγιοσυνη (αγιοσ. G) BAGfgvς, δικαιοσυνη A 9. 10. in adven-
tum fν 10. ιησου AB, add χριστου AGfgvς 11. αμην AAf,
om BGgς 12. λοιπον ABAG, το λοιπον ς et corr B ουν AA
Gfgvς et corr B, om v et pr B εν BAGς, εν τω A 13. ινα
BAGfgv, om Aς το πως ABAς, οπως G

uos statis in domino. (12) ⁹Quam enim gratiarum actionem possumus deo retribuere (r. d.) pro vobis in omni gaudio (gaudeo) quo gaudemus propter vos ante deum nostrum, ¹⁰nocte et (ac L) die abundanti-
us orantes ut videamus faciem vestram et compleamus ea quae desunt (sunt) fidei uestrae? ¹¹Ipse autem deus et pater noster et dominus Iesus Christus (om al) dirigat viam nostram ad vos: ¹²nos autem dominus multiplicet (-cat F) et abundare (hab.) faciat caritatem [vestram] in inuicem et in omnes, quem admodum et nos in vobis, ¹³ad confirmanda corda vestra sine quaerella in sanctitate ante deum et patrem nostrum in aduentum domini nostri Iesu Christi (om al) cum omnibus sanctis eius. [amen. om pr F al] (13) ¹De cetero ergo (om al), fratres, rogamus vos et obsecramus in domino Iesu, ut quem admodum accepistis (accip.) a nobis quomodo vos

περιπατεῖν καὶ ἀρέσκειν θεῷ, καθὼς καὶ περιπατεῖτε, ἵνα περισσεύητε μᾶλλον. ²οἴδατε γὰρ τίνες παραγγελίας ἐδώκαμεν ὑμῖν διὰ τοῦ κυρίου Ἰησοῦ. ³τοῦτο γὰρ ἐστίν [τὸ] θέλημα τοῦ θεοῦ, ὁ ἁγιασμὸς ὑμῶν, ἀπέχεσθαι ὑμᾶς ἀπὸ τῆς πορνείας, ⁴ἐλθέναι ἕκαστον ὑμῶν τὸ ἑαυτοῦ σκεῦος κτασθαι ἐν ἁγιασμῷ καὶ τιμῇ, ⁵μὴ ἐν πάθει ἐπιθυμίας καθάπερ καὶ τὰ ἔθνη τὰ μὴ εἰδότες τὸν θεόν, ⁶τὸ μὴ ὑπερβαίνειν καὶ πλεονεκεῖν ἐν τῷ πράγματι τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, διότι ἔκδικος κύριος περὶ πάντων τούτων, καθὼς καὶ προειπαμεν ὑμῖν καὶ διημαρτυράμεθα. ⁷οὗ γὰρ ἐκάλεσεν ἡμᾶς ὁ θεὸς ἐπὶ ἀκαθαρσίᾳ, ἀλλ' ἐν ἁγιασμῷ. ⁸τοιγαροῦν ὁ ἀθετῶν οὐκ ἂν θρωπον ἀθετεῖ, ἀλλὰ τὸν θεὸν τὸν δίδοντα αὐτοῦ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον εἰς ὑμᾶς.

4. ἕκαστος 11. δόντι

1. καθὼς καὶ περιπατεῖτε (ambulatis vel ambulastis *gv*) *ABAGfgv*, *om* *ς* περισσεύητε *AAGς*, περισσεύσητε *B* 2. ἐδώκαμεν *ABfgvς*, παρεδώκαμεν *AG* 3. ἰησοῦ *ABvς*, ἡμῶν ἰησοῦ *Af* et add χριστοῦ *Gg* το *AG*, *om* *BAς* του *ABς*, *om* *AG* 4. τῆς] *sic pr Gg*, *πυσι omni corr Gg* ἕκαστον *As*, ἕνα ἕκαστον *B*, ἕκαστος *AG* 5. το ἑαυτοῦ σκευος κτασθαι *ABvς*, κτασθαι το ἑαυτοῦ (*suum proprium f*) σκευος (*vas vel corpus g*) *AGfg* παθεῖ *ABΔfvς*, add καὶ *Gg* 6. θεὸν *ABAGgvς*, dominum *f* 6. 7. ut ne quis supergrediatur *fgv* 8. κύριος (ὁ *K. ς*) *ABΔfvς*, ο θεὸς *Gg* *Cypr* 326 παντῶν τούτων *ABAGfgς*, his omnibus *v Cypr* καὶ *BAGfgς*, *om* *Av* προειπαμεν *BAGς*, προειπομεν *A* 9. nos *corr g*, vos *pr g* 10. in immunditia *fg* ἀλλ *AAGς*, ἀλλὰ *B* ἀθετῶν *ABΔfς*, haec spernit *gv*, α ἰαθετῶν *G* 11. τον *ABς*, *om* *AG* δίδοντα *B* et *corr A*, καὶ δίδοντα *G* et *pr A?*, δοντα *Af*, καὶ δόντι *gvς* αὐτοῦ *A*, post ἅγιον *B*, post πνεῦμα *AGfgvς* 12. εἰς ὑμᾶς *BAGfg*, in vobis *gv*, εἰς ἡμᾶς *As*

(*om al*) oporteat ambulare et placere deo, sicut et ambulatis (-lastis), ut [et *L*] abundetis (-datis) magis (*om L*). ²scitis enim quae praecepta dederimus (dederim) vobis per dominum Iesum. (14) ³Haec est enim (*en. est*) voluntas dei, sanctificatio uestra, ut abstineatis vos a fornicatione, ⁴ut sciat unus quisque uestrum suum vas possidere in sanctificatione et honore, ⁵non in passione desiderii, sicut et gentes quae ignorant deum, ⁶ut (et *L al*) nequis supergrediatur (*super grad.*) neque circum ueniat in negotio fratrem suum, quoniam uindex est dominus de his omnibus, sicut praediximus vobis et testificati sumus. ⁷non enim uocauit nos (uos) deus in immunditia (-tiam), sed in sanctificatione (-onem). ⁸itaque qui haec spernit, non hominem spernit (*spernet F*), sed deum, qui etiam dedit spiritum suum sanc-

⁹Περὶ δὲ τῆς φιλαδελφίας οὐ χρεῖαν ἔχομεν γράφειν ὑμῖν· αὐτοὶ γὰρ ὑμεῖς Θεοδιδάκτοι ἐστε εἰς τὸ ἀγαπᾶν ἀλλήλους· ¹⁰καὶ γὰρ ποιεῖτε αὐτὸ εἰς πάντας τοὺς ἀδελφοὺς ἐν ὅλῃ τῇ Μακεδονίᾳ. παρακαλοῦμεν δὲ ὑμᾶς, ἀδελφοί, περισσεύειν μᾶλλον ¹¹καὶ φιλοτιμῆσθαι ἡσυχάζειν καὶ πράσσειν τὰ ἴδια καὶ ἐργάζεσθαι ταῖς χερσὶν ὑμῶν, καθὼς ὑμῖν παρηγγείλαμεν, ¹²ἵνα περιπατῇτε εὐσχημῶς πρὸς τοὺς ἕξω καὶ μηδενὸς χρεῖαν ἔχητε.

¹³Οὐ θέλομεν δὲ ὑμᾶς ἀγνοεῖν, ἀδελφοί, περὶ τῶν κοιμωμένων, ἵνα μὴ λυπηθῇτε καθὼς καὶ οἱ λοιποὶ οἱ μὴ ἔχοντες ἐλπίδα. ¹⁴εἰ γὰρ πιστεύομεν ὅτι Ἰησοῦς ἀπέθανεν καὶ ἀνέστη, οὕτως καὶ ὁ Θεὸς τοὺς κοιμηθέντας διὰ τοῦ Ἰησοῦ ἁΐξει σὺν αὐτῷ. ¹⁵τοῦτο γὰρ ὑμῖν

9. λυπεῖσθε

1. εχομεν (an ex. B?) BAGfgv, εχετε Ας 2. θεω διδακτοι G
3. αυτο AAGfgvz, add και B εν AAGfgv, τους εν Bz 4. αδελφοι BAGfgvz, αγαπητοι A φιλοτιμεισθαι (-σθε A) ABAGz, ut operam detis f, studium habere vel ut quieti sitis g 5. πρασσειν ABΔz, πρῳττειν G ταις BAGfgv, add ιδιαις Ας 6. praecepimus g περιπατετε ευσχημωνως G 7. και AAGfgvz, om B 8. θελομεν ABAGfgv Orig 1,437^a Cyrp 171 235 320, θέλω z δε υμας αγνοειν ABAGfgz Orig Cyrp 320, igitur (om 235) ignorare vos Cyrp 171 235 κοιμωμενων ABfgv Orig Cyrp, κοιμημενων Ας, κοιμητηνων G 9. λυπησθε Bz Orig, λυπεισθε A AG καθως ABz, ως AG Orig οι (om Gg) μη εχοντες ελπιδα ABAGfgz Orig, qui spem non habent v Cyrp 10. ουτως AG, οὔτω z, add παντοτε συν κυριω ισομεθα Gg sed deleta και ο θεος AAGfgz Orig 1,437^a Cyrp 235 320, ο θεος και B, et Cyrp 171 11. κοιμηθεντας ABΔz Orig, κοιμητημενους G δια του ιησου ABAGfgvz Orig, in iesu Cyrp adducet vel adducit g

tum in vobis. (15) ⁹De caritate autem fraternitatis non necesse habemus (habuimus L) scribere vobis: ipsi (ipse) enim uos (om al) a deo didicistis (dedic.), ut diligatis inuicem (in inn. F): ¹⁰etenim facitis illud (illud) in omnes fratres in uniuersa Macedonia (Mached. F). (16) Rogamus autem (om al) uos, fratres, ut abundetis magis ¹¹et (om al) operam detis ut quieti sitis et ut (om L) nostrum negotium agatis et operemini manibus uestris, sicut praecepimus (praecep.) uobis, ¹²et ut honeste ambuletis ad eos qui foris sunt, et nullius aliquid desideretis (desideritis L). (17) ¹³Nolumus autem uos ignorare (ign. uos F), fratres, de dormientibus, ut non contristemini sicut et ceteri qui spem non habent. ¹⁴si enim credimus quod Iesus mortuus est et resurrexit, ita et deus eos qui dormierunt per Iesum adducet (-cit F al) cum eo. ¹⁵hoc enim uobis dicimus in uerbo do-

λέγομεν ἐν λόγῳ κυρίου, ὅτι ἡμεῖς οἱ ζῶντες οἱ περιλειπόμενοι εἰς τὴν παρουσίαν τοῦ κυρίου οὐ μὴ φθάσωμεν τοὺς κοιμηθέντας, ¹⁶ὅτι αὐτοὺς ὁ κύριος ἐν κλιτύσμῳ, ἐν φωνῇ ἀρχαγγέλου καὶ ἐν σάλπιγγι θεοῦ καταβήσεται ἀπ' οὐρανοῦ, καὶ οἱ νεκροὶ ἐν χριστῷ ἀναστήσονται πρῶτον, ¹⁷ἔπειτα ἡμεῖς οἱ ζῶντες οἱ περιλειπόμενοι ἅμα σὺν αὐτοῖς ἀρπαγησόμεθα ἐν νεφέλαις εἰς ἀπάντησιν τοῦ κυρίου εἰς ἀέρα, καὶ οὕτως πάντοτε σὺν κυρίῳ ἔσόμεθα. ¹⁸ὥστε παρκαλεῖτε ἀλλήλους ἐν τοῖς λόγοις τούτοις.

¹Περὶ δὲ τῶν χρόνων καὶ τῶν καιρῶν, ἀδελφοί, οὐ χρεῖαν ἔχετε ὑμῖν γράφεσθαι· ²αὐτοὶ γὰρ ἀκριβῶς οἴδατε ὅτι ἡμέρα κυ- ¹⁰

1. ἐν *ABAGfgvs* Orig 1,437^a 590^a et 4,342^c cod, om Orig 4,342^c cod
 οτι *ABAGfgvs* Orig 1,437^a 590^a 4,342^c Hilar 420, ἔπειτα Orig 2, 789^c, et Hilar 77 οἱ ζῶντες *ABAGvs* Orig Hilar, vivimus f
 οἱ περιλειπομενοι (περιλιπ. G) *ABAGs* Orig, qui superamms f, qui
 residui sumus gv, qui residui erimus Hilar 77, qui relictī sumus g,
 om Hilar 420 1. 2. εἰς (ad f) τὴν παρουσίαν τοῦ κυρίου (ιησού
 B) *ABAGfgvs* Orig 1,437^a 590^a 4,342^c, om Hilar 420 3. οτι
 αὐτος *ABAGfgvs* Orig 1,590^b 4,342^c, αὐτοὺς γὰρ Orig 2,395^d
 ἀρχαγγέλου] Orig 1,590^b 2,395^d 849^a 4,342^c, ἀγγέλου idem 2,715^c
 καὶ ἐν *ABAGvs* Orig, et f 4. σάλπιγγι G Θεοῦ *ABAGs*
 Orig 1,590^b 2,395^d 715^c 4,342^c, τοῦ Θεοῦ Orig 2,849^a ἀπ *ABA*
Gs Orig, de fgv ἐν *ABAs* Orig 1,590^b 4,342^c, οἱ ἐν *Gfgv*
 5. ἀναστήσονται G, resurgunt fv πρῶτον *ABs* Orig, πρῶτοι A
Gfgv οἱ περιλειπομενοι (περιλειμενοι B?, desimus f) *ABAsvs*
 Orig, om Gg 6. ἐν *ABAGfgvs* Orig 1,590^b 4,342^c Hilar 121 212,
 cum Hilar 77 ἀπάντησιν *ABs* Orig, ὑπάντησιν AG τοῦ
 κυρίου *ABs* Orig, τῷ χριστῷ AGfg Hilar 77 7. οὕτως AG,
 οὕτω s πάντοτε *ABGvs* Orig 4,342^c Hilar, παντες Af σὺν
AGfgvs Orig Hilar, ἐν B 8. λόγοις τούτοις *ABAGvs*, his
 verbis fv 9. 10. χρεῖαν ἔχετε *ABAs*, χρεῖα ἐστὶν G, necesse est
 g, est n. f 10. scribere fg αὐτοὶ γὰρ *ABAGvs*, vos enim
 ipsi f ἡμέρα BAG, ἡ ἡμέρα As

mini, quia nos qui vivimus, qui residui sumus in adventum domini, non praeventiemus eos qui dormierunt, ¹⁶quoniam ipse dominus in iussu et in voce archangeli et in tuba dei descendet (-dit F al) de caelo, et mortui qui in Christo sunt resurgent (-gant F al) primi, ¹⁷deinde nos (om pr F) qui vivimus, qui relinquimur (reliqui sumus V), simul rapiemur cum illis in nubibus obuiam (oviam) domino in aera, et sic semper cum domino erimus. ¹⁸Itaque consolamini invicem (in inn. F) in (om L) verbis istis (in his verbis F). (18) ¹De temporibus autem et momentis, fratres, non indigetis ut scribamus (scribam F al) vobis: ²ipsi enim diligenter scitis quia dies domini sicut

ρίου ὡς κλέπτης ἐν νυκτὶ οὕτως ἔρχεται. Ἔτιαν [δέ] λέγωσιν Εἰ-
ρήνη καὶ ἀσφάλεια, τότε αἰφνίδιος αὐτοῖς ἐφίσταται ὄλεθρος ὥσπερ
ἡ ὥδιν τῇ ἐν γαστρὶ ἔχούσῃ, καὶ οὐ μὴ ἐκφύγωσιν. ἡμεῖς δέ, ἀδελ-
φοί, οὐκ ἐστὶ ἐν σκότει, ἵνα ὑμᾶς ἡ ἡμέρα ὡς κλέπτας καταλάβῃ.
⁵ ὅ πάντες γὰρ ὑμεῖς υἱοὶ φωτός ἐστε καὶ υἱοὶ ἡμέρας. οὐκ ἐσμὲν
νυκτὸς οὐδὲ σκότους. ὅρα οὖν μὴ καθεύδωμεν ὡς οἱ λοιποί, ἀλλὰ
γρηγορῶμεν καὶ νήφωμεν. ὅτι γὰρ καθεύδοντες νυκτὸς καθεύδου-
σιν, καὶ οἱ μεθυσκόμενοι νυκτὸς μεθύουσιν. ἡμεῖς δέ ἡμέρας ὄν-
τες νήφωμεν, ἐνδυσάμενοι θώρακα πίστεως καὶ ἀγάπης καὶ περι-
¹⁰ κεφαλαίαν ἐλπίδα σωτηρίας, ὅτι οὐκ ἔσται ἡμᾶς ὁ Θεὸς εἰς ὀργήν,

1. ἐν ΑΒΔΓςφς Cyr 326, om Hilar 1023 sic veniet fgv Cyr, adveniet Hilar δε ΒΔ, γὰρ vs, om ΑΓςφ Iren 329 Cyr 326 λεγωσιν ΑΒΔς, λεγουσιν G, dixerint fgv Iren Cyr 2. ιφνιδιος ΑΓ αὐτοῖς ΑΔΓςφς Iren, ante repentinus Cyr, ante ολεθρος Β ἐφίσταται Δς, ἐπισταται Β, ε...σταται Α, φανησεται G, apparebit f, superveniet gv Iren, adveniet Cyr 3. η ωδιν (ωδ... Α) ΑΒς, ἡ ὥδινες G, η ὥδιν η ἐν Α, dolores (add partus g) fγ τη (om G) ἐν γαστρὶ ἔχουση ΑΒΔΓςφς, in utero habentis g ἐκφυγῶσιν ΑΒς, ἐκφενῶνται ΑΓ 4. υμας η ημερα (add ille fγ) ΑΔΓςφ, η ημερα υμας Βς κλεπτας ΑΒ, κλεπτης ΑΓςφς καταλαβη Α ΒΔς, καταλαβοι G 5. γαρ ΑΒΔΓςφ, om ε diei gv, dei f. vos estis filii luminis non filii tenebrarum Hilar 376. μηκέτι οὔσι τέκνοις σκότους ἢ νυκτὸς ἀλλὰ γενομένοις υἱοῖς ἡμέρας Orig 3,558^d ουκ ΑΒΔς, καὶ ουκ Ggv, ἄρ' οὖν ἀδελφοί ουκ Orig 4,445^b, ἄρα οὖν οὐκέτι Orig 2,806^f ἐσμὲν ΑΒς Orig, ἐστε ΑΓςφ 6. σκοτους ΑΒΔΓςφς, add τέκνα Orig 4,445^b, add ἀλλ' ἐσμὲν τέκνα φωτὸς καὶ ἡμέρας Orig 2,806^f ως ΑΒς, ως καὶ ΑΓςφ 7. sobrii simus (sumus f) fγ καθευδουσιν ΑΒΔςφς, καθευδοντες G 8. μεθυσκομενοι ΑΔΓς, μεθοντες Β 9. νηφωμεν ΑΒΔς Orig 4,445^b, sobrii sumus fγ induentes nos fγ 10. ημεις ο θεος ΑΔΓςφς, ο θεος ημας Β

fur in nocte ita (s. f. ita in n.) veniet. ³cum enim dixerint Pax et securitas, tunc repentinus eis superveniet interitus, sicut dolor in utero habenti, et non effugient. (19) ⁴Vos autem, fratres, non estis in tenebris, ut vos dies illa (ille L) (illa dies F) tamquam fur conpraehendat (compr. L): ⁵ioannes enim (om L) uos filii lucis estis et filii diei (dei et F al). non sumus (estis F al) noctis neque tenebrarum. (20) ⁶Igitur non dormiamus sicut [et F al] ceteri, sed uigilemus et sobrii simus (sumus F al). ⁷qui enim dormiunt, nocte dormiunt, et qui ebrii sunt, nocte ebrii sunt: ⁸nos autem, qui diei sumus, [uigilemus et] sobrii simus (sumus F al), induti loriceam (luricam F al) fidei et caritatis et galeam spem salutis, ⁹quoniam non posuit

ἀλλ' εἰς περιποίησιν σωτηρίας διὰ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ χριστοῦ, ¹⁰τοῦ ἀποθανόντος ὑπὲρ ἡμῶν, ἵνα εἴτε γρηγορώμεν εἴτε καθύ-
δωμεν ἡμεῖς σὺν αὐτῷ ζήσωμεν. ¹¹διὸ παρακαλεῖτε ἀλλήλους, καὶ
οἰκοδομεῖτε εἰς τὸν ἑνα, καθὼς καὶ ποιεῖτε.

¹²Ἐρωτῶμεν δὲ ὑμᾶς, ἀδελφοί, εἰδέναι τοὺς κοπιῶντας ἐν ὑμῖν ⁵
καὶ προϊσταμένους ὑμῶν ἐν κυρίῳ καὶ νοουθετοῦντας ὑμᾶς, ¹³καὶ
ἡγείσθαι αὐτοὺς ὑπερεκπερισσῶς ἐν ἀγάπῃ διὰ τὸ ἔργον αὐτῶν.
εἰρηνεύετε ἐν ἑαυτοῖς. ¹⁴παρακαλοῦμεν δὲ ὑμᾶς, ἀδελφοί, νοθε-
τεῖτε τοὺς ἀτάκτους, παραμυθεῖσθε τοὺς ὀλιγοψύχους, ἀντίχεσθε
τῶν ἁσθενῶν, μικροθυμεῖτε πρὸς πάντας. ¹⁵ὁρᾶτε μὴ τις κακὸν ¹⁰
ἀντὶ κακοῦ τιτὶ ἀποδοῇ, ἀλλὰ πάντοτε τὸ ἀγαθὸν διώκετε εἰς ἀλλή-
λους καὶ εἰς πάντας. ¹⁶πάντοτε χαίρετε, ¹⁷ἀδιαλείπτως προσεύχεσθε,

1. ἀλλ ΑΔΓς, ἀλλὰ Β χριστοῦ ΑΔΓς, om Β 2. ἐπερ Α
ΑΓς, περι Β 3. ζησωμεν ΒΓς, ζησομεν Α, ζωμεν Δ
4. εἰς τον ενα (ι.ε.να Α) ΑΒΑΓς, alterutrum sv, in unum vel in
alterutrum g 5. εἰδεναι ΑΒΑΓς, cognoscere fg 6. et sv, et qui g
προισταμένους ΒΑΓς, προϊστανομένους Α νοθετευντες Α
και ΑΒΔς, ωστε (ut) Γς 7. υπερεκπερισσως (-σου Ας) ΑΒ
ΑΓς, super (om sv) abundantius fg 8. ειρηνευετε ΑΒΔς, ιρη-
νευσαιτι Γ, pacem habete gv, pacem habentes f εαυτοις ΑΒς,
αυτοις ΑΓς υμεις ΑΒΓς, om Α νοθετετε ΑΒΔς
Orig 1,181, νοθετειν Γς. Orig 3,725^a 9. παραμυθεισθε ΑΒς
Orig, παραμυθετε (θιόται Γ) ΑΓ, consolamini fg, consolari g
αντιχεσθαι Γ, sustinete fg 10. ἁσθενῶν] Orig 3,725^a et 1,181
cod, ἁσθενούντων Orig 1,181 cod 11. αποδο ΑΒς, αποδοι ΑΓ
12. εἰς (και εἰς Βς) ἀλλήλους και ΑΒΑΓς, in invicem f χαι-
ρετε ΑΒΔς, add εν τω κυριω Γς προσευχασθαι Γ. Orig 1,
215^c 2,531^a 3,752^d Hilar 20

nos deus in iram, sed in acquisitionem salutis per dominum nostrum
Iesum Christum, ¹⁰qui mortuus est pro nobis, ut siue uigilemus siue
dormiamus, simul (om al) cum illo uiuamus. ¹¹propter quod conso-
lamini inuicem, et aedificate alterutrum, sicut et facitis. (21) ¹²Roga-
mus autem uos, fratres, ut noueritis eos qui laborant inter uos et
praesunt uobis in domino et inueniunt uos, ¹³ut habeatis illos abun-
dantius (habund.) in caritate propter opus illorum. pacem habete
cum eis. ¹⁴rogamus autem uos, fratres, corripite inquietos, consola-
mini pusillanimes (pusillan.), suscipite (suscepit F) infirmos (-mus
L), patientes estote ad omnes. ¹⁵uidete ne quis malum pro malo ali-
cui reddat, sed semper quod bonum est sectamini [et F al] in (om
pr F) inuicem et in omnes. ¹⁶semper gaudete, ¹⁷sine intermissione

¹⁸ἐν παντὶ εὐχαριστεῖτε· τοῦτο γάρ ἐστιν θέλημα θεοῦ ἐν χριστῷ Ἰησοῦ εἰς ὑμᾶς. ¹⁹τὸ πνεῦμα μὴ σβέννυτε, ²⁰προφητείας μὴ ἔξουθενεῖτε· ²¹πάντα δὲ δοκιμάζετε, τὸ καλὸν κατέχετε, ²²ἀπὸ παντὸς εἰδους πονηροῦ ἀπέχεσθε. ²³αὐτὸς δὲ ὁ θεὸς τῆς εἰρήνης ἀγιασάτω ὑμᾶς ὁλοτελεῖς, καὶ ὁλόκληρον ὑμῶν τὸ πνεῦμα καὶ ἡ ψυχὴ καὶ τὸ σῶμα ἀμέμπτως ἐν τῇ παρουσίᾳ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ χριστοῦ τηρηθεῖη. ²⁴πιστὺς ὁ καλῶν ὑμᾶς, ὃς καὶ ποιήσει.

²⁵Ἀδελφοί, προσεύχεσθε [καὶ] περὶ ἡμῶν. ²⁶ἀσπάσασθε τοὺς ἀδελφοὺς πάντας ἐν φιλήματι ἁγίῳ. ²⁷ἐνορκίζω ὑμᾶς τὸν κύριον, ²⁸ἀνυγνωσθῆναι τὴν ἐπιστολὴν πᾶσιν τοῖς ἀδελφοῖς.

²⁸Ἡ χάρις τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ χριστοῦ μεθ' ὑμῶν.

1. ἐστιν AAGfg, om Bz θεοῦ BAGz, ... θεοῦ A 1. 2. ἐν χριστῷ ἰησοῦ εἰς υμᾶς (ad vos fg, in vobis g) BAGfgz, εἰς υμᾶς ἐν χριστῷ ἰησοῦ A 2. σβέννυτε ABz, ξβέννυται AG. οὐ σβέννυται Orig 2,587^c 3. δε BAGfg, om Az Orig 4,289^c (3,825^c) continete fg Lucif 159 4. ἀπέχεσθε (-σθαι AG) ABAGz Orig, abstinete (cont. Lucif) vos fg Lucif αὐτοὺς δὲ ὁ θεὸς ABAGfg υς, ὁ δὲ (om 3,618) θεὸς Orig 3,570^d 618^d Iren 300 τῆς εἰρήνης om Orig ἀγιασάτω ABAGfgz Orig Iren, ἀγιασάτω G 5. perfectos Iren, per omnia gñ, ad perfectum f υμῶν ABAGgz Orig Iren, om f 6. ἐν τῇ παρουσίᾳ ABAGgz Orig 3,570^d 618^d, in adventum f Iren 300 τῶν ABAGfgz Orig, om Iren 7. τηρηθεῖη (-θειην A) ABAGfgz Orig 3,618^d Iren, αὐτοὺς ἀμέμπτως Orig 3, 570^d υμᾶς BAGfgz, ἡμᾶς A 8. καὶ Bzf, om AGgzz περι ABz, περι G 9. ἐνορκίζω ABz, ορκίζω Gz 10. ut legatur fgñ, legere g τοῖς BAGfg, add ἀγίοις Avz 11. υμῶν BAGfg, add αὐτῶν Avz πρὸς Θεσσαλονικεῖς α (πρώτη z) B et add ἐγγραφὴ ἀπο αἰθηνῶν Az, ἐτελεσθῇ πρὸς Θεσσαλονὶ ἢ ἀρχεῖται πρὸς Θεσσαλο - β Gg, ad thessalonicenses explicit prima f

(-missione) orate, ¹⁸in omnibus gratias agite: haec enim voluntas dei est (est en. u. d.) in Christo Iesu in omnibus vobis. (22) ¹⁹Spiritus nolite extinguere, ²⁰prophetias (-tiam F) nolite spernere: ²¹omnia autem probate, quod bonum est tenete, ²²ab omni specie mala abstinete vos (u. a. F al). (23) ²³Ipse autem deus pacis sanctificet vos per omnia, ut (et) integer spiritus uester et anima et corpus sine quaerella in aduentu (-tium F al) domini nostri (om F) Iesu Christi servetur. ²⁴fidelis est qui vocavit vos, qui etiam faciet. (24) ²⁵Fratres, orate pro vobis. ²⁶salutate fratres omnes in osculo sancto. (25) ²⁷Adiuro vos per dominum, ut legatur epistula haec (om al) omnibus sanctis fratribus. ²⁸gratia domini nostri Iesu Christi vobiscum, amen. (om al).

Expl. ad Thessall. I. F

ΠΡΟΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΕΙΣ Β.

Π αὔλος καὶ Σιλουανὸς καὶ Τιμόθεος τῇ ἐκκλησίᾳ Θεσσαλονικέων ἐν θεῷ πατρὶ ἡμῶν καὶ κυρίῳ Ἰησοῦ χριστῷ. ²χάρις ὑμῖν καὶ εὐ-
 ρήνη ἀπὸ θεοῦ πατρὸς [ἡμῶν] καὶ κυρίου Ἰησοῦ χριστοῦ.

³Εὐχαριστεῖν ὀφείλομεν τῷ θεῷ πάντοτε περὶ ὑμῶν, ἀδελφοί, καθὼς ἄξιόν ἐστιν, ὅτι ὑπερανέξανει ἡ πίστις ὑμῶν καὶ πλεονάζει ἡ ἀγάπη ἐνὸς ἐκάστου πάντων ὑμῶν εἰς ἀλλήλους, ⁴ὥστε ἡμᾶς αὐτοὺς ἐν ὑμῖν ἐγκανχᾶσθαι ἐν ταῖς ἐκκλησίαις τοῦ θεοῦ ὑπὲρ τῆς ὑπομονῆς ὑμῶν καὶ πίστεως ἐν πᾶσιν τοῖς διωγμοῖς ὑμῶν καὶ ταῖς θλίψεσιν αἷς ἀνέχεσθαι, ⁵ἐνδειγμα τῆς δικαίας κρίσεως τοῦ θεοῦ, εἰς τὸ καταξιωθῆναι ὑμᾶς τῆς βασιλείας τοῦ θεοῦ ὑπὲρ ἧς καὶ ἡμεῖς πάσχετε, ⁶εἰ περ δίκαιον παρὰ θεοῦ ἀνταποδοῦναι τοῖς θλίβουσιν

προς Θεσσαλονικεις β AB, Παύλου τοῦ ἀποστόλου ἡ πρὸς Θεσσα-
 λονικεῖς ἐπιστολὴ δευτέρα 1. σιλουανος ABγνς, σιλβανος A
 Gf 2. κυρίῳ ABΔfγς, om Gg ἰησου χριστῷ ABγς, χριστῷ
 ἰησου ΔGfg 3. ἡμῶν AGγνς, om BΔf 5. υπερανέξανει (-αι
 ξανει G) ABΔGγνς, supererescet fg abundat vel -det g
 6. 7. ἡμᾶς αὐτοὺς AΔGfgς, αὐτοὺς ἡμᾶς B 7. ἐγκανχασθαι
 ενκ. A) AB, κανχασθαι Δς, κανχησασθαι G 8. ταῖς ABς,
 om ΔG 9. ανεχεσθαι AΔGς, ενιχεσθαι B ενδειγμα ABΔ
 Gfς Iren 279, in exemplum g 10. νμας ABΔfγνς, ημας G
 regno g, in regno f περ ης G et g, etiam et f 11. εἴ
 om G περ] tamen fgv Iren 273, quidem Iren 265 παρα
 BΔGς, παρα τῷ A 11. σεη τοις (αὐτοῖς τοῖς Gg) θλιβουσιν
 νμας θλιψιν ABΔGfgς Iren 273, retributionem iis qui tribulant vos
 Iren 265

INC. AD EOSDEM II. (INCIP. II AD THESSALONIC.)

Paulus et Siluanus et Timotheus ecclesiae Thessalonicensium (Thessallon. F) in deo patre nostro et domino Iesu Christo. ²gratia vobis et pax a deo patre nostro et domino (et d. om al) Iesu Christo. ³gratias agere debemus deo semper pro vobis, fratres, ita ut dignum est, quoniam super crescit fides nostra et abundat (habund.) caritas unius cuiusque omnium (om L al) uestrum in invicem, ⁴ita ut [et om L] nos ipsi in vobis (nos) gloriemur in ecclesiis dei pro patientia nostra et fide [et FL] in omnibus persecutionibus uestris et tribulationibus quas sustinetis ⁵in exemplum iusti iudicii dei, ut digni (om al) habeamini (habem. pr F) [in om L al] regno dei, pro quo et patimini, ⁶si tamen iustum est apud (apud F) deum retribuere
 Nov. Test. II.

ὑμῶς θλίψιν καὶ ὑμῖν τοῖς θλιβομένοις ἄνεσιν μεθ' ἡμῶν ἐν τῇ ἀποκαλύψει τοῦ κυρίου Ἰησοῦ ἀπ' οὐρανοῦ μετ' ἀγγέλων δυνάμειως αὐτοῦ ἐν φλογὶ πυρὸς διδόντος ἐκδίκησιν τοῖς μὴ εἰδόσι θεὸν καὶ τοῖς μὴ ὑπακούουσιν τῷ εὐαγγελίῳ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ [χριστοῦ], ⁵οἵτινες δίκην τίσουσιν ὀλεθρίου αἰώνιον ἀπὸ προσώπου τοῦ κυρίου καὶ ἀπὸ τῆς δόξης τῆς ἰσχύος αὐτοῦ, ¹⁰ἔταν ἔλθῃ ἐνδοξασθῆναι ἐν τοῖς ἁγίοις αὐτοῦ καὶ θαυμασθῆναι ἐν πᾶσιν τοῖς πιστεύουσιν, ὅτι ἐπιστεύθη τὸ μαρτύριον ἡμῶν ἐφ' ὑμᾶς ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ. ¹¹εἰς δὲ καὶ προσευχόμεθα πάντοτε περὶ ὑμῶν, ἵνα ¹²ὑμᾶς ἀξιώσῃ τῆς κλήσεως ὁ θεὸς ἡμῶν καὶ πληρώσῃ πᾶσαν ἐνδοκίαν ἀγαθωσύνης καὶ ἔργον πίστεως ἐν δυνάμει, ¹³ὅπως ἐνδοξασθῇ

3. ἐν πυρὶ φλογὸς

5. ὀλεθρον

1. καὶ (κα G) ὑμιν ABAGfvs Iren, vobis autem f 1. 2. in revelationem f 2. ἰησον ABAGfvs Iren 273, nostri iesu christi Iren 265 de caelo fgv Iren 3. αὐτον ABΔvς, add καὶ Gfg Iren ἐν φλογὶ πυρὸς BAGv Iren 273 265, ἐν πυρὶ (in ignem) φλογὸς Afz διδόντος ABvς, διδους AGfg, dare g Iren 265 τοῖς μὴ εἰδοσι (ἴδοσιν G) θεὸν καὶ τοῖς ABAGfvs, in eos qui Iren 4. ὑπακούουσιν ABAGfvs Iren, obaudierunt f χριστοῦ AGfvs Iren 265, om BA 5. οἵτινες ABAGfvs Iren 273, qui etiam g Iren 265 poenas fgv Iren ὀλεθριον A, in interitum g, interitus f Iren, ὀλεθρον BAGz aeternum g, aeternas fv Iren του AB Δς, om G 6. virtutis fgv Iren 7. θαυμασθῆναι ABz, ἐν θαυμασθῆναι AG ἐν πασιν ABAGfvs, omnibus Iren 265, his Iren 273 πιστευσασιν ABAGfv, credentibus g, πιστεύουσιν z et add in eum Iren 265 273 8. super (in f) vos fgv in fv, om g 9. εἰς ο ABAGz, in quo fgv παντοτε ABGfvs, add καὶ A περ ὑμῶν G 10. κλήσεως ABΔfz, add ὑμῶν Gg, add sua gv ἡμῶν ABGfvs, om Δfv πληρωση BAGfvs, πληρωσει A bonam (om fv) voluntatem fgv 11. ἀγαθοσύνης G ut fv,

tribulationem his qui vos tribulant (tr. u.) ⁷et vobis qui tribulamini requiem nobiscum in revelatione (-nem F al) domini Iesu de caelo cum angelis uirtutis eius ⁸in flamma ignis dantis uindictam his qui non nouerunt deum et qui non oboediunt euangelio domini nostri Iesu Christi; ⁹qui poenas dabunt (habent) in interitu (in interitum L, in interitu) aeternas a facie domini et a (om pr F) gloria uirtutis eius, ¹⁰cum uenerit glorificari in sanctis suis et admirabilis fieri in omnibus qui crediderunt, quia creditum est testimonium nostrum super uos in die illo. ¹¹in quo etiam oramus semper pro uobis, ut dignetur uos uocatione sua deus [noster F] et impleat omnem uoluntatem bonitatis et opus fidei in uirtute, ¹²ut clarificetur nomen domini [nostri FL]

τὸ ὄνομα τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ [χριστοῦ] ἐν ὑμῖν καὶ ὑμῖς ἐν αὐτῷ κατὰ τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ ἡμῶν καὶ κυρίου Ἰησοῦ χριστοῦ.

¹Ἐρωτῶμεν δὲ ὑμᾶς, ἀδελφοί, ὑπὲρ τῆς παρουσίας τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ χριστοῦ καὶ ἡμῶν ἐπισυναγωγῆς ἐπ' αὐτόν, ²εἰς τὸ μὴ ταχέως σαλευθῆναι ὑμᾶς ἀπὸ τοῦ νοῦς μηδὲ θροεῖσθαι, ³μήτε διὰ πνεύματος μήτε διὰ λόγου μήτε δι' ἐπιστολῆς, ὡς δι' ἡμῶν, ὡς ὅτι ἐνέστηκεν ἡ ἡμέρα τοῦ κυρίου. ⁴Μή τις ὑμᾶς ἐξαπατήσῃ κατὰ μηδένα τρόπον, ὅτι ἐὰν μὴ ἔλθῃ ἡ ἀποστασία πρῶτον καὶ ἀποκαλυφθῇ ὁ ἄνθρωπος τῆς ἀμαρτίας, ὁ υἱὸς τῆς ἀπωλείας, ⁵ὁ ἀντικείμενος καὶ ὑπεραιρούμενος ἐπὶ πάντα λεγόμενον θεὸν ἢ σέβασμα, ὥστε αὐτόν εἰς τὸν ναὸν τοῦ Θεοῦ καθίσει

ita ut g 1. χριστον AGgu, om BΔf 1. 2. καὶ ὑμῖς...
 χριστοῦ om Gg 1. υμεις BΔf, ημεις A 2. κυριου AB
 Δu, add nostri f 3. υπερ ABΔGg Orig 1,668^b, per fgv
 4. ημων prius AΔGfgv Orig, om B καὶ ημῶς A in ipsum
 fgv 5. ταχειως ABΔGfgv, om Orig 10ος ABGg Orig, add
 υμων Δf μηδε ABΔG Orig 1,668^b, μήτε s 6. πνευματος
 μητε (μηδε Δ) δια λογου ABΔGfgv, λόγου μήτε διὰ πνεύματος
 Orig δι ABΔG, διὰ Orig 7. δι ημων ABΔGg Orig, a
 nobis f 7. quasi instet (stet f) fgv η ABG Orig, om Δ
 του (om G) κυριου ABΔGfgv Orig 1,668^b, τοῦ Χριστοῦ s
 8. nullo modo f η AΔG Orig, om B 9. αμαρτίας AΔGg
 Orig 1,668^c 3,315^c 513^c 628^a 765^d Iren 322, ανομίας B Orig 1,424^d
 ὁ υἱὸς τῆς ἀπωλείας] Orig Iren, om Orig 3,765^d 10. αντικειμε-
 νος καὶ (om f) ABΔGfgv Orig 1,424^d 668^c 3,485^a 628^a 4,321^b Iren
 181 322, om Orig 3,315^c 765^d υπεραιρουμενος ABΔ Orig 1,424^d
 668^c 4,321^b, επαιρουμενος G Orig 3,315^c 485^a 628^a 765^d, extollitur f
 gv, extollit se Iren παντα λεγομενον ABΔG Orig, omne quod
 (qui f) dicitur fgv Iren 181 322, πάντα Orig 3,628^a 11. quod
 colitur fgv Iren 181, colitur g Iren 322 ὥστε αυτον ABΔG Orig
 1,668^c, ὥστ' αὐτόν Orig 1,424^d, ὥστε αὐτὸ Orig 1,669^a in tem-
 plo fgv Iren 312 του θεου καθισαι ABΔf Orig 1,424^d 669^a

Iesu Christi in nobis et uos in illo secundum gratiam dei nostri et domini Iesu Christi. (2) ¹Rogamus autem (om al) uos, fratres, per aduentum domini nostri Iesu Christi et nostrae congregationis in ipsum, ²ut non cito moueamini a [uestro om V al] sensu neque terreamini, neque per spiritum neque per sermonem neque per epistolam tamquam per nos (t. a nobis F al) [missam om L], quasi instet dies domini. ³nequis uos seducat ullo modo, quonian nisi uenerit discessio (discesio) primum et reuelatus fuerit homo peccati, filius perditionis, ⁴qui aduersatur et extollitur (extolletur V) supra omne (omnem F) quod dicitur deus aut quod colitur, ita ut in templo

ἀποδεικνύοντα ἑαυτὸν ὅτι ἔστιν θεός. ⁵οὐ μνημονεύετε ὅτι ἔτι ὡν
πρὸς ὑμᾶς ταῦτα ἔλεγον ὑμῖν; ⁶καὶ νῦν τὸ κατέχον οἴδατε, εἰς τὸ
ἀποκαλυφθῆναι αὐτὸν ἐν τῷ ἑαυτοῦ καιρῷ. ⁷τὸ γὰρ μυστήριον
ἥδη ἐνεργεῖται τῆς ἀνομίας, μόνον ὃ κατέχων ἄρτι ἕως ἐκ μέσου
⁸γένηται. ⁹καὶ τότε ἀποκαλυφθήσεται ὁ ἄνομος, ὃν ὁ κύριος Ἰησοῦς
ἀνελκεῖ τῷ πνεύματι τοῦ στόματος αὐτοῦ καὶ καταργήσῃ τῇ ἐπι-
φανείᾳ τῆς παρουσίας αὐτοῦ, ¹⁰οὗ ἔστιν ἡ παρουσία κατ' ἐνέργειαν
τοῦ σατανᾶ ἐν πάσῃ δυνάμει καὶ σημείοις καὶ τέρασιν ψεύδους

1. ἀποδεικνύοντα

Iren, καθίσαι τοῦ θεοῦ *Orig* 1,668^c, του θεου ινα (ως ε et corr
G, quasi) θεον καθίσαι *Gg* 1. ἀποδεικνύοντα *BA* *Orig*, απο-
δικνυνοντα G, αποδιγγνοντα A *οτι ABAG* *Orig*, tamquam *g*
Iren 322, quasi f *μνημονευσται AG* *ετι (αντι G) ων ABG*
Orig 1,668^c, *ετι οντος μου A*, cum adhuc (om f) essem f*g*
2. ταῦτ' *Orig* *ελεγον ABAGg* *Orig*, dicebantur f *τὸ κατέ-*
χον *Orig* 1,424^c 668^c, quid (quod f) detineat f*g* 3. *εαυτου B*
AG, *αυτου A Orig* 4. ο κατεχων (tenet) αρτι (sequitur rasura
G*g*) *ABAGg* *Orig*, ut qui nunc tenet tenent f *εως AB* *Orig*,
εως αν G 5. *fiat f* ο ανομος *ABAGg* *Orig Iren* 182 323,
ille iniquus f*u Hilar* 539 ο κυριος ιησους *AAGfg* *Orig* 4,321^b
Iren 182 323 *Hilar*, dominus iesus christus *Iren* 182, ο κυριος *B*
Orig 1,668^d, κύριος ὁ θεός *Orig* 1,424^c 6. *ανελκε BA Orig* 1,
424^c, *αναιλκε A*, ἀναλώσει ε *Orig* 1,668^d, interficiet f*g* *Iren Hilar*,
αναλοι G Orig 4,57^c 321^b τοῦ σώματος *Orig* 4,321^b καταρ-
γήσει *ABAGfg* *Orig* 1,424^c 668^d *Iren*, καταργεῖ *Orig* 4,57^c 321^b,
evacuabit cum *Hilar* 539 *τη επιφανεια (-τω A) ABG*, *την*
επιφανειαν A, aspectu f, illuminatione g, praesentia *Iren Hilar*
7. *ου ABAG* *Orig* 1,424^c 668^d *Iren* 182 323, illum cuius f*g*
7. 8. ἐν τῇ τοῦ διαβόλου ἐξουσίᾳ ποιεῖν τὰ σημεῖα etc *Orig* 3,765^d
8. ψευδους *ABAGf* *Orig* 1,424^c 425^c 668^d 3,151^a 513^b 766^a *Iren* 182,
mendaciorum *Iren* 323, mendacibus *g*

dei (om F) sedeat ostendens se tamquam sit deus. ⁵non retinetis
quod, cum essem (essemus L et pr F) [adhuc F al, om L] (adhuc
essemus al) apud (aput pr F) nos, haec dicebam (dicebamus L al
et pr F) vobis? ⁶et nunc quid detineat scitis, ut reueletur in suo
tempore. ⁷nam mysterium iam operatur iniquitatis, tantum (tamtum)
ut qui tenet (tenent) nunc (nunc tenet V, non tenent pr F) teneat
(teneant pr F al) donec de medio fiat (fiant). ⁸et tunc reuelabitur (reue-
lauit pr F) ille iniquus, quem dominus Iesus interficiet spiritu oris sui
et destruet inlustratione aduentus sui ⁹deum, cuius est aduentus se-
cundum operationem satanae in omni uirtute et (om L) signis et

¹⁰καὶ ἐν πάσῃ ἀπάτῃ ἀδικίας τοῖς ἀπολλυμένοις, ἀνθ' ὧν τὴν ἀγά-
πην τῆς ἀληθείας οὐκ ἐδέξαντο εἰς τὸ σωθῆναι αὐτούς. ¹¹καὶ διὰ
τοῦτο πέμπει αὐτοῖς ὁ Θεὸς ἐνέργειαν πλάνης, εἰς τὸ πιστεῦσαι
αὐτοὺς τῷ ψεύδει, ¹²ἵνα κριθῶσιν πάντες οἱ μὴ πιστεύσαντες τῇ
ἀληθείᾳ ἀλλ' εὐδοκήσαντες [ἐν] τῇ ἀδικίᾳ. 5

¹³Ἡμεῖς δὲ ὀφειλομένοι εὐχαριστοῦν τῷ Θεῷ πάντοτε περὶ ὑμῶν,
ἀδελφοί ἡγαπημένοι ὑπὸ κυρίου, ὅτι εἴλατο ὑμᾶς ὁ Θεὸς ἀπαρχὴν
εἰς σωτηρίαν ἐν ἁγιασμῷ πνεύματος καὶ πίστει ἀληθείας, ¹⁴εἰς ὃ
ἐκάλεσεν ἡμᾶς, διὰ τοῦ εὐαγγελίου ἡμῶν, εἰς περιποίησιν δόξης

4. ἅπαντες

1. ἐν *ABAGf* *g* *vs* *Orig* 1,424^c 425^c 668^d 3,151^a 766^a, *om* *Orig* 3,513^c
Iren 323 ἀπάτη (*add* τῆς *A*ς) ἀδικίας *ABAGf* *g* *vs* *Orig* 1,424^c
425^c 668^d 3,513^c 766^a *Iren*, ἀδικίᾳ *Orig* 3,151^a τοῖς *ABAGf* *g* *vs*
Orig 1,425^c 668^d 3,151^a 513^c 766^a *Iren*, ἐν τοῖς *ς* *Orig* 1,424^c
ἀνθ' ὧν *ABAG* *ς* *Orig* 1,425^a 668^d, *eo quod* *fv*, *propter quod* *g*, *pro*
eo quod *Iren* 323 326 *caritatem* *fv*, *dilectionem* *g* *Iren*, *dilectum*
Cypr 86 192 2. τῆς ἀληθείας *ABG* *g* *vs* *Orig* *Iren* 323 *Cypr* *et*
add χριστοῦ *Af*, *dei* *Iren* 326 εἰδέξαντο *BA* *ς* *Orig* *et* *rec* in li-
tura *A*, εἰδεξάντο *G*, *acceperunt* *f*, *receperunt* *gv* *Iren* *Cypr* 192,
habuerunt *Cypr* 86 εἰς τὸ σω *rec* in litura *A* καὶ *ABAG* *g* *vs*
Orig 1,425^a 668^d *Iren* 266 323 326 *Cypr*, *om* *fv* 3. πέμπει *ABA*
g *vs* *Orig* 1,425^a 4,83^a, πέμψει *fg* *vs* *Orig* 1,668^d *Iren* *Cypr* αυτοῖς
ο Θεὸς *ABAGf* *g* *vs* *Orig* *Iren* 266 323 *Cypr*, *eos* *deus* in *Iren* 326
4. αὐτοὺς *om* *G* mendacia *f* πάντες *BA* *ς* *Orig* 4,83^a, ἀπαν-
τες *AG* *Orig* 1,425^a 668^c 5. ἀλλ' *AA* *g* *vs* *Orig* 1,425^a 668^c 4,83^a,
ἀλλὰ *B* *Orig* 3,497^c consenserunt *fgv* *Iren*, *sibi* *placent* *Cypr*
en *A* *ς* *Orig* 1,425^a 668^c *Cypr* 86 192, *om* *BA* *g* *vs* *Orig* 3,497^c 4,83^a
Iren 266 323 326 7. dilecti *fv*, *dilectissimi* *g* ὑπο (*add* τοῦ
A) κυρίου (-ριῷ *G*) *ABG* *ς*, ὑπο Θεοῦ *Af* εἴλατο *ABAG*, εἴ-
λετο *ς* ὑμᾶς *ABG* *ς*, ἡμᾶς *Afv* ἀπαρχὴν *B* *gv*, ἀπ ἀρχῆς
Afg *ς* 8. ad salutem *f* εἰς ὁ *ABAf* *ς*, εἰς οἱ (in qua) καὶ *G* *g*
9. ἡμᾶς *ABAf*, ὑμᾶς *G* *g* *vs* in constitutionem *g*, in optionem *f*

prodigiis (-gis) mendacibus ¹⁰et (*om* *L*) in omni seductione iniqui-
tatis his qui pereunt, *eo quod* *caritatem* *ueritatis* non *receperunt* ut
salui fierent. ¹¹ideo mittit (*mittet* *L*) illis *deus* operationem erroris,
ut credant mendacio, ¹²ut indicentur omnes qui non crediderunt *ue-*
ritati, sed consenserunt iniquitati. (3) ¹³Nos autem (*om* *al*) debemus
gratias (g. d. *F*) agere deo semper pro uobis, fratres dilecti a deo
(a d. *om* *al*), quod elegerit (elig.) nos (uos *L*) *deus* primitias in
salutem in sanctificatione (-nem) spiritus et fide (*om* *al*) *ueritatis*,
¹⁴in quo (qua *FL*) et uocauit uos per euangelium nostrum in adqui-

τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ χριστοῦ. ¹⁵ἄρα οὖν, ἀδελφοί, στήκετε, καὶ κρατεῖτε τὰς παραδόσεις ἃς ἐδιδάχθητε εἴτε διὰ λόγου εἴτε δι' ἐπιστολῆς ἡμῶν· ¹⁶αὐτὸς δὲ ὁ κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς ὁ χριστὸς καὶ [ὁ] θεὸς ὁ πατὴρ ἡμῶν, ὁ ἀγαπήσας ἡμᾶς καὶ τοὺς παράκλησιν αἰωνίαν καὶ ἑλπίδα ἀγαθὴν ἐν χάριτι, ¹⁷παρακαλέσαι ὑμῶν τὰς καρδίας καὶ στηριῖν ἐν παντὶ ἔργῳ καὶ λόγῳ ἀγαθῷ.

¹Τὸ λοιπὸν προσεύχεσθε, ἀδελφοί, περὶ ἡμῶν, ἵνα ὁ λόγος τοῦ κυρίου τρέχῃ καὶ δοξάζεται καθὼς καὶ πρὸς ὑμᾶς, ²καὶ ἵνα ῥυσθώμεν ἀπὸ τῶν ἀτόπων καὶ πονηρῶν ἀνθρώπων. οὗ γὰρ πάντων ἡ ¹⁰πίστις. Ἀπιστὸς δὲ ἐστὶν ὁ θεός, ὃς στηριῖν ὑμᾶς καὶ φυλάξει ἀπὸ τοῦ πονηροῦ. ⁴Πεποιθήμεν δὲ ἐν κυρίῳ ἔφ' ὑμᾶς, ὅτι ἂ παραγγέλλομεν [ὑμῖν καὶ ἐποιήσατε καὶ] ποιῆτε καὶ ποιήσετε. ⁵ὁ δὲ κύριος

4. θεὸς καὶ πατὴρ

2. παραδοσεις ABGgvz Orig 4,259^b, add ἡμων Af 3. ἰησους ο (om AGz) χριστος AAGfgyz, χριστος ἰησους B 3. 4. ο (om B A) θεος ο πατήρ BAGgv, ο θεος καὶ πατήρ Afyz 4. αἰωνιον G 5. παρακλήση G ὑμων τας καρδιας BAGfgyz, τας καρδιας ὑμων Av 6. στηριῖν (add ὑμᾶς z) ABAz, στηριῖν G, confirmet fgv ἔργῳ καὶ λόγῳ ABΔfz, λόγῳ καὶ ἔργῳ Ggz 7. τὸ om G ἀδελφοί ABz, ante προσευχέσθαι Ggv, post ἡμων Af 8. κυριον ABΔfyz, θεου Ggv δοξασθήσεται G 9. ab iniquis fg παντων ABAz, add ἐστιν Gfzv 10. ἐστιν ABΔfz, om Gg θεος AAGfzv, κυριος Bz os BAGfgyz, os καὶ A στηριῖν AΔz, στηριῖν B, τηρησιν G, confirmabit g, confirmavit fgv custodiat vel -diet g 11. ἐφ ὑμᾶς ABAGz, de vobis fgv παραγγέλλομεν ABAGfz, praecepimus Ggv 12. ὑμῖν AGgz, om BΔfz καὶ ἐποιήσατε καὶ BGg, καὶ vz, om AΔf καὶ ποιήσετε ABΔfyz, om Gg

sitionem (in quisit. L) gloriae domini nostri Iesu Christi. (4) ¹⁵Itaque, fratres, state, et tenete traditiones (-nis L) quas didicistis (dedic.) siue per sermonem siue per epistolam nostram: ¹⁶ipse autem (om al) dominus noster Iesus Christus et deus et (om al) pater noster, qui dilexit nos et dedit consolationem aeternam et spem bonam in gratia (-tiam F ul), ¹⁷[et F] exhortetur (consoletur V) corda nostra et confirmet in omni opere et sermone bono. (5) ¹De cetero, fratres, orate pro nobis, ut sermo dei (domini F al) currat et clarificetur sicut et apud (-d) uos, ²et ut liberemur ab inportunis et malis hominibus. non enim omnium est fides. (6) ³Fidelis autem deus (dominus L) est (om pr F al), qui confirmavit (-bit) uos et custodiet a malo. ⁴confidimus autem de (om al) nobis in domino, quoniam quae praecepimus (praecepimus F ul) et facitis et facietis. ⁵dominus autem di-

σθαι, μηδὲ ἐσθιέτω. ¹¹ἀκούομεν γάρ τινας περιπατοῦντας ἐν ὑμῖν αἰτιάτως, μηδὲν ἐργαζομένους, ἀλλὰ περιεργαζομένους. ¹²τοῖς δὲ τοιοῦτοις παραγγέλλομεν καὶ παρακαλοῦμεν ἐν κυρίῳ Ἰησοῦ χριστῷ, ἵνα μετὰ ἡσυχίας ἐργαζόμενοι τὸν ἑαυτῶν ἄρτον ἐσθίωσιν. ¹³ἡμεῖς δὲ, ἀδελφοί, μὴ ἐγκακήσητε καλοποιοῦντες. ¹⁴εἰ δέ τις οὐχ ὑπακούει τῷ λόγῳ ἡμῶν διὰ τῆς ἐπιστολῆς, τοῦτον σημειοῦσθε μὴ συναμιγνυσθαι αὐτῷ, ἵνα ἐντραπῇ. ¹⁵καὶ μὴ ὡς ἐχθρὸν ἡγείσθε, ἀλλὰ τουθετεῖτε ὡς ἀδελφόν. ¹⁶αὐτὸς δὲ ὁ κύριος τῆς εἰρήνης δῶη ὑμῖν τὴν εἰρήνην διὰ παντὸς ἐν παντί τόπῳ. ὁ κύριος μετὰ πάντων ὑμῶν.

¹⁷Ὁ ἀσπασμὸς τῇ ἐμῇ χειρὶ Παύλου, ὃ ἐστὶν σημεῖον ἐν πάσῃ ἐπιστολῇ. οὕτως γράφω. ¹⁸ἡ χάρις τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ χριστοῦ μετὰ πάντων ὑμῶν, ἀμήν.

1. nec fgv, non g inanduceim f ακουομεν ABAG⁵, audivimus fgv 1. 2. περιπατουντας εν υμιν αιτιατως AG⁵, εν υμιν αιιατως περιπατουντας B, εν υμιν περιπατουντας (ambulare) αιιατως Af 2. sed curiose agentes fgv 2. 3. τοις δε τοιουτοις ABGf gvs, τους δε τοιουτους A 3. εν κυριω ιησουν χριστιω ABAGfgv, δια του Κυριου ημων Ιησου Χριστου ε 4. εαυτων G αισθιωσειν G 5. εγκακησητε AB, εγκακησειται (-σητε ε) G⁵, εγκακιτε A καλοποιουντες ABAGfgvs, καλον ποιουντες Gg 6. δια της ABA⁵, δι G hunc gv, nunc f μη ABA, ut non f, και μη Ggv⁵ συναμιγνυσθαι (-σθε ε) AB⁵, συναμιγνυσθαι G, συναμισγεισθαι A, commisceamini fgv 7. confundatur fv, erubescat g και ABGgv⁵, om Af εκθρον G. Orig 3,725^a 8. κυριος ABAfv⁵, θεος Gg 9. την BAG⁵, om A semper fg τοπω AAGfgv, τροπω B⁵ et corr A 12. ουτως AG, ουτω ε ημων ABAfv⁵, om Gg 13. αμην AAGfg⁵, om B προς

niam si quis non vult operari, nec manducet (-cat). (8) ¹¹Audiivimus enim inter nos quosdam ambulare (-ri) inquiete, nihil operantes, sed curiose (-sae F) agentes: ¹²his autem qui eius modi sunt denuntiavimus et obsecramus in domino Iesu Christo, ut cum silentio operantes suum panem manducet. (9) ¹³Vos autem, fratres, nolite deficere bene facientes. ¹⁴quod si quis non oboedit (abaudit pr F, aboedit V) verbo nostro per epistolam, hunc notate, et non (ne) commisceamini (comm.) cum illo, ut confundatur: ¹⁵et nolite quasi inimicum existimare, sed corripite ut fratrem. ¹⁶ipse autem dominus pacis det vobis pacem sempiternam in omni loco. dominus cum omnibus vobis. ¹⁷salutatio mea in manu Pauli, quod est signum in omni epistula (-lam F). ita scribo. ¹⁸gratia domini nostri Iesu Christi cum omnibus vobis, amen (om F al).

[Exp. ad Thessall. II. F] Inc. ad Colossenses (Colosenses). (sequitur ad Timotheum prima in L.)

ΠΡΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥΣ.

Πολυμερῶς καὶ πολυτρόπως πάσαι ὁ θεὸς λαλήσας τοῖς πατρά-
σιν ἐν τοῖς προφηταῖς ἐπ' ἐσχάτου τῶν ἡμερῶν τούτων ἐλάλησεν
ἡμῖν ἐν υἱῷ, ²ὃν ἔθηκεν κληρονόμον πάντων, δι' οὗ καὶ ἐποίησεν
τοὺς αἰῶνας, ³ὧς ὢν ἀπαύγασμα τῆς δόξης καὶ χαρακτὴρ τῆς ὑπο-
στάσεως αὐτοῦ φέρον τε τὰ πάντα τῷ ῥήματι τῆς δυνάμεως αὐ-
τοῦ, καθαρισμὸν τῶν ἁμαρτιῶν ποιησάμενος ἐκάθισεν ἐν δεξιᾷ

Θεσσαλονικεῖς β (δευτέρα ε) B et add εγραφη απο αθηνων Ας,
ετελισθη προς Θεσσαλονι... β... αρχεται προς τιμοθεον α Gg, ad
thessalonicenses explicit π f. sequitur ad Hebraeos epistola in ABCH
item apud Athanasium 1,767 et Eriphanium haecres. 42 p. 373 (ἄλλα
δὲ ἀντίγραφα ἔχει τὴν πρὸς Ἑβραίους δεκάτην), ad Timotheum prima
in AGfg et ἐν τισιν ἀντιγράφοις apud Eriphanium l. l. προς
εβραιους ΑΒΑ, ἡ πρὸς Ἑβραίους ἐπιστολή ε. ἐν τῇ πρὸς Ἑβραίους
ὁ αὐτὸς παῦλός φησιν ad 1,1 2 Orig 4,60^c. similiter ad 2,9 idem
4,62^c et ad 1,3 4,450^a. similiter 4,24^d 1,245^b 4,174^c 2,572^c 4,70^a 2,
181^c 4,388^d. Haec in Af post epistolam ad Philemonem paginis com-
pluribus vacuis relictis in fine voluminis posita est, scripta tamen
quantum scimus a prima manu: om Gg. in B capitulorum numeri ta-
les appositi ut appareat eorum auctorem hanc post epistolam ad Ga-
latas collocasse. 1. παλαι ΑΒΑυς Orig 1,22^c 3,350^c, ante f
τοῖς πατράσιν ΑΒΑυς Orig 1,22^c, om Orig 3,350^c 2. ἐπ ἐσχα-
του ΑΒΑ Orig 4,60^c, ἐπ' ἐσχάτων ε Orig 3,350^c, in novissimis f
τουτων ΑΒΑυς, om Orig 3. ὃν ἔθηκεν κλ. π.] Orig 2,593^b 4,
60^c δι οὗ] Orig 4,60^c ter 3. 4. ἐποίησεν (-σε Β) τοὺς αἰῶ-
νας ΑΒΑυς, τοὺς αἰῶνας ἐποίησεν ε Orig 4,60^c 4. ος ὢν ΑΒΑ
υς Orig 4,450^a (1,751^a), qui est f χαρακτῆρ] Orig 1,706^a 751^a
752^b 2,803^a, inago f 5. φερων ΑΔυς, φανερων Β τε om f
Iren 163 αυτον ΑΒυ, add δι αυτον (ἐαυτοῦ ε) Ας 6. των
ἁμαρτιων ποιησαμενος (facta) ΑΒυ, ποιησαμενος των ἁμαρτιων Α
et add ἡμῶν ε in dexteram f

AD HEBRAEOS.

Multifariae (-riam F) multisque (et multis L et pr F, multis
al) modis olim dens loquens patribus in prophetis novissime diebus
istis locutus est nobis in filio, ²quem constituit heredem universorum,
per quem fecit et saecula; ³qui cum sit splendor gloriae et figura
substantiae eius, portans quoque (que) omnia verbo virtutis suae,
purgationem peccatorum faciens sedet (sedet L) ad dexteram maies-

τῆς μεγαλυσύνης ἐν ὑψηλοῖς, ⁴τοσοῦτω κρείττων γενόμενος τῶν ἀγγέλων, ὅσω διαφορωτέρων παρ' αὐτοὺς κεκληρονόμηκεν ὄνομα. ⁵τίμι γὰρ εἰπὲν ποτε τῶν ἀγγέλων Υἱός μου εἰ σύ, ἐγὼ σήμερον γιγέννηκά σε; καὶ πάλιν Ἐγὼ ἴσομαι αὐτῷ εἰς πατέρα, καὶ αὐτὸς ⁶ἔσται μοι εἰς υἱόν. ⁷Ἦσαν δὲ πάλιν εἰσαγάγῃ τὸν πρωτότοκον εἰς τὴν οἰκουμένην, λέγει Καὶ προσκυνησάτωσαν αὐτῷ πάντες ἄγγελοι Θεοῦ. ⁸καὶ πρὸς μὲν τοὺς ἀγγέλους λέγει Ὁ ποιῶν τοὺς ἀγγέλους αὐτοῦ πνεύματα καὶ τοὺς λειτουργοὺς αὐτοῦ πυρὸς φλόγα, ⁹πρὸς δὲ τὸν υἱόν Ὁ θρόνος σου, ὁ Θεός, εἰς τὸν αἰῶνα τοῦ αἰῶνος, καὶ ¹⁰ῥάβδος τῆς ἐνδύτητός ῥάβδος τῆς βασιλείας σου. ¹¹ἤγάπησας δικαιοσύνην καὶ ἐμίσησας ἀνομίαν· διὰ τοῦτο ἔχρισέν σε, ὁ Θεός, ὁ Θεός σου ἔλαιον ἀγαλλιᾶσεως παρὰ τοὺς μετόχους σου. ¹²καὶ Σὺ κατ' ἀρχάς, κύριε, τὴν γῆν ἐθεμελίωσας, καὶ ἔργα τῶν χειρῶν σου εἰσὶν οἱ οὐρανοί· ¹³αὐτοὶ ἀπολοῦνται, σὺ δὲ διαμένεις· καὶ πάντες

1. factus Hilari 832, facto f των ΑΔς, om B 2. παρ αυτους ΑΒΔς, ab his Hilari, his f κεκληρονομηκεν ΑΒΔς, possidet f Hilari 3. ειπεν (-πε Βς) ποτε των αγγελων ΑΒς, ειπε των αγγελων ποτε Α, aliquando angelorum dixit f 5. in filio f οταν δε παλιν εισαγαγη ΑΒΔς, deinde iterum cum inducit f 5. 6. εις την οικουμενην ΑΒΔς, in creatiōne f 7. προς μιν τους αγγελους (add αυτου Α) ΑΒΔς, angelus ipsius quidem f 8. πνευματα ΑΒΔς Orig 2,636^d 4,430^e, spiritu f πυρος φλογα ΑΒΔς Orig, ignem urentem f 9. εις τον αιωνα ΑΒΔς, in aeterno f του αιωνος ΑΔς, om B και ΑΒΔς, om ζ, add η Α, quod om ΒΔς 10. της prius ΑΒ, om Δς ραβδος ΑΒ, η ρ. Δς σου ΑΔς, αυτου Β aequitatem f 11. ανομιαν (-μιας Α) Β Δς, αδικιαν Α 12. ελιος Α 13. κατ αρχας ΑΒΔς, initis f την γην εθεμελιωσας ΑΒΔς, fundasti terram f 14. permanebis fu

tatis in excelsis, ⁴tanto (tantum) melior angelis effectus, quanto differentius prae illis nomen hereditavit. ⁵cui enim dixit aliquando angelorum Filius meus es tu, ego hodie genui te? et rursus (rursus F) Ego ero illi in patre (patrem), et ipse erit mihi in filio (filio L). ⁶et cum iterum intro ducit primo genitum in orbem terrae, dicit Et adorent eum omnes angeli dei. ⁷et (om al) ad angelos quidem dicit Qui facit angelos suos spiritus et ministros suos flammam ignis, ⁸ad filium autem Thronus (Tron.) tuus, deus (om al), in saeculum saeculi, et (om F al) uirga aequitatis uirga regni tui. ⁹dilexisti iustitiam et odisti iniquitatem: propterea unxit te, deus, deus tuus oleo exultationis (laetitiae pr F) prae participibus tuis. ¹⁰et Tu in principio, domine, terram fundasti, et opera manuum (manum F al) tuarum sunt caeli: ¹¹ipsi peribunt, tu autem permanebis: et omnia

ὡς ἱμάτιον παλαιωθήσονται, ¹²καὶ ὡσεὶ περιβόλαιον ἐλίξεις αὐτὸ 'ς, ὡς ἱμάτιον, καὶ ἀλλαγῇσονται· σὺ δὲ ὁ αὐτὸς εἶ, καὶ τὰ ἔτη σου οὐκ ἐκλείψουσιν. ¹³πρὸς τίνα δὲ τῶν ἀγγέλων εἶρηκέν ποτε Κάθου ἐκ δεξιῶν μου ἕως ἂν θῶ τοὺς ἰχθροὺς σου ὑποπόδιον τῶν ποδῶν σου; ¹⁴οὐχὶ πάντες εἰσὶν λειτουργικὰ πνεύματα εἰς διακονίαν ⁵ ἀποστελλόμενα διὰ τοὺς μέλλοντας κληρονομεῖν σωτηρίαν;

¹Διὰ τοῦτο δεῖ περισσοτέρως προσέχειν ἡμᾶς τοῖς ἀκουσθεῖσιν, μὴ ποτε παραρῶμεν. ²εἰ γὰρ ὁ δι' ἀγγέλων λαληθεὶς λόγος ἐγένετο βέβαιος καὶ πᾶσα παράβυσσις καὶ πυρακοὴ ἔλαβεν ἑνδικον μισθαποδοσίαν, ³πῶς ἡμεῖς ἐκφενεζόμεθα τηλικαύτης ἀμελήσαντες ¹⁰ σωτηρίας; ἥτις ἀρχὴν λαβοῦσα λαλειῖσθαι διὰ τοῦ κυρίου, ὑπο_τῶν

1. ὡσεὶ *AB*ς, ὡς *A* ἐλίξεις *AB*ς, ἀλλαξεις *A*ςν 2. ὡς (ὡσεὶ *A*, et tanquam *f*) ἱματιον καὶ (om *Af*) *ABAf*, καὶ *ς* 3. ἐγκλείψουσιν *pr A* εἶρηκε *B*ς 4. ἀν *AB*ς, om *A* ponam *fv* υποποδιον των ποδων *AB*Δς, sub pedes *f* 5. οὐχι (non enim *f*) παντες εισιν *AB*Δς. πάντες εισιν *Orig* 1,767^b 2,495^c 4,430^d. sunt enim *Hilar* 440 λειτουργικὰ] *Orig* 1,579^c 767^b 2,20^d 495^c 3,528^d 4,191^d 430de, efficientes *Hilar*, ministri *f* εἰς διακονίαν *Δ*ς *Orig* 1,767^b 2,20^d 495^c 4,191^d 430^d *Hilar*, in ministerio *f*, εἰς διακονίας *B* *Orig* 1,579^c 4,430^c 6. qui mittuntur *f*, missi v *Hilar* 440 eos qui hereditabunt *Hilar*, possessuros *f* σωτηρίαν *AB*Δς *Orig* 1,579^c 767^b 2,495^c 4,430^d *Hilar*, salutem aeternam *f*, ζωὴν αἰώνιον *Orig* 4,191^d 7. περισσοτερος προσεχειν ἡμας (ἡμ. πρ. *ς*) *ABA*ς, nos amplius intueri *f* 8. παραρῶμεν *AA*, παραρρῶμεν *B*ς, lebemur *f* γὰρ *AB*Δς *Orig* 3,348^d, om *Orig* 3,767^c λόγος *AB* Δς *Orig* 3,767^c, νόμος *Orig* 3,348^d 9. ἐγένετο βέβαιος *ABA*ς, certissimum factum est *f* 11. ἥτις ἀρχὴν λαβοῦσα λαλεισθαι δια του κυριου *AB*Δς, quaecunque initium accepissent praedicandi deum *f*

(omnes) ut (sicut *L*) uestimentum ueterescent, ¹²et uelut amictum inuolues (mutabis *V*) eos, [ut uestimentum, om *L* al] et mutabuntur: tu autem idem [ipse *V*] es (est *pr F*), et anni tui non deficient. (2) ¹³Ad quem autem angelorum dixit aliquando Sede a dextris meis, quoad usque (m. donec *F*) ponam inimicos tuos scabillum (scabellum) pedum (om *al*) tuorum? ¹⁴nonne omnes sunt administratorii spiritus in ministerium missi propter eos qui hereditatem capient (capiunt *F*) salutis? ¹propterea abundantius (hab.) oportet observare nos ea quae audiuimus, ne forte perefluamus (perefl., effl. *L* al). ²si enim qui per angelos dictus est (om *F*) sermo factus est firmus, et omnis praeuaticatio et inoboedientia accepit iustam mercedis retributionem, ³quomodo nos effugiemus, si tantam neglexerimus salutem? quae cum initium accepisset (accip.) enarrari per dominum, ab

ἀκουσάντων εἰς ἡμῶς ἐβεβαιώθη ⁴συνεπιμαρτυροῦντος τοῦ Θεοῦ
σημείοις τε καὶ τέρασιν καὶ ποικίλαις δυνάμεσιν καὶ πνεύματος
ἀγίου μερισμοῖς κατὰ τὴν αὐτοῦ Θέλησιν.

⁵Οὐ γὰρ ἀγγέλοις ὑπέταξεν τὴν οἰκουμένην τὴν μέλλουσαν,
5 περὶ ἧς λαλοῦμεν. ⁶ὁδισμαρτύρατο δὲ πού τις λέγων Τί ἐστιν ἄν-
θρωπος, ὅτι μιμνήσκη αὐτοῦ, ἢ υἱὸς ἀνθρώπου, ὅτι ἐπισκέπη
αὐτόν; ⁷ἐλάττωσας αὐτὸν βραχὺ τι παρ' ἀγγέλους, δόξῃ καὶ τιμῇ
ἐστεφανώσας αὐτόν, [καὶ κατέστησας αὐτὸν ἐπὶ τὰ ἔργα τῶν χει-
ρῶν σου,] ⁸πάντα ὑπέταξας ὑποκάτω τῶν ποδῶν αὐτοῦ. ἐν τῷ γὰρ
10 ὑποτάξαι [αὐτῷ] τὰ πάντα οὐδὲν ἀφῆκεν αὐτῷ ἀνυπότακτον· νῦν
δὲ οὐπω ὀρώμεν αὐτῷ τὰ πάντα ὑποταγμένα. ⁹τὸν δὲ βραχὺ τι
παρ' ἀγγέλους ἡλαιτωμένον βλέπομεν Ἰησοῦν διὰ τὸ πάθημα τοῦ
Θανάτου δόξῃ καὶ τιμῇ ἐστεφανωμένον, ὅπως χάριτι Θεοῦ ὑπερ

5. Τίς ἐστιν

1. in nobis *f* συνεπιμαρτυρουντος *AA*ς, σμμμαρτ. *B* 3. αυτου
ABCfvs, του Θεου *A* voluptatem *f* 4. υπεταξιν *ABΔfvs*, add
ο Θεος *C* 4. 5. saeculum futurum de quo *f* 5. τι *ABΔvs*, τις *Cf*
6. μνημνησκη *A*, meior est *f* qui visitas *f* 7. ηλαττωσας *AB*
Cfvs, ελαττωσας *A* paulo minus ab angelis *fv* 8. 9. και κα-
τεστησας αυτον επι τα εργα των χειρων σου *ACfvs*, om *BA*
9. 10. εν τω γαρ (γαρ τω *AC*ς) υποταξαι αυτω (om *B*) τα παντα *AB*
*C*ς, εν τω γαρ τα παντα υποταξαι αυτω *A*, subiiciendo autem om-
nia *f* 10. αυτω alterum *ABCA*ς, om *f* 10. 11. modo autem *f*
11. αυτω τα παντα *ABCA*ς, omnia eius *f* τον δε βραχυν τι *AB*
*CA*ς *Orig* 2,584^d 4,63^a, nam paulo *f* 13. χαριτι *ABCΔfvs*, χωρις
Orig 4,41^e 392^b 393^c 450^b. ἐν τισι κεῖται τῆς πρὸς Ἑβραίους ἀντι-
γράφους Χάριτι Θεοῦ *Orig* 4,41^e. χάριτι ἢ χωρις *idem* 4,392^b

eis qui audierunt in nos (nobis *F*) confirmata est, ⁴contestante deo
signis et portentis et uariis uirtutibus et spiritus sancti distributioni-
bus secundum suam uoluntatem. (3) ⁵Non enim angelis subiecit [deus
L] orbem terrae futurum, de quo loquimur (loquitur). ⁶testatus est
autem (testatum autem est *L*) in quodam loco quis (om *F*) dicens
Quid est homo, quod memor es (memorres pr *L*?) eius, aut filius
hominis, quoniam uisitas eum? ⁷minuisti (minorasti *F*) eum paulo
minus ab angelis, gloria (-iam *F*) et honore (-rem *F*) coronasti eum
et constituisti eum super opera manuum (manum *F*) tuarum, ⁸omnia
subiecisti sub pedibus eius. in eo enim quod ei omnia subiecit (*s.*
o.) nihil dimisit (dem. *F* al) non subiectum ei: nunc autem necdum
uidemus omnia subiecta ei. ⁹eum autem qui modico quam angeli
(-lis *F*) minoratus est uidemus lesu propter passionem mortis glo-
ria (-am pr *F*) et honore (-rem pr *F*) coronatum, ut gratia dei pro

παντὸς γεύσεται θανάτου. ¹⁰ἔπρεπεν γὰρ αὐτῷ, δι' ὃν τὰ πάντα καὶ δι' οὗ τὰ πάντα, πολλοὺς υἱοὺς εἰς δόξαν ἀγαγόντα τὸν ἀρχηγὸν τῆς σωτηρίας αὐτῶν διὰ παθημάτων τελειῶσαι. ¹¹ὃ τε γὰρ ἀγιάζων καὶ οἱ ἀγιαζόμενοι ἐξ ἑνὸς πάντες· δι' ἣν αἰτίαν οὐκ ἐπαισχύνεται ἀδελφοὺς αὐτοὺς καλεῖν, ¹²λέγων Ἀπαγγεῖλῶ τὸ ὄνομά σου τοῖς ἀδελφοῖς μου, ἐν μέσῳ ἐκκλησίας ὑμνήσω σε. καὶ πάλιν Ἐγὼ ἴσομαι πεποιθὼς ἐπ' αὐτῷ. ¹³καὶ πάλιν Ἰδοὺ ἐγὼ καὶ τὰ παιδία ἃ μοι ἔδωκεν ὁ Θεός. ¹⁴ἐπεὶ οὖν τὰ παιδία κεκοινωνήκεν αἵματος καὶ σαρκός, καὶ αὐτὸς παραπλησίως μετέσχεν τῶν αὐτῶν, ἵνα διὰ τοῦ θανάτου καταργήσῃ τὸν τὸ κράτος ἔχοντα τοῦ θανάτου, ¹⁵τουτίστιν τὸν διάβολον, καὶ ἀπαλλάξῃ τούτους ὅσοι φόβῳ θανάτου διὰ παντὸς τοῦ ζῆν ἔνοχοι ἦσαν δουλείας. ¹⁶οὐ γὰρ δὴ πού ἀγγέλων ἐπιλαμβάνεται, ἀλλὰ σπέρματος Ἀβραὰμ ἐπιλαμβά-

1. Orig 4,71^b 1. 2. per (pro ff) quo omnia et per quem f
3. παθημάτων ABCΔς, passionem f o τε γαρ ABCΔς Orig 3, 298f, ὅτε γὰρ ὁ Orig 3,238^d. ὁ Orig 4,40^d 4. ἐξ ἑνὸς παντὶς ABCΔς Orig, omnes ex uno f 5. αὐτοὺς ABCΔΗς, eius f
6. ἐν BCΔΗς, ἐμ A 7. ἐπ αὐτῷ] sic corr C, in illo f Orig 3,658^c 8. παιδιμοὶ pr C, παιδιαμοὶ corr C ἐπεὶ οὖν ABCΔ Ης, ergo quia f 9. αἵματος καὶ σαρκὸς ABCΔς, σαρκὸς καὶ αἵματος ε similitur et ipse f τῶν αὐτῶν ABCς, add παθημάτων A, eorundem passione f 10. θανάτου ABCΗς Orig 3, 582^c 583^d, add θανατον A f 11. τουτίστι CHς ἀπαλλάξῃ B CΔΗς (Orig 3,582^c), ἀποκαταλλάξῃ A 12. semper vivendo f
12. 13. οὐ γὰρ δὴ πού ἀγγέλων ἐπιλαμβάνεται ABCΔΗς, nec enim statim angelos adsumpsit f 13. ἐπιλαμβάνεται alterum ABCΔς, suscepit f

omnibus gustaret mortem. (3) ¹⁰Decebat enim eum, propter quem omnia et per quem omnia (et p. q. o. om al), qui multos filios in gloriam adduxerat, auctorem salutis eorum per passiones (-nem) consummare (consumari). ¹¹qui enim sanctificat et qui sanctificantur, ex uno omnes (qui-omnes omi F). (4) Propter quam causam non confunditur fratres eos uocare, ¹²dicens Nuntio nomen tum fratribus meis, in medio ecclesiae laudabo te. et iterum Ego (om al) ero fidens in eum. ¹³et iterum Ecce ego et pueri mei (om al) quos mihi dedit dens. ¹⁴quia ergo pueri communicauerunt (communau.) sanguini et carni (c. et s. L?), et ipse similiter participavit (et ipse sim. sang. et carni partic. L?) hisdem (isdem pr L), ut per mortem destrueret eum qui habebat mortis (om al) imperium, id est diabolus (diabulum L al), ¹⁵et (ut F) liberaret (-rare pr F) eos qui timore (-rem pr F al) mortis per totam uitam obnoxii erant seruituti. ¹⁶usquam enim angelos adprehendit (adpreh. V), sed semen Abrahæ adpræ-

νεται. ¹⁷ὅθεν ὥφειλεν κατὰ πάντα τοῖς ἀδελφοῖς ὁμοιωθῆναι, ἵνα ἐλεήμων γένηται καὶ πιστὸς ἀρχιερεὺς τὰ πρὸς τὸν Θεόν, εἰς τὸ ἰλιύσκεσθαι τὰς ἁμαρτίας τοῦ λαοῦ. ¹⁸ἐν ᾧ γὰρ πέπονθεν αὐτὸς πειρασθεὶς δύναιται τοῖς πειραζομένοις βοηθῆσαι.

¹Ὅθεν, ἀδελφοὶ ἅγιοι, κλήσειως ἐπουρανίου μέτοχοι, κατανοήσατε τὸν ἀπόστολον καὶ ἀρχιερεῖα τῆς ὁμολογίας ἡμῶν Ἰησοῦν ²πιστὸν ὄντα τῷ ποιήσαντι αὐτόν, ὡς καὶ Μωυσῆς ἐν ὅλῳ τῷ οἴκῳ αὐτοῦ. ³πλείονος γὰρ οὗτος δόξης παρὰ Μωυσῆν ἡξίωται, καθ' ὃσον πλείονα τιμὴν ἔχει τοῦ οἴκου ὁ κατασκευάσας αὐτόν. ⁴πᾶς γὰρ οἶκος κατασκευάζεται ὑπὸ τινός, ὁ δὲ πάντα κατασκευάσας Θεός. ⁵καὶ Μωυσῆς μὲν πιστὸς ἐν ὅλῳ τῷ οἴκῳ αὐτοῦ ὡς θεράπων εἰς μαρτύριον τῶν λαληθησομένων, ⁶Χριστὸς δὲ ὡς υἱὸς ἐπὶ τὸν οἶκον

1. ὁμοιωθῆναι *A* 2. τὰ om *fv* 3. τὰς ἁμαρτίας *BCA*ς, ταῖς ἁμαρτιαῖς *A* 3. 4. πέπονθεν αὐτός πειρασθεὶς *ABC*υς, αὐτός πέπονθεν πειρασθεὶς *A*, ipse expertus passus est *f* 4. experientes *f* 5. ὁθεν *ABC*Δυς *Hilar* 832, propter quod *f* sanctissimū *f* κλήσειως ἐπουρανίου *ABC*Δυς *Hilar*, caelestis vocationes *f* 6. ἀρχιερεῖα τῆς ὁμολογίας *ABC*Δυς *Hilar*, principem constitutionis *f* Ἰησοῦν *ABC*Δ^υ*f*, iesum christum *Hilar* 832, Χριστὸν Ἰησοῦν *ς* 7. ὄντα] sic corr *A*, ὡντα *pr A* τὸν ποιήσαντι αὐτόν *ABC*Δυς *Hilar*, creatori suo *f* μωυσῆς *Cf*, μωσῆς *AB*ς ὁλῳ *ACD*φς, om *B* 8. οὗτος δόξης *ABC*Δ^υ*f*, δόξης οὗτος υς μωυσῆν *BC*, μωυσεως *A*, μωσῆν *A*ς consecutus est *f* 10. πάντα *ABCA*, τὰ πάντα *ς* 11. μωυσῆς *CΔf* *Lucif* 18, μωσῆς *AB*ς 11. 12. in testimonio loquendorum (loquens *Lucif*) *f* *Lucif* 12. in domo *fv* *Lucif*

hendit (appreh. *V*). ¹⁷unde debuit [et *pr L*] per omnia fratribus [se] similitudo, ut misericors fieret et fidelis pontifex ad deum, ut repropitiaret delicta populi. ¹⁸in eo enim in quo passus (pasus) est ipse temptatus (tempt.) potens est (et *pr L*) [et *L*] eis qui temptantur (tempt.) auxiliari (-re). (5) ¹Vnde, fratres sancti, uocationis caelestis participes, considerate apostolum et pontificem (-ce *pr F*) confessionis (confesion.) nostrae Iesum, ²qui fidelis est ei qui fecit illum, sicut et Moyses (Moses *L al*) in omni domo (domu *pr*, sed eadem factum domo, *L*) illius. ³amplioris enim gloriae iste prae Moyse (Mose *L*) dignus habitus (habitus *pr L*) est, quanto (quantam *pr F*, quantamagis *V*) ampliores honores habet (habent *pr F*) domus qui fabricauit illam (illum *pr F*). ⁴omnis namque domus fabricatur ab aliquo: qui autem omnia creauit, deus. ⁵et Moyses (Moses *L al*) quidem fidelis erat in tota domo eius tamquam famulus in testimonium eorum quae dicenda erant, ⁶Christus uero tamquam filius in

αὐτοῦ. οὗ οἶκός ἐσμεν ἡμεῖς, ἐάν [περ] τὴν παρησίαν καὶ τὸ καύ-
χημα τῆς ἐλπίδος μέχρι τέλους βεβαίαν κατὰσχωμεν.

¹Διό, καθὼς λέγει τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, Σήμερον, ἐάν τῆς
φωνῆς αὐτοῦ ἀκούσῃτε, ²μὴ σκληρύνῃτε τὰς καρδίας ὑμῶν ὡς ἐν
τῷ παραπικρασμῷ κατὰ τὴν ἡμέραν τοῦ πειρασμοῦ ἐν τῇ ἐρήμῳ, ³
οὗ ἐπείρυσαν οἱ πατέρες ὑμῶν ἐν δοκιμασίᾳ καὶ εἶδον τὰ ἔργα
μου τισσαράκοντα ἔτη. ⁴Ἰδιὸ προσώχθισα τῇ γενεᾷ ταύτῃ καὶ εἶπα
Ἄτι πλανῶνται τῇ καρδίᾳ· αὐτοὶ δὲ οὐκ ἔγνωσαν τὰς ὁδοὺς μου,
⁵ὥς ὥμοσα ἐν τῇ ὀργῇ μου Εἰ ἐσελεύσονται εἰς τὴν κατάπανσίν
μου. ⁶βλέπετε, ἀδελφοί, μὴ ποτε ἔσται ἐν τινι ὑμῶν καρδιά πο-
νηρὰ ἀπιστίας ἐν τῷ ἀποσιῆναι ἀπὸ Θεοῦ ζῶντος, ⁷ἀλλὰ παρακα-
λεῖτε ἑαυτοὺς καθ' ἑκάστην ἡμέραν, ἅχρῃ οὐ τὸ σήμερον καλεῖται,

1. ου ABCς, ος Δφν Lucif ἐσμεν ημεῖς ABCΔς, nos sumus f
Lucif εαν ΒΔφν, εαν περ (tamen) ACς Lucif liberalitatem
Lucif, libertatem f 2. μέχρι τέλους βεβαίαν ACΔφς, om B Lu-
cif 18 3. καθως ABCΔφς, om Lucif 4. 5. in exacerbationem f
5. in solitudinem f 6. ου ABCς, οπου Δ οι ABCΔf Lucif,
με οἱ ε υμων BCΔfς, ημων A, τui Lucif εν δοκιμασια AB
CΔf Lucif, ἰδοκίμασάν με ε 7. τισσερακοντα AC ideo ope-
rosa est mihi gens ista f, ideoque perosa inihl gens est Lucif 18
ταυτη ABΔν, εκεινη Cς εἶπα ΑΔ, εἶπον BCς 8. in corde f·
αυτοι ABCΔς, οὔτοι (hi, isti) f Lucif 10. βλέπετε ABCΔς
Lucif, add itaque f ποτε ABCΔς Lucif, om f sit fν Lucif
18 ἐσται εν τινι υμων] sic corr C incredulitatis v Lucif, ini-
quitatis f 11. discedendi (-do Luc) fν Lucif 12. quotidie f
Lucif καλεῖται (-τε AC) ABCΔHς Orig 2,778^c Lucif, vocatus f

domo sua. quae domus sumus nos, si fiduciam et gloriam spei usque
ad finem (fidem) firmam retineamus. ⁷quapropter, sicut dicit spiritus
sanctus, Hodie, si uocem eius audieritis, ⁸nolite obdurare corda uestra
sicut in exaceruatione (exacerbat. al, -onem L) secundum diem temp-
tationis (temptat.) in deserto, ⁹ubi temptauerunt me patres uestri, pro-
bauerunt et uiderunt opera inea quadraginta (xl F) annos (annis L).
¹⁰propter quod offensus (inf. L al) fui generationi huic et dixi Sem-
per errant corde: ipsi autem non cognouerunt uias inear, ¹¹sicut in-
raui in ira inea Si intro ibunt in requiem meam. (6) ¹²Videte (Vidite
pr F), fra res, ne forte sit in aliquo uestrum cor malum increduli-
tatis discedendi (discendi F) a deo uiuo, ¹³sed adhortamini (adort.)
uosmet ipsos per singulos dies, donec hodie cognominatur, ut non

ἵνα μὴ σκληρυνθῇ ἐξ ὑμῶν τις ἀπάτη τῆς ἁμαρτίας· ¹⁴μέτοχοι γὰρ τοῦ Χριστοῦ γεγόναμεν, ἐὰν περ τὴν ἀρχὴν τῆς ὑποστάσεως μέχρι τῶν βιβλίων κατέσχωμεν, ¹⁵ἐν τῷ λέγεσθαι Σήμερον, ἐὰν τῆς φωνῆς αὐτοῦ ἀκούσῃτε, μὴ σκληρύνῃτε τὰς καρδίας ὑμῶν ὡς ⁵ἐν τῷ παραπικρασμῷ. ¹⁶τίνες γὰρ ἀκούσαντες παρεπύκρναν; ἀλλ' οὐ πάντες οἱ ἐξελεθόντες ἐξ Αἰγύπτου διὰ Μωσέως; ¹⁷τίσιν δὲ [καὶ] προσώχθισιν τεσσαράκοντα ἔτη; οὐχὶ τοῖς ἁμαρτήσασιν; ὧν τὰ κῶλα ἔπαισαν ἐν τῇ ἐρήμῳ. ¹⁸τίσιν δὲ ὤμοσεν μὴ εἰσελεύσεσθαι εἰς τὴν κατάνανυσιν αὐτοῦ, εἰ μὴ τοῖς ἀπειθήουσιν; ¹⁹καὶ βλέπομεν ¹⁰ὅτι οὐκ ᾔδυνήθησαν εἰσελθεῖν δι' ἀπιστίαν. ¹φοβηθῶμεν οὖν μή ποτε κατυλειπομένης ἐπαγγελίας εἰσελθεῖν εἰς τὴν κατάνανυσιν αὐτοῦ

1. σκληρυνθῇ τις ἐξ ὑμῶν

1. ne Lucif, nec f ἐξ ὑμῶν τις BΔf, τις ἐξ ὑμῶν ACHvs Lucif
 18 ἀπάτη ABCAHvs, in errore f Lucif τῆς ABCHς, om Δ
 2. γὰρ om Orig 1,32^c Hilar 292 του Χριστου γεγοναμεν ABCA
 Hfv Orig Hilar, γεγόναμεν τοῦ Χριστοῦ s υποστασεως (-σαιως
 pr C?) BCΔHfvs Lucif 18, add αυτου Av 4. αυτου ABCΔfvs,
 mean Lucif 19 σκληρυνῃτε ABCς, σκληρυνετε Δ 5. τινες
 fvs Lucif audito f et add hoc Lucif παρεπικραναν ABCAH
 fvs, non crediderunt Lucif 6. μωσσεως BCΔHfv Lucif, μωσσεως
 Aς τισι Hς, qui Lucif και Af, om BCΔHvs Lucif 19
 7. perosus fuit f, perosi ei fuerunt Lucif τεσσαριρακοντα AC
 αμαρτησουσιν BCΔHfvs Lucif, απειθησουσιν A 8. ossa f, cada-
 vera v Lucif επαισαν ABCHς, επισαν Δ ερωμω C τισι
 Hς ωμοσε BHς 9. contumacibus Lucif 19, contumaces f
 10. δι BΔς et correcto δ A, δια C 11. ποτε ABCΔvs Lucif,
 om f τῆς επαγγελιας Δ, mandato f Lucif εἰσελθεῖν ABCΔf
 vs, add quidam vestrum Lucif

obduretur quis (qui pr F) ex vobis fallacia peccati: ¹⁴participes enim Christi effecti sumus, si tamen initium substantiae [eius ~~delevit~~ V] usque ad finem firmum retineamus, ¹⁵dum dicitur Hodie, si nocem eius audieritis, nolite obdurare corda uestra quem admodum in illa (om al) exaceruatione (exacerbat.). ¹⁶quidam enim audientes exaceruauerunt (exacerbau. pr F), sed non uniuersi qui profecti sunt ab Aegypto per Moysen (Mosen al, Mosem L)? ¹⁷quibus autem infensus est quadraginta annos (annis L al)? nonne illis qui peccauerunt? quorum cadauera prostrata sunt in deserto. ¹⁸quibus autem iurauit non intro ire (n. intrare) in requiem ipsius, nisi illis (illi pr F) qui increduli fuerunt? ¹⁹et nideamus quia (qui F) non potuerunt intro ire [in requiem ipsius F] propter incredulitatem. ¹tineamus ergo ne forte relicta pollicitatione intro eundi in requiem eius existimetur

δοκῇ τις ἐξ ὑμῶν ἐστειρηκέναι, καὶ γὰρ ἴσμεν εὐαγγελισμένοι κα-
θάπερ κἀκεῖνοι· ἀλλ' οὐκ ὠφείλησεν ὁ λόγος τῆς ἀκοῆς ἐκείνους,
μὴ συγκεκρασμένους τῇ πίστι τοῖς ἀκοί·σασιν. ²ἰσσερχόμεθα γὰρ
εἰς τὴν κατάνανσιν οἱ πιστεύοντες, καθὼς εἶρηκεν Ὡς ὤμοσα ἐν
τῇ ὀργῇ μου Εἰ ἐισελιεύονται εἰς τὴν κατάνανσιν μου, καίτοι τῶν
ἔργων ἀπὸ καταβολῆς κόσμου γεννηθέντων. ³ἔρηκεν γὰρ πον περὶ
τῆς ἐβδόμης οὕτως, Καὶ κατέπασιν ὁ θεὸς ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῇ ἐβ-
δόμῃ ἀπὸ πάντων τῶν ἔργων αὐτοῦ. ⁴καὶ ἐν τούτῳ πάλιν Εἰ ἐισε-
λιεύονται εἰς τὴν κατάνανσιν μου. ⁵ἐπεὶ οὖν ἀπολείπεται τινὰς
εἰσελθεῖν εἰς αὐτήν, καὶ οἱ πρότερον εὐαγγελισθέντες οὐκ εἰσῆλ-
θον δι' ἀπειθειαν, ⁶πάλιν τινὰ ὀρίζει ἡμέραν, σήμερον, ἐν Δαυιδ

1. δοκῇ τις ἐξ ὑμῶν ἐστειρηκεναι ABCΔνς, neglexisset quis videatur f, non posse videantur Lucif 19 καὶ παρσιμεν C. nam et adnuntiatum nobis est (est n. Luc) f Lucif 2. ἀλλ ABCΔνς, et Lucif ὠφείλησεν (fuit prode f) ABCΔς, add illis f Lucif verbum f Lucif ἐκείνους ABCΔς, om v Lucif 3. συγκεκρασμένους (συνκ. ΑΔ) ABCΔ, συγκεκραμένος (temperatus) f Lucif fidem f τοῖς ἀκουσασιν ABCς, τῶν ἀκουσαντων Δ, auditorum Lucif, audit f ἐισσερχόμεθα (intrabimus Lucif) γὰρ BΔς Lucif 19, ἐισσερχόμεθα οὖν AC 4. τὴν ACΔ, om B κατάνανσιν ABCΔς, add eius Lucif qui credimus f ὡς ὤμοσα ἐν] sic corr A 5. εἰ BΔς Lucif, η C, om A 5. 6. μου καίτοι τῶν ἔργων] sic corr C. et cum opera ab origine mundi facta sunt f Lucif 6. γὰρ ABCΔνς, tamen f Lucif 7. οὕτως ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῇ ἐβδόμῃ BCDς Lucif 19, om A 8. εἰ ABCς Lucif, καὶ Δ, sic et f 9. ἐπεὶ οὖν ABCΔνς, ergo quia f Lucif τινὰς ABCΔνς, reliquos f, reliquorum Lucif 10. εὐαγγελισθέντες C. et hi quidem primum quibus praedicatum est f 11. δι' BΔς, διὰ AC τινὰ ὀρίζει ABCΔς, aliam praefinivit f Lucif 19 Δαυιδ BCD, Δαβιδς

aliqui (sic FL, aliquis ceteri) ex vobis deesse. (7) ²Etenim et nobis nuntiatum est quem admodum et illis: sed non profuit illis sermo auditus, non admixtis fidei ex his quae audierunt. ³ingrediemur enim in requiem qui credidimus, quem admodum dixit Sicut iurani in ira mea Si intro ibunt in requiem meam; et quidem operibus ab institutione mundi perfectis (factis L al). ⁴dixit enim [in LV] quodam loco de die septima (septimo) sic, Et requieuit deus (dominus L) die septima ab omnibus (om F al) operibus suis. ⁵et in isto (sto pr F) rursum Si intro ibunt in requiem meam. ⁶quoniam ergo superest quosdam intro ire in (om pr L) illam, et hii (hi) quibus prioribus adnuntiatum est non intro ierunt propter incredulitatem, ⁷iterum terminat diem quandam (quandam V), hodie, in David (Dauid) dicendo

λέγων μετὰ τοσοῦτον χρόνον, καθὼς προείρηται, Σήμερον, ἐὰν τῆς
 ἡμετέρας αὐτοῦ ἀκούσῃτε, μὴ σκληρύνετε τὰς καρδίας ὑμῶν. ⁸εἰ γὰρ
 αὐτοὺς Ἰησοῦς κατέπαυσεν, οὐκ ἂν περὶ ἄλλης ἐλάλει μετὰ ταῦτα
 ἡμέρας. ⁹ἄρα ἀπολείπεται σαββατισμὸς τῷ λαῷ τοῦ Θεοῦ. ¹⁰εἰ γὰρ
 εἰσελθὼν εἰς τὴν κατάνανσιν αὐτοῦ καὶ αὐτὸς κατέπαυσεν ἀπὸ
 τῶν ἔργων αὐτοῦ ὥσπερ ἀπὸ τῶν ἰδίων ὁ Θεός.

¹¹Σπουδάσωμεν οὖν εἰσελθεῖν εἰς ἐκείνην τὴν κατάνανσιν, ἵνα
 μὴ ἐν τῷ αὐτῷ τις ὑποδείγματι πέσῃ τῆς ἀπειθείας. ¹²ζῶν γὰρ ὁ
 λόγος τοῦ Θεοῦ καὶ ἐνεργῆς καὶ τομιώτερος ὑπὲρ πᾶσαν μάχαιραν
¹⁰δίστομον καὶ δεικνύμενος ἄχρι μερισμοῦ ψυχῆς καὶ πνεύματος,
 ἁρμῶν τε καὶ μυελῶν, καὶ κριτικὸς ἐνθυμήσεων καὶ ἐννοιῶν καρ-

11. ἐνθυμήσεις

1. προειρηται ACΔf Lucif, προειρηκε B, εἶρηται ε 2. 3. quoniam
 si iesus illis requiem dedisset Lucif, quoniam si iesus requiem de-
 disse illi f 3. οὐκ αν ACΔε, οὐκ αν B, non f Lucif dixisset
 f Lucif μετὰ ταῦτα ABΔε, μετὰ αὐτὰ C, postera f Lucif
 4. ἀπολείπεται ACΔfvs Orig 2,125^b Lucif, ἀπολείπεται B requies
 f Lucif etenim qui Lucif 19 5. ἀπο ABCfvs Lucif, ἀπο παν-
 των A 6. a suis fvs Lucif 7. εἰσελθεῖν ABCvs Lucif 20, add
 ἀδελφοὶ Af 8. ἐν τῷ αὐτῷ τις ABCΔε, aliquis (aliqui in Lucif)
 eodem exemplo f Lucif πέση τῆς ἀπειθείας ABCε, πέση τῆς
 (a) ἀληθείας Af, contumaciae cadant Lucif ζῶ C 9. ἐνεργῆς
 ACΔHε Orig 1,298^f 2,813^a 3,138^c 656^b 668^b 4,37^b 124^c 157^b, ἐναρ-
 γης B 9. 10. τομιώτερος ὑπὲρ πᾶσαν μάχαιραν δίστομον ABC
 ΔHε Orig 1,298^f 2,813^a 3,138^c 656^b 4,37^b 124^c, acutum omni gladio
 acutissimo (-muin f) f Lucif 20. τομιώτερον πάσης μάχαιρας διστό-
 μον Orig 4,157^b 10. δεικνύμενος A καὶ allerum ABCHfvs
 Orig 1,298^f 2,813^a 4,37^b Lucif, τε καὶ Δε 11. scrutator (-tur f)
 f Lucif ἐνθυμήσεων ABHvs Orig et corr C, ἐνθυμήσεως A et
 pr C, animi f Lucif καὶ ἐννοιῶν ABCHvs, ἐννοιῶν τε A, et co-
 gitationis (add et cogitationis f) f Lucif

[sic pr F] post tantum temporis, sicut (om pr F) supra dictum est,
 Hodie, si vocem eius audieritis, nolite obdurare corda uestra. ⁸nam
 si eis Iesus requiem praestitisset, nunquam de alia (alio pr F) lo-
 queretur posthac die. ⁹Itaque relinquitur sabbatismus (sabbatissimus)
 populo dei. ¹⁰qui enim ingressus est in requiem eius, etiam ipse re-
 quieuit ab operibus suis sicut a suis deus. (8) ¹¹Festinemus ergo in-
 gredi in illam requiem, ut ne in id ipsum quis incadat (incedat) in-
 credulitatis exemplum. ¹²uius enim est dei sermo et efficax (et eff.
 s. dei) et penetrabilior omni gladio ancipiti et pertingens usque ad
 divisionem animae ac spiritus, compagum (comp.) quoque et medul-
 larum, et discretor cogitationum et intentionum cordis: ¹³et non est

δίας· ¹³καὶ οὐκ ἔστιν κτίσις ἀφανῆς ἐνώπιον αὐτοῦ, πάντα δὲ γυνὰ καὶ τετραχελισμένα τοῖς ὀφθαλμοῖς αὐτοῦ, πρὸς ὃν ἡμῖν ὁ λόγος.

¹⁴Ἐχοντες οὖν ἀρχιερέα μέγαν, διεληλυθότα τοὺς οὐρανούς, Ἰησοῦν τὸν υἱὸν τοῦ Θεοῦ, κρατῶμεν τῆς ὁμολογίας. ¹⁵οὐ γὰρ ἔχομεν ἀρχιερέα μὴ δυνάμενον συμπαθεῖναι ταῖς ἀσθενείαις ἡμῶν, ¹⁶πειραζομένον δὲ κατὰ πάντα καθ' ὁμοιότητα χωρὶς ἁμαρτίας. ¹⁶προσερχώμεθα οὖν μετὰ παρηγορίας τῷ Θεῷ τῆς χάριτος, ἵνα λάβωμεν ἔλεος καὶ χάριν εὐρωμεν εἰς εὐκαιρον βοήθειαν.

¹Πῦς γὰρ ἀρχιερεὺς ἐξ ἀνθρώπων λαμβανόμενος ὑπὲρ ἀνθρώπων καθίσταται τὰ πρὸς τὸν Θεόν, ἵνα προσφέρῃ δῶρα καὶ ¹⁰

1. ἰστι Cς κτίσις ἀφανῆς ABCΔς, ulla (nulla f) creatio quae (qua f) non pareat f Lucif 20 2. τετραχελισμένα A ad quem o Lucif, ante quam f ratio est f Lucif 3. ἔχοντες οὖν] Orig 4,24^b 431^b. ἔχοντες idem 1,766f. ἔχομεν γὰρ idem 4,3^d. ἔχομεν idem 1,282f. ἐπεὶ καὶ ἔχομεν ἡμεῖς idem 1,645^c μέγαν BCΔΗς Orig, μέγα A. add καὶ ἀπόστολον Ἰησοῦν χριστὸν (cf. 3,1) Orig 4,431^b διεληλυθότα ABCΔΗς Orig 1,282f 766f 4,3^d 24^b, egressum f 4. κρατῶμεν ABCΔΗς Orig 4,24^b, καὶ κρατοῦμεν Orig 1,766f ου γὰρ ἔχομεν ABCΔΗς, nec enim habet f 5. συμπαθεῖν (συνπ. AC) ABCΔΗς (Orig 4,41^d), συμπαθεῖν Orig 1,223^d, adfici in f 6. πειραζομένον ABΔς Orig 1,223^d 383^c 2,609^b, πειραζομένον C Orig 4,40^c 348^d δε ABCΔς, om f Orig in omnibus f καθ' ὁμοιότητα ABCΔς Orig 2,609^b 4,40^c 41^d 348^d, ὁμοίως ἡμῖν Orig 1,223^d. ὁμοίως πᾶσιν ἀνθρώποις Orig 1,383^c 7. ad sedem f 8. ἔλεος ABCΔ, εἰονς et corr C χάριν ABCΔς, pacem f ευρωμεν ACΔς, ut iuveniamus f, om B εις ABCς, om Δf 9. λαμβανόμενος ABCΔς, electum f 10. καθίσταται ABCΔς, constitutus f quae sunt deo f προσφέρει ABCς, προσφέρειτε A δῶρα BΔς, add τε ACς

ulla creatura inuisibilis in conspectu eius, omnia autem (enim F) nuda et aperta sunt oculis eius, ad quem nobis sermo. ¹⁴habentes ergo pontificem magnum, qui penetrauit caelos, Iesum filium dei, teneamus confessionem (ten. et conf. eius F). ¹⁵non enim habemus pontificem (om pr L) qui non possit compati (compati V al) infirmitatibus nostris, temptatum autem (om al) per omnia pro similitudine (-nem pr L) absque peccato. (9) ¹⁶Adeamus ergo cum fiducia ad thronum (tronum F al) gratiae (gratia al, gloriae V), ut misericordiam consequamur et gratiam inueniamus in auxilio opportuno. ¹omnis namque pontifex ex hominibus adsumptus pro hominibus constituitur in his quae sunt ad deum (dominum L), ut offerat dona et sacrificia pro

θυσίας ὑπὲρ ἁμαρτιῶν, ²μετριοπαθεῖν δυνάμενος τοῖς ἀγνοοῦσιν καὶ πλανωμένοις, ἐπεὶ καὶ αὐτὸς περικείται ἀσθένειαν, ³καὶ δι' αὐτὴν ὀφείλει, καθὼς περὶ τοῦ λαοῦ, οὕτως καὶ περὶ αὐτοῦ προσφέρειν περὶ ἁμαρτιῶν. ⁴καὶ οὐχ ἑαυτῷ τις λαμβάνει τὴν τιμὴν, ἀλλὰ ⁵καλούμενος ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, καθὼς καὶ Ἀαρὼν. ⁶οὕτως καὶ ὁ χριστὸς οὐχ ἑαυτὸν ἐδόξασεν γεννηθῆναι ἀρχιερεῖα, ἀλλ' ὁ λαλήσας πρὸς αὐτόν Υἱὸς μου εἰ σύ, ἐγὼ σήμερον γεγέννηκά σε· ⁷καθὼς καὶ ἐν ἑτέρῳ λέγει Σὺ ἱερεὺς εἰς τὸν αἰῶνα κατὰ τὴν τάξιν Μελχισεδέκ. ⁸ὧς ἐν ταῖς ἡμέραις τῆς σαρκὸς αὐτοῦ, διήσεις τε καὶ ἱκετηρίας ¹⁰πρὸς τὸν δυνάμενον σώζειν αὐτὸν ἐκ θανάτου μετὰ κραυγῆς ἰσχυρᾶς καὶ δακρύων προσενέγκας καὶ εἰσακουσθεὶς ἀπὸ τῆς ἐνλαβείας, ⁹καίπερ ὢν υἱός, ἔμαθεν ἀφ' ὧν ἔπαθεν τὴν ὑπακοήν, ⁹καὶ

1. μετριοπαθεῖν δυνάμενος ABCΔυς, qui possit f αγνοοῦσι Cς
2. ἐπὶ καὶ ABCυς, καὶ γὰρ Δ, quoniam f gestat f δι' αὐτὴν ABCf, δια ταυτην Δς
3. περὶ τοῦ λαοῦ ABCΔς, populo f οὕτως AC, οὕτως περι αυτου (εαυτου ACς) ABCΔς, pro se f
4. περὶ ABCΔ, ὑπὲρς, pro f ουκ Δ εαυτω τις λαμβανει ABCς, εαυτω λαμβανει τις Δ, quis sibi sumit f αλλα ABC, αλλ ο corr C, αλλα ο Δς. sed qui vocatur f
5. καθὼς Δ et pr C, καθωσπερ AB, καθαπερς et corr C καὶ AB et corr CΔ, καὶ ὁς, om f οὕτως AC, Οὕτως
6. γεννηθῆναι BCΔς, γενισθαι A
7. 8. ἐν ἑτέρῳ ABCΔς, alio loco f
8. tu es f melchisedec B CΔς, melchisedech Af
9. ος ABCfυς, ος ων Δ
10. πρὸς τὸν δυνάμενον ABCΔυς, hinc qui possit f cum voce magna f
11. εἰσακουσθεὶς ABCς, exauditus f, ακουσθεις Δ
12. ἀπ' ὧν Δ

peccatis, ²qui condolare possit (posit) his qui ignorant et (ignoranter L al) errant, quoniam et ipse circum datus est infirmitate, ³et propterea debet, quem admodum et pro populo, ita etiam et (om F al) pro semet ipso offerre pro peccatis. ⁴nec quisquam sumit sibi honorem (-re pr F), sed qui vocatur (uocatus est) a deo, tamquam Aaron. ⁵sic (ita pr F al) et Christus non semet ipsum clarificavit ut pontifex fieret, sed qui locutus est ad eum Filius meus es tu, ego hodie genui te; ⁶quem admodum et (om al) in alio [loco om pr L] dicit Tu es sacerdos in aeternum secundum ordinem Melchisedech (Melchis. F). ⁷qui in diebus carnis suae, praeces supplicationesque (subpl. al, -quae pr F al) ad eum qui possit saluum illum (i. s. F al) a morte facere cum clamore valido et lacrimis offerens et (delevit V) exauditus pro sua reuerentia. (10) ⁸Et quidem cum esset filius [dei om L], didicit ex his quae passus est oboedientiam, ⁹et consumma-

τελειωθείς ἐγένετο πᾶσιν τοῖς ὑπακούουσιν αὐτῷ αἴτιος σωτηρίας αἰωνίου, ¹⁰προσαγορευθεὶς ὑπὸ τοῦ Θεοῦ ἀρχιερεὺς κατὰ τὴν τάξιν Μελχισεδέκ. ¹¹περὶ οὗ πολλὸς ἡμῖν ὁ λόγος καὶ δυσερμηνευτος λέγειν, ἐπεὶ νοῦθοι γέγονατε ταῖς ἀκοαῖς. ¹²καὶ γὰρ ὀφείλοντες εἶναι διδάσκαλοι διὰ τὸν χρόνον, πάλιν χρεῖαν ἔχετε τοῦ διδάσκειν ὑμᾶς εἰς τὰ στοιχεῖα τῆς ἀρχῆς τῶν λογίων τοῦ Θεοῦ, καὶ γέγονατε χρεῖαν ἔχοντες γάλακτος καὶ οὐ στερεῆς τροφῆς. ¹³πῶς γὰρ ὁ μετέχων γάλακτος ἄπειρος λόγου δικαιοσύνης· νήπιος γὰρ ἐστίν· ¹⁴τελείων δὲ ἐστίν ἡ στερεὰ τροφή, τῶν διὰ τὴν ἔξιν τὰ αἰσθητήρια γεγυμνασμένα ἔχόντων πρὸς διάκρισιν καλοῦ τε καὶ κακοῦ. ¹⁰

¹Διὸ ἀφέντες τὸν τῆς ἀρχῆς τοῦ χριστοῦ λόγον ἐπὶ τὴν τε-

1. *εγενετο ABCΔυς, et f πασιν (πασι C et B?) τοις υπακουουσιν (operantibus f) αυτω ABCΔφς, τοις υπακ. αυτω πᾶσιν ε*
3. *melchisedech f περι ABCφς, και περι Δ πολυς ημιν AB CΔς, nobis magnus f ὁ om Δ δυσερμηνευτος λεγειν ABCΔ υς, laboriosaquae interpretatio f 4. auribus f γαρ ABCΔυς, om f 5. δια BCΔυς Orig 3,781^a 4,19^c, secundum f necesse est f του διδασκειν υμας ABCΔς Orig 4,19^c, doceri vos f, διδασκεισθαι Orig 3,781^a 6. τινα φς Orig (4,19^c) 3,781^a λογίων ABCς Orig, λογίων Δ, verborum f 7. και ου AΔφς, ου Cυ et corr B et Orig 1,245^b 482^d 3,658^d Orig 1,274^a Hilar 1200 8. απειρος λογον ABCΔς Orig 1,245^b 482^c, peritus verborum f δικαιοσυνης ABCς Orig, add εστιν Δφ εστιν ABCυς Orig, ακμην Δ, adhuc est f 9. των ABCΔυς Orig 1,245^b 482^c 639^d 4,243^d 247^c 350^a, quia f αξιν Α ισθητηρια Α. Orig 1,245^b 482^c 639^d 4, 151^c 243^d 247^c 350^a, αλσθητηρια idem 4,233^d 10. habent fο διακρισιν ABCΔυς Orig, discrimina f τε ABCΔς Orig, om fυ. αγαθων τε και κακων Orig 4,233^d 11. διο αφεντες ABCΔυς, relicto igitur f ad perfectum f*

tes factus est omnibus obtemperantibus sibi causa (causam pr F) salutis aeternae, ¹⁰appellatus (apell.) a deo pontifex iuxta (iusta pr F, iuxta al) ordinem Melchisedech (Melcis. F). ¹¹de quo grandis nobis sermo et ininterpretabilis (et int. pr F) ad dicendum, quoniam inbecilles facti estis ad audiendum. ¹²Petenim cum deberetis (deberetis L) magistri esse propter tempus, rursus (rursum L al) indigetis ut uos doceamini quae sint (sunt) elementa exordii sermonum dei, et facti estis quibus lacte opus sit, non solido cibo. ¹³omnis enim qui lactis est particeps, expers (exparsa pr F) est sermonis iustitiae: paruulus enim est: ¹⁴perfectorum autem est solidus cibus, eorum qui pro consuetudine exercitatos habent sensus (sensos) ad discretionem boni ac (aut) mali. (11) ¹Quapropter intermittentes inchoationis (incoat. pr L) Christi sermonem (-ne pr F), ad perfectionem (-ora L)

λειότητι φερόμεθα, μὴ πάλιν θεμέλιον καταβαλλόμενοι μετανόας ἀπὸ νεκρῶν ἔργων, καὶ πίστεως ἐπὶ θεόν, ²βαπτισμῶν διδασκῶν, ἐπιθέσειώς τε χειρῶν, ἀναστασειώς τε νεκρῶν, καὶ κρίματος αἰωνίου. ³καὶ τοῦτο ποιήσομεν, ἐάν περ ἐπιτρέπῃ ὁ θεός. ⁴ἀδύνατον γάρ ⁵τοὺς ἅπας φωτισθέντας γευσάμενους τε τῆς δωρεᾶς τῆς ἐπουρανίου καὶ μετόχους γεννηθέντας πνεύματος ἁγίου ⁶καὶ καλὸν γευσάμενους θεοῦ ῥῆμα δυνάμεις τε μέλλοντος αἰῶνος, ⁷καὶ παραπεισόντας, πάλιν ἀνακαινίζειν εἰς μετάνοιαν, ἀνασταυροῦντας ἑαυτοῖς τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ καὶ παραδειγματίζοντας. ⁸γῆ γὰρ ἡ πιοῦσα τὸν ⁹ἐν αὐτῇ ἐρχόμενον πολλάκις ὑετὸν καὶ τίκτουσα βοτάνην εὐθιτον

2. διδασκῶν,

4. ποιήσομεν,

1. φερωμεθα ABCfvs, φερομεθα Δ καταβαλλομενοι ABCAς Orig 3,180^a
2. νεκρων εργων ABCAς Orig, operibus mortuis f^o ad deum f^o βαπτισμον A διδασκῶν Bf, διδασκῶν ACΔvs
3. τε ABCΔvs, om f αναστασειως τε (om B) ABCAς, et resurrectionis f iudicia aeterni f
4. ποιησομεν Bfvs, ποιησωμεν ACA permiserit f^o αδυνατον ABCΔvs Orig 3,207^a 4,388^d, difficile f
5. γευσαμενους τε ABCΔvs Orig 3,207^a 4,378^a 388^d, et gustaverunt f
6. και μετοχους ABCΔvs Orig, participesque f. μέτοχόν τε Orig 4,322^a γεννηθεντας BCΔς Orig 3,207^a 4,322^a 388^d, γενομένους Orig 4,378^a 388^d, γεννηθεντας A
7. παραπεισοντος A, lapsos eos f
8. ανακαινιζειν] Orig 3,207^b 4,388^d, ανακαινιζειν εαυτον Orig 4,322^b cod., ανακαινισμον ποιειν εαυτων ibidem cod. εαυτοις ABCΔvs Orig 4,388^d, εν εαυτοις (eis f) f Orig 3,207^b, om Orig 4,322^b
9. παραδειγματιζοντας (-τες Δ) ABCAς Orig, popolare f γάρ om Orig 1,117 η πιοουσα ABCΔvs Orig 1,117 bis, sitiens vens (lege bibens) f
9. 10. τον επ αυτης (αυτην corr B) ερχομενον πολλακις (ante ερχ. ACς, post υετον Orig 1,117, om Orig 1,117) νετον ABCAς Orig, 1,117 bis, venientem in se saepe imbrem f
10. και ABCΔvs Orig 1,117, om f

feramur (-mus pr F), non rursum iacientes (iacentes L, facientes F, alibi iacientes V) fundamentum paenitentiae ab operibus mortuis et fidei (fide F) ad deum, ²baptismatum doctrinae, inpositionis (imp. V, -nes) quoque manuum, ac resurrectionis mortuorum, et iudicii aeterni. ³et hoc faciemus, si quidem permiserit deus. ⁴impossibile est enim (en. est) eos qui semel sunt illuminati (ill.), gustaverunt etiam donum (domum) caeleste (-stem F) et participes sunt facti (f. s.) spiritus sancti, ⁵gustaverunt nihilo minus (nihilominus) bonum dei verbum virtutesque (virtutisque F al) saeculi venturi ⁶et prolapsi (prolapsi L et pr F) sunt, renouari rursus ad paenitentiam, rursus cruci figentes sibi in ipsis (ipsi F) filium dei et ostentui (host. pr F) habentes. ⁷terra enim saepe venientem super se bibens imbrem et

ἐκείνοις δὲ οὓς καὶ γεωργεῖται, μεταλαμβάνει εὐλογίας ἀπὸ τοῦ Θεοῦ· ⁹ἐκφέρουσα δὲ ἀκάνθας καὶ τριβόλους ἀδόκιμος καὶ κατάρως ἐγγύς, ἥς τὸ τέλος εἰς καῦσιν.

¹⁰Πειπίσμεθα δὲ περὶ ὑμῶν, ἀγαπητοί, τὰ κρείσσονα καὶ ἐχόμενα σωτηρίας, εἰ καὶ οὕτως λαλοῦμεν. ¹⁰οὐ γὰρ ἄδικος ὁ Θεός, ἐπιλαθίσθαι τοῦ ἔργου ὑμῶν καὶ τῆς ἀγάπης ἧς ἐνεδείξασθαι εἰς τὸ ὄνομα αὐτοῦ, διακονήσαντες τοῖς ἁγίοις καὶ διακονοῦντες. ¹¹ἐπιθυμοῦμεν δὲ ἕκαστον ὑμῶν τὴν αὐτὴν ἐνδείκνυσθαι σπουδὴν πρὸς τὴν πληροφορίαν τῆς ἐλπίδος ἄχρι τέλους, ¹²ἵνα μὴ τωθροὶ γένησθαι, μιμηταὶ δὲ τῶν διὰ πίστεως καὶ μακροθυμίας κληρονομοῦντων τὰς ἐπαγγελίας. ¹³τῷ γὰρ Ἀβραάμ ἐπαγγελάμενος ὁ Θεός, ἐπεὶ κατ' οὐδενὸς εἶχεν μείζονος ὁμόσαι, ὥμοσεν κατ' ἑαυτοῦ,

1. ἐκεῖνοις ABCΔυς Orig, his f καὶ ABCς Orig, om Δφν ἀπο τοῦ ABCς, ἀπο Δ, ὑπο τοῦ Orig 2. ἐκφέρουσα δε ABCΔυς Orig, nam quae promittit f τριβόλους] sic pr? corr C 3. ἐγγύς ABCΔς Orig 1,117 bis, proxima f εἰς καῦσιν ABCΔυς Orig 1,117, incendium f 4. fidemus f τα ABCΔυς, et f κρείσσονα ABC, κρείττονα Δς et proximiora f 5. εἰ καὶ ABDς et corr C, nam et f οὕτως AC, οὕτως ε ου ABCΔυς, nec f. ὁ Θεός γὰρ οὐχ οὕτως ἄδικός ἐστιν Orig 2,637^c 6. ut obliuiscatur f της ABCΔφν, τοῦ κόπου τῆς ε ης CΔς, ἣν corr B 6. 7. in nomine f 7. ministrando f διακονοῦντες ABCυς, διακονοῦντες Δ, audimus f 8. δε ABCΔυς, enim f ἐνδείκνυσθαι BΔς, ἐνδείγνυσθαι A, ἐνδείγνυσθαι C, exhibere f 9. confirmationem f ἀχρι τέλους (rec A) ABCΔυς, in sempiterno f τωθροὶ γεννησθαι ABCΔυς, sitis aegri f 10. δια ABCς, δια της Δ μακροθυμονντας Δ 12. quoniam nullum alium haberet maiorem per quem iuraret f εἶχε Cς ὥμοσε Bς

generaus herbam opportunam illis a quibus colitur, accipit (accepit L al et pr F) benedictionem a deo: ⁹proferens (-res V) autem spinas ac tribulos reproba (-bata) est et maledicto proxima, cuius consummatio in combustionem (combust.) (12) ⁹Confidimus autem de nobis, dilectissimi, meliora et uiciniora salutis (saluti L et pr F) tamen etsi (tametsi F al, tamen si L) ita loquimur. ¹⁰non enim iniustus deus, ut obliuiscatur operis uestri et dilectionis quam ostendistis in nomine ipsius, qui ministrastis sanctis et ministratis (-stratibus pr F). ¹¹cupimus autem unum quemque nostrum eandem ostentare sollicitudinem ad expletionem spei usque in finem, ¹²ut non segnes efficiamini, ue-rum imitatores eorum qui fide (fidem pr F) et patientia hereditabunt promissiones (promissionis pr F, promissionis ut). ¹³Abraham namque promittens deus, quoniam neminem habuit per quem iuraret maio-

¹⁴ λέγων *El* μὲν εὐλογῶν εὐλογήσω σε καὶ πληθύνων πληθυνῶ σε·
¹⁵ καὶ οὕτως μακροθυμήσας ἐπέτυχεν τῆς ἐπαγγελίας. ¹⁶ ἄνθρωποι
 γὰρ κατὰ τοῦ μείζονος ὁμιλοῦσιν, καὶ πάσης αὐτοῖς ἀντιλογίας
 πέρας εἰς βεβαίωσιν ὁ ὄρκος· ¹⁷ ἐν ᾧ περισσώτερον βουλόμενος ὁ
¹⁸ Θεὸς ἐπιδείξει τοῖς κληρονόμοις τῆς ἐπαγγελίας τὸ ἀμετάθετον
 τῆς βουλῆς αὐτοῦ, ἐμίστευσεν ὄρκῳ, ¹⁹ ἵνα διὰ δύο πραγμάτων
 ἀμεταθέτων, ἐν οἷς ἀδύνατον ψεύσασθαι Θεόν, ἰσχυρὰν παράκλη-
 σιν ἔχωμεν οἱ καταφυγόντες κρατῆσαι τῆς προκειμένης ἐλπίδος,
²⁰ ἣν ὡς ἄγκυραν ἔχομεν τῆς ψυχῆς ἀσφαλῆν τε καὶ βεβαίαν καὶ
¹⁰ εἰσερχομένην εἰς τὸ ἱερώτερον τοῦ καταπεισμάτος, ²⁰ ὅπου πρό-
 ὁδος ὑπὲρ ἡμῶν ἐσῆλθεν Ἰησοῦς, κατὰ τὴν τάξιν Μελχισεδέκ
 ἀρχιερεὺς γενόμενος εἰς τὸν αἰῶνα.

¹ Οὗτος γὰρ ὁ Μελχισεδέκ, βασιλεὺς Σαλήμ, ἱερεὺς τοῦ Θεοῦ

1. *εἰ μὴν ΑΒΔ*, *εἰ μὴ Cfu*, ² *Ἡ μὲν ε* 2. οὕτως *ΑCΔ*, οὕτω *ε*
 μακροθυμήσας *ΑΒCΔε*, *per patientiam f* 3. γὰρ *ΑΒΔfu*, μὲν
 γὰρ *Cε* 3. 4. πάσης αὐτοῖς ἀντιλογίας πέρας (π. ἀντ. *Δ*) εἰς
 βεβαίωσιν ο ὄρκος *ΑΒCΔε*, *omniūque controversia eorum novissimum*
in observationem irandum intervenit f 4. ἐν τῷ *Δ* περισσο-
 τερον (—ως *B*) *ΑΒCΔε*, *primum f* 4. 5. βουλόμενος ο Θεὸς *Α*
BCυς, ο Θεὸς βουλόμενος *Δf* 5. ἐπιδείξει *BCΔε*, ἐπιδειξάσθαι
Α 6. βουλῆς *ΑΒCΔε*, *nobilitatis f* δια *ΑBCfu*, μετὰ *Δ*
 7. Θεὸν *ΒΔε*, τὸν Θεὸν *AC* *fortissimum fu* 9. ἀσφαλῆν *AC*
Δ, ἀσφαλῆ *Βε*, *tutam et fortissimam f* 9. 10. καὶ εἰσερχομένην
 εἰς] *sic corr C* 10. εἰς τὸ ἱερώτερον (*prins e corr C*) *ΑΒCΔε*,
usque in interiora fu καταπεισμάτος *B* 11. ἰησοῦς *ΑΒCυς*,
add χριστός Δf *melchisedech f* 12. *in perpetuo f* 13. ο μελ-
 χισεδέκ *BCΔε*, *μελχισεδέκ Δf* Θεὸν τοῦ *ΑCΔ*, Θεὸν *Β?*

rem, iuravit (iurabit *L*) per semet ipsum, ¹⁴ *dicens* Nisi bene *dicens*
 bene dicam te et multiplicans multiplicabo te: ¹⁵ *et sic* longanimiter
 ferens adeptus est repromissionem (—mision.). ¹⁶ *homines enim* per
 maiorem sui (sibi *V*) iurant, et omnis (omnes *pr F*) controversiae (—sia)
 eorum finis ad confirmationem est iuramentum (—menti *pr F*): ¹⁷ *in*
 quo abundantius (habund.) volens deus ostendere pollicitationis (—nes
F al) heredibus immobilitatem consilii sui, interposuit ius irandum,
¹⁸ *ut per* duas res immobiles (immob. *F al*), quibus impossibile est
 (om *al*) mentiri (—re) deum, fortissimum solacium habeamus qui con-
 fugimus ad tenendam propositam (promissionis *V*) spem, ¹⁹ *quam* si-
 cut anchoram (ancoram *L*) habemus (habeamus *pr F*) animae tutam
 ac (ad *pr F*) firmam et incedentem usque in interiora nelaminis,
²⁰ *ubi* praecursor pro nobis intro iit Iesus, secundum ordinem Melchi-
 sedech (Melchisedech *F*, Melchisedec *L*) pontifex factus in aeternum.
 (13) ¹ *Hic enim* Melchisedech (—dec *L*), rex Salem, sacerdos dei summi,

τοῦ ὑψίστου, ὃς συναντήσας Ἀβραάμ ὑποστρέφονται ἀπὸ τῆς κοπῆς τῶν βασιλείων καὶ εὐλογίσας αὐτόν, ²ὧ καὶ δεκάτην ἀπὸ πάντων ἐμέρισεν Ἀβραάμ, πρῶτον μὲν ἐρμηνευόμενος βασιλεὺς δικαιοσύνης, ἔπειτα δὲ καὶ βασιλεὺς Σαλήμ, ὃ ἔστιν βασιλεὺς εἰρήνης, ἀπ' αὐτοῦ, ἀμῆτωρ, ἀγενιαιλόγητος, μήτε ἀρχὴν ἡμιρῶν μήτε ζωῆς τέλος ἔχων, ἀφωμοιωμένος δὲ τῷ νῷ τοῦ Θεοῦ, μένει ἱερὺς εἰς τὸ διηνεκές. ⁴Θεωρεῖτε δὲ πηλίκος οὗτος, ὧ δεκάτην Ἀβραάμ ἔδωκεν ἐκ τῶν ἀκροθιγίων ὁ πατριάρχης. ⁵καὶ οἱ μὲν ἐκ τῶν Λευῖ τὴν ἱερειεῖαν λαμβάνοντες ἐντολὴν ἔχουσιν ἀποδεκατοῦν τὸν λαὸν κατὰ τὸν νόμον, τοιούτως τοὺς ἀδελφούς αὐτῶν, καί περ ἐξέληλυ- ¹⁰ θότας ἐκ τῆς ὁσφύος Ἀβραάμ. ⁶ὃ δὲ μὴ γενιαιολογούμενος ἐξ αὐτῶν διδεδυκέναι Ἀβραάμ. καὶ τὸν ἔχοντα τὰς ἐπαγγελίας τεύλογηκεν. Ἐχωρὶς δὲ πάσης ἀντιλογίας τὸ ἔλαττον ὑπὸ τοῦ κρείττονος εὐλογεῖται. ⁸καὶ ὧδε μὲν δεκάτας ἀποθνήσκαρχτες ἄνθρωποι λαμβάνου-

1. ος *ABΔ*, ο *Cς* regresso *fv* 2. καὶ εὐλογήσας αὐτοὺς *ABC Δσς*, cumque eum benedixisset *f*, add καὶ ἀβραάμ εὐλογηθῇ (*benedictus*) ὑπ' αὐτοῦ *Δf* ὧ] ο *Δ* ἀπο πάντων *ACς*, ἀπο πάντος *B*, πάντων *Δfv* 3. ἀβραάμ *ABCς*, αὐτῷ (*eum*) *f et Δ?* interpretatur *f* 4. δὲ καὶ *ABCΔσς*, om *f* ἔστιν om *f* 6. ἀφωμοιωμένος *C* 7. πηλίκος οὗτος *ABCfvς*, πηλίκος *Δ* ω *BAfv*, ω καὶ *ACς* decimas *f* ἀβραάμ ἔδωκεν *BCΔfς*, ἔδωκεν ἀβραάμ *A* 8. ἀκροθιγίων *BAς*, ἀκροθιγιῶν *A et corr C* principens patri *f* λένει *BC* 9. ἀποδεκατοῖν *B* 10. τοιούτεσι *Cς* 11. ὁσφύος *ABCς*, ὁσφύος *Δ*, semine *f* qui autem non enumeratur de his *f* 12. ἀβραάμ *BCΔ*, τὸν ἀβραάμ *As* τεύλογηκεν *Δ*, εὐλογηκε *Bς*, τεύλογησεν *A*, εὐλογησιν *C* 13. τὸ ἐλάττον *ABCΔσς*, quod minimum est *f* 14. ὧδε] *hi f*

qui obviavit Abrahae regresso a caede (*cede L al*) regum et bene dixit ei, ²cui [et om *FL*] decimas omnium diuisit Abraham, primum quidem qui (quia *pr F*) interpretatur (-tantur) rex iustitiae, deinde autem et (om *al*) rex Salem, quod est rex pacis, ³sine patre, sine matre, sine genealogia, neque initium dierum neque finem vitae habens, adsimulatus (*adsimilatus F al*) autem filio dei, manet sacerdos in perpetuum. ⁴intuemini autem quantus sit hic, cui et (om *pr F al*) decimas (*decinam, decima*) dedit de praecipuis Abraham patriarcha. ⁵et quidem de filiis Leni sacerdotium accipientes mandatum habent (*habe*) decimas sumere a populo secundum legem, id est a fratribus suis, quamquam et ipsi exierint (-runt) de lumbis Abrahae (-ham): ⁶cuius autem generatio non adnumeratur (-retur) in eis, decimas sumpsit Abraham. et hunc qui habebat repromissiones (*repromission.*) bene dixit: ⁷sine ulla autem contra dictione quod minus est a meliore bene dicitur (-cetur). ⁸et hic quidem decimas morientes homines acci-

σιν, ἐκεῖ δὲ μαρτυρούμενος ὅτι ζῇ. ⁹καὶ ὥς ἔπος εἰπεῖν δι' Ἀβραάμ καὶ Λευὶς ὁ δεκάτας λαμβάνων διδεκάτωται· ¹⁰ἔτι γὰρ ἐν τῇ ὁσφύϊ τοῦ πατρὸς ἦν, ὅτι συνήνησιν αὐτῷ Μελχισεδέκ. ¹¹εἰ μὲν οὖν τελείωσις διὰ τῆς Λευιτικῆς ἱερωσύνης ἦν (ὁ λαὸς γὰρ ἐν αὐτῆς νεομοθεῖται), τίς ἔτι χρεῖα κατὰ τὴν τάξιν Μελχισεδέκ ἕτερον ἀνίστασθαι ἱερεῖα καὶ οὐ κατὰ τὴν τάξιν Ἀαρὼν λέγισθαι; ¹²μετατιθιμένης γὰρ τῆς ἱερωσύνης ἐξ ἀνάγκης καὶ νόμου μετὰθesis γίνεται. ¹³ἐφ' ὃν γὰρ λέγεται ταῦτα, φυλῆς ἐτέρας μετέσχηκεν, ἀφ' ἧς οὐδεὶς προσέσχηκεν τῷ θυσιαστηρίῳ· ¹⁴πρόδηλον γὰρ ὅτι ἐξ Ἰούδα ἂν ἀνατέταλκεν ὁ κύριος ἡμῶν, εἰς ἣν φυλὴν περὶ ἱερέων οὐδὲν Μωυσῆς

1. ἔπος εἰπεν,

1. contestatur *f* *ειπεν* *AB*, *ειπεν* *pr C et A*. quemadmodum dicam *f* δι *BA*, δια *AC*, om *f* 2. λευὶς' *A*, λευεῖς *BC*, λευι *A* λαμβανων *ABC* *Δ* *υ*ς, accepit *sv* 2. 3. in utero patris *f* 3. συντησιν *C* μελχισεδέκ (ο *μ*. *A*ς) *ABC* *Δ* *ς*, melchisedech *f* εἰ] *η C* 4. per sacerdotio leuitarum *f*. λειυιτικῆς ιεροσυνῆς *την corr C* *ει αυ* της (αὐτῇ *ς*) *ABC* *Δ* *υ*ς, in illos *f* 5. νεομοθεῖται *ABC* *Δ* *υ*ς, νεομοθεῖται *ς* τις *ABC* *υ*ς, τις γὰρ *A* melchisedech *f* 5. 6. ἕτερον ἀνίστασθαι ἱερεῖα *ABC* *Δ* *ς*, alium sacerdotum surgere *f* 6. *την τάξιν* *ABC* *Δ* *υ*ς, om *f* *translato sv* 7. ιεροσυνῆς *A* ἐξ ἀνάγκης *ABC* *Δ* *ς*, necesse est *sv* καὶ νόμου *AC* *Δ* *ς*, om *B* fiat *f* 8. in quo *sv* λέγεται (λεγει *A*) ταῦτα *ABC* *Δ* *ς*, haec dicitur *f* φυλῆς ἐτέρας μετέσχηκεν *αφ* *της* *ABC* *Δ* *ς*, de alia tribu est de qua tribu *f* 9. προσέσχηκε *BA* *ς*, προσέσχεν *AC*. praesto fuit ad aram *f* 10. κύριος *ABC* *Δ* *υ*ς *Orig* 2,771^f 3,143^e, σωτήρ *Orig* 3,161^b ἡμῶν *Orig* 3,161^b *cod* in qua tribu *sv* περὶ ἱερίων οὐδὲν *ABC* *Δ* *ς*, οὐδὲν περὶ ἱερωσύνης *ς* μωυσης *BC* *υ*, μωυσης *AA* *ς*

piunt, ibi autem contestatus (-tos *pr F*, -tur *al*) quia uiuit. ⁹et ut ita dictum sit (s. d.), per Abraham et Leui, qui decimas accepit (accipit), decimatus est: ¹⁰adhuc enim [et] in lumbis patris erat, quando obuiauit (obuiauit) ei Melchisedech. (14) ¹¹Si ergo consummatio per sacerdotium Leuiticum erat, populus enim sub ipso legem accepit (accipit), quid adhuc (athuc *L*) necessarium secundum ordinem Melchisedech (-dec *L*) alium surgere sacerdotem et non secundum ordinem Aaron dici? ¹²translato enim sacerdotio necesse est ut [et *L*] legis (lex *pr F*) translatio fiat. ¹³in quo enim haec dicuntur, de alia tribu (de alatribus *pr F*) est, de qua nullus altario praesto fuit: ¹⁴manifestum [est *F al*] enim quod ex Iuda ortus sit (est *L*) dominus noster, in qua tribu nihil de sacerdotibus Moyses (Moses *L*) lo-

ἐλάλησιν. ¹⁵καὶ περισσώτερον ἔτι κατάδηλόν ἐστιν, εἰ κατὰ τὴν ὁμοιότητα Μελχισεδέκ ἀνίσταται ἱερεὺς ἔτιρος, ¹⁶ὃς οὐ κατὰ νόμον ἐντολῆς σαρκίνης γέγονεν, ἀλλὰ κατὰ δύναμιν ζωῆς ἀκαταλύτου· ¹⁷μαρτυρεῖται γὰρ ὅτι σὺ ἱερεὺς εἰς τὸν αἰῶνα κατὰ τὴν τάξιν Μελχισεδέκ. ¹⁸Ἀθέτησις μὲν γὰρ γίνεται προαγοῦσης ἐντολῆς διὰ τὸ αὐτῆς ἀσθενεῖς καὶ ἀνωφελεῖς ¹⁹(οὐδὲν γὰρ ἐτελείωσεν ὁ νόμος), ἐπεισγωγῇ δὲ κρείττονος ἐλπίδος, δι' ἧς ἐγγιζομεν τῷ Θεῷ. ²⁰καὶ καθ' ὅσον οὐ χωρὶς ὀρκωμοσίας (οἱ μὲν γὰρ χωρὶς ὀρκωμοσίας εἰσὶν ἱερεῖς γεγονότες, ²¹ὃ δὲ μεθ' ὀρκωμοσίας διὰ τοῦ λέγοντος πρὸς αὐτόν· Ὡμοσεν κύριος, καὶ οὐ μεταμεληθήσεται, σὺ ἱερεὺς εἰς ²²τὸν αἰῶνα κατὰ τὴν τάξιν Μελχισεδέκ), ²²κατὰ τοσοῦτο κρείττονος διαθήκης γέγονεν ἕγγυος Ἰησοῦς. ²³καὶ οἱ μὲν πλείονές εἰσιν ἱερεῖς

1. τὴν ΑCΔς, om B 2. melchisedech f ἱερεὺς ἐτιρος ABC Δς, alius sacerdos f ος ABCΔς, om f 3. ἐντολῆς σαρκίνης (-κικῆς ς) ABCΔς, mandatum carnis f vitae infatigabilis f 4. μαρτυρεῖται (-τε Α) ΔΒΑ, μαρτυρεῖ Cς 5. ἀθέτησις μὲν γὰρ γίνεται προαγοῦσης (προσαγ. Α) ἐντολῆς ABCΔς, intermittitur igitur praecedens mandatum f 6. οὐδὲν γὰρ ABCΔς, quoniam nihil f 7. ἐπεισγωγῆς Α ἐγγιζομεν (-ζωμεν Α) τῷ Θεῷ ABCΔς, accepimus ad deum f 7. 8. καὶ καθ' ὅσον οὐ ABCΔς, nec quantum f 8. οἱ μὲν γὰρ χωρὶς ὀρκωμοσίας ABCς, om Af 9. οὐ δὲ μεθ' (μετ C, μετ Δς) ὀρκωμοσίας ABCΔς, hic autem qui iureiurando f λέγοντος ABCΔς, dixit f 10. μεταμεληθήσεται] sic corr C 10. 11. in perpetuo f 11. κατὰ τὴν τάξιν μελχισεδέκ (-dech) ΑΔς, om BCς κατὰ τοσοῦτο (-τον ς, add καὶ C et B?) κρείττονος ABCΔς, et ideo tanto melior f 12. seq εἰσιν ἱερεῖς γεγονότες ΑCΔ, εἰσι γεγονότες ἱερεῖς Bς, sacerdotes facti sunt f

cutus (locutus) est. ¹⁵et amplius adhuc (athuc L) manifestum est, si secundum similitudinem Melchisedech (Melcis. F) exurget (exsurget, exurgat) alius sacerdos, ¹⁶qui non secundum legem mandati carnalis factus est, sed secundum uirtutem uitae (uitae uirt.) insolubilis: ¹⁷contestatur enim quoniam tu es sacerdos in aeternum secundum ordinem Melchisedech (Melcis. F, -dec L). ¹⁸reprobatio quidem fit praecedentis (-ti pr F) mandati propter infirmitatem eius et inutilitatem: ¹⁹nihil enim ad perfectum adduxit lex. (15) Introductio uero melioris spei, per quam proximamus (inaximamus L) ad deum. ²⁰et quantum est non sine iure iurando: alii quidem sine iure iurando sacerdotes facti sunt (sac. f. s. om pr L) [ei], ²¹hic autem cum iure iurando per eum qui dixit ad illum Iurauit dominus, et non paenitebit (paenetebit F al) eum (om al), tu es sacerdos in aeternum; ²²in tantum melioris testamenti sponsor factus est Iesus. ²³et alii quidem plures facti sunt sacerdotes idcirco quod morte pro-

γεγονότις διὰ τὸ θανάτῳ κωλύεσθαι παραμένειν· ²⁴ὁ δέ, διὰ τὸ μένειν αὐτὸν εἰς τὸν αἰῶνα, ἀπαράβατον ἔχει τὴν ἱερωσύνην, ²⁵ὁ θεὸς καὶ σώζειν εἰς τὸ παντελὲς δύναται τοὺς προσερχομένους δι' αὐτοῦ τῷ θεῷ, πάντοτε ζῶν, εἰς τὸ ἐντυγχάνειν ὑπὲρ αὐτῶν. ²⁶τοιοῦτος γὰρ ἡμῖν [καὶ] ἔπρεπεν ἀρχιερεὺς, ὅσιος, ἄκακος, ἀμίαντος, κεχωρισμένος ἀπὸ τῶν ἁμαρτωλῶν, καὶ ὑψηλότερος τῶν οὐρανῶν γενόμενος, ²⁷ὃς οὐκ ἔχει καθ' ἡμέραν ἀνάγκην, ὥσπερ οἱ ἀρχιερεῖς, πρότερον ὑπὲρ τῶν ἰδίων ἁμαρτιῶν θυσίας ἀναφέρειν, ἔπειτα τῶν τοῦ λαοῦ· τοῦτο γὰρ ἐποίησεν ἰφάπαξ ἑαυτὸν ἀνελέγκας. ²⁸ὁ νόμος γὰρ ἀνθρώπους καθίστησαν ἀρχιερεῖς ἔχοντας ἀσθένειαν, ὁ λόγος δὲ τῆς ὁρκωμοσίας τῆς μετὰ τὸν νόμον υἱὸν εἰς τὸν αἰῶνα τετελειωμένον.

¹Κεφάλαιον δὲ ἐπὶ τοῖς λεγομένοις τοιοῦτον ἔχομεν ἀρχιερεῖα, ὃς ἐκάθισεν ἐν δεξιᾷ τοῦ θρόνου τῆς μεγαλωσύνης ἐν τοῖς οὐρανοῖς, ²τῶν ἁγίων λειτουργὸς καὶ τῆς σκηνῆς τῆς ἀληθινῆς, ἣν ἔπηξεν ὁ κύριος, οὐκ ἄνθρωπος. ³πᾶς γὰρ ἀρχιερεὺς εἰς τὸ προσφέρειν

2. in aeterno f sempiternum fv ἱερωσύνην ABCς, ἱερατείαν A 3. in perpetuum f 4. ad exorandum pro his f 5. καὶ ABΔ, om Cfvs ἀρχιερεὺς ὁσιος ἀκακος ABCΔς, sacerdos iustus innocens f ἀμιαντος BΔς, καὶ ἀμιαντος A 6. caelestis (pro caelis) f 7. οἱ ἀρχιερεῖς ABς, sacerdotes f, ο ἀρχιερεὺς A 8. θυσίας ABς, θυσίαν Af τῶν om f 9. ἀνενέγκας BΔς, προσενέγκας A, offerendo f, offerens hostiam deo Hilari 101 10. ἀνθρώπους καθίστησιν ἀρχιερεῖς ABς, καθίστησιν ἱερεῖς ἀνθρώπους Af 11. in aeterno f 12. ἐπὶ (ἐν A) τοῖς λεγομένοις ABΔς, super ea quae dicimus f sacerdotem f 14. in dexteram f 16. κύριος ABΔς, deus f οὐκ BΔf, καὶ οὐκ Aς sacerdos f

liberentur permanere: ²⁴hic autem, eo quod maneat in aeternum, sempiternum habet sacerdotium, ²⁵unde et saluare in perpetuo (-tua) potest accedentes (-dens) per semet ipsum ad deum, semper uiuens, ad interpellandum pro eis. ²⁶talis enim decebat ut nobis esset pontifex, sanctus, innocens, impollutus (impoll.), segregatus a peccatoribus (peccatis L), et excelsior caelis factus; ²⁷qui non habet cotidie necessitatem, quem admodum sacerdotes, prius pro suis delictis hostias offerre, deinde pro populi (populo V): hoc enim fecit semel (s. f.) se offerendo. ²⁸lex enim homines constituit sacerdotes infirmitatem habentes, sermo autem iuris iurandi, qui post legem est, filium in aeternum perfectum. (16) ¹Capitulum autem super ea quae dicuntur, talem habemus pontificem, qui consedit in dextera sedis magnitudinis in caelis, ²sanctorum minister et tabernaculi ueri, quod fixit (inexit) dominus et non homo. ³omnis enim pontifex ad offe-

δῶρά τε καὶ θυσίας καθίσταται, ὅθεν ἀναγκαῖον ἔχειν τι καὶ τοῦτον ὃ προσενέγκῃ. *εἰ μὲν οὖν ἦν ἐπὶ γῆς, οὐδ' ἂν ἦν ἱερεύς, ὄντων τῶν προσφερόντων κατὰ νόμον τὰ δῶρα, ὁῖτινες ὑποδείγματι καὶ σκιᾷ λατρεύουσιν τῶν ἐπουρανίων, καθὼς κεχρημάτισται Μωσῆς μέλλων ἐπιτελεῖν τὴν σκηνήν (Ὅρα γὰρ φησιν, ποιήσεις πάντα κατὰ τὸν τύπον τὸν δειχθέντα σοι ἐν τῷ ὄρει). ὅνυν δὲ διαφορώτερας τέτυχεν λειτουργίας, ὅσῳ καὶ κρείττονός ἐστιν διαθήκης μεσίτης, ἥτις ἐπὶ κρείττοις ἐπαγγελίαις νομοθετεῖται. ἡ γὰρ ἡ πρώτη ἐκείνη ἦν ἁμιμπτος, οὐκ ἂν δευτέρας ἐζητήτο τόπος. ὁμιμ- γόμενος γὰρ αὐτοὺς λέγει Ἰδοὺ ἡμεῖραι ἔρχονται, λέγει κύριος, καὶ 10 συντελέσω ἐπὶ τὸν οἶκον Ἰσραὴλ καὶ ἐπὶ τὸν οἶκον Ἰουδα διαθήκην καινὴν, ὅου κατὰ τὴν διαθήκην ἦν ἐποίησα τοῖς πατράσιν αὐτῶν

1. τε ΑΔς, om Bfv τι καὶ τουτον ΑΒΔς, aliqui hunc aliquid f
2. μὲν οὖν ΑΒΔ, ergo fv, μὲν γὰρ ε 2. 3. ὄντων (add τῶν ἱε-
ρῶν ε) των ΑΒΔς, aliis f 3. νομον ΑΒ, τον νομον Δς υπο-
δειγματι ΑΒΔς Orig 1,171 cod 611^d 2,563^d 3,242^f 289^b 436^a 4,
151^b, ὑποδείγμασι Orig 3,167^a et 1,171 cod 4. των ἐπουρανίων
ΑΒΔς Orig, in caelestium f καθὼς ΑΒΔς, sicut et f μωσῆς
Δς 5. μέλλων ἐπιτελεῖν ΑΒΔς, cum consummat f γὰρ ΑΒ
Δς, om fv ποιήσεις ΑΒΔ Orig 1,170, facis f, ποιήσης ε
6. δειχθέντα σοι ΑΒΔς Orig, tibi ostensum est fv νυν ΒΔ, νυνι
Δς 7. τέτυχεν ΑΔ, τέτυχε Βς καὶ ΑΒς, om Δν ἐστιν
ΑΒΔς, post μεσίτης fv 8. in melioribus fv 9. τὴν ἁμιμπτος
ΑΒς, τὴν ἀναίτια Δ?, culpa vacasset fv non secunda inquirere
locus f 10. αὐτοὺς ΑΔς, αὐτοῖς Βς ἔρχονται ΑΒΔς, ve-
nient f 11. συντελέσω ἐπὶ τὸν οἶκον ΑΒΔς, disponam domum f
καὶ ἐπὶ ΑΒς, καὶ Δf 12. τὴν ἐποίησα ΑΒΔς, quale fecit f

renda munera et hostias (ostias) constituitur; unde necesse est (esse L) et (ut pr F) hunc habere aliquid quod offerat. *si ergo esset super terram, nec esset sacerdos, cum (qui) essent qui offerrent (offerrent pr F al) secundum legem munera, *qui exemplari (ex in- pari) et umbrae deseruiunt caelestium, sicut responsum est Moysi (Mosi L), cum consummaret tabernaculum: Vide, inquit (inquit V), omnia facito secundum exemplar quod (quid pr F) tibi ostensum est in monte (montem pr F al): ὁ nunc autem melius sortitus est ministerium, quanto et (om al) melioris testamenti mediator est, quod in melioribus repromissionibus (-mision.) sancitum (sanctum) est. (17) ²Nam si illud prius culpa uacasset (culpam uacuasset), non utique secundi locus inquireretur. ³uituperans enim (om al) eos dicit Ecce dies ueniunt, dicit dominus, et consummabo super domum Irahel et super domum Iuda testamentum nouum, ⁴non secundum testamentum quod feci (fecit pr F) patribus eorum in die qua adprehendi (ap-

ἐν ἡμέρᾳ ἐπιλαβομένου μου τῆς χειρὸς αὐτῶν, ἐξαγαγεῖν αὐτοὺς ἐκ γῆς Αἰγύπτου, ὅτι αὐτοὶ οὐκ ἐνέμειναν ἐν τῇ διαθήκῃ μου, καὶ γὰρ ἡμέλησα αὐτῶν, λέγει κύριος. ¹⁰ὅτι αὕτη ἡ διαθήκη [μου] ἦν διαθήσομαι τῷ οἴκῳ Ἰσραὴλ μετὰ τὰς ἡμέρας ἐκείνας, λέγει κύριος, διδούς νόμους μου εἰς τὴν διάνοιαν αὐτῶν, καὶ ἐπὶ καρδίας αὐτῶν ἐπιγράψω αὐτούς, καὶ ἴσονται αὐτοῖς εἰς Θεόν, καὶ αὐτοὶ ἴσονται μοι εἰς λαόν. ¹¹καὶ οὐ μὴ διδάξωσιν ἕκαστος τὸν πολίτην αὐτοῦ καὶ ἕκαστος τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, λέγων Γινώθι τὸν κύριον, ὅτι πάντες εἰδῆσουσίν με ἀπὸ μικροῦ ἕως μεγάλου αὐτῶν, ¹²ὅτι ἴλεως ἴσονται ταῖς ἀδικίαις αὐτῶν, καὶ τῶν ἁμαρτιῶν αὐτῶν καὶ τῶν ἀνομιῶν αὐτῶν οὐ μὴ μνησθῶ ἔτι. ¹³ἐν τῷ λέγειν Καينὴν πεπυλαίωκεν τὴν πρώτην· τὸ δὲ παλαιούμενον καὶ γηράσκον ἐγγὺς ἀφανισμοῦ.

1. ἡμερα ΑΔφς, ημεραις B ἐπιλαβομενου μου ΑΒΔς, qua apprehendit f etducere f 2. γης ΑΒφς, της Α 3. μου ΑΔ, om Βφς 5. εἰς τὴν διανοίαν ΑΒΔς, in sensibus f 5. 6. ἐπὶ καρδίας (in cordibus) αὐτῶν ἐπιγράψω ΑΔφς, ἐπὶ καρδιαυτων γραψω Β 6. αὐτοῖς εἰς Θεον ΑΒΔς, eorum deus f 7. εἰς λαον ΑΒΔς, populus f καὶ οὐ ΑΔφς, οὐ Β singuli f 8. πολιτην ΑΒΔφ, πλησίον vs καὶ ἕκαστος ΑΒΔς, vel f αὐτου ΑΒς, om Δφ 9. κυριον ΑΒΔς, deum f εἰδῆσουσι Α μικρου (minore) ΑΒΔφ, add αὐτῶν s inaiorem φ 10. ταῖς ἀδικίαις ΑΒΔς, inaltitiae f τῶν ἁμαρτιῶν ΑΒΔς, peccati f 11. καὶ τῶν ἀνομιῶν αὐτῶν ΑΔφς, om Βφ οὐ μὴ μνησθῶ ἐτι Α ΒΔς, iam non inemorabor φ εν τῷ λεγειν ΑΒΔς, dicendo autem φ 12. πελιτωκε Α πρώτην ΑΒΔς, prius φ δε ΑΒφ vs, τε Α

preh., -dit pr F) manum illorum, ut educerem illos (eos) de terra Aegypti (Aegypti), quoniam ipsi non permanserunt in testamento meo, et ego neglexi eos, dicit dominus. ¹⁰quia hoc [est om L al] testamentum quod disponam domui Israel post dies illos, dicit dominus, dando leges (legis) meas in mentem (mentes al, mente V al) eorum, et in corde eorum superscribam eas, et ero eis in deum, et ipsi erunt mihi in populum. ¹¹et non docebit unus quisque proximum suum et (om pr F) unus quisque fratrem (patrem F) suum dicens Cognosce dominum, quoniam omnes scient me a minore (-rein pr F) usque ad maiorem eorum, ¹²quia propitius ero iniquitatibus eorum, et peccatorum (peccata F al) illorum iam non inemorabor. ¹³dicendo autem novum veteravit (-bit F) prius: quod autem antiquatur et se-

¹Ἐἶχεν μὲν οὖν καὶ ἡ πρώτη δικαιοῦματα λατρείας τό τε ἅγιον κοσμικόν. ²σκηνὴ γὰρ κατασκευάσθη ἡ πρώτη, ἐν ᾗ ἡ τε λυχνία καὶ ἡ τράπεζα καὶ ἡ πρόθυρος τῶν ἄρτων, ἣτις λέγεται ἅγια ἁγίων. ³μετὰ δὲ τὸ δεύτερον καταπέτασμα σκηνὴ ἡ λεγομένη ἅγια ἁγίων, ⁴χρυσοῦν ἔχουσα θυμιατήριον καὶ τὴν κιβωτὸν τῆς διαθήκης περικαλυμμένην πάντοθεν χρυσίῳ, ἐν ᾗ στάμιος χρυσῇ ἔχουσα τὸ μάννυ καὶ ἡ ῥάβδος Ἀαρὼν ἡ βλαστήσασα καὶ αἱ πλάκες τῆς διαθήκης, ⁵ὑπεράνω δὲ αὐτῆς χειροῦν δόξης κατασκηιάζοντα τὸ ἱλαστήριον, περὶ ὧν οὐκ ἔστιν νῦν λέγειν κατὰ μέρος. ⁶τούτων δὲ οὕτως κατασκευασμένων εἰς μὲν τὴν πρώτην σκηνὴν διὰ παντὸς ¹⁰εἰσίσιν οἱ ἱερεῖς τὰς λατρείας ἐπιτελοῦντες, ⁷εἰς δὲ τὴν δευτέραν

1. μὲν οὖν καὶ (om B) ABΔς, autem et quidem f ἡ om Δ
πρωτῇ ABΔ, prior f, πρώτη σκηνῇ ε 1. 2. δικαιοῦματα . . . κοσμικόν] eius iustitia constitutionis cultura sanctum (secundum ff) saecularem f 1. δικαιοῦματα ABυς, add καὶ Δ τε ABς, δε Δ
2. factum est f η (om Δ) τε λυχνία ABΔς, candelabrum f
3. ἄρτων AΔυς, add καὶ το χρυσοῦν θυμιατήριον B ἁγία A Δς, τα ἁγία B .αγιων. AΔf, om Bυς 4. δευτερον καταπετασμα ABΔς, velamentum secundum f η λεγομένη ABΔυς, quod dixit f ἁγία AΔς, τα ἁγία των B, sanctum f 5. χρυσοῦν ἔχουσα θυμιατήριον καὶ AΔυς, ἔχουσα B 7. ἡ alterum om B 8. ὑπεράνω δε αὐτῆς ABς, ὑπερ δε αὐτήν Δ, super eam f χειροῦν B, χειροῦν Δ, χειροῦν (-βίμ ε) AΔς δόξης AB υς, τῆς (?) δόξης καὶ AΔ κατασκηιάζοντα BΔυς, tegentes f, κατασκηιάζον A 9. οὐκ ἔστιν νῦν ABΔυς, modo non est f per singulis f 10. οὕτως A, οὕτω ε εἰς μὲν τὴν πρώτην σκηνὴν ABΔς, priori quidem tabernaculo f 11. intrabant f τὰς λατρείας ἐπιτελοῦντες ABΔυς, ministerii consummare f 11. seq in secundo autem semel in anno f

nescit, prope interitum est. (18) ¹Habuit quidem et prius iustificationes (-nis V) culturae et sanctum saeculare (-rem pr F). ²tabernaculum enim factum est primum, in quo inerant candelabra et mensa et propositio panum, quae dicitur sancta. ³post velamentum autem secundum tabernaculum quod dicitur sancta sanctorum, ⁴aureum habens turibulum (turibulum F, turribulum) et arcam (arca F) testamenti circum tectam ex omni parte auro, in qua [una pr L] urna aurea habens manna et virga Aaron quae fronduerat et tabulae testamenti, ⁵superque eam [erant] cherubin (cer. F, -bin) gloriae (in gloria) obumbrantia propitiatorium; de quibus non est modo (m. n. e. L al) dicendum per singula. ⁶his uero ita compositis in priori quidem tabernaculo semper intro ibant sacerdotes sacrificiorum officia consummantes. (19) ⁷In secundo autem semel in anno solus pontifex

ἅπαξ τοῦ ἱανυτοῦ μόνος ὁ ἀρχιερεὺς, οὐ χωρὶς αἵματος ἢ προσ-
φέρει ὑπὲρ ἑαυτοῦ καὶ τῶν τοῦ λαοῦ ἀγνοημάτων, ⁸ τοῦτο δηλοῦν-
τος τοῦ πνεύματος τοῦ ἁγίου, μήπω πεφανερῶσθαι τὴν τῶν ἁγίων
δόξαν, εἰ τῆς πρώτης σκηνῆς ἐχούσης σιύσιν, ⁹ ἥτις παραβολὴ εἰς
5 τὸν καιρὸν τὸν ἐνιστηκότα, καθ' ἣν διῶρά τε καὶ θυσίαι προσφέ-
ρονται μὴ δυνάμιναι κατὰ συνίδησιν τελειῶσαι τὸν λατρεύοντα,
¹⁰ μόνον ἐπὶ βρώμασι καὶ πόμασι καὶ διασφόροις βυπτισμοῖς, δι-
καιώματα σαρκὸς μέχρι καιροῦ διορθώσεως ἐπιτελείμενα. ¹¹ Χριστὸς
δὲ παραγενόμενος ἀρχιερεὺς τῶν γινομένων ἀγαθῶν, διὰ τῆς μί-
10 ζορος καὶ τελειότερας σκηνῆς οὐ χειροποιήτου, τουτέστιν οὐ ταύ-
της τῆς κτίσεως, ¹² οὐδὲ δι' αἵματος τράγων καὶ μόσχων, διὰ δὲ
τοῦ ἰδίου αἵματος, εἰσῆλθεν ἐφ' ἡμᾶς εἰς τὰ ἅγια, αἰωνίαν λύτρω-
σιν ἐνδύμενος. ¹³ εἰ γὰρ τὸ αἷμα τράγων καὶ ταύρων καὶ σποδὸς

1. offeret f 2. αγνοημάτων ΑΒΔς, delictorum f 3. μηπω πε-
φανερῶσθαι ΑΒς, μηπωσιπεφανερῶσθαι Α 4. εἰ... στασιν
ΑΒΔς, priore tabernaculo habentes virtute f 5. ητις (add πρωτη
Α) παραβολη ΑΒΔς, qui priori parabola f 6. 5. εἰς... ἐνιστη-
κότα] in timore f 7. καθ' τὴν ΑΒΔν, καθ' ὃν εἰς, in quo f 8. τε
om fv 9. θυσίαν Α, hostias f 10. 6. 7. κατὰ... πόμασι] conscientia
consuminari servientes solum in cibis et potu f 11. 7. δικαιώματα
Α, καὶ δικαιώματα Β?, δικαιομα Α, iustitia f, καὶ δικαιώμασι ε
12. 8. μέχρι ΑΒΔς, ἕχρι Orig 4,643f 9. παραγενόμενος ἀρχιερεὺς Α
ΒCΔς, sacerdos quando advent se f 10. γινομένων ἀγαθῶν ΒΔ, bo-
norum factorum f, μελλόντων ἀγαθῶν Ας 11. 10. τελειότερος Α,
perfectum f 12. 11. 12. δια δε του ιδιου ΑΒΔς, sed per suum f
13. 12. εἰς τα ἅγια αἰωνίαν ΑΒΔς, in sanctis aeternis f 13. εὐρα-
μένος ΑΒ, ευρομένος Δς 14. τραγων καὶ ταυρων ΑΒΔς, ταύρων
καὶ τράγων ε

non sine sanguine quem offert pro sua et [pro F al] populi igno-
rantia; ⁸ hoc significante spiritu sancto, nondum propalatum esse sanc-
torum viam, adhuc priore tabernaculo habente statum. ⁹ quae para-
bola est temporis instantis, iuxta quam munera et hostiae offeruntur,
quae non possunt (posunt) iuxta conscientiam perfectum facere serviien-
tem (servitutem), ¹⁰ solum modo in cibis et in potibus et variis bap-
tismis et iustitiis (-tis) carnis usque ad tempus correctionis (u. ad t.
c. om al) inpositis. (20) ¹¹ Christus autem (om al) adiciens pontifex
futurorum bonorum, per amplius et perfectius tabernaculum non ma-
nif factum, id est non huius creationis, ¹² neque per sanguinem hir-
corum et vitulorum, sed per proprium sanguinem, intro iuit (iit) se-
mel in sancta, aeterna redemptione (redemt.) inventa (inu. red. pr
L). ¹³ si enim sanguis hircorum et taurorum et cinis vitulae aspersus

δαμάλειωσ ῥαντίζουσα τοὺς κεκοινωμένους ἀγιάζει πρὸς τὴν τῆς σαρκὸς καθαρότητα, ¹⁴πόσω μᾶλλον τὸ αἷμα τοῦ χριστοῦ, ὃς διὰ πνεύματος αἰωνίου ἑαυτὸν προσήνεγκεν ἁμωμον τῷ Θεῷ, καθαριεῖ τὴν συνειδήσιν ἡμῶν ἀπὸ νεκρῶν ἔργων εἰς τὸ λατρεύειν Θεῷ ζῶντι καὶ ἀληθινῷ.

¹⁵Καὶ διὰ τοῦτο διαθήκης καινῆς μεσίτης ἐστίν, ὅπως θανάτου γενομένου εἰς ἀπολύτρωσιν τῶν ἐπὶ τῇ πρώτῃ διαθήκῃ παραβάσεων τὴν ἐπαγγελίαν λάβωσιν οἱ κεκλημένοι τῆς αἰωνίου κληρονομίας. ¹⁶ὅπου γὰρ διαθήκη, θάνατον ἀνάγκη φέρεσθαι τοῦ διαθεμένου· ¹⁷διαθήκη γὰρ ἐπὶ νεκροῖς βεβαία, ἐπεὶ μή ποτε ἰσχύει ¹⁸ἔτι ἢ ὁ διαθεμένος; ¹⁹ὅθεν οὐδὲ ἡ πρώτη χωρὶς αἵματος ἐγκαινισται. ²⁰λαληθείσης γὰρ πάσης ἐντολῆς κατὰ τὸν νόμον ὑπὸ Μωυσείως παντὶ τῷ λαῷ, λαβὼν τὸ αἷμα τῶν μόσχων καὶ τῶν τράγων

1. τοὺς κεκοινωμένους <i>A</i> , inquinatus <i>f</i>	1. 2. τῆς σαρκὸς καθαροῖτητα <i>ABΔς</i> , carnein emundandam <i>f</i>
3. αἰωνίου <i>ABς</i> , αἰῶνος <i>Af</i>	3. αἰωνίου <i>ABς</i> , αἰῶνος <i>Af</i>
4. ἡμῶν <i>AAf</i> , ὑμῶν <i>vs</i>	4. ἡμῶν <i>AAf</i> , ὑμῶν <i>vs</i>
5. καὶ ἀληθινῷ <i>A</i> , om <i>Afvs</i>	5. καὶ ἀληθινῷ <i>A</i> , om <i>Afvs</i>
6. διαθήκης καινῆς <i>AAς</i> , novi testamenti <i>fv</i>	6. διαθήκης καινῆς <i>AAς</i> , novi testamenti <i>fv</i>
7. γενομένου <i>ACΔς</i> , intercedente <i>fv</i>	7. γενομένου <i>ACΔς</i> , intercedente <i>fv</i>
8. ἐπὶ τῇ πρώτῃ διαθήκῃ <i>ACΔς</i> , veteris testamenti <i>f</i>	8. ἐπὶ τῇ πρώτῃ διαθήκῃ <i>ACΔς</i> , veteris testamenti <i>f</i>
9. θάνατον (-του <i>A</i>) ἀνάγκη φέρεσθαι <i>ACΔς</i> , mors necesse est intercedat <i>fv</i>	9. θάνατον (-του <i>A</i>) ἀνάγκη φέρεσθαι <i>ACΔς</i> , mors necesse est intercedat <i>fv</i>
10. ἐπὶ νεκροῖς βεβαία <i>A</i>	10. ἐπὶ νεκροῖς βεβαία <i>A</i>
11. οὐδὲ (οὐδὲν <i>A</i> , οὐδ' <i>ς</i>) ἡ πρώτη <i>ACς</i> et add διαθήκη <i>A</i> , quidem prius testamentum non <i>f</i>	11. οὐδὲ (οὐδὲν <i>A</i> , οὐδ' <i>ς</i>) ἡ πρώτη <i>ACς</i> et add διαθήκη <i>A</i> , quidem prius testamentum non <i>f</i>
12. λαληθείσης γὰρ πάσης (add τῆς <i>A</i>) ἐντολῆς <i>ACΔς</i> , lecto enim omni testamento <i>f</i>	12. λαληθείσης γὰρ πάσης (add τῆς <i>A</i>) ἐντολῆς <i>ACΔς</i> , lecto enim omni testamento <i>f</i>
13. μωσῶν καὶ τῶν (om <i>ς</i>) τράγων <i>ACvs</i> , τράγων καὶ τῶν μωσῶν <i>Af</i>	13. μωσῶν καὶ τῶν (om <i>ς</i>) τράγων <i>ACvs</i> , τράγων καὶ τῶν μωσῶν <i>Af</i>

(adsp. *L*) inquinatos sanctificat ad emundationem carnis, ¹⁴quanto magis sanguis Christi, qui per (om *al*) spiritum sanctum semet ipsum obtulit (opt.) immaculatum (immac. *F*) deo, emundavit (et mund. *F* *al*) conscientiam uestram (nostram) ab operibus mortuis ad serviendum deo viventi (viventi *F*). ¹⁵et ideo novi testamenti mediator est, ut morte intercedente in redemptionem (redemt.) earum praevaricationum quae erant sub priore (er. superiore) testamento repromissionem (-mision.) accipiant (-piat *F*) qui vocati sunt aeternae hereditatis. (21) ¹⁶Ubi enim testamentum [est], mors necesse est intercedat testatoris: ¹⁷testamentum enim (e. t. *L*) in mortuis confirmatum est, alioquin nondum valet dum vivit qui testatus est; ¹⁸unde ne primum quidem sine sanguine dedicatum est. ¹⁹lecto enim omni mandato legis a Moyse (Mose *L*, Moysen *F* *al*) universo populo, accipiens sangui-

μετὰ ὕδατος καὶ ἐρίου κοκκίνου καὶ ὑσσώπου, αὐτό τε τὸ βιβλίον
καὶ πάντα τὸν λαὸν ἐράντισιν, ²⁰λέγων Τοῦτο τὸ αἷμα τῆς δια-
θήκης ἧς ἐντείλατο πρὸς ὑμᾶς ὁ θεός. ²¹καὶ τὴν σκηνὴν δὲ καὶ
πάντα τὰ σκιὴ τῆς λειτουργίας τῷ αἵματι ὁμοίως ἐράντισιν. ²²καὶ
5 σχεδὸν ἐν αἵματι πάντα καθαρίζεται κατὰ τὸν νόμον, καὶ χωρὶς
αἵματεκχυσίας οὐ γίνεται ἄφεις. ²³ἀνάγκη οὖν τὰ μὲν ὑποδείγματα
τῶν ἐν τοῖς οὐρανοῖς τοῦτοις καθαρίζεσθαι, αὐτὰ δὲ τὰ ἐπουράνια
κρείττοσιν θυσίαις παρὰ ταύτας. ²⁴οὐ γὰρ εἰς χειροποίητα ἅγια
εἰσῆλθεν χριστὸς ἀντίτυπα τῶν ἀληθινῶν, ἀλλ' εἰς αὐτὸν τὸν οὐ-
10 ρανόν, νῦν ἐμφανισθῆναι τῷ προσώπῳ τοῦ θεοῦ ὑπὲρ ἡμῶν, ²⁵οὐ-
δ' ἵνα πολλάκις προσφέρῃ ἑαυτὸν, ὥσπερ ὁ ἀρχιερεὺς εἰσέρχεται εἰς
τὰ ἅγια κατ' ἐνιαυτὸν ἐν αἵματι ἄλλοτρίῳ· ²⁶ἐπεὶ ἔδει αὐτὸν πολ-
λάκις παθεῖν ἀπὸ καταβολῆς κόσμου, νυνὶ δὲ ἅπαξ ἐπὶ συντελείᾳ

2. ἐραντισιν *ACA*, ἐρῶντισι *ς* 3. ἐντείλατο *AA* *φς*, διετίτο *C*
καὶ τὴν σκηνὴν δὲ *ACAς*, ipsum etiam tabernaculum *f* 4. ἐραν-
τισιν *ACA*, ἐρῶντισι *ς* 6. τὰ μὲν ὑποδείγματα *ACAvς* *Orig* 4,
151^b, exemplario *f* 7. καθαρίζεσθαι *ACφς* *Orig*, καθαρίζεται *A*
αὐτὰ δὲ *ACAvς* *Orig*, nam ipsa *f* 8. κρείττοσι *Cς* παρὰ ταυ-
τας *ACφς* *Orig*, παρὰ ταύτης *A* in manu factis *φv* 8. 9. ἅγια
(sanctis) εἰσῆλθεν *CΑφς*, εἰσῆλθεν ἅγια *A* 9. χριστός *ACA*, ὁ
Xρ. *ς* ἀντίτυπα τῶν ἀληθινῶν *ACAς*, exemplarium veritatis *f*
in ipso caelo *f* 10. ἐμφανισθῆναι (ἐμφ. *A*) τῷ προσώπῳ *ACAς*,
apparuit per sae *f* ἡμῶν *AAφς*, ἡμῶν *C* οὐδ' *AAς*, οὐδε *C*,
sed neque *f* 11. sacerdos *f* 11. 12. in sanctis per singulos an-
nos *f* 12. ἐπεὶ] caeterum *f* πολλάκις *ACvς*, aliquotiens *f*, πολ-
λά *A* 13. νυνὶ *AC* *Orig* 1,250^c, νυν *Δς* in consummationem *f*

nem vitulorum et hircorum cum aqua et lana coccinea et hysopo,
ipsum quoque librum et omnem populum aspersit, ²⁰dicens Hic san-
guis testamenti quod mandavit ad vos deus. ²¹etiam tabernaculum et
omnia vasa (uassa) ministerii sanguine similiter aspersit. ²²et omnia
paene in sanguine (sane *F*) mundantur secundum legem, et sine (si
pr *F*) sanguinis fusione (effusio) non fit (fuit *F al*) remissio. (22)
²³Necesse est ergo exemplaria quidem caelestium his mundari, ipsa
autem caelestia melioribus hostiis quam istis. ²⁴non enim in inanu
factis sanctis Iesus intro iit (iuit), exemplaria uerorum (sic *L*, uer-
borum *F al*, uirorum *al*), sed in ipsum caelum, ut appareat nunc
uultui (uultu) dei pro nobis; ²⁵neque ut saepe (sepe *L*) offerat se-
met ipsum, quem admodum pontifex intrat in sancta per singulos
annos in sanguine alieno: ²⁶alioquin oportebat eum frequenter pati
ab origine mundi, nunc autem semel in consummatione saeculorum

τῶν αἰώνων εἰς ἀθλίτησιν τῆς ἁμαρτίας διὰ τῆς θυσίας αὐτοῦ
 πεφανέρωται. ²⁷καὶ καθ' ὅσον ἀπόκειται τοῖς ἀνθρώποις ἁπαξ ἀπο-
 θανεῖν, μετὰ δὲ τοῦτο κρίσις, ²⁸οὕτως καὶ ὁ χριστός, ἁπαξ προσε-
 νεχθεὶς εἰς τὸ πολλῶν ἀνεγκεῖν ἁμαρτίας, ἐκ δευτέρου χωρὶς
 ἁμαρτίας ὀφθῆσεται τοῖς αὐτὸν ἀπεκδεχομένοις εἰς σωτηρίαν. ⁶

¹Σκιὰν γὰρ ἔχων ὁ νόμος τῶν μελλόντων ἀγυθῶν, οὐκ αὐτὴν
 τὴν εἰκόνα τῶν πραγμάτων. κατ' ἐνιαυτὸν ταῖς αὐταῖς θυσίαις ἅς
 προσφέρουσιν, εἰς τὸ διηλεκτικὸν οὐδέποτε δύνανται τοὺς προσερχο-
 μένους τελειῶσαι. ²ἐπεὶ οὐκ ἂν ἐπαύσαντο προσφερόμεναι, διὰ τὸ
 μηδεμίαν ἔχειν ἔτι συνείδησιν ἁμαρτιῶν τοὺς λατρεύοντας ἁπαξ ¹⁰
 κεκαθαρισμένους; ³ἀλλ' ἐν αὐταῖς ἀνάμνησις ἁμαρτιῶν κατ' ἐνιαυ-
 τόν. ⁴ἀδύνατον γὰρ αἷμα ταύρων καὶ τράγων ἀφαιρεῖν ἁμαρτίας.

1. τῶν] Orig, om̄ ibidem ad destituendum f τῆς (om C5)
 ἁμαρτίας ACfvs, των (om A) ἁμαρτιων A Orig 1,250^c bis τῆς
 θυσίας ACΔvs Orig 1,250^c, sanguinem f 2. quem admodum fv
 3. μετὰ δὲ τοῦτο κρίσις ACΔvs, et postea iudicari f καὶ ACA
 fv, om 5 4. secundo fv 5. αὐτὸν ἀπεκδεχομένοις (sic corr?
 C, -νοι pr C, εκδεχ. A) ACA5, exspectantibus eum f σωτηρίαν
 CΔfvs, add δια πιστεως A 6. ἔχων (-χω A?) ACΔfvs Orig 3,
 460^b 825^b, ἔχει Orig 3,350^c. εἶχεν idem 2,181^c 3,496^b. περιέχων idem
 4,9^d 6. 7. αὐτὴν τὴν εἰκόνα ACΔvs, in ipsa persona f 7. per
 singulos annos fv ας Cvs, αἰς Af, om A 8. offerent f in
 frequentiam f ουδεποτε] sic pr A, αἰ ουδεποτε corr A δυναν-
 ται AC, δυναται Δfvs 9. τελειῶσαι ACvs, καθαρῖσαι Af
 ἐπεὶ οὐκ (om 5) ACΔvs, nam nec f 10. ἐτι ACvs, om Af
 ἁμαρτιῶν ACΔ5, peccati fv 11. κεκαθαρισμένους (-θαρῖσμ. A) A
 CA, κεκαθαρμένους 5, purgari f καὶ ἐνιαυτὸν (per singulos an-
 nos) ACvs, add γίνεται Af 12. difficile f sanguine... au-
 ferri fv

ad (a) destitutionem (dist. F, destructionem) peccati per hostiam suam
 apparuit. ²⁷et quem admodum statutum est hominibus semel mori,
 post hoc autem iudicium, ²⁸sic et Christus semel oblati ad multo-
 rum exaurienda (exhaur. F) peccata, secundo sine peccato appare-
 bit (apparuit F) exspectantibus (expect. F) se (om F) in salutem.
 (23) ¹Vimbram (Vimbra F) enim habens lex honorum futurorum, non
 ipsam imaginem rerum, per singulos annos isdem (sic F et pr L,
 hisdem ceteri) ipsis hostiis, quas offerunt indesinenter, nunquam
 potest accedentes (accid. F) perfectos facere: ²alioquin non (om L?)
 cessassent offerri (-rre) ideo quod nullam haberent ultra conscien-
 tiam peccati cultores semel mundati? ³sed in ipsis commemoratio
 peccatorum per singulos annos fit: ⁴impossibile enim est sanguine
 taurorum et hircorum (hyrc.) auferri peccata. ⁵ideo ingrediens mun-

⁵διὸ εἰσερχόμενος εἰς τὸν κόσμον λέγει *Θυσίαν καὶ προσφορὰν οὐκ ἠθέλησας*, σῶμα δὲ κατηρίσω μοι, ⁶ὀλοκαυτώματα καὶ περὶ ἁμαρτίας οὐκ ἠδύοκῃσας· ⁷τότε εἶπον Ἰδοὺ ἤκω (ἐν κυφαλίδι βιβλίον γέγραπται περὶ ἐμοῦ) τοῦ ποιῆσαι, ὃ θεός, τὸ θέλημά σου. ⁸ἀνώ-
⁵τερον λέγων ὅτι *Θυσίας καὶ προσφορὰς καὶ ὀλοκαυτώματα καὶ περὶ ἁμαρτίας οὐκ ἠθέλησας οὐδὲ ἠδύοκῃσας*, αἵτινες κατὰ νόμον προσφέρονται, ⁹τότε εἶρηκεν Ἰδοὺ ἤκω τοῦ ποιῆσαι τὸ θέλημά σου. ἀναιρεῖ τὸ πρῶτον, ἵνα τὸ δεύτερον στήσῃ. ¹⁰ἐν ᾧ θελήματι ἡγιασμένοι ἐσμέν διὰ τῆς προσφορᾶς τοῦ σώματος Ἰησοῦ χριστοῦ
¹⁰ἐφάπαξ.

¹¹Καὶ πᾶς μὲν ἀρχιερεὺς ἔστηκεν καθ' ἡμέραν λειτουργῶν καὶ τὰς αὐτὰς πολλάκις προσφέρων *Θυσίας*, αἵτινες οὐδέποτε δύνανται περιελεῖν ἁμαρτίας· ¹²οὗτος δέ, μίαν ὑπὲρ ἁμαρτιῶν προσενέγκας *Θυσίαν* εἰς τὸ διηνεκές, ἐκάθισεν ἐν δεξιᾷ τοῦ Θεοῦ, ¹³τὸ λοιπὸν
¹⁵ἐκδεχόμενος ἕως τεθῶσιν οἱ ἐχθροὶ αὐτοῦ ὑποπύδιον τῶν ποδῶν

1. ideoque f τον κοσμον ACΔυς, orbem f 2. ολοκαυτωματα ACς, ολοκαυτωμα (oloc.) Δf propter peccato f 3. ηυδοκησας AC, ευδοκ. Δς ειπον ACυς, add εγω Δf in volumine f 4. γεγραπται ACfυς, add γαρ Δ 5. λεγων] sic corr A Θυσιας και προσφορας ACAfυ, Θυσίαν καὶ προσφορὰν ες olocautomata f 6. pro fυ αμαρτιας Cυς, αμαρτιων Δf ηυδοκησας ΑΔ, ευδοκησας Cς κατα AC, add τον Δς 7. ποιησαι ACΔf, add ὁ θεός υς 8. retollet f 9. σωματος (add τοῦ ες) ACυς, μιματος Δf 11. αρχιερευσ AC, ιερεις Δfυς και ACυς, om Δf 13. ουτος ACAfυ, Αὐτός ες 14. in sempiterno f ἐν δεξια CAfυς, εκ δεξιων A postea f 15. τεθωσιν ACΔς, ponantur fυ, ὑπὸ τοῦ πατρὸς τεθῶσι πάντες Orig 4,169^c

dum dicit Hostiam (Ost.) et oblationem noluisti, corpus autem (om̄ F) aptasti mihi, ⁶holocaustomata et pro peccato non tibi placuit (placuerunt): ⁷tunc dixi Ecce uenio: in capite (capitulo F) libri scriptum est de me: ut faciam, deus [meus F], uoluntatem tuam. ⁸superius dicens quia hostias (ost.) et oblationes et holocaustomata et (om al) pro peccato noluisti nec placita sunt tibi, quae secundum legem offeruntur, ⁹tunc dixit Ecce uenio, ut faciam, deus, uoluntatem tuam. aufert primum, ut sequens statuatur (-uit); ¹⁰in qua uoluntate (-tem) sanctificati sumus per oblationem corporis Christi Iesu (Ihesu Christi L) in semel. ¹¹et omnis quidem sacerdos praesto (presto) est cotidie ministrans et easdem saepe offerens hostias (ost.), quae nunquam possunt (posunt) auferre (offere) peccata. (24) ¹²Hic autem unam pro peccatis offerens hostiam (ost.) in sempiternum sedit (sed F, sedet al) in dextera dei, ¹³de cetero exspectans (exp. F) donec ponantur inimici eius scabillum (scabell.) pedum eius. ¹⁴una enim ob-

αὐτοῦ. ¹⁴μὴ γὰρ προσφορῇ τετελείωκεν εἰς τὸ διηνεκίς· τοὺς ἀγια-
ζομένους. ¹⁵μαρτυρεῖ δὲ ἡμῖν καὶ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον· μετὰ γὰρ
τὸ εἰρηκέναι ¹⁶Αὕτη ἡ διαθήκη ἦν διαθήσεται πρὸς αὐτοὺς μετὰ
τὰς ἡμέρας ἐκεῖνας, λέγει κύριος Διδόνς νόμους μου ἐπὶ καρδίας
αὐτῶν, καὶ ἐπὶ τὴν διάνοιαν αὐτῶν ἐπιγράψω αὐτούς, ¹⁷καὶ τῶν
ἁμαρτιῶν αὐτῶν καὶ τῶν ἀνομιῶν αὐτῶν οὐ μὴ μνησθῆσομαι ἔτι.
¹⁸ὅπου δὲ ἤρεις τούτων, οὐκέτι προσφορὰ περὶ ἁμαρτίας.

¹⁹Ἐχοντες οὖν, ἀδελφοί, παρησίαν εἰς τὴν εἴσοδον τῶν ἁγίων
ἐν τῇ αἰματι Ἰησοῦ, ²⁰ἣν ἐνεκαίνισιν ἡμῖν ὁδὸν πρόσφατον καὶ
ζῶσαν, διὰ τοῦ καταπετάσματος, τουτίστιν τῆς σαρκὸς αὐτοῦ, ²¹καὶ ¹⁰
ἱερέα μέγαν ἐπὶ τὸν οἶκον τοῦ Θεοῦ, ²²προσερχώμεθα μετὰ ἀληθι-
νης καρδίας ἐν πληροφορίᾳ πίστεως, ῥηραντισμένοι τὰς καρδίας
ἀπὸ συνειδήσεως πονηρᾶς ²³καὶ λειλουμένοι τὸ σῶμα ὑδατι καθαρῶ,
κατέχωμεν τὴν ὁμολογίαν τῆς ἐλπίδος ἀκλινῇ (πιστὸς γὰρ ὁ ἐπαγ-
γελάμενος), ²⁴καὶ κατανοῶμεν ἀλλήλους εἰς παροξυσμὸν ἀγάπης ¹⁵

1. γὰρ ACfvs, δε A 1. 2. τους αγιαζομενους ACΔς, nos sancti-
ficans f 2. 3. μετὰ γὰρ το εἰρηκεναι (προεἰρηκέναι ε) ACΔς, cum
autem dixerit f 3. αὐτὴ ACfς, add δε Δν 4. in cordibus f
5. ἐπὶ τὴν διανοίαν ACΔ, ἐπὶ τῶν διανοιῶν ε, in sensibus f
αὐτούς] eius f 6. αὐτῶν καὶ ACς, καὶ Δfv sceleris f ου
μὴ μνησθῆσομαι (μνησθῶ ε) εἰ ACΔς, iam non memorabor f
7. δε ἡρεις τούτων ACΔς, ergo remissio eorum f ἁμαρτίας A
CΔvs, peccatis f 8. libertatem f 9. in sanguinem f ἡν A
CΔvs, in qua f καὶ ACfvs, om A 11. in domo f μετὰ A
Δς, μετ C. cum certo f 12. πληροφορία ACΔvs, confirmatione f
ῥηραντισμενοι AC, ῥεραντ. A, ἐρῶντ. ε 13. καθαρω ACΔvs, add
et f 14. τὴν ὁμολογίαν τῆς ἐλπίδος ACς, τῆς ἐλπίδος τὴν ὁμο-
λογίαν Δf 15. παροξυσμον ACΔς, praevaricationem f

latione (-nem) consummavit in sempiternum sanctificatos. ¹⁵contesta-
tur autem nos et spiritus sanctus: postquam enim dixit ¹⁶Hoc autem
testamentum quod testabor ad illos post dies illos, dicit dominus
Dando leges meas in cordibus eorum, et in mente eorum superscri-
bam eas, ¹⁷et peccatorum et iniquitatum eorum iam non recordabor
amplius. ¹⁸ubi autem horum remissio (remisio), iam non oblatio pro
peccato. (25) ¹⁹Habentes itaque, fratres, fiduciam in introitu sancto-
rum in sanguine Christi, ²⁰quam initiauit nobis viam novam et ni-
nentem, per velamen, id est carnem suam, ²¹et sacerdotem magnum
super dominum dei, ²²accedamus cum uero corde in plenitudine (-nem)
fidei, adpersi (asp.) corda a conscientia mala ²³et abluti corpus
aqua munda, teneamus spei nostrae confessionem indeclinabilem:
fidelis enim est qui repromisit: ²⁴et [non F] consideremus inuicem

καὶ καλῶν ἔργων, ²⁵μὴ ἐγκαταλείποντες τὴν ἐπισυναγωγὴν ἑαυτῶν, καθὼς ἔθος τισίν, ἀλλὰ παρακαλοῦντες, καὶ τοσοῦτῳ μᾶλλον ὁσὶν βλέπετε ἐγγίζουσιν τὴν ἡμέραν.

²⁶Ἐκουσίως γὰρ ἁμαρτανόντων ἡμῶν μετὰ τὸ λαβεῖν τὴν ἐπισγνωσιν τῆς ἀληθείας οὐκέτι περὶ ἁμαρτιῶν ἀπολείπεται θυσία, ²⁷προβερὰ δέ τις ἐκδοχὴ κρίσεως, καὶ πυρὸς ζῆλος ἐσθλὴν μέλλοντος τοὺς ὑπεναντίους. ²⁸ἀθετήσας τις νόμον Μωυσέως χωρὶς οἰκτιρμῶν ἐπὶ δυοῖν ἢ τρισὶν μάρτυσιν ἀποθνήσκει· ²⁹πόσω, δοκιῇτε, χείρονος ἀξιωθήσεται τιμωρίας ὁ τὸν νόμον τοῦ Θεοῦ καταπατήσας ³⁰καὶ τὸ αἷμα τῆς διαθήκης κοινὸν ἡγήσάμενος, ἐν ᾧ ἡγιασθῇ, καὶ τὸ πνεῦμα τῆς χάριτος ἐνβρίσας; ³¹οἶδαμεν γὰρ τὸν ἐλπόντα Ἐμοὶ ἐκδίκησις, ἐγὼ ἀντιπυδώσω, λέγει κύριος. καὶ πάλιν Κρινεῖ κύριος τὸν λαὸν αὐτοῦ. ³¹προβερὸν τὸ ἐμπεσεῖν εἰς χεῖρας Θεοῦ ζῶντος.

1. ἐγκαταλείποντες *Ας*, καταλείποντες *Α* *nostram f* 2. εἶδος *Ας*, εἶδος ἐστὶν *Α*, et consuetudini *f* παρακαλοῦντες καὶ *ΑΔς*, consolamini *f* 3. βλέπετε *ΑΔς*, vides *f* 5. περὶ ἁμαρτιῶν ἀπολείπεται θυσία *Ας* *Orig* 3,233^b, περιλείπεται θυσίαν περὶ ἁμαρτιῶν προσενιγκὴν *Α*, restat peccatis hostia offerre *f* 6. ἐκδοχὴ κρίσεως *ΑΔς* *Orig*, execratio iudici *f* 7. ἀθετήσας τις *ΑΔς* *Orig* 3,261^d, cum enim quidam relique *f* μωυσέως *fv* *Orig*, μωσέως *Ας* οἰκτιρμῶν *ΑΔς* *Orig*, ulla miseratione *fv*, add καὶ δακρυῶν *Αf* 8. ἐπὶ δυοῖν ἢ (καὶ *Orig*) *ΑΔς* *Orig* 3,261^d, duobus vel *fv* ποσῶ *ΑΔς* *Orig* 1,749^c 3,206^f 261^d, quanto magis *fv* δοκεῖ δε *Α* 9. deteriora deprecabitur vindictae *f* 10. ἐν ᾧ ἡγιασθῇ *Αfv* *Orig* 1,749^c 3,206^f, om *Α* 12. ἐκδίκησις *Α*, vindictas *f* λέγει κύριος *Ας*, om *Αfv* κρινεῖ (ὅτι *κρ.* *Α*, qui iudicat) κύριος *ΑΔf*, Κύριος κρινεῖ *ς* 13. το *ΑΔς*, autem est *f*

in prouocationem caritatis et honorum operum, ²⁵non deserentes collectionem nostram, sicut est consuetudinis quibusdam, sed (om *F*) consolantes, et (om *al*) tanto magis quanto uideritis adpropinquantem (appr.) diem. ²⁶uoluntarie (-riae *L*) enim peccantibus nobis post acceptam notitiam ueritatis iam non relinquitur (derelinq. *F al*) pro peccatis hostia (ostia), ²⁷terribilis autem quaedam (quidam *F al*) exspectatio (expect. *F*) iudicii, et ignis aemulatio quae consumptura (consumt.) est aduersarios. (26) ²⁸luritam (lrr.) quis faciens legem Moysi (Mosi *L*) sine ulla miseratione duobus uel tribus testibus (om *L*) moritur: ²⁹quanto magis putatis (-tur) deteriora mereri supplicia qui filium dei conculcauerit et sanguinem testamenti pollutum (polutum) duxerit, in quo sanctificatus est, et spiritui gratiae contumeliam fecerit? ³⁰scimus enim qui dixit Mibi uindicta (-ctam *L al*), [et] ego reddam. et iterum quia iudicauit (-bit) dominus (om *al*) populum suum. ³¹horrendum est incidere (inced.) in manus dei uiuentis.

³²Ἀναμνησέσθε δὲ τὰς πρότερον ἡμέρας, ἐν αἷς φωτισθέν-
τες πολλὴν ἀθλήσιν ὑπεμείνατε παθημάτων, ³³τοῦτο μὲν οὐκ
σμοῖς τε καὶ θλίψεσιν θιατριζόμενοι, τοῦτο δὲ κοινωνοὶ τῶν οὐ-
τως ἀναστρεφόμενων γινηθέντες. ³⁴καὶ γὰρ τοῖς δεσμοῖς συνεπα-
θήσατε, καὶ τὴν ἀρπαγὴν τῶν ὑπαρχόντων ὑμῶν μετὰ χαρᾶς προσ-
εδώκασθε, γινώσκοντες ἔχειν ἑαυτοὺς κρείσσονα ὑπαρῆσιν καὶ μένουσαν.
³⁵μὴ ἀποβάλλετε οὖν τὴν παρεσθίαν ὑμῶν, ἣτις ἔχει μεγάλην μι-
σθαποδοσίαν. ³⁶ὑπομονῆς γὰρ ἔχετε χρεῖαν, ἵνα τὸ θῆλημα τοῦ
Θεοῦ ποιήσαντες κομίσθητε τὴν ἐπαγγελίαν, ³⁷Ἐτι γὰρ μικρὸν ὅσον
ὅσον, ὃ ἐρχόμενος ἤξει καὶ οὐ χρονίῃ· ³⁸ὃ δὲ δίκαιός μου ἐκ πίστεως ¹⁰
ζήσεται· καὶ ἐὰν ὑποστεilhται, οὐκ εὐδοκεῖ ἡ ψυχὴ μου ἐν αὐτῷ.

1. δὲ Ἀδvs Orig, 1,303^b, igitur f τας προτερων ημερας Ας Orig,
ταις προτεραις ημεραις Α 2. 3. τουτο μεν ουκιδισμοις τε και
θλιψεσιν θιατριζομενοι (ουκιδιζομενοι Α) τουτο δε ΑΔς Orig, spec-
taculo impropereantium et angustia subiecti et f 3. taliter ffv, et
aliter f 4. δεσμοις ΑΔυ, δεσμοις (add μου ς, add eorum f) fς
Orig 1,303^b 5. substantiae vestrae f 6. εχειν εαυτους κρεισ-
σονα Α, εχειν (add ἐν ς) εαυτοις κρειττονα Ας, vos habere melio-
rem fv, ὅτι κρειττονα ἔχετε Orig και ΑΔfv, ἐν οὐρανοῖς καὶ ς
Orig 7. αποβλητε Αfvς Orig 1,303^b, απολυτε Α liberta-
tem f εχει μεγαλην μισθαποδοσιαν (μισθ. μεγ. ς) ΑΔς Orig,
magnam habet remunerationem fv 8. perseverantis f 9. ποι-
ησαντες ΑΔς, consummatam f 9. 10. οσον οσον ο Αδς, οσον Α,
donec qui f 10. venturus est veniat f χρονι Ας, χρονισει
Α, tardavit f δε ΑΔυς, nam f μου εκ πιστειws Αυ, εκ πιστειws
μου Αf, ἐκ πιστειws ς 11. vivit fv και εαν υποστεilhται
(subtrahent se f) Αfvς et pr add Α, om pr Α η ψυχη μου Αf
vs, μου η ψυχη Α

³²rememoramini autem pristinos dies, in quibus inluminati (-tum F)
magnum certamen sustinistis (sustenuistis FL) passionum; ³³et in
altero (alteris) quidem obprobriis (oppr.) et tribulationibus spectacul-
um (expectac. F) facti, in altero autem socii taliter conuersantium
effecti. ³⁴nam et uinctis compassi estis, et rapinam bonorum uestro-
rum cum gaudio (gaudeo) suscepistis (suscipistis L, suscipitis pr F),
cognoscentes uos habere meliorem et manentem substantiam. (27)
³⁵Nolite itaque amittere confidentiam uestram, quae magnam (gran-
dem) habet (habent) remunerationem. ³⁶patientia enim uobis necessa-
ria est, ut (et Fal) uoluntatem dei facientes reportetis promissionem,
³⁷Adhuc enim modicum quantulum (aliquantulum F al), qui uenturus
est (om L) ueniet et non tardabit (tardauit L): ³⁸iustus autem meus
(om al) ex fide uiuit: quod si subtraxerit (substrax. F) se, non pla-

³⁹ἡμεῖς δὲ οὐκ ἐσμέν ὑποστολῆς εἰς ἀπώλειαν, ἀλλὰ πίστεως εἰς περιποίησιν ψυχῆς.

¹Ἔστιν δὲ πίστις ἐλπίζομένων ὑπόστασις, πραγμάτων ἔλιγχος οὐ βλεπομένων. ²ἐν ταύτῃ γὰρ ἐμαρτυρήθησαν οἱ πρῆσβύτεροι. ³πίστιν τοοῦτον κατηρτίσθαι τοὺς αἰῶνας ῥήματι Θεοῦ, εἰς τὸ μὴ ἐκ φαινομένων τὸ βλεπόμενον γεγονέναι. ⁴πίστιν πλείονα θυσίαν Ἀβελ παρὰ Κάιν προσήνεγκεν τῷ Θεῷ, δι' ἧς ἐμαρτυρήθη εἶναι δίκαιος, μαρτυροῦντος ἐπὶ τοῖς δώροις αὐτοῦ τῷ Θεῷ, καὶ δι' αὐτῆς ἀποθανὼν ἔτι λαλεῖ. ⁵πίστιν Ἐνὼχ μετετέθη τοῦ μὴ ἰδεῖν θάνατον, καὶ οὐχ ἠνέρισκετο, διότι μετέθηκεν αὐτὸν ὁ Θεός. πρὸ γὰρ τῆς μεταθέσεως μεμαρτύρηται ἐναρτισθῆναι τῷ Θεῷ. ⁶χωρὶς δὲ πίστεως ἀδύνατον ἐναρτισθῆναι· πιστεῦσαι γὰρ δεῖ τὸν προσερχόμενον τῷ Θεῷ, ὅτι ἔστιν καὶ τοῖς ἐκζητοῦσιν αὐτὸν μισθαποδότης

1. δὲ Ἀδύς, quidem f ἐσμέν υποστολῆς ἈΔς, sinus per vestigium f 1. 2. in renascenti animae f 3. ispirantium f υποστασις Ἀδύς, υποστασιν Α 4. βλεπομένων Ἀδύς, videntium f, βουλομένων Α ἐν ταυτη γαρ μαρτυρηθησαν ἈΔς, in testimonium consecuti sunt f 5. 6. εἰς τὸ μὴ ἐκ ἈΔς, ut ex non f 6. τὸ βλεπομένον ἈΔς, τὰ βλεπόμενα νς factis f 6. 7. πλείονα θυσίαν ἀβελ ἈΔς, abel plurimam hostiam f 7. εἶναι ἈΔνς, omi f 8. μαρτυροῦντος ἐπὶ τοῖς δώροις αὐτοῦ τῷ Θεῷ (τοῦ Θεοῦ νς) Α Δς, testificatur perhibentem muneribus deo f δι' αὐτῆς Ἀδύς, δια ταυτης Α 9. λαλεῖ Ἀν Orig 2,814^a, λαλεῖται Δς, nominantur f henoc f 10. ἠνέρισκετο ἈΔ, ἔνρ. ε, inveniebatur f 11. μεταθέσεως Ἀδν, μεταθίως Α, μεταθέσειως αὐτοῦ ε testimonium habet f ἐναρτισθῆναι Α, ἐναρτισθῆναι Δς 12. non potuit f 13. seq τοῖς ἐκζητοῦσιν αὐτὸν μισθαποδοτῆς γίνεται ἈΔνς, quia inquirentes se eum remunerat f

cebit animae meae. ³⁹nos autem non sumus subtractionis filii in perditionem, sed fidei in adquisitionem animae. ¹est autem fides sperandorum substantia, rerum (om L) argumentum non parentum (sic FL, apparentum uel apparentium ceteri). ²in hac (haec F) enim testimonium consecuti sunt senes. (28) ³Fide intellegimus (intelligimus hic semel F) aptata (-tam) esse saecula uerbo dei, ut ex inuisibilibus uisibilia fierent. ⁴fide (fidem pr F) plurimam hostiam Abel quam Cain optulit (tulit) deo, per quam testimonium consecutus (-tos) est esse iustus, testimonium perhibente muneribus eius deo, et per illam (illum F) defunctus adhuc loquitur. ⁵fide Enoch (Enoc F al) translatus est ne uideret mortem, et non inveniebatur, quia transtulit illum deus. ante translationem enim testimonium habebat (habuit) placuisse deo: ⁶sive fide autem impossibile [est L al] placere [deo FL]: credere enim oportet accedentem (accidentem F) ad deum, quia (qui)

γίνεται. ⁷πίστει χρηματισθεὶς Νῶε περὶ τῶν μηδέπω βλεπομένων, εὐλαβηθεὶς κατεσκεύασεν κιβωτὸν εἰς σωτηρίαν τοῦ οἴκου αὐτοῦ, δι' ἧς κατέκρινεν τὸν κόσμον καὶ τῆς κατὰ πίστιν δικαιοσύνης ἐγένετο κληρονόμος. ⁸πίστει ὁ καλούμενος Ἀβραάμ ἐπήκουσεν ἐξελθεῖν εἰς τόπον ὃν ἔμελλεν λαμβάνειν εἰς κληρονομίαν, καὶ ἐξῆλθεν ⁹μὴ ἐπιστάμενος ποῦ ἔρχεται. ¹⁰πίστει παρώκησεν εἰς γῆν τῆς ἐπαγγελίας ὡς ἀλλοτρίαν, ἐν σκηναῖς κατοικήσας, μετὰ Ἰσαὰκ καὶ Ἰακώβ τῶν συγκληρονόμων τῆς ἐπαγγελίας τῆς αὐτῆς. ¹¹ἐξεδέχετο γὰρ τὴν τοὺς Θεμελίους ἔχουσαν πόλιν, ἧς τεχνίτης καὶ δημιουργὸς ὁ Θεός. ¹²πίστει καὶ αὐτὴ Σάρρα δύναμιν εἰς καταβολὴν σπέρματος ἔλαβεν καὶ παρὰ καιρὸν ἡλικίας, ἐπεὶ πιστὸν ἡγήσατο τὸν ἐπαγγελάμενον. ¹³διὸ καὶ ἀφ' ἐνὸς ἐγενήθησαν, καὶ ταῦτα γενεχωμένον, καθὼς τὰ ἄστρα τοῦ οὐρανοῦ τῷ πληθί καὶ ὡς ἡ ἄμ-

1. μηδεπω ΑΔυς, non fu 2. metuens fu 3. κοσμον ΑΔυς, saeculum f 4. κατα πιστιν ΑΔς, fidei f 5. 3. 4. εγενετο κληρονομος ΑΔς, haeres institutus est fu 6. ο ΑΔ, om s 7. 4. 5. εξελθειν εις (add τον s) τοπον Ας, εις τοπον εξελθειν Αfu 8. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100. 101. 102. 103. 104. 105. 106. 107. 108. 109. 110. 111. 112. 113. 114. 115. 116. 117. 118. 119. 120. 121. 122. 123. 124. 125. 126. 127. 128. 129. 130. 131. 132. 133. 134. 135. 136. 137. 138. 139. 140. 141. 142. 143. 144. 145. 146. 147. 148. 149. 150. 151. 152. 153. 154. 155. 156. 157. 158. 159. 160. 161. 162. 163. 164. 165. 166. 167. 168. 169. 170. 171. 172. 173. 174. 175. 176. 177. 178. 179. 180. 181. 182. 183. 184. 185. 186. 187. 188. 189. 190. 191. 192. 193. 194. 195. 196. 197. 198. 199. 200. 201. 202. 203. 204. 205. 206. 207. 208. 209. 210. 211. 212. 213. 214. 215. 216. 217. 218. 219. 220. 221. 222. 223. 224. 225. 226. 227. 228. 229. 230. 231. 232. 233. 234. 235. 236. 237. 238. 239. 240. 241. 242. 243. 244. 245. 246. 247. 248. 249. 250. 251. 252. 253. 254. 255. 256. 257. 258. 259. 260. 261. 262. 263. 264. 265. 266. 267. 268. 269. 270. 271. 272. 273. 274. 275. 276. 277. 278. 279. 280. 281. 282. 283. 284. 285. 286. 287. 288. 289. 290. 291. 292. 293. 294. 295. 296. 297. 298. 299. 300. 301. 302. 303. 304. 305. 306. 307. 308. 309. 310. 311. 312. 313. 314. 315. 316. 317. 318. 319. 320. 321. 322. 323. 324. 325. 326. 327. 328. 329. 330. 331. 332. 333. 334. 335. 336. 337. 338. 339. 340. 341. 342. 343. 344. 345. 346. 347. 348. 349. 350. 351. 352. 353. 354. 355. 356. 357. 358. 359. 360. 361. 362. 363. 364. 365. 366. 367. 368. 369. 370. 371. 372. 373. 374. 375. 376. 377. 378. 379. 380. 381. 382. 383. 384. 385. 386. 387. 388. 389. 390. 391. 392. 393. 394. 395. 396. 397. 398. 399. 400. 401. 402. 403. 404. 405. 406. 407. 408. 409. 410. 411. 412. 413. 414. 415. 416. 417. 418. 419. 420. 421. 422. 423. 424. 425. 426. 427. 428. 429. 430. 431. 432. 433. 434. 435. 436. 437. 438. 439. 440. 441. 442. 443. 444. 445. 446. 447. 448. 449. 450. 451. 452. 453. 454. 455. 456. 457. 458. 459. 460. 461. 462. 463. 464. 465. 466. 467. 468. 469. 470. 471. 472. 473. 474. 475. 476. 477. 478. 479. 480. 481. 482. 483. 484. 485. 486. 487. 488. 489. 490. 491. 492. 493. 494. 495. 496. 497. 498. 499. 500. 501. 502. 503. 504. 505. 506. 507. 508. 509. 510. 511. 512. 513. 514. 515. 516. 517. 518. 519. 520. 521. 522. 523. 524. 525. 526. 527. 528. 529. 530. 531. 532. 533. 534. 535. 536. 537. 538. 539. 540. 541. 542. 543. 544. 545. 546. 547. 548. 549. 550. 551. 552. 553. 554. 555. 556. 557. 558. 559. 560. 561. 562. 563. 564. 565. 566. 567. 568. 569. 570. 571. 572. 573. 574. 575. 576. 577. 578. 579. 580. 581. 582. 583. 584. 585. 586. 587. 588. 589. 590. 591. 592. 593. 594. 595. 596. 597. 598. 599. 600. 601. 602. 603. 604. 605. 606. 607. 608. 609. 610. 611. 612. 613. 614. 615. 616. 617. 618. 619. 620. 621. 622. 623. 624. 625. 626. 627. 628. 629. 630. 631. 632. 633. 634. 635. 636. 637. 638. 639. 640. 641. 642. 643. 644. 645. 646. 647. 648. 649. 650. 651. 652. 653. 654. 655. 656. 657. 658. 659. 660. 661. 662. 663. 664. 665. 666. 667. 668. 669. 670. 671. 672. 673. 674. 675. 676. 677. 678. 679. 680. 681. 682. 683. 684. 685. 686. 687. 688. 689. 690. 691. 692. 693. 694. 695. 696. 697. 698. 699. 700. 701. 702. 703. 704. 705. 706. 707. 708. 709. 710. 711. 712. 713. 714. 715. 716. 717. 718. 719. 720. 721. 722. 723. 724. 725. 726. 727. 728. 729. 730. 731. 732. 733. 734. 735. 736. 737. 738. 739. 740. 741. 742. 743. 744. 745. 746. 747. 748. 749. 750. 751. 752. 753. 754. 755. 756. 757. 758. 759. 760. 761. 762. 763. 764. 765. 766. 767. 768. 769. 770. 771. 772. 773. 774. 775. 776. 777. 778. 779. 780. 781. 782. 783. 784. 785. 786. 787. 788. 789. 790. 791. 792. 793. 794. 795. 796. 797. 798. 799. 800. 801. 802. 803. 804. 805. 806. 807. 808. 809. 810. 811. 812. 813. 814. 815. 816. 817. 818. 819. 820. 821. 822. 823. 824. 825. 826. 827. 828. 829. 830. 831. 832. 833. 834. 835. 836. 837. 838. 839. 840. 841. 842. 843. 844. 845. 846. 847. 848. 849. 850. 851. 852. 853. 854. 855. 856. 857. 858. 859. 860. 861. 862. 863. 864. 865. 866. 867. 868. 869. 870. 871. 872. 873. 874. 875. 876. 877. 878. 879. 880. 881. 882. 883. 884. 885. 886. 887. 888. 889. 890. 891. 892. 893. 894. 895. 896. 897. 898. 899. 900. 901. 902. 903. 904. 905. 906. 907. 908. 909. 910. 911. 912. 913. 914. 915. 916. 917. 918. 919. 920. 921. 922. 923. 924. 925. 926. 927. 928. 929. 930. 931. 932. 933. 934. 935. 936. 937. 938. 939. 940. 941. 942. 943. 944. 945. 946. 947. 948. 949. 950. 951. 952. 953. 954. 955. 956. 957. 958. 959. 960. 961. 962. 963. 964. 965. 966. 967. 968. 969. 970. 971. 972. 973. 974. 975. 976. 977. 978. 979. 980. 981. 982. 983. 984. 985. 986. 987. 988. 989. 990. 991. 992. 993. 994. 995. 996. 997. 998. 999. 1000. 1001. 1002. 1003. 1004. 1005. 1006. 1007. 1008. 1009. 1010. 1011. 1012. 1013. 1014. 1015. 1016. 1017. 1018. 1019. 1020. 1021. 1022. 1023. 1024. 1025. 1026. 1027. 1028. 1029. 1030. 1031. 1032. 1033. 1034. 1035. 1036. 1037. 1038. 1039. 1040. 1041. 1042. 1043. 1044. 1045. 1046. 1047. 1048. 1049. 1050. 1051. 1052. 1053. 1054. 1055. 1056. 1057. 1058. 1059. 1060. 1061. 1062. 1063. 1064. 1065. 1066. 1067. 1068. 1069. 1070. 1071. 1072. 1073. 1074. 1075. 1076. 1077. 1078. 1079. 1080. 1081. 1082. 1083. 1084. 1085. 1086. 1087. 1088. 1089. 1090. 1091. 1092. 1093. 1094. 1095. 1096. 1097. 1098. 1099. 1100. 1101. 1102. 1103. 1104. 1105. 1106. 1107. 1108. 1109. 1110. 1111. 1112. 1113. 1114. 1115. 1116. 1117. 1118. 1119. 1120. 1121. 1122. 1123. 1124. 1125. 1126. 1127. 1128. 1129. 1130. 1131. 1132. 1133. 1134. 1135. 1136. 1137. 1138. 1139. 1140. 1141. 1142. 1143. 1144. 1145. 1146. 1147. 1148. 1149. 1150. 1151. 1152. 1153. 1154. 1155. 1156. 1157. 1158. 1159. 1160. 1161. 1162. 1163. 1164. 1165. 1166. 1167. 1168. 1169. 1170. 1171. 1172. 1173. 1174. 1175. 1176. 1177. 1178. 1179. 1180. 1181. 1182. 1183. 1184. 1185. 1186. 1187. 1188. 1189. 1190. 1191. 1192. 1193. 1194. 1195. 1196. 1197. 1198. 1199. 1200. 1201. 1202. 1203. 1204. 1205. 1206. 1207. 1208. 1209. 1210. 1211. 1212. 1213. 1214. 1215. 1216. 1217. 1218. 1219. 1220. 1221. 1222. 1223. 1224. 1225. 1226. 1227. 1228. 1229. 1230. 1231. 1232. 1233. 1234. 1235. 1236. 1237. 1238. 1239. 1240. 1241. 1242. 1243. 1244. 1245. 1246. 1247. 1248. 1249. 1250. 1251. 1252. 1253. 1254. 1255. 1256. 1257. 1258. 1259. 1260. 1261. 1262. 1263. 1264. 1265. 1266. 1267. 1268. 1269. 1270. 1271. 1272. 1273. 1274. 1275. 1276. 1277. 1278. 1279. 1280. 1281. 1282. 1283. 1284. 1285. 1286. 1287. 1288. 1289. 1290. 1291. 1292. 1293. 1294. 1295. 1296. 1297. 1298. 1299. 1300. 1301. 1302. 1303. 1304. 1305. 1306. 1307. 1308. 1309. 1310. 1311. 1312. 1313. 1314. 1315. 1316. 1317. 1318. 1319. 1320. 1321. 1322. 1323. 1324. 1325. 1326. 1327. 1328. 1329. 1330. 1331. 1332. 1333. 1334. 1335. 1336. 1337. 1338. 1339. 1340. 1341. 1342. 1343. 1344. 1345. 1346. 1347. 1348. 1349. 1350. 1351. 1352. 1353. 1354. 1355. 1356. 1357. 1358. 1359. 1360. 1361. 1362. 1363. 1364. 1365. 1366. 1367. 1368. 1369. 1370. 1371. 1372. 1373. 1374. 1375. 1376. 1377. 1378. 1379. 1380. 1381. 1382. 1383. 1384. 1385. 1386. 1387. 1388. 1389. 1390. 1391. 1392. 1393. 1394. 1395. 1396. 1397. 1398. 1399. 1400. 1401. 1402. 1403. 1404. 1405. 1406. 1407. 1408. 1409. 1410. 1411. 1412. 1413. 1414. 1415. 1416. 1417. 1418. 1419. 1420. 1421. 1422. 1423. 1424. 1425. 1426. 1427. 1428. 1429. 1430. 1431. 1432. 1433. 1434. 1435. 1436. 1437. 1438. 1439. 1440. 1441. 1442. 1443. 1444. 1445. 1446. 1447. 1448. 1449. 1450. 1451. 1452. 1453. 1454. 1455. 1456. 1457. 1458. 1459. 1460. 1461. 1462. 1463. 1464. 1465. 1466. 1467. 1468. 1469. 1470. 1471. 1472. 1473. 1474. 1475. 1476. 1477. 1478. 1479. 1480. 1481. 1482. 1483. 1484. 1485. 1486. 1487. 1488. 1489. 1490. 1491. 1492. 1493. 1494. 1495. 1496. 1497. 1498. 1499. 1500. 1501. 1502. 1503. 1504. 1505. 1506. 1507. 1508. 1509. 1510. 1511. 1512. 1513. 1514. 1515. 1516. 1517. 1518. 1519. 1520. 1521. 1522. 1523. 1524. 1525. 1526. 1527. 1528. 1529. 1530. 1531. 1532. 1533. 1534. 1535. 1536. 1537. 1538. 1539. 1540. 1541. 1542. 1543. 1544. 1545. 1546. 1547. 1548. 1549. 1550. 1551. 1552. 1553. 1554. 1555. 1556. 1557. 1558. 1559. 1560. 1561. 1562. 1563. 1564. 1565. 1566. 1567. 1568. 1569. 1570. 1571. 1572. 1573. 1574. 1575. 1576. 1577. 1578. 1579. 1580. 1581. 1582. 1583. 1584. 1585. 1586. 1587. 1588. 1589. 1590. 1591. 1592. 1593. 1594. 1595. 1596. 1597. 1598. 1599. 1600. 1601. 1602. 1603. 1604. 1605. 1606. 1607. 1608. 1609. 1610. 1611. 1612. 1613. 1614. 1615. 1616. 1617. 1618. 1619. 1620. 1621. 1622. 1623. 1624. 1625. 1626. 1627. 1628. 1629. 1630. 1631. 1632. 1633. 1634. 1635. 1636. 1637. 1638. 1639. 1640. 1641. 1642. 1643. 1644. 1645. 1646. 1647. 1648. 1649. 1650. 1651. 1652. 1653. 1654. 1655. 1656. 1657. 1658. 1659. 1660. 1661. 1662. 1663. 1664. 1665. 1666. 1667. 1668. 1669. 1670. 1671. 1672. 1673. 1674. 1675. 1676. 1677. 1678. 1679. 1680. 1681. 1682. 1683. 1684. 1685. 1686. 1687. 1688. 1689. 1690. 1691. 1692. 1693. 1694. 1695. 1696. 1697. 1698. 1699. 1700. 1701. 1702. 1703. 1704. 1705. 1706. 1707. 1708. 1709. 1710. 1711. 1712. 1713. 1714. 1715. 1716. 1717. 1718. 1719. 1720. 1721. 1722. 1723. 1724. 1725. 1726. 1727. 1728. 1729. 1730. 1731. 1732. 1733. 1734. 1735. 1736. 1737. 1738. 1739. 1740. 1741. 1742. 1743. 1744. 1745. 1746. 1747. 1748. 1749. 1750. 1751. 1752. 1753. 1754. 1755. 1756. 1757. 1758. 1759. 1760. 1761. 1762. 1763. 1764. 1765. 1766. 1767. 1768. 1769. 1770. 1771. 1772. 1773. 1774. 1775. 1776. 1777. 1778. 1779. 1780. 1781. 1782. 1783. 1784. 1785. 1786. 1787. 1788. 1789. 1790. 1791. 1792. 1793. 1794. 1795. 1796. 1797. 1798. 1799. 1800. 1801. 1802. 1803. 1804. 1805. 1806. 1807. 1808. 1809. 1810. 1811. 1812. 1813. 1814. 1815. 1816. 1817. 1818. 1819. 1820. 1821. 1822. 1823. 1824. 1825. 1826. 1827. 1828. 1829. 1830. 1831. 1832. 1833. 1834. 1835. 1836. 1837. 1838. 1839. 1840. 1841. 1842. 1843. 1844. 1845. 1846. 1847. 1848. 1849. 1850. 1851. 1852. 1853. 1854. 1855. 1856. 1857. 1858. 1859. 1860. 1861. 1862. 1863. 1864. 1865. 1866. 1867. 1868. 1869. 1870. 1871. 1872. 1873. 1874. 1875. 1876. 1877. 1878. 1879. 1880. 1881. 1882. 1883. 1884. 1885. 1886. 1887. 1888. 1889. 1890. 1891. 1892. 1893. 1894. 1895. 1896. 1897. 1898. 1899. 1900. 1901. 1902. 1903. 1904. 1905. 1906. 1907. 1908. 1909. 1910. 1911. 1912. 1913. 1914. 1915. 1916. 1917. 1918. 1919. 1920. 1921. 1922. 1923. 1924. 1925. 1926. 1927. 1928. 1929. 1930. 1931. 1932. 1933. 1934. 1935. 1936. 1937. 1938. 1939. 1940. 1941. 1942. 1943. 1944. 1945. 1946. 1947. 1948. 1949. 1950. 1951. 1952. 1953. 1954. 1955. 1956. 1957. 1958. 1959. 1960. 1961. 1962. 1963. 1964. 1965. 1966. 1967. 1968. 1969. 1970. 1971. 1972. 1973. 1974. 1975. 1976. 1977. 1978. 1979. 1980. 1981. 1982. 1983. 1984. 1985. 1986. 1987. 1988. 1989. 1990. 1991. 1992. 1993. 1994. 1995. 1996. 1997. 1998. 1999. 2000. 2001. 2002. 2003. 2004. 2005. 2006. 2007. 2008. 2009. 2010. 2011. 2012. 2013. 2014. 2015. 2016. 2017. 2018. 2019. 2020. 2021. 2022. 2023. 2024. 2025. 2026. 2027. 2028. 2029. 2030. 2031. 2032. 2033. 2034. 2035. 2036. 2037. 2038. 2039. 2040. 2041. 2042. 2043. 2044. 2045. 2046. 2047. 2048. 2049. 2050. 2051. 2052. 2053. 2054. 2055. 2056. 2057. 2058. 2059. 2060. 2061. 2062. 2063. 2064. 2065. 2066. 2067. 2068. 2069. 2070. 2071. 2072. 2073. 2074. 2075. 2076. 2077. 2078. 2079. 2080. 2081. 2082. 2083. 2084. 2085. 2086. 2087. 2088. 2089. 2090. 2091. 2092. 2093. 2094. 2095. 2096. 2097. 2098. 2099. 2100. 2101. 2102. 2103. 2104. 2105. 2106. 2107. 2108. 2109. 2110. 21

μος ἡ παρὰ τὸ χεῖλος τῆς θαλάσσης ἢ ἀναρτήματος. ¹³κατὰ πίστιν ἀπέθανον οὗτοι πάντες, μὴ προσδιζάμενοι τὰς ἐπαγγελίας, ἀλλὰ πόρρωθεν αὐτὰς ἰδόντες καὶ ἀσπυσάμενοι, καὶ ὁμολογήσαντες ὅτι ξένοι καὶ παρεπίδημοι εἰσιν ἐπὶ τῆς γῆς. ¹⁴οἱ γὰρ τοιαῦτα λέγοντες ἐμφανίζουσιν ὅτι πατρίδου ἐπιζητοῦσιν. ¹⁵καὶ εἰ μὲν ἐκείνης ἐμνημόνεον ἀφ' ἧς ἐξέβησαν, εἶχον ἂν καιρὸν ἀνακάμψαι. ¹⁶ἔν τῷ δὲ κρείττονος ὀρέγονται, τουτέστιν ἐπουρανίου. διὸ οὐκ ἐπαισχύνεται αὐτοὺς ὁ Θεός, Θεὸς ἐπικαλεῖσθαι αὐτῶν· ἡτοίμωσεν γὰρ αὐτοῖς πόλιν. ¹⁷πίστει προσεήνηχεν Ἀβραάμ τὸν Ἰσαὰκ πειραζόμενος καὶ ¹⁸τὸν μορογενῆ προσέφερεν ὁ τὰς ἐπαγγελίας ἀναδεξάμενος, ¹⁹πρὸς ὃν ἐλαλήθη ὅτι ἐν Ἰσαὰκ κληθήσεται σοι σπέρμα, ²⁰λογισάμενος ὅτι καὶ ἐκ νεκρῶν ἐγείραι δύναται ὁ Θεός. ὁθεν αὐτὸν καὶ ἐν πα-

1. η παρα το χεῖλος Αὐς, om Αf κατὰ πίστιν ΑΔὺς, in fide f
2. οὗτοι ΑΔὺς, om f προσδιζάμενοι Α, λαβόντες Ας 3. αὐτὰς ΑΔὺς, om f ἰδόντες ΑΔf, add καὶ πεισθέντες ε salutantes f
- ομολογησαντες ΑΔς Orig 2,802^d, confitentes f 4. παρεπίδημοι Ας Orig, hospites f, παροικοὶ καὶ παρεπίδημοι Α
5. οὗτοι πατρίδα ἐπιζητοῦσιν (ζητοῦσιν Α) ΑΔς, se patriam inquirere f ἐμνημονέον Αf, μνημονέουσιν Α 6. de qua f
- ἐξέβησαν ΑΑ, ἐξῆλθον ε ἂν Αὺς, om Αf τὴν ΑΑ, Νυνὶ ε 7. διὸ ΑΔὺς Orig 4,70^a, ideo merito f 8. αὐτοὺς Α Αf, om v Orig Θεὸς ἐπικαλεῖσθαι (καλεῖσθαι Orig) αὐτῶν Ας Orig, ἐπικαλεῖσθαι αὐτῶν Θεός Αf
9. ἀβραάμ τὸν ἰσαὰκ πειραζόμενος Αὺς, τὸν ἰσαὰκ ἀβραάμ πειραζόμενος Α, isaac cum tenebatur abraham f 10. μορογενῆ Α, unicum f
- ο τὰς ἐπαγγελίας ΑΔς, repromissionem qui f 11. οὗτοι Αὺς, om Αf ἰσαὰκ Α λογισάμενος ΑΔς Orig 2,37^f, certus aestimans f 12. καὶ ἐκ ΑΑ ε Orig, a f
- ἐγείρει δύναται Α, ἐγείρειν δυνατός Αὺς Orig, suscitare possit f in parabolam f

quae est ad horam (hora F al, oram L) maris innumerabilis. ¹³juxta fidem defuncti sunt omnes isti (iusti F), non acceptis repromissionibus (-mision.), sed a longe eas (om al) aspicientes et salutantes, et confitentes quia peregrini (paer.) et hospites sunt supra terram. ¹⁴qui enim haec dicunt, significant se patriam inquirere. ¹⁵et si quidem illius meminissent (memmin, L) de qua exierunt, habebant utique tempus revertendi: ¹⁶nunc autem meliorem appetunt (adp. L al), id est caelestem (-stis F). ideo non confunditur deus vocari deus eorum: paravit enim illis civitatem. ¹⁷hunc optulit (obt.) Abraham (Abram) Isaac, cum temptaretur (tent.), et unigenitum offerebat qui susceperat (suscip. F) repromissiones (-misiones), ¹⁸ad quem dictum est quia in Isaac vocabitur tibi semen; ¹⁹arbitrans quia et a mortuis suscitare potens est

ραβολῇ ἐκομίσατο. ²⁰πίστει καὶ περὶ μελλόντων ἡλόγησεν Ἰσαὰκ τὸν Ἰακώβ καὶ τὸν Ἡσαΰ. ²¹πίστει Ἰακώβ ἀποθνήσκων ἕκαστον τῶν νιῶν Ἰωσήφ ἡλόγησεν καὶ προσεκύνησεν ἐπὶ τὸ ἄκρον τῆς ῥάβδου αὐτοῦ. ²²πίστει Ἰωσήφ τελευτῶν περὶ τῆς ἐξόδου τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ ἐμνημόνευσεν καὶ περὶ τῶν ὀστέων αὐτοῦ ἐνετείλατο. ²³πί- 5
στει Μωυσῆς γεννηθεὶς ἐκρύβη τρήμνον ὑπὸ τῶν πατέρων αὐτοῦ, διότι εἶδον ἀστέιον τὸ παιδίον, καὶ οὐκ ἐφοβήθησαν τὸ δόγμα τοῦ βασιλέως. ²⁴πίστει Μωυσῆς μέγας γινόμενος ἠρνήσατο λέγε-
σθαι υἱὸς θυγατρὸς Φαραώ, ²⁵μᾶλλον ἐλόμενος συγκακονχεῖσθαι τῷ λαῷ τοῦ Θεοῦ ἢ πρόσκαιρον ἔχειν ἁμαρτίας ἀπόλαυσιν, ²⁶μεί- 10
ζονα πλοῦτον ἡγησάμενος τῶν ἐν Αἰγύπτου θησαυρῶν τὸν ὀνει-
δισμόν τοῦ χριστοῦ· ἀπέβλεπεν γὰρ εἰς τὴν μισθαποδοσίαν. ²⁷πίστει κατέλιπεν Αἴγυπτον, μὴ φοβηθεὶς τὸν θυμὸν τοῦ βασιλέως· τὸν γὰρ ἄορατον ὡς ὁρῶν ἐκατέρησεν. ²⁸πίστει πεποίηκεν τὸ πάσχα

1. καὶ ΑΔφ, om ε ἡλόγησεν ΑΔ, ἐλόγησεν ε, bene dicit f
ισακ Α 2. 3. ἕκαστον τῶν υἱῶν ΑΔε, singulos filios f 3. ἡλο-
γησεν Α, ἐλογησε Αε ἐπὶ τὸ ἀκρον ΑΔε, fastigium f
6. μωυσης Αφ, μωυσης Αε 7. 8. τὸ δ... (διαταγμα Αε) τοῦ
βασιλέως ΑΔε, regis edictum f, add πιστει μεγας γινόμενος μωυ-
σης ἀνίεν τον αἰγυπτιον κατανοων την ταπινωσιν (dolorem) τῶν
ἀδελφῶν αὐτοῦ Αφ 8. μωυσεῖς f, μωυσης Αε 9. μᾶλλον ἐλο-
μενος συγκακονχεῖσθαι (συνκ. Α) ΑΔε, maluit enim experiri af-
fectum f 10. peccatum delicias f 11. πλοῦτον ἡγησάμενος Α
Αε, honestatem aestimans f ἐν (om Α) αἰγυπτου (Αἰγύπτῳ ε)
θησαυρῶν ΑΔε, thesauris aegyptum f 12. aspiciens enim in re-
muneratione f 14. ἀωρατον Α ορων Αφε, ορωντα Α
ἐκατέρησεν ΑΔε, sustinebat f celebravit f

deus, unde eum et in parabola accepit. ²⁰fide et de futuris bene dixit Isaac (Isac F) Iacob et Esau. ²¹fide Iacob moriens singulos filiorum Ioseph bene dixit (b. d. I.) et adoravit fastigium uirgae eius. ²²fide Ioseph moriens de profectioe (-oni) filiorum Israel memoratus est et de ossibus suis mandavit. ²³fide Moyses (Moses L al) natus occultatus est mensibus tribus a parentibus suis, eo quod uidissent elegantem (elegantem F) infantem, et non timuerunt regis edictum. ²⁴fide Moyses (Moses L) grandis factus negavit se esse filium (fil. esse) filiae Pharaonis, ²⁵magis eligens affligi cum populo dei quam temporalis peccati (om F) habere iucunditatem (iocund.), ²⁶maiores diuitias aestimans thesauro (thesauris al, thesauros F) Aegyptiorum inproperium Christi: aspiciebat enim in remunerationem. ²⁷fide reliquit (-quit) Aegyptum, non ueritus animositatem regis: inuisibilem enim tamquam uidens sustinuit (sustenuit F al). ²⁸fide ce-

καὶ τὴν πρόσχυσιν τοῦ αἵματος, ἵνα μὴ ὁ ὀλεθρευῶν τὰ πρωτότοκα θύῃ αὐτῶν. ²⁹πίστις διέβησαν τὴν ἑρυσθρὰν θάλασσαν ὡς διὰ ξηρᾶς γῆς, ἧς πείραν λαβόντες οἱ Αἰγύπτιοι κατεπόθησαν. ³⁰πίστις τὰ τεῖχη Ἱεριχὼ ἔπισαν κυκλωθέντα ἐπὶ ἐπὶ τὰ ἡμέρας. ³¹πίστις Ῥαὰβ ἡ πόρνη οὐ συνυπώλετο τοῖς ἀπειθήσασιν, διξαμένη τοὺς κατασκόπους μετ' εἰρήνης. ³²καὶ τί ἔτι λέγω; ἐπιλείψω με γὰρ διηγοῦμενον ὁ χρόνος περὶ Γεδειὼν Βαράκ Σαμφῶν Ἰεφθαῖ Δαυεὶδ τε καὶ Σαμουὴλ καὶ τῶν προφητῶν, ³³οὐ διὰ πίστεως κτηγωνίσαντο βασιλείας, ἐργάσαντο δικαιοσύνην, ἐπέτυχον ἐπαγγελιῶν, ἔφραξαν στόματα λεόντων, ³⁴ἔσβισαν δύναμιν πυρός, ἔφυγον στόματα μαχαίρης, ἐδυναμώθησαν ἀπὸ ἀσθενείας, ἐγενήθησαν ἰσχυροὶ ἐν πολέμῳ, παριμβολὰς ἔκλιναν ἄλλοτρίων. ³⁵ἔλαβον γυναῖκας ἐξ ἀναστάσεως τοὺς νεκροὺς αὐτῶν· ἄλλοι δὲ ἐτυμpanίσθη-

1. τὴν πρόσχυσιν τοῦ αἵματος ΑΔς, sanguinis fusionem f neque subastabat primitivam f ολεθρευων ΑΔ, ὀλεθρευῶνς 3. γῆς ΑΔς, omς experti v, sperti f 4. ἐπισαν ΑΔ, ἔπισες κυκλωθέντα ἐπὶ ἐπὶ ἡμέρας ΑΔς, diebus vii girati f 5. τοῖς ἀπειθήσασιν ΑΔς, in infidelibus cum contumacibus f 6. ἐπὶ Ας, omς Δ ἐπιλείψω Ας, ἐπιλήνψω Δ? 6. 7. με γὰρ ΑΔ, γὰρ με fος 7. περὶ Ας, add δε Δ βαράκ Ας, καὶ βαράκ καὶ Α, et de barac f, Βαράκ τε καὶς ιεφθαῖ Α, καὶ ιεφθαῖ (ephthai) Ας 8. δαυεὶδ Α, Δαυίδς 9. ἐργασαντο Ας, ἡργασαντο Α 10. στόματι Ας, στομία Δ 11. μαχαίρης ΑΔ, μαχαίραςς ἐδυναμώθησαν ΑΔ, ἐνεδυναμώθησανς ἀπὸ ΑΔς, de f 11. 12. ἐγενήθησαν ἰσχυροὶ ἐν πολέμῳ ΑΔς, in bello fortes fuerunt f 12. ἐκλιναν ΑΔς, ceperunt f 13. γυναῖκας ΑΔς, γυναῖκεςς τοὺς νεκροὺς ΑΔς, mortuorum f ἄλλοι δε ἐτυμ-

lehanit pascha et sanguinis effusionem, ne qui vastabat primitiva tangeret eos. ²⁹fide transierunt mare (mari) rubrum tamquam per aridam terram, quod experti Aegypti (Eg.) denotati sunt. ³⁰fide muri Hiericho ruerunt circuitu (circuitu V, circumniti L) dierum septem (vii F). ³¹fide Raab meretrix non periiit (peribit L) cum incredulis, excipiens exploratores cum pace [et alia uia eiciens V]. ³²et quid adhuc dicam? deficiet enim me tempus enarrantem de Gedeon Barac (Baruc L, Barach) Samson (Sampson F) Iepthae (Iepthae V, Iactae pr F, Iepthae L, Iepthae al) David (-it) et (om al) Samuhel (-nel) et (om al) prophetis (profetis LF, profectis pr F), ³³qui per fidem devicerunt regna, operati sunt iustitiam, adepti sunt repositiones (promissiones), obtinuerunt (optur. F) ora leonum, ³⁴extinxerunt (extinx.) impetum ignis, effugerunt aciem gladii, convaluerunt de infirmitate, fortes facti sunt in bello, castra uerterunt exterorum. ³⁵acceperunt mulieres de resurrectione (-neu) mortuos suos [filios]: alii autem distenti (distincti) sunt, non suscipientes redemp-

σαν, οὐ προσδεξάμενοι τὴν ἀπολύτρωσιν, ἵνα κρείττονος ἀναστάσεως τύχωσιν· ³⁶ἔτεροι δὲ ἐμπαιγμῶν καὶ μαστίγων πείραν ἔλαβον, ἔτι δὲ δεσμῶν καὶ φυλακῆς, ³⁷ἐλιθάσθησαν, ἐπρίσθησαν, ἐπειράσθησαν, ἐν φότῳ μαχαίρης ἀπέθανον, περιηλθον ἐν μηλωταῖς, ἐν αἰγείοις δέρμασιν, ὑστερούμενοι, θλιβόμενοι, κακουχούμενοι, ³⁸ὧν οὐκ ἔν ἄξιος ὁ κόσμος, ἐπὶ ἐρημίαις πλανώμενοι καὶ ὄρεσιν καὶ σπηλαίοις καὶ ταῖς ὑπαῖς τῆς γῆς. ³⁹καὶ οὗτοι πάντες μαρτυρηθέντες διὰ τῆς πίστεως οὐκ ἐκομίσαντο τὰς ἐπαγγελίας, ⁴⁰τοῦ θιοῦ περὶ ἡμῶν κρεῖττόν τι προβλεψαμένου, ἵνα μὴ χωρὶς ἡμῶν τελιωθῶσιν.

10

παρισθῆσαν (απετυμπ. Δ) ΑΔς, et alii necati sunt f 1. non expectantes delicias f 1. 2. ἀναστασιως τυχωσιν ΑΔς, habent resurrectionem f 2. ἐμπαιγμων Ας, ἐπειγματιων Δ πειραν ελαβον ΑΔς, experti fu 3. δε ΑΔς, et fu φυλακῆς ΑΔς, carceres fu ἐπρίσθησαν Ας Orig 1,19^c 699^a 3,218^b 465^b 4,268^c, ἐπειράσθησαν Α ἐπειρασθῆσαν (...ρασθῆσαν Α) ΑΔς Orig 1, 699^a 3,218^b 465^b 4,268^c, tentaverunt f, om Orig 1,19^c 4. ἐν ΑΔς Orig, om f μαχαίρης Α, μαχαίρας ε Orig περιηλθον Α Ας Orig 1,707^b 3,218^b 465^b 4,268^d, add γὰρ Orig 1,699^a ἐν μηλωταῖς ἐν ΑΔς Orig, in antelenis et f, ἐν Orig 4,268^c cod 5. ὑστερούμενοι om f θλιβομενοι ΑΔς Orig 1,707^b 2,648^f 3,218^b 465^c 4,268^d, angustiat f, om Orig 1,699^a κακουχουμενοι ΑΔς Orig 1,699^a 707^b 2,648^f 4,268^d, κακούμενοι Orig 3,218^b 5. 6. ων ουκ τν ἄξιος ο κόσμος (orbis f, ὁ ἐπὶ γῆς κόσμος Orig 1,699^a) ΑΔς Orig 2,648^f et post 7. γῆς Orig 1,699^a, om Orig 1,707^b 3,218^b 6. ἐπὶ ἐρημίαις Α, ἐπὶ ἐρημίας Orig 3,218^b, ἐν ἐρημίαις Ας Orig 1,699^a 707^b καὶ ὄρεσιν καὶ ΑΔς Orig, in montibus et in f 7. καὶ ταῖς ΑΔς Orig, in f 7. 8. οὗτοι πάντες μαρτυρηθέντες δια τῆς πίστεως Ας Orig 2,387^c 3,704^b, πάντες μαρτ. οὗτοι δια τῆς π. Α, hi omnes testimonio fidei probati fu 8. τὰς ἐπαγγελίας Α, τὴν ἐπαγγελίαν Ας Orig θίου ΑΔς Orig, add scilicet f 9. providente fu

tionem (redemt.), ut meliorem inuenirent resurrectionem: ³⁶alii uero ludibria et uerbera experti, insuper et uincula et carceres, ³⁷lapidati sunt, [secti sunt om pr F], temptati sunt, in occisione gladii mortui sunt, circum ierunt (circuierunt F) in melotis (-tes), in pellibus caprinis, egentes, angustiat, afflicti, ³⁸quibus dignus non erat mundus, in solitudinibus errantes et (et in V, in al) montibus et [in V] speluncis et in cauernis terrae. ³⁹et hi (hii F) omnes testimonio (-niam L al) fidei probati non acceperunt repromissionem (repromission.), ⁴⁰deo pro nobis melius aliquid providente, ut ne sine nobis consum-

¹Τοιγαροῦν καὶ ἡμεῖς, τοσοῦτον ἔχοντες περικείμενον ἡμῖν νέ-
 φος μαρτύρων, ὅγκον ἀποθέμενοι πάντα καὶ τὴν ἐνπερίστατον
 ἁμαρτίαν, δι' ὑπομονῆς τρέχωμεν τὸν προκείμενον ἡμῖν ἀγῶνα,
²ἀφορῶντες εἰς τὸν τῆς πίστεως ἀρχηγὸν καὶ τελειωτὴν Ἰησοῦν, ὃς
 5 ἀντὶ τῆς προκείμενης αὐτῷ χαρῆς ὑπέμεινεν σταυρόν, ἀσχύνης
 καταφρονήσας, ἐν δεξιᾷ τε τοῦ θρόνου τοῦ θεοῦ κατέθικεν. ³ἀνα-
 λογίσασθε γὰρ τὸν τοιαύτην ὑπομινηνχότα ὑπὸ τῶν ἁμαρτωλῶν
 εἰς ἑαυτὸν ἀντιλογίαν, ἵνα μὴ κάμητε ταῖς ψυχαῖς ὑμῶν ἐκλυόμενοι.

⁴Οὕτω μέχρις αἵματος ἀντικατέστητε πρὸς τὴν ἁμαρτίαν ἀν-
 10 ταγωνιζόμενοι, ⁵καὶ ἐκλέλησθε τῆς παρακλήσεως, ἥτις ὑμῖν ὡς υἱοῖς
 διαλέγεται; Υἱέ μου, μὴ ὀλιγῶρει παιδείας κυρίου, μηδὲ ἐκλείου
 ὑπ' αὐτοῦ ἐλεγχόμενος. ὅν γὰρ ἀγαπᾷ κύριος παιδεύει, μαστιγοῖ

1. ideoque f 1. 2. ἡμιν νέφος μαρτυρων ΑΔς, imbre in no-
 bis testimoniorum f 2. firmamentum depositi f ἐνπερίστατον
 ΑΔς, fragile f 3. τον ΑΔς, ad f 4. εἰς ΑΔς, om f
 5. ἀντὶ τῆς προκείμενης ΑΔς, pro tanto proposito f σταυρον Ας
 Orig 1,298^c, τον σταυρον Α 6. τε ΑΔς, om f του θρόνου Α
 Ας, om Orig κατέθικεν ΑΔ, ἐκάθισεν ε Orig 7. γὰρ ΑΔ
 υς, igitur f τον Ας, om Ας υπομινηνχότα ΑΔς, vos por-
 tasse f υπο Ας, απο Α. a pectoribus f 8. εἰς ἑαυτὸν (αὐτὸν ε)
 Ας, εἰς ἑαυτοὺς Α, in vobis f ἵνα μὴ ΑΔς, nec f ὑμῶν ΑΔ
 υς, om f ἐκλυόμενοι Ας, ἐκλελυμένοι Α 9. οὕτω Ας, add
 γὰρ Α restituit f 10. τῆς Ας, παρα τῆς Α 11. διαλε-
 γεται ΑΔς, loquitur f μου Ας, om Ας μὴ ὀλιγῶρει ΑΔς,
 negligere f 12. ὑπ αὐτου ἐλεγχομενος (argueris) Ας, ἐλεγχο-
 μενος ὑπ αὐτου Α γὰρ] Orig 3,136^b 186^a 311^f, om 2,777^f

marentur. (30) ¹Ideoque et nos, tantam (tantum L) habentes inposi-
 tam nubem testium, deponentes omne pondus et circumstans nos
 peccatum, per patientiam curramus propositum nobis certamen, ²aspi-
 cientes in auctorem (autorem V) fidei et consummatorem lesum, qui
 proposito sibi gaudio sustinuit (sustenuit) crucem, confusione (-nem
 F) contempta, adque in dextera sedis dei (d. s.) sedet (sedit F al).
³recogitate enim eum qui talem sustinuit (sustenuit F al) a peccato-
 ribus aduersum semet ipsum (ipsos L et pr F) contradictionem, ut
 ne fatigemini animis uestris deficientes. ⁴nondum usque ad sanguinem
 restitistis aduersus (-sum L al) peccatum repugnantes, ⁵et obliiti estis
 consolationis (-nes F), quae vobis tamquam filiis loquitur, dicens
 Fili mi, noli (nolite) negligere disciplinam domini, neque fatigeris
 dum ab eo argueris: ⁶quem enim diligit (dilegit) dominus castigat,

δὲ πάντα υἱὸν ὃν παραδέχεται. ⁷εἰς παιδείαν ὑπομένετε. ὥς υἱοῖς ὑμῖν προσφέρεται ὁ Θεός· τίς γὰρ υἱὸς ὢν οὐ παιδεύει πατὴρ; ⁸εἰ δὲ χωρὶς ἐστέ· παιδείας, ἧς μέτοχοι γεγόνασι πάντες, ἄρα νόθοι καὶ οὐχ υἱοὶ ἐστέ. ⁹εἴτα τοὺς μὲν τῆς σαρκὸς ἡμῶν πατέρας εἰχομεν παιδευτὰς καὶ ἐντροφεύμεθα· οὐ πολὺ μᾶλλον ὑποταγησόμεθα τῷ πατρὶ τῶν πνευμάτων καὶ ζήσομεν; ¹⁰οἱ μὲν γὰρ πρὸς ὀλίγας ἡμέρας κατὰ τὸ δοκοῦν αὐτοῖς ἐπαιδεύον, ὁ δὲ ἐπὶ τὸ συμφέρον εἰς τὸ μεταλαβεῖν τῆς ἀγιότητος αὐτοῦ. ¹¹πᾶσα δὲ παιδεία πρὸς μὲν τὸ παρὸν οὐ δοκεῖ χαρᾶς εἶναι ἀλλὰ λύπης, ὥστερον δὲ καρπὸν εἰρηλικὸν τοῖς δι' αὐτῆς γυμνασμένοις ἀποδίδωσιν δικαιοσύνης. ¹²

¹²Διὸ τὰς παρεμίνεας χεῖρας καὶ τὰ παραλειμμένα γόνατα ἀνορθώσατε, ¹³καὶ τροχιάς ὀρθὰς ποιήσατε τοῖς ποσὶν ὑμῶν, ἵνα

1. δέ] Orig 3,136^b 186^a. ὁ Θεὸς 2,115^c. Orig 2,127^a 624^a 3,751^b *hic Afsu, El ε* 2. προσφέρεται *AAus Orig 3,666^d, offeret f* γὰρ *Au Orig, add ἐστιν Afs* 3. ἐστε παιδείας *AAς, disciplinam estis fu* νόθοι *A* 4. καὶ οὐχ υἱοὶ ἐστέ *AAfu, ἐστέ καὶ οὐχ υἱοὶ ε* εἰχομεν *AAus, habentes f* 5. οὐ πολὺ *A et add δε A*, οὐ πολλῶ *us, quanto f* 6. 7. οἱ μὲν γὰρ πρὸς ὀλίγας ἡμέρας *A Aς, et illi quidem in tempore paucorum dierum fu* 7. κατὰ τὸ δοκοῦν αὐτοῖς ἐπαιδεύον *Aς, ἐπαιδεύον ἡμᾶς κατὰ τὸ δοκοῦν αὐτοῖς (voluntatem suam) Af* ἐπὶ τὸ συμφέρον (*-ρων A*) *AAus, meliora f* 8. 9. πᾶσα . . . λύπης] et omni quidem disciplinae in praesente videtur non se gaudiis sed moerore *f* 8. δε *Aus, om A* 9. μὲν *AAus, om Orig 3,666^d* λύπης *Orig 3,666^d. nūn ὀδύνης καὶ οὐ χαρᾶς idem 2,601^c postea fu* 10. εἰρηλικὸν *AAς Orig 3,666^d, pacissimum f* δι' αὐτῆς (*αὐτοῖς A*) γυμνασμένοις *AAς Orig 2,601^c 3,666^d, exercitatis per eam fu* 12. et regressus *rectus f*

flagellat autem omnem filium quem recipit. ⁷in disciplina (-nam *F*) perseuerate (-rantein *F*). tamquam filiis (filiis) vobis offert [se] deus: (31) Quis (qui) enim filius quem non corripit pater? ⁸quod si extra disciplinam estis, cuius participes facti sunt omnes, ergo adulteri et non filii estis. ⁹deinde patres quidem carnis nostrae habuimus eruditores et reuerbamur [eos *F*]: non (*om pr L*) multo (*multos F*) magis optemperabimus (*obt., -parab., optemperauimus F, obtemperauis L*) patri spirituum et minemus? ¹⁰et illi quidem in tempore paucorum dierum secundum uoluntatem suam erudiebant nos, hic autem ad id (it) quod utile est in recipiendo sanctificationem eius. ¹¹omnis autem disciplina in praesenti quidem uidetur non esse gaudii sed maeroris (*meroris L, moeroris F, merores*), postea autem fructum pacatissimum exercitatis per eam reddit (*reddidit L al*) iustitiae (-tiam). (32) ¹²Propter quod remissas manus et soluta genua erigite, ¹³et gressus (*gressos F al*) rectos facite pedibus uestris, ut non clau-

μή τὸ χολὸν ἐκτραπῇ, ἰαθῇ δὲ μᾶλλον. ¹⁴εἰρήνην διώκετε μετὰ πάντων, καὶ τὸν ἁγιασμόν, οὗ χωρὶς οὐδεὶς ὄψεται τὸν κύριον· ¹⁵ἐπισκοποῦντες μή τις ὑστερῶν ἀπὸ τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ, μή τις ῥίζα πικρίας ἄνω φύουσα ἐνοχλῇ καὶ δι' αὐτῆς μιανθῶσιν οἱ πολλοί, ¹⁶μή τις πόρνος ἢ βέβηλος ὡς Ἡσαΰ, ὅς ἀντὶ βρώσεως μιᾶς ἀπέδειτο τὰ πρωτοτόκια ἑαυτοῦ. ¹⁷ἴστε γὰρ ὅτι καὶ μετέπειτα θέλων κληρονομήσαι τὴν εὐλογίαν ἀπεδοκιμάσθη· μετανοίας γὰρ τόπον οὐχ εὑρεν, καίπερ μετὰ δακρύων ἐκζητήσας αὐτήν.

¹⁸Οὐ γὰρ προσελθύθατε ψηλαφημένῳ καὶ κεκαυμένῳ πυρὶ ¹⁰καὶ γνόφῳ καὶ ζόφῳ καὶ θυελλῇ ¹⁹καὶ σάλπιγγος ἤχῳ καὶ φωνῇ ῥημάτων, ἧς οἱ ἀκούσαντες παρητήσαντο μὴ προστεθῆναι αὐτοῖς λόγον ²⁰οὐκ ἔφερον γὰρ τὸ διαστελλόμενον, ὣς θηρίον θίγῃ τοῦ

1. ἰαθῇ δὲ μαλλον *ΑΔς*, magisquae sanetur *f* 2. οὐ χωρὶς *ΑΔ* *vs*, quo *f* κυριον *ΑΔvs*, deum *fv* 3. μὴ *Ας*, ἵνα μὴ *Δ* τις ὑστερων ἀπο τῆς χάριτος *ΑΔς*, quid desit gratiae *f* μὴ τις *ΑΔ* *vs*, neque *f* 4. ἀνω φύουσα *ΑΔvs*, exsurgens *f* impediatur *fv* δι' αὐτῆς *Αfv*, δια ταυτῆς *Δς* οἱ *Α*, οὐ *Δς* 5. ὅς *ΑCfvς*, οὐ *Δ* ἀντὶ βρώσεως μιᾶς *ΑCΔς*, propter unam escam *fv* 6. ἀπέδειτο *ΑC*, ἀπέδοτο *Δς* ἑαυτον *ΑC*, αὐτον *Δς* θέλων *ΑCς*, cupiens *fv*, λιγὼν *Δ* 7. accipere *f* 7. 8. μετανοίας γὰρ τόπον οὐκ εὑρεν *ΑCΔς*, non enim invenit paenitentiae (-tia *f*) locum *fv* 8. et quamquam *f* 9. ψηλαφημένῳ καὶ κεκαυμένῳ πυρὶ *ΑC*, ψηλαφημένῳ ὀρεὶ κεκαλυμμένῳ (καὶ κεκαυμένῳ *ς*) πυρὶ *Δς*, ad ardentem et tractabilem ignem *f* 10. γνόφῳ καὶ ζόφῳ (σκότῳ *ς*) καὶ θυελλῇ *ΑCΔς*, turbine et procellam *f* cantum tubae *f* 11. παρητήσαντο] sic corr *C*, pr brevius μὴ προστεθῆναι (προσθῆναι *Α*) αὐτοῖς *ΑCΔς*, ne iam eis fieret *f* 12. τὸ διαστελλόμενον *ΑCΔς*, monentem *f* καὶ *ΑCΔvs*, licet *f*

dicans (clad.) [quis *F*] erret, magis autem sanetur. ¹⁴pacem sequimini cum omnibus, et sanctimoniam (-nia *L*), sine qua nemo videbit deum (dominum *F*); ¹⁵contemplantes nequis (nequid) desit gratiae dei, nequa radix amaritudinis sursum germinans impediatur et per illam inquinentur (-nantur) multi, ¹⁶nequis fornicator aut profanus ut Esau, qui propter unam escam vendidit primitivae suae. (33) ¹⁷Scitote enim quoniam et postea cupiens hereditare benedictionem reprobatus est: non enim invenit paenitentiae locum (l. p.), quamquam cum lacrimis inquisisset eam. ¹⁸non enim accessistis (accessist.) ad tractabilem et accensibilem (accessib.) ignem et turbine et caliginem et procellam ¹⁹et tubae sonum et nocem verborum, quam qui audierunt excusaverunt (excussau.) se, ne eis fieret verbum: ²⁰non enim portabant quod dicebatur, Etsi bestia tetigerit montem, lapidabitur: ²¹et

ἄνθρωπος, λιθοβοληθήσεται· ²¹καὶ οὕτω φοβερὸν ἦν τὸ φανταζόμενον, Μωσῆς εἶπεν Ἐκφοβός εἰμι καὶ ἑντρομος· ²²ἀλλὰ προσεληλύθατε Σιών ὄρει καὶ πόλει Θεοῦ ζῶντος, Ἱερουσαλὴμ ἐπουρανίῳ, καὶ μυριασίν, ἀγγέλων ²³πανηγύρει καὶ ἐκκλησίᾳ πρωτοτόκων ἀπογεγραμμένων ἐν οὐρανοῖς, καὶ κριτῇ Θεῷ πάντων, καὶ πνεύμασι δικαίων τετελειωμένων, ²⁴καὶ διαθήκης νέας μεσίτῃ Ἰησοῦ, καὶ αἵματι ῥαντισμοῦ κρείττον λαλοῦντι παρὰ τὸν Ἀβελ. ²⁵βλέπετε μὴ παραιτήσῃσθε τὸν λαλοῦντα· εἰ γὰρ ἐκείνοι οὐκ ἐξέφυγον ἐπὶ γῆς παραι-

1. λιθοβοληθήσεται *ACΔfν*, add ἡ βολίδι κατατοξενθήσεται *ς* οὕτω (οὕτως *C*) *ACfνς*, ου *A* 2. μωσῆς *Cν*, μωσῆς *Afς* καὶ ἐντρομος *A* ἀλλὰ *CAfνς* *Orig* 1,183 714^f 2,768^a 3,739^b 4,174^c, vos *Hilar* 63, ου γὰρ *A* 2. 3. προσερχόμενοι Θεῷ ζῶντι καὶ πόλει Θεοῦ ἱερουσαλὴμ *etc* *Orig* 1,747^d. accedamus ad sion montem ad sanctam hierusalem civitatem *Hilar* 58 3. καὶ *ACνς* *Orig* 1, 183 714^f 2,768^a 3,539^a 739^b 4,174^c *Hilar*, οὐ *Af* ζῶντος *C* ἱερουσαλὴμ ἐπουρανίῳ (-ίων *A*) *ACνς* *Orig*, ἐπουρανίῳ ἱερουσαλὴμ *Af*, ierusalem *Hilar* 4. μυριασίν (-άδων *Orig* 1,714 *cod*, μυρίων ἁγίων *A*) ἀγγέλων πανηγύρει (haec inter se coniungunt *AC* *Orig*) *ACΔς* *Orig* 1,183 714^f 747^d 3,739^b 4,174^c, multitudinem angelorum frequentem *f*. et haec hierusalem est illa quidem ecclesia angelorum multitudinis frequentium *etc* *Hilar* 404 καὶ *ACΔfνς* *Orig* 4,174^c, om *Orig* 1,184 ecclesia *f* primitivorum *fv* *Hilar* 404 4. 5. ἀπογεγραμμένων (qui professi sunt *f*) ἐν οὐρανοῖς *A* *CAfν* *Orig*, ἐν οὐρανοῖς ἀπογεγραμμένων *ς* 5. πνεύμασι *ACνς*, πνεύματι *Af*, spiritu *Hilar* 404 δικαίων] in domino *Hilar* 6. τετελειωμένων *ACνς*, τεθμελιωμένων *Af* *Hilar* μεσίτῃ (-της *A*) ἰησοῦ *ACΔνς*, et sponsore iesum *f* sanguinis *f* 7. κρείττον *ACΔfν*, κρείττονα *ς* loquentem *f* μὴ παραιτήσῃσθε *AC* *Δνς*, negligatis *f* 8. λαλοῦντα *ACνς*, add ὑμῖν (in vobis) *Af* ἐξέφυγον *AC*, ἐφυγαν *A*, ἐφυγον *ς* 8. seq ἐπὶ . . . χρηματίζοντα] in terram venia postulantes ab eo praestantem divitias *f* 8. ἐπὶ *ACA*, τὸν ἐπὶ τῆς *ς*

ita terribile erat quod uidebatur (dicebatur *V*), Moyses (Moses *L al*) dixit Exterritus sum et tremebundus: ²²sed accessistis ad Sion montem et civitatem dei viventis, Hierusalem caelestem, et multorum millium angelorum ²³frequentiae (-tium), et ecclesiam (-arum *L al*) primitivorum qui conscripti sunt in caelis, et iudicem omnium deum, et spiritus (-tum) iustorum perfectorum, ²⁴et testamenti novi mediatorem Iesum, et sanguinis sparsionem melius loquentem quam Abel. (34) ²⁵Videte ne recusetis (recussetis) loquentem: si enim illi non effugerunt recusantes (recussantes) eum qui super terram loquebatur,

τησάμενοι τὸν χρηματίζοντα, πολὺ μᾶλλον ἡμεῖς οἱ τὸν ἀπ' οὐρανῶν ἀποστρεφόμενοι, ²⁶οὗ ἡ φωνὴ τὴν γῆν ἐσάλευσεν τότε, νῦν δὲ ἐπὶ ἡγέλλται λέγων Ἔτι ἀπαξ, ἐγὼ σείσω οὐ μόνον τὴν γῆν, ἀλλὰ καὶ τὸν οὐρανόν. ²⁷τὸ δὲ Ἔτι ἀπαξ δηλοῖ τὴν τῶν σαλευομένων μετὰ 5 θείσιν ὡς πεποιημένων, ἵνα μείνῃ τὰ μὴ σαλευόμενα. ²⁸διὸ βασιλείαν ἀσάλευτον παραλαμβάνοντες ἔχωμεν χάριν, δι' ἧς λατρεύωμεν εὐαρέστως τῷ Θεῷ, μετὰ εὐλαβείας καὶ δέους· ²⁹καὶ γὰρ ὁ Θεὸς ἡμῶν πῦρ καταναλίσκον.

¹Ἡ φιλαδελφία μενέτω. ²τῆς φιλοξενίας μὴ ἐπιλανθάνεσθε· ¹⁰διὰ ταύτης γὰρ ἔλαθόν τινες ξενίσαντες ἀγγέλους. ³μνηστῆρες τῶν δεσμίων ὡς συνδεδεμένοι, τῶν κακωχουμένων ὡς καὶ αὐτοὶ ὄντες ἐν σώματι. ⁴τίμιος ὁ γάμος ἐν πῦσιν, καὶ ἡ κοίτη ἀμίαντος·

1. τον ΑCΔ, om ε . . . πολυ ΑCΔ, πολλῶν συς ἡμεις ΑΔφς, υμεις C τον απ ουρανων ΑCΔς, a caelis loquentem nobis f
2. ου η φωνη την γην εσαλευσεν ΑCΔς, qua voce movit terra f repromisit f
3. απαξ εγω ΑCς, εγω απαξ Αφ σείσω ΑCυ, σείω Αφς, add λεγει (inquit) Αφ και ΑCΔς, iam et f
4. την (om Δς) των σαλευομενων (add την ε) ΑCΔς, mobilium fu
5. ως ΑCΔς, om f ινα μεινη τα μη σαλευομενα CΔφς, om Α
5. 6. regno itaque immobili suscepto f
6. εχωμεν ΑCΔς, habemus fu
6. 7. δι ης . . . ευλαβειας] sic corr C, pr pauciora
7. ευαρεστως ΑCς, ευχαριστως Α, placentes fu ευλαβειας και διους ΑCΔ, metu et verecundia fu, αἰδοῦς καὶ εὐλαβείας ε και γαρ ΑCς
- Orig 2,572^c, κυριος γαρ Αφ
8. καταναλίσκον ΑCΔς Orig 1,685^d 3,982^a, ἀναλ. ἐστὶ ο Orig 2,572^c, ἐστὶ ἀναλ. Orig 2,620^b
9. της ΑCΔς, et fu
10. ελαθον ΑCΔς, didicerunt f ξενισαντες αγγελους ΑCΔς, angelis hospitio receptis fu
11. δεσμίων ΑCς, δεδεδεμένων Α των alterum ΑCΔς, et fu κακωχουμένων C
12. οντες εν σωματι ΑCΔς, in corpore morantes fu venerabilem convivium f πασι Cς

multo inagis nos qui de caelis (caelo) loquentem nobis auertimus (auertimur *L*, aduertimur); ²⁶cuius uox movit terram tunc, modo autem repromittit dicens Adhuc semel, [et om *FL*] ego movebo non solum terram, sed et caelum. ²⁷quod autem Adhuc semel dicit, declarat mobilium translationem tanquam factorum, ut maneant ea quae sunt immobilia (imm.). ²⁸itaque regnum immobile (imm. *L*, -lein pr *F al*) suscipientes habemus gratiam, per quam serviamus placentes deo cum metu et reuerentia: ²⁹etenim deus noster ignis consumens (consumens pr *L*) est. ¹caritas fraternitatis maneat [in vobis *L al*]. ²et hospitalitatem nolite obliuisci: per hanc enim latuerunt (placuerunt *F*) quidam angelis hospitio receptis. (35) ³Mementote uincitorum tamquam simul uincti, et laborantium tamquam et ipsi in corpore morantes (-tis). ⁴honorabile (-li) conubium in omnibus, et torus inma-

πόρνοους γὰρ καὶ μοιχοὺς κρινεῖ ὁ θεός. ὁ ἀφιλάργυρος ὁ τρόπος, ἀρκούμενοι τοῖς παροῦσιν· αὐτὸς γὰρ εἶρηκεν Οὐ μὴ σε ἀνῶ οὐδ' οὐ μὴ σε ἐγκαταλίπω, ὥστε θαρροῦντας ἡμᾶς λέγειν Κύριος ἐμοὶ βοηθός, [καὶ] οὐ φοβηθήσομαι· τί ποιήσει μοι ἄνθρωπος; ἡμνημονεύετε τῶν ἡγουμένων ὑμῶν, οἵτινες ἐλάλησαν ὑμῖν τὸν λόγον τοῦ θεοῦ, ὧν ἀναθεωροῦντες τὴν ἔκβασιν τῆς ἀναστροφῆς μιμεῖσθε τὴν πίστιν.

Ἰησοῦς χριστὸς ἐχθὲς καὶ σήμερον ὁ αὐτός, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας. ὁ διδασκαὶς ποικίλοις καὶ ξέναις μὴ παραφέρισθε· καλὸν γὰρ χάριτι βεβαιῶσθαι τὴν καρδίαν, οὐ βρώμασιν, ἐν οἷς οὐκ ὠφελήθησαν οἱ περιπατοῦντες.

Ἔχομεν θυσιαστήριον, ἐξ οὗ φαγεῖν οὐκ ἔχουσιν ἐξουσίαν οἱ τῇ σκηνῇ λατρεύοντες. ὧν γὰρ ἐσφίρεται ζῶων τὸ αἷμα εἰς τὰ

1. γὰρ *ΑΔ* *fo*, δε *C* καὶ *om f* iudicat *f* sint mores sine avaritia *fo*
2. contenti quae in praesenti habetis *f*
3. σε *AC* *Δ*, *om fo* ita audiente *f* ἡμᾶς λέγειν *AC*, λέγειν ἡμᾶς *Δ*, dicite *f* κυρίου *ACΔ* *us*, deus *f*
4. auxilio est *f* καὶ *ΑΔ* *et corr C*, *om fo et pr C* ποιήσει *ACΔ*, faciat *fo*
5. ἡγουμένων *AC*, προηγουμένων *Δ*, praepositorum *fo* ὑμῶν *AC* *fo*, *om Δ* ἐλάλησαν ὑμῖν *ACΔ*, vobis locuti sunt *fo*
6. ἀναθεωροῦσαντες *C* μιμεῖσθε *C*
8. ἰησοῦς χριστός *ACΔ* *us* Orig 1,250^a 2,778^c, iesu christi *f* ἐχθὲς *ACΔ*, χθὲς *ε* Orig ο αὐτός *ACΔ* *us* Orig 1, 250^a, ipse est *f*, *om Orig* 2,778^c
9. αἰῶνας *AC* *us* Orig, add αἰὼν *Δ* *f* ξέναις *ACΔ* *us*, novis *f* παραφέρισθε *ACΔ* *us*, adduci *f*, περιφέρισθε *ε* optimum enim est *fo*
10. 11. quae non profuit ambulantiibus *f*
11. περιπατοῦντες *ΑΔ*, περιπατήσαντες *C*
12. θυσιαστήριον *ACΔ* *us*, hostia *f* de quo herere *f* ἐξουσίαν *AC* *us*, *om Δ* *f*
13. ἐσφίρεται ζῶων (ζῶων *Δ*) *ACΔ*, alium inferetur *f*
13. *seq* εἰς τὰ ἁγία περὶ ἀμαρτίας *C*, περὶ ἀμαρτίας εἰς τὰ ἁγία (in sanctis *f*) *Δ* *fo*, εἰς τὰ *Δ*

culatus (imm.): fornicatores enim et adulteros iudicabit (iudicavit *F* *al*) deus. ⁶sint mores sine avaritia, contenti praesentibus: ipse enim dixit Non te deseram neque derelinquam; ⁶ita ut confidenter dicamus Dominus mihi adiutor [est *LV* *al*]: non timebo quid faciat mihi homo. ⁷mementote praepositorum uestrorum, qui vobis locuti sunt verbum dei, quorum intuentes exitum conversationis imitamini fidem. ⁸Iesus Christus heri et hodie ipse (ipsi) et in saecula. (36) ⁹Doctrinis variis et peregrinis nolite abduci: optimum enim est gratia stabili (stabili) cor, non escis, quae non profuerunt ambulantiibus (inambul. *L*) in eis. ¹⁰habemus altare, de quo edere non habent potestatem qui tabernaculo deseruiunt. ¹¹quorum enim animalium infer-

ἄγια περὶ ἁμαρτίας διὰ τοῦ ἀρχιερέως, τούτων τὰ σώματα κατακαίεται ἔξω τῆς παρεμβολῆς. ¹²διὸ καὶ Ἰησοῦς, ἵνα ἁγιάσῃ διὰ τοῦ ἰδίου αἵματος τὸν λαόν, ἔξω τῆς πύλης ἔπαθεν. ¹³τοίνυν ἐξερχώμεθα πρὸς αὐτὸν ἔξω τῆς παρεμβολῆς, τὸν ὀνειδισμόν αὐτοῦ φέροντες· ¹⁴οὐ γὰρ ἔχομεν ὧδε μένουσαν πόλιν, ἀλλὰ τὴν μέλλουσαν ἐπιζητοῦμεν. ¹⁵δι' αὐτοῦ οὖν ἀναφέρομεν θυσίαν αἰνέσεως διὰ παντός τῷ θεῷ, τουτέστιν καρπὸν χιλιῶν ὁμολογούντων τῷ ὀνόματι αὐτοῦ.

¹⁶Τῆς δὲ εὐποιίας καὶ κοινωνίας μὴ ἐπιλανθάνεσθε· τοιαύταις γὰρ θυσίαις ἐναρτιεῖται ὁ θεός. ¹⁷πείθεσθε τοῖς ἡγουμένοις ὑμῶν καὶ ὑπέκειτε· αὐτοὶ γὰρ ἀγρυπνοῦσιν ὑπὲρ τῶν ψυχῶν ὑμῶν ὡς λόγον ἀποδώσοντες· ἵνα μετὰ χαρᾶς τοῦτο ποιῶσιν, καὶ μὴ στενάζοντες· ἀλυσαιτεῖς γὰρ ὑμῖν τοῦτο.

¹⁸Προσεύχθε περὶ ἡμῶν· πειθόμεθα γὰρ ὅτι καλὴν συνειδή-

1. τούτων ACΔς, eorum f κατακαίεται ACς, κατακαλισκονται Δ 3. suum sv 3. 4. τοίνυν ἐξερχώμεθα (-χοιμεθα Δ) ACΔς, exeamus itaque f 5. ὧδε μένουσαν ACΔς, manentem hic f 6. δι' αὐτοῦ οὖν (om Δ) ACΔς, ut per ipsum f hostias laudes f 9. εὐποιίας ACΔς, benivolentiae f καὶ ACς, καὶ τῆς Δ 10. promeretur sv 11. αὐτοὶ γὰρ ACΔς, quoniam ipsi f 11. 12. ὑπὲρ τῶν ψυχῶν ὑμῶν ὡς λόγον ἀποδώσοντες (-σονται Δ, add περὶ ὑμῶν Δf) CΔς, ὡς λόγον ἀποδώσοντες ὑπὲρ τῶν ψυχῶν ὑμῶν Δ 12. ποιῶσι Cς 13. ἀλυσαιτεῖς γὰρ ὑμῖν τοῦτο ACΔς, hoc enim proderit vobis f 14. προσεύχεσθε ACς, add καὶ Δ, et orate et f πειθόμεθα ACΔς, πειθοίθαμεν vs 14. seq ὅτι καλὴν συνειδήσιν ἔχομεν ACΔς, bonam conscientiam habentes f

tur sanguis pro peccato in sancta per pontificem, horum corpora cremantur extra castra. ¹²propter quod et Iesus, ut sanctificaret per (om F) suum sanguinem populum, extra portam passus est. ¹³exeamus igitur ad eum extra castra, inproperium eius portantes: ¹⁴non enim habemus hic manentem civitatem, sed futuram (futura F) inquirimus. ¹⁵per ipsum ergo offeramus hostiam laudis semper deo, id est fructum laborum confitentium nomini eius. ¹⁶beneficientiae (beneficient.) autem et communionis (communitionis) nolite obliuisci: talibus enim hostiis (ostiis) promeretur deus. (37) ¹⁷Oboedite praepositis uestris et subiacete (subiacite F al) eis: ipsi (ipse) enim peruigilant quasi rationem pro animabus uestris reddituri; ut cum gaudio hoc faciant, et non gementes: hoc enim non expedit vobis. ¹⁸orate pro nobis: confidimus enim quia bonam conscientiam habemus in

σιν ἔχομεν, ἐν πᾶσιν καλῶς θέλοντες ἀναστρέφεισθαι. ¹⁹περισσοτέρως δὲ παρακαλῶ τοῦτο ποιῆσαι, ἵνα τάχιον ἀποκατασταθῶ ὑμῖν.

²⁰Ὁ δὲ Θεὸς τῆς εἰρήνης, ὁ ἀναγαγὼν ἐκ νεκρῶν τὸν ποιμένα τῶν προβάτων τὸν μέγαν ἐν αἵματι διαθήκης αἰωνίου, τὸν κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν, ²¹καταρτίσαι ὑμᾶς ἐν παντὶ ἔργῳ ἀγαθῷ, εἰς τὸ ποιῆσαι τὸ θέλημα αὐτοῦ, αὐτῷ ποιῶν ἐν ὑμῖν τὸ εὐάρεστον ἐνώπιον αὐτοῦ, διὰ Ἰησοῦ χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, ἀμήν.

²²Παρακαλῶ δὲ ὑμᾶς, ἀδελφοί, ἀνέχεσθαι τοῦ λόγου τῆς παρακλήσεως· καὶ γὰρ διὰ βραχείων ἐπέστειλα ὑμῖν. ²³γινώσκετε τὸν ἀδελφὸν ἡμῶν Τιμόθεον ἀπολελυμένον, μεθ' οὗ, ἐὰν τάχιον ἔρχεται, ὄψομαι ὑμᾶς. ²⁴ἀσπάσασθε πάντας τοὺς ἡγουμένους ὑμῶν καὶ πάντας τοὺς ἁγίους. ἀσπάζονται ὑμᾶς οἱ ἀπὸ τῆς Ἰταλίας.

²⁵Ἡ χάρις μετὰ πάντων ὑμῶν, ἀμήν.

1. πασι C₅ 2. παρακαλῶ τουτο ποιησαι ACΔ₅, hoc peto faciat f 3. nam deus autem f αναγαγων ACΔ₅, suscitāt f 4. in sanguinem f κυριον ACΔ₅, deum f 5. ιησουν AC₅, add χριστον Af aptet f_o εργω C₅, εργω και λογω A, om Af_o 6. αυτω ποιων AC, ipso faciente f, ποιων Δ₅ 7. 8. των αιωνων AC₅, om Δ 9. ανεχεσθαι Δ, ανεχεσθε AC₅ 10. βραχειων επιστειλα AC₅, τραχειων απεστειλα Δ 11. ημων ACΔ₅, om ε 14. υμων AC₅, υμων (an om?) των αγιων Δ προς εβραιους C, προς εβραιους εγραφη απο ρωμης A, Προς Ἑβραίους εγραφη ἀπὸ τῆς Ἰταλίας διὰ Τιμοθέου ε

omnibus bene uolentes (u. b.) conuersari. ¹⁹amplius autem deprecor (depraecor L al) uos hoc facere, ut quo celerius restituar uobis. (38) ²⁰Deus autem pacis, qui eduxit de mortuis pastorem magnum ouium in sanguine testamenti aeterni, dominum nostrum (om al) Iesum [Christum V al], ²¹aptet (perficiat) uos in omni bono, ut faciatis uoluntatem eius, faciens in (om L) uobis quod placeat (placuit F) coram se, per Iesum Christum, cui gloria in saecula saeculorum, amen (om Fal). (39) ²²Rogo autem (om al) uos, fratres, ut (om L) sufferatis uerbum solacii: etenim perpaucis scripsi (scripsi F) uobis. ²³cognoscite fratrem nostrum Timotheum [uobis F] dimissum (dem. F al), cum quo, (d. quod) si celerius uenerit, uidebo uos. ²⁴salutate omnes praepositos nestros et omnes sanctos. salutant uos de Italia. ²⁵gratia cum omnibus uobis, amen (amen amen al, om F).

[Exp. ad Hebraeos feliciter: seq. epist. sancti Iacobi. F]

ΠΡΟΣ ΤΙΜΟΘΕΟΝ Α.

Παῦλος ἀπόστολος Ἰησοῦ χριστοῦ κατ' ἐπιταγὴν Θεοῦ σωτῆρος ἡμῶν καὶ χριστοῦ Ἰησοῦ, τῆς ἐλπίδος ἡμῶν, ²Τιμοθέω γνησίῳ τέκνῳ ἐν πίστει. χάρις, εὐλοία, εὐφροσύνη ἀπὸ Θεοῦ πατρὸς καὶ χριστοῦ Ἰησοῦ τοῦ κυρίου ἡμῶν.

³Καθὼς παρεκάλεισά σε προσμεῖναι ἐν Ἐφέσῳ, πορευόμενος εἰς Μακεδονίαν, ἵνα παραγγείλῃς τοῖς μὴ ἐτεροδιδασκαλεῖν ἡμῶν δὲ προσέχειν μύθοις καὶ γενεαλογίαις ἀπεράντοις, αἵτινες ζητήσεις παρέχουσιν μᾶλλον ἢ οἰκονομίαν Θεοῦ τὴν ἐν πίστει, ⁵(τὸ δὲ τέλος τῆς παραγγελίας ἐστὶν ἀγάπη ἐκ καθαρᾶς καρδίας καὶ συνειδή-
¹⁰σιως ἀγαθῆς καὶ πιστεως ἀνυποκρίτου, ὧν τινὲς ἀστοχῆσαντες

προς τιμοθειον Α, προς τιμοθειον α G, incipit ad timotheum prima f, Παῦλον τοῦ ἀποστόλου ἢ πρὸς Τιμόθειον ἐπιστολὴ πρώτη ζ. Παῦλος ἐν τῇ προτίμῃ πρὸς τιμόθειον ad 28ss Orig 1,211^a. ἐν τῇ πρὸς τιμ. πρώτῃ ad 1,20 Orig 3,304^c 1. ἰησοῦ χριστοῦ Afz, χριστοῦ ἰησοῦ AGgv σωτῆρος AGz, του σωτῆρος A, salvatoris gv, salutaris f 2. χριστοῦ ἰησοῦ AAGfzv, Κυρίου (om v Orig) ἰησοῦ χριστοῦ vs Orig 2,739^b γνησίῳ AAGz, carissimo f, viscerali g 3. πατρὸς AAGfzv, add ἡμῶν vs 5. προσμεναι A Gz, περιμεναι A εφισσω Gy cum irem fgv Hilar 1069 cod, cum ires Hilar cod 7. ζητήσεις AGz, ἐζητήσεις A, quaestiones gv Iren 1 Hilar, quaestionem f 8. παρέχουσιν μᾶλλον AAGfzvz, magis praestant Iren Hilar οἰκονομίαν AG, οἰκοδομίαν A, οἰκοδομίαν z, aedificationem fgv Iren Hilar τὴν AAGfzvz Iren Hilar, om G post πιστει litteram erasum A 10. ἀγαθῆς AAGfzvz, om G errantes vel declinantes g, excidentes f

INCIPIT AD TIMOTHEVM PRIMA.

Paulus apostolus Christi Iesu (Iesu Christi L) secundum imperium dei saluatoris nostri et (om F al) Christi Iesu (I. C.), spei nostrae, ²Timotheo dilecto filio in fide. gratia, misericordia, [et LV al] pax a deo patre [nostro] et Christo Iesu domino nostro (et domino Iesu Christo). ³sicut rogaui te ut remaneres (remaneris FL) Ephesi, cum irem in Macedoniam (Mached. F), ut (et L) denuntiares (-rem F) quibusdam ne aliter docerent ⁴neque intenderent fabulis et genealogiis interminatis (termin.). quae (que F) quaestiones (quest.) praestant magis quam aedificationem dei quae est in fide. ⁵finis autem (enim F al) praecepti (-ptum) est caritas de corde puro et conscientia (scientia) bona et fide non ficta; ⁶a quibus quidam aberrau-

ἔξετράπησαν εἰς ματαιολογίαν, ⁷θελόντες εἶναι νομοδιδάσκαλοι, μὴ νοοῦντες μήτε ἂ λέγουσιν μήτε περὶ τίνων διαβιβαιοῦνται. ⁸οἶδα-
μεν δὲ ὅτι καλὸς ὁ νόμος, ἐάν τις αὐτῷ νομίμως χρήσεται, ⁹εἰδὼς
τοῦτο, ὅτι δικαίῳ νόμος οὐ κεῖται, ἀνόμοις δὲ καὶ ἀνυποτάκτοις,
ἁσιβέσι καὶ ἁμαρτωλοῖς, ἀνοσίοις καὶ βιβήλοις, πατρολώαις καὶ ⁵
μητρολώαις, ἀνδροφόνοις, ¹⁰πόρνοις, ἀρσινοκοίταις, ἀνδραποδισταῖς,
ψεύσταις, ἐπιόρκοις, καὶ εἴ τι ἕτερον τῇ ὑγιαίνουσῃ διδασκαλίᾳ
ἀντίκειται, ¹¹κατὰ τὸ εὐαγγέλιον τῆς δόξης τοῦ μακαρίου Θεοῦ, ὃ
ἐπιστεύθην ἐγὼ. ¹²Χάριν ἔχω τῷ ἐνδυναμώσαντί με Χριστῷ Ἰησοῦ
τῷ κυρίῳ ἡμῶν, ὅτι πιστόν με ἡγάσατο, θέμενος εἰς διακονίαν ¹⁰

1. Orig 3,563^d 2. λεγονσιν AAGfgs Orig 3,563^d 4,394^c, loquun-
tur g^v διαβιβαιοῦνται AAGz Orig, affirmant fgv 3. χρησθη-
ται A, χρηται AGfgs Lucif 135 166 εἰδὼς AAGgvs Lucif,
scientes f 4. δικαίω νόμος ου κεῖται AAGfgs Orig 2,629^d Lucif,
lex non est posita iustis Iren 246 ἀνόμοις δε Aafz Lucif, ἀλλ
(deletum G) ἀνόμοις τε (autem) Gg non subditis g^v, non (in-
Luc) obaudientibus f Lucif 5. ασιβεσι (-σιν G) AGgvs, και
ασιβεσι Af Lucif αιοσιος AAvs Lucif 135, και ανοσιος Gfg
Lucif 166 5.6. πατρολωαις (πατραλ. ζ) και μητρολωαις (μη-
τραλ. ζ) AAGgvs Lucif, patricidiis et matricidiis f^v 6. ανδρο-
φοροις (om Lucif 135) πορνοις αρσινοκοιταις AAGgvs Lucif 135
166, masculorum concubitores homicidiis impudicis f ανδραποδι-
ταις G 7. επιορκοις A, periuriis g νγιεινουση G
7.8. διδασκαλια αντικειται AGfgs Lucif, διδασκαλεια (a ultimum
rec, tum duas litteras erasas) A, add τη Afgv Lucif 135 166
9. χαριν AGg^v, και χαριν Afz Lucif 166 confortanti g Χριστω
AGvs Lucif, εν Χριστω Afg 10. ημων AAGfgs, om Lucif
ponens fgv Lucif

tes conversi sunt in uaniloquium, ⁷uolentes esse legis doctores, non
intelligentes neque quae locuntur (loquantur, loquuntur) neque de
quibus adfirmant (affirmant). (2) ⁸Scimus autem quia bona est lex,
siquis eam (ea LV, ei pr F) legitime (ligetime pr F, legetime V)
utatur, ⁹sciens hoc, quia iusto non est lex (i. l. n. e. al, l. i. n. e.
L) posita, sed iniustus et non subditis, impiis et peccatoribus, scele-
ratis et contaminatis, patricidis (parric., -diis) et matricidis (-diis),
homicidis (-diis), ¹⁰formicariis, masculorum concubitoribus, plagiaribus,
mendacibus, periuris (periuriis F), et siquid alint (aliud) sanae doc-
trinae (doctrinae) aduersatur, ¹¹quae est secundum euangelium gloriae
beati dei, quod creditum est mihi. ¹²gratias ago ei qui me conforta-
uit, Christo Iesu domino nostro, quia (qui) fidelem me existimauit,

¹³τὸ πρότερον ὄντα με βλάβσημον καὶ διώκτην καὶ ὑβριστήν· ἀλλὰ ἤλεήθην, ὅτι ἀγνοῶν ἐποίησα ἐν ἀπιστίᾳ, ¹⁴ὑπερεπλήονασεν δὲ ἡ χάρις τοῦ κυρίου ἡμῶν μετὰ πίστεως καὶ ἀγάπης τῆς ἐν χριστῷ Ἰησοῦ. ¹⁵πιστὸς δὲ λόγος καὶ πάσης ἀποδοχῆς ἄξιος, ὅτι χριστὸς Ἰησοῦς ἤλθεν εἰς τὸν κόσμον ἀμαρτωλοὺς σῶσαι, ὧν πρῶτός εἰμι ἐγώ· ¹⁶ἀλλὰ διὰ τοῦτο ἤλεήθην, ἵνα ἐν ἐμοὶ πρῶτον ἐνδείξηται χριστὸς Ἰησοῦς τὴν ἄπασαν μακροθυμίαν, πρὸς ὑποτίπωσιν τῶν μελόντων πιστεύειν ἐπ' αὐτῷ εἰς ζωὴν αἰώνιον. ¹⁷τιπὲρ δὲ βασιλεῖ τῶν αἰώνων, ἀφθάρτω ἀοράτῳ μόνῳ θεῷ, τιμὴ καὶ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, ἀμήν) ¹⁸ταύτην τὴν παραγγελίαν παρατίθειμαί σοι, τέκνον Τιμόθεε, κατὰ τὰς προαγούσας ἐπὶ σὲ προφητείας, ἵνα σιτρατεύῃ ἐν αὐταῖς τὴν καλὴν σιτρατείαν, ¹⁹ἔχων πίστιν καὶ

1. το (τὸν ε) προτερον οντα με (om AGS) AAGS, qui prius fueram f Lucif, qui prius fui Cypr 133, me primum consistentem g
 2. αγνων Α εν (τη Α) απιστια AAGGVS Lucif, in incredulitatem f 3. της AAGFVS Lucif, om f 4. και πιασης αποδοχης αξιος AAGFVS, om Orig 1,378^c 4. 5. χριστος ιησους AAGFVS, ιησοῦς χριστὸς Orig 5. τον AAGGVS Orig, hunc fV 6. ελαιηθην G πρωτω AGGVS, om Af 6. 7. χριστος ιησους AAFV, ιησους Gg, Ἰησοῦς Χριστὸς ε 7. απυσαν AG, πυσαν Ας μακροθυμιαν AGGVS, add αυτου Af 8. επ αυτω AAGS, in illum g, illi fgv 9. αφθαρτω AGGVS, αθανατω AFV αορατω AAFVS, add αθανατω Gg μονω AAGFVS, add σοφῶ ε 10. παραγγελιαν ΑΑς, απαγγελιαν G 11. in te gv, inter f 12. σιτρατευη AGS, σιτρατευση Α habens gv, habes f

ponens in ministerio ¹³qui prius fui (om L) blasphemus (blasfemus) et persecutor et contumeliosus (contumil.), sed misericordiam consecutus sum, quia ignorans feci in incredulitate, ¹⁴super abundavit (habundavit) autem (haec L) gratia domini nostri cum fide et dilectione quae est in Christo Iesu. (3) ¹⁵Fidelis sermo et omni (omne) acceptione dignus, quia Christus Iesus venit in hunc mundum peccatores saluos facere, quorum primus ego sum, ¹⁶sed ideo misericordiam consecutus sum, ut in me primo (primum F al) ostenderet Christus Iesus (om al) omnem patientiam, ad informationem (deform. L, exemplum F al) eorum qui credituri sunt illi in vitam aeternam. ¹⁷regi autem saeculorum, immortalis invisibili soli deo, honor et gloria in saecula saeculorum, amen (om al). (4) ¹⁸Hoc praeceptum commendo tibi, fili (filii) Timothee (-thae F al), secundum praecedentes in te prophetias, ut milites in illis bonam militiam, ¹⁹habens fidem

ἀγαθὴν συνείδησιν, ἣν τινες ἀποσάμεινοι περὶ τὴν πίστιν ἐνανάγησαν· ²⁰ὧν ἐστὶν Ὑμέναιος καὶ Ἀλέξανδρος, οἷς παρέδωκα τῷ σατανᾷ, ἵνα παιδευθῶσιν μὴ βλασημεῖν.

¹Παρακαλῶ οὖν πρῶτον πάντων ποιῆσθαι δεήσεις, προσευχάς, ἐντευξεις, εὐχαριστίας, ὑπὲρ πάντων ἀνθρώπων, ²ὑπὲρ βασιλέων καὶ πάντων τῶν ἐν ὑπεροχῇ ὄντων, ἵνα ἤρεμιον καὶ ἡσύχιον βίον διάγωμεν ἐν πίστει εὐσεβείᾳ καὶ σομνότητι. ³τοῦτο καλὸν καὶ ἀπόδεκτον ἐνώπιον τοῦ σωτῆρος ἡμῶν Θεοῦ, ⁴ὅς πάντας ἀνθρώπους θέλει σωθῆναι καὶ εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας ἐλθεῖν. ⁵εἷς γὰρ Θεός, εἷς καὶ μισότης Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων ἄνθρωπος, χρηστὸς ¹⁰Ἰησοῦς ὁ δὸς ἑαυτὸν ἀντίλυτρον ὑπὲρ πάντων καιροῦς ἰδίοις,

1. repellentes fgv ἐναναγήσαν Α 2. ὧν ΑΔΓς, ex quibus fgv υμνείος (him. f, -neus g) καὶ ἀλέξανδρος ΑΔΓfgvs, δημῶς καὶ ἐρμογένης Orig 2,117^c. περὶ φυγέλλου (phig.) καὶ ἐρμογένους Orig 3,257^c Hilar 337 3. παιδευθῶσιν ΑΔΓς Orig 2,117^c 3,126^c 257^c 304^c, disciplinam accipiant f, erudiantur g, discant Hilar
4. παρακαλῶ Avs Orig 1,220^a 797^a 2,636^f Lucif 206, παρακαλεῖ (ταρ. G) ΑΔfg Hilar 535 οὖν om Orig 2,536^f πρῶτον παντων ΑΔfvς Orig 1,220^a 2,636^f Hilar Lucif, πρῶτον Gg, ὑμῶς πρῶτον Orig 1,797^a 6. ἐν ΑΔfgvs Orig 1,797^a Lucif, om G ηρεμον (ηρεμῶν G) καὶ ησυχιον ΑΔΓgvς Lucif 206, con securitatem et gravitatem f 7. ἐν πίστει ΑΓgvς, ἐν (cum) Αf Lucif gravitate Lucif, castitate fgv τουτο Α, add γαρ ΑΔΓgvς Lucif
8. σωτήρος ΑΔΓgvς, salutari f Lucif 8. 9. Orig 2,647^a Lucif 206
10. υς καὶ ΑΔΓfgvs, et unus Hilar 830 Iren 313 Hilar 1198
11. παντων ΑΔΓς, nobis omnibus g, add ου (om vs) το μαρτυριον ΑΓfgvs, quae om Α ιδίοις (suis) Avs, add εδοθη ΑΓfg

et bonam conscientiam, quam quidam repellentes circa fidem naufragauerunt; ²⁰ex quibus est Hymeneus (Hymeneus L, Hymyneus, Hyminneus) et Alexander (Alax.), quos tradidi satanae, ut discant non blasphemare. (5) ¹Obsecro igitur primo (primum) omnium fieri obsecrationes, orationes, postulationes, gratiarum actiones, pro omnibus hominibus, ²pro regibus et omnibus qui in sublimitate sunt, ut quietam et tranquillam vitam agamus in omni (omne) pietate et castitate. ³hoc enim bonum est et acceptum coram salvatore (sic L, salvatori F al, salutari al, salutare al) nostro deo (om pr L), ⁴qui omnes homines vult saluos fieri et ad (in pr F al) agnitionem veritatis venire. (6) ⁵Vnus enim deus, unus et (om al) mediator dei et hominum homo Christus Iesus, ⁶qui dedit redemptionem semet ipsum pro omnibus (multis F al), testimonium temporibus suis, ⁷in quo posi-

τις δ' ἐτέθην ἐγὼ κήρυξ καὶ ἀπόστολος (ἀληθεῖαν λέγω, οὐ ψεύ-
δομαι), διδάσκαλος ἐθνῶν ἐν πίστει καὶ ἀληθείᾳ. ὁβούλομαι εὖν
προσευχῆσθαι τοὺς ἄνδρας ἐν παντὶ τόπῳ ἐπαίροντας ὁσίους χεῖρας
χωρὶς ὀργῆς καὶ διαλογισμοῦ, ὡσαύτως γυναῖκας ἐν καταστολῇ
κοσμίῳ μετὰ αἰδοῦς καὶ σωφροσύνης κοσμεῖν ἑαυτάς, μὴ ἐν πλέγ-
μασιν καὶ χρυσίῳ ἢ μαργαρίταις ἢ ἱματισμῷ πολυτελεῖ, ¹⁰ἀλλ' ὅ
πρέπει γυναιξὶν ἐπαγγελλομέναις θεοσέβειαν, δι' ἔργων ἀγαθῶν.
¹¹γυνὴ ἐν ἡσυχίᾳ μαρτανέτω ἐν πάσῃ ὑποταγῇ· ¹²διδάσκειν δὲ γυν-

1. εἰς ο (ἐν ω Gfgv) ἐτέθην AGfgvs, ο ἐπιστευθην A λέγω A
AGfgv, add ἐν Χριστῷ ε 2. πίστει AGfgvs, πνευματι A
θούλομαι G οὖν] Orig 1,198^a 211^a 266^f 268^c 3,155^a, om idem 3,
311^a 3. προσευχῆσθαι τοὺς ἀνδρας Aε Orig 1,198^a 211^a 266^f
268^c 3,155^a, τοὺς ἀνδρας προσευχῆσθαι AGfgv Orig 3,311^a
οσίους AAGε Orig 1,266^f 2,637^b 3,155^a 311^a 4,374^c, ὁσίως Orig 1,
198^a 211^a, sanctas f, puras gv. manus puras Hil 535 4. διαλο-
γισμου AΔfvs Orig 1,198^a 266^f 2,637^b et 4,374^c cod Hilar, διαλογι-
σμων Gg Orig 1,211^a 3,155^a 311^a et 4,374^c cod ὡσαυτως (add
τας Δ, add καὶ Gfgv Orig, add καὶ τὰς ε) γυναῖκας AAGfgvs Orig
1,198^b, γυναῖκας ὡσαύτως Orig 1,211^b mulieres vestrae (om
175) cum etc Cypr 175 317 5. κοσμίῳ Agvs, ornatu f, κοσμιῶς
AG Orig αἰδους καὶ σωφροσύνης AGε Orig, pudore (p. vel ve-
recundia g) et sobrietate fg, σωφροσύνης καὶ αἰδους Δ, verecundia
et pudicitia Cypr 175 317 κοσμεῖν AAGgε Orig, ornantes fgv,
componentes Cypr ἐν AAGgvs Orig Cypr, om f πλεγμασιν
AGε Orig 1,198^b 211^b, καταπλεγμασιν A 6. καὶ AAGfg Orig
1,211^b, ἡ gvs Orig 1,198^b, neque Cypr 175 317 χρυσίῳ AG,
χρυσῷ Aε Orig ἡ prius AAGfgvs Orig, neque Cypr μαργα-
ρίταις G, margaritas f ο AAGfgvs Orig, ut Cypr 7. ἐπαγ-
γελομέναις G θεοσεβειαν AAGfgε Orig 1,198^b 211^b, castitatem
Cypr ἐργων ἀγαθῶν AAGfgε Orig, bonam conversationem v Cypr
175 317 8. ἐν prius AAGfgvs, cum Cypr 318 ἐν ἄλλοις AΔ
Ggε Cypr, cum fu διδάσκειν δε γυναικί (mulierem v Cypr) AΔ
Gfgv Cypr, Γυναικί δε διδάσκειν ε

tus (possitus) sum ego praedicator (pred.) et apostolus (-stulus),
veritatem dico, non mentior, doctor gentium in fide et veritate.
(7) ⁸Volo ergo viros orare in omni loco levantes puras manus sine
ira et disceptatione; ⁹similiter et mulieres in habitu (habito) ornato
cum verecundia et sobrietate ornantes se, [et om F al] non in tor-
tis crinibus aut auro aut margaritis vel ueste pretiosa (praet. F),
¹⁰sed quod decet mulieres promittentes pietatem (pudicitiam L), per
opera bona (per bonam conversationem F al). ¹¹mulier (-res) in si-
lentio discat (-cant) cum omni (omne) subiectione: ¹²docere autem

ναικὶ οὐκ ἐπιτρέπω, οὐδὲ αὐθεντεῖν ἀνδρός, ἀλλὰ εἶναι ἐν ἡσυχίᾳ. ¹³Ἀδὰμ γὰρ πρῶτος ἐπλάσθη, εἶτα Εὐα. ¹⁴καὶ Ἀδὰμ οὐκ ἠπατήθη, ἡ δὲ γυνὴ ἐξαπατηθεῖσα ἐν παραβύσει γέγονεν, ¹⁵σωθήσεται δὲ διὰ τῆς τεκνογονίας, ἔν ᾧ μείνωσιν ἐν πίστι καὶ ἀγάπῃ καὶ ἀγιασμῷ μετὰ σωφοσύνης.

¹Πιστὸς ὁ λόγος. εἴ τις ἐπισκοπῆς ὀρέγεται, καλοῦ ἔργου ἐπιθυμεῖ. ²δεῖ οὖν τὸν ἐπίσκοπον ἀνεπίλημπτον εἶναι, μιῷς γυναικὸς ἄνδρα, νηφάλιον, σώφρονα, κόσμιον, φιλόξενον, διδακτικόν, ³μὴ πάροινον, μὴ πληκτὴν, ἀλλὰ ἐπιεικῆ, ἄμαχον, ἀφιλάργυρον, ⁴τοῦ ἰδίου οἴκου καλῶς προϊστάμενον, τέκνα ἔχοντα ἐν ὑποταγῇ μετὰ ¹⁰πάσης σεμνότητος ⁵(εἰ δὲ τις τοῦ ἰδίου οἴκου προστεῖναι οὐκ οἶδεν, πῶς ἐκκλησίας Θεοῦ ἐπιμελήσεται;), ⁶μὴ νεόφυτον, ἵνα μὴ τυφω-

1. *λυθεντειν ανδρας* G, *dominari in* (supra f) *uirum* fgv, *praepositam esse viro* Cyp^r *αλλα Α, αλλ ΑΓς* 2. *πρωτος επλασθη ΑΔφς* Cyp^r 318, *επλασθη πρωτος Gg ουκ ηπατηθη ΑΔΓfg* vs, *seductus non est* Cyp^r 3. *η δε γυνη ΑΔΓgvs* Cyp^r, *sed mulier f* *εξαπατηθεισα (απατηθεισα ε) ΑΔΓφς*, *seducta est g* Cyp^rian *fuit fv, facta est g* 4. *μεινωσιν ΑΔΓfgς*, *perinanserit gv. ἐπὶ τὰ τέκνα μείνῃ* Orig 3,816^a 6. *πιστος ΑΓ gvs, ανθρωπιнос (humanus) Δfg* Orig 3,501^c 645^b 7. *οὐν ΑΔφς* Orig 3,645^b, *δε Gg* *ανεπιλημπτον ΑΓ, ανεπιληπτον ε* Orig 1,479^b 3,501^c 645^b *μονόγαμον* Orig 1,479^b 8. *νηφαλιον ΑΔς* Orig 1,479^b 3,501^c 645^b, *νηφωλειον G, sobrium fgv, pudicum g* *docibilem fg* Cyp^r 141 9. *πληκτην ΑΔfgv, add μὴ αίσχροκερδῆ ε* *αλλα Α, αλλ ΑΓς* *επιεικην G, molestum f* *αφιλαργυρον ΑΔΓς*, *non cupidum fgv* 10. *εν υποταγη ΑΔΓfgς*, *subditos gv* 11. *gravitate f, castitate gv* *ιδιου (suae) οικου ΑΔΓgς*, *domi suae fv* 12. *τυφωθεις ΑΔΓφς* Orig 3,532^a Hilar 262, *superbia g*

mulieri (mulierem F) non permitto, neque dominari in uirum, sed esse in silentio. ¹³Adam enim primus formatus (prior figuratus L) est, deinde Eua (Euua F). ¹⁴et Adam non est seductus, mulier autem seducta in praeuicatione (preuar. F) fuit, ¹⁵saluabitur autem (enim) per filiorum generationem (regener. pr F), si permanserit (-rint) in fide et dilectione (-nem) et sanctificatione (-nem) cum sobrietate (-tem). (8) ¹Fidelis sermo. si quis episcopatum desiderat, bonum opus desiderat. ²oportet ergo episcopum inreprehensibilem esse, unius uxoris uirum, sobrium, prudentem, [pudicum, V al] ornatum (honoratum F), hospitalem, doctorem, ³non uinolentum, non percussorem, sed modestum, non litigiosum (litigiosum), non cupidum, ⁴suae domui bene praepositum, filios habentem subditos cum omni castitate. ⁵siquis autem domui suae praeesse nescit, quomodo ecclesiae dei diligentiam habebit (habebit)? ⁶non neophytum (neophytum F al),

Θεὸς εἰς κρίμα ἐμπέσῃ τοῦ διαβόλου. ⁷οὗτοι δὲ καὶ μαρτυρίαν καλὴν ἔχουσιν ἀπὸ τῶν ἔξωθεν, ἵνα μὴ εἰς ὀνειδισμὸν ἐμπέσῃ καὶ παγίδα τοῦ διαβόλου. ⁸διακόνους ὡσαύτως σέμνους, μὴ διλόγους, μὴ οἶνω πολλῷ προσέχοντας, μὴ αἰσχροκερδεῖς, ⁹ἔχοντας τὸ μυστήριον τῆς ⁶πίστεως ἐν καθαρῇ συνειδήσει. ¹⁰καὶ οὗτοι δὲ δοκιμαζέσθωσαν πρῶτον, ἵνα διακονήσωσαν ἀνεγκλητοὶ ὄντες. ¹¹γυναῖκας ὡσαύτως σέμνας, μὴ διαβόλους, νηφαλίους, πιστὰς ἐν πᾶσιν. ¹²διάκονοι ἔστωσαν μιᾶς γυναικὸς ἄνδρες, τέκνων καλῶς προϊστάμενοι καὶ τῶν ἰδίων οἰκίων. ¹³οἱ γὰρ καλῶς διακονήσαντες βαθμὸν ἑαυτοῖς ¹⁰καλὸν περιποιούονται καὶ πολλὴν παρησίαν ἐν πίστει τῇ ἐν χριστῷ Ἰησοῦ.

¹⁴Ταῦτά σοι γράφω, ἐλπίζων ἐλθεῖν πρὸς σε ἐν τάχει· ¹⁵ἐὰν

1. εἰς κρίμα ἐμπέσῃ (εἰνπ. G) AAGfgvs, incidat in iudicium Hilar. ἐμπέπτωκεν εἰς τὸ διαβόλου πτώμα Orig 3,532ⁿ 1-3. versum septimum om pr, sed addunt pr in margine Gg 1. δε AGHg, add αυτον Δφvs 1. 2. καλὴν ἔχειν AHs, ἔχειν καλὴν AGfgv 2. ἐμπέσῃ Hs, ἐνέσῃ AG παγίδα AGHvs, εἰς παγίδα Δfg 3. graves f, modestos g 4. προσέχοντες G 5. καθαροὶ συνειδήσει (συνιδεσι G, συνιδισει sequente littera crasa A) ACAGHgvs, conscientia pura fv οὗτοι ACAGfgvs, αυτοὶ H δε ACAGHvs, quoque fg 6. εἰτα ACGHgvs, καὶ οὕτω Δφv ἀνεγκλητοὶ ὄντες ACΔHs, nullum crimen habentes fg, ἀνεγκλητοὶ ὄντες G 7. σέμνας CAGHs, σέμνους A, castas g, verecundas f νηφαλίους ACΔHs, νηφαλίου G διάκονοι ACΔHfv Orig 3,645^c, add δε Gg 9. ministrantes g 10. τῇ ACΔHfv, τὴν G, om g 12. ἐλπίζων ACΔfv, ἐλπίζω Gg me venire g, veni f πρὸς σε ἐν τάχει (τάχιον s, cito) ACΔfv, cito ad te g, ταχίον G

ne in superbia (-biam) elatus in iudicium incidat (incedat) diaboli (diabuli). ⁷oportet autem illum et testimonium habere bonum ab his qui foris sunt, ut non in opprobrium (obpr.) incidat (inced.) et laqueum diaboli (-buli). ⁸diaconos (-nes V al) similiter pudicos, non bilingues (-guis), non multo uino deditos, non turpe lucrum (turpilucrum) sectantes, ⁹habentes mysterium fidei (fide) in conscientia pura. ¹⁰et hi (hii F, hic) autem probeatur primum, et sic ministrent (-ntur) nullum crimen habentes. ¹¹mulieres similiter pudicas, non detrahentes, sobrias, fideles in omnibus. ¹²diacones (-nos L?, -ni unus) sint unius uxoris uiri, qui filiis suis bene praesunt (praesint L?) et suis domibus. ¹³qui enim bene ministraverint, gradum sibi bonum (b. s. F) adquirent (-runt F al) et multam (-ta F) fiduciam in (om al) fide quae est in Christo Iesu. (9) ¹⁴Haec tibi scribo, sperans [me om L al]

δὲ βραδύνω, ἵνα εἰδῇς πῶς δεῖ ἐν οἴκῳ Θεοῦ ἀνυστρέφεισθαι, ἥτις
 ἐστὶν ἐκκλησία Θεοῦ ζῶντος, στῦλος καὶ ἰδρυαίωμα τῆς ἀληθείας.
¹⁶καὶ ὁμολογουμένως μέγα ἐστὶν τὸ τῆς εὐσεβείας μυστήριον, ὃς
 ἐφανερώθη ἐν σαρκί, ἐδικαιώθη ἐν πνεύματι, ὥφθη ἀγγέλοις, ἐκη-
 ρύχθη ἐν ἔθνεσιν, ἐπιστεύθη ἐν κόσμῳ, ἀνελήμφθη ἐν δόξῃ. ¹⁷τὸ
 δὲ πνεῦμα ῥητῶς λέγει ὅτι ἐν ὑστέροις καιροῖς ἀποστήσονται τινες
 τῆς πίστεως, προσέχοντες πνεύμασι πλάνοις καὶ διδασκαλίαις δαι-
 μονίων, ²ἐν ὑποκρίσει ψευδολόγων, κεκαυτηριασμένων τὴν ἰδίαν
 συνειδήσιν, ³κωλύόντων γαρεῖν, ἀπέχισθαι βρωμάτων, ἃ ὁ Θεὸς

1. δε ACΔfgvs Orig 4,373^b, om G ἵνα] Orig 2,576^d, ἵν' idem 4, 373^b δε ACGgs Orig 4,373^b, δε σε Δf Orig 2,576^d Hilar 165, te oporteat Hilar 80 461 1. 2. ἐκκλησίᾳ ἥτις ἐστὶν οἶκος Θεοῦ ζῶντος στῦλος καὶ etc Orig 4,184^a ἥτις (ei τις C) ἐστὶν ἐκ- κλησία Θεοῦ ζῶντος ACΔGfgvs Orig 2,576^d 4,373^b Hilar 165 461, post 2. ἀληθείας ponit Hilar 80 3. ὁμολογουμένως (-μεν ως Δ) ACΔGfgvs, quidem confessione omnium Hilar 1087 ος ACG, ο Δfgv Hilar, Θεὸς ε 4. οἱ ἄγγελοι οἷς ὥφθη Orig 3,660^c
5. ἐν ἐθνεσιν ACΔGgs, gentibus fvs Hilar 1087 πιστεῦθη G κοσμῷ ACΔGgs, hoc mundo f Hilar ἀνελήμφθη ACG, ἀνε- λήφθη ε, assumptum est g Hilar, absumptum est f. Orig 1,467^c
5. 6. ο δε G 6. manifeste fgv Hilar 1038 Lucif 256 novissi- mis fgv Hilar Lucif 7. τῆς πίστεως ACΔGgs Orig 1,627^d Hilar Lucif, a veritate f. τῆς ὑγιᾶς πίστεως Orig 3,639^b πνεύμασι A Cς, πνεύμασιν G πλάνοις ACΔGfg Orig 1,627^d Hilar Lucif, πλάνης vs Orig 3,639^b 697^c καὶ ACGgs Orig, om Δf Hilar 1038 Lucif 256 8. κεκαυτηριασμένων CΔGfgvs Orig Lucif, κε- καυστηρ. A 8. 9. ἰδίαν (suam) συνειδήσιν ACGgs Orig 3,639^b 697^c, οἰκείαν συνειδήσιν Orig 1,627^d, συνειδήσιν ταυτῶν Δf Lucif 256 9. Orig 3,656^b α] sic pr C, ων corr C

venire ad te cito; ¹⁵si autem tardauero, ut scias quomodo oporteat te in domo dei conuersari, quae est ecclesia dei uiui, columna et fir- mamentum ueritatis. ¹⁶et manifeste magnum est pietatis sacramentum, quod manifestatum (-stum) est in carne, iustificatum est in spiritu, apparuit (apar.) angelis, praedicatum est gentibus, creditum est in mundo, adsumptum est in gloria. (10) ¹Spiritus autem manifeste dicit quia in nouissimis temporibus discedent (descendent L) quidam a fide, attendentes (adtent.) spiritibus erroris et doctrinis daemoniorum (demon.), ²in hypocrisi (hypochrisi FL) loquentium mendacium et cauteriatum habentium (-tes) suam conscientiam (consc. suam L), ³prohibentium nubere, abstinere a cibis (cuius L), quos deus creauit

ἐκτίσεν εἰς μετάληψιν μετὰ εὐχαριστίας τοῖς πιστοῖς καὶ ἐπεγνω-
κόσιν τὴν ἀλήθειαν, ὅτι πᾶν κτίσμα Θεοῦ καλόν, καὶ οὐδὲν ἀπό-
βλητον μετὰ εὐχαριστίας λαμβανόμενον· ὁ ἀγιάζεται γὰρ διὰ λόγου
Θεοῦ καὶ ἐντενξίως.

6 Ταῦτα ἐποτιθέμενος τοῖς ἀδελφοῖς καλὸς ἔση διάκονος χρι-
στοῦ Ἰησοῦ, ἐντρεφόμενος τοῖς λόγοις τῆς πίστεως καὶ τῆς καλῆς
διδασκαλίας ἧ παρηκολούθηκας· τοὺς δὲ βεβήλους καὶ γραώδεις
μύθους παραιτοῦ. γύμναζε δὲ σεαυτὸν πρὸς εὐσέβειαν. ὅτι γὰρ σω-
ματικὴ γυμνασίη πρὸς ὀλίγον ἐστὶν ὠφέλιμος· ἡ δὲ εὐσέβεια πρὸς
10 πάντα ὠφέλιμός ἐστιν, ἐπαγγελίαν ἔχουσα ζωῆς τῆς νῦν καὶ τῆς
μελλούσης. ὁ πιστὸς ὁ λόγος καὶ πάσης ἀποδοχῆς ἄξιος. ¹⁰εἰς τοῦτο
γὰρ κοπιῶμεν καὶ ἀγωνιζόμεθα, ὅτι ἡλπίκαμεν ἐπὶ Θεῷ ζῶντι, ὃς
ἐστὶν σωτὴρ πάντων ἀνθρώπων, μάλιστα πιστῶν.

7. παρηκολούθησας·

1. μεταληψιν AG, μεταληψιν Cς μετὰ ACGς, μετ' Orig 1,
627^d ἐπεγνωκοσι Cς, ἐπιγνωκοσιν G, agnoscentibus g 2. αλη-
θειαν ACGς, add αυτου Af 3. μετὰ ACAς, μετ G Orig 1,
766^a 4. ἐντενξίως ACGς, Orig 1, 766^a 3, 499^a, ἐντενξίων A
5. 6. χριστου ιησου ACGς, Ἰησοῦ Χριστοῦ ε 6. ἐντρεφομε-
νος (enutritus) ACGς, ἐντρεπομενος A 7. η CAGς, ης A
παρηκολουθηκας (-θησας CG) ACGς, subsecutus est f pro-
fanus autem et aniles f, eneptas autem vel prophanas et inanes g.
αι γραωδεις G 8. μυθους AAGς, θυμους C δε ACGς,
om Afv εὐσεβειαν] sic rec A 9. ὀλιγον ACAς, add μεν
Gg 10. ἐστιν ACAς, om G 12. γὰρ ACAς, add και Gς
ἀγωνιζομεθα AC, ονιδιζομεθα AGς ἡλπικαμεν ACGς, ἡλπι-
σαμεν A, speramus fgv ἐπὶ (in) Θεῷ ζῶντι ACGς, ἐπὶ (in) Θεον
ζῶντα Afv 13. σωτηρ ACGς Orig 1, 521^d 4, 159^b 392^c, salu-
tatis f. σωτὴρ γὰρ ἐστὶν Orig 2, 762^f. σωτὴρ πάντων ἐστὶν ἀνθρώ-

ad percipiendum cum gratiarum actione fidelibus et his qui cogno-
uerunt ueritatem, ⁴quia omnis creatura dei bona [est L] et nihil
reiciendum quod cum gratiarum actione percipitur: ⁵sanctificatur enim
per uerbum dei et orationem. ⁶haec proponens fratribus bonus (bo-
nis) eris minister Christi Iesu (Iesu Christi L), enutritus uerbis fidei
et bonae doctrinae quam adsecutus (secutus) es. (11) ⁷Ineptas autem
et aniles (inanes) fabulas deuota. exerce te ipsum ad pietatem.
⁸nam corporalis exercitatio ad modicum utilis est: pietas autem ad
omnia utilis est, promissionem (promissionem) habens uitae quae nunc
est et futurae (futura F). (12) ⁹Fidelis sermo et omni acceptione
dignus. ¹⁰in hoc enim (om al) laboramus et male dicimur [et bene
dicimus], quia speramus (sperauimus) in deum uiuum, qui est sal-
uator (om al) omnium hominum, maxime fidelium. (13) ¹¹Praecepte

¹¹Παράγγελλε ταῦτα καὶ δίδασκε. ¹²μηδεὶς σου τῆς νεότητος καταφρονεῖτω, ἀλλὰ τύπος γίνου τῶν πιστῶν, ἐν λόγῳ, ἐν ἀναστροφῇ, ἐν ἀγάπῃ, ἐν πίστει, ἐν ἡγνείᾳ. ¹³ὥς ἔρχομαι, πρόσκει-
τῃ ἀναγνώσει, τῇ παρακλήσει, τῇ διδασκαλίᾳ. ¹⁴μὴ ἀμέλει τοῦ ἐν
σοὶ χαρίσματος, ὃ ἐδόθη σοὶ διὰ προφητείας μετὰ ἐπιθέσεως τῶν
χειρῶν τοῦ πρεσβυτερίου. ¹⁵ταῦτα μέλεια, ἐν τούτοις ἴσθι, ἵνα
σου ἡ προκοπὴ φανερὰ ᾖ πᾶσιν. ¹⁶ἔκεισε σεαυτῷ καὶ τῇ διδασκα-
λίᾳ, ἐπίμεινε αὐτοῖς· τοῦτο γὰρ ποιῶν καὶ σεαυτὸν σώσεις καὶ τοὺς
ἀκούοντάς σου. ¹πρεσβυτέρῳ μὴ ἐπιπλήξῃς, ἀλλὰ παρακάλει ὡς
πατέρα, νεωτέρους ὡς ἀδελφούς, ²πρεσβυτέρας ὡς μητέρας, νεωτέ-
ρας ὡς ἀδελφὰς ἐν πίστει ἡγνείᾳ. ³χήρας τίμα τὰς ὄντως χήρας.
⁴εἰ δέ τις χήρα τέκνα ἢ ἔκγονα ἔχει, μανθανέτωσαν πρῶτον τὸν
ἴδιον οἶκον εὖσεβεῖν καὶ ἀμοιβὰς ἀποδιδόναι τοῖς προγόνοις· τοῦτο

πων καὶ μάλιστα πιστῶν Orig 1,480^a μαλλιστα G 1. πα-
ραγγελλαι G μηδεὶς σου τῆς νεότητος ACΔGfgs, iuventutem tuam
nemo Cypri 113 2. των (τω G) πιστων ACΔGgvs, fidelibus f
3. αγαπη ACΔGfgv, add ἐν πνεύματι ε προσκει] sic corr A
4. 5. του εν σοι χαρισματος ACΔGgs, gratiam quae in te est fv
5. μετα (μετ G) επιθεσεως ACΔGgvs, per impositionem f 6. ησθι
A 7. tuus (tuus f) profectus fg πασιν ACΔGfgv, ἐν πᾶσιν ε
8. αυτοις ACΓς, εν αυτοις Δfgv 9. ακουοντας σου ACΔGgs,
te audiunt fv 11. χήρας... χήρας] Orig 2,639^d, item Cyprian
325 sequente continuo versu 6 12. μανθανετωσαν (μαθαν. Δ)
ACΔGgs, discat fv 12. 13. τον ιδιον (suam) οικον ACΓς, do-
mum suam fv, των ιδιων οικον A 13. parem gratiam reddere g,
remunerare f

haec (om pr F) et doce. ¹²nemo adulescentiam (adol., -lisc.) tuam contemnat (contemnat), sed exemplum esto fidelium, in verbo, in conversatione, in caritate, in fide, in castitate. ¹³dum uenio, adtende (att. F) lectioni (-ne) [et F] exhortationi (exort. L al., -ne) [et L?] doctrinae. ¹⁴noli negligere gratiam quae in te est, quae data est tibi per prophetiam cum impositione manuum (manum F) presbyterii (praesb. L). (14) ¹⁵Haec meditare, in his esto, ut profectus tuus manifestus (-stus) sit omnibus. ¹⁶adtende (att. F) tibi et doctrinae, insta in illis: hoc enim faciens et te (temet) ipsum salum facies (faciens pr F, facias) et [eos V al] qui te audiunt (audiunt pr F). (15) ¹Seniorem ne increpaueris, sed obsecra ut patrem, iuvenes ut fratres, ²anus ut matres, iuenculas ut sorores in omni castitate. (16) ³Viduas honora, quae uere (uerae) uiduae sunt. ⁴siqua autem nidua filios aut nepotes habet (habeat), discat primum (om al) domum suam regere et mutuam uicem reddere parentibus: hoc enim

γάρ ἔστιν ἀπόδεκτον ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ. ⁵ἥ δὲ ὄντως χήρα καὶ με-
μονωμένη ἥλπιεν ἐπὶ [τὸν] Θεὸν καὶ προσμένει ταῖς δεήσεσιν καὶ
ταῖς προσευχαῖς νυκτὸς καὶ ἡμέρας· ⁶ἥ δὲ σπαταλῶσα ζῶσα τέθνη-
κεν. ⁷καὶ ταῦτα παράγγελλε, ἵνα ἀνεπιλημπτοὶ ὦσιν. ⁸εἰ δὲ τις τῶν
⁹ἰδίων καὶ μάλιστα οἰκείων οὐ προνοεῖ, τὴν πίστιν ἥρνηται καὶ ἔστιν
ἀπίστου χειρὼν. ⁹χήρα καταλεγέσθω μὴ ἑλαττον ἐτῶν ἐξήκοντα
γεγονυῖα, ἐνδὸς ἀνδρὸς γυνή, ¹⁰ἐν ἔργοις καλοῖς μαρτυρουμένη, εἰ
ἐτεκνοτρόφησεν, εἰ ἐξενόδοχησεν, εἰ ἀγίων πόδας ἐνίψεν, εἰ θλιβο-
μένοις ἐπήρκεισεν, εἰ παντὶ ἔργῳ ἀγαθῷ ἐπηκολούθησεν. ¹¹νωτέρας
¹⁰δὲ χήρας παραιτοῦ· ὅταν γὰρ καταστρηνιάσωσιν τοῦ χριστοῦ, γα-
μῆν θέλουσιν, ¹²ἔχουσαι κρῖμα ὅτι τὴν πρώτην πίστιν ἠθέτησαν·
¹³ἅμα δὲ καὶ ἀργαὶ μανθάνουσιν περιερχόμεναι τὰς οἰκίας, οὐ μό-

10. καταστρηνιάσουσιν

1. ἔστιν *ACAG*gv, add καλὸν καὶ εἰς ἡ δὲ *ACAG*gvς, nam quae f
desoluta g 2. sperat *fg* ἐπὶ (in) τον (om *CG*) Θεον *ACG*fg
vs, ἐπὶ τον κυριον Δ ταις *ACAG*gvς, in f 3. ημεραις *pr A*
quae autem in deliciis agit f, quae autem delicata est vidua *Cypr*
325, quae autem in deliciis vel deliciosa g ζῶσα *ACAG*fvς *Cypr*,
vivit g 4. ἀνεπιλημπτοὶ *ACG*, -ληπτοὶ εἰς 5. μάλ्लιστα *G*
οικειων *ADG*, των οικειων *Cs*. *Cypr* 325 προνοεῖ *ACs*, προνοει-
ται *AG* 6. ἀπίστου χειρὼν *ACAG*fvς, deterior *fideli Cypr*
καταλεγέσθω *ACAG*fvς (*Orig* 4,422^b), ἔστω *Orig* 3,645^c ἐλατ-
των *G* 7. εἰ om f 8. ἐτεκνοτροφησεν *ACAG*fvς, ἐτεκνοφορη-
σεν *G* *Orig* 4,422^b 9. ἐπήρκεισεν *G* ἐπικολουθησεν *G*
10. καταστρηνιάσωσιν *CA*s, καταστρηνιάσουσιν *AG*, in deliciis ege-
rint f, luxoriatæ fuerint g, delicatæ fuerint *Cypr* 325 *Hilar* 194
του χριστου *ACAG*s, in christo *fgv Cypr Hilar* 12. et seq otiose g

acceptum est coram deo. ⁵quae autem vere vidua est et desolata,
speravit (sperat) in deum (deo) et instat obsecrationibus et oratio-
nibus nocte ac (et *F al*) die: ⁶nam quae in deliciis (dilicis) est, ui-
uens inortua est. ⁷et hoc (om *al*) praecipe, ut inreprehensibiles sint.
⁸siquis autem suorum et (ei) maxime domesticorum curam non ha-
bet, fidem negavit et est infideli (-le) deterior. ⁹vidua elegatur (elig.)
non minus sexaginta (lx *F*) annorum, quae fuerit unius viri uxor,
¹⁰in operibus bonis testimonium habens, si filios educavit (educavit
L al), si hospitio (osp.) recepit (recip.), si sanctorum pedes lauit, si
tribulationem patientibus subministravit, si omne (omnem *F*) opus
bonum subsecuta (-quata) est. (17) ¹¹Adulescentiores (Adol., -lisc.)
autem viduas deuita: cum enim luxuriatæ fuerint in Christo, nubere
nolunt, ¹²habentes damnationem quia primam (prima *F*) fidem iniri-
tam (irritam) fecerunt: ¹³simul autem et otiosae (-se) discunt (dis-
cent) circuire (circum ire *L al*) domos, non solum [autem] otiosae,

τον δὲ ἀργαί, ἀλλὰ καὶ φλύαροι καὶ περιέργοι, λαλοῦσαι τὰ μὴ
δέοντα. ¹⁴βούλομαι οὖν νειωτέρας γαμῆν, τεκνογονεῖν, οἰκοδομο-
τεῖν, μηδεμίαν ἀφορμὴν διδόναι τῷ ἀντικειμένῳ λοιδορίας χάριν·
¹⁵ἥδη γὰρ ἐξετράπησάν τινες ὀπίσω τοῦ σατανᾶ. ¹⁶εἴ τις πιστὴ ἔχει
χήρας, ἐπαρκέσθω αὐταῖς, καὶ μὴ βαρεῖσθω ἡ ἐκκλησία, ἵνα ταῖς
ὄντως χήραις ἐπαρκέσῃ.

¹⁷Οἱ καλῶς προεστῶτες πρεσβύτεροι διπλῆς τιμῆς ἀξιούσθω-
σαν, μάλιστα οἱ κοπιῶντες ἐν λόγῳ καὶ διδασκαλίᾳ· ¹⁸λέγει γὰρ ἡ
γραφὴ Οὐ φимώσεις βουὴν ἀλοῶντα, καὶ Ἄξιος ὁ ἐργάτης τοῦ μι-
σθοῦ αὐτοῦ. ¹⁹κατὰ πρεσβυτέρου κατηγορίαν μὴ παραδέχου, ἐκτὸς ¹⁰
εἰ μὴ ἐπὶ δύο ἢ τριῶν μαρτύρων. ²⁰τοὺς δὲ ἁμαρτάνοντας ἐνώπιον
πάντων ἔλεγγε, ἵνα καὶ οἱ λοιποὶ φόβον ἔχωσιν. ²¹διαμαρτύρομαι

4. γὰρ τινες ἐξετράπησαν 5. ἐπαρκείτω

1. ἀλλὰ καὶ *ACAG*gvs, sed etiam et f 2. νειωτέρας *ACG*ς, τας
νειωτ. *A* 4. ἐξετράπησαν τινες *AG*g, τινες ἐξετράπησαν *CA*svς
πιστὴ *ACG*g, πιστος *η* (vel siqua) πιστὴ *A*ς 5. ἐπαρκέσθω *A*,
ἐπαρκεῖσθω *G*, ἐπαρκεῖτω *CA*ς καὶ *ACAG*gvs, ut f 6. ἐπαρ-
κεῖσει *G* 8. μάλιστα *G* ἐν *ACA*svς, om *G* 9. οὐ φимω-
σεις βουὴν ἀλοῶντα *AC*o, βουὴν ἀλοῶντα οὐ φимώσεις (κημώσεις *A*,
alligabis *g*, os infrenabis *f*) *AG*fgς καὶ ἄξιος *ACA*svς, ἄξιος
γὰρ *G*g 10. μὴ παραδέχου *ACA*svς, ne receperis *Cypr* 325
10. 11. ἐκτός εἰ μὴ ἐπὶ (om *G*) *ACAG*ς, excepto vel exceptis nisi
g, ne si *f* 11. δε ἁμαρτάνοντας *AA*, αμαρτ. δε *G*, peccantes
autem *fg*, ἁμαρτάνοντας vs *Orig* 3,724^c *Cypr* 325 *Lucif* 207 bis
12. ἵνα καὶ *ACAG*fgvs *Orig* *Cypr* *Lucif* 207, et ut *Lucif* 207
12. seq in conspectu multorum testium denuntio tibi et in conspectu
dei vivificantis omnia et etc *Hilar* 246 διαμαρτύρομαι *AA*Gfgvs
Lucif 207 bis, testor vobis *Hilar* 328

sed et uerbosae et (om pr *F*) curiosae, loquentes quae non oportet.
¹⁴uolo ergo iuueniores nubere, filios procreare, matres familias esse,
nullam occasionem (occansionem *F*) dare aduersario maledicti gratia
(-iam). (18) ¹⁵Iam enim quaedam conuersae sunt retro satanan. ¹⁶si-
qua (sic *L*, siquis ceteri) fidelis [uel siqua fidelis *F* al] habet uiduas,
subministret (summ. *L*) illis, et (ut *L*) (illi sed) non grauetur eccle-
sia, ut hiis quae (qui *L*) uere (uerne *F* al) uiduae sunt sufficiat.
(19) ¹⁷Qui bene praesunt praesbyteri duplici honore digni habeantur,
maxime qui laborant in uerbo et [in *L*] doctrina: ¹⁸dicit enim
scriptura Non infrenabis os boui (hobi) tritुरanti, et (om al) Dignus
est operarius mercedem suam (mercede sua). (20) ¹⁹Aduersus praes-
byterum (braesb.) accusationem (accussat.) noli recipere (recipire),
nisi sub (om *F*) duobus et (aut) tribus testibus. (21) ²⁰Peccantes
(-tem *L*) coram omnibus argue, ut et (om pr *F* al) ceteri timorem
habeant. (22) ²¹Testor coram deo et Christo Iesu et (om al) electis

ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ καὶ Χριστοῦ Ἰησοῦ καὶ τῶν ἐκλεκτῶν ἀγγέλων, ἵνα ταῦτα φυλάξῃς χωρὶς προκρίματος, μηδὲν ποιῶν κατὰ πρόσκλησιν. ²²χεῖρας ταχείως μηδὲν ἐπιτίθει, μηδὲ κοινῶναι ἁμαρτίαις ἁλλοτριαῖς, σιαντὸν ἄγνόν τήρη. ²³μηκέτι ὑδροπότει, ἀλλὰ οἶνον ὀλίγον χρεῶ, διὰ τὸν στόμαχον καὶ τὰς πνευμάς σου ἀσθενείας. ²⁴τινῶν ἀνθρώπων αἱ ἁμαρτίαι προδθηλοὶ εἰσιν προάγουσαι εἰς κρίσιν, τισὶν δὲ καὶ ἐπακολουθοῦσιν· ²⁵ἑαυτῶς δὲ καὶ τὰ ἔργα τὰ καλὰ προδθηλα, καὶ τὰ ἄλλως ἔχοντα κρυβῆναι οὐ δύνανται.

ἽΟσοι εἰσιν ὑπὸ ζυγὸν δουλοὶ, τοὺς ἰδίους δεσπότας πάσης τιμῆς ἀξίους ἡγείσθωσαν, ἵνα μὴ τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ καὶ ἡ διδασκαλία βλασφημηῇται. ²οἱ δὲ πιστοὺς ἔχοντες δεσπότας μὴ καταφρονεῖτωσαν, ὅτι ἀδελφοὶ εἰσιν, ἀλλὰ μᾶλλον δουλευέντωσαν, ὅτι πιστοὶ εἰσιν καὶ ἀγαπητοὶ οἱ τῆς ἐνεργείας ἀντιλαμβανόμενοι.

1. χριστου ιησου *ΑΔΓsgv Hilar 328 Lucif, Κυρίου (om Hil) Ἰησοῦ χριστοῦ s Hilar 246 ἐκλεκτων ἀγγέλων ΑΔΓsgvs Hilar 246 Lucif, angelis suis Hilar 328 2. custodiat f praeiudicio sgv, discrimine Lucif 207 bis κατα προσκλησιν (-κλίσιν *Γς*) ΑΔΓς, in aliam partem declinando (om *Luc*) sgv Lucif 207, in aliam partem sed aequitatem custodire Lucif 207 3. επιτίθει (-τιθου *Δ*) ΑΔΓς, inposueris sgv Lucif 22 communicaveris sgv Lucif 4. λοτριαις *Γ* ἀλλὰ ΑΔΓ, ἀλλ' *ς* 5. ὀλίγων *Γ* τον (το *Α*) στομαχον ΑΔf, add σου *Γsgvs* καὶ ΑΔfvs, καὶ δια *Γg* 7. δε ΑΓg, om Αfvs 7. 8. τα ἔργα τα καλὰ ΑΔΓsgv, τὰ καλὰ ἔργα *ς*, facto bono f 8. προδθηλα *Α*, add εἰσιν ΑΓ, add ἔστι *ς*, add sunt sgv δύνανται ΑΔ, δυναται *Γς* 9. δουλοὶ ΑΔς, δουλou *Γ* suos dominos *fg* 10. Θεου ΑΓgς, κυριου Αfv 11. βλασφημηται *Γ* ἔχοντες Αfvs, ἔχοντας ΑΓ contemnat f 13. ενεργείας ΑΔfsgvs, ευσεβείας *Γ**

angelis [eius *V*], ut haec custodias sine praeiudicio, nihil faciens (facias *V*) in aliam (alteram *L*) partem declinando. (23) ²²Manus cito nemini inposueris, neque communicaveris peccatis alienis. te ipsum castum custodi. ²³noli adhuc aquam bibere, sed vino modico utere propter stomachum (stomacum *F*) tuum et frequentes tuas infirmitates. (24) ²⁴Quorundam (Quorumd.) hominum peccata manifesta sunt praecedentia (praeced. *F*) ad iudicium, quosdam autem et subsequuntur: ²⁵similiter et facta bona manifesta sunt, et quae aliter se habent abscondi non possunt (posunt). (25) ¹Quicumque sunt sub iugo servi, dominos suos omni honore dignos arbitrentur, ne nomen domini et (om *al*) doctrina blasphemetur. ²qui autem fideles (-lis) habent dominos, non contemnant (contempn., -nat *F*), quia fratres sunt, sed magis serviant, quia fideles sunt et dilecti qui beneficii participes

Ταῦτα δίδασκε καὶ παρακάλει. ³εἴ τις ἐτεροδιδασκαλεῖ καὶ μὴ προσέρχεται ὑγιαίνουσιν λόγοις τοῖς τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ χριστοῦ καὶ τῇ κατ' εὐσέβειαν διδασκαλίᾳ, ⁴τετύφωται, μηδὲν ἐπιστάμενος, ἀλλὰ νοσῶν περὶ ζητήσεις καὶ λογομαχίας, ἐξ ὧν γίνεται φθόνος, ἔρις, βλυσφημίαι, ὑπόνοιαι πονηραί, ⁵διαπαρατριβαὶ διεφθαρμένων ἀνθρώπων τὸν νοῦν καὶ ἀπειστερημένων τῆς ἀληθείας, νομιζόντων πορισμὸν εἶναι τὴν εὐσέβειαν. ⁶ἔστιν δὲ πορισμὸς μέγας ἡ εὐσέβεια μετὰ αὐταρκείας. ⁷οὐδὲν γὰρ εἰσηγάκαμεν εἰς τὸν κόσμον, ὅτι οὐδὲ ἐξενεγκεῖν τι δυνάμεθα· ⁸ἔχοντες δὲ διατροφὰς καὶ

2. προσέρχεται *ΑΔΓς*, accedet *g*, adquiescit (-scat *g*) *fgv* *Cypr* 54 139 *Lucif* 22 ὑγιαίνουσιν *G* τοῖς non exprimunt *fgv* *Cypr* *Lucif* 3. κατ' εὐσέβειαν διδασκαλία *ΑΔΓfgvs* *Lucif*, doctrinae eius *Cypr* τετύφωται (add autem *f* *Lucif*) μηδὲν ἐπιστάμενος *ΑΔΓfgvs* *Lucif* 22, stupore elatus (add est nihil sciens 139) discede ab huiusmodi *Cypr* 54 139 4. νοσῶν *ΑΔΓς* *Iren* 198, aegrotat *fg* *Lucif* ζητήσεις *ΑΔΓfgvs* *Iren* *Lucif*, quaestionem *f* ex (et *f*) quibus *fgv* *Lucif* γίνεται *ΑΓς*, γινῶνται *Δ*, nascuntur *fg* *Lucif* 22 5. φθόνος *ΑΓς*, φθόνοι *Δfgv* *Lucif* ἐρις *Ας*, ἐρις *ΑΓfgv* *Lucif* πονηραὶ διαπαρατριβαὶ (παρὰ διατρ. *ς*) *ΑΔΓfgvs*, conflictationes malae *Lucif* 5. 6. διεφθαρμένων ἀνθρώπων τὸν νοῦν *ΑΔΓfgς*, hominum mente corruptorum *v* *Lucif* 22 23 6. ἀπειστερημένων (ἀπειστραμμένων ἀπὸ *Δ*) τῆς ἀληθείας *ΑΔΓfgς*, a veritate destitutorum *Lucif* 7. εὐσέβειαν *ΑΔΓfgvs* *Lucif* 23, ἐτέρων εὐσέβειαν *Orig* 3,490^d 750^a, add ἀγίστασσο ἀπὸ τῶν τοιούτων *ς* *Lucif* 8. εὐσέβεια *ΑΔfgς*, add Θεοῦ *Gg* γὰρ *ΑΔΓfgvs*, om *Cypr* 210 240 323 τὸν *ΑΔΓς*, hunc *fgv* *Cypr* 9. οὐ *ΑΓς*, ἀληθεὶς οὐ *Δf*, verum *Cypr*, δῆλον ὅτι *ς* τι *ΑΔΓfgvs* *Cypr* 240 323, om *f* *Cypr* 210 poterimus *g* δε *ΑΔΓfgvs* *Orig* 4,418^d, itaque *Cypr* διατροφὰς *Αυς*, διατροφήν *ΑΓfg* *Orig*, exhibitionem *Cypr*

sunt. (26) Haec doce et exhortare (exort.). ³siquis aliter docet et non adquiescit sanis sermonibus domini nostri Iesu Christi et ei quae (qui *F* al) secundum pietatem est doctrinae, ⁴superbus, nihil sciens, sed languens circa quaestiones et pugnas (pugnans *L*) uerborum, ex quibus oriuntur (uriuntur *F*) inuidiae, contentiones, blasphemiae (blasphem.), suspiciones inaequales, ⁵conflictationes hominum mente corruptorum et qui [a *F*] ueritate priuati sunt, existimantium (extim.) quaestum esse pietatem. (27) ⁶Est autem quaestus (quaetus *pr* *F*) magnus pietas cum sufficientia. ⁷nihil enim intulimus (om al) in [hunc om *L* al] mundum (mundo *L*): haut (aut *F*) dubium (h. d. om al) quia (uerum tamen *F* al) nec auferre quid possumus (posumus): ⁸habentes

σκεπάσματα, τούτοις ἀρκισθησόμεθα. ⁹οἱ δὲ βουλόμενοι πλουτεῖν ἐμπίπτουσιν εἰς πειρασμὸν καὶ παγίδα καὶ ἐπιθυμίας πολλὰς ἀνοή-
τους καὶ βλαβεράς, αἵτινες βυθίζουσιν τοὺς ἀνθρώπους εἰς ὄλε-
θρον καὶ ἀπώλειαν. ¹⁰ῥίζα γὰρ πάντων τῶν κακῶν ἐστὶν ἡ φιλαρ-
⁵γυρία, ἥς τινὲς ὀρεγόμενοι ἀπεπλανήθησαν ἀπὸ τῆς πίστεως καὶ
ἐαυτοὺς περιέπειραν ὀδύναις πολλαῖς.

¹¹Σὺ δέ, ὡς ἀνθρῶπε Θεοῦ, ταῦτα φεῦγε, δίδωκε δὲ δικαιοσύ-
νην, εὐσέβειαν, πίστιν, ἀγάπην, ὑπομονήν, πραῦπάθειαν· ¹²ἀγωνί-
ζου τὸν καλὸν ἀγῶνα τῆς πίστεως, ἐπιλαβοῦ τῆς αἰωνίου ζωῆς, εἰς
¹⁰ἣν ἐκλήθης καὶ ὁμολόγησας τὴν καλὴν ὁμολογίαν ἐνώπιον πολλῶν
μαρτύρων. ¹³παραγγέλλω σοι ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ τοῦ ζωογονοῦντος

1. σκεπασματα *ΑΔΓγυς* Orig, vestitum f, tegumentum *Cypr* ἀρκε-
σθησομεθα *ΑΔΓς* Orig, contenti sumus (simus *Cypr*) *fgv* *Cypr* 210
240 323 οἱ δε *ΑΔΓγς* *Cypr* 185 210 240 323, nam qui *fgv*
2. incident f καὶ (et in *Cypr* 240) παγίδα *Ας* *Cypr* 185 210 240
323, add του διαβολου *ΑΓfg* et in desideria g ἀνοητους *Α*
ΑΓς, inutilia *fgv* *Cypr* 185, om *Cyprian* 210 240 323 3. 4. τους
ανθρωπους εις ολεθρον και απωλειαν *ΑΔΓfgυς*, hominem in per-
ditionem et in interitum *Cypr* 4. γὰρ om Orig 3,491^b totius
malitiae *Hilar* 370 ἐστιν *ΑΔΓfgυς* *Cypr*, om Orig cura pecu-
niae *Hilar* 370, cupiditas *fg* *Cypr* 5. απεπλανηθησαν *ΑΔΓfgυς*
Cypr 185, naufragaverunt *Cypr* 210 240 323 a (om f) fide *fgv*
Cyprian 6. εαυτους περιεπειραν (inseruerunt) *ΑΔΓfgς*, inserue-
runt se *gv* *Cypr* multis vel sollicitudinis g 7. Θεου *Α*, του
Θεου *ΑΓς* διωκει *ΑΓ* 8. πραυπαθιαν *ΑΓ*, πραῦτητα *Α*,
πραότητα *ς* certare *fg* 9. αιωνιου ζωης *ΑΔΓγς*, vitam aeter-
nam *fv* 9. 10. εις την (add καὶ *ς*) *ΑΔΓς*, ad quam f, in qua *gv*
10. vocatus est et confessus est f 11. παραγγελλω σοι *ΑΔfgυς*,
παραγγελλων *Γ* ζωογονουντος *ΑΔΓ*, ζωοποιουντος *ς*

autem alimenta et quibus tegamur, his contenti sumus. ⁹nam qui uo-
lunt diuites fieri, incidunt (inced.) in temptationem et laqueum [dia-
boli *F al*, diabuli *al*, om *L al*] et desideria multa inutilia et nocua,
quae inergunt homines (hominein) in interitum et perditionem. ¹⁰ra-
dix enim omnium malorum est cupiditas (auaritia *F*), quam quidam
adpetentes (app.) errauerunt a fide et inseruerunt (inserunt) se do-
loribus multis. (28) ¹¹Tu autem, o (om *F al*) homo dei, haec fuge,
sectare uero iustitiam, pietatem, fidem, caritatem, patientiam, mansue-
tudinem: ¹²certa bonum certamen fidei, adpraehende uitam aeternam,
in qua uocatus es et confessus (confesus) [*es F al*] bonam confes-
sionem coram multis testibus. ¹³praecipio tibi coram deo qui uiuificat

τὰ πάντα καὶ χριστοῦ Ἰησοῦ τοῦ μαρτυρήσαντος ἐπὶ Ποντίου Πιλάτου τὴν καλὴν ὁμολογίαν, ¹⁴τηρησαί σε τὴν ἐντολὴν ἄσπιλον ἀνεπιλημπτον μέχρι τῆς ἐπιφανείας τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ χριστοῦ, ¹⁵ἣν καιροῖς ἰδίους δείξει ὁ μακάριος καὶ μόνος δυνάστης, ὁ βασιλεὺς τῶν βασιλευόντων καὶ κύριος τῶν κυριευόντων, ¹⁶ὁ μόνος ἔχων ἀθανασίαν, φῶς οὐκ ὄντων ἀπρόσιτον, ὃν εἶδεν οὐδεὶς ἀνθρώπων οὐδὲ ἰδεῖν δύναται, ᾧ τιμὴ καὶ κράτος αἰῶνιον, ἀμήν.

¹⁷Τοῖς πλουσίοις ἐν τῷ νῦν αἰῶνι παράγγελλε μὴ ὑψηλοφρονεῖν, μηδὲ ἡλπιεῖν ἐπὶ πλούτου ἀθλήσῃ, ἀλλ' ἐπὶ τῷ θεῷ τῷ παρέχοντι ἡμῖν τὰ πάντα πλουσίως εἰς ἀπόλαυσιν, ¹⁸ἀγαθοεργεῖν, ¹⁹

1. χριστου ιησου ΑΑφς, ιησου χριστου Gg testimonium red-
dente g 2. τηρησαι σε (-σε σοι G) ΑΓς, τηρησαι Δ, ut serves
(cons. g) fgv ασπιλον ΑΓfgvs, add και Δ 3. ανεπιλημπτον
G, ανεπιλημπτον ς,τον Α 4. suis fg Hilar 830 δειξει
ΑΑΓfgvs, add nobis Hilar δυναστης ΑΑΓς Orig 2,762^c Hilar,
add et f 5. βασιλευοντων ΑΑΓς Orig 1,746^a, regum fgv Hilar
484 830 5.6. Orig 3,410^d 4,71^{ab} Hilar 831 6. φως ΑΓς Orig
3,410^d, και φως Αφ Hilar ειδεν ουδεις ανθρωπων ΑΑφς, ειδεν
ανθρωπων ουδεις Gg, nemo hominum vidit Hilar 831 7. και Α
Αφς, om Gg αιωνιον ΑΑΓς, in saecula fg 8. εν τω νυν
αιωνι ΑΓς Orig 1,709^b, του νυν (huius) αιωνος Αφ παραγ-
γελλε ΑΑΓfgvs, παραγγελλομεν ante τοις πλουσίοις Orig υψη-
λοφρονειν ΑΑΓfgvs, υψηλὰ φρονεῖν Orig 9. μηδ' Orig
ηλπιεναι ΑΑς Orig, ελπιζειν Gfgv επι πλουτου (πλουτω Δ)
αθλησῃ ΑΑΓς Orig, in divitiarum incertum g, in incerto divitia-
rum fo επι τω (om G Orig) θεω ΑΓ Orig 1,709^b cod, in deo
gv, επι θεω ζωντι Δ, ἐν τῷ θεῷ τῷ ζῶντι fvs Orig cod 10. ημιν
ΑΑΓfgvs, om Orig τα (om ς Orig) παντα πλουσίως Αφς Orig,
πλουσίως παντα Δ, πλουσίως Gg bene faciant f

omnia et Christo Iesu qui testimonium reddidit sub Pontio Pilato bonam confessionem, ¹⁴ut serves mandatum sine macula inreprehensibile (-lein F al) usque in adventum domini nostri Iesu Christi, ¹⁵quem suis temporibus ostendet (-dit F al) beatus et solus potens, rex regum et dominus dominantium, ¹⁶qui solus habet immortalitatem, [et F al] lucem habitans (inhabitans F) inaccessibilem, quem vidit nullus hominum, sed (om al) nec videre potest, cui [est gloria V] honor et imperium sempiternum, amen. (29) ¹⁷Diuitibus huius saeculi praecipe non sublimie (superbie L) sapere (sapire), neque sperare in incerto diuitiarum, sed in deo (dominio) [vivuo V], qui praestat nobis omnia abunde (hab.) ad fruendum; ¹⁸bene agere, diuites fieri in ope-

πλουτεῖν ἐν ἔργοις καλοῖς, εὐμεταδότους εἶναι, κοινωνικούς, ¹⁰ἀποθησαυρίζοντας ἑαυτοῖς θεμέλιον καλὸν εἰς τὸ μέλλον, ἵνα ἐπιλάβωνται τῆς ὄντως ζωῆς.

²⁰Ω Τιμόθεε, τὴν παραθήκην φύλαξον, ἐκτρεπόμενος τὰς βεβήλους κεινοφωνίας καὶ ἀντιθέσεις τῆς ψευδωνύμου γνώσεως, ²¹ἣν τινες ἐπαγγελλόμενοι περὶ τὴν πίστιν ἡστόχησαν.

Ἡ χάρις μετ' ὑμῶν.

ΠΡΟΣ ΤΙΜΟΘΕΟΝ Β.

Παῦλος ἀπόστολος Ἰησοῦ χριστοῦ διὰ θελήματος Θεοῦ κατ' ἐπαγγελίαν ζωῆς τῆς ἐν χριστῷ Ἰησοῦ ²Τιμοθέω ἀγαπητῷ τέκνῳ. χά-

1. πλουτεῖν *ΑΔς* Orig, πλουτεῖζιν *G*, divites esse *g*, divites sint *fg* καλοῖς *ΑΔGς*, ἀγαθοῖς Orig 1,709^c facile tribuant communicent *f* 2. ἀποθησαυρίζοντας *AGς*, ἀποθησαυρίζιν *Av*, thesaurizant *f* το μέλλον *ΑΔς*, τον μέλλοντα *G* 3. ὄντως *ΑΔGfgv*, αἰώνιου *ς* 4. παραθήκην *ΑΔG*, παρακαταθήκην *ς* repellens *g*, devitans *f* *Lucif* 23 5. κεινοφωνίας *ΑΔς*, κεινοφω^{ων}ίας *Gfgv* Hilar 1251 *Lucif*. vocum novitates falsae agnitionis Iren 135 ψευδωνύμου γνώσεως *ΑΔGς*, scientiae falsi nominis *f* *Lucif* 6. exciderunt *fgv* *Lucif* 23 7. μετ' ὑμῶν *AGg*, μετὰ σου *Afgvς*, add Ἀμήν *ς* πρὸς τιμόθειον α ἐγγραφη ἀπο λαοδικίας *A*, ad timotheum prima scribens a laodicia explicit *f*, ἐπληρωθῇ ἐπιστολῇ πρὸς τιμόθειον α ἀρχεται πρὸς αὐτον (eundem) β *Gg*, Πρὸς Τιμόθειον πρώτη ἐγγραφὴ ἀπὸ Λαοδικείας, ἥτις ἐστὶ μητρόπολις Φρυγίας τῆς Πακατιανῆς *ς* πρὸς τιμόθειον β *AG*, Παύλου τοῦ ἀποστόλου ἡ πρὸς Τιμόθειον ἐπιστολὴ δευτέρα *ς* 8. ἰησοῦ χριστοῦ *Ας*, χριστοῦ ἰησοῦ *AGfgv* κατ' *ΑΔGς*, om *g*

ribus bonis, facile tribuere, communicare, ¹⁹thesaurizare (thensaur. *F*) sibi fundamentum bonum in futurum, ut adpraeherent (appreh.) ueram uitam. (30) ²⁰O Timothee (-theae *F al*), depositum custodi, devitans (uitans *pr F al*) profanas uocum novitates et oppositiones (obpos. *F*) falsi nominis scientiae, ²¹quam quidam promittentes circa fidem exciderunt. gratia tecum, amen (om *pr F*).

Exp. ad Timotheum prima [scripta de Laodicia. habet uersus *ccxxx*].

AD TIMOTHEVM II.

Paulus apostolus (apostulus) Christi Iesu per uoluntatem dei secundum promissionem uitae quae est in Christo Iesu, ²Timotheo

ρις, ἔλτος, εἰρήνη ἀπὸ Θεοῦ πατρὸς καὶ Χριστοῦ Ἰησοῦ τοῦ κυρίου ἡμῶν.

³Χάριν ἔχω τῷ Θεῷ, ᾧ λατρεύω ἀπὸ προγόνων ἐν καθαρῇ συνειδήσει, ὡς ἀδιάλειπτον ἔχω τὴν περὶ σοῦ μνηίαν ἐν ταῖς δεήσεσίν μου, νυκτὸς καὶ ἡμέρας ⁴ἐπιποθῶν σε ἰδεῖν, μνησμένος σου τῶν δακρύων, ἵνα χαρὰς πληρωθῶ, ⁵ἐπόμενῃσιν λαβὼν τῆς ἐν σοὶ ἀνυποκρίτου πίστεως, ἣτις ἐνέκνησεν πρῶτον ἐν τῇ μάμμῃ σου Ἀσπίδι καὶ τῇ μητρὶ σου Εὐνίκη, πείνισμαι δὲ ὅτι καὶ ἐν σοὶ. ⁶δι' ἣν αἰτίαν ἀναμνησέσκω σε ἀναζωπυρεῖν τὸ χάρισμα τοῦ Θεοῦ, ⁷ὃ ἐστὶν ἐν σοὶ διὰ τῆς ἐπιθέσεως τῶν χειρῶν μου. ⁸τοῦ γὰρ ἔδωκεν ¹⁰ἡμῖν ὁ Θεὸς πνεῦμα δειλίας, ἀλλὰ δυνάμειος καὶ ἀγάπης καὶ σωφρονισμοῦ. ⁹μη οὖν ἐπαισχυνθῇς τὸ μαρτύριον τοῦ κυρίου ἡμῶν, μηδὲ ἐμέ τὸν δέσμιον αὐτοῦ, ἀλλὰ συγκακοπάθησον τῷ εὐαγγελίῳ κατὰ δύνάμιν Θεοῦ ⁹τοῦ σώσαντος ἡμᾶς καὶ καλέσαντος κλήσει

3. *Θεω ΑCGgς*, add μου *Afu Orig 1,624^d* λατρευων *C* a *gv*, om *f* 4. *ως ΑCAGgς*, quod *fg* περι σου μνηιαν *ACAGgς*, memoriam tuam *f* 5. *ἐπιποθων ΑCAGgς*, desiderant *f*, *ἐπιποθω Gg* 6. *λαβων AC*, λαμβανων *AGfgς* 6. 7. *της εν σοι ανυποκριτου πιστιως ΑCAGgς*, eius quae est in te fide *f*, quae est in non ficta fide *g* 8. *λοιδη G* 9. *δι (add η C) ην αιτιαν AC AGgς*, propter quod *f* *αναμνησχω ACgς*, υπομνησχω *A* ut resuscites *fgv* *Θεου CAGfgς*; *Χριστου A* 10. *δια της επιθησειως C*, per vel ex impositionem vel -ne *g* 10. 11. *εδωκεν ημιν ο Θεος ΑCAGfgς*, accepimus *Hilar 1281* 12. *noli itaque (ergo f) erubescere (add in f) fgv*, ne erubescas *g* 13. *συγκακοπαθησον (συγκ. AG) ΑCAGgς*, conlabora in *fg* 14. *liberantis nos et vocantis g*, qui salvos nos facit et vocavit *f*

carissimo filio. gratia [et] misericordia [et *V al*] pax a deo patre et Christo Iesu domino nostro. ³gratias ago deo [ineo *F*], cui servo a progenitoribus in conscientia pura, quam sine intermissione (-missione, -nem *F*) habeam tui memoriam in orationibus meis nocte ac (hac, et) die ⁴desiderans te uidere, memor lacrimarum tuarum, ut gaudio (gaudii *F al*) inplear (impl.), ⁵recordationem accipiens eius fidei quae est in te non ficta, quae et habitavit primum in avia (abia) tua Loide (-dae) et matre tua Eunice (Eunuce pr *F*, -cae), certus sum autem quod et (om *al*) in te. ⁶propter quam causam admoneo (amm.) te (om *al*) ut resuscites gratiam dei, quae est in te per inpositionem manuum (manum *F al*) mearum. ⁷non enim dedit nobis deus spiritum timoris, sed uirtutis et dilectionis et sobrietatis (subr.) (2) ⁸Noli itaque erubescere (erubescere *F al*) testimonium domini nostri, neque me uiactum eius, sed conlabora euangelio (-lium *F*) secundum uirtutem dei, ⁹qui nos liberauit et uocauit uocatione [sua *F al*] sancta,

ἀγία, οὐ κατὰ τὰ ἔργα ἡμῶν, ἀλλὰ κατὰ ἰδίαν πρόθεσιν καὶ χάριν τὴν δοθεῖσαν ἡμῖν ἐν χριστῷ Ἰησοῦ πρὸ χρόνων αἰώνων, ¹⁰φανερωθεῖσαν δὲ νῦν διὰ τῆς ἐπιφανείας τοῦ σωτῆρος ἡμῶν χριστοῦ Ἰησοῦ, καταργήσαντος μὲν τὸν θάνατον, φωτίσαντος δὲ ζωὴν καὶ ἀφθαρσίαν διὰ τοῦ εὐαγγελίου, ¹¹εἰς ᾧ ἐτέθη ἐγὼ κηρυξ καὶ ἀποστολος καὶ διδάσκαλος ἐθνῶν. ¹²δὲ ἦν αἰτίαν καὶ ταῦτα πάσχω, ἀλλ' οὐκ ἐπαισχύνομαι· οἶδα γὰρ ᾧ πεπίστευκα, καὶ πέπεισμαι ὅτι δυνατός ἐστιν τὴν παραθήκην μου φυλάξαι εἰς ἐκείνην τὴν ἡμέραν. ¹³ἐποτύπωσιν ἔχει ὕγιαιόντων λόγων, ὧν παρ' ἐμοῦ ἤκουσας, ¹⁰ἐν πίστι καὶ ἀγάπῃ τῇ ἐν χριστῷ Ἰησοῦ· ¹⁴τὴν καλὴν παραθήκην φύλαξον διὰ πνεύματος ἁγίου τοῦ ἐνοικοῦντος ἐν ἡμῖν.

¹⁵Οἶδας τοῦτο, ὅτι ἀπειστέφησάν με πάντες οἱ ἐν τῇ Ἀσίᾳ, ὧν ἐστὶν Φύγελος καὶ Ἑρμογένης. ¹⁶ὁρῶ ἔλκος ὁ κύριος τῷ

3. 4. Ἰησοῦ χριστοῦ,

1. κατὰ alterum AC, κατὰ AC, κατὰ G 2. quae data est f, datam g manifestata est f, apparuit g 3. σωτῆρος ACAGfgvs, κυρίου Orig 1,488^a 3. 4. χριστου ιησου AAd, ιησου χριστου CGgvs Orig 4. destruentis vel evacuantis g illuminantis g 5. αφθαρσιαν ACAGvs, in incorruptionem g, immortalitatem f 6. και prius AAGfgvs, om C εθνων CAGfgvs, om A 8. εστι Cς μου ACGfgvs, om A 9. τυπουουσιν G εχει ACAdς, εχει G, habeto g, habens f υγιαιοντων ACAdfgv, sanam g, υγειαιμωωντων G 10. εν πιστι ACAGgvs, et fidem f αγαπη τη (om gv) ACGgvs, αγαπης της A, dilectionem f παραθηκην ACAG, παρακαταθηκην ς 11. του] ουτου G 12. εν ACAGgvs, ab f 13. ex quibus est (om g) fgv φυγελος CAGf, phigelus g, φυγελλος Ac. de Origene vide ad 1 Tim. 1,20 ermogenes f ελκος ο κυριος ACAGfgvs, ὁ κύριος ἔλκος Orig 1,33

non secundum opera nostra, sed secundum propositum suum et gratiam quae data est nobis in Christo Iesu ante tempora saecularia, ¹⁰manifestata (manifesta) est autem nunc (om al) per illuminationem saluatoris nostri Iesu Christi, qui destruxit (distr.) quidem mortem, illuminavit autem uitam et incorruptionem per euangelium, ¹¹in quo positus sum ego praedicator et apostolus (-stulus) et magister gentium; ¹²ob quam causam etiam (om pr F) haec patior, sed non confundor (-dar): scio enim cui credidi (crededi), et certus sum quia potens est depositum meum seruare in illum diem. (3) ¹³Formam habe (habet L, habens al) sanorum uerborum, quae a me audisti, in fide et dilectione in Christo Iesu: ¹⁴bonum depositum custodi per spiritum sanctum qui habitat in nobis (uobis pr F). ¹⁵scis hoc, quod auersi sunt a me omnes qui in Asia sunt, ex quibus est Phygelus (Phig., Fyletus) et Hermogenes (Hermogenis F, Ermog. al). ¹⁶det mise-

Ὁνησιφόρου οἴκῳ, ὅτι πολλάκις με ἀνέψυξεν καὶ τὴν ἄλυσίν μου οὐκ ἐπαισχύνθη, ¹⁷ἀλλὰ γενόμενος ἐν Ῥώμῃ σπουδαίως ἐζητήσέν με καὶ εὔρεν. ¹⁸ὥς αὐτῷ ὁ κύριος εὔρεϊν ἔλεος παρὰ κυρίου ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ. καὶ ὅσα ἐν Ἐφέσῳ διεκόνησεν, βέλτιον σὺ γινώσκεις.

¹Σὺ οὖν, τέκνον μου, ἐνδυναμοῦ ἐν τῇ χάριτι τῇ ἐν χριστῷ ⁵ Ἰησοῦ, ²καὶ ἃ ἤκουσας παρ' ἐμοῦ διὰ πολλῶν μαρτύρων, ταῦτα παράθου πιστοῖς ἀνθρώποις, οἵτινες ἱκανοὶ ἔσονται καὶ ἱέρους διδάξαι. ³συγκακοπάθησον ὡς καλὸς στρατιώτης χριστοῦ Ἰησοῦ. ⁴οὐδείς στρατιευόμενος ἐμπλέκεται ταῖς τοῦ βίου πραγματείαις, ἵνα τῷ στρατολογήσονται ἀρέσῃ. ⁵ἐὰν δὲ καὶ ἀθλῇ τις, οὐ στεφανοῦται ¹⁰

1. ονησιφορου CAGsgvs Orig, onisiphoru A 2. ουκ επαισχυνθη ACA, ου κατασχυνθη G, ουκ επησχυνθη s Orig cum fuisset g, cum venisset f σπουδαιως (-δικως C) CA Orig 1,133, σποιδαιως G, sollicite fgv, σπουδαιοτιρω (-ρον s) As ανεζητησεν C 3. παρα κυριου ACGsgvs Orig, apud dominum g, παρα θειω A, a deo f 3. 4. εκινη τη ημερα ACGsgvs Orig, die illo f 4. εν ιφισσω Gg, epressi g διεκονησεν ACGvs, add mihi g, ministravi f 6. α ηκουσας ACAsgvs Orig 4,259^b, ακουσας G 7. εσονται ACGsgvs Orig, sint g 8. συνκακοπαθησον ACGfg, Σὺ οὖν κακοπάθησον s στρατιωτης ACGsgvs, συνστρατιωτης A χριστου ιησου ACGfgv, Ἰησοῦ Χριστοῦ s 9. στρατιευομενος ACdf, add τω θειω Ggv Cypr 114 266 308 ενπλεκει A του βιου (saeculi) πραγματαις ACGg, negotiis (molestiis Cypr) saecularibus fv Cypr 9. 10. ινα τω στρατολογησονται αρεση ACA Gs, et ei qui se probavit placeam f, ut ei militare cogitet cui se probavit g, ut ei placeat (possit placere ei 266) cui se probavit v Cypr 114 266 308 10. ιαν δε και CAGfgs, sed et si Cypr, ιαν και A certet g, certaverit Cypr, qui certet f στεφανουται AC AGfgvs, coronabitur Cypr. οὐδεις στεφανουται Orig 1,784^a Hilar 430

ricordiam dominus Onesifori (Onesiph.) domui, quia saepe me refrigeravit et catenam meam non erubuit, ¹⁷sed cum Romam venisset, sollicito me quaesivit (quaesivit pr F) et invenit. ¹⁸det illi dominus invenire misericordiam a domino in illa (illo) die. et quanta Ephesi ministravit [mihi], tu melius (melius tu) nosti. (4) ¹Tu ergo, fili mi (mihi F), confortare in gratia (gratiam L) quae est in Christo Iesu, ²et quae audisti (-stis) F) a me per multos testes, haec commenda (-do) fidelibus hominibus, qui idonei erunt et alios docere. ³labora sicut bonus miles Christi Iesu. (5) ⁴Nemo militans deo implicat (impl.) se negotiis saecularibus, ut ei placeat cui se probavit. ⁵nam et qui certat in agone (-nem F), non coronatur, nisi legitime certaverit.

ἐὰν μὴ νομίμως ἀθλήσῃ. ⁶τὸν κοπιῶντα γεωργὸν δεῖ πρῶτον τῶν καρπῶν μεταλαμβάνειν. ⁷νόει δὲ λέγω· δώσει γάρ σοι ὁ κύριος σύν-
 σιν ἐν πᾶσιν. ⁸μνημόνευε Ἰησοῦν χριστὸν ἐγγεγενημένον ἐκ νεκρῶν,
 ἐκ σπέρματος Δαυεὶδ, κατὰ τὸ εὐαγγέλιόν μου, ⁹ἐν ᾧ κακοπαθῶ
⁵μέχρι δεισμῶν ὡς κακοῦργος, ἀλλὰ ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ οὐ δίδεται.
¹⁰διὰ τοῦτο πάντα ὑπομένω διὰ τοὺς ἐκλεκτούς, ἵνα καὶ αὐτοὶ
 σωτηρίας τύχωσιν τῆς ἐν χριστῷ Ἰησοῦ μετὰ δόξης αἰωνίου. ¹¹πι-
 στὸς δὲ λόγος. εἰ γὰρ συναπεθάνομεν, καὶ συνζήσομεν· ¹²εἰ ὑπομέ-
 νομεν, καὶ συμβασιλεύσομεν· εἰ ἀρνησόμεθα, κακείνος ἀρνήσεται
¹⁰ἡμᾶς· ¹³εἰ ἀπιστοῦμεν, ἐκεῖνος πιστὸς μένει· ἀρνησασθαι γὰρ ἐαυ-
 τὸν οὐ δύναται.

1. εαν μη *ACAGsgvs* *Orig Cypr*, nisi qui *Hilar* *Orig* 1,275^d 666^d
 2. μεταλαμβαν *G* νοι *A* ο λεγω *ACGg*, α λεγω *Afvs Hilar*
 1096 δωσει *ACAfvs Hilar*, δώη *ς* 2. 3. κυριος συνισιν εν
 πασιν *ACAGsgvs*, deus in omnibus intellectum *Hilar* 3. ιησουν
 χριστον *ACAGgs*, christum iesum *f*, christum *Hilar* 1104 resus-
 citatum vel resurrexisse a vel ex mortuis *g*, surrexisse a mortuis *f*,
 a mortuis resurrexisse *Hilar* 4. ω *ACAfvs*, add και *G* 5. αλλα
ACA, αλλ *Gς* δειδεται *ACAfvs*, δειται *Gg* 7. σωτηριαν *G*
 τυχωσι *Cς* τη *G* 8. γαρ] *Cypr* 265, om *Orig* 1,438^f συνα-
 πεθανομεν *ACAfvs* *Orig*, συναπιθαμεν *G*, commorimur *Cypr*
 συνζησομεν (συζ. *ς* *Or*) *Afsgvs* *Orig* *Cypr*, συνζωιομεν *G*, συν-
 ζησωμεν *C* 9. 10. και . . . ἀπιστοῦμεν *spatio relicto* om *Gg*
 9. συμβασιλευσομεν *Afvs* *Cypr* 265, conregnauimus *f*, συμβασιλευ-
 σωμεν *C*, συν . . . λευσωμεν *A* αρνησομεθα *AC*, negauerimus *o*
Cypr, αρνουμεθα *Afς* κακεινος *ACAfvs*, et ipse *Cypr* 10. ἀπι-
 στουμεν *ACAvς*, non credidimus *f* γαρ *CAGg* et *A?*, om *fvs*

(6) ⁶*Laborantem agricolam (agriculam) oportet primum de fructibus accipere (percipere).* ⁷*intellege (-gere pr F) quae dico: dabit enim tibi dominus intellectum in omnibus (in omn. int. L al).* (7) ⁸*Memor esto [dominum F al] Iesum Christum [dominum L] resurrexisse a mortuis, ex semine David, secundum euangelium meum, ⁹in quo la-
 bore (labor F) usque ad (in) uincula quasi male operans, sed uer-
 bum dei non est alligatum (alleg. F al). ¹⁰ideo omnia sustineo (sus-
 teneo) propter electos, ut et ipsi salutem consequantur quae est in
 Christo Iesu cum gloria (gratia) caelesti (-ste).* (8) ¹¹*Fidelis sermo.
 nam si conuincui (comin., cumin.) sumus, et conuiuimus (conuini-
 mus): ¹²si sustinebimus (sustinemus L), et couregnabimus (-uimus
 L): si negabimus (-uimus V, -uerimus F al), et ille negabit (negauit
 FL) nos: ¹³si non credimus (credidimus), ille fidelis manet (perma-
 net pr F al), negare se ipsum non potest. ¹⁴haec commune (con-*

¹⁴Ταῦτα ἐπομίνηται διαμαρτυρόμενος ἐνώπιον τοῦ κυρίου. μὴ λογομάχῃ ἐπ' οὐδὲν χρήσιμον ἐπὶ καταστροφῇ τῶν ἀκούοντων. ¹⁵σπούδασον σεαυτὸν δοκιμον παραστήσαι τῷ θεῷ, ἐργάτην ἀνε-
παισχυντον, ὁρθοτομοῦντα τὸν λόγον τῆς ἀληθείας. ¹⁶τὰς δὲ βε-
βήλους κενοφωνίας περιστασοῦ ἐπὶ πλεῖον γὰρ προκόψουσιν ἀσε-
βείας, ¹⁷καὶ ὁ λόγος αὐτῶν ὡς γάγγραινα νομὴν ἔξει. ὧν ἐστὶν
'Υμέναιος καὶ Φιλητός, ¹⁸οἵτινες περὶ τὴν ἀλήθειαν ἡστόχησαν, λέ-
γοντες τὴν ἀνάστασιν ἤδη γεγονέναι, καὶ ἀνατρέπουσιν τὴν τινῶν
πίστιν. ¹⁹μέντοι στερεὸς θεμέλιος τοῦ θεοῦ ἔστηκεν, ἔχων τὴν
σφραγίδα ταύτην, Ἐγὼ κύριος τοὺς ὄντας αὐτοῦ, καὶ ἀποστήτω ¹⁰

1. τοῦ θεοῦ.

1. διαμαρτυρούμενος C του (om A) κυρίου AΔφς, του θεου CGg 2. λογομαχίαι ACfgv, λογομαχίαν AGς επ ουδεν AC, εις ουδεν Aφς, επ ουδενει G, in nihilum vel -lo g, add γαρ Gfg in subversione fg, ad subversionem g 3. δοκιμον ACAGgς, om f θεω CAGfgς, χριστώ A 3. 4. ἐργάτας ἀνεπαισχύντους (-ντως 1,578) Orig 1,578^a 3,700^c 4. δὲ om Lucif 25 5. καινοσηνίας G, novitates vocum f Lucif et similiter g, inaniloquia gv περιστασοῦ G επι πλεον ACAGς, multum fgv Lucif, plurimum g proficiunt g ασεβείας A 6. καὶ ὁ λόγος αὐτῶν ACAGfgς Cyp 325 Lucif, quorum sermo Hilar 947 (Cyprian 89) γάγγραινα ACAς, γανγρα G, cancer gv Cyp Hilar Lucif, gancer f, add ινα Gg νομὴν ἐξει ACAGς, serpit fv Cyp Hilar Lucif, serpat g ex quibus fgv 7. Ὑμέναιος ε, υμνείος AGfg, υμναιεύς A circa veritatem (a veritate fv) exciderunt fgv 8. τὴν ἀνάστασιν ACAς, ἀναστασίαν G 8. 9. ἀνατρέπουσιν (-σι Cς) τὴν τινῶν πί-
στιν (π. τ. Gg) ACGgς, τὴν πίστιν τὴν τινῶν ἀνατρέπουσιν Af 9. μέντοι στερεὸς ACGfgς, μὲν τοῖς στερεοῖς A 10. signaculum gv, signum fg ἐγὼ ACAGgς Orig 2,537^a 4,285^c 425^b, quo cognovit f

mone F) testificans coram domino. noli verbis contendere in (ad L) nihil (nihil) utile [est pr F] [nisi F al] ad subversionem (-ne F) audientium. ¹⁵solicite cura te ipsum probabilem (-le F) exhibere deo, operarium inconfusibilem (inreprehensibile V), recte tractantem verbum (verbo) veritatis. (9) ¹⁶Profana autem [et L al] inaniloquia (vaniloq. L) devota: multum enim proficiunt (-unt) ad impietatem, ¹⁷et sermo eorum ut cancer serpit. ex quibus est Hymeneus (Hymn. F al) et Philetus (Phyl. F al), ¹⁸qui a veritate exciderunt, dicentes resurrectionem iam [esse F al] factam, et (om al) subvertunt (-terunt L al) quorundam (quorund.) fidem. (10) ¹⁹Sed firmum fundamentum dei stetit (stat), habens signaculum hoc, Cognovit dominus qui sunt eius, et discedat (discendat) ab iniquitate omnis qui nomi-

ἀπὸ ἀδικίας πᾶς ὁ ὀνομάζων τὸ ὄνομα κυρίου. ²⁰ἐν μεγάλῃ δὲ οἰκίᾳ οὐκ ἔστιν μόνον σκευὴ χρυσοῦ καὶ ἀργυροῦ, ἀλλὰ καὶ ξύλινα καὶ ὀστράκινα, καὶ ἃ μὲν εἰς τιμὴν ἃ δὲ εἰς ἀτιμίαν· ²¹ἐὰν οὖν τις ἐκκαθάρῃ ἑαυτὸν ἀπὸ τούτων, ἔσται σκευὸς εἰς τιμὴν ἡγιασμένον, εὐχρηστον τῷ δεσπότῃ, εἰς πᾶν ἔργον ἀγαθὸν ἡτοιμασμένον. ²²τὰς δὲ νεωτερικὰς ἐπιθυμίας φεῦγε, δίδωκε δὲ δικαιοσύνην, πίστιν, ἀγάπην, εἰρήνην μετὰ πάντων τῶν ἐπικαλουμένων τὸν κύριον ἐκ καθαρᾶς καρδίας. ²³τὰς δὲ μωρὰς καὶ ἀπαιδευτοὺς ζητήσεις παραιτοῦ, εἰδὼς ὅτι γεννώσι μάχας· ²⁴δοῦλον δὲ κυρίου οὐ δεῖ μάχεσθαι, ἀλλὰ ἥπιον εἶναι πρὸς πάντας, διδακτικόν, ἀνεξίκακον, ²⁵ἐν πραύτητι παιδεύοντα τοὺς ἀντιδιατιθεμένους, μὴ ποτε

1. κυρίου *ACAGsgv*, Χριστοῦ *ς* μεγάλη δὲ (*δ'* *Orig* 1,556, *om idem* 1,134) οἰκία *ACAGsgvs* *Orig* 1,134 556^d, domo autem magna *Cypr* 65 74 2. ἐστιν μόνον σκευὴ χρυσοῦ *ACAGsgs* *Orig*, solum vasa sunt aurea *Cypr* 65, solum vasa aurea sunt *Cypr* 74 3. εἰς τιμὴν *ACAGsgs* *Orig*, honorata *Cypr* 65 εἰς ἀτιμίαν *ACAGgs* *Orig* 1,134 556^d, in contumelia *f*, inhonorata *Cypr* 4. ἐκκαθαρῇ *CAGsgvs* *Orig* 1,134 137 556^d, ἐκκαθερῇ *A* ἀπὸ τούτων *ACAGsgvs*, *om* *Orig* εἰς τιμὴν *ACAGgs* *Orig* 1,134 137 556^d, in honore *f*, τιμῆς *Orig* 1,136 ἡγιασμένον *AGsg* et *A?*, add καὶ *Cvs* *Orig* 5. εὐχριστον *G* τῷ δεσπότῃ *om g* εἰς *ACAς*, πρὸς *G*, ad *sgv* 6. δίδωκε *AG* 7. πίστιν ἀγαπὴν *ACAς*, ἀγαπὴν *πιστιν Gg* πάντων τῶν (*om G*) *ACGg*, τῶν *Δς* ἐπικαλουμένων *CAGsgvs*, ἀγαπῶντων *A* 8. καθαρὰς καρδίας *ACAGsgs*, corde puro *gv* 9. ἰδιῶς *G* γεννώσιν (-σι *As*) μάχας *ACAGsgs*, lites generant *Cypr* 319 κύριον *CAGsgvs*, dei *Cypr* 10. ἀλλὰ *AAG*, ἀλλ̄ *Cς* ἥπιον *ACς*, mitem *f* *Cypr*, mansuetum *gv*, νηπιον *AG* 11. ἐν πραύτητι (πρᾶότι. *ς*) *ACAς*, συν πριχοτήτι (*modestia gv*, *immodestia f*) *Gsgv* ἀντιδιατιθεμένους *Δς*,

nat nomen domini. (11) ²⁰In magna autem domo non solum sunt uasa aurea et argentea, sed et lignea et fictilia, et quaedam quidem in honorem (honore *V al*) (q. q. in *h. om pr F*), quaedam autem in contumeliam (contumelia *F al*, contumilia *al*): ²¹siquis ergo (autem) emundauerit (mund. *L* et *pr F*) se ab istis, erit uas in honorem (-re *al*) (in *h. om L al*), sanctificatum et utile domino, ad omne (omnem *F*) opus bonum paratum. (12) ²²Iuuenilia autem (*om al*) desideria fuge, sectare uero iustitiam (*om al*), fidem, caritatem, pacem cum his qui inuocant dominum de corde puro. (13) ²³Stultas autem et (*om al*) sine disciplina quaestiones deuota (euita *pr F*), sciens quia generant lites: ²⁴seruum autem domini non oportet litigare, sed mansuetum esse ad omnes, docibilem, patientem, ²⁵cum (coim) modestia corripientem eos qui resistunt (-stant) [ueritati *F al*], ne quando det

δῶν αὐτοῖς ὁ θεὸς μετάνοιαν εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας, ²⁶καὶ ἀνα-
νήψωσιν ἐκ τῆς τοῦ διαβόλου παγίδος, ἐξωγρημένοι ὑπ' αὐτοῦ εἰς
τὸ ἐκεῖνον θῆλημα.

¹Τοῦτο δὲ γινώσκετε, ὅτι ἐν ἰσχύταις ἡμέραις ἐνστήσονται
καιροὶ χαλεποί. ²ἔσονται γὰρ οἱ ἄνθρωποι φιλαντοὶ, φιλάργυροι, ³
ἀλαζόνες, ὑπερήφανοι, βλάσφημοι, γονεῦσιν ἀπειθεῖς, ἀχάριστοι,
ἀνόσιοι, ⁴ἄστοργοι, ἄσπονδοι, διάβολοι, ἀκρατεῖς, ἀνήμειροι, ἀφι-
λάγαθοι, ⁵προδοταί, προπετεῖς, τετυφωμένοι, φιλήδονοι μᾶλλον ἢ
φιλόθιοι, ⁶ἔχοντες μύρφωσιν εὐσεβείας, τὴν δὲ δύναμιν αὐτῆς ἡρ-
νημένοι. καὶ τούτους ἀποτρέπου. ⁶ἐκ τούτων γὰρ εἰσιν οἱ ἐνδύον-

4. γίνωσκε,

αντιδιαθεμένους C, αντικείμενους G, eos qui resistunt f^v, restisten-
tes g 1. δὼν ACΔG, δῶ ζ αληθείας CΔGfgvs, add εἰθῆιν
A ἀνανήψωσιν Gs et corr A, resipiscant f^v, respiciant g, ἀνα-
νήψουσιν C, ἀναλημψωσιν Δ 2. de f, a gv laqueo g, laqueis
f^v ἐξωγρημένοι ACΔς, ἐξ ω γρημένοι G, a quo capti tenen-
tur fg 2. 3. εἰς (ἐκ G) τὸ ἐκεῖνον (-νον pr G) ACΔGς, secun-
dum ipsius (ip. vel illius g) fg 4. γινώσκετε (-ται G) AGg, γι-
νώσκει CΔvs, scio f instabunt gv, advenient f Lucif 256, aderunt
Cyp^r 200 5. ἐσονται γὰρ AΔGgς, et erunt v Cyp^r, erunt f Lu-
cif φιλαντοὶ G, sibi placentes Cyp^r 5. 6. φιλαργυροὶ ἀλαζο-
νες (-ζόντες G, fastidiosi fg, elati gv) ὑπερήφανοι ACΔGfgvs, cupidi
superbi fastidiosi Lucif, superbi tumidi cupidi Cyp^r ἀχάριστοι A
ΔGfgvs Cyp^r Lucif et corr C, ἀχριστοὶ pr C 7. ἀστοργοὶ ἀσπον-
δοὶ ACGfvs Cyp^r Lucif, ἀσπονδοὶ ἀστοργοὶ Af detractatores
(-ctores f) f Lucif, criminatores gv, delatores Cyp^r φιλάγαθοι
A 8. τετυφωνοὶ C 9. φιλοθῆοι G. Orig 3,497^d defor-
mationem religionis Cyp^r 200 δε om pr G δύναμιν ACΔGfg
vs Cyp^r, veritatem Lucif 256 10. καὶ τούτους (hoc f) ἀποτρέ-
που ACΔGfgvs Lucif, om Cyp^r ἐκ (et f) τούτων γὰρ ACΔGfg
vs, ex iis Cyp^rian εἰσιν A

illis deus paenitentiam ad cognoscendam (ignosc. pr F) ueritatem,
²⁶et resipiscant a diaboli (diabuli) laqueis, a quo capti tenentur ad
ipsius uoluntatem. (14) ¹Hoc autem scito, quod in nouissimis diebus
instabunt tempora periculosa, ²et erunt homines se ipsos amantes, cu-
pidi, elati, superbi, blasphemi, parentibus non oboedientes (p. inob-
oed. pr F al), ingrati, scelesti, ³sine affectione, sine pace, crimina-
tores, incontinentes (incontinentes), innites, sine benignitate, ⁴prodi-
tores, proterbi (proterbi F al), tumidi, uoluptatium (sic FL, -tatum
ceteri) amatores inagis quam dei, ⁵habentes speciem quidem (qu. sp.
L) pietatis, uirtutem autem eius (om al) abnegantes. et hos deuota
(diuota F). ⁶ex his enim sunt qui penetrant (petrant pr F) domos

τες εἰς τὰς οἰκίας καὶ αἰχμαλωτίζοντες γυναικάρια σεσωρευμένα
 ἁμαρτίαις, ἀγόμενα ἐπιθυμίαις ποικίλαις, ⁷πάντοτε μανθάνοντα καὶ
 μηδέποτε εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας ἐλθεῖν δυνάμενα. ⁸ὃν τρόπον δὲ
 Ἰαννῆς καὶ Ἰαμβροῦς ἀντίστησαν Μωυσεῖ, οὕτως καὶ οὗτοι ἀνθί-
⁹στανται τῇ ἀληθείᾳ, ἄνθρωποι κατεφθαρμένοι τὸν νοῦν, ἀδόκιμοι
 περὶ τὴν πίστιν. ¹⁰ἀλλ' οὐ προκόψουσιν ἐπὶ πλεον· ἡ γὰρ ἄνοια
 αὐτῶν ἐκδηλὸς ἔσται πᾶσιν, ὥς καὶ ἡ ἐκείνων ἐγένετο. ¹⁰ὃ δὲ πα-
 ρηκολούθησάς μου τῇ διδασκαλίᾳ, τῇ ἀγωγῇ, τῇ προθείῃ, τῇ
 πίστει, τῇ μακροθυμίᾳ, τῇ ἀγάπῃ, τῇ ὑπομονῇ, ¹¹τοῖς διωγμοῖς,
¹²τοῖς παθήμασιν, οἷά μοι ἐγένετο ἐν Ἀντιοχείᾳ, ἐν Ἰκονίῳ, ἐν Ἀύ-

1. αἰχμαλωτίζοντες ACAG Orig 1,648^d, αἰχμαλωτεύοντες τὰς
2. ἐπιθυμίαις (-μίας C) ποικίλαις (ποικιλλίς G) CAGgs Orig, va-
 riis desideriiis f v Cypr 200, ἐπιθυμίαις καὶ ἡδοναῖς ποικίλαις A
3. ἐλθεῖν δυνάμενα (possunt f, potuerunt g) ACAGfgs Orig 1,648^d,
 pervenientes v Cyprian οὐν τρόπον δὲ ACAGfgs Lucif 256, et
 quomodo Cypr 4. ἰαννῆς AAGfgs, iannes v Cypr Lucif, ἰωαν-
 νῆς C ἰαμβροῦς ACΔς, μαμβροῦς Gfgv Cypr 200 Lucif μωυσεῖ
 (τω μ. G) CAGfgvs Cypr Lucif, μωσει A οὕτως ACG, οὕτως
 ἀνθίστανται (αντ. A) ACAGfgvs Cypr, resistant Lucif 256
5. 6. ἄνθρωποι... πίστιν om Cypr 200 5. ἀδόκιμοι ACAGfgvs,
 et reprobī Lucif 6. οὐ προκόψουσιν ἐπὶ πλεον (ultra g, pluri-
 mum Cypr) ACAGgs Cypr, ultra non proficient f v Lucif γὰρ om
 Lucif ἄνοια CAGfgvs Cypr Lucif, διανοία A 7. ἐκδηλὸς
 ἔσται (est vel erit g) ACAGfgs Cypr 200 Lucif 256, ἐκδηλὸς ἔστιν
 G ἐγένετο G, fuit fgv Cyprian Lucif, fuerat g παρηκολου-
 θήσας (-θήκας Δς) ACΔς, assecutus es fgv, ηκολούθησας G
8. μου τη (om G) ACGfgvs, μοι τη Δ ἀγωγή ACGfgvs, ἀγαπή
 Δ 9. τη ἀγαπή CAGfgvs, om A 10. μοι ἐγένετο (-νοντο A)
 ACAGfgvs, ἔπαθον Orig 4,4^c

(domus) et captivas ducunt mulierculas oneratas peccatis, quae ducun-
 tur variis desideriiis, ⁷semper discentes et numquam ad scientiam verita-
 tis peruenientes. ⁸quem admodum autem (om al) Iannes et Mambres
 restiterunt (restituerunt pr F, resisterunt V) Moysei (Mosi L al) (M.
 r. al), ita et hi (hii F) resistunt veritati, homines corrupti mente,
 reprobī circa fidem. ⁹sed ultra non proficiunt: insipientia enim eorum
 manifesta erit omnibus, sicut et (om al) illorum fuit. (15) ¹⁰Tu au-
 tem adsecutus (assequutus) es meam doctriam (d. m. F al), insti-
 tutionem, propositum, fidem, longanimitatem, dilectionem, patientiam,
¹¹persecutiones, passiones, qualia mihi facta sunt Antiochiaae, Iconii

στροις, οἷους διωγμοὺς ὑπήνεγκα· καὶ ἐκ πάντων με ἐρύσατο ὁ κύριος. ¹²καὶ πάντες δὲ οἱ θίλοντες εὐσεβῶς ζῆν ἐν χριστῷ Ἰησοῦ διωχθήσονται. ¹³πονηροὶ δὲ ἄνθρωποι καὶ γόητες προκόψουσιν ἐπὶ τὸ χεῖρον, πλανῶντες καὶ πλανώμενοι. ¹⁴σὺ δὲ μένε ἐν οἷς ἔμαθες καὶ ἐπιστώθης, εἰδὼς παρὰ τίνων ἔμαθες, ¹⁵καὶ ὅτι ἀπὸ βρέ- ⁶φους [τὰ] ἱερὰ γράμματα οἶδας τὰ δυνάμενά σε σοφίσαι εἰς σωτηρίαν διὰ πίστεως τῆς ἐν χριστῷ Ἰησοῦ. ¹⁶πᾶσα γραφὴ θεόπνευστος καὶ ὠφέλιμος πρὸς διδασκαλίαν, πρὸς ἐλεγμὸν, πρὸς ἐπανόρθωσιν, πρὸς παιδείαν τὴν ἐν δικαιοσύνῃ, ¹⁷ἵνα ἄρτιος ᾖ ὁ τοῦ θεοῦ ἄνθρωπος, πρὸς πᾶν ἔργον ἀγαθὸν ἐξηρτισμένος.

10

1. ἐρύσατο

1. ὑπήνεγκα G καὶ ACΔGγς, om f ἐρύσατο ΔΔ, ἐρύσατο CGς 2. κύριος ACGfgς, θεός Δ δε ACΔGγς, γὰρ Orig 3, 465^c, om fu Hilar 307 εὐσεβῶς ζῆν CAGfgς Hilar, ζῆν εὐσεβῶς A Orig 3, 133^c 465^c ἰησοῦ ACΔGfgς Orig, om Hilar
3. διωχθήσονται ACΔGfgς Orig 3, 465^c Hilar, persecutionem patiuntur g δε] Orig 2, 653^c, om 2, 587^f γόητες ACς Orig, γοηταίς G, γοηταί Δ προκοψουσιν G 4. in peius fgu πλανῶντες καὶ πλανώμενοι ACΔGς Orig 2, 587^f, errantes et in errorem (add alios g) mittentes fgu 5. ἐπιστώθης ACΔGfgς, credidisti g Hilar 241 τίνων ACGfg, τίνος Δυς Hilar 6. τα ACΔς, om G οἶδες Δ quae te possunt (-ssint) fu Hilar in (ad fu) salutem fgu Hilar 7. divinitus inspirata v Hil 1251, deo vel divinitus spirata g, divinitus f 8. καὶ (om Hil) ὠφέλιμος ACΔGfgς Orig 4, 4^d Hilar, οὐσα ὠφέλιμός ἐστι Orig 2, 443^b ἐλεγμον ACG, ἐλεγχον Δς πρὸς ἐπανόρθωσιν ACΔfgς, om Gg 9. τὴν ἐν δικαιοσύνῃ ACΔGς, iniustitiae vel -a g, ad iustitiam f ἀρτιος ACGς, τελείος Δ 9. 10. τοῦ θεοῦ ἄνθρωπος ACΔGγς, homo dei fg 10. ἐξηρτισμένος G

(Iconio pr Fal), Lystris, quales persecutiones sustinui (sustenui F), et (om al) ex omnibus me eripuit dominus. ¹²et omnes qui uolunt pie uiuere in Christo Iesu, persecutionem patientur (patiuntur). ¹³mali autem homines et seductores proficient in peius, errantes et in errorem (errore F) mittentes. (16) ¹⁴Tu uero permane in his quae didicisti et credita sunt tibi, sciens a quo didiceris, ¹⁵et quia ab infantia sacras litteras (litteras) nosti, quae te possint (possent F, possunt) instruere ad salutem per fidem quae est in Christo Iesu. (17) ¹⁶Omnes (Omnes) scriptura diuinitus inspirata (institutata F) et (om al) utilis ad docendum, ad arguendum, ad corrigendum (ad corripendum al, om al), ad erudiendum in iustitia, ¹⁷ut perfectus sit homo dei, ad omne (omnem F) opus bonum instructus. (18) ¹⁷Testificor co-

¹ Διαμαρτύρομαι ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ καὶ χριστοῦ Ἰησοῦ τοῦ μέλλοντος κρίναι ζώντας καὶ νεκρούς, καὶ τὴν ἐπιφάνειαν αὐτοῦ καὶ τὴν βασιλείαν αὐτοῦ, ² κήρυσσον τὸν λόγον, ἐπίστηθι ἐνκαίρως ἀκαίρως, ἐλεγξον, ἐπιτίμησον, παρακάλεισον, ἐν πάσῃ μακροθυμίᾳ ³ καὶ διδαχῇ. ⁴ ἔσται γὰρ καιρὸς, ὅτε τῆς ὑγιαίνουσας διδασκαλίας οὐκ ἀνέξονται, ἀλλὰ κατὰ τὰς ἰδίας ἐπιθυμίας ἑαυτοῖς ἐπισωρεύουσιν διδασκάλους, κηθόμενοι τὴν ἀκοήν, ⁵ καὶ ἀπὸ μὲν τῆς ἀληθείας τὴν ἀκοήν ἀποστρέψουσιν, ἐπὶ δὲ τοὺς μύθους ἐκτραπήσονται. ⁶ οὗτοι δὲ νῆφε ἐν πῦσιν, κακοπάθησον, ἔργον ποιήσον εὐαγγελιστοῦ, τὴν διακονίαν σου πληροφόρησον. ⁷ ἐγὼ γὰρ ἤδη σπένδομαι, καὶ ὁ καιρὸς τῆς ἀναλύσεώς μου ἐφίστηκεν. ⁸ τὸν καλὸν ἀγῶνα

1. διαμαρτυρομαι *ACAGsgv*, add οὖν ἐγὼ ε χριστου ιησου *AC AGsgvs*, τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ ε 2. κρίναι *ACAε*, κρίναι *G* καὶ τὴν *ACAGsgv*, κατὰ τὴν ε 3. 4. ενκαιρως ακαιρως *A AGsgvs*, ακαιρως ενκαιρως *C* 4. ελειξον *G* επιτιμησον παρακαλεισον *ACAε*, παρακαλεισον (παρεκ. *G*) επιτιμησον *Gsgv* *Orig* 2,585^e 5. γαρ *ACAGsgvs*, om f *Cypr* 324 *Hilar* 1037 1237 *Lucif* 257 6. ανεξονται *AAGε*, ενεξονται *C* κατα (προς *Δf Hilar Lucif*) τας ιδίας (sua) επιθυμιας *ACAGsgv Cypr Hilar Lucif*, κατὰ τὰς ἐπιθυμίας τὰς ἰδίας ε ἑαυτοις επισωρευουσιν (-σι *Cε*) *ACAε*, επισωρ. ἑαυτοις *Ggv Cypr Hilar Lucif* 7. prurientes (scalpentes *Hilar* cod) aurem (aures f *Hil Luc*) fg *Hilar* 1037 1237 *Lucif* 257, prurientes in audiendo scalpentes aures *Cypr* 324. *Orig* 3, 982^d 4,177^d 8. αποστρεψουσιν (correctio απο *A*) *ACAGfvs Cypr Hilar Lucif*, avertunt g ἐπὶ] *Orig* 3,982^d, ad gv *Cypr Hilar Lucif*, ut f μυθιους *C* εκτραπησονται *ACAGfvs Cypr* 324 *Hilar* 1037 1237 *Lucif* 257, convertunt se vel convertuntur g 9. δε *AC AGsgvs*, ergo f κακοπαθησον (καικοπα. *G*, et labora g) *CAGfg vs*, add ως καλος στρατιωτης χριστου ιησου *A* 10. πληροφορησον *G* γαρ ηδη *ACAGsgvs*, iam *Cypr* 17 310, enim f 11. καιρος *C* της αναλυσεως μου εφιστηκεν *ACGgs*, της εμης αναλυσεως εφιστηκεν *Δfv*, instat assumptionis meae (meae ass. 310)

ram deo et Christo Iesu (I. Chr. *L*) qui iudicaturus est uiuos ac (et) uortuos, et aduentum ipsius et regnum eius, ²praedica uerbum, insta oportune inopportune, argue, obsecra, increpa in omni patientia et doctrina. (19) ³Erit enim tempus, cum sanam doctrinam non sustinebunt, sed ad (secundum *F*) sua desideria coaceruabunt (coacerbab. *F al*) sibi magistros, prurientes auribus, ⁴et a ueritate quidem auditum auertent, ad fabulas autem conuertentur. (20) ⁵Tu uero uigila, in omnibus labora, opus fac euangelistae, ministerium tuum (om *al*) imple. [sobrius esto *F al*]. ⁶ego enim iam delibor, et tempus meae resolutionis (r. m.) instat. ⁷bonum certamen certaui (certaui

ἡγώνισμαι, τὸν δρόμον τετέλεκα, τὴν πίστιν τετήρηκα· ἑλοιπὸν ἀπό-
κειταί μοι ὁ τῆς δικαιοσύνης στέφανος, ὃν ἀποδώσει μοι ὁ κύριος
ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ, ὃ δίκαιος κριτής, οὐ μόνον δὲ ἐμοί, ἀλλὰ καὶ
πᾶσιν τοῖς ἡγαπηκόσιν τὴν ἐπιφάνειαν αὐτοῦ.

⁹Σπουδάσον ἐλθεῖν πρὸς με ταχέως. ¹⁰Ἀημᾶς γὰρ με ἐγκατέ-
λειπεν ἀγαπήσας τὸν νῦν αἰῶνα, καὶ ἐπορεύθη εἰς Θεσσαλονίκην,
Κρήσκης εἰς Γαλατίαν, Τίτος εἰς Αἰλματίαν· ¹¹Λουκᾶς ἐστὶν μό-
τος μετ' ἐμοῦ. Μάρκον ἀναλαβὼν ἄγε μετὰ σιαντοῦ· ἔστιν γὰρ
μοι εὐχρηστος εἰς διακονίαν. ¹²Τυχικὸν δὲ ἀπέστειλα εἰς Ἔφεσον.
¹³τὸν φιλόντην, ὃν ἀπέλιπον ἐν Τρωάδι παρὰ Κάρπῳ, ἐρχόμενος ἰο-
φίει, καὶ τὰ βιβλία, μάλιστα τὰς μεμβράνας. ¹⁴Ἀλέξανδρος ὁ χαλ-
κὺς πολλὰ μοι κακὰ ἐνεδείξατο (ἀποδώσει αὐτῷ ὁ κύριος κατὰ

Cypr 17 310 καλον αγωνα ACGg Cypr, αγωνα τον καλον Afs
Orig 1,732^a 2,736^c 4,247^d 1. caeterum g, de caetero fg, iam Cypr,
de caetero iam Hilar 430 αποκειται ACAGfgvs Orig 1,732^a 4,
247^d, superest Cypr Hilar 2. της δικαιοσυνης σιτφανος ACAG
fgs Orig, corona iustitiae v Cypr Hilar αποδωσει μοι ACAGfg
vs, mihi reddet Cypr 17 310 3. iustus fgv Cypr 310, ille iustus
Cypr 17 4. πασιν (-σι Cς) ACGgς Cypr, om Afs ηγαπηκοσιν
(-σι Cς) ACAGς Cypr 310, qui diligunt fv Cypr 17, diligentibus g
5. γαρ με εγκατελειπεν (-λειπεν C, εγκατελειπεν G) ACGς, με γαρ
κατελειπεν A 6. αγαπησας (diligens) τον νυν αιωνα ACAGfgvs,
om Iren 201 7. γαλατιαν AAGfgvs Iren, γαλλιαν C δειμα-
τιαν C, διοματιαν A, δυλματιαν AGfgvs Iren ιστι Cς 7. 8. μο-
ρος μετ ιμον ACGgς, συν ιμοι μορος Afs Iren assumens fg
αγε CAGς, αγωγε A 9. in ministerio g εις ιφισσον Gg,
ephesi f 10. απελιπον ACG 11. adfers f μυλιστα AAsf
vs, μαλλιστα G, μυστα C, add δε Afs 12. αποδωσει ACAGg,
αποδωγη fs

certainen F), cursum consuminaui, fidem seruavi: ⁹in reliquo repo-
sita est mihi corona iustitiae, quam reddet (reddit) mihi dominus in
illa (illo F al) die, iustus iudex; non solum autem mihi, sed et his
qui diligunt aduentum eius. (21) ⁹Festina venire ad me cito. ¹⁰Deinas
enim me dereliquit (sic FL, dereliquit ceteri) diligens hoc saeculum,
et abiit (habet) Thessalonicam (Thessallon. F), Crescens in Gala-
tiam (-tia F), Titus in Dalmatiam (-tia F): ¹¹Lucas est mecum so-
lus, Marcum adsume et adduc tecum: est enim (om pr F) mihi utilis
in ministerium (-rio F al). ¹²Tychicum (Tythicum V) autem misi
Ephesum. ¹³paenulam (pannulam pr F?, paenula) quam reliqui Troade
(Thr. F, -dae) apud (apud) Carpum, veniens adfer (adfers F) [te-
cum om L al], et libros, maxime autem membranas. (22) ¹⁴Alexander
(Alax.) aerarius multa mala mihi ostendit: reddat (reddet) ei domi-

τὰ ἔργα αὐτοῦ), ¹⁵δὲν καὶ σὺ φυλάσσον· λίαν γὰρ ἀντίστη τοῖς ἡμετέροις λόγοις. ¹⁶ἐν τῇ πρώτῃ μου ἀπολογία οὐδεὶς μοι παρεγένετο, ἀλλὰ πάντες με ἐγκατέλιπον (μὴ αὐτοῖς λογισθῆναι). ¹⁷ὁ δὲ κύριός μοι παρέστη καὶ ἐνδυνάμωσέν με, ἵνα δι' ἑμοῦ τὸ κήρυγμα πληροφρονηθῇ καὶ ἀκούσωσιν πάντα τὰ ἔθνη, καὶ ἐρυσθῇ ἐκ στόματος λέοντος. ¹⁸ῥύσεται με ὁ κύριος ἀπὸ παντὸς ἔργου πονηροῦ καὶ σώσει εἰς τὴν βασιλείαν αὐτοῦ τὴν ἐπουράνιον, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, ἀμήν.

¹⁹Ἀσπασαι Πρίσκαν καὶ Ἀκύλαν καὶ τὸν Ὀντισιφόρου οἶκον. ²⁰Ἐραστος ἔμεινεν ἐν Κορίνθῳ, Τρόφιμον δὲ ἀπέλιπον ἐν Μιλήτῳ ἀσθενούντα. ²¹ἀπολύδαςον πρὸ χιμιῶνος ἐλθεῖν. ἀσπάζεται σε Εὐβουλος καὶ Πούδης καὶ Αἴνος καὶ Κλαυδία καὶ οἱ ἀδελφοὶ πάντες. ²²Ὁ κύριος Ἰησοῦς μετὰ τοῦ πνεύματός σου. ἡ χάρις μετ' ὑμῶν.

1. ἀντίστη AC, ἀνθίστη G, ἀνθίστηκε Δς 2. μοι παρεγίνεται (συμπαριγ. Δς) ACAGgvs, affuit mihi f 3. ἐγκατέλιπον AC, ἐγκατέλιπον G 4. μοι CAGfgvs, om A 5. πληροφρονηθῇ AC Δς, πληρωθῇ G et ut g ἀκούσωσιν (-σι C) ACAG, ἀκούσῃ ε ἐρυσθῇ AC, ἐρυσσθῇ ΔGς 6. λέοντος ACΔfvs, add καὶ Ggς ρύσεται ACΔς, ἐρυσσάτο Gfgv ὑπονηρον G 7. ω η (om G) CAGfgvs, αυτω A 9. πρίσκαν ACΔGfς, priscillam g honesisphori f 10. ἀπέλιπον G ἐν μιλήτῳ (μηλωτῳ A) ἀσθενούντα (infirmum) ACgvs, ἀσθενούντα (infirmum) ἐν μιλήτῳ Δfg 11. ἀσπάζεται ACΔfvs, ἀσπάζονται Gg 13. ἰησοῦς A, ἰησοὺς χριστός CΔfvs, om Gg ἡ χάρις μετ' ὑμῶν ACgfgς, ἐρωσσο ἐν ιερηνῇ Aff, add ἀμήν Δfvs πρὸς τιμοθεὸν β ἐγρουφῇ ἀπο λαοδικίας A, πρὸς τιμοθεὸν C, ad timotheum secunda scribens a roma

nus secundum opera eius. ¹⁵quem et tu deuita: ualde enim restitit uerbis nostris. (23) ¹⁶In prima mea defensione nemo mihi adfuit, sed omnes me dereliquerunt (derelinq.): non illis inputetur (reputetur F al): ¹⁷dominus autem mihi adstitit et confortauit (-lit) me (om al), ut per me praedicatio impleatur (impl. F) et audiant omnes gentes, et liberatus sum de ore leonis. ¹⁸liherauit (-lit L) me dominus ab omni opere malo et saluum faciet in regnum suum (regno suo F al) caeleste, cui gloria in saecula saeculorum, amen (om F). (24) ¹⁹Saluta Priscam (Priscillam F, Priscillum) et Aquilam et Onesifori (Onesiph.) domum. ²⁰Erastus remansit Corinthi, Trophimum (Thropheimum F) autem reliqui infirmum Mileti (Meleti, Militi). ²¹festina ante hiemem (hiemen F) uenire. (25) Salutat te Eubulus (Eubolus F al) et Pudens (Prudens) et Linus et Claudia et fratres omnes. ²²dominus Iesus Christus cum spiritu tuo. gratia (gratiam F) uobiscum (nobiscum F al), amen.

Kxp. ad Timotheum π [scripta de Landicia. habet uersus clxxxi].

ΠΡΟΣ ΤΙΤΟΝ.

Παῦλος δοῦλος Θεοῦ, ἀπόστολος δὲ Ἰησοῦ χριστοῦ κατὰ πίστιν ἐκλεκτῶν Θεοῦ καὶ ἐπίγνωσιν ἀληθείας τῆς κατ' ἐνδόξου καὶ ἐκλεκτοῦ καὶ ἀβυσσοῦ καὶ ἀνιδεῶν, ἣν ἐπηγγέλματο ὁ ἀψευδὴς Θεὸς πρὸ χρόνων αἰώνων, ἡφανέρωσεν δὲ καιροῦς ἰδίους τὸν λόγον αὐτοῦ ἐν κηρυγματι ὃ ἐπιστεύθη ἐγὼ καὶ ἐπιταγὴν τοῦ σωτῆρος ἡμῶν Θεοῦ, ⁵ ⁴Τίτῳ γεννητῷ τέκνῳ κατὰ κοινὴν πίστιν. χάρις, ἔλεος, εὐσέβεια ἀπὸ Θεοῦ πατρὸς καὶ χριστοῦ Ἰησοῦ τοῦ σωτῆρος ἡμῶν.

⁵Τούτου χάριν ἀπέλιπόν σε ἐν Κρήτῃ, ἵνα τὰ λείποντα ἐπιδιορθώσῃς καὶ καταστήσῃς κατὰ πόλιν πρεσβυτέρους ὡς ἐγὼ σοι

explicit f, εἰς τὴν πρὸς τιμόθιον β ἀρχεται πρὸς τιτον Gg, Πρὸς Τιμόθιον διευτὴρ τῆς Ἐφεσίων ἐκκλησίας πρῶτον ἐπίσκοπον χειροτονηθέντα, ἐγγράφη ἀπὸ Ῥώμης, οὗτε ἐκ δευτέρου παρέστη Παῦλος τῷ Καίσαρι Νέρωνι πρὸς τιτον AAG Cyp 325, πυνλου αποστολου επιστολη πρὸς τιτον H, Παύλου τοῦ ἀποστόλου ἡ πρὸς Τίτον ἐπιστολή γ. ἐν τῇ πρὸς τίτον ad 1,5 6 Orig 3,645^c

1. ἰησοῦ χριστοῦ AGHfgs, χριστοῦ ἰησοῦ A 2. καὶ AΔHς, κατὰ G ἐπ ἐλπίδι AΔHς, ἐν ἐλπίδι Gg, in spem fu Hilar 1126

3. ἐπιγγέλματο ο ἀψευδὸς G 4. αἰώνων ACΔHfgs Hilar 16 1126, αἰώνων G ἡφανέρωσε Hς, ἡφανέρωσιν G ἐν κηρυγματι ACAGHfgs, om f 6. γεννητῷ ACAGς, germano vel viscerali vel karissimo g, carissimo f ἔλεος Aς et corr C, καὶ AGfgu et pr C

7. χριστοῦ ἰησοῦ AC, κυρίου ἰησοῦ A, κυρίου ἰησοῦ χριστοῦ Ggs, christum iesum f salutare nostro f 8. ἀπέλιπον ACAG Orig 3,645^c, κατέλιπόν γ. Lucif 156 9. ἐπιδιορθώσῃς AA, ἐπιδιορθώσῃς Cς Orig, διορθώσῃς G κατεστήσῃς ACΔfgs Orig Lucif, κατεστήσῃς G per civitates fgu Lucif πρεσβυτέρους AC ΔGgs Orig, presbyterium f Lucif 156 ἐγὼ ACΔGgs Orig Lucif, et ego fu

INC. [EPISTVLA] AD TITVM.

Paulus servus dei, apostolus (apostulus) autem Iesu Christi (Christi Iesu F al) secundum fidem electorum dei et agnitionem veritatis quae secundum pietatem est ²in spem vitae aeternae, quam promissit qui non mentitur deus ante tempora saecularia, ³manifestavit (-bit) autem temporibus suis verbum suum (u. suum t. suis) in praedicatione, quae credita est mihi secundum praeceptum saluatoris nostri dei (om pr F), ⁴Tito dilecto filio secundum communem fidem. gratia et pax a deo patre et Christo Iesu salvatore nostro. (2) ⁵Huius rei gratia reliqui te Cretae, ut ea quae desunt corrigas et constituas per civitates praesbyteros (presb.), sicut et (om al) ego tibi dispo-

διεταξάμην, ἥτις εἰσὶν ἀνέγκλητος, μιᾶς γυναικὸς ἀνὴρ, τέκνα ἔχων πιστὰ μὴ ἐν κατηγορίᾳ ἀσωτίας ἢ ἀνυπότακτα. ἴδει γὰρ τὸν ἐπίσκοπον ἀνέγκλητον εἶναι ὡς Θεοῦ οἰκονόμον, μὴ αὐθάδῃ, μὴ ὀργίλῳ, μὴ πάροινον, μὴ πλήκτιν, μὴ αἰσχροκερδῇ, ἀλλὰ φιλό-
 5 ξειον, φιλάγαθον, σώφρονα, δίκαιον, ἔσσιον, ἐγκρατῆ, ἀντιεχόμενον τοῦ κατὰ τὴν διδαχὴν πιστοῦ λόγου, ἵνα δυνατὸς ᾖ καὶ παρακα-
 λῆν ἐν τῇ διδασκαλίᾳ τῇ ὑγιαίνουσῃ καὶ τοὺς ἀντιλέγοντας ἐλέγ-
 χειν. ¹⁰εἰσὶν γὰρ πολλοὶ ἀνυπότακτοι, ματαιολόγοι καὶ φρεναπάται, μάλιστα [δὲ] οἱ ἐκ περιτομῆς, ¹¹οὓς δεῖ ἐπιστομίζειν, οἵτινες ὕλους
 10 οἴκους ἀνατρέπουσιν διδάσκοντες ἃ μὴ δεῖ αἰσχροῦ κέρδους χάριν.

2. ἐν κατηγορία (κα...τηγορία C) ACAGγvs, in accusationem f Lucif
 ἀνυποτακτα ACAGγvs, non subiectum Lucif 2. 3. episcopi
 oportet Cypr 119. 3. ἀνέγκλητον εἶναι ACAGγvs Lucif 156
 157, esse sine crimine Cypr Θεου οἰκονόμον ACAGγvs Cypr,
 dispensatorem dei Lucif 156 λιθωδὴν G 4. αἰσχροκερδῇ G,
 αἰσχροδορδῇ C 5. σωφρονα G, sobrium fg Cypr Lucif, pruden-
 tem Latinus interpres teste Hieronymo 7,712^c δίκαιον ἔσσιον AC
 AGγvs Lucif, om f ἐγκρατῆ AG 5. 6. amplectentem (adpeten-
 tem) id quod secundum doctrinam est fidem (fidelis fg) verbi fg Lu-
 cif 156, obtinentem secundum doctrinam fidei verbum Hilar 946
 6. ἵνα ACafvs Hilar Lucif, ἵνα καὶ Gg καὶ ACAGγvs, om fv Hilar
 Lucif 7. ἐν τῇ διδασκαλίᾳ τῇ υγιαίνουσῃ (υγειννοῦσῃ G, om
 Lucif) CAGγvs Lucif, in (ad Hil) doctrinam sanam f Hilar, τοὺς
 ἐν πασῇ θλίψει A Orig 1,479^b 634^c 8. εἰσι Cς πολλοὶ A
 C, add καὶ AGγvs Hilar 946 947 Lucif 156 9. μάλιστα G
 δε CA, om AGγvs Lucif ἐκ AAGς, ἐκ τῆς C ἐπιστομίζειν
 ACAGς, redargui fg Lucif. Orig 1,479^b 10. διδάσκοντες...
 αἰσχρον] sic corr C

sui, ⁶siquis sine crimine (cremine) est, unius uxoris uir, filios (-ius) habens fideles (-lis) non in accusatione (accussat.) luxuriae (luxor.) aut non subditos. ⁷oportet enim episcopum sine crimine (-ni) esse sicut dei dispensatorem (disponsat.), non superbum, non iracundum, non uinolentum, non percussorem, non turpis lucri (n. turpilucri F al) cupidum, ⁸sed hospitalem (osp.), benignum, sobrium (subr.), iustum, sanctum (sanctum iustum L), continentem, ⁹amplectentem eum qui secundum doctrinam est fidelem sermonem, ut potens sit et (om V al) exhortari (exort. L al) in doctrina sana et eos qui contra dicunt arguere. ¹⁰sunt enim multi et (etiam pr F al) inobedientes, uaniloqui et (om al) seductores (sedoct.), maxime qui de circuncisione sunt, ¹¹quos oportet redargui (argui), qui uniuersas (-sos) domos (domus) subuertunt (-tent pr F), docentes quae non oportet (-tent F) turpis lucri (turpilucri F) gratia. ¹²dixit quidam (quidem) ex illis

¹²εἰπέν τις ἔξ αὐτῶν ἰδίου ἀντὶ τῶν προφητῆς Κρήτες αἰ ψεῖσται, κακὰ θηρία, γαστέρες ἀργαί. ¹³ἡ μωρτερία αὕτη ἐστὶν ἀληθής· δι' ἣν αὐτίαν ἐλεγχε αὐτοὺς ἀποτόμως, ἵνα ὑγιαίνωσιν ἐν τῇ πίστει, ¹⁴μὴ προσέχοντες Ἰουδαϊκοῖς μύθοις καὶ ἐντολαῖς ἀνθρώπων ἀποστρεφόμενον τὴν ἀλήθειαν. ¹⁵πάντα καθαρὰ τοῖς καθαροῖς· τοῖς δὲ μεμιασμένοις καὶ ἀπίστοις οὐδὲν καθαρὸν, ἀλλὰ μιμῶνται αὐτῶν καὶ ὁ νοῦς καὶ ἡ συνείδησις. ¹⁶Θεὸν ὁμολογοῦσιν εἰδέναι, τοῖς δὲ ἔργοις ἀρνοῦνται, βλεθυκοὶ ὄντες καὶ ἀπειθεῖς καὶ πρὸς πᾶν ἔργον ἀγαθὸν ἀδόκιμοι.

¹Σὺ δὲ λάλει αἰ πρέπει τῇ ὑγιαίνουσῃ διδασκαλίᾳ, ²πρεσβύ- 10
τας νηφαλίους εἶναι, σεμνούς, σώφρονας, ὑγιαίνοντας τῇ πίστει, τῇ ἀγάπῃ, τῇ ὑπομονῇ, ³πρεσβύτιδος ὡσαύτως ἐν καταισθήματι

1. εἰπεν ACΔφς, add δε Gg αὐτῶν alterum ACΔφς Iren 271, om G 2. γαστέρες ἀργαί ACΔGφς Lucif 232, ventris pigri g ἐστὶν αὐτῆς ACΔGφς, αὐτῆς ἐστὶν Afv 3. ὑγι. ἐνωσιν G. Lucif 232 4. ἐντολαῖς ACΔς, ἐντολμασιν G, mandatis fgv Lucif 232, mendaciis Lucif 232 5. avertentium (-santium v Luc) se a veritate fgv Lucif 232 καθαρὰ ACΔGφς, γίνεται καθαρὰ Orig 3,495^b, munda sunt Cyprian 98, μὲν καθαρὰς καθαροῖς (-ροῖς?) C 6. δε ACΔGφς, γὰρ Orig μεμιασμένοις ACΔ, μεμιασμένοις G, μεμιασμένοις G Orig ἀλλὰ ACΔGHφς, ἐπεὶ Orig 7. καὶ ο νοῦς ACΔGHφς Orig 3,495^b, mens f 8. βλεθυκοὶ ὄν-
τες ACΔGHφς, cum sint execrabiles (vel abhominabiles g) fg 10. λάλει ACΔGHφς, inquire f υγιαίνουσα G 11. νηφα-
λαιοὺς G υγιαίνοντας G in fide fgv 12. ὑπομονὴ ACΔ
GHφς, prudentia f

proprius ipsorum (eorum L) propheta (prof.) Cretenses (-sis F) semper mendaces, inaequae bestiae, nentres (ventris F al) pigri. ¹²testimonium hoc verum est. quam ob causam increpa illos dure, ut sani sint in fide, ¹⁴non intendentes Iudaicis fabulis et mandatis hominum auersantium (adu.) se (om F al) a veritate. ¹⁵omnia munda mundis: coinquinatis autem et infidelibus nihil [est] mundum, sed inquinatae (-ti) sunt eorum et meus et conscientia. ¹⁶[et F al] confitentur se nosse deum, factis autem negant, cum sint (sunt F) abominati (abhomin.) et incredibiles et ad omne (omnem F) opus bonum reprobi. (3). ¹Tu autem loquere quae decet sanam doctrinam; ²senes, ut sobrii (suprii) sint, pudici, prudentes, sani [in F al] fide, [in F al] dilectione, [in F al, et al, om L] patientia; ³anus (unus pr F) similiter in habitu (abitu) sancto, non criminatrices (-tices pr F, -trici-

ἱεροπρεπεῖς, μὴ διαβόλους, μὴ οἶνον πολλῶν δεδουλωμένους, καλοδι-
δασκάλους, ἵνα σωφρονίζωσιν τὰς νέας φιλάνδρους εἶναι, φιλο-
τέχνους, ὁσώφρονας, ἄγνάς, οἰκουροὺς ἀγαθὰς, ὑποτασσομένας
τοῖς ἰδίοις ἀνδράσιν, ἵνα μὴ ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ βλασφημηται. Ἐτοὺς
ἡνωτέρους ὡσαύτως παρακάλει σωφρονεῖν, περὶ πάντα σταντὸν
παρεχόμενος τύπον κυλῶν ἔργων, ἐν τῇ διδασκαλίᾳ ἀφθορίαν, σεμνό-
τητα, ἡλόγον ὑγιῆ ἀκατάγνωστον, ἵνα ὁ εἰς ἐναντίας ἐντραπῇ
μηδὲν ἔχων λέγειν περὶ ἡμῶν ἡυλόν. Ὁδούλους δεσπόταις ἰδίοις

1. ἱεροπρεπεῖ, 2. σωφρονίζουσιν 8. ἰδίοις δεσπόταις

1. ἱεροπρεπεῖς (ιερωπρ. H) AAGHς, ιεροπρεπεῖ Cfgv μὴ alterum
AGHfgvs, μηδε AC in vino g καλοδιδάσκαλοι Orig 4,422^e
cod, καλῶν διδάσκαλοι cod 2. σωφρονίζουσιν AGH, σωφρονι-
ζοῦσι CΔς εἶναι ACAGHfgvs, add et g 3. sobrius esse g
castae f οἰκουροὺς ACAG, οἰκουροὺς Hς, domui curam habent-
es g, domum custodientes f benignae sint et subditaе f
4. ἰδίοις ἀνδράσιν ACAGς, viris suis fv μὴ ο λόγος τοῦ Θεοῦ
AAGς et add καὶ ἡ διδασκαλία C, verbum dei non f 5. ut so-
brii sint fgv Lucif 157 περὶ παντα ACAGς, in omnibus fv Hilar
947, in omnibus per omnia Lucif σταντον ACGς, εαντοῦ A
6. παρεχομενος τυπον ACAGfgς et post bonorum factorum Hilar,
formam praebens Lucif ἐν τῇ...σεμνότητι] docentem eam ve-
neratione Hilar ἐν τῇ διδασκαλίᾳ ACAGfgς Lucif, in doctri-
nam f αφθορίαν (ἀδιαφθορίαν ς, add αγγιαν C) σεμνοτητα A
Cς, αφθορίαν σεμνοτητα G, αφθορίαν σεμνοτητα αφθορίαν A,
integritatem vel -te castitatem vel -te g, in integritatem gravitatem f,
in integritate in gravitate Lucif 157 7. λόγον υγιῆ (ὑγιην G) A
CAGfgς Hilar 947, in sermone sanum Lucif, sermone sano g ο εἰς
ἐναντίας ACAGfgς, adversarius f Hilar Lucif 8. λέγειν (quod dicere
f) περὶ ἡμῶν (υμῶν A) ἡυλόν ACAGfg, quid dicere malum de

al, -tores pr L), non uino multo seruiantes (deditos F, deditas V), bene
docentes, ⁴ut prudentiam doceant adulescentulas (adulsc.), ut uiros
sanos ament (diligant F al), filios diligant (ament F al), ⁵prudentes,
[sobrias F al] castas, domus curam habentes, benignas, subditas (sud-
ditas V) suis uiris (u. s. F al), ut non blasphemetur uerbum dei.
⁶iuuenes similiter hortare (horta) ut sobrii (subr.) sint (om F). ⁷in omni-
bus te (temet) ipsum praebe exemplum bonorum operam, in doctrina in-
tegritatem (sic L, in integritate in ceteri) [castitate in V] grauita-
tem (sic L, granitate ceteri), ⁸[in pr F] uerbum sanum [et V al] in-
repraehensibilem (inrepreh. L al) (in uerbo sano et inreprehensibili),
ut is qui ex aduerso est uereatur (uincatur) nihil habens dicere ma-
lum (m. d. L al) de nobis. (4) ⁹Seruos dominis suis subditos esse in

ὑποτάσσασθαι, ἐν πᾶσιν εὐαρέστους εἶναι, μὴ ἀντιλέγοντας, ¹⁰μὴ νοσηφιζομένους, ἀλλὰ πᾶσαν πίστιν ἐνδεικνυμένους ἀγαθὴν, ἵνα τὴν διδασκαλίαν τὴν τοῦ σωτῆρος ἡμῶν Θεοῦ κοσμοῦσιν ἐν πᾶσιν. ¹¹ἐπιφάνη γὰρ ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ σωτήριος πᾶσιν ἀνθρώποις, ¹²παίδευονσα ἡμᾶς, ἵνα ἀρνησόμενοι τὴν ἀσέβειαν καὶ τὰς κοσμικὰς ἐπιθυμίας σωφρόνως καὶ δικαίως καὶ ἐνσιβῶς ζήσωμεν ἐν τῷ νῦν αἰῶνι, ¹³προσδεχόμενοι τὴν μακαρίαν ἐλπίδα καὶ ἐπιφάνειαν τῆς δόξης τοῦ μεγάλου Θεοῦ καὶ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ χριστοῦ, ¹⁴ὃς ἔδωκεν ἑαυτὸν ὑπὲρ ἡμῶν, ἵνα λυτρώσεται ἡμᾶς ἀπὸ πάσης ἀνομίας καὶ καθαρίσῃ ἑαυτῷ λαὸν περιούσιον, ζηλωτὴν καλῶν ἔργων. ¹⁵Ταῦτα λάλει καὶ παρακάλει καὶ ἔλεγχε μετὰ πάσης ἐπιτα-

nobis *Lucif*, turpe aut malum de nobis dicere *Hilar*, περὶ ἡμῶν λέγειν φαῦλον ε δουλοῦς *ACG*γνς, δούλοι *Δf*, add δε g et pr *G* δεσποταις ἰδιοῖς *ΔΔf*ν, ἰδιοῖς δεσποταις *CG*γς 1. subditos esse *gn*, subditi sint *f*. εναρεστοὺς εἶναι *ACAG*γνς, placentes *fv* μὴ alterum *ΔΔf*γνς et pr *C?*, μηδε *G* et corr *C* 2. πᾶσαν πίστιν (πίστιν π. ε) ἐνδεικνυμένους (ἐνδὶγν. *A*) *ACΔf*ς, πᾶσαν ἐνδεικνυμένους πίστιν *Gg* ἵνα om *g* 3. τὴν τοῦ *ACAG*, τοῦ *fg*νς 4. σωτήριος (ἡ σ. ε) *ACΔf*ς, τοῦ σωτήρος ἡμῶν *Gg* *Lucif* 158 bis πᾶσιν ἀνθρώποις] sic rec *A*, tum 7 litteras erasas 4. 5. παίδευονσα ἡμᾶς] sic corr *C*, corripiens nos *fg* *Lucif* 5. abnegantes *fg* *Lucif* 5. 6. τας (om *A*) κοσμικας ἐπιθυμίας *ACAGf*γνς *Lucif* 158, desideria saecularia *Lucif* 158^b 6. δικαίως καὶ ἐνσιβῶς *ACAGf*γνς *Lucif* 158^b, pie et iuste *Lucif* 158 7. *Hilar* 155 καὶ *ACAGf*γνς, in *Lucif* 158 8. ἰησοῦ χριστοῦ *ACAf*ς *Lucif*, χριστοῦ ἰησοῦ *Gg* 9. ἑαυτὸν ὑπὲρ ἡμῶν *ACG*γνς, ὑπὲρ ἡμῶν ἑαυτὸν *Δf* *Lucif* 10. περιούσιον *ACAG*ς, abundantem *fg* *Lucif* 11. ἐλεγχε (-γγαι *G*) *ACAGf*ς *Lucif* 232 ter, exhortare (?) *g* sed deletum, argue in margine *g*

omnibus, placentes, non contra dicentes, ¹⁰non fraudulent, sed in omnibus fidei bonam ostendentes, ut doctrinam saluatoris (salutaris *F*) nostri dei (d. n. *L*) ornent in omnibus. ¹¹apparuit enim gratia dei saluatoris [nostri in *F*] omnibus hominibus (omin.), ¹²erudiens nos, ut abnegantes impietatem et saecularia desideria sobrie (subrii) et inste et pie vivamus in hoc saeculo, ¹³expectantes (exsp., spect. *F*) beatam spem et aduentum gloriae inagni dei et saluatoris nostri Iesu Christi, ¹⁴qui dedit semet ipsum pro nobis, ut nos redimeret (redemeret *F*) ab omni iniquitate et mundaret (emund. pr *F*) sibi populum acceptabilem, sectatoreum bonorum operum. (5) ¹⁵Haec loquere et [haec pr *F*] exhortare (exort.) et argue cum omni imperio.

γῆς. μηδεὶς σου περιφρονεῖτω. ὑπομνήσκει αὐτοὺς ἀρχαῖς ἐξου-
σίαις ἐποτάσσεσθαι πειθαρχεῖν, πρὸς πᾶν ἔργον ἀγαθὸν ἐτοιμοὺς
εἶναι, ἡμετέρῃ βλασφημίᾳ, ἡμιόνους εἶναι, ἐπεικτεῖς, πᾶσαν ἐνδει-
κνυμένους πρᾶττειν πρὸς πάντας ἀνθρώπους. ἦμεν γάρ ποτε καὶ
ἡμεῖς ἀνόητοι, ἀπειθεῖς, πλανώμενοι, δουλεύοντες ἐπιθυμίαις καὶ
ἡδοναῖς ποικίλαις, ἐν κακίᾳ καὶ φθόνῳ διάγοντες, σινητοί, μι-
σῶντες ἀλλήλους. ὅτε δὲ ἡ χρηστότης καὶ ἡ φιλανθρωπία ἐπε-
φάνη τοῦ σωτῆρος ἡμῶν Θεοῦ, οὐκ ἐξ ἔργων τῶν ἐν δικαιοσύνῃ,
ἀ ἐποιήσαμεν ἡμεῖς, ἀλλὰ κατὰ τὸ αὐτοῦ ἔλεος ἔσωσεν ἡμᾶς διὰ

1. περιφρονειτων C υπομνησκει C^{af}vs Lucif 233, add δε A, υπομνησκει και G, admone et g αρχαις ACAGg, add και fvs Lucif
2. πειθαρχειν C^{af}vs, add και A, και πειθαρχειν Gg, obaudi-
dientes f Lucif
3. item in epistola Pauli ad Colossenses De nullo
male loqui nec litigiosos esse Cyp 328 μηδεν ACAGfvs Lucif,
μη Gg ιναι alterum ACAGfvs, add sed gv Lucif ενδεικνυμε-
νους CAGs, ενδιγνυμενους A
4. πρᾶττειν AC, πρᾶττειν AGs
fuimus fgv Lucif 233
4. 5. ποτε (om Orig 3,148) και ημεις AC
AGfvs Orig 1,379^b 3,148^c, et nos aliquando v Lucif. οὐ γὰρ ἐρη-
κιν ἦμεν γάρ ποτε ἀνόητοι ἀπειθεῖς, ἀλλὰ... λίγι ἦμεν γάρ και
ἡμεῖς ποτε ἀπειθεῖς ἀνόητοι Orig 3,148^c
5. ἀνόητοι (add και
Av Orig 2,807 3,693 Lucif) ἀπειθεῖς ACAGfvs Orig 1,379^b 2,807^d
3,693^c Lucif, ἀπειθεῖς ἀνόητοι Orig 3,148^c bis
6. ποικίλαις (-κε-
λαις G) ACAGfvs Orig 1,379^b 2,807^d 3,693^c Lucif 233, πολλαῖς και
ποικίλαις Orig 3,148^c σινητοί] sic corr A, οτοιπητοι G
7. οτε δε (δ' Orig 1,379, om 3,693) η (om G) ACAGfvs Orig 1,
379^b 3,148^c 693^d, sed cum f Lucif φιλανθρωπια G
8. 9. οὐκ
ἐξ...ἔσωσεν ἡμᾶς om Orig 1,379^b 3,148^c 693^d
8. των εν δικαιο-
συνη ACAGs, iustitiae fgv Lucif 233
9. α ACAG, ὧν s
εποιήσαμεν (facimus f) ημεις ACAGfvs, nos fecimus Lucif το
(τὸν s) αὐτου ελεος (-ιον s) Afvs Lucif, το ελεος αὐτου AG, mi-
sericordiam g Cyp 140 δια CAGs Orig 1,379^b 3,148^c 693^d
(607^c), add του A

nemo te contemnat (contempn.). ¹admone illos principibus et potestati-
bus subditos esse, dicto oboedire, ad omne opus bonum (om al) paratos
esse, ²neminem blasphemare, non litigiosos (litigosos) esse, [sed om L
al] modestos, omnem ostendentes mansuetudinem ad omnes homines.
³eramus enim (ergo F al) et nos aliquando insipientes, [et om L al]
increduli, errantes, servientes desiderii (-ris) et voluptatibus variis,
in malitia et invidia agentes, odibiles, odientes inimici: ⁴cum autem
benignitas et humanitas (uman.) apparuit (apar.) saluatoris nostri
dei (d. n. F al), ⁵non ex operibus iustitiae, quae fecimus nos, sed
secundum suam misericordiam saluos nos fecit (f. n.) per lavacrum

λουτροῦ παλιγγενεσίας καὶ ἀνακαινώσεως πνεύματος ἁγίου ᾧ ἐξέ-
 χειν ἐφ' ἡμῶς πλουσίως, διὰ Ἰησοῦ χριστοῦ τοῦ σωτῆρος ἡμῶν,
 ἵνα δικαιωθέντες τῇ ἐκείνου χάριτι κληρονόμοι γενηθῶμεν κατ' ἐλ-
 πίδα ζωῆς αἰωνίου. ⁸πιστὸς ὁ λόγος, καὶ περὶ τούτων βούλομαι σε
 διαβιβαιοῦσθαι, ἵνα φροντίζῃς καλῶν ἔργων προϊστασθαι οἱ πε-
 πιστευκότες θεῷ. ταῦτά ἐστιν καλὰ καὶ ὠφέλιμα τοῖς ἀνθρώποις·
 ἠμῶς δὲ ζητήσεις καὶ γενεαλογίας καὶ ἔρις καὶ μάχας νομικὰς
 περιστασο· εἰσὶν γὰρ ἀνωφελεῖς καὶ μάταιοι. ¹⁰αἱρετικὸν ἀνθρώ-
 πον μετὰ μίαν καὶ δευτέραν νοθεσίαν παραιτοῦ, ¹¹εἰδὼς ὅτι ἐξέ-

1. παλιγγενεσίας *ACG*. add ἐπέχει τὸν ἔλεον αὐτοῦ ἐφ' ἡμῶς *Orig*
 3,148^c ἀνακαινώσεως] *Orig* 1,379^b 3,693^d 4,134^a et 3,685^c cod, ἀνα-
 καινίσσεως *Orig* 3,685^c cod πνευματος *ACs* *Orig* 3,685^c 693^d 4,
 134^a, τοῦ πν. *Orig* 1,379^b, δια πνευματος *AGfg* *Lucif* 233 ἁγίου
ACAGfg *Orig* 3,693^d *Lucif*, om *Orig* 1,379^b 3,685^c 4,134^a ου
ACG *Orig* 1,379^b, ο *A* ἐξεχεν] sic pr corr *C*, ἐξεχεν *G*
 2. super nos *g*, in nos *fv*, in nobis *v* *Lucif* πλουσίως *ACAGfg*
Orig, honeste *f* *Lucif* 3. ἐκείνου χάριτι (-τῇ *G*) *ACAG*, ipsius
 gratia *fg*, gr. ipsius *v* *Lucif* γενηθῶμεν *ACAG*, γινώμεθα *s*,
 efficiamur *f* *Lucif*, essemus *g* καθ *G* 4. αἰωνίου om *Lucif*
 233 5. confirmare *fg* φροντίζουσι *Cs* 6. θεῷ *ACAG*, τῷ
 Θεῷ *s* ἐστι *Cs* καλὰ *ACAG*, τὰ καλὰ *s* 7. δὲ om *Lucif*
 26 γενεαλογίας *ACAF* *Lucif*, λογομαχίας *Gg* εἰς *ACfg*,
 εἰς *AG* legis *fgv* *Lucif* 8. περιστασο *A* εἰσι *Cs*
ACAGfg *Orig* 2,627^c *Cypr* 89 325 *Lucif* 26, add autem
Iren 177 9. μιαν *ACAGfg* *Orig* *Iren* 177 *Cyprian* *Lucif*, pri-
 mam *Iren* 83 καὶ δευτέραν νοθεσίαν *ACs* *Orig* *Iren* 83, νο-
 θεσίαν ἢ δευτέρα (secundum) *Gg*, νοθεσίαν καὶ δυο *Af*, correc-
 tionem *Iren* 177 *Cypr* *Lucif*. 'post unam correptionem' — legitur in
 Latinis codicibus, quod verum papa quoque Athanasius approbat,
 'post unam et alteram correptionem' *Hieronymus* 7,737^c παρτοῦαι

(labacrum *F*) regenerationis et renouationis spiritus sancti, ⁶quem
 effudit (infudit *F al*) in nos (in nobis *V*) abunde, per Iesum Chris-
 tum (Chr. les. *L*) saluatorum nostrum, ⁷ut iustificati [in *F*] gratia
 ipsius heredes simus secundum spem uitae aeternae. (6) ⁸Fidelis sermo
 est, et de his uolo te (nolite) confirmare (-ri), ut curent (curam ha-
 beant *F al*) bonis operibus praeesse qui credunt deo (in deo *F*, in
 deum *al*). haec sunt bona et utilia hominibus. (7) ⁹Stultas autem
 quaestiones et genealogias et contentiones et pugnas legis (leges)
 deuota (debita): sunt enim inutiles et uanae. (8) ¹⁰Haereticum (ere-
 ticom) hominem post unam et secundam correptionem (correct. *F al*)
 deuota, ¹¹sciens quia subuersus est qui eius modi est et delinquit

στραπται ὁ τοιοῦτος καὶ ἀμαρτάνει ὢν αὐτοκατάκριτος.

¹²Όταν πέμψω Ἀρτεμιῶν πρὸς σε ἢ Τυχικόν, σπουδάσον ἐλθεῖν πρὸς με εἰς Νικόπολιν· ἐκεῖ γὰρ κέρρικα παρυχειμύσαι. ¹³Ζηνῶν τὸν νομικὸν καὶ Ἀπολλῶ σπουδαίως πρόπεμψον, ἵνα μηδὲν αὐτοῖς εἰλείπῃ. ¹⁴Μανθανέτωσαν δὲ καὶ οἱ ἡμέτεροι καλῶν ἔργων πρῶτα σθαι εἰς τὰς ἀναγκαίαις χρεῖαις, ἵνα μὴ ὦσιν ἄκαρποι.

¹⁵Ἀσπάζονται σε οἱ μετ' ἐμοῦ πάντες. ἄσπασαι τοὺς φιλοῦντας ἡμῶς ἐν πίστει.

Ἡ χάρις μετὰ πάντων ὑμῶν. [ἀμήν.]

G 1. ἐξιστραπται CΔς Orig 1,627^c, ἐξιστρεπται G et A? ο τοιουτος ACΔGfgvs Iren 177 Cyr 89 325, om Lucif 26 καὶ αμαρταννει G, om Iren ὦν ACΔGfgvs Orig Lucif, et est Iren Cyr 2. tichicum g 3. εἰς ACΔς, om Gfgv 4. απολλω A CΔHfgvs, απολλωνα Gg σπουδαιως ACΔHfgvs, ταχαιως G 6. ad necessarios usus (-rias causas f) fg ὡσιν ακαρποι ACΔHfg vs, ακαρποι ὡσιν G 7. ασπασαι (-σε G) CΔGHfgvs, ασπασασθαι A 9. χωρις ACHς, add τον κυριον Af, add τον θιον G gν αμην GHgvs, om ACΔfv προς τιτον C, προς τιτον ιγρωφη απο νικοπολιως A, προς τιτον πληρωθη αρχεται προς φιλημονα A, ad titum scribens a nicopolim explicit f, ειτελισθη επισιολη προς τιτον αρχεται προς φιλημονα Gg, πανλου αποστολου επισιολη (haec om s) προς τιτον της κρητων εκκλησιας πρωτον επισκοπον χειροτονηθιντα ιγρωφη απο νικοπολιως της μακεδονιας Hς, add στιχ' 6ς H

(-quid), [cum sit om L al] proprio iudicio condemnatus (condempn.). (9) ¹²Cum misero ad te Arteman (Arth., -mam L al) aut (uel F al) Tythicum (Tythicum F), festina ad me venire Nicopolim (Nichop. L, -poli F): ibi enim statui hiemare. ¹³Zenam (Zenan L) legis peritum et Apollo sollicitè praemitte, ut nihil illis desit. ¹⁴discant autem et nostri (sic L, nostris ceteri) bonis operibus praeesse ad usus (usos) necessarios (-rius), ut non sint infructuosi. (10) ¹⁵Salutant te qui mecum sunt omnes. saluta qui nos amant in fide. gratia dei cum omnibus vobis. [amen. om F]

Expl. ad Titum [scripta. habet uersus cxvii].

ΠΡΟΣ ΦΙΛΗΜΟΝΑ.

Παῦλος δέσμιος χριστοῦ Ἰησοῦ καὶ Τιμόθεος ὁ ἀδελφὸς Φιλήμονι τῷ ἀγαπητῷ καὶ συνεργῷ ἡμῶν ²καὶ Ἀπφίᾳ τῇ ἀδελφῇ καὶ Ἀρχίππῳ τῷ συνστρατιωτῇ ἡμῶν, καὶ τῇ κατ' οἶκόν σου ἐκκλησίᾳ. ³Χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ Θεοῦ πατρὸς ἡμῶν καὶ κυρίου Ἰησοῦ χριστοῦ.

⁴Εὐχαριστῶ τῷ Θεῷ μου πάντοτε μνηΐαν σου ποιούμενος ἐπὶ τῶν προοιχῶν μου, ⁵ἀκούων σου τὴν ἀγάπην καὶ τὴν πίστιν ἣν ἔχεις εἰς τὸν κύριον Ἰησοῦν καὶ εἰς πάντας τοὺς ἁγίους, ⁶ὅπως ἡ κοινωνία τῆς πίστεώς σου ἐνεργῆς γίνηται ἐν ἐπιγνώσει παντὸς ἀγαθοῦ ἐν ἡμῖν εἰς χριστόν. ⁷Χαράν γὰρ πολλὴν ἔσχον καὶ παρά- ¹⁰

προς φιλημονα AG, Παύλου τοῦ ἀποστόλου ἡ πρὸς Φιλήμονα ἐπιστολή ε. ἐν τῇ πρὸς φιλήμονα ἐπιστολῇ ad 14 Orig 3,263^c

1. δέσμιος χριστου ιησου AGγς, αποστολος ιησου χριστου Af
2. αγαπητω AGγς, add αδιλφω Af Ἀπφίᾳ ε, . . φια A, αφφια A, αμφια Gg, arphiadi f αδιλφη AAGfg, ἀγαπητῇ ε 3. συνστρατιωτῇ AG, συστρ. ε τη . . . ἐκκλησίᾳ AGγς, την . . . ἐκκλησίαν A in domo fgv 6. σου ACAGγς, vestri f in orationibus fgv 7. αγαπην και την πιστιν ACAGγς, πιστιν και την αγαπην Af 8. εις (προς Gγς) τον κυριον ιησουν (add χριστον A) ACAGγς, in domino iesu christi f ἰναπως G 9. ενεργης ACAGγς, manifesta f τενηται G παντος ACΔfvs, add εργου Ggv 10. εν AC, του (quae) εν AGfgς ημιν ACΔfν, υμιν Gg vs εις χριστον AC et add ιησουν AGς, in christo iesu fgv πολλην ισχον ACG, πολλην (magnum) ισχυμιν Δfν, ἔχομιν πολλὴν ε

INC. AD PHILEMONEM (PHILIMONEM).

Paulus uinctus Iesu Christi et Timotheus frater Philemoni (Fil., -lin.) dilecto et (om L) adiutori nostro ²et Appiae sorori (-re) [carissimae Fal] et Archippo (Arcippo L al) conuilitoni (-ne) nostro et ecclesiae (-sia) quae in domo tua est (q. e. in d. t. F al). ³gratia vobis et pax a deo patre nostro et domino Iesu Christo. (2) ⁴Gratias ago deo meo semper memoriam (promemoriā F) tui faciens in orationibus meis, ⁵audiens [idem et pr F] caritatem tuam et fidem (et f. om al) quam habes in domino Iesu et in omnes sanctos, ⁶ut communicatio fidei tuae evidens fiat in agnitione (-nem L) omnis (omni) [operis F] boni [quod F] in nobis (in nobis al, om L) [est F] in Christo Iesu. ⁷gaudium enim magnum habui (habuimus F) et conso-

κλησιν ἐπὶ τῇ ἀγάπῃ σου, ὅτι τὰ σπλάγχνα τῶν ἁγίων ἀναπέπαι-
ται διὰ σοῦ, ἀδελφε. ⁸διὸ πολλὴν ἐν χριστῷ παρηρσίαν ἔχων ἐπι-
τάσσειν σοι τὸ ἀνῆκον, ⁹διὰ τὴν ἀγάπην μᾶλλον παρακαλῶ. τοιοῦ-
τος ὢν (ὡς Παῦλος), πρεσβύτης, νυνὶ δὲ καὶ δέσμιος χριστοῦ Ἰη-
⁵σοῦ, ¹⁰παρακαλῶ σε περὶ τοῦ ἐμοῦ τέκνου, ὃν ἐγέννησα ἐν τοῖς
δεσμοῖς, Ὁνήσιμον, ¹¹τόν ποτέ σοι ἄχρηστον, νυνὶ δὲ σοὶ καὶ ἐμοὶ
εὐχρηστον, ὃν ἀνέπεμψά σοι, ¹²αὐτόν, τουτέστιν τὰ ἐμὰ σπλάγχνα.
¹³ὃν ἐγὼ ἐβουλόμην πρὸς ἐμαυτὸν κατέχειν, ἵνα ὑπὲρ σοῦ μοι δια-
κονῇ ἐν τοῖς δεσμοῖς τοῦ εὐαγγελίου. ¹⁴χωρὶς δὲ τῆς σῆς γνώμης
¹⁵οὐδὲν ἠθέλησα ποιῆσαι, ἵνα μὴ ὡς κατὰ ἀνάγκην τὸ ἀγμῶν σου
ᾤ, ἀλλὰ κατὰ ἰκούσιον. ¹⁵τάχα γὰρ διὰ τοῦτο ἔχωρίσθῃ πρὸς ὦραν,
ἵνα αἰώνιον αὐτὸν ἀπέχῃς, ¹⁶οὐκ εἴ τι ὡς δοῦλον, ἀλλ' ὑπὲρ δοῦλον,

1. ἐπὶ (ἐν Δf) τῇ ἀγάπῃ σου (om f) ACΔGfz, de caritate tua g
σπλάνχνα G 2. ἐν χριστῷ παρηρσίαν ἔχων ACGg, παρηρσίαν
ἔχω (habens) ἐν χριστῷ ἰησοῦ Afv 3. ἀγάπην CΔGfgvz, ἀνάγκην
A 3. 4. cum sis talis fgv 4. νυνὶ CΔGz, νυν A χριστοῦ
ἰησοῦ AC, ἰησοῦ χριστοῦ Gfvz, om Δ 5. ὃν CΔGfgvz, ὃν ἐγὼ A
6. δεσμοῖς AΔGgv, add μου Cz et pr Gg? δε σοὶ ACΔfz, δε καὶ
σοὶ Ggv 7. ἀνέπεμψα ACGz, ἐπέμψα Δ σοὶ ACΔfg, om Gvz
αὐτόν A et pr C?, σὺ δὲ (autem vel itaque g) αὐτόν ΔGfgvz et
corr C τουτέστι Cz σπλάγχνα (σπλάνχνα G) AG, add προσλα-
βόν CΔfvz et ante hoc est g 8. μοι διακονῇ ACΔGfgv, διακονῇ
μοι z 9. χωρὶς δε ACΔGgvz, sed sine fg 10. ὡς ACΔGfgv
z, om Orig 3,263^c κατὰ (κατ AG Orig) ἀνάγκην ACΔGz Orig,
ex necessitate fgv 11. κατὰ ACz Orig, κατ G, om Afgv τοῦτο
ἔχωρίσθῃ] sic corr C, ἔχωρίσθῃ om g ad horam vel ad tempus
g 12. αἰώνιον ACΔGgvz, in aeternum f ἀλλ (ἀλλὰ Δ) ὑπὲρ
δοῦλον ACΔfvz, om Gg

lationem in caritate tua (-tem tuam F), quia viscera sanctorum requieverunt (requierunt) per te, frater. (3) ⁸Propter quod multam fiduciam habens (habentes pr F al) in Christo Iesu imperandi tibi quod ad rem pertinet, ⁹propter caritatem magis obsecro, cum sis (es pr F) talis ut Paulus, senex, nunc autem et (om al) uinctus Iesu Christi. ¹⁰obsecro te pro (de L) meo filio, quem genui in uinculis, Onesimo, ¹¹qui tibi aliquando inutilis fuit, nunc autem et tibi et mihi (et t. et m.) utilis, quem remisi: ¹²tu autem illum, id est [ut F al] mea viscera (u. m. F al), suscipe. ¹³quem ego uolueram mecum detinere (retin. F al), ut pro te mihi ministraret in uinculis eangelii: ¹⁴sine consilio autem tuo nihil uolui (uolo) facere (facire), uti ne uelut ex necessitate (-tem F) bonum tuum esset, sed uoluntarium. ¹⁵forsitan (forsitam F al) enim ideo discessit (secessit F) ad horam a te, ut aeternum illum reciperes (receperes), ¹⁶iam non ut (sicut F al) ser-

ἀδελφὸν ἀγαπητόν, μάλιστα ἐμοί, πόσω δὲ μᾶλλον σοὶ καὶ ἐν σαρκὶ καὶ ἐν κυρίῳ. ¹⁷εἰ οὖν με ἔχεις κοινωνόν, προσλαβοῦ αὐτὸν ὡς ἐμέ· ¹⁸εἰ δέ τι ἡδίκησέν σε ἢ ὀφείλει, τοῦτο ἐμοὶ ἐλλόγα.

¹⁹Εγὼ Παῦλος ἔγραψα τῇ ἐμῇ χειρὶ, ἐγὼ ἀποτίσω· ἵνα μὴ λέγω σοι ὅτι καὶ σεαυτὸν μοι προσοφείλεις. ²⁰καὶ ἀδελφέ, ἐγὼ σου ὀφειλόμενον ἐν κυρίῳ· ἀνάπυσόν μου τὰ σπλάγχνα ἐν χριστῷ.

²¹Πειθοῦς τῇ ὑπακοῇ σου ἔγραψά σοι, εἰδὼς ὅτι καὶ ὑπὲρ αὐτὸ λέγω ποιήσεις. ²²ἡμεῖς δὲ καὶ ἐτοιμάζετε μοι ξενίαν· ἐλπίζω γὰρ ὅτι διὰ τῶν προσευχῶν ὑμῶν χαρισθήσομαι ὑμῖν.

²³Ἀσπάζεταιται σε Ἐπαφρᾶς ὁ συναιχμαλώτός μου ἐν χριστῷ ¹⁰Ἰησοῦ, ²⁴Μάρκος, Ἀρίσταρχος, Δημιᾶς, Λουκᾶς, οἱ συνεργοί μου.

²⁵Ἡ χάρις τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ χριστοῦ μετὰ τοῦ πνεύματος ὑμῶν.

1. μάλιστα G 2. με (εμε Ας) εχεις ΑCΔGγς, habens me f
2. 3. ως εμε ει] sic corr C, pr pauciora 2. εμε ΑCΔGγς, et me f
3. οφειλει τει τουτο μοι G ελλογα AG, ειλογα CΔ, ἐλλόγει ε
4. αποτισω ΑCΓς, αποδωσω Δ 5. καὶ] etiam et f προσοφειλεις ΑCΓγς, add εν κυριω Δf 6. σπλγχνα G χριστω ΑCΔGfg, Κυρίῳ ε. quae sequuntur om Gg 7. και ΑCΔς, om f
8. α ΑC, ο Αφς 10. ασπαζεται ΑCΔf, Ἀσπάζονται ε 11. aristarcus f 13. υμων ΑΔ, add υμην fς et pr an corr C προς φιλημονα C, προς φιλημονα επληρωθη Δ, ad filemonem explicit scribens a roma f, Πρὸς Φιλήμονα ἐγράφη ἀπὸ Ῥώμης διὰ Ὁνησίμου οἰκέτου ε, προς λαουδακησας (laudicenses) αρχεται επιστολη Gg εγραψα και εξεθιμην κατα δυναμιν στιχηρον τοδε το τευχος παιλου του αποστολου προς εγγραμμον και εγκυαλημpton

uum, sed pro (plus L) seruo carissimum fratrem, maxime mihi, quanto autem magis tibi et (om pr F) in carne (caritate pr F al) et in domino. ¹⁷si ergo habes me socium, suscipe illum sicut me. ¹⁸si autem aliquid (aliquit) nocuit tibi aut debet, hoc mihi imputa. ¹⁹ego Paulus scripsi (scripsi FL) mea manu, ego reddam; ut non dicam tibi quod et te ipsum mihi dehes. ²⁰ita[que pr F], frater, ego te fruar (suar pr F) in domino: refice uiscera mea in domino (Christo F al). ²¹confidens [in V al] oboedientia tua (-tiae tuae pr F al) scripsi (scripsi F) tibi, sciens quoniam et super id quod dico facies. ²²simul autem et para mihi hospitium: nam spero per orationes uestras donari (-re) me nobis. (4) ²³Salutat te Epaphras (Epafr., Epphas) conceptus (conconcept. L, conceptus) meus in Christo Iesu, ²⁴Marcus, Aristarchus (Aristarcus, Aristharcus F), Demas, [et F al] Lucas (Lugas), adiutores mei. ²⁵gratia domini nostri Iesu Christi (om al) cum spiritu uestro, amen.

Exp. ad Philemonem (Philimonem) [scripta de urbe Roma. habet uersus xxxiiii]. Inc. ad Hebraeos. (hoc ordine plerique, ut Hieronymus testatur 2,278^{bc}.)

ΑΠΟΚΑΛΥΨΙΣ ΙΩΑΝΝΟΥ.

- ¹ *Αποκάλυψις Ἰησοῦ χριστοῦ, ἣν ἔδωκεν αὐτῷ ὁ Θεός, δεῖξαι τοῖς δούλοις αὐτοῦ ἃ δεῖ γενέσθαι ἐν τάχει, καὶ ἐσήμηνεν ἀποστείλας διὰ τοῦ ἀγγέλου αὐτοῦ πρὸς τὸν δούλῳ αὐτοῦ Ἰωάννῃ, ² ὃς ἐμυρτύρησεν τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν μαρτυρίαν Ἰησοῦ χριστοῦ, ὅσα εἶδεν.*
- ³ *Μακάριος ὁ ἀναγινώσκων καὶ οἱ ἀκούοντες τοὺς λόγους τῆς προφητείας καὶ τηροῦντες τὰ ἐν αὐτῇ γεγραμμένα· ὁ γὰρ καιρὸς ἐγγύς.*
- ⁴ *Ἰωάννης ταῖς ἐπὶ τὰ ἐκκλησίαις ταῖς ἐν τῇ Ἀσίᾳ. χάρις ὑμῖν*

(ἐνκατάλ.)? αναγνωσιν των καθ' ημας αδελφων πυρ ων απαντων
τολμης συγγνωμη αιτω ειχη τη υπερειμων (ὑμῶν?) την συνπει-
φοραν κομιζομενος αντιβληθῃ δε η βιβλος προς το εν καισαρια
αντιγραφον της βιβλιοθηκης του αγιου παμφιλου χειρι γεγραμμε-
νον v (αὐτοῦ) *H. sequitur hanc ad Hebraeos epistola in Af*
αποκλυψις ιωαννου C et add τοῦ θεολόγου ζ. Ἰωάννης... ἐν τῇ
ἀποκαλύψει ad 1,9 Orig 3,720^a, ad 3,7s Orig 2,525^a. ἐν τῇ ἰωάν-
νου ἀποκαλύψει ad 1,18ss Orig 4,23^c et ad 3,20 idem 3,422^f. παρὰ
τῷ ἰωάννῃ ἐν τῇ ἀποκαλύψει ad 3,12 idem 4,208^a. φησὶν οὖν ἐν τῇ
ἀποκαλύψει ὁ τοῦ Ζεβεδαίου Ἰωάννης ad 14,6ss Orig 4,16^a
1. palam facere h^u 2. αποστειλας Aς, nuntianda h 3. τῷ δούλῳ
h^us, του δουλου A *εμαρτυρησιν ACς, praedicavit h* 4. οσα
AC, ea quae h, ὅσα τε ζ 5. της προφητειας Aς, τουτους της
προφητειας C, prophetiae huius h 6. ο γαρ καιρος ἐγγυς ACς,
quia tempus iam in proximo est h

INC. APOCALYPSIS [SANCTI IOHANNIS AMEN F, IOHANNIS APOSTOLI al].

Apocalypsis Iesu Christi, quam (quae F) dedit illi (om pr L)
deus, palam facere servis suis quae oportet fieri cito, et significavit
(signavit) mittens per (om al) angelum suum seruo suo Iohanni, ² qui
testimonium perhibuit uerbo dei et testimonium Iesu Christi, quae-
cumque uidit. ³ beatus qui legit et qui audiunt uerba prophetiae (-tae
pr F, profit.) et seruant ea quae in ea (illa L) scripta (scribita F) sunt:
tempus enim prope est. (1) ⁴ Iohannes septem (VII F) ecclesiis quae

καὶ εἰρήνη ἀπὸ τοῦ ὧν καὶ ὁ ἦν καὶ ὁ ἐρχόμενος, καὶ ἀπὸ τῶν ἐπιτὰ πνευμάτων ἃ ἐνώπιον τοῦ Θρόνου αὐτοῦ, ⁵καὶ ἀπὸ Ἰησοῦ χριστοῦ, ὁ μάρτυς ὁ πιστός, ὁ πρωτότοκος τῶν νεκρῶν καὶ ὁ ἄρχων τῶν βασιλείων τῆς γῆς. τῷ ἀγαπῶντι ἡμᾶς καὶ λύσαντι ἡμᾶς ἐκ τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν ἐν τῷ αἵματι αὐτοῦ, ⁶καὶ ἐποίησεν ἡμῶν βασιλείαν, ἱερεῖς τῷ Θεῷ καὶ πατρὶ αὐτοῦ, αὐτῷ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, ἀμήν.

⁷Ἰδοὺ ἔρχεται μετὰ τῶν νεφελῶν, καὶ ὕψεται αὐτὸν πᾶς ὁφθαλμὸς καὶ οἵτινες αὐτὸν ἐξέκέντησαν, καὶ κόφονται ἐπ' αὐτὸν πῦσαι αἱ φυλαὶ τῆς γῆς. ναι, ἀμήν. ⁸Ἐγὼ εἰμι τὸ ἄλφα καὶ τὸ ὦ, λέγει ¹⁰κύριος ὁ Θεός, ὁ ὧν καὶ ὁ ἦν καὶ ὁ ἐρχόμενος, ὁ παντοκράτωρ.

⁹Ἐγὼ Ἰωάννης, ὁ ἀδελφὸς ὑμῶν καὶ συγκαινωνὸς ἐν τῇ θλίψει καὶ βασιλείᾳ καὶ ὑπομονῇ ἐν Ἰησοῦ, ἐγενόμην ἐν τῇ νύσῃ τῇ κα-

1. ἀπο AC, ἀπὸ τοῦ ζ, a deo h ἐρχομενος (venturus est h) A Cvs, add omnipotens h 2. α C, τῶν A, qui h, ἃ ἴστιν ζ αὐτου ACvs, dei sunt h 3. qui est testis h τῶν νεκρῶν AC h, ἐκ τ. ν. ζ 4. ἀγαπῶντι AC, ἀγαπήσαντι vs 4. 5. καὶ λύσαντι (λούσαντι vs) ἡμας ἐκ (ἀπὸ vs) τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν (om A) ἐν τῷ αἵματι αὐτου ACvs, passus etiam suo nos sanguine solvit h 5. ἡμῶν (ἡμῶν A) βασιλείαν ACvs, nos in regnum et h, ἡμᾶς βασιλεῖς καὶ ζ 7. τῶν αἰώνων Cvs, om A 8. μετὰ Ah vs, ἐπὶ C 9. ἐξέκέντησαν ACvs, confixerunt et videbit illum omnis terra h 9. 10. ἐπ αὐτον πῦσαι αἱ φυλαὶ τῆς γῆς ACvs, adveniente eo h 10. ἄλφα AC, α hvs 10. 11. λέγει κύριος ὁ Θεός ACh, ἀρχὴ καὶ τέλος λέγει ὁ Κύριος ζ 11. qui venturus h 12. ὁ AChv Orig 3,720^a, ὁ καὶ ζ συγκαινωνός C 13. βασιλεία AChv Orig, ἐν τῇ βασιλείᾳ ζ ἐν ἰησου Cv Orig, ἐν χριστῷ A, in christo iesu h, Ἰησοῦ Χριστοῦ ζ ἐν τῇσω C

sunt in Asia. gratia nobis et pax ab eo qui est et qui erat et qui venturus est, et a septem spiritibus qui in conspectu throni eius sunt, ⁵et ab Iesu Christo, qui est testis fidelis, primo genitus mortuorum et princeps regum terrae. qui dilexit nos et lauit nos a peccatis nostris in sanguine suo, ⁶et fecit nostrum regnum, [et] sacerdotes deo et patri suo, ipsi gloria (-am pr F) et imperium (inp.) in saecula saeculorum, amen. ⁷ecce venit (ueniet) cum nubibus, et videbit eum omnis oculus, et qui eum pupugerunt (pupuxerunt L, pupuxerunt corr L), et (om al) plangent (plag.) se (plangentes) super eum (eo F) omnes tribus terrae. etiam, amen. ⁸ego sum α (alfa) et ω (ó), principium et finis, dicit dominus deus, qui est et qui erat et qui venturus est, omnipotens, ⁹ego Iohannes (-anis L), frater noster et particeps (nest. socius) in tribulatione et regno et patientia in [Christo] Iesu, fui in insula (-am L) quae (que L) appellatur Patmos (Pathm.

λουμένη Πάτμω διὰ τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν μαρτυρίαν Ἰησοῦ.
¹⁰ἐγενόμην ἐν πνεύματι ἐν τῇ κυριακῇ ἡμέρᾳ, καὶ ἤκουσα ὀπίσω
 μου φωνὴν μεγάλην ὡς σάλπιγγος ¹¹λεγουσῆς Ὁ βλέπεις γράψον
 εἰς βιβλίον, καὶ πέμψον ταῖς ἐπὶ ἐκκλησίαις, εἰς Ἐφεσον καὶ εἰς
⁵Σμύρναν καὶ εἰς Πέργαμον καὶ εἰς Θυάτιραν καὶ εἰς Σάρδεις καὶ
 εἰς Φιλαδέλφειαν καὶ εἰς Λαοδίκειαν. ¹²καὶ ἐπέστρεψα βλέπειν τὴν
 φωνήν, ἥτις ἐλάλει μετ' ἐμοῦ· καὶ ἐπιστρέψας εἶδον ἐπὶ λυχνίας
 χρυσαῖς, ¹³καὶ ἐν μέσῳ τῶν λυχνιῶν ὅμοιον υἱῷ ἀνθρώπου, ἐνδε-
 δυμένον ποδήρη καὶ περιζωσμένον πρὸς τοῖς μαζοῖς ζώνην χρυ-
¹⁰σάν· ¹⁴ἡ δὲ κεφαλὴ αὐτοῦ καὶ αἱ τρίχες λευκαὶ ὡς ἔριον λευκόν,

1. patimos h δια Αθως Orig, καὶ C τὴν ΑChv, διὰ τὴν ε
 ἰησου ACvs, add χριστοῦ hς 2. ἐγενομένη Chvs, ἐγὼ ἐγενομένη
 A ἐν τῇ κυριακῇ ἡμέρᾳ AChs, die dominico h 2. 3. ὀπισω
 μου φωνὴν μεγάλην Chvs, φωνὴν μεγάλην ὀπισθεν μου A
 3. σάλπιγγος λεγουσῆς ACvs, tubam dicentem mihi h ο ACv,
 quae h, Ἐγὼ εἶμι τὸ Α καὶ τὸ Ω ὁ πρῶτος καὶ ὁ ἔσχατος· καὶ
 Ὁ ε 4. εἰς βιβλίον ACs, in libro hv ταῖς ἐπὶ ἐκκλησίαις
 AChv Cyp 281, ταῖς ἐκκλησίαις ταῖς ἐν Ἀσίᾳ ε 4-6. epheso synyr-
 nae pergamo et thyatirae sardis philadelphiae et laodiceae h
 4. 5. εἰς σμύρναν A 5. θυατιραν AC, Θυάτιρα ε 6. ἐπε-
 στρέψα βλέπειν ACs Iren 256, conversus respexi ut viderem h
 7. ἐλάλει (λάλει A, ἐλάλησε ε) μετ' ἐμοῦ ACvs Iren, mecum loque-
 batur h ἐπιστρέψας ACvs Iren, om h 8. ἐν (ἐμ AC) μεσω
 των (add ἐπὶ ε) λυχνιῶν AChs, inter candelabra Iren ὅμοιον
 Chvs Iren, ὁμοίωμα A 9. ποδήρη C, ποδήρη A, podere hv,
 podereim Iren περιζωσμένον ACvs, cinctum Iren 256, erat prae-
 cinctus h πρὸς τοῖς μαζοῖς (μαστοῖς C) ACvs Iren, supra ma-
 millas h χρυσῶν AC, χρυσῶν ε 10. αὐτοῦ καὶ αἱ τρίχες (τρι-
 χαις C) ACvs Iren Cyp 178, et capilli eius h ὡς ἔριον A, ὡς
 ἔριον C 10. seq λευκὸν ὡς χιτῶν ACs Iren, aut nix h Cyp

L, Paphm. F), propter uerbum dei (om al) et testimonium Iesu.
¹⁰hui in spiritu in dominica die, et audiui post me uocem magnam
 tamquam tubae ¹¹dicentis Quod uides, scribe in libro, et mitte septem
 (vii F) ecclesiis, Ephesum et Zinyrnam (Zinyrnae F) et Pergamum et
 Thyatiram (-rae F) et Sardis et Philadelphiam (Filadelfiae F) et Lao-
 diciam (Land., -ciae F). ¹²et conuersus sum, ut uiderem uocem quae
 loquebatur (-bantur pr F) mecum: et conuersus uidi septem (vii F)
 candelabra aurea, ¹³et in medio [septem, vii F, om L] candelabro-
 rum [aureorum] similem filio hominis, uestitum podere (podereim L
 al) et praecinctum ad mamillas (mamillas) zonam auream (zona
 aurea): ¹⁴caput (capud) autem eius (om L) et capilli erant candidi

ὡς χιών, καὶ οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτοῦ ὡς φλόξ πυρός, ¹⁵καὶ οἱ πόδες αὐτοῦ ὅμοιοι χαλκολιβάνῳ, ὡς ἐν καμίνῳ πεπυρωμένης, καὶ ἡ φωνὴ αὐτοῦ ὡς φωνὴ ὑδάτων πολλῶν, ¹⁶καὶ ἔχων ἐν τῇ δεξιᾷ χειρὶ αὐτοῦ ἀστέρας ἑπτὰ, καὶ ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ ῥομφαία δίστομος ὅξεια ἐκπορευομένη, καὶ ἡ ὄψις αὐτοῦ ὡς ὁ ἥλιος φαίνει ἐν τῇ ⁸δυνάμει αὐτοῦ. ¹⁷καὶ ὅτε εἶδον αὐτόν, ἔπαισα πρὸς τοὺς πόδας αὐτοῦ ὡς νεκρός· καὶ ἔθηνεν τὴν δεξιάν αὐτοῦ ἐπ' ἐμὲ λέγων Μὴ φοβοῦ· ἐγώ εἰμι ὁ πρῶτος καὶ ὁ ἔσχατος, ¹⁸καὶ ὁ ζῶν καὶ ἰγνόμεν νεκρός, καὶ ἰδοὺ ζῶν εἰμι εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, καὶ ἔχω τὰς κλεῖς τοῦ θανάτου καὶ τοῦ Ἰδου. ¹⁹γράφον οὖν ἃ εἶδες ¹⁰

1. καὶ prius ACvs Iren 256, om h καὶ alterum ACvs Iren, om h
2. chalcolibano Iren, aurichalco libani h ἐν καμίνῳ πεπυρωμένης (-μένοις, -μένης, succensus est Iren) ACvs Iren, de fornace ignea h
3. πολλῶν AChvs Iren 244, om Irenaeus 256 ἔχων C5, habebat hv, habet Iren 256, om A
3. 4. ἐν τῇ δεξιᾷ χειρὶ αὐτοῦ (αὐ. χ.ς) ἀστέρας (-ρες A) ἑπτὰ ACvs, in dextera sua septem stellas h, stellas septem in manu dextera sua Iren
4. δίστομος ACvs, utrinque vel bis h, ex utraque parte Iren
5. exhibat v Iren, exierat h ὡς ὁ ἥλιος φαίνει (fulgens Iren) ACvs Iren 256, splendebat ut sol h
6. Iren 256
7. ἐθηνεν AChv, ἐπέθηνενς τὴν δεξιάν αὐτοῦ (add χεῖρας) ἐπ' ἐμὲ ACvs, super me dexteram suam h
- λεῖγων AChv, add μοις
8. φοβῶν ACvs, add iohannes h
- πρῶτος Chvs Orig 4,23^c Iren 256, πρωτοτοκος A
- ο ἔσχατος AChvs Orig, ego novissimus Iren καὶ ἰγνόμεν ACvs Orig Iren, quia fui h
9. καὶ ἰδοὺ AChvs Iren, ἰδοὺ Orig ζῶν εἰμι ACvs Orig 4,23^c (36^c), sum vivens hv, vivo Iren 256
- αἰώνων AChv Orig Iren, add ἀμήνς
10. θανάτου καὶ τοῦ Ἰδου (inferorum h Iren) AChv Iren, Ἰδου καὶ τοῦ θανάτουςς οὖν A Chv, omς

tamquam lana alba, [et L al, aut F] tamquam nix, et oculi eius velut flamma (flaminam pr F) ignis, ¹⁵et pedes eius similes orichalco (sic L, aericalco F, auricalco, uricalco), sicut in camino ardenti, et vox illius tamquam vox aquarum multarum: ¹⁶et habebat in dextera sua stellas (stillas L et pr F) septem (vii F), et de (ex) ore eius gladius utraque parte acutus exiebat, et facies eius sicut sol lucet (sicut collumcet pr F) in uirtute sua. ¹⁷et cum uidissem eum, cecidi ad pedes eius tamquam mortuus: et posuit dexteram suam super me dicens Noli timere: ego sum primus et nouissimus, ¹⁸et uiuus (et u. om F) et fui mortuus, et ecce sum (om al) uiuens in saecula saeculorum, et habeo clauas mortis et inferni. (2) ¹⁹Scribe ergo quae

καὶ ἃ εἰσὶν καὶ ἃ μέλλει γίνεσθαι μετὰ ταῦτα, ²⁰τὸ μυστήριον τῶν ἐπὶ ἀστέρων οὓς εἶδες ἐν τῇ δεξιᾷ μου, καὶ τὰς ἐπὶ λυχνίας τὰς χρυσαῖς. οἱ ἐπὶ ἀστέρες ἄγγελοι τῶν ἐπὶ ἐκκλησιῶν εἰσὶν, καὶ αἱ λυχναὶ αἱ ἐπὶ ἐπὶ ἐκκλησίαι εἰσὶν.

5 ¹Τῷ ἄγγέλῳ τῷ ἐν Ἐφείῳ ἐκκλησίας γράψον· Τάδε λέγει ὁ κραιτῶν τοὺς ἐπὶ ἀστέρας ἐν τῇ δεξιᾷ αὐτοῦ, ὁ περιπατῶν ἐν μέσῳ τῶν ἐπὶ λυχνίων τῶν χρυσεῶν. ²Οἶδα τὰ ἔργα σου καὶ τὸν κόπον καὶ τὴν ὑπομονήν σου, καὶ ὅτι οὐ δύνη βασιτάσαι κακοῦς, καὶ ἐπειράσας τοὺς λέγοντας ἑαυτοὺς ἀποστόλους καὶ οὐκ εἰσὶν,
10 καὶ εὔρες αὐτοὺς ψευδεῖς, ³καὶ ὑπομονὴν ἔχεις, καὶ ἐβάστασας διὰ τὸ ὄνομά μου, καὶ οὐ κικοπίακας. ⁴Ἄλλ' ἔχω κατὰ σοῦ ὅτι τὴν ἀγά-

1. μελλει *As*, δει μελλει *C*, oportet *h*ο γυνησθαι *As*, γυνησθαι *C* 2. ονς *AC*, ὧν *ε* ἐν τη δεξια *Aho*, ἐπὶ της δεξιας *Us*
2. 3. τας ἐπτα λυχνιας τας χρυσας *ACus*, septem candelabrorum aureorum *h*. *Cyprian* 269 3. 4. των ἐπτα ἐκκλησιων εἰσιν καὶ *A* *Us*, sunt septem ecclesiarum sed et *h* 4. αὶ λυχναὶ αὶ ἐπτα *A* *Us*, candelabra *h*, αἱ ἐπὶ λυχναὶ ὡς εἶδες *ε* sunt enim secundum iohannem asianis ecclesiis angeli *Hilar* 439 5. τῷ ἀγγέλῳ τῷ (τῆς *ε*) *ACus*, et angelo *h*ο ἐν ἐφείῳ (Ἐφεισίνης *ε*) ἐκκλησιας *ACus*, ecclesiae ephesi *h* 6. 7. ἐμ μεσω *AC* χρυσειων *AC*, χρυσῶν *ε* 8. κοπον *ACHu*, add σου *ε* σου *ACus*, om *h* καὶ οτι *Uhu*, οτι *A* ου δύνη βασιτασαι *ACus*, ferre non potes *h* 9. ἐπειρασας *AC*, ἐπειράσω *ε* τοὺς λεγοντας ἑαυτοὺς (qui se dicunt) ἀποστολοὺς (add esse *h*) *ACH*, τοὺς φάσκοντας εἶναι ἀποστόλους *ε* 10. υπομονην ἔχεις καὶ ἐβαστασας *ACu*, habuisti patientiam et tolerasti *h*, ἐβάστασας καὶ ὑπομονὴν ἔχεις καὶ *ε* 11. καὶ ου κικοπιακας *AC*, et (om *h*) non defecisti *h*ο, κικοπίακας καὶ οὐ κέκμηκας *ε*

uidisti et (om *L*) quae sunt et quae oportet fieri post haec, ²⁰sacramentum septem (vii *F*) stellarum (still. *L*) quas uidisti in dextera mea, et septem candelabra aurea. septem stellae (sigilla *L*?) angeli sunt septem (vii *F*) ecclesiarum, et candelabra septem (vii *F*) septem (vii *F*, om *al*) ecclesiae sunt. ¹Angelo Ephesi ecclesiae scribe (scribae *pr L*) Haec dicit qui tenet (habet) septem stellas in dextera sua (-am -am), qui ambulat in medio septem candelabrorum aureorum. ²Scio opera tua et laborem [tuum] et patientiam tuam (om *L al*), et quia non potes (potest *pr L*) sustinere malos, et temptasti (tempt. *F*) eos qui se dicunt (ducunt, dicet *F*) apostolos (esse ap. *F*, ap. esse) et non sunt, et inuenisti eos mendaces, ³et patientiam habes, et sustinuisti (susten. *L*) propter nomen meum, et non defecisti (defec. *L*). ⁴sed habeo aduersum (aduersus *F al*) te quod caritatem tuam pri-

πην σου τὴν πρώτην ἀφῆκας. ⁵μνημόνευε οὖν πόθεν πέπτωκας, καὶ μετανόησον καὶ τὰ πρῶτα ἔργα ποίησον· εἰ δὲ μή, ἔρχομαι σοι καὶ κινήσω τὴν λυχνίαν σου ἐκ τοῦ τόπου αὐτῆς, ἵαν μὴ μετανοήσῃς. ⁶ἀλλὰ τοῦτο ἔχεις, ὅτι μισεῖς τὰ ἔργα τῶν Νικολαιτῶν, ἃ καὶ γὼ μισῶ. ⁷Ὁ ἔχων οὖς ἀκουσάτω τί τὸ πνεῦμα λέγει ταῖς ἐπτά ⁸ἐκκλησίαις. Τῷ νικοῦντι, δώσω αὐτῷ φαγεῖν ἐκ τοῦ ξύλου τῆς ζωῆς, ὃ ἐστίν ἐν τῷ παραδείσῳ τοῦ Θεοῦ.

⁸Καὶ τῷ ἀγγέλῳ τῷ ἐν Σμύρνῃ ἐκκλησίας γράψον Τάδε λέγει ὁ πρῶτος καὶ ὁ ἰσχυρός, ὃς ἐγένετο νεκρὸς καὶ ἔζησιν. ⁹Οἷδά σου τὴν θλίψιν καὶ τὴν πτωχείαν, ἀλλὰ πλούσιος εἶ, καὶ τὴν βλασφημίαν ἐκ τῶν λεγόντων Ἰουδαίους εἶναι ἑαυτοὺς καὶ οὐκ εἶσιν ἀλλὰ συναγωγὴ τοῦ σατανᾶ. ¹⁰μὴ φοβοῦ ἃ μέλλεις πάσχειν. Ἰδοὺ

1. ἀγαπην σου τὴν πρώτην *Chvs*, πρώτην σου ἀγαπην *A* ἀφῆκας *As*, ἀφῆκας *C* μνημονεὺν οὖν *ACvs*, inemento *h* *Cypr* 39 72 186 πέπτωκας *ACHv Cypr*, ἐκπέπτωκας *vs* 2. τα πρῶτα ἔργα ποιήσον *ACvs*, fac priora opera *h* *Cypr* 72 2. 3. ἐρχομαι σοι *ACvs*, veniam tibi *h*, add ταχὺ *h* 5 4. ἔχεις *Cvs* *Iren* 105, ὀχεις *A*, habes bonum *h* α *Cvs* *Iren*, sicut *h*, om *A* οὖς *ACvs*, aures *h* 5. 6. ἐπτα ἐκκλησίαις *A*, ἐκκλησίαις ταῖς ἐπτα *C*, ἐκκλησίαις *hvs* 6. τῷ νικοῦντι (-κωντι *Cs*) *ACvs*, qui vincet *h* *Cypr* 310 7. τῷ παραδείσῳ *ACHv Cypr*, μέσῳ τοῦ παραδείσου *s* Θεοῦ *ACs*, dei mei *h* *Cypr* 8. τῷ ἐν σμυρνῆς ἐκκλησίας *A*, τῆς ἐν σμυρνῇ ἐκκλησίας *C*, τῆς ἐκκλησίας Σμυρναίων (*smyrnae*) *h* 9. πρῶτος *Chvs*, πρωτοτοκος *A* ἔζησιν *ACs*, vivit *h* 10. σου τὴν θλίψιν *AC*, tribulationes tuas *h*, σου τὰ ἔργα καὶ τὴν θλίψιν *s* ἀλλὰ πλούσιος *ACHv*, πλούσιος δὲ *s* 10. 11. τὴν βλασφημίαν ἐκ (om *s*) τῶν λεγόντων ἰουδαίους (-δαιων *C*) εἶναι ἑαυτοὺς *ACs*, blasphemaris ab his qui se dicunt iudaeos esse *h* 12. sathanae *h* μη *AC*, μηδὲν *hvs* *Cypr* 267

mam (prima) reliquisti (derel. *al*, -queris *F*). ⁵memor esto itaque unde excideris (cecid.), et age paenitentiam (pen.) et prima (priora) opera fac: sin autem, uenio tibi et (om *al*) mouebo candelabrum tuum de loco suo, nisi paenitentiam (penit.) egeris. ⁶sed hoc habes, quia odisti facta Nicolaitarum, quae et (om *F*) ego (et ego om *al*) odi (odii, dico *F*). ⁷Qui habet aurem [audiendi], audiat quid (qui) spiritus dicat ecclesiis. Vincenti, dabo ei edere de ligno uitae, quod est in paradiso dei mei. ⁸Et angelo Smyrnae (*Sm.*) ecclesiae (-sia) scribe (-bae *pr* *F*) Haec dicit primus et nouissimus, qui fuit mortuus et uiuit. ⁹Scio tribulationem tuam et paupertatem [tuam *FL al*], sed diues es, et blasphemaris ab his qui se dicunt (dicent *F*, ducunt) iudaeos esse et non sunt, sed sunt synagoga (-gae) satanae. ¹⁰nihil horum (eorum *L*) timeas quae passurus es. ecce missurus est dia-

μέλλει βάλλειν ὁ διάβολος ἐξ ὑμῶν εἰς φυλακὴν, ἵνα πειρασθῇτε καὶ ἔχητε θλίψιν ἡμερῶν δέκα. γίνου πιστὸς ἄχρι θανάτου, καὶ δώσω σοι τὸν στέφανον τῆς ζωῆς. ¹¹Ὁ ἔχων οὖς ἀκουσάτω τί τὸ πνεῦμα λέγει ταῖς ἐκκλησίαις. Ὁ νικῶν οὐ μὴ ἀδικήσῃ ἐκ τοῦ θανάτου τοῦ δευτέρου.

¹²Καὶ τῷ ἀγγέλῳ τῆς ἐν Περγάμῳ ἐκκλησίας γράψον Τάδε λέγει ὁ ἔχων τὴν ῥομφαίαν τὴν δίστομον τὴν ὀξεῖαν. ¹³Οἶδα ποῦ κατοικεῖς. ὅπου ὁ θρόνος τοῦ σατανᾶ· καὶ κρατεῖς τὸ ὄνομά μου, καὶ οὐκ ἠρνήσω τὴν πίστιν μου καὶ ἐν ταῖς ἡμέραις Ἀντίπας, ὁ ¹⁰μάρτυς μου, ὁ πιστὸς μου, ὃς ἀπεκτινύθη παρ' ὑμῖν ὅπου ὁ σάτανᾰς κατοικεῖ. ¹⁴ἀλλ' ἔχω κατὰ σοῦ ὀλίγα. ἔχεις ἐκεῖ κρατοῦντας τὴν διδαχὴν Βαλαάμ, ὃς ἐδίδασκεν τῷ Βαλὰκ βαλεῖν σκάνδαλον ἐνώπιον τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ, φαγεῖν εἰδωλόθρυτα καὶ πορνεῦσαι.

1. βάλλειν AC, βαλεῖν ε ο διαβολος εξ (quosdam ex h) υμιν AChv, εξ ὑμῶν ὁ διάβολος ε 2. ἔχητε (ἐχεται C, ἔξετε vs) θλίψιν ACvs, tribulationem habentis h 2. 3. γίνου...ζωῆς Cyp 10 50 310, continuo his subiicit (16, 15) beati qui vigilabunt etc Cyp 310 3. οὖς ACvs, aures h 4. ο νικῶν ACs, qui vicerit hv a morte hv 6. ἐν περγαμῶ ἐκκλησίας ACs, ecclesiae pergami h 7. τὴν δίστομον ACs, ex utraque parte h οἶδα AChv, add τὰ ἔργα σου καὶ ε 8. sathanas est h 9. καὶ ἐν ταῖς ἡμέραις (add ἐν αἷς ε) ACvs, in diebus illis h αντιπας Cs, αντιπας A, antiphas h 10. ο πιστος μου (om vs) ACvs, et fidelis h 10. 11. ο σατανας (sath. h) κατοικεῖ AChv, κατοικεῖ ὁ σατανᾰς ε 11. κατὰ σου ὀλίγα (add οτι As) ACvs, pauca adversus te dicere h εχει A 12. τῷ AC, τὸν ε βαλακ Ahz, βαλαακ Cv βαλιν Chvs, βασιλει A 13. sub oculis filiorum h εἰδωλόθρυτα ACs, de sacrificiis h

bolus ex vobis in carcerem, ut temptemini (temt. L), et habebitis tribulationem diebus decem (x F). esto fidelis usque ad mortem, et dabo tibi coronam uitae. ¹¹Qui habet aurem, audiat quid (qui) spiritus dicat ecclesiis. Qui nicherit, non laeditur (laedetur L) a (om al) morte secunda. ¹²Et angelo Pergami ecclesiae scribe (scribae L et pr. F) Haec dicit qui habet romphaeam (rempheam L, romph.) [in] utraque parte acutam. ¹³Scio ubi habitas (inhab. F). ubi sedes (sedis F al) est satanae: et tenes (teneo F) nomen meum, et non negasti fidem meam et in diebus Antipas (sic F, -phas ceteri), testis meus (mei V) fidelis, qui occisus est apud (apud pr F) vos, ubi satanas habitat. ¹⁴sed habeo adversus te pauca. habes illic tenentes doctrinam Balaam, qui docebat Balac (Balaac F al) mittere scandalum coram filiis Israel, edere et fornicari (-re). ¹⁵ita habes et tu tenen-

¹⁵οὕτως ἔχεις καὶ σὺ κρατοῦντας τὴν διδαχὴν Νικολαϊτῶν ὁμοίως.
¹⁶μετανόησον οὖν· εἰ δὲ μὴ, ἔρχομαι σοι ταχὺ καὶ πολεμήσω μετ' αὐ-
τῶν ἐν τῇ ῥομφαίᾳ τοῦ στόματός μου. ¹⁷Ὁ ἔχων οὖς ἀκουσάτω
τί τὸ πνεῦμα λέγει ταῖς ἐκκλησίαις. Τῷ νικοῦντι, δώσω αὐτῷ τοῦ
μάννα τοῦ κεκρυμμένου, καὶ δώσω αὐτῷ ψῆφον λευκὴν καὶ ἐπὶ τὴν
ψῆφον ὄνομα καινὸν γεγραμμένον, ὃ οὐδεὶς οἶδεν εἰ μὴ ὁ
λαμβάνων.

¹⁸Καὶ τῷ ἀγγέλῳ τῷ ἐν Θυατείροις ἐκκλησίας γράψον Τάδε
λέγει ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ, ὁ ἔχων τοὺς ὀφθαλμοὺς ὡς φλόγα πυρὸς
καὶ οἱ πόδες αὐτοῦ ὅμοιοι χαλκοβάνῳ. ¹⁹Οἶδά σου τὰ ἔργα καὶ ¹⁰
τὴν ἀγάπην καὶ τὴν πίστιν καὶ τὴν διακονίαν καὶ ὑπομονὴν σου,
καὶ τὰ ἔργα σου τὰ ἔσχατα πλείονα τῶν πρώτων. ²⁰ἀλλ' ἔχω κατὰ

1. οὕτως ACos, similiter h νικολαιτων AC, τῶν Νικ. s
ομοίως ACh, ὁ μισῶ s 2. οὖν AC, om hos ἔρχομαι ACos,
veniam h μετ' αὐτῶν ACos, tecum h 3. οὖς ACos, aures h
4. τῷ νικοῦντι (νικῶντι s) ACos, qui vincet h 4. 5. τοῦ μάννα
AC, de manna illo h, φαγεῖν ἀπὸ τοῦ μάννα s 5. κεκρυμμένου C
ψημὸν C 6. κινῶν C γεγραμμένον ACos, om h οἶδεν A
C, igno (novit) h 6. 7. ὁ λαμβάνων ACos, qui accepit h
8. τῷ (τῆς s, om C) ἐν Θυατείροις ἐκκλησίας (om A) ACs, eccle-
siae qui est thyatirae h 9. ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ ACos, dei filius h
ὀφθαλμοὺς ACh, add αὐτοῦ s ut flamma h 10. aurichalco
h σου τα ἔργα ACs, opera tua h 11. τὴν (om C) πίστιν καὶ
τὴν διακονίαν ACh, τὴν διακονίαν καὶ τὴν πίστιν s υπομονὴν
A, τὴν υπομονὴν C σου ACos, om h 12. τα ἔργα σου (add
καὶ s) τα ἔσχατα ACs, novissima opera tua h τῶν πρώτων A
C, quae priora h ἀλλ' C, ἀλλὰ A 12. seq κατὰ σου ACu,
add multa h Cyp 72, add ὀλίγα s

tes doctrinam Nicolaitarum similiter. ¹⁶paenitentiam (pen.) age: si
quo (nihilò F) minus, veniam (venio F) tibi cito et pugnabo cum
illis in gladio (gladium) oris mei. ¹⁷Qui habet aurem, audiat quid
(qui) spiritus dicat ecclesiis. Vincenti, dabo ei (om al) manna abs-
conditum (-ta F), et dabo illi (ei F) calculum candidum et (om F)
in calculo (-lum L) nomen (om F) novum (nomen V) scriptum
(scribit. F), quod nemo scit nisi qui accipit. ¹⁸Et angelo Thyatirae
(-re L) ecclesiae (-siae) scribe (scribae L et pr F) Haec dicit filius
dei, qui habet oculos (-lus pr L) tanquam (ut F al) flamma (flam-
mam L) ignis, et pedes eius similes oricalco (-cho L, aer, F, aur.,
ur.). ¹⁹Novi opera tua (-ram tuam pr F) et caritatem et fidem (et
f. om al) et ministerium (myst. F) et patientiam tuam (om al), et
opera tua (et o. t. om F) novissima plura prioribus. ²⁰sed habeo

σοῦ ὅτι ἀφ' αὐτῆς τὴν γυναῖκά σου τὴν Ἰεζάβελ, ἣ λέγουσα ἐαυτὴν προφῆτιν καὶ διδάσκει καὶ πλανᾷ τοὺς ἱμοὺς δούλους πορνεῦσαι καὶ φαγεῖν εἰδωλόθυστα. ²¹καὶ ἔδωκα αὐτῇ χρόνον ἵνα μετανοήσῃ, καὶ οὐ θέλει μετανοῆσαι ἐκ τῆς πορνείας αὐτῆς. ²²ἰδοὺ βάλλω αὐτὴν εἰς κλίνην, καὶ τοὺς μοιχεύοντας μετ' αὐτῆς εἰς θλίψιν μεγάλην, ἐὰν μὴ μετανοήσωσιν ἐκ τῶν ἔργων αὐτῆς. ²³καὶ τὰ τέκνα αὐτῆς ἀποκτενῶ ἐν θανάτῳ, καὶ γνώσονται πᾶσαι αἱ ἐκκλησίαι ὅτι ἐγὼ εἰμι ὁ ἔραυνων νεφροὺς καὶ καρδίας, καὶ δώσω ὑμῖν ἐκαστῷ κατὰ τὰ ἔργα ὑμῶν. ²⁴ὑμῖν δὲ λέγω τοῖς λοιποῖς τοῖς ἐν Θου-

4. οὐκ ἠθέλησεν

6. ἔργων αὐτῶν.

1. αφεις AC, ἱᾶς ε, sinis h, om Cypr σου τὴν Ah Cypr, om C vs ιεζαβελ AC, Ἰεζαβὴλ ε ἡ λεγοσα (τὴν λέγουσαν ε) εαυτην (αυτην A?) ACε, quae se dicit hν Cypr 72 2. και διδασκει και πλανα AC, sinis (et sinis eam h) docere et seducere h Cypr, διδάσκειν καὶ πλανᾶσθαι vs τους (om ε) ἱμοὺς δούλους ACε, servos meos hν Cypr 3. φαγειν εἰδωλόθυστα (sic corr C, de sacrificiis) ACh Cypr, εἰδωλόθυστα φαγεῖν ε καὶ ACες Cypr, om h 4. και ου θελει (οὐκ ἠθέλησεν A) μετανοησαι ἐκ τῆς πορνείας αὐτῆς ACν, et poenitere non vult (noluit h) a fornicatione sua h Cypr 72, ἐκ τῆς πορνείας αὐτῆς καὶ οὐ μετενόησεν ε ἰδου AChν Cypr, add ἐγὼ ε 5. κλινην Chos Cyprrian, luctum h, φυλακην A τους μοιχευοντας μετ αυτης ACες, qui (eos qui h) cum ea fornicati (moechati h) sunt h Cypr θλιψιν μεγάλην ACε, maximam tribulationem h 6. μετανοησωσιν Chos Cypr 72, μετανοήσουσιν A ἐκ ACε, ab hν Cypr αὐτῆς Cν, αὐτῶν Aε, suis h Cypr και τα Chos, τα A 7. εν θανατω ACε, in morte h 8. ο εραυνων (ἐραυνῶν ε) νεφρους και καρδιας ACες, scrutator renis et cordis h Cypr 190 205 234 320 υμιν εκαστω ACε, unicuique vestrum hν Cypr 320 9. τα Aε, om C υμων AChos, sua v Cypr τοις (καὶ ε) λοιποις ACες, reliqui h

aduersus te [pauca, L] quia permittis mulierem Hiezabel (Iez. F), quae (qui) se dicit propheten (-tando), docere et seducere seruos meos fornicari et manducare de idolothytis. ²¹et dedi illi (illis F) tempus ut paenitentiam (pen.) ageret (-rent F), et non vult paenitere (-ri FL) a fornicatione sua. ²²ecce mitto eam in lectum, et (om pr F) qui moechantur (moecantur F) cum ea in tribulationem maximam (-ne -ma F al), nisi paenitentiam egerint ab operibus eius. ²³et filios eius (eorum) interficiam in morte (morte h L al et pr F), et scient omnes ecclesiae quia ego sum scrutans renes et corda, et dabo uni cuique uestrum secundum opera uestra (sua). ²⁴uobis autem dico [et] ceteris qui Thyatirae (Tyath. L) estis; qui-

τείροις, ὅσοι οὐκ ἔχουσιν τὴν διδαχὴν ταύτην, οἵτινες οὐκ ἔγνωσαν τὰ βαθύτατα τοῦ σατανᾶ, ὡς λέγουσιν. οὐ βύλλω ἐφ' ὑμᾶς ἄλλο βάρος· ²⁵πλὴν ὃ ἔχετε κρατῆσαιτε ἄχρι οὗ ἂν ᾤξω. ²⁶καὶ ὁ νικῶν καὶ ὁ τηρῶν ἄχρι τέλους τὰ ἔργα μου, δώσω αὐτῷ ἔξουσίαν ἐπὶ τῶν θινῶν, ²⁷καὶ ποιμανεῖ αὐτοὺς ἐν ῥόμβῳ σιδηρῷ, ὡς τὰ σκευὴ τὰ κεραμικὰ συντρίβεται, ὡς καὶ ἐλθῶ παρὰ τοῦ πατρὸς μου, ²⁸καὶ δώσω αὐτῷ τὸν ἀστέρα τὸν πρωϊνόν. ²⁹Ὁ ἔχων οὖς ἀκουσάτω τί τὸ πνεῦμα λέγει ταῖς ἐκκλησίαις.

¹Καὶ τῷ ἀγγέλῳ τῆς ἐν Σάρδεσιν ἐκκλησίας γράψον Τάδε λέγει ὁ ἔχων τὰ ἐπὶ τὰ πνεύματα τοῦ Θεοῦ καὶ τοὺς ἐπὶ τὸν ἀστέρα. ¹⁰Οἶδά σου τὰ ἔργα, ὅτι ὄνομα ἔχεις ὅτι ζῆς, καὶ νεκρὸς εἶ. ²γίνου γρηγορῶν, καὶ στήρισον τὰ λοιπὰ ἃ ἔμελλον ἀποθανεῖν. οὐ γὰρ εὗρηκά σου ἔργα πεπληρωμένα ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ μου. ³μνημόνευε πῶς εἴληφας καὶ ἤκουσας, καὶ τίρει, καὶ μετανοήσον. ἐὰν

1. οἱτινες AChv, καὶ οἵτινες ε 2. τα βαθυτα (βάθη ε) ACs, altitudinem h sathanae h βυλλω AC, βαλῶ hvς 3. πλην A Cς, sed h αχρι C, ἄχρισ ε, εως A veniam vel venio h 3. 4. ο νικων και ο τηρων ACς, qui vicerit et custodierit h 5. 6. τα σκευη τα κεραμικα συντριβεται ACς, vas figuli confringentur hv 7. πρωινον Cς, προινον A 9. καὶ om h τῆς ἐν σαρδεσιν ἐκκλησίας (-σαις C) ACς, ecclesiae qui est sardis h 11. σου τα εργα ACς, opera tua hv ονομα AC, τὸ ὄν. ε 12. γρηγορων ACς, add et stabilis h στήρισον AC, στήριξον ε ἐμελλον AChv, μέλλει ε 13. σου (add τὰ ε) εργα ACς, opera tua hv μου AChv, om ε 14. ουν ACς, om h ηκουσας και ACς, audita h

cumque (que om pr F) non habent doctrinam hanc, qui non cognoverunt altitudines (-nis L, -nem) satanae (om L), quem admodum (ammodum) dicunt. non mittam super nos (eos) aliud (aliut) pondus: ²⁵tamen id quod habetis tenete donec veniam. ²⁶et qui vicerit et qui (om al) custodierit usque in finem opera mea, dabo illi (ei L) potestatem super gentes, ²⁷et reget (regit) illas (illos) in virga ferrea, [et] tamquam vas figuli confringentur, sicut et ego accepi a patre meo, ²⁸et dabo illi (illis) stellam matutinam. ²⁹Qui habet aurem (aures), audiat quid (qui) spiritus dicat ecclesiis. ¹Et angelo ecclesiae Sardis scribe Haec dicit qui habet septem (vii F) spiritus dei et septem (septim, vii F) stellas (still.). Scio opera tua, quia nomen habes quod vivas, et mortuus es (est). ²esto uigilans, et confirma cetera quae moritura erant. non enim inuenio opera tua plena (plena V) coram deo meo. ³in mente ergo habe qualiter acceperis (accip.) et audieris (et a. om F), et serva, et poenitentiam (pen.) age. si

οὐν μὴ γρηγορήσης, ἥξω ὡς κλέπτης, καὶ οὐ μὴ γνῶς ποίαν ὥραν
 ᾔξω ἐπὶ σέ. ⁴ἀλλὰ ἔχεις ὀλίγα ὀνόματα ἐν Σάρδεσιν, ἃ οὐκ ἐμύ-
 λυναν τὰ ἱμάτια αὐτῶν, καὶ περιπατήσουσιν μετ' ἐμοῦ ἐν λευκοῖς,
 ὅτι ἄξιοί εἰσιν. ⁵ὁ νικῶν οὕτως περιβαλεῖται ἐν ἱματίοις λευκοῖς,
⁶καὶ οὐ μὴ ἐξαλείψω τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐκ τῆς βίβλου τῆς ζωῆς, καὶ
 ὁμολογήσω τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐνώπιον τοῦ πατρὸς μου καὶ ἐνώπιον
 τῶν ἀγγέλων αὐτοῦ. ⁷Ὁ ἔχων οὖς ἀκουσάτω τί τὸ πνεῦμα λέγει
 ταῖς ἐκκλησίαις.

⁷Καὶ τῷ ἀγγέλῳ τῆς ἐν Φιλαδηφείᾳ ἐκκλησίας γράψον Τάδε
¹⁰λέγει ὁ ἅγιος, ὁ ἀληθινός, ὁ ἔχων τὴν κλεῖν Δαυιδ, ὁ ἀνοίγων καὶ
 οὐδεὶς κλείσει, [καὶ] κλείων καὶ οὐδεὶς ἀνοίγει. ⁸Οἰδά σου τὰ ἔργα·

11. [καὶ] κλείει

1. οὐν μὴ γρηγορήσης ACυς, autem non egeris paenitentiam h
 ως κλέπτης ACυ, ἐπὶ σε ὡς κλέπτης ε, et suscitabo adventum meum
 ad te quasi fur veniam h 1. 2. qua hora veniam ad te hυ 2. ἀλλὰ
 ACυ, verum h, om ε ἐν AChv, καὶ ἐν ε 3. τα ἱμάτια αὐτῶν
 (αὐτῶν C) ACυς, vestem suam h περιπατήσουσιν (-τησου A)
 μετ' ἐμοῦ ACυ, mecum ambulaverunt h 4. ο νικῶν ACυ, qui vi-
 cerit hυ οὕτως AChv, οὕτως ε περιβαλεῖται Ahυς, περιβαλ-
 λεται C ἐν ἱματίοις λευκοῖς ACυ, aliam vestem h 6. ὁμολο-
 γήσω AC, ὁμολογήσομαι ε 9. καὶ ACυς Orig 2,525^a Hilar 5,
 om h τῆς ἐν φιλαδηφείᾳ (-φείας A) ἐκκλησίας ACυς Orig, phi-
 ladelphiae ecclesiae υ Hilar, ecclesiae qui est philadelphiae h
 10. ἅγιος ACυ Orig, add et hυ Hilar κλεῖν δαυδ AC, κλεῖν τοῦ
 δαυιδ Orig 4,97^e, κλεῖν τοῦ δαυιδ (Δαυιδ ε) ε Orig 2,525^a
 ο ἀνοίγων (ἀνυγων C) AChυς Orig 2,525^a Hilar 5, καὶ ἀνοίγων
 Orig 4,97^e, aperiet Iren 253 11. κλείσει ACυς Orig Iren Hilar,
 κλείει hυς κλείων καὶ A, καὶ κλείων καὶ (quod) h Orig, καὶ κλείει
 καὶ Cυ, claudit et Iren Hilar οὐδε εἰς C ἀνοίγει AChυς,
 ἀνοίξει Orig 2,525^b 4,97^e Iren 253 Hilar 5 opera tua υ

ergo (enim) non uigilaueris, ueniam [ad te L] tamquam fur, et nes-
 cies qua hora ueniam (tanq. - ueniam om al) ad te. ⁴sed habes
 pauca nomina in Sardis, qui non inquinauerunt (coinq.) uestimenta
 sua, et ambulant (-lauerunt) mecum in albis, quia digni sunt (q. d.
 s. om al). ⁵qui uicerit, sic uestietur uestimentis albis (qui - albis om
 al), et non delebo nomen eius (nomina eorum) de libro uitae, et
 confitebor nomen eius coram patre meo et coram angelis eius. ⁶Qui
 habet aurem, audiat quid spiritus dicat ecclesiis. ⁷Et angelo Phila-
 delphiae (Filadelf. F) ecclesiae (om al) scribe (scribae pr F) Haec
 dicit sanctus et uerus, qui habet clauem David, qui aperit et nemo
 cludit (claud.), [et F al] cludit (claud.) et nemo aperit. ⁸Scio opera

ἰδοὺ δέδωκα ἐνώπιόν σου θύραν ἀνεωγμένην, ἣν οὐδεὶς δύναται κλειῖσαι αὐτήν· ὅτι μικρὰν ἔχεις δύναμιν, καὶ ἐτήρησάς μου τὸν λόγον καὶ οὐκ ἤμνήσω τὸ ὄνομά μου. ⁹ἰδοὺ δίδω ἐκ τῆς συναγωγῆς τοῦ σατανᾶ τῶν λεγόντων ἑαυτοὺς Ἰουδαίους εἶναι καὶ οὐκ εἶσιν ἀλλὰ ψεύδονται· ἰδοὺ ποιήσω αὐτοὺς ἵνα ἤξουσιν καὶ προσ-
κυνήσουσιν ἐνώπιον τῶν ποδῶν σου καὶ γνώσιν ὅτι ἐγὼ ἡγάπησά σε. ¹⁰ὅτι ἐτήρησας τὸν λόγον τῆς ὑπομονῆς μου, καὶ γὰρ σὺ τηρήσω ἐκ τῆς ὥρας τοῦ πειρασμοῦ τῆς μελλούσης ἔρχισθαι ἐπὶ τῆς οἰκουμένης ὅλης, πειράσαι τοὺς κατοικοῦντας ἐπὶ τῆς γῆς. ¹¹ἔρχομαι ταχύ· κράτει ὃ ἔχεις, ἵνα μηδεὶς λάβῃ τὸν στέφανόν σου. ¹²ὁ νι-
κῶν, ποιήσω αὐτὸν στῦλον ἐν τῷ ναῷ τοῦ Θεοῦ μου, καὶ ἔξω οὐ μὴ ἐξέλθῃ ἔτι, καὶ γράψω ἐπ' αὐτὸν τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ μου καὶ τὸ ὄνομα τῆς πόλεως τοῦ Θεοῦ μου, τῆς καινῆς Ἱερουσαλὴμ, ἣ

1. θύραν ἀνεωγμένην ACvs, apertum ostium h. θύραν ἐνώπιόν σου ἀνεωγμένην Orig 2,525^b ἣν AChv, καὶ ε' Orig οὐδε εἰς C
1. 2. δύναται κλειῖσαι αὐτήν ACs Orig, claudere potest h 2. μι-
κρὰν ἔχεις δύναμιν ACvs, pusillas habes vires h τηρήσας O
2. 3. μου τὸν λόγον ACs, verbum meum h 3. δίδω AC, dabo
hv, δίδωμι ε 4. sathanæ h τῶν λεγόντων ἑαυτοὺς ἰουδαίους
ACvs, ex his qui se iudeos dicunt h 5. 6. ἵνα ἤξουσιν (ἤξωσι
ε) καὶ προσκυνήσουσιν (-σωσιν ε) ἐνώπιον τῶν ποδῶν σου ACvs,
venire ante pedes tuos adorare h 6. γνώσιν ὅτι ἐγὼ ACs, scies
quia h 7. ὅτι Chvs, καὶ A 8. ab hora h 8. 9. ἐπὶ τῆς οἰκου-
μένης ὅλης ACvs, universo orbi terrarum h 9. tentari h ἐπὶ
τῆς γῆς ACvs, terram h ἐρχομαι ACh, ἰδοὺ ἔρχομαι ε 10. ἵνα
μηδεὶς ACvs, ne (add quis h) alius h Cyp 201 251 266 ο νι-
κῶν ACs, qui vicerit hv 11. ναὸν AChv Orig 4,208^a, λαῶν ε
12. ἐπ' αὐτὸν Ahvs, om C 13. καινῆς C

tua: ecce dedi coram te ostium (ostium pr F) apertum, quod nemo potest cludere (claud. V al); quia modicam habes (habis) uirtutem, et seruasti uerbum meum et non negasti nomen meum. ⁹ecce dabo de synagoga satanae qui dicunt se iudeos esse et non sunt, sed mentiuntur: ecce faciam illos ut ueniant et adorent (-rint) ante pedes (pedis) tuos, et scient (sciant) quia ego (om al) dilexi te. ¹⁰quoniam seruasti uerbum patientiae meae, et ego te seruabo (s. te F) ab hora (ad horam F) temptationis (tempt. L) quae uentura est in orbem uniuersum, temptare (tempt. L) habitantes in terra (terram L). ¹¹[ecce F] uenio cito: tene quod habes, ut nemo accipiat coronam tuam. ¹²qui uicerit, faciam illum columnam in templo dei mei, et foras non egredietur amplius, et scribam super eum nomen dei mei et nomen ciuitatis dei mei (et n. c. d. m. om F), nouae Hierusalem,

καταβαίνουσα ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἀπὸ τοῦ Θεοῦ μου, καὶ τὸ ὄνομά μου τὸ καινόν. ¹³Ὁ ἔχων οὐς ἀκουσάτω τί τὸ πνεῦμα λέγει ταῖς ἐκκλησίαις.

¹⁴Καὶ τῷ ἀγγέλῳ τῆς ἐν Λαοδικείᾳ ἐκκλησίας γράψον Τάδε λέγει ὁ ἀμὴν, ὁ μάρτυς ὁ πιστὸς καὶ ἀληθινός, ἡ ἀρχὴ τῆς κτίσεως τοῦ Θεοῦ. ¹⁵Οἶδά σου τὰ ἔργα, ὅτι οὔτε ψυχρὸς εἶ οὔτε ζεστός. ὀφείλον ψυχρὸς ἦς ἢ ζεστός. ¹⁶οὔτως ὅτι χλιαρὸς εἶ καὶ οὔτε ψυχρὸς οὔτε ζεστός, μέλλω σε ἐμέσαι ἐκ τοῦ στόματός μου. ¹⁷ὅτι λέγεις ὅτι πλούσιός εἰμι καὶ πεπλούτηκα καὶ οὐδὲν χρεῖαν ἔχω, καὶ ¹⁸οὐκ οἶδας ὅτι σὺ εἶ ὁ ταλαίπωρος καὶ ὁ ἐλεινὸς καὶ πτωχὸς καὶ τυφλὸς καὶ γυμνός, ¹⁸συμβουλεύω σοι ἀγοράσαι παρ' ἐμοῦ χρυσοῖον πεπυρωμένον ἐκ πυρός, ἵνα πλουτήσῃς, καὶ ἱμάτια λευκά, ἵνα περιβύβῃ καὶ μὴ φανερωθῇ ἡ αἰσχύνῃ τῆς γυμνότητός σου, καὶ κολούριον ἔγχρῃσαι τοὺς ὀφθαλμούς σου, ἵνα βλέπῃς. ¹⁹ἰγὼ ὅσους

1. η καταβαινουσα AC, ἡ καταβαίνεις 2. κεινον C 4. και A Cus, om h ἐν λαοδικιᾳ ἐκκλησίας AC, ἐκκλησίας Λαοδικείων (laodiceae) hς 5. ο αμην ACus, quia est amen h και Aς, και ο C η αρχη ACς, qui est initium h 6. σου τα εργα ACς, opera tua hv 7. οφειλον ψυχρος ης (εἴηςς, esses) η ζεστος Ch vs, om A ουτως ACς, sed hv 7. 8. και ουτε ψυχρος ουτε ζεστος Aς, και ουτε ζεστος ουτε ψυχρος C, om h 8. εμεσαι (εμαισαι C) εκ του στοματος μου οτι ACus, ex ore meo vomere h 9. οτι ACus, om h Cypr 241 ουδεν AC, οὔδενός vs, nullius rei h Cypr 10. ο (om C) ελεινος AC, ἐλεινόςς 12. ιματια λευκα ινα ACς, vestem albam ut Cypr, veste alba h 13. φανερωθη ACus, add in te h Cypr 241 κολουριον Aς, κολουριον C, collyrio hv Cypr 14. εγχρῃσαι AC, ἔγχρῃσονς, inunge v Cypr, unge h 14. seq οσους ιαν ACς, quos hv

quae descendit (disc., -det F al) de caelo a (om F) deo meo, et (om al) nomen meum (om F) novum. ¹³Qui habet aurem (aures F al), audiat quid spiritus dicat ecclesiis (-sine). ¹⁴Et angelo Laodiciae (Laod.) ecclesiae (eccl. L. F) scribe (scribae pr F) Haec dicit amen, testis fidelis et uerus, qui est principium creaturae dei. ¹⁵Scio opera tua, quia neque frigidus es neque calidus. utinam frigidus esses aut calidus. ¹⁶sed quia tepidus (tebidus) es et nec frigidus nec calidus, incipiam te (om al) euomere ex ore meo. ¹⁷quia (qui) dicis (dices F al) quod dives sum et locupletatus et nullius egeo, et nescis quia tu es miser et miserabilis (mirab. L) et pauper et caecus (cecus L) et nudus, ¹⁸snadeo tibi emere a me aurum ignitum probatum, ut locuples (locuplex) fias, et uestimentis albis (ab his) induaris et non appareat confusio nuditatis tuae: et collyrio inunge (inungue pr F al) oculos tuos, ut uideas. ¹⁹ego quos amo, arguo et castigo (castico):

ἐὰν φιλήω, ἐλέγχω καὶ παιδεύω· ζήλευε οὖν, καὶ μετανόησον. ²⁰Ἰδοὺ ἔστηκα ἐπὶ τὴν θύραν καὶ κρούω· ἐὰν τις ἀκούσῃ τῆς φωνῆς μου καὶ ἀνοίξῃ τὴν θύραν, εἰσελεύσομαι πρὸς αὐτὸν καὶ δειπνήσω μετ' αὐτοῦ καὶ αὐτὸς μετ' ἐμοῦ. ²¹ὁ νικῶν, δώσω αὐτῷ καθίσαι μετ' ἐμοῦ ἐν τῷ θρόνῳ μου, ὡς καὶ γὰρ ἐνίκησα καὶ ἐκάθισα μετὰ τοῦ πατρὸς μου ἐν τῷ θρόνῳ αὐτοῦ. ²²Ὁ ἔχων οὖς ἀκουσάτω τί τὸ πνεῦμα λέγει ταῖς ἐκκλησίαις.

¹Μετὰ ταῦτα εἶδον, καὶ ἰδοὺ θύρα ἀνεωγμένη ἐν τῷ οὐρανῷ, καὶ ἡ φωνὴ ἣ πρώτη ἦν ἤκουσα ὡς σάλπιγγος λαλούσης μετ' ἐμοῦ, λέγων Ἀνάβηθι ὧδε, καὶ δεῖξω σοι ὅσα δεῖ γενέσθαι. μετὰ ταῦτα ¹⁰²εὐθέως ἐγενόμην ἐν πνεύματι. καὶ ἰδοὺ θρόνος ἔκειτο ἐν τῷ οὐρανῷ, καὶ ἐπὶ τὸν θρόνον καθήμενος, ³καὶ ὁ καθήμενος ὁμοιος ὀράσει λίθῳ ἱάσπιδι καὶ σαρδίῳ, καὶ ἱρις κυκλόθεν τοῦ θρόνου

1. ζήλευε AC, ζήλωσον ε, crede h 2. ἔστηκα Aves Orig 3,422f, stans Hilar 311, ἐγὼ ἔστηκα h Orig 4,406^c ἐπὶ Aves Orig 3,413^c 422f 4,242^c 406^c, ante h Hilar καὶ Aves Orig, om Hilar ἐν Aves Orig Hilar, si forte h 2. 3. ἀκοῦσῃ τῆς φωνῆς μου καὶ A hves, om Orig Hilar 3. ἀνοίξῃ (add μοι h Orig) τὴν θύραν Ah vs Orig 4,242^c 406^c, ἀνοίγῃ (aperiet) μοι Orig 3,413^c 422f Hilar 311 4. ἐμοῦ Aves Orig 4,406^c, add in throno meo h ο νικῶν Aς, vincenti h αὐτῷ Aves, om h 5. ἐκαθίσαι Aves, sedeo h 6. οὖς Aς, aures h 8. καὶ Aς, om h ἀνεωγμένη A, ἠνεωγμένη ε 9. καὶ ἡ φωνὴ Aves, ecce vox illa h ὡς σάλπιγγος λαλούσης Aves, ut tuba loquentem h 10. λεγὼν A, λέγουσα ε, om h ἀναβηθὶ A, Ἀνάβη ε ὧδε Aves, huc inquit h οσα (ū vs) δεῖ γενέσθαι μετὰ ταῦτα (ταῦτα. Καὶ ε) Aves, quae fieri post haec oportet h 11. θρόνος ἔκειτο Aves, vidi thronum positum h 12. τὸν θρόνον A, τοῦ θρόνου ε καθήμενος Aves, sedentem h 12. 13. ὁμοιος (ἦν ὁμ. ε) ὀρασεὶ λίθῳ ἱασπιδὶ καὶ σαρδίῳ (σαρδίνῳ ε) Aς, similis visui erat iaspidis et sardinis h 13. ἱρις vs, arcus

aemulare (aemol.) ergo et paenitentiam age. ²⁰ecce sto ad ostium et pulso: si quis audierit vocem meam et aperuerit ianuam, [et] intro ibo ad illum et cenabo (caen. V al) cum illo et ipse mecum. ²¹qui uicerit, dabo ei sedere mecum in throno meo, sicut et ego uici et sedi cum patre meo in throno eius (sicut - eius om al). ²²Qui habet aurem (aures F al), audiat quid spiritus dicat ecclesiis. (3) ¹Post haec uidi, et (om F) ecce ostium apertum in caelo (caelum), et uox prima quam audiui tamquam tubae (tuba F) loquentis mecum, dicens Ascende huc, et ostendam tibi quae oportet fieri post haec. ²statim fui in spiritu. et ecce sedes (sedis L et pr F) posita erat in caelo, et supra sedem (om F) sedens, ³et qui sedebat similis erat aspectui lapidis iaspidis (iasp. L) et sardini (sardinis), et iris (hirs F) erat in circuitu (-to pr F) sedis similis uisioni (-nis L) zamaragdinae

ὅμοιος ὁράσει σμαραγδίνῃ. ⁴καὶ κυκλόθεν τοῦ θρόνου θρόνους εἴκοσι τέσσαρας, καὶ ἐπὶ τοὺς εἴκοσι τέσσαρας θρόνους πρεσβυτέρους καθήμενους, περιβεβλημένους ἱματίοις λευκοῖς, καὶ ἐπὶ τὰς κεφαλὰς αὐτῶν στεφάνους χρυσοῦς. ⁵καὶ ἐκ τοῦ θρόνου ἔκπορεύονται ⁶ἄστραπαὶ καὶ φωναὶ καὶ βρονταί. καὶ ἐπὶ τὰ λαμπάδες πυρὸς καίονται ἐνώπιον τοῦ θρόνου, αἷ ἐστιν τὰ ἐπὶ τὰ πνεύματα τοῦ θεοῦ. ⁷καὶ ἐνώπιον τοῦ θρόνου ὡς θάλασσα ὑαλίνῃ ὅμοιᾳ κρυστάλλῳ. καὶ ἐν μέσῳ τοῦ θρόνου καὶ κύκλῳ τοῦ θρόνου τέσσαρα ζῶα γέμοντα ὀφθαλμῶν ἔμπροσθεν καὶ ὀπισθεν. ⁸καὶ τὸ ζῶον τὸ πρῶτον ¹⁰ὅμοιον λέοντι, καὶ τὸ δεύτερον ζῶον ὅμοιον μόσχῳ, καὶ τὸ τρίτον ζῶον ἔχον τὸ πρόσωπον ὡς ἀνθρώπου, καὶ τὸ τέταρτον ζῶον ὅμοιον ἀετῷ πετομένῳ. ⁹καὶ τὰ τέσσαρα ζῶα, ἐν καθ' ἓν αὐτῶν ἔχον ἀνά

h, ιερεις A 1. ομοιος A, ὁμοίᾳ c θρονους A, θρόνοι c, sedilia hν 2. εικοσι Aην, add καὶ c τισσαυρις Aς 2. 3. και επι τους εικοσι τεσσαυρις θρονους πρεσβυτερους καθημενους A, καὶ ἐπὶ τοὺς θρόνους εἶδον τοὺς εἴκοσι καὶ τέσσαρας πρεσβ. καθ. c, in quibus seniores sedentes erant viginti quatuor h 3. circumamicti h ἱματιοις (ἐν ἱμ. c) λευκοις Aυς, veste alba h και A hν, add ἔχον c 4. coronae aureae h εκ Aυς, ex illorum h 5. φωναι και βρονται Aην, βρονται καὶ φωναὶ c λαμπαδες A υς, phialae h ardentes erant h 6. α ἐστιν Ah, αἱ εἰσι υς 7. ὡς Av, om hς 8. και ἐμ (ἐν c) μεσω του θρονου Aυς, medio autem throno h τισσερα A, τέσσαρα c 9. και alterum A υς, om h το ζων το πρωτον Aυς, primum animal Iren 190 10. και alterum Aυς Iren, om h 11. ἔχον c, εχων A ανθρωπου Av, ἀνθρωπος c, humanam h Iren και Aυς Iren, om h 11. 12. simile aquilae volantis Iren 12. τα τεσσαρα A, τέσσαρα c εν καθ εν αυτων εχων A, habebant singula h, ἐν καθ' ἑαυτὸ ἔχον c

(sm., -ne L). ⁴et in circuitu sedis sedilia uiginti quattuor, et super thronos uiginti [et] quattuor (xxiiii F al) (et s. t. u. q. om al) seniores sedentes, circum amictos uestimentis albis, et in capitibus eorum coronas aureas (-nae -ae). ⁵et de throno procedunt fulgura (fulgora L al) et uoces et tonitrua. et septem (vii F) lampades ardentes ante thronum, quae (qui) sunt (om al) septem (vii F) spiritus dei. ⁶et in conspectu sedis tamquam mare uistrem simile crystallo. et in medio sedis et in (om al) circuitu sedis quattuor animalia plena (placna V) oculis ante et retro. ⁷et animal primum simile leoni, et secundum animal simile uitulo, et tertium animal habens faciem quasi hominis, et quartum animal simile aquilae (aquile pr F) uolanti (-tis F). ⁸et quattuor animalia singula eorum habebant

πίερυγας ἔξ, κυκλόθεν καὶ ἴσωθεν γέμουσιν ὀφθαλμῶν, καὶ ἀνά-
 παυσιν οὐκ ἔχουσιν ἡμέρας καὶ νυκτὸς λέγοντες Ἅγιος ἅγιος ἅγιος
 κύριος ὁ θεὸς ὁ παντοκράτωρ ὁ ἦν καὶ ὁ ὢν καὶ ὁ ἐρχόμενος.
 9 καὶ ὅταν δώσουσιν τὰ ζῶα δόξαν καὶ τιμὴν καὶ εὐχαριστίαν τῷ
 καθημένῳ ἐπὶ τῷ θρόνῳ, τῷ ζῶντι εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, 5
 10 πεισοῦνται οἱ εἴκοσι τέσσαρες πρεσβύτεροι ἐνώπιον τοῦ καθημένου
 ἐπὶ τοῦ θρόνου, καὶ προσκυνήσουσιν τῷ ζῶντι εἰς τοὺς αἰῶνας
 τῶν αἰώνων, καὶ βαλοῦσιν τοὺς στεφάνους αὐτῶν ἐνώπιον τοῦ θρό-
 νου, λέγοντες 11 Ἄξιός ἐστι, ὁ κύριος καὶ ὁ θεὸς ἡμῶν, λαβεῖν τὴν
 δόξαν καὶ τὴν τιμὴν καὶ δύναμιν, ὅτι σὺ ἔκτισας τὰ πάντα, καὶ 10
 διὰ τὸ θεληματά σου ἦσαν καὶ ἐκτίσθησαν.

1 Καὶ εἶδον ἐπὶ τὴν δεξιάν τοῦ καθημένου ἐπὶ τοῦ θρόνου

1. καὶ ἴσωθεν γεμουσιν (γέμοντα 5) ὀφθαλμῶν *Avs*, erant plena
 oculis ante se et retro *h* 1. 2. καὶ ἀναπαυσιν οὐκ ἔχουσιν ἡμέ-
 ρας καὶ νυκτὸς *Avs*, quae non habebant requiem nocte ac die *h*
 2. λέγοντες *Ah*, λέγοντα *vs* 3. qui fuit et est et venturus est *h*
 4. δώσουσιν *As*, dederant illa *h* εὐχαριστίαν *hws*, εὐχαριστίας
A 4. 5. ἐπὶ (in) τῷ θρόνῳ *Ah*, ἐπὶ τοῦ θρόνου 5 6. πεισοῦν-
 ται *As*, statim cadebant in faciem *h* εἴκοσι *Ah*, add καὶ 5
 6. 7. τὸν καθημένον ἐπὶ *Avs*, om *h* 7. προσκυνήσουσιν *As*, ado-
 rabant *h* 8. καὶ βαλοῦσιν *Avs*, mittentes *h* 9. ὁ κύριος καὶ
 (domine) ὁ θεὸς ἡμῶν *Ahn*, Κύριε 5 10. δύναμιν *A*, τὴν δύν. 5
 11. διὰ τὸ θεληματά σου *vs*, δια θεληματι σου (sic pr corr, iou pr)
A ἦσαν *Av*, εἰσὶ 5, haec *h* καὶ ἐκτίσθησαν *vs*, sunt consti-
 tuta *h*, om *A* 12. ἐπὶ τὴν δεξιάν τοῦ καθημένου ἐπὶ τοῦ θρο-
 νου (ἐπὶ τὸν θρόνον *Orig*, in throno *Hil*) βιβλίον *As* *Orig* 2,525^b
Hilar 5, librum in dextera dei sedentis super thronum *h* *Cypr* 289

alas senas, et in circuitu et intus plena (plaena *V*) sunt oculis, et
 requiem non habent (habebant *L al*) die ac (et *F al*) nocte dicen-
 tia Sanctus sanctus sanctus dominus deus omnipotens, qui erat et
 qui est et qui venturus est. 9 et cum darent illa animalia gloriam et ho-
 norem et benedictionem sedenti super thronum, viventi in saecula sae-
 culorum, 10 procident (sic *F*: procidebant, procedebant *L*, prociderunt)
 viginti quattuor (xxiiii *F*) seniores ante sedentem in throno (thro-
 num), et adorabant viventem in saecula saeculorum, et mittent (mit-
 tebant *al*) coronas suas ante thronum, dicentes 11 Dignus es, domine
 (dominus et *L*) deus noster, accipere gloriam et honorem et virtu-
 tem, quia tu creasti omnia, et propter voluntatem tuam erant et creata
 sunt. (4) 1 Et uidi in dexteram (-ra *F al*) sedentis supra (super *F*)

βιβλίον γεγραμμένον ἔσθθιν καὶ ὀπισθεν κατεσφραγισμένον σφραγῖσιν ἑπτά. ²καὶ εἶδον ἄγγελον ἰσχυρὸν κηρύσσοντα ἐν φωνῇ μεγάλῃ *Τίς ἄξιος ἀνοῖξαι τὸ βιβλίον καὶ λῦσαι τὰς σφραγίδας αὐτοῦ;* ³καὶ οὐδείς ἠδύνατο ἐν τῷ οὐρανῷ οὐδὲ ἐπὶ τῆς γῆς οὐδὲ ⁵ὑποκάτω τῆς γῆς ἀνοῖξαι τὸ βιβλίον οὔτε βλέπειν αὐτό. ⁴καὶ ἐγὼ ἔκλαιον πολὺ, ὅτι οὐδείς ἄξιος εὐρέθῃ ἀνοῖξαι τὸ βιβλίον οὔτε βλέπειν αὐτό. ⁵καὶ εἶς ἐκ τῶν πρεσβυτέρων λέγει μοι *Μὴ κλαίει· ἰδοὺ ἐνέκτισεν ὁ λέων ὁ ἐκ τῆς φυλῆς Ἰούδα, ἡ ῥίζα Δαυεὶδ, ἀνοῖ-*

1. *ἔσθθιν* *Α* *h* *Orig* 2,525^b 3,408^d *Cypr Hilar*, ἔμπροσθεν *Orig* 4, 97^c *signaculis Hilar*, *signis h Cypr* 2. *εἶδον* *Α* *h* *Orig* 2, 525^b *Cypr*, *add alterum Hilar* ἐν *A*, *om h* *Orig Cypr Hilar* 3. *ἄξιος* *A* *Orig*, *ἔστιν ἄξιος h* *Orig Hilar*, *dignus est Cypr* ἀνοῖξαι τ. β. κ. *λῦσαι* *Α* *h* *Orig Hilar* 5, *accipere librum et aperire Cypr* 289 *τας (om Orig) σφραγίδας* *Α* *h* *Orig* 2,525^b *Hilar*, *signa Cypr*, *septem signacula h* 4. *ἠδύνατο* *Α* *h* *Orig* 2,525^b 4,97^c *Cypr*, *potuit Hilar*. *nullus proinde dignus dicitur fuisse repertus h in commentario* ἐν *Α* *h* *Orig* 2,525^b, οὔτε ἐν *h* *Orig* 3,408^c *Cypr Hilar* οὐδὲ *utrumque Α*, οὔτε *Orig* ἐπὶ τῆς γῆς *Α* *h* *Orig Cypr* 289 *Hilar* 44, *in terra v Hilar* 5 5. ἀνοῖξαι τὸ βιβλίον *Α* *h* *Orig* 2,525^c *Cypr Hilar* 5 *et add ἐκεῖνο Orig* 3,408^c, *librum aperire h* οὔτε *A* *Orig* 3,408^c, οὐδὲ *ς* *Orig* 2,525^c, *neque v Hilar*, *sed neque h Cypr* 5-7. καὶ ἐγὼ... βλέπειν αὐτό *om A* 5-8. καὶ ἐγὼ... ἐνέκτισεν ὁ] *εἰ μὴ μόνον ὁ νεκρὸς Α* *h* *Orig* 3,408^c 5. 6. ἐγὼ ἔκλαιον πολὺ (*πολλὰ* *ς*) *h* *Orig* 289, *ἔκλαιον Orig* 2,525^c *Hilar* 5 6. 7. ἀνοῖξαι (*add καὶ ἀναγνῶναι* *ς*, *qui aperiret Cypr*) τὸ βιβλίον οὔτε βλέπειν (*aut videret Cypr*) αὐτό *vs Orig* 2,525^c *Cypr Hilar*, *qui aperiret librum aut solveret signacula eius h*. οὐδείς ἠδύνατο ἀναγνῶναι καὶ λῦσαι τὰς σφραγίδας αὐτοῦ, *εἰ μὴ ὁ λέων etc Orig* 4,97^c 7. λέγει *Α* *h* *Orig* 2,525^c, *ait Hilar* 4, *dixit Cypr* 289 *μη κλαίει Α* *h* *Orig Hilar*, *ne fleveris h* *Orig Cypr* 8. ο (*om Orig* 3, 408) *εκ Α* *h* *Orig* 2,525^c 3,408^c 4,97^c *Cypr Hilar*, *ὁ ὢν ἐκ* *ς*

thronum librum scriptum (scribt. *F*) intus et foris (foras *F*) signatum sigillis septem. ²et uidi angelum fortem [et *L*] praedicantem uoce magna Quis (Qui *L*) est dignus aperire librum et soluere signacula eius? ³et nemo poterat in caelo neque in terra neque subtus terram (terra *F* *al*) aperire librum neque respicere (persp.) illum. ⁴et ego flebam multum, quoniam nemo dignus inuentus est aperire librum nec uidere eum. ⁵et unus de senioribus dicit (dixit *L* *al*) mihi Ne fleueris (fleberis *L*): ecce uicit leo de tribu Iuda, radix David, ape-

ῥαι τὸ βιβλίον καὶ τὰς ἐπιτὰ σφραγίδας αὐτοῦ. ⁶καὶ εἶδον, καὶ ἐν μέσῳ τοῦ θρόνου καὶ τῶν τεσσάρων ζώων καὶ ἐν μέσῳ τῶν πρεσβυτέρων ἄρνιον ἱστῆκός ὡς ἐσφυγμένον, ἔχον κέρατα ἐπιτὰ καὶ ὀφθαλμοὺς ἐπιτὰ, οἳ εἰσιν τὰ πνεύματα τοῦ θιου ἀπισταλμένοι εἰς πᾶσαν τὴν γῆν. ⁷καὶ ἦλθεν, καὶ εἴληφεν ἐκ τῆς δεξιᾶς τοῦ καθ- ⁸μένου ἐπὶ τοῦ θρόνου. ⁸καὶ ὅτε ἔλαβεν τὸ βιβλίον, τὰ τέσσαρα ζῶα καὶ οἱ εἴκοσι τέσσαρες πρεσβύτεροι ἔπισαν ἐνώπιον τοῦ ἄρνιου, ἔχοντες ἑκάστος κιθάραν καὶ φιάλας χρυσᾶς γιμούσας θυμιαμάτων, αἳ εἰσιν αἱ προσεύχαι τῶν ἁγίων. ⁹καὶ ᾄδουσιν ᾠδὴν καινὴν, λέγοντες Ἄξιός ἐστι λαβεῖν τὸ βιβλίον καὶ ἀνοῖξαι τὰς σφραγίδας τοῦ αὐτοῦ, ὅτι ἰσμάγης, καὶ ἡγόρασας τῷ θιῷ ἐν τῷ αἵματί σου ἐκ

1. καὶ τας *Ahu Orig* 2,525^c *Hilar*, καὶ λῦσαι τὴς *ς Cypr* signa *Cypr* καὶ ἰδον καὶ *A*, καὶ εἶδον *h Cypr* 291 et add καὶ ἰδοὺ *vs*, vidi enim *Iren* 256 1. 2. ἐμ μεσῳ *A* 2. καὶ τῶν *Avs Iren Cypr*, et in medio *h* ἐν (*ἐμ A*) μεσῳ *Avs Iren Cypr*, om *h*
3. *Orig* 4,152^d ἔχων *A* 4. τα *Au*, τὰ ἐπιτὰ *hς Iren Cypr* πνεύματα τοῦ θιου *Ahu Iren Cypr*, τοῦ θιου πνεύματι *ς* ἀπισταλμένοι *A*, τὰ ἀπισταλμένα *ς* 4. 5. εἰς πᾶσαν τὴν γῆν *Avs Iren* 256, in orbem terrae *Cypr* 291, per orbem terrarum *h* 5. εἴληφεν *A*, add τὸ βιβλίον *hς Cypr* δεξιᾶς *Avs*, add dei *h Cypr*
6. in throno *h Cypr* τέσσαρα *A*, τέσσαρα *ς* 7. ἐπῆσαν *A*, ἔπῆσαν *ς*, prostaverunt se *h Cypr* 8. quisque *Hilar* 535, singuli *h Cypr* 291 κιθάραν *A*, κιθάρας *vs Cypr Hilar*, aureas citharas *h* θυμιαμάτων *Avs Hilar* (*Orig* 1,755^a 3,310^f), odoramentis supplicationum *h Cypr*. incensa autem Iohannes in apocalypsi orationes esse ait sanctorum *Iren* 249 9. αἳ] qui vel quae *Hilar* ᾄδουσιν *vs*, ἀδῶσιν *A*, cantaverunt *Cypr* 291, cantantes *h* ᾠδὴν καινὴν *A* *vs Cypr*, novum canticum *h* 10. εἰ *Ahuvs*, add domine *Cypr* signa *Cypr* 12. τῷ θιῷ ἐν *A*, τῷ θιῷ ἡμῶς ἐν *ς*, nos deo in *h*, nos *Cypr*

rire librum et septem (vii F) signacula eius. ⁶et vidi, et ecce in medio throni et quattuor animalium et in medio seniorum agnum stantem tamquam occisum, habentem cornua septem (vii F) et oculos septem (vii F), qui sunt [septem corr L al] spiritus dei missi in omnem terram. ⁷et venit, et accepit [librum corr L] de dextera sedentis de (in L) throno [librum om L]. ⁸et cum apernisset librum, quattuor animalia et uiginti quattuor seniores ceciderunt coram agno, habentes singuli citharas (thiaras F) et phialas (fialas F) aureas plenas (plenas V) odoramentorum (hodor.), quae sunt orationes sanctorum. ⁹et cantant (cantabant) canticum novum (n. c. L), dicentes Dignus es [domine deus] accipere librum et aperire signacula eius, quoniam occisus es, et redemisti nos deo in sanguine tuo ex omni tribu et

πάσης φυλῆς καὶ γλώσσης καὶ λαοῦ καὶ ἔθνους, ¹⁰καὶ ἐποίησας αὐτοὺς τῷ θεῷ ἡμῶν βασιλείαν καὶ ἱερεῖς, καὶ βασιλεύουσιν ἐπὶ τῆς γῆς. ¹¹καὶ εἶδον, καὶ ἤκουσα φωνὴν ἀγγέλων πολλῶν κύκλῳ τοῦ θρόνου καὶ τῶν ζώων καὶ τῶν πρεσβυτέρων. καὶ ἦν ὁ ὁριθμὸς αὐτῶν μυριάδες μυριάδων καὶ χιλιάδες χιλιάδων, ¹²λέγοντες φωνῇ μεγάλῃ Ἀξιόν ἐστιν τὸ ἄρνιον τὸ ἐσφαγμένον λαβεῖν τὴν δύναμιν καὶ πλοῦτον καὶ σοφίαν καὶ ἰσχύον καὶ τιμὴν καὶ δόξαν καὶ εὐλογίαν. ¹³καὶ πᾶν κτίσμα ὃ ἐν τῷ οὐρανῷ καὶ ἐπὶ τῆς γῆς καὶ ὑποκάτω τῆς γῆς καὶ ἐπὶ τῆς θαλάσσης ἐστίν, καὶ τὰ ἐν αὐτοῖς ¹⁴πάντα ἤκουσα λέγοντα Τῷ καθήμενῳ ἐπὶ τῷ θρόνῳ καὶ τῷ ἁρνίῳ ἡ εὐλογία καὶ ἡ τιμὴ καὶ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ¹⁵καὶ τὰ τέσσαρα ζῶα ἔλεγον Ἀμήν, καὶ οἱ πρεσβύτεροι ἔπισαν καὶ προσεκύνησαν.

¹Καὶ εἶδον ὅτε ἤνοιξεν τὸ ἄρνιον μίαν ἐκ τῶν ἐπτὰ σφραγίδων,

2. αὐτοὺς *A*, ἡμῶς *h*s *Cypr* 291 τῷ θεῷ ἡμῶν βασιλεῖς (*regnum* υ) υς, βασιλειαν *A*, *regnum deo nostro h Cypr* καὶ ἱερεῖς *A*hus, sacerdotesque fecisti *Cypr* βασιλεύουσιν *A*, *regnabant υ Cypr*, *regnauimus h*, βασιλεύσομεν *ς* 3. ἀγγέλων πολλῶν *A*υς, *multorum angelorum h* κυκλῳ *A*, *κυκλόθεν ς* 4. καὶ πρῶτον *A*υς, *et in circuitu h* 5. αὐτῶν *A*? μυριάδες μυριάδων καὶ *A*ς, *om h* λέγοντες *A*ς, *dicentium h* 6. Ἀξιόν *ς*, ἀξιος *A* 8. ὁ *A*, ὃ ἐστίν *h*ς οὐρανῳ *A*υς, *caelis h* ἐπὶ τῆς γῆς *A*υ, *ἐν τῇ γῇ h*ς 9. ἐπὶ τῆς θαλάσσης *A*ς, *in mari h* ἐστίν *A*, ἃ ἐστίν *ς*, *om h* τα *A*υς, *quaecunque sunt h* 10. λέγοντα *A*, λέγοντας *ς* ἐπὶ (*in*) τῷ θρόνῳ *A*hus, *ἐπὶ τοῦ θρόνου ς* καὶ *h*υς, *om A* 12. τέσσαρα *A*, τέσσαρα *ς* οἱ *A*υ, οἱ εἰκοσιτέσσαρες *h*ς 13. προσεκύνησαν *AC*υ, *add* ζῶντι εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων *h*ς 14. εἶδον *AC*υς, *om h* ἐπτα *AC*hυ, *om ς* σφραγίδων καὶ *AC* υς, *signis h*

lingua et populo et natione, ¹⁰et fecisti eos (*sic L*, *nos ceteri*) deo nostro regnum et sacerdotes, et regnabant super terram. ¹¹et uidi, et audiui uocem angelorum multorum in circuitu throni et animalium et seniorum. et erat numerus eorum milia milium, ¹²dicentium uoce magna (u. m. dicentes) Dignus est agnus, qui occisus est, accipere uirtutem et diuinitatem et sapientiam et fortitudinem et honorem et gloriam (et gl. *om al*) et benedictionem. ¹³et omnem creaturam quae in caelo est et [quae] super terram et sub (subter) terram (terra) (et sub t. *om F*) et quae sunt in mari, et quae in ea, omnes audiui dicentes Sedenti in throno et agno benedictio et (*om al*) honor et gloria et potestas in saecula saeculorum. ¹⁴et quattuor animalia dicebant Amen, et [uiginti quattuor] seniores ceciderunt (*caecid. pr F*) et adorauerunt. (5) ¹Et uidi quod aperuisset agnus unum de septem

καὶ ἤκουσα ἐνὸς ἐκ τῶν τεσσάρων ζώων λέγοντος ὡς φωνὴ βρον-
τῆς Ἐρχου. ²καὶ εἶδον, καὶ ἰδοὺ ἵππος λευκός, καὶ ὁ καθήμενος
ἐπ' αὐτὸν ἔχων τόξον, καὶ ἐδόθη αὐτῷ στέφανος, καὶ ἐξῆλθεν νι-
κῶν καὶ ἵνα νικήσῃ. ³καὶ ὅτε ἤνοιξεν τὴν σφραγίδα τὴν δευτέραν,
ἤκουσα τοῦ δευτέρου ζώου λέγοντος Ἐρχου. ⁴καὶ ἐξῆλθεν ἄλλος
ἵππος πυρρός, καὶ τῷ καθήμενῳ ἐπ' αὐτὸν ἐδόθη [αὐτῷ] λαβεῖν
τὴν εἰρήνην ἐκ τῆς γῆς καὶ ἵνα ἀλλήλους σφάξουσιν, καὶ ἐδόθη
αὐτῷ μάχαιρα μεγάλη. ⁵καὶ ὅτε ἤνοιξεν τὴν σφραγίδα τὴν τρίτην,
ἤκουσα τοῦ τρίτου ζώου λέγοντος Ἐρχου. καὶ εἶδον, καὶ ἰδοὺ ἵπ-
πος μέλας, καὶ ὁ καθήμενος ἐπ' αὐτὸν ἔχων ζυγὸν ἐν τῇ χειρὶ ¹⁰
αὐτοῦ. ⁶καὶ ἤκουσα ὡς φωνὴν ἐν μέσῳ τῶν τεσσάρων ζώων λέγου-
σαν Χοῖνιξ σίτου δηναρίου, καὶ τρεῖς χοίνικες κριθῶν δηναρίου.

1. τεσσεσάρων C λέγοντος ὡς φωνῇ (φωνῆς ε) βροντης (add
λεγοντος A) ACε, om h 2. ἰδον AC, vide hν, βλέπει Καὶ εἶδον ε
καθηνος C 3. αὐτον AC, αὐτῷ ε ἔχων τόξον ACε, tenebat
sagittam h 3. 4. νικῶν (ο νικων A) καὶ (om υ Iren) ἵνα νικήσῃ A
Cυς Iren 258, ut vinceret et victor exiit h 4. σφραγίδα (signum h)
τὴν δευτεραν AChv, δευτέραν σφραγίδα ε 5. ἔρχου καὶ ACv,
ἔρχου καὶ βλέπει Καὶ (om h) hε 6. πυρρος Cε, πυρος A τῷ
Chvε, ἐν τῷ A αὐτον AC, αὐτῷ ε αὐτῷ Cυς, om Ah
ut tolleret h 7. ἐκ Chv, ἀπὸ ε, om A σφάξουσιν AC, σφάξωσι ε
8. μάχαιρα μεγάλη Chvε, μεγάλη μάχαιρα A σφραγίδα τὴν
τρίτην AChv, τρίτην σφραγίδα ε 9. καὶ (add βλέπει. Καὶ ε) εἶ-
δον καὶ ἰδον ἵππος μέλας (μεθας C) ACυς, et vide et vidi equum
nigrum h 10. αὐτον AC, αὐτῷ ε ἔχων (habebat) ζυγὸν Ah
υς, ἔχων γυζον C 11. ὡς ACv, om hε ἐμμισω AC 12. δη-
ναριον ACυς, denario uno h κριθων AC, κριθῆς ε δηνα-
ριον (του δην. A) ACυς, denario uno h

sigillis (signaculis L al), et audiui unum de quattuor animalibus di-
centem tanquam uocem tonitruī (thonitr. FL) Veni ²et uide. [et uidi,]
et ecce (om al) equus albus, et qui sedebat super illum habebat arcum,
et data est ei corona, et exiuit uincens, ut uinceret. ³et cum aperuisset
sigillum secundum, audiui secundum animal dicens Veni. ⁴et exiuit
alius equus rufus, et qui sedebat super illum (eum), datum est ei
ut sumeret pacem de terra, et ut inuicem se interficerent (-ficerent
F), et datus est illi gladius magnus. ⁵et cum aperuisset [et] sigillum
tertium, audiui tertium (secundum) animal dicens Veni. et uidi (uide),
et ecce (om al) equus niger, et qui sedebat super eum (illum F)
habebat stateram (statera F al) in manu sua. ⁶et audiui tanquam
uocem (om al) in medio quattuor animalium dicentem (-tium F al)
Bilibris tritici (tritici L) denario (din.), et tres bilibres ordeī (hor-

καὶ τὸ ἔλαιον καὶ τὸν οἶνον μὴ ἀδικήσης. ⁷καὶ ὅτε ἤνοιξεν τὴν σφραγίδα τὴν τετάρτην, ἤκουσα φωνὴν τοῦ τετάρτου ζώου λέγοντος Ἔρχου. ⁸καὶ εἶδον, καὶ ἰδοὺ ἵππος χλωρός, καὶ ὁ καθήμενος ἐπάνω αὐτοῦ, ὄνομα αὐτοῦ ὁ θάνατος, καὶ ὁ Αἶθης ἠκολούθει ⁹μετ' αὐτοῦ, καὶ ἐδόθη αὐτοῖς ἐξουσία ἐπὶ τὸ τέταρτον τῆς γῆς, ἀποκτεῖναι ἐν ῥομφαίᾳ καὶ ἐν λιμῷ καὶ ἐν θανάτῳ καὶ ὑπὸ τῶν θηρίων τῆς γῆς. ¹⁰καὶ ὅτε ἤνοιξεν τὴν πέμπτην σφραγίδα, εἶδον ὑποκάτω τοῦ θνασιστηρίου τὰς ψυχὰς τῶν ἐσφαγμένων διὰ τὸν λόγον τοῦ θιτοῦ καὶ τὴν μαρτυρίαν ἣν εἶχον. ¹¹καὶ ἔκραζον φωνῇ ¹²μεγάλῃ λέγοντες Ἔως πότε, ὁ δεσπότης ὁ ἅγιος καὶ ἀληθινός, οὐ κρίνεις καὶ ἐκδικεῖς τὸ αἷμα τῶν ἐκ τῶν κατοικούντων ἐπὶ τῆς

1. καὶ τὸ εἶλαιον καὶ τὸν οἶνον ACz, et (qm h) vinum et oleum hv
2. φωνὴν τοῦ τεταρτου ζωου λεγοντος (λέγονσαν ς) Avs, το τεταρτον ζωων λεγοντος (dicens) Ch 3. καὶ (om C, καὶ βλέπει. Καὶ ς) ἰδον καὶ ἰδον ἵππος χλωρος ACvz, et vide et vidi equum pallidum h o Az, om C 4. αὐτου Ahs, om C ei erat h o (om C) θανατος Chvs Orig 3,555^d bis, o αθανατος A ἠκολουθεῖ Chv, ακολουθεῖ Az 5. μετ αὐτου ACz, eum hv. αὐτοῖς Orig 3,555^d. τισιν Orig 3,555^d αυτοῖς ACz, ei (illi) hv 6. ἀποκτεῖναι ACv, ante ἐπὶ τὸ τέταρτον ς, ut interficeret h ἐν ρομφαίᾳ καὶ ἐν λιμῷ καὶ ἐν ACz, gladio fame et hv 6. 7. ὑπο τῶν θηριων Cz, bestiis hv, το τεταρτον .ων θηριων A 7. τῆς γῆς ACvz, eos qui sunt in terra h sigillum v Cypr 254, signum h Cypr 310 εἶδον Ahs Cypr, add καὶ C 8. θνασιστηριου ACvz, add dei h Cypr Hilar 533 9. καὶ Ah Cypr 254 310, add δια Cvs τῇ εἶχον ACvz, suum h Cypr ἐκραζαν ACh Cypr, ἔκραζον vs Hilar 534 9. 10. φωνῇ μεγαλῇ AChvs Cypr 254 Hilar, magna voce Cypr 310 10. ἀληθινός AC, ὁ ἀληθινός ς 11. ἐκ (ἀπὸ ς) τῶν κατοικούντων ἐπὶ τῆς γῆς (in terra) ACz Hilar 534, de his (iis) qui in terris habitant (inhab. Cypr) h Cypr 187 254 310

dei F, ordiae al) denario (din.): et vinum et oleum ne laeseris (nec leseris L). ⁷et cum aperuisset sigillum quartum, audiui vocem (om al) quarti animalis dicentis Veni. ⁸et uidi (uide), et ecce equus pallidus, et qui sedebat super eum (q. s. desuper), nomen illi (illius) mors, et infernus (inferus L) sequebatur eum (e. s.), et data est illi potestas super quattuor partes terrae, interficere gladio fame et morte et bestiis terrae (interficere-terrae om al). ⁹et cum aperuisset quintum sigillum, uidi subtus altare animas interfectorum propter uerbum dei et propter testimonium quod habebant. ¹⁰et clamabant uoce magna dicentes Vsque quo, domine sanctus et uerus, non indicas et uindicas sanguinem nostrum de his qui habitant in (super L, om F) terra

γῆς; ¹¹καὶ ἰδóθη αὐτοῖς ἑκάστῳ στολὴ λευκὴ, καὶ ἑρρέθη αὐτοῖς
ἵνα ἀναπαύσωνται χρόνον ἔτι μικρόν, ἕως πληρωθῶσιν καὶ οἱ σύν-
δουλοι αὐτῶν καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτῶν οἱ μέλλοντες ἀποκτείνεσθαι
ὡς καὶ αὐτοί. ¹²καὶ ἰδóν ὅτι ἤνοιξεν τὴν σφραγίδα τὴν ἕκτην, καὶ
σεισμὸς μέγας ἐγένετο, καὶ ὁ ἥλιος ἐγένετο μέλας ὡς σάκκος τρίχι-
νος, καὶ ἡ σελήνη ὅλη ἐγένετο ὡς αἷμα, ¹³καὶ οἱ ἀστέρες τοῦ οὐρα-
νοῦ ἔπεσαν εἰς τὴν γῆν, ὡς συκὴ βάλλει τοὺς ὀλύνθους αὐτῆς ὑπὸ
ἀνέμου μεγάλου αἰομένη, ¹⁴καὶ ὁ οὐρανὸς ἀπεχωρίσθη ὡς βί-
βλιον ἐλισσόμενον, καὶ πᾶν ὄρος καὶ νῆσος ἐκ τῶν τόπων αὐτῶν
ἐκινήθησαν. ¹⁵καὶ οἱ βασιλεῖς τῆς γῆς καὶ οἱ μεγιστᾶνες καὶ οἱ 10
χιλῖαρχοι καὶ οἱ πλούσιοι καὶ οἱ ἰσχυροὶ καὶ πᾶς δοῦλος καὶ

1. ἰδοθῇ αὐτοῖς ἑκαστῶ στολὴ λευκὴ AC, ἰδóθησαν ἑκάστοις (eis
singulis h Cyp 310, eis singulae Cyp 254) στολαὶ λευκαὶ hς Cyp
2. ἀναπαύσωνται Cς, ἀναπαύσονται A χρόνον ἐτι (ἐτι χρ. Cς)
μικρον ACς, brevi adhuc tempore h Cyp 2. 3. ἕως πληρωθῶσιν
(ἕως οὗ πληρῶσονται ε) καὶ οἱ συνδουλοὶ αὐτῶν καὶ οἱ ἀδελφοὶ
ACς, donec impleatur numerus conservorum et fratrum h Cyp
3. 4. οἱ μέλλοντες ἀποκτείνεσθαι (-κτείνεσθαι ε) ὡς καὶ αὐτοὶ AC
ς, quique postea occidentur exemplo ipsorum (eorum 310) h Cyp
254 310 4. ὅτε ACς, et cum h σφραγίδα τὴν ἕκτην ACς,
sextum signum h καὶ ultimum Chv, καὶ ἰδοὺ Aς 5. μέγας ἐγέ-
νετο Chς, ἐγένετο μέγας Av ο ἥλιος ACς, ecce sol h 6. ὅλη
AChv, om ε καὶ allerum ACς, om h του (de) οὐρανοῦ Chς, του
Θιου A 7. 8. ὡς συκὴ βάλλει τοὺς ὀλύνθους αὐτῆς ὑπο ἀνε-
μου μεγάλου (μεγ. ἀν. ε) σαλευομένη (σιομένη Cς) ACς, eo modo
quo ficus vento magno agitata amittit acerbos fructus suos h
8. ο AC, om ε 9. ἐλισσόμενον AC, εἰλίσσ. ε νῆσος Aς, νησ-
σος C, insulae hv 10. ἐκινήθησαν Cς, ἀπεκινήσαν A 10. 11. καὶ
(om A) οἱ χιλῖαρχοι καὶ οἱ πλουσιοὶ AChv, καὶ οἱ πλούσιοι καὶ οἱ
χιλῖαρχοι ε 11. ἰσχυροὶ AC, fortes hv, δυνατοὶ ε

(terram L al)? ¹¹et datae sunt eis (illis al, om F al) singulae stolae
albae, et dictum est (om al) illis ut requiescerent tempus adhuc mo-
dicum, donec impleantur conserui (cum seruis) eorum et fratres
eorum (et f. e. om F) qui interficiendi sunt sicut et illi. ¹²et uidi
(et u. om al) [et om F] cum aperuisset sigillum sextum, et terrae
motus factus est magnus, et sol factus est (om al) niger tamquam
saccus cilicinus, et luna tota (om al) facta est sicut sanguis, ¹³et
stellae [caeli om F al] ceciderunt super terram, sicut ficus mittit
(mittet F) grossos suos cum [a om L al] uento magno (om al) mo-
uetur (mouerunt), ¹⁴et caelum recessit sicut liber inuolutus, et omnis
mons et insulae de locis suis motae (mutati) sunt. ¹⁵et reges terrae
et principes et tribuni et diuites et fortes et omnis seruus et liber

ἐλεύθερος ἔκρυσαν ἑαυτοὺς εἰς τὰ σπήλαια καὶ εἰς τὰς πέτρας τῶν ὀρέων, ¹⁶καὶ λέγουσιν τοῖς ὄρεσιν καὶ ταῖς πέτραις Πίστατε ἐφ' ἡμῶς καὶ κρύψατε ἡμῶς ἀπὸ προσώπου τοῦ κυθημένου ἐπὶ τοῦ θρόνου καὶ ἀπὸ τῆς ὀργῆς τοῦ ἁγίου, ¹⁷ὅτι ἤλθεν ἡ ἡμέρα ἡ με-
⁵γάλη τῆς ὀργῆς αὐτοῦ, καὶ τίς δύναται σταθῆναι;

¹Μετὰ τοῦτο εἶδον τέσσαρας ἁγγέλους ἐστῶτας ἐπὶ τὰς τέσσαρας γωνίας τῆς γῆς, κρατοῦντας τοὺς τέσσαρας ἀνέμους τῆς γῆς, ἵνα μὴ πνέῃ ἄνεμος ἐπὶ τῆς γῆς μήτε ἐπὶ τῆς θαλάσσης μήτε ἐπὶ τι δένδρον. ²καὶ εἶδον ἄλλον ἁγγελον ἀναβαίνοντα ἀπὸ ἀνατολῶν
¹⁰ἡλίου, ἔχοντα σφραγίδα Θεοῦ ζῶντος, καὶ ἔκραξεν φωνῇ μεγάλῃ τοῖς τέσσαρσιν ἁγγέλοις οἷς ἐδόθη αὐτοῖς ἀδικῆσαι τὴν γῆν καὶ τὴν θάλασσαν, ³λέγων Μὴ ἀδικήσητε τὴν γῆν μήτε τὴν θάλασσαν μήτε τὰ δένδρα, ἄχρι σφραγίσωμεν τοὺς δούλους τοῦ Θεοῦ ἡμῶν

1. ελευθερος AChv, πῶς ἐλεύθερος εἰς τα σπηλαια και εις τας πετρας ACz, in speluncis et in (om v) petris hv 2. και λεγουσιν ACvz, dicentes h πεισατε A, πεισεται (-τε ε) Cz
 5. αυτου Ahz, αυτων Cv δυναται σταθηναι ACz, poterit stare ante illum h 6. μετα τουτο AC, Καὶ (om hv) μετὰ ταῦτα hvz τεσσαρας prius Cz, τεσσαρες A 7. τεσσαρας Cz, τεσσαρες A
 8. ινα μη πνεη (add o C) ανεμος επι της γης Cz et om ἐπὶ τῆς γῆς A, in terris ne flarent h επι της (om A) θαλασσης ACvz, in mari h μητε alterum Ahvz, μη C 8. 9. επι τι (πᾶν ε) δενδρον Cvz, in ulla arbore h, επι δενδρου A 9. αλλον ACz Orig 4,1^b, om h αναβαινοντα AChv Orig, ἀναβάντα ε ανατολων (-λης Cz Orig) ηλιου ACz Orig, oriente sole h 10. εκραξεν Chvz Orig, εκραξεν A 11. τοις τεσσαρσιν (δ' Orig) αγγελοις οις ACvz Orig, ad quatuor angelos eo quod h 12. λεγων ACvz Orig 4,1^b, add eis h την γην AChvz Orig 4,2^c, μήτε την γῆν Orig 4,1^b μητε Chz Orig, και A 13. τα δενδρα ACvz Orig, ullam arborem h αχρι AC Orig 4,1^b 2^c, ἄχρις οὗ ε signemus hv

absconderunt se in speluncis et [in L al] petris montium, ¹⁶et dicunt montibus et petris Cadete (Cadite F) super nos et abscondite nos (om al) a facie (-em pr F) sedentis super (supra) thronum et ab ira agni, ¹⁷quoniam uenit dies magnus irae ipsorum, et quis poterit stare? (6) ¹Post haec uidi quattuor angelos stantes super (supra L al) quattuor angulos terrae, tenentes quattuor uentos terrae, ne flaret uentus (ne flarent F al) super terram neque super (supra) mare neque in ullam arborem. ²et uidi alterum angelum ascendentem ab ortu (ortum pr F) solis, habentem signum dei uiui, et clamauit uoce magna quattuor angelis quibus datum est nocere terrae et inari, ³dicens Nolite nocere terrae et (neque F) mari neque arboribus, quoad

ἐπὶ τῶν μετώπων αὐτῶν. ⁴καὶ ἤκουσα τὸν ἀριθμὸν τῶν ἐσφραγι-
σμένων, ἑκατὸν τισσεράκοντα τέσσαρες χιλιάδες ἐσφραγισμένοι ἐκ
πάσης φυλῆς υἱῶν Ἰσραὴλ· ⁵ἐκ φυλῆς Ἰούδα δώδεκα χιλιάδες
ἐσφραγισμένοι, ἐκ φυλῆς Ῥουβὴν δώδεκα χιλιάδες, ἐκ φυλῆς Γὰδ
δώδεκα χιλιάδες, ⁶ἐκ φυλῆς Ἀσὴρ δώδεκα χιλιάδες, ἐκ φυλῆς Νε- ⁸
φθαλίμ δώδεκα χιλιάδες, ἐκ φυλῆς Μανασσῆ δώδεκα χιλιάδες,
⁷ἐκ φυλῆς Συμεὼν δώδεκα χιλιάδες, ἐκ φυλῆς Λευὶ δώδεκα χιλιά-
δες, ἐκ φυλῆς Ἰσαχάρ δώδεκα χιλιάδες, ⁸ἐκ φυλῆς Σαβουλὼν δώ-
δεκα χιλιάδες, ἐκ φυλῆς Ἰωσήφ δώδεκα χιλιάδες, ἐκ φυλῆς Βενια-
μὴν δώδεκα χιλιάδες ἐσφραγισμένοι.

10

⁹Μετὰ ταῦτα εἶδον ὄχλον πολύν, ὃν ἀριθμῆσαι αὐτὸν οὐδεὶς
ἐδύνατο, ἐκ παντὸς ἔθνους καὶ φυλῶν καὶ λαῶν καὶ γλωσσῶν

1. ἐπὶ τῶν μετώπων AC⁵ Orig, in frontibus h^u καὶ ἤκουσα τὸν
ἀριθμὸν τῶν ἐσφραγισμένων Chv⁵ Orig, omi A 2. ἑκατὸν (add
καὶ C) τισσεράκοντα τέσσαρες (τισσεράκοντα^δ A) AChv, ρμδ' ε Orig
4,1^c 2^c 3-10. δώδεκα AC, ubique ἰβ' ε Orig 4,1^c 4. ρουβὴν
AChv⁵, ρουβὴμ Orig 4-9. post χιλιάδες semper ponit ἐσφραγι-
σμένοι vs, quod omittunt AChv et ut videtur Orig 4,1^c 4. seqq καὶ
τὰς λοιπὰς παρὶς τοῦ Λὲν Orig 4,1^c 5. νεφθαλίμ (-λίμ ε)
As, νεφθαλίμ C, nephthali h 6. μανασσῆ hvs, μανασση A, μα-
νασσην C 7. simeon h χιλιάδες alterum] χιαιδς C
8. ισαχαρ Chv, ισσαχαρ A, Ἰσαχάρ ε 9. βενιαμὴν A, βενια-
μιν C⁵ 10. ἐσφραγισμένοι ACvs, omi h 11. ὄχλον πολύν (mag-
nam v Cypr 272) Ahv Cypr 272 310, καὶ (add ἰδοὺ ε) ὄχλος πολὺς
C⁵ on Chvs Cypr, καὶ A αὐτὸν AC⁵, ex his Cypr 310, om h
Cypr 272 12. ἐδύνατο AC, ἐδύνατο ε φυλῶν καὶ λαῶν καὶ
γλωσσῶν ACvs, ex omni tribu et (add ex omni 310) populo et lin-
gua h Cypr 272 310

usque signemus servos dei nostri in frontibus eorum. ⁴et audiui nu-
merum signatorum. centum quadraginta quattuor milia signati ex
omni tribu filiorum Israel; ⁵ex tribu Iuda duodecim milia (xii F)
signati (om F), ex tribu Ruben duodecim milia (xii F) [signati L
al], ex tribu Gad duodecim milia (xii F) [signati L al], ⁶ex tribu
Aser duodecim milia (xii F) [signati L al], ex tribu Neptalim
(Nephth. L) duodecim milia (xii F) [signati L al], ex tribu Manasse
duodecim milia (xii F) [signati L], ⁷ex tribu Simeon (Syn. L, Sem.)
duodecim milia (xii F) [signati L al], ex tribu Levi duodecim milia
(xii F) [signati L al], ex tribu Isachar duodecim milia (xii F)
[signati L al], ⁸ex tribu Zabulon (Zabolon) duodecim milia (xii F)
[signati L al], ex tribu Ioseph duodecim milia (xii F) [signati L al],
ex tribu Benjamin duodecim milia (xii F) signati (-torum). (7) ⁹Post
haec vidi turbam magnam, quam dinumerare nemo poterat, ex om-
nibus gentibus et tribubus (tribus pr F) et populis (-lus pr F) et

ἑστῶτες ἐνώπιον τοῦ θρόνου καὶ ἐνώπιον τοῦ ἀρνίου, περιβεβλη-
 μένους στολὰς λευκάς, καὶ φοίνικες ἐν ταῖς χερσὶν αὐτῶν. ¹⁰καὶ
 κραῖζουσι φωνῇ μεγάλῃ λέγοντες Ἡ σωτηρία τῷ θεῷ ἡμῶν τῷ
 καθήμενῳ ἐπὶ τῷ θρόνῳ, καὶ τῷ ἀρνίῳ. ¹¹καὶ πάντες οἱ ἄγγελοι
⁵ἐστίγκεισαν κύκλῳ τοῦ θρόνου καὶ τῶν πρεσβυτέρων καὶ τῶν τεσ-
 σάρων ζώων, καὶ ἔπεσαν ἐνώπιον τοῦ θρόνου ἐπὶ τὰ πρόσωπα
 αὐτῶν καὶ προσεκύνησαν τῷ θεῷ, ¹²λέγοντες Ἀμήν, ἡ εὐλογία καὶ
 ἡ δόξα καὶ ἡ σοφία καὶ ἡ εὐχαριστία καὶ ἡ τιμὴ καὶ ἡ δύναμις
 καὶ ἡ ἰσχὺς τῷ θεῷ ἡμῶν εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ¹³καὶ ἀπε-
¹⁰κρίθη εἰς ἐκ τῶν πρεσβυτέρων λέγων μοι Οὗτοι οἱ περιβεβλημένοι
 τὰς στολὰς τὰς λευκάς τίνας εἰσὶν καὶ πόθεν ἦλθον; ¹⁴καὶ εἶρηκα
 αὐτῷ Κύριέ [μου], σὺ οἶδας. καὶ εἶπέν μοι Οὗτοι εἰσιν οἱ ἐρχόμε-

1. ἑστῶτες *A*hvs *Cypr*, ἑστωτων *C* ἐνωπιον *Chvs* *Cypr*, ἐπὶ *A*
 ἐνωπιον *alterum AChvs Cypr* 310, *om id* 272 περιβεβλημένους
 (-νοι *v5*) *ACvs*, et erant amicti *h Cypr* 2. φοίνικες *ACvs*, *add*
fuerunt h Cypr 3. κραῖζουσι (-σιν *C*, κραῖζοντες *ς*) φωνῇ μεγαλῇ
 λεγοντες *ACvs*, magno clamore dicebant *h Cypr* τῷ θεῷ *Chvs*
Cypr, τοῦ θεοῦ *A* 4. τῷ θρόνῳ *ACvs*, τοῦ θρόνου *ς* 4-9. καὶ
 πάντες... αἰώνων *om Cypr* 272 310 5. ἑστίγκεισαν *A*, ἐστικισαν
C, ἐστίγκεισαν *ς* καὶ *ACvs*, et circa *h* καὶ *alterum ACvs*, et
 circa *h* 6. 7. ἐπεσαν (-σον *ς*) ἐνωπιον τοῦ θρόνου ἐπὶ τα προ-
 σωπα (ἐπὶ πρόσωπον *ς*) αὐτῶν *ACvs*, mox ceciderunt in facies suas
 ante conspectum throni *h* 8. καὶ ἡ σοφία *Chvs*, *om A* ευχα-
 ριστία *ACvs*, gratia *h* 8. 9. potestas et virtus *h* 9. αἰώνων *C*
h, *add* αμην *Avs* 10. οὗτοι *AChvs Cypr* 272, *om Cypr* 310
 περιβεβλημένοι *C* 11. τὰς λευκάς *Aς*, λευκάς *C* ἰσιν *C*
 12. κυριε μου (*om Aς*) σὺ (σοι *C*) οἶδας *ACvs Cypr*, tu scis do-
 mine *h* dixit *hv*, ait *Cypr* οἱ ἐρχόμενοι *Avs*, qui venerunt *h*
Cypr

linguis stantes ante thronum et in conspectu agni, amicti stolas
 (stholas *F*) albas (stolis albis), et palmae in manibus eorum. ¹⁰et
 clamabant uoce magna dicentes Salus deo nostro, qui sedet (sedit
L al) super thronum (-no), et aguo. ¹¹et omnes angeli stabant in
 circuitu (-to) throni et seniorum et quattuor animalium, et cecide-
 runt in conspectu throni in (*om al*) facies suas et adorauerunt deum,
¹²dicentes Amen, benedictio et claritas et sapientia et gratiarum actio
 et honor et uirtus et fortitudo deo nostro in saecula saeculorum,
 amen. ¹³et respondit unus de senioribus dicens mihi Hi qui amicti
 sunt stolis (stholis *F*) albis, qui sunt et unde uenerunt? ¹⁴et dixi
 illi (illis *pr L*) Domine mi (*om al*), tu scis. et dixit mihi Hi sunt qui

νοι ἀπὸ θλίψεως μεγάλης, καὶ ἔπλυναν τὰς στολὰς αὐτῶν καὶ ἐλεύ-
καναν αὐτὰς ἐν τῷ ὕμῳ τοῦ ἁγίου. ¹⁵διὰ τοῦτο εἰσιν ἐνώπιον
τοῦ θρόνου τοῦ θεοῦ, καὶ λατρεύουσιν αὐτῷ ἡμέρας καὶ νυκτός ἐν
τῷ ναῷ αὐτοῦ, καὶ ὁ καθήμενος ἐπὶ τοῦ θρόνου σκηνώσει ἐπ' αὐ-
τούς. ¹⁶οὐ πεινάσουσιν ἔτι, οὐδὲ μὴ διψήσουσιν ἔτι, οὐδὲ μὴ πέση ¹⁷
ἐπ' αὐτοὺς ὁ ἥλιος οὐδὲ πᾶν καῦμα, ¹⁷ὅτι τὸ ἁγίον τὸ ἀνὰ μέσον
τοῦ θρόνου ποιμαίνει αὐτοὺς καὶ ὁδηγήσει αὐτοὺς ἐπὶ ζωῆς πηγὰς
ὕδατων, καὶ ἐξαλείψει ὁ θεὸς πᾶν δάκρυον ἐκ τῶν ὀφθαλμῶν
αὐτῶν.

¹Καὶ ὅταν ἤνοιξιν τὴν σφραγίδα τὴν ἐβδόμην, ἐγένετο σιγὴ ἐν ²⁰
τῷ οὐρανῷ ὡς ἡμίωρον. ²καὶ εἶδον τοὺς ἐπὶ τὰ ἀγγέλους οἱ ἐνώπιον
τοῦ θεοῦ ἐστήκασιν, καὶ ἐδόθησαν αὐτοῖς ἐπὶ τὰ σάλπιγγας. ³καὶ

1. ἀπο (ἐκ τῆς ἡς) θλίψεως (add τῆς ε) μεγάλης Αἡς, de magna
tribulatione Cyp 272 310 2. αὐτὰς Αἡς Cyp, στολὰς αὐτῶν ε
3. ἡμερας καὶ νυκτος Αἡς Cyp 272, diebus et noctibus Cyp 310
4. αὐτον Αὐς Cyp, adl et in conspectu throni dei h qui sedet (se-
dit h) in throno h Cyp 310 σκηνώσει ἐπ αὐτοὺς Αὐς Cyp 310,
inhabitavit in eis h 5. οὐ πινασουσιν ἐτι οὐδε μὴ (om ε) Ας,
non (neque Cyp) esurient neque h Cyp 5. 6. οὐδε μὴ πειση
ἐπ αὐτοὺς ο ἥλιος Αὐς, sed (om h) neque sol super illos (eos h) ca-
det h Cyp 6. πᾶν καῦμα Αὐς, nullum aestum patientur h Cyp
in medio h Cyp 7. ποιμαίνει Αἡς, teget Cyp 310 ζωης
(ζώσας ε) πηγας Αὐς, vitae fontem h, fontes vitae Cyp
8 - p. 648, 6. ἰδακρυον (sic) ἐκ τῶν ὀφθαλμῶν usque ad ἐνώπιον τοῦ
θεοῦ pro verbis cap. 10,10 usque ad 11,3 a verbo ἐφαγον usque ad
προσητευσουσιν ἡμερας alieno loco ponit C 8. ἐκ Αἡς Cyp
310, ἀπὸ υς 10. οἱ Αἡ, ὅτε ε 11. ἡμιωρον C, εμιω-
ρον Α, ἡμιώριον ε 11. 12. οἱ ἐνώπιον τοῦ θεοῦ ἐστήκασιν Αἡ
υς, in conspectu dei stantes h 12. ἐδοθησαν Αἡς, ἐδοθη Α

ueniunt (uenerunt L al) de tribulatione magna et lauerunt stolas
suas et dealbauerunt eas in sanguine agni. ¹⁵ideo sunt ante thronum
dei, et seruiunt ei die ac (hac) nocte in templo eius, et qui sedet
(sedit pr F al) in throno (super thronum) habitabit (-tat) super
illos. ¹⁶non esurient neque sitient amplius, neque cadet (cadit) super
illos sol neque ullus uestus, ¹⁷quoniam agnus, qui in medio throni
est, reget (regis) illos et deducet (-cit) eos ad uitae fontes (fontis
F) aquarum, et absterget (-git) deus (om F) omnem lacrimam ex
oculis eorum. (8) ¹Et cum aperuisset sigillum septimum, factum est
silentium in caelo (in c. om al) quasi media hora. ²et uidi septem
angelos stantes in conspectu dei, et datae sunt illis septem tubae.

ἄλλος ἄγγελος ἦλθεν καὶ ἐστάθη ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον ἔχων λιβανωτὸν χρυσοῦν, καὶ ἐδόθη αὐτῷ θυμιάματα πολλὰ, ἵνα δώσει ταῖς προσευχαῖς τῶν ἁγίων πάντων ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον τὸ χρυσοῦν τὸ ἐνώπιον τοῦ θρόνου. ⁴καὶ ἀνέβη ὁ καπνὸς τῶν θυμιαμάτων ⁵ταῖς προσευχαῖς τῶν ἁγίων ἐκ χειρὸς τοῦ ἀγγέλου ἐνώπιον τοῦ θειοῦ. ⁶καὶ εἴληφεν ὁ ἄγγελος τὸν λιβανωτὸν, καὶ ἐγέμισεν αὐτὸν ἐκ τοῦ πυρὸς τοῦ θυσιαστηρίου καὶ ἔβαλεν εἰς τὴν γῆν· καὶ ἐγένοντο βρονταὶ καὶ ἀστραπαὶ καὶ φωναὶ καὶ σεισμός.

⁶Καὶ οἱ ἐπὶ τὰ ἄγγελοι οἱ ἔχοντες τὰς ἐπὶ τὰ σάλπιγγας ἡτοιμάσαντες αὐτοὺς ἵνα σαλπίσωσιν. ⁷καὶ ὁ πρῶτος ἐσάλπισεν, καὶ ἐγένετο χάλαζα καὶ πῦρ μεμιγμένα ἐν αἵματι καὶ ἐβλήθη εἰς τὴν γῆν· καὶ τὸ τρίτον τῆς γῆς κατεκάη, καὶ τὸ τρίτον τῶν δένδρων κατεκάη, καὶ πᾶς χόρτος χλωρὸς κατεκάη. ⁸καὶ ὁ δεῦτερος ἄγγελος ἐσάλπι-

1. του θυσιαστηριον C tenens h λιβανωτον Aς, thuribulum hv, λιβανον το C 2. supplicamenta multa h δώσει AC, δώση ε 2. 3. ταῖς προσευχαῖς ACς, orationes h 3. 4. ἐπὶ το θυσιαστηριον το χρυσοῦν το ACς, ad aram dei auream quae est h 4. 5. τῶν θυμιαμάτων ταῖς προσευχαῖς ACς, supplicationum orationum h 7. του θυσιαστηριου Aς, irae vel arae dei h ἔβαλεν hς, ελαβον A 8. βρονται και αστραπαι και φωναι A, tonitrua et voces et fulgura hv, φωναι και βρονται και αστραπαι ε 9. οι εχοντες A, εχοντες ε 10. αυτους A, εαυτους ε πρωτος A, add ἄγγελος hς 11. πυρ Aς, flamma h εν (om ε) αιματι Aς, in sanguinem h ἐβλήθη εἰς τὴν γῆν Aς, in terra iactata est h 11. 12. και το τρίτον της γης κατεκαη Ahv, om ε 13. και πας Aς, omne h

³et alius angelus uenit et stetit ante altare habens turabulum (turib.) aureum. et data sunt illi incensa multa, ut daret [de om L] orationibus (in. quae sunt orationes F al) sanctorum omnium super altare aureum quod est ante (in conspectu F) thronum (dei F). ⁴et ascendit fumus incensorum de orationibus sanctorum [omnium super altare aureum quod est ante thronum et descendit fumus incensorum de orationibus sanctorum F] [et L al] de manu angeli coram deo. ⁵et accepit angelus turibulum (turib. F), et impleuit (impl., -bit) illud de igne (igni L) altaris et misit in terram: et facta sunt tonitrua (thou. F, tun.) et uoces et fulgura (fulgora F al) et terrae motus. ⁶et septem (vii F) angeli qui habebant septem (vii F) tubas paraerunt (praepar.) se ut (et L) tuba canerent (tubicinarent F). ⁷et primus angelus tuba cecinit, et facta est grando et ignis mixta in sanguine (-nem L al) et missum est in terram (terra): et tertia pars terrae combusta est, et tertia pars arborum combusta (comb. L) est, et omne (-nem pr F) faenum (fenum) uiride (-dem pr F) combustum est. ⁸et secundus angelus tuba cecinit, et tamquam mons magnus igne

σεν, καὶ ὡς ὕρος μέγα πυρὶ καίόμενον ἐβλήθη εἰς τὴν θάλασσαν· καὶ ἐγένετο τὸ τρίτον τῇ θάλασσῃ αἷμα, ⁹καὶ ἀπέθανεν τὸ τρίτον τῶν κτισμάτων τῶν ἐν τῇ θαλάσσῃ, τὰ ἔχοντα ψυχάς, καὶ τὸ τρίτον τῶν πλοίων διεφθάρησαν. ¹⁰καὶ ὁ τρίτος ἄγγελος ἐσάλπισεν, καὶ ἔπεσεν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἀστὴρ μέγας καίόμενος ὡς λαμπὰς καὶ ἔπεσεν ἐπὶ τὸ τρίτον τῶν ποταμῶν καὶ ἐπὶ τὰς πηγὰς τῶν ὑδάτων. ¹¹καὶ τὸ ὄνομα τοῦ ἀστέρος λέγεται ὁ ἄψινθος. καὶ ἐγένετο τὸ τρίτον τῶν ὑδάτων εἰς ἄψινθον, καὶ πολλοὶ τῶν ἀνθρώπων ἀπέθανον ἐκ τῶν ὑδάτων, ὅτι ἐπικράνθησαν. ¹²καὶ ὁ τέταρτος ἄγγελος ἐσάλπισεν, καὶ ἐπλήγη τὸ τρίτον τοῦ ἡλίου καὶ τὸ τρίτον τῆς σελήνης ¹⁰καὶ τὸ τρίτον τῶν ἀστέρων, ἵνα σκοτισθῇ τὸ τρίτον αὐτῶν καὶ ἡ ἡμέρα μὴ φάνῃ τὸ τρίτον αὐτῆς, καὶ ἡ νύξ ὁμοίως.

¹³Καὶ εἶδον, καὶ ἤκουσα ἐνὸς αἰτοῦ πετομένου ἐν μεσουρνήματι, λέγοντος φωνῇ μεγάλῃ Οὐαὶ οὐαὶ οὐαὶ τοῖς κατοικοῦσιν ἐπὶ τῆς γῆς ἐκ τῶν λοιπῶν φωνῶν τῆς σάλπιγγος τῶν τριῶν ἀγγέλων ¹⁵

2. αἷμα *Αυς*, in sanguine *h* 3. τῶν κτισμάτων τῶν (... *A*) ἐν τῇ θαλάσσῃ *τα* ἔχοντα ψυχὰς *As*, piscium *h* 4. πλοίων *Αυς*, navium vel nautum *h* διεφθάρησαν *A*, διεφθάρη *h* *ος* 5. 6. καὶ ἐπεσεν *Αυς*, *om h* 6. καὶ ἐπὶ (*super h*) τὰς πηγὰς τῶν ὑδάτων *h* *ος*, *om A* 7. ο (*om s*) ἄψινθος *As*, absentius *h* ἐγένετο *A* *h* *ος*, γίνεταί *s* 8. εἰς ἄψινθον *As*, sicut absentium *h* τῶν (*om s*) ἀνθρώπων *Αυς*, homines *h* 9. ἐκ (*ἐπι A*) τῶν ὑδάτων *οτι* ἐπικράνθησαν *Αυς*, ab amaritudine aquarum *h* 11. σκοτισθῇ *το* τρίτον αὐτῶν *Αυς*, minus luceret *h* 12. μὴ φανῇ (*φανῇ s*) *το* τέταρτον (*τρίτον s*) αὐτῆς *As*, eandem partem amitteret *h* 13. αἰτοῦ *Αυ*, ἀγγέλου *s* πετομένου *A*, πετωμένου *s*

ardens missus est in mare: et facta est tertia pars maris sanguis (sanguines), ⁹et mortua est tertia pars creaturae, quae habent (habet *V*, habebant) animas [in mari *F*], et tertia pars navium interiit. ¹⁰et tertius angelus tuba cecinit, et cecidit de caelo stella (still) magna ardens tanquam facula, et cecidit in tertiam (in terram in *F*) partem fluminum et in (*om F*) fontes aquarum. ¹¹et nomen stellae dicitur absinthius (-um, absentius *F*). et facta est tertia pars aquarum in absinthium (absentium *F*), et multi hominum (-nes *F al*) mortui sunt de aquis, quia amarae (amare *L*) factae sunt. ¹²et quartus angelus tuba cecinit, et percussa est tertia pars solis et tertia pars lunae et tertia pars stellarum (still.), ut obscuraretur tertia pars eorum et (ut *F*) diei non laceret (-rent *pr F al*) pars tertia, et nox (nocte *F*, nocti) similiter. ¹³et audi, et audiui vocem unius aquilae volantis per medium caelum (*om al*), dicentis (dicens) voce magna Vae vae vae habitantibus (habitoribus) in terra (*super terram L*) de ceteris vocibus tubae (*om al*) trium angelorum qui erant tuba canituri.

τῶν μελλόντων σαλπίζειν. ¹καὶ ὁ πέμπτος ἄγγελος ἐσάλπισεν. καὶ ἔβδον ἀστέρα ἐκ τοῦ οὐρανοῦ πεπτωκότα εἰς τὴν γῆν, καὶ ἐδόθη αὐτῷ ἡ κλεῖς τοῦ φρέατος τῆς ἀβύσσου, ²καὶ ἤνοιξεν τὸ φρέαρ τῆς ἀβύσσου. καὶ ἀνέβη καπνὸς ἐκ τοῦ φρέατος ὡς καπνὸς καμίνου μεγάλης, καὶ ἐσκοτώθη ὁ ἥλιος καὶ ὁ ἄρ ἐκ τοῦ καπνοῦ τοῦ φρέατος. ³καὶ ἐκ τοῦ καπνοῦ ἐξῆλθον ἀκρίδεις εἰς τὴν γῆν, καὶ ἐδόθη αὐταῖς ἐξουσία ὡς ἔχουσιν ἐξουσίαν οἱ σκορπιοὶ τῆς γῆς. ⁴καὶ ἐρρέθη αὐταῖς ἵνα μὴ ἀδικήσουσιν τὸν χόρτον τῆς γῆς οὐδὲ πᾶν γλωφὸν οὐδὲ πᾶν δένδρον, εἰ μὴ τοὺς ἀνθρώπους οἵτινες οὐκ ¹⁰ἔχουσι τὴν σφραγίδα τοῦ θιού ἐπὶ τῶν μετώπων. ⁵καὶ ἐδόθη αὐτοῖς ἵνα μὴ ἀποκτείνωσιν αὐτούς, ἀλλ' ἵνα βυσανισθῇσονται μῆνας πέντε· καὶ ὁ βυσανισμὸς αὐτῶν ὡς βυσανισμὸς σκορπίου, ὅταν παύσῃ ἄνθρωπον. ⁶καὶ ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις ζητήσουσιν οἱ ἄνθρωποι τὸν θάνατον, καὶ οὐ μὴ εὑρωσιν αὐτόν, καὶ ἐπιθυμήσουσιν ¹⁵ἀποθανεῖν, καὶ φεύγει ὁ θάνατος ἀπ' αὐτῶν. ⁷καὶ τὰ ὁμοιώματα τῶν ἀκρίδων ὅμοια ἵπποις ἡτοιμασμένοις εἰς πόλεμον, καὶ ἐπὶ τὰς κεφαλὰς αὐτῶν ὡς στέφανοι ὅμοιοι χρυσῷ, καὶ τὰ πρόσ-

4. ὡς vs, om A 5. ἐσκοτώθη A, ἐσκοτίσθη s 8. ἀδικήσουσιν A, ἀδικήσωσι s 9. ἀνθρώπους A, add μόνους s, tantum homines v 10. μετωπων A, add αὐτῶν vs αὐτοῖς A, αὐταῖς s
11. βυσανισθῇσονται A, βυσανισθῶσι s 13. παύσῃ s, πύσῃ A
14. οὐ μὴ εὑρωσιν A, οὐχ εὑρήσουσιν s 15. φεύγει ο θά....s
ἀπ' αὐτῶν A, φεύζεται ἀπ' αὐτῶν ὁ θάνατος s 16. ὅμοιοι vs, ὁμοιώματα A

¹et quintus angelus tuba cecinit, et uidi stellam (still.) de caelo cecidisse in terram (terra F), et data est illi clavis putei abyssi (abyssi), ²et aperuit puteum abyssi (-ysi) (et a. p. a. om L). et ascendit fumus putei sicut funus (om F) fornacis magnae, et obscuratus est sol et aer de fumo (fummo) putei. ³et de fumo (fummo) [putei F al] exierunt locustae (locustae F) in terram, et data est illis potestas (p. i. L) sicut habent potestatem scorpiones terrae. ⁴et praeceptum est illis ne laederent (led. L) saenum terrae neque omne (omnem pr L) uiride neque omnem arborem, nisi (ni) tantum homines qui non habent signum dei in frontibus [suis F al]. ⁵et datum (dictum) est (om al) illis ne occiderent eos (om al), sed ut cruciarentur mensibus quinque: et cruciatus eorum ut (om pr L) cruciatus scorpium, cum percutit hominem (-nes). ⁶et (om L) in diebus illis quaerent homines mortem, et non inuenient eam, et desiderabunt mori, et fugiet mors (m. f. F) ab ipsis (eis F). ⁷et similitudines (-ue pr L) locustarum (locust. F) similes equis paratis in proelium, et super capita earum tamquam coronae (-nas) similes auro, et facies earum sicut

ωπα αὐτῶν ὡς πρόσωπα ἀνθρώπων, ⁸καὶ εἶχαν τρίχας ὡς τρίχας γυναικῶν, καὶ οἱ ὀδόντες αὐτῶν ὡς λιόντων ἦσαν, ⁹καὶ εἶχον θώρακας ὡς θώρακας σιδηροῦς, καὶ ἡ φωνὴ τῶν πτερυγίων αὐτῶν ὡς φωνὴ ἁρμάτων ἱππων πολλῶν τριχόντων εἰς πόλεμον. ¹⁰καὶ ἔχουσιν οὐράς ὁμοίας σκορπίοις καὶ κέντρα, καὶ ἐν ταῖς οὐραῖς αὐτῶν ἡ ἐξουσία αὐτῶν ἀδικῆσαι τοὺς ἀνθρώπους μῆνας πέντε. ¹¹ἔχουσιν ἐπ' αὐτῶν βασιλεῖα τὸν ἄγγελον τῆς ἀβύσσου, ὄνομα αὐτῷ Ἑβραϊστὶ Ἀβαδδὼν, καὶ ἐν τῇ Ἑλληνικῇ ὄνομα ἔχει Ἀπολλύων. ¹²Ἡ οὐαὶ ἡ μία ἀπῆλθεν· ἰδοὺ ἔρχεται ἔτι δύο οὐαὶ μετὰ ταῦτα.

¹³Καὶ ὁ ἕκτος ἄγγελος ἐσάλπισεν. καὶ ἤκουσα φωνὴν μίαν ἐκ τῶν κεράτων τοῦ θυσιαστηρίου τοῦ χρυσοῦ τοῦ ἐνώπιον τοῦ θείου, ¹⁴λέγοντα τῷ ἔκτῳ ἀγγέλῳ, ὁ ἔχων τὴν σάλπιγγα, Ἀὔσον τοὺς

1. ..χαν *A*, εἶχον *ς* 5. ὁμοίως *vs*, ὁμοιοις *A* 5. 6. καὶ (ἦν *ς*) ἐν ταῖς οὐραῖς αὐτῶν (add καὶ *ς*) ἡ ἐξουσία αὐτῶν ἀδικῆσαι *As*, potestas in caudis earum erat laedendi *h* 7. ἔχουσιν *A*, καὶ ἔχουσιν (habebant *h*) *hvs* ἐπ *A*, ἐφ' *ς* ἄγγελον τῆς ἀβύσσου *hvs*, ἀρχοντα τῆς ἀβύσσου τὸν ἀγγέλον *A* ὄνομα αὐτῷ *As*, cui nomen *h* 8. ἀβαδδων *Avs*, abaddom *h* ἐν τῇ ἑλληνικῇ ὄνομα ἔχει ἀπολλύων *As*, graeca autem lingua apollyon et latina lingua nomen habens exterminans *h* 9. ἰδου ἐρχεται (ἐρχονται *ς*) εἰτι δύο οὐαὶ μετὰ ταῦτα *Avs*, et ecce alia duo vae sequuntur *h* 10. φωνὴν μίαν *As*, unum *h* *Cypr* 322 11. τῶν *Av*, add τισσά-ρων *hς* *Cypr* cornibus *h*, angulis *Cypr* τοῦ θυσιαστηρίου τοῦ χρυσοῦ τοῦ ἐνώπιον τοῦ θείου *Avs*, arae dei arae quae sub oculis dei est *h*, arcae aureae quae est in conspectu dei *Cypr* 12. λέγοντα *A*, dicentem *h* *Cypr*, λέγουσαν *ς* ἔκτῳ *hvs* *Cypr*, om *A* ο ἔχων (ὅς εἶχε *ς*) τὴν σάλπιγγα *Avs* *Cypr*, qui tubam portabat *h*

facies hominum, ⁸et habebant capillos sicut capillos (om *al*) (s. c. om *F*) mulierum, et dentes earum sicut leonum erant, (et habebant-erant om *al*) ⁹et habebant loricas sicut loricas ferreas, et vox alarum earum sicut vox currum (curram) equorum multorum currentium (current.) in bellum. ¹⁰et habebant caudas similes scorpionum, et aculei [erant om *L al*] in caudis (caudibus *F*, cauda) earum, potestas earum nocere hominibus mensibus quinque. ¹¹et habebant (habent *F*) super se regem angelum (-lorum *L*) abyssi (abysi), cui nomen Hebraeice (-aeicae *pr F*, -eicae *L*, -aice) Abaddon, Graece (Grece *L*, Graecae *pr F*) autem (om *F*) Apollyon (Apollion *FL*, Apollon), et Latine (-nae *L* et *pr F*) habet (habet, habens) nomen (h. n. om *F*) Exterminans. ¹²vae unum abiit (habuit): [et] ecce veniunt adhuc duo vae post haec. ¹³et sextus angelus tuba cecinit. et audiui vocem, unum ex cornibus altaris aurei quod est ante oculos dei, ¹⁴dicentem sexto angelo qui habebat (habet *pr L*) tubam Solue quattuor ange-

τέσσαρες ἄγγέλους τοὺς δεδεμένους ἐπὶ τῷ ποταμῷ τῷ μεγάλῳ
 Εὐφράτῃ. ¹⁵καὶ ἑλύθησαν οἱ τέσσαρες ἄγγελοι οἱ ἡτοιμασμένοι εἰς
 τὴν ὥραν καὶ ἡμέραν καὶ μῆνα καὶ ἐνιαυτόν, ἵνα ἀποκτείνωσιν τὸ
 τρίτον τῶν ἀνθρώπων. ¹⁶καὶ ὁ ἀριθμὸς τῶν στρατευμάτων τοῦ
 ἱππικοῦ διαμυριάδες μυριάδων ἤκουσα τὸν ἀριθμὸν αὐτῶν. ¹⁷καὶ
 οὕτως εἶδον τοὺς ἵππους ἐν τῇ ὁράσει, καὶ τοὺς καθτημένους ἐπ' αὐ-
 τῶν ἔχοντας θώρακας πυρίνους καὶ ὑακινθίνους καὶ θειώδεις, καὶ
 αἱ κεφαλαὶ τῶν ἵππων ὡς κεφαλαὶ λεόντων, καὶ ἐκ τῶν στομάτων
 αὐτῶν ἐκπορεύεται πῦρ καὶ καπνὸς καὶ θείον. ¹⁸ἀπὸ τῶν τριῶν
 πληγῶν τούτων ἀπεκτινέθησαν τὸ τρίτον τῶν ἀνθρώπων, ἐκ τοῦ
 πυρὸς καὶ τοῦ καπνοῦ καὶ τοῦ θείου τοῦ ἐκπορευομένου ἐκ τῶν
 στομάτων αὐτῶν. ¹⁹ἡ γὰρ ἐξουσία τῶν ἵππων ἐν τῷ στόματι αὐτῶν

1. τῷ μεγάλῳ *Ans Cypr* 322, *illud magnum h* 2. ἐλυπηθήσαν *A*
 τέσσαρες *Ans Cypr*, *quatuor illi h* 4. 5. τῶν (om *ς*) στρατευμα-
 των του ἱππικου *As*, *exercituum equestrium Cypr*, *militantium equi-*
tum illius h 5. διαμυριαδες μυριαδων *A Cypr*, δύο μυριάδες μυ-
 ριάδων *ς*, *octoginta millia h* ἤκουσα *Ahn Cypr* 322, καὶ ἤκ. *ς*
 6. οὕτως *ACvs Cypr*, om *h* 7. υακινθίνους *ACvs Cypr*, *spineas h*
 θειώδεις *C* 8. αἱ κεφαλαὶ των ἱππων ὡς κεφαλαὶ λεοντων *ACvs*,
capita equorum Cypr, *erant eis capita ut leonum h* των στοματιων
As, ore *hν Cypr* 322 9. ἐκπορευεται *ACvs*, *exiit Cypr*, *exiebat h*
 ἀπο των (om *C*) *AC*, Ὑπὸ τῶν *ς* 10. πληγῶν *ACv Cypr*, om *ς*
 ἀπεκτινέθησαν *ACς*, *occisa est v Cypr* 11. του καπνου καὶ *ACv*
Cypr, ἐκ τοῦ καπνοῦ καὶ ἐκ *ς* 11. 12. του ἐκπορευομενου ἐκ των
 στοματιων *ACς*, *quod exiit de ore Cypr* 322 12. ἡ γὰρ ἐξουσία
 των ἱππων (τοπων *A*) ἐν τῷ στόματι αὐτων (om *h*) *ACHv*, *Αἱ γὰρ*
 ἐξουσίαι αὐτῶν ἐν τῷ στόματι αὐτῶν *ς*, om *Cypr*

los qui alligati sunt in flumine magno Euftrate (Euphr., -ten). ¹⁵et
 soluti sunt quattuor angeli qui parati erant in horam et diem et men-
 sem et annum, ut occiderent tertiam partem hominum. ¹⁶et numerus
 equestris exercitus uicies milies deua milia: audini numerum eorum.
¹⁷et ita uidi equos in uisione, et qui sedebant super eos, habentes
 (habebant) loricas igneas et hyaciuntinas (sic *F*, iacinthin. ceteri, -thi-
 neas *unus*) et sulphureas (solph., sulphoreas *L al*), et capita equorum
 erant tamquam capita leonum, et de ore ipsorum (eorum *L*) proce-
 dit ignis et funus et sulphur (sulphor *F*, solph.). ¹⁸ab his tribus pla-
 gis occisa est tertia pars hominum de igne et fumo et sulphure (solph.,
 sulphore *L*, sulfure) qui procedebat (-bant) ex (de *L*) ore ipsorum.
¹⁹potestas enim equorum in ore eorum est et in caudis eorum (illo-

ἔστιν καὶ ἐν ταῖς οὐραῖς αὐτῶν· αἱ γὰρ οὐραὶ αὐτῶν ὅμοιαι ὄφει-
σιν, ἔχουσαι κεφαλὰς, καὶ ἐν αὐταῖς ἀδικοῦσιν. ²⁰καὶ οἱ λοιποὶ τῶν
ἀνθρώπων, οἳ οὐκ ἀπεικτάνθησαν ἐν ταῖς πληγαῖς ταύταις, οὔτε με-
τενόησαν ἐκ τῶν ἔργων τῶν χειρῶν αὐτῶν, ἵνα μὴ προσκυνήσουσιν
τὰ δαιμόνια καὶ τὰ εἰδῶλα τὰ χρυσοῦ καὶ τὰ ἀργυροῦ καὶ τὰ χαλκοῦ
καὶ τὰ λίθινα καὶ τὰ ξύλινα, ἃ οὔτε βλέπειν δύνανται οὔτε ἀκούειν
οὔτε περιπατεῖν, ²¹καὶ οὐ μετενόησαν ἐκ τῶν φόνων αὐτῶν οὔτε ἐκ
τῶν φαρμακειῶν αὐτῶν οὔτε ἐκ τῆς πορνείας αὐτῶν οὔτε ἐκ τῶν
κλεμμάτων αὐτῶν. ¹καὶ εἶδον ἄλλον ἄγγελον ἰσχυρὸν καταβαίνοντα
ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, περιβεβλημένον νεφέλην, καὶ ἡ ἴρις ἐπὶ τὴν κεφα- ¹⁰
λὴν αὐτοῦ, καὶ τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ὡς ὁ ἥλιος, καὶ οἱ πόδες αὐτοῦ

1. ἔστιν καὶ ἐν ταῖς οὐραῖς αὐτῶν ACypr, et caudis eorum erat
h, εἰσιν ε αὐτῶν ὁμοίαι Avs Cypr et corr C, eorum erant simi-
les h, αὐτῶν pr C? 2. ἔχουσαι] sic corr C, ἔχουσιν pr C?
κεφαλὰς ACvs, add draconum h, enim capita Cypr 322 καὶ ἐν
αὐταῖς ACs Cypr, de quibus h nocent vel nocebant h 2. 3. τῶν
ἀνθρώπων οἱ οὐκ ἀπεικτάνθησαν ἐν ταῖς πληγαῖς ταύταις (in istis
plagis) ACs Cypr, homines qui his plagis non sunt interempti h
3. οὔτε Avs Cypr, ου C 4. ἐκ τῶν ἐργῶν τῶν χειρῶν αὐτῶν
ACvs, opera factorum inanuum suarum Cypr, factorum suorum malo-
rum h προσκυνήσουσιν AC, προσκυνήσωσι ε 5. τα (om ε)
εἰδῶλα ACs, simulacra hv, idola id est simulachra Cypr 6. δύ-
ναιται AC, δύναται ε οὔτε ἀκούειν AChvs, om Cypr 7. ἐκ
(om Cypr) τῶν φόνων αὐτῶν ACs Cypr, ab homicidiis h 7. 8. ἐκ
τῶν φαρμακειῶν (-μακῶν C) ACs, a veneficiis hv 8. πορνείας C
vs, πορνείας A 9. ἄλλον ἄγγελον ACvs, angelum alium h
10. περιβεβλημένον νεφέλην ACvs, nube amictum h ἡ ἴρις (ἱρης
C) ἐπὶ τὴν κεφαλὴν AC, ἴρις ἐπὶ τῆς κεφαλῆς ε 11. αὐτοῦ pri-
mum AChv, om ε erat ut hv

rum): nam [et L al] caudae (ill. F) eorum similes serpentibus (-tes),
habentes capita, et in his nocent. ²⁰et ceteri homines, qui non sunt
occisi (occi pr F) in his (om F) plagis, neque paenitentiam (pen.)
egerunt de operibus manuum (inanum) suarum, ut non adorarent
(adorent L al) daemonia et simulachra (-lacia F, -lagra) aurea et
argentea et aerea (et arg. et ae. om al) et lapidea (labidia) et lignea
(-nia), quae neque videre possunt neque audire neque ambulare (am-
hol.), ²¹et non egerunt paenitentiam (pen.) ab homicidiis suis neque
a veneficiis (benef. L et pr F) suis neque a fornicatione sua neque
a furtis suis. (9) ¹Et uidi alium angelum fortem descendente[m] (disc.)
de caelo, amictum nube (nubem), et iris (hiris F) [erat F] in ca-
pite eius, et facies eius erat ut sol, et pedes eius tamquam columna

ὡς στῦλοι πυρός, ²καὶ ἔχων ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ βιβλαρίδιον ἡνεωγ-
 μένον. καὶ ἔθηκεν τὸν πόδα αὐτοῦ τὸν δεξιὸν ἐπὶ τῆς θαλάσσης,
 τὸν δὲ ἐκὼνυμον ἐπὶ τῆς γῆς, ³καὶ ἔκραξεν φωνῇ μεγάλῃ ὥσπερ
 λέων μυκάται. καὶ ὅτε ἔκραξεν, ἐλάλησαν αἱ ἐπὶ τὰ βρονταὶ τὰς ἐκ-
 5 τῶν φωνάς. ⁴καὶ ὅτε ἐλάλησαν αἱ ἐπὶ τὰ βρονταί, ἤμελλον γράφειν·
 καὶ ἤκουσα φωνὴν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ λέγουσαν Σφράγισον ἃ ἐλάλη-
 σαν αἱ ἐπὶ τὰ βρονταί, καὶ μὴ αὐτὰ γράψῃς. ⁵καὶ ὁ ἄγγελος ὃν εἶδον
 ἑστῶτα ἐπὶ τῆς θαλάσσης καὶ ἐπὶ τῆς γῆς, ἔρε τὴν χεῖρα αὐτοῦ
 τὴν δεξιὰν εἰς τὸν οὐρανόν, ⁶καὶ ὥμοσεν ἐν τῷ ζῶντι εἰς τοὺς αἰῶ-
 10 νας τῶν αἰώνων, ὃς ἔκτισεν τὸν οὐρανὸν καὶ τὰ ἐν αὐτῷ, καὶ τὴν
 γῆν καὶ τὰ ἐν αὐτῇ, [καὶ τὴν θάλασσαν καὶ τὰ ἐν αὐτῇ], ὅτι χρόνος
 οὐκέτι ἔσται, ἡ ἀλλ' ἐν ταῖς ἡμέραις τῆς φωνῆς τοῦ ἐβδόμου ἀγγέ-
 λου, ὅταν μέλλῃ σαλπίζειν, καὶ τελεσθῇ τὸ μυστήριον τοῦ Θεοῦ,

1. ωστυλοι C εχων AC, ελχεν hns χειρι C βιβλαριδιον
 (-διον pr A) αυς et corr C, βιβλιδαριον pr C, librum h ηνεωγ-
 μένον (ἀνιωγ. ε) Chvs, om A 2. τον δεξιον Ahvs, om C της
 θαλασσης AC, την θάλασσαν ε 3. τον δε ACvs, et h της
 γης AC, την γῆν ε 4. μυκαται (μοικ. C) ACvs, rugiens h
 τας εκτων φωνας ACs, om h 5. οτι ACvs, quae h βρονται
 AChv, add τὰς φωνὰς ἐκτων ε ημελλον AC, ἔμελλον ε
 6. λεγουσαν AChv, add μοι ε 7. επτα Ahvs, om C και μη
 αυτα (ταῦτα ε) γραψης ACs, ne scripseris ea h 8. ηρε As,
 ηρεν C 9. την δεξιαν Ch, om αυς per viventem hv 10. εκτι-
 σεν τον ουρανον ACvs, caelum constituit h 10. 11. και την γην
 και τα εν αυτη Chvs, om A 11. και την θαλασσαν και τα εν
 αυτη Cvs, om Ah 12. ουκειτι εσται AChv, οὐκ ἔσται ἔτι ε
 αλλ AC, Ἀλλὰ ε του As, om C 13. και τελεσθη AC, και
 τελεσθη ε, finietur h

(columnae L) ignis, ²et habebat in manu sua libellum apertum. et
 posuit pedem suum dextrum super (supra) mare, sinistrum autem
 super terram, ³et clamavit uoce magna, quem admodum (ammodum
 L al) cum leo rugit. et cum clamasset, locuta sunt septem tonitrua
 uoces suas. ⁴et cum locuta fuissent septem tonitrua [uoces suas om
 FL], [et ego om FL al] scripturus (scribt. pr F) eram: et audiui
 uocem de caelo (de c. om al) dicentem Signa quae locuta sunt sep-
 tem tonitrua: noli ea (eas L et pr F) scribere. ⁵et angelum quem
 uidi stantem supra mare et supra terram, leuauit manum suam ad
 caelum, ⁶et iurauit per uiuentem in saecula saeculorum, qui creauit
 caelum et ea quae in illo sunt, et terram et ea quae in ea sunt, et
 mare et [ea om F] quae in eo sunt, quia tempus amplius non erit,
⁷sed in diebus uocis septimi angeli, cum coeperit tuba canere, et
 (om F al) consummabitur (cums.) mysterium dei (om al), sicut euan-

ὡς ἐπηγγέλισεν τοὺς ἑαυτοῦ δούλους, τοὺς προφήτας. ⁸καὶ ἡ φωνὴ
ἣν ἤκουσα ἐκ τοῦ οὐρανοῦ πάλιν λαλοῦσαν μετ' ἐμοῦ καὶ λέγουσαν
"Ὑπάγε λάβε τὸ βιβλίον τὸ ἐννεωγμένον ἐν τῇ χειρὶ τοῦ ἀγγέλου
τοῦ ἐστῶτος ἐπὶ τῆς θαλάσσης καὶ ἐπὶ τῆς γῆς. ⁹καὶ ἀπῆλθα πρὸς
τὸν ἄγγελον, λέγων αὐτῷ δοῦναί μοι τὸ βιβλαρίδιον. καὶ λέγει μοι ⁹
Λάβε καὶ κατέφαγε αὐτό· καὶ πικρανεῖ σου τὴν κοιλίαν, ἀλλ' ἐν
τῷ στόματί σου ἔσται γλυκὺ ὡς μέλι. ¹⁰καὶ ἔλαβον τὸ βιβλαρίδιον
ἐκ τῆς χειρὸς τοῦ ἀγγέλου, καὶ κατέφαγον αὐτό· καὶ ἦν ἐν τῷ
στόματί μου ὡς μέλι γλυκὺ· καὶ ὅτι ἔφαγον αὐτό, ἐπικράνθη ἡ
κοιλία μου. ¹¹καὶ λέγουσίν μοι Δεῖ σε πάλιν προφητεῦσαι ἐπὶ λαοῖς ¹⁰
καὶ ἔθνεσιν καὶ γλώσσαις καὶ βασιλεῦσιν πολλοῖς. ¹καὶ ἔδόθη μοι

1. τοὺς ἑαυτοῦ δούλους τοὺς προφήτας AC, τοῖς ἑαυτοῦ δούλοις
τοῖς προφήταις ε, per prophetas servos suos h 1. 2. η φωνή ην
ἤκουσα ACες, audivi vocem h 2. λαλοῦσαν ACην, λαλοῦσα ε
καὶ λέγουσαν (-ου ε) ACες, om h 3. λάβε ACες, et accipe h
το βιβλίον AC, librum hν, τὸ βιβλαρίδιον ε ἐν τῇ χειρὶ Aς, de
manu hν, om C του ἀγγέλου AC, ἀγγέλου ε 4. ἀπῆλθα A,
ἀπῆλθον Cς αὐτῷ ACες, om h 5. δοῦναι AC, ut daret hν,
Δός ε βιβλαρίδιον (-ριδιον A) ACες, librum hν 5. 6. καὶ ἄλ-
λην δε κεφαλίδι βιβλίου γεγραμμένην εὐρήσεις ἐν τῇ ἀποκαλύψει
τὸν Ἰωάννην κατεσθίουτα· πλεον γὰρ κεφαλίδος οὐ χωρεῖ φαγεῖν
ἡ ἀνθρωπεία γένεισι Orig 3,408^c (ad Ezech. 3, 1.) 6. σου τὴν
κοιλίαν Cς, ventrem tuum hν, σου τὴν καρδίαν A 7. ἔσται (ἔσται
C) γλυκὺ ACες, dulcis erit h ἔλαβον ACες, cum acceperissem h
libellum h 8. 9. καὶ κατέφαγον... γλυκὺ om h 9. ὡς μέλι
γλυκὺ Cες, γλυκὺ ὡς μέλι A 9 - p. 656, 6. de C confer pag 647, 8
9. ἐπικράνθη Aες, statim repletus est h 10. λέγουσιν A, ait h,
λέγει ε 10. 11. ἐπὶ λαοῖς... πολλοῖς Aς, in populo et in nation-
es et linguas et reges multos h 11. seq καὶ ἐδόθη μοι καλάμος
ὁμοῖος Aες, dedit mihi arundinem auream similem h

gelizavit per servos suos prophetas. (10) ⁸Et vox (vocem) quam au-
divi [dicentem L al] de caelo iterum loquentem (locuta est) mecum
et dicentem (dixit mihi) Vade accipe librum (l. a. L) apertum de
manu angeli stantis supra mare et supra terram. ⁹et abii (habui) ad
angelum, dicens ei ut daret mihi librum. et dicit (dixit) mihi Accipe
[librum] et deuora illum (eum L): et faciet amaricare (-ri) ventrem
tuum, sed in ore tuo erit dulce tamquam mel. ¹⁰et accepi (accipi)
librum de manu angeli, et deuoravi eum: et erat in ore meo tam-
quam mel (om pr F) dulce (-cem pr F): et cum deuorassem eum,
amaricatus est venter meus. ¹¹et (om F) dicunt (sic pr L, dicit Fa^l
et corr L, dixit al) mihi Oportet te iterum prophetare populis et
gentibus et linguis et regibus multis. ¹et datus est mihi calamus (cha-

κάλαμος ὅμοιος ῥάβδῳ, λέγων Ἐγειρε, καὶ μέτρησον τὸν ναὸν τοῦ
 Θεοῦ καὶ τὸ θυσιαστήριον καὶ τοὺς προσκυνοῦντας ἐν αὐτῷ. ²καὶ
 τὴν αὐλὴν τὴν ἔξωθεν τοῦ ναοῦ ἔκβαλε ἔξωθεν καὶ μὴ αὐτὴν με-
 τρήσῃς, ὅτι ἐδόθη τοῖς ἔθνεσιν, καὶ τὴν πόλιν τὴν ἁγίαν πατή-
⁵σουσιν μῆνας τεσσαεράκοντα καὶ δύο. ³καὶ δώσω τοῖς θυσὶν μάρτυ-
 σὶν μου, καὶ προφητεύσουσιν ἡμέρας χιλίας διακοσίας ἐξήκοντα
 περιβεβλημένοι σάκκους. ⁴οὗτοι εἰσιν αἱ δύο ἐλαῖαι καὶ αἱ δύο
 λυχνίαι αἱ ἐνώπιον κυρίου τῆς γῆς ἐστῶτες. ⁵καὶ εἴ τις αὐτοὺς θέ-
 λει ἀδικῆσαι, πῦρ ἐκπορεύεται ἐκ τοῦ στόματος αὐτῶν καὶ κατε-
¹⁰σθίει τοὺς ἐχθρούς αὐτῶν· καὶ εἴ τις θέλει αὐτοὺς ἀδικῆσαι, οὕ-
 τως διὰ αὐτὸν ἀποκτανθήναι. ⁶οὗτοι ἔχουσιν τὴν ἔξουσίαν κλεῖσαι
 τὸν οὐρανόν, ἵνα μὴ ὑπερὸς βρέχῃ τὰς ἡμέρας τῆς προφητείας αὐτῶν,

1. λεγων Αἰν, καὶ ὁ ἄγγελος εἰστέκει λέγων εἰ γγειρε Α, Ἐγει-
 ραι εἰ 2. θυσιαστηριον Αἰν, aram dei h 3. καὶ τὴν αὐλὴν
 τὴν Αἰν, aram autem quae est h 3. ἐκβαλε ἔξωθεν (ἔξω εἰ) καὶ μὴ
 αὐτὴν μετρήσῃς Αἰν, ne metiaris h 4. πατήσουσιν υς, calcabant
 (?) h, μετρησουσιν Α 5. τεσσαεράκοντα καὶ Α, τεσσαυράκοντα hς
 6. καὶ προφητευσουσιν Αἰν, ut prophetent h 7. περιβεβλημένοι
 (-ρους Α) σακκους Αἰν, saccis amicti h ἐλαῖαι hυς, αὐλαιαι Α,
 αλαιαι C καὶ αἱ ΑC, καὶ εἰ 8. κυρίου (του κ. C) Αἰν, τοῦ
 Θεοῦ εἰ ἐστῶτες ΑC, ἐστῶσαι εἰ, consistentia post candelabra h
 εἰ Αἰν, η C αὐτοὺς θέλει (-λῃ εἰ) ΑC, voluerit eos· h
 9. ἐκπορεύεται ΑC, exiet h κατεσθίει ΑC, devorabit hυ
 10. εἰ Αἰν, η C θέλει (θέληση Αἰν) αὐτοὺς ΑC, αὐτοὺς θέλῃ
 (vult) hς οὕτως (-τω εἰ) Cἡν, om Α 11. αὐτοὺς ΑC, et il-
 lum h τὴν ΑC, om εἰ 12. νετὸς (imbrem) βρέχῃ ΑC, βρέχῃ
 ὑπερὸς εἰ τας ἡμέρας ΑC, ἐν ἡμέραις hυς τῆς προφητείας αὐ-
 των Αἰν, αὐτῶν τῆς προφητείας εἰ

lamus) similis uirgae, dicens Surge et metire templum dei et altare et
 adorantes in eo. ²atrium autem (om F) quod est foris (om al) tem-
 plum (-plo) eice (eiece) foras et ne metiaris (metieris F) eum, quo-
 niam datum (datus pr F) est gentibus, et civitatem sanctam calca-
 bunt mensibus quadraginta [et F] duobus. ³et dabo duobus (om al)
 testibus meis, et prophetabunt (prophaet.) diebus mille ducentis sexa-
 ginta (xl al) amicti saccos. ⁴hi (hui) sunt duae oliuae et duo can-
 delabra (et d. c. om F) in conspectu domini terrae stantes. ⁵et si-
 quis eos (eorum F) voluerit nocere, ignis exiet de ore illorum (ip-
 sor. L) et devorabit (-uit L al) inimicos eorum: et siquis voluerit
 eos (om al) (e. u.) laedere, sic oportet eum occidi, ⁶hi habent po-
 testatem cludendi (cludiendi L) caelum, ne pluatur [in F] diebus pro-

καὶ ἔξουσίαν ἔχουσιν ἐπὶ τῶν ὑδάτων, στρέφειν αὐτὰ εἰς αἷμα καὶ πατάξαι τὴν γῆν ἐν πάσῃ πληγῇ ὁσάκις ἐὰν θελήσωσιν. ⁷καὶ ὅταν τελώσωσιν τὴν μαρτυρίαν αὐτῶν, τὸ θρόνον τὸ ἀναβαῖνον ἐκ τῆς ἀβύσσου ποιήσει μετ' αὐτῶν πόλεμον καὶ νικήσει αὐτοὺς καὶ ἀποκτενεῖ αὐτούς. ⁸καὶ τὸ πτώμα αὐτῶν ἐπὶ τῆς πλατείας τῆς πόλεως ⁵ τῆς μεγάλης, ἣτις καλεῖται πνευματικῶς Σόδομα καὶ Αἴγυπτος, ὅπου καὶ ὁ κύριος αὐτῶν ἐστεινρώθη. ⁹καὶ βλέπουσιν ἐκ τῶν λαῶν καὶ φυλῶν καὶ γλωσσῶν καὶ ἐθνῶν τὸ πτώμα αὐτῶν ἡμέρας τρεῖς καὶ ἡμισυ, καὶ τὰ πτώματα αὐτῶν οὐκ ἀφίουσιν τιθῆναι εἰς μνήμη. ¹⁰καὶ οἱ κατοικοῦντες ἐπὶ τῆς γῆς χαίρουσιν ἐπ' αὐτοῖς καὶ εὐφραίνονται, καὶ δῶρα πέμπουσιν ἀλλήλοις, ὅτι οὗτοι οἱ δύο προσήται ¹⁰ ἐβυσάνισαν τοὺς κατοικοῦντας ἐπὶ τῆς γῆς. ¹¹καὶ μετὰ τὰς τρεῖς

1. ἔχουσιν *A*hus, ἔχουσιν *C* ἐπὶ *AC*us, omnium *h* 2. ἐν *ACh*, om *us* - *ian* *A*ς, *an* *C* θελήσωσιν *A*us, θελήσουσιν *C*, noluerint (?) *h* 3. θρόνον *Ch*us, add το τεταρτον *A* το αναβαινων *A* 4. μετ' αυτων πολειμον *ACh*, πόλεμον μετ' αὐτῶν *ς* *Hilar* 710 νικήση *C* 5. το πτωμα *AC*, τὰ πτώματα (*corpora*) *h*us ἐπὶ τῆς πλατείας τῆς (*om* *ς*) πόλεως *AC*ς, ponet in medio civitatis illius *h* 7. αυτων *ACh*us, ἡμῶν *ς* βλέπουσιν *A* *C*, βλέψουσιν *h*us 8. και γλωσσων *AC*us, linguis *h* 8. 9. το πτωμα (τὰ πτώματα *ς*) αυτων ημερας τρεις και ημισυ (ημισου *A*) *AC*ς, om *h* 9. corpora *h*u αφιουσιν *AC*u, ἀφίησουσι *h*ς *A*, *us* μνημιον (μνήματα *ς*), *C*ς, in sepulcris *h* 10. inhabitantes terram *h*u χαιρουσιν *C*, ... ρουσιν *A*, χαροῦσιν *h*us ευφραινονται *AC*, εὐφρανθήσονται *h*us 11. πεμπουσιν αλληλοις (-λους *C*) *AC*us, invicem mittent *h* προσηται *AC*us, om *h* 12. ἐπὶ τῆς γῆς *AC*ς, terram *h*

phetiae (profit.) ipsorum, et potestatem habent super aquas, conuertendi eas in sanguinem (-ne *F* al) et percutere terram omni plaga quotienscumque (quotienscumque) uoluerint. ⁷et cum finierint testimonium suum, bestia (bestiae *L*) quae ascendit (-det) de abyssu (abyso) faciet aduersus illos bellum et vincet illos (eos *F* al) et occidet (-dit) illos. ⁸et [iacebunt] corpora eorum [iacebunt] in plateis ciuitatis magnae (*om* al) [iacebunt *L*], quae nuncatur spiritaliter Sodomam et Aegyptus, ubi et dominus eorum cruci fixus est. ⁹et uidebunt de populis et tribubus (tribus *F*) et linguis et gentibus corpora eorum per tres dies et dimidium, et corpora eorum non sinunt poni in monumentis. ¹⁰et inhabitantes terram (terrae) gaudebunt super illos (illis) et iucundabuntur (iocund. *L* al) et munera mittent (mittunt) [ad] inuicem, quoniam hi (i) duo prophetae cruciauerunt (cruauer. *F*) eos qui habitabaut (inhabitant *F* al) super (*om* *F*) terram. ¹¹et

ἡμέρας καὶ ἦμισυ πνεῦμα ζῶης ἐκ τοῦ Θεοῦ εἰσῆλθεν ἐν αὐτοῖς, καὶ ἔστησαν ἐπὶ τοὺς πόδας αὐτῶν, καὶ φόβος μέγας ἐπέπεσεν ἐπὶ τοὺς θεωροῦντας αὐτοῖς. ¹²καὶ ἤκουσαν φωνὴν μεγάλην ἐκ τοῦ οὐρανοῦ λέγουσαν αὐτοῖς Ἀνάβατε ὧδε, καὶ ἀνέβησαν εἰς τὸν οὐρανὸν ἐν τῇ νεφέλῃ, καὶ ἐθεώρησαν αὐτοὺς οἱ ἔχθροί αὐτῶν. ¹³καὶ ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ γένητο σεισμὸς μέγας, καὶ τὸ δέκατον τῆς πόλεως ἔπεσεν, καὶ ἀπεκτιάνθησαν ἐν τῷ σεισμῷ ὀνόματα ἀνθρώπων χιλιάδες ἑπτὰ, καὶ οἱ λοιποὶ ἔμφοβοι γέγοντο καὶ ἔδωκαν δόξαν τῷ Θεῷ τοῦ οὐρανοῦ. ¹⁴Ἡ οὐαὶ ἡ δευτέρα ἀπῆλθεν· ἰδοὺ ἡ οὐαὶ ἡ τρίτη ἔρχε-
¹⁰ται ταχύ.

¹⁵Καὶ ὁ ἔβδομος ἄγγελος ἐσάλπισεν, καὶ ἐγένοντο φωναὶ μεγά-
 λαι ἐν τῷ οὐρανῷ, λέγοντες Ἐγένετο ἡ βασιλεία τοῦ κόσμου τοῦ
 κυρίου ἡμῶν καὶ τοῦ χριστοῦ αὐτοῦ, καὶ βασιλεύσει εἰς τοὺς αἰῶ-

1. ἡμισυ *ς*, ημισου *Α*, το ημισυ *С* ἐκ (α) του Θεου εἰσῆλθεν
*Α*λφς, εἰσῆλθεν ἐκ του Θεου *С* ἐν αυτοῖς *Α*, αὐτοῖς *С*, ἐν' (in)
 αὐτοῖς *η*νς 2. 3. φόβος μέγας ἐπέπεσεν (ἐπέσεν *ς*) ἐπὶ τοὺς
 θεωροῦντας (των θεωροῦντων *С*) αὐτοὺς *Α*Сς, quicunque eos vi-
 derunt pertinuerunt *h* 3. καὶ ἤκουσαν... 5. αὐτῶν *om h*
 3. φωνὴν μεγάλην *Ας*, φωνῆς μεγάλης *С* 4. λεγούσαν *Ας*, λεγου-
 σης *С* αὐτοῖς *С*ς, *om Α* ἀναβατε *Α*С, Ἀνάβητε *ς* 6. σεισμός
 μέγας *Α*Сς, magnus terrae motus *h* καὶ το *Α*λφς, ὥστε το *С*
 7. ὀνοματῖα *Α*Сς, numero *h* ἀνθρώπων χιλιάδες ἑπτὰ *Α*Сς, sep-
 tem millia hominum *h* 8. ἐχθροὶ *С*. in timorem sunt missi *h*
 9. οὐρανοῦ *Α*Сς, add et terrae *h* ἰδοὺ *Α*Сς, et ecce *h* venit
 vel veniet *h* 11. ο *С*ς, *om Α* 11. 12. φωναὶ μεγάλαι ἐν τῷ
 οὐρανῷ *Α*Сς, in caelo voces magnae *h* 12. λέγοντες *Α*, λεγούσαι
*С*ς γένητο ἡ βασιλεία *Α*Сh, Ἐγένοντο αἱ βασιλεῖαι *ς*
 12. 13. του κοσμου του κυριου *Α*Сς, dei *h*

post dies tres et dimidium spiritus vitae a deo intravit (-bit) in eos, et steterunt super pedes suos, et timor magnus cecidit (accidit *F*) super eos qui uiderunt (uidebant) eos. ¹²et audierunt uocem magnam de caelo dicentem illis Ascendite huc, et ascenderunt in caelum in nube (nubae *pr L*), et uiderunt illos (eos *F*) inimici eorum. ¹³et in illa hora factus est terrae motus magnus, et decima pars ciuitatis cecidit, et occisi (occisa *F*) sunt in (de *F*) terrae motu (moto *pr F*) nomina hominum septem (*vii F*) milia, et reliqui in timore (timorem *L*) sunt missi et dederunt gloriam deo caeli. ¹⁴uae secundum abiit (habuit): [et *om F al*] ecce (*om P*) uae tertium ueniet cito. (11) ¹⁵Et septimus angelus tuba cecinit, et factae sunt uoces magnae in caelo, dicentes Factum est regnum huius (uius) mundi domini nostri et [*Iesu F*] Christi eius, et regnabit (-uit *L al*) in saecula

νας τῶν αἰώνων. ¹⁶καὶ εἴκοσι τέσσαρες πρεσβύτεροι ἐνώπιον τοῦ
 Θεοῦ καθήμενοι ἐπὶ τοὺς θρόνους αὐτῶν ἔπασαν ἐπὶ τὰ πρόσωπα
 αὐτῶν καὶ προσεκύνησαν τῷ Θεῷ ¹⁷λέγοντες Ἐὐχαριστοῦμέν σοι,
 κύριε ὁ Θεὸς ὁ παντοκράτωρ ὁ ὢν καὶ ὁ ἦν, ὅτι ἐλθσας τὴν δύ-
 ναμίν σου τὴν μεγάλην καὶ ἐβασίλευσας, ¹⁸καὶ τὰ ἔθνη ὠργίσθη-
 σαν, καὶ ἦλθεν ἡ ὀργή σου καὶ ὁ καιρὸς τῶν νεκρῶν κριθῆναι καὶ
 δοῖναι τὸν μισθὸν τοῖς δούλοις σοι, τοῖς προσήταις καὶ τοῖς ἁγίοις
 καὶ τοῖς φοβουμένοις τὸ ὄνομά σου, τοὺς μικροὺς καὶ τοὺς μεγά-
 λους, καὶ διαφθεῖραι τοὺς διαφθειραντας τὴν γῆν. ¹⁹καὶ ἠνοίγη ὁ
 ναὸς τοῦ Θεοῦ ὁ ἐν τῷ οὐρανῷ, καὶ ὤφθη ἡ κιβωτὸς τῆς διαθή-
 κης αὐτοῦ ἐν τῷ ναῷ αὐτοῦ, καὶ ἐγένοντο ἄστραπαὶ καὶ φωναὶ καὶ
 βρονταὶ καὶ σεισμός καὶ χάλαζα μεγάλη.

¹Καὶ σημεῖον μέγα ὤφθη ἐν τῷ οὐρανῷ, γυνὴ περιβεβλημένη

1. εικοσι *ACHv Cypr 312*, οἱ εἴκοσι καὶ 5 1. 2. ἐνώπιον (οἱ *ετ*,
Cs, qui in consp. *hv*) του Θεου *ACHv*, in conspectu *Cypr* 2. κα-
 θήμενοι *As Cypr*, sedent *hv*, καθηται *C* in sedibus (thronis
Cypr) *hv Cypr* supra (in *hv*) facies *hv Cypr* 4. ο *την ACvs*, qui
 (om *h*) fuisti *h Cypr*, add καὶ *C*, add καὶ ὁ ἐρχόμενος 5 ἐλθσας
 (-φεις *C*) *ACvs Cypr*, post magnam *h* 6. καιρος *Ahv* *Cypr 312*,
 κληρος *C* 6. 7. των νεκρων κριθται καὶ δουναι τον μισθον *A*
Chs, quo de mortuis iudicetur et detur merces *Cypr* 7. σου *AC*
vs Cypr, om *h* 7. 8. καὶ τοις αἰοις καὶ (om *Cypr*) *Cv Cypr*, καὶ
 τους αἰοιους καὶ *A*, et *h* 8. τοις φοβουμένοις *Chvs Cyprian 312*,
 τους φοβουμινους *A* 8. 9. τους μικροὺς καὶ τους μεγαλους καὶ
 (om *A*) *AC*, τοῖς μικροῖς καὶ τοῖς μεγάλοις καὶ *hvs Cypr* 9. τους
 διαφθειραντας (διαφθειροντας *As*) τὴν γῆν *ACvs Cypr*, qui ter-
 ram corruperunt *h* *Iren 252* 10. ο ἐν *AC*, ἐν *hvs* ὡφθη
Ahv, εδοθη *C* 13. καὶ σημειον *ACvs*, signum autem *h* ὡφθη
ACvs, visum *h* περιβεβλημενη *Chvs*, περιβλεπομε. . *A*

saeculorum. ¹⁶et nīginti quattuor (xxiiii *F al*) seniores, qui in con-
 spectu dei sedent in sedibus suis, ceciderunt in facies suas et ad-
 oraverunt deum ¹⁷dicentes Gratias agimus tibi (t. a. *I. al*), domine
 deus omnipotens, qui es et qui eras, [et *F*] quia (qui) accepisti vir-
 tutem tuam magnam et regnasti, ¹⁸et iratae sunt gentes, et advenit
 ira tua et tempus mortuorum indicari (indicare *F al*) et reddere mer-
 cedem servis tuis (s. t. in.), prophetis et sanctis et timentibus nomen
 tuum, pusillis et magnis, et exterminandi eos qui corruperunt terram.
 (12) ¹⁹Et apertum est templum dei in caelo, et nisa est arca testa-
 menti eius in templo eius, et facta sunt fulgora (fulgura) et nocēs
 et terrae motus et grando magna. ¹et signum magnum apparuit (pa-

τὸν ἥλιον, καὶ ἡ σελήνη ὑποκάτω τῶν ποδῶν αὐτῆς, καὶ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτῆς στέφανος ἀστέρων δώδεκα, ²καὶ ἐν γαστρὶ ἔχουσα, καὶ ἔκραζεν ὠδίνουσα καὶ βυσανιζομένη τεκεῖν. ³καὶ ᾤφθη ἄλλο σημεῖον ἐν τῷ οὐρανῷ, καὶ ἰδοὺ δράκων πυρρὸς μέγας, ἔχων κεφαλὰς ⁵ἐπὶ καὶ κέρατα δέκα καὶ ἐπὶ τὰς κεφαλὰς αὐτοῦ ἐπτά διαδήματα, ⁶καὶ ἡ οὐρὰ αὐτοῦ σύρει τὸ τρίτον τῶν ἀστέρων τοῦ οὐρανοῦ, καὶ ἔβαλεν αὐτοὺς εἰς τὴν γῆν. καὶ ὁ δράκων ἔστηκεν ἐνώπιον τῆς γυναικὸς τῆς μελλούσης τεκεῖν, ἵνα ὅταν τέκῃ τὸ τέκνον αὐτῆς καταφάγῃ. ⁷καὶ ἔτεκεν υἱὸν ἄρσεν, ὃς μέλλει ποιμαίνειν πάντα τὰ ἔθνη ἐν ῥάβδῳ σιδηρᾷ· καὶ ἡρπάσθη τὸ τέκνον αὐτῆς πρὸς τὸν Θεὸν καὶ πρὸς τὸν Θρόνον αὐτοῦ. ⁸καὶ ἡ γυνὴ ἔφυγεν εἰς τὴν ἔρημον, ὅπου ἔχει τόπον ἡτοιμασμένον ἀπὸ τοῦ Θεοῦ, ἵνα ἐκεῖ τρέψωσιν αὐτὴν ἡμέρας χιλίας διακοσίας ἑξήκοντα. ⁹καὶ ἐγένετο πόλεμος ἐν τῷ οὐρανῷ, ὅτε Μιχαὴλ καὶ οἱ ἄγγελοι αὐτοῦ τοῦ πολε-

1. 2. in capite hυ 2. εν γαστρι εχουσα ACυς, erat praegnans h
3. και εκραζειν Ch, κραζει Aς ὠδίνουσα... τεκεῖν om h ωδίνουσα Cυς, και ωδίνουσα A 4. δρακων A? πυρρος (rufus) meγας Ch, meγας πυρρος Aυς 5. αυτου Cης, αυτων A επτι διαδηματα ACυ, διαδήματα ἐπὶ hς 6. συρει ACς, trahebat hω αστριων C του ουρανου AChυς, om Iren 164 7. deiecit h (Iren) εστηκεν Aης, εστηκει C 9. υιον αρσεν (ἄρσεν α) A Cς, masculinum h μελλει ποιμαινειν ACς, recturus erat h
10. εν Aης, om C 11. και προς AChυ, και ε 12. εχει Cης, add εκει A 12. 13. εκει τρεψωσιν (-φουσιν C) αυτην ACυς, eam illic alat h 13. πολεμος ACς, praelium h 14. ο τε A, ο Cς, om hυ angelis h 14. seq του πολεμησαι μετω ACh, ἐπολέμησαν κατὰ ε

ruit L) in caelo, mulier amicta sole, et (om al) luna (lune) sub pedibus eius, et in capite eius corona (coronam pr F) stellarum duodecim, ²et in utero habens, et clamabat (sic F, clamans L, clamavit, clamat) parturiens, et cruciatur ut pariat (pareat L). ³et visum est aliud (aliud) signum in caelo, et ecce draco magnus rufus, habens capita septem (q1 al) et cornua decem et in (om al) capitibus suis (eius F) septem diademata (diadin.), ⁴et [in] cauda eius trahebat (traebat) tertiam partem stellarum caeli, et misit eas in terram. et draco (dracho F) stetit ante mulierem quae erat paritura, ut cum peperisset filium eius deuoraret. ⁵et peperit filium masculum, qui recturus erit (erat) omnes gentes in nigra ferrea: et raptus est filius eius ad deum et ad thronum eius. ⁶et mulier fugit (fugiat) in solitudine, ubi habet (habebat F al) locum paratum a deo, ut ibi pascant illam diebus mille ducentis sexaginta (quadrag.). (13) ⁷et factum est proelium in caelo: Michahel (Micahel F, Michael) et angeli eius

μῆσαι μετὰ τοῦ δράκοντος. καὶ ὁ δράκων ἐπολέμησεν καὶ οἱ ἄγγε-
λοι αὐτοῦ, καὶ οὐκ ἴσχυσαν, οὐδὲ τόπος εἶρέθη αὐτῶν ἐν τῷ
οὐρανῷ. ⁹καὶ ἐβλήθη ὁ δράκων ὁ μέγας, ὁ ὕψις ὁ ἄρχαῖος, ὁ κα-
λούμενος διάβολος καὶ ὁ σατανᾶς, ὁ πλανῶν τὴν οἰκουμένην ὅλην,
ἐβλήθη εἰς τὴν γῆν, καὶ οἱ ἄγγελοι αὐτοῦ μετ' αὐτοῦ ἐβλήθησαν. ⁵
¹⁰καὶ ἤκουσα φωνὴν μεγάλην ἐν τῷ οὐρανῷ λέγουσαν Ἄρτι ἐγένετο
ἡ σωτηρία καὶ ἡ δύναμις καὶ ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ ἡμῶν καὶ ἡ
ἐξουσία τοῦ χριστοῦ αὐτοῦ, ὅτι ἐβλήθη ὁ κατήγωρ τῶν ἀδελφῶν
ἡμῶν, ὁ κατηγορῶν αὐτοὺς ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ ἡμῶν ἡμέρας καὶ
νυκτός. ¹¹καὶ αὐτοὶ ἐνίκησαν αὐτὸν διὰ τὸ αἷμα τοῦ ἀρνίου καὶ ¹⁰
διὰ τὸν λόγον τῆς μαρτυρίας αὐτῶν, καὶ οὐχ ἡγάπησαν τὴν ψυχὴν
αὐτῶν ἄχρι θανάτου. ¹²διὰ τοῦτο εὐφραίνεσθε, οἱ οὐρανοὶ καὶ οἱ

2. ισχυσαν Chvs, ισχυσεν A ουδε AC, οὔτε ε ευρεθη ACvs,
post caelo h 3. ille draco h ο μεγας ο οψις ACvs, serpens
magnus et h καλουμειος ACvs, dicitur h 4. sathanas h
universum orbem terrarum (om v) hu 5. ἐβληθησαν ACvs, add
in terram h 6. εν τω ουρανω λεγουσαν AChv, λεγουσαν εν τῷ
οὐρανῷ ε 8. χριστου Ahus, κυριου C dictum est enim
Aut nescis quia adest diabolus accusator fratrum vestrorum Hilar
247. scriptura in apocalypsi calumniatorem eum esse testante Hilar
338 ἐβληθη AC, κατεβλήθη ε, praecipitatus est h κατηγωρ
A, κατηγορος Cς 9. αυτους A, αυτων Cς 9. 10. ημερας και
νυκτος ACvs, diebus ac noctibus h 10. και αυτοι ενικησαν αυ-
τον ACvs, exsuperatus est ab ipsis h 11. τον λογον της μαρτυ-
ριας Ahus, την μαρτυριαν C ουχ A, ουκ Cς amaverunt h
12. οι ουρανοι Aς, ουρανοι C

proeliabantur cum dracone (drachone V, drachonem pr F). et draco
(dracho F) pugnabat et angeli eius, ⁸et non valuerunt, neque locus
inuentus est eorum amplius (sic F, a. e. L al, eorum al) in caelo.
⁹et proiectus est draco (dracho F) ille magnus, serpens antiquus
(anticus), qui uocatur diabolus (diabulus) et satanas, qui seducit (se-
ducet L al) universum orbem, [et] proiectus est in terram (terra),
et angeli eius cum illo missi sunt. ¹⁰et audiui uocem magnam in caelo
dicentem Nunc facta est salus et uirtus et regnum dei (domini L al)
nostri et potestas Christi eius, quia proiectus est accusator fratrum
nostrorum, qui accusabat illos ante conspectum dei (domini L al)
nostri die ac nocte. ¹¹et ipsi uicerunt illum propter sanguinem agni
et propter uerbum testimonii sui, et non dilexerunt animam suam
(animas suas F) usque ad mortem. ¹²propterea (-ria) laetamini, caeli

ἐν αὐτοῖς σκηνοῦντες· οὐαὶ τὴν γῆν καὶ τὴν θάλασσαν, ὅτι κατέβη ὁ διάβολος πρὸς ὑμᾶς ἔχων θυμὸν μέγαν, εἰδὼς ὅτι ὀλίγον καιρὸν ἔχει.

13 Καὶ ὅτε εἶδεν ὁ δράκων ὅτι ἐβλήθη εἰς τὴν γῆν, ἐδίωξεν τὴν
 5 γυναῖκα ἣτις ἔτεκεν τὸν ἄρσεναν. 14 καὶ ἐδόθησαν τῇ γυναικὶ αἱ
 δύο πτέρυγες τοῦ αἵτου τοῦ μεγάλου, ἵνα πτήσῃ εἰς τὴν ἔρημον
 εἰς τὸν τόπον αὐτῆς, ὅπου τρέφεται ἐκεῖ καιρὸν καὶ καιροὺς καὶ
 ἡμισυ καιροῦ ἀπὸ προσώπου τοῦ ὄφτος. 15 καὶ ἔβαλεν ὁ ὄφις ἐκ
 τοῦ στόματος αὐτοῦ ὀπίσω τῆς γυναικὸς ὕδωρ ὡς ποταμὸν, ἵνα
 10 αὐτὴν ποταμοφόρητον ποιήσῃ. 16 καὶ ἐβοήθησεν ἡ γῆ τῇ γυναικί,
 καὶ ἤρριξεν ἡ γῆ τὸ στόμα αὐτῆς καὶ κατέπιεν τὸν ποταμὸν ὃν
 ἔβαλεν ὁ δράκων ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ. 17 καὶ ὠργίσθη ὁ δράκων
 τῇ γυναικί, καὶ ἀπῆλθεν ποιῆσαι πόλεμον μετὰ τῶν λοιπῶν τοῦ

1. ἐν αὐτοῖς σκηνοῦντες (κατασκην. C) ACζ, habitatis in eis h
 τὴν γῆν (αγαπήν A) AC, vobis terra h, τοῖς κατοικοῦσι τὴν γῆν ε
 mare h 2. ο διάβολος πρὸς ὑμᾶς ACυς, ad vos diabolus h
 cum ira ingenti h 2. 3. ὅτι ὀλίγον καιρὸν ἔχει ACυς, modicum
 sibi tempus superesse h 5. ἔτεκεν τὸν ἀρσεναν (αρσεῖνα C, ἄρρῆνα
 ε) ACυς, illum masculinum pepererat h 5. 6. αἱ (om ε) δύο πτε-
 ργες ACυς, duae alae quasi h 7. ἐκεῖ Aς, ἐκεῖ C, om hυ per
 tempus hυ 7. 8. καὶ ἡμισυ καιροῦ Ahyς, om C 8. προσώπου
 τοῦ ὄφτος ACυς, antichristi facie h ἔβαλεν Cυς et rec A, misit
 ille h, ἐλυσεν pr A 8. 9. ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ ὀπίσω τῆς γυ-
 ναικὸς AChυ, ὀπίσω τῆς γυν. ἐκ τοῦ στ. αὐτοῦ ε 9. in modum
 fluminis h 10. αὐτὴν (αὐτήν ε) ποταμοφόρητον ποιήσῃ Aς,
 ποιήσῃ αὐτὴν ποτ. C, eam perderet h καὶ ACυς, sed h 11. τὸν
 ποταμὸν ὃν Chυς, το ὕδωρ ο A 11. ἔβαλεν ACυς, emiserat post
 ex ore suo h ὠργίσθη ACυς, iratus h ο δράκων Ch, add ἐπι
 Aς 13. καὶ ACυς, om h

et qui habitatis in eis: uae terrae et mari, quia descendit (disc.)
 diabolus (-bul.) ad uos habens iram magnam (ira magna pr F),
 sciens quod modicum tempus habet. 12 et postquam uidit draco (dra-
 cho F) quod proiectus est (esset F) in terram, [et L] persecutus est
 mulierem quae peperit masculum. 13 et datae sunt mulieri duae alae
 (d. a. m. L?) aquilae magnae, ut uolaret in desertum in (om al)
 locum suum, ubi alitur (aletur) per tempus et tempora et dimidium
 temporis a facie serpentis. 14 et misit serpens ex ore suo post mulie-
 rem aquam (aq. p. m. F) tamquam flumen, ut eam faceret trahi a
 flumine. 15 et adiuuit terra (et audiuit terram) mulierem, et aperuit
 terra (terram) os suum et absorbit (absorh.) flumen quod misit
 draco (dracho F) de ore suo. 16 et iratus est draco (dracho F) in
 mulierem, et abiit (habuit) facere proelium cum reliquis de semine

σπέρματος αὐτῆς, τῶν τηρούντων τὰς ἐντολάς τοῦ Θεοῦ καὶ ἐχόν-
των τὴν μαρτυρίαν Ἰησοῦ, ¹⁸καὶ ἐστάθη ἐπὶ τὴν ἄμμον τῆς θα-
λάσσης. ¹καὶ εἶδον ἐκ τῆς θαλάσσης θηρίον ἀνυβαῖνον, ἔχον κέ-
ρατα δέκα καὶ κεφαλὰς ἐπὶ καὶ ἐπὶ τῶν κεράτων αὐτοῦ δέκα δια-
δήματα καὶ ἐπὶ τὰς κεφαλὰς αὐτοῦ ὀνόματα βλασφημίας. ²καὶ τὸ
θηρίον ὃ εἶδον ἦν ὅμοιον παρδαλεῖ, καὶ οἱ πόδες αὐτοῦ ὡς ἄρκου,
καὶ τὸ στόμα αὐτοῦ ὡς στόμα λέοντος. καὶ ἔδωκεν αὐτῷ ὁ δρά-
κων τὴν δύναμιν αὐτοῦ καὶ τὸν θρόνον αὐτοῦ καὶ ἐξουσίαν μεγά-
λην. ³καὶ μίαν ἐκ τῶν κεφαλῶν αὐτοῦ ὡς ἐσφαγμένην εἰς θάνατον,
καὶ ἡ πληγὴ τοῦ θανάτου αὐτοῦ ἐθεραπεύθη. καὶ ἐθανάτωθη ὅλη ¹⁰
ἡ γῆ ὅπισω τοῦ θηρίου, ⁴καὶ προσεκύνησαν τῷ δράκοντι, ὅτι ἔδω-
κεν τὴν ἐξουσίαν τῷ θηρίῳ, καὶ προσεκύνησαν τῷ θηρίῳ λέγοντες
Τίς ὅμοιος τῷ θηρίῳ, καὶ τίς δύναται πολεμῆσαι μετ' αὐτοῦ; ⁵καὶ

1. τας εντολας ACυς, praeceptum h 2. ιησου ACυ, add χριστοῦ
hς 3. ἐσταθη AChυ, ἐστάθηεν s 3. ἐκ τῆς θαλάσσης θηριον
αναβαινον (sic rec A, διαβ. pr A?) ACυς, bestiam ascendentem de
mari h 3.4. κερατα δεκα και κεφαλαις επτα ACh, κεφαλὰς ἐπὶ
καὶ κέρατα δέκα υς δέκα ACυς, om h 5. ονοματα Ahy,
ονομα Cυς 6. τιν ομοιον ACς, similis erat hy Iren 326 αρχου
AC, ἄρκου s 8. μεγαλην] add ἔδωκεν αὐτῷ corr A 9. και
AChυ Iren, add εἶδον υς 10. ἐκ (om s) των κεφαλων αυτου ACυς
Iren, caput ex septem capitibus h 11. ἐσφαγμενην εἰς ACυς Iren,
occisum fuerit ad h 10. 11. και ἐθανωσθη (ἐθανωστωθη C,
ἐθανύμασιν s). ὅλη η γῆ ὀπισω του θηριου ACυς Iren 326, mirata
terra secuta est bestiam h 11. τω δρακοντι AC, τὸν δράκοντα s
οτι ACυ Iren, eo quod h, ὅς s 12. την (om s) ἐξουσιαν ACυς
Iren, omnem potestatem suam h και ACυς Iren, iterum h τω
θηριω alterum C, το θηριον Aς 13. τω θηριω ACυς, illi bestiae
h, b. illi Iren 326 και AChυ Iren, om s δυναται ACς Iren,
poterit hy

eius, qui custodiunt mandata dei et [qui L] habent testimonium Iesu,
¹⁸et stetit supra (super) harenam (ar., -na pr F al) maris. ¹et nidi de
mari bestiam ascendentem, [et L] habentem capita septem (VII F)
et cornua decem, et super cornua eius decem diademata (diadim.),
et super capita eius nomina (nomen F) blasphemiae (blasphim.). ²et
bestiam (bestia) quam nidi, similis erat pardo, et pedes eius sicut
ursi, et os eius sicut os leonis. et dedit illi draco (drachio F) vir-
tutem suam et potestatem magnam. ³et [nidi F al] unum de capi-
tibus suis (eius F al) quasi occisum in mortem (morte V al), et
plaga mortis eius curata est. et admirata (amir. L al) est uniuersa
terra post bestiam, ⁴et adorauerunt draconem (drach. F), quia dedit
potestatem bestiae, et adorauerunt bestiam dicentes Quis similis bes-
tiae, et quis poterit pugnare cum ea? ⁵et datum est ei os loquens

ἰδούθη αὐτίϰῳ στόμα λαλοῦν μεγάλα καὶ βλάβασφημα, καὶ ἰδούθη αὐτῷ ἔξουσία ποιῆσαι μῆνας τεσσαρεσκόντα [καὶ] δύο. ⁶καὶ ἤνοιξεν τὸ στόμα αὐτοῦ εἰς βλασφημίας πρὸς τὸν Θεόν, βλασφημῆσαι τὸ ὄνομα αὐτοῦ καὶ τὴν σκηνὴν αὐτοῦ, τοὺς ἐν τῷ οὐρανῷ σκηνοῦν-
 5 τας. ⁷καὶ ἰδούθη αὐτίϰῳ ἔξουσία ἐπὶ πᾶσαν φυλὴν καὶ λαὸν καὶ γλῶσ-
 σαν καὶ ἔθνος. ⁸καὶ προσκυνήσουσιν αὐτὸν πάντες οἱ κατοικοῦντες ἐπὶ τῆς γῆς, οὓς οὐ γέγραπται τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐν τῷ βιβλίῳ τῆς ζωῆς τοῦ ἀρνίου τοῦ ἐσφαγμένου ἀπὸ καταβολῆς κόσμου. ⁹Εἴ τις ἔχει οὖς, ἀκουσάτω. ¹⁰εἴ τις εἰς αἰχμαλωσίαν, εἰς αἰχμαλωσίαν

1. βλασφημία A, βλασφημίας Cς, blasphemiam Iren 2. ποιῆσαι AChv, πόλεμον ποιῆσαι ς, om Iren τεσσαρεσκόντα AC, τεσσαρ. ς και δυο Av Iren, δυο Chvs και ηνοιξεν ACvs Iren 326, aperuit autem h 2. 3. το στομα αυτου εις βλασφημίας (-μίαν ς) ACς, os suum blasphemum Iren, in blasphemia os suum h 3. βλασφημῆσαι ACvs Iren, in blasphemandum h 4. και την σκηνην αυτου (add καὶ ης Ir) Ahs Iren, om C σκηνοῦντας AC Iren 326, add καὶ ἰδούθη αὐτίϰῳ πόλεμον ποιῆσαι (potestas faciendi bellum h) μετὰ τῶν ἁγίων καὶ νικῆσαι (vicit h) αὐτούς ης 5. super (in hv) omnem hv Iren και λαον (λαους C) AChv Iren, om ς 6. προσκυνήσουσιν ACς, adoraverunt h Iren 326 αυτον AC, αὐτίϰῳ ς, eam Iren, eum h 7. ου ου (ὧν οὐ υς, ουαι A) γεγραπται το ονομα (τὰ ὀνόματα υς) ACvs Iren, quorum nomina non sunt scripta h αυτου AC, om ης Iren τω (om C) βιβλίῳ AC, τῇ βίβλῳ ς του alterum AC, om ς απο ACvs Iren 326, qui est ab h ει Ahs Iren, η C 9. ους ACς, aures h Iren 9. seq ει τις εις (om ς) αιχμαλωσίαν (add συνάγει ς, duxerit Iren v, om Av) εις αιχμαλωσίαν υπαγει (ibit) Aς Iren, qui captivum duxerit et ipse capietur h, η τις εις αιχμαλωσίαν υπαγει C

(ei loqui F) magna et (om L) blasphemiae (-mia), et data est illi potestas facere menses quadraginta duos (et duo F). ⁶et aperuit os suum in blasphemias (-mia) ad deum, blasphemare nomen eius et tabernaculum eius et eos qui in caelo habitant. ⁷et datum est illi bellum facere cum sanctis et (om al) vincere illos, et data est ei potestas iu omnem tribum (omni tribu) et populum et linguam et gentem. ⁸et adorabunt (-uerunt) eum (eam) omnes qui inhabitant (habit. L al) terram, quorum non sunt scripta (scribita pr F) nomina in libro uitae agni qui occisus est ab origine mundi. ⁹siquis habet aurem (aures F), audiat. ¹⁰qui in captivitatem (-te) [duxerit om F al], in

ὑπάγει· εἴ τις ἐν μαχαίρῃ ἀποκταίνει, θεῖ αὐτὸν ἐν μαχαίρῃ ἀποκτανθῆναι. ὧδέ ἐστιν ἡ ὑπομονὴ καὶ ἡ πίστις τῶν ἁγίων.

¹¹Καὶ εἶδον ἄλλο θηρίον ἀναβαῖνον ἐκ τῆς γῆς, καὶ ἔρχεν κέρατα δύο ὅμοια ἀγρίῳ καὶ ἐλάλει ὡς δράκων. ¹²καὶ τὴν ἔξουσίαν τοῦ πρώτου θηρίου πῦσαν ποιεῖ ἐνώπιον αὐτοῦ. καὶ ποιεῖ τὴν γῆν ⁵καὶ τοὺς κατοικοῦντας ἐν αὐτῇ ἵνα προσκυνήσουσιν τὸ θηρίον τὸ πρῶτον, οὗ ἐθεραπεύθη ἡ πληγὴ τοῦ θανάτου αὐτοῦ. ¹³καὶ ποιεῖ σημεῖα μεγάλα, ἵνα καὶ πῦρ ποιῇ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβαίνειν εἰς τὴν γῆν ἐνώπιον τῶν ἀνθρώπων. ¹⁴καὶ πλανᾷ τοὺς κατοικοῦντας ἐπὶ τῆς γῆς διὰ τὰ σημεῖα ἃ ἐδύθη αὐτῷ ποιῆσαι ἐνώπιον τοῦ ¹⁰θηρίου, λέγων τοῖς κατοικοῦσιν ἐπὶ τῆς γῆς ποιῆσαι εἰκόναν τῷ

1. *ε* (ἡ *C*) *τις ἐν AC*, *si quis Iren*, et qui *h* μαχαίρῃ *AC*, μαχαίρῃ *ς* ἀποκτείνει (*occiderit*) *δε* αὐτον *C* *ς Iren* 326, *occiderit et ipsum oportet h*, ἀποκτανθῆναι αὐτον *A* ἐν *AC* *ς Iren*, *om h* μαχαίρῃ *alterum AC*, μαχαίρῃ *ς* 3. ἀναβαίνον *C* καὶ ἔρχεν *AC* *ς*, *habentem h* 4. ὅμοια (*ὄνομα C*) ἀγρίῳ *AC* *ς*, *similia agni h* 5. πρῶτον *AC* *ς Iren*, *prioris h* ποιεῖ *AC* *ς*, *faciebat h* *Iren* ἐνώπιον αὐτου καὶ ποιεῖ τὴν γῆν *AC* *ς Iren*, *in terra h* 6. καὶ τοὺς κατοικοῦντας ἐν αὐτῇ ἵνα *C* *Iren*, καὶ τοὺς ἐν αὐτῇ κατοικοῦντας ἵνα *A* *ς*, *ut habitantes terram h* προσκυνήσουσιν *AC*, προσκυνήσωσι *ς* 6. 7. τὸ πρῶτον *AC* *ς Iren*, *illam priorem h* 7. τοῦ θανάτου αὐτου *C* *ς Iren* 326, *mortis h*, αὐτου *A* ποιεῖ *AC* *ς*, *fecit h*, *faciet Iren* 8. μεγάλα ἵνα *AC* *ς Iren*, *ita ut h* ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβαίνειν (*-βαίνειν C*) *AC* *h* *Iren*, καταβαίνειν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ *ς* 8. 9. εἰς τὴν γῆν *AC* *ς Iren*, *om h* 9. πλανά *AC* *ς*, *seduxit h*, *seducet Iren* 326 10. *super terram Iren*, *terram h* 11. λέγων τοῖς κατοικοῦσιν ἐπὶ τῆς γῆς *AC* *ς*, *et dicit incolis terrae h* 11 - p. 666, 2. et imaginem iubebit fieri bestiae et spiritum dabit imagini uti et loquatur etc *Iren* 326 ποιῆσαι (*ποιῆσ C*) εἰκόναν (*-να C*) τῷ θηρίῳ *ος* (*ὅς C*) *AC* *ς*, *ut imaginem bestiae faciant quae h*

captiuitatem uadit (-det) (u. in c. L): qui in gladio occiderit, oportet eum [in *F*] gladio occidi. hic (hec) est patientia et fides sanctorum. (14) ¹¹Et uidi aliam bestiam ascendentem de terra, et habebat coram duo similia agni et loquebatur sicut draco (dracho *F*) ¹²et potestatem prioris bestiae omnem faciebat in conspectu eius. et facit (*fecit L al*) terram et inhabitantes (habit. *L al*) in ea (in eam *L*) adorare bestiam primam, cuius curata est plaga (placa) mortis. ¹³et fecit (facit *F*) signa magna, ut etiam ignem (*-ne pr F*) faceret (*-rent*) de caelo descendere in terram in conspectu (*-ctum L*) hominum. ¹⁴et seducit (*-cet L*) habitantes terram (terrae, in terra) propter signa quae data sunt illi facere in conspectu bestiae, dicens habitantibus in terra

θηρίῳ ὃς ἔχει τὴν πληγὴν τῆς μαχαίρης καὶ ἔζησεν. ¹⁵καὶ ἰδούθη αὐτῇ δοῦναι πνεῦμα τῇ εἰκόνι τοῦ θηρίου, ἵνα καὶ λαλήσῃ ἡ εἰκὼν τοῦ θηρίου, καὶ ποιήσῃ ἵνα ὅσοι ἐὰν μὴ προσκυνήσωσιν τὴν εἰκόνα τοῦ θηρίου ἀποκτανθῶσιν. ¹⁶καὶ ποιεῖ πάντας, τοὺς μικροὺς καὶ ⁵τοὺς μεγάλους, καὶ τοὺς πλουσίους καὶ τοὺς πτωχοὺς, καὶ τοὺς ἐλευθέρους καὶ τοὺς δούλους, ἵνα δώσιν αὐτοῖς χάραγμα ἐπὶ τῆς χειρὸς αὐτῶν τῆς δεξιᾶς ἢ ἐπὶ τὸ μέτωπον αὐτῶν, ¹⁷ἵνα μὴ τις δύνηται ἀγοράσαι ἢ πωλῆσαι, εἰ μὴ ὁ ἔχων τὸ χάραγμα τοῦ ὀνόματος τοῦ θηρίου ἢ τὸν ἀριθμὸν τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ. ¹⁸Ὡδὲ ἡ ¹⁰σοφία ἐστίν. ὁ ἔχων νοῦν ψηφισάτω τὸν ἀριθμὸν τοῦ θηρίου·

1. τῆς μαχαίρης (-ρας ε) ACυς, factam de gladio h ἰδοθῇ] sic pr? corr C, ἰδοθ pr C 2. αὐτῇ AC, αὐτῷ ε δουναι Aης, om C 2. τοῦ θηρίου... 3. τὴν εἰκόνα om C 2. illius bestiae h 2. 3. ἵνα καὶ λαλήσῃ ἡ εἰκὼν τοῦ θηρίου (om Iren) Aς Iren 326, et ut imago bestiae loqueretur h 3. ποιήσῃ Aς, om Iren ἵνα ὅσοι εἰαν A, ut qui vel quicumque h, ὅσοι ἄν ε, eos qui Iren 3. 4. τὴν εἰκόνα τοῦ θηρίου Aης, eam Iren 4. ἀποκτανθῶσιν A Ch, ἵνα ἀποκτ. ε, faciet occidi Iren 326 4-8. et characterem autem, ait, in fronte et in manu dextra faciet dari ut non possit aliquis emere etc Iren 4. ποιεῖ ACς, fecit h 4. 5. μικροὺς καὶ τοὺς μεγάλους ACυς, maguos et pusillos h 5. 6. καὶ τοὺς πτωχοὺς καὶ τοὺς ἐλευθέρους om h 6. ἵνα δώσιν (δώσῃ ε) αὐτοῖς χάραγμα ACς, habere notam h 6. 7. ἐπὶ τῆς χειρὸς αὐτῶν τῆς δεξιᾶς ἢ ἐπὶ τὸ μέτωπον (τοῦ μετώπου C, τῶν μετώπων ε) αὐτῶν ACς, in dextera manu aut in frontibus h 7. ἵνα Ch Iren 316, καὶ ἵνα Aς 7. 8. τις δύνηται (add quicquam h) AChς, possit aliquis Iren 8. ὁ ἔχων] τῶν C τοῦ ὀνοματος Ch Iren, το (ἢ τὸ ε) ὄνομα Aς 9. 10. ἡ σοφία ἐστίν ACυς, est sapientia h 10. νοῦν AC, τὸν νοῦν ε φισατω C

(-am F) ut faciant imaginem bestiae quae habet plagam gladii (gradiae) et uixit. ¹⁵et datum est illi ut daret spiritum imagini bestiae, ut et (om al) loquatur imago bestiae, et faciat (-et F al) ut (om L) quicumque non adoraverit imaginem bestiae occidatur. ¹⁶et faciet omnes, pusillos et magnos et diuites et pauperes et liberos et seruos, habere character (car. F, -erem unus) in dextra (dextera) manu aut in frontibus suis, ¹⁷et nequis possit (posset) emere aut uendere, nisi qui habet character (car. F) nominis (nomine L, nomen) bestiae aut numerum nominis eius. ¹⁸hic sapientia est. qui habet intellectum, computet numerum bestiae: numerus enim hominis est. et numerus

ἀριθμὸς γὰρ ἀνθρώπου ἐστίν. καὶ ὁ ἀριθμὸς αὐτοῦ ἑξακόσιοι ἑξήκοντα ἑξ.

¹Καὶ εἶδον, καὶ ἰδοὺ τὸ ἄρτιον ἐστὸς ἐπὶ τὸ ὄρος Σιών, καὶ μετ' αὐτοῦ ἑκατὸν τισσεράκοντα τέσσαρες χιλιάδες ἔχουσαι τὸ ὄνομα αὐτοῦ καὶ τὸ ὄνομα τοῦ πατρὸς αὐτοῦ γεγραμμένον ἐπὶ τῶν μετώπων αὐτῶν. ²καὶ ἤκουσα φωνῇν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ὡς φωνῇν ὑδάτων πολλῶν καὶ ὡς φωνῇν βροντῆς μεγάλης, καὶ ἡ φωνὴ ἦν ἤκουσα ὡς κιθαρῳδῶν κιθαριζόντων ἐν ταῖς κιθάραις αὐτῶν. ³καὶ ᾄδουσιν ὡς ᾠδὴν καινὴν ἐνώπιον τοῦ θρόνου καὶ ἐνώπιον τῶν τεσσά-

1. ἑξακόσιοι δεκάξ.

1. ἀριθμὸς γὰρ ἀνθρώπου ACvs, hominis enim numerus h αὐτον AC, add ἰστιν Cv, om h 1. 2. ἑξακόσιοι ἑξήκοντα ἑξ Ah, χξς' ε, χξ' Orig 3,414^a, ἑξακόσια δεκα ἑξ C. et esse numerum sexcentos sexaginta sex Iren 326. ἐν πᾶσι τοῖς σπουδαίοις καὶ ἀρχαίοις ἀντιγράφοις (in omnibus antiquis et probatissimis et veteribus scripturis) τοῦ ἀριθμοῦ τούτου κειμένον — ἐσφάλησάν τινες ἐπακολουθήσαντες ἰδιωτισμῶ καὶ τὸν μέσον ἠτέθησαν (frustrantes) ἀριθμὸν τοῦ ὀνόματος ν' ψήφισμα (numeros) ἀφελόντες καὶ (deducentes) ἀντὶ τῶν ἑξ δεκάδων μίαν δεκάδα βουλόμενοι εἶναι idem 328 3. εἶδον καὶ ἰδον ACvs Orig 4,2^a, ecce vidi h, vidi Cypr 294 το ἀρτιον ἐστος (ἐστὶως Or) AC Orig, ἀρτίον ἐστηκὸς ε ἐπὶ τὸ ὄρος σίων Avs, in monte sion h Cypr, ἐπὶ ὄρος C 4. τεσσεράκοντα AC, τεσσαράκ. ε. ρηδ' χιλιάδες Orig ἔχουσαι ACs Orig, et habent (habebant Cypr) h Cypr 5. αὐτον καὶ τὸ ὄνομα AChv Orig 4,2^a Cypr 294, τοῦ ἀρτίου καὶ Orig 4,2^d et add τὸ ὄνομα Orig 4,2^d bis, om ε γεγραμμένον Cs Orig, το γιγρ. A in frontibus hv Cypr 6. ὡς φωνῇν ACvs Orig 4,2^a, quasi sonum h 7. καὶ ὡς φωνῇν βροντῆς μεγάλης ACvs Orig, aut magni tonitruī h ἡ φωνὴ τῇν A Ch Orig, φωνῇν ε 8. ὡς AChv Orig, om ε κιθαρῳδῶν] sic correcto priori ω A ἐν ταῖς κιθάραις αὐτῶν (om C) ACvs Orig 4,2^a, om h αδουσιν ACs Orig, cantabant hv 9. ὡς (om Orig) ᾠδὴν καινὴν ACvs Orig, novum canticum h

eius (om al) est sexcenti (sexc.) sexaginta sex [dclx. vi. F]. [Teitan V in margine.] (15) ¹Et vidi, et ecce agnus stabat supra (super F) montem Sion, et cum illo (eo F) cxxlii milia habentes nomen eius et nomen patris eius scriptum (scribitum F) in frontibus suis. ²et audiui vocem de caelo tamquam vocem aquarum multarum et (tamquam - et om al) tamquam vocem tonitruī (thion. F) magni, et vocem quam audini sicut citharoedorum (cithared. F, citharizorum) citharizantium in citharis suis. ³et cantabant quasi canticum novum ante sedem et ante quattuor animalia et seniores: et nemo poterat

ρων ζώων καὶ τῶν πρῆσβυτέρων· καὶ οὐδεὶς ἰδύνατο μαθεῖν τὴν
 ᾠδὴν, εἰ μὴ αἱ ἑκατὸν τεσσαράκοντα τέσσαρες χιλιάδες, οἱ ἡγορα-
 σμένοι ἀπὸ τῆς γῆς. ⁴οὗτοι εἰσιν οἱ μετὰ γυναικῶν οὐκ ἐμολύνθη-
 σαν· παρθένοι γάρ εἰσιν. οὗτοι οἱ ἀκολουθοῦντες τῷ ἁρνίῳ ὅπου
 5 ἂν ὑπάγει. οὗτοι ἡγοράσθησαν ἀπὸ τῶν ἀνθρώπων ἀπαρχὴ τῷ
 Θεῷ καὶ τῷ ἁρνίῳ, ⁶καὶ ἐν τῷ στόματι αὐτῶν οὐχ εὗρέθη ψεῦδος·
 ἄμωμοι εἰσιν.

⁶Καὶ ἰδὼν ἄλλον ἄγγελον πετόμενον ἐν μεσουρανήματι, ἔχοντα
 εὐαγγέλιον αἰώνιον εὐαγγελίσαι ἐπὶ τοὺς καθήμενους ἐπὶ τῆς γῆς
 10 καὶ ἐπὶ πᾶν ἔθνος καὶ φυλὴν καὶ γλῶσσαν καὶ λαόν, ἔλεγων
 φωνῇ μεγάλῃ Φοβήθητε τὸν Θεὸν καὶ δότε αὐτῷ δόξαν, ὅτι ἤλθεν

1. καὶ τῶν πρῆσβυτέρων *A*hvs *Orig* 4,2^a, om *C* ἰδύνατο *AC* *Orig*,
 ἡδύνατο εἰς μαθεῖν *AC*ς *Orig*, dicere h^o 2. αἱ] illa h^o ῥηδ'
 χιλιάδες *Orig* 4,2^b τεσσαράκοντα *AC*. τεσσαράκοντα τέσσαρες εἰς
 τέσσαρες om *C* 3. ἀπο τῆς γῆς *AC*ς *Orig*, de terris h^o οὗτοι
 εἰσιν *Ch*vs *Orig* *Cypr* 174 316, om *A* se non coinquinaverunt h^o
Cypr 4. εἰσιν *AC*vs *Orig* 4,2^{bd}, permanserunt h^o *Cypr* οὗτοι *AC*
Orig, add εἰσιν hvs *Cypr* 5. ἀν *AC*ς, ἐὰν *Orig* 4,2^b υπαγει
ACh, ὑπάγει εἰς *Orig*, ierit *Cypr* ἀπο τῶν ἀνθρώπων *A*ς *Orig*,
 4,2^b 3^a, om *C* 6. ψεῦδος *AC*v *Orig*, δόλος εἰς 7. εἰσιν *AC*,
 γάρ εἰσιν *Orig* et add ἐνώπιον τοῦ θρόνου τοῦ Θεοῦ εἰς 8. ἄλλον
*AC*ς *Cypr* 264 312, om *Orig* 4,16^a πετομενον *AC* *Orig*, πετώ-
 μενον εἰς in medio caelo *Cypr* 264, per medium caelum v *Cypr*
 312 9. εὐαγγελίσαι (-λίσασθαι *Orig*) *AC*ς *Orig* 4,16^b *Cypr* 312,
 ut annuntiaret *Cypr* 264 ἐπὶ (om *Or*) τοὺς καθήμενους *C* *Orig*,
 sedentibus v *Cypr* 312, ἐπὶ (om εἰς) τοὺς κατοικοῦντας *A*ς, om *Cypr*
 264 10. ἐπὶ (om εἰς) πᾶν ἔθνος *AC*vs *Orig*, super (in 312) omnes
 nationes h^o *Cyprian* 264 312 φυλὴν (φυλακὴν *Orig*) καὶ γλῶσσαν
 καὶ λαόν *AC*vs *Orig* 4,16^b, tribus et linguas et populos *Cypr*
 λεγων *AC*, λέγοντα εἰς *Orig* *Cypr*, add ἐν *C*ς *Orig*, quod om *A* *Cypr*
 11. φοβηθητε *AC*vs *Orig*, metuite potius h^o *Cypr*

dicere canticum, nisi illa centum quadraginta quattuor milia, qui empti
 sunt de terra. ⁴hi sunt qui cum mulieribus non sunt coinquinati: uir-
 gines enim sunt. hi [sunt *F* al] qui sequuntur (secuntur *L*) agnum
 quocumque ierit (abierit *L* al). hi empti (emti *L*) sunt ex hominibus
 (sic *L*, omnibus ceteri) primitiae deo et agno, ⁵et in ore ipsorum
 (eorum *L*) non est inuentum mendacium: sine macula sunt [enim
 ante thronum dei *L*]. ⁶et uidi alterum angelum uolantem per medium
 caelum, habentem euangelium aeternum, ut euangelizaret sedentibus
 super terram et super omnem gentem et tribum et linguam et popu-
 lum, ⁷dicens (dicentem *L* al) magna uoce Timete deum (dominum)

ἡ ὥρα τῆς κρίσεως αὐτοῦ, καὶ προσκυνήσατε τῷ ποιήσαντι τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν καὶ θάλασσαν καὶ πηγὰς ὑδάτων. ⁸καὶ ἄλλος δεύτερος ἄγγελος ἠκολούθησεν λέγων Ἐπισεν ἔπισεν Βαβυλῶν ἡ μεγάλη, ἣ ἐκ τοῦ οἴνου τοῦ θυμοῦ τῆς πορνείας αὐτῆς πεπότικεν πάντα τὰ ἔθνη. ⁹καὶ ἄλλος ἄγγελος τρίτος ἠκολούθησεν αὐτοῖς ³λέγων ἐν φωνῇ μεγάλῃ Εἴ τις προσκυνεῖ τὸ θηρίον καὶ τὴν εἰκόνα αὐτοῦ, καὶ λαμβάνει χάραγμα ἐπὶ τοῦ μετώπου αὐτοῦ ἢ ἐπὶ τὴν χεῖρα αὐτοῦ, ¹⁰καὶ αὐτὸς πίεται ἐκ τοῦ οἴνου τοῦ θυμοῦ τοῦ θιτοῦ, τοῦ κεκρασμένου ἀκράτου ἐν τῷ ποτηρίῳ τῆς ὀργῆς αὐτοῦ, καὶ

1. προσκυνήσατε *Αἰης Orig Cyp* 264 312, προσκυνήσαντι *C* τω ποιήσαντι *ΑCς*, τὸν ποιήσαντι *Orig* 4, 16^b 2. καὶ (add τὴν *Orig*) θάλασσαν *ΑCς Orig Cyp*, mare *h* πηγὰς (add τῶν *Orig*) ὑδάτων *ΑCῆς Orig Cyp* 312, omnia quae in eis sunt *Cyp* 264
3. δεύτερος ἄγγελος *Αἡ*, ἄγγελος δεύτερον *C*, ἄγγελος *υς* ἠκολούθησεν *ΑCῆς*, add eum *h* ἐπισεν bis *Αἡς*, senel *C* βαβυλῶν *ΑC*, add illa *h*, add ἡ πόλις *ς* 4. ἡ ἐκ *ΑC*, εἶτι ἐκ *ς*, a *h* 4. 5. πεπότικεν πάντα τα (om *ς*) ἐθνη *ΑCῆς*, om *h*
5. ἄλλος ἄγγελος τρίτος *ΑC*, τρίτος ἄγγελος *hς Cyp* 322 αὐτοῖς *Cς Cyp*, αὐτῷ *Αἡ* 6. ἐν *ΑCς Cyp*, om *h* εἰς *hς Cyp* 93 111 264 322, ἡ *C*, incertus *A* προσκυνεῖ (adoraverit *h*) τῷ θηρίῳ *Ch* *Cyp*, προσκυνεῖ το θνσιασθηρίον *A*, τὸ θηρίον προσκυνεῖ *ς* 7. αὐτοῦ καὶ *Αἡς Cyp*, αὐτῶν *C* λαμβάνει χάραγμα (notam) *ΑCς Cyp* 93 111 264, acceperit nomen eius *h*, acceperit inscriptionem *Cyp* 322 in fronte sua (om *h*) *h* *Cyp* ἡ *ΑCῆς Cyp* 264 322, et *Cyp* 93 111 7. 8. ἐπὶ τὴν χεῖρα αὐτοῦ *ΑCς Cyp* 322, in manu sua (om *Cyp*) *h* *Cyp* 93 111 264
8. καὶ αὐτὸς πίεται *ΑCς*, hic bibet *Cyp* 322, et bibet ipse *h*, bibet et ipse *Cyp* 93 111 264 8. 9. τοῦ θιτοῦ . . . τῆς ὀργῆς om *Cyp* 322 9. ἀκράτου *ΑCῆς*, om *h* *Cyp* 93 111 264 ἐν τῷ ποτηρίῳ τῆς ὀργῆς *Chς Cyp*, ἐκ τοῦ ποτηρίου τὴν ὀργὴν *A*

et date illi honorem, quia venit hora iudicii eius, et adorate eum qui fecit caelum et terram et (om *F*) mare [et omnia quae in eis sunt] et fontes aquarum. ⁸et alius angelus secutus est dicens Cecidit cecidit Babylon illa magna, quae a uino irae (om *F* al) fornicationis suae potionauit (potauit) omnes gentes. ⁹et alius (om *L*) angelus tertius secutus est illos (om *pr F*) dicens uoce magna Siquis adorauerit bestiam et imaginem eius et acceperit characterem (car. *F*) in fronte sua aut in manu sua, ¹⁰et hic bibet (sic *L*, bibit *al*, biberit *F* al) de uino irae dei, qui mixtus est mero (uino) in calice irae ipsius,

βασανισθήσεται ἐν πυρὶ καὶ θείῳ ἐνώπιον ἀγγέλων ἁγίων καὶ ἐνώπιον τοῦ ἀγρίου. ¹¹καὶ ὁ καπνὸς τοῦ βασανισμοῦ αὐτῶν εἰς αἰῶνας αἰώνων ἀναβαίνει, καὶ οὐκ ἔχουσιν ἀνάπαυσιν ἡμέρας καὶ νυκτὸς οἱ προσκυνοῦντες τὸ θηρίον καὶ τὴν εἰκόνα αὐτοῦ καὶ εἴ τις λαμβάνει τὸ χάραγμα τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ. ¹²Ὡδε ἡ ὑπομονὴ τῶν ἁγίων ἐστίν, οἱ τηροῦντες τὰς ἐντολὰς τοῦ θιτοῦ καὶ τὴν πίστιν Ἰησοῦ. ¹³καὶ ἤκουσα φωνῆς ἐκ τοῦ οὐρανοῦ λεγούσης Γράψον Μακάριοι οἱ νεκροὶ οἱ ἐν κυρίῳ ἀποθνήσκοντες ἀπ' ἄρτι. ναί, λέγει τὸ πνεῦμα, ἵνα ἀναπαήσονται ἐκ τῶν κόπων αὐτῶν· τὰ γὰρ ἔργα αὐτῶν ἀκολουθεῖ μετ' αὐτῶν.

¹⁴Καὶ εἶδον, καὶ ἰδοὺ νεφέλη λευκὴ, καὶ ἐπὶ τὴν νεφέλην καθήμενον ὅμοιον νύμφῃ ἀνθρώπου, ἔχων ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ στέ-

1. βασανισθησεται Chvs Cyp 93 111 264 322, βασανισθησονται A εν AC5, om hν Cypr αγγελων αγιων Cn Cyp 322, τῶν ἁγίων ἀγγέλων hς Cyp 93 111 264, των αγγελων A 2. του βασανισμου AC5, tormentorum v Cyp 322, de tormentis h Cyp 93 111 264 3. εις αιωνας αιωνων αναβαινει (ascendet Cyp) An Cyp 111 264 322, αναβαίνει (ascendet) εις αιωνας αιωνων hς Cyprian 93, εις αιωνα αιωνος αναβαινει C 3. εχουσιν ACv5, habebunt h Cyp 93 111 264 4. οι προσκυνουντες AC5 Cyp 111, quicunque adorant h Cyp 93 264 4. 5. ει (η C) τις λαμβανει το χαραγμα AC5, quicunque notam sumit h 5. 6. ωδε η (om ε) υπομονη των αγιων εστιν (add ὡδε ε) ACv5, haec est patientia sanctorum h 7. λεγουσης An et pr? corr C, add μοι hς, λεγουση pr C 8. felices illi h κυριω Ahv5, χριστω C αποθνησκοντες ACv5, mortui sunt h 9. αναπαησονται AC, αναπαύσονται ε εκ AC5, a hν γαρ AChv, δέ ε 11. nubem albam h επι την νεφελην ACv5, super eam h 11. 12. καθημενον ὅμοιον AChv, καθημέμος ὅμοιος ε 12. τιω Chς, υιον A εχων Aς, εχον C, habentem hν την κεφαλην A, της κεφαλης Cς

et cruciabitur igne et sulphure (sulphore) in conspectu angelorum [et] sanctorum et aute conspectum (-ctu pr F) agni. ¹¹et fumus tormentorum eorum in saecula saeculorum ascendit (-det), nec habent requiem die ac nocte qui adorauerunt bestiam et imaginem eius et si quis acceperit characterem (caract. FL) nominis eius. ¹²hic patientia sanctorum est (om F), qui custodiunt mandata dei et fidem Iesu. ¹³et audiui vocem de caelo dicentem Scribe Beati mortui qui in domino moriuntur a modo. iam dicit (dicet) spiritus, ut requiescant a laboribus suis: opera enim (om al) illorum secuntur illos. ¹⁴et uidi, et ecce nubem candidam, et super (supra F) nubem (c. et s. n. om al) sedentem similem filio (filium) hominis, habentem in capite suo coro-

φανον χρυσοῦν καὶ ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ δρέπανον ὀξύ· ¹⁵καὶ ἄλλος ἄγγελος ἐξῆλθεν ἐκ τοῦ ναοῦ, κραζὼν ἐν φωνῇ μεγάλῃ τῷ καθήμενῳ ἐπὶ τῆς νεφέλης Πέμψον τὸ δρέπανόν σου καὶ θέρισον, ὅτι ἤλθεν ἡ ὥρα θείσαι, ὅτι ἐξηράνθη ὁ θειρισμὸς τῆς γῆς. ¹⁶καὶ ἔβαλεν ὁ καθήμενος ἐπὶ τῆς νεφέλης τὸ δρέπανον αὐτοῦ ἐπὶ τὴν γῆν, ⁵καὶ ἐθρίσθη ἡ γῆ. ¹⁷καὶ ἄλλος ἄγγελος ἐξῆλθεν ἐκ τοῦ ναοῦ τοῦ ἐν τῷ οὐρανῷ, ἔχων καὶ αὐτὸς δρέπανον ὀξύ· ¹⁸καὶ ἄλλος ἄγγελος ἐκ τοῦ θυσιαστηρίου, ὁ ἔχων ἔξουσίαν ἐπὶ τοῦ πυρός, καὶ ἐφώνησεν φωνῇ μεγάλῃ τῷ ἔχοντι τὸ δρέπανον τὸ ὀξύ, λέγων Πέμψον σου τὸ δρέπανον τὸ ὀξύ καὶ τρύγησον τοὺς βότρυας τῆς ἀμπέλου ¹⁰τῆς γῆς, ὅτι ἤκμασαν αἱ σταφυλαὶ αὐτῆς. ¹⁹καὶ ἔβαλεν ὁ ἄγγελος τὸ δρέπανον αὐτοῦ εἰς τὴν γῆν, καὶ ἐτρύγησεν τὴν ἀμπέλον τῆς γῆς καὶ ἔβαλεν εἰς τὴν ληνὸν τοῦ θυμοῦ τοῦ θεοῦ τὸν μέγαν. ²⁰καὶ ἐπατήθη ἡ ληνὸς ἔξωθεν τῆς πόλεως, καὶ ἐξῆλθεν αἷμα ἐκ τῆς λη-

2. ἐξῆλθεν ACυς, venit h ἐκ του ναου κραζων ACυς, proclamans h ἐν φωνῇ μεγάλῃ (μεγ. φ. ε) τῷ καθήμενῳ ACυς, ad illum sedentem h 4. ἤλθεν AChv, ἦλθέ σοι ε θείσαι AC, τοῦ θείσαι ε, inetendi h ἐξηράνθη ο θειρισμός της γης ACυς, iam seges arida est h 4. 5. ἐβαλεν ο καθήμενος ἐπὶ της νεφέλης (τὴν νεφέλην Cς) ACυς, tunc ille sedens super nubem misit h 7. τῷ Aς, om C ἔχων (ἔχον A?) καὶ αὐτός ACυς, et ipse habens h καὶ ἄλλος ACυς, item et alius h 8. ἐκ (ἐξῆλθεν ἐκ Cς) του θυσιαστηρίου ACυς, om h ο AC, om ε 9. φωνῇ A, κραυγῇ Cς 11. ἤκμασαν Cς, ἤκμασαν A 13. εἰς τὴν ληνον Aυς, in torculari h, εἰς τὴν ἀλώναν C τον μέγαν καὶ Chv, τον μέγαν· καὶ A, τὴν μεγάλην. Καὶ ε 14. ἡ ληνος ACυς, in torculari h ἔξωθεν AC, ἔξω ε ἐξῆλθεν αἷμα ἐκ της ληνου ACυς, manavit inde sanguis h

nam auream et in manu sua falcem acutam: ¹⁵et alter angelus exiit de templo, clamans voce magna ad sedentem super nubem Mitte falcem tuam et mete, quia venit hora ut metatur, quoniam aruit messis terrae (q. a. in. t. om al). ¹⁶et misit qui sedebat super (supra F al) nubem falcem suam in terram, et messa est terra (et messuit terram F al). ¹⁷et alius angelus exiit de templo quod est (q. e. om al) in caelo, habens et ipse falcem acutam; ¹⁸et alius angelus de altari, qui habet potestatem supra iguem, et clamavit voce magna [ad eum L] qui habebat (habet pr L) falcem acutam, dicens Mitte falcem tuam acutam et vindemia (vindemia) botruos (sic V, botruos pr F, botrus L, hotrus, botros) vineae terrae, quoniam maturaе sunt uvae eius. ¹⁹et misit angelus falcem suam in terram (in t. om al), et vindemavit (vindim.) vineam (viniaui) terrae et misit in lacum irae dei magnum. ²⁰et calcatus est lacus extra civitatem, et exiit

νοῦ ἄχρι τῶν χαλινῶν τῶν ἵππων, ἀπὸ σταδίων χιλίων ἑξακοσίων.

¹Καὶ εἶδον ἄλλο σημεῖον ἐν τῷ οὐρανῷ μέγα καὶ θαυμαστόν, ἀγγέλους ἐπὶ ἄρχοντας πληγὰς ἐπὶ τὰς ἐσχάτας, ὅτι ἐν αὐταῖς ἐτελέσθη ὁ θυμὸς τοῦ Θεοῦ. ²καὶ εἶδον ὡς θάλασσαν ὑαλίνην με-
⁵μιγμένην πυρὶ, καὶ τοὺς νικῶντας ἐκ τοῦ θηρίου καὶ ἐκ τῆς εἰκό-
 νος αὐτοῦ καὶ ἐκ τοῦ ἀριθμοῦ τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ ἐσιῶντας ἐπὶ
 τὴν θάλασσαν τὴν ὑαλίνην, ἔχοντας κιθάρας τοῦ Θεοῦ. ³καὶ ᾄδου-
 σιν τὴν ᾠδὴν Μωυσέως τοῦ δούλου τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν ᾠδὴν τοῦ
 ἀρνίου, λέγοντες Μεγάλα καὶ θαυμαστά τὰ ἔργα σου, κύριε ὁ Θεὸς
¹⁰ὁ παντοκράτωρ· δίκαιαι καὶ ἀληθιναὶ αἱ ὁδοί σου, ὁ βασιλεὺς τῶν
 ἔθνων· ⁴τίς οὐ μὴ φοβηθῇ, κύριε, καὶ δοξάσει τὸ ὄνομά σου; ὅτι
 μόνος ὁσῖος, ὅτι πάντα τὰ ἔθνη ἤξουσιν καὶ προσκυνήσουσιν ἐνώ-
 πιον σου, ὅτι τὰ δικαιώματά σου ἐφανερώθησαν.

1. ἀπο ACζ, per h 4. ἐτελέσθη ο θυμος του Θεου ACος, indignatio dei consummata est h 4. 5. μεμιγμένην πυρι ACος Cypr 312, igni permixtum h 5-7. τους νικωντας (νικουντας C) εκ του θη-
 ριου και εκ της εικονος αυτου και (add εκ του χαράγματος αὐτοῦ, ζ) εκ του αριθμου του ονοματος αυτου εσιωτας επι την θαλασ-
 σαν την υαλινην ACζ, pascentes bestiae cum agnis eius et numerus nominis eius cxliiii stantes supra mare vitreum Cypr, superinstantes vidi eos qui de bestia et imagine eius victoriam ferrent h 7. 8. και
 αδουσιν (cantantes hv) την ωδην μωυσεως (Μωσείως ζ) του (om ζ)
 δουλου του Θεου Ahvs Cypr 312, om C 9. τὰ om A?, sunt h
 10. tuae sunt h Cypr 10. 11. των εθνων A Cypr, omnium gen-
 tium h, των αιωνων C, τῶν ἁγίων ζ 11. non timebit hv, non ti-
 meat Cypr κυριε ACυ, σε, Κύριε ζ, om h Cypr 312 δοξασει
 (-ση ζ) το ονομα σου ACος, dabit claritatem (det honorem Cypr)
 nomini tuo h Cypr 12. μονος οσῖος (add et Cypr) ACζ Cypr, tu
 solus pius es h 13. σου Chvs Cypr et add κυριε A τα δικαι-
 ωματα ACος, iustitiae Cypr, insta iudicia h

sanguis de lacu usque ad frenos equorum per stadia mille sexcenta (sescenta L). ¹et nidi aliud signum in caelo magnum et mirabile, angelos septem (vii F) habentes plagas (placas) septem (vii F) nouissimas, quoniam in illis consummata est ira dei. ²et uidi tamquam (om F) mare nitreum inmixtum igne (igni), et eos qui uicerant bestiam et imaginem illius (eius) et numerum nominis eius, stantes supra (super L) mare uitreum, habentes citharas (-ram) dei ³et cantantes canticum Moysi (Mosi F) serui dei et canticum agni, dicentes Magna et mirabilia opera tua, domine deus omnipotens: instae et uerae viae tuae, rex saeculorum (caelorum L): ⁴quis (qui) non timebit, domine, et magnificabit (-nit F) nomen tuum? quia solus pius es (om al), quoniam omnes gentes uenient et adorabunt in conspectu tuo, quo-

⁵Καὶ μετὰ ταῦτα εἶδον, καὶ ἤνοιγῃ ὁ ναὸς τῆς σκηνῆς τοῦ μαρτυρίου ἐν τῷ οὐρανῷ, ⁶καὶ ἐξῆλθον οἱ ἐπὶ τὰ ἄγγελοι οἱ ἔχοντες τὰς ἐπὶ τὰ πληγὰς ἐκ τοῦ ναοῦ, ἐνδεδυμένοι λίθον καθαρὸν λαμπρὸν καὶ περιεζωσμένοι περὶ τὰ στήθη ζώνας χρυσαῖς. ⁷καὶ ἕν ἐκ τῶν τεσσάρων ζώων ἔδωκεν τοῖς ἐπὶ τὰ ἄγγελοις ἐπὶ τὰ φιάλας χρυσῆς γεμούσας τοῦ θυμοῦ τοῦ θείου τοῦ ζῶντος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ⁸καὶ ἐγεμίσθη ὁ ναὸς καπνοῦ ἐκ τῆς δόξης τοῦ θείου καὶ ἐκ τῆς δυνάμεως αὐτοῦ, καὶ οὐδεὶς ἐδύνατο εἰσελθεῖν εἰς τὸν ναὸν ἄχρι τελεσθῶσιν αἱ ἐπὶ τὰ πληγαὶ τῶν ἐπὶ τὰ ἄγγέλων. ¹καὶ ἤκουσα μεγάλης φωνῆς ἐκ τοῦ ναοῦ λεγούσης τοῖς ἐπὶ τὰ ἄγγελοις ¹⁰Ὶπάγετε καὶ ἐκχέετε τὰς ἐπὶ τὰ φιάλας τοῦ θυμοῦ τοῦ θείου εἰς τὴν γῆν. ²καὶ ὑπῆλθεν ὁ πρῶτος καὶ ἔξέχεεν τὴν φιάλην αὐτοῦ εἰς τὴν γῆν, καὶ ἐγένετο ἕλκος κακὸν καὶ πονηρὸν ἐπὶ τοὺς ἀνθρώ-

1. καὶ prius ACvs, om h μετὰ ταῦτα Ahus, μετὰ αὐτὰ C καὶ alterum AC, καὶ ἰδοὺ hus 2. ἐξῆλθον s et pr corr A, ἐξῆλθον C, ἐξῆλθεν pr A 2. 3. οἱ (om s) ἔχοντες τὰς ἐπὶ τὰ πληγὰς ACvs, cum septem plagis h 3. λίθον ACv, λίνον hus καθαρὸν ACv, add καὶ hs 4. περιεζωσμένοι] sic pr corr A, περιεζωσμένη pr A 5. χρυσῆς ACvs, om h 7. 8. τοῦ θείου καὶ ἐκ τῆς δυνάμεως αὐτοῦ ACvs, et virtute dei h 8. ἐδύνατο AC, ἔδύνατο s 9. ἀχρι As, ἀχρις ου C finirentur h 10. μεγάλης φωνῆς AC, φωνῆς μεγάλης hus 11. ἐκχέετε (-χέεται C, -χέετε s) τὰς ἐπὶ τὰ (om s) φιάλας τοῦ θυμοῦ τοῦ θείου ACvs, septem phialas irae dei effundite h 12. εἰς AChv, ἐπὶ s 13. κακὸν Chvs, om A ἐπὶ (εἰς vs) τοὺς ἀνθρώπους ACvs, super omnes h

niam iudicia tua manifesta (-stata) sunt. (16) ⁵Et post haec uidi, et ecce apertum est templum tabernaculi testimonii in caelo, ⁶et exierunt septem (vii F) angeli habentes septem (vii F, om L al) plagas (plagas) de templo, uestiti lapide mundo candido et praecincti circa pectora zonis aureis. ⁷et unus ex quattuor animalibus dedit septem (vii F) angelis septem phialas (fialas F) aureas plenas (plenas V) iracundiae (-dia F) dei uiuentis in saecula saeculorum. ⁸et inpletum (impl.) est templum fumo (fumino) a maiestate dei et de uirtute eius, et nemo poterat intro ire in templum donec consummarentur (consumerentur) septem (vii F) plagae septem (vii F) angelorum. ¹et audiui uocem magnam de templo dicentem septem angelis Ite et effundite septem (vii F) phialas (fialas F) irae dei in terram. ²et abiit (habuit) primus et effudit phialam (fial. F) suam in terram, et factum est uulnus saeuum ac pessimum in homines qui habent (ha-

πους τοὺς ἔχοντας τὸ χάραγμα τοῦ θηρίου καὶ τοὺς προσκυνού-
 τας τῇ εἰκόνι αὐτοῦ. ³καὶ ὁ δεύτερος ἐξέχεεν τὴν φιάλην αὐτοῦ εἰς
 τὴν θάλασσαν, καὶ ἐγένετο αἷμα ὡς νεκροῦ, καὶ πᾶσα ψυχὴ ζωῆς
 ἀπέθανεν, τὰ ἐν τῇ θαλάσῃ. ⁴καὶ ὁ τρίτος ἐξέχεεν τὴν φιάλην
⁵αὐτοῦ εἰς τοὺς ποταμοὺς καὶ τὰς πηγὰς τῶν ὑδάτων, καὶ ἐγένοντο
 αἷμα. ⁶καὶ ἤκουσα τοῦ ἀγγέλου τῶν ὑδάτων λέγοντος Δίκαιος εἰ,
 ὁ ὢν καὶ ὁ ἦν ὁσιος, ὅτι ταῦτα ἔκρινας, ὅτι αἷμα ἡγίων καὶ προ-
 φητῶν ἐξέχεαν, καὶ αἷμα αὐτοῖς δέδωκας πῖν· ἄξιοι εἰσιν. ⁷καὶ
 ἤκουσα τοῦ θυσιαστηρίου λέγοντος Ναὶ κύριε ὁ θεὸς ὁ παντοκρά-
¹⁰τωρ, ἀληθινὰ καὶ δίκαια αἱ κρίσεις σου. ⁸καὶ ὁ τέταρτος ἐξέχεεν
 τὴν φιάλην αὐτοῦ ἐπὶ τὸν ἥλιον, καὶ ἐδόθη αὐτῷ καυματίσαι τοὺς
 ἀνθρώπους ἐν πυρὶ. ⁹καὶ ἐκαυματίσθησαν οἱ ἄνθρωποι καὶ μα

1. το χάραγμα ACvs, inscriptionem nominis h 1. 2. προσκυνουν-
 τας τη εικονι αυτου ACh, τῇ εἰκόνι αὐτοῦ προσκυνούντας s
 2. δευτερος AChv, add ἄγγελος s 3. ως νεκρου ACvs, om h
 ψυχης A ζωης AC, ζῶσα vs, om h 4. τα AC, om hvs
 τριτος AChv, add ἄγγελος s 5. εις (super) τοις ποταμους και
 ACh, add εις s εγενοντο Ah, εγενετο Cvs 6. σοφ δίκαιος και
 ὁσιος κύριος και ἐν δικαιοσύνῃ τὰ κρίματα αὐτοῦ Orig 4, 41^a
 6. ει AChv, Κύριε, ει s 7. qui fuisti h οσιος ACv, et qui es
 pius h, και ὁ ὁσιος s ταυτα ACvs, sic h οτι αιμα ACvs,
 qui sanguinem h 8. και αιμα αυτοις δεδωκας (ἔδ. s) ACvs,
 ideoque dedisti eis sanguinem h πιν C, πειν A, πειν s ἄξιοι
 AC, add γάρ s, quoniam digni h 9. ηκουσα] sic pr? corr C,
 ηκουσ pr C του (ἄλλον ἐκ τοῦ s) θυσιαστηριου λεγοντος ACvs,
 aliam vocem dicentem h 10. τεταρτος ACv, add ἄγγελος hs
 11. 12. καυματισαι τους ανθρωπους εν πυρι ACs, aestum et ignem
 iniicere hominibus h

bebant L) characterem (character, caracer F) bestiae et [in L] eos
 qui adorauerunt imaginem eius. ³et secundus effudit phialam (fial. F)
 suam in mare, et factus est sanguis tamquam mortui, et omnis anima
 uiuens mortua est in mari (mare). ⁴et tertius effudit phialam (fial. F)
 suam super flumina et super fontes aquarum, et factus est sanguis.
⁵et audiui angelum aquarum (quartum F al) dicentem Iustus es, [et]
 qui es (qui es om al) et qui eras sanctus, qui haec indicasti, ⁶quia
 sanguinem (-ne pr F) sanctorum et prophetarum fuderunt, et san-
 guinem eis dedisti bibere: [ut om F] digni sunt. ⁷et audiui altare
 dicens (sic F, alterum dicens L, altarem dicentem, ab altare dicen-
 te) Etiam, domine deus omnipotens, uera et iusta iudicia tua. ⁸et
 quartus effudit phialam (fial. F) suam in solem, et datum est illi
 aestu (aestus F) afficere (efficere pr F) homines [et L al] igni (igne).
⁹et aestuauerunt homines aestu magno, et blasphemauerunt nomen

μέγα, καὶ βλασφημήησαν τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ τοῦ ἔχοντος τὴν ἔξου-
σίαν ἐπὶ τὰς πληγὰς ταύτας, καὶ οὐ μετενόησαν δοῦναι αὐτῷ δό-
ξαν. ¹⁰καὶ ὁ πέμπτος ἐξέχειν τὴν φιάλην αὐτοῦ ἐπὶ τὸν Θρόνον
τοῦ Θερίου, καὶ γένητο ἡ βασιλεία αὐτοῦ ἱσκοτιωμένη, καὶ ἔμα-
σῶντο τὰς γλώσσας αὐτῶν ἐκ τοῦ πόνου, ¹¹καὶ βλασφημήησαν τὸν
Θεὸν τοῦ οὐρανοῦ ἐκ τῶν πόνων αὐτῶν καὶ ἐκ τῶν ἑλκῶν αὐτῶν,
καὶ οὐ μετενόησαν ἐκ τῶν ἔργων αὐτῶν. ¹²καὶ ὁ ἕκτος ἐξέχειν τὴν
φιάλην αὐτοῦ ἐπὶ τὸν ποταμὸν τὸν μέγαν, τὸν Εὐφράτην, καὶ ἐξη-
ράνηται τὸ ὑδωρ αὐτοῦ, ἵνα ἔτοιμασθῇ ἡ ὁδὸς τῶν βασιλέων τῶν
ἀπὸ ἀνατολῶν ἡλίου. ¹³καὶ εἶδον ἐκ τοῦ στόματος τοῦ δράκοντος ¹⁰
καὶ ἐκ τοῦ στόματος τοῦ Θερίου καὶ ἐκ τοῦ στόματος τοῦ ψευδο-
προφήτου πνεύματα τρία ἀκάθαρτα ὡς βάτραχοι· ¹⁴εἰσὶν γὰρ
πνεύματα δαιμονίων ποιοῦντα σημεῖα· ἐκπορεύεται ἐπὶ τοὺς βα-
σιλεῖς τῆς οἰκουμένης ὅλης, συναγαγεῖν αὐτοὺς εἰς τὸν πόλεμον

1. το ὄνομα Θεῦ, ἐνωπιον Α τὴν Α, om Cς 2. οὐ Ας, ουχι
C ut darent hυ 3. πέμπτος ACυ, add ἄγγελος hς ἐξείχαιν
Α 4. ἐγένετο ἡ βασιλεία αὐτοῦ ἱσκοτιωμένη ACυς, obscuratum
est regnum eius h εμασῶντο AC, εμασῶντο s, comederunt h
5. prae dolore hυ 7. ἕκτος ACυ, add ἄγγελος hς 8. illud
magnum h 9. 10. τῶν βασιλείων τῶν ἀπο ἀνατολῶν (-λης C)
ἡλίου ACς, venienti regi ab oriente sole h 10. 11. τοῦ δράκον-
τος καὶ ἐκ τοῦ στόματος Αhυς, om C 12. ὡς βάτραχοι Α, ὁμοίαι
βατράχοις s, exeuntes (om υ) in modum ranarum hυ 13. πνευ-
ματα δαιμονίων (δαιμόνων s) ποιοῦντα σημεῖα Αυς, daemoniorum
spiritus signa facientes h, add ἃ s, add et h ad reges hυ 14. τῆς
(τῆς γῆς καὶ τῆς s) οἰκουμένης ὅλης Ας, totius terrae hυ τον
(om s) πόλεμον Ας, pugnam h

dei habentis potestatem super has plagas, neque egerunt paeniten-
tiam ut darent illi gloriam. ¹⁰et quintus effudit phialam (fial. F)
suam super sedem bestiae, et factum est regnum eius tenebrosum,
et commanducaverunt (commandan. F, cummanduc.) linguas suas prae
dolore, ¹¹et blasphemauerunt deum caeli prae doloribus et vulneri-
bus suis (om F), et non egerunt paenitentiam (pen.) ex operibus
suis. ¹²et sextus effudit phialam (fial. F) suam in flumen illud (illut,
illum L) magnum Eufraten (Euphr.), et siccauit aquam (aqua) eius,
ut praepararetur (praeparetur) via regibus ab ortu solis. ¹³et uidi
de ore draconis (drachon. F) et de ore bestiae et de ore pseudo-
prophetiae spiritus tres imundos in modum ranarum: ¹⁴sunt enim
spiritus daemoniorum facientes signa, et (om L al) procedent (-dunt)
ad reges totius terrae, congregare illos in proelium ad (in) diem

τῆς μεγάλης ἡμέρας τοῦ Θεοῦ τοῦ παντοκράτορος. ¹⁵(ἰδοὺ ἔρχομαι ὡς κλέπτης. μακάριος ὁ γρηγορῶν καὶ τηρῶν τὰ ἱμάτια αὐτοῦ, ἵνα μὴ γυμνὸς περιπατῇ καὶ βλέπωσιν τὴν ἀσχημοσύνην αὐτοῦ.) ¹⁶καὶ συνήγαγεν αὐτοὺς εἰς τὸν τόπον τὸν καλούμενον Ἑβραϊστὶ Ἀρμαγεδών. ¹⁷καὶ ὁ ἑβδομος ἐξέχρει τὴν φιάλην αὐτοῦ ἐπὶ τὸν ἄβρα, καὶ ἐξῆλθεν φωνὴ ἐκ τοῦ ναοῦ ἀπὸ τοῦ θρόνου λέγουσα Γέγονεν, ¹⁸καὶ ἐγένοντο ἀστραπαὶ καὶ φωναὶ καὶ βρονταί, καὶ σεισμὸς ἐγένετο μέγας, ὅλος οὐκ ἐγένετο, ἀφ' οὗ ἄνθρωπος ἐγένετο ἐπὶ τῆς γῆς, τηλικούτος σεισμὸς οὕτω μέγας. ¹⁹καὶ ἐγένετο ἡ πόλις ἡ μεγάλη εἰς τρία μέρη, καὶ αἱ πόλεις τῶν ἐθνῶν ἔπесαν. καὶ Βαβυλὼν ἡ μεγάλη ἐμνήσθη ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, δοῦναι αὐτῇ τὸ ποτήριον τοῦ οἴνου τοῦ θυμοῦ τῆς ὀργῆς αὐτοῦ. ²⁰καὶ πᾶσα νῆσος

1. τῆς μεγάλης ἡμέρας *A*, in diem illum magnum *h*, τῆς ἡμέρας ἐκείνης τῆς μεγάλης *ς* του Θεου του παντοκράτορος *Αυς*, omnipotentis dei *h* ἰδου ἐρχομαι *Αυς*, qui venit subito *h* 1. seq beati qui vigilabunt etc *Cypr* 310, vide supra ad 2, 10 2. servabunt *Cypr* 3. nudi ambulent *Cypr* βλέπωσιν *Αυς* *Cypr*, videat *h* αὐτοῦ] suam (αὐτῶν) *Cypr* 4. τόπον *hς*, ποταμον *A* 4.5. αρμαγεδων *A*, ἄρμαγεδδών *hς* 5. εβδομος *Αυ*, add ἄγγελος *hς* ἐπὶ *A*, εἰς *hς* 6. ἐκ *A*, μεγάλη ἀπὸ (de) *hς* ἀπο *Αην*, τοῦ οὐρανοῦ ἀπὸ *ς* 7. ἀστραπαὶ καὶ φωναὶ καὶ βρονταὶ (add et terrena *h*) *Αην*, φωναὶ καὶ βρονταὶ καὶ ἀστραπαὶ *ς* 7. 8. ἐγένετο μέγας *Ας*, et signa magna *h* 8.9. ὅλος οὐκ . . . μέγας *om h* 8. ἄνθρωπος ἐγένετο *A*, οἱ ἄνθρωποι ἐγένοντο *ς* 9. ἐγένετο ἡ πόλις *Αυς*, civitas illa *h* 10. μέρη *Αυς*, add divisa est *h* ἐπесαν *A*, ἔπесον *ς* 11. illa magna *h* 11.12. ἐμνήσθη . . . ὀργῆς αὐτοῦ *Αυς*, recordata sub conspectu dei venit ut daret ei de vino irae suae indignationis *h* 12. seq πᾶσα νῆσος ἐφυγεν καὶ *Αυς*, omnes insulae fugerunt et omnes *h*

magnum dei omnipotentis. ¹⁵ecce venio sicut fur. beatus qui uigilat et custodit (et c. *om al*) uestimenta sua, ne nudus ambulet et nideant turpitudinem eius. ¹⁶et congregavit illos in locum qui uocatur Hebraeice (Hebraicae *F*, Hebraicae *L*) Hermagedon (sic *L*, Hermagedon, Magedon *F al*). ¹⁷et septimus effudit phialam (fial. *F*) suam in aerem, et exiuit uox magna de templo a throno dicens Factum est, ¹⁸et facta sunt fulgora (fulgura) et uoces et tonitrua, et terrae motus factus est (f. e. *om F*) magnus, qualis unquam fuit, ex quo homines fuerunt super terram, talis terrae motus sic magnus. ¹⁹et facta est ciuitas magna in tres partes, et ciuitates gentium ceciderunt, et (*om al*) Babylon magna uenit in memoriam (-ria *F al*) ante deum, dare ei (illi) calicem uini indignationis irae eius (dei). ²⁰et omnis

ἔφυγεν, καὶ ὄρη οὐκ εὐρέθησαν. ²¹καὶ χάλαζα μεγάλη ὡς ταλαν-
τιαία καταβαίνει ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἐπὶ τοὺς ἀνθρώπους· καὶ ἐβλασ-
φήμησαν οἱ ἄνθρωποι τὸν Θεὸν ἐκ τῆς πληγῆς τῆς χαλάζης, ὅτι
μεγάλη ἐστὶν ἡ πληγὴ αὐτῆς σφόδρα..

¹Καὶ ἦλθεν εἰς ἐκ τῶν ἐπὶ ἀγγέλων τῶν ἔχόντων τὰς ἐπτά φιά-
λας, καὶ ἐλάλησεν μετ' ἐμοῦ λέγων Δεῦρο δεῖξω σοι τὸ κρῖμα
τῆς πόρνῆς τῆς μεγάλης τῆς καθήμενης ἐπὶ ὑδάτων πολλῶν, ²με-
θ' ἧς ἐπόρνευσαν οἱ βασιλεῖς τῆς γῆς, καὶ ἐμεθύσθησαν οἱ κατοί-
κοῦντες τὴν γῆν ἐκ τοῦ οἴνου τῆς πορνείας αὐτῆς. ³καὶ ἀπήνεγκέν
με εἰς ἔρημον ἐν πνεύματι. καὶ εἶδα γυναῖκα καθήμενην ἐπὶ θη-
ρίον κόκκινον, γέμοντα ὀνόματα βλασφημίας, ἔχον κεφαλὰς ἐπὶ
καὶ κέρατα δέκα. ⁴καὶ ἡ γυνὴ ἦν περιβεβλημένη πορφυροῦν καὶ
κόκκινον καὶ κεχρυσωμένη χρυσῷ καὶ λίθῳ τιμῷ καὶ μαργαρίταις,

1. 2. ως ταλαντιαια καταβαινει Αυσ, talenti ponderis h 2. αν-
θρωπους Αυσ, add ruit h 3. propter plagam hu 4. εστιν η
πληγη αυτης σφοδρα Ας, plaga a grandine facta est h 5. ἦλθεν
hvs Cypr 177 317, ἐξηλθεν Α 5. 6. επτα φιαλας Αhvs, phialas
septem Cypr 177, phialas Cypr 317 6. ελαλησεν μετ εμου Αhvs,
aggressus est me Cypr λεγων Αhvs Cypr, add μοι ε 7. υδατων
Α, τῶν ὑδάτων τῶν ε 8. 9. και εμεθυσθησαν οι κατοικουντες
την γην εκ του οινου της πορνειας αυτης (ἐκ τοῦ ... αὐτῆς ante οἱ
κατοικ. ε) Αυσ, om Cypr 177 317, non attingit h 9. 10. και απη-
νεγκεν (duxit) με εις ερημον (εἰς ἔρ. om Cypr) εν πνευματι Αhς
Cypr 177, om Cypr 317 10. ἴδα Α, εἶδον ε 11. 12. κόκκινον
... δέκα om Cypr 177 317 11. γεμοντα τα Α, γέμον ὀνο-
μάτων ε, plenam nominibus hu 12. τν (ἡ ε) περιβεβλημενη πορ-
φυρον Αhvs, illa amicta erat pallium purpureum (-lio -reo 177) Cypr
177 317 13. κεχρυσωμενη Αυσ, curata h, adornata erat Cypr
χρυσω Α, χρυσῷ ε λιθω τιμω Αhvs, lapidibus pretiosis Cypr

insula fugit, et montes non sunt inuenti. ²¹et grando magna sicut
talentum descendit de caelo in homines: et blasphemauerunt homines
deum (d. h.) propter plagam grandinis, [et F] quoniam magna facta
est uehementer. (17) ¹Et uenit unus de septem angelis qui (om pr
L) habebant (-bat F) septem phialas (fial. F), et locutus est mecum
dicens Veni, ostendam tibi damnationem meretricis magnae quae
sedet (sedit) super aquas multas, ²cum qua fornicati sunt reges ter-
rae, et inebriati sunt qui inhabitant (habit.) terram de uino prostitu-
tionis eius. ³et abstulit me in desertum (deserto F al) in spiritu. et
vidi mulierem sedentem super bestiam coccineam (-uiam), plenam
(plena pr F, plenam V) nominibus blasphemiae, habentem capita
septem (vii F) et cornua decem (x F). ⁴et mulier erat circum data
purpura (purpora) et coccino et inaurata auro et lapide praetioso

ἔχουσα ποτήριον χρυσοῦν ἐν τῇ χειρὶ αὐτῆς γέμον βδελυγμάτων
καὶ τὰ ἀκάθαρτα τῆς πορνείας αὐτῆς, ⁵καὶ ἐπὶ τὸ μέτωπον αὐτῆς
ὄνομα γεγραμμένον, Μυστήριον, Βαβυλὼν ἡ μεγάλη, ἡ μήτηρ τῶν
πορνῶν καὶ τῶν βδελυγμάτων τῆς γῆς. ⁶καὶ εἶδα τὴν γυναῖκα με-
⁷θύουσαν ἐκ τοῦ αἵματος τῶν ἁγίων καὶ ἐκ τοῦ αἵματος τῶν μαρ-
τύρων Ἰησοῦ. καὶ ἐθαύμασα ἰδὼν αὐτὴν θαῦμα μέγα. ⁸καὶ εἶπέν
μοι ὁ ἄγγελος Διὰ τί θαύμασας; ἐγὼ ἐρῶ σοι τὸ μυστήριον τῆς
γυναικὸς καὶ τοῦ θηρίου τοῦ βασιλεύοντος αὐτήν, τοῦ ἔχοντος τὰς
ἐπτὰ κεφαλὰς καὶ τὰ δέκα κέρατα. ⁹τὸ θῆριον, ὃ εἶδες, ἦν καὶ
¹⁰οὐκ ἔστιν, καὶ μέλλει ἀναβαίνειν ἐκ τῆς ἀβύσσου καὶ εἰς ἀπώλειαν
ὑπάγει· καὶ θανυμασθήσονται οἱ κατοικοῦντες ἐπὶ τῆς γῆς, ὧν οὐκ
ἐγγράπτο τὸ ὄνομα ἐπὶ τὸ βιβλίον τῆς ζωῆς ἀπὸ καταβολῆς κό-

1. ἔχουσα *Αυς*, et habebat *h*, tenens *Cypr* ποτήριον χρυσοῦν
Ahu Cypr 177 317, χρυσοῦν ποτήριον *ς* . 2. τα ἀκάθαρτα τῆς *A*,
ἀκαθάρτητος *ς*, immunditiae *h* et add et *Cypr* αὐτῆς *Αυς*, totius
terrae *h* *Cypr* ἐπὶ τὸ μέτωπον *Ας*, in fronte *h* 3. μυστήριον
Αυς, sacramenti *h* ἡ μεγάλη *Αυς*, om *h* 4. πορνῶν *Ας*, forni-
cationum *h* τῆς *Αυς*, totius *h* ἴδα *A*, εἶδον *ς* μεθύουσαν
Αυς, illam ebriam factam *h* 5. μαρτύρων *h*υς, μαρτυριῶν *A*
6. ἰησοῦ *Αυς*, add christi *h* 7. ἐρῶ σοι *A*, σοι ἐρῶ *υς*, tibi osten-
dam *h* τῆς *Αυς*, huius *h* 9. ἐπτὰ κεφαλὰς *Ας*, capita septem
h 10. δέκα κέρατα *Αυς*, cornua decem *h* τὸ *A*, om *ς* ἦν *ς*,
fuit *h* *Iren* 330, *η A* 10. ascendet ab abyssu *Iren* 11. υπαγει
Ah Iren, ὑπάγειν *υς* θανυμασθησονται *A*, θανμάσονται *ς*, admi-
rabuntur omnes *h* 11. 12. οὐκ ἐγγράπται (sic) τὸ ὄνομα *A*, οὐ
ἐγγράπται τὰ ὀνόματα *h*υς 12. in libro *h* 12. ζωῆς *Αυς*, add
agni qui occisus est *h*

(pret.) et margaritis (-tas), habens poculum aureum in manu sua ple-
num (plaen. *V*) abominatione (abhom., -nem *pr F*, -num *L*) et in-
munditia (-ae *L*) [et *F*] fornicationis eius, ⁵et in fronte eius nomen
scriptum (scribt.), Mysterium, Babylon magna, mater fornicationum
et abominationum (et habom., om *pr F*) terrae. ⁶et uidi mulierem
ebriam de sanguine sanctorum et de sanguine martyrum Iesu. et mi-
ratus sum, cum uidissem illam, admiratione (admir. *F*) magna. ⁷et
dixit mihi angelus Quare miraris? ego tibi (om *al*) dicam sacramen-
tum mulieris et bestiae (-stiam) quae portat eam (eum), quae (qui
F al) habet capita septem (*vii F*) et cornua decem (d. c. *F*). ⁸bes-
tiam (-ia *V al*) quam uidisti, fuit et non est, et ascensura est de
abyssu (abyso) et in interitum ibit: et mirabuntur (-bantur *FL*) inha-
bitantes terram (terrae), quorum non sunt scripta (scribta *F*) nomina
in libro uitae a constitutione mundi, uidentes bestiam, quia (sic *L*, qui

σμον, βλέπόντων τὸ Θηρίον, ὅτι ἦν καὶ οὐκ ἔστιν καὶ παρέσται. Ὡς δὲ ὁ νοῦς ὁ ἔχων σοφίαν. αἱ ἐπὶ κεφαλαὶ ἐπὶ ὄρη εἰσὶν, ὅπου ἡ γυνὴ κάθεται ἐπ' αὐτῶν. ¹⁰καὶ βασιλεῖς ἐπὶ αὐτῶν· οἱ πέντε ἔπυσαν, ὁ εἷς ἔστιν, ὁ ἄλλος οὕτως ἦλθεν, καὶ ὅταν ἔλθῃ, ὀλίγον αὐτὸν δεῖ μένειν. ¹¹καὶ τὸ Θηρίον, ὃ ἦν καὶ οὐκ ἔστιν, καὶ αὐτὸς ⁵ ὄγδοός ἐστιν, καὶ ἐκ τῶν ἐπὶ αὐτῶν ἐστιν, καὶ εἰς ἀπώλειαν ὑπάγει. ¹²καὶ τὰ δέκα κέρατα, ἃ εἶδες, δέκα βασιλεῖς εἰσὶν, οἵτινες βασιλείαν οὐκ ἔλαβον, ἀλλὰ ἔξουσιν ὡς βασιλεῖς μίαν ὥραν λαμβανουσιν μετὰ τοῦ Θηρίου. ¹³οὗτοι μίαν γνώμην ἔχουσιν, καὶ τὴν δύναμιν καὶ ἔξουσιν αὐτῶν τῷ Θηρίῳ διδόναι. ¹⁴οὗτοι μετὰ τοῦ ¹⁰ ἀρνίου πολεμήσουσιν, καὶ τὸ ἀρνίον νικήσει αὐτούς, ὅτι κύριος κυρίων ἐστὶν καὶ βασιλεὺς βασιλέων, καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ κλητοὶ καὶ ἐκλεκτοὶ καὶ πιστοί. ¹⁵καὶ εἰπὲν μοι Τὰ ὕδατα ἃ εἶδες, οὗ ἡ πόρνη

1. βλέποντων Α, βλέποντες ἡς οτι Ας, quae h και παρεσται (ventura est) Αη, καίπερ ἐστιν ε 2. ὡς Ας, et hic est h illa septem h επτα ορη ειν Αη, ὄρη εἰσὶν ἐπὶ ε 2.3. super quos mulier sedet h 4. ο (καὶ ὁ ε) εἰς ἐστιν Ας, unus autem superest h ο αλλος Ας, alius autem h 4.5. ολιγον αυτον δι Ας, oportet illum brevi tempore h 5. quae fuit h 6. ογδοος Ας, octavo loco h και εκ των επτα εστιν Ας, cum sit ex septem h υπαγει Ας, ibit h 7. οτινες Ας Iren 323, hi h 8. ουκ Α, οὕτως ἡς Iren αλλα Α, ἀλλ' ε ως βασιλεις Ας Iren, regni h λαμβανουσιν Αης, accipient Iren 9. ουτοι Ας Iren 323, hi omnes h εχουσιν Ας Iren, habebunt h 10. εξουσιν αυτων Α, τὴν ἐξουσίαν ἐαυτῶν ε διδουσιν Αυ Iren, διαδιδώσουσιν ἡς adversus agnum h 12. 13. κλητοι και εκλεκτοι και πιστοι Ας, electi et fideles et vocati h 13. επεν Αη, λέγει ε 13. seq ου η πορνη καθεται Ας, super quas sedet meretrix illa h Cyp 108

Fal, quae al) erat et non est. ⁹et hic est sensus qui habet sapientiam. septem (septe pr *F*) capita septem (septe *F*) montes sunt, super quos mulier sedet. ¹⁰et reges septem (*vii F*) sunt: quinque ceciderunt, unus est, et alius nondum uenit, et cum uenerit, oportet illum breue tempus manere. ¹¹et bestia, quae erat et non est, et ipsa octaua (octaba) est, et de septem est (et de *vii* est om pr *F*), et in (om pr *L*) interitum uadit (uadet *FL*). ¹²et decem cornua, quae uidisti, decem reges sunt, qui regnum nondum (non *F*) (n. r.) acceperunt, sed potestatem tamquam reges (om al) una hora accipiunt [et] post bestiam. ¹³hi (om al) unum consilium habent, et virtutem et potestatem suam bestiae (-iam) tradunt (tradent *F al*). ¹⁴hi cum agno pugnabunt, et agnus uincet (-cit) illos, quoniam dominus dominorum est et rex regum, et qui cum illo sunt uocati [et] electi et fideles. ¹⁵et dixit mihi Aquas quas (Aquam quam) uidisti, ubi mere-

κάθεται, λαοὶ καὶ ὄχλοι εἰσὶν καὶ ἔθνη καὶ γλῶσσαι. ¹⁶καὶ τὰ δέκα κέρατα αὐτῶν εἰδεις, καὶ τὸ θηρίον, οὗτοι μισήσουσι τὴν πόρνην, καὶ ἡρημωμένην ποιήσουσιν αὐτήν καὶ γυμνήν, καὶ τὰς σάρκας αὐτῆς φάγονται, καὶ αὐτὴν κατακαύσουσιν ἐν πυρὶ. ¹⁷ὁ γὰρ θεὸς ἔδωκεν ⁵εἰς τὰς καρδίας αὐτῶν ποιῆσαι τὴν γνώμην αὐτοῦ καὶ δοῦναι τὴν βασιλείαν αὐτῶν τῷ θηρίῳ, ἕχρι τελεσθῇσονται οἱ λόγοι τοῦ θεοῦ. ¹⁸καὶ ἡ γυνή, ἣν εἶδεις, ἐστὶν ἡ πόλις ἡ μεγάλη, ἡ ἔχουσα βασιλείαν ἐπὶ τῶν βασιλέων τῆς γῆς.

¹Μετὰ ταῦτα εἶδον ἄλλον ἄγγελον καταβαίνοντα ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, ἔχοντα ἑξουσίαν μεγάλην, καὶ ἡ γῆ ἐφωτίσθη ἐκ τῆς δόξης αὐτοῦ. ²καὶ ἔκραξεν ἐν ἰσχυρᾷ φωνῇ λέγων Ἐπείσεν ἔπείσεν Βαβυλὼν ἡ μεγάλη καὶ ἐγένετο κατοικητήριον δαιμονίων καὶ φυλακὴ παντὸς πνεύματος ἀκαθάρτου καὶ μεμιστημένου καὶ φυλακὴ παντὸς

1. εἰσιν καὶ ἔθνη καὶ γλῶσσαι *Αυς*, et gentes ethnicorum sunt et linguae *Αυς*, iniquorum et linguae sunt *h* καὶ τα δέκα *Αυς*, decem autem *h* 2. καὶ το *Αh*, ἐπὶ τὸ *ς* οὗτοι *Αυς*, om *h* 3. ποιήσουσιν αὐτήν καὶ γυμνήν *Αυς*, et nudam facient illam *h* 4. κατακαύσουσιν ἐν πυρὶ *Ας*, igne cremabunt *h* 4—6. ἔδωκεν . . . τῷ θηρίῳ] in cordibus eorum iniecit ut perficiant quod illi placitum est et esse illos in consensu et metu et tradere bestiam regnum *h* 5. αὐτοῦ *Α*, add καὶ ποιῆσαι γνώμην *μίαν* *ς* 6. αὐτῶν *ς*, αὐτῶ *Α* τελεσθῇσονται οἱ λόγοι *Α*, τελεσθῇ τὰ ῥήματα *ς*, consummentur verba *h* 7. ἐστὶν ἡ πόλις ἡ μεγάλη *Αυς*, civitas magna est *h* 8. τῆς γῆς *Αυς*, terrarum *h* 9. μετὰ *Α*, καὶ μετὰ *h* 10. ἔκραξεν *Α* ἐν ἰσχυρᾷ φωνῇ *Α*, voce magna et forti *h*, ἐν ἰσχυρῇ, φωνῇ μεγάλῃ *ς* ἐπείσεν ἐπείσεν *Αυς*, cecidit *h* illa magna *h* 12. κατοικητήριον *Αυς*, add et refugium *h* δαιμονίων *Αh*, δαιμόνων *ς* φυλακὴ *Αυς*, om *h* 13. καὶ μεμιστημένου *Α*, om *h* 13. φυλακὴ *Αυς*, om *h*

trix sedet, populi sunt et gentes et linguae. ¹⁶et decem cornua quae uidisti et bestiam (bestia), hi odient fornicariam, et desolatam (-ta pr *F*) facient illam et nudam, et carnes eius manducabunt, et ipsam igni concremabunt: ¹⁷deus enim dedit in corda eorum ut [non *F* al] faciant quod illi est placitum, ut dent regnum suum bestiae, donec consummentur uerba dei. ¹⁸et mulier (-rem *F* al) quam uidisti, est ciuitas magna, quae habet regnum super reges terrae. (18) ¹Et post haec uidi alium angelum descendente[m] de caelo, habentem potestatem magnam, et terra inluminata est a (om *L*) gloria eius. ²et exclamauit in forti uoce dicens Cecidit cecidit Babel[m] magna et facta est habitatio daemoniorum et custodia omnis spiritus immundi et cus-

δρῶντος ἀκαθάρτου καὶ μεμνημένου, ὅτι ἐκ τοῦ θυμοῦ τῆς πορνεύας αὐτῆς πέπωκαν πάντα τὰ ἔθνη, καὶ οἱ βασιλεῖς τῆς γῆς μετ' αὐτῆς ἐπόρνευσαν, καὶ οἱ ἔμποροι τῆς γῆς ἐκ τῆς δυνάμεως τοῦ στρήνους αὐτῆς ἐπλούτησαν. ⁴καὶ ἤκουσα ἄλλην φωνὴν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ λέγουσαν Ἐξέλθε ἐξ αὐτῆς, ὁ λαός μου, ἵνα μὴ συγκοινωνήσῃτε ταῖς ἁμαρτίαις αὐτῆς, καὶ ἐκ τῶν πληγῶν αὐτῆς ἵνα μὴ λάβῃτε, ὅτι ἐκολλήθησαν αὐτῆς αἱ ἁμαρτίαι ὥστε τοῦ οὐρανοῦ καὶ ἐμνημόνευσεν ὁ θεὸς τὰ ἀδικήματα αὐτῆς. ⁶ἀπόδοτε αὐτῇ ὡς καὶ αὐτὴ ἀπέδωκεν, καὶ διπλώσατε διπλῶ κατὰ τὰ ἔργα αὐτῆς· ἐν τῷ ποτηρίῳ ᾧ ἐκέρασεν κεράσατε αὐτῇ διπλοῦν· ὅσα ἐδόξασεν ¹⁰

1. ορνειου Cης, θηριου A 1. 2. του (τοῦ οἴνου τοῦ ε) θυμου της πορνείας Aης, vino fornicationis h, της πορνείας του θυμου C 2. πεπιτωκαν (sic, πέπωκε ε) παντα τα εθνη ACς, om h 3. μετ αυτης ACς, om h 4. του στρηνους (-νου C) ACς, deliciarum hv αλλην φωνην Aς, αλλης φωνης C 5. εξελθε Ch Cyp 184 316, εξελθατε (-θετε ε) Aς, εξ αυτης ο λαος μου Aης Cyp, ο λαος μου εξ αυτης C 5. 6. συνκοινωνησεται (συγκ. ε) ACς, participes h Cyp 6. αυτης prius ACς Cyp, om h 6. 7. εκ των πληγων αυτης ενα μη λαβητε AC, ἵνα μὴ λάβῃτε ἐκ τῶν πληγῶν αὐτῆς ε, ne perstringaris plagis eius h Cyp 184 316 7. εκολληθησαν (ἡκολούθησαν ε) αυτης αι αμαρτιαι αχρι του ουρανου ACς, delicta eius usque ad caelum pervenerunt h Cyp 316 8. ο θεος A Cς, dominus Cyp, dominus deus h 8. 9. αποδοτε αυτη ως και αυτη απεδωκεν (add ὑμῖν ε) και διπλωσατε (add τα C, add αὐτῇ ε) διπλα κατω τα εργα αυτης ACς, et (om Cyp) ideo reddit (reddidit Cyp) ei duplicia (dupla Cyp) h Cyp 316 10. εν τω ποτηριω ω κερασεν κερασατε αυτη διπλον ACς, et in quo poculo miscuit duplum reiniatum est ei h Cyp 10. scy οσα εδοξασεν αυτην (ἐαυτὴν ε) και ιστηρησεν τοσουτον δοτε αυτη βουαισμον και πενθος (ανισμον και πεν has litteras corr C) ACς, et in quantum se clarificavit et deliciarum habuit in tantum datur ei (datus est ei et Cyp) cruciatus et lactus h Cyp 316

todia omnis uolucris (-eres pr F) immundae [et odibilis], ³[et L al] quia de ira fornicationis eius biherunt omnes gentes, et reges terrae cum illa fornicati sunt, et mercatores terrae de uirtute deliciarum (dilig.) eius diuites facti sunt. ⁴et audiui aliam uocem (u. n.) de caelo (de c. om F) dicentem Exite de illa, populus meus, ut (et) ne participes sitis delictorum eius et de plagis eius non accipiatis, ⁵quoniam peruenerunt peccata eius usque ad caelum (u. ad c. p. e.) et recordatus est deus (dominus L al) iniquitatum eius. ⁶reddite illis sicut [et L] ipsa reddidit [uobis], et duplicate duplicia secundum opera eius: in poculo quo miscuit miscete (miscite L et pr F) illi du-

αὐτὴν καὶ ἰστερηνιάσιν, τοσοῦτον δότι αὐτῇ βασανισμὸν καὶ πένθος. ὅτι ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῆς λέγει ὅτι κάθηναι βασίλισσα, καὶ χήρα οὐκ εἰμί, καὶ πένθος οὐ μὴ ἴδω, ⁸διὰ τοῦτο ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ ἤξουσιν αἱ πληγαὶ αὐτῆς, θάνατος καὶ πένθος καὶ λιμός, καὶ ἐν ⁹πυρὶ κατωκαυθήσεται, ὅτι ἰσχυρὸς κύριος ὁ θεὸς ὁ κρίνας αὐτήν. ¹⁰καὶ κλαύσονται καὶ κόψονται ἐπ' αὐτῇ οἱ βασιλεῖς τῆς γῆς οἱ μετ' αὐτῆς πορνεύσαντες καὶ στρηνιάσαντες, ὅταν βλέπωσιν τὸν καπνὸν τῆς πυρώσεως αὐτῆς, ¹¹ἀπὸ μακροθῆν ἑστηκότις διὰ τὸν φόβον τοῦ βασανισμοῦ αὐτῆς, λέγοντες Οὐαὶ οὐαὶ ἡ πόλις ἡ μεγάλη, Βαβυλὼν ἡ πόλις ἡ ἰσχυρά, ὅτι μιᾷ ὥρᾳ ἤλθεν ἡ κρίσις σου. ¹²καὶ οἱ ἔμποροι τῆς γῆς κλαίουσιν καὶ πενθοῦσιν ἐπ' αὐτῇ, ὅτι τὸν γόμον αὐτῶν οὐδεὶς ἀγοράζει οὐκέτι, ¹³γόμον χρυσοῦ καὶ

2. ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῆς λέγει *ACvs Cypr*, dicit in corde suo *h* ὅτι *ACb Cypr*, om vs 2. 3. κάθηναι βασίλισσα (-λευουσα *C*) καὶ χήρα οὐκ εἰμι καὶ πένθος οὐ μὴ ἴδω *ACvs*, regina sum et vidua non possum esse (esse non possum *Cypr*) nec luctum visura sum *h Cypr*
 3. ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ *ACvs*, una hora *h Cypr* 316 4. ἤξουσιν αἱ πληγαὶ αὐτῆς θάνατος (ἐν αἱ πληγαὶ αὐτῆς *Θα* has litteras corr *C*) καὶ *ACvs*, plagae eius advenient mors *Cypr* ἐν *ACs*, om *h Cypr*
 5. κυριος (om *Av*) ὁ θεος *ACvs Cypr*, dominus *h* κρίνας αὐτήν *A Cy*, κρίνων αὐτήν *s*, eam iudicabit *h Cypr* 6. κλαύσονται (κλαύσουσιν *C*) *ACb Cypr* 316, add αὐτὴν *s* ἐπ αὐτῇ (αὐτήν *C*) *ACvs*, in ea *Cypr*, om *h* 7. in deliciis (delictis *Cypr*) conversati (add sunt *Cypr*) *h Cypr* 316 viderint *h v* 8. ἀπο μακροθῆν *ACvs*, et de longinquo *h* 9. ἡ μεγάλη *ACs*, illa *h* 10. illa fortis *h v* μια (ἐν μιᾷ *s*) ὥρα ἤλθεν *Chvs*, μιαν ὥραν *A* 11. τῆς γῆς κλαίουσιν καὶ πενθοῦσιν ἐπ' αὐτῇ (ἐν αὐτῇ *A*, ἐπ αὐτήν *C*) *ACs*, terrarum flebunt plangentes eam *h* 12. merces *h v* ἀγοράζει οὐκέτι *ACs*, mercabitur *h* merces *h* 12. seq χρυσοῦ καὶ ἀργυροῦ *A hvs*, χρυσοῦ καὶ ἀργυροῦ *C*

plum: ⁷quantum glorificavit se et in deliciis fuit, tantum date illi tormentum et luctum. quia in corde suo dicit (dicent) Sedeo regina, et vidua non sum, et luctum non videbo, ⁸ideo in una (uno) die venient plagae (plage *pr F*) eius, [et] mors et luctus et fames, et igni (igne) conburetur, quia fortis est deus qui iudicavit illam. ⁹et flebunt et plangent (plag.) se (om *al*) super illam reges terrae qui cum illa (-am *pr F*) fornicati sunt et in deliciis nixerunt, cum viderint fumum incendii eius, ¹⁰longe stantes propter timorem tormentorum eius, dicentes Vae vae civitas illa magna, Babylon civitas illa fortis, quoniam una hora venit iudicium tuum. ¹¹et negotiatores (necociat.) terrae flebunt et lugebunt (lugent) super illam, quoniam merces (-cis) eorum nemo emet (-it) amplius, ¹²mercem (merces *F al*) auri et ar-

ἀργύρου καὶ λίθου τιμίον, καὶ μαργαρίτας, καὶ βυσσίνου καὶ πορφύρας καὶ σιρικοῦ καὶ κοκκίνου, καὶ πᾶν ξύλον θείνον καὶ πᾶν σκεῦος ἐλεφάντινον καὶ πᾶν σκεῦος ἐκ ξύλου τιμιωτάτου καὶ χαλκοῦ καὶ σιδήρου καὶ μαρμάρου, ¹³καὶ κιννάμωμον καὶ ἄμωμον καὶ θυμιάματα καὶ μύρον καὶ λίβανον καὶ ὄνον καὶ ἔλαιον καὶ σμιῖδαλιν καὶ σῖτον καὶ κτήνη καὶ πρόβατα, καὶ ἵππων καὶ ῥέθων καὶ σωματίων, καὶ ψυχὰς ἀνθρώπων. ¹⁴καὶ ἡ ὁπώρα σου τῆς ἐπιθυμίας τῆς ψυχῆς ἀπῆλθεν ἀπὸ σοῦ, καὶ πάντα τὰ λιπαρὰ καὶ τὰ λαμπρὰ ἀπώλετο ἀπὸ σοῦ, καὶ οὐκέτι αὐτὰ οὐ μὴ εὕρησόν σου. ¹⁵οἱ ἔμποροι τούτων, οἱ πλουτήσαντες ἀπ' αὐτῆς, ἀπὸ μακρόθεν στήσονται διὰ τὸν φόβον τοῦ βασανισμοῦ αὐτῆς κλαίοντες καὶ πεν-

1. λίθου τιμιου *Λος*, lapidum pretiosorum *h*, λίθους τιμιους *Γ*
μαργαρίτας *Γ*, μαργαρίταις *Α*, margaritarum *h*, μαργαρίτου *ς*
1. 2. βυσσίνου (βύσσου *ς*) καὶ πορφυρας (κ. π. om *Α*) καὶ σιρικού (σηρ. *ς*) καὶ κοκκίνου *Α* *Λος*, serici et purpurae coccineae et vestis *h*
2. παν ξυλον (σκευος *Α*) θυινον *Α* *Λος*, omnis ligni cedrini *h*
3. καὶ παν σκευος ἐκ (om *Γ*) ξυλου (λίθου *Α*) τιμιωτάτου *Α* *Λος*, de pretioso ligno *h* χαλκου *Γ* 4. κινναμωμον (κινάμ. *ς*) *Α* *Λος*, cinnamomi *h* καὶ αμωμον *Α* *Λος*, om *hς* θυμιαματα *Α* *Λος*, incensum *h* 5. καὶ μυρον *Α* *Λος*, om *Γ* ελειον *Γ* καὶ σμιδαλιν *Α* *Λος*, om *h* 6. καὶ κτηνη *Α* *Λος*, iumenta *h* 6. 7. καὶ σωματίων καὶ ψυχὰς ἀνθρώπων *Α* *Λος*, vehicula atque mancipia et diversi generis animalia *h* 7. 8. καὶ ἡ (om *Γ*) ὁπώρα σου (om *ς*) τῆς ἐπιθυμίας τῆς ψυχῆς (add σου *ς*) *Α* *Λος*, pomorum quoque tuorum concupiscentia animae *h* 8. illa pingua *h* τα λαμπρα *Α* *ς*, λαμπρα *Γ* 9. ἀπώλετο *Α* *Λος*, ἀπῆλθεν *ς* αὐτα οὐ μὴ εὕρησουσιν *Ο*, οὐ μὴ αὐτα εὕρησουσιν *Α*, ea ultra inuenies *h*, οὐ μὴ εὕρησῃς αὐτὰ *ς* 10. τούτων *Α* *Λος*, tui quoque *h*

genti et lapidis (-des) praetiosi et margaritis (-ti, -tae *L*) et hyssi et purpurae (-ra) et sirici (ser. *L*) et cocci, et omne lignum thynum (thyn. *F*, thyn. *al*) et omnia uasa eboris et omnia uasa de lapide praetioso et aeramento et ferro (-um) et marmore, ¹³et cinnamomum et animum, et (om *al*) odoramentorum et unguenti (ungenti *LV al*) et turis et uini et olei et sinilae (-la *F*, silinae) et (om *L*) tritici (tritici *FL*) et iumentorum et ouium et equorum et redarum (raed. *F*) et mancipiorum et animarum hominum. ¹⁴et poma tua desiderii animae discessit a te, et omnia pingua et praeclara (clara *L al*) perierunt a te, et amplius illa iam non inuenient. ¹⁵mercatores horum (om *al*), qui diuites facti sunt ab ea (ab ea ab ea), longe stabunt propter timorem tormentorum eius flentes ac (et *F*) lugentes,

θοῦντες, ¹⁶λέγοντες Οὐαὶ οὐαὶ ἡ πόλις ἡ μεγάλη, ἡ περιβεβλημένη κόκκινον καὶ πορφυροῦν καὶ βύσσινον καὶ κεχρυσωμένη χρυσίῳ καὶ λίθῳ τιμίῳ καὶ μαργαρίτῃ, ὅτι μιᾷ ὥρᾳ ἤρημώθη ὁ τοσοῦτος πλοῦτος. ¹⁷καὶ πᾶς κυβερνήτης καὶ πᾶς ὁ ἐπὶ τόπον πλέων, καὶ ¹⁸ναῦται καὶ ὅσοι τὴν θάλασσαν ἐργάζονται, ἀπὸ μακρόθεν ἔστησαν ¹⁹καὶ ἔκραξαν βλέποντες τὸν καπνὸν τῆς πυρώσεως αὐτῆς, λέγοντες Τίς ὁμοία τῇ πόλει ταύτῃ τῇ μεγάλῃ; ²⁰καὶ ἔβαλαν χοῦν ἐπὶ τὰς κεφαλὰς αὐτῶν, καὶ ἔκραξαν κλαίοντες καὶ πενθοῦντες, λέγοντες Οὐαὶ οὐαὶ ἡ πόλις ἡ μεγάλη, ἐν ᾗ ἐπλούτησαν πάντες οἱ ἔχοντες τὰ πλοῖα ἐν τῇ θαλάσῃ ἐκ τῆς τιμιότητος αὐτῆς, ὅτι μιᾷ ὥρᾳ ἤρημώθη. ²⁰εὐφραίνον ἐπ' αὐτῇ, οὐρανὸς καὶ οἱ ἅγιοι καὶ οἱ ἀποστολοὶ καὶ οἱ προφῆται, ὅτι ἔκρινεν ὁ Θεὸς τὸ κρίμα ὑμῶν ἔξ

1. λεγοντες AC, καὶ λέγοντες vs illa civitas h η περιβεβλ. Cς, περιβεβλ. A 2. κοκκινον και πορφυρουν και βυσσινον A, βυσσινον και πορφυρουν και κοκκινον Cς, purpura et byssino et cocchino h κεχρυσωμένοις, culta h χρυσίῳ Ah, εν χρυσίῳ (-σῶς) Cς 3. μαργαριτη ACh, μαργαρίταις vs οτι ACς, et h 4. ο επι τοπον (per mare h) πλεων ACh, ἐπὶ τῶν πλοίων ὁ ὁμιλοςς 5. όσοι την θαλασσαν εργαζονται ACς, qui morantur in mari h ἔστησαν ACς, stabunt h 6. καὶ ἐκραζαν βλέποντες A C, Καὶ ἔκραζον, ὁρῶντεςς, videntes h καπνον Chς, τοπον Av 7. τις Ahς, om C ταυτη τη Ch, τηςς, om A 7. 8. ἐβαλαν (ἐβαλονς, επιβαλον A) χουν επι τας κεφαλὰς αυτων (εαυτων C) και ἐκραζαν (ἐκραζονς) ACς, super capita sua mittentes pulverem clamabant h 8. κλαιοντες και πενθουντες Chς, om A λεγοντες ACς, et dicentes voce magna h 9. illa magna h 10. τα AC, omς τιμοιτητος αυτης C, claritate eius h 11. ευφραινον ACς, exultate h επ Chς, εν A ουρανε Cς, coeli h, ουραν.. A 11. 12. και οι αποστολοι Ah, αποστολοι Cς 12. το κριμα υμων εξ αυτης ACς, de ea iudicium vestrum h

¹⁶et dicentes Vae vae ciuitas illa magna, quae (qui) amicta erat (est) byssino et (om al) purpura et cocco (coccum) et deaurata [est om F] auro et lapide praetioso et margaritis, quoniam una hora destitutae sunt tantae diuitiae [eius]. ¹⁷et omnis gubernator et omnes (omnis F) qui in locum nauigant (-gat F) et nautae et qui maria (mari F al) operantur, longe steterunt ¹⁸et clamauerunt uidentes [et] locum incendii eius, dicentes Quae similis ciuitati huic magnae? ¹⁹et miserunt puluerem super capita sua, et clamauerunt flentes et lugentes, [et om F] dicentes Vae vae ciuitas [illa] magna, in qua diuites facti sunt omnes qui habent naues in mari (mare) de praetiis (pret.) eius, quoniam una hora desolata est. ²⁰exulta (-tate) super eam, caelum (caeli) et sancti [et FL] apostoli et prophetae, quoniam indica-

αὐτῆς. ²¹καὶ ἦρεν εἰς ἄγγελος ἰσχυρὸς λίθον ὡς μύλινον μέγαν, καὶ ἔβαλεν εἰς τὴν θάλασσαν, λέγων Οὕτως ὀρμήματι βληθήσεται Βαβυλὼν ἡ μεγάλη πόλις, καὶ οὐ μὴ εὗρεθῇ ἔτι. ²²καὶ φωνὴ κιθαρῶδων καὶ μουσικῶν καὶ αὐλητῶν καὶ σαλπιστιῶν οὐ μὴ ἀκουσθῇ ἐν σοὶ ἔτι, καὶ πᾶς τεχνίτης πάσης τέχνης οὐ μὴ εὗρεθῇ ἐν σοὶ ἔτι, καὶ φωνὴ μύλου οὐ μὴ ἀκουσθῇ ἐν σοὶ ἔτι, ²³καὶ φῶς λύχνου οὐ μὴ φάνη σοι ἔτι, καὶ φωνὴ τυμφίου καὶ νύμφης οὐ μὴ ἀκουσθῇ ἐν σοὶ ἔτι, ὅτι ἔμποροί σου ἦσαν οἱ μεγιστᾶνες τῆς γῆς, ὅτι ἐν τῇ φαρμακείᾳ σου ἐπλανήθησαν πάντα τὰ ἔθνη, ²⁴καὶ ἐν αὐτῇ αἷμα προφητῶν καὶ ἁγίων εὗρέθη καὶ πάντων τῶν ἑσφαγμένων ἐπὶ τῆς γῆς.

¹Μετὰ ταῦτα ἤκουσα ὡς φωνὴν μεγάλην ὄχλου πολλοῦ ἐν τῷ οὐρανῷ, λεγόντων Ἀλληλούϊα, ἡ σωτηρία καὶ ἡ δόξα καὶ ἡ δύνα-

1. εἰς ΑCυς, om h ἰσχυρὸς om A ὡς μύλινον (μυλικον C, μύλον ε) μέγαν ACς, ad magnitudinem molae magnae h 2. οὕτως Cς, hoc hν demolietur h 3. illa magna h amplius non inuenietur h ἔτι καὶ φωνή] sic corr C 4. αὐλητῶν ACυς, symphoniacorum h 4. 5. iam non audietur in te neque ullus h 5. πάσης (ullius) τέχνης Chς, om A οὐ μὴ ACς, om h 6. μύλου Αhς, μύθου C 6. 7. καὶ (neque h) ὥς λύχνου οὐ μὴ (om h) φανῇ (φανῇ ἐν ε) σοι ἔτι (om h) Chς, om A 7. τυμφίης Αhς, φωνὴ νυμφίης C 8. ὅτι A, add οἱ Cς fuerunt h 9. ἐν τῇ φαρμακείᾳ σου ACς, maleficiis in tuis h 10. αὐτῇ ACυς, te h 11. ἐπὶ Αhς, ἐν C 12. μετὰ ΑChν, Καὶ μετὰ ε ὡς φωνὴν μεγάλην ὄχλου πολλοῦ (ὅ. π. μ. ε) ACς, vocem barbarum ingentium clamantium voce magna h 13. λεγόντων ΑChν, λέγοντος ε 13. seq καὶ ἡ δύναμις τοῦ Θεοῦ AC, deo h, καὶ ἡ τιμὴ, καὶ ἡ δύναμις Κυρίου τῷ Θεῷ ε

uit deus iudicium uestrum de illa (de i. om al). ²¹et sustulit unus angelus fortis lapidem quasi molarem magnum, et misit in mare (-ri), dicens Hoc inpetu (imp., impitu, -tum pr F) mittetur Babylon magna illa ciuitas (i. m. c. L, m. c., i. c.) et ultra iam non inuenietur. ²²et uox citharoedorum (citharaed. F, cithared. L) et musicorum et tibia canentium et tuba non audietur in te (ea F al) amplius, [et omnibus artifex omnis (omnisque, et omn.) artis non inuenietur in te (ea) amplius om F], et uox molae non audietur in te (ea F al) amplius, ²³et lux lucernae non lucebit (lic.) tibi amplius (et lux-ampl. om al), et uox sponsi et sponsae non audietur adhuc in te, quia mercatores tui erant principes terrae, quia in ueneficiis (benef. L et pr F) tuis errauerunt omnes gentes, ²⁴et in ea sanguis prophetarum et sanctorum inuentus est et omnium qui interfecti sunt in terra. (19) ¹Post haec audiui quasi uocem magnam barbarum (sic F, barbarum ceteri) multarum in caelo dicentium Alleluia, salus (laus L al) et gloria et

μις τοῦ Θεοῦ ἡμῶν, ²ὅτι ἀληθινὰ καὶ δίκαιαι αἱ κρίσεις αὐτοῦ, ὅτι ἐκρίνεν τὴν πόρνην τὴν μεγάλην, ἣτις ἐφθαιρεν τὴν γῆν ἐν τῇ πορνείᾳ αὐτῆς, καὶ ἐξεδίκησεν τὸ αἷμα τῶν δούλων αὐτοῦ ἐκ χειρὸς αὐτῆς. ³καὶ δεύτερον εἶρηκαν Ἀλληλοῦϊα, καὶ ὁ καπνὸς αὐτῆς ⁵ἀναβαίνει εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ⁴καὶ ἔπαισαν οἱ εἴκοσι τέσσαρες πρεσβύτεροι καὶ τὰ τέσσαρα ζῶα, καὶ προσεκύνησαν τῷ Θεῷ τῷ καθημένῳ ἐπὶ τῷ θρόνῳ, λέγοντες Ἀμήν, ἀλληλοῦϊα. ⁵καὶ φωνὴ ἀπὸ τοῦ θρόνου ἐξῆλθεν λέγουσα Αἰνεῖτε τῷ Θεῷ ἡμῶν, πάντες οἱ δοῦλοι αὐτοῦ καὶ οἱ φοβούμενοι αὐτόν, οἱ μικροὶ καὶ οἱ μεγά- ¹⁰λοι. ⁶καὶ ἤκουσα ὡς φωνὴν ὄχλου πολλοῦ καὶ φωνὴν ὑδάτων πολλῶν καὶ ὡς φωνὴν βροντῶν ἰσχυρῶν, λεγόντων Ἀλληλοῦϊα, ὅτι ἐβασίλευσεν κύριος ὁ Θεὸς ὁ παντοκράτωρ. ⁷χαίρωμεν καὶ ἀγαλ-

1. αἱ C⁵, om A 2. ἐκρίνεν τὴν πόρνην τὴν μεγάλην AC⁵, sic (om v) iudicavit de meretrice magna hv ἐφθαιρεν C^hvs, ἐκρίνεν A 2. 3. ἐν τῇ πορνείᾳ AC⁵, per fornicationem h 3. χειρὸς AC, τῆς χειρὸς s, manibus hv 4. εἶρηκαν A^s, εἶπαν C αὐτῆς AC vs, de illa h 5. ἐπαισαν AC, ἔπαισον s 5. 6. εἴκοσι τέσσαρες πρεσβύτεροι Ah, πρεσβύτεροι οἱ εἴκοσι (add καὶ s) τέσσαρες C⁵ vs 6. τέσσαρα AC, τέσσαρα s 7. ἐπὶ (in h) τῷ θρόνῳ ACh, ἐπὶ τοῦ θρόνου s ἀλληλοῦϊα AC⁵, om h 8. ἀπο (ἐκ vs) τοῦ θρόνου ἐξῆλθεν AC⁵, exivit de caelo h τῷ Θεῷ AC, τὸν Θεὸν s ἡμῶν AC⁵, vestrum h 9. καὶ Αἰνεῖ, om C αὐτόν (add καὶ s) AC⁵, deum h 10. ὡς φωνὴν ὄχλου πολλοῦ A^s, vocem turbarum magnarum h καὶ φωνὴν A, καὶ ὡς φωνὴν ἡος 10. 11. ὑδάτων πολλῶν καὶ ὡς φωνὴν βροντῶν ἰσχυρῶν A⁵, tonitruum fortium et quasi sonum aquarum multarum h 12. ο Θεός A^s Cyp^r 293, om h 12. seq ἀγαλλιωμεν A, ἀγαλλιώμεθα s

virtus deo nostro est, ²quia uera et iusta iudicia sunt eius (e. s.) quia (qui L al) iudicauit de meretrice magna, quae (qui) corripuit terram in prostitutione sua, et uindicauit sanguinem (-ne) seruorum suorum de manibus eius (tuis L). ³et iterum dixerunt Alleluia, et fumus eius (om al) ascendit in saecula saeculorum. ⁴et ceciderunt seniores xxiix et quattuor animalia, et adorauerunt deum sedentem super thronum, dicentes Amen, alleluia. ⁵et uox de throno exiit dicens Laudem dicite deo nostro, omnes [gentes] serui eius et qui timetis eum, pusilli et magni. ⁶et audiui quasi uocem tubae magnae et sicut uocem aquarum multarum et sicut uocem tonitruum (thron. F, -uorum L) magnorum, dicentium Alleluia, quoniam regnauit dominus deus noster omnipotens. ⁷gaudeamus et exulemus et demus gloriam ei (dei), quia

λιώμεν, καὶ δώσομεν τὴν δόξαν αὐτῷ, ὅτι ἦλθεν ὁ γάμος τοῦ ἀρνίου καὶ ἡ γυνὴ αὐτοῦ ἡτοίμασεν ἑαυτήν, ⁸καὶ ἰδόθη αὐτῇ ἵνα περιβῶληται βύσσινον λαμπρὸν καθαρόν. τὸ γὰρ βύσσινον τὰ δικαιώματα τῶν ἁγίων ἐστίν. ⁹καὶ λέγει μοι Γράψον Μακάριοι οἱ εἰς τὸ δεῖπνον τοῦ γάμου τοῦ ἀρνίου κεκλημένοι. καὶ λέγει μοι Οὗτοι οἱ λόγοι οἱ ἀληθινοὶ τοῦ Θεοῦ εἰσίν. ¹⁰καὶ ἔπιστα ἔμπροσθεν τῶν ποδῶν αὐτοῦ προσκυνῆσαι αὐτῷ. καὶ λέγει μοι Ὅρα μὴ· σύνδουλός σου εἰμι καὶ τῶν ἀδελφῶν σου τῶν ἐχόντων τὴν μαρτυρίαν Ἰησοῦ· τῷ Θεῷ προσκύνησον. ἡ γὰρ μαρτυρία Ἰησοῦ ἐστίν τὸ πνεῦμα τῆς προφητείας.

10

¹¹Καὶ ἰδὼν τὸν οὐρανὸν ἠνεωγμένον. καὶ ἰδοὺ ἵππος λευκός, καὶ ὁ καθήμενός ἐπ' αὐτὸν καλούμενος πιστὸς καὶ ἀληθινός,

1. καὶ δώσομεν]σομεν *A*, καὶ δώμεν *hys Cypr* τὴν δόξαν αὐτῷ *Aus*, *ei* (add *gloriae Cypr*) *claritatem h Cypr* 2. ἡτοίμασεν ἑαυτήν *Ahus*, *se praeparavit Cypr* 293 3. λαμπρὸν (*candidum*) καθαρόν *Ahu*, καθαρόν καὶ λαμπρόν *ς* βύσσινον *Aus*, add *mundum h* 4. τῶν ἁγίων ἐστίν *Ah*, ἐστὶ τῶν ἁγίων *us* *ait h* 5. κεκλημένοι] *sic rec A*, κεκλημένους *pr A?* λέγει *As*, iterum *dixit h* 6. οἱ (*om* *ς*) ἀληθινοὶ *As*, *vera et iusta h* τοῦ Θεοῦ *μισιν Ahu*, εἰσι τοῦ Θεοῦ *ς* ἔπιστα *A*, ἔπισον *ς* 6.7. *ad pedes h* 7. *ut adorarem hu* *ait h* μὴ *As*, *ne feceris hu Cypr* 255, add *quoniam (quia) h Cypr* 8. τῶν ἐχόντων τὴν μαρτυρίαν *Ahus*, *om Cypr* 9. Ἰησοῦ (τοῦ Ἰησοῦ *ς*, *iesu christi h*) τῷ Θεῷ *Ahus*, *iesum dominum Cypr* ἡ γὰρ μαρτυρία (add τοῦ *ς*) Ἰησοῦ *Aus*, *sanctificatio enim testificationis h* 10. τῆς προφητείας *Aus*, *prophetarum h* 11. καὶ ἰδὼν *Aus Orig* 4,55^a *Cypr* 285 297, *vidi h* τὸν *As*, *om Orig* ἠνεωγμένον *A*, ἀνεωγμ. *ς Orig* καὶ ἰδοὺ *A* *hys Iren* 256 *Cypr*, ἰδοὺ *Orig* 12. καλούμενος *ς Orig* 4,55^a (45^c), *vocabatur h Iren Cypr*, *om A*. δίκαιον καλούμενον *Orig* 4,57^a

nenerunt nuptiae agni et uxor eius praeparavit se, ⁸et datum est illi ut cooperiat (oper.) se byssinum splendens [et] candidum. byssinum enim iustificationes sunt (*om al*) sanctorum. ⁹et dicit (dixit) mihi Scribe Beati (*om al*) qui ad cenam (caen. *F al*) nuptiarum agni vocati sunt. et dicit mihi (et iterum *m. d.*) Haec uerba uerba dei (*h. u. dei uera L al*) sunt. ¹⁰et cecidi (*caec. pr F*) ante pedes eius, ut adorarem eum (*-rare pr F*, *-rare al*). et dicit mihi Vide ne feceris: conseruus (*cums.*) tuus sum et fratrum tuorum habentium testimonium Iesu: deum adora. testimonium enim Iesu est spiritus prophetiae (*prophetarum*). (20) ¹¹Et uidi caelum apertum. et ecce equus albus, et qui sedebat super eum uocabatur (*uocatur F*, *om unus*) fidelis et uerax uocatur (*om unus qui supra uocabatur*), et iustitia (*-am F al*) iudicat

καὶ ἐν δικαιοσύνῃ κρίνει καὶ πολεμεῖ. ¹²οἱ δὲ ὀφθαλμοὶ αὐτοῦ ὡς
 φλόξ πυρός, καὶ ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ διαδήματα πολλὰ, ἔχων
 ὄνομα γεγραμμένον ὃ οὐδεὶς οἶδεν εἰ μὴ αὐτός, ¹³καὶ περιβεβλη-
 μένος ἱμάτιον βεβαμμένον αἵματι, καὶ κέκληται τὸ ὄνομα αὐτοῦ ὃ
 5 λόγος τοῦ Θεοῦ. ¹⁴καὶ τὰ στρατεύματα τὰ ἐν τῷ οὐρανῷ ἠκολού-
 θει αὐτῷ ἔφ' ἥπποις λευκοῖς, ἐνδιδυμένοι βύσσινον λευκὸν καθα-
 ρόν. ¹⁵καὶ ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ ἐκπορεύεται ῥομφαία ὀξεῖα, ἵνα
 ἐν αὐτῇ πατάξῃ τὰ ἔθνη. καὶ αὐτὸς ποιμανεῖ αὐτοὺς ἐν ῥάβδῳ

1. καὶ ἐν δικαιοσυνῇ (per iustitiam) κρίνει καὶ πολεμεῖ *As Orig 4,55^a*
 (57^{ac}) *Iren*, *aequum et iustum qui iudicat et praeliatur h*, *aequum*
iustumque iudicans (-cat 297) et *praeliabatur (-liatur 297)* *Cypr 285*
 297 1-3. οἱ δὲ . . . εἰ μὴ αὐτός *om Cypr 285* 1. οἱ δὲ οφ-
 θαλμοὶ (ὀφθ. δὲ *Orig 4,57*) *Ahs Orig 4,55^a57^d Cypr 297*, et *oculi*
Iren 256 *eius erant h Cypr* 2. ἐπὶ τὴν κεφαλὴν *Ahs Orig 4,55^b*
 58^a *Cypr*, in capite *v Iren* ἔχων *Aus Orig Iren*, et *habens h*, et
portabat Cypr 297 3. ὄνομα *Aus Orig 4,55^b58^b Iren 256 Cypr*, add
magnum h οὐδεὶς οἶδεν εἰ μὴ αὐτός *Ahs Orig Iren*, *nemini*
alii nisi sibi notum Cypr et *circumamictus Iren 256*, et *erat (erat-*
que Cypr 285) *coopertus h Cypr 285 297* 4. βεβαμμένον *As*, ἔρ-
 ραμμένον *Orig 4,58^c*, ἔρρατισμένον *Orig 4,55^b* κέκληται *A*, ἐκέ-
 κλητο *Orig 4,55^b*, καλεῖται *vs Iren*, *dicitur h Cypr* οὗ λόγος *A*
 5, λόγος *Orig 4,55^{bc}* 5. τα ἐν τῷ οὐρανῷ *Ahs Orig 4,58^d Cy-*
prian 297, αὐτοῦ ἐν τῷ οὐρανῷ *Orig 4,55^b*, *caeli Iren 256* 6. αυ-
 τῷ *Ahs Orig Cypr*, *om Iren* ἐφ' *As*, ἐπὶ *Orig 4,55^b*, in *hv Iren*
Cypr ἐνδιδυμένοις *Orig* βύσσινον λευκὸν (add καὶ 5 *Orig*) *hvs*
Orig 4,58^c Iren 256 Cypr 297, λευκὸν βύσσινον *A*, βύσσινον *Orig 4,*
 55^b 7. ἐκπορεύεται *Aus Orig 4,55^b Iren*, *exiebat h Cypr* ὀξεῖα
Aus Orig Iren, *utraq. parte (utrinque Cypr)* *acutus h Cypr 297*, *bis-*
acutus Hilar 593 8. ἐν αὐτῇ *Aus Orig Iren*, *ex eo h Cypr* πα-
 τάξῃ *A Orig*, *percuteret h Cypr*, πατάσῃ 5, *percutiat v Iren 256*
gentes v Iren, *nationes h Cypr* καὶ αὐτὸς ποιμανεῖ (*pascit Iren*)
 αὐτοὺς (*eas h*) *Ahs Orig 4,55^b Iren*, *quas ipse pasciturus est Cy-*
prian 297

(iudicans) et pugnat (pugna). ¹²oculi autem (*om F*) eius sicut flam-
 ma ignis, et in capite eius diademata (diadim.) (*d. e. L*) multa, ha-
 bens nomen scriptum quod nemo novit nisi ipse. ¹³et uestitus erat
 uestem aspersam (ueste -sa) sanguine (-nem *pr F*), et uocatur (uo-
 cabatur) nomen eius uerbum dei. ¹⁴et exercitus qui sunt in caelo se-
 quebantur (-batur *F al*) enim in equis albis, uestiti byssinum album
 mundum (et *ex.-mundum om al*). ¹⁵et de ore ipsius procedit gladius
 acutus, ut in ipso percutiat gentes. et ipse reget eos in uirga ferrea

σιδηρᾷ, καὶ αὐτὸς πατεῖ τὴν ληνὸν τοῦ οἴνου τοῦ θυμοῦ τῆς ὀργῆς τοῦ Θεοῦ τοῦ παντοκράτορος. ¹⁶καὶ ἔχει ἐπὶ τὸ ἱμάτιον καὶ ἐπὶ τὸν μηρὸν αὐτοῦ ὄνομα γεγραμμένον, βασιλεὺς βασιλείων καὶ κύριος κυρίων. ¹⁷καὶ εἶδον ἓνα ἄγγελον ἑστῶτα ἐν τῷ ἡλίῳ· καὶ ἔκραξεν φωνῇ μεγάλῃ, λέγων πᾶσι τοῖς ὀρνέοις τοῖς πετομένοις ἐν με-
⁵σουρανῇματι Δεῦτε συνάχθητε εἰς τὸ δεῖπνον τὸ μέγα τοῦ Θεοῦ,
¹⁸ἵνα φάγητε σάρκας βασιλείων καὶ σάρκας χιλιόρχων καὶ σάρκας ἰσχυρῶν, καὶ σάρκας ἵππων καὶ τῶν καθήμενων ἐπ' αὐτούς, καὶ σάρκας πάντων ἐλευθέρων τε καὶ δούλων καὶ μικρῶν καὶ μεγάλων.
¹⁹καὶ εἶδον τὸ θηρίον καὶ τοὺς βασιλεῖς τῆς γῆς καὶ τὰ στρατεύ-
¹⁰ματα αὐτοῦ συνηγμένα ποιῆσαι τὸν πόλεμον μετὰ τοῦ καθήμενου ἐπὶ τοῦ ἵππου καὶ μετὰ τοῦ στρατεύματος αὐτοῦ. ²⁰καὶ ἐπαύσαθαι τὸ θηρίον, καὶ μετ' αὐτοῦ ὁ ψευδοπροφήτης ὁ ποιήσας τὰ σημεῖα ἐνώπιον αὐτοῦ, ἐν οἷς ἐπλάνησεν τοὺς λαβόντας τὸ χάραγμα τοῦ

1. πατεῖ *Avs Orig 4, 55^c Iren*, calcabit (-vit h) h *Cypr* του θυμου (add καὶ ε) τῆς οργῆς *Avs Iren*, τῆς ὀργῆς τοῦ θυμοῦ *Orig*, irae h *Cypr* 2. καὶ ἔχει *Avs Orig Iren 256*, habet etiam h *Cypr 297*
 2. 3. ἐπὶ τὸ ἱμάτιον καὶ ἐπὶ τὸν μηρὸν ε *Orig Iren*, in veste et in femore h *Cypr*, ἐπὶ τον μηρον *A* 3. βασιλεὺς *As*, ὁ βασιλεὺς *Orig 4, 55^c* 4. κυρίων *As* *Orig Iren*, dominantium v *Cypr* 5. τοῖς πετομένοις (πετωμ. ε) ἐν μεσουρανῇματι *As*, caeli h 6. συναχ-
 θητε *Av*, καὶ συνάγεσθε ε, om h το μέγα του *Ahv*, τοῦ μεγάλου ε 8. αὐτοὺς *A*, αὐτῶν ε 9. τε *A*, om *hvs* 11. αὐτοὺς *A*, αὐτῶν *hvs* τον *A*, om ε 12. ἵππου *Avs*, equum alium h 13. μετ' (οι μετ *A*) αὐτοῦ *Ahv*, μετὰ τούτου ε 14. seq ἐν οἷς ἐπλάνησεν τοὺς λαβόντας το χάραγμα του θηριου και τοὺς προσκυνούντας *As*, quibus signis seducti erant adorare h

(f. u. F), et ipse calcit torcular uini furoris irae dei omnipotentis. ¹⁶et habet in uestimento et in (super F) femore suo (om L) scriptum (scribit. F) Rex regum et dominus dominantium. ¹⁷et uidi unum angelum stantem in sole: et clamauit uoce magna, dicens omnibus aui-
 bus quae uolabant per medium caeli (caelum) Venite congregamini ad cenam (caenam F al) magnam dei, ¹⁸ut manducetis carnes regum et carnes tribunorum (trihon.) et carnes fortium, et carnes equorum (eqor.) et sedentium in ipsis, et carnes omnium liberorum ac (hac) ueruorum et pusillorum ac (hac al, et F) magnorum. ¹⁹et uidi bestiam et reges terrae et exercitus eorum congregatos ad faciendum proelium cum illo qui sedebat in equo et (om F al) cum exercitu (-tum L) eius. ²⁰et adprehensa est bestia, et cum illo pseudopropheta (saedopr., -tae F, -te) qui fecit signa coram ipso, quibus seduxit eos qui acceperunt (accip.) characterem (car. FL, -re) bestiae, qui

Θηρίον καὶ τοὺς προσκυνοῦντας τῇ εἰκόνι αὐτοῦ. ζῶντες ἐβλήθησαν οἱ δύο εἰς τὴν λίμνην τοῦ πυρὸς τῆς καιομένης ἐν θείῳ. ²¹καὶ οἱ λοιποὶ ἀπεκτάνθησαν ἐν τῇ ῥομφαίᾳ τοῦ καθήμενου ἐπὶ τοῦ ἵππου, τῇ ἐξελθούσῃ ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ, καὶ πάντα τὰ ὄρνια ἐχορτάσθησαν ἐκ τῶν σαρκῶν αὐτῶν. ¹καὶ εἶδον ἄγγελον καταβαίνοντα ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, ἔχοντα τὴν κλεῖν τῆς ἀβύσσου καὶ ἄλυσιν μεγάλην ἐπὶ τὴν χεῖρα αὐτοῦ. ²καὶ ἐκράτησεν τὸν δράκοντα, ὁ ὄφις ὁ ἀρχαῖος, ὃς ἐστὶν διάβολος καὶ ὁ σατανᾶς, καὶ ἔδησεν αὐτὸν χίλια ἔτη, καὶ ἔβαλεν αὐτὸν εἰς τὴν ἄβυσσον, καὶ ἔκλεισεν ¹⁰καὶ ἐσφράγισεν πάντω αὐτοῦ, ἵνα μὴ πλανήσῃ ἔτι τὰ ἔθνη, ἄχρι τελεσθῇ τὰ χίλια ἔτη· μετὰ ταῦτα δεῖ λυθῆναι αὐτὸν μικρὸν χρόνον.

⁴Καὶ εἶδον θρόνους, καὶ ἐκάθισαν ἐπ' αὐτούς, καὶ κρῖμα ἐδόθη αὐτοῖς. καὶ τὰς ψυχὰς τῶν πεπλεκισμένων διὰ τὴν μαρτυρίαν

1. αὐτου *Αυς*, bestiae et qui acceperant caragma illius *h* 2. hi duo *hν* *Iren* 326 τῆς καιομένης *Α*, ardentis *hν*, τὴν καιομένην *ς* ἐν (add τῷ *ς*) θείῳ *Ας*, igne et sulphure *h* 3. ἐν *Αυς*, om *h* 4. ἵππου *Αυς*, equum album *h* ἐξελθουση *Αη*, ἐκπορευομένη *υς* ὄρνια] *hic corr Α*, θηρια *pr Α?* 6. κλεῖν *Α*, κλεῖδα *ς* 7. ἐπὶ τὴν χεῖρα *Ας*, in manu *hν* 7. 8. ο ὄφις ο ἀρχαῖος *Α*, τὸν (illum *h*) ὄφιν τὸν ἀρχαῖον *hυς* 8. ἐστὶν *Αυς*, cognominatus est *h* ο *Α*, om *ς* 9. ἐκλείσιν *Αηυ*, add αὐτὸν *ς* 10. ἐπάνω αὐτοῦ *hυς*, ἑμμενως αὐτον *Α* εἰ τα ἐθνη *Αηυ*, τὰ ἔθνη ἔτι *ς* 11. μετὰ *Αηυ*, καὶ μετὰ *ς* λυθῆναι αὐτον *Α*, αὐτὸν λυθῆναι *h* *υς* 13. καὶ ἐκάθισαν *Αυς*, in visione et sedentes *h* 14. καὶ *Α* *hυς*, et vidi *Cypr* 273 πεπλεκισμένων *υς*, occisorum *h* *Cypr*, πεπολεμημένων *Α* τὴν μαρτυρίαν *Αηυς*, nomen *Cypr*

et (om *al*) adorant imaginem eius. vini missi sunt hi (i) duo in stagnum ignis ardentis [et] sulphure (sulphore). ²¹et ceteri occisi sunt in gladio sedentis super equum (equum), [et] qui procedit de ore ipsius, et omnes aues saturatae sunt carnibus eorum. ¹et uidi angelum descendentem de caelo, habentem clauem abyssi et catenam magnam in manu sua. ²et adprehendit draconem (drachon. F), serpentem [illum] antiquum, qui est diabolus (-bilus) et satanas, et ligauit eum (illud) per annos mille, ³et misit eum in abyssum, et (om *al*) clausit (cluserit *L al*) et signauit super illum, ut non seducat amplius gentes, donec consummentur mille anni: post haec oportet illum solui modico tempore. ⁴et uidi sedes, et sederunt super eas, et iudicium datum est (om *al*) illis. et animas decollatorum propter testimonium

Ἰησοῦ καὶ διὰ τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ, καὶ οἵτινες οὐ προσεκύνησαν τὸ
 Θηρίον οὐδὲ τὴν εἰκόνα αὐτοῦ καὶ οὐκ ἔλαβον τὸ χάρισμα ἐπὶ τὸ
 μέτωπον καὶ ἐπὶ τὴν χεῖρα αὐτῶν, καὶ ἔζησαν καὶ ἐβασίλευσαν
 μετὰ τοῦ χριστοῦ χίλια ἔτη· ⁵οἱ λοιποὶ τῶν νεκρῶν οὐκ ἔζησαν
 ἄχρι τελεσθῆ τὰ χίλια ἔτη. Αὕτη ἡ ἀνάστασις ἡ πρώτη. ⁶μακά-
 ριος καὶ ἅγιος ὁ ἔχων μέρος ἐν τῇ ἀνυστάσει τῇ πρώτῃ· ἐπὶ τού-
 των ὁ δεύτερος θάνατος οὐκ ἔχει ἔξουσίαν, ἀλλ' ἔσονται ἱερεῖς τοῦ
 Θεοῦ καὶ τοῦ χριστοῦ, καὶ βασιλεύσουσιν μετ' αὐτοῦ χίλια ἔτη.
⁷καὶ ὅταν τελεσθῇ τὰ χίλια ἔτη, λυθήσεται ὁ σατανᾶς ἐκ τῆς φυ-
 λακῆς αὐτοῦ, ⁸καὶ ἐξελεύσεται πλανῆσαι τὰ ἔθνη τὰ ἐν ταῖς τέσ-
 10
 σαρσιν γωνίαις τῆς γῆς, τὸν Γὼγ καὶ Μαγὼγ, συναγαγεῖν αὐτοὺς
 εἰς τὸν πόλεμον, ὧν ὁ ἀριθμὸς αὐτῶν ὡς ἡ ἄμμος τῆς θαλάσσης.
⁹καὶ ἀνέβησαν ἐπὶ τὸ πλάτος τῆς γῆς, καὶ ἐκύκλευσαν τὴν παριμ-

1. δια Αἰως, om Cypr 1. 2. οἵτινες (si qui h) ου προσεκυνη-
 σαν το Θηριον (τῷ Θηρίῳ s) ουδε την εικονα (οὔτε τῇ εἰκόνι
 s) αὐτου Αἰως, quicumque imaginem bestiae non adoraverunt Cypr
 273 2. scriptiorem h, inscriptionem Cypr 2. 3. ἐπὶ το μετω-
 πον (add αὐτῶν s) καὶ ἐπὶ την χεῖρα Ας, in fronte aut in manu h
 Cypr 4. χίλια Α, τὰ χίλια s οἱ Αἰω, οἱ δὲ s τῶν νεκρῶν
 Ας, eorum h ἔζησαν Αἰω, ἀνέζησαν s 5. αχρι Α, ἕως s
 finiantur h 6. καὶ αἰγιος Αἰως Iren 334, om Orig 3, 139^d τῇ
 ἀναστασει τῇ πρωτῇ Ας Orig Iren, hac prima resurrectione h
 ἐπὶ τουτων Ας, in istis h 7. δευτερος Θανατος Αἰω, θάνατος ὁ
 δεύτερος s 8. βασιλευσουσι Ας, βασιλευουσιν Α 10. ad se-
 ducendas nationes h 11. καὶ Α, καὶ τὸν s συναγαγειν αὐτους
 Ας, et trahet eas h 12. τον Α, om s αὐτων Α, est Α, om s
 13. εκυκλευσαν Α, ἐκύκλωσαν s

Iesu et propter uerbum dei, et qui non adorauerunt bestiam neque
 imaginem eius nec acceperunt (accip.) characterem (car. F) [eius FL]
 in frontibus aut in manibus suis, et uixerunt et regnauerunt cum
 Christo mille annis: ⁵ceteri mortuorum non uixerunt donec consum-
 mentur mille anni (annis pr F). (21) Haec est resurrectio prima.
⁶beatus et (est pr F) sanctus qui habet partem in resurrectione (-nem
 F) prima: in his secunda mors non habet potestatem, sed sunt sacer-
 dotes dei et Christi, et regnabunt cum illo mille annis. ⁷et (sed
 L) cum consummati fuerint mille anni, soluetur (soluitur) satanas de
 carcere suo, ⁸et exiit (-bit) et seducet gentes quae sunt super quat-
 tuor angulos terrae, Gog et Magog, et congregauit eos in proelium,
 quorum numerus est sicut harena (ar.) maris. ⁹et ascenderunt super
 latitudinem terrae, et circuierunt (circum ier. L al) castra sanctorum

βολὴν τῶν ἁγίων καὶ τὴν πόλιν τὴν ἡγαπημένην. καὶ κατέβη πῦρ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καὶ κατέφαγεν αὐτούς, ¹⁰καὶ ὁ διάβολος ὁ πλανῶν αὐτούς ἐβλήθη εἰς τὴν λίμνην τοῦ περὶ καὶ θείου, ὅπου καὶ τὸ θηρίον καὶ ὁ ψευδοπροφήτης, καὶ βυθισθῆσονται ἡμέρας καὶ νυκτὸς εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

¹¹Καὶ εἶδον θρόνον μέγαν λευκόν, καὶ τὸν καθήμενον ἐπ' αὐτοῦ, οὗ ἀπὸ τοῦ προσώπου ἐφυγεν ἡ γῆ καὶ ὁ οὐρανός, καὶ τόπος οὐχ εὑρέθη αὐτοῖς. ¹²καὶ εἶδον τοὺς νεκροὺς τοὺς μεγάλους καὶ τοὺς μικροὺς ἐστῶτας ἐνώπιον τοῦ θρόνου, καὶ βιβλία ἡνοιχθησαν· ¹³καὶ ἄλλο βιβλίον ἡνοιχθῆ, ὃ ἐστὶν τῆς ζωῆς· καὶ ἐκρίθησαν οἱ νεκροὶ ἐκ τῶν γεγραμμένων ἐν τοῖς βιβλίοις κατὰ τὰ ἔργα αὐτῶν. ¹⁴καὶ ἔδωκεν ἡ θάλασσα τοὺς νεκροὺς τοὺς ἐν αὐτῇ, καὶ ὁ θάνατος καὶ ὁ ἄιδης ἔδωκεν τοὺς νεκροὺς τοὺς ἐν αὐτοῖς, καὶ ἐκρίθη-

1. πόλιν τὴν ἡγαπημένην *Avs*, dilectam civitatem *h* πῦρ *Avs*, add ἀπὸ τοῦ Θεοῦ *vs* 3. ὅπου καὶ *Ahv*, ὅπου *s* 4. ο ψευδοπροφήτης καὶ *Az*, pseudoprophetae *h* 6. μέγαν (add et *h*) λευκόν *Ahv*, λευκὸν μέγαν *s* *Iren* 336 ἐπ αὐτοῦ *Ahv*, in eo *Iren* 7. οὐ ἀπὸ τοῦ (om *s*) *Az* *Iren*, a cuius *hv* ἡ γῆ καὶ ὁ οὐρανός *Az* *Iren*, caelum et terra *h* 8. οὐχ εὑρέθη (est *Iren*) αὐτοῖς *Avs* *Iren*, eorum inventus non est *h* 8. 9. τοὺς μεγάλους καὶ τοὺς μικροὺς (minores *Iren*) *Ahv* *Iren* 336, μικροὺς καὶ μεγάλους *s* 9. ἐστῶτας ἐνώπιον τοῦ θρόνου (Θεοῦ *s*) *Avs*, om *h* βιβλία ἡνοιχθησαν (ἡνεώχθησαν *s*) *Avs* *Iren* 336, aperti sunt libri *h* 10. καὶ ἄλλο βιβλίον ἡνοιχθῆ (βιβλ. ἄ. ἡνεώχθη *s*) ο ἐστὶν τῆς ζωῆς (add unius cuiusque *h*) *Ahv*, sed et vitae, ait, apertus est liber *Iren* 11. ἐκ τῶν γεγραμμένων ἐν τοῖς βιβλίοις *Avs* *Iren*, ex ipsis scripturis librorum *h* 12. ἔδωκεν ἡ θάλασσα τοὺς νεκροὺς τοὺς ἐν αὐτῇ (τοὺς ἐν αὐτῇ νεκροὺς *s*) *Avs* *Iren* 336, exhibuit mortuos mare qui in eo erant *h* 13. ἔδωκεν *A*, ἔδωκαν *hv* *Iren* νεκροὺς τοὺς ἐν αὐτοῖς (quos apud se habebant *Iren*) *Ahv* *Iren*, ἐν αὐτοῖς νεκροὺς *s*

et civitatem dilectam. et descendit ignis a deo de caelo et devoravit eos, ¹⁰et diabolus (diabulus *L al*) qui seducebat eos missus est in stagnum ignis et sulphoris (solphoris, sulphuris *F*), ubi et (est *F*) bestia et pseudoprophetae (-tis *L*, -te), et cruciabuntur die ac nocte in saecula saeculorum. ¹¹et vidi thronum magnum candidum, et sedentem super eum, a cuius conspectu (asp. *F al*) fugit terra et caelum (c. et t.), et locus [eius] non est inuentus ab eis (ab eis om *al*). ¹²et vidi mortuos magnos et pusillos stantes in conspectu throni, et libri aperti sunt: et alius liber apertus est, qui est vitae: et indicati sunt mortui ex his quae scripta (scribita *pr F*) erant in libris secundum opera ipsorum. ¹³et dedit mare mortuos qui in eo erant (er. in eo), et mors et inferus (infernus) dederunt mortuos qui in ipsis erant,

σαν ἕκαστος κατὰ τὰ ἔργα αὐτῶν. ¹²καὶ ὁ Θάνατος καὶ ὁ Ὅμιλος ἐβλήθησαν εἰς τὴν λίμνην τοῦ πυρός. Ὅστις ὁ Θάνατος ὁ δευτε-
ρός ἐστίν, ἡ λίμνη τοῦ πυρός. ¹³καὶ οἱ τρις οὐχ ἐνέφθη ἐν τῇ βίβλῳ
τῆς ζωῆς γεγραμμένος, ἐβλήθη εἰς τὴν λίμνην τοῦ πυρός.

¹⁴Καὶ εἶδον οὐρανὸν καινὸν καὶ γῆν καινὴν· ὁ γὰρ πρῶτος οὐ-
ρανὸς καὶ ἡ πρώτη γῆ ἀπῆλθαν, καὶ ἡ θάλασσα οὐκ ἔστιν ἔτι·
¹⁵καὶ τὴν πόλιν τὴν ἁγίαν Ἱερουσαλὴμ καινὴν εἶδον καταβυβίνουσαν
ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἀπὸ τοῦ Θεοῦ, ἡτοιμασμένην ὡς νύμφην κεκοσμη-
μένην τῷ ἁγίῳ αὐτῆς. ¹⁶καὶ ἤκουσα φωνῆς μεγάλης ἐκ τοῦ θρό-
νου λεγούσης Ἰδοὺ ἡ σκηνὴ τοῦ Θεοῦ μετὰ τῶν ἀνθρώπων. καὶ ἡ
σκηνώσει μετ' αὐτῶν, καὶ αὐτοὶ λαοὶ αὐτοῦ ἔσονται, καὶ αἰτὸς ὁ
Θεὸς μετ' αὐτῶν ἔσται αὐτῶν Θεός, ¹⁷καὶ ἐξυλείψει ὁ Θεὸς πᾶν δά-

1. και prius *Αυς Iren* 336, om h 2. 3. οντος ο θανατος ο δευτε-
ρος εστιν η λιμνη του πυρος *Αυ*, οὐτός ἐστιν ὁ δευτερος Θάνατος
ς, secundam mortem *Iren*, om h 3. οι τρις ουχ ενεφθη *Ας Iren*,
qui non sunt inventi h 4. γεγραμμένος ἐβλήθη *Αυς Iren* 336,
scripti missi sunt h 5. ειδον *Αθης*, post haec ait vidi *Iren*
6. πρώτη *Αυς*, om h *Iren* ἀπῆλθαι *Αθ Iren*, παρῆλθε ς ἡ
θάλασσα οὐκ ἔστιν ἔτι ς, mare iam (iam in. *Iren*) non est h *Iren*
336, την θαλασσαν ουκ ιδον ει Α 7. την πολιν την αγιαν (mag-
nam h) ιερουσαλημ καινην ειδον *Αθ Iren*, ἐγὼ Ἰωάννης εἶδον τὴν
πόλιν τὴν ἁγίαν, Ἱερουσαλὴμ καινὴν ς 8. εκ του ουρανου απο
του θεου *Αθ*, ἀπὸ τοῦ Θεοῦ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ς, de caelo *Iren*
νύμφην *Αυς Orig* 3, 633^b *Iren* 336, novam nuptam h 9. θρονον *Α*
v *Iren*, οὐρανοῦ hς 10. 11. μετα των ανθρωπων και σκηνώσει
μετ αυτων *Αθς Iren* 336, in quo habitabit cum hominibus *Iren* 252
11. αυτοι λαοι αυτου εσονται *Ας Iren* 336, erunt ipsi populus eius
h 12. μετ αυτων εσται *Αυ Iren*, ἔσται μετ' αὐτῶν hς αυτου
θεος *Αυ Iren*, Θεὸς αὐτῶν ς, om h ο θεος *Αθης*, om *Iren*

et indicatum est de singulis secundum opera ipsorum. ¹²et infernus
(inferus *L al*) et mors missi sunt in stagnum ignis. haec mors se-
cunda est, [in *L al*, om *F*] stagnum (instagn. om *al*) ignis. ¹³et qui non
est inuentus in libro vitae scriptus (scribitus *F*), missus est in stag-
num ignis. ¹⁴et vidi caelum novum et terram novam: primum enim
caelum et prima terra abiit, et mare iam non est. ¹⁵et [ego Iohan-
nes] civitatem sanctam Hierusalem novam vidi (post Iohannes *al*) des-
cendentem de caelo a deo, paratam sicut sponsam ornatam (inorn.)
uiro suo. ¹⁶et audiui vocem magnam de throno dicentem Ecce taber-
naculum dei cum hominibus, et habitabit (-tauit *L*, -tat *F*) cum eis,
et ipsi (ipse) populus eius erunt, et ipse deus cum eis erit eorum
deus, ¹⁷et absterget deus omnem lacrimam ab oculis eorum, et mors

κρουν ἐκ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῶν, καὶ ὁ θάνατος οὐκ ἔσται ἔτι, οὔτε πένθος οὔτε κρυσγὴ οὔτε πόνος οὐκ ἔσται ἔτι· τὰ πρῶτα ἀπῆλθαν. ⁵καὶ εἶπεν ὁ κατ' ἡμῖνος ἐπὶ τῷ θρόνῳ Ἰδοὺ καινὰ ποιῶ πάντα. καὶ λέγει Γράψον, ὅτι οὗτοι οἱ λόγοι πιστοὶ καὶ ἀληθινοὶ εἰσιν. ⁶καὶ εἶπέν μοι Γέγοναν. ἐγὼ εἰμι τὸ ἄλφα καὶ τὸ ὦ, ἡ ἀρχὴ καὶ τὸ τέλος. ἐγὼ τῷ διψῶντι δώσω ἐκ τῆς πηγῆς τοῦ ὕδατος τῆς ζωῆς δωρεάν. ⁷ὁ νικῶν κληρονομήσει ταῦτα, καὶ ἔσομαι αὐτῷ θεός, καὶ αὐτὸς ἔσται μοι υἱός. ⁸τοῖς δὲ δειλοῖς καὶ ἀπίστοις καὶ ἐβδελυγμένοις καὶ φονεῦσι καὶ πόρνοις καὶ φαρμακοῖς καὶ ἰδωλο-
¹⁰λάτραις καὶ πᾶσι τοῖς ψεύσταις τὸ μέρος αὐτῶν ἐν τῇ λίμνῃ τῇ καιομένῃ πυρὶ καὶ θείῳ, ὃ ἐστὶν ὁ θάνατος ὁ δεύτερος.

1. ἐκ *A*, ἀπὸ *hvs Iren* 336 οὐκ ἐστὶ ἐτι *As Iren*, iam non erit *h* οὐτε *A? hvs*, non *Iren* 2. οὐτε prius *Ahvs*, non *Iren* οὐτε πονος οὐκ ἐστὶ ἐτι *Avs*, neque dolor ulterius erit *Iren*, sed nec ullus dolor *h* τα πρῶτα *Av*, ὅτι τὰ πρῶτα (priora *h*) *hs Iren* 336 ἀπῆλθαν *A*, ἀπῆλθον *ς* 3. ἐπι τῷ θρόνῳ (τοῦ θρόνου *ς*) *As Iren* 336, in throno *h* Ἰδοὺ *hvs Iren*, καὶ ἰδον *A* ποιῶ πάντα *Ahv Iren*, πάντα ποιῶ *ς* 4. λέγει (add μοι *ς*) γραψον οτι *As*, dicit dominus Omnia scribe quoniam *Iren*, dixit mihi *h* πιστοὶ καὶ ἀληθινοὶ εἰσιν *A Iren*, fidelissima sunt et vera *h*, ἀληθινοὶ καὶ πιστοὶ εἰσι *ς* 5. γέγοναν *A Iren* 336, γέγονε *hvs* εἰμι *Ahvs Cypr* 285 287, om *Cypr* 327 ἄλφα *A*, α *hvs Cypr* 5. 6. ἡ ἀρχὴ καὶ τὸ τέλος *Avs Cypr*, primus et novissimus *h* 6. τῆς πηγῆς *h* *ς Cypr*, om *A* 7. τῆς ζωῆς *As Cypr* 285 287 327, vivae *h* qui vicerit *h* *Cypr* 287 327 ταῦτα *Ahv*, πάντα *ς*, haec et eorum hereditatem *Cypr* αὐτῷ *hvs*, eius *Cypr*, αὐτῶν *A* 8. αὐτός *hs*, ille *ς Cypr*, om *A* υἱός *A*, ὁ υἱός *ς* τοῖς δε δειλοῖς *A*, δειλοῖς δὲ *ς*, dubiis autem *h* 9. φαρμακοῖς *A*, φαρμακεῦσι *ς* 10. ψεύσταις *A*, ψευδέσι *ς* αὐτῶν *As*, erit *h* 10. 11. τῇ καιομένῃ πυρὶ *Avs*, ignis quod ardet *h* 11. ὁ θάνατος ὁ δεύτερος *Ahv*, δεύτερος θάνατος *ς*

ultra non erit, neque luctus neque clamor neque dolor erit ultra: quae prima, abierunt (hab.) ⁵et dixit qui sedebat in throno Ecce noua facio omnia. et dicit (dixit mihi *F*) Scribe, quia haec uerba fidelissima sunt et uera. ⁶et dixit mihi Factum est. [et *F*] ego sum α et ω, initium et finis. ego sitienti dabo de fonte aquae uiuae gratis (om *F*). ⁷[qui uicerit, possidebit (possedeb.) haec, om *pr L*] [et ero illi (ei) deus, et ille erit mihi filius. om *L*] ⁸timidis autem et incredulis et execratis (exsecr., execatis *L*) et homicidis et fornicatoribus et (om *L*) ueneficis (ben. *pr F*, uenif. *L*) et idolatris et omnibus mendacibus pars illorum erit in stagno ardenti igne (igni, om *al*) et sulphure (sulphore *L al*), quod est mors secunda. (22) ⁹Et uenit

⁹Καὶ ἦλθεν εἰς ἐκ τῶν ἐπὶ τὰ ἀγγέλων τῶν ἔχόντων τὰς ἐπιτάφιας, τῶν γεμόντων τῶν ἐπὶ τὰ πλεγῶν τῶν ἐσχάτων, καὶ ἐλάλησεν μετ' ἐμοῦ λέγων Δεῦρο δεῖξω σοι τὴν νύμφην, τὴν γυναῖκα τοῦ ἁγίου. ¹⁰καὶ ἀπήνεγκέν με ἐν πνεύματι ἐπὶ ὄρος μέγα καὶ ὑψηλόν, καὶ ἔδειξέν μοι τὴν πόλιν τὴν ἁγίαν Ἱερουσαλὴμ καταβαίνουσαν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἀπὸ τοῦ Θεοῦ, ¹¹ἔχουσαν τὴν δόξαν τοῦ Θεοῦ. ὁ φωστὴρ αὐτῆς ὅμοιος λίθῳ τιμιωτάτῳ, ὡς λίθῳ ἰάσπιδι κρυσταλλίζοντι. ¹²ἔχουσα τεῖχος μέγα καὶ ὑψηλόν, ἔχουσα πυλῶνας δώδεκα, καὶ ὀνόματα ἐπιγεγραμμένα, ἃ ἔστιν τὰ ὀνόματα τῶν δώδεκα φυλῶν νιῶν Ἰσραὴλ. ¹³ἀπὸ ἀνατολῆς πυλῶνες τρεῖς, καὶ ἀπὸ βορρᾶ πυλῶνες τρεῖς, καὶ ἀπὸ νότου πυλῶνες τρεῖς, καὶ ἀπὸ δυ-

1. εἰς ἐκ Αἠυ, πρὸς με εἰς ε 1. 2. ἐπὶ τὰ φιαλὰς Ας, phialas septem h 2. τῶν γεμόντων Α, τὰς γεμούσας ἡς 3. τὴν νύμφην Αὔς, novam nuptam h Cypri 293 3. 4. τὴν γυναῖκα τοῦ ἁγίου Α ἡ Cypri, τοῦ ἁγίου τὴν γυναῖκα ε 4. duxit h Cypri ἐν πνεύματι Αὔς Cypri, omi h ἐπὶ Α, ἐπ' ε, in ἡ Cypri 4. 5. καὶ ὑψηλόν Αἠυς, omi Cypri 293 5. πόλιν Αἠυ Cypri, add τὴν μεγάλην ε 6. 7. ἔχουσαν τὴν δόξαν (lumen claritatis h) τοῦ Θεοῦ ἡς Cypri, om Α 7. ο (καὶ ὁ ε) φωστὴρ αὐτῆς ὅμοιος Αὔς, et quod illuminat eam simile est h 7. 8. ἰάσπιδι κρυσταλλίζοντι Α, ἔχουσαν Αὔς, et habet h ὑψηλόν Αὔς, latum h ἔχουσαν Αὔς, ἔχουσαν ε, qui habet h 8. 9. πυλῶνας δώδεκα Α, add καὶ ἐπὶ (in) τοῖς πυλῶσιν ἀγγέλους δώδεκα ἡς 9. ἐπιγεγραμμένα α ἔστιν τὰ ὀνόματα (τὰ ὀν. omi ε) Ας, scripta h 10. νιῶν Α, τῶν νιῶν ε ἀπο Α, ἀπ' ε καὶ Α?, omi ἡς 11. seq καὶ ἀπὸ νότου usque ad δεσμιῶν πυλῶνες τρεῖς] ἀπὸ νότου πυλῶνες τρεῖς ἀπὸ δυσμιῶν (occidente h) πυλῶνες τρεῖς ἡς, καὶ ἀπο δυσμιῶν πυλῶνες τρεῖς καὶ ἀπο νοτου πυλῶνες τρεῖς Α

unus de septem angelis habentibus phialas (fialas FL) plenas septem plagis nonissimis, et locutus est mecum dicens Veni, [et] ostendam tibi sponsam, uxorem agni. ¹⁰et sustulit me in spiritu in montem magnum et altum, et ostendit mihi civitatem sanctam Hierusalem descendentem de caelo a deo, ¹¹habentem claritatem dei. lumen eius simile lapidi (-de) pretioso (pret.), tanquam lapidi iaspidis sicut (l. i. s. om al) crystallum. ¹²et habebat murum magnum et altum, habens portas duodecim (xii F), [et in portis angelos (angulos L) duodecim (duodicem) omi F al], et nomina inscripta (scripta, scribta F), quae sunt nomina duodecim (xii F) tribuum filiorum (omi al) Israel. ¹³ab oriente portae tres, [et omi F al] ab aquilone portae tres, [et omi F] ab austro (occasu L) portae (omi al) tres, [et omi F] ab occasu (-so,

σμιῶν πυλῶνες τρεῖς. ¹⁴καὶ τὸ τεῖχος τῆς πόλεως ἔχον θεμελίους δώδεκα, καὶ ἐπ' αὐτῶν δώδεκα ὀνόματα τῶν δώδεκα ἀποστόλων τοῦ ἀρνίου. ¹⁵καὶ ὁ λαλῶν μετ' ἐμοῦ εἶχεν μέτρον κάλαμον χρυσοῦν, ἵνα μετρήσῃ τὴν πόλιν καὶ τοὺς πυλῶνας αὐτῆς καὶ τὸ τεῖχος αὐτῆς. ¹⁶καὶ ἡ πόλις τετράγωνος κεῖται, καὶ τὸ μήκος αὐτῆς ὅσον καὶ τὸ πλάτος. καὶ ἐμέτρησεν τὴν πόλιν τῷ καλᾷ μω ἐπὶ σταδίους δώδεκα χιλιάδων. τὸ μήκος καὶ τὸ πλάτος καὶ τὸ ὕψος αὐτῆς ἴσα ἐστίν. ¹⁷καὶ ἐμέτρησεν τὸ τεῖχος αὐτῆς ἑκατὸν τεσσαράκοντα τεσσαύρων πηχῶν, μέτρον ἀνθρώπου, ὃ ἐστὶν ἀγγέλου. ¹⁸καὶ ἡ ἐνδόμησις τοῦ τεύχους αὐτῆς ἱασπις, καὶ ἡ πόλις χρυσίον καθαρόν ὅμοιον ὑάλῳ καθαρῷ. ¹⁹οἱ θεμέλιοι τοῦ τεύχους τῆς πόλεως παντὶ λίθῳ τιμῷ κεκοσμημένοι· ὁ θεμέλιος ὁ πρῶτος ἱασπις, ὁ

1. το τευχος Αυσ, muri h ἔχον ε, ἔχων Α, habent h 2. ἐπ αὐτῶν δώδεκα Α, super ea h, ἐν αὐτοῖς ε 3. του Ας, et h ο λαλῶν μετ ἐμου Ας, qui mecum loquebatur h μετρον Αυ, om hς χρυσοῦν Αυσ, add ad mensuram h 4. το τευχος Αυσ, muros h 6. ὅσον] . . . Α, τοσούτῳ ἐστι ὅσον hς 6—8. ἐπὶ σταδίους δώδεκα χιλιάδων το μήκος καὶ το πλάτος καὶ το ὕψος αὐτῆς ἴσα ἐστὶν Ας, stadiorum duodecim millia longitudine et latitudine et altitudine aequali h 8. καὶ ἐμέτρησεν το τευχος αὐτῆς Ας, murus autem dimensus est h 8. 9. ἑκατὸν τεσσαράκοντα τεσσαύρων hς, ὃ καὶ ἑκατὸν τεσσαράκοντα τεσσαύρων Α 9. πηχῶν Αυσ, om h καὶ Α, add fuit h, add ἦν υς 10. ἐνδόμησις ε, ἐνδομήσις Α ἱασπις Ας, ex lapide iaspide hυ 10. 11. καὶ ἡ πόλις χρυσίον καθαρόν ὅμοιον (ὁμοία ε) Ας, ipsa vero civitas ex auro mundo similis h 11. 12. οἱ (Καὶ οἱ ε) θεμέλιοι του τευχους τῆς πολιως παντὶ λιθῳ τιμῳ κεκοσμημενοι Αυσ, fundamenta autem ex omni lapide pretioso h 12. ο θεμέλιος ο πρῶτος Αυσ, primum fundamentum h

austro L) portae (om al) tres. ¹⁴et murus ciuitatis habens fundamenta duodecim (-dicem), et in ipsis duodecim (-dicem) nomina duodecim (-dicem) apostolorum (-stulorum) [et om L] agni. ¹⁵et qui loquebatur mecum habebat mensuram harundineam auream, ut metiretur ciuitatem et portas eius et murum. ¹⁶et ciuitas in quadra posita est, et (est et om al) longitudo eius (om F) tanta est quanta et latitudo. et mensus est ciuitatem de harundine (arund.) per (prae) stadia duodecim (-dicem) milia. longitudo et latitudo (et l. om L) [et altitudo om FL al] eius (om L al) aequalia sunt. ¹⁷et mensus est murus eius centum quadraginta quattuor (xliiii) cubitorum, mensura hominis (-nes), quae erat angeli. ¹⁸et erat structura muri eius ex lapide iaspide, ipsa uero ciuitas auro mundo, simile nitro mundo. ¹⁹fundamenta muri ciuitatis omni lapide praetioso (pret.) ornata: fundamentum primum iaspis (-idis F al), secundus sapphirus (saph. L, sapphyr.

δεύτερος σάπφειρος, ὁ τρίτος χαλκηδών, ὁ τέταρτος σμάραγθος, ²⁰ πέμπτος σαρδιόνις, ὁ ἕκτος σάρδιον, ὁ ἑβδομος χρυσόλιθος, ὁ ὄγδοος βήρυλλος, ὁ ἔνατος τοπάζιον, ὁ δέκατος χρυσόπρασσον, ὁ ἐνδέκατος ὑάκινθος, ὁ δωδέκατος ἀμέθυστος. ²¹καὶ οἱ δώδεκα πυλῶνες δώδεκα μαργαρίται· ἀνὰ εἷς ἕκαστος τῶν πυλώνων ἦν ἐξ ἑνὸς ἑκαταερίου. καὶ ἡ πλατεῖα τῆς πόλεως χρυσίον καθαρόν ὡς ὕαλος διαυγής. ²²καὶ τοὺς οὐκ εἶδον ἐν αὐτῇ· ὁ γὰρ κύριος ὁ θεὸς ὁ παντοκράτωρ ὁ τοὺς αὐτῆς ἐστίν, καὶ τὸ ἄρνιον. ²³καὶ ἡ πόλις οὐ χρεῖαν ἔχει τοῦ ἡλίου οὐδὲ τῆς σελήνης, ἵνα φαίνωσιν αὐτῇ· ἡ γὰρ δόξα τοῦ Θεοῦ ἐφώτισεν αὐτήν, καὶ ὁ λύχνος αὐτῆς τὸ ἄρνιον. ²⁴καὶ περιπατήσουσιν ἐν αὐτῇ διὰ τοῦ φωτὸς αὐτῆς, καὶ οἱ βασιλεῖς τῆς γῆς φέρουσιν τὴν δόξαν αὐτῶν εἰς αὐτήν, ²⁵καὶ οἱ πυλῶ-

2. σαρδιονις A, σαρδιόνις hvs σαρδιον A, σάρδιος hς chrysolithus h 3. βήρυλλος hς, βηρυλλος A ἐνατος A, ἑννατος s topasius h χρυσοπρασσον A, χρυσόπρασος hς 4. 5. οἱ δώδεκα πυλώνες δώδεκα μαργαρίται Aς, duodecim portas singulae ex singulis margaritis h 5. 6. ἀνὰ (ἵνα A) εἰς ἕκαστος τῶν πυλώνων ἦν ἐξ ἑνὸς μαργαρίτου Aς, om h 6. ἡ πλατεῖα τῆς πόλεως χρυσίον καθαρόν Aς, plateas eius ex auro limpidum h 7. διαυγής A, διαφανής s, limpidum h καὶ τοὺς οὐκ εἶδον ἐν αὐτῇ Avs, templum autem in ea non vidi h 8. ο (om s) τοὺς αὐτῆς ἐστίν καὶ τὸ ἄρνιον Avs, et agnus templum illius est h 9. οὐδε Avs, et h αὐτῇ Ah, ἐν αὐτῇ s 10. ἐφώτισεν Avs, illuminat h 11. περιπατήσουσιν ἐν αὐτῇ διὰ τοῦ φωτὸς (in lumine) αὐτῆς Ah, τὰ ἔθνη τῶν σωζομένων ἐν τῷ φωτὶ αὐτῆς περιπατήσουσι s 12. φέρουσιν Aς, afferent hv δόξαν Ah, add καὶ τὴν τιμὴν s

F), tertius calcidonium (carced. F), quartus zinaragdus (-actus), ²⁰quintus sardonix (sardinus), sextus sardinus (sardomus F al), septimus chrysolithus (crisolitus L, chrysolithus F), octavus beryllus (birillus L, byrill. F), nonus topazius (-dius L al, -gius pr F), decimus chrysoprassus (chryssopr. L, chysolipr. F, crissopr.), undecimus yacianthus (iac. L al, iach., -intus F al), duodecimus amethystus (-tistus F). ²¹et duodecim portae duodecim margaritae sunt per singulas, et [in] singulae portae erant ex singulis (er. singulae F al) margaritis. et platea (-ae F al) civitatis aurum mundum (auro munda) tamquam vitrum perlucidum. ²²et templum non vidi in ea (eam pr F): dominus enim deus (om al) omnipotens templum illius est, et agnus. ²³et civitas non eget sole (-lem pr F) neque luna, ut luceant in (om L) ea: nam claritas dei inluminavit eam, et lucerna eius est agnus (a. e.). ²⁴et ambulabunt (-lant F) gentes per lumen (in lumine) eius, et reges terrae afferent (adf. F) gloriam suam et honorem in illam, ²⁵et portae

νεις αὐτῆς οὐ μὴ κλεισθῶσιν ἡμέρας (νῦξ γὰρ οὐκ ἔσται ἐκεῖ), ²⁶καὶ οἰσουσιν τὴν δόξαν καὶ τὴν τιμὴν τῶν ἰθνητῶν εἰς αὐτήν. ²⁷καὶ οὐ μὴ εἰσελθῇ εἰς αὐτήν πᾶν κοινόν καὶ ποιῶν βδέλυγμα καὶ ψεῦδος, εἰ μὴ οἱ γεγραμμένοι ἐν τῷ βιβλίῳ τῆς ζωῆς τοῦ ἁγίου. ¹καὶ ἔδει-
⁵ξέν μοι ποταμὸν ὕδατος ζωῆς λαμπρὸν ὡς κρύσταλλον, ἐκπορευόμενον ἐκ τοῦ θρόνου τοῦ θεοῦ καὶ τοῦ ἁγίου. ²ἐν μέσῳ τῆς πλα-
 τείας αὐτῆς καὶ τοῦ ποταμοῦ ἐντιϋθεν καὶ ἐκτιθεν ξύλον ζωῆς ποιοῦν καρποὺς δώδεκα, κατὰ μῆναν ἕκαστον ἀποδιδόν τὸν καρ-
 πὸν αὐτοῦ, καὶ τὰ φύλλα τοῦ ξύλου εἰς θεραπείαν τῶν ἰθνητῶν.
¹⁰καὶ πᾶν καταθῆμα οὐκ ἔσται ἔτι. καὶ ὁ θρόνος τοῦ θεοῦ καὶ τοῦ ἁγίου ἐν αὐτῇ ἔσται, καὶ οἱ δοῦλοι αὐτοῦ λατρεύουσιν αὐτῷ
 *καὶ ὄψονται τὸ πρόσωπον αὐτοῦ, καὶ τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐπὶ τῶν μετώπων αὐτῶν. ⁵καὶ νῦξ οὐκ ἔσται ἔτι, καὶ οὐχ ἔξουσιν χρεῖαν

1. οὐκ ἔσται ἐκεῖ *A5*, ibi non erit *h* 2. τιμὴν *Av5*, maiestatem *h*
 εἰς αὐτήν *A5*, in ea *h* 3. εἰς αὐτήν *A5*, in ea *h* κοινόν *A*,
 κοινόν *5*, immundum *h* ποιῶν *A*, ποιοῦν *5* καὶ ψεῦδος *Av5*,
 vitae *h* 5. μοι *Ahu Hilar 22*, add καθαρὸν *5* 6. ἐν (ἐμ *A*) μέσῳ
 τῆς πλατείας *Av5 Hilar*, per mediam plateam *h* 7. τοῦ ποταμοῦ
 ἐντιϋθεν καὶ ἐκτιθεν (ἐντιϋθεν *5*) *A5*, ex utraque parte fluminis *h*
 lignum *hv*, arborem *Hilar 22* 8. ποιοῦν *5*, ποιῶν *A* καρποὺς
 δώδεκα *Ahu5*, fructum duodecies *Hilar* κατὰ μῆναν (μῆνα ἕνα *5*)
 ἕκαστον *A5*, per singulos menses *h*, singulis mensibus *Hilar* ἀπο-
 δίδουν *A5 Hilar*, reddentes *h* 9. τοῦ ξύλου εἰς *Ah5*, arboris illius
 sunt ad *Hilar 22* 10. καὶ πᾶν καταθῆμα (κατανάθῆμα *5*) οὐκ
 ἔσται ἐτι καὶ *Av5*, neque ullum maledictum iam erit sed *h* 11. ἐν
 αὐτῇ ἔσται *A5*, erit in ea *h* 12. 13. ἐπὶ τῶν μετώπων *A5*, scrip-
 tum in frontibus *h* 13. οὐκ ἔσται ἐτι (ἐκεῖ *5*) *A5*, iam non erit *h*
 13. seq καὶ οὐχ ἔξουσιν χρεῖαν φωτός *Av*, neque opus erit lumen *h*,
 καὶ χρεῖαν οὐκ ἔχουσι *5*

eius non claudentur (clud. *F*) per diem: nox enim non erit (est *F*)
 illic: ²⁶et afferent (adf. *F*) gloriam et honorem gentium in illam (-a).
 (et portae-jllam om *al*) ²⁷nec intrabit (-uit *FL*) in ea (illa *F*) ali-
 quid coinquinatum [et *F*] faciens abominationem (abhom.) et men-
 dacium, nisi qui scripti (scribiti *pr F*) sunt in libro vitae [et] agni.
 (23) ¹Et ostendit mihi fluvium (flumen *F al*) aquae vivae (vitae, om
al) splendidum tamquam crystallum (chryst. *F*), procedentem de sede
 dei et agni. ²in medio plateae (-tea) eius et ex utraque parte flumi-
 nis lignum vitae afferens (adf. *F*) fructus (-ctos) duodecim, per men-
 ses singula reddentia (singulos reddentes *L*) fructum suum, et folia
 ligni ad sanitatem gentium. ³et omne maledictum non erit amplius.
 et sedes dei et agni in illa erunt, et servi eius servient illi ⁴et vi-
 debunt faciem eius, et nomen eius in frontibus eorum. ⁵et nox ultra

φωτὸς λύχνου καὶ φωτὸς ἡλίου, ὅτι κύριος ὁ θεὸς φωτίζει· ἐπ' αὐ-
τούς, καὶ βασιλεύουσιν εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ⁶καὶ εἰπέν
μοι Οὗτοι αἱ λόγοι πιστοὶ καὶ ἀληθινοί, καὶ ὁ κύριος ὁ θεὸς τῶν
πνευμάτων τῶν προφητῶν ἀπέστειλεν τὸν ἄγγελον αὐτοῦ δεῖξαι τοῖς
δοῦλοις αὐτοῦ ἃ δεῖ γενέσθαι ἐν τάχει. ⁷(καὶ ἰδοὺ ἔρχομαι ταχύ. ⁸
ἔρχομαι ταχύ. μακάριος ὁ τηρῶν τοὺς λόγους τῆς προφητείας τοῦ
βιβλίου τούτου.) ⁹καὶ γὰρ Ἰωάννης ὁ ἀκούων καὶ βλέπων ταῦτα, καὶ
ὅτι ἤκουσα καὶ ἔβλεψα, ἔπαισα προσκυνῆσαι ἔμπροσθεν τῶν ποδῶν
τοῦ ἀγγέλου τοῦ δεικνύοντός μοι ταῦτα. ¹⁰καὶ λέγει μοι Ὅρα μὴ·
σύνδουλός σου εἰμι καὶ τῶν ἀδελφῶν σου τῶν προφητῶν καὶ τῶν ἐν
τηραίνων τοὺς λόγους τοῦ βιβλίου τούτου· τῷ θεῷ προσκύνησον.
¹¹καὶ λέγει μοι Μὴ σφραγίσῃς τοὺς λόγους τῆς προφητείας τοῦ
βιβλίου τούτου· ὁ καιρὸς γὰρ ἐγγύς ἐστιν.

1. καὶ *As*, neque *hu* φωτίζει ἐπ' αὐτοὺς *Al*, φωτίζει αὐτούς *ς*
3. πιστοὶ *As*, fidelissimi (-ma *v*) *hu* ο κύριος *A*, Κύριος *ς*
4. πνευματιῶν τῶν *Al*, ἀγίων *ς* 5. καὶ *Av*, om *hs* 7. καὶ γὰρ
A, Καὶ ἐγὼ *ς* ακούων (*audivi*) καὶ βλέπων (*vidi*) ταῦτα *Al*,
βλέπων ταῦτα καὶ ἀκούων *ς* 8. ἔβλεψα *hu*, εἰλεπον *A* ἐπε-
σα *A*, ἔπαισον *ς* 8. 9. προσκυνῆσαι ἔμπροσθεν (*προ A*) τῶν (*om*
A) ποδῶν τοῦ ἀγγέλου *Av*, ante pedes angeli ut adorarem eum *h*
9. τοῦ δεικνύοντός (*διδυνοντος A*) μοι ταῦτα *As*, qui mihi ista
ostendit *h* ait *h* μὴ *As*, ne feceris *h* 10. συνδουλός σου
(*add γὰρ* *ς*) *Av*, quia conservus tuus *h* καὶ alterum *Av*, om *h*
11. λόγους *Av*, add prophetiae *h* τῷ θεῷ *As*, magis deum *h*
12. ait *h*, dixit *Cyp* 314 13. ο καιρὸς γὰρ *Av*, quia tempus
iam *h*, quia iam tempus *Cyp* 254 314, ὅτι ὁ καιρὸς *ς* in proximo
h Cyp

non erit, et non (*om al*) egebunt lumine (lumen *L*) lucernae (*om F*)
neque [lumine *F*, lumen *L*] solis, quoniam dominus deus inluminabit
(-navit *F*, -nat *L al*) illos, et regnabunt in saecula saeculorum.
(24) ⁶Et dixit mihi Haec uerba fidelissima et uera sunt (*s. et u.*), et
dominus deus spiritum (omnipotens *L*) prophetarum misit angelum
suum ostendere servis suis quae oportet fieri cito. ⁷et ecce uenio
uelociter. beatus qui custodit uerba prophetiae libri huius. ⁸et (*om*
FL) ego Iohannes (-nnis), qui audiui et uidi haec (hoc), et post-
quam audissem et uidissem, cecidi ut adorarem (adorem) ante pedes
angeli qui mihi haec ostendebat. ⁹et dicit mihi Vide ne feceris: con-
servus (*cums.*) tuus sum et fratrum tuorum prophetarum et eorum qui
seruant uerba libri huius: [deum adora. ¹⁰et dicit mihi Ne signaue-
ris (uerba libri - sign. *om al*) uerba prophetiae libri huius: *om F*] tem-
pus enim prope est. ¹¹qui nocet noceat adhuc, et qui in sordibus

¹¹Ο ἀδικῶν ἀδικησάτω ἔτι, καὶ ὁ ῥυπαρὸς ῥυπανθήτω ἔτι, καὶ ὁ δίκαιος δικαιοσύνην ποιησάτω ἔτι, καὶ ὁ ἅγιος ἁγιασθήτω ἔτι. ¹²Ἰδοὺ ἔρχομαι ταχύ, καὶ ὁ μισθός μου μετ' ἐμοῦ, ἀποδοῦναι ἑκάστῳ ὡς τὸ ἔργον ἐστὶν αὐτοῦ. ¹³Ἐγὼ τὸ ἄλφα καὶ τὸ ὦ, πρῶτος καὶ ἔσχατος, ἡ ἀρχὴ καὶ τὸ τέλος. ¹⁴μακάριοι οἱ πλύνοντες τὰς στολὰς αὐτῶν, ἵνα ἔσται ἡ ἔξουσία αὐτῶν ἐπὶ τὸ ξύλον τῆς ζωῆς καὶ τοῖς πυλῶσιν εἰσέλθωσιν εἰς τὴν πόλιν. ¹⁵Ἔξω οἱ κύνες καὶ οἱ φαρμακοὶ καὶ οἱ πόρνοι καὶ οἱ φονεῖς καὶ οἱ εἰδωολάτραι καὶ πᾶς φιλῶν καὶ ποιῶν ψεῦδος. ¹⁶Ἐγὼ Ἰησοῦς ἔλεμψα τὸν ἄγγελόν μου ¹⁰μαρτυρῆσαι ὑμῖν ταῦτα ἐν ταῖς ἐκκλησίαις. ἔγώ εἰμι ἡ ῥίζα καὶ

1. ο ἀδικων ἀδικησαιτω ετι *Avs*, et (ut et 254) hi (om h) qui perseverant nocere noceant h *Cypr* 254 314 καὶ ὁ ῥυπαρὸς (ῥυπῶν ς) ῥυπανθήτω (ῥυπασάτω ς) ἔτι *hvs Orig* 4, 419^c *Cypr*, om *A* 1. 2. καὶ ο δίκαιος δικαιοσυνην ποιησαιτω (δικαιωθήτω ς) ετι *Avs*, iustus autem (add adhuc *Cypr*) iustiora faciat h *Cypr* 254 314, καὶ ὁ καθαρὸς καθαρισθήτω ἔτι *Orig* 4, 419^b 2. καὶ ο ἅγιος ἁγιασθητω ετι (om *Orig*) *Avs Orig*, similiter et sanctus (qui sanctus est 254) sanctiora h *Cypr* 254 314 3. ἰδου *Ahv*, Καὶ ἰδοὺ ς mecum est *hv* 4. ὡς τὸ ἔργον ἐστὶν αὐτοῦ (αὐτοῦ ἔσται ς) *As*, secundum facta (opera) sua *hv* ἐγὼ *Av*, ἔγώ εἰμι *hvs Orig* 4, 6^c 21^b *Cypr* 294, γέγονα *Orig* 4, 23^d 4. 5. τὸ αλφα (α *hv Orig Cypr*) καὶ τὸ ὦ πρῶτος (καὶ ὁ πρ. *Orig*) καὶ (add ὁ *Orig*) ἔσχατος ἡ ἀρχὴ καὶ τὸ τέλος *Ahv Orig* 4, 23^d *Cypr* 294, τὸ *A* καὶ τὸ *Ω* ἡ (om ς) ἀρχὴ καὶ τὸ (om ς) τέλος ὁ πρῶτος καὶ ὁ ἔσχατος ς *Orig* 4, 6^c, ἡ ἀρχὴ καὶ τὸ τέλος τὸ α καὶ τὸ ὦ ὁ πρῶτος καὶ ὁ ἔσχατος *Orig* 4, 21^b 5. 6. πλυνοντες (laverunt h) τὰς στολὰς αὐτῶν *Ahv*, ποιοῦντες τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ ς *Cypr* 294 7. τοις πυλῶσιν *As*, per portas h πόλιν *As*, add sanctam h ἔξω *Av*, add δὲ ς, add autem remanebunt h 8. φαρμακοὶ *As*, malefici h 8. 9. πᾶς (add ὁ ς) φιλων καὶ ποιων *Avs*, venefici et omnes qui amant et faciunt h 10. ταῦτα ἐν (ἐπὶ ς) ταῖς *Avs*, septem h

est sordescat adhuc, et iustus iustitiam (-tia pr *F*) faciat adhuc, et sanctus sanctificetur adhuc. ¹²Ecce venio cito, et merces (mercis) mea mecum est, reddere uni cuique (quoique) secundum opera sua. ¹³Ego [sum pr *F* al] α et ω, primus et novissimus, principium et finis. ¹⁴Heati qui lavant (labant *L*) stolas suas, ut sit potestas eorum in ligno vitæ et portis (per portas) intrent in civitatem [sanctam]. ¹⁵Soris canes (-nis) et venefici (benef. pr *F*) et invidici (-citiae *F*) et (om al) homicidæ (et hom. om *F*) et idolis servientes et omnis qui amat et facit mendacium. (25) ¹⁶Ego Iesus misi angelum meum, testificari (-ficiari *L*) vobis hæc in ecclesiis (-sias). ego sum radix et

τὸ γένος Δαυιδ, ὁ ἀστὴρ ὁ λαμπρὸς καὶ ὁ πρωϊνός. ¹⁷Καὶ τὸ πνεῦμα καὶ ἡ νύμφη λέγουσιν Ἔρχου. καὶ ὁ ἀκούων εἰπάτω Ἔρχου. καὶ ὁ διψῶν ἐρχέσθω, ὁ θέλων λαβεῖτω ὕδωρ ζωῆς δωρεάν.

¹⁸Μαρτυρῶ ἐγὼ παντὶ τῷ ἀκούοντι τοὺς λόγους τῆς προφητείας τοῦ βιβλίου τούτου. ἴάν τις ἐπιθῇ ἐπ' αὐτά, ἐπιθήσει ὁ Θεὸς ἐπ' αὐτὸν τὰς πληγὰς τὰς γεγραμμένας ἐν τῷ βιβλίῳ τούτῳ. ¹⁹καὶ ἴάν τις ἀφῇ ἀπὸ τῶν λόγων τοῦ βιβλίου τῆς προφητείας ταύτης, ἀφελῇ ὁ Θεὸς τὸ μέρος αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ ξύλου τῆς ζωῆς καὶ τῆς πόλεως τῆς ἁγίας, τῶν γεγραμμένων ἐν τῷ βιβλίῳ τούτῳ.

²⁰Λέγει ὁ μαρτυρῶν ταῦτα Ναὶ ἔρχομαι ταχύ. Ἀμήν, ἔρχου, κύριε Ἰησοῦ.

²¹Ἡ χάρις τοῦ κυρίου Ἰησοῦ μετὰ πάντων.

1. δαὺδ Α, τοῦ Δαυιδ ε ο προΐνος Α, ὁρθρινός ε, matutina hν
2. νυμφη Αυς, nova nupta h ερχου Α, Ἐλθέ ε, age h ερχου Α, Ἐλθέ ε, veni hν 3. ἐρχεσθω Αν, ἐλθέτω καὶ ε, veniat et bi-hat et h λαβετω Α, λαμβανέτω ε 4. μαρτυρω εγω παντι τῷ ακουοντι Α, Συμμαρτυροῦμαι γὰρ παντὶ ἀκούοντι ε, testor ego io-hannes omnes qui audiunt h 5. ἐπιθῇ ἐπ αυτα Α, ἐπιτιθῇ πρὸς ταῦτα ε, addiderit ad haec h 6. ἐπ' αὐτὸν hυς, om Α τω Α, om ε 7. αφελῃ Αην, ἀφαιρῇ ε απο (de) των λογων του (om ε) βιβλιου (βίβλου ε) της προφητειας ταυτης Αυς, om h 8. αφελει Α, ἀφαιρήσει ε Θεος Αυς, dominus h απο του ξυλου Α, ἀπὸ (de) βίβλου hυς και Α, καὶ ἐκ hυς 9. των (καὶ τῶν ε) γεγραμμενων Ας, scripta h τω Α, om ε 10. ναι Αυς, om h αμην Αν, etiam h, ἀμήν. Ναὶ ε 11. κυριε Αυς, o domine h 12. ιησον Α, ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ε παντων Α, add ἡμῶν Ἀμήν ε αποκαλυψις ιωαννου Α

genus David, stella splendida et matutina (splendidaematudinum). ¹⁷et spiritus et sponsa dicunt (dicit F) Veni. et qui audit dicat Veni. et (om L al) qui sitit ueniat, [et] qui uult accipiat aquam uitae gratis. ¹⁸con-testor ego omni audienti (audenti F) (a. o.) uerba prophetiae libri huius (uius). si quis apposuerit (adp. F) ad haec, apponet (adp. F, -nit) deus super illum plagas (placas) scriptas (scribt. F) in libro isto. ¹⁹et si quis deiminuerit (dimin. F) de uerbis libri (om L) prophetiae huius (nius), auferet deus partem eius de ligno (libro F al) uitae et de ciuitate sancta et de his (is) quae scripta (scribta pr F) sunt in libro isto. ²⁰dicit (dicet F) qui testimonium perhibet (peribet) istorum Etiam, uenio cito. Amen, ueni, domine Iesu (a. n. d. I. om al). ²¹gratia do-mini nostri Iesu Christi cum omnibus [uobis om L]. [amen L al].

Exp. apocalypsis sancti Iohannis feliciter F. Explicit liber apo-calypsis sancti Iohannis apostoli et euang. deo gratias L. Expliciunt apocalypsis. amen al.

BEROLINI TYPIS G. REIMERI

